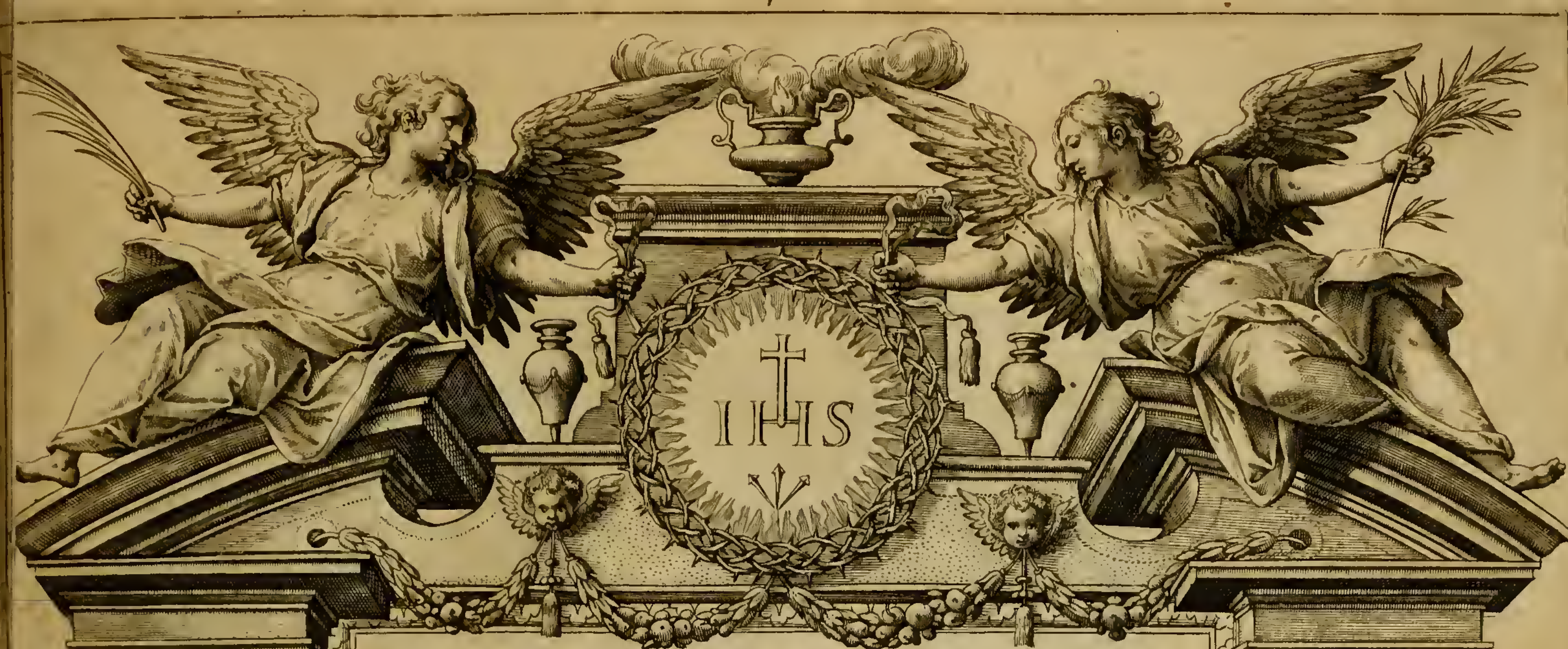














ADNOTATIONES ET MEDITATIONES IN EVANGELIA QVAE IN SACROSANCTO MISSAE SACRIFICIO TOTO ANNO LEGVNTVR;

CVM EVANGELIORVM CONCORDANTIA historiæ integritati ſufficienti.

Acceſsit & Index hiſtoriam ipsam Euangelicam in ordinem temporis vitæ Chriſti diſtribuens.

Auctore HIERONYMO NATALI
Societatis IESV Theologo.











Antuerpiæ excudebat Martinus Nutius,
Anno Domini . CIↃ. IↃ. XCIIII.
SVPERIORVM PERMISSV.



EVANGELICAE HISTORIAE IMAGINES

Ex ordine Euangeliorum, quæ toto anno in Missæ sacrificio recitantur,
In ordinem temporis vitæ Christi digestæ.

Auctore Hieronymo Natali Societatis IESV Theologo

Antuerpiæ Anno Dni M.D.XCIII.

SVPERIORVM PERMISSV.



SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO CLEMENTI VIII. PONTIFICI MAXIMO.

DIXERAT aliquando, Beatiſsime Pater, Hieronymo Natali, vni ex ſuis alumnis Parẽs noſtræ Societatis Ignatius, operæpretium facturũ eũ, qui ad perpetuã atque paratã Religioſis eiuſdẽ Societatis Scholaribus meditãdi, orandique materiam ac ſegetem, Euangelia Quadrageſima tota, Dominiciſque per annũ diebus inter ſacrificandũ recitari conſueta, methodo quàm breuiſsima certos ad locos, ſeu capita meditantiũ vtilitati accõmodata redigeret: neque id ſolùm, ſed etiã appoſitis imaginibus & adnotationibus illuſtraret. Fecit ille quod optimo Patri cordi eſſe cognouerat, hoc ordine videlicet: Cuique Euangelicæ lectioni hiſtoriã ſuã ex alijs etiã Euangeliſtis integrè collectam, imagineq. expreſſam præfixit. Curauit deinde, vt quamlibet imaginẽ ſequeretur ipſa Euangelica lectio cum aliorum Euangeliſtarum concordantia, non quidem integra, quia is non erat huius operis ſcopus, ſed quæ ad hiſtoriæ intelligentiã, integritatẽ, & plenitudinem ſatis eſſe poſſet. Ad vnamquamque Euangelicam lectionem ſua adſcripta eſt adnotatio, quæ locum & tempus deſignat, quo myſteria ſalutis noſtræ peracta fuère; breuiſsima quidem illa, cum excellenti tamen Terrę Sanctæ deſcriptione, locis item nõnullis Euangelij difficilioribus interdum explicatis. Cuilibet autem adnotationi acceſsit meditatio non minùs deuota, quàm erudita. Sub ipſis verò imaginibus capita illa ſeu puncta ad meditantium commoditatem ſubiecta ſunt. Porrò hiſtoriam ipſam vniuerſam auctor, prout plura aut pauciora myſteria ſingulis Euangelicis lectionibus continebantur, in 153. imagines diſtribuit, ſingulis ſuas Euangelicæ lectionis partes, adnotationeſque, & meditationes tribuens. Verùm auctore ante aliquot annos vita functo, qui mihi ſuperiorum permiſſu operis huius curam demandarat, operępretium viſum fuit, ſi tanta imaginum moles ad ipſas adnotationes, atque ad earum ordinem redacta, & quaſi inter eas abſcondita non relinqueretur; ſed ſuo ordine, ac volumine ſeorſum ederetur: non ea tãntùm ra-

tione, vt Adnotationum ipsarum liber, qui piarum meditationum toto anno præbet materiam, & viliùs ab omnibus comparari, & faciliùs circumferri posset: sed multò magis, vt imaginibus ipsis ex ordine Dominicalium Euangeliorum, in ipsius Euãgelicæ historiæ, temporis scilicet vitæ Christi, ordinem translatis ac dispositis, tota Redẽptoris nostri Christi IESV vita, iuxta veram rerum gestarum ac temporum seriem, elegãtibus descripta imaginibus ob oculos haberetur. Opus planè aureum, vt superioribus optatissimum seculis, ita futuris iucundissimum; præfixo præsertim ad operis initium indice, ex quo facilè perspicere quisque posit, quæ quibus Dominicalibus Euangelijs respondeant imagines. Nè autem ipsarum imaginum multitudo satietatem cuipiam pareret, vnde suo fine, spirituali scilicet animarum fructu, opus ipsum frustraretur; si in æs incideretur parùm eleganti manu; sed potiùs vt opificij elegantia ac pulchritudo, simul cum maxima ipsius argumenti sanctitate atque excellentia, operisque pietate coniuncta, omnes ad illud euoluendum, assiduaque meditatione versandum inuitaret, necessarium omnino fuit, vt excellentissimi quique artifices operi tam eximio, quod ipsius Euangelij noua ac penè spirans imago est, adhiberentur; id quod sine magnis difficultatibus, maximaque impensa perfici non potuit. Omnes tamen difficultates superatæ, omnia impedimenta, Christo propitio, tuisque auspicijs, Beatissime Pater, sublata sunt; opus denique ipsum ad pietatem, & deuotionem excitandam maximè accommodatum, tuo tandem tempore in vulgus prodit, quod tibi alioqui maximè debebatur, quo cũ & in Deum pietas, & in Societatem nostram benignitas pariter creuit: sicut & cum viro grauissimo, eodemque sapientissimo Ioanne Bo. Me. Cardinale fratre tuo creuerat; cuius cum vestigia iam ante annos multos in minori fortuna sequereris, atque ego ab hac tua benignitate & pietate inuitatus, nonnulla ex primis operis huius imaginum delineamentis tibi omnium primò ostendissem, eam retuli pro minimo illo officio grati animi significationem, vt & te iam tum cui opus dedicaretur dignissimum iudicarim, & id mihi vt facere liceret, non mediocriter optarim. Nunc igitur quando me voti compotem facere dignatur Altissimus, hoc qualecunque perpetuæ in te nostræ Societatis obseruãtiæ monumentum libenter accipies; quam proinde vt fouere non desinis, ita & commendatam habere perges in Christo IESV. Vale.

Beatitudinis tuæ

Humillimus seruus,

Iacobus Ximenez.

INTERDICITVR IMPRESSIO OPERIS QVONDAM HIERONYMI NATALIS, ADNOTATIONVM, MEDITATIONVM,

atque Imaginum in Euangelia, quæ in Missæ sacrificio toto anno recitantur: necnon Imaginum ipsarum seu earum aliquot extractio, delineatio, scalptio, extractarum item impressio, venditio, traditio, & retentio, sub mille ducatorum in toto quidem Statu Ecclesiastico; extra verò, sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis.

CLEMENS PAPA VIII.



D Futuram rei memoriam. Cùm sicut accepimus, dilectus filius Martinus Nutius Typographus Antuerpiensis ad publicam omniũ fidelium vtilitatem opus quondam Hieronymi Natalis, dum in humanis ageret, Societatis IESV Theologi, Adnotationum, & Meditationum in Euangelia, quæ in Sacrosancto Missæ Sacrificio toto anno leguntur, typis dare intendat; & tam in eo opere, quàm in alterius insignis eius partis, Imaginum scilicet centum quinquaginta trium scalptura, quibus prædictus Hieronymus, totius operis author, historiam vitæ Christi IESV Domini nostri ex ipsis Euangelicis Missæ lectionibus, iuxta quatuor Euangelistarum veritatem, ac plenitudinem expressit, magna pecuniæ summa exposita iam sit, & adhuc vlterior sit exponenda: Nos tanti operis excellentiam plurimùm in Domino commendantes; eorumque indemnitati, qui ad operis huius editionẽ pecunias conquisitas impenderunt, prospicere cupientes, ne forte contingat, vt vnde quis prodesse alijs studet, inde damnum, aut præiudicium sibi paret (quod sanè sequeretur maximum, si vel opus Adnotationum ab alijs imprimeretur, vel Imagines ipsæ, earúmue ordo, & inuentio, aut distributio extraheretur, seu recuderetur, quod iam à nonnullis intentari intelligimus; qui nuper ex Portorio nostro Vrbano centum triginta sex ex operis huius imaginibus, Antuerpia transmissis, suffurati sunt;) ipsumque Martinum à quibusuis Excommunicationis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, illius, aliorumque, quorum interest in hac parte supplicationibus inclinati, eisdem Martino, ac alijs prædictis, quorum nomina & cognomina præsentibus pro expressis haberi volumus, authoritate Apostolica tenore præsentium concedimus & elargimur, ne quis, quauis ille fuerit dignitate, vel officio, aut priuilegio, vel facultate munitus, per decem annos à data præsentium computãdos, Imagines supradictas, vel earum ordinem, inuentionem, aut distributionem,

etiam

etiam mutatis delineamentis, aut earum aliquot extrahere, delineare, ſcalpere; ſicuti nec Adnotationes, vel Meditationes ſupradictas ſimul, vel ſeorſum ab ipſis Imaginibus, vel earum aliquot; abſque expreſſa & in ſcriptis redacta ipſius Martini Nutij licencia, quouis quæſito colore, cauſa, vel prætextu ad cuiuſuis perſonæ inſtantiam imprimere ſeu excudere, aut extrahi, delineari, ſcalpi, imprimi, ſeu excudi quouis modo facere, aut in totum, aut in partem delineatas, ſculptas, impreſſas, ſeu excuſas in quouis loco vendere, ſeu venales exponere, apud ſe retinere, vel habere, ſeu alicui alteri tradere, aut cōcedere quouis modo præſumat; in hac quidem Vrbe noſtra, & in toto ſtatu Eccleſiaſtico ſub mille ducatorum auri de Camera, pro vna delatori, & alia Cameræ noſtrę Apoſtolicæ, ac reliqua tertijs partibus locis pijs irremiſſibiliter, necnon amiſſionis librorum, Imaginum, laminarum, ac delineamentorum quorumcūque ad opus huiuſmodi quomodolibet pertinentium ipſi Martino applicandorum: extra verò Vrbem ipſam, ac ditionem Eccleſiaſticam vbique locorum Excommunicationis latæ ſententiæ, à qua nullus præter Romanum Pontificem abſoluere poſsit, pœnis toties, quoties contrauentum fuerit, eo ipſo incurrendis, diſtrictiùs inhibemus. Et nihilominus vniuerſis & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & alijs locorum Ordinarijs vbiq;, & in ſtatu noſtro temporali etiam Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, & alijs Iuſtitiæ Miniſtris, præcipimus, & mandamus, vt durante dicto decennio quoties pro parte dicti Martini fuerint requiſiti, vel eorum aliquis fuerit requiſitus, ſibi in præmiſſis efficacis defenſionis auxilio aſsiſtant, & ea obſeruari faciant, & contra inobedientes per prædictas & alias eis benè viſas ſententias, cenſuras, & pœnas appellatione remota procedant, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis. Non obſtantibus quibuſuis Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, priuilegijs quoque indultis, ac literis Apoſtolicis, quibuſuis perſonis & locis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis conceſsis, ac iteratis vicibus confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiamſi de illis ſpecialis mentio habenda foret, illorum tenores præſentibus pro expreſsis habentes, hac vice ſpecialiter & expreſſè derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Volumus autem vt præſentium tranſumptis etiam impreſsis, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in Iudicio & extra adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub anulo Piſcatoris, die xiiij. Auguſti, M. D. XCIII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

M. Veſtrius Barbianus.



SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO CLEMENTI VIII. PONTIFICI MAXIMO.

DIXERAT aliquando, Beatissime Pater, Hieronymo Natali, vni ex suis alumnis Parens nostræ Societatis Ignatius, operæpretium facturũ eum, qui ad perpetuã atque paratã Religiosis eiusdẽ Societatis Scholaribus meditandi, orandique materiam ac segetem, Euangelia Quadragesima tota, Dominicisque per annum diebus inter sacrificandũ recitari consueta, methodo quàm breuissima certos ad locos, seu capita meditantium vtilitati accommodata redigeret: neque id solùm, sed etiam appositis imaginibus & adnotationibus illustraret. Fecit ille quod optimo Patri cordi esse cognouerat, hoc ordine videlicet: Cuique Euangelicæ lectioni historiam suam ex alijs etiam Euangelistis integrè collectam, imagineque expressam præfixit. Curauit deinde, vt quamlibet imaginẽ sequeretur ipsa Euangelica lectio cum aliorum Euangelistarum concordantia, non quidem integra, quia is non erat huius operis scopus, sed quæ ad historiæ intelligentiam, integritatem, & plenitudinem satis esse posset. Ad vnamquamque Euangelicam lectionem sua adscripta est annotatio, quæ locum & tempus designat, quo mysteria salutis nostræ peracta fuère; breuissima quidem illa, cum excellenti tamen Terræ Sanctæ descriptione, locis item nõnullis Euangelij difficilioribus interdum explicatis. Cuilibet autem adnotationi accessit meditatio non minùs deuota, quàm erudita. Sub ipsis verò imaginibus capita illa seu puncta ad meditantium commoditatem subiecta sunt. Porrò historiam ipsam vniuersam auctor, prout plura aut pauciora mysteria singulis Euangelicis lectionibus continebantur, in 153. imagines distribuit, singulis suas Euangelicæ lectionis partes, adnotationesque, & meditationes tribuens. Verùm auctore ante aliquot annos vita functo, qui mihi superiorum permissu operis huius curam demandarat, operępretium visum fuit, si tanta imaginum moles ad ipsas adnotationes, atque ad earum ordinem redacta, & quasi inter eas abscondita non relinqueretur; sed suo ordine, ac volumine seorsum ederetur: non ea tantùm ra-

tione, vt adnotationum ipsarum liber, qui piarum meditationum toto anno præbet materiam, & viliùs ab omnibus comparari, & faciliùs circumferri posset: sed multò magis, vt imaginibus ipsis ex ordine Dominicalium Euangeliorum, in ipsius Euãgelicæ historiæ, temporis scilicet vitæ Christi, ordinem translatis ac dispositis, tota Redemptoris nostri Christi Iesu vita, iuxta veram rerum gestarum ac temporum seriem, elegantibus descripta imaginibus ob oculos haberetur. Opus planè aureum, vt superioribus optatissimum seculis, ita futuris iucundissimum; præfixo præsertim ad operis initium indice, ex quo facilè perspicere quisque possit, quæ quibus Dominicalibus Euangelijs respondeant imagines. Nè autem ipsarum imaginum multitudo satietatem cuipiam pareret, vnde suo fine, spirituali scilicet animarum fructu, opus ipsum frustraretur, si in æs incideretur parùm eleganti manu; sed potiùs vt opificij elegantia ac pulchritudo, simul cum maxima ipsius argumenti sanctitate atque excellentia, operisque pietate coniuncta, omnes ad illud euoluendum, assiduaque meditatione versandum inuitaret, necessarium omnino fuit, vt excellentissimi quique artifices operi tam eximio, quod ipsius Euangelij noua ac penè spirans imago est, adhiberentur; id quod sine magnis difficultatibus, maximaque impensa perfici nõ potuit. Omnes tamen difficultates superatæ, omnia impedimenta, Christo propitio, tuisque auspicijs, Beatissime Pater, sublata sunt; opus denique ipsum ad pietatẽ, & deuotionem excitandam maximè accommodatum, tuo tandem tempore in vulgus prodit, quod tibi alioqui maximè debebatur, quo cum & in Deum pietas, & in Societatem nostram benignitas pariter creuit: sicut & cum viro grauissimo, eodemque sapientissimo Ioanne Bo. me. Cardinale fratre tuo creuerat; cuius cum vestigia iam antè annos multos in minori fortuna sequereris, atque ego ab hac tua benignitate & pietate inuitatus, nonnulla ex primis operis huius imaginum delineamentis tibi omnium primo ostendissem, eam retuli pro minimo illo officio grati animi significationem, vt & te iam tum cui opus dedicaretur dignissimum iudicarim, & id mihi vt facere liceret, non mediocriter optarim. Nunc igitur quando me voti compotem facere dignatur Altissimus, hoc qualecunque perpetuæ in te nostræ Societatis obseruantiæ monumẽtum libenter accipies; quam proinde vt fouere non desinis, ita & commendatam habere perges in Christo Iesu. Vale.

Beatitudinis tuæ

Humillimus seruus.

Iacobus Ximenez.

LECTORI S.



VAE RES fortaßè, Candide Lector, quì factum sit, vt cum memoria nostra tot fuerint, qui Euangelicæ Historiæ Harmonias cõcinnarent, auctor noster antiquioris cuiuspiam concordiam sequi maluerit, quam vllius recentioris. In quo quidem primum illud nosse debes, Neotericorum Harmonias, cum auctor hæc scriberet, nullas in lucem proditas fuisse; deinde illũ antiquiorum, vt lectionem, ita sententiam libentius probare solitum & amplecti. Præterea integrum etiam tibi relinqui cuiusuis auctoris ordinem in tuis de Christi Iesu vita meditationibus sequi, ac iuxtà eum nostris hisce, si ita volueris, imaginibus vti. Quod verò quandoque imagini adpinxit, quod non legitur in Euangelio (quale illud est, quod Deus, quo die hominem creauerat, eodem reuolutis post seculis factus sit homo, eodem hominem per Crucem redemerit ac recrearit, eodem etiam dicatur hominem iudicaturus; Itemque quod ait, Christo nato Angelum in Limbum ad Patres missum, qui verbi infantis natiuitatem nuntiaret; Et Christum Iesum puerulum eo triduo quo eum Virgo Mater amiserat, mendicato victitasse) Hæc scito pauca ex sanctis Patribus adiecta esse, de multis, quæ apud illos occurrunt ad excitandam meditantium deuotionem valdè accommodata: quæ licet in Euangelio non reperiantur, Euangelio tamen adeò nihil repugnant, vt sint etiã maximè consentanea. Cur deniq; in Adnotationibus, ac frequentiùs etiam in Meditationibus, sermonem ad Religiosi status homines conuertat, hæc maximè causa est, quòd eius primum consilium non fuit, vt opus hoc in vulgus ederetur, sed vt Religiosis tantum societatis nostræ, iunioribus præcipuè scholaribus, inseruiret; quin, ne meditationes quidem ipsas operi huic Adnotationum intexere cogitabat, cum sciret facile esse vel mediocriter in meditando versatis suas cuique meditationes commentari, vt ipse suas instituerat. Verùm cum ei suggereretur, non tamen omnes æquè esse idoneos ad id præstandum, nec fore inutile vel maximè exercitatis has meditationes legere, adductus est tandem, vt eas Adnotationibus inseri pateretur. Fuit autem operæpretium Adnotationum capita non solùm sub ipsis imaginibus collocare, verum etiam in Adnotationum volumine ea suis Euangelicis lectionibus præfigere, vt qui imagines nancisci non possent, his illas breui compendio summaria ipsa referrent, simulq; meditantium commoditati & memoriæ inseruirent, dum meditationis materiam paucis comprehensam exhiberent. Et si porrò ea tantùm ex alijs Euangelistis in concordiam afferre solet auctor, quæ ad Euangelij Missæ intelligentiam faciunt, vel sicubi cæteri Euangelistæ aliquid addant; hoc tamen in Paßionis & Resurrectionis Euangelijs seruari omninò non debuit, nec potuit, sed integrè omnium Euangelistarum lectiones Euangelicæ distinctè proponendæ fuerunt, propterea quod in Paßione eas omnes legit Ecclesia, in Resurrectione ferè omnes. Vbi verò in Concordia dicitur; In illo tempore, iuxta vsum Ecclesiæ, apponiturq; littera locum vbi res gesta est designans, data opera id factum est, vt ex nota temporis locus indicetur, quod aliàs fieri non poterat. Illud demũ scire te volui, pie Lector, contextus Euangeliorum magno studio & diligentia emendatos esse, & in tanta varietate adhibitum ab auctore iudicium, vt ferè sequeretur editionem quam habent Hieronymus & glossa ordinaria, & qua paßim vtitur Ecclesia in Missæ sacrificio: nam solos recentiores piguit eum sequi, quod essent liberiores quam vellet. Cæterùm & hoc in primis scire tua interest & cogitare; ad spiritualem fructum, quem, si ad eum te compares, Christus Iesus in animo tuo è sacra vitæ suæ meditatione vberem producturus est, non satis esse imagines curiosè peruoluere, aut illarum artem & pulchritudinem admirari, sed in singulis esse tibi singulos, vel etiam plures dies insistendum, adnotationum & meditationum capita sensim perlegenda, meditandum, contemplandum, omnes denique orationis partes exercendas, vt monet Apostolus; In omni oratione & obsecratione, cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum. Nostros igitur hosce labores, quicunque illi sunt, vt Deo Opt. Max. humiliter consecramus, & in proximorum salutem ac spiritalẽ profectum alacriter impendimus, ita eos tibi & vtiles esse, & gratos in Christo Iesu vehementer optamus. VALE.

INDEX IMAGINVM EVANGELICAE HISTORIAE, CONTINENS ORDINEM,

quo & ipsa Euangelia in Missæ sacrificio toto anno leguntur.

Feria

Pran-

FINIS.



INTERDICITVR IMPRESSIO OPERIS QVONDAM HIERONYMI NATALIS, ADNOTATIONVM, MEDITATIONVM,

atque Imaginum in Euangelia, quæ in Missæ sacrificio toto anno recitantur: necnon Imaginum ipsarum seu earum aliquot extractio, delineatio, scalptio, extractarum item impressio, venditio, traditio, & retentio, sub mille ducatorum in toto quidem Statu Ecclesiastico; extra verò, sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis.

CLEMENS PAPA VIII.



D Futuram rei memoriam. Cùm sicut accepimus, dilectus filius Martinus Nutius Typographus Antuerpiensis ad publicam omnium fidelium vtilitatem opus quōdam Hieronymi Natalis, dum in humanis ageret, Societatis IESV Theologi, Adnotationum, & Meditationū in Euāgelia, quæ in Sacrosancto Missæ Sacrificio toto anno leguntur, typis dare intendat; & tàm in eo opere, quàm in alterius insignis eius partis, Imaginum scilicet centum quinquaginta trium scalptura, quibus prædictus Hieronymus, totius operis author, historiam vitæ Christi IESV Domini nostri ex ipsis Euangelicis Missæ lectionibus, iuxta quatuor Euangelistarum veritatem, ac plenitudinem expressit; magna pecuniæ summa exposita iam sit, & adhuc vlterior sit exponenda: Nos tanti operis excellentiam plurimùm in Domino commendantes; eorumque indemnitati, qui ad operis huius editionē pecunias cōquisitas impenderunt, prospicere cupientes, ne fortè contingat, vt vnde quis prodesse alijs studet, inde damnum, aut præiudicium sibi paret (quod sanè sequeretur maximum, si vel opus Adnotationum ab alijs imprimeretur, vel Imagines ipsæ, earumue ordo, & inuentio, aut distributio extraheretur, seu recuderetur, quod iam à nonnullis intentari intelligimus; qui nuper ex Portorio nostro Vrbano centum triginta sex ex operis huius imaginibus, Antuerpia transmissis, suffurati sunt;) ipsumque Martinum á quibusuis Excommunicationis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine latis si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, illius, aliorumque, quorum interest in hac parte supplicationibus inclinati, eisdem Martino, ac alijs prædictis, quorum nomina & cognomina præsentibus pro expressis haberi volumus, authoritate Apostolica tenore præsentium concedimus & elargimur, ne quis quauis ille fuerit dignitate, vel officio, aut priuilegio, vel facultate munitus, per decem annos à data præsentium computandos, Imagines supradictas, vel earum ordinem, inuentionem aut distributionē,

etiam

etiam mutatis delineamentis, aut earum aliquot extrahere, delineare, ſcalpere; ſicuti nec Adnotationes, vel Meditationes ſupradictas ſimul, vel ſeorſum ab ipſis Imaginibus, vel earum aliquot; abſque expreſſa & in ſcriptis redacta ipſius Martini Nutij licencia, quouis quæſito colore, cauſa, vel prætextu ad cuiuſuis perſonæ inſtantiam imprimere ſeu excudere, aut extrahi, delineari, ſcalpi, imprimi, ſeu excudi quouis modo facere, aut in totũ, aut in partẽ delineatas, ſculptas, impreſſas, ſeu excuſas in quouis loco vẽdere, ſeu venales exponere, apud ſe retinere, vel habere, ſeu alicui alteri tradere, aut cõcedere quouis modo præſumat; in hac quidem vrbe noſtra, & in toto ſtatu Eccleſiaſtico ſub mille ducatorum auri de Camera, pro vna delatori, & alia Cameræ noſtræ Apoſtolicæ, ac reliqua tertijs partibus locis pijs irremiſſibiliter, necnon amiſſionis librorum, Imaginũ, laminarum, ac delineamentorum quorumcunque ad opus huiuſmodi quomodolibet pertinentium ipſi Martino applicandorum: extra verò Vrbem ipſam, ac ditionem Eccleſiaſticam vbique locorum Excommunicationis latæ ſententiæ, à qua nullus prærer Romanum Pontificem abſoluere poſsit, pœnis toties, quoties contrauentum fuerit eo ipſo incurrendis, diſtrictiùs inhibemus. Et nihilominus vniuerſis & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & alijs locorum Ordinarijs vbique, & in ſtatu noſtro temporali etiam Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, & alijs Iuſtitiæ Miniſtris, præcipimus, & mandamus, vt durante dicto decẽnio quoties pro parte dicti Martini fuerint requiſiti, vel eorum aliquis fuerit requiſitus, ſibi in præmiſsis efficacis defenſionis auxilio aſsiſtant, & ea obſeruari faciant, & contra inobedientes per prædictas & alias eis benè viſas ſententias, cenſuras, & pœnas appellatione remota procedant, inuocato etiã ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis. Non obſtantibus quibuſuis Cõſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, priuilegijs quoque indultis, ac literis Apoſtolicis, quibuſuis perſonis & locis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis conceſsis, ac iteratis vicibus confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiamſi de illis ſpecialis mentio habenda foret, illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, hac vice ſpecialiter & expreſſè derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Volumus autem vt præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in Iudicio & extra adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub anulo Piſcatoris die xiiij. Auguſti. M. D. XCIII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

M. Veſtrius Barbianus.



A. *Signa in cælo, Sole, Luna, & stellis, &c.*
B. *Christum ad iudicium venientem præcedunt crux, cæteraque insignia passionis, & Archangelus cum tuba.*
C. *Præcedit ignis orbem purgaturus.*
D. *Elementum ignis mundo quasi minitatur.*
E. *Aeris suprema regio.*
F. *Aeris media regio.*
G. *Aeris infima regio. Et in his omnibus terribilia signa.*
H. *Confusio maris, & fluctuum, &c.*
I. *Os inferni apertum.*
K. *Etiam purgatorij.*
L. *In terra rerum omnium horribilis facies, quæ orbi terrorem incutiet vehementissimum.*
Alia signa non potuit capere imago.



ADNOTATIONES ET MEDITATIONES IN DOMINICALIA ET QVADRAGESIMALIA totius anni Euangelia.

DOMINICA PRIMA ADVENTVS.
Quæ iudicium vniuerſale proximè præcedent.

MATTH. XXIIII. MAR. XIII. LVC. XXI.
ANNO CHRISTI XXXIII. j.

In primam imaginem adnotatiuncula. xcviij.

A. Signa in cœlo, ſole, luna & ſtellis, &c.
B. Chriſtum ad iudicium veniente præcedunt Crux, cæteraq́ insignia paſſionis, & Archangelus cum tuba.
C. Præcedit ignis Orbem purgaturus.
D. Elementum ignis Mundo quaſi minitatur.
E. Aëris ſuprema regio.
F. Aëris media regio.
G. Aëris infima regio, & in his omnibus terribilia ſigna.
H. Confuſio maris & fluctuum, &c.
I. Os inferni apertum.
K. Etiam Purgatorij.
L. In terra rerum omnium horribilis facies, quæ orbi terrorem incutiet vehementiſſimum.

Alia ſigna non potuit capere imago.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XXIIII.	LVC. XXI.	MAR. XIII.
Statim autem poſt tribulationem dierum illorũ		*Sed in illis diebus, poſt tribulationem illam,*
[a] *Sol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo.*	Erunt [a] ſigna in ſole & luna & ſtellis, & in terris preſſura gentiũ præ cõfuſione ſonitus [b] maris & fluctuum, areſcentibus hominibus [c d] pręe [e f] timore, [g] & [h i k l] expectatione quæ ſuperuenient vniuerſo orbi.	*Sol contenebrabitur, & luna non dabit ſplendorem ſuum, & ſtellæ erunt decidentes.*
Commouebuntur.	Nam virtutes [a] cœlorum mouebuntur.	
Et tunc apparebit [b] *ſignũ filij hominis in cælo.*		
Et tunc plangent omnes tribus terræ.		
In nubibus cæli,	Et tunc videbunt [b] filium hominis veniẽtem in nube cum poteſtate magna & maieſtate.	*et gloria.*
Et mittet Angelos ſuos cũ [b] *tuba & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cælorum vſque ad terminos eorum.*		*à ſummo terræ vſque ad ſummum cæli.*

MATTH. XXIIII.	LVC. XXI.	MAR. XIII.
	His autem fieri incipientibus, respicite, & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem;	
Ab arbore autē fici discite parabolam:	videte ficulneam & omnes arbores, cùm producunt iam ex se fructū, scitis	*cum ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoscitis quia in proximo sit æstas.*
omnia	quoniam propè est æstas: ita & vos, cum videritis hæc fieri, scitote	
quia prope est in ianuis.	quoniam propè est regnum Dei. Amen dico vobis, quia non preteribit generatio	*quod in proximo sit in ostijs.*
hæc,	hæc, donec omnia fiant. Cælum & terra	*ista,*
præteribunt.	transibunt, verba autē mea nō transibunt.	

ADNOTATIO.

QVAE proximè iudicium vniuersale præcedent calamitates immensæ, eas cum ingenti terrore mortalibus Prophetæ prænunciarunt.

Psa. 49. *David. Deus manifestè veniet: Deus noster, & nō silebit: Ignis in conspectu eius exardescet: & in circuitu eius tempestas valida. Aduocauit cœlum desursum, & terram discernere populum suum.*

Psal. 74. *Cùm accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Liquefacta est terra, & omnes qui habitāt in ea: ego confirmaui columnas eius.*

Psal. 75. *Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc ira tua. De cœlo auditum fecisti iudicium: terra tremuit, & quieuit, cum exurgeret in iudicio Deus, vt saluos faceret omnes mansuetos terræ.*

Psal. 96. *Nubes & caligo in circuitu eius: iustitia, & iudicium correctio sedis eius. Ignis ante ipsum præcedet, & inflāmābit in circuitu inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit, & commota est terra. Montes sicut cera fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra.*

Cap. 13. *Esaias. Ecce dies Domini venit, crudelis, & indignatione plenus, & iræ, furorisq́, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de ea. Quoniam stellæ cæli, & splendor earum non expandent lumen suum. Obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo.*

Cap. 46. *Hieremias. Dies ille Domini Dei exercituū, dies vltionis; vt sumat vindictam de inimicis suis. Deuorabit gladius & saturabitur, & inebriabitur sanguine eorum.*

Ezechiel. Finis venit, venit finis super quatuor plagas terræ: nunc finis super te, & immittam furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, & ponā contra te omnes abominationes tuas. Cap. 7.

Daniel. In tempore illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filijs tui populi; & veniet tempus quale non fuit, ab eo ex quo gentes esse cœperunt, vsque ad tempus illud. Et in tempore illo saluabitur populus tuus omnis, qui inuentus est scriptus in libro, & multi ex ijs qui dormiunt in terræ puluere euigilabunt; alij in vitam æternam, alij in opprobrium, vt videant semper. Cap. 12.

Oseas. Lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat in ea. Cap. 4.

Ero eis quasi Leæna, sicut Pardus in via Assyriorum. Occurram eis quasi vrsa raptis catulis, & dirumpam interiora iecoris eorum: & consumam eos ibi quasi leo, bestia agri scindet eos. Cap. 13.

Ioel. A. a. a. diei; quia propè est dies Domini, & quasi vastitas à potente veniet. Cap. 1.

Conturbentur omnes habitatores terræ, quia propè est dies tenebrarum & caliginis, dies nubis & turbidinis: magnus dies Domini & terribilis valdè, & quis sustinebit eum? Cap. 2.

Amos. Veh desiderantibus diem Domini. Ad quid eam vobis? dies Domini tenebræ, & non lux. Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrsus; & ingrediatur domū, & innitatur manu sua super parietem, & mordeat Cap. 5.

deat eum coluber. Nunquid non tenebræ dies Domini, & non lux; & caligo, & non splendor in ea?

Abdias. Iuxta est dies Domini super omnes gentes: sicut fecisti sic fiet tibi, retributionem tuam conuertet in caput tuum.

Cap. 1. Michæas. Ecce Dominus egredietur de loco suo, & descendet & calcabit super excelsa terræ, & consumentur montes subtus eum, & valles scindentur sicut cera à facie ignis; sicut aquæ quæ decurrunt in præceps: & faciam in furore & indignatione vltionem omnibus gentibus quæ non audierunt.

Cap. 3. Naum. Propter multitudinem fornicationũ meretricis speciosæ & gratæ, & habentis maleficia; quæ vendidit gentes in fornicationibus suis, & familias in malitijs suis. Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum; & reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in gentibus nuditatem tuam, & Regnis ignominiam tuam: & proijciam super te abominationes, & contumelijs te afficiam, & ponam te in exemplum.

Cap. 3. Abacuc. Viderũt te & doluerũt mõtes, gurges aquarum transiit, dedit abyssus vocem suã, altitudo manus suas leuauit. Sol & Luna steterunt in habitaculo suo, in luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis hastæ tuæ. In fremitu conculcabis terram, & in furore obstupefacies gentes. Audiui & conturbatus est venter meus, à voce contremuerũt labia mea. Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat.

Cap. 1. Sophonias. Iuxtà est dies Domini magnus; iuxta est, & velox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur in ea fortis. Dies iræ dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsos. Et tribulabo homines, & ambulabunt vt cæci, quia Domino peccauerunt, & effundetur sanguis eorum sicut humus, & corpora eorũ sicut stercora. Sed & argentum eorum, & aurũ eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini, & in igne belli eius. Deuorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet omnibus habitantibus terram.

Cap. 2. Conuenite, congregamini gens non amabilis, priusquàm pariat iussio quasi puluerem transeuntem diem, antequàm veniat super vos ira furoris Domini, antequàm veniat super vos dies indignationis Domini.

Cap. 2. Aggeus. Ego mouebo cælum & terram, & subuertam solium regnorum, & conteram fortitudinem regni gentium, & subuertam quadrigam & ascensorem eius, & descendent equi & ascensores eorum.

Zacharias. Et veniet Dominus Deus meus, & omnes sancti cum eo. Et erit, in illa die non erit lux, sed frigus & gelu. Et erit dies vna quæ nota est Domino, non dies neque nox, & in tempore vesperi erit lux. Cap. 14.

Malachias. Ecce dies venit succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem stipula, & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non relinquet eis radicem & germen. Cap. 4.

Sapi. Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum. Induet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium certum, sumet scutum inexpugnabile æquitatem, acuet autem diram iram in lanceam, & pugnabit pro illo orbis terrarum contra insensatos. Ibunt directè emissiones fulgurum, & tanquàm à bene curuato arcu nubiũ exterminabuntur, & ad certum locum insilient, & à petrosa ira plenæ mittentur grandines. Excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter. Cõtra illos stabit spiritus virtutis, & tanquam turbo venti diuidet illos, & ad eremũ perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas euertet sedes potentium. Cap. 5.

Verũ terrores ipsos in imagine cõtẽplemur.

A. Cæli motu suo destituuntur, septem videlicet planetarum, stellatum, & mobile primũ. Sol in tenebras conuertitur, luna in sanguinem. Planetæ alij & stellæ omnes nigrescunt. Angeli cælorum motores functionibus suis desertis, properant ad Christum, admiratione simul & veneratione pleni. Apoc. 10. Esai. 13. Eze. 32. Ioel. 3. Mat. 24. Act. 2. Mat. 24. Iob. 9.

B. Christus IESVS ad iudicandos viuos & mortuos venit in nubibus cæli, cum virtute multa & maiestate, & omnes Angeli & sancti eius cum eo. Inter quos omnes principem locum tenet virgo Dei Mater Maria. Sanctorum animæ ad corpora resumenda iussæ descendunt. Complures Angeli ad ministerium resurrectionis mittuntur. Crux Christum præcedit cum passionis insignibus, flagellis, corona spinea, clauis, & lancea: quæ cum cruce piè & coniungere, & meditari possumus. Sub cruce Archangelus tuba nouissima: Surgite mortui, venite ad iudicium, horrendum in modum intonat. Mat. 24. & 5. Zac. 14. Isa. 3. Iudas. Mat. 24. 1. Cor. 15. 1. Thes. 4. Mat. 24. Psal. 49. Isa. 29.

C. Sub nubibus in quibus venit Christus, sæuus ignis vniuersum orbem purgaturus. Mal. 4. Dan. 7.

D. Ignis elementum conuertitur versus terram, Basil. in Psal. 29.

ram, flammas quasi mundo minitans.

Mat.24. Mar.13. *E. Aëris suprema regio, & in ea stellæ cadẽtes, feri cometæ, lanceæ ignitæ, tristia fulgetra.*

Sap.5. Esai.29. Sap.5. Ioel.2. *F. Ex aëris secunda regione vibrant cum tonitruis fulmina mixta grandine, igne, fumo, ac sanguine; pluuia præcipitat.*

Luc. 21. Psal.49. Esai.29. *G. Infima aëris regio, quæ terras & mare proximè cingit, ventis impetuosissimis terras, & maria flagellat.*

Sap.5. Ioel.2. Luc. 21. Luc. 21. Sap.5. *H. Mare horribili confusione sonitus & fluctuum exæstuat, sæuissima tempestate iactatur; subuertit naues, mortuos homines, & emorientes pisces euomit.*

Apo. 20. 2.Pet. 2. *I. Os Inferni apertum, eructans tetras damnatorum hominum animas, atque horridos dæmones.*

Apo. 20. 1.Cor. 3. *K. Purgatorium dans animas, quæ vel tunc primùm erunt purgatæ, vel statim igne conflagrationis purgandæ.*

Mat.24. Luc. 21. *L. Postremò terra describitur; atque in ea horrenda rerum omnium facies: homines, vel mortui, vel emorientes, vel ex morte incipiẽtes resurgere, vel qui exanimati & amentes præ timore plangunt, omnibus locis diffugiunt, in cauernis sese abscondunt. Arbores eradicantur & arescunt. Emori hîc vide bruta animalia, illic furere moribunda, euerti vrbes, oppida, ædificia omnia passim. Inter hæc permixta infinita dæmonia rabiosè furentia. Alia porrò erit facies, hinc horrifica, illinc admiranda aliorum hominum, qui ab initio vsque mundi mortui fuerint: quorum animæ adducentur, vel à Paradiso gloriosæ, vel à purgatorio, vel ab ipso Inferno cum suis pœnis. Congregabuntur corporũ materiæ, parabuntur ad resurrectionem Angelorum ministerio. Beatorum quidem materia corporum purgabitur per ignem, Damnatorum non purgabitur. Viuentium autem exurentur corpora; & sanctorum quidem purgabuntur, sed non affligentur: eorum videlicet qui sine vllo reatu pœnæ inuenti fuerint: Malorum verò nõ purgabuntur, sed affligentur. Aliorum animæ & corpora à temporali pœna purgabũtur. Quarum rerum consideratio suprà captum nostrum, & mira est, & horrenda: quasi videas Paradisum, & Infernum, & Purgatoriũ in terra versari in adductis animabus. Omnia tremorem & timorem orbi incutient, supra quàm dici potest horrendum. Iudex Deus iratus, Angeli, & Sancti vindictã contra impios postulantes, orbis terrarum armatus contra insensatos. Sed hæc omnia aduersus peccatores parata illos incredibili dolore & cruciatu afficient: contrà verò, iustis summam animi lætitiam afferent.*

MEDITATIO.

Ecce venisti tu domine Iesu; sed humilis, mansuetus, puer, paruulus, vagiens, frigens, à paupercula matre genitus in stabulo, omnium rerum egenus. Quid igitur est benigne & bone Iesu, quod prinsquam ad hæc mysteria veniamus, nos tam horribili rerum facie perterres, iudicij tui vniuersalis repræsentatione? Tuæ consulo vtilitati ô homo, tui animi infirmitati, tuæ mentis stupiditati; qui nisi cõcussus magno terrore à mea iustitia ad misericordiam confugias, ad illa natiuitatis meæ mysteria non penetrabis. Nascar humilis & mansuetus; sum tamen ille idem qui sum venturus ad iudicium, exerta mea, & Patris æterni potentia & seueritate. Veniam enim ad iudicium cum potestate magna & maiestate. Nascar puer, dabor paruulus ego ille, qui cœlum & terram impleo mea diuinitate. (Hierem. 23.) Nascar vagiens & frigens, sed is ille, qui rugiens horrendùm vt leo veniam, & antè quem ignis præcedet, & orbẽ purgabit vniuersum. Nascar ex paupercula matre, sed Deus omnipotens, sed ab excelsa super sydera virgine. In stabulo omnium rerum ero indigens, at in me habitabit omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. (Coloss. 2.) Mihi cœlum sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. (Esai.66.) Rex ego sum Regum, & dominus dominantium. (Apo. 19.) Credo Domine hæc ita esse omnia, & vtrumque intelligo: sed aridè, frigidè, & infructuosè. Da misericors domine vt propter timorem tuum in vtero cordis nostri concipiamus, parturiamus & pariamus spiritum salutis tuæ, quem fecisti super terrã. (Esai.26. Exo. 70. Psal.76.) Introeamus in potẽtias & mirabilia tuæ humillimæ natiuitatis. Hinc nobis effulgeat veritas illa, & lux æternæ generationis, & dicat in corde nostro tibi Pater; filius meus es tu, ego hodie genui te. (Psal.2.) Et illud; In splẽdoribus sanctorũ ex vtero ante luciferũ genui te. (Ps.110.) Illud etiam sapiamus in te quod dilectus tuus nobis tam altè intonat; In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. (Ioan.1.) Hoc erat in principio apud Deum. Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis; & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis, Amen.

DOMINICA II. ADVENTVS.

Mittit Ioannes duos diſcipulos ad IESVM.

Matth. xi. Luc. vij. *Anno xxxi.*



A. *Macheruntis carcer in tribu Ruben, vnde mittit Ioannes diſcipulos.*	E. *IESVS cum diſcipulis ſuis.*
B. *Iordanis, poſt quem Macherus.*	F. *Perueniunt diſcipuli Ioannis.*
C. *Duo diſcipuli Ioannis venientes.*	G. *Coram eis ſanat IESVS cæcos, claudos, &c.*
D. *Naim, vbi ſuſcitatus fuerat filius Viduæ; quæ cauſa fuit, cur Ioannes diſcipulos mitteret.*	H. *Redeunt ad Ioannem eius quidem diſcipuli, ſed iam magis Chriſti.*

DOMINICA SECVNDA ADVENTVS.

Mittit Ioannes duos diſcipulos ad IESVM.

MATTH. XI. LVC. VII. ANNO XXXI. ij.

In ſecundã imaginem Adnotatiuncula. xxxij.

A. Macheruntis carcer in tribu Ruben, vnde mittit Ioannes diſcipulos.
B. Iordanis, poſt quem Macherus.
C. Duo diſcipuli Ioannis venientes.
D. Naim, vbi ſuſcitatus fuerat filius viduæ, quæ cauſa fuit cur Ioannes diſcipulos mitteret.
E. Ieſus cum diſcipulis ſuis.
F. Perueniunt diſcipuli Ioannis.
G. Coram eis ſanat IESVS cæcos, claudos, &c.
H. Redeunt ad Ioannem eius quidem diſcipuli, ſed iam magis Chriſti.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XI.	LVC. VII.
Ioannes autem cum audiſſet in [a] [b] vinculis [d] opera Chriſti, [c] mittens duos de diſcipulis ſuis ait illi; Tu es, qui[d] venturus es, an alium expectamus?	*Et nunciauerunt Ioanni diſcipuli eius de omnibus his, & conuocauit duos de diſcipulis ſuis Ioannes, & miſit ad IESVM dicens;* *Cum autem [f] veniſſent ad eum viri, dixerunt.* *Ioannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens;* *Tu [d] es, qui venturus es, an aliũ expectamus?*
Et reſpondens [f] IESVS ait illis; euntes renunciate Ioanni quæ audiſtis & vidiſtis: [g] cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur, & beatus eſt qui non fuerit ſcandalizatus in me.	*In ipſa autem hora multos [g] curauit à languoribus & plagis & ſpiritibus malis, & cæcis multis donauit viſum.* *Quæ vidiſtis & audiſtis.* *Quicunque*
Illis autem [h] abeuntibus cœpit IESVS dicere ad turbas de Ioanne;	*& [h] cum diſceſſiſſent nuntij Ioannis,*
Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?	
Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum?	*mollibus veſtimentis indutum?*
Ecce qui mollibus veſtiuntur in domibus Regum ſunt.	*ecce qui in veſte precioſa ſunt & in delicijs.*
Sed quid exiſtis videre? Prophetã? etiam dico vobis, & pluſquam prophetam. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt. Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.	

ADNOTATIO.

Ios.7.de bell. iud. cap 25. Plin.li. 5.ca. 16. *A.* *Macherus oppidum in tribu Ruben; in Perea regione trans Iordanem, quæ erat in Herodis Antipæ ditione, septem milliaribus distans ab Asphaltite, inter Arnonem & Iordanem: quod oppidum Herodes Antipas validissimè muniuit. Itaque secunda post arcē* *Iose. lib. 18.de Antiq. Iud. cap.7.* *Hierosolymorum habebatur. Hic ab Antipa Herode Ioannes fuerat in carcerem coniectus. Vnde mittit duos discipulos ad Iesum, docens quid dicturi, quidue acturi essent.*

B. Iordanis fluuius, post quem Macherus, & carcer Ioannis.

Luc.7. *C. Duo Ioannis discipuli iter facientes ad Christum versus Galilæam, cogitabundi, & dubio animo.*

D. Naim ciuitas in tribu Issachar in Galilæa inferiori, vbi paucis illis diebus fuerat a Christo suscitatus a morte viduæ filius adolescens ad oppidi portam, & vulgatum longè lateque miraculum: quæ Ioanni fuit præcipua occasio mittendi discipulos ad Iesum; cum alia etiā opera Christi à discipulis audiret. Vnde animaduertebat eos zelo permoueri, nec satis retinere quæ ab ipso de Iesu audierant Nihil igitur Ioānes ipse re vera dubitauit, sed quasi rem melius exploraturus, vt illorum, siue dubitationē, siue zelum per christum sanaret, id fuit cur ad Iesum mitteret.

E. F. Iesum contemplare, & duos discipulos Ioannis illum verecundè ac demissè interrogantes, astantes præterea Christi discipulos; Iesum verò primùm sanātem multos, deinde demonstrantem quos sanauerat. Diuinæ virtutis ostensione respondet primùm Christus tacens, deinde verbo. Non fuit quidem necessum Christū operibus respondere, qui habebat verba vitæ æternæ, & quæ veritatem diuinam semper spirabant: sed ita instituit suam doctrinam & legem Iesus, vt faceret, deinde doceret. Quod cum ageret, idem volebat à suis esse præstandum; atque eo magis, quòd cum verba non haberent ipsi ex se diuinitùs potentia, bonis exemplis illam verborum iuuarent infirmitatem.

G. Cæci, claudi, surdi, leprosi, languidi, vlceribus affecti, à dæmonibus vexati; tum discipuli, & alij pauperes qui euangelium recipiebāt. Animaduerte omnia plena luce, spiritu, animorum excitatione in Dei & Christi laudem & gloriam.

H. Ioannis discipuli Macherunta ad Ioannem reuertuntur delibuti gaudio spiritus, in fide Christi confirmati, expulsa dubitatione, reiecto zelo quem pro Ioanne conceperant humanum nescio quid passi. Fructum verò præclarum è Christi operibus & verbis retulerūt: intellexerunt enim in spiritu suauissimè fuisse se cæcos, claudos, leprosos, surdos; paupertatem spiritus conceperunt, & humilitatis donum. Denique lucem acceperunt Euangelij; in qua luce, & cognoscerent se absque causa scandalizatos, & verissima esse quæ a Ioanne de Christo audierant. Denique venerant discipuli Ioannis, vix Christi: redierunt discipuli Ioannis quidem, sed magis Christi, toti Christi.

MEDITATIO.

DOmine IESV Patris æterni sapientia infinita, nos quidem verbo & prædicatione non quærimus, non ambigimus an tu sis qui venisti, an tu qui venturus sis. Credimus quidem, & prædicamus te venisse in Mundū, humilem, & mansuetum, venturum iudicem tremendum; & tamen reipsa, & vitæ spiritualis inertia atque stupiditate plusquam quærimus & ambigimus. Ita hebetes sumus mēte & spiritu, ita desides. Nam si ita non est, cur non mouet nos ad amorem tuum, & cordis suauitatem & deuotionem tui primi aduentus humilitas? Cur non ad timorem tui aduentus secundi horrenda facies & seueritas? Cur hæc tā aridè credimus, meditamur, & loquimur; & tam infructuosè, quasi ita essent dicta & facta quæ in euāgelio legimus, vt nos crederemus, alij facerent & imitarentur? Adiuua nos sancte & bone Iesu ne ita fiat; abige à nobis hunc mentis stuporem. Reuela & illustra sensuum interiorum aciem; vt corde & spiritu intelligamus, & quasi præsentes videamus quæ cernebant discipuli Ioannis, manus tuæ diuinæ mirabilia. Da domine vt inde ad ea erigamur, quæ illis externis sanationibus & virtutibus significabantur & gerebantur. Nam qui visum hunc exteriorem recipiebāt, eorum mens diuina luce illustrabatur. Claudi vim accipiebant, non solum vt pedum passibus progrederentur, sed vt cordis intentione ad salutem proficerent. Surdis aures etiam cordis aperiebantur, languidis robur vtrumq; & corporis & animi conferebatur. Vlcerosis integritas simùl & viuacitas actionum & potentia-

tentiarum restituebatur. Energumenorum fiebat vt non solum corpora à vexatione spirituum immundorum liberarētur, sed etiam mentes ab illusionibus atque tentationibus protegerentur. Pauperes, pij & modesti homines, coram hominibus abiecti, apud Deū cœlestibus opibus ditabātur. Et quidem, tametsi singuli donorum suorum excellentiam interius recipiebant; omnibus tamen omnia illa dona simul suo gradu à te Domine Iesu sufficienter conferebantur. Hoc initium est sancte Iesu tuorum in nos beneficiorum, vt quæ in alios contulisti dona, ea agnoscamus & quasi olfaciamus. Fac pie Iesu, vt ad odorem vnguentorum tuorum curramus, & similiter atque illi, sanemur interiùs; vt fides, & mens nostra donis sapiētiæ, intellectus, consilij, atque scientiæ illustretur. Curramus viam mandatorum tuorum expeditè tuis consilijs adiuti. Lepra habituum deprauatorum extergatur in nobis. Audiamus sanguinis tui aspersionē melius loquētem quàm Abel; & suaue tuum & patris tui verbum percipiamus, quòd semper clamat ad nos, nunquam tamē audimus, nisi si quandoque surdastri. Languet enim nostrum liberum arbitrium miris modis, & nostræ potentiæ.. Illis robur tuum diuinum inseras per eos languores quos portasti. Cùm verò fiat (heu nimiùm frequenter) vt & praui habitus nostri, & potentiarum infirmitas ac socordia nostra, non solum non exscindātur vel sanentur, sed in vlcus & saniē excrescant, & fiant longè nocentiora; hoc quoque malum fac benigne Iesu vt à nobis auertatur. Illud etiam concede, vt liberemur à malignorum spirituum insidijs omnibus atque importunitatibus. Nè permittas, bone Iesu, vt tua doctrina, tuum verbum, tuæ sanitates, & miracula tua, humilitas tuæ passionis, virtutes tuæ diuinæ fiant nobis scandali petra & condemnatio; & vnde nostra deuotio debuerat salutem animi & perfectionem referre, inde reportet malitia nostra & ignauia miserabile detrimentum: sed contrà fiat, vt de nostra salute & perfectione lætemur, & te in æternum laudemus. Amen.

Cant. 1. — Ps. 118. — Heb. 12.

DOMINICA TERTIA ADVENTVS.

Mittunt Iudæi ad Ioannem.

IOANNIS I. ANNO XXIX. iij.

In tertiam imaginem Adnotatiuncula. ij.

A. Hierusalem, vnde mittunt Iudæi.
B. Venientes ad Ioannem legati.
C. Bethabara, siue Bethania, vbi Ioannes.
D. Duo Sacerdotes cum Leuitis ad Ioannem perueniunt.
E. Ioannes vestitus cilicio ex pilis camelorum, negat planissimè se esse Christum.
F. Eliam se esse negat Ioannes.
G. Negat se esse, quem Moyses in solitudine venturum prædixerat.
H. Profitetur tandem se esse vocem Dei clamantis in deserto.

EVANGELIVM MISSÆ.

IOANNIS CAP. I.

Hoc est testimonium [c] Ioannis, quando miserunt Iudæi ab [a] Hierosolymis [b] Sacerdotes & Leuitas ad eum, vt interrogarent eum; Tu [d] quis es? & confessus est, & non negauit: & [e] confessus est; quia non sum ego Christus. Et interrogauerunt eum; quid ergo? [f] Elias es tu? Et dixit; non sum. [g] Propheta es tu? & respondit; Non. Dixerunt ergo ei; Quis es? vt responsum demus ijs qui miserunt nos: quid dicis de te ipso? Ait; ego vox clamantis in deserto; dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias propheta. Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis. Et interrogauerunt eum, & dixerunt ei; Quid ergo baptizas, si tu non es Christus,

neque Elias, neque Propheta? Respondit eis Ioannes, dicens; Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis; ipse est qui post me venturus est, qui antè me factus est, cuius ego non sum dignus vt soluam eius corrigiam calceamenti. Hæc in [c] Bethania facta sunt trans Iordanem, vbi erat Ioannes baptizans. *Bethabara.*

ADNOTATIO.

A. Hierusalem in montibus posita, montibusque circundata, inde Iudæi mittunt Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem. Iesus verò ibi appingitur, quòd Hierosolymis frequens inter Iudæos fuisset in festorum solennitatibus, vel alijs diebus, eo etiam anno, sed cùm se non manifestaret, incognitus.

B. Veniunt cum comitatu suo Sacerdotes & Leuitæ Bethabaram trans Iordanem ad Ioannē.

Orig. in cap. 1. Ioan. Chrisost. ho. 16. c. 1. Ioan. Hiero. de lo. Theoph. in. 1. cap. Io. *C. Bethabara, id est domus transitus, vicus trans Iordanem in tribu Ruben, vbi eo tempore baptizabat Ioannes. Qui locus celebris erat antiquitùs, nam illinc Iesus Naue cum populo vniuerso & Arca Dei, illinc Elias & Eliseus siccato Iordane transierant. Idem significat bethania, quasi domum vel locum nauis, quà fiebat transmissio in vtramque ripam: vt ducamus Bethaniam non ab עֲנָה hanah, vnde illa Lazari, sed ab צְנָה anah, vnde צְנִיָּה aniah: quæ vox nauim significat, non solum magnam & marinam, sed fluuiatilem etiam. Isa. xxxiij. vt intelligunt Hieronimus & Cyrillus. Piscatoriam vertit Chaldæus interpres & exponūt Rabbini. Quare paruam esse dicunt commentarij recentiores catholicorum.*

Hiero. ad Fabiolá. *D. Duo Sacerdotes Iudæorum legati, eo cultu qui erat vsitatus inferioribus Sacerdotibus, Ioannem interrogantes, adsunt eis Leuitæ. Horum omnium astutiam considera, & animi peruersitatē; Ioannis sanctimoniam, grauitatem, & humilitatem singularem.*

E. Ioannes ita indutus vt tradunt Euangelistæ, vestimento è pilis camelorum, & zona præcinctus pellicea, intermittit baptizare vt sacerdotes audiat. Deinde illis planissimè ex animi sententia profitetur, & confirmat quod non sit Christus.

F. In curru igneo designatur Elias, quem se esse in carne quidem negabat Ioannes, non negabat in spiritu; verùm de hoc Iudæi non interrogabant.

Deu. 18. *G. Moyses in solitudine campestri trans Iordanem, exponens populo Israel quæ audierat in monte Oreb à Deo; suscitandum prophetam similem sui, quem essent audituri &c. Hunc item se esse negabat Ioannes, hoc est Christum, quem designauerat Moyses. Fecit enim Iudæorum insipientia vt rursum de Christo interrogarent, non intelligētes locum illum Moysis de Messia, quod illis posteà Christus exprobrauit. Itaque rursus respondet Ioannes, se non esse illum excellentem prophetam, id est Christum, de quo Moyses erat vaticinatus.*

H. Desertum Iudææ, vbi primùm diuino mādato Ioannes incepit esse vox Dei in deserto clamantis. Quid autem fuistis facturi Iudæi, si se fuisset professus Ioannes Christum? Eratis ne in Ioannem credituri? Nihil minùs. Vt enim signis quæ in natiuitate Iesu sciebatis facta non credebatis, non ijs quæ ante xvij. annos in templo, vel videratis, vel fecisse intelligebatis, non prædicationi apertæ Ioannis de illo illis ijsdem diebus; ita minùs longè Ioanni de se prædicanti eratis credituri. Hæc igitur erat vestra peruersitas. Nec Iesu credimus nec Ioanni; tamen suscitemus calumniam Iesu, animum Ioannis peruertamus, hunc aduersus illum armemus; ita fiet vt & vtriusque concidat existimatio apud plebem concepta, & neuter nobis facessat negotium. Verùm vt Deus per se, & per Angelos, & per iustos homines illudit Draconi quem formauit, ita solet peruersitatem hominum, & iniqua consilia in caput eorum retundere: vt vnde alijs illi perniciem machinabantur, inde eorum calamitas proueniat. Iudæorum erat illa malitia; at Deus fecit vt sibi ipsis vehementer illa interrogatione aduersarentur. Nam cùm respondet Ioannes tam disertè, tam cōstanter; non sum ego Christus; non sum Elias, nō sum propheta ille; Ego baptizo in aqua, medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis; Hic post me venturus est, qui antè me factus est, cuius ego non sum dignus vt soluam eius corrigiam calceamenti, tantùm abest vt me illi præferam: Vbi hæc audistis Iudæi, intellexistis confutatam esse vestram

vestram insipientiam, contrà verò omnia quàm putabatis accidisse, consecutum Ioannem esse suæ veritatis gloriam atque humilitatis, authoritatem Iesu conciliatam esse illustriorem.

MEDITATIO.

SAlutaris planè doctrina hæc est, sancte Iesu, quam præsenti Euangelio nobis proponis. Vtinàm ad eius mysteria penetremus te docente. Age bone Iesu, quid nobis per Ioannem significari voluisti? Nonnè auxilium tuũ quod dicimus speciale, & tuam præuenientem nos gratiam, & vocationem ad meliora? & huius nobis rationem & sensum explicasti? Nam si ab hac gratia quærámus; tu quis es? confitebitur; non sum ego Christus, adhuc non sum gratia iustificans, sed ad iustificationem præparans, vel ad dona spiritus excellentiora inuitans. Elias ne es? respondebit, sed dulciter & suauiter; non sum. Zelo enim præparabat ad fidem Christi venturi Elias, fame, gladio, igne; non ita ego. Alioquin re Elias non sum, efficacia sum. Siquidem vtor aliquando terroribus atque afflictionibus. Eris nè igitur eximius ille Propheta? non sum, respondebit. Is enim Christus dominus meus est, qui ego (vt dixi) non sum. Quid igitur? quisnàm es tu? ego, inquit, vox sum clamantis Dei in deserto animorum vestrorum. Nõdum verbum, nondum perfecta notitia & salus, sed tantùm vox, & verbi indicium. Quid autem per te clamat Deus? parate viam domino diuinitati ipsi, verbo Dei. Prauitates vestras corrigite, peruersitates emendate, cõscientias repurgate. Sed quo pacto hoc præstare poterimus? vox Dei non solùm per me exeritur, sed clamat, hoc est vehementer nos admonet & iuuat. Agite, surgite, accipite oblatam salutem, cooperamini Dei virtuti. En illa in animis vestris operatur, modò vos illam recipiatis, ac illi cooperemini. Singulare beneficium hoc est bone Iesu, vt nos, qui sumus adhuc in peccato, vel negligenter donà tua sequimur, & perfectioni virtutum nõ insistimus, tua gratia præuenias, & quasi ab alto somno excitatis inferas vim tuam: qua non iustificamur quidẽ, sed qua ad iustitiam nos præparemus te agente, ac disponamus ad gratiam tuam, vel ad gratiæ tuæ augmentum; siue per sacramenta, siue per pias operationes ex gratia tua efficaces contendamus. Verùm illud quoque doces humilis & sancte Iesu, vt suauitatem humilitatis sentiamus, te magnificemus, tua dona prædicemus, nihil nobis de tuis donis arrogemus; cognoscamus verò nostram confusionem, & inertiam, & impotentiam. Nihil voluit opinionis remanere in cordibus Iudæorum Ioãnes, quod ipse esset Christus, nihil ipse commotus est illorum vel adulatione vel tentatione; sed planè gloriam dedit Deo & Christo eius, suum ministerium modestissimè est professus. Da nobis Christe Iesu, vt illum imitemur, & ita operemur, non vt ex nobis, sed ex Dei gratia & virtute, plenã & solidam Deo de nostris bonis gloriam demus. Profiteamur semper in cordibus nostris seruos nos esse tuos, etsi inutiles. Nihil hæreat menti nostræ interioris arrogãtiæ vel præsumptionis, vbi prosperè nobis cedunt nostra spiritus exercitia & contemplationes. Caueamus ne vbi exultamus in spiritu, vbi in consolatione versamur, dæmonis aliqua fraus simili luce fucata subdolè surrepat. Nihil sit nobis tutum, nisi quod plena humilitate condiatur atque nitatur in te.

DOMI-



Ioannes concionatur.

MATTH. III. MAR. I. LVC. III. IOAN. I. ANNO XXIX. iiij.

In quartã imaginem Adnotatiuncula. x.

A. Tiberius Cæsar.
B. Pontius Pilatus Præses Iudææ.
C. Herodes Antipas Tetrarcha Galileæ.
D. Philippus Herodis frater Tetrarcha Ituree &c.
E. Lysanias Abilinæ Tetrarcha. Hi suas prouincias repræsentant, & potentiam.
F. Duo summi sacerdotes in templo.
G. Ioannes in deserto & montanis Iudææ concionatur.
H. Concionatur deinde ad Bethabaram, siue Bethaniam trans Iordanem, & turbas ad benè & piè viuendum instituit.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. III. | LVC. III. | MARC. I.

Luc. III. Anno autem quintodecimo imperij [a] Tiberij Cæsaris, procurante [b] Pontio Pilato Iudæam, Tetrarcha autem Galileæ [c] Herode, [d] Philippo autem fratre eius Tetrarcha Ituræę & Trachonitidis regionis, & [e] Lysania Abilinæ Tetrarcha, sub Principibus sacerdotum [f] Anna & Caipha, factum est verbum Domini super [g] Ioannem Zachariæ filium in deserto.

Marc. I. *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuã ante te.* Mal. 3.

Matth. III. *Venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ, & [c] dicens; Pœnitentiã agite, appropinquabit enim regnum cælorum.*

Luc. III. Et venit in omnem regionem Iordanis [h] prędicans baptismum pœnitentię in remissionem peccatorum.

Marc. I. *Fuit Ioannes in deserto [h] baptizans,*

Matth. III. *Hic est enim de quo dictum est per Isaiã prophetam dicentẽ;*

Luc. III. Sicut scriptum est in libro sermonum Isaïæ prophetę; Vox clamãtis in deserto; parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aspera in vias planas; & videbit omnis caro salutare Dei.

Matth. III. *Ipse autem Ioannes habebat vestimentũ de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos. Esca autem eius erat locustæ & mel sylnestre.*

Marc. I. *Et erat Ioannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius, & locustas & mel syluestre edebat.*

DOMINICA IIII. ADVENTVS.

Ioannes concionatur. 10

Matth. iij. Marc. i. Luc. iij. Ioan. i. Anno xxix. iiij



A. *Tyberius Cæsar.* B. *Pontius Pilatus præses Iudææ.* C. *Herodes Antipas Tetrarcha Galilææ.* D. *Philippus Herodis frater Tetrarcha Ituraeæ, &c.* E. *Lysanias Abilinæ Tetrarcha. Hi suas prouincias repræsentant et potentiam.*	F. *Duo summi Sacerdotes in templo.* G. *Ioannes in deserto, & montanis Iudææ concionatur.* H. *Concionatur deinde ad Bethabaram, siue Bethaniam trans Iordanem; & turbas ad bene & pie viuendum instituit.*



MATTH. III. | LVC. III. | MAR. I.

h Tunc exibat ad eũ Hierosolyma & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanẽ, & baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua. Videns autem multos Pharisæorum & Sadducæorũ venientes ad baptismum suum,

Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Hierosolymitæ vniuersi, & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine.

Dixit eis;

Dicebat ergo ad turbas quæ exibant vt baptizarentur ab eo;

Progenies demõstrauit

Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere à ventura ira?

fructum dignum pœnitentiæ: & ne velitis dicere intra vos;

Facite ergo fructus dignos pœnitentię: & ne cœperitis dicere; Patrem habemus Abraham.

Dico enim vobis quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Iam enim securis ad radicẽ arborũ posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum excidetur, & in ignẽ mittetur. Et interrogabant eũ turbę, dicentes; Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis; Qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet escas, similiter faciat. Venerunt autem & Publicani vt baptizarẽtur, & dixerũt ad illum, Magister, quid faciemus? At ille dixit ad eos; Nihil amplius quàm quod constitutum est vobis faciatis. Interrogabant autem eum & milites, dicentes; Quid faciemus & nos? & ait illis; Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendijs vestris. Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne forte ipse esset Christus;

Respondit Ioannes, dicens omnibus:

& prædicabat, dicens;

Ego quidem baptizo vos ĩ aqua in pœnitẽ

Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me post me, cuius non

MATTH. III.

tiam, qui autē poſt me venturus eſt fortior me eſt, cuius nō ſum dignus calceamenta portare. & permundabit

LVC. III.

ſum dignus ſoluere corrigiam calceamentorum eius.
Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni: cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Multa quidem & alia exhortans euangelizabat populo.

MAR. I.

procumbens

Ego baptizaui vos aqua; ille autē baptizabit vos ſpiritu ſancto.

ADNOTATIO.

A. Tiberius Cæſar Cæſaris Auguſti priuignus cum exercitu, vt ſimul imperium Romanum repræſentetur. Et tamen Roma, vel Romanum Imperium (quod orbis terrarum eſſe Romani iactabant) nihil Indiarum, vel Perſidis, nihil plurium orientalium regionum, nihil vltrà Danubium obtinuit. Daniel tamen illam Monarchiam quartam deſcribit. Ita enim ſummæ in terris potentiæ & præter cæteras omnes eminentes, orbi imperaſſe exiſtimatæ ſunt ſemper.

B. Pontius Pilatus ciuis Romanus Iudææ Procurator ſeu Præſes, hoc eſt eius partis, quæ ceſſerat Archelao filio ex patris Herodis maioris teſtamento à Cæſare confirmato. Ea fuit dimidia ſIoeph. lib. 17. cap. 13. *pars ditionis quæ Herodis fuerat, vera ſcilicet Iudæa, hoc eſt tribus duæ, Iuda & Beniamin; Idu-* Idem li. 17. Ant. cap. 15. *mæa præterea & Samaria, quæ complectebatur tribum Ephraim & dimidiam Manaſſæ. Etenim damnato Archelao tyrannidis à Tiberio Cæſare, accuſantibus Iudæis & Samaritanis, mulctato omni pecunia, & miſſo viennam Galliæ prouinciæ in exilium (redacto eius regno & ethnarchia in prouinciam) miſſus eſt quintus Procura-* Idem li. 18. Ant. cap. 3. *tor Pontius Pilatus, ſuccedens Grato.*

C. Herodes Antipas Herodis Antipatri ſiue maioris filius Galilææ Tetrarcha. Hic ex teſtamēto patris, & confirmatione Tiberij Cæſaris obtinuit quartam partem Regni Antipatri, dimidiam ſcilicet eius partis, quæ reliqua erat, data Iu- Idem 17. Ant. ca. 10. & 13. *dæa, Idumæa, & Samaria Archelao. Ea erat Galilæa & Perea, hoc eſt regio trans Iordanem, tribum ſcilicet Gad & Ruben, & dimidiam Manaſſæ continens. Eam vocant Matt. & Marc. Peran, eius habitatores Ioſephus transiordanenſes.*

D. Philippus eiuſdem Antipatri filius Ituræ Tetrarcha & Trachonitidis regionis. Hic Idem li. 17. Ant. cap. 13. *ſucceſſit ex patris teſtamento, & confirmatione Tiberij in Trachonitida, Auranitiden, Bethaniam, & Paneada. Quæ omnia Euangeliſta complectitur ſub Ituræa & Trachonitide. Ceterùm cum mirè hic varient ſcriptores, ſequenda eſt vnicè Euangelica veritas: alijs iure ſuo præponendus eſt Ioſephus. Ex Luca tamen non habemus quonam loco fuerint illæ regiones. Ioſephus Tra-* li. 1. An. cap. 14. vel. 7. *chonitidem dicit habitaſſe Vs progenitorem Iob. Erit igitur Trachonitis trans Iordanem regio, ſupra mare Galilææ (vbi traditio ponit ſepulchrū Iob) è regione Meronis lacus, excurrens ſupernè ad Paneada. Hanc locat Hieronymus ex Euſebio iuxtà deſertum Arabiæ, quod Boſræ iungitur. Exponit rurſus eſſe Trachonitida trās Boſram Arabiæ ciuitatem, in deſerto contra auſtralem plagā, quaſi ad Damaſcum reſpiciens. Cæterùm Ituræa pars eſt Trachonitidis ad montem Antilibanum; velati ſi dicas ab Ituræa principiū accipere Trachonitida, quò ſpectaſſe videtur Lucas.*

E. Lyſanias. Hic non fuit Herodis Antipatri filius, qui tribus filijs diuiſit ſuam omnem ditionē, Archelao, Antipæ, & Philippo; ſed ex genere Ptolemei Mennæi, & Aſmenæorū. Nō tamē fuit hic Lyſanias Tetrarcha filius Ptolemei Mēnæi, vt credit quidam. Ille enim ſucceſſit Ptole- Ioſeph. Ant. 14. cap. 23. *mæo patri, ſed interfectus eſt à Cleopatra, An-* Idē An 15. cap. 4. *tonio conniuente, longè antè Chriſtum, non ſolùm concionantem, ſed natum. Natus enim eſt Chriſtus xlij. Anno Imperij Auguſti Cæſaris. Fuit igitur alius Lyſanias, Ptolemei ex hoc Lyſania nepos. Ptolemeum verò dynaſtiam ſuam habuiſſe in monte Libano & vicina Cele-Syria certum eſt ex Ioſepho, qui Ptolemæum dicit incolam Li-* Idem de bel. Iud 1. cap. 7. *bani, & alibi Ptolemæum Mēnæi dynaſtā Calchidis, quæ ſita eſt in monte Libano. Regionem autem quæ eſt inter Libanum & Antilibanum, Abilinam vocari conſtat, ex vrbe Abila, quam in ea regione Hieronymus ſtatuit; Ptolemæus itē,* De loci hebr. *& alij Geographi: quam ſimul Liſaniam appellant*

lant alij etiam recentiores, qui addunt vulgò Libanum dictum Abilinam. Regio ampla est si Libano & Antilibano iungas Cœles partem. Illud postremò attingendum, Tetrarchiam hoc loco accipi pro Ethnarchia, siue Dynastia, vt assolet.

F. Designantur duo summi sacerdotes in templo, Annas & Caiphas: ille exercens ministerium, quasi illius anni Pontifex; hic cessans à ministerio: vt alternas vices habuisse intelligantur
Io.11. *Annas & Caiphas; & Caiphas eius anni quo passus est Christus fuisse summus sacerdos, verus quidem, tametsi malis artibus in sacerdotium arrogatus. Et verò verbis Euangelistarum necessum est simpliciter niti. Nam ex historia ex-*
Lib. Ant. 20. cap. 18. *terna parum lucis reperio. Tantùm Iosephus narrat successionem Pontificum vsque ad conflagrationem templi sub Tito; & ereptum quidem Pōtificatū ex prosapia Asamonæorum, hoc est Machabæorum ab Herode Antipatro, & concessum quibusuis ex sacerdotum ordine, etiam obscuris hominibus. Hunc est imitatus Archelaus, & Romani, redacta in prouinciam Iudæa. Itaque tota potestas summi Pontificis eligendi in regia fuit potestate: inde stolæ Pontificalis asseruatio in Antonia, inde nundinatio summi sacerdotij, & varietas Pontificum. Vt quisque enim magis pecunia abundabat, & erat ambitiosus magis, eò*
Ioseph. 18. Ant. cap. 4. *erat frequentiùs Pontifex. Hinc illa Valerij Grati, cui successit Pilatus, tam crebra Pontificum mutatio. Itaque rem eò simul videmus peruenisse, vt certum genus esset, quod Pontificij nundinationem sibi arrogaret; id dicebatur genus summi sacerdotij. Hoc est quod in actibus Apostolo-*
Cap. 4. *rum recenset Lucas, conuenisse Annam, Caiphā, Ioannem, & Alexandrum, & quotquot, erant ex genere Sacerdotali; quod græcè est ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ. In hoc genere primarij fuerunt Annas & Caiphas. Cum his faciunt quæ à doctoribus Ecclesiasticis traduntur. Quæ cum ita sint, simpliciter libet ad verbum interpretari, quo anno exorsus est suam prædicationem Ioannes, eo anno simul fuisse duos summos Sacerdotes, Annam & Caipham, & alternis functos sacerdotio, vt a-*
11. cap. *pertè ostendit Ioannes in Euangelio.*

Hæc descriptio temporis tā accurata, quoad eius fieri potuit, suis imaginis partibus est designata. Celebratur autē initiū Euangelij omnis potestatis humanæ cōmemoratione, vt significetur, excisum lapidem illū è monte sine manibus, conceptū videlicet sine viri opere Christū de spiritu sancto, qui omnia Orbis terrarū Regna cōtereret & aboleret, Sacerdotiū etiam Leuiticum abrogaret, & Regnū suū & Sacerdotiū sempiternū statueret.

G. Ioannes in deserto & montanis Iudææ, vbi primùm factum est ad ipsum verbum Domini, vnde ad prædicandam pœnitentiam, & baptizandum missus est in omnem regionem, & trans, & citra Iordanem, à Macherunte Pellā vsque ad mare Tiberiadis. Missus enim erat Ioannes non ad prædicandum tantùmmodo, sed simul ad baptizandum. Propterea erat in deserto quidem, sed iuxta Iordanem, vel etiam in locis vbi esset copia aquarum, vt in regione AEnon iuxta Salim, non longe à lacu Genesareth: quasi videas Ioannem celebritati IESV cedere, & Bethabara, siue Bethania relicta ad superiora Iordanis prædicationem & baptismū exercere.

H. Ioannes concionatur ad Bethaniam in ripa Iordanis. Erant Pharisæi auditores, Sadducæi, Publicani suspensis ad Zonam loculis, tenentes manu tabulas; milites armis insignes, tum turba plebis. Sensum hic mentis omnium contemplare: Ioannis excellentem vim spiritus, & virtutum omnium plenitudinem, summam authoritatem, grauitatem verendam, turbæ simplicitatē, animos Pharisæorum & Sadducæorum inter se dissidentes, sectarum variam curiositatem & ambitionem, dum vtrique patronum suæ hæreseos Ioannem exoptant; Publicanorum distractum animum, hinc perpetua lucri cupiditate, illinc conscientiæ stimulis; militum tædium bellandi; suspensos rei nouitate animos omnium, & ad aliquam vel pietatem, vel pietatis speciem erectos. Illud præterea animaduertendum, alias hominum nationes petere à Ioanne, quo pacto piè viuerent, non Pharisæorum & Sadduceorum. Illis respondet placidè Ioannes, hos acerbè reprehendit. Nos etiam docuit Ioannes vestitus, cibi, & eremi austeritate, pœnitentiam vt amplectamur, illam etiam exteriorem; doctrinæ verò sinceritate, vt iuxta suam vocationem singuli bonas actiones sectemur; tum baptismo, qui ad Christum viam parabat, vt bona opera etiam ad iustificationem præparatoria exerceamus. Deterret verò nos omnes, ne velimus confidere dūntaxat, quòd Christiani sumus, quod in Christum credimus, quod Deus pro nobis mortuus est & resurrexit. Hæc quidem prosunt, si fructus dignos pœnitentiæ faciamus, siq; illa, quæ antea præscripsit Ioannes. Quæ si negligamus, audiemus absque vlla dubitatione quæ dixit seuerissimè Ioannes Pharisæis & Sadducæis; audiemus quæ Christus ipse comminatus est; Cur dicitis mihi Domine, Domine, & meam voluntatem non facitis? Amen dico vobis, nunquā noui vos; discedite à me omnes qui iniquitatē operamini.

MEDITATIO.

QVæ nam est hæc bone IESV humanæ potentiæ tam accurata descriptio? Quorsum spectat? Tenet imperium Romanum Tiberius Nero, procurat Iudæā Pōtius Pilatus, Herodes, Philippus, Lysanias in Galilæa, in Iturea, & Trachonitide, in Abilina suos Principatus gerunt. Principes verò Sacerdotū sunt duo, Annas & Caiphas; non est vnus, vt oportuit. Quid hęc sibi volunt Domine? Eras videlicet iam è monte excisus lapis tu Christe IESV, qui esses omnem Orbis potentiam contriturus. Incipis igitur hos omnes in triūphum producere. Incipis per Ioannis prædicationem exspoliare Principatus & Potestates, ac traducere confidenter, palàm triūphaturus omnes in temetipso è cruce. Et hos quidem voluisti nominari Principes, sub quorū Imperio vel Sacerdotio morte tua mortem, Infernum, Sathanam, nedum hanc potentiā superasti. Illud verò grauissimè notasti, quòd ruinam Sacerdotij Mosaici portendebat; duos scilicet fuisse summos Sacerdotes: labes enim erat propediem extinguēdi veteris Sacerdotij. Verùm quid paras aduersus mundi & Sathanæ potestatem? Quem mittis exercitum? Ego solus sum exercitus & acies Dei viuentis. Qui etsi nunc primùm visibilis appareo, gessi tamen anteà bellum aduersus alia omnia Regna, illa conculcaui per verbum meum, per mea mirabilia opera, per meos milites. Mitto autē hoc tēpore ante me quasi Primipilū, fortissimum militem Ioannem, qui hostes meos exagitet. Sed quid est Domine, quod paucos, quod singulares in aciem producis? Nunquā sunt pauci, nunquam singulares. Vt enim ego solus sum exercitus Regni cælestis, quia solus nunquam fui, nunquam sum; sed Pater & Spiritus sanctus mecum semper sunt, mecum belligerant, mihi pręsto est omnis Angelica militia, mihi omnis creatura subseruit meo nutui. Ita quos mitto, soli non sunt, sed ego cum illis sum. Mitto etiā Angelos meos, qui illos comitentur & iuuent. Sed arma quibus bellum geris, magne IESV, & quibus serui tui, vellem quæ sint intelligere. Mea arma, verbum est meum, & mea potentia infinita; quæ vna eademque est Trinitatis diuinæ. Sed nolui solis his armis vti, nec sola potentia (quod poteram) debellare hostem Sathanam; sed infirmitatem, humilitatem, ignominiam, labores, mortem elegi, quibus armis cominùs depugnarem & vincerem. Huiusmodi arma dedi meis. Per hæc vicerunt præteriti mei milites, per hæc Ioānes superabit, per hæc futuri mei milites. Potentiam enim meam Ioanni communicaui; sed quam exercet (quemadmodum ego feci) per infirmitatem & humilitatem vitæ, & prædicationis efficaciam. Vixit in deserto à puero, abiectè vestitus est, atque adeò horridè; cibo vsus melle syluestri & locustis; pœnitentiam egit ad trigesimum vsque annum seuerissimam. Hinc progressus est ad parandam mihi viam, per baptismi, per confessionis peccatorum, & per emendationis vitæ prædicationem. Sic ad Regnum cælorum, quod ego eram in mundum inuecturus, corda hominū præparabat; sed præparabat tantùm, quæ erant à me consummanda. Nam initia quædā erant baptismi mei, meæ confessionis, meæ pœnitentiæ, quę Ioannes prædicabat; non ipsa sacramenta, non ipsa mysteriorum perfectio. Fac benigne IESV, vt nobis imitatio Ioannis sit dulcis, sit efficax; ne vim vnquam & animi intētionem, & exercitium pœnitentiæ negligamus. Ita fac sancte Domine. Intercede tu etiā pro nobis plusquam propheta Ioannes, vt te totum concipiamus, tuos mores cordi imprimamus, gratiæ perfectæ nos paremus; vt Christi passiones, gloria, atque Euangelij prędicatio sit in nobis fructuosa. Verùm illud etiam vellē de tua gratia intelligere, suauis IESV; Quid est quod Ioannes nihil ferè vitæ perfectionis prædicat; tantùm debita singulis officia præscribit? Eleemosynā turbę, Publicanis vt statuta seruent illis tradita, militibus nè quenquam vel per concussionem, vel per calumniam lędant, vt sint suis stipendijs contenti. Non erat Ioannis munus perfectionē euangelicæ legis hominibus prędicare; sed tātùm eius ministerium pręparatorium erat ad lucem, ad veritatem Euangelij, & Regni cęlorum, & vitę perfectionem quam ego eram instituturus. Illud prędicabat Ioannes, quod magnum habebat momentum ad vitę perfectionem capessendam. Si mandata Dei seruetis, si pœnitentiam sectemini, si eleemosynas erogetis: hęc facient vt agnoscatis deesse aliquid vobis, & audiatis me consulentem; Vade, vēde omnia quæ habes, da pauperibus & sequere me. Ita est Domine IESV, ita est.

Dan. 2.

2. ad. Colos.

Da igitur sancte IESV, vt dignos pœnitentiæ fructus faciamus.

Amen.

NATI-

IN NOCTE NATALIS DOMINI.

Natiuitas Christi. 3

Luc. ij. Anno i. *v*



A. *Bethlehem ciuitas Dauid.*
B. *Forum vbi soluitur tributum.*
C. *Spelunca, vbi natus est Christus.*
D. IESVS *recens natus, ante Præsepe humi in fœno iacens; quem pannis Virgo Mater inuoluit.*
E. *Angeli adorant Puerum natum.*
F. *Ad Præsepe bos & asinus nouo lumine commoti.*
G. *Lux è Christo nato fugat tenebras noctis.*
H. *Turris Heder, idest gregis.*
I. *Pastores ad turrim cum gregibus.*
K. *Angelus apparet Pastoribus, & cum eo Militia cœlestis exercitus.*
L. *Angelus, qui pie creditur missus in Limbum ad Patres nuncius.*
M. *Stella & Angelus ad Magos missi, eos primum ad iter impellunt.*

NATIVITAS CHRISTI.

LVC. II. ANNO I.

In v. imaginem Adnotatiuncula. V.
3.

A. *Bethlehem ciuitas Dauid.*
B. *Forum, vbi soluitur tributum.*
C. *Spelunca, vbi natus est Christus.*
D. *IESVS recens natus ante præsepe humi in fœno iacens, quem pannis virgo Mater inuoluit.*
E. *Angeli adorant puerum natum.*
F. *Ad præsepe bos & asinus nouo lumine commoti.*
G. *Lux è Christo nato fugat tenebras noctis.*
H. *Turris Heder, idest gregis.*
I. *Pastores ad turrim cum gregibus.*
K. *Angelus apparet Pastoribus, & cum eo militia cælestis exercitus.*
L. *Angelus, qui piè creditur missus in Limbum ad Patres nuncius.*
M. *Stella & Angelus ad Magos missi, eos primū ad iter impellunt.*

EVANGELIVM MISSÆ.

FActum est autem in diebus illis, exijt edictum à Cæsare Augusto, vt [b] describeretur vniuersus orbis. Hæc descriptio prima facta est à Præside Syriæ [c] Cirino. Et ibant omnes, vt profiterentur, singuli in suam ciuitatem. Ascendit autem & Ioseph à Galilęa de ciuitate Nazareth, in Iudęam ciuitatem Dauid, quæ vocatur [a] Bethlehem, eò quòd esset de domo & familia Dauid, vt [b] profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore, prægnante. Factum est autē cum essent [c] ibi, impleti sunt dies vt pareret. Et [d] peperit filium suum primogenitum, & pannis eū inuoluit, & reclinauit eum in [f] præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio. Et [i] pastores erant in [h] regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce [k] Angelus Domini stetit iuxtà illos, & claritas Dei circumfulsit illos, & timuerunt timore magno. Et dixit illis Angelus; Nolite timere, ecce enim euangelizo vobis gaudiū magnum, quod erit omni populo, quia natus est hodie vobis Saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate Dauid. Et hoc vobis signum: Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio. Et subitò facta est cum Angelo [k] multitudo militię cælestis laudantium Deum, & dicentium; Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

ADNOTATIO.

Mich.5. Hiero. in locis. *A.* BEthlehem, *quæ est Ephrata, ciuitas Dauid in tribu Iuda ad Austrum, sex milliaribus ab Hierosolymis in monticulo sita.*

B. Forum Bethlehem, vbi mensæ assidet Exactor tributi; vnus dissoluit, alij conueniunt soluturi.

C. Spelunca, Foramen etiam vocat Hieronymus, vbi natus est IESVS. In parte verò interiori *Hieroni. ad Mar*

ccll. & in epi. Pau. Beda in lib. de lo. sanct. Brocar. *riori excauatum in rupe erat præsepium. Est autem simile sepulchrum Christi; hic excauatur præsepe post speluncam, illic sepulchrum. Loci sacratissimi humilitatem considera, simul & maiestatem. Nihil enim illinc potuit esse abiectius, nihil hinc augustius.*

D. IESVS recens natus in spelunca ante præsepe fœno exceptus, humi vagiens, & manus ad matrem tendens: simul spiritus exultatione, atque animi suauitate plena virgo Mater, & adorabunda, pannis & fascijs quæ parauerat, infantem Deum frigentem aggreditur cõtinuò inuoluere & fouere. In his verò mysterijs Mariam contemplare suam virginalẽ integritatem tenentem, nullius muliebrium ministeriorum indigentem; excelsa mente in filij natiuitatem, tum æternam ex Patre, tum temporalẽ ex se, laudibus, & spiritus exultatione leuatam quidẽ, & mẽte & corde, obsequia tamẽ omnia in filium obeuntẽ officiosissimè: Ioseph verò totum esse in pueri admiratione & adoratione.

E. Angeli è cælo ad Bethlehem & præsepiũ spectantes, & ex his plurimi aëra & terram tenentes adorant natum ex virgine puerum, Regẽ ipsorum & Dominum, & cælestia encomia illi concinunt.

F. Ad præsepe quod diximus excauatum in rupe, bos & asinus alligati, sed erectis capitibus, & ad locum natiuitatis conuersis, quasi sentiant insolitum quid stabulum pati.

G. Nox cum esset, ea aëris obscuritate repræsentatur; sed ita tamen, vt ex infante Deo, qui in orbem terrarum lucem afferebat cælestẽ, emicans lux speluncam illustret.

H. Turris Heder, id est gregis, ad quam tabernaculum extendit Iacob, & gregem pascere solebat, vno milliari à Bethlehem ad Orientem.

I. Ibi pastores vigilantes in agro, & custodientes vigilias noctis, siue excubias agentes super gregem, magno timore perculsi è visione Angeli. Greges & canes obstupescunt ad luminis nouitatem.

K. Supernè enim pastoribus imminet Angelus, claritas Dei circumfulget eos, timent magno timore, recipiunt se à timore, audiunt ab Angelo esse Christum natum. Adest ad Angelum multitudo cælestis militiæ laudantium Deum, ac dicentium; Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

L. Angelus, quem (vt piè meditamur) puer Deus mittit ad Patres in Limbum, vt nunciet ipsum recens natum hominem. Antrum autem non describitur quòd necessum fuerit terram aperiri vt locus daretur spiritui Angelico, sed vt sensus apprehendat penetrasse.

M. Stella, & Angelus qui illam mouebat: hic à puero IESV missus, illa tum primùm condita; cuius indicio, & Angeli reuelatione excitati Reges Magi, incipiunt se ad iter parare in suo Regno singuli. Statim enim nato Christo illa intelligimus facta; missum Angelum vnum ad Pastores, tum exercitum Angelorum, aliũ Angelum in Limbum ad Patres, tertium ad Magos Reges in Orientem. Ita omnium hominum generi manifestatus est Christus recens natus. Ita celebratur in terra, sub terra, & in cælis Dei infinita benignitas in mortales. Nam quis dubitet Angelos omnes in cælis Dei hominis natiuitatẽ celebrasse diuinis præconijs, vnde intelligebant ruinas suorum æqualium esse reficiendas gloriosissimè, per infantem Deum recens natum in terris? Non solùm ab Angelis in cælo, in terra ab hominibus, & sub terra præclaræ fiunt gratulationes Deo homini nato, sed quasi gestiunt cæli, elementa, creatura omnis adorare Deum natum, & gratulari: & quasi sentiunt se esse nobilitata diuinitatis consortio. Exultat cælum, terra, omnia: naturalis spes exuendæ corruptionis, vel corruptioni non seruiendi in omni creatura incitatur.

MEDITATIO.

Nasceris hodiè, parue puer Iesu, ex humili Virgine in stabulo Bethlehemico, fœno exciperis, vagiens, frigens, pauperculus, pannis inuolueris, reclinaris in præsepio, quia nõ erat vobis locus, ne in diuersorio quidem. (Luc. 2.) Quid hic primùm mirabimur? Quid prædicabimus? Quid primùm contemplabimur? Acriter quidem hæc monent nos; verùm alia sunt quæ nos attrahunt vehementiùs, vt per illa his vehemẽtissimè moueamur, & dulcissimè reficiamur. Sed quænam illa sunt vehementiora? Aliæ duæ natiuitates tuæ magne Iesu. O rei ineffabilem magnitudinem & maiestatem. Nasceris homo in stabulo, qui simul in æternitate nasceris lux infinita, verbum immensum; hodie inquã à Patre generaris, Deus de Deo, Deus ipse Patri consubstantialis. Nam in æternitate cum semper sis natus, semper tamen nasceris, nunquàm nasci ex Patre desinis. Est igitur infinita in hac

tua humili natiuitate maiestas, potentia, diuinitas; immensa in æternitate natiuitas & generatio. Sed alia item fuit tua natiuitas incõparabilis mysterij, & secundum æternam generationem maximi, quando Deus ipse omnipotens, splendor gloriæ, & figura immensæ Patris substãtiæ factus es homo ex solius virginis substantia, in eius vtero ex qua nunc nasceris. Salua enim vtriusque substantiæ proprietate, & in vnam coëunte personam, suscepta est à maiestate tua humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate tua mortalitas. Hæc excelsa mysteria & infinita nos attrahunt, debent quidem certè nos, vbi videmus Christũ nasci, vehementiùs quàm quæ videmus commouere, vt his quæ videmus vehementissimè moueamur, & reficiamur suauissimè. Non commouent tamen, bone & sancte infans. Hæc quidem nostra spiritus inertià est, nostra fidei & donorum tuorum negligentia. Quis enim, si paulò diligentiùs Dei donis insisteret, non hîc impleretur cordis primùm suauitate & gustu, deinde luce cœlesti, & quasi diuinitate occuparetur? virtutem infinitam, gloriam, maiestatem Dei immensam contemplaretur, & diuino iubilo laudaret, per te Christe Iesu in fœno exceptum, ex immaculatæ virginis vtero sacrosancto natum, vagientem, pauperculum, frigentem, panniculis inuolutum? His nos tuis mirabilibus imbue bone puer Iesu. Tum illud aueo scire, quid tu operabaris, quid faciebas in vtero matris virginis totos nouem menses? & quid ex vtero? Quid tu censes? credis quidem omnia quæ ego tibi exponam, sed credis ieiunè & aridè, credis absque præsenti, absque idonea consideratione. In vtero matris cum essem, spirabã ego cũ Patre vna spiratione, vna virtute Spiritum sanctum paracletum in æternitate; Angelos, cælum, orbem terræ vniuersæ cum Patre & Spiritu sancto infinita diuinitatis potentia & sapientia conseruabam & gubernabam; ego Angelis gloriam æternam largiebar, Dæmonibus damnationem æternam irrogabã, regnabam in æternum Deus omnipotens, matris virginis mentem, spiritum, animum, mea præsentia, mea virtute implebam. Suppeditabat illa mihi corporalem substantiam & nutritionem me agente; ego illam diuinę meę naturę consortem vberiùs in dies faciebam. Crescebam ego ex illa in horas corpore, illa spiritu ex me. Ego in matre, ex matre viuebam, illa ex me & per me. Vtrinque in vtero clausus generabar, illinc à Patre, hinc à matre; illinc infinitam plenitudinem diuinitatis accipiebam, hinc in plenitudine & perfectione humanitatis augmentum. Non operabantur corporis mei sensus præter communẽ hominum consuetudinem vel naturam; operabatur supra, non solum hominem, sed Angelorum etiam naturam & facultatẽ mens mea diuinitus. Erat enim anima mea in delicijs cœlestis Paradisi, erat summa felicitate donata: In duplici igitur eras sinu, magne & parue Iesu, in Patris æterno potentissimè, in matris, vt humillimè, ita dulcissimè. Non loquebaris, viuebas in matre, & tamẽ mortaliũ salutẽ opẽrabaris & merebaris apud Patrẽ. Verè tu eras Deus abscõditus, saluator ex vtero & in vtero & patris & matris. Aperuisti mihi Domine excelsa mysteria; aperi reliqua per hæc benigne paruule. Eram quidẽ in vtero matris clausus necessitate meæ humanitatis, verùm gestiebam atque exultabam vt gigas ad viã meã currendam. Desiderabam ex vtero dulcissimo prodire, cupiebam nasci in vestram hãc mortalitatem, bellum gerere cum Sathana, mundo, carne, morte, & Inferno: Illinc in magnitudine virtutis, in indignatione iræ & zeli mei, terribilis omnibus dæmonibus & hominibus; hinc in infirmitate humanitatis meæ humilis, & mansuetus, & infirmus. Nascere: Veni ad nos sancte puer. O inenarrabilem Diuinitatis benignitatem. O mysterium Dei excellentissimum. Peperit te Deum & hominem virgo sanctissima, inuiolata eius virginitate sacrosancta. Nullus ibi dolor, nihil cæterarum necessitatum communium, nulla ibi obstetrix, nulla mulierculatũ sedulitas intercessit. Ipsa vegeta, & summa spiritus suauitate exultans virgo Deum hominem parit, adorat, fouet, pannis inuoluit. Ipsa obstetrix & mater est. Angeli famulãtur Regi suo infanti & Reginæ matri si quid ministerij est obeũdũ. Fœnum parant quo excipiatur, angelicis manibus excipiunt nascentem, humi super fœnum reponunt honorificentissimè paruulum. Explica mihi obsecro, sancte Iesu, per Esaiam tuã natiuitatem. Natus hodie sum humilis puer vobis mortalibus, non mihi, non Angelis, nõ Deo; vos soli mea natiuitate & humanitate egebatis. Propter vos homines apparuit mea humanitas. Neque solùm vobis mortalibus natus, sed vobis datus sum, id est propter vos, laboribus, pœnis, afflictionibus huius mortalitatis innumerabilibus. Traditus etiam trucu-

Leo epi. 10.

Psal. 18.

Hiero. cõtra Heluidium.

Ad Titum 3. Esaia. 9.

culentiſſimis latronibus ad mortem, ad contumelias infinitas & cruciatus. Hæc enim in veſtram vitam & ſalutem fuerunt omnia collocata atque tradita. Datus ſum vobis præterea qui veſter eram dominus & Deus, vt veſter eſſem frater. [Matth. 20.] Sum factus & amicus, & adiutor veſter, & miniſter: factus ſum veſter Magiſter, [Ioan. 13. 14.] veſtra via, ſalus, veritas & vita, virtus veſtra & gloria, [1. Cor. 1.] veſtra ſapientia, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio. [Col. 2.] Theſauri ſapientiæ, ſcientiæ, & diuinitatis, qui in me ſunt reconditi, per me, atque in me dati ſunt vobis, intra vos ſimiliter reconditi ſunt. Ego veſter ſum veſtitus cæleſtis. Denique ſum datus vobis in cibum & potum; ego veſtra ſum nutritio. Agite comedite, [Cant. 5.] bibite, ſatiamini, inebriamini cariſſimi ab uberibus meæ cæleſtis & diuinæ ſapientiæ, & ſuauitatis, & gratiæ. Hæc omnia vobis data ſunt mecum & per me. Vtimini, cooperamini infinitæ virtuti quæ vobis mecum data eſt & per me: in vobis efficax erit ſi velitis. O ineffabilem tuam & adorandā, bone & ſancte Ieſu, in nos benignitatem, ô immenſa beneficia. [Pſal. 81.] Hoc eſt videlicet quod referente Dauid loquutus eſt per te & in te Pater æternus: Ego dixi, dij eſtis, & filij excelſi omnes. Ita eſt Domine; ſed terrent me quæ ſubdit: Vos autem ſicut homines moriemini, & ſicut vnus de Principibus cadetis. Niſi quod intelligo cōminationem hanc eſſe Patris tui, & prædictionem eorum qui pereunt. Quæ cōminatio, quæ prædictio facit, vt maiorem nos ſpem concipere debeamus in te. Nam propterea tam vehemēter pater tuus loquitur, quod vehemēter noſtrā ſalutē appetat, & nos acriter deterrere à vitijs velit, & ad ſe allicere. Natus es ergo Ieſu benigne nobis, [Eſai. 9.] datus es nobis Sed quod das tuæ potentiæ inſigne? Principatus mei inſigne gero excellētiſſimū ſuper humerum meū, crucem meā. Illud enim primū prodiens in orbem terræ egi, quod ſemper in vtero matris egeram, ac ſemper deinde egi. Obtuli meam crucem & mortem patri pro vobis. Hic eſt meus Principatus, hoc meum Imperium. Per hęc ego Sathanam, Infernum, mortem, peccatum triumphabo. Per hæc regnabo ego in æternum, ac ſedebo ad dexteram patris, qui ſemper ſum in ſinu patris. Per hæc mecum omnes electi patris mei regnabunt. In infirmitate itaque tua ſumma, hoc eſt morte ignominiæ plena feciſti virtutem Domine, & ſpem ac refugium nobis collocaſti. Sed quod nomē imponit tibi pater naſcenti? Audiam ex te obſecro magne puer. Video Domine, imponit nomina ſex, per quæ interpretatur quod iam de tė prædixerat Eſaias, [Hieron. in 9. cap. Eſai] EMMANVEL, ideſt nobiſcum Deus: & Hieremias dixerat, DOMINVS IVSTITIA NOSTRA: [Eſai. 7.] & quod vocatum eſt ab Angelo priuſquàm in vtero conciperéris, [Hier. 23. 33.] IESVS. Primùm igitur è ſex nominibus eſt, ADMIRABILIS. Reuera admirabile eſt nomen tuum, arduum, & ſublime, EMMANVEL noſter, Domine iuſte noſter, noſter IESV; ſupra & Angelorū & hominū captū. Nam nomē tibi יהוה tetragrammaton, ineffabile nomen, infinitum nomen, pelagus immēſum ſubſtantiæ infinitæ, quæ eſt tua & patris diuinitas: hoc eſt tibi nomen in æternum. Factum eſt planè tuum nomen in tua conceptione, in tua natiuitate, in tua vita; in morte, in alijs omnibus myſterijs mirabile & glorioſum. Atque adeò quid in te erat quod miraculum Dei non ſit? Illinc Deus es, hinc homo; vnus tamen Chriſtus, vna perſona diuina. Operaris illinc vt Deus, quo quid eſt mirabilius? hinc vt homo, quod ſummum eſt miraculum; vt Deus opera noſtra opereris, & ſuſtineas infirmitates noſtras. [Eſai. 28.] Quod eſt præterea nomen? CONSILIARIVS. [Eſai. 9. ex 70.] Tu enim es ille magni conſilij Angelus. Mirabile planè & diuinum fuit conſilium tuæ carnis œconomia, ſummæ miſerationis conſilium. Non enim alia via erat, redimendi mortales; ſed hanc tu ſolam elegiſti, vt tuæ gloriæ & bonitati honorificentiſſimam, iuſtitiæ tuæ conuenientiſſimā, hominibus verò fructuoſiſſimam, & ſummi exempli plenam. Tu autem illa etiam ratione nominatim huius excelſi myſterij diceris conſiliarius, quod in tua perſona erat futura hæc diſpenſatio humanitatis, & tuo ſanguine & cruce erat tibi luendū quicquid in mortalitate noſtra eſſet peccati, ac promerendum, quicquid gratiæ, quicquid donorum ſperaretur. Inde porrò peculiariter accepiſti Domine munus illud nobis conſulendi, nos ſemper ad meliora promouendi. Sed quod eſt aliud nomē tuū, parue puer? DEVS. Virtus infinita natus ſum ego, qui eram in principio apud patrem eadem potentia. Eram Dei brachium immenſum, & digitus, vtrumque enim extendit Deus in natiuitate mea in hoſtes ſuos ad mortalium liberationem & ſalutem. Docuit manus meas ad præliandū cominùs in carne mea; digitos quaſi eminùs per [Pſ. 143.] meos milites ad gerendum bellū & cōiiciendum,

dum,ad consummationem vsque sæculi, quãdo ponam omnes inimicos sub pedibus Patris. Magnum est hoc nomen tuum bone IESV. Expone mihi quartũ,hoc est FORTIS. Ego cum sim Emmanuel,id est vobiscum Deus potens,sũ simul vobis homo fortis vtraque fortitudine, & infinita patris,& mea ex natiuitatis, & passionum, & mortis quam passurus sum. Finita quidem hac & creata; sed quæ Dei sit, & meritum habeat infinitum. Sum ego for-
Hie. 20. tis ille Gibbor, quem secum esse dixit Hieremias propheta in persona Ecclesiæ. Dominus (inquit)mecũ est,bellator fortis. Fortior enim
Luc. 11. robustior,validior ego aduení, quã fortis Sathan armatus. Hunc superueniens vincam, & arma illius vniuersa auferam in quibus confidit,& spolia eius dispensabo. Duo remanent nomina; PATER futuri sæculi,& PRINCEPS pacis, per quæ me diuinitùs recreas benigne IESV. Vidi enim te hactenùs nascentem nobis,donatum nobis, vidi gestãtem crucis tuæ Imperium super humerum tuum. Admirabilem te sum contemplatus, consiliũ & decretum redemptionis humanæ orbi inferentem,potentem Deum,robustissimũ hominem; quæ omnia partim tuam humilitatẽ, partim tuam maiestatem demonstrant, tuam potentiam exerunt,tua prælia, tuas victorias prædicant. Per hæc autem duo vltima victoriæ tuæ fructum communicas. Nasceris enim pater futuri sæculi,id est futuræ nostræ æternitatis auctor, & effector Regni cælorum. Nasceris noster puer & frater, sed & simul efficeris nostræ diuinæ generationis,& vitæ,& œconomiæ, & politiæ auctor & gubernator, futuræ nostræ beatitudinis generator. O rem omni admiratione superiorem. Regnum suum æternũ vt Deus inferat, atque adeo inserat nostræ mortalitati per diuina sua dona; det filiũ qui vita sit nostra & salus sempiterna, qui nos consortes suæ naturæ faciat,qui nos in cælum afferat è terra, qui cælũ terræ cõiungat. Verè tu pater es magnus & omnipotẽs parue puer, omnis vitæ spiritualis, omnis gratiæ, omniũ donorũ cælestium, nostræ æternæ beatitudinis & gloriæ. Nõ solùm enim gratia tua & veritate salutem peperisti sempiternam, sed viæ nobis fuisti dux, & magister, & princeps; sine quo ad illam vitam contendere non poteramus. Eramus omnes tui & patris æterni hostes,cum Sathana,mundo,carne. Pro peccato,
Eph. 2. pro morte,pro inferno bellum contra te gere-
Esa. 53. bamus: tu tamen solus pax nostra factus es, disciplina pacis nostræ in te incubuit, & cor- *Ad col. 1.*
rectio,& pœna qua pax nostra pararetur. Tũ pacificasti per sanguinem crucis tuæ, siue quæ in terris,siue quæ in cælis sunt: Tu posuisti fi- *Ps. 147.*
nes Hierusalem,id est ecclesiæ tuæ,pacem. Tu *Io. 14.*
reliquisti nobis tuam pacem, & dedisti nobis: Gessisti igitur bellum, in acie conflixisti pro gloria patris tui contra Sathanam,carnẽ, peccatum,mortem, Infernum; contra nos item, sed simul pro nobis. Vim passus es & mortem in eo bello & prælio ab illis omnibus, tum à peccatis nostris. Hæc enim te interemerunt per manus cõsceleratas teterrimorum hominum. Mortuus igitur planè es, verùm contra quàm in mortalium bellis solet. Non enim es per mortem superatus, sed contrà per mortẽ, hoc est per summã tuĩ infirmitatẽ atq; humilitatẽ omnes hostes tuos valentissimè & gloriosissimè superasti,interemisti, & triũphasti. Etenim mortis mors tua mors fuit, & inferni excidiũ. Sic enim per Oseam locutus es olim: *Ose. 13.*
Ero mors tua ó mors; morsus, siue exitiũ tuũ *1. Cor. 15.*
Infernè. Per mortem tuam Sathanam qui habebat mortis imperium conculcasti,de pecca- *Rom. 8. 6.*
to,περὶ ἁμαρτίας, tua videlicet hostia pro peccato damnasti peccatum, & corpus peccati destruxisti, hominem nostrum veterem simul *Rom. 8.*
crucifixisti,liberasti nos à lege peccati & mortis. Tu igitur pax es nostra,tu salus,tu vita sempiterna. Verè princeps pacis tu es. Asseruisti enim nos in veram libertatem à seruitute & regno dæmonis,carnis,mortis,inferni. Exsurgunt quidem hæc,tentant passim,sunt in mẽbris nostris; sed non regnant, sed per te superantur,sed per te proueniunt ex illis virtutes & merita. Pacem tu nobis cum virtutibus & omni morum honestate, cum Angelis,cum Sãctis, tecum & cũ Patre tuo & cum Spiritu sãncto paracleto conciliasti. Adoramus te nate nobis puer, donate nobis fili Patris æterni, laudamus te & benedicimus in secula. Refecisti enim spiritum nostrum tuo imperio quod gessisti in humero tuo, & in virtute tua semper geris. Recreasti nos tuis nominibus. Sed quid facias natus,quid rerum agas, id nos doce sãncte puer. Intelligo benigne Iesu. Iam enim primùm sacrum thalamum gloriosæ virginis egressus, tanquam sponsus copulasti tibi Ecclesiam sanctam Catholicam,diuina & perpetua vnione infinitæ virtutis tuæ, ac tribuisti ei fœcunditatem generãdi filios innumerabiles in æternitatem. Mœrebat Ecclesia sine te, sciebat te sibi datum iri in sponsum, infinitis

infinitis suspirijs te præstolabatur. Finem hic dies, hæc natiuitas fecit mœroris. Iam te habet, iam te fruitur, exultat in te lætitia inenarrabili & glorificata, reportans finem & fructũ fidei & desiderij sui, mortalium salutem æternã. Sed quid loco dotis Sponsę obtulisti magne Iesu? O rem supra omnem Angelorũ prædicationem positam: obtulisti illi tuos labores, egestatem, tribulationes, persecutiones, cruciatus, sanguinem, vitam, & mortem quasi pro dote; sed per hæc vitam & gloriam sempiternam, & omnium bonorum infinitas opes in cælo reposuisti. Nec hæc oblatio, vel animus patiendi te deterruit à suscepto itinere, sed exultasti potentissimè vt immẽsus gigas, ad currendam viam mandatorum quã à Patre acceperas, iam inde incipiens te in studio redemptionis humanæ exercere. Hausisti aërem hunc natus; sed contaminatum huius mundi, & peccati infectione purgasti; purgatum, & quasi diuinum factum rursum mundo respirasti. Vnde deuotè intelligere possumus, nostrum hunc aërem bonitate & sanctificatione tua fuisse imbutum ac nobilitatum. Similiter tota vita in hoc mundo fecisti: lucẽ mundo huic intulisti diuinam; quæ in tenebris tamen luceat ijs qui oculos habeant à te purgatos. Sed video simul te primam vocem emittere ploratum. Neque erat hic tuus fletus tantummodo naturalis, sed è pleno & diuino vsu rationis perfectus; vt omnia quæ gessisti in infantia erãt, nõ solũ ab æterna tua sapiẽtia, sed à creati tui spiritus & gratię ratione & sapientia dispensata. A superiori enim portione animæ tuæ perfectè omnia gubernabantur, etsi sensus & inferior portio in ætatis erat officio & imbecillitate. Erat quidem ille luctus naturalis, vt à sensu; vt verò à superiori tua ratione, & à tua sapientia, ad dolorem quem capiebas de offensis ab hominibus patri tuo, à principio creaturæ ad finem vsque oblatis, referebatur. Pannis inuolueris, non purpura, nõ ostro: declinaris in præsepio, quia ne in diuersorio quidem locus erat tibi apud ciues tuos. Soluis Cæsari tributum vt subditus terrenæ potestati, friges, esuris, consecras in te statum vltimæ paupertatis, quam eras hominibus consulturus. Vanitatem Mundi & ambitionem contemnendam demonstras, & aliam rationem vitæ instituis à Mundo alienam, humilitatis, patientiæ, paupertatis. Hæc enim cum in te repræsentes, quid aliud quam facis illustria, pretiosa, diuina, amplexanda? Ne quæratis de cetero mortales in superbia, in externis honoribus, in diuitijs & rerum externarum affluentia dignitatem, vel voluptatẽ, vel fœlicitatem. In his enim nõ sunt hæc, sed in Christi Domini ac Dei nostri imitatione, qui in Mundum veniens istas vestras inanitates & mala conculcauit, contraria verò nobilitauit. Vis autem videre quantus sit iste, per quem humilitas & paupertas celebrantur? Ex illa humilitate & paupertate, ex illo stabulo imperat descendere de cælo innumerabiles Angelos, & se adorare; & obediunt illi. Ex his mittit vnũ ad Pastores in vicina regione vigilantes, & custodias agentes in greges suos. Iubet consequi statim multitudinem exercitus cælestis. Destinat vnum ad Patres in Limbum, qui nunciet illis se natum Messiam. Alium ad Magos mittit in Orientẽ; creat stellã splendidissimam, quam gubernandam attribuit Angelo. Itaque cæli, terræ, Infernorum, Angelorum omnium se demonstrat esse Imperatorem ac Dominum. O admirabilem rerum varietatem, ô diuinam œconomiam, ô lucem lætam, iucundam, cælestem, rebus omnibus & mundo infusam. Contemplare quasi creaturam exultantem vniuersam, animos sanctorum hominum insolito spiritus sensu & lætitia commotos gestire. Sentiunt omnia Deum natum, vim diuinam, nouam, lucidã, & salutarem. Nonnulli etiam sancti singularem accipiunt (vt piè meditari possumus) de recenti Dei natiuitate reuelationem. Hæc cũ ita sint, quis erit tandem qui hæc meditans, hæc credens, hæc videns non inflammetur ad Christi recens nati imitationem? Quis amet honores, opes, dignitates mundi, magnificẽtiam, aliasque vanitates, qui contempletur quemadmodum Deus omnipotens nascitur? Exultemus igitur nos fratres mei; quibus quæ elegit Christus & nobilitauit nascens, illa summo beneficio dedit, non solùm animi promptitudine & desiderijs amplexanda, sed votis etiam consuluit confirmanda. O ineffabilem Dei nostri in nos benignitatem, misericordiam, gratiam. Amen.

1. Pet. 1. *Psal. 18.* *Sap. 7.*

IN AVRORA NATALIS DOMINI
De Pastoribus 4
Luc. ij. Anno i. vi



A. Turris Heder, vbi Pastores colloquuntur.	C. Cognoscunt, quæ erant ipsis dicta de Puero.
B. Inueniunt IESVM posi= tum in Præsepio.	D. Reuersi ad suos, narrant omnia.



MEDITATIO ALTERA.

O Rem nouam, sublimem, diuinam. Adeste Angeli, conuenite filiæ Syon, concurrite mortales omnes & admiramini. Date gloriam Deo in excelsis. Quis enim est paruulus qui nascitur? Deus. Quis vagit? Deus. Quis friget? Deus. Quis fœno humi excipitur? filius Dei. Quis in stabulo nascitur? Verbum Patris æterni. Quis pannis inuoluitur? Deus, filius Dei, verbum Patris æterni. Quæ est ista quæ Deum parit? Illa quæ Deum conceperat de Spiritu sancto, virgo intemerata Maria. Quænam illa est quæ lacte nutrit Deum? virgo mater Maria. Sed cur factus est Deus homo? Cur natus est Deus homo? vt nos liberaret à Sathanæ tyrannide & à lue peccati, à morte perpetua & inferno, vt diuinitatis suæ participes efficeret, & cælo donaret. Sed quo pacto? per mortem & crucem suam, per labores & passiones suas. O Dei misericordiam infinitam! ô ineffabile sacramentum! Laudate vos illud Angeli, laudate animæ beatæ, nos vestris laudibus illud celebrabimus. Quid autem nobis loqueris è cunis infans puer Deus? clamo ad vos meo exemplo humilitatem, paupertatē, mundi contemptum, charitatem. Clamo vt qui per me in baptismo renati estis, & vitam accepistis spiritualem, & vixistis deinde per me solum, per solam meam gratiam spiritualiter donec vsum rationis accepistis, in lucem exeatis, & vitam illam exerceatis in me quidem, sed vobis etiam cooperantibus, & continenter bonis operibus insistentibus. Atque ita renascamini, & renouemini de die in diem, vsque ad perfectam illam natiuitatem, quæ reposita est vobis in cælo. O puer omnipotens hoc operare in nobis, & da vt tecum semper cooperemur, & tua sit benedicta triplex natiuitas, à Patre æterna, à matre in vtero, tum ex vtero in sempiternum. Amen.

IN AVRORA NATALIS DOMINI

De Pastoribus.

LVC. II. ANNO I.

In vj. *imaginem Adnotatiuncula.* vj. 4.

A. Turris Heder, vbi Pastores colloquuntur.
B. Inueniunt IESVM positum in præsepio.
C. Cognoscunt quæ erant dicta ipsis de puero.
D. Reuersi ad suos narrant omnia.

EVANGELIVM MISSÆ.

Et factum est vt discesserunt ab eis Angeli in cęlū: Pastores loquebantur [a] ad inuicem; Transeamus vsque Bethlehem, & videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus & ostendit nobis. Et venerunt festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & [b] infantem positum in præsepio. Videntes autem [c] cognouerunt de verbo quod dictū erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierunt mirati sunt, & de ijs quæ dicta erant à Pastoribus ad ipsos. Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Et reuersi sunt [d] Pastores glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant & viderant, sicut dictum est ad illos.

ADNO-

ADNOTATIO.

A. TVrris Heder, de qua dictum est, vbi colloquũtur Pastores; Transeamus vsque Bethlehem, & videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus & ostendit nobis. Sed hoc faciunt festini, vt festinanter intelligantur esse profecti.

B. Puer Iesus pannis inuolutus in præsepio positus, bos & asinus in eodem præsepio comedentes, simul afflatu calefacientes Infantem Deum. Maria & Ioseph Pueri curam summa cum deuotione gerunt officiosissimè.

C. Pastores cum reperissent Mariã, Ioseph, & Infantem in præsepio positum, & omnia essent attentè contemplati, aduerte vt vario corporum & oris gestu signa inter se dent sensus animorũ. Admissi enim ad Christi IESV cõspectum, ea viderunt præsentes Pastores atque intellexerunt, quæ ab Angelo nunciata, fide iam ante conceperant. O singularem pastorum felilitatem: vident Christum in præsepio, Matrem eius & Iosephum. Primi ex hominibus fiunt Euangelij prædicatores. Quis non videat illorum mentem diuina luce excellenter illustratã fuisse? Quis non sentiat eorum corda cælesti suauitate delibuta? Sed quid videntes cognouerũt de verbo quod dictum erat illis per Angelum de Puero? Non ea solùm quæ oculis conspicua erant; natum Puerum pannis inuolutum esse, & in præsepio positum: sed ea simul quæ de illo erant ab Angelo dicta, & ab Angelis decantata reuelante Infante IESV. Intellexerunt lucẽ quæ illos circumfulserat, lumen significare quod in orbem intulit Christus natus, quo lumine totam Ecclesiam erat illustraturus. Recolebant quemadmodum lux illa cælestis eos occupauerat tanta claritate & virtute, vt eam ferre non posset humanitas; ab Angelo tamen sibi restitutos illa luce & suauitate postea recreatos esse excellenter. Perceperunt per illud, Ecce, nouam rem, ac suprà hominum captum positam esse à Deo factam inter mortales, præclarissimum nuntium hominibus afferre; Deum hominem factum; & quidem ad abolendum peccatum, & vitam sempiternam mortalibus comparandam. Gaudium præterea tale sibi esse nunciatum cognouerunt, quale antè oblatum hominibus nõ erat; quod perfectum illum decorem, & gaudium vniuersæ terræ superabat. Nam propter hoc verum gaudium, & hunc perfectum decorem, ille decor tantus prædicatus est & tantum gaudium. Datum enim nunc est & communicatum gaudium infinitum hominibus, gloria sempiterna, Deus ipse, in Puero hoc nato. Nam quod in cordibus vestris exultat gaudium, illum habet fontem, inde fluit, illinc suam accipit claritatem & vitam. Sed quænam causa affertur tam incomparabilis gaudij? Quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate Dauid. Natus est hodie ex vtero matris, qui in hodie sempiterno semper nascitur, semper natus est ex substantia Patris æterni. Et quidem natus est hodie vobis Saluator. Iam inde enim non solùm ab hac natiuitate ex vtero matris, sed ab illa quæ fuit in vtero incarnatione, salutem mortalibus attulit sempiternã suo merito. Hic igitur Iesus tum Christus, tũ יהוה Dominus est, & Deus omnipotens. Audierunt Pastores, & agnouerunt augustissimum hoc compẽdium totius Euangelij, quod illis verbis continetur: Natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate Dauid. Hic piè addi possunt Pastorum munera, si hædum vnus, alius libum, alius canistrum pomis refertum, alius castaneas, nuces, &c. in sacculo portet, & puerum Iesum muneretur. Thr. 2.

D. Ad suos reuersi pastores, quæ inuenerint & viderint narrãt, gaudio omnes exultant, Deum Israël collaudant.

MEDITATIO.

PAstores sumus & nos, si nihil aliud, certè nostrarum potentiarum, affectionum, operationum. Vigilemus igitur, & excubias agamus super nostros greges; & tunc maximè, si nox esse videatur, nec quicquam consolationis singularis sentiamus. Curemus vt in officio sint cuncti greges nostri. Nihil erret, nihil à lupo Dæmone diripiatur, nihil desidia tabescat, omnia suaui pascantur pabulo, & salutari aqua potentur. Tunc nobis Angelus tutelaris gaudium annunciabit magnum, & natum audiemus, & inueniemus Saluatorem Christum Dominum: tunc audiemus, & corde percipiemus cœleste illud Angelorum canticum; Gloria in excelsis Deo. &c. Amen.

IN DIE SANCTI STEPHANI
Protomartyris.
MEDITATIO.

Oratio præparatoria præponatur, qua postulemus à Deo gratiam, quæ faciat, & alias omnes actiones nostras, & præsentem meditationem nobis salutarem. Historia accipiatur ex vi. & vij. Act. Apostolorum.

CRescente numero discipulorum Hierosolymis murmur excitatum est Græcorũ aduersus Hebræos; quod illorum viduæ nimis occuparentur in ministerio externo, & ratio maior videretur haberi viduarum Hebræorum. Duodecim Apostoli sedant murmur, rationem reddentes, à se nõ debere ministerium illud expectari, sed verbi prædicationem & orationem. Statuunt inter se esse eligendos Diaconos, qui illas controuersias dirimant, & ministerio illi præsint. Conuocata discipulorum multitudine, inducunt vt considerent, & repræsentẽt ipsis septem viros boni testimonij, Spiritu sancto plenos & sapientia. Placet omnibus propositio: proponunt in primis Stephanum, boni scilicet testimonij virum, sapientià, & Spiritu sancto plenum, & fide; tum alios sex. Hi procidentes ad pedes Apostolorum accipiunt manuum impositionem à Petro. Hoc facto magna est pax & spiritus consolatio cõsecuta. Crescebat verbum Dei, numerus discipulorum multiplicabatur in Hierusalem valdè, multa etiam turba Sacerdotum obediebat fidei, quæ erat singularis Christi gratia. Hæc ita habebant. Non potuit autem in tanto rerum successu & spiritus feruore, non eminere virtus Stephani diuina & fides. Apparebat enim in Stephano plenitudo, non solum Spiritus sancti, sapientiæ, fidei; sed & gratiæ & fortitudinis. Faciebat magna prodigia, magna signa, miracula illustria in populo. Eius virtutem qui videbantur æmulatores esse legis præcipui ferre nõ potuerũt, ij præsertim qui ex synagoga erant Libertinorum, Cyrenensium, Alexandrinorum, Ciliciensium, Asianorum, in quibus erat Saulus vel præcipuus. Hi tantam spiritus vim, tantum diuinæ lucis splẽdorem & gloriam cum ferre non possent, adoriuntur disputatione Stephanũ, vt confutata eius doctrina, præstigiæ magicæ viderentur, quæ apparebant miracula. In his disceptatoribus eminebat non cubiè Saulus iuuenis doctus, & plenus Iudaicæ traditionis, zelo pernicioso & violẽto. Nõ poterant resistere tamen sapientiæ & spiritui qui in Stephano loquebatur. Victi disputatione subornant falsos testes, qui Stephanum blasphemiæ in Deum & Mosen, in templum & legem accusent. Seditionem concitant plebis, Seniorum, Scribarum aduersus Stephanum. Concurrunt in illum agmine facto, rapiunt, multant indignissimè, statuunt ad concilium Pontificum, offerunt falsos testes, accusant inuidiosissimè. Qui in concilio sedebant Iudices omnes, intuentes illius faciem tanto fulgore gloriæ emicantem, quasi Angeli faciem contẽplabantur, ac stupebant. Itaque coacti sunt illum placidè audire disserentem. Habet Apologiam Stephanus sapiẽtem, acrem, & planè angelicam. Auditur sic satis placidè, donec accensus zelo Dei in Iudæos inuehitur. Ibi verò dissecantur cordibus, & ferino more dentibus in eum strident. Cõsũmata hæc erat eorum malitia atque obstinatio. Stephanum contrà ad sublimem quãdam gloriam euehit Deus; vt suscepto vberiore spiritu ad cælum attingat, & videat Christum stantem ad dexteram virtutis Dei: nec videat solùm, sed profiteatur se videre vehementi quodam spiritus feruore. Tunc exclamant impij, quasi ad atrocem blasphemiam; obturant aures, impetum faciunt, & ipsum vnanimiter eijciũt extra ciuitatem, proterunt, raptant, conculcant, lapidibus appetunt durissimis. Lapidabãt primi scilicet testes, ijque deposuerunt vestes ad Saulum custodiendas. Hic enim non lapidabat quidem, sed in vi inferenda, & cæde patranda primas partes gerebat. In atrocitate autem lapidationis Stephanus continenter videbat Christum à dextris Dei, illum inuocabat, & orabat vt spiritum eius susciperet. Postremò redditurus Christo spiritum prouoluitur in genua; deuotiùs pro inimicis & interfectoribus orat quàm pro se ipso. Exauditus verò creditur cum pro alijs, tum pro Saulo. Nam oratio Stephani (inquit Augustinus) peperit Ecclesiæ Paulum.

Aug. ser 1 & 4. de S. Ste. Ambr l. 1. de pœnit. ca. 9.

LOCI

LOCI DESCRIPTIO.

Hierusalem, & Synagoga, vnde raptus est ad Concilium Stephanus, quod dicebatur hebraicè Gezit, & Sanhedrim, à græco nomine Synedrion, vbi exercebantur iudicia: tū porta vetus, siue iudiciaria, extrà quam illum protruserunt. Non longè inde est Golgotha, vbi Dominus crucifixus est. Quid igitur pétendum in hac meditatione? Quod Ecclesia celebrat, quod me docet: vt imiter excellens martyrium beati Stephani, & eius perfectam charitatem, quæ fecit vt pro inimicis, & suis interfectoribus orauerit: vt desiderem mori pro Christi fide, pro Ecclesia Orthodoxa Romana, & inimicos charitate & oratione prosequar. Peto sapientiam, spiritus feruorem, zelum ingentem, ac sublimem contemplationem, quibus fuit ornatus Stephanus.

Personarū contemplatio. Deum contemplare, & Christum ex cælo ad fidei exaltationem consecrantem primum sanguinem pro fide effundendum, atque ornantem celeberrimum martyrium. Christum etiam quà homo, prospicere quæ fiūt omnia. Vide Dæmones furiosos, Iudæos cæcos & obstinatè crudeles, Saulum in sua incredulitate & falso zelo feruidum: Apostolos considera & Ecclesiam sollicitam, mœrentem & orantem; plenam tamen bonæ spei & viuæ. Stephanum verò plenum Dei virtute, summa animi constantia, alacritate, feruore spiritus inflammatum, & martyrij desiderio. Reflexione considerationis collige ex habitudine omni singularum personarum fructum in Christo.

Quid agitur? quid dicitur? Deus per Christū præest martyrio, facit illud illustrissimum, alios ad martyrij gloriàm inflāmat, permittit omnem immanitatem in Stephanum Diabolis & Iudæis, Saulum mira prouidentià tractat, mira permissione parat ad fidem & fidei martyrium; non permittit tamen ipsi vt manus sanguine sui vindicis, & suæ salutis secundum Deum authoris cruentet. Dæmonum tā multorum, quātā erat multitudo illa pestilentium Iudæorum, concursationes vide & insultationes, vim, rabiem in fortissimum martyrem: Iudæorum incredibilem malitiam, obstinationem & crudelitatem in sanctissimum hominem exertam impotentissimè.

Considera quid Christus dicat martyri Stephano, quid Apostolis, quid Ecclesiæ, quem illis spiritum immittat: quid Dæmones inter se dicant, quanta ferocitate se incitent ad nocendum Ecclesiæ, ad interficiendum Stephanum, ad obligandos teterrimo facinore Iudæos: quam crudelis sit Iudæorum inter se conspiratio & consultatio, quam præceps, quā pertinax: quid Saulus, quid agebat, quid dicebat. Feruebat zelo, inflammabatur iracundia, incitabat alios, se ducem dabat ad facinus. Putabat enim per ignorātiam, offerre se summum obsequium Deo. Hic inter primos disputabat cum Stephano. Hic, vt ingenuus erat, agnouit inter primos se à spiritu Stephani superatum. Hic inter primos ad accusationem & vim exarsit. Contemplare ac distingue pro tuo captu disputationem, quid Stephanus, quid Saulus afferat: coniungere cum Stephani animo, & totius orationis ratione, & illud gusta, quanta fuerit in eo vis doctrinæ, spiritus, & diuinitatis, vt solus multitudinem eò redigeret, vt se faterentur non posse resistere: profiterentur etiam qui sedebant in cōcilio, se eius faciem videre, non tāquam Mosis, sed tanquam Angeli. Eò autem ipsorum malitiam atque obstinationem horrebis magis, quod eum ad mortem deposcerent, à quo deberent fateri se esse victos tanquam ab Angelo. In his omnibus cōtemplare in luce Dei quid agāt Angeli Iudæorū. Ab ijs, quos abstinere à tanto scelere vellent, longè stant, ab ipsis repulsi veluti mœrentes, piorum qui aderant spectaculo animos erigētes in spiritus & constantiæ fortitudinem. Stephani Angelus animum eius mira virtute, & excelso quodā robore mentis, & patientiæ, & magnanimitatis confirmat, & ad spiritus alacritatem erigit. Nec solùm in disputatione consiste, sed ad eius diuinam apologiam ingredere, in ea spiritum exerce, animum oblecta, singula excute, ex singulis frugem rei consentaneam excerpe. Fige verò illic mentis & intuitum & affectum, vbi est pars præcipua huius meditationis, quæ est gloriosa catastrophe. Si in tota oratione effulgebat beatissimi martyris facies vt Angeli, hoc est cælitùs ac diuinitùs, quid putas illic? qualis fuerit sermo, qualia verba, quæ oratio, quæ vis, quis splendor; nonnè angelicus, cælestis, diuinus? Dissecabantur quidē cordibus suis tota fortissimi viri oratione, nō poterant tamen occultam rabiem continere, cum veritatis mucrone sentirent conscientiam suam cruentari; vbi præsertim Stephanus

orationis ac ſpiritus incitatione leuatus, zelo efferueſcit,ac vehemẽter illos vrget & arguit. O homines duræ ceruicis, incircumciſos cordibus & auribus. Vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis, vt patres veſtri. Ibi enim rabie efferati,dentibus etiam in illum ferociter ſtridẽt, necem nefariam ſpirantes. Stephanus verò videns ſe ad glorioſiſſimum finem martyrij peruenire,plenitudine ſpiritus excitus,intendit non mentem ſolùm, ſed oculos etiam in cælum,vnde ſibi auxilium imploraret,vt pleniùs & pro ſe, & pro perſecutoribus precaretur. Et ecce tibi aperiuntur cæli oculis,orationi,inuocationi ſanctiſſimi Protomartyris;cõtemplatur gloriam Dei, videt Chriſtum IESVM ſtantem à dextris virtutis Dei. IESV bone quam ſublimis eſt huius myſterij meditatio? Sed quomodo cæli aperti? num hæc eſt curioſitas meditanti? Eſt. At ſunt curioſitates vel abigendæ è meditatione vbi primũ obueniunt,vel ſimplicitate deuota, ſi pergãt, reijciendæ. Sunt cæli tamen aperti vt voluit Deus,vel patuerunt cæleſtia,non interciſa cęli materia,quod Deo tam facile fuit,quàm cęlum vniuerſum creare, & ſancto martyri magis glorioſum. Sed tamen qui cæli ſunt Stephano aperti? non ſolùm corporei, ſed ſpirituales etiam & diuini, in quibus Deus inhabitat. Tranſcenderunt enim Stephani oculi corporis & mens,nõ ſolùm cælos corporeos, orbes ſcilicet nouem, tum cryſtallinum, ſed ad empireum etiam peruenerunt. Et ibi oculus quidem corporis ſe continuit beata corporis Chriſti contemplatione; verùm mens altiùs euecta ad gloriam Dei attigit, hoc eſt tertium cælum,ad quod raptus eſt Paulus, ad quod Moyſes in mentis exceſſu momentaneo, non viuentes quidem hanc vitam, ſed diuino quodam ſopore imbuti, raptim vitam diuinam in hac mortalitate prægustantes. Quod priuilegium æquiſſimum eſt,vt aliquãdo ampliori munere credamus eſſe virgini Matri Dei communicatũ. Vidit igitur Chriſtum, vidit Deum Stephanus, ad quem per martyrium vocabatur, vt primus martyr eſſet perfectus, teſtis diuinitatis & humanitatis Chriſti. Congratulati ſunt illi omnes ſancti & Angeli. Ex raptu momentaneo ſtatim ad inferiora deductus conquieuit in Chriſti IESV contemplatione, & corporis intuitu & mentis: quem non anteà intermiſit, quam eſt in cælis cum beata viſione commutatus. O glorioſum martyriũ, in quo martyrum Imperator non ſolùm adeſt, pugnat, vincit; ſed id facere,& mente videtur à martyre, & oculis cernitur. Vidit igitur IESVM, ſimul ſenſit dulcedinem ſalutis æternæ, fortitudinem cæleſtis pugnæ,gloriam ſperatæ victoriæ. Et quidem IESVM non ſedentem tantùm, cũ ſemper tamen ad dexteram Patris omnipotentis ſedeat; ſed ſtantem in conſeſſu ſuo vidit: ſimul enim Chriſtus ſedet & ſtat. Non enim eſt illa ſeſſio, non illa ſtatio corporalis, ſed ſpiritualis,ſed diuina; ſiquidem eſt à dextris diuinitatis.Stabat igitur à dextris virtutis Dei,vt qui præerat martyrio, pugnabat, ſuperabat cum martyre: & ſimul ſedebat, quod damnaret impietatis omnes interfectores. Saulum ad apoſtolatum & martyrium deſtinabat, alios ad fidem, multos ad mortẽ ſempiternam adiudicabat. Viderat autem gloriã Dei, & IESVM ſtantem à dextris virtutis Dei Stephanus,ſed non vtrumque profitetur; non dicit ſe gloriam Dei vidiſſe, ſed cælos apertos, & IESVM ſtantem à dextris virtutis Dei. Illud etſi omittit, tamen in IESV viſione ipſe intelligit. Sed cur illud omiſit, hoc dixit? Quia quærebat non quæ ſua erant, ſed quæ aliorum. Illud prodeſſe non poterat aliis,hoc poterat: vt illos à maleficio abſterreret, vel certè comminaretur, & prædicaret Chriſti iudicium aduerſus illos. Qua in re imitatus Chriſtum eſt, qui ſimiliter dixit in concilio,cum ad mortem accuſaretur: Amodo, inquit, videbitis filium hominis ſedentẽ à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli. Non potuit hanc Stephani vocem, hoc iudicium terribile Dæmon pati, quod ſimul ſciebat ad ſe pertinere. Cruciatur, furit, ſpecie zeli quaſi aduerſus blaſphemiam, inflammat ipſos ad parricidium. Similiter aduerſus Chriſtum concilium Pontificum cõcitauerat. Obturant aures ſicut aſpides ſurdæ,& venenum exacuunt in ſanctum virum. Contemplare ſtatus eorum,mentis turbationem & cruciatum. Deus illos vocat ad ſanitatem è cælo, terret iudicio:contra Dæmon illos vrget zeli præſtigijs,ardore maleficij,odio in Chriſtum. Hæc inueniunt animos exercitatos malitia,propenſos ad ſanguinem,aſſuetos ad Dæmonis obſequia. Rapiunt manſuetam ouem,extra ciuitatem propellunt,eodem ferè vbi fuerat Chriſtus crucifixus, ad Caluariæ locum.Contemplare furorem, vim, concurſum omnium; inter hos præcipuè inſignem Saulum,exuentes ſe teſtes, vt qui primi

Aug. lib. de viden do Deũ, & 12. in geneſ. ad literam. ca. 13. & 27. & Thom. 2. 2. q. 175. ar. 3. Particulariter verò Beda li. de tẽplo. cap. 20.

Mar. 16

Matt. 26.

erant in illum iaculaturi, vrgentem Saulum, recipientem in fidem & custodiam suam vestimenta testium. Parabant se quidem testes, colligebant durissimos & crudeles lapides, alij item omnes ad lapides currebant. Stantē interea contemplare fortissimum virum in Christum aspicientem, Christum adorantē, in Christum spem confirmantem. Coniunge te quæso cum Stephano, expecta, desidera, deposce lapides pro Christo pati, mortem pro Catholica fide oppetere. Iā ecce tibi incipiūt truculentissimi latrones iaculari certatim. Vide efferatum animum, impotētem conatum; conspice vulnera quæ accipit Stephanus, dolorem, sanguinis effusionem. Vide illum violentia sæuorum lapidum deijci in terram, vide rursum vi Spiritus & diuini roboris assurgentem. Considera simul quantam alacritatē in ipsa lapidatione sentiat; vt singuli lapides adijciant sanctissimo viro ardentius martyrij desiderium. Audi quid in corde Stephani loquatur de cælo Christus, quàm dulciter, quàm suauiter illum soletur & animet, quantum roboris illi ingerat aduersus feritatem lapidum, quā apertè illi polliceatur gloriam. Non fuit longa lapidationis mora, & vix videtur maior fuisse, quam quo tempore dixit Stephanus stans; Domine I E S V accipe spiritū meum: & rursum in genua prouolutus; Domine ne statuas illis hoc peccatum. Neque enim moram maiorem vel latronum ferocia & crudelitas dabat, vel permittebat benignitas Christi. Sed vide quid dicat; Domine I E S V accipe spiritum meum; stans erecto animo & vultu, directis ad I E S V M in cælum oculis. Sentiebat I E S V omnipotens dominium & æternum, nomen יהוה tetragrammatō percipiebat, ac profitebatur simul gloriam redemptionis I E S V, & potestatem quam acceperat quà homo, in cęlo & in terra. Hinc concipiebat suauissimū gustum nominis I E S V, qui suis diuinis influxionibus totum eius spiritum & animam reficiebat, suo item conspectu non animam solam, sed corpus etiam & carnem recreabat. Fecit hæc vis spiritus vt gloriosissimum triumphum ageret de lapidatoribus. Non fuit enim illi satis vt mortem suam illis condonaret, sed orat etiam pro ipsis. Nec vtcunque orat, sed flexis genibus, & clamans voce magna orat, cum pro se stans orasset, nec clamasset. Qua in re licet inuictissimi martyris admirari ingentem spiritus alacritatem ac robur, vt in morte ipsa confractus toto corpore ac dilaceratus stet, genua flectat, pleno spiritu ac voce, & clamore magno oret; & ipsum nō possit ab his impedire procella lapidationis. O immensam Dei misericordiam, ô gloriam primi Martyris incomparabilem. Ita in manus Christi exhalauit inuictam animam gloriosissimus Martyr. Verùm illa non est hoc loco omittenda meditatio, orationem Stephani exauditam à I E S V quidem pro multis ad salutem, pro Saulo etiam ad Apostolatum & martyrium. Quid agis Saule post mortem Stephani? Promoui, vrsi, consensi, confeci; exulto, & gaudio efferor hac parta victoria: deiecto autem fortissimo hoste ad reliquos me accingo. Deuastabo blasphemos, penetrabo ad eorum domos, rapiam, traham viros & mulieres, dabo in custodiam cruciandos, & mala morte mulctandos. Totus igitur spirabat minas & cædes in Apostolos, in discipulos, in diaconos, in nomen I E S V Nazareni. Iā videtur sibi pro Dei gloria I E S V sectatores euertisse. Sed vide Saule, exaudita est Stephani oratio pro te. Non diu eris Saulus, hoc est inquietus & turbulentus prædo. Fecit te Deus in prædestinatione sua Paulum, quietum, & veritatis suæ doctorem. In hoc glorioso martyrio illud etiam studiosissimè animaduertendum, dedicatas omnium Christi Martyrum primitias, & exemplum propositum quod imitarentur futuri Martyres. Nec mirum esse quod tot priuilegijs primū martyrium Dominus exornauerit, qui tot alijs Martyribus tot fecerit, & tam excellentes prærogatiuas. *Aug. & Amb. s.*

Gratiæ postremò Deo agendæ pro Stephani gloriosa martyrij corona, detestāda Iudęorum ac Dæmonum malitia, petenda imitatio feruoris Stephani, & vis agendi aduersus hæreticos, animus induendus in Christo, & desiderium moriendi pro Christi veritate & eius Ecclesiæ. Orandus beatissimus Protomartyr, vt qui pro lapidatoribus suis Dominum orauit, qui pro Paulo tantum priuilegium impetrauit, vt nobis exoret aliquam particulam sui spiritus & Paulini. Tum vt nobis Dominus illud gratificetur, ne noceant nobis lapides, quos in spiritum nostrum iaculatur Mundus, Caro, Dæmon, hoc est tentationes; sed potētissimos ictus recipiamus in corde nostro diuinarum inspirationum. Amen. Pater. Aue.

CIRCVNCISIO CHRISTI.

Luc. ij. Anno i.



A. *Synagoga, siue locus, vbi circunciditur* IESVS.
B. *Sacerdos cum cæremonijs circuncisionis.*
C. *Virgo Mater dolet de vulnere filij. Dolet Ioseph.*
D. *Pueri subseruientes.*
E. *Stella & Angelus viam Magis demonstrant.*
F. *Nomen* IESV: *quod adorant.*
G. *Angeli.*
H. *Mortales.*
I. *Animæ Patrum è limbo, & quæ in Purgatorio.*
K. *Maria sinu fouens filium, redit cum Ioseph.*

CIRCVMCISIO CHRISTI.

LVC. II. ANNO I.

In vij. imaginem adnotatiuncula. vij. 5.

A. Synagoga, siue locus vbi circumciditur IESVS.
B. Sacerdotes cum ceremonijs circumcisionis.
C. Virgo mater dolet de vulnere filij, dolet Ioseph.
D. Pueri subseruientes.
E. Stella & Angelus viam Magis demonstrant.
F. Nomen IESV, quod adorant
G. Angeli,
H. Mortales,
I. Animæ Patrum in limbo, & quæ in Purgatorio.
K. Maria sinu fouens filium redit cum Ioseph.

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. II.

ET postquàm consummati sunt dies octo vt [a] [b] circumcideretur puer, vocatū est nomē eius IESVS; quod vocatum est ab Angelo, priusquam in vtero cōciperetur.

ADNOTATIO.

A. Synagogam designat Bethlehemiticam, vbi infans IESVS circumciditur; siue velis locum esse natiuitatis & diuersorium, vbi alius intelligendus apparatus.

B. Sacerdotem præputium tenerrimi infantis Dei abscindentem; Leuitam item qui IESVM tenet ad circumcisionem. Porrò IESVM contēplare acerbè plorantem, ore lachrymis manante, oculis in matrem defixis, extensis ad eam brachijs, quasi auxilium imploret. Simul vide catinum super mensam, quo sanguis ex Christi IESV vulnere excipitur, simul & præputium sanguinolētum; quæ à virgine Matre & Iosepho vt cælestis thesaurus summa cum pietate reponūtur. Nouerant Dei esse illum sanguinem, illud præputium pretium esse salutis hominum sempiternæ.

C. Virginem matrem, quæ non potuit non dolere; sed moderatè id fecit pro virtutis suæ magnitudine, dolorē manu ad cor apposita comprimens: Iosephum item oris & manuum gestu, tum lachrymis animi tristitiam declarantem.

D. Pueros qui præsto sunt, alij cum medicamentis & panniculis ad vulneris IESV curationem, alij cum aqua & mappa ad sacerdotis manus abluendas. Non potuit locus imaginis capere gesta duo, quæ ad meditationem sunt vtilia: alterum, vt pueri IESV plorantis vulneri medicina adhibeatur, vulnus liniatur & obligetur, Maria mater vt astet, fletum & dolorem filij verbis suauissimis demulcens, nec desit officio Ioseph: alterum, quemadmodum post factam medicinam puerum excipiat gremio mater, suauissimè complectatur, foueat, deosculetur, mammam illi offerat: vt vicissim in illius sinu, complexu, vultu conquiescat infantulus Deus, & lac sugat virginis ab vbere de cælo pleno.

E. Stellam, sub qua Magi, qui iam in vnum comitatum conuenerant, in Iudæam properant.

F. Nomen IESV, quod antequam conciperetur in vtero, ab Angelo diuinitus in circumcisione Christo impositum est.

G. Cælestes spiritus nomen IESV flexis suis genibus adorantes.

H. Qui in terra habitant idem præstantes.

I. Qui in Limbo Patrum tunc erant, qui in Purgatorio, eandem latriam nomini IESV exhibentes. Vt enim natiuitatem nunciarunt sanctis Patribus in Limbo Angeli, ita piè credimus reliqua mysteria & actiones eos denunciasse, & gratulationes in choro illo Sanctorū actas vicissim pijssimas, celebrata mysteria diuinis laudibus.

bus. Qui luebãt reatus suos in Purgatorio, ij etiã si fide sua Deũ & Christũ adorabant, nõ adeò certum est reuelationes de Christo habuisse, nisi dicamus per Angelos sub quorum adhuc erant tutela. Hi quidem ex illa reuelatione non liberabantur à sua pœna: vt fidem tamen, & spem, & charitatem confirmabant in Christum & Deum; ita aliquod refrigerium inde vel sentiebant, vel expectabant celeriùs afferendum.

Ceterum non est nomen IESVS, nomen tetragrammaton יהוה, *vt quidam dixerunt; quod ne annotatum quidem oportuit. IESVS enim deriuatur à verbo quod saluare significat;* יהוה *à verbo quod esse. Tetragrammaton quidem* יהוה *esse significat æternum: nam notas complectitur trium temporum simul, futuri, præsentis, & præteriti. Porrò si velimus ex interpretatione litterarum illud nomen exponere (de qua interpretatione tanta cum alacritate exultat Hieronymus ad Paulam Vrbicam, cuius etiam vtilitatem ostendit in præfatione in Hieremiam) diuinam lucẽ in ea inueniemus. Prima enim litera* י. *iod, principium significat: secũda* ה. *he, istud:* ו. *vau tertia, & coniunctionem:* ה. *he quarta, istud. Quasi dicatur nomen Dei tetragrammaton* יהוה *significare Deum, in quo est principium istud, & istud. duplex videlicet emanatio & processio, vna qua procedit & generatur à Patre Filius, altera qua Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedit atque spiratur. Itaque propriũ est nomẽ tetragrammatõ Dei veri, neque villi creaturæ vnquam in scripturis datum est. Nomẽ autem* יהוה *tetragrammaton in nouo testamento citatur bis & vigesies ex veteri, semper verò redditur per, Dominus, non suis literis exprimitur, vt solent alia vocabula hebraica, Amen, Alleluia, Sabaoth: vt intelligere possimus Christum ita protulisse, & eius traditione auctores noui testamenti, & Ecclesiam vsurpasse, quod fuit perpetuum in lxx. Interpretibus. Itaque necessarium nõ est, vt quoties occurrit nomẽ tetragrammaton, proferatur suis literis, sed consistendum potius in imitatione Christi, Apostolorũ, Ecclesiæ. Iam verò nominis* יְשׁוּעָה *Ieschuah, quod est Ἰησοῦς græcè, latinè IESVS (sic enim legere placet quinque litteris, vt Dauid psal. lxi. & Isai. cap. lxij. quibus etiam locis σωτήρα interpretantur lxx. tum ter Isai. cap. xij. atque item Dauid ter psal. cxvij. vbi propriè loquũtur de Messia Sancti Prophetæ) huius inquam nominis si scrutemur litteras, occurrẽt nobis litteræ tetragrãmati* י *iod,* ו *vau,* ה *he: est enim* יְהוָה *Dominus IESVS. Animaduertemus præterea in nomine* יְשׁוּעָה *esse tres literas;* ש *schin, cum puncto in dextro cornu, simul* ו *vau,* ע *hain: vt significetur salus; à verbo* יָשַׁע *iaschah prorsus alioqui inusitato in scripturis. Eandẽ porro literã* ש *sin, possumus intelligere cum puncto in sinistro cornu: ita fiet vt ille trium literarum complexus ab* עָשָׂה *hasah deducatur, quod est fecit; cuius est participiũ passiuum significans factũ; vt possimus intelligere* יְהוָה *verum Deum ac Dominum esse factum. Sed quid factum? certè* יְשׁוּעָה *Ieschuah, id est salutem & saluatorem. Nam in* ש *sin, duo puncta intelligere nihil prohibet, ad tantum præsertim mysterium demonstrãdum: si quidem ex se nullum punctum habet* ש, *& vtrumque recipere potest. Ad hanc expositionem respexisse videntur Isai. & Dauid, cum de Christo dicunt; Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem: vbi est tetragrammaton* יְהוָה, *primo loco, secũdo* יְשׁוּעָה *Ieschuah, id est IESVS. Quasi dicant Dominus* יְהוָה *factus est salus & saluator. Nam nihil impedit quod factum dicũt per verbum substantiuum hebraicè: frequẽter enim fit, per verbum substantiuum in ea lingua significatur. Certè ita verterunt septuaginta, & vulgata editio quæ est sacrosancta. Ad idem aduertisse videtur Paulus, vbi dicit de Christo; Qui factus est ei secundum carnem. Eandem phrasim habet Ignatius in epistola ad Trallianos: Obturate autem aures vestras, inquit, quando quis sine IESV Christo filio Dei loquitur, qui factus est per Mariam ex semine Dauid.*

Iob.41.

Cap.12.

Ps. 117.

Rom.1.

Ad illud item animus est aduertendus, esse quidem nomen יְשׁוּעָה *Ieschuah, abstractum, & significare salutem; sed in qua simul concretum, hoc est saluator intelligatur. Quod Angelus exposuit Iosepho Matth. primo; Ioseph, inquit, fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuã, quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet enim filium, & vocabis nomẽ eius* יְשׁוּעָה *IESVM: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Declarat Deus per Angelum nomen Christo proprium. Filius quẽ coniunx tua pariet, vocabitur quidem salus: sed propterea vocabitur salus, quia ipse conficiet salutem populo suo. Neque tamen aliam salutem conficiet, quam eam ipsam quæ ipse est & per ipsum est, salutem sempiternam, quã mortalibus communicabit. Diuina enim amplificatione dicitur Christus, non solùm saluator, sed salus ipsa æterna & infinita. Ita Isaias, quem dixerat salutem, vocauit* מוֹשִׁיעַ *Mesciah, Saluatorem. Verè tu es, inquit, tu es Deus absconditus, Deus Israël saluator, quod est* מוֹשִׁיעַ *Mesciah. Quo nomine*

Isai. 45.

EPIPHANIA DOMINI.

Aduentus Magorum. 6

Matth. ij. Anno i. viij



A. *Hieruſalem, quo perueniunt Reges Magi.*
B. *Vrbis frequentia, vbi Magi inquirunt.*
C. *Horum vocibus turbatur Herodes, & cum eo Hieroſolyma vniuerſa.*
D. *Omnes principes Sacerdotum, & ſcribas populi Herodes congregat, & ſciſcitatur ab eis, vbi Chriſtus naſceretur.*
E. *Herodes clam vocat Magos.*
F. *Magi dimiſſi ab Herode, Bethlehem pergunt.*
G. *Stella læto aſpectu rurſum ſe ducem Magis offert.*

DOMINICA III. ADVENTVS.

Mittunt Iudæi ad Ioannem. 11

Ioan. i. Anno xxix. iij



A. *Hieruſalem, vnde mittunt Iudæi.*
B. *Venientes ad Ioannem legati.*
C. *Bethabara, ſiue Bethania, vbi Ioannes.*
D. *Duo Sacerdotes cum Leuitis ad Ioannem perueniunt.*
E. *Ioannes veſtitus cilicio ex pilis Camelorum, negat planiſsime ſe eſſe Chriſtum.*
F. *Eliam ſe eſſe negat Ioannes.*
G. *Negat se eſſe, quem Moyſes in ſolitudine venturum prædixerat.*
H. *Profitetur tandem ſe eſſe vocem Dei clamantis in deserto.*

mine sæpe vocatur Christus in scripturis, vt sæpe ישׁוּעָה *salus.*

Ceterum ex hac nominum coniunctione, salutis & saluatoris in Christo, oriri videtur illa meditatio, siue gustus spiritualis, quem Paulus
1.Cor.1. *insinuat, cum dicit; Ex ipso autem vos estis in Christo IESV, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio.*
Chrisost. *Sed cur non dixit Paulus, inquit Chrisostomus,*
1.Cor.1. *sapientes nos fecit, sed factus est nobis sapientia? vt scilicet muneris liberalitatem significaret: ac si diceret, seipsum nobis exhibuit. Deus enim in corde nostro ingenerat spiritualem significationē, ac gustum IESV Christi filij sui. Sic deuotæ mentes solent in nomine IESV gustare summā consolationem, ac dicere; sentire se in corde suo, cum incredibili splendore & suauitate, esse IESVM ipsis saluatorem & salutem æternam. At enim sobriè admodum & modestè de his sensibus spiritus est agendum, ac prouidenter de illis loquendum, ne superfluamus. Quod vitabimus Christo propitio, si nihil per illos tribuamus Deo indignum vel cogitemus, sed intelligamus nihil horum sensuum vel gustuum facere, vt Deus ipse vniatur animæ vt causa formalis, vel in Deū anima transeat, vel huiusmodi quidpiam: sed facere Deum sua benignitate per virtutes & dona sua, tū per fructus Spiritus sancti ac beatitudines, vt illi sensus siue significationes spirituales nobis communicentur per diuinam virtutem, quæ est in ipsis virtutibus & fructibus ac beatitudinibus. Similiter etiā fit, quocūque dono suo Deus velit animas nostras visitare.*

K. Mariam, filium puerum Deum gestantem comite solo Ioseph, quæ ad stabulū suum è Synagoga reuertitur: siquidem in Synagoga intelligatur facta circumcisio.

MEDITATIO.

Ps.129. CVR infans IESV Deus sanguinem cū cruciatu fundis, cum nondum venerit hora tua? Copiosa est & abundans mea redēptio; faciet hæc mea circumcisio vt vos efficiamini cordis circumcisio in spiritu, non in
Rom.2. littera, nō in carne. Intelligite fratres mei, vobis esse quæ vigent in membris vestris passiones circumcidendas, quod sine vi fieri nō potest. Violentos vos fieri oportet in vos: hanc vim dabit vobis mea virtus circumcisionis, ita eritis nominis mei participes, salutis meæ capaces, naturæ meæ consortes, ita in corda vestra suauitas ineffabilis, & vis nominis mei IESV influet. Ita ero vobis salus sempiterna & vita. Amen.

ADVENTVS MAGORVM.

MATTH. II. ANNO. I.

In viij. imaginem adnotatiuncula. viij. 6.

- *A.* *Hierusalem, quo perueniunt Reges Magi.*
- *B.* *Vrbis frequentia, vbi Magi inquirunt.*
- *C.* *Horum vocibus turbatur Herodes, & Hierosolyma cum ipso.*
- *D.* *Omnes Principes Sacerdotū & Scribas populi Herodes congregat, & sciscitatur ab eis vbi Christus nasceretur.*
- *E.* *Herodes clam vocat Magos.*
- *F.* *Magi dimissi ab Herode Bethlehem pergunt.*
- *G.* *Stella læto aspectu rursum se ducem Magis offert.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. II.

CVM ergo natus esset IESVS in Bethlehem Iudæ in diebus Herodis Regis, ecce [a] Magi ab Oriente venerunt [b] Hierosolymam, dicētes: Vbi est qui natus est Rex Iudæorū? vidimus enim stellam

eius in Oriente, & venimus adorare eum. Audiens autẽ [c] Herodes Rex turbatus eſt,& omnis Hieroſolyma cum illo.Et [d] congregans omnes Principes Sacerdotum & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur.At illi dixerunt ei;In Bethlehem Iudę:ſic enim ſcriptum eſt per Prophetam; Et tu Bethlehẽ terra Iuda, nequaquam minima es in Principibus Iuda: ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſraël. Tunc Herodes [e] clàm vocatis Magis,diligenter didicit ab eis tẽpus ſtellæ quę apparuit eis: & mittens illos in Bethlehem, dixit; Ite, & interrogate diligenter de puero; & cum inueneritis renunciate mihi,ut & ego veniens adorem eum. Qui cum audiſſent Regem, [f] abierunt: & ecce ſtella [g] quam viderant in Oriente, antecedebat eos.

ADNOTATIO.

A. REges Magi cum regio comitatu Hieroſolymam ab Oriente peruenĩũt: ſtella verò eripitur ab eorum conſpectu, cuius ductu eò curſum direxerant. Neque id dicũtur ægrè tuliſſe: exiſtimabant enim functam iam munere ſuo ſtellam, oſtendiſſe vbi Rex Iudæorum eſſet natus. Erat quidem primum in eius officio, vt Hieroſolymam illos duceret, vnde lucem acciperent ſcripturarum. Quod autem Reges fuerint qui dicuntur in Euãgelio Magi, docet, quod aperiunt theſauros & munerantur Regem. Confirmat verò traditio, & vſus Eccleſiæ conſtans & vetus in Pſ.71. *officijs Eccleſiaſticis, vbi prophetia Dauidis vſurpatur: Reges Tharſis, id eſt maris, & Inſulæ munera offerent; Reges* שְׁבָא *Arabum, &* סְבָא Cap. 60. *Saba dona adducent. Et Iſaiæ: Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui. Et rurſum: Inundatio camelorum operiet te; dromedarij Madiã & Epha. Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes. Has inquam prophetias refert Eccleſia ad Magos Chriſtum adorantes, & munera puero IESV offerentes. Nam ſi quis myſticè dicat Eccleſiam illas vſurpare: non dubium quin myſticè interpretetur. Sed hoc qui fieri poteſt, ſi nihil hiſtorici, &, vt dicimus, litteralis ſenſus illis locis tribuamus? Quare gentes quidem omnes, & Reges Orbis terrarum Chriſtum eſſe adoraturos vaticinantur Dauid & Eſaias, ſed qui per Reges Magos ſignificabantur.* Lib. contra Iudæos *Adde plurimorum Doctorum conſenſum, non modò recentiorum, ſed veterum, Tertulliani, Cypriani, Athanaſij, Hieronymi, Auguſtini, Chriſoſtomi, Iſidori, Gloſſ. Thomæ Aquinatis, Alberti Magni, Vincentij, Antonini, Lyrani, Simonis,* Ser. de Chriſti bap. *Dionyſij Carthuſiani, vt alij ſileantur qui Reges fuiſſe prædicant Euangelicos Magos. Sed quid tandem adducunt qui contra ſentiunt, quo minus Magi Reges fuiſſe credantur? Non ſcripſit Reges Matthæus. Quid tum? Nec Iobi conſolatores ſcripſit Moyſes Reges fuiſſe, qui tamen Reges erant; quod longè poſt liber Tobiæ docuit. Omittere enim ſacri ſcriptores ſolent aliqua, modò illa exponãt quæ propriè ad rem attinent; vt illic amicos fuiſſe illos homines, hic hos Magos hoc eſt ſapiẽtes; vtrobique Reges fuiſſe (quod alioquin erat manifeſtum) omittunt. Magos verò ferè Orientem habuiſſe Reges confirmat Tertullianus. Paſsim enim in Oriente, in Arabia, in Syria, Meſopotamia, Chaldæa, regna occupabantur à potentioribus, ac longè facilius ſi ijdem eſſent ſapientes, & qui non ſolùm opibus, ſed ſapientia continere in officio poſſent multitudinẽ. Hæc cum ita ſint, non video quo pacto poſsint cõtrarium docere. Nam eò tandem recidunt omnia contraria argumenta: Non eſt ſcriptum, igitur verum non eſt. Quod genus argumenti quã ſit infirmum & periculoſum nullus neſcit. Quod ſi cui placeat Magos ſemper appellare, non Reges; is ita faciat vt Matthæus, vt Doctores multi: ſed ſimul in eo eos imitetur velim, quod non negarint eſſe Reges. Iam verò vnde ex Oriente venirent Magi quæri ſolet, cum certum ſit in Oriente illis ſtellam apparuiſſe, ab Oriẽte eos veniſſe; incertum ex quã Orientis regione. Et quidem inter Doctores conſtat hos Magos traditionem habuiſſe Prophetiæ Balaam, & crediſſe orituram, vel proceſſuram ſtellam ex Iacob. Quod eſt Hebraicè* דרך כוכב מיעקב *id eſt inceſſit, ſiue iter habuit ſtella ex Iacob. Vnde ortam primum ex*

que 2. ad Regẽ Antioch. In pſ.71. Ser.43. ad Fra. in eremo, & de mirab. ſcrip. Hom.6. in Matt. In 2.c. Mat. In præfat. Miſſæ. In 2.c. Matt. & 11. Ioan. Cap.2.

ex Bethlehem apparet, & inde missam per Angelum in Orientem. Quem motum cum obseruassent, & contulissent cum Prophetia Balaam Magi, fecit traditio, & eorum fides, & visa stella, vt Dei inspirationem pio animo susciperent.
Nu. 22. & 23. *Ex Aran igitur, id est Syria, & vicinis regionibus dicamus venisse Magos, potius quàm ex longinquioribus.* Deu. 23. *Nam habitauit Balaam in vrbe Pethor, quæ est ad flumen filiorum Ammon,* Nu. 25. *iuxta scilicet Euphratem. Itaque dicitur vocatus ex montibus Orientis, ab Aran scilicet, & ex Pethor Mesopotamiæ, à Balac Rege Moab & Madian. Vnde fit verisimile habitasse Balaam non longè à ciuitate Arabiæ desertæ Sabe, ad montes Babyloniæ siue Chaldææ, qui à Moabitis propriè dicebantur montes Orientis, in confinio* Ptol. ca. 17. & 20. tab. 4. Asiæ. *Chaldææ & Mesopotamiæ. Rursum ex his & illud consentaneum est, horum Regum fuisse vnũ Arabem & fortasse Regem Sabe, vt eò possit illud Psalmi referri; Reges Arabum & Saba dona adducent: & illud Isaiæ; Omnes de Saba venient, hoc est ex Arabia: alium ex Chaldæa: tertium ex Mesopotamia & Chaldæa, non tantùm ex vicinia Sabe & Balaam, sed ex Abraham, qui vtrobique fuit celebris antiquitùs. Agere hic necessum fuit coniecturis, & tamen hoc ferè sequuntur Doctores Ecclesiastici: nisi quòd aliqui è Perside vsque venisse scribunt, quos Chaldæam arbitror intelligere Persidis nomine. Hæc faciunt vt cuiuis Geographo obuiam planè sit xiij. diebus, paucioribus etiam Reges Bethlehem peruenire potuisse. Præsertim cum Iacob decem diebus à Mesopotamia & Euphrate peruenerit ad montem Galaad, qui est in Trachonitide, in tribu Manasse trãs Iordanẽ, maximis impedimentis armentorum, pecorum, mulierum, puerorum: Laban verò à loco vbi de fuga Iacob audiuit, septem diebus iter confecerit; etiam si vterque festinans. Denique Cameli non communes, sed qui appellantur dromades, seu dromedarij à cursus* Arist. 9. lib. de historia *velocitate, omnem dubitationẽ auferunt, quibus tradunt illas regiones abũdare, qui vno die iter mille stadiorũ conficiunt. Ceterũ tanta est Doctorum consensio venisse Magos xiij. diebus Bethlehẽ, vt ferè integrum nõ videatur aliter sentire.* animaliũ cap. vlt. Philost. & alij.

B. Vrbis frequentia, & in ea inquirentes Reges vbi esset natus Iudæorum Rex.

C. Ad has voces turbatur Herodes, & vniuersa ciuitas.

D. Cõuocat omnes Principes Sacerdotũ & Scribas populi, siue Doctores, sciscitatur ab eis vbi Christus nasceretur. Vrbẽ declarãt Herodi, sed tamẽ Prophetæ mysteriũ tacẽt. Locum verò Michææ citarũt quidẽ Iudæi Hebraicè; sed Euangelista spiritualẽ sensum refert, qui erat in illis verbis: Minima quidem diceris Bethlehem Ephrata, quæ es in tribu Iuda, sed minima tamen non es; magnam enim te facit quòd ex te exiet Dux qui regat populum Israël. Erat quidem tempore Iosue Bethlehem in tribu Iuda, non solum in tribu Zabulõ, & illã Moyses nominauerat; sed tamẽ propter eius paruitatẽ, vrbibus Iudæ nõ est annumerata Bethlehẽ in libro Iosue; vt neq; Nazaret vrbibus Zabulõ. Gen. 35. & 48. *Quæ ad humanitatis Christi humilitatẽ quidẽ terrenã spectãt, significant verò mysticè cælestẽ atque diuinã amplitudinẽ. Porrò quod Iudæi Herodi integrũ locum nõ proposuerint, & quod erat præcipuũ omiserint, videlicet; Et egressiones eius ab initio à diebus æternitatis, subdolè egerũt, ducti ea incredulitate qua & tunc laborarunt, & adhuc laborant. Nũquam enim in Christi diuinitatem crediderunt. Propterea Herodi homini Idumæo ac proselyto noluerunt illa proponere, vnde posset opinionem diuinæ excellentiæ nati Infantis concipere, contra eorum interpretationem, & à persecutione nati Regis retardari, contra quem non Herodes solùm, sed ipsi etiam impij incitabantur.*

E. Herodes clam vocatis Magis, diligenter ab eis inquirit de omnibus, & tandem vafrè & crudeliter dissimulans, dimittit eos in Bethlehem.

F. Magi ex vrbe egredientes iter dirigunt Bethlehem.

G. Stella verò in aëre sublimis, læto aspectu rursum sese illis ducem offert. Vnde gaudent Reges gaudio magno valde, id est supra quã dici potest.

MEDITATIO.

Mitte item in corda nostra magne puer IESV, stellam tuam, & lucem veram, viuam, lætam, quæ ex contemplatione tui ortus ad perfectam nos manuducat tui cognitionem. Fac verò animum ne despõdeamus, si quando illam auferas lucem, modò luce scripturarum & Ecclesiæ nos doceas. Ita optimè erit benigne puer IESV, vt tu voles. Verum Ecclesiæ luci & scripturarum illam lucem rursum coniunge, & gratificare nobis aurum, thus, & myrrham quæ tibi offeramus, vt te Regem nostrum, te Deum nostrum, te pro nobis mortuum corde credamus, sapiamus, intelligamus, operibus exprimamus: eludamus autem omnium hostium tuorum & nostrorum insidias, & fraudes vitemus. Amen.

ADORATIO MAGORVM.

MATTH. II. ANNO I.

In ix. imaginem adnotatiuncula. ix. 7.

A. *Bethlehem, quo iter habent Magi.*
B. *Stella ostendit vbi IESVS erat.*
C. *Magi Bethlehem ingressi: extra vrbem enim illos oportuit describere, quemadmodum reliqua, vt essent conspicua.*
D. *Maria sola cum puero ad os speluncæ.*
E. *Bos & asinus ad præsepe.*
F. *Primus Rex IESVM adorat, & offert tria munera.*
G. *Alter se comparat ad adorationem, & munera totidem in promptu habet.*
H. *Tertius sua parans dona venerabundus expectat.*
I. *Aulici omnes similiter eminus adorant.*
K. *Magi alia via domum reuertuntur.*
L. *Christi baptismus ad Bethabaram.*
M. *Nuptiæ in Cana Galilææ.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. II.

VSque dum [a] veniens staret supra [b] vbi erat puer. Videntes autem stellam gauisi sunt gaudio magno valdè. Et [c] intrantes domum inuenerunt puerum cum [d] Maria matre eius, & [f] [g] [h] procidentes adorauerunt eum, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, [k] per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

ADNOTATIO.

A. Bethlehem, quo Magi tendebant. Nam adoratio intra mœnia vrbis facta est, vbi erat stabulum: tametsi foris eam fuit necessarium repræsentari.

Hiero. Chriso. Glossa. Thomas Bona. *B. Stella supra specum stans, vbi erat puer (ibi enim, vt tradunt Doctores, erant Maria & Ioseph post circumcisionem) micantibus radijs Regem cælorum natum indicat.*

C. Magi postquã vrbem sunt ingressi, descẽdunt ex dromadibus, secernunt suos comitatus, parant thesauros. Ad rem tam nouam, tàm insolitam stupent Bethlehemitæ ciues, & progredientes ad stabulum Magos reuerenter prosequuntur. Dromades foris expectantes, quos cõtinent aliquot famuli, & pabulum eis præbent.

Rabanus Remig. Ansel. in cap. Matt. *D. Mariam matrem considera, virgunculam vix annum xv. ingressam, solam (mysterio Domini factum est vt abesset tunc Ioseph) puerũ complexam. Namque processerat ad initiũ speluncæ, & assederat expectans Magorum aduẽtum, quos diuina reuelatione intelligebat venire, iamque ex ipso strepitu proximos esse sentiebat.*

E. Bos & asinus ad multitudinis strepitum & conspectum erecti stupent.

F. Primum Regem Magum, qui reliquis erat, vel ætate prouectior, vel potentia maior, vide vt deposito diademate (quod tenet puer) in terram procidat, & adoret puerum IESVM; vt mater pedem pueri offerat deosculandum: adstant pueri tres cum tribus muneribus expeditis.

Hoc loco adscribi non potuit quemadmodum Rex Magus tria munera, aurum, thus, & myrrham Christo puero offerat, quemadmodum IESVS illa sereno vultu recipiat, & hilaritatis significatione Regi benedicat, ac Rex depositis ad pedes Mariæ muneribus, alijs det locum adoraturis.

G. Rex alter Magus se comparat ad adorationem,



A. *Bethlehem, quo iter habent Magi.*
B. *Stella os tendit vbi IESVS erat.*
C. *Magi Bethlehem ingressi; extra vrbem enim illos oportuit describere, quemadmodum reliqua, vt essent conspicua.*
D. *Maria sola cum Puero ad os speluncæ.*
E. *Bos & asinus ad Præsepe.*
F. *Primus Rex IESVM adorat, & offert tria munera.*
G. *Alter se comparat ad adorationem, & munera totidem in promptu habet.*
H. *Tertius sua parans dona venerabundus expectat.*
I. *Aulici omnes similiter eminus adorant.*
K. *Magi alia via domum reuertuntur.*
L. *Christi baptismus ad Bethabaram.*
M. *Nuptiæ in Cana Galilææ.*

one, se inclinat ad Puerũ, diadema aufert puer, tres alij cum donis præsto sunt.

H. Tertius Rex vicem suæ adorationis venerabundus exspectat, pueri munera promunt.

I. Aulici proceres singulorum Regum cum suis Regibus simul eminùs adorant, flexis genibus, vultu demisso.

K. Discedunt alijs itineribus Magi, nec ad Herodem redeunt, ab Angelo admoniti in somnis.

L. Christi baptismus, cum in Iordane à Ioanne baptizatus est, annum agens xxx.

M. Nuptiæ in Cana Galilææ fiunt, quibus Christus trigesimo primo ætatis anno interfuit, & Maria virgo mater.

MEDITATIO.

Oratio præparatoria esse poterit, qualis superiùs est habita.

Historia. QVum primùm natus fuit Christus creauit stellã, omnibus quidem conspicuam, sed Magis etiam animaduersam. Erant hi tres Reges in Oriente, vt fuerant amici Iob, cuius Nu. 24. retinebant traditionem, tum etiam Balaam prophetiam: pij verò homines deuotè expectabant quod nesciebant. Mittit IESVS Angelum qui portet stellam, & per eam gubernet iter Magorũ. Hic tutelaribus Magorũ Angelis indicat stellam, ac eius significationem. Demonstrat Magis natum, de quo locutus fuerat Balaam, verbum Dei hominem factum hanc misisse stellam, aperit totũ mysterium, hortatur omnes vt celeriter omnia parent, & iter ingrediantur. Parant igitur comitatum, parant munera singuli terna, læti festinant, & pleni diuino spiritu ad stellam. Omnes primum ex suis regionibus ministerio & ducatu Angelorum conueniunt in vnum. Illam continuerat Angelus supra initium viæ, qua erat omnibus iter in Iudæam. Inde rursum fert sublimem per aërem versus Hierosolymam: sequuntur Angeli Magorum tutelares, hos Magi: xiij. diebus iter conficiũt, & iumentorum velocitate, & Christi beneficio. Ad Iudæam cum iam venissent Hierosolymam propiùs, fecit Angelus vt stellam ampliùs non viderent. Magi arbitrati defunctam officio, & regiam vrbem Iudææ indicasse; veniunt Hierosolymam, ingressi vrbem interrogant vbi sit natus Rex Iudæorum: vidisse se in Oriente stellam eius, & propterea venisse, vt illum adorent. Impletur his vocibus ciuitas. Audit Rex Herodes Antipater, ac rei nouitate permotus, & hic, & vniuersa ciuitas turbantur. Iubet Herodes Magos expectare, se responsurum: congregat Principes sacerdotũ & Scribas, & sciscitatur vbi Christus nasceretur. Respondent in Bethlehem Iudæ. Vocat Magos latenter, diligenter inuestigat tempus quo stella illis apparuerat, indicat etiam Bethlehem, eò indicit vt irent, & diligẽter de puero comperirent, & sibi renunciarent; velle se item illum puerum adorare. Audito Rege arripiunt iter Bethlehem. Et ecce rursus apparet illis stella, & rectà ducit illos, non solùm Bethlehem, sed ad domum vbi erat IESVS & Maria mater eius. Procidunt continuò ad terram ipsi & comitatus omnis. Accedunt verò propiùs Reges, singuli adorant eum, singuli apertis thesauris offerunt illi aurum, thus, & myrrham. Nec diutius morati eadem nocte accepto responso singuli à suis Angelis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

LOCI DESCRIPTIO.

TRia Regna Oriẽtis quã ampla, quamque opulenta, quam fœlicia, quæ tales Reges haberent. Vrbes item considera, vnde discedant, vias, flumina, montes, Hierosolymam, Bethlehem, domum, stabulum, præsepe, & aërem sublimem ne prætermittas, vnde Angeli tres ducebant Magos, quà alius Angelus stellam ferebat. Ex his sume fructum, quasi videas diuina virtute illa loca affici, ex mysterio quod in ipsis gerebatur, ex personis quę in ipsis versabantur; quæ esse deberet perpetua consideratio in similibus locis. Vt contra ex Mundo & actibus fæcularibus, & qui fiunt contra Dei voluntatẽ, inficitur orbis, & propterea tradetur igni purgandus.

Quid hac meditatione tibi petendum est?

Vt mihi mea similiter appareat stella, & lux Angeli qui me ducat ad Christi recẽs nati contem-

cōtemplationem. Vt item doceant me scripturæ sacræ, & manifestent IESVM; vt inuētum adorem è corde meo, & luce tua Domine, & agnoscam verum hominē, verum Deū, & verè pro me mortuum, vt ex his fructum spiritus referam, vt Deo magno spiritu & deuotione fidem offeram, spem, & charitatem; vota mea, paupertatis, obedientiæ, & castitatis: quæ si nō habeo, offeram spiritus paupertatem, membrorum & vitiorum mortificationem, coniunctam cum statu meo castitatem deuotam, atque feruentē orationem.

PERSONARVM CONTEMPLATIO.

DVlcis est consideratio IESV, qui modo iacet in præsepio vt in cunis, modò illum fouet sinu suo virgo Mater, modò lactat; Dolet IESV vulnus circumcisionis, lachrymatur nonnunquā, vbi vrget dolor. Videt operosos Magos veniētes, id matri inspirat, & reuelat eorum aduentum. Dolet Mater virgo de dolore filij IESV, illi compatitur, illum demulcet, illum fouet, lactat, illius conspectu diuinitùs alitur ipsa alens, recreatur recreans, lactatur diuino lacte lactans humano. Iosephus solicitus de rebus externis, quærit hospitium, non inuenit, dolet, est anxius, contēplatur puerum, adorat, veneratur Matrem. Non adest tamē ad adorationem Magorum, sed redit antequam discedant Magi. Angeli adsunt frequentes, quos haud dubiè Maria videbat in spiritu, nonnunquam etiam Ioseph. Certè credebat ibi adesse præstò & Domino, & Dominæ Angelorum. Est summa frequētia conuenientiū ad censum. Fit census Christi, Matris, Ioseph, pendunt tributum Cæsari Augusto. Stella emicat lucidissima, sed quæ sua item luce vim cælestem, ac splendorem diuinum, & spiritus singularem dulcedinem cordibus Magorum ingenerat. Angeli lætantur, vnus mouet stellam, alij sequuntur, & ex itinere Christum, quē signabat stella; in præsepio contemplātur. Magi in alios viros mutati, sentire spiritus in se mirificam operationem, propensionem ad iter; intelligunt quæ sunt paranda munera Regi nato expositoribus Angelis. Iam inde adorant quem non vident. Regum comites non dubiè sunt pij, Angeli eorum lætantes, omnes bonæ spei pleni, prompti ad obedientiam, expediti ad iter. Quid impij Spiritus? suspicantur, mœrent ex suspicione nouæ rei, dolent, timent omnia, & tamen vident se non posse impedire iter. Colligunt argumenta pro diuinitate Christi, & tamen facit eorum obstinatio, facit voluntas peruersissima, vt magis apud ipsos valeāt infirmitates pueri, circumcisio, præsepe, fletus, paupertas. Non potest superbus argumenta sumere ex humilitate ad rerum magnitudinem.

CIRCA EA QVÆ DICVNTVR ET FIVNT MEDITATIO.

REges Magos sapientes fuisse nomen Magi docet; pios, electio Dei & dignatio. Hi sciebant doctrinam Iob, prophetiam Balaā, traditiones Hebræorum qui captiui fuerāt in Babylone; & adhuc decem tribus in Orientis regionibus dispersæ erant. Tenebant prophetias Ezechielis, Danielis, Hieremiæ, ac etiam aliorum Prophetarum. Sciebant quid Sibylla Persica de Christo esset vaticinata. Itaq; expectabant deuoto animo Christum, & frequenter ea de re meditabantur, & inter se per litteras conferebant. Cum ecce tibi apparet stella, quæ & nouitate sua, & excellenti splendore oculos eorum occupauit ac mentes; stella quidem oculos, Angeli per stellam mētes. Quid dico Angeli per stellam? verbum IESV recens nati, plorantis, frigentis; IESVS ipse plorans & frigens illam lucem operabatur, illa luce illustrabat dulcissimè, & oculos Magorum, & corda. Ipse aderat in diuinitate, apparebat in humanitate. In hac enim Christum etiam contemplabātur in spiritu, atque adorabant sancti Reges. Tam insolita rerum facie vehementer commoti, communicant miraculum cum suis Principibus. Concilio habito, decernunt iter singuli ex suo Regno. Rebus domi constitutis, certiores socios Reges faciunt, parant se ad iter, habent delectum comitum, & ex tota frequētia seliguntur optimi quique. Parant munera. Sed cur tria, & hæc trina? Id videlicet ex stellæ contemplatione à Christo per Angelum percipiebant.

Con-

Contemplandum quàm fuerit lætus eorum conuentus & iter, vbi in vnum comitatum Angelis ducentibus conuenerunt. Cōferunt inter se suas visiones, suas reuelationes, suos mentium motus. Illud simul inter se communicant, quod sibi contigisset diuino mysterio ea nocte esse insomnes. Contemplare etiam quomodo orta sit stella in Iudæa, & ad eos sublimis ac splendida accurrerit. Prosequūtur simul iter nouo spiritu, noua animorum iucunditate atque alacritate, ex spirituali videlicet rerum collatione, exultātibus inter ipsos Angelis eorum, & illo primario Duce, quem piè credere possumus fuisse ex supremi Hierarchiâ, vt omnes qui Christo seruiebant. Considera non solùm in hoc conuentu, sed in toto item itinere, Regum & totius comitatus sedulitatem, pietatem, & mentis lætitiam; simul Angelos animos eorum exhilarantes. His omnibus te coniunge animo, hæc alacritas spiritus, hæc lætitia, hic animorum & spirituum consensus te moueat ac ducat ad præsepium. Non es quidem dignus qui in tam sancto sis comitatu, sequere tamen illum verecundè, plenus spei bonæ, futurumque spera vt per illum ad Christum adorandum admittaris, & illi Reges intercedāt apud Deum ne excludaris. Verùm animaduerte quæso celeritatem itinerum: tredecim diebus perueniunt Bethlehem, & tamen aliquid temporis insumpserant dum se parant ad iter, dum responsum Hierosolymis expectant. Sed quid mirum in Regibus tanto miraculo inuitatis, quos stella, quos Angeli ducunt, quos Christus vocat? cum illud etiam iter è Persia vsque, eo tempore conficere potuisset veredarius cōmuni & vsitato cursu, præsertim per dromades camelos? Considera quàm frequenter in stellam oculos cōijciunt, quàm studiosè & dulciter illam contemplantur. Ex eius enim conspectu, & ab ipsa, & Principe Angelo, & à suis Angelis, & à Christi luce diuina mirificè recreabātur. Veniunt in Iudæam stella duce, & ecce tibi amplius illam non vident; eam enim Angelus à Christo admonitus occultauerat, radios scilicet illius cōtinebat, ne ad oculos Magorum permearent. Sed num antea, num postea illa fuit stella conspicua alijs hominibus, præter quàm Magis & eorum comitatui? In his, vt ex libera meditatione, vbi nihil certi vel è scripturis, vel à traditione, vel omninò ex Doctoribus accepimus, piè exponimus ac meditamur ea quæ deuotio suggerit. Quod fuerint tres Magi, traditionem sequimur; quod Reges, si non traditionem, certè Doctores & consensum Ecclesiæ. Stellam cum Chrysostomo meditari possumus omnibus apparuisse, non tamē ab omnibus, vel animaduersam, vel intellectam. Etenim ex ijs qui aduerterunt pauci cōmoti sunt, nisi curiositate. Pij tamen qui viderunt, & ij præsertim qui expectabant ex Iudæis redemptionem, permoti quidem sunt, qualis Simeon, qualis Anna, quales ij de quibus, & quibus loquebatur Anna, quales Pastores, & quos Pastores docuerant. Ablata à Magorum conspectu stella, absque dubitatione sunt vehementer commoti subito casu; Verùm aderat ipsis ille idem Princeps Angelus, aderat Christi diuinitas. Colligunt igitur animum, & fideliter interpretantur, & boni consulunt stellæ defectionem. Ineunt autem consilium eundi Hierosolymam; in ciuitate Regia existimant Regem Iudæorum natum. Verùm hæc stellæ occultatio Iudæorum est notatio vehemens; vt qui lumen verum scripturarum non agnoscerent, iudicaret Deus cælesti illustratione esse indignos. Mysterio autem eximio factum, vt Magi stella destituti Hierosolymam venirent; vt discerent haurire ex scripturis fidei veritatem, nō semper signa expectarent. Eadem esse discerent quæ signa prædicant, & quæ docent scripturæ. Signa dari incredulis, credentibus scripturas; illa cogere ad fidem, has in fide etiam instituere. Adde quod in confusionem Iudæorum, & in vaticinium futuræ eorum incredulitatis, & gentium vocationis voluerit Deus primam prædicationem Euangelij fieri quidē per Pastores, humiles homines, Iudæis non credentibus nec credituris; simul per Reges Gētilibus credituris. Ingrediuntur vrbem Regiam cultu splēdido, numeroso comitatu. Iam primū hoc conuertit in ipsos Hierosolymitanorum & oculos & corda. Mirantur etiam Romani, qui censum exigebant ex Imperio Augusti Cæsaris, erigunt animos, mirantur inopinatum Regum aduentum, confidentiam, magnanimitatē; in alienum Regnum, in Regiā vrbem ausos penetrare inermes, id est cū nullo exercitu. Contemnunt tandem. At Magi Imperatorem cælorum & orbis sequebātur, diuinitùs armati ac fortes. Illud etiam humana ac simplici mēte putabant Magi, acceptissimos se venire ciuitati, qui eò venirent vt eorū Regē adorarent, & eius ditioni se subijcerent.

Ingreſſi igitur vrbem Reges, ſtatim ipſi per ſe auidè ac inſtanter quidem, ſed cum regia tamen dignitate prædicant natum ſe ſcire Regē Iudæorum, vbi natus ſit id quærere. Vidiſſe ſe quidem in Oriente eius ſtellam, quæ in hanc vſque ciuitatem eos duxerit. Nunc nō videre ſtellam, credere in hac regia ciuitate natum, deſiderare ſibi commōſtrari vbi natus ſit: veniſſe ſe vt illum adorent, Regem ſcilicet cælorum; vt qui ſtellam mittat ad ſuum in Orbem aduentum denunciandum. Hæc vox eſt Iudæi, quæ tum veſtras mentes, tum Dæmonum omnium, qui veſtram ciuitatē obſidebant, acerrimè verberauit. Hæc vox veſtri Regis, veſtrorum Principum corda perculit, & totam ciuitatem perturbauit. Præcipites vndique accurrunt ad Regem, ad Principes Sacerdotum, ac frequentes nuncij; veniſſe Reges, nunciare Meſciam natum, illum quærere, illum vt adorent veniſſe. Vobis nil dico Dæmones, eſtis perditi, & eſtis deplorati atque execrati cum Principe veſtro. Te conuenio Herodes, vos Iudæi Principes, quibus hæc potuerunt prodeſſe. Quid tandem timetis? Quid tu Herodes? Regnum Chriſti extimeſco. At non eſt de hoc mundo, hoc tempore; *Ioan. 18.* eſt ſpirituale. Primus eſt hic aduentus humilis, non ſecundus potens. Recipe Chriſtum, profitere eius fidem. Tunc iſtud etiam Regnum tuum confirmari poterit, tunc verus eſſe poteris Iudæorum Rex; nunc es tyrannus. Iam enim ablatum eſt Regnum de tribu Iuda, & trāſlatum verò in æternum Chriſti Regnum. Hoc tibi perſuadeas, & te Magis cōiungas, ac Chriſtum verum hominem, Regem, Deum, & moriturum profitearis, & tunc vel tuum Regnum temporale depones, vel in eo confirmaberis. Sed ſuperbia, crudelitas, malitia, atque impietas tua te agit tranſuerſum. Nam nec Chriſtum occidere poteris, & Regnum miſerrimè cum execrabili morte commutabis. Debuiſti cognoſcere, & potuiſti, te tyrannum eſſe non Regem: eſſe natum Regē ſeculorum, qui Regna non quæreret ſed daret. Cur confidis Regni emendicato iuri & coacto, illinc ab Auguſto, hinc à Iudæis, qui ab hoc Rege potes & Regnum, & Regni iuſtitiam accipere & confirmationem? Tuum hoc Regnum non ſolum terrenum eſt, ſed tyrannicum: at ſi conuertas oculos tuos ad veram lucem Regis nati, ſi aperias cor tuum Chriſto nato, næ tu iſtud Regnum contemnes atque abijcies, æternū quæres & accipies. Quid vos Iudæi, quos cōfidentiùs conuenio & iuſtius, quid timetis? Quid turbamini? Nonne expectatis Meſciam Regem? Nonne intelligitis finem hebdomadarum Danielis adeſſe? *Dan. 9.* Nonne prophetiam Iacob impletam, qui in alienigenam Regem conſenſiſtis? *Gen. 49.* Nonne videtis eſſe & conſilium ex Iuda, quod dicebatis Sanhedrin ablatum? Nonne legiſtis Reges Tharſis, *Pſal. 71* inſulæ, Arabum, Saba venturos, dona oblaturos Regi Meſciæ? Quid igitur trepidatis ad veſtrum Regem à vobis deſideratum, & à gētibus vniuerſis? Lux diuina oculos veſtros lædit? Salus æterna offendit? Non aufert Chriſtus gentem veſtram. Non aufert cultum Dei vel Sacerdotium, ſed confirmat, & ſempiternum facit nouum ac diuinum ſacrificium. Sed vos veſtrum, quem ſequuti ferè eſtis, patrem ſequimini. Mauultis Barrabbā, Herodē, Cæſarem, quàm IESVM Nazarenum, verū Meſciam, verum Redēptorem & Regem. Amatis veſtras cathedras, veſtras ambitiones, lucem Dęmonis tetram ſectamini. Iam nunc timere incipitis ne veſtram tyrannidem, ne locum & gentem amittatis. Nec mirum ſi tā perverſè metuatis. Nam quid eſtis aliud vos omnes, quàm colluuies putrida impietatis Sadducæorum, & Phariſæorum hypocriſeos? qui partim abnegatis verbum Dei, partim veſtris falſis doctrinis inuertitis atque reijcitis? Submittite corda veſtra ad verum ſacerdotiū, vt efficiamini gens ſancta, & ſacerdotium regale. Perturbatur igitur Herodes, turbatur vniuerſa Hieroſolyma. Quòd Herodes turbetur minùs mirum, minùs deteſtabile: quamquam & ſummè hoc deteſtandum. Rex erat recens receptus, alienigena, ignobilis, ambitioſus, crudelis; metus etiam ſupplicij eum terrebat. Sed vos quid timetis Iudæi? Rex eſt veſter. Id cæli prædicāt per ſtellam, id ſcripturæ vos docent, id Angeli per Paſtores, quod fortaſſis non ignoraſtis. Quid vos perturbat? Non tam metus dominationis amittendæ, quam cordis veſtri inueterata malitia. Plebs turbatur videns Regem, videns Principes ſuos turbatos. Verum alia erat mentium commotio in pijs, in Simeone, in Anna, in expectantibus redemptionem Iſraël. Iam reſponſum acceperat Simeon non viſurum ſe mortem, niſi videret priùs Chriſtum Domini. In natiuitate ſenſum aliquem ſpiritus, & ipſe, & Anna, & alij acceperant. Intellexerant ex Paſtoribus de Chriſti natiuitate, cognouerāt de natiuitate Ioannis, erant omnia diuulgata per omnia

Aug. ep 5. b.3.de yb.ad Catec.& ep.4. b.3. Hieronymus in cap. Matt.

omnia montana Iudææ. Varia igitur erat hæc animorum permotio, pia, iucūda, spiritualis. Primum ergo Herodes destinat animo facinus, vt puerum interficiat; non posse regnum suum aliter stare. Idem Principes Iudæorum meditantur; non posse aliter suam potentiam consistere. Erat tanta horum omniū nequitia, vt facilè quod Dæmones parabant, ipsis persuadere possent. Quid in hac rerum commotione Magi? Stupent ad rerum insolitam faciem. Neque verò quicquam mali de Iudęis, quorum Regem adoratum venerant, iudicare poterant. Hærent & timent Herodem, tamen nō desinunt quærere, donec Herodes iussit à se expectare responsum, non ab alio, se esse puerum recens natum commonstraturū. Expectant: verum Herodes inhiat sanguini, atrociter quidem, veteratoriè tamen. Cōgregat Principes, non vt ostendant quem adorent Magi, sed quem ipse illis indicantibus possit interficere. Parant scelerati Principes quid respondeant. Conspirant subdolè inter se vt respondeant quidem ex Michæa, non tamen integrum locum adducunt, qui est de Christi ęterna natiuitate; Nihil de Prophetia Iacob, nihil de Danielis hebdomadis. Respōdent ergo malignè, & partē prophetiæ omittunt, quod erat in Propheta potissimum; Et eius egressus ab initio, à diebus æternitatis. Vt iam inde Christi diuinitatem auersarentur, vt timorem maleficij, & sibi, & Herodi adimerent. Non crediderunt quem prædicabant Magi esse Messiam: & quid mirum illos tunc non credidisse narrantibus gentilibus hominibus vidisse se stellam, qui post tantam lucē doctrinæ, post tam stupēda miracula, non solùm non crediderunt, sed etiam crucifixerūt? Erant scilicet iam obcæcati, erant à Dæmonibus obsessi atque adeò possessi. Occultauerūt scripturæ intelligentiam sua peruersitate. Verùm ô admiranda diuinitatis consilia, & sapientiam adorandam. Magi è media gentium infidelitate credunt, Christum natum prædicant; Sacerdotes fidei magistri indicant quidē vbi nascatur, ipsi non credunt natum. Fuerūt ergo Iudæorum Apostoli gentiles homines, ab ijs audiunt fidem legis Doctores; fidelitas ab infidelitate. Sed contemplare animos, & impias Herodis & Iudæorum cogitationes. Sedent consulturi de Christo. Iam tunc agunt Iudā Iudæi, Herodes imitatur Pilatum; illi tradunt Christum, hic ad mortem destinat, ne dominationem amittat. Non est hoc malefi-

Michea.

cium tui temporis, non est; ne festines alienū facinus occupare. Proponit Herodes, respondet perfidus Princeps Sacerdotum omnium nomine; in Bethlehem. Confirmant omnes eius responsum. Herodes credit natum Christū, sed armatur aduersus ipsum impiè, quod facturus iam facilè non fuisset, si Iudæi subiecissent Christi æternā natiuitatem, si ex Prophetis regnum Christi æternum, non terrenum, non temporale; non esse quod timeret. Sed ea erat ipsorum malignitas, vt illa tantùm manifestarent quibus animari ad necem posset Herodes non deterreri. Dimittuntur ab Herode Principes; & ipsi quidem rem negligunt, vt qui non credebant natum Christum, cuius sperabant aduentum, nō humilem, sed sublimē. Erat ô peruersi Iudæi sublimis eius aduentus. Quid enim sublimiùs quàm humilitas carnis à diuinitate sumpta? Sed vos omnes Scripturas corrumpitis, nec potestis diuinum consilium in humilitate Christi capere, nec vultis. Aduocat tandem concepto & destinato facinore Herodes Magorum simplicitatem, mentitur se velle Regem natum adorare, sed non licere per Regni negotia; venturum se cum regio comitatu ad maiorem pueri Regis celebritatem. Sed interim inquit intelligere se velle stellæ mysterium, quo tempore, vbi apparuisset, quorsum spectabat illa, quò ducebat. Exponunt omnia sancti Reges simplicissimè, concipit maiorem rabiem Herodes, & simulat maius obsequium. Quasi ex imperio illos mittit Bethlehem, & indicit vt puero inuento sibi renuncient, velle se similiter illum adorare. Ite, & interrogate, inquit, diligenter de puero; & cum inueneritis renūciate mihi, vt ego veniens adorem eum. Quid hæc sibi vult anxietas? hæc verborum accumulatio? Metuebat nè lateret, timebat ne elaberetur. Tibi erat impossibile Christum inuenire vt occideres, Magis facile vt adorarent. Pollicentur Magi, nihil mali suspicantes: & erant quidem renūciaturi, nisi fuissent ab Angelo admoniti ne id facerent. Abeunt Magi; Herodem cruciat Rex Christus natus, sperat tamen sua malitia illū antea interficere quàm timeri possit. Sed cur non is tu cum Magis? Quod si tu ire nolis vel nō audes, cur nō mittis milites? Veterator es: vis interficere, sed clā culū, quando noueris vbi fuerit. Verùm cur aliquem saltem cum Magis non misisti clancularium obseruatorem, vt saltem effugeres quod euenit, ne te insalutato abirent Magi?

D Non

Non omnem malitiam permittit Deus Diabolo, sed pro sua prouidentia quando vult. Illud consilium non tibi suggessit Dæmon, quia Deus noluit. Egrediuntur sancti Reges ex vrbe, sancta quidem à patribus, à lege, à tēplo, à sacrificijs, à cultu Dei; at iniqua & impia à Rege, à Sacerdotibus, à Scribis. Egressis ecce rursus apparet stella antea occultata. Retinuerunt quidem eius sensum interiorem Magi, stellam enim spiritualem nō amiserāt, sed defectus externæ, mora ipsorum in vrbe, inquisitio, trepidatio Iudæorum primùm, deinde cunctatio respondendi, anxietas responsi Herodis, Dei mysterio fecerūt vt affligeretur eorum pietas, & desideriū moræ impatiens, & stella eorū interior, quasi occuparetur harum rerum obnubilatione. Verùm solet permittere Deus piorum animos laborare & obnubilari, vt illos illustriori luce nobilitet & soletur. Visa igitur stella Magi gaudent vehementissimè. Nam gaudent primū, id est agnoscunt priorem lucem animi & gaudium, gaudent gaudio magno valdè, quam magni gaudij maiorem magnitudinem faciebat spes breuis, desideriū ferè expletū, Christus proximus. Quanta fuit Magorū exultatio ex conspectu pueri I E S V, si, quando stella proximum illum significauit, eos gaudio magno valdè affecit? Illud scilicet fuit maius gaudium gaudio magno valdè. Hoc enim explicari potuit, etiamsi mysticè; quod vero gaudium Christus præsens, quod lumē æternum cordibus eorū infudit, explicari ne mysticè quidem potuit: fuit enim maius longè, quàm gaudium magnum valdè. Nam è præsentia Christi retulerunt Magi inenarrabilem cordis suauitatem & lucem. Gaudio igitur tam eximio delibuti sequuntur ducem stellā, principem Angelum, & suos Tutelares. E sublimi autem stella demissa stat non solùm supra domum, sed supra vbi erat Puer, super stabulum vbi erat Maria cum Puero. Venit regius comitatus Bethlehem, hic nullus turbatur, & tamen erat frequentissimus populus qui ad censum conuenerat, erant Romani censum agentes. Hi interrogant quid sit, quorsum Reges veniant. Intelligentes ad puerum Regem adorandum, contemnunt. Qui audierant à Pastoribus confirmant pietatem suam; alij non habēt qui eos alliciant ad perturbationem, non Sacerdotes, non Herodem. Rectà ad designatum locum à stella ingrediuntur Magi, reperiunt Puerum & Mariam Matrem eius; quo viso repleta sunt eorū corda luce incredibili, incomparabili gaudio exultauerunt. Iam non Angeli, non stella; iā non puer natus per illa, sed I E S V S ipse per se fontem suæ bonitatis & gratiæ illis aperit, illis per se communicat, ad se raptis eorū mētibus ostendit se verum Deum, verum hominem, & Regem seculorum æternum, se pro mortalium salute crucifigendum, sepeliendū, resurrecturum. Hæc fuit lætitia quæ gaudium illud magnum valdè adeò excessit, vt explicari non potuerit: sed illud fecit quod solent veræ reuelationes in pias mentes, vt ex diuina luce & gratia ad perfectionem operum conuertantur. Procidunt ad terram, adorant, procidit totus comitatus, rei miraculo alij omnes reuerenter astant, non audent propius accedere, soli accedunt Reges: singuli ad terram rursum prosternuntur, suam animam, corpus, vitam, regnum, opes, exercitus subijciunt Infantis maiestati. Osculantur manus ac pedes, profitentur hominem verum & Regem, Deum verum, mortalem, mortemque pro mortalibus oppetiturum. Quæ erant professi muneribus cōtestantur, aperiunt singuli thesauros, singuli proferunt aurū, thus, & myrrham, singuli suam fidem tribus muneribus testificantur.

O felices Magos. Orbis est vniuersus in tetra caligine erroris. Iudæi qui lucem habere poterant scripturarum & fidei, ad lucis illius splendorem obcæcantur. Vos stella, vos Angeli illuminant, vos illustrant scripturæ; vos Iudæis, vos Herodi Regi, vos Romanis, vos Hierosolymis, vos Bethlehem Christum I E S V M prædicatis. Vos estis & Iudæorum & gentium Apostoli. Iudæi I E S V M Christū miraculis coruscantem non solùm non adorauerunt, sed cruci affixerunt atrocissimè: vos infantem pauperculum in stabulo abiectum adorastis, hominem, Deum, & mortalem estis professi. Vos oculis vestris vidistis, perspexistis, contrectastis manibus vestris quod fuit ab initio verbum æternū, æterni Patris Filium.

Adorato Christo quis nos prohibere potest quin meditemur, vt secundum Regē natū, matrem eius Reginam adorarint Reges? illi sua obsequia vt Reginę Matri obtulerint? Quid Christus puer cum hæc Magi? Non loquitur quidem exteriùs, sed verbo suo æterno loquitur in corde altissimè, loquitur suauissimè, clementer intuetur, gratum sibi esse obsequium significat, adorationem ac fidē, munera

DOMINICA I. POST EPIPHANIAM

Cum doctoribus disputat IESVS. 9

Luc. ij. Anno xij. x



A. IESVS *eleemosynam petens, & accipiens.*	E. *Disserit* IESVS *cum Doctoribus.*
B. *Comitatus duo virorum & mulierum Hierosolymis redeuntium.*	F. *Maria & Ioseph reuersi, inueniunt* IESVM *in medio consessu Doctorum.*
C. *Pagus, quo primo die perueniunt.*	G. *Venit* IESVS *ad matrem, relictis Doctoribus.*
D. *Ampla exedra, vbi Doctores disputabant.*	H. *Redeunt Nazareth, et erat subditus illis.*

nera eorum eſſe accepta, memorém ſe eorum deuotionis ac pietatis fore. Maria verò virgo ſumma cũ modeſtia breuiſsimè eorum animum collaudauit, iuſſitque expectari à filio ſuo cæleſtia. Quid comitatus Regum? eminùs idem profitentur quod Reges, animo idẽ offerunt quod Reges, ſuam accipiunt animi conſolationem ac lucem. Tantæ celebritati Ioſeph creditur abſuiſſe; neque caret myſterio, vel quòd non aderat, vel quòd eius nulla fiat mentio ſi aderat. Verum cùr abfuit? Num illud fuit, quod Deus ſua ſapientia prouidit, vt quem ſcirent Magi non eſſe patrem pueri, is ſua abſentia idem repræſentaret, ac quaſi profiteretur ſe patrem non eſſe, Chriſtum patrẽ nullum habere in terris, habere æternum in cælis, ſolam matrem in terris? Quid poſtea Magi? laudant Deum, exultant ſpiritu. Quum autem ſciret Deus eos ex ſimplicitate cordis de reditu ad Herodẽ cogitare, in ſomnis miſſo Angelo admonuit ne id facerent, ſed per aliam viam in ſuam regionem reuerterentur. Intellecta Dei voluntate, ſalutato cum ſumma deuotione Puero ac Matre, pleni ſuauitate & gaudio, pleni fide, reuerſi ſunt per aliam viam in ſuam regionem ſinguli.

QVÆ SEQVVNTVR ELICI POSſunt ex meditatione.

AGnouerunt Gentiles ſpiritu puerũ Deũ infantem: tu poſt miracula puerũ Deũ non agnoſcis? Deplora tui animi duritiam, & conuertere ad Magos, & ad Angelos qui illos ducebant: implora eorum auxilium, nec illos dimittas donec te ducãt ad Chriſtum in præſepium, donec tibi aliquam internam lucem impetrauerint, qua agnoſcas IESVM natum. Sequere Magos; ecce ipſi te deducunt, ipſi præeunt. Contemplare ſtellam internam in corde tuo, in qua eſt miniſterium Angeli, virtus Pueri nati; reſpice ad illam lucem, illam ſequere. Verùm ne negligas ſcripturas, ne Eccleſiæ traditiones & doctrinam accipere à Præſidibus Eccleſiæ, id eſt veritatem fidei. Vides à peſſimis etiam Iudæis benè eſſe edoctos Magos, ad eos quos peruerſos ſciebat Deus, miſſos inſtruendos, quos ipſe iam edocuerat. Exerce vtrumque in corde, & internam illuminationem, & ſcripturarum veritatem, atque Eccleſiæ Romanæ interpretationem. Ita in ſpiritu Chriſtum inuenies in præſepio, in humilitate ſcilicet magnum, in infirmitate potentem, in humanitate Deum. Deum verum profiteberis intima animi tui deuotione, & hominem verum; qui & mortalis fuit, ac pro mortalibus mortuus, viuit autem in æternum. Offeras verò illi fidem, ſpem, & charitatem, & per has virtutes omnes alias; offeras tua vota; paupertatis in auro, in myrrha caſtitatis, in thure obedientiæ: vel ſpiritus paupertatem, mortificationis, debitæ caſtitatis, & feruentis orationis ſtudium. Adora virginem Matrem Dei, illi offeras tuã deuotionem, & perpetuam ſeruitutem. Ora vt tibi exhibeat IESVM infantem deuotè adorandum, vt Magis obtulit.

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM.

Cum Doctoribus diſputat IESVS.

LVC. II. ANNO XII.

In x. imaginem adnotatiuncula. x.
9.

A. *IESVS eleemoſynam petens, & accipiens.*
B. *Comitatus duo, virorum & mulierum, Hieroſolymis redeuntium.*
C. *Pagus, quo primo die perueniunt.*
D. *Ampla exedra, vbi Doctores diſputabant.*
E. *Diſſerit IESVS cum Doctoribus.*
F. *Maria & Ioſeph reuerſi inueniunt IESVM in medio conſeſſu Doctorum.*
G. *Venit IESVS ad Matrem relictis Doctoribus.*
H. *Redeunt Nazaret, & erat ſubditus illis.*

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. II.

ET ibant parentes eius per omnes annos in Hierusalem in die solemni Paschæ. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis in Hierosolymam secundum consuetudinẽ diei festi, consummatisque diebus cum redirent, remansit [a] puer IESVS in Hierusalem, & non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in [b] comitatu, venerunt iter diei, & [c] requirebant eum inter cognatos & notos. Et non inueniẽtes, regressi sunt in Hierusalem, [d] requirentes eum. Et factum est, post triduum [f] inuenerunt illum in [d] templo, sedentem in medio Doctorum, [e] audientem illos, & interrogantem. Stupebant autem omnes qui eũ audiebant, super prudentia & responsis eius. Et videntes admirati sunt. Et dixit Mater eius ad illum; Fili, [g] quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Et ait ad illos; Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse? Et ipsi non intellexerũt verbum quod loquutus est ad eos. Et descendit cum eis, & [h] venit Nazareth: & erat subditus illis. Et Mater eius conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo. Et IESVS proficiebat sapientia & ætate & gratia apud Deum & homines.

ADNOTATIO.

Bernar. Bonauentura. Ludolphus. *A. PVer IESVS mendiculus stipem petens, & accipiens. Nam id triduum pane mendicato dicitur victitasse: habitasse verò creditur inter pauperes in templo; vt eiusmodi res solemus ad vtilitatem meditationis piè credere, quæ nec scripturæ repugnant, nec Doctorum auctoritati.*

B. Duo agmina vel comitatus, virorum alter, alter fœminarum, versus Septentrionẽ iter habentes in Galilæam: qui erat mos euntium Iudæorum ad sua festa, & redeuntium, tum publicè ad templum vel Synagogas orantium; vt elici potest ex xij. cap. Zachariæ Prophetæ.

C. Pagus itinere diei vnius ab Hierosolymis distans, quò cum peruenissent Ioseph & Maria virgo mater, cum existimasset vterque IESVM esse in altero comitatu, in vtroque eum quærebant, inter cognatos & notos.

D. Ampla exedra Hierosolymis in templo ad porticum Salomonis, in qua disputare de lege solebant Iudæi, & è cathedra docere populum.

E. Huc venit tertio post die puer IESVS, cum essent congregati Doctores, & disputarent de aduentu Messiæ. Audiens primum quid dicerent, cœpit illos interrogare, & respondere, & cum illis disserere tam sapienter, tanta omnium admiratione, vt cunctorum animis commotis, illum iuberent in cathedra sedere, vt plenius, & maiore cum dignitate vel disputaret vel doceret. Doctorum alij audiunt, alij inquirunt scripturas, vnus ex omnibus doctissimus cum Christo disserit, omnes stupent, ac Deũ Israël laudant.

Ceterum quod in cathedra sedeat IESVS, is est vsus communis in Ecclesiis: ille enim in medio esse dicitur (vt inquit Augustinus) cui honor præcipuus adhibetur. Et ad hoc alludit Beda; Ps. 10 *Quasi sapientiæ, inquit, fons sedet in medio Doctorum. Certè in Susannæ historia Danielem* Dan. 1 *iubet Seniores populi sedere in eorum medio, vt de duobus illis sceleratis senibus iudicet: & in Genesi habitat Ephron in medio filiorum Heth:* Gen. 2 *& Salomon est in medio populi Israël: & in Ec-* 3. Reg. *clesiastico; In medio fratrum Rector illorum est in honore. Est igitur cur receptam imaginem re-* Cap. 1 *tineamus.*

F. Maria virgo, & Ioseph Hierosolymam postridie

stridie quàm discesserant reuersi, IESVM inquirunt mœrentes & solliciti. Post tertiam denique diem inueniunt eum in templo summa cũ animi voluptate atque admiratione, in medio Doctorum disceptantem vehementi totius consessus applausu. Hos videns IESVS puer finem dicendi facit, & bona venia Doctorum discedit ad Matrem.

G. Venit IESVS ad Matrem, se illi dedit; Mater illum complectitur suauissimè, manus eius tenet: ipse vicissim cor matris diuina iucũditate replet. Ibi verò supra humanum captum illa facta est interrogatio & responsio; Fili quid fecisti nobis sic? Mos hic fuit dulcissimus veræ & pijssimæ Matris in verum & suauissimum filiũ, & interrogatio ab excellenti securitate, & sancta præsumptione profecta, quod fuit filio acceptissimum. Quid Christus? Quid est quod me quærebatis? Nesciebatis quòd in ijs quæ Patris mei sunt oportet me esse? Nihil erat quod me quæreretis, dispensatione enim mea factum est, vt tunc non animaduerteretis, quod alioqui non ignorabatis, me Deum esse simul & hominem. Illinc nihil esse mihi timendum, per omnia vero fidendum: hinc existimandum, quod me Dei mandatum explere oportebat. Nam Matrem non reliquissem, nisi propter Patrem meum cælestem. Quæ cum diceret IESVS, eorum mentes diuina suauitate & luce replebat; Matris præsertim. Hoc verò fecit vt Maria virgo Mater diuino gaudio, & spiritus exultatione tota in filij diuinitatem absorberetur.

Quod autem dicitur; Et ipsi non intellexerũt, dictũ propter solũ Ioseph piè exponere possumus (quemadmodum aliqui per synecdochen locum exponunt.) Quod non incõmodè confirmari potest ex illo loco Exodi: Cap. 16. *Vsquequò non vultis custodire præcepta mea & legem meam? qui de alijs intelligitur, non de Moyse cui loquebatur Dominus: præsertim cum de Maria sola subdatur, quod conseruaret omnia verba hæc conferens in corde suo. Porrò astabat Ioseph audiens hæc cum animi exultatione, & Deum, & Christum eius laudibus celebrans.*

H. Redeunt Nazareth in Galilæam Ioseph & Maria virgo cum puero IESV pedestres: nisi meditari libeat iumentum illos aliquod duxisse, vel conduxisse ad leuandum itineris labore puerum IESVM, & Mariam virginem. Et erat illis subditus IESVS vsque ad anni xxx. initium: tunc enim oportuit eum planè esse in ijs quæ Patris sui erant, & opus diuinissimum perficere ad quod erat missus, mortaliũ redemptionem, & vitam sempiternam. Quo tempore offert sese materia ingẽs ad meditationẽ & deuotionẽ piè ac religiosè liberã. Quid enim fecerit Christus xvij. annis, nihil particulatim tradit scriptura. Quid, qua ætate, quæ obsequia matris, quæ patris putatiui obierit, quãta sapiẽtia, simul quã singulari humilitate vixerit & simplicitate, quanta gratia valuerit, quanta cum laude omnia fecerit: etiam si videri poterat otiosus, neque quicquam magni designare, præsertim adulta ætate, & mirum videretur quod Ioseph iuuaret in fabrili (quam etiam artem meditari possumus illum exercuisse mortuo Ioseph) summo semper in honore matrem habuisse, iuuisse cognatos & tribules, omnibus sese exhibuisse placidissimum. Denique crescebat, confortabatur, proficiebat ætate, sapientia & gratia, apud Deũ quidem, quod pro eius ætatis incremento actiones omnes fortitudinis, sapientiæ, gratiæ, omnium virtutum, omnium donorum gratissimæ supra modum humanum semper essent Deo; pijs verò hominibus essent gratiosæ, amabiles, admirabiles. Illud autem semper fuit in eo excellenti laude ac veneratione dignum, quòd in tanta sapientia, in tanta virtute, tam esset profunda eius & humilitas & simplicitas, tam eximia humanitas. Crescebant verò hæc omnia iuxta ætatis conuenientiam, & prodibant in opera perfectiora.

MEDITATIO.

QVid est sancte puer IESV, quòd Matrem, & putatiuum patrem relinquis? Vt essem in ijs quæ æterni & solius Patris mei erant: & simul docerem, aptos esse posse etiam pueros Regno Dei, & Euangelicæ perfectionis statui capessendo. Quid præterea docuisti? Mater quidem mea, vel etiam Ioseph innocenter me amiserunt, ego illos reliqui sanctissimè: propterea dulcissimè quasi expostulauit mecum Mater suum dolorem, vt solent
Iudith. Sancti de Dei benignitate præsumere. Ego illos suauissimè consolatus sum, eos excusans, 6. & 9.
& meam illis diuinitatem; & humanitatis officium exponens. At vos ferè me vestra culpa perditis, etiã vbi parum in vobis adoleui. Ne igitur cunctemini, quærite statim me inter sanctos meos, redite ad orationem & pietatis officia. Ita fiet vt audiatis me, prius quidẽ vos arguentem, dein etiam docentem quemadmodum deinceps me retinere possitis.

DOMINICA SECVNDA POST EPIPHANIAM.

Nuptiæ ad Cana Galilææ.

IOANNIS. II. ANNO XXXI.

In xi. imaginem adnotatiunculæ. xi. 15.

A. Triclinium ornatum.
B. Mensa virorum, vbi Ioannes Sponsus, & IESVS.
C. Mensa mulierum, vbi Sponsa.
D. Pincerna videt nihil esse vini reliquum.
E. Virgo mater ad aurem significat IESV defecisse vinum.
F. Famulus excurrit, vt faciat quæ IESVS imperarat.
G. Alij sunt solliciti.
H. Hauriunt aquam, & implent Hydrias.
I. Architriclinus miratur vini bonitatem &c.

EVANGELIVM MISSÆ.

IOANNIS II.

NVptiæ[a] factæ sunt in[a] Cana Galilææ: & erat Mater IESV ibi. Vocatus est autem &[b] IESVS, & discipuli eius ad nuptias. Et[d] deficiente vino, dicit[e] Mater IESV ad eum; Vinum non habent. Et dicit ei IESVS;[e] Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea. Dicit mater eius[f] ministris; Quodcúque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ, secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas. Dicit eis IESVS;[g] Implete hydrias aqua: &[h] impleuerunt eas vsque ad summum. Et dicit eis IESVS; Haurite nunc, & ferte Architriclino. Et tulerunt. Vt autem[i] gustauit Architriclinus aquam vinum factam, & non sciebat vnde esset, (ministri autem sciebant qui hauserant aquam): vocat Sponsum Architriclinus, & dicit ei. Omnis homo primùm bonum vinum ponit; & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est, tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc. Hoc fecit initium signorum IESVS in Cana Galilææ, & manifestauit gloriam suam; & crediderunt in eum discipuli eius.

ADNO-

DOMINICA II. POST EPIPHAN.

Nuptiæ ad Cana Galilææ. 15

Ioan. ij. Anno xxxi. xi



A. *Triclinium ornatum.*
B. *Menſa virorum, vbi Ioannes ſponſus, & IESVS.*
C. *Menſa mulierum, vbi Sponsa.*
D. *Pincerna videt nihil eſſe vini reliquum.*
E. *Virgo Mater ad aurem ſignificat IESV, defeciſſe vinum.*
F. *Famulus excurrit, vt faciat quæ IESVS imperarat.*
G. *Alij ſunt ſoliciti.*
H. *Hauriunt aquam, & implent hydrias.*
I. *Architriclinus miratur vini bonitatem, &c.*

ADNOTATIO.

A. *Triclinium ornatum ad nuptias Ioannis, Mariæ virginis ex sorore Maria Salome nepotis, consobrini Christi, quem ipse Dominus vocauit è matrimonio ad Apostolatum. Hoc erat in Cana minore, vico Galilææ: nam erat op-*
Iosu. 19. *pidum eodem nomine, quod Cana maior dicebatur, non longè à Sidone in tribu Aser. Cana au-*
Hieron. de loc. heb. *tem minor est quidem in tribu Zabulon, non lōge tamen à finibus Aser (ita forsan conciliabi-*
Brocar. *mus Eusebio vel Hieronymo alios Chorographos)*
& alij *decem milliaribus à Nazareth ad occidentem & septentrionem.*

Brocar. Arand. *Iam verò Ioannem filium Zebedæi fuisse spō-*
Tom.7. *sum tradit Beda, Rupertus Tuitiensis, Gloss. Tho.*
in hom. *quibus adiungi potest qui præponitur Gloss. pro-*
de Ioan. *logus in Ioannem, siue Hieronymi sit, siue Augu-*
In 2.cap. *stini: , & iam hæc sententia venit in consensum*
Ioan. *communem, vt etiam tempore Bedæ & Tuiti-*
2.2.q. 186.ar.4. *ensis. Quòd verò fuerit filius Zebedæi Ioannes, nullus negare potest; nec item quod mater filiorum Zebedæi fuerit dicta Salome: ita enim ex-*
Cap. 27. *ponit Marcus Matthæum. Hic enim inter mulieres quæ secutæ fuerant à Galilæa Christum, & stabant longè à Cruce, ponit matrem filiorū Zebedæi: Marcus cum idem narrat, eam dicit Salome. Quod possumus interpretari, Mariam filiam Salome aui Ioannis. Neque est ambigendū quòd Salome possit esse nomen viri: ita enim appellatur in libro Numerorum, pater principis diui-*
Cap. 34. *soris terræ de tribu Aser.* שלמי *id est Salome, siue græcè scribas, siue latinè: nam retineri solēt nomina hebraica seruata proprietate literarum. Neque vsquā est nomē in veteri testamento Salome pro fœmina. Quòd si contendas esse Salome in Marco nomē fœminæ, id ita concedendum tibi, si vicissim fatearis eam à Patre Salome esse dictam Salomen.*

Quòd verò eadem Maria appelletur, innuit Marcus: nam cum dixisset Matthæus; Maria Iacobi, & Mater filiorum Zebedei; subdit Marcus, Maria Iacobi minoris & Ioseph mater, & Salome. Quid Salome? Maria scilicet Salome; sicut illa Cephæ filia, ita hæc Salome: illa vxor Alphæi, & mater Iacobi minoris, Ioseph, Simonis, & Thadæi; hæc vxor Zebedæi, mater Iacobi maioris & Ioannis. Nam quod Cleophas fuerit maritus Mariæ, ex Egesippo non habetur; si sincerè locus citatus ab Eusebio latinè vertitur: reddi enim non debuit; Maria Cleophæ, vt est in Euangelio Ioannis: quam concludit Hieronymus asseuerañter fuisse vxorem Alphæi, dici verò à Ioanne Cleophæ, siue à patre, siue ex gentilitate, siue alia quacunque causa. Consentaneum autem est vt à patre dicatur, vt constet etiam quòd filius sit Simon Cleophæ, quod dicit Egesippus, hoc est nepos ex matre.

Hanc porrò quæ Salome dicitur, fuisse tertiam Mariam, illud etiam probat: nam cum nullus non confiteatur præter Mariam matrē Dei, tres celebres Marias fuisse Christum ex Galilæa secutas; & duæ compertæ sint, Maria Magdalene, & Maria Cleophæ, siue mater Iacobi minoris & Ioseph; consequens est vt sit tertia Maria Salome, siue mater filiorum Zebedæi.

Quod verò Hieronymus Mariam Cleophæ aliam scribit, aliam Mariam matrem Iacobi & Ioseph, non asseuerat: eadem enim hæc est quæ soror Mariæ virginis, matertera Christi, vt idem subdit: & ita non adimit tertium locum huic Mariæ Salome.

Ceterum hanc Mariam matrem Iacobi & Ioannis, fuisse sororem Mariæ virginis matris, Christi materteram, potest existimari communis sententia Doctorum. Nam ita censet Thomas, Lyranus, Dionysius Carthusianus, Abulensis, Sylvester in xx. cap. Matthæi. Et quidem hoc dicunt absque vlla hæsitatione vel disputatione, quasi rem planam ac probatam communiter. Quamuis autem antiqui Doctores hoc non tradant, facilè intelligi potest multa esse in Ecclesia Dei, quæ veteribus Patribus vel non constabant, vel in quibus sua studia non collocabant, contenti dogmatum & doctrinæ constantia & claritate. Ita enim & decebat, & oportebat, sanctos viros, & doctissimos homines contra hæreticorum insaniꝰ falsas & pessimas artes, Ecclesiam & fidem propugnare. Posteriora verò tempora, vt fuerūt quietiora, ita maius otium dederunt alijs meditationibus & studijs. Tametsi coniecturam possemus aliquam accipere ex dictis Hilarij cognationis Mariæ Salome ad Christum: sic enim inquit In Mat.
Hilarius; In matre filiorum Zebedæi lex intelli- 20. Cano.
gitur, quæ confidentia priuilegij sui pro credentibus ex se populis deprecatur. Hunc locū etiam si non vrgeo, prætermittere nolui.

B. *Mensa, vbi ad conuiuium discumbunt honestissimo loco Ioannes Sponsus, & alij inuitati, inter quos discipuli IESV, & IESVS ipse cuius nondum celebre erat nomen.*

C. *Mensa sponsæ, & mulierum quæ erant ad nuptias*

nuptias vocatæ, inter quas non ſedebat Maria virgo; erat enim in miniſterio nuptiarum occupata, opem ferens ſorori.

D. Pincerna potens ab vrceo vinum, nihil fundit tamen: ſimul vas aliud euerſum iacet, vnde intelligitur vinum deeſſe.

E. Virgo mater ad aurem filio renunciat vinum deeſſe. IESVS ipſi reſpondet: ſunt parati famuli & ſoliciti. Igitur vino deficiente, & periclitante nuptiali conuiuio, accurrũt ad matrẽ, orant vt per filium ſuccurrat eorum neceſſitati, ſe ad extremam eſſe infamiam coniectos. Illa ſciens in ſpiritu quid eſſet facturus filius, & omnia ad myſterium ſpectare, & nuptias, & ſponſum, & vini defectum, & quod erat editurus miraculum Chriſtus, ſubſeruit libens negotio. Omnia enim in gloriam Chriſti & eius Patris ſciebat redundare: tribuendum autem non eſſe miraculum vel ſibi, vel filij ſui ſoli humanitati. Non enim ita faciebat miracula Chriſtus vt Prophetæ fecerunt, Apoſtoli, & Sãcti erant facturi. Chriſtus enim ſua virtute, hoc eſt diuinitatis ſuæ potentia miracula operabatur, quæ eadem erat, & eſt quæ Patris. Puri verò homines nõ ſua, ſed Dei virtute miracula deſignabant. Itaque accepta fuit reſponſio Chriſti à matre vt ſummũ beneficium. Intelligebat enim filium ſuam diuinitatem aſſerere ac manifeſtare, & qui erant præſentes intellecturos, ſi quidem facturus eſſet miraculum IESVS, non virtute humanitatis eſſe facturum, ſed diuinitatis. Fuerunt ergò in his nuptijs patrata eximia myſteria, confirmatũ matrimonium, prælata matrimonio virginitas, vocatus ad religionis ſtatum ſponſus: excellentiſsimum verò illud, quod oſtendit Chriſtus ſe Deum, & diuina virtute hoc miraculum edere, & reliqua eſſe editurum. In hoc enim totus erat Ioannes, vt Chriſti diuinitatem hominibus euangelizaret.

Dicit igitur Chriſto Maria mater virgo; Vinum non habet. Reſpondet Chriſtus; Quid mihi & tibi eſt mulier? Nondum venit hora mea. Acerrima ſcilicet fuit illa aſſertio diuinitatis, tum humanitatis vehemens; Nihil mihi & tibi mulier. Non enim illic mater: neque enim mihi tecum commune quicquam quà Deus ſum. Sed ſimul homo; quod illa hora mea faciet planum, quando in horto ſudorem ſanguineum præ timorẽ & triſtitia ſudabo, & quando à Iudæis cruci affigar & in cruce moriar. Hæc cum audiſſet virgo mater, & filij voluntatem percepiſſet, dicit miniſtris; Quodcunque dixerit vobis facite. Illi exequuntur Chriſti præceptum. Similiter reſpondet orationibus noſtris ſancta virgo, vbi ad eam vt intercedat pro nobis apud filium accurrimus; Seruate filij mei præcepta; ita fiet vt meas interceſsiones pro vobis filius meus exaudiat, & reſpondeat vobis ſalutaria.

F. Famulus vnus præcedit curriculo, ad IESV mandatum exequendum.

G. Alij feſtinant.

H. Hauriunt miniſtri è puteo aquam, implent hydrias: rurſum ex hydrijs vinum depromunt iubente IESV. Nam veriſimile eſt in tenui domo iuxta menſam fuiſſe puteum, vel omnino in triclinio, vt aſſolet; & facilè audire rurſus potuiſſe famulos ex Chriſto; Haurite nunc, & ferte Architriclino.

I. Architriclinus guſtato vino ex aqua facto, bonitatem admiratur, & vocat ſponſum: illum increpat quòd optimum vinum ad finem conuiuij reſeruauerit: audit miraculum totus conſeſſus, ſtupent omnes, credunt in Chriſtum diſcipuli.

MEDITATIO PRIMA.

Hier. Tho. Beda. Rup. Tuit. Gloſſ. Canti. Cant.

HOneſtatem quidem nuptiarum confirmat ſua præſentia Chriſtus; ſed præſtare virginitatem oſtendit, vbi Ioannem ſpõſum à nuptijs ad virginitatem vocat, vbi vino ſpiritualis gaudij illas deſtituit, & vinum propter illã per miraculũ ſupplet. Ceterũ animũ altiùs leuemus ad nuptias Agni cæleſtis filij Dei, ideſt ad vnionem cum Eccleſia per incarnationem ſuam, & cum pijs animis: ibi vinũ cæleſte ac lætum, ibi vinum germinans virgines. Neque verò vereamur poſtulare quod nobis deeſt vinum ſpiritualis conſolationis; illud orat pro nobis mater Dei Maria, & refert à filio ſuauiſſimum illud reſponſum; Quid mihi & tibi mulier? Quo reſponſo Deus ſe ipſius filium ſignificat: nec nunc addit; Nõdum venit hora mea, crucis, quæ videlicet prçterijt; & efficax ſemper eſt. Verum intelligamus nobis præſcribi à matre miſericordiæ ſi velimus à filio exaudiri, vt quodcunque nobis ille dixerit faciamus.

Matt. 22.25. Ap. 19. Eph. 5. Zach. 9.

MEDI-

MEDITATIO SECVNDA.

Oratio præparatoria.

Historia eadem Ioannis secundo: Et die tertia nuptiæ factæ sunt &c.

LOCI COMPOSITIO.

COnsidera Galilæam, & in ea tribum Zabulon, & in hac pagum Cana: hic pauperem domum, & paratum triclinium & mensas. Est Galilæa, volubilis; Zabulon, habitaculum; Cana, Zelus vel possessio. Considera locorum qualitatem, situm, circumstantias, nominum significationes, quæ tibi ad meditationem subseruiant.

Quid quæres hac meditatione? Internam huius mysterij & miraculi cognitionem, vt inde possis ad maiorem amorem & imitationē Christi IESV adspirare, & nuptias spirituales celebrare cum Christo.

PERSONARVM CONSIDERATIO.

PErsonæ hic sunt, externæ quidem, tribus Zabulon, & pagi Cana: Propriæ IESVS, virgo Mater, Discipuli, inuitati, ministri. Qualitates harum sunt considerandæ, perfectio, mentis status, exterior etiam cultus: peculiaris etiam consideratio habeatur Sponsi, qui creditur fuisse Ioannes filius Zebedæi, frater Iacobi, consobrinus Christi, nepos ex sorore virginis Mariæ. Sponsam, licet nesciamus quænam fuerit è persona, scimus è cognatione, iuxta præscriptum legis. Ex hac pia consideratione collige fructum in mente tua & spiritu. Extranearum personarum mores & statum mentis refugias prouidenter: Christi, Mariæ, & aliorum Sanctorum auidè imbibas, cordi imprimas, imitationem mediteris, atque animo proponas.

CONSIDERATIO VERBORVM ET FACTORVM.

ERat ibi mater IESV, vocata prius: deinde vocatur IESVS cum discipulis, qui inceperant illum sequi, non plenè adhuc receperant vocationem.

Considera nuptiarum, conuiuij, rerum omnium dignitatem ac sanctitatem, quas Christus, virgo Mater, Discipuli IESV celebrant. Sed ne tantùm hæreas illis nuptijs externis, quæ tamen confirmantur propter futuros Hæreticos, sed leua mentem ad vnionem verbi cum humanitate, vnde factæ nuptiæ sunt Christi cum Ecclesia, & pijs Sanctorum mentibus. Respice simul quod iam tum vocando à nuptijs ad virginitatem Ioannem, Apostolis præscribebat quod erant facturi, vt relinquerent vsum rei vxoriæ, si qui erant etiam mariti. Hinc fructum cōcipe ex vnione Christi hypostatica, ex vnione ad Ecclesiam, ad animas sanctas. Agnosce bonum quidem matrimonium, meliorem cœlibatum, optimam virginitatem; & animum applica ad meliora. Adfuit Christus primum cæremonijs nuptiarum, dein conuiuij: designauit sacramētum matrimonij, gratiā vinculo matrimonij adijciendam, conuiuium edixit ita debere celebrari, vt Christi præsentia non sit indignum, esse mala conuiuia quæ Christi spiritus non honestat. Contemplare Christi dignitatem & diuinam modestiam: in conuiuio assidentium suam piam omnium, & spiritalem hilaritatem, omnia plena luce & sanctitate. Vide paupertatem nuptiarum piscatoris. Habebant quidem vinum, sed modicum; vt quod post initia mensæ defecit, & ignobile, quod eo magis visum est, quia nobile & præcipuum vinū ex aqua fecit Christus. Accurrunt ad Mariam ministri; ipsa ad Christum. Contemplare anxietatem ministrorum & fidem. Veniunt nō ad Sponsum, non ad Architriclinum, quorum esse debuerat præcipua vini procuratio, sed ad

sed ad Mariã: vel si ipsi ad Mariã nõ venerint, Mariæ virginis solicitudinẽ vide & prouidentiã, tũ indulgentiã charitatis, quæ ne in confusionem veniretur prouidebat. Quod & nõ dubium quin faciebat, animo complectens quod futurum esset; quid esset significatura illa mutatio aquæ in vinum. Venit ad Christum, efficacissimè orat, cũ summa fide summam humilitatem coniungens, tantùm necessitatem aperit, reliqua omnia in eius bonitate & sapientia reponens dulcissimè, voluntatem etiam suam. Profitetur Deum, vt qui possit aquam in vinum mutare, vel vinum planè creare: simul hominem, à quo Mater petere audeat. Respõdet I E S V S, Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea.

Gloria hæc est Christi, & Matris dignatio, vt profiteatur prius suam Deitatẽ absque miraculo, quod fuit iucundissimum Matri. Significat ergo vtrumque; sum Deus, & tamen tu es mater mea, quod intellexit virgo; hoc verò tunc planè profitebor, cum mysterium redemptionis humanæ moriens complebo. Ibi confirmabo me hominẽ, te matrem meam esse. Non enim habeo ex te vnde miracula, sed vnde mortem obire possum. Sed cur est hac phrasi vsus, quæ videtur concitatior esse, vel asperior? Nihil planè fuit cõcitatum, nihil asperum; suauissimè ad cor matris respondit. Sciebat enim ipse facturum se miraculum, sciebat ex eius reuelatione Mater virgo. Matri suauissimum erat audire filium asserentem suam diuinitatem, magna item cõsolatio, nondum venisse horam passionis eius. Tu hæc nouisti mater, simul intelligis esse necessum me prouidenter loqui. Nam si miraculum fecero, qui intellexerint me te rogante id fecisse, periclitari apud eos poterit fides meæ Diuinitatis, & miraculum hoc existimari humano priuilegio, nõ diuina mea virtute factum. Quod si accideret in primo miraculo, facilè derogaretur futuris omnibus fides: nihil enim ferè facturus sum virtute Patris mei & mea, quod non fecerint puri homines. Simul autem agnosco te matrem, & in gratiam tuam illud faciam miraculum; testatus tamen me meæ diuinitatis virtute illud miraculum patrare. Dixit mater eius ministris; Quodcunque dixerit vobis facite. Ostendit mysticè ad praxim illius Diuinitatẽ. Nihil moueamini, faciet. Sed non ex eo quod à me sumpsit, sed ex eo quod à Patre cælesti habet. Quodcunque igitur dixerit vobis facite, obedientiam illius omnipotentiæ date; cuius est præscribere quę vult omnia vt fiant, nõ tantum vt credantur. Vos Lutherani hoc nõ creditis, qui verba Christi non vt facienda, sed vt credenda solùm valere contenditis. Audite miseri, sunt facienda omnia verba Christi ex eius gratia, vt nostra aqua fiat vinum, id est fluxiles nostræ actiones meritum vitę æternę. Veniamus ergo ad Mariam, vt nostræ fluxæ & frigidæ operationes fiant feruenter spirituales, per ipsius intercessionem. Vult frequẽter Dominus per matrem nobis dona largiri, sed qui ad Christum venit per matrem, obseruet quid dixerit mater; Quodcunque dixerit vobis facite: quasi dixerit, si velitis vestras petitiones consequi, facite quodcunque filius meus vobis dixit. Hi ministri quid aliud quã repræsentant Euangelij, & Ecclesiæ Catholicæ futuros ministros, & eos præsertim qui ad perfectionem homines essent adducturi? Sex hydriæ, sex sunt ætates ad finem vsque mundi: duæ metretæ, duo genera operum, quibus præcepta Dei & Ecclesiæ obire debemus, qui est necessarius numerus. Tertius est non necessarius singulis, consiliorum. Hæc quãtumcunque conemur nos, aqua est, non nutrit, non roborat, non lætificat: gratia Christi facit vinum ex nostra aqua. Et hoc quidem omni ætate fecerat Deus, verùm ita fecerat, vt si ad Euangelicam perfectionem conferas, illud vinum deterius fuerit. Propterea inducitur vt Architriclinus sua admiratione profiteatur, melius esse vinum noui quam veteris testamenti, vberiorem gratiam, perfectiùs in nouo obseruari præcepta atque cõsilia. Adde quod hoc miraculo Christus docuit, præstantiorem esse virginitatem castitate tori: illam esse vinum, hanc aquam. Sed ita tamen vt à Christo in vinum possit speciali priuilegio cõuerti; vt ratum matrimonium in Religionis statum, soluto vinculo: torum etiam in omnem continẽtiam vinculo stante, vt in Apostolis, in alijs item pijs hominibus solet.

Hoc fecit initium signorum &c.

Quo signo maxima mysteria confirmauit Christus, veritatem suæ & Diuinitatis & carnis asseruit, pręceptorum ac consiliorum doctrinã docuit pręclarissimè, probauit matrimonium, prætulit illi virginitatem, luxum mundi & delicias emendauit, orationem ad Sanctos, & horum intercessionem approbauit; breuiter legem suam & gratiam quasi quodam compendio pręstruxit.

Ad

DOMINICA III. POST EPIPHANIAM.

Mundatur Leprosus. 26

Matth. viij. Marc. i. Luc. v. Anno xxxi. xij



A. *Thabor mons, vbi Christus Apostolos docuerat.*

B. *Locus campestris ad montis radicem.*

C. *Capharnaum, quo iter habebat* IESVS.

D. *Domuncula leprosi extra Capharnaum.*

E. *Leprosus adorans Christum sanatur.*

F. *Leprosus Hierosolymam iussus proficiscitur.*

Ad præsentiã, ad actiones, ad verba IESV, virginis Matris, & aliorum applica sensum spiritus, id est mentem deuotam & piam; collige inde amorem in Christum, imitationis desiderium, animum maiorem illum sequẽdi, Mariæ laudes canes, mirabẽris omnia, miscebis te ministris, summa cum humilitate inseruies Christo ad mensam ac discipulis, sedulò aderis virgini Matri ad omne ministerium.

ELICIENDA EX MEDITATIONE.

QVid per te non sperabimus sacrosancta virgo Mater, quę à filio etiam vinum pro nuptiis impetrasti, & ita impetrasti, vt esset illa mutatio plena mysteriis? Impetra aquam nostram, pia mater misericordiæ, in vinũ mutari, id est nostras fluxas, frigidas, & effœtas operationes in omnem perfectionem conuerti, & amorem secularis vitæ in Religionis & perfectionis, & carnis propagationem in spiritus. Omnia per ipsam petamus fratres à filio, firma spe pleni quod simus omnia consecuturi. Verum audiamus quid ministris responderit, ac similiter credamus nobis à sancta Virgine responderi; si velimus ipsam pro nobis orare, si à filio impetrare, illam vim impetrandi adhibeamus nostris orationibus quæ est maxima: faciamus quæcũque nobis dixerit filius. Qua spe confirmati, & singuli vocationi suæ insistentes, petamus à Christo, petamus per Mariam matrem omnem vitæ emẽdationem, omnem vitę perfectionem, ad maiorem gloriam Dei omnipotentis, & plurium animarum salutem & perfectionem.

Amen.

DOMINICA TERTIA POST EPIPHANIAM.

Mundatur Leprosus.

MATT. VIII. MAR. I. LVC. V. ANNO XXXI.

In xij. imaginem adnotatiuncula. xiij. 26.

A. *Thabor mons, vbi Christus Apostolos docuerat.*
B. *Locus campestris ad montis radicem.*
C. *Capharnaum, quò iter habebat IESVS.*
D. *Domuncula leprosi extra Capharnaum.*
E. *Leprosus adorans Christum sanatur.*
F. *Leprosus Hierosolymam iussus proficiscitur.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. I.	MATT. VIII.	LVC. V.
	CVm autẽ descendisset IESVS de[a] monte,[b] secutæ sunt eum turbæ multæ.	
Et venit ad eum leprosus	Et ecce[d] leprosus veniens	*Et factum est cum esset in*[c] *vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra, &*[d] *videns IESVM, &*
deprecans eum, & genu flexo dicit ei;	[e] adorabat eum, dicens;	[e] *procidens in faciem rogauit eum,*
	Domine, si vis potes me mũdare.	

IESVS

IESVS autem misertus eius extendit manum suam, & tangens eum ait illi;

Et [e] extendens IESVS manum, tetigit eum, dicens;
Volo: mundare.

Et cum dixisset, statim discessit ab eo

Et confestim [e] mundata est lepra eius.

Et comminatus est ei, statimque eiecit illum, & dicit ei;

Et ait illi IESVS;
Vide nemini dixeris:
sed [f] vade,

Et ipse [e] præcepit illi vt nemini diceret:

Principi Sacerdotum, & offer pro emundatione tua

Ostende te Sacerdoti,
Et offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis.

ADNOTATIO.

Brocar. Masius Hieron. de lo. Adul. in Iosue 10. Hiero. Brocar. Beda.

A. Thabor mons in finibus Zabulon & Issachar, in Galilæa scilicet inferiori, à Nazareth vi. aut vij. milliaribus ad orientem, vbi habuit sermonem IESVS ad duodecim Apostolos, Matth. v.

B. Locus campestris ad Thabor montis radicem: est enim Thabor situs in magno campo Galilææ Esdrelon, in quo descendens de monte cum Apostolis stetit IESVS, & eundem ferè sermonem iterauit ad turbam discipulorum, & copiosam plebis multitudinem.

Matt. 4. Brocar.

C. Capharnaum celebris eo tempore vrbs in finibus Zabulon & Nepthalim, quinque milliaribus post maris Galilææ initium, ad eius ripam ab occidēte, quo iter habet IESVS cum descendisset de mōte, & turbā docuisset in loco cāpestri.

D. Domuncula extra Capharnaum, habitaculum leprosi, vnde videns IESVM venientē, ad eum processerat leprosus.

E. Leprosus primùm genu flectit, deinde in faciem procidens adorat IESVM, & ait suppliciter; Domine, si vis potes me mundare. IESVS verò benignissimè extendit in eum manum, & dicit; Volo: mundare. Describitur verò leprosus incipiens mundari, superiori corporis parte, vt intelligatur qui leprosus fuerat fuisse mundatum. Circumstant Christum Apostoli, discipuli, turba.

F. Discedens leprosus Hierosolymam vt Sacerdoti se ostenderet, & munus offerret quemadmodum iusserat Christus: narrat miraculum obuijs, quanquam Christus illi interdixerat.

Vt ad rem magnam & nouam, quasi repentinam & miram addunt; Ecce, duo Euangelistæ; Ecce leprosus. Ad longè maiora videm vsurpatur; Ecce: Ecce virgo concipiet; Ecce Magi ab Oriente venerunt; Ecce aperti sunt ei cæli: & ecce vox de cælis dicens &c. Ecce ego mitto Angelum meum; Ecce ascendimus Hierosolymā; Ecce ancilla Domini; Ecce euangelizo vobis gaudium magnum; Ecce positus est hic in ruinam; Ecce merces vestra multa est in cælis; Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi; Ecce filius tuus, ecce mater tua. Magna sunt hæc omnia Ecce, noua, quasi repentina & mira, magna continent mysteria: Sed suam etiam habet magnitudinem, suum mysterium Ecce hic nostri leprosi. Venit enim ad IESVM, traxit eum Pater æternus, agnouit eius esse Filium IESVM; propterea illi genu flectit, ante illum proijcit se in faciem, ita illum orat, ita ab illo petit vt à Deo. Nonne hæc magna sunt, noua, inusitata, insperata? An non magna cognitio, quæ tam difficulter, tam rarò alijs contigit, non facilè etiam Apostolis? Ad hæc nondum dixerat Apostolis; Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo: non dixerat Petro; Tibi dabo claues Regni cælorum: non illa verba quibus instituit Pœnitentiæ Sacramentum; Quorū remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: & iam per miraculum leprosi designat Pœnitentiæ Sacramentum, & quasi primis lineis effigiat. Quorsum enim attinet

Matth. 1. 2. 3. Mar. 10. Luc. 1. 12. Ioan.

Orig. ho. 5. diuers. Chris. in 8. c. Matt. Glos. ord. Theo. Euth. idem put.

net homo plenus lepra, nisi vt hominem significet peccati corruptione infectum? Quid veniens ad IESVM, nisi quòd ex cognitione peccati venit ad Medicum? Ad IESVM enim venit peccator, vbi ad Sacerdotem venit confessurus sua peccata. Quid verò est videns IESVM? nonne IESVM cognoscens, & eius misericordiam, eius diuinitatis virtutem? in illum conijciens omnem spem suam, illius amorem cordi imprimens? Ex hac porrò cognitione sese abijcit corã IESV, illum adorat, illum vt auctorem bonorum omnium veneratur: quod non solum ex parte facit genuflectens, sed toto animo, tota mente, tota voluntate, omnibus viribus in terram se proijciens; qui esse debet peccatoris in contritione sensus, vt Deum reuereatur & amet, & illum se offendisse agnoscens peccator, se toto pectore abijciat, ac peccata defleat coram Deo & Christo eius. Nam quòd plenus lepra hæc faciebat, id significat esse sacerdoti manifestanda peccata omnia particulatim. Addit orationem, etiam si superiora iam fuerunt orationes, dicens, id est corde & verbo pronuncians; Domine יהוה. *Non enim aliam potentiam appello, quàm tuam voluntatem. Tua potentia tua est voluntas; in tua voluntate est omnis virtus & potentia. Tu es enim vis infinita Patris. Do tuæ voluntati omnem gloriam. Nõ peto vt me mundes quia veni ad te, quia in te sunt coniecti & confidentes oculi mei, non quia genuflexi, non quòd proieci me ad pedes tuos omni ex parte supplex; quæ omnia meam exprimũt petitionem & meum animum, non quod te deprecer, quod te rogem: sed ad tuam voluntatem omnia confero, omnia illi subijcio, vnde hæc omnia valent quòd valent, quòd vis vt valeant: vis autem per tuam passionem & mortem. Fac igitur, munda me propter temetipsum Domine: fac propter tuam voluntatem, illi sit totius meæ salutis gloria. Similiter peccator mũdari cupiens à lepra dicat: dicere quidem debet. Quid ad hæc IESVS? misertus eius extendit manum suam, & tangens eum ait illi; Volo, mundare. Quæ cum dixisset, statim discessit ab eo lepra. Mysteria eximia hæc sunt, & mysteria similia in sacramento Pœnitentiæ designant. Miseretur leprosi primùm Christus, & eius videt contritionem & orationem, & communicat illi suam misericordiam, applicat illi passionem suam, & suscipit in se eius peccata. Extendit videlicet in animam peccatoris vim suæ passionis, qua illam tangit, hoc est animæ eius gratiam suam infundit. Hæc explicantur cum deinde dicit; volo. A mea voluntate tua sanitas & salus pendet: hanc voluntatem tibi applico, vim videlicet infinitam, qua & tui sum misertus, & extendi ad te manum meam, & tetigi te. Esto igitur mundus à lepra tua, à peccatis tuis, quod significat sacramenti formam; Absoluo te à peccatis tuis. Subditur autem; Statim discessit ab eo lepra; quæ efficacia est sacramenti, & operis operati. Ipso enim facto sacramẽti dimittuntur peccata diuina virtute. Hæc sunt mysteria illius, Ecce: magnum planè Ecce.*

Ceterum quod apud Marcum cõminatur sanato leproso Christus, & illum eijcit, vim illam habet: præcipiebat Christus leproso ne cuiquam diceret miraculum, sed prius ostenderet se Sacerdoti secundum legem, quam voluit omnino ab eo seruari. Non enim soluebat leprosum lege quæ erat de leprosis, nec volebat fieri libertatem à legis obseruatione discedendi, propter dona quæ accipiebant qui sanabantur: nobis vero exemplũ ponebat sapiens IESVS, & doctrinam tradebat, ne quo pacto ex donis à Deo acceptis in altũ tolleremur, & ab Ecclesiæ obedientia discederemus: simul prouidebat, vt non necessariã occasionẽ ne daret Iudæis, vnde offendi possent, præsertim ad initia Euangelicæ prædicationis.

MEDITATIO.

Sinè lepra quidem creatus est Adã, sed nos omnes heũ, leprosi generamur, in peccato scilicet per illius peccatum. Peccati verò leprã etiam si baptismus sanet, relinquitur tamen in nobis alia lepra ex peccato profecta, & ad peccatum inclinans insolenter, concupiscentia. Leprosa est anima nostra, leprosæ potentiæ, addimus nos continenter nostras operationum & habituum nostrorum lepras. Infelices, quis nos liberabit à corpore mortis huius & leprarum? Gratia Christi, similiter atq; illum leprosum à sua lepra, modo similiter aspiciamus IESVM, eum adoremus, genua cordis ante ipsum flectamus, ante ipsum procidamus, similiter atq; ille oremus, excelso quodã sensu fidei & professione. Tua potẽtia IESV Christe est tua volũtas; vtraque est infinita. Velis me mundare Domine, & fac vt ne ego impediã ne velis quod semper vis: & ecce mũdor attactu tuę virtutis. Tãge cor meũ Domine, & non nocebit mihi concupiscentia, sed ad virtutem exercebit potius, & aliæ lepræ sanabuntur omnes.

EADEM DOMINICA TERTIA POST EPIPHANIAM.

Sanatur seruus Centurionis.

MATTH. VIII. LVC. VII. ANNO XXXI.

In xiij. imaginem adnotatiuncula. xiij. 27.

A. Capharnaum.
B. Seniores Iudæorum, quos primum miserat Centurio.
C. Hi, tum alij quos rursum miserat, orantes IESVM.
D. Centurio ipse consequitur & orat IESVM.
E. Fidem eius IESVS miratur & laudat.
F. Domi puer Centurionis, illo absente, sanatur.
G. Reuertuntur omnes domum.

EVANGELII MISSÆ SECVNDA PARS.

MATTH. VIII.

CVM autem introisset [a] Capharnaum.

LVC. VII.

Cum autem implesset omnia verba sua in aures plebis intrauit [a] Capharnaum.

Centurionis autem cuiusdam seruus malè habens erat moriturus, qui illi erat pretiosus. Et cum audisset de IESV, misit ad eum [b] Seniores Iudæorum, rogans eum vt veniret, & saluaret seruum eius. At illi, cum venissent ad IESVM, rogabant solicitè, dicentes ei; Quia dignus est vt hoc illi præstes, diligit enim gentem nostram, & synagogam ipse ædificauit nobis. IESVS autem ibat cum illis: & cum iam non longè esset à domo, misit ad eum Centurio amicos, dicens; Domine noli vexari, non enim sum dignus vt sub tectum meum intres: propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus, vt venirem ad te:

Accessit ad eum [d] Centurio rogans eum, & dicens; Domine, puer meus iacet in [f] domo paralyticus, & malè torquetur. Et ait illi IESVS; Ego veniā, & curabo eum. Et respondens Centurio ait; Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum;
sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, vade, & vadit; & alij, veni, & venit; & seruo meo, fac hoc, & facit. — *sed dic verbo,*

Audiens autem IESVS [e] miratus est: & sequentibus se dixit; — *Quo audito IESVS & conuersus sequentibus se turbis*

[e] Amen dico vobis,
non inueni tantam fidem in Israël. — *Nec in Israël tantam fidem inueni.*

Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cælorum; filij autē regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium. Et dixit IESVS Centurioni; Vade, & sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. — [g] *Et reuersi, qui missi fuerant domum, inuenerunt, seruum, qui languerat, sanum.*

ADNO-

EADEM DOMINICA III. POST EPIPHAN.

Sanatur ſeruus Centurionis. 27

Matth. viij. Luc. vij. Anno xxxi. xiij



A. *Capharnaum.*

B. *Seniores Iudæorum, quos primum miſerat Centurio.*

C. *Hi, tum alij, quos rurſum miſerat, orantes* IESVM.

D. *Centurio ipse conſequitur, et orat* IESVM.

E. *Fidem eius* IESVS *miratur, et laudat.*

F. *Domi puer Centurionis illo abſente ſanatur.*

G. *Domum omnes reuertuntur.*

ADNOTATIO.

A. Capharnaum, de qua vrbe superiori annotatione dictum est.

B. Seniores Iudæorum quos miserat Centurio, Christum solicitè rogantes vt veniret, & seruū ipsius paralyticum sanaret. Venit IESVS cum Senioribus versus Centurionis domum.

C. Seniores illi, tum alij amici quos denuò miserat Centurio cum non longè ab eius domo abesset IESVS, rogantes IESVM.

Chrysos. in ca 8. Matth. Theoph. ibidem. Euthy. *D. Postremò Centurio ipse anxio animo subsecutus est, & ad genua IESV prouolutus exponit aliud nihil, quàm puerum suum paralysi malè torqueri.*

E. IESVS verò, cum obtulisset se venturū & sanaturum eum, & Centurionis audisset responsum, conuertitur ad turbam prædicans Centurionis fidem, & continuò famulum sanat absentem. Quòd annotatur venisse ipsum Centurionem, nō misisse tantùm seniores, deinde amicos, pulchrè exponit Euthymius. Placet alioqui ratio illa, vt si quando videantur nonnihil Euangelistæ discrepare, aut aliter narrare historiam, eò spectemus, si simul vtrumque constare possit: vt hoc loco, nihil est incōmodi si vtrumque asseramus, & per alios, & per se accessisse Centurionē. Certè quod scribit Matthæus dixisse IESVM Centurioni; Vade, sicut credidisti fiat tibi, aptius videtur illi conuenire pro sua persona, quàm senioribus vel amicis pro aliena. Iam quòd hic non vsurpetur, Ecce, vt in mundatione leprosi, cum hic res item magna, noua, subita, & mysterio plena enuncietur (Nam Centurio hic gentes magna fide Euangelium recepturas apertè significat) facit admiratio Christi; ad rem scilicet magnam, nouam, subitam, ad mysterium, facit Christi laudatio, qua fides gentium crediturarū anteponitur Iudæorum fidei. Quod enim, Ecce, maius dici potuit quam istud, Christi ore non dictum, sed reipsa luculenter expositum? Ceterum Christi admiratio illa vera erat, vt verè profecit IESVS ætate, sapientia, & gratia. Nam præterquam quòd ipse perfectè nouerat omnia antequàm fierent, nouerat simul quæ fiebant cognitione per sensus ex rebus ipsis accepta. Perfectè enim simul operabantur ipsius sensus externi, interni, intellectus agens, item possibilis; & voluntas in perfectiora opera exibat. Huiusmodi verò Christi operationum ratio accipiebatur ex rerum quæ occurrebant exigentia & ratione. Hoc verò loco res admirationem exigebat: quare Christus verè admiratus est, etiā si alias non admirabatur: ornabatur enim anima Christi varietate excellentium operationum præclarissima.

F. Domus & cubile vbi iacebat paralyticus, vnde ad verbum Christi surgit incolumis: rei miraculo stupent domestici.

G. Serui Centurionis, quos verisimile est missos vt renunciarent hero sanitatem pueri, ad Centurionem veniunt; deinde Centurio, & quos miserat omnes domum reuertuntur, & inueniunt seruum qui languerat sanum.

MEDITATIO.

NON sumus solum leprosi è peccato, sed paralytici etiam sancte IESV: paralyticum est liberum arbitrium nostrum sine te & attenuatum; Videmus, agnoscimus, deploramus. Sana illud Domine gratia & virtute tua. Ecce per sanctos tuos oramus, rursus opera pia ad te mittimus, animaduertimus per hæc te moueri, & ad nos venire: en occurrimus tuæ benignitati, oramus ipsi pro nobis. Nostræ potentiæ bone IESV, in hoc corporis carcere iacent paralyticæ, nihil te dignum, atque adeo omnia contra quàm debent operātur. Reliqua etiamsi taceamus tu scis, & quid tacentes clamemus audis & vides: omnia potes, infinitè bonus & benignus es. Suauissimè respondebit nobis IESVS; Veniam in animum vestram, illam ego sanabo præsens. Hic sensus spiritualis, & gratia excitata humilitate facit, vt vis diuina nostris potentiis ingeneretur, sanet potentias nostras Christus, ornet nostram fidem, nostras virtutes, nostras operationes acceptas habeat sua benignitate infinita.

DOMINICA QVARTA POST EPIPHANIAM.

Sedat procellam maris IESVS.

MATTH. VIII. MARC. IIII. LVC. VIII. ANNO XXXI.
In xiiij. imaginem adnotatiuncula. xiiij. 29.

A. Capharnaum, vnde IESVS nauim conſcendit.
B. Regio Geraſenorum.
C. Quatuor venti è ſuis ſedibus erumpunt.
D. Mare atroci tempeſtate agitatur.
E. Nauis impletur fluctibus, periclitantur.
F. IESVS dormit in puppi.
G. Diſcipuli perturbati excitant eum, petunt opem, conſequitur tranquillitas.
H. Aliæ naues idem paſſæ.

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. IIII.	MATTH. VIII.	LVC. VIII.
	A[a]Scendente IESV in nauiculam ſecuti ſunt eum diſcipuli eius.	*Factũ eſt autẽ in vna dierum; & ipſe aſcẽdit in nauiculam, & diſcipuli eius:*
Et ait illis in illa die cum ſero eſſet factum; Tranſeamus [b] contra.		*Transfretemus trans [b] ſtagnum.*
Et dimittentes turbã, aſſumunt eum ita vt erat in naui: & aliæ [h] naues erant cũ illo.		*Et aſcenderunt.*
		Et nauigantibus illis obdormiuit.
Et facta eſt procella magna vẽti, & fluctus mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis. Et erat ipſe in puppi ſuper ceruical dormiens:	Et ecce motus magnus factus eſt in [d] mari,[e] ita vt nauicula operiretur fluctubus; ipſe [f] vero [g] dormiebat.	*Et deſcendit [c] procella vẽti in ſtagnũ, & complebãtur, & [e] periclitabantur.*
& excitant eum, & dicunt illi; Magiſter, non ad te pertinet quia perimus?	Et acceſſerũt ad eũ [g] diſcipuli eius, & ſuſcitauerunt eum, dicentes; Domine, ſalua nos, perimus.	*Accedentes autem Præceptor, perimus.*
	Et dicit eis IESVS; Quid timidi eſtis modicæ fidei?	
Et exurgens comminatus eſt vento, & dixit mari; tace, obmuteſce. Et ceſſauit ventus.	Tunc ſurgens imperauit ventis & mari,	*At ille ſurgẽs increpauit ventum & tempeſtatem aquæ, & ceſſauit,*

Sedat procellam maris IESVS. 29

Matth. viij. Marc. iiij. Luc. viij. Anno xxxi. xiiij



A. *Capharnaum, vnde IESVS nauim conſcendit.*
B. *Regio Geraſenorum.*
C. *Quatuor venti è ſuis ſedibus erumpunt.*
D. *Mare atroci tempeſtate agitatur.*
E. *Nauis impletur fluctibus. Periclitantur.*
F. *IESVS dormit in puppi.*
G. *Diſcipuli perturbati eum excitant, petunt opem: conſequitur tranquillitas.*
H. *Aliæ naues idem Paſſæ.*

MAR. IIII.	MATTH. VIII.	LVC. VIII.
	& facta est tranquillitas magna.	*& facta est tranquillitas.*
& ait illis;		*Dixit autem illis;*
Quid timidi estis?		*Vbi est fides vestra?*
necdum habetis fidem?	Porrò homines mirati sunt,	*Qui timentes mirati sunt,* *ad inuicem dicentes;*
Et timuerunt timore magno:		
& dicebant ad alterutrum;	dicentes;	
Quis putas est iste?	Qualis est hic?	*Quis putas hic est?*
quia ventus	quia venti & mare obediunt ei.	*quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei.*

ADNOTATIO.

A. CAphernaum, vnde creditur nauim conscēdisse IESVS cum discipulis, vt trāsmitteret in regionem Gerasenorum.

B. Regio Gerasenorum, in aduerso maris littore ad Orientem.

C. Quatuor venti, à quatuor cardinibus cæli in mare sæuientes.

D. Mare atroci tempestate iactatum, vndæ ingentes, horrifica rerum facies.

E. Nauis non solum tempestate exagitatur, sed fermè fluctibus irruentibus impletur: omnia in extremo periculo.

F. Discipuli cum non possent violentiæ maris obsistere, nec clauum tenere gubernator, perterrefacti omnes IESVM excitant à somno, ac
Matt. 8. *turbulenter exanimati clamant, alij; Domine,*
Mar. 4. *salua nos, perimus: alij; Magister, non est tibi cu-*
Luc. 8. *ræ quòd perimus? alij; Præceptor perimus. Ingens metus & trepidatio expromebat animorū sensus, & exponebat fidei imperfectionem, qua laborabant magis quàm metu. Nam in; Domine salua nos, fides est: in perimus, fidei infirmitas. Rursum in Magister, aliquid est fidei, non plena fides; vt quæ agnoscit solam doctrinam, non salutē. Nō est tibi curæ, prouidētiā lædit: perimus, diffidentiā prodit: denique, perimus, vtrumque.*

G. IESVM cōsidera, prius quidē suauissimè in puppi, declinato capite in ceruical, vulgare scilicet & nauticū puluinar, dormientē: nisi velis ligneū fuisse ceruical in puppi fabrefactū, ex Theophilacto & Euthymio: deinde placidissimè oculos aperientē ad clamorē discipulorū: dein surgentē, & discipulos è vestigio increpantē, mari pro imperio minitantē, obiurgantē vētos & mare; Tace, obmutesce. Ad hæc verba IESV ventus cessat, fluctus subsidunt, mare cōponitur, fit amenissima trāquillitas. Christus autē rursum obiurgat discipulos. Initio quidē vsus est increpatione, vt illorū animos liberaret à metu, & disponerentur ad miraculū excipiendū & intelligendū: postea verò eo attinet obiurgatio, vt animo iā quieto intelligant suā fidei infirmitatē, & fidem cōfirment, ac parati sint ad alias animi perturbationes fidei perfectione, & animorū alacritate in Christo superandas. Mirantur homines etiā qui simul nauigabāt, præcipuè verò Apostoli qui vim miraculi senserāt: quod planè significat Lucas, qui vbi posuit Christi secundā increpationē; Vbi est fides vestra? timentes inquit, & timore quidem magno, addit Marcus, mirati sunt. Rectè timor hic magnus dicitur, quia timor erat profectus ex fidei perfectione, erat timor qui ad excellentem venerationem Christi, & sui abiectionē spectabat. Fecerat enim magnitudo miraculi, & efficacia reprehensionis Christi, vt in Dei maiorē cognitionē & Christi leuarentur, & se indignos planè reputarēt qui cum tāta maiestate essent. Successerat timoris perfectio imperfectioni. Aliorū erat timor imperfectus, sed mirabantur omnes; Apostoli tamen admiratione quadā laudis & deuotionis. Suspensi enim potentiæ diuinæ cōtemplatione, infinitatē eius laudabāt, quæ captū omnē humanā superabat: vnde summā animi pietatē & deuotionē cōcipiebāt, atque exultationē in Christo. Quis putas hic est? Nos nō intelligimus, credimus tantū; vnde nōnihil intelligentiæ nobis aperitur: sed quæremus semper cū summa admiratione; Quis est hic? Quin Angeli, qui similes eius facti sunt, & vident eum sicuti est, perpetuò dicunt; Quis est hic? & continenter

Dei magnitudini admirantur , quia nullus eius videt diuinitatẽ quantum videri poteſt, hoc eſt planè infinitè. Propterea de ſe Deus nõ capit admirationẽ, creatura omnis capit. Omnis creatura ſemper dicit; Quis eſt hic?

H. Aliæ nauiculæ quæ ſimul nauigabant, idem paſſæ atque illa Chriſti, eadem malacia & tranquillitate fruentes.

MEDITATIO.

AD Eccleſiam quidem, ad eius paſtores, ad Chriſtum permittentem tẽpeſtates Eccleſiæ & ſedantem hæc referri poſſunt : ſed nos ad nos applicemus. Sanat quidem noſtram lepram, & noſtram paralyſim IESVS pro hac mortalitate ; ſed vult nos nauigare, laborare, contendere per hoc mare in terram viuentium: præſens quidem nobis eſt, ſed nõnunquam aufert ſpiritus conſolationem & ſenſibilem gratiam, quaſi nobis obdormiat, vel noſtra culpa , vel ſua prouidentia in nos. Conſolatione verò deſtituti facilè tentamur & periclitamur. Quid igitur? agnoſcamus ſemper noſtram infirmitatem, & periculum nobis ſemper impẽdens. Aſſueſcamus quoad poterimus, cõtinenter intimo ſenſu ad Chriſtum clamare; Domine ſalua nos , perimus. Excitabit Chriſtum humilis oratio, & noſtri periculi viuida conſcientia. Sedabitur tentationum tempeſtas, noſtra anima in tranquillo nauigabit, agnoſcet ſuæ fidei & virtutum imbecillitatem, parabit ſe ad futuram tempeſtatem ſuperandam.

DOMINICA QVINTA POST EPIPHANIAM.

Parabola de Zizanijs.

MATTH. XIII. ANNO XXXII.

In xv. imaginem adnotatiuncula. XV. 39.

A. *IESVS è naui ad Capharnaum docet.*	F. *Paterfamilias prohibet fieri.*
B. *Paterfamilias bonum ſemen ſeminans.*	G. *Seges matura.*
C. *Dæmon Zizania ſeminat ibidem noctu.*	H. *Paterfamilias iubet*
D. *Seges matureſcens.*	I. *Zizania collecta comburi:*
E. *Serui mirantur nata eſſe Zizania, eaque volunt eradicare, & agrum à noxijs herbis perpurgare.*	K. *Triticum condi in horreum.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XIII.

ALIAM parabolam [a] propoſuit illis dicẽs; Simile factũ eſt Regnum cælorum [b] homini qui ſeminauit bonũ ſemen in agro ſuo: cum autem dormirent homines, venit [c] inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania in medio tritici, & abijt. Cum autem creuiſſet [d] herba & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania. Accedẽtes autem [e] ſerui patrisfamilias, dixerunt ei; Domine; nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? Et ait illis; Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei; Vis imus, & colligimus ea? & ait; [f] Non: ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum. Sinite vtraque creſcere vſque ad [g] meſſem:

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

Parabola de Zizanijs. 39

Matt. xiij. Anno xxxij. xv



A. IESVS è naui ad Capharnaum docet.
B. Pater familias bonum semen seminans.
C. Dæmon zizania seminat ibidem noctu.
D. Seges maturescens.
E. Serui mirantur nata esse zizania, eaque volunt eradicare, & agrum à noxijs herbis perpurgare.
F. Pater familias prohibet fieri.
G. Seges matura.
H. Pater familias iubet,
I. Zizania collecta comburi.
K. Triticum condi in horreum.



MATTH. XIII.

[g] messem: & in tempore messis dicam messoribus; Colligite primùm zizania, & [h i] alligate ea in fasciculos ad comburendum: triticum autem [h i] congregate in [k] horreum meum. Tunc dimissis turbis venit in domum: & accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes; Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens ait illis; Qui seminat bonũ semen, est [b] filius hominis. Ager autem est [c] mundus. Bonum verò semen, hi sunt filij Regni. Zizania autem filij [f] sunt nequam. Inimicus autem qui seminauit ea, est [e] Diabolus. Messis verò [g] consummatio sæculi est. Messores autem Angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur; sic erit in consummatione seculi. [h] Mittet filius hominis Angelos suos, & [i] colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem; & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. Tunc [k] iusti fulgebunt sicuti Sol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

ADNOTATIO.

A. IESVS in naui ad littus alligata apud Capharnaum sedens & docens, iuxta ipsum astant discipuli, in littore verò plurima hominum turba: ibi enim dixit Zizaniorum, & alias parabolas. Porrò zizanium, lolium esse scribit Basilius in v. Homilia hexameri, & Ambrosius in suo hexamero cap. x. lib. iij. Quæ igitur est αἶρα *Dioscoridi, id est, zizaniũ; ita dictũ græcè, quod frumentum corrumpat. Et tamen si Theophrasto credimus, mutatur nonnunquam æra in triticum, rursum in æram triticum: qualem mutationem probare videtur Basilius eodem loco; nam triticum mutat in triticum nigrum, quod* αἶραν *vocat, & rursum in frumentum dicit redire. Ad quod alludere videtur Chrysostomus exponens hanc parabolam: inquit enim; Quid est quod ait, ne eradicetis simul & triticum? Certè aut quia si arma capitis, necesse est cum hæreticos trucidatis multos simul sanctorum interire, aut quia ab ipsis zizanijs verisimile est multos in triticum conuertendos. Si ergo præuenientes euellitis, & frumenta deperibunt, quæ à commutatis zizanijs prouenirent. De quo Chrysostomi loco inferiùs. Verum subdit apertè Basilius superiori loco, zizania nõ tritico mutato, sed ex origine sua principioq́; nasci, propriumque suũ obtinere semen. Quare de hoc zizanio intelligenda erit parabola Euangelij, hoc est de hac ratione æræ siue lolij, non de Theophrasti: quæ tamẽ non tam est mutatio naturæ vnius in aliam, quã eiusdem deprauatio & restitutio. Illam igitur esse rationem zizaniorum apertè ex descriptione parabolæ, atque eius expositione colligitur. Fit enim suam sementem Diabolus, & Christus suam. Christi semen est omnis propagatio boni, Diaboli omnis mali. Porrò lolij si multum accipiat panis, inebriat, caput graui somno & vertigine afficit, visum obtenebrat: quæ nostri zizanij declarant effectus disertè, hæresis præcipuè, tum omnis etiam peccati. Nec multum necessum est adesse zizanij, vt hæc mala proueniant; omnis enim hæresis, & omne peccatum illas generat pessimas animi deprauationes, eò copiosius quò est grauiùs.*

Mar. 4. — Mattiol. in Dioscor.

B. Paterfamilias, qui bonum semen in agro suo seminauerat.

C. Ager, vbi sementem bonam seuerat Paterfamilias, & in eodem teterrimus Dæmon zizania noctu, cum homines dormirent, spargens.

D. Idem ager, vbi iam herba creuerat, & iam seges ad maturitatem appetebat. Non enim potuit eodem loco sementis & seges describi.

E. Serui mirantur nata esse zizania, & illa volunt herbescentia adhuc colligere, atque agrũ noxijs herbis expurgare.

F. Paterfamilias illud fieri prohibet, ne fortè simul triticum cum zizanijs eradicetur: sed potius sinenda zizania ad messem vsque crescere. Nihil autem hinc verendum ne de hæreticis supplicium accipi non possit & debeat: neque enim Christus prohibet zizania eradicari, nisi si aliter extirpari non possint, quàm eradicato simul tritico.

tico. Quare si exscindi hæreticus ita possit, vt non solum non simul exscindatur Catholicus, sed conseruetur etiam in fide & pietate, ac proficiat; quis non intelliget hoc voluisse Christum, & hanc esse rationem qua sapienter & piè vtitur Ecclesia in damnatione hæreticorũ, ex germana Christi & pura doctrina? Nam si non potest animaduertere in hæreticos sine sua iactura; non animaduertit. Atque adeò cum semper damnet hæreticos culpæ grauissimæ, & gladio suo feriat spirituali, non semper capitis pœna plectit. Nam eorum multitudo aliquando, vel potentia facit, vt in illos vltimam pœnam persequi non possint Catholici Principes, vel sine graui detrimento nō possint. Ad quod respexit Chrysostomus, quēadmodum ad illud, vt spem non extinguant, si qua haberi possit de hæreticorum conuersione. Quod etiam Ecclesia curat magna cum charitate & sapientia, vbi hæreticos priusquam damnandos capitis tradat, ad pœnitentiam inuitat; nec punit, donec iudicet nihil præterea esse expectandum. Quòd etiam Inquisitores vsurpant, vbi delatos hæreseos in carcere diu detinent, & frequenter admonent salutariter & mansuetè, & ipsorum aliqui opportunè pœnitentiam recipiunt. Denique nihil in hæreticos designatur, quod ex doctrina & verbo Christi non accipiat auctoritatem: cuius rei iudicium atque arbitrium planè videtur reliquisse Ecclesiæ suæ sponsæ Christus. Nam cum reliquas partes parabolæ exponat, illud tamen quod erat in parabola non declarat, quid sit quòd serui Patrisfamilias volunt ante messem zizania colligere. Quod cum non facit aliter quam parabola indicat, absque dubitatione relinquit iudicandum Præpositis Ecclesiæ suæ, quæ sint relinquenda zizania ad consummationem seculorum. Illud tamen disertè denunciat; qui pœnas non dederint ante mortem, illos nisi resipiscant, post mortem esse daturos, nec vllum illis futurum effugium à facie iræ Domini.

G. Seges matura.

H. Paterfamilias imperat seruis vt primùm zizania colligant, & alligata in fasciculos comburant; triticum verò condant in horreum.

I. Iussa exequũtur serui, & cōburunt zizania.

K. Triticum autem condunt in horreum.

MEDITATIO.

PLanè sapienter atque vtiliter facis bone IESV, vbi in mundum, in Ecclesiam etiã immitti à Diabolo mala permittis, & ea finis crescere ad consummationem vsque seculorum, ne iacturam scilicet faciãt Electi tui vtilitatis, quam illinc de tua gratia capessere possunt. Ita elucet tua iustitia, tua benignitas, prouidentia tua infinita. Similiter Domine in nobis agnoscimus à te fieri; sæuit in nos relicta ex originali peccato concupiscentia, sæuiunt alia peccata, & corruptiones ex his prouenientes, infert tentator Dæmon tentationes ac perturbationes: carnem, mundum, quid mali in nos non armat? Sed hæc ille facit sua malitia, tu permittis tua bonitate & prouidentia. At insensati nos turbamur, quasi illa nobis non sint salutaria, & quæ ad meliora nos quasi adigant. Omne igitur gaudium existimabimus magne IESV, per te, & in te, vbi in varias tentationes inciderimus: tu nobis adsis, nobis fructum tentationis reponas *Iacob.* optatum tua benignitate infinita.

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

De conuentione ex denario diurno.

MATTH. XX. ANNO XXXIII.

In xvj. *imaginem adnotatiuncula.* xvj. 72.

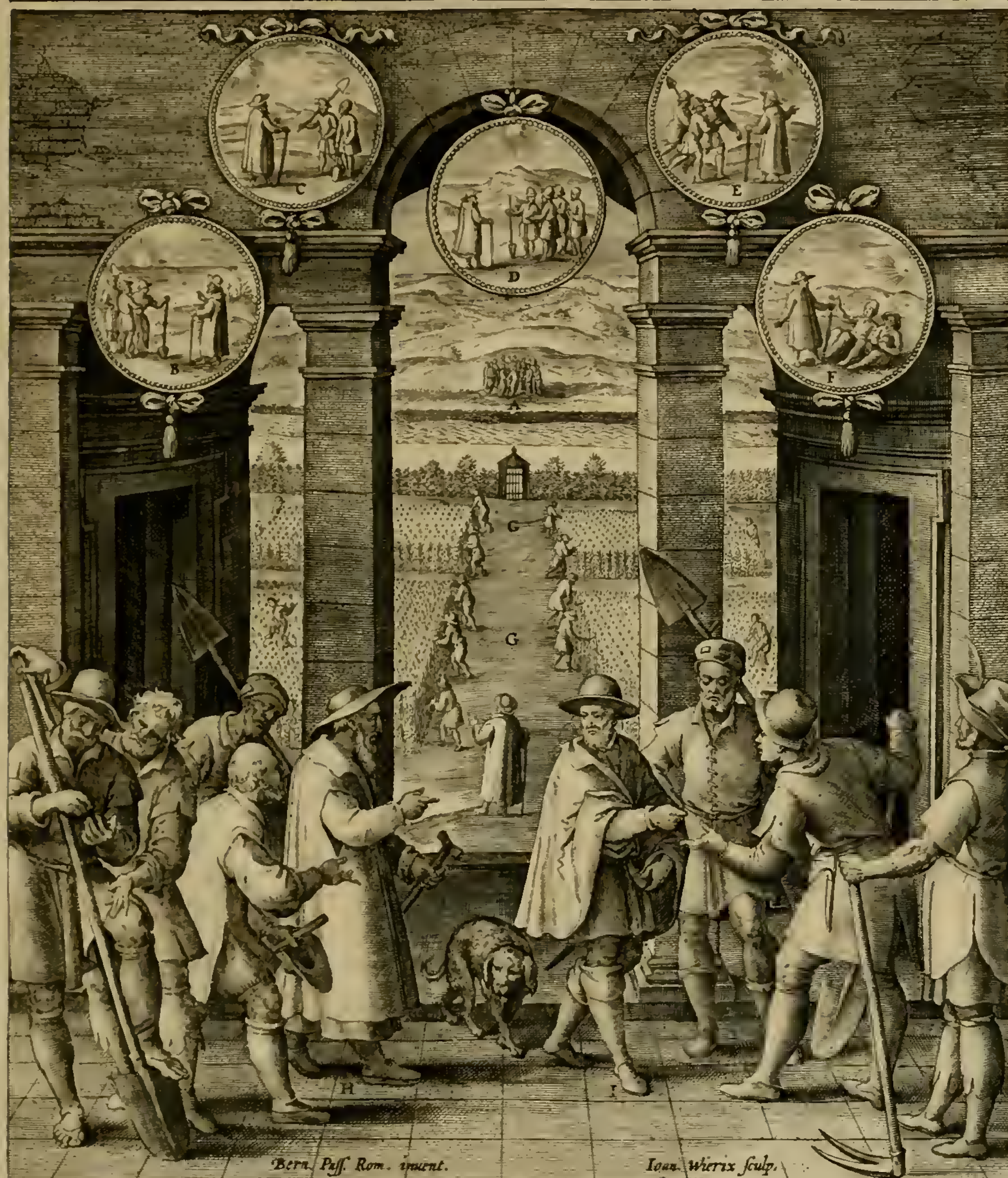
- *A.* *IESVS in itinere à Galilæa ad fines Iudææ trans Iordanem docet.*
- *B.* *Paterfamilias primo mane conducit operarios.*
- *C.* *Idem facit hora tertia.*
- *D.* *Idem sexta.*
- *E.* *Idem nona.*
- *F.* *Tandem circa horam vndecimam idem facit. Designantur autem horæ in circulis per solem super horizontem.*
- *G.* *Vinea, quò mittuntur operarij, & variè occupantur.*
- *H.* *Dominus vineæ, siuè Paterfamilias præscribens Procuratori.*
- *I.* *Procurator exequitur mandatum, & æqualiter omnibus enumerat: primi conqueruntur &c.*

EVAN-

DOMINICA SEPTVAGESIMAE

De conuentione ex denario diurno. 72

Matt. xx. Anno xxxiij. xvi



A. IESVS *in itinere, à Galilæa ad fines Iudææ trans Iordanem, docet.*
B. *Pater familias primo mane conducit operarios.*
C. *Idem facit hora tertia.*
D. *Idem sexta.*
E. *Idem nona.*
F. *Tandem circa horam vndecimam idem facit. Designantur autem horæ in circulis, per solem super horizontem.*
G. *Vinea, quò mittuntur operarij, & varie occupantur.*
H. *Dominus vineæ, siue Pater familias præscribens procuratori.*
I. *Procurator exequitur mandatum, & æqualiter omnibus enumerat: primi conqueruntur, &c.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XX.

IN illo [a] tēpore dixit IESVS discipulis suis; Simile est regnū cælorum homini [b] Patrifamilias, qui exijt primo [b] mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cū operarijs ex denario diurno, misit eos in vineā suā. Et egressus circa [c] horā tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, & dixit illis; Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exijt circa [d] sextā & [e] nonam horam, & fecit similiter. Circa [f] vndecimam verò exijt, & inuenit alios stantes, & dicit illis; Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei; Quia nemo nos conduxit. Dicit illis; Ite & vos in vineam meam. Cum serò autem factum esset, dicit [h] Dominus vineæ procuratori suo; Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos. Cum venissent ergo qui circa [i] vndecimam horam venerant, [i] acceperunt singulos denarios. Venientes autem & [b] primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi; acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant aduersum Patremfamilias, dicentes; Hi [i] nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos [b] nobis fecisti qui portauimus pondus diei & æstus. At [h] ille respōdens vni eorum dixit; Amice, non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic [i] nouissimo dare sicut & [b] tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequā est quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi: multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

ADNOTATIO.

Matth. 9. *A. IESVS cum discipulis in itinere à Galilæa ad fines Iudææ trans Iordanem, vbi hanc parabolam dixit, paulò antequam Lazarum suscitaret mortuum. Apposiè autem & salutariter in Septuagesima hoc Euangelium proponit sancta mater Ecclesia, ad animos filiorum suorū ad pœnitentiam reuocandos. Incipit enim Missa à terrore mortis & Inferni, qui stimulus ad pœnitentiam est vehemens. Cum enim sint plurimi qui toto anno, vel nihil, vel tenuiter de pœnitentiæ virtute, quæ est dolor peccatorum vindex, cogitent, nihil de pœnitentiæ Sacramento, nihil de huius partibus; alij verò sint qui pœnitentiam exercent: vtrosq́; grauissimè officij admonet parabola Euangelica. Hos, ne nimium sibi fidant, sed in humilitate, cum timore & tremore suam salutem operentur: illos, ne propterea animos despondeant quòd tardè videantur ad pœnitentiæ opera venire; ad gratiam esse respiciendum, & tempus acceptabile: nihil benignitatis à Deo non consecuturos, modo Deum etiam vltima hora anni audiant, ad operandum in vinea sua, quæ anima nostra est, vocantem: futurū vt illis etiam æquentur, qui nullo anni tempore pœnitentiam neglexisse videntur. Illud tamen sciant, se vltimà hac hora vocanti singulari benignitate Christo debere singulari studio respondere, nec quicquam prætermittere eorum, quæ ab industrio & robusto vinitore desiderantur. Cū enim vim det Deus nobis omnibus, si quid boni agimus, virtute etiam nos præueniat & gratia sua, & excitet ad benè agendum; homini tamen simul exerenda sua virtus est, Deo freta, & ex Deo potens; & plantanda in corde vis est à Deo oblata:*

oblata: pastinandum deinde est, & vis illa quasi in scrobes, id est in profundum cordis desigenda & reclinanda, vt ex ea vis cordis nostri propagetur, & vires suas exequatur, in gemmas exeat, vuam ostendat exorientem, initium videlicet contritionis & iustificationis. Quam cordis terram si fodias, si stercores, si occes, & glebas conteras crebra fossione, hoc est acriore contritione peccatorum vtaris, si pampines, & quæ non sunt vtilia perfecto fructui pœnitentiæ abijcias, fiet vt vuam pœnitētiæ colligas, cum labore quidem & cura, lætam tamen & Deo gratam, peccatorū nimirum remissionem per eius misericordiam & gratiam. Illud verò est summo studio animaduertendum, quod omnipotens Paterfamilias Deus dicit; Nonne ex denario conuenisti mecum? tolle quod tuum est, & vade: volo huic nouissimo dare sicut & tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Aures cordis, & oculi ad Christi voluntatem, ad omnipotentiam & bonitatem conuertendi. Ille voluit nos mereri, & sibi nobiscum conuenire de denario, id est mercede nostris meritis reddenda, cuius est voluntas omnipotēs: voluit autem, quia bonus est Paterfamilias, & animam posuit pro familia sua. Ad hoc igitur spectandum, & huius Patrisfamilias meritis fidendum dum operamur, non nostris quasi è nobis, non diuturnitati temporis, vel operis difficultati, vt illi facere videntur qui dicunt; portauimus pondus diei & æstus. Quæ si valent, si augent meritum, vt valent & augent; eam vim non habent ex temporis diuturnitate, non ex difficultate, sed ex Dei & Christi voluntate, bonitate, & gratia. Quo fit vt qui synceriorem & pleniorem fidem, & maiorem spei & charitatis affectum adducit ad breuis temporis opera, quæ proinde videri possunt faciliora, is nihil mirum si illis æquetur in præmio, qui prolixiùs quidem operati sunt, tepidiùs tamen Christo gloriam sui operis dederunt, & diuturnitatis ac laboris priuilegium imperfecta cogitatione extollunt. Hæc verò significantur in illa parabolica murmuratione. Vt enim qui nimiùm sua opera extollit, vel illorum potiorem rationē haberi existimat quàm gratiæ, quam Dei voluntatis, is certè de Dei prouidētia & misericordia, de meriti Christi excellentia non rectè sentit: sic qui gloriam quidem Deo ex suis meritis tribuit, potiorem diuinæ gratiæ rationem habendam ducit quàm suorum operū, miniméque sua extollit merita, sed hæc tamen facit exiliter & imperfectè; præmio quidem non excidet; verum illud ita obtinebit, vt qui pleniùs, qui perfectiùs minore tēpore sint in Christo operati, illi vel æquētur, vel præponantur. In merito igitur nostro quod habemus in Christo, docemur grauissimè hac parabola primas partes esse Christi & eius gratiæ, atque adeo quicquid in nobis habet rationē meriti, id ex virtute & merito Christi habere, quod per eius gratiam nobis communicatur, atque in nos quasi à capite in mēbra, & à vite in palmites influit. Hinc diuturnitas temporis, hinc operationum difficultas præmium habet, hinc liberum arbitrium suam laudem. Contendendum itaque singulis est vt spiritu illud intelligant, & dicant, & agant; Viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus. Cum enim Christo confixus sum cruci, viuo, & non viuo: viuo vitam potentiarum mearum, quæ quidem operantur spiritualiter; sed cum illa vita sit gratiæ, non vita humana sed diuina, nō vita carnalis, mundana, vsitata, sed spiritualis, cælestis, noua, fit vita Christi, quæ per gratiam, & virtutes, & Spiritus sancti dona mea est facta: vt factus nobis est Christus sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio; sapienter dicitur non mea vita, sed Christi. 1.Cor.1. Quare viuo quidem ego, sed non viuo per me, ex me; nihil enim est in me ex me quod sit principium vitæ, sed in Christo. Quare viuit in me Christus, & propterea ego non viuo, sed ipse in me: forma enim dat esse, dat etiam operari. Formam, qua sum spiritualiter & operor, non habeo ego ex me, sed eam dat mihi Deus. Illa verò est inhærens gratia: in ea vim exerit Christus in me, quæ est efficax ex eius vita & merito. Nam si dixit Christus quam docebat doctrinam esse suam & non suam; suam, quia ipse est sapientia infinita; non suam, quia illam à Patre acceperat per æternam generationem: sua proportione viuimus nos, & non viuimus. Potentiæ enim nostræ verè se mouent & viuunt, vis tamen vnde viuunt, vnde se mouent Christi est, Christus est, gratia eius est, meritum eius passionis est. Hanc vitam cum viuamus, agnoscere semper debemus in spiritu vim in qua, & per quam viuimus, & quod viuimus, in illa vi & gratia nos viuere; vnde meritum nostrum concipimus & exerimus. Nam meritum nostrum exercitium est vitæ nostræ spiritualis, & actionis in Christo. Meremur nos; nam verè nostræ potentiæ gratiæ cooperantur: non meremur, sed meretur in nobis Christus, vt viuit: nam ex illa vita hoc meritum exoritur. Merito igitur Christi meremur nos, non nostro è nobis; vt illius vita viuimus, non nostra è nobis. Charitas enim

Christi

Christi hæc est, quæ in cordibus nostris est diffusa, in qua est Spiritus sanctus, qui per eam datus est nobis. Hæc intimo cordis sensui imprimamus, & summa cum cautione & attentione de nostrorum operum, vel labore, vel difficultate, vel diuturnitate, & loquemur & cogitabimus. Quò enim perfectius eam rationem quam diximus exprimemus, eò erit maius nostrum meritum, & maior merces; nec verebimur vt nos Paterfamilias æquales alijs, qui minus laborauerũt faciat. Neque enim obliuiscitur operis vel laboris nostri, modò ea videat à nobis præstari, quæ ipse dat vt possimus; & iubet vt debeamus; & exigit quasi dona sua, & debita nostra & merita.

B. Paterfamilias primo mane conducens in vineam operarios. Commodè porrò ex sole distributo pro altitudine super horizontem in circulis designatæ sunt horæ, matutina, tertia, sexta, nona, vndecima; & Paterfamilias quibus horis operarios conducit. In primo igitur circulo est sol in horizonte, ita vt primum mane indicetur.

C. Idem Paterfamilias conducẽs homines hora tertia, hoc est sole existente in fine primi quadrantis super horizontem. Vtebantur enim Iudæi horologio horarum inæqualium, id est cursu solis super horizontẽ diuiso in duodecim æquales partes, similiter sub horizonte.

D. Idem operarios vocans sexta hora, id est meridie, sole occupante finem secundi quadrantis, id est meridianum.

E. Idem similiter mittit ad vineam hora nona, hoc est sub finem tertij quadrantis.

F. Tandem hora vndecima, hoc est sole ad occasum properante, in secundo triente quadrantis quarti.

G. Vinea, vbi operantur conductitij vinitores.

H. Dominus vineæ, præscribẽs Dispensatori vt operarijs omnibus ex æquo singulos denarios numeret pro stipendio: simul refutans eos qui per inuidiam conquerebantur, se, qui totius diei pondus sustinuerant, nihil accipere amplius quã alios qui vndecima venerant.

I. Dispensator exequens imperium Domini, & singulis denarium in manum erogans.

MEDITATIO.

Ad Eph. 6. *Ad Philippen. 2.* Confortemur fratres in Domino, & in potentia virtutis eius, & misericordiæ, atque in timore & tremore salutem nostram operemur optima spe pleni. Qui enim omnia in nobis ex sua eudocia & gratia operatur Deus, cum hominibus tamen conuentionem de æterna mercede operibus eorum reddenda facit. Quid hoc est miraculi? Illud videlicet; meretur Christus Dei filius pro nobis, nos in ipso ac per ipsum vitam æternam. Non solum autem, sed abundãt eius miserationes in nos. Nam cum initio ipsi cum omnibus mortalibus cõuenisset de eorum operibus, & de operum præmio, nec pactum illi tenerent; auxit tamen in illos suam gratiam identidem, & iustitiam suam apertius obtulit, per Noë, per Abraham, per Moysem, per Prophetas. Postremò cum potiùs reijciendi viderẽtur omnes mortales, vniuersos tamen maiori benignitate complexus est Deus per filium suum, longè maiora præsidia ad pietatem dedit: vt temporis prolixitate opus non sit ad promerendam beatitudinẽ, in tanta abundantia & splendore diuinæ gratiæ. Gratias Deo agamus ex toto corde, quibus dedit, vt in acceptabile tempus, in tempus tantæ salutis incideremus, & agnoscamus similes in nobis, atque in illis fieri vocationes. Vocat enim per omnem ætatem nos Deus, semper tamen ipsi existimemus vltimam esse nostram horam, & benignissimam Dei vocationem auidè arripiamus. Quod si negligamus, finis diei nos occupabit; claudetur ianua, excludemur, interibimus.

DOMI-

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Parabola ſeminantis.

MATT. XIII. LVC. VIII. MARC. IIII. ANNO XXXII.

In xvij. imaginem adnotatiuncula. xvij. 38.

- *A.* *IESVS ſedens in naui ad littus iuxta Capharnaum docet.*
- *B.* *Agricola ſementem faciens.*
- *C.* *Cadit ſemen in viam.*
- *D.* *Cadit in petroſa.*
- *E.* *Cadit in ſpinetum.*
- *F.* *Cadit in terram bonam; & facit vnum centeſimum fructum, aliud ſexageſimum &c. Parabolam explicat Chriſtus.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XIII.	LVC. VIII.	MAR. IIII.
In illo die exiens IESVS de domo, ſedebat ſecus mare.		*Et iterũ cœpit docere ad mare:*
Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ,	[a] Cum autem turba plurima cõueniret, & de ciuitatibus properarent ad eum,	*& congregata eſt ad eum turba multa,*
ita vt in nauiculam aſcendens [a] ſederet;		*nauim aſcendens ſederet in mari,*
& omnis turba ſtabat in littore:		*& omnis turba circa mare ſuper terram erat.*
& locutus eſt eis multa in parabolis, dicens;	dixit per ſimilitudinem;	*Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina ſua;*
Ecce,	[b] Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum; & [b] dum ſeminat,	*Audite. Ecce, exijt ſeminans ad ſeminandum.*
quædam ceciderunt ſecus viã,	aliud cecidit ſecus [c] viã, & conculcatum eſt,	*circa viam,*
& venerunt volucres cæli, & comederunt ea.	& volucres cæli comederunt illud.	
Alia autem ceciderunt in petroſa, vbi nõ habebant terram multam;	Et aliud cecidit ſupra [d] petram;	*Aliud verò cecidit ſuper petroſa, vbi non habuit terram multam;*
& continuò exorta ſunt,		*& ſtatim exortum eſt,*
quia non habebãt altitudinem terræ.		*quoniam non habebat altitudinem terræ:*
Sole autem orto æſtuauerunt,		*& quando exortus eſt ſol, exæſtuauit,*
& quia non habebant radicem, aruerunt.	& natum aruit, quia non habebat humorem.	*& eò quòd non habebat radicem exaruit.*

MATTH



A. IESVS *ſedens in naui, ad littus iuxta Capharnaum, docet.*
B. *Agricola ſementem faciens.*
C. *Cadit ſemen in viam.*
D. *Cadit in petroſa.*
E. *Cadit in ſpinetum.*
F. *Cadit in terram bonam, & facit vnum, centeſimum fructum, aliud, ſexageſimum, &c. Parabolam explicat Chriſtus.*

MATT. XIII.	LVC. VIII.	MARC. IIII.
Alia autem ceciderunt in spinas;	Et aliud cecidit inter ᵉ spinas,	*in spinas,*
& creuerunt spinæ, & suffocauerunt ea.	& simul exortæ spinæ suffocauerunt illud.	*& ascenderunt spinæ, & fructum non dedit.*
Alia autem ceciderunt in terram bonam,	Et aliud cecidit in terrā ᶠ bonam;	
& dabant fructum,	& ortum fecit fructum	*& dabat fructum*
aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum.		*ascendentem & crescentem; & afferebat vnum triginta, & vnum sexaginta, & vnum centum.*
	centuplum. Hæc dicens clamabat; Qui habet aures audiendi audiat.	*Et dicebat;*
Et accedentes discipuli dixerunt ei;	Interrogabant autem eū discipuli eius,	*Et cum esset singularis, interrogauerunt eum hi qui cum eo erant duodecim,*
Quare in parabolis loqueris eis?	quæ esset hæc parabola.	*parabolam.*
Qui respondens ait illis;	Quibus ipse dixit;	*Et dicebat eis;*
Quia vobis datum est nosse mysteria regni cælorum,	Vobis datum est nosse mysterium regni Dei,	
illis autem non est datum.		*illis autem qui foris sunt*
Qui enim habet dabitur ei, & abundabit; qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.		
Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident,	cęteris autē in parabolis; vt videntes non videāt,	*in parabolis omnia fiunt; vt videntes videant, & non videant;*
& audientes non audiunt, neque intelligunt:	& audientes non intelligant.	*& audientes audiant, & non intelligant:*
vt adimpleatur in eis prophetia Isaiæ dicens; Auditu audietis, & non intelligetis; & videntes videbitis, & non videbitis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt; nequādo videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur & sanem eos.		*nequando conuertantur, & dimittantur eis peccata.*

Vestri autem beati oculi quia vident, & aures vestræ quia audiunt. Amen quippe dico vobis, quia multi Prophetæ & iusti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

MATTH. XIII.	LVC. VIII.	MARC. IIII.
vos ergo audite parabolam seminantis.		Et ait illis; Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis?
	Est autem hæc parabola: Semẽ est [d] [e] [f] verbũ Dei.	Qui [b] seminat, verbum seminat.
Omnis qui audit verbum regni & non intelligit,	Qui autem secus viam, hi [c] sunt qui audiunt,	Hi autem sunt qui circa viam, vbi seminatur verbum,
venit malus,	deinde venit diabolus,	& cum audierint, confestim venit Satanas,
& rapit quod seminatum est in corde eius.	& tollit verbũ de corde eorum,	& aufert verbum quod seminatum est in cordibus eorum.
Hic est qui secus viam seminatus est.	ne credentes salui fiant.	
Qui autem super petrosa seminatus est,	Nam [d] qui supra petrã,	Et hi [d] sunt similiter qui super petrosa seminantur,
hic est qui verbum audit,	qui cum audierint,	verbum,
& continuò cum gaudio accipit illud;	cũ gaudio suscipiunt verbum;	statim cum gaudio accipiunt illud,
non habet autem in se radicẽ, sed est temporalis;	& hi radices non habẽt; quia ad tempus credunt,	& non habent radicem in se, sed temporales sunt;
facta autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuò scandalizatur.	& in tempore tẽtationis recedunt.	deinde orta tribulatione & persecutione propter verbũ, confestim scandalizantur.
Qui autem seminatus est in spinis,	Quod autem in spinas cecidit,	Et alij sunt qui in spinis seminantur;
hic est qui verbum audit,	hi [e] sunt qui audierunt,	qui verbum audiunt,
& solicitudo seculi istius,	& à solicitudinibus,	& ærumnæ sæculi,
& fallacia diuitiarum	& diuitiis,	& deceptio diuitiarum,
	& voluptatibus vitæ euntes suffocantur,	& circa reliqua concupiscentiæ introeuntes
suffocat verbum,		suffocant verbum,
& sinè fructu efficitur.	& nõ referunt fructum.	& sine fructu efficitur.
Qui verò in terram bonam seminatus est,	Quod autẽ ĩ terrã bonã,	Et hi sunt qui super terram bonam seminati sunt,
hic est qui audit verbum,	hi [f] sunt qui in corde bono & optimo audientes	Qui audiunt verbum & suscipiunt,
& intelligit,	verbum retinent,	
& fructum adfert,	& fructum adferunt in patientia.	& fructificant,
& facit aliud quidem [f] centesimum, aliud autem [f] sexagesimum, aliud verò [f] tricesimum.		vnum [f] triginta, vnum [f] sexaginta, & vnum [f] centum.

ADNO.

ADNOTATIO.

A. IESVS sedens in naui ad littus maris Galilææ iuxta Capharnaũ, ad turbã concionatur in parabolis, cũ ipso sunt discipuli. Vtebatur verò parabolis & similitudinibus Christus magno mysterio, singulari beneficio. Nam cum omnem doctrinam suam miraculis confirmaret, hoc est diuino testimonio, quod erat in miraculis, & ad eius doctrinam confluerent partim qui erãt malæ, partim qui erant bonæ voluntatis homines; propter hos quidem, vel vsus non esset figurato sermone, vel illum explicasset in ipsa concione: sed illi in causa fuerunt vt loqueretur per parabolas, atque vt ne publicè eas exponeret: ne scilicet, quod docuerat Apostolos, sanctum daret canibus, & margaritas spargeret ante porcos. Sat habuit, si, quæ ad fundandum Euangelium erant necessaria, ea clarè doceret, & quæ ad doctrinam spiritualem alia pertinebant, ea discipulis seorsum aperiret. Propterea cur in parabolis loqueretur, causam Christus retulit ad eos qui non poterant aliter audire, & contrariam afferebant animi dispositionem ad audiendum Christum, qui & obicẽ opponebant spiritui qui loquebatur.

Mysterium igitur hoc fuit. Beneficium autẽ, vt qui boni animi aliquid afferebant, hi cũ principium aliquod ipsis offerretur vnde interrogarent (quod habet ratio similitudinis & parabolæ) illud arriperent, & curarent doceri; quod fecerunt Apostoli. Et credi potest alios auditores itidem petijsse expositionem parabolarum, vel à Christo ipso, vel ab Apostolis; & inde etiam motos vt Christum sequerentur. Hostes verò verbi & rerum spiritualium, ij beneficium item accipiebant. Nam cum non essent apertam rem recepturi, sed potius oppugnaturi, prouidebat Christus ne diuinam doctrinam conculcarent, & se, vel Apostolos virulẽtiùs persequerentur. Cõsulebat igitur immeritis & ingratis hominibus ne grauiùs peccarent, & vt minore cũ pœna perirent. Fuit autem hæc semper Ecclesiæ prouidentia & Apostolorum, ea vsus est Paulus, ea Dionysius Areopagita. Sed quid est quòd ad hanc, & ad aliam nullam parabolam adiungitur; Ecce, quasi ad rem magnam, nouam, & admiratione dignam? Num quòd aliæ per partes mysteria Christianæ fidei proponunt, hæc simul omnia cõplectitur; filij Dei æternam generationem, & reliquorum omnium fructum? Nam exijt, egressum vnum dicit quo ab initio à diebus æternitatis verbum Dei prodijt, alterum verò egressum quo venit in mundum, & semen infinitum in vtero Virginis sacrosanctæ homo factum est. Et verè quidem semen dicitur, vt ex quo est origo omnis fructus spiritualis, quod in terra cõditum est Virginis, & suæ carnis siue humanitatis; vt esset Deus absconditus Saluator: tum etiam quod mortuum hoc semen fuit in humanitate sua, vnde tulit fructũ multum, mortaliũ salutem. Cũ autem incarnatio totius sit opus Trinitatis, seminans in sua incarnatione fuit idem Dei verbum. Ex his autem alia omnia prodeunt mysteria, omnis fructus Euangelij Dei, hinc omnes parabolæ. Quare illud Ecce, ad hãc cum attineat excellentissimam, ex eo ad omnes parabolas pertinet. Ceterum vt ex ratione productionis verbi Dei, quæ manifestationem dicit in splendoribus sanctitatis, & infinita luce diuinitatis in Deo, ita in omni verbo Dei creato, & diuinitùs reuelata doctrina illi extat ratio, vt diuina virtus in ea manifestetur, & exeratur ad animorũm salutẽ. Iam quod Lucas cum non scribat, Ecce, dicat Christum dicentem parabolam clamasse; Qui habet aures audiendi audiat, ad eandem parabolæ maiestatem exprimendam attinet. Porrò autem cum quater scriptum sit dixisse Christum in Euangelio suo; Qui habet aures audiẽdi audiat, quæ est vehemens exhortatio vt veris auribus, hoc est cordis & spiritus audiant, non tãtum carnalibus, & tantummodo in hac parabola id inclamauerit; non absque magno mysterio id fecit verbum infinitum. Voluit namque intelligentiã parabolæ è sua infinita productione ad corda nostra penetrare & imprimi. Nec sine mysterio ter præterea idem dixit Dominus. In Matth. quidem, vbi prædicans dignitatem Ioannis Baptistæ, dixit à diebus Ioannis Regnum cælorum vim pati, & violentos rapere illud; quod attinet ad principium vitæ spiritualis. In Luca, vbi de perfectione vitæ disserit, toto videlicet capite, sed præsertim ex eo loco; Si quis venit ad me, ad finem vsque. In Marco, quando docet excellentem viam superandi tentationes, & conseruandi vitam spiritualem, vel etiam eius perfectionem. Nam hæc est doctrina, vbi dicit; Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quæ ex corde exeunt; ne continuò ad omnem tentationem terreamini, vel animum despondeatis: nulla tentatio vobis nocere potest nisi vos velitis.

Cap. 11.
Cap. 14.
Cap. 7.

Ceterum præsentis Euangelij parabola omnes homines, tũ status omnes Ecclesiæ instituuntur, & in quouis statu quæ impediunt designantur. Nam primùm docetur omnes vt à diuina inspi-

ratione,

ratione, quæ est verbũ Dei & diuinũ semen, animũ ne auertant: ne ita fiat, vt corde nõ intelligãt & rapiatur illud semẽ à præparatis ad escam rugientibus Diabolis, & pereat fundamentũ spiritualis ædificij. Vnde intelligimus perire illos, qui vel negligunt, vel cõtemnunt audire Christi doctrinã & corde recipere, siue infideles, siue fideles sint. Neque rursus esse satis si corde intelligãt atque recipiant semen, nisi cordis duritiem abijciant interiorẽ, & promptitudinẽ obedientiæ, ac deuotionẽ adhibeant, sine quibus exarescit semẽ. Postremò etiam si hæc adsint omnia, & profundè semen recipiatur, tamẽ quæ acriter vrgere solẽt è mundo & carne impedimenta nisi strenuè superauerint, suffocabitur illis semen. Vt igitur verbũ Dei fructum afferat, qui in statu est sæculari, eum oportet singularẽ animi virtutẽ adducere in Christo, vt illas omnes superet difficultates, & corde recipiat verbum Dei, & deuotionẽ addat in medijs impedimentis & distractionibus; vt ne superetur ab animi, & secularium rerum perturbationibus atque ariditatibus, tum à carnis & mundi spinis, inter quas versatur; etiã si pungatur, ne transfigatur tamẽ. Neque dubitandũ est huiusmodi virtutẽ præstare posse homines in sæculo viuentes, vel etiã in matrimonio, Christo iuuante; quod exempla etiã docent, & antiqua, & quotidiana: verũ summa est illic difficultas, singularis gratia est necessaria. Nam si difficilius est diuites in Regnum Dei transire, quàm camelum per acus foramen, quid illis fiet quos omnia sæculi impedimenta oppugnãt incessanter? Propter has autẽ difficultates in rẽ necessariã incurrentes, singulari beneficio consuluit Christus paupertatẽ, castitatẽ, obedientiã, & perfectionis statũ. Quod cõsiliũ si accipiatur, fiet primum vt inspirationes Dei corde recipiãtur, corda præterea vt emolliãtur ad deuotionẽ intimã, & statũ etiã perfectionis capessendum, dein paupertas, & castitas, & obediẽtia animo proponatur; & fiet tandẽ vt votis cõfirmentur hæc omnia: quo simul fiet vt voluntatis & intellectus distractiones, & siccitates, & errores, tum carnis importunitates & spinæ, singulari Christi vocantis gratia superentur. Si qui verò hunc statũ non adeunt, si illum tamen imitantur, & ad suã vitæ perfectionẽ cõtendũt in humilitate, ad aliquã perfectionẽ vitæ euadere possunt in suo statu, centesimũ etiã nonnunquã fructum afferre. Cõtra verò, qui in excellẽti sunt statu, si illa impedimenta nõ abigant, & quæ ad statum attinẽt non obseruent, ne ad trigesimum quidẽ fructum attingent: qui obseruant, hos pro ratione suæ infirmitatis in trigesimo subsidere continget, cũ ad centesimum & assurgere possint & debeant. Et tamen matrimonium ad trigesimum, viduitas ad sexagesimum, virginitas ad centesimum ascendit, vt Hieronymus subinde docet: vel vt alij trigesimus fructus est Laicorũ, sexagesimus Clericorum, centesimus Religiosorum.

Eccl. 5

B. Agricola sementem faciens; cadit verò semen secus viam, super petrosa, inter spinas, in terram bonam.

C. Via publica, in quam quod semen cecidit, à mulionibus, ab aurigis, à viatoribus conculcatur, diripitur ab inuolantibus volucribus.

D. Petrosa terra, vnde exortum statim semen feriente sole exarescit.

E. Spinetum sentibus & vepribus horridũ, in quod inspersum est semen, quod exortum suffocatur.

F. Terra bona ac frugifera, reddens centesimum, sexagesimũ, trigesimum fructum: quæ varietas declaratur varia segetum altitudine & densitate. Parabolam explicat Christus ipse.

MEDITATIO.

CLama ad nos benigne IESV, aperi aures nostras, expone parabolam, & cordi nostro insere vim tuæ excellentis doctrinæ: ita facies nos terram bonam & optimam, nec ad salutem solùm nos parabis, sed ad vitę perfectionem eriges. Clamor tuus virtus est tua, & misericordia in nos exerta, viua, efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti. Huic, ipsa iuuante, cor aperiamus fratres, ad diuini verbi inspirationes recipiendas intimè, atque operibus exprimendas. Nec ad superficiẽ verbum recipiamus: eò enim aduolat facilè Dæmon, & verbum eripit, cogitationes prauæ verbum conculcant: profundè verbum recipiamus, ne ardor tentationis eò pertingat. Neque sinamus delicias quascunque nobis esse iucundiores, quàm verbum ipsum: illæ enim cum voluptatem nobis afferunt, spiritum cruentant. Reiectis igitur noxijs omnibus impedimentis, siue desolati sumus, siue consolati, in terra cordis nostri verbi Dei virtutem cælestem recipiamus: illi cooperemur in Christo, vt etiamsi meritum vitæ æternæ pro ratione nostræ cooperationis, nunc exile, nunc mediocre, nunc summum reportetur; ad summũ nos tamen semper contendamus.

DOMI-

DOMINICA QVINQVAGESIMAE.

Prænunciat IESVS suam crucem Apostolis. 80

Matt. xx. Marc. x. Luc. xviij. Anno xxxiij. xviij



A. *Ephrem vrbs, quo secesserat Christus, post suscitatum Lazarum.*
B. *Hierosolyma, vbi habetur concilium apud Caipham, de nece Christi IESV.*
C. *Christus Iericuntim, et Hierosolymam ascendens, mira alacritate discipulos præit.*
D. *Conuersus secreto eis suam ipsius mortem prænunciat.*
E. *A Iuda proditur, traditur gentibus.*
F. *Mortis damnatur à Principibus, &c.*
G. *Traditur Pilato præsidi.*
H. *Flagellatur.*
I. *Coronatur spinis, quod intelligitur, verbo illuditur.*
K. *Conspuitur; arundine, colaphis, alapis verberatur.*
L. *Crucifigitur.*
M. *Gloriosè resurgit à mortuis.*

DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

Prænunciat IESVS suam crucem Apostolis.

MATTH. XX. MARC. X. LVC. XVIII. ANNO XXXIII.

In xviij. imaginem adnotatiuncula. xviij. 80.

A. *Ephrem vrbs, quo secesserat Christus post suscitatum Lazarum.*
B. *Hierosolyma, vbi habetur concilium apud Caipham de nece Christi IESV.*
C. *Christus Ierichuntem, & Hierosolymam ascendẽs, mira alacritate discipulos præit*
D. *Conuersus secretò eis suam ipsius mortem prænunciat.*
E. *A Iuda proditur, traditur gentibus.*
F. *Mortis damnatur à Principibus &c.*
G. *Traditur Pilato Præsidi.*
H. *Flagellatur.*
I. *Coronatur spinis, quod intelligitur verbo illuditur,*
K. *Conspuitur, arundine, colaphis, alapis verberatur.*
L. *Crucifigitur.*
M. *Gloriose resurgit à mortuis.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XX.	LVC. XVIII.	MAR. X.
Et [a] ascendens IESVS [b] Hierosolymam,		*Erant autem in via ascendentes [b] Hierosolymã, & [c] præcedebat illos IESVS, & stupebant,*
		& sequentes timebant.
assumpsit duodecim discipulos [d] secretò,	Assumpsit autem IESVS duodecim,	*Et assumens iterum duodecim,*
& ait illis;	& ait illis;	*cœpit illis dicere quæ essent ei ventura;*
	Ecce ascendimus [a] Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis.	*Quia ecce ascendimus Hierosolymam,*
& filius hominis [e] tradetur Principibus Sacerdotum & Scribis, condemnabunt		*& filius hominis tradetur [e] Principibus Sacerdotum, & Scribis, & Senioribus, & [f] damnabunt eum morte,*
& tradent eum gentibus ad illudendum,	Tradetur [g] enim gẽtibus, & [i] [k] illudetur,	*& [g] tradent eum gentibus, & illudent ei,*
& flagellandum,	& [h] flagellabitur,	
	& conspuetur;	*& conspuent eum,*
	& postquã flagellauerint,	*& flagellabunt eum,*
[l] & crucifigendum,	occident eum,	*& interficient eum;*
& tertia die resurget.	& tertia die [m] resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud abscõditum ab eis, & non intelligebãt quæ dicebantur.	

ADNOTATIO.

Io.11. *A. EPhrem urbs citra Iordanem iuxta aliquorum sententiam, si qui velint idem esse Ephrem & Ephron, infra mare Galilææ, non longe à Iordane & Iaboc torrente, & Ennon oppido,* Ioseph. lib.12. antiq. cap.12. *iuxta quod Ioannes baptizauerat, quò secesserat ad aliquot dies IESVS, postquam suscitato Lazaro sciebat conspirasse Iudæos in ipsius necem.*

Io.11. *B. Hierosolymis consessus Pontificum & Pharisæorum, ubi contendit Caiphas, & prophetat interficiendum IESVM, ne gens tota Iudæorum pereat.*

C. IESVS expeditè & alacriter præcedit Apostolos versus Hiericho & Hierosolymam tendens, stupent sequentes discipuli.

D. Intellige substitisse Christum, & conuersum ad discipulos, solis ipsis secretò denunciare disertè quidem & confidenter; Ecce ascendimus Hierosolymam, &c. Quæ verò prædicit se esse passurum, ea significantur totidem circulis. Iam antea bis in Galilæa denunciauerat discipulis idem IESVS, tametsi non ita particulatim, nō tradendum gentibus ad illudendum, vel flagellandum, vel crucifigendum; sed duntaxat multa passurum, occidendum, & resurrecturum. Et cap.16. *primùm quidem apud Matth. post præclarissimam illam Petri confessionem; Tu es Christus filius Dei viui: exinde, inquit Euangelista, cœpit IESVS ostendere discipulis quia oportet eū venire Hierosolymam, & multa pati à senioribus & Scribis & Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere. Vbi operæpretium est audire quid Petrus fecerit, quidue dixerit. Primo assumit IESVM zelo accensus: & seorsum eum abducit, & incipit illum increpare, amica quidem obiurgatione cum summa amoris significatione, sed inconsiderata tamen; Absit à te Domine, non erit tibi hoc. Christus verò eius animum auersatus & verba, conuersus ad discipulos dixit Petro, vehementer illum obiurgans; Vade post me Satana, id est aduersarie, scandalum mihi es, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum. Offendis tu quidem me improuido tuo isto zelo, qui è Dei volūtate non prodit, sed ab humano affectu contra Dei spiritum. Ea-* cap.8. *dem refert Marcus, & addit palàm esse locutum* Luc.c.9. *IESVM. Lucas post confessionem Petri subdit; At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc; quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus & Principibus Sacerdotum & Scribis, & occidi, & die tertia resurgere. Ioannes nihil de hac re. Innuit Lucas causam cur nollet palàm fieri quod esset ipse Messias filius Dei, nè videlicet aliquod foret impedimentum suæ passionis. Alioqui nolebat Euangelij sui summum mysterium ab alio quàm à se prædicari, sed Apostolos, & discipulos subseruire sibi ad alia ministeria, & præire ad omnem locū quo erat ipse venturus, quasi ipsius præcursores. Simul alia erat causa. Nam si summum hoc mysterium passim prædicassent Apostoli, tempus fuisset passionis eius præueniendum, nec suauis dispositio Patris expectanda; cuius tamen temporis Christus tantam habuit rationem, vt cùm sciret consilium iniuisse de sua nece Iudæos, secesserit aliquot dies in ciuitatem Ephrem ad desertum, & aliàs se ab ipsis absconderit.*

Sed cur nunc intelligere significantur Apostoli nec timere, cùm postea vbi idem ferè audiunt, non intelligunt, & timent tamen? Nunc intelligunt, quia secundum ipsa verba exteriora & humanum captum rem præcipiunt; non timent, quia præoccupauerat eos zelus humano more, & spes depulsionis periculi eos tenebat adhuc; quæ etiā quod vtcunque intelligerent efficiebat. Iterum idem prædixit Christus non longè post illud tempus: post transfigurationem item in Galilæa. Conuersantibus autem eis in Galilæa, inquit Matthæus, dixit illis IESVS; Filius hominis tradendus est in manus hominū, & occident cap.1 *eum, & tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer. Marcus verò; Et exinde, inquit,* cap.9 *profecti (ex radice scilicet montis Thabor, post sanatum dæmoniacum) prætergrediebantur Galilæam, id est transmittebant Galilæam expeditè, donec ad eius finem ad orientem Capharnaum venirent. Nec volebat quemquam scire. Docebat autem discipulos, & dicebat illis; Quoniam filius hominis tradetur in manus hominū, & occident eum, & occisus tertia die resurget. Et illi ignorabant verbum, & timebant interrogare. Lucas porrò post pueri liberationem à Dæmone; Stupebant autē omnes, inquit, in magnitudine Dei omnibusque mirantibus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad discipulos suos; Ponite vos in cordibus vestris sermones istos; filius enim hominis futurū est vt tradatur in manus hominū. At illi ignorabant verbum, & erat velatū ante eos, vt non sentirent illud; & timebant eum interrogare de hoc verbo. Omnes dicunt traditum iri, quod hactenus non dixerant, nec à quo, nec quibus. Et Matth. quidem videtur significare quòd Apostoli rem intellexissent, nam scribit*

bit contristatos vehementer: Marcus & Lucas scribunt ignorasse eos verbum: addit Lucas; Et erat velatum ante eos, vt non sentirent illud. Neque tamen haec pugnant cum Matthaeo, sed aliam negant intelligentiam, qualem mysteria passionis & mortis requirebant, è corde & sensu spiritus profectam. Quod clarè ex Luca colligitur, vbi dicit Christus; Ponite in cordibus vestris sermones istos: & rursum; Erat velatū verbum ante eos, vt non sentirent; quod de sensu spirituali & fidei intelligitur. Cum autem vehementer essent moesti, neque possent verborum sensum assequi, & iam fuissent acriter obiurgati ante non multos dies de eadem re à Christo, mirum non est si inuasit eos timor, & non auderent Christum interrogare, quemadmodū solebant de parabolis. Tandem cum iam vltimò ascenderet Hierosolymam IESVS, reuertens ab secessu Ephrem, qua de re agit praesens Euangelium, clariùs idem denunciat Apostolis & articulatiùs.

..cap. Et ascendens, inquit Matthaeus, Hierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secretò, & ait illis; Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum & Scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eū gentibus ad illudendum, & flagellandum, &
1.cap. crucifigendum; & die tertia resurget. Marcus; Erant autem in via ascendentes Hierosolymam, & praecedebat illos IESVS, & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, coepit illis dicere quae essent ei ventura. Quia ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum & Scribis & Senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & illudent, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient
1.cap. eum, & die tertia resurget. Lucas; Assumpsit autem IESVS duodecim, & ait illis; Ecce ascendimus Hierosolymā, & consummabuntur omnia quae scripta sunt per Prophetas de filio hominis: tradetur enim gētibus, & illudetur, & flagellabitur, & cōspuetur, & occident eum; & tertia die resurget. Et ipsi nihil eorum intellexerunt, & erat verbum illud absconditum ab eis, & non intelligebant quae dicebantur. Tertiùm igitur Euangelistae idem narrant, & vehementiùs, & articulatiùs. Mouet verò Apostolos quod eos praecedit IESVS ascendens Hierosolymam, videlicet ad mortem, quod idem iam bis audierant. Ad tantam eius alacritatem animi stupent boni Apostoli, sequuntur tamen: ita perculsos abducit à multitudine, quibus rebus vehementer mouebantur eorum animi ad audientiam. Et ecce, inquit, ascendimus Hierosolymam. Addunt omnes, Ecce, quod ante non fecerant, ad rem magnā & insolitam, ad rem supra omnium hominum captum positam, & proximam quidem; vt quem credebant Deum, is cum tanta contumelia interficeretur. Excitat autem illos vbi dicit IESVS, ascendimus Hierosolymam, quasi leuans eorum mentē ad rerū quae dicebātur sublimē intelligentiam. Neque enim Christi passionē & crucē cōtemplari fructuosè quisquā potuit vnquā, absque luce caelestis Hierusalē. Ascendimus, inquit, Hierusalē terrenā quidē, in qua tamē fiet per mortē meam verae & caelestis pacis visio: ego enim pacem & reconciliationem mortalium & Hierosolymae caelestis apud Deum facturus sum. Ascendite & vos Hierosolymam, vt pacis meae mysterium videatis. Sed quo pacto haec pax fiet? Hoc pacto; Futurum est Hierosolymis vt tradar Principibus Sacerdotum, Scribis & Senioribus. Hi primùm me mortis reum iudicabunt: per quē verò illis tradar, nihil est quod nunc quaeratis: hi deinde tradent me gentibus ad crucem & mortem. Gentes quidem mihi illudent, me flagellabunt & conspuent, non solùm crucifigent: quae tamen & Iudaeos dico esse facturos, non solū vt harum rerum omnium causam, sed etiā quia ipsi multa horum facient. Neque propterea animum despondeatis; non erit diuturna mea mors, tertia enim die è mortuis resurgam, & de inimicis meis omnibus triumphabo gloriosissimè, & pacem parabo mortalibus sempiternam, & veram Hierusalem. Consummabuntur enim omnia quae per Prophetas de me scripta sunt.

Haec cum tanto pondere & vi praedixisset Apostolis, post duas eadem de re praedictiones, post doctrinae diuinitatem post tot miracula, post cōfessionem illam Petri & omnium, post gloriam transfigurationis; tamen non intellexerunt Apostoli, & erat absconditum ab eis verbum, & non intelligebant quae dicebantur. Illa enim doctrinae, miraculorum, & gloriae maiestas faciebat, vt quae intelligebant non intelligerent; vt ea solent in quibus magnam sentimus difficultatem, vel à quibus sumus maximè alieni. Quae enim maximè nolumus, ea etiam si ad superficiē verborum cognoscamus, intelligere vix possumus; certè corde non intelligimus, & si quid ibi est difficultatis vel mysterij, id verò non percipimus.

E. A Iuda Iscariote proditur IESVS Iudaeis, traditur deinde Gentibus.

F. Mortis damnatur à Principibus Sacerdotum, Scribis, & Senioribus in Concilio.

G. Traditur Pontio Pilato Præsidi.
H. Flagellatur.
I. Corona spinea coronatur, quod intelligitur sub, illudetur.
K. Illuditur, conspuitur, arundine, colaphis, alapis verberatur.
L. Crucifigitur.
M. Resurgit à mortuis gloriosè.

MEDITATIO.

PRæcedentem alacriter, & ad crucem properantem IESVM stupentes ac timidi sequebantur Apostoli: exponentem verò secretò ipsis passionis cursum, & mortis, & resurrectionis, non intelligunt, non sentiunt quæ dicebantur. Nostri est hæc increpatio stuporis & timoris, nostræ ignorantiæ spiritualis, & fatuitatis confutatio. Quotus enim quisque Christum crucifixum sequitur, & non stupet potius, & horret ob oblatæ crucis vel mentionem, vel sensum? Quis penetrat ad sensum illum passionis & crucis Christi omni virtute, & omnibus gratiis plenissimum? Age benigne IESV, da vt baiulemus alacriter, fortiter, & suauiter crucem nostram, & te sequamur; tua cruce nostrã fulciamus, in ea vitijs moriamur. Insinua cordi nostro sensum tuæ passionis intimum, vt in te continenter morientes, semper viuamus vitam cælestem tuæ resurrectionis.

EADEM DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

Sanatur vnus cæcus ante Iericho, & duo post Iericho.

LVC. XVIII. ANNO XXXIII.

In xix. imaginem adnotatiuncula. XIX. 83.

A. Iericho vrbs palmarum.
B. Turba præcedens IESVM.
C. Turba sequens.
D. Cæcus iuxta viam sedens, à præcedentibus vt taceat increpatur.
E. IESVS ad miserabilem clamorem cæci subsistit.
F. Adducitur cæcus iussu Christi, & ab eo sanatur.
G. Deum plebs vniuersa collaudat.

Sanationi duorum cæcorum post Iericho subseruire possunt hæ annotatiunculæ, vt imago.

EVANGELII MISSÆ SECVNDA PARS.

LVC XVIII.

FActum est autem cum appropinquaret [a] Iericho, [d] cæcus quidam sedebat secus viam mendicans. Et cum audiret [b] turbam [c] prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei quòd IESVS Nazarenus transiret. Et [d] clamauit dicens; IESV fili Dauid miserere mei. Et qui præibant increpabant eum vt taceret. Ipse verò multò magis clamabat; fili Dauid miserere mei. [e] Stans autem IESVS iussit illum [f] adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogauit illum dicens; Quid tibi vis faciam? At ille dixit; Domine, vt videam. Et IESVS dixit ei; Respice; fides tua te saluum fecit. Et [f] confestim vidit, & sequebatur illum magnificans Deũ: & omnis [g] plebs vt vidit dedit laudem Deo.

EADEM DOMINICA QVINQVAGESIMAE.

Sanatur vnus cæcus ante Iericho, & duo post Iericho. 83

Lucæ xviij. *Anno xxxiij.* xix



A. *Iericho vrbs palmarum.*
B. *Turba præcedens* IESVM.
C. *Turba sequens.*
D. *Cæcus iuxta viam sedens, à præcedentibus vt taceat increpatur.*
E. IESVS *ad miserabilem clamorem cæci subsistit.*
F. *Adducitur cæcus iussu Christi, & ab eodem sanatur.*
G. *Deum plebs vniuersa collaudat.*

Sanationi duorum cæcorum post Iericho subseruire possunt hæ annotatiunculæ, vt imago.

EADEM DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

De duobus cæcis in egressu ab Iericho sanatis.

MATT. XX.

Et egredientibus illis ab Iericho,
secuta est eum turba multa.
Et ecce, duo cæci sedentes secus
viam
audierunt quia I E S V S transiret,
& clamauerunt dicentes;
Domine, miserere nostri fili Dauid.
Turba autem increpabat eos, vt tacerent.
At illi magis clamabant, dicentes,
Domine, miserere nostri fili Dauid.
Et stetit I E S V S, & vocauit eos,

& ait;
Quid vultis vt faciam vobis?
dicunt illi;
Domine, vt aperiantur oculi nostri.
Misertus autem eorum I E S V S te-
tigit oculos eorum,

& confestim viderunt,
& secuti sunt eum.

MARC. X.

Et proficiscente eo de Iericho, & discipulis eius,
& plurima multitudine,
filius Timei Bartimæus cæcus se-
debat iuxta viam mendicans.
Qui cum audisset, quia I E S V S Nazarenus est,
cœpit clamare, & dicere;
I E S V fili Dauid miserere mei.
& comminabantur illi multi vt taceret.
At ille multò magis clamabat,
Fili Dauid miserere mei.
Et stans I E S V S præcepit illum vocari:
& vocant cæcum, dicentes ei;
Animæquior esto, surge, vocat te.
Qui proiecto vestimento suo, exiliens
venit ad eum.
Et respondens I E S V S, dixit illi,
Quid tibi vis faciam?
Cæcus autem dixit ei;
Rabboni, vt videam.
I E S V S autem ait illi;

Vade, fides tua te saluum fecit.
Et confestim vidit,
& sequebatur eum in via.

ADNOTATIO.

[margin: ...seph. l. ...de bell. ...id. ...eda de ...t. sanc. ...eu. 34. ...Par.]

A. *IEricho vrbs opulenta, palmarum & balsami copiosè ferax, ab Hierosolymis xix. milliarijs ad Orientem in planitie sita, sex ab Iordane; quam appellant sacræ literæ ciuitatem palmarum. Huic vrbi cum appropinquaret I E S V S veniens ex Ephrem, cæcum sanauit.*

B. Turba hominum quæ I E S V M præcedit.

C. Turba sequens. Præcedentium considera feruorem, sequentium animi deuotionem & modestiam.

D. Cæcus iuxta viam sedens primùm quidem stipem emendicat, dein sentiens turbam prætereũtium, interrogat quidnã illud esset, animò iam interiùs à Christo commotus. Vbi verò audit I E S V M esse Nazarenum qui transiret, exit animus ille in inuocationem, & clamat cæcus; I E S V fili Dauid miserere mei. Increpabant illum priores, at ille tãto magis clamabat; I E S V fili Dauid miserere mei.

E. Consistit I E S V S ad miserabilem cæci clamorem, iubet illum ad se adduci.

F. Adducitur cæcus, prouoluitur in genua ad I E S V M, audit suauissima illa verba; Quid tibi vis faciam? Quibus verbis offert voluntatem suam I E S V S, cæci allicit diuinitùs. Sanantur ad Christi verbum cæci interni simul & externi oculi, sequitur Christum magnificans Deum.

G. Dat Deo laudem plebs vniuersa. Ceterùm egrediente I E S V è Iericho duos cæcos sanatos tradit Matthæus, quorum alterum celebriorem recenset Marcus. Porrò quem non moueat huius cæci illuminatio vtrorumque oculorum antequã egrederetur I E S V S Iericho, duorum item cæcorum postquam est egressus, tum Zacchæi internorum oculorum dum transit per vrbem? Quem non excitet ad lucem oculorum interiorum desiderandam instanter, ac confidenter petendam? O rem admirabilem. Lumen conscientiæ accipit publicanus, tribus cæcis datur vterque visus.

Cum

Cum tam paucis recitent Euangelistæ particulatim cæcis visum dedisse Christum (tres enim narrat Mattheus ante hos, Marcus vnum, Lucas nullum, vnum præterea Ioannes, & varijs quidem temporibus) hîc vno die tres, atque etiã quatuor, si tribus adiungas Zacchæum, illuminantur.

Cur autem cæci illuminantur ab Iericho ascendente Hierosolymam ad crucem & mortem IESV? Cur præterea ascendebat per Iericho, qui alia via poterat? Magnum est mysterium in descensu ad Iericho & ex ea ascensu, magnum in cæcorum illuminatione. Descendit primus homo ab Hierusalem, hoc est ex sua pacis visione & paradiso, & desciuit à iustitia Dei per peccatũ.
Eccl. 10. *Hinc initium superbiæ & omnis peccati prouenit. Hic à Deo discessus semper est ad Iericho, hoc est ad mutabilitatem omnem. Incurrit igitur primus homo in hoc recessu à Deo, in omnes pœnas tum animi tũ corporis. Apostatauit priùs à Deo Sathan, & in grauiorem Ierichunta incidit, in grauiores pœnas, & eas quidem insanabiles, quia & eius peccatum fuit absque vllo remedio; peccauit enim in termino viæ suæ. At verò homo in initio viæ suæ peccauit, neque desperatus fuit eius discessus ab Hierusalem, sed cum descendens vulneratus esset atrociter, transiens reperit illum Samaritanus ille, æternus custos & Saluator filius Dei. Qui & ipse egressus ab Hierusalem, à lumine infinito & pace immensa æterni patris, venit in Iericho, in similitudinem* Rom. 8. *carnis peccati, factus verus homo quemadmodũ nos, & verè nostras pœnas assumpsit, quæ naturã humanam totam consequuntur propter peccatũ, passibilitatem, famem, sitim, alterationẽ, mortem, & alia huiusmodi; tum animæ nostræ passiones, non quæ eius animum perturbarent, sed quæ affligerent.*

Hæc est Iericho Christi IESV, per quam tamen medicinam attulit cælestem mortalibus. Sed quo pacto? Ascendit per Iericho rursum Hierosolymam, quod facere non potuit Adam, hoc est per durissimas pœnas, crucem & mortem, in cælestem Hierusalem: quo ascensu omnia ad seipsum traxit, & sanauit omnia vulnera nostra, omnia peccata, quod in ipso fuit, si nos gratiæ nõ desimus, dimisit. Hoc est mysterium descensus è Hierosolyma ad Iericho, & è Iericho Hierosolymam ascensus.

Sed quid est quòd hic tres aut quatuor, paulò post in templo illuminantur cæci omnes? Ascendebat IESVS ad passionem & crucem Hierosolymis subeundam: voluit ergo significare lumine cælesti opus esse ad meditationem crucis & passionis suæ, & fructum eius percipiendum. Lumine gratiæ, fidei, virtutum, esse obsidendã prius Iericho, & expugnandam. Hæ sunt tubæ, hic repetitus circuitus, hæc vociferatio; illam vim voluit nos adducere Christus ad muros nostræ Iericho subuertendos, illud lumen ad tenebras Ierichuntis depellendas: & illud præterea, vt euersa Iericho, Zacchæum, id est mundum cor ex hac expugnatione reportemus. Sic & ascendemus Hierusalem, & omnem mentis illuminationem assequemur.

MEDITATIO.

ADeste omnes quotquot luce orationis, & rerum spiritualium cognitione estis destituti, audite Euangelicum cæcum, aperientur oculi cordis vestri. Doce nos cæce sancte. Audite igitur ô boni, quæ ego vos doceo ex ijs quæ mihi diuina virtute obtigerũt. Primum quidem posse vos videre veram lucem credite; non videre tamen id simul profitemini. Cæci vobis estote, dein ope Ecclesię vos egere sentite, obsidete verò eos qui in Ecclesia viam tenent iustitiæ, & à quibus spiritualiter iuuari possitis; ab his petite suppetias solicitè, & quod vobis dederint consilij, illud accipite, eo vtimini. In hoc exercitio si perseueretis, fiet vt audiatis Christi mysterium in Ecclesia sua. Alij enim eum præcedunt, non sequuntur, non imitantur: alij hæc omnia faciunt. Christus verò hos ducit ad pacis visionem, ad mentis illustrationem, ad Crucis sensum, & vitæ perfectionem. Cum igitur ad hęc aures vestræ aperientur, clamate ad IESVM filium omnipotentis Dei, eius misericordiam implorate, nec vos remorentur vestræ imperfectiones, vel alia incurrentia impedimenta: contra potiùs ex horum occasione vehementiùs clamate, deuotiùs orate, diligentiùs operibus pijs incumbite; subsistet ad vos diuina virtus, efficaciam dabit ijs qui pro vobis orant, vestræ item pietati; ad eum adducemini, dulcissimam eius vocem audietis vos excitantem ad veram orationem: respondebitis singuli; audio quidem te, sentio tua mysteria, sed Domine non video, lux mihi deest cęlestis, eam peto ô lux infinita. Intelligo benigne IESV, respicio lætum lucis tuæ radium: te sequar, te laudabo in æternum.

IN PV-

PVRIFICATIO.

Luc. i. Anno i.

8
xx



A. *Templum cum atrijs.*
B. *Simeon venit in templum.*
C. *Anna prophetissa prodit.*
D. *Ad introitum secundi atrij, procedunt obuiam Christo, Mariæ, & Ioseph.*
E. *Incipit Anna pijs hominibus de Christo loqui.*
F.G.H. *Procedunt versus sanctuarium, & atrium Sacerdotum.*
I. *Perueniunt omnes ad portam atrij primi. Hinc Maria & Ioseph, illinc Sacerdotes et Leuitæ. Fiunt oblationes.*
K. *Hic rursus confitetur Domino Anna, & de Christo loquitur.*
L. *Virgo Mater cum Puero, & Ioseph in Galilæam reuertitur.*

IN PVRIFICATIONE BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

LVCÆ II. ANNO I.

In xx. imaginem adnotatiuncula. xx. 8.

A. Templum cum atrijs.
B. Simeon venit in templum.
C. Anna Prohpetissa prodit.
D. Ad introitum secundi atrij procedunt obuiã Christo, Mariæ, & Ioseph.
E. Incipit Anna piis hominibus de Christo loqui.
F. G. H. Procedunt versus sanctuarium & atrium Sacerdotum.
I. Perueniunt omnes ad portam atrij primi, hinc Maria & Ioseph, illinc Sacerdotes & Leuitæ, fiunt oblationes.
K. Hic rursus confitetur Domino Anna, & de Christo loquitur.
L. Virgo Mater cum puero & Ioseph in Galilæam reuertitur.

EVANGELIVM MISSÆ:

LVC. II.

ET postquã impleti sunt dies purgationis eius secundũ legẽ Moysi, tulerunt illum in [a] Hierusalẽ, vt sisterent eum Dño, (sicut scriptũ est in lege Domini; quia omne masculinũ adaperiens vuluã sanctum Dño vocabitur.) Et vt darent hostiã secundũ quod dictum est in lege Dñi, par turturum, aut duos pullos columbarũ. Et ecce, homo erat in Hierusalem cui nomen [b] Simeon; & homo iste iustus & timoratus, expectans cõsolationẽ Israël; & Spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat à Spiritu sancto, nõ visurum se mortem, nisi priùs videret Christum Domini. Et venit in spiritu in templũ. Et cum [d] inducerent puerum IESVM parentes eius, vt [i] facerent secundum consuetudinẽ legis pro eo; & ipse accepit eum in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit;

Nunc dimittis seruum tuũ Domine, secundũ verbum tuũ in pace.
Quia viderunt oculi mei salutare tuum,
Quod parasti ante faciem omnium populorum:
Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël.

Et erãt pater eius & mater eius mirãtes super his quæ dicebãtur de illo. Et benedixit illis Simeõ, & dixit ad Mariã matrẽ eius; Ecce positus est hic in ruinã & in resurrectionẽ multorũ in Israël, & in signũ cui cõtradicetur; & tuã ipsius animã pertransibit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat [c] Anna Prophetissa filia Phanuel, de tribu Aser: hęc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septẽ à virginitate sua, & hæc vidua vsq; ad annos octoginta quatuor: quæ nõ discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiẽs nocte ac die. Et hęc ipsa hora superueniens, [e] cõfitebatur [k] Domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabãt redemptionem Israël. Et vt [f g h] perfecerunt omnia secundum legem Domini, [l] reuersi sunt in Galilæam, in ciuitatem suam Nazareth.

ADNO-

ADNOTATIO.

A. Templum, quo venit Ioseph cum Maria matre Virgine & filio IESV, vt purificationis legem impleret cælestis Puerpera, simul vt redimeretur puer IESVS iuxta morē, tanquam primogenitus, etiamsi lege neuter teneretur. Complectitur autem templum ipsa etiam atria.

Leu. 12. Exod. 13 Nume. 8. & 18.

B. Simeon iustus & timoratus, venerabilis senex, Spiritu Dei incitatus venit in Templum.

C. Anna præterea vidua, vel ab exedra sua, vel ab ostio tabernaculi vbi orabat, eodem Spiritus instinctu procedit vt Christo occurrat.

D. Ad primum introitum in templum fit obuiam venientibus exultans spiritu Simeon. Accedit Anna, sistit gradum Maria virgo Mater gestans in sinu filium Dominum, consistit & Iosephus, complentur omnes diuina cordis claritate; vicissim se agnoscunt antea ignoti, salutant modestissimè. Inclinat ex sinu matris ad Simeonem læto vultu IESVS puer, commouentur interiora Simeonis, illum in vlnas excipit, augetur cordis eius alacritas, & splendor diuinæ lucis; benedicit & celebrat diuinam in se benignitatem, felicissimum item nuncium gentibus affert; nec his contentus, benedicit Ioseph & Mariæ, laudis videlicet prædicatione. Huius verò cor perstringit prædictione Passionis Christi.

E. Anna item ipsa ijs qui, quasi ad nouæ rei miraculum, conueniebāt bonæ voluntatis hominibus, atque in spe aduentus Christi erectis prædicat Dei benignitatem, & aduentus Christi mysterium.

F. G. H. Hinc procedunt omnes versus sanctuarium primum, vbi erat altare holocausti. Anteeuntem Simeonem spectabilem senem, puerum Deum brachiis gestantem contemplare; cōcipe quid operetur IESVS eius cordi adhærens: sequitur Ioseph, consequitur virgo Mater & Anna, & alij pij Israëlitæ; admirantur Sacerdotes celebritatem oblationis, reuerentur etiam senis Simeonis & Annæ præsentiam; venerant enim ad ianuam sui atrij, vbi solebant accipere oblationes ad altare offerendas.

I. Perueniunt ad ianuam & Sacerdotes, offert Maria per Simeonem Sacerdoti ad altare offerendum puerum IESVM, recipitur oblatio, redimitur Dominator hominum & Angelorum, terræq́; cælorumq́; quinque siclis, id est viginti drachmis, vt primogenitus; quasi à morte redimeretur. Hos quinque siclos numerat Ioseph Sacerdoti, Maria verò ex canistro alteri item Sacerdoti duas columbas, vt ex paupertate offert: nam quod aurum erat à Magis oblatum Regi puero IESV, in pauperes erogauerant, & ad suam tenuitatem hilariter & consultò redierant. Non tenebatur autem purgationis lege Maria mater, vt nec filius IESVS redemptionis illius, vel oblationis. Nam neque illa suscepto semine primogenitum genuerat, sed diuina Spiritus sancti obumbratione atque operatione, & fuerat factus sua voluntate sub lege Christus, vt eos qui sub lege erant redimeret. Ex abundantia enim perfectionis illa quibus non obligabantur explebant. Gal. 4.

K. Hîc etiam confitebatur Anna Domino, & loquebatur de Christo omnibus qui expectabant redemptionem Israël. Illud autem hoc loco admiratione dignum, quo pacto nihil in tanta celebritate ac prædicatione Christi, nec Herodes Rex, nec ij qui regnum vel regiam vrbem eius nomine gubernabant (siquidem Herodes Romā discesserat, citatus in iudicium ad Cæsarem Augustum) mouerint, vel clam, vel aperta vi, vel ausi fuerint in IESVM. Illud certè fuit quod voluit Christus; nihilq́; in se tunc vel Dæmonibus, vel hominibus permisit.

L. Cum omnia secundum legem summa cum animorum consolatione perfecissent, ac Simeonis & Annæ, & aliorum corda omni suauitate repleßet IESVS, & illis læto vultu extensa dextra benedixisset, reuersi sunt in Galilæam ad ciuitatem suam Nazareth, eo scilicet iter ingressi. In itinere tamē admonitus ab Angelo reflexit iter, & fugit in AEgyptum Ioseph cum Maria matre virgine & puero IESV. Vel planè è Hierosolymis fugerunt in AEgyptum, vt intellexit Matth. & ab AEgypto in Galilæam rediisse intelligit Lucas, vt Matth.

Non potuit Imago exprimere distinctionem atriorum maiorem, nec eorum ornamenta: sat nunc esto quod designatum est.

MEDI-



A. *Sedens* IESVS *in monte Thabor, docet discipulos.*

B. *Hypocrita, exterminata facie ostentat ieiunium, cuius caput obsidet dæmon.*

C. *Alter homo hilari facie, & animo candido ieiunans, cuius capiti Angelus imminet.*

D. *Ciuitas, vbi hæc solent notari.*

MEDITATIO.

Gal.4.3. 2.Cor.5. ERas tu quidem magne IESV, Dominus sabbathi & legis, sed tamē factus es sub lege, factus es maledictum, factus es peccatum, vt nostra tolleres peccata. O ineffabiles Dei nostri miserationes? Quid igitur mirum si nunc legem imples, eamque impleri etiam à Matre vis, qua nō tenebamini? Redimeris tu quasi à morte quinque siclis, Mater duobus pullis columbarum quasi purificatur. Non fuit illa tui redemptio, etiam si fuit tuum meritum, sed nostri: non Matris illa purificatio, etiam si & hæc Matris meritum; sed nobis etiam ab ipsa in te & per te applicata. Euge facte Puer, quos sanguine tuo redemisti purifica nos, vt Simeonem imitati te in vlnas cordis nostri recipiamus, ad pectus, & ad interiora cordis te foueamus & imprimamus. Hinc cæleste illud tuæ diuinitatis lumen menti nostræ inferetur, reuelabuntur tenebræ nostræ, te videbimus, te fruemur, quæ in mundo sunt omnia nobis præ te sordescent, ad te aspirabimus, dimitti ex hoc carcere desiderabimus, & tecum esse quando tu voles suauissime IESV.

FERIA QVARTA CINERVM.
DE IEIVNIO.

MATTH. VI. ANNO XXXI.

In xxi. imaginem adnotatiuncula. xxj. 21.

A. *Sedens IESVS in mōte Thabor docet discipulos*
B. *Hypocrita exterminata facie ostentat ieiunium, cuius caput obsidet Dæmon.*
C. *Alter homo hilari facie & candido animo ieiunans, cuius capiti Angelus imminet.*
D. *Ciuitas, vbi hæc solent notari.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. VI.

IN illo tempore dixit [a] IESVS discipulis suis; Cum ieiunatis, nolite fieri sicut [b] hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, vt pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Tu [c] autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua; ne videaris hominibus ieiunans, sed Patri tuo qui est in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

ADNOTATIO.

August. de cōsen. lib.2. cap.19. Amb. Chrisost. Hieron. 15. cap. Matth. Aug. lib. 1. de ser. Domini A. *IN monte Thabor sedens Christus docet Apostolos plurima præclarissimè; hoc euangelio de perfectione ieiunij eximiam doctrinam. Certum est montem hunc Oliueti non esse, sed in Galilæa, vel Thabor, vel alium excelsum montē. Ita enim scribit Hieronimus; Excelsus porrò mons nullus est circa Caphranaum. Est alioqui valde consentaneum in monte celebri illum sermonem à Christo habitum, qui quod ad optimos mores pertinet, perfectum vitæ Christianæ continet modum, & omnibus præceptis quibus Christiana vita informatur est consummatus. Vt idem mons sit, in quo pernoctans Christus in oratione Dei, mane elegit duodecim ex discipulis, quos vocauit Apostolos, vt eos mitteret ad prædicandum, vbi dedit eis potestatem signa faciendi, & eos docuit illum sermonem excellentissimum: vnde descendit, & in loco campestri eadē ferè dixit ad multitudinem copiosam ab omni Iudæa, & Hierusalem, & trans Iordanem, & Galilæa,* in monte cap.1. Matt.4.

Luc. 6. *lilææ, & Decapoli, & maritima, & Tyri, & Sidonis; qua frequentia nullam habuit maiorem Christus in concione, si ad nationum numerum spectes. Vt idem sit mons in quo transfiguratus fuit Christus postea, & vbi doctrinam hanc, & vniuersum Euangelium vox diserta Patris æterni confirmauit. Idem in quo omnibus Apostolis apparuit, & dixit; Data est mihi potestas in cælo & in terra: euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Hunc montem prædicat Petrus* 2. Pet. 1. *Apostolus sanctum. Quis igitur est qui non potiùs hunc montem, in quo illum habuit Christus diuinum sermonem, quàm alium incertum dicat, præsertim cum hunc nominet Hieronymus, & alium nesciat? Qui si fuisset iuxta Capharnaum alius, illum, vt est verisimile, non ignorasset Hieronymus, vt qui tam sciebat accuratè omnia loca in quibus insigne aliquod opus designauerat Christus.*

In Psal. 88. Lib. de loc. sanc. In ca 5. Oseæ. Cap. 5. *Adde quòd significatio nominis cõuenit mysterio doctrinæ quæ in eo monte tradita est. Nam est Thabor aduenienslumen, non solùm Augustino & Bedæ, sed Hieronymo etiã, quod etymon indicat. Venit enim Ecclesiæ lumen diuinæ sapientiæ de Thabor, quam designasse videtur Oseas Propheta. Nam vbi prædicens peruersitatẽ doctrinæ Sacerdotum, & domus Israël ac Regis, meminit Thabor; Ego, inquit, eruditor omnium eorum, quos scilicet vos vestra doctrina subuertitis. Iam quòd quidam dicunt vicinum montem Capharnao; nulla ratio vt dicamus cogit. Nam quam præcipuè adducũt, IESVM intrasse è monte Capharnaum, non est necesse è vestigio intrasse, & Thabor distat à mari Galilææ non longè.*

B. Hominẽ hypocritã cõsidera, obscurata facie & conficta, immutato vultu, cultu corporis ad ambitiosam ostentationẽ ieiunij adornato; hæc enim erat simulatio Iudæorum. Nam cum dicant esse ieiunium ostensionem afflictionis, & substantiæ viriumque euacuationem, iactabant hoc illi vultus & corporis exterminatione, & naturæ suæ deiectione. Huic imminet pessimus Dæmon, vnguibus exertis vt illum perdat.

C. Alium hominem contemplare, simplici ac puro animo ieiunantem, vncto capite, loto vultu, nitido atque hilari aspectu, candorem animi & sinceritatem præ se ferentem. Virtus enim lucem habet, & natiuam animi hilaritatẽ, aperta omnia, clara, generosa: cõtra in vitio tenebræ sunt, animi mœstitia, obscura omnia & abiecta.

Nam etiamsi peruersi homines exultare videantur in rebus pessimis; non est illa exultatio animi, non mentis, non spiritus; sed carnis, sensuum, ventris. Capiti verò illius imminet Angelus tutelaris, de eius perfectione exultans, ac palmam ieiunij Deo offerens. Prou.

D. Ciuitas designatur, vbi hæc contingere possunt.

MEDITATIO.

Luc. 10. IN cilicio, in cinere etiam cordis nostri pœnitentiam agamus fratres, & ieiunij perfectionem sectemur: primùm quidẽ nihil plus cibi in prandio sumentes quam alijs diebus solemus, si non minùs; nec ad vesperum, nisi ne noceat potus necessarius, quicquam sumamus: desit potus eo die, cibus non abundet. Vulgatam ieiunij rationem atque imperfectionem neamemus. Neque verò ad gloriam apud homines, vel ex illo ieiunio, vel ex eo quo abstinere à peccatis debemus, appetamus, malis artibus nostra opera exterius commendantes: sed hilari, mũdo, ac simplici corde hæc etiam ieiunia Deo offeramus: reponet nobis cum alia singularia dona, tum vitam æternam benignus IESVS.

Porrò his ieiunijs non debemus esse contenti, sed ab illis præterea omnibus rebus ieiunemus, quę etiam si malæ non sint, possunt tamen nobis aliquam mentis impuritatem affricare. Alia gustatui cordis nostri non sint grata, quàm quæ ad perfectionem nos promouere possint. In his etiam ieiunij modestiam exerceamus, si quid nobis secretioris gratiæ concedat Christus, vt abstineamus ab ostẽtatione; ne per vanitatem nostram margaritam amittamus: sed dicamus potius; Dilectus meus mihi, & ego illi; gratias Deo agentes cum omni cordis nostri humilitate. Cant.

EADEM

EADEM FERIA.

De thesaurizatione. 22

Matth. vi. Anno xxxi. xxij



A. *In monte Thabor docet IESVS Apostolos.*

B. *Auarum hominem, auro & diuitijs incubantem in terra, dæmon exagitat.*

C. *Fures effodiunt, & furantur.*

D. *Vir excellenti animi pietate cœlum spectat; ibi viuit, ibi contemplatur.*

E. *Alter opera misericordiæ exercet; vtrumque regit Angelus thesaurizantem in cælo.*

F. *Thesauri in cælo coram Deo reponuntur.*

FERIA V. POST CINERES

Imaginem v. feriæ quære in Dominica iij. post Epiphaniam 27.



EADEM FERIA.

De thesaurizatione.

MATTH. VI. ANNO. XXXI.

In xxij. imaginem adnotatiuncula. xxij. 22.

A. In monte Thabor docet IESVS Apostolos.
B. Auarum hominem, auro & diuitijs incubantem in terra Dæmon exagitat.
C. Fures effodiunt & furantur.
D. Vir excellenti animi pietate cælum spectat, ibi viuit, ibi contemplatur.
E. Alter opera misericordiæ exercet; vtrumque regit Angelus thesaurizantem in cælo.
F. Thesauri in cælo coram Deo reponuntur.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. VI.

NOlite [b] thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur; & vbi [c] fures effodiũt & furantur. [d e] Thesaurizate autem vobis thesauros in [f] cælo, vbi nec ærugo nec tinea demolitur; & vbi fures non effodiunt nec furantur. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.

ADNOTATIO.

A. THabor mons, vbi sedens IESVS docet discipulos.

B. Auarus & sordidus homo, auro & diuitijs immoriens, vide vt thesaurizet sibi in terra, vt condat thesauros, pretiosam vestem, aurũ, argentum, gemmas, vasa materia & artificio eximia, Dæmone caput eius obsidente & mentẽ. Nam ille thesaurizare dicitur in terra, qui maiores quàm pro status sui, vel necessitate, vel decentia congregat opes & abscondit, (id enim subindicat, & Hebraicè, & Grecè thesaurus) neque ad vllum honestum vsum applicat, nisi vt animum auaritia corruptum alat luculentè in suam perniciem. Quod si qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem & laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia quæ mergunt homines in interitum & perditionem, quid illis obueniet qui deprauato animo volunt thesaurizare? Tum, si diuites tam est difficile intrare in regnũ cælorum, quæ pœna sufficiens erit ad tantam thesaurizantium prauitatem? Hinc intelligimus diuinam esse Christi doctrinam, vt in cælorum, non terræ thesauros congregandos incumbamus; tum propter illorum perpetuitatem & Dei gloriam, tum propter nostræ mentis, voluntatis, spiritus nostri & carnis cælestem felicitatem. Sed quo pacto hos thesauros conficiemus? Citra perfectionem si velimus consistere, diuitiæ si affluant ne cor apponamus, sed simus pauperes spiritu, etiamsi externis copijs abundemus. Deinde, vt eleemosynæ erogandæ ex sincero animo simus studiosissimi: alioqui nolimus fieri diuites, propter pericula tum acquisitionis diuitiarum, tum vsus. Deniq; omnium operum meritis thesaurum in cælo conficiamus. Quod si ad perfectionem contendendi sit animus, accipiamus Christi consilium; vendamus omnia quæ habemus & demus pauperibus, & thesaurum in cælo reperiemus, & certiorem, & vberiorem; quod docuit, quod promisit, ad quod vocauit Christus.

C. Fures effodiunt omnia & furantur. Potes tineas demolientes ad pretiosam vestẽ, ad præclara vasa æruginem affingere, quæ imago non potuit exprimere. Itaque quæ Dæmone instigãte cõparauit miser auarus, illa eodem procurante fures diripiunt; & non solùm auaro non sunt vsui, sed in maiorem, & corporis, & animi afflictionem conuertuntur. Potes meditari eas diuitias in inferno duriter cruciare miserrimum hominem.

D. Vir excellenti animi nobilitate, & verè Christiana, qui terrenas omnes diuitias & opes contemnens, totus in cælum inhiat ac suspirat: ibi est, ibi contemplatur cælestia, ibi cum Christo & Sanctis viuit, ibi suos thesauros reponit.

E. Alius item, qui opera omnia misericordiæ exercens, & vitam agens actiuam, similiter in cælo thesaurizat, operosè tamen. Vtriq; vide cohortatorem Angelum assistentem.

F. In cælis coram diuinitate & Angelis thesauri reponuntur ab vtroque: è terra enim in cælo collocantur bona piorum opera, & vitam æternam pariunt.

Quæ præterea depinguntur, ad decorem picturæ spectant, non sunt ad Euangelij doctrinam necessaria.

MEDITATIO.

EXstirpare è cordibus nostris omnem inanem gloriam benignissimè insistit Christus, & operum inserere perfectionem: quod & in ieiunio fecit, & in eleemosyna proximo Euangelio faciet. Simul ostendit quo pacto fiant meritoria opera nostra æternæ felicitatis. Idem postea in orationis & merito, & impetratione ostendit. Animaduertite porrò fratres, occinere odiosissimè cornu suo, hoc est superbiæ & inanis gloriæ, Dæmonem bonis nostris operibus, non solùm malis. Attendite cautè nè illi accinatis. Tubam humilitatis Christi, & sanctæ simplicitatis audiamus. Et primùm cor nostrum obtineamus ab omni vanitate purum, gloriemur verò de nostris infirmitatibus, ea nostra sit gloria: hoc est ignauiæ, cõfusionis, & miseriæ nostræ professio & sensus. Nostra bona opera ex Deo esse per Christum agnoscamus; illa ad Dei gloriam & Christi referamus. In his quò magis Deũ laudabimus, eò maiorẽ nostrã vilitatẽ & videbimus & profitebimur. Illud præterea sentiamus in Christo, esse nostra bona opera ex diuina gratia, quæ est virtutis infinitæ efficacia; nostrã autem cooperationem, etiam si verè sit, verè apud Deum illa mereamur; in virtute tamen gratiæ infinitę ita contineri, vt à nobis explicari vix possit, iactari nec debeat nec possit. Ceterùm quod de thesaurizatione addit Christus in Euangelio, summam habet suauitatem & vim, & singularem dignitatem operum ostendit. Itaque intelligimus non solum nos posse mereri coram Deo per opera nostra in Christo, sed etiam cælestem thesaurum reponere, & in immensa Dei & infinita bonitatis eius abysso recondere. At scis tu Christe IESV, quoduis meritum nostrum esse thesaurum in cælo, quid ergo nos ad thesaurum inuitas meritorum? Volo vos continenter augere merita vestra; quod facietis, si in terra nolitis thesaurizare, sed cor vestrum in thesauro & merito meo reponatis & gratia, vnde ad cælestem thesaurum vehementiori indies studio contendatis, & vberiore prouentu.

Pro feria v. post Cineres repetatur idem Euangelium, adnotatio & meditatio, quæ supra Dominica iij. post Epiphaniam. xiij. pag. 47. ~~ee. 50.~~

FERIA VI. POST CINERES.

De dilectione inimici.

MATTH. V. LVC. VI. ANNO XXXI.

In xxiij. imaginem adnotatiuncula. xxiij. 20.

- *A. IESVS docens in monte Thabor.*
- *B. Significantur conciones quibus Iudæi suas traditiones proponebant.*
- *C. Homo qui pro ijs orat à quibus persecutionem patitur & calumniam.*
- *D. Homo quem auersatur inimicus, cum tamen hũc benignè ille accipiat & beneuolè.*
- *E. Homo vanus, qui varijs artibus ad ambitionẽ venditat eleemosynam.*
- *F. Pauperes eleemosynam accipientes.*
- *G. Spectatur vndiq; vanissima eleemosyna.*
- *H. Alter vir pius, qui occultè dat eleemosynam.*
- *F. Sol & pluuia, quibus Deus bonis & malis benefacit.*

EVAN-

FERIA VI. POST CINERES.

De dilectione inimici. 20

Matt. v. Luc. vi. *Anno xxxi.* *xxiij*



A. IESVS *docens in monte Thabor.*	E. *Homo vanus, qui varijs artibus ad ambitionem venditat eleemosynam.*
B. *Significantur conciones, quibus Iudæi suas traditiones proponebant.*	F. *Pauperes eleemosynam accipientes.*
C. *Homo qui pro ijs orat, à quibus persecutionem patitur, & calumniam.*	G. *Spectatur vndique vanissima eleemosyna.*
D. *Homo, quem auersatur inimicus; cum tamen hunc benigne ille accipiat, et beneuole.*	H. *Alter vir pius, qui occulte dat eleemosynam.*
	I. *Sol, & pluuia, quibus Deus bonis, & malis benefacit.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. V.

AVdiſtis [a] quia [b] dictum eſt; Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.
Ego autem dico vobis;
[f] Diligite inimicos veſtros, benefacite ijs qui oderunt vos, & [c] orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, vt ſitis filij patris veſtri qui in cælis eſt, qui [i] ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonnè & publicani hoc faciunt?
Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantùm, quid amplius facitis? nonnè & ethnici hoc faciunt?

Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.

LVC. VI.

ſed vobis dico qui auditis;
[d] *benedicite maledicentibus vobis,*

quæ vobis eſt gratia?
Nam & peccatores diligentes ſe diligunt.

Et ſi bene feceritis his qui vobis benefaciunt, quæ vobis eſt gratia? ſiquidẽ & peccatores hoc faciunt. Et ſi mutuum dederitis iis à quibus ſperatis recipere, quæ gratia eſt vobis? Nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiãt æqualia.
Verumtamẽ diligite inimicos veſtros, benefacite, & mutuum date nihil inde ſperantes, & erit merces veſtra multa, & eritis filij altiſſimi: quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.
Eſtote ergo miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt.

Cap.6. Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram [e] hominibus vt videamini ab eis, alioquin mercedem nõ habebitis apud Patrem veſtrum qui in cælis eſt.
Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut [g] hypocritæ faciunt in [f] Synagogis & in vicis, vt [h] honorificentur ab hominibus.
Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.
Te autem faciente eleemoſynam, neſciat [h] ſiniſtra tua quid faciat dextera tua; vt ſit eleemoſyna tua in abſcõdito, & Pater tuus qui videt in abſcõdito reddet tibi.

ADNOTATIO.

A. Thabor mōs, vbi Christus docet discipulos.

B. Significantur conciones quibus suas traditiones populo proponebant Scribæ & Pharisæi. Erat autem hæc vna ex peruersis traditio-
Matt. 7. *nibus quibus rescindebant verbum Dei propter suam doctrinam; Odio habebis inimicum tuum: nusquam enim è verbo Dei acceperant odio ha-*
Deut. 7. *bendum inimicum. Illud audierant patres eorū, vt septem illas gentes ad internecionem percuterent, nec inirent cum eis pactum, nec eorū misererentur, neque inirent cum eis coniugia. Au-*
Deu. 23. *dierant, ne facerent cum Ammonitis & Moabitis pacem, nec quærerent eis bona cunctis diebus vitæ suæ in sempiternum. Audierant vt de-*
Deu. 25. *lerent nomen Amalech sub cælo, & cauerent ne obliuiscerentur. Verum in his nihil ipsis odij aduersus inimicos præcipiebatur, sed ministri dūtaxat Dei iudiciorum constituebatur; simul ne fœdus cum illis gentibus facerent in suam ruinā prouidebatur. Ad mandata igitur Dei explenda fideliter robur illis addebatur, ad bellum Domini fortiter gerendum; quod vt confidentiùs face-*
Exo. 23. *re possent, imperauit illis Dominus vt audirent vocem Angeli principis, in quo erat nomē Dei; ita futurum vt inimicus esset ipse inimicis eorum, & affligentes eos affligeret. Nihil igitur hinc habebant Iudæi, vnde illam elicerent tradi-*
Leui. 19. *tionem. Nihil ex eo quod dixit Deus; Diliges amicum sicut teipsum: nam si inde colligas esse odio habendum inimicum, similiter ex eo quod*
Exo. 23. *præcepit Deus, bouem errantem vel asinum inimici ad eum reducendum, conficies bouem aut asinum amici non reducendum: similiter efficies maledicendum audienti, & coram vidente ponendum offendiculum; quia præcipitur surdo nō esse maledicendum, & cæco non esse ponendum offendiculum. Sunt huiusmodi loca infinita, ex quibus nō licet ita colligere vt Iudæi ex illo Leuitici. Et tamen quod est Hebraicè* רע *non propriè amicus est, sed vniuersalius significat; &*
Leui. 19. *hoc loco proximum vertūt septuaginta, & Chal-*
Exo. 20. *dæus interpres, tum latinus bis alibi in eodē cap.*
Deut. 5. *Quod vt non solùm pro gente sua interpretari debuissent Hebræi, facit quia eodem cap. prohibet Deus ne fiat calumnia proximo: hoc verò de omni proximo, non de Iudaico solùm necessariò intelligendum est, vt in decalogo, vbi ter repetitur* רע, *id est proximus; ne eius desideretur domus, ne vxor, ne seruus vel ancilla, ne bos vel asinus, ne quicquid illius sit. Omnia verò hæc de omni homine, non solùm de Iudæo accipere nullus dubitare potuit. Quæ cum ita sint, peruersa fuit illa Iudæorum traditio: nam locus ille Leuitici vniuersaliter de omni homine fuit interpretandus. Quod si ita est, vt est, contra verbum Dei fuit elicere inimicum esse odio habendum, cum inimicum nemo possit deijcere de communione proximi. Sapienter igitur & necessariò illorum errorem correxit Christus, & diuinæ perfectionē charitatis erga proximum docuit.*

C. Homo cui cum alij maledicant & calumnientur, ipse tamen pro illis Deum orat.

D. Homo alius qui læto ac placido vultu inimicum conuenit, caput illi aperit comiter; ille tamen auersatur ac reijcit, odium spirans & iram.

E. Ambitiosus & vanus homo, qui venditat suam eleemosynam, vulgò tuba iubet intonari vt pauperes ad stipem conueniant accipiendam. Erogat ipse in medio foro, allicit etiam homines ad spectaculum.

F. Pauperes eleemosynam accipientes.

G. Vndique toto foro è tectis & fenestris conueniens turba ad pompam vanissimæ eleemosynæ spectandam; Dæmon capiti hominis insidens eius mentem peruertit futilis gloriæ dementi ambitione, & facit vt æternam mercedem cum caduca illa commutet.

H. Alius est homo præterea qui occultè dat eleemosynam, vbi ab hominibus minimè videatur; manu dextera dat pauperi stipem, & sinistram in contrariam partem retrahit: quo significatur pura animi intentione esse eleemosynam erogandam, nihilque sinistræ cupiditatis vel gloriæ quærendum, sed in Deum omnia esse referēda syncerè.

I. Sol & pluuia: hanc facit Deus descendere, illum oriri super iustos & iniustos.

MEDITATIO.

VErè pater noster es tu Domine Deus, infinita bonitas, infinita perfectio, immensa charitas; quò nobis arduum magis videtur tuam perfectionem imitari, & inimicos etiā diligere. Erratis filij, vobis hoc difficile nō erit aut molestum si velitis. Filio meo fuit & difficile & molestum vobis hanc facultatem conficere, etiamsi gratissimum; qui pro vobis inimicis

SABBATHO POST CINERES.

Ambulat ſuper mare IESVS. 44

Matth. xiiij. Marc. vi. Ioan. vi. Anno xxxij. xxiiij



A. *Multitudo deliberans de creando Rege* IESV.
B. *Hoc cum ſciret* IESVS, *primum præire diſcipulos, & mare tranſmittere iubet.*
C. *Secedit deinde ſolus in montem, vt oret.*
D. *Mare Galilææ, ſiue Tiberiadis, ſiue Geneſareth.*
E. *Nauis in medio mari iactatur fluctibus, laborant remigando diſcipuli.*
F. IESVS *ambulans ſuper mare, nauim præterire velle ſe ſimulat.*
G. *Perturbantur diſcipuli; & quaſi ad phantaſma exclamant.*
F. *Dicit illis* IESVS, *Ego ſum; nolite timere.*
H. *Petrus, concedente* IESV, *deſilit in mare; titubans incipit mergi; eum* IESVS *à præſenti periculo eripit.*
I. *Appellunt in terram Geneſareth.*

inimicis acerbissimè mortuus est atque ignominiosissimè. Illum imitemini, & excelsas eius virtutes, & me eritis imitati: ille enim via est quæ ad me ducit. Induite Christum, & hunc crucifixum, & dulce erit vobis inimicos diligere. Benefacietis eis qui vos oderunt, orabitis pro persequentibus & calumniantibus vos. Est enim filij mei crux infinitus dilectionis inimicorum splēdor. Incumbite in huius amoris meditationem & praxim in omnibus Dei & vestris inimicis; modò proximi vestri sint, summa erga illos mansuetudine vtimini. Dein quod bonum est in eis amate, Dei voluntatē de ipsis sectamini: mala vero quacunque ratione possitis ab illis depellite, virtutes illis procurate, vt ego in vobis feci, ac cōtinenter facio; ita in illis vos curate & facite semper me authore.

SABBATO POST CINERES.

Ambulat super mare IESVS.

MATTH. XIIII. MARC. VI. IOAN. VI. ANNO XXXII.

In xxiiij. imaginem adnotatiuncula. xxiiij. 44.

A. Multitudo deliberans de creando Rege IESV.
B. Hoc cum sciret IESVS, primum præire discipulos, & mare transmittere iubet.
C. Secedit deinde solus in montem vt oret.
D. Mare Galilææ, siue Thyberiadis, siue Genezareth.
E. Nauis in medio mari iactatur fluctibus, laborant remigando discipuli.
F. IESVS ambulans super mare, nauim præterire velle se simulat.
G. Perturbantur discipuli, & quasi ad phantasma exclamant.
F. Dicit illis IESVS, Ego sum, nolite timere.
H. Petrus concedente IESV desilit in mare, titubans incipit mergi, eum à præsenti periculo eripit IESVS.
I. Appellunt in terram Genezareth.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XIIII.	MAR. VI.	IOAN. VI.
		IESVS ergo cum cognouisset quia [a] venturi essent, vt raperent eum, & facerent eum Regem;
Et statim iussit IESVS discipulos ascēdere in nauiculā	ET statim [b] coëgit discipulos suos ascendere nauim,	
& præcedere eum	vt præcederent eum	
trans fretum,	trās fretū ad Bethsaidā,	
donec dimitteret turbas.	dum ipse dimitteret populum.	
Et dimissa turba,	Et cum dimisisset eos,	
ascendit in monte solus orare.	abijt in [c] montem orare.	*[b] fugit iterum in montem ipse solus.*
Vespere autem facto	Et cum sero esset	*Vt autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad [d] mare: & cum ascendissent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum.*
	erat nauis in medio [d] mari,	
solus erat ibi	& ipse solus in terra.	

MATTH. XIIII.	MAR. VI.	IOAN. VI.
Nauicula autē in medio mari [e] iactabatur fluctibus:		*Et tenebræ iam factæ erant, & non venerat ad eos IESVS. Mare autem vento magno flante [e] exurgebat.*
	Et videns eos [e] laborātes in remigando (erat enim ventus contrarius eis)	
Quarta autem vigilia noctis	& circa quartam vigiliā noctis venit ad eos [f] ambulans super mare;	*Cum remigassent ergo quasi stadia vigintiquinque aut triginta, [f] vident IESVM ambulantem super mare, & proximum naui fieri:*
	& volebat præterire eos.	
Et videntes eum	At illi vt viderunt eum ambulātem supra mare,	
[g] turbati sunt, dicentes quia phantasma est;	[g] putauerunt phantasma esse,	
& præ timore clamauerunt.	& [g] exclamarunt.	*[g] & timuerunt.*
	Omnes enim viderūt eū, & conturbati sunt.	
Statimque IESVS locutus est eis, dicens;	Et statim locutus est cum eis: & [f] dixit eis;	*Ille autem dicit eis;*
habete fiduciam.	Confidite, ego sum, nolite timere.	
Respondens autem [h] Petrus dixit: Domine si tu es, iube me venire ad te super aquas. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de nauicula ambulabat super aquā, vt veniret ad IESVM. Videns verò ventum validum, timuit: & cum cœpisset mergi, clamauit dicens; Domine saluum me fac. Et continuo IESVS extendens manum apprehendit eum, & ait illi; Modicæ fidei, quare dubitasti?		
		Voluerunt ergo eum accipere in nauim,
Et cum ascendisset in nauiculā,	Et ascēdit ad illos in nauim, & cessauit ventus.	*& statim nauis fuit ad terram, in quam ibant.*

MATT. XIIII.	MARC. VI.	IOAN. VI.
Qui autem in nauicula erant, venerunt, & adorauerunt eũ, dicentes, Verè filius Dei es.		
	Et plus magis intra se stupebant, non enim intellexerunt de panibus; erat enim cor eorũ obcęcatũ. Et cum trãsfretassent, venerunt in [i] terrã Genezareth, & applicuerunt.	
in terram Genezar.		
Et cum cognouissent eum viri loci illius,	Cumque egressi essent de naui, continuò cognouerunt eum, & percurrentes vniuersam regionem illam,	
miserunt in vniuersam regionem illam,		
	cœperũt in grabatis eos qui se male habebãt circumferre, vbi audiebant eum esse.	
& obtulerunt ei omnes male habentes:		
	Et quocunque introibat in vicos, vel in villas, aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam vestimẽti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, salui fiebant.	
& rogabant eum		
& quicunque tetigerunt, salui facti sunt.		

ADNOTATIO.

15\. *A. MVltitudo, quam in deserto ex quinque panibus & duobus piscibus saturauerat IESVS, quasi consultans inter se de eo rapiendo, & Rege creando.*

B. Hoc cum sciret IESVS, primũ iussit planè (id enim est quod dixit Matthæus, compulit, & Marcus, coëgit,) vt discipuli nauim conscenderent & transmitterent, eumq́; præcederent versus Bethsaidam. Mat. 14. Marc. 6.

C. Dein secedit, atque adeo fugit in montem solus vt oret, & turba cogitare de Regno desinat & domum vnusquisq́; reuertatur.

D. Mare Galilææ siue Thyberiadis, hoc est stagnum Genezar, siuè Genezareth, quod est mare Chinereth, siue Cineroth; quod efficit Iordanis fluuius nactus vallis amplitudinem. Eius est aqua dulcis & salubris, piscium ferax varij generis, & singulari bonitate, amenis circumseptum oppidis; ad occidentem Capharnao, Bethsaida, Magdalo, Tyberiade, Tharichæis; ad orientem Corozaim, Egesipp. l.3.c. 26. Ioseph. l.3.de bel. Iud. ca.18. Plin.l. 5. cap.15.

zaim, Gamala, Iuliade, Hippo. Eius initium distat ab aquis Meron, siue lacu Samachonitide xxxv. milliaribus, à fontibus Ior & Dan lxxv. terminus abest ab Asphaltite centum, ab Hierosolymis xxxvi. Eius longitudo est xvi. passuum millium, latitudo sex. Hoc est sacrum illud mare & beatum, in quo nauigauit toties Christus IESVS, vnde pisces comedit, aquam bibit, iuxta quod habitauit, super quod ambulauit, cuius tempestates & ventos sedauit.

E. Nauis in medio lacu vento contrario & vehementi, intumescente mari iactatur fluctibus, laborant discipuli in tenebris remigando, sunt res afflictæ; eò tamen peruenire contendebant quò iusserat IESVS, nec poterant.

F. IESVS pedibus iter faciens super mare, præ se fert velle Apostolorum nauim præterire.

G. Discipuli ad rem nouam timore corripiuntur, turbantur, exanimati exclamant.

F. IESVS autem benignè illos confirmat; Ego, inquit, sum, homo Deus, IESVS Christus, vester magister & Dominus, vobis bene cupiens & faciens; confidite, ne timeatis.

H. Sedatis omnium animis, ne vehementiùs, non vt nihil timerent, audaciùs quàm fortiùs procedit Petrus; signum tamē petit & securitatem præsentiæ Christi, vt ipse similiter pedibus super mare ambulet. Cum hoc concessisset IESVS, & Petrus in mare desiliisset, & alij rei euentum suspensi expectarent, titubat Petri animus videns ventum sæuientem, incipit mergi, tendit manus ad IESVM: clamat; Domine saluum me fac; clamāt simul alij discipuli ex naui: extensa manu eum apprehendit IESVS, & facit saluum. Conscendit vterque nauim, adorant omnes IESVM, profitentur filium Dei.

I. Appellunt post paulò in terrā Genezareth.

MEDITATIO.

IVbes tu quoque benignè IESV, postquā nos doctrina tua & cibo cæleſti refeciſti, vt ad tuum imperium, tuis donis freti nauigemus cum præfectis Eccleſiæ in huius naui, & ad terram viuentium, id eſt Capharnaū contendamus: ſubtrahis verò præſentem aliquādo ſpiritus conſolationem. Vis nos noſtras potentias exercere per tua dona, & noſtri animi ſpecimen dare: permittis verò ventum contrarium à Mundo, à Carne, à Dæmone excitari, & tenebras in nos effundi, exurgere mare, nauiculam etiam ſinis iactari, vis nos remigando laborare. Difficilis ſcilicet eſt virtutis vſus. Oras tu interim pro nobis Patrem prolixiùs nūc, quam ea nocte feciſti, nec pateris nos grauiùs aut diutiùs laborare; venis ad nos laborantes, ſpiritus tui virtutem offers fluctibus tentationum ſuperiorem. At nos te non agnoſcimus bone IESV, virtutē tuam præſentem, & mari noſtro ſuperiorem non patimur, non capimus, nostris perturbationibus occupati; ſed expaueſcimus potius, quaſi ad phātaſma & ſpectrū: nihil enim timidius fidei imperfectione & imbecillitate. Eſto nobis adiutor potens IESV, in opportunitatibus, in tribulatione; illumina tandem, & confirma corda noſtra claro, forti, & dulci fidei tuæ ſpiritu. Verum cauendum nobis eſt fratres ne titubemus rurſum ad tentationum inſurgentium vehementiam; & qui tantummodo periclitabamur, mergi etiam incipiamus. Quod ſi accidat, exclamemus confeſtim maiori cum humilitate ad Chriſtum: benignus eſt & miſericors, frater noſter eſt; extēdet non dubium potentiæ ſuæ dexteram, & increpata fidei noſtræ & conſtantiæ infirmitate, confirmabit nos rurſum ſolidabitque. Amen.

DOMINICA I. QVADRAGESIMÆ.

Tentat Chriſtum Dæmon.

MATTH. IIII. MAR. I. LVC. IIII. ANNO XXX.

In xxv. imaginem adnotatiuncula. *xxv.*

12.

A. IESV baptizato à Ioāne & orante, Spiritus sanctus columbæ specie descendit, & vox Patris auditur.

B. Statim in desertum à spiritu ducitur.

C. Mons desertus ad fines Domnim, vbi IESVS ieiunauit.

D. IESVS sedet vt esuriens, post quadraginta dierum ieiunium.

E. Est IESVS cum bestijs.

F. Princeps Dæmonum adoritur IESVM prima tentatione, Si filius Dei es, dic &c.

D. Respōdet Dæmoni IESVS, Nō in solo pane &c.

G. Angeli duellum Luciferi & IESV contemplantes, Dæmones item.

EVAN-

DOMINICA I. QVADRAGESIMÆ.

Tentat Christum dæmon. 12

Matth. iiij. Mar. i. Luc. iiij. Anno xxx. xxv



A. IESV *baptizato à Ioanne, & orante, Spiritus Sanctus columbæ specie descendit, & vox Patris auditur.*

B. *Statim in deserto à spiritu ducitur.*

C. *Mons desertus ad fines Domim, vbi* IESVS *ieiunauit.*

D. IESVS *sedet esuriens, post quadraginta dierum ieiunium.*

E. *Versatur cum bestijs.*

F. *Princeps dæmonum adoritur* IESVM *prima tentatione; Si Filius Dei es, dic, &c.*

D. *Respondet dæmoni* IESVS; *Non in solo pane, &c.*

G. *Spectant Angeli, & dæmones Luciferi & IESV certamen; eiusque exitum vehementer expectant.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. I.	MATTH. IIII.	LVC. IIII.
		IESVS autem plenus Spiritu sancto regressus est à [a] Iordane,
Et statim spiritus expulit eum in desertum.	TVnc IESVS [a] ductus est in [b] desertũ à spiritu, vt tentaretur à diabolo:	*& agebatur in spiritu in deserto*
Et erat in deserto	& cum [c] ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus,	
quadraginta diebus & quadraginta noctibus:	[d] postea esurijt.	*& tentabatur à Diabolo. Et nihil [c] mãducauit in diebus illis: & consummatis illis esurijt.*
& tentabatur à Sathana, [e] eratq; cum bestijs.	Et accedens [f] tentator dixit ei:	*Dixit autem illi [f] Diabolus;*
	Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.	*dic lapidi huic vt panis fiat.*
	Qui respondens dixit: Scriptum est:	*Et respondit ad illum IESVS;*
	Non in solo [d] pane viuit homo,	*quia non in solo pane viuit homo,*
	sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.	*sed in omni verbo Dei.*

ADNOTATIO.

A. IESVS in Iordane ad Bethabaram vicum à Ioanne cum esset baptizatus, confestim ascendit ex aqua & orat. Eo orante aperti sunt cæli, & descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba, & vox de cælo facta est; Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi. Hanc columbam viderunt, hanc etiam audierũt vocem vterque, IESVS & Ioannes: adest turba alia quæ ad baptismum conuenerat.

B. Hinc IESVS statim impulsu ac ductu diuini spiritus secessit in desertum.

C. Mons asper, desertus, præruptus, ad finem eorum montium qui inter Hierosolymã & planitiem Iericho intercedunt, qui Domini dicebantur, propter frequentiam latrocinij & cædes hominum. In hoc monte ieiunauit, esurijt, & tẽtatus est à Dæmone Christus. Hier. ad Eustoch.

D. IESVM contemplare, id est infinitam Patris æterni virtutem, ieiunio & fame languentem die quadragesimo primo post inchoatum ieiunium, & situ corporis & gestu imbecillitatem præ se ferentem.

E. Genus omne ferarum ante Christum pascitur, ludit, est cum Christo.

F. Princeps Dæmoniorum omnium Lucifer, simulans se religiosum hominem, & si velis Essæum vel Essenum (Esseni enim non longè ad Asphaltitẽ & montẽ Engaddi habitabant) alba veste, capillo & barba promissa, nudo capite, calceis indutum, sordibus oppletum: huiusmodi enim erat ferè Essenorum cultus corporis. Per hanc simulationem adoritur Christum Sathan primo telo, demonstrat lapides aliquot præsentes; Hos, inquit, lapides verte in panes ne fame pereas, si filius Dei es, sic consequeris & gloriam & vitam. Non describitur autem Satan cornutus, vel monstruosis pedibus, quod fieri solet vt vulgus intelligat Diabolum esse; satis indicatur illum esse Dæmonem, cui multitudo Dæmonum supernè coniungitur. Joseph l. 2. de bell. Iud. Philo. li. qui omnes probi liberi.

D. Oris gestam contra, & manuum, & corporis defessi & esurientis IESV situm & habitum considera,

considera, & audi ex scripturis respondentē; Nō in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei. Ita spiritum superbiæ & gulæ repellit gloriosissimè, & Luciferum confutat. Non, inquit, in solo pane sustentatur humanitas mea, sed in omni verbo quod ex ore Dei procedit: quod intelligebat Christus in verbo æterno humanitati suæ vnito hypostaticè. Itaque verè professus est quod Dæmon scire cupiebat; non intellexit ille tamen.

G. Angeli qui Christo semper assistebāt plurimi, plures etiam qui è cælo ad duellum Christi & Satanæ in præsentia spectandum descenderant.

EADEM DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ.

Secunda & tertia tentatio.

EISDEM CAP. ANNO XXX.

In xxvi. imaginem adnotatiuncula. xxvi. 13.

- *A.* *Portat in aëra Dæmon IESVM Hierosolymam in templum.*
- *B.* *Templum, & in hoc pinnacula, quasi alæ templi.*
- *C.* *Statuit IESVM Diabolus in supremo pinnaculo templi, & tentat iterum, Si filius Dei es, mitte te &c.*
- *D.* *Respondet IESVS, Non tentabis &c.*
- *E.* *Rursus portat IESVM Dæmon in montem excelsum valdè.*
- *F.* *Id est in montem Nebo,*
- *G.* *Et eius verticem Phasga, trans Iordanem.*
- *H.* *Ibi tentat IESVM tertiò: Hæc omnia tibi dabo &c. Respondet, Vade Satana scriptum est enim &c.*
- *I.* *Proripit se Satan cum suis Diabolis.*
- *K.* *Christo triumphatori Satanæ epinicion cæleste Angeli canunt.*

SECVNDA PARS EVANGELII MISSÆ.

MAR. I.	MATTH. IIII.	LVC. IIII.
	TVNC [a] assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem,	*& duxit illum in Hierusalem,*
	& statuit eum super pinnaculū [b] templi,	*super pinnam templi;*
	& dixit ei; Si [c] filius Dei es, mitte te deorsū: scriptum est enim,	
	Quia Angelis suis mādauit de te; & in manibus tollent te,	*quod Angelis suis mādauit de te, vt conseruent te, & quia in manibus tollent te,*
	ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.	
	Ait [d] illi IESVS rursum; Scriptū est, Nō tētabis Dominū Deum tuum.	*& respondens IESVS, ait illi; Dictum est;*
	Iterum assumpsit eū Diabolus in [e] montem [f] excelsum [g] valde,	*Et duxit illum Diabolus in montem excelsum,*
	& ostendit illi omnia regna mundi, & gloriam eorum.	*regna orbis terræ*

MAR. I.

Secunda, & tertia tentatio. 13

Eisdem capp. Anno xxx. xxvi



A. *Portat per aera dæmon* IESVM *Hierosolymam in templum.*	*montem excelsum valde.*
B. *Templum, & in hoc pinnacula, quasi alæ templi.*	F. *Idest, in montem Nebo.*
C. *Statuit* IESVM *diabolus in supremo pinnaculo templi, & tentat iterum; Si Filius Dei es, mitte te, &c.*	G. *Et eius verticem Phasga, trans Iordanem.*
D. *Respondet* IESVS, *Non tentabis, &c.*	H. *Ibi tentat* IESVM *Tertio. Hæc omnia tibi dabo, &c. Respondet, Vade Sathana; scriptum est enim, &c.*
E. *Rursus portat* IESVM *dæmon in*	I. *Proripit se Sathan cum suis diabolis.*
	K. *Christo triumphatori Sathanæ, Epinicion cœleste Angeli canunt.*

MAR. I.	MATTH. IIII.	LVC. IIII.
		in momento temporis:
	& [h] dixit ei;	*& ait illi;*
	Hæc omnia tibi dabo,	*Tibi dabo potestatem hanc vniuersam,& gloriam illorum, quia mihi tradita sunt,& cui volo do illa.*
	si cadens adoraueris me.	*Tu ergo procidens si adoraueris coram me,erunt tua omnia.*
	Tunc dicit ei IESVS;	*Et respondens IESVS dixit illi;*
	Vade Satana: scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis,& illi soli seruies.	
	Tunc [i] reliquit eum Diabolus.	*Et consummata omni tentatione Diabolus recessit ab illo vsque ad tempus.*

ADNOTATIO.

A. Satanas per aëra gestat extenta manu humilem IESVM, decenter quidem, neque enim aliter illi permittebatur, ex Dommim mōte Hierosolymam,ad templum.

Reg.6. *B. Templum , & exterius vtraque ex parte tria tabulata siue ambitus,ita extructi, vt superior quisque in maiorē exiret latitudinē: vnde facilè intelligitur cur dicta fuerint* πτερύγια *id est pinnacula,quasi templi alæ.*

C. In supremo pinnaculo statuit IESVM Satanas,vt emineret altius, & esset magis conspicuus multitudini quæ ante templum erat frequens: putabat enim Christum ab omnibus cerni,quod non erat. Ibi secundū telum intorquet, fatuum quidem, sed diabolicum; solet enim malitia,non homines modo, sed Dæmones item infatuare; Mitte,inquit,te hinc deorsum,si filius Dei es. Quid stultius dici potuit? Illa potius esset honestior tentatio; vola, ito in cælum : sed eius inuidia & superbia illud ferre non poterat.

D. Repellit & hoc telum spiritu virtutis suæ Christus per scripturam; Non tentabis,inquit, Dominum Deum tuum. Quibus verbis & se cōfessus est Deum,nec à Dæmone,vel à quoquā esse tentandum. Ac ne hic quidem intellexit Dæmon quod cupidè inquirebat: itaque illum quasi contemnens præ se, parat adoriri tertium.

E. Ducit per aërem similiter atque modo dicebatur, in montem excelsum valde.

F. Mons Nebo,& vertex eius Phasga trans Iordanem contra Iericho,vnde Dominus terram quam Abrahæ promiserat Mosi ostendit. Huc est verisimile ductum à Dæmone IESVM,propter allusionem ad Mosen & Deum.

G. In vertice Phasga vide vt statuat IESVM Lucifer, & illi depicta quasi in cosmographica tabula repræsentet regna omnia orbis terrarum, & eorum potentiam, opes, gloriam. Nec amplius ingerit, si filius Dei es, Christum videlicet aspernatus,vt diximus.

H. Sed ambitione tentat veluti hominem; mentitur verò, vt mendacij parens; Omnia hæc dabo,mea sunt,cui volo do. Omnia mentiris turpissime & pessime Dæmon. Sed quid Christus? Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Id est, quæ Deo debetur adoratio,ea illi soli exhibenda est. Quo responso similiter intelligere licet, Christum se profiteri Deum , quod nunquam capere potuit Dæmon. Nihil verò vltra permissum fuit Satanæ in IESVM. Propterea pro imperio illum abigit Christus ad tempus, donec alia via per vxorem Pilati, suspicatus sibi perniciem vltimam,& vincula per Crucem Christi imminere , voluit Pilato persuadere ne IESVM necaret.

I. Victus cum suis Diabolis sese proripit Satanas.

K. Angeli, qui longè constiterant ad spectaculum pugnæ, accedentes ad Christum cantant epinicion cæleste Christo IESV diabolicæ potestatis

testatis triumphatori. IESVM præterea interrogant vnde velit sibi cibos parari & exhiberi; audiunt, à matre virgine. Ad eam igitur properant multi Nazareth in Galilæam.

MEDITATIO.

HEV, heu, heu Domine IESV, quid de nobis fiet, si te ausus est tentare Satan? Quid in nos non audebit? Nolite considerare quid ille audeat fratres mei, sed quid detrimenti fecerit per meam tentationem, quid vos gratiæ sitis adepti, illud cogitate. Illius conciderunt vires, vobis factæ sunt. Confidite victoriæ mearum tentationum, & vicistis; si legitimè tamen pugnetis meis armis: & tãto gloriosiùs vincetis, quanto plura in vos audebit Dæmon: neque enim plura ego illi permittam, quam vos superare possitis. Pugnauit ille in cælo contra me, vici ego illũ per Michaëlem, & Angelos eius, & è cælo deturbaui. Rursus insurrexit contra me, superaui ego illum per humanitatem & crucem meã, & detrusi in Infernum colligatum. In cælo contendit contra meam diuinitatem, in terra contra humanitatem; vt scilicet per peccatum desinerem esse homo. Est quidem bestia truculenta, sed victa & confutata; à qua nemo potest vinci nisi velit. At verò Domine ex Inferno sæuit in nos, & tandem in fine temporum soluetur, & atrociùs ferociet. At ego semper adiutor vobis præsto sum omnipotẽs in oportunitatibus, in tribulatione. Aperite semper oculos, quis ego vester protector, quis ille sit vester oppugnator, & hostẽ contẽnetis meæ virtutis præsentia. Et illud animaduertite, vicisse me pro vobis hoc meo duello præcipuas tentationes & dolos Dæmonis, superbiæ, gulæ, & auaritiæ; quæ capita sunt omnis præuaricationis: in prima tentationẽ gulæ, in tertia auaritiæ, in omnibus superbiæ; in secunda etiam tentationis Dei: in omnibus item Dæmonem conculcaui. Vim ex hac mea victoria peculiarem accipite, illi cooperamini, & reportabitis de horum vitiorum tentationibus victoriam, hinc de aliorum.

EADEM DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ.

Angeli ministrant Christo.

EISDEM CAP. ANNO XXX.

In xxvij. imaginem adnotatiuncula. **xxvij.** 14.

A. Solenni pompa ferunt prandium Christo Angeli per aëra.
B. Mons Nebo, quò feruntur cibi.
C. Sedet Christus, prandet, ministrant Angeli.

TERTIA PARS EVANGELII MISSÆ.

MATTH. IIII.

Et ecce [k] Angeli accesserunt, & [a b c] ministrabant ei.

ADNOTATIO.

MVlta occurrunt in vita Christi, quæ cum ab Euangelistis non explicentur, piè tamen meditamur, citra vllum doctrinæ vel religionis incommodum, vt quæ in Ægypto Christus, quæ Nazareth in Galilæa egit, & antè duodecimum, & vsque ad trigesimum annum, & alia id genus plurima;

EADEM DOMINICA I. QVADRAG.

Angeli miniſtrant Chriſto. 14

Eiſdem capp. Anno xxx. xxvij



A. *Solenni pompa ſerunt prandium Chriſto Angeli per aera.* B. *Mons Nebo, quo ſeruntur cibi.*	C. *Sedet Chriſtus, prandet; Miniſtrant Angeli.*

FERIA II. POST DOMIN. I. QVADRAG.

Iudicium vniuersale. 99

Matth. xxv. *Anno xxxiij.* *xxviij*



A. IESVS *in throno gloriæ sedens, iudicium exercet.*
B. *Cœli, Planetæ, & Stellæ longe illustriores, quâm antea.*
C. *Circumstant* IESVM *omnes Angelorum ordines.*
D. *Assidet Filio Virgo Mater, & suo gradu electi omnes.*
E. *Elementa noua; purissimum, & liquidissimum Ignis elementum,*
F. *Aeris, lucidum, amœnum, pacatissimum, nulla regionum diuersitate.*
G. *Aquæ, purgatissimum, clarum tranquillum.*
H. *Terræ, purum, ac simplex, omnibus tum naturæ, tum artis operibus liberum.*
I. *Ministerio Angelorum, et imperio Christi, boni à malis separantur.*
K. *Boni audiunt à Christo Venite benedicti &c. Mali; Ite maledicti.*
L. *Inferni horrendum os apertum damnatos cum diabolis deuorat.*
M. *Peracto iudicio, Christus intelligitur ascendere in empyreum Cœlum cum Angelis, & sanctis omnibus, regnaturus in æternum.*

plurima: vbi præsertim est aliquid ex Euangelio quo niti possimus: vt alibi legimus; Et erat subditus illis: hoc autem loco; Accesserunt Angeli, & ministrabant ei, cibum nimirum Christo. Poterimus igitur meditari cibum Christo Angelorum ministerio allatum, siue è cælo, siue à Matre virgine; quod & nonnulli sancti Doctores meditati sunt.

A. Afferunt Angeli cibaria, suam singuli partem: vnus autem Archangelus princeps munia gerit Oeconomi. Pompam Angelicam specta aëra secantem, & tenentem iam montem, vbi Christus famelicus expectabat.

B. Montem eundem credere possumus, vbi fuit tertiùm tentatus Christus: nam consentaneum est aliò non discessisse fame imbecillum.

C. Sedens IESVS, Angeli illi ministrantes, vnus mantile super saxum pro mensa extẽdit, alius panem & cultrum apponit, ille in scutella offam ex legumine, hic pisciculos, alius potum in cyatho, officiosissimè omnia, suo loco & ordine, summa cum decentia, summa cum humilitate ac reuerentia. Aspice Christũ comedentẽ diuina quadã modestia ac temperantia, & refice spiritum tuum.

FERIA SECVNDA POST PRIMAM DOMINICAM QVADRAGESIMÆ.

Iudicium vniuersale.

MATTH. XXV. ANNO XXX. III.

In xxviij. imaginem adnotatiuncula. *xxviij. 99.*

- *A.* *IESVS in throno gloriæ sedens iudicium exercet.*
- *B.* *Cæli, planetæ, & stellæ longè illustriores quàm antea.*
- *C.* *Circumstant IESVM omnes Angelorum ordines.*
- *D.* *Assidet filio virgo Mater, & suo gradu electi omnes.*
- *E.* *Elementa noua. purissimum & liquidissimum ignis elementum.*
- *F.* *Aëris lucidum, amænum, pacatissimum, nulla regionum diuersitate.*
- *G.* *Aquæ purgatissimum, clarum, tranquillum.*
- *H.* *Terræ purum ac simplex, omnibus tum naturæ, tum artis operibus liberum.*
- *I.* *Ministerio Angelorum, & Imperio Christi boni à malis separantur.*
- *K.* *Boni audiunt a Christo, Venite benedicti &c. Mali, Ite maledicti.*
- *L.* *Inferni horrendum os apertum damnatos cum Diabolis deuorat.*
- *M.* *Peracto Iudicio Christus intelligitur ascendere in Empyreum cælum, cum Angelis & sanctis omnibus regnaturus in æternum.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XXV.

CVM autem [a] venerit filius hominis in [b e f g h] maiestate sua, & omnes [c] Angeli cum eo: tunc sedebit [d] super sedem maiestatis suæ, & [i] congregabuntur ante eum omnes gentes, & [i] separabit eos ab inuicẽ, sicut pastor segregat oues ab hœdis: & statuet oues quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. Tunc dicet Rex his qui à [k] dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, &

collegiſtis me: nudus, & operuiſtis me: infirmus, & viſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me. Tunc reſpondebunt ei iuſti, dicentes; Domine quando te vidimus eſurientem, & pauimus: ſitientem, & dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hoſpitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te? aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te? Et reſpondens Rex dicet illis; Amen dico vobis, quamdiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Tunc dicet & his qui à [k] ſiniſtris erunt; Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angelis eius. Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitiui, & non dediſtis mihi potum: hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus, & non operuiſtis me: infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me. Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes; Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmũ, aut in carcere; & non miniſtrauimus tibi? Tunc reſpondebit illis dicens; Amen dico vobis, quamdiu non feciſtis vni de minoribus his, nec mihi feciſtis. Et ibunt hi in [l] ſupplicium æternum: iuſti autem in [m] vitam æternam.

ADNOTATIO.

PRima imago, quæ prima Dominica Aduentus facta eſt, ad illa attinet quæ Iudicium vniuerſale proximè præcedent, hæc ad ea quæ erunt coniuncta cum ipſo Iudicio. Illic venit ad iudicandos viuos & mortuos Chriſtus, hîc ſedet in Iudicio. Illic mittit Angelos ad miniſterium reſurrectionis; moriuntur, reſurgunt, adducuntur in vallem Ioſaphat homines: hîc omnes iam reſurrexerunt à mortuis, & ſunt antè Chriſtum ad thronum maieſtatis eius congregati. Illic minantur omnes creaturæ mortalibus, malis præſertim; hîc illarum minarum eſt finis. Exercetur verò iudicium in malos horrendum, in bonos ſuauiſsimum. Denique ignis incendio, qui præcedet Chriſtum, totus orbis, & opera eius conflagraſſe, & purgata eſſe omnia intelliguntur: aliud nihil remanere, quam cælos, elementa, homines, Dæmones; hos in Infernũ detrudendos, illos iudicandos, vel in vitam æternam, vel in æternum ignem.

A. IESVM contemplare in nubibus cæli, & throno gloriæ maieſtatis ſuæ ſedentem, iudicium exercentem, aperientem libros vbi acta ſingulorum hominum conſcripta erunt. Hæc enim omnia fient palàm hominibus omnibus, Angelis, Dæmonibus. Diſceptatio contra malos præcipuè agetur: vrgebunt Dæmones damnationem, Angeli teſtimonium contra eos ferent. Chriſtus ſupra quam dici poteſt in illos ſe iratum oſtendet, ſeparabuntur à bonis mali; erit teterrima ipſorum calamitas & deſperatio. Contra verò bonorum erit diuerſa ratio iudicij: benigniſsimè cum ipſis Chriſtus aget, probans eorum benefacta & laudans. Angeli præclarum dabunt teſtimoniũ, Dæmones repellentur: erit ſpecioſiſsima & iucundiſsima horum iudicij facies. Tandem, etiãſi breuiſsimè, omne eſt conſumandum iudicium: feret ſententiam Chriſtus, vt mali in ignem eãt & ſupplicium æternum, in gloriam boni & vitã æternam: illi cum horrendo Lucifero & eius aſ-

ſeclis

fectis Dæmonibus omnibus; hi cum Christo, & Sanctis omnibus, & Angelis eius triumphantes.

B. Cæli vndecim, septem videlicet Planetarum, octauum stellarum fixarum, nonum mobile primum, decimum crystallinum cælum, vltimum empyreum, Regia Dei & Beatorum. Nullum quidem cælum purgabitur igne conflagrationis, sed tamen omnium augebitur splendor vehementer. Sol enim septuplo erit clarior, id est longè quàm antea vnquam splendidior: sua inde proportione Luna, & Planetæ alij; omnes stellæ erunt fulgentiores. Accedet gloriosum lumen cælo empyreo à corpore Christi & virginis Matris, paulò post etiam Beatorum. Erit enim cælum planè dignitate, & gloria, & splendore nouum.

C. Circumstant Christum Seraphim supernè, ad latera Cherubim, sub pedibus Throni, aliorũ ordinum Angeli alij assistunt, alij subseruiunt iudicij actioni.

D. Assidet Christo Ioannes baptista, & Apostoli, & omnes qui propter regnum cælorum perfectionem vitæ, & consilia Christi sectati fuerint. Hi enim sedebunt quasi Iudices assessores cum ingenti honore. Supra omnes assidebit Iudici filio, Iudex ipsa primaria virgo mater Maria.

F. Ignis elementum, non iam minax vt anteà, sed igne etiam conflagrationis purgatum, splendidius, placidas flammas vibrans quietissimè.

F. Aër lucidus, amœnus, pacatissimus, nulla diuisus regionum diuersitate, absque omni volucri.

G. Aquæ elementum vt vitrum purgatissimum, clarum, tranquillum, sine piscibus.

H. Terra crystallo similis, saxis, arboribus, & herbis omnibus, & virgultis nudata, omni metallo leuata, omni viuente liberata, nondum tamen hominibus. Terra enim, & eius omnia opera igne exurenda sunt: existet verò ipsa pura, nitida, quasi exultans, vt ab omni corruptione libera.

I. Vide Angelorum ministerio, ex Imperio Christi IESV separari bonos à malis, illos rapi in aëra ad dexteram Christi: alios detrudi in ignem paratum, vbi iam ardebunt Dæmones omnes.

K. Illi audiunt; Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi. Contra hi; Ite maledicti in ignem æternum.

L. Terræ apertum os horrendum, ingens; tartarus hians ignem & tenebras eructat: coniunguntur verò inferni flammæ cum igne cõflagrationis. Hic est omni spurcitia, & excrementis orbis purgatione contractis cõtaminatus & horrendus. In hunc ignem & baratrum coniiciuntur Dæmones primùm, deinde mali homines. Ignem præterea considera cum damnatis hominibus & Dæmonibus, in centrum terræ, & locum Inferni proprium præcipitandum, claudendam terram. Illic absque vlla vel Dei, vel Sanctorum, vel Angelorum misericordia, ablata omni spe veniæ, in æternum cruciandos cum teterrimis Dæmonibus infelicissimos homines.

M. Simul illud considerandum, quemadmodum peracto omni iudicio, ad cælum cum Matre Maria Virgine, cum Angelis & Sanctis omnibus, gloriosissimo triumpho ascendat Christus IESVS, regnaturus cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorũ. Nec creatum aliud quicquam tandem remanebit, quàm Infernus cum Diabolis & damnatis hominibus, Limbus puerorum, assumptis ex resurrectione corporibus (ad quos nihil planè eorum quæ diximus pertinebit): quatuor elementa, Cæli, Angeli, & beati homines, paradisus cælestis.

MEDITATIO.

VTilem in primis viam mortalibus Deus proposuit ad salutem fratres, hinc metũ, inde spem; vt ille ad hanc nos propellat, & quò acrior metus sit, eò vehementiùs ad spẽ, & virtutis amorem & exercitium compellamur. En vobis fratres, ostendit antea Deus signa horrenda, quæ præcedent Iudicium vniuersale orbis terrarum; nunc ita conterritos, & in angustias extremas compulsos mortales statuit ante Iudicem Christum, Deum omnipotentem, iratum. Vbi apparere audebis ô homo, etiamsi nil tibi conscius fueris, si tamen non fueris? Vbi verò qui malitia & vitijs erunt contaminati? Cælum hinc erit apertum, illinc Infernus: è Cælo gloria sempiterna lætam futurorum bonorum significationem exhibebit, Inferni os immane, horrendum, conspicietur apertum, flammas eructans tartareas. Quid hic facies ô homo? summam putabas præcedentem terrorem eorum quæ vidisti veniente Christo ad Iudicium; at longè hic est maior, quem incutiet Christus

ex throno maiestatis suæ. Illi terrores erant nuncij huius horrendi & extremi Iudicij. Illic creaturæ minantur, Creator etiam ipse, nihil tamen adhuc aliud quàm iratus comminatur: hîc verò furore suo excandescentē, nec tantùm minantem conspicimus Creatorem ipsum filium Dei omnipotentis, Deum ipsum omnipotentem, & coëternum Patri, sed etiam separantem iam bonos à malis, & ferentem extremi Iudicij perpetuam sententiam, vt illi in Paradisum eant, hi in æternum Inferni ignem cum teterrimis Dæmonibus contrudantur. Si credis hæc, vt credis, contēde vt ne fiat fides tua speculatiua solùm; quod non est, nec esse debet; ex qua scilicet nihil moueatur cor tuum, nihil sensus tui interiores, nihil spiritus; sed adnitere vt practica sit fides, qualis est, & esse omnibus debet; vt his rebus repræsentatis & creditis, mouearis acriter ad timorem primum, etiam seruilem, qui vtilis esse & solet & potest; inde in spem erigaris, vnde ad charitatem progressum facias, & sanctum Dei timorem. Cor tuum ardeat amore in Deum & proximum, sensus interiores intenti sint ad gloriam electis repræsentatam, ad eam te recipias, ad Christum, ad Sanctorum in aëre societatem te aggreges; vt Spiritus Christi IESV bonitate & misericordia fruaris in iucunditate Dei. Magnam verò existimate fratres confusionem, & animæ detrimentū, si ad hæc Dei iudicia per socordiā non timeatis: ita enim reputabimini Dæmonibus ipsis esse in hac parte stupidiores. Hi enim credunt & contremiscunt, nec portant aduersum se execrabile iudicium: mouentur tamē, non ad salutem, sed ad desperationem, & impatientiam, & Dei blasphemiam, & eius iustitiæ detestationem. At nos contra, vbi tempus habemus, vbi clausa nobis non est ianua (vt Diabolo & asseclis eius) ad tantam salutem & perfectionem animarum nostrarum, quę nobis per hæc mysteria & terrores Dei offertur, per timorem, per spem, per charitatē, per bona & sancta opera festinemus ad meliora cōtinenter, & ad perfectiora contendamus in Christo IESV Domino nostro. *Iacob 2.*

FERIA TERTIA POST DOMINICAM PRIMAM QVADRAGESIMÆ.

Eijcit iterum IESVS vendentes de templo.

MATTH. XXI. MARC. XI. LVC. XIX. ANNO XXXIII.

In xxix. imaginem adnotatiuncula. xxix. 88.

- *A.* *Templum, & in eo atrium tertium.*
- *B.* *Christi splendor è vultu, & maiestas quæ terret omnes.*
- *C.* *Ad eius vocem fugantur oues, & boues dissipantur &c. Ementes se proripiunt.*
- *D.* *Verbo euertit nummulariorum mensas, & æs effundit.*
- *E.* *Subuertit sedes vendentium columbas, tolluntur columbæ.*
- *F.* *Sanantur cæci & claudi.*
- *G.* *Canunt pueri: Osanna Christo IESV.*
- *H.* *Principes & Seniores hæc ægerrimè ferunt.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. XI. MATTH. XXI. LVC. XIX.

Et veniunt Hierosolymam.

ET cum intrasset IESVS Hierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, dicens:
Quis est hic?
Populi autem dicebant:
Hic est IESVS Propheta à Nazareth Galilææ.

MAR.

FERIA III. POST DOMIN. I. QVADRAGESIMAE.

Eijcit iterum IESVS vendentes de templo 88

Matt. xxi. Marc. xi. Luc. xix. Ioan. xij. Anno xxxiij. xxix



A. *Templum, & in eo atrium tertium.*
B. *Christi splendor è vultu, & maiestas, quæ terret omnes.*
C. *Ad eius vocem fugantur oues, et boues dissipantur, &c. Ementes se proripiunt.*
D. *Verbo euertit numulariorum mensas, & æs effundit.*
E. *Subuertit sedes vendentium columbas; tolluntur columbæ.*
F. *Sanantur cæci, & claudi.*
G. *Canunt pueri; Osanna Christo IESV.*
H. *Principes, et Seniores hæc ægerrime ferunt.*

MAR. XI.	MATTH. XXI.	LVC. XIX.
Et cum introiſſet in templum,	Et intrauit [b] IESVS in [a] templum Dei,	*Et ingreſſus in templum,*
cæpit eijcere vendentes & ementes	& eijciebat omnes vendentes & ementes in templo, & [d] menſas nummulariorum, & [e] cathedras vendentium columbas euertit.	*cæpit eijcere vendentes in illo & ementes.*
& non ſinebat vt quiſquam transferret vas per templum: & docebat, dicens eis;	Et dicit eis:	
Nonnè ſcriptum eſt,	Scriptum eſt; Domus mea, domus orationis vocabitur;	
omnibus gentibus?		
	vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.	
Quo audito, Principes Sacerdotum & Scribæ quærebant quomodo eum perderent. Timebant enim eum, quoniam vniuerſa turba admirabatur ſuper doctrina eius.		
	Et acceſſerunt ad eum [f] cæci & claudi in templo, & ſanauit eos. Videntes autem [h] Principes Sacerdotum & Scribæ mirabilia quæ fecit; & [g] pueros clamantes in téplo, & dicentes; Oſanna filio Dauid: [h] indignati ſunt, & dixerũt ei: Audis quid iſti dicunt? IESVS autem dixit eis; Vtique: nũquam legiſtis, quia ex ore infantiũ & lactentium perfeciſti laudem?	
Et circumſpectis omnibus, cum iam veſpera eſſet hora,		
	Et relictis illis,	
exijt	abijt foras	
in Bethaniam cum duodecim.	extra ciuitatem in Bethaniam, ibique manſit.	

ADNOTATIO.

BIS eiecit Christus vendentes è templo; ad initium prædicationis, & ad finem, paucis diebus antequam crucifigeretur. Illic apud Ioannem addit flagellum imperio, & euertit sedes vendentium columbas, neque eiecit ementes: hic absque flagello vtrosque expellit, & vendentes & ementes, & sedes vendentium columbas subuertit. Ad eiectionem secundam pertinet hæc imago. Mitiùs videlicet in prima eiectione egit, vt in initio prædicationis; nam flagellum ad oues & boues eyciendos tantùm, vel si ad ementes & vendentes etiam retulit, id intendens tātùm fecit, non autem cedens.

A. Templum, vnde eiecit omnes vendentes & ementes, diuina quadam auctoritate, & cui contradicere nemo poterat.

B. Christus diuinum splendorem è vultu & oculis emittens, indignabundus, extenta manu imperat vendentibus & ementibus vt abeant.

C. Ad Christi imperantis vocem disperguntur cōsternatæ oues, boues, & quicquid erat gregis; conterriti diffugiunt pastores: qui verò hæc vendebant vel emebant attoniti dissipantur.

D. Verbo euertit Christus mensas nummulariorum, æs proiectum colligunt collybistæ.

E. Cum etiam sedes eorum qui vendebant columbas subuertisset Christus, auferuntur columbæ vel pauidæ euolant; neque vas aliquod sinit per templum transferri. Neque mirum si ad eius vocem perturbantur hæc ac tremiscunt, quæ intercidit flammam ignis, & concutit desertum & orbem.

F. Sanantur cæci & claudi.

G. Clamant pueri in templo;

OSanna filio Dauid.

H. Rumpuntur inuidia & dolore Principes Sacerdotum, adeunt ad Christum, nec vim tamē audent inferre; increpant, & expostulant cur illas laudes patiatur de se prædicari. Christus verò laudes non refutat, sed ab infantibus & lactētibus perfectas proficisci laudes, hoc est è puris & simplicibus animis docet.

MEDITATIO.

EN Domine IESV, qui es Deus benedictus in sæcula, quemadmodum ostendisti velle te, & alio, & hoc Euangelio, vt quotquot reliquimus omnia, nihil in Ecclesia, vel commutemus, vel permutemus, vel quæramus beneficiorum, vel desideremus. Hæc vt ita faciamus, de tua benignitate accipimus. Cōserua, & auge in nobis hanc voluntatem benigne IESV. Tua est hæc gratia, non nostrum meritum. Serui tui indigni, & inutiles sumus, & nihili. Verùm alia mala surrepserunt de nostra miseria in animum nostrum, aliæ commutationes, permutationes, emptiones, negotiationes. Quotus enim quisque non ad sensibiles spectat consolationes in suis actionibus & vita? & illas non auidè, ne dicam vnicè desiderat? ab illis nō ita mouetur, atque si nullum esset aliud præmium, vel aliud nihil per se desiderandum? Contra verò, si obturbent desolationes & tribulationes, quis est qui non fatiscat? qui animum non despondeat ac debilitetur? deuotionē, actiones pias vel non prætermittat, vel non agat desidiosè? postremo non ita se gerat, quasi in consolationibus sit summum bonum, in desolationibus malum summum? Quod nō est. Creaturæ enim vtræque sunt nobis dispensatæ à Deo, vt illis adminiculis ad nostram vtilitatē, & Dei gloriam vtamur sapienter, sobriè, ac patienter. Magnum nobis in dies periculum sancte IESV, imminet ab his consolationū & desolationum vicissitudinibus: identidem enim in harum desiderio vel fugi cęcutimus, & in earum vsu ab scopo & veritate aberramus. Doce cor nostrum sancte IESV. Audio Domine consolationem bonam quidem esse & vtilem nobis; sed non minùs bonam & vtilem desolationem; nonnunquam esse vtiliorem, vt tibi placet Domine. Vtendum sapienter consolatione ac sobriè: desolatione patienter atque alacriter: vtrâque perfectè. Consolatio, vt promoueat potentias nostras ad virtutem, non absorbeat voluptate; ne sistamus in illa, sed ex illa in Deum, & voluntatem eius faciendam feramur; indignos esse nos consolatione omni existimemus, desolationem omne gaudium esse deputemus, in illa gloriemur, per illam nos IESV esse imitatores sciamus: illam esse crucem nostram, qua sinè non possumus Christi esse discipuli, nec intrare in regnum cælorum sine tribulationibus. Ne despondeamus animum fratres: in tribulatione enim posita est salus nostra in Christo. Communicatio est eius pasionum tribulatio: Iac. 1.

FERIA IIII. POST DOMIN. I. QVADRAGES.

Quærunt signa à IESV Iudæi.

Matt. xij. Luc. xi. Anno xxxij.



A. *Domus in Capharnaum.*
B. *Malitiose signum petunt quidam de Scribis & Pharisæis.*
C. *Christus zelo spiritus respondet illis seuere: Generatio mala, &c.*
D. *Ionas fugit: Absorbetur, & euomitur à Ceto; Venit Niniuem: Concionatur.*
E. *Salomon in throno gloriæ suæ, ad quem venit Regina Saba.*
F. *Homo, à quo vnus dæmon exierat.*
G. *In eum irruunt septem alij nequiores diaboli.*

tribulatio : non enim glorificabimur cum Christo, nisi cum eo compatiamur. In tribulatione nobiscum est Deus, adiuuat nos, dilatat cor nostrum: dat lucem oculis mentis desolatio, si quis illa scitè vtatur. Quàm multa nos pretereunt? in quàm multis erramus in consolatione? non de ipsa, sed de nobis, quibus in consolatione omnia videntur bona per abusum consolationis. Contra verò aperit nobis oculos mentis desolatio, & multa tunc videmus in nobis, vel vitanda, vel emendanda, quæ in consolatione non animaduertebamus. O sanctam & dulcē desolationem, & admirabilem ijs quos interius doces Domine. Da mihi hoc donum Christe IESV benigne, & habebo paradisum in hac valle miseriarum. Neque enim nostra est tribulatio, vt tua in Cruce fuit, vbi absque consolatione vlla à Patre fuisti derelictus. Nostræ tribulationes non eiusmodi sunt; etenim harum acerbitatem sustulit illa tua extrema, & aliæ bone IESV: & nunc continenter tuo merito, tua oratione apud Patrem illas lenis, tuas reputas semper omnes nostras pasiones, nostra etiam peccata. Illa continenter Patri per passionē tuam, & omne vitæ tuæ meritū repræsentas: & exaudiris quidem semper pro tua reuerentia & dignitate. Amen.

FERIA QVARTA POST PRIMAM DOMINICAM QVADRAGESIMÆ.

Quærunt signa à IESV Iudæi.

MATTH. XII. LVC. XI. ANNO XXXII.

In xxx. imaginem adnotatiuncula. XXX. 46.

A. *Domus in Capharnaum.*
B. *Malitiosè signum petunt quidam de Scribis & Pharisæis.*
C. *Christus zelo spiritus respondet illis seuerè: Generatio mala &c.*
D. *Ionas fugit, absorbetur & euomitur à ceto, venit Niniuem, concionatur.*
E. *Salamon in throno gloriæ suæ, ad quem venit Regina Saba.*
F. *Homo à quo vnus Dæmon exierat.*
G. *In eum irruunt septem alij nequiores Diaboli.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XII.	LVC. XI.
TVNC[a] responderunt ei quidam de [b]Scribis & Pharisæis dicentes;	*Et alij tentantes,*
Magister, volumus à te signum videre.	*signum de cælo quærebāt ab eo.*
Qui respondens ait illis;	*Turbis autem concurrentibus cœpit dicere;*
Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ.	*Generatio hæc, generatio nequam est;*
	Nam sicut fuit Ionas signum Niniuitis, ita erit filius hominis generationi isti.
Sicut enim fuit [d] Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.	

MATTH. XII.	LVC. XI.
Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ:	*ad prædicationem Ionæ;*
& ecce plus quam Ionas hîc.	
Regina Auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & cōdemnabit eam,	*cum viris generationis huius, & condemnabit illos:*
quia venit à finibus terræ audire ſapientiam [e] Salomonis; & ecce plus quam Salomon hîc.	
Cum autem [f] immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulabat per loca arida quærens requiem,	*de homine, perambulat per loca inaquoſa*
& non inuenit.	*& non inueniens*
Tunc dicit;	*dicit;*
Reuertar in domũ meam vnde exiui:	
& veniens inuenit eam vacantem,	*Et cum venerit, inuenit*
ſcopis mundatam, & ornatam.	
Tunc vadit, & [g] aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe,	
& intrantes habitant ibi:	*& ingreſsi*
& fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus.	
Sic erit & generationi huic peſſimæ.	

ADNOTATIO.

A. Domus in vrbe Capharnaum intelligitur, intra quam interrogatus à quibuſdam Scribis & Phariſæis reſpondit Chriſtus.

B. Scribæ & Phariſæi malitioſè ſignum aliquod à Chriſto flagitantes, cui non erant credituri, etiam ſi plura feciſſet miracula quàm fecerat, vel eſſet facturus: & de cælo quidem petebant ſignum, ſimiliter atque Elias & Samuel fecerunt.

C. Chriſtus autem zelo ſpiritus ſui illis reſpōdet ſeuerè pro illorum merito: Vos praui homines eſtis, & adultera generatio, (quo verbo tam priorem patrum, quàm ipſorum præſentem infidelitatem deſignat, vt inquit Chryſoſtomus.) Quare indigni eſtis ſigno alio, quàm quo confundamini. Eſto igitur vobis ſignum Ionas, ex cuius prædicatione ſunt conuerſi Niniuitæ: eſto Regina Auſtri, id eſt Æthiopiæ & Saba, quæ venit è terræ finibus, vt ſapientiam Salomonis audiret: & tamen videtis hîc qui pœnitentiã, qui ſapientiam vobis prædicat maiorem Iona, ſapiētiorem Salomone, nec agnoſcitis: illi igitur vos condemnabunt in reſurrectione.

D. Ionas fugit à facie Domini in Tharſis, id eſt in mare incertum, vt nauigaret, modò à Iudæa fugeret. Quod (vt inquit Hieronymus in Ionam) magis conuenit fugitiuo & timido, non locum fugæ ocioſè eligere, ſed primam occaſionẽ arripere fugiendi. Cap. 1. *Conſcendit quidem nauim Ioppæ, excitata autem ſæua tempeſtate, ſuo conſilio in mare proiectus, ab ingenti ceto exceptus eſt, & triduo in ponto Euxino in terram expoſitus, vt refert Ioſephus ex Hebræorum commentarijs,* Lib. 9. ant. c. 1 *inde per Armeniam in Aſſyriam proximã regionem, & Niniuen peruenit. Certè ſi in Cappadociam, vel maiorem Armeniam eſt eiectus,*

breuius

breuius potuit Niniuen peruenire, quàm si in quodcunque aliud littus.

E. Salomon in throno suo, ad quem, vt eius celebrem sapientiam audiret, venit Regina Saba & Æthiopiæ, cum magno comitatu, & cum ingenti thesauro & opibus. Hæc fuit etiam Ægypti Regina, cuius erat regia initio Meroës Insula Nili, tempore autem Christi & Apostolorum dicebatur Regina illa Candace, nec obtinebat Ægyptum. Dicitur verò venisse à finibus terræ, quod ab interioribus Africæ, non longè ab æquinoctiali.

F. Homo repræsentatur à quo dæmon vnus exierit.

G. Idem in quem rursus septem nequiores atque importuniores Diaboli introëunt.

MEDITATIO.

DOcuit nos sapientia Dei IESVS proximo Euangelio consolationes spirituales, & desolationes, vel tribulationes quo loco habendæ sint: hoc verò viam ostendit qua emendemus, si quid in illis rebus vtendis errari à nobis contingat. Audite fratres, audite pij omnes quid fieri soleat. Secedit quis ad exercitia spiritualia, quæ Societas IESV, vel etiam alij communicare solent, vel omnino ad seriam orationem: statim incurrit auiditas rerum supernaturalium, signorum, reuelationum, visionum. At vbi tunc humilitas? vbi simplicitas? Nonne etiam illud attinere interpretari possumus ad Dei tentationem, quasi Deo dicamus; volumus à te signum videre? Nonne habere in animo videmur, non secuturos nos viam spiritualem, nisi temporales has consolationes simul acciperemus? His respondet Christus, dandum non esse signum, non dandas veras consolationes, peruersas esse & adulteras illas cogitationes: simplicitatem, humilitatem, & fidem esse in oratione & spiritualibus exercitijs amplectendas. Non dabitur igitur huiusmodi signum aliud nisi Ionæ, & Reginæ Saba, hoc est nisi pœnitentiæ vsus, & meditationis vitæ Christi, diuinæ scilicet sapientiæ. Vbi enim illæ vanitates in cor tuum ascendunt, cogitandum tibi seriò de tua est indignitate, de tuis peccatis, de pœnis quas pro his mereris. Tibi dictum esse ex Dei persona; Adhuc quadraginta dies, & quid scis an subuertaris & pereas? quid dico dies quadraginta? Quid scis an hodiè? an nunc cū illas inanitates persequeris? Hæc igitur te cogitatio adigat ad pœnitentiam, eo spiritu ingredere ad orationem, & opera tua exerce coram Deo ex spiritu pœnitentiæ, humilitatis, atque simplicitatis. Hinc rursum accipe aliud principium exemplo Reginæ Saba. Vehemens desiderium concipe audiendi verbū Dei, hoc incitatus veni ad Christum diuinum Salomonem, eius vitam meditare, præsentiā omnium mysteriorum ante oculos mētis tuę pone, inquire, scrutare, ora: fiet vt audias sapientiam Dei, & instruaris ad agnoscendas animi tui prauitates, tuos errores, tuas imperfectiones multas & magnas. Hæc signa pete, hæc persequere, non vanitates & insanias falsas. Nam si secus feceris, fiet vt desiderium illud tuum, cum Deo non placeat, aperiat ianuam illusionibus, & à Diabolo excipiatur. Nam qui ita arroganter signa quærit, adducit rerum insolitarum cupiditatem malo spiritu ductus, quæ quid aliud est quàm à Dæmone expetere vanitates & mentis deliria? Resistite *Iacob. 4.* igitur fratres Diabolo, & fugiet à vobis, & veras accipietis à Christo IESV consolationes, verum fructum orationū vestrarum & actionum. Cauete verò ne vobis eueniat, quod *Luc. 11.* Christus minatus est omnibus sua proportione, ne cum exierit à vobis per veram pœnitētiam, vel Religionis ingressum Dæmō vnus, nec amplius crassis vitijs vos superet, tamen vires intendat Satan, & mittat vel plures tentatores, vel fortiorem aliquem spiritum, qui spiritualibus prauitatibus vos deludat atque euertat, & fiant vestra posteriora peiora prioribus, vt sunt vitia spiritualia carnalibus peiora atque difficiliora. Quod auertat malum Christus IESVS, qui est benedictus in sæcula. Amen.

FERIA V. POST DOMINICAM PRIMAM QVADRAGESIMÆ.

De Chananæa.

MATTH. XV. MAR. VII. ANNO XXXII.

In xxxi. imaginem adnotatiuncula. xxxi. 61.

A. Regio Tyri & Sidonis in Phænice.
B. Domus in pago, vbi voluit latere IESVS.
C. Tyrus non longè.
D. IESVM primum intellige domum ingressum, quem sequuta est mulier.
E. Egressum consequitur, clamat, rogant pro ea discipuli, respondet illi tandem IESVS, O mulier &c.
F. Domus Chananææ, & in ea liberata filia à Dæmonio.
G. Edunt catelli de micis cadentibus de mensa dominorum.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XV.	MAR. VII.
ET egressus inde IESVS, secessit in [a] partes [c] Tyri & Sidonis.	*Et inde surgens abyt in fines*
	Et [d] ingressus [b] domũ, neminẽ voluit scire: & non potuit latere.
Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa,	*Mulier enim*
	statim vt audiuit de eo, cuius filia habebat spiritum immundum,
clamauit dicens ei: Miserere mei Domine fili Dauid; filia mea malè à Dæmonio vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes [e] discipuli eius, rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens ait; Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. At illa venit,	
	[e] intrauit, & procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis, Syrophænissa genere.
& adorarit eum dicens; Domine adiuua me.	
	Et rogabat eum vt dæmoniũ eyceret de filia eius.

MATT.

FERIA V. POST DOMIN. I. QVADRAGES.

De Cananæa.

Matth. xv. Marc. vij. Anno xxxij.



A. *Regio Tyri, & Sidonis in Phœnice.*
B. *Domus in pago, vbi voluit latere IESVS.*
C. *Tyrus non longe.*
D. *IESVM primum intellige domum ingressum, quem secuta est mulier.*
E. *Egressum consequitur; clamat; rogant pro ea discipuli. Respondet illi tandem IESVS; O mulier, &c.*
F. *Domus Cananææ, & in ea liberata filia à dæmonio.*
G. *Edunt catelli de micis cadentibus de mensa dominorum.*

MATTH. XV.	MAR. VII.
Qui respondens, ait;	*Qui dixit illi;* *Sine prius saturari filios:*
Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.	
At illa dixit;	*respondit, & dixit illi;*
Etiam Domine;	*Vtique Domine;*
nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum.	*nam & catelli comedunt sub mensa de micis puerorum.*
Tunc respondens IESVS ait illi:	*Et ait illi;*
O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis.	
	Propter hunc sermonem vade; exijt dæmonium de filia tua.
Et sanata est filia eius ex illa hora.	
	Et cum abijsset domum, inuenit puellam iacentem supra lectum, &c.

ADNOTATIO.

A. REgio Tyri & Sidonis in Phœnicia, quò quasi secesserat ex Galilæa inferiori, & ciuitate Caphernao IESVS: erat verò illa regio Gentilium, ciuitates opulentæ & celebres.

B. Domus in pago non longè à Tyro: in ea voluit latere Christus, verùm non potuit; quod fecit fides quam sciebat magnã esse Gentilis mulieris, quæ fidei Gentium magnitudinem designabat.

C. Tyrus non longè trans pagum.

D. IESVM domum ingredientem spectacũ discipulis latenter, sed suo studio illum, diligentia, & fide inuestigauit mulier Syra ex Phœnicia Chananæa. Nam eam regionem & olim possederant Chananæi, & eò frequentes secesserant, cum aduersum eos bellum gererẽt Hebræi, atque eorum inferiores regiones vastarent. Hæc igitur mulier supplex subsecuta est in domum Apostolos & Christum, petens à vexatione Dæmonis filiam liberari. Nullum verbum illi respondet IESVS, ne in domo quidem.

E. Verum cum se non latere animaduerteret, domo egreditur; egressum prosequitur mulier clamans post Apostolos, rogant pro illa Apostoli, consistit Christus, prouoluitur ad pedes eius mulier. Ibi pulcherrimum illud Gentilis mulieris & Christi IESV colloquium factum est; in quo mulieris constans & humilis fides, & orationis præclara illa importunitas declaratur: elucet verò summa Christi IESV & sapientia & misericordia. Denique refert suæ fidei & orationis mulier præmium, expellitur à filia absente teter Dæmon. Aug. de consen. euan. lib. 2. cap. 49. Glos. in 15. Matt.

F. Domus Chananææ, & in ea libera à Dæmone filia, exultantes domestici.

G. Edunt catelli de micis quæ cadunt de mẽsa Dominorum suorum.

MEDITATIO.

MAgna est huius Euangelij fratres doctrina, plena est diuinæ virtutis & suauitatis; at eius auctor IESVS in sæcula benedictus. Docet nos bonus & sanctus IESVS, quemadmodum magna fide spiritus & humilitate oremus & efficacia, exemplo Chananeę mulieris. Non repetam quæ illa fecit, sed sequar & imitabor. Primum quidem docuit vt agnoscam esse me mulierem, hoc est infirmæ naturæ & incõstantis, gentilem præterea,

Chananæum, Syrophænicem, id est moribus planè deprauatum, à vita spirituali, & terra viuentium extorrem. Hoc quidem sumus omnes ex nobis. Deinde concepta fide, spe, & amore in Christum, qui nobis sese offeret per exemplum Chananææ, prauitatem morum exuamus, vitia depellamus, bono animo in Christo ex illo exilio egrediamur, ad vitæ spiritualis, & terræ viuentium desiderium ingrediamur. Ibi IESVM reperiemus, ad illum clamemus pro filia nostra, pro nostris scilicet potentijs & actionibus, quæ continenter à Dæmone vexantur. Quò enim non penetrat veterator Diabolus? cui cogitationi non se immiscet? cui actioni non se intrudit? suas astutias, malitias, deprauationes vbi non machinatur? Nullum est tempus, nullus locus, nulla nostra actio quam non obseruet, quam non oppugnet, quam non corrumpere conetur impotenter. Clama ad Christum vt illum repellat cum suis diabolicis vexationibus. Domine fili Dei omnipotentis, Deus ipse omnipotens, tuam misericordiam in me extende, nam filia mea à Dæmonio diuexatur. Magnũ detrimentum potentiæ meæ, & meæ actiones patiuntur, nullus est qui me adiuuet, nisi tu qui docuisti me per Chananæam vt orarem, & quo pacto orarem erudisti. Et quidem aliàs vt peterem à malo liberari præcepisti: pestilẽtissimum est malum Diabolus & exitiale. En oro te Domine, & tamen nõ respondes mihi verbum, me non exaudis: exercet in me tyrannidem truculentus hostis humanæ naturę & tuus, sæuit magis in dies. Neque verò moueor admodũ illius acerbitate, moueor quòd impuræ fiant meæ actiones, si nihil aliud, & impediatur spiritualis profectus ac vitæ perfectio. Intelligo te Domine velle orari per sãctos tuos, oro illos vt pro me apud te intercedant, vt meas tibi deprecationes repræsentent, vt pro me orent. Post illos te sequor, nũquàm desinam orare, donec me exaudieris. Dòmine adiuua me, repelle à me hostẽ meũ & tuum. At verò scio similiter respondere te sãctis pro me orãtibus, atque pro Chananæa orantibus Apostolis: Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israël: indignus est iste pro quo exaudiamini, non enim ad eã humilitatem & fidem peruenit, quę impetrat quæ petuntur, & Israël faciunt hominem, id est apud Deum potentem. Ad illam fidem & humilitatem aspiro Domine. En adoro te, procido ad pedes misericordiæ tuæ in cælo cũ Patre & Spiritu sancto regnantis. Adiuua me sancte IESV & benigne. Ecce sancti simul orant pro me. Quòd si mihi dicas (vt dignus sum cui dicas) te filios tuos spirituales exaudire, qui sedent in mensa tua, & tui spiritus consolatione, & cælesti cibo fruuntur; me canem esse, & indignum cuius aliquam rationem habeas: id sanè verum est Domine, & arrogantia mea grandis esset si tuis amicis & conuiuis me annumerarem. Illi Domini mei sunt, ego illorum in te seruus: illi in mensa tua cælesti & diuina tui contemplatione pascuntur, liberati à Dæmonis tyrannide. Mihi sat erit Domine bone, si sum illorum canis & catellus, qui excipiam ea quæ illis de tua diuina largitate redundant: illa mihi sat erunt, illis ero contentus. Age Domine, hoc fac benigne Domine, ne mihi tam sint Dæmones molesti & importuni, contra meam enim voluntatẽ ea mihi offundant quæ tu nosti, nec illos possum abigere. Quòd si hoc de tua prouidentia non placeat, illud saltem facias sancte IESV, vt nihil mihi noceant illæ importunitates quibus me oppugnat tetra illa bestia, sed in fructum animi mei potiùs conuertantur, & ad maius meritum coram te proficiant. Amen.

FERIA

Sanatur Languidus.

Ioan. v. Anno xxxij. xxxij



A. *Piscina Bethsaida Hierosolymis, iuxta portam gregis, vbi languidi, & pecora lauabantur.*
B. *Superne adscribitur Angelus, qui in piscinam descendere solebat.*
C. *Venit ad piscinam IESVS, dicit languido; Vis sanus fieri?*

D. *Respondet languidus; Domine, hominem non habeo, &c.*
C. *Sanat eum IESVS; & præcipit, vt tollat grabatum suum.*
E. *Tollit grabatum paralyticus, & vadit domum: increpant eum Iudæi.*



FERIA VI POST PRIMAM DOMINICAM QVADRAGESIMÆ.

Sanatur languidus.

IOAN V. ANNO XXXII.

In xxxij. imaginem adnotatiuncula. *xxxij.*

47.

A. *Piscina Bethsaida Hierosolymis, iuxta portam gregis, vbi languidi, & pecora lauabantur.*
B. *Superne adscribitur Angelus, qui in piscinam descendere solebat*
C. *Venit ad piscinam IESVS, dicit languido, Vis sanus fieri?*
D *Respondet languidus, Domine hominem non habeo &c.*
C. *Sanat eum IESVS, & præcipit vt tollat grabatum suum.*
E. *Tollit grabatum suum paralyticus, & vadit domũ, increpant eum Iudæi.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. V.

POST hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit IESVS Hierosolymam. Est autem Hierosolymis probatica [a] piscina, quę cognominatur hebraicè Bethsaida, quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum. [b] Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam, & mouebatur aqua: & qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habẽs in infirmitate sua. Hunc cum vidisset [c] IESVS iacentem, & cognouisset quia iã multum tempus haberet, dicit ei; Vis sanus fieri? [d] Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam: dũ venio enim ego, alius antè me descendit. Dicit ei IESVS; [c] Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. Et statim sanus factus est homo ille, & [e] sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbathum in die illo. Dicebant ergo Iudæi illi qui sanatus fuerat; [e] Sabbathũ est, non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis; Qui me sanum fecit, ille mihi dixit; Tolle grabatũ tuũ, & ambula. Interrogauerunt ergo eũ; Quis est ille homo qui dixit tibi; Tolle grabatũ tuum, & ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. IESVS enim declinauit à turba cõstituta in loco. Postea

inuenit eum IESVS in tēplo, & dixit illi; Ecce sanus factus es; iā noli peccare, ne deterius tibi aliquid cōtingat. Abijt ille homo, & nunciauit Iudæis quia IESVS esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur Iudæi IESVM, quia hæc faciebat in sabbatho.

ADNOTATIO.

A. Piscina Hierosolymis iuxta portam gregis: hanc quinque porticus circumsepiunt suis columnis, & intercolumnijs distinctæ. In porticibus est multitudo languētium, cæcorū, claudorū, aridorū, id est eorum qui per se ad aquā accedere non possent; & tamē quæuis infirmitas ibi sanabatur. Hæc pisćina Probatica, id est pecualis dicebatur, quales Romani item pecorū appellabāt. Iudæi hebraicè Bethesda, vel Bethsaida: vtrumque enim significat domum vel locum effusionis, quòd ad piscinam aquæ pluuiales confluebant. Tametsi addit Bethsaida significationem à primario piscinæ officio, quod in ea obseruabant veluti venatores aquæ motum languidi, vt ad commotam accurrerent. In hac piscina lauabantur animalia quæ erant offerenda in templo, vt lota ad templum ducerentur: habent igitur aliquæ porticus greges qui sunt lauandi.

B. Adscribitur Angelus, non qui tunc è cælo descenderit, sed qui tunc, hoc est die Pentecostes quo solebat non descenderit, nec ampliùs vnquam; quòd quem significauerat venturum, & salutem æternam mortalibus allaturum per baptismum sanguinis & aquæ, iam venisset in mundum, & baptismum prædicaret, cuius erat figura illa aqua, illa motio, illa sanatio. Erat autem illa piscinæ aqua rubra.

C. Venit ad piscinam IESVS cum discipulis, vt sanato insigni languido, ostenderet eum se esse qui per Angelum designabatur, & finem imponeret figuræ, ac signum statueret sui aduentus. Videt hominem triginta & octo annos in infirmitate agentem oculis suæ benignitatis & misericordiæ (Domine illis oculis nos vide, plures enim, vel certè omnes annos vitæ nostræ egimus in infirmitate) & interrogat num sanus fieri velit: id est languidum excitat, & eius libertatē iuuat, offertque plenam incolumitatem.

D Languidus repente fit Theologus. Hominē planè confiteor me non habere, nihil enim est in me quo possim surgere, & ad salutem contendere: à te adiutus potero expeditè quæ mihi ex me impossibilia sunt facere. Sic enim solent Doctores, quæ in verbis erat sententia, eam dare ijs qui sanabantur. Certè hîc facit Tuitiensis lāguidum intelligere mysticum alium sensum. Ad hoc verbum, quasi iam cordis eius præparatio esset impleta,

C. Audit à Christo; Surge, tolle grabatū tuū, & ambula; sanatur, exurgit ad verbum Christi. Similiter sanat spiritualiter peccatorem IESVS, deinde iubet surgere, & tollere per virtutum exercitium difficultates in quibus iacuerat, & ad vitam æternam contendere.

E. Discedentem considera qui fuerat languidus, suum grabatum tollentem; insipientiam simul Iudæorum, qui illum obiurgabant quòd tolleret in sabbatho grabatum; vnde calumniæ occasionem arripuerant aduersus Christum. Illud postremò animaduertendum: benignus IESVS paralyticum confirmat post datam salutem, etiā addita timoris seruilis vehementi comminatione: Propter peccata tua triginta & octo annos miserabili infirmitate fuisti afflictus, deteriùs tibi continget nisi à peccatis in posterum te abstinueris. Hoc illi dixit IESVS cum postea paralyticum inuenisset in templo.

MEDITATIO.

Apo. 13. Occisus est agnus Dei Christus IESVS ab origine mundi in diuina acceptatione; semper fuit parata ad salutem piscina probatica Bethsaida & Bethesda aquæ rubræ, id est sanguinis agni immaculati, ex eius vulneribus effusi ad oues Dei lauandas & emundādas. Fuit hoc diuinum mysterium Hierosolymis per piscinam significatum, & baptismi futuri efficacia designata. Vt autem omnibus mortalibus fuit semper prestò sanguinis Christi me-

sti meritum per fidem, ita singulare illud beneficium, etiam ante legem vetere, conferendi gratiam, & remittendi peccatum originale positum fuit in circuncisione, & ijs sacrificijs quæ ad peccatum originale expiandum applicabantur. Dei autem per Christũ in nos misericordia eo maioribus est præconijs extollenda, quæ illam sanguinis Christi piscinã & fontem omnibus mortalibus commõstrauit, & aperuit ad animarum salutem per sacramenta nouæ legis perfecta. Impleuit enim vniuersum mundum hac piscina, hac rubra aqua, hoc est Christi sanguine: omni creaturæ hæc est aperta ianua ad salutem per Ecclesiã: omnibus patet salus per Baptismũ. Nec est quòd quisquam dicat; Hominẽ nõ habeo; verbum enim Dei homo factus est, Christus IESVS sua gratia omnibus adest, inuitat etiam omnes ad salutem & perfectionem, singulis continenter inclamat; Vis sanus fieri? Illud responsum eripit omnibus, hominem non habeo, hominem se offerens, offerens Ecclesiam, offerẽs Angelos & sanctos per inspirationes salutares, offerens concionatores & admonitores alios. Et quid ego hęc memoro? offert liberalissimè seipsum continenter auctorem, cooperatorem, effectorem nostræ salutis & perfectionis. Omnis enim terra plena est gloria redemptionis & salutis, gratiæ & veritatis per Christum factæ. Eò horribilius iudicium eis imminet, si qui tantam salutem, tam obuiam, tam facilem neglexerint. Verũ aduertite fratres, atque adeò omnes qui proximò iuuando operam datis, attendite nè sæpè fiat, vt dum aliorum salutem procuramus, nostram negligamus, in alios seueri simus iudices, & acres reprehensores, importuni etiã, in nostra verò salute & perfectione blandi & debiles, & negligentes: quasi non sit finis noster, vt simul & nostrarum animarum, & proximorum salutem & perfectionem cum gratia Domini impensè procuremus, & quasi nõ mandarit Deus vnicuique de proximo suo. Quotus enim quisque nostrum non triginta & octo annos, id est omnes annos habuit in peccatis, in imperfectionibus, in passionibus suis? Et cum habeat paratam piscinam sanguine & gratia Christi IESV in omnes redundantem; semper tamen excusat, se hominẽ non habere, hoc est semper somnolentiæ & desidiæ indulget, nunquam audit, vis sanus fieri? nunquam videt, nunquam auscultat Christum præcipientem: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. Tacemus semper in nostris miseriis, nunquam assurgimus ad meliora, nunquam tollimus peccata nostra per pœnitentiam perfectam, nunquam contendimus ad vitæ perfectionem seriò, nunquam verè proficimus, nunquam ad victoriam nostri euadimus, nunquam ad pacem spiritus attingimus, nunquam ad cælestium rerum contemplationem, diuinumque lumen leuamur. Quid expectamus fratres? Quid ampliùs potuit pro nobis Christus facere vel docere, quod non fecerit, quod non docuerit? Quid nunc non facit & docet ad nostram salutem & perfectionem? Quando aperiemus oculos ad diuinam lucem, & aures ad cælestem doctrinam? Quando respondebimus Christo intimo ex corde, volo sanus fieri? quod animo dixit ille infirmus vehementer se cupere tot annos. Hoc igitur pleno cordis sensu tandem dicamus: simul fateamur facultatem nos nunquàm habuisse de nostra segnitie atque socordia veniendi ad perfectam animę nostrę sanitatem. Semper etiam (tametsi ad piscinã venire potuissemus) homines tamen nos nõ præbuisse Christo vocanti, Patri eius trahenti nunquam fuisse obedientes, nunquàm gratiæ Dei esse ritè cooperatos. Itaque nunquam ad sanitatem & pacem animæ nostræ peruenire potuimus. Hanc nostram desidiam deploremus apud IESVM, & tã grauẽ somnũ animi nostri & torporem illo auctore & adiutore excutiamus. En Christus è cælo cordi nostro sese insinuat, & nos inuitat; Vis sanus fieri? Ne illi amplius respõdeas, hominẽ nõ habeo; sed in humilitate & suauitate cordis tui responde: Volo Domine: nam hominem te habeo, qui me solo verbo ad piscinam illam immensam atque inexhaustam tui sanguinis & gratiæ immerges, vbi & à meis liberabor infirmitatibus, ne saltem mihi noceant, & inebriabor multitudine tuæ misericordiæ, suauitatis, & gloriæ; tua virtute tollam meum grabatum, id est meas difficultates: non enim illæ impedient, quin in via tuorum mandatorum & consiliorum ambulem cum alacritate & feruore spiritus tui; sis benedictus in sæcula.

SABBATHO POST PRIMAM DOMINICAM QVADRAGESIMÆ.

Tansfiguratio Christi.

MATTH. XVII. MAR. IX. LVC. IX. ANNO XXXIII.

In xxxiij. imaginem adnotatiuncula. xxxiij. 63.

A. *Paneas regio, vnde venit IESVS in Thabor montem.*
B. *Relictis aliis discipulis ad radices montis cum turba, Petrum, Iacobum, & Ioannem secum in cacumen aßumpsit.*
C. *Thabor in campo magno Galilææ Esdrelon.*
D. *IESVS in planicie montis, cuius redundat gloria animæ in corpus, quæ fuit transfiguratio. Adsunt Moyses, & Elias.*
E. *Euigilantes è somno discipuli vident IESVM transfiguratum, & Petrus ait: Bonum est nos hîc esse &c.*
F. *Adhuc eo loquente, ecce nubes obumbrauit eos, & fit vox patris è cælo.*
G. *Moyses in Limbum,*
H. *Elias in Paradisum terrestrem raptus, cum Apostoli ad vocem cecidissent in terram.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. IX.	MATTH. XVII.	LVC. IX.
	ET [a] post dies sex assumpsit IESVS Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in [b] montem [c] excelsum seorsum:	*Factum est autē post hæc verba ferè dies octo,*
[b] *solos,*		*& ascendit in montem vt oraret. Et [d] facta est dum oraret, species vultus eius altera;*
coram ipsis.	& [d] transfiguratus est antè eos.	
Et [d] vestimenta eius facta sunt splendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere.	Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix.	*& vestitus eius albus & refulgens.*
Et apparuit illis Elias cū Moyse: & erant loquentes cum IESV.	Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias cum eo loquentes.	*Et ecce duo viri loquebantur cū illo: erant autē Moyses & Elias, visi in maiestate: & dicebant excessum eius, quem completurus erat in Hierusalem. Petrus verò & qui cum illo erant, [e] grauati erant somno. Et euigilantes viderunt maiestatem eius, & duos viros qui stabant cum illo.*

Transfiguratio Christi.

Matth. xvij. Marc. ix. Luc. ix. Anno. xxxiij. xxxiij



A. *Paneas regio, vnde IESVS in Thabor montem proficiscitur.*
B. *Relictis alijs discipulis ad radices montis cum turba, Petrum, Iacobum, & Ioannem secum in cacumen assumpsit.*
C. *Thabor in campo magno Galilææ Esdrelon.*
D. *IESVS in planicie montis, cuius redundat gloria animæ in corpus, quæ fuit transfiguratio. Adsunt Moyses, & Elias.*
E. *Euigilantes quasi è somno discipuli, vident IESVM transfiguratum; & Petrus ait; Bonum est nos hic esse, &c.*
F. *Adhuc eo loquente, ecce, nubes obumbrauit eos; & fit vox Patris è cœlo, &c.*
G. *Moyses in limbum.*
H. *Elias in paradisum terrestrem raptus, cum Apostoli ad vocem cecidissent in terram.*

Dominica ij. Quadragesimæ, idem Euangelium legitur.

MAR. IX.	MATTH. XVII.	LVC. IX.
		Et factum est, cum [g] [h] discederent ab illo,
Et respondens Petrus,	Respondens autem Petrus,	*ait Petrus*
ait IESV;	dixit ad IESVM:	*ad IESVM;*
Rabbi,	Domine, bonum est nos hîc esse:	*Præceptor,*
	si vis, faciamus hîc [e] tria tabernacula; tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum.	
Nõ enim sciebat quid diceret; erant enim timore exterriti.		
Et facta est nubes	[f] Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida	*Hæc autem illo loquente, facta est nubes,*
obumbrans eos:	obumbrauit eos.	
		& timuerunt intrantibus illis in nubem.
& venit vox de nube, dicens;	Et ecce [f] vox de nube dicẽs;	*Et vox facta est de nube, dicẽs;*
charissimus:	Hic est filius meus dilectus in quo mihi benè cõplacui:	
audite illum.	ipsum audite.	
		Et dum fieret vox,
	Et audiẽtes discipuli ceciderunt in faciem suam, & [f] timuerunt valdè. Et accessit IESVS, & tetigit eos, dixitque eis; Surgite, & nolite timere.	
& statim circumspicientes, amplius, nisi IESVM tantum secum.	Leuãtes autem oculos suos, [g] [h] neminem viderunt nisi solum IESVM.	
		inuentus est IESVS solus.
	Et descendentibus illis de monte, præcepit eis IESVS, dicens;	
ne cuiquã quæ vidissent, narrarent, nisi cum filius hominis resurrexerit.	Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.	
Et verbum continuerunt apud se, conquirentes quid esset, cum à mortuis resurrexerit.		*Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his quæ viderant.*

ADNOTATIO.

Egesip. l. 3. ca. 26. Ioseph. 3 de bell. Iu c. 18. A. IESVS in Paneade iuxta Cæsaream Philippi, vbi fontes quidem sunt Iordanis, Ior & Dan. sed quorum vnus est fons Phiala in Trachonitide ad montem Antilibanum. Ibi interrogauit ex discipulis Christus, quem dicerent homines vulgò ipsum esse: & respondit Petrus; Tu es Christus filius Dei viui. Hinc igitur venit ad Thabor montem, vt transfigurationis gloria, patrum testimonio, & voce æterni Patris excellentem illam Petri confessionem confirmaret.

B. Relicti ad radicem montis noue discipuli, absente Christo laborant in expellendo Dæmone, nec valent expellere. Neque verò mirum, qui nō potuerant in montem cum IESV conscendere, eos non potuisse spiritum nequam superare.

Egesip. l. 4. c. 4. Ioseph. lib. 4. de bel. Iud. cap. 2. Brocar. C. Thabor mons est in magno campo Galilææ Esdrelon, altitudine xxx. stadiorum, in vertice campestris, amplitudine vndique viginti trium: sex aut septem milliaribus à Nazareth, in finibus Issachar & Zabulon.

Matt. D. IESVS in planitie montis, non in aëre, sed stans humi, vt eum viderent discipuli cum Mose & Elia: resplendet verò eius facies vt sol, & alba vt nix sunt eius vestimenta; redundauit enim eius animæ gloria in corpus per dotē claritatis, quæ cohibebatur per miraculum, ad dispensationem vitæ mortalis. Neque tamen Apostolorum huius lucis magnitudo perstringebat oculos vel lædebat, & minus Eliæ, multo minus Moysis; sed incredibilem potius ingerebat suauitatem & vim, quod faciebat ratio luminis gloriosi. Cum IESV est Elias & Moyses; ille ex terrestri Paradiso Angeli ministerio aduectus, mortali corpore, vbi diuina voluntate & mysterio in Iudicium vsque vniuersale conseruatur; Moyses verò coaptato illi corpore diuinitùs, similiter ex Limbo ab Angelo eductus: vterque tamen suam maiestatem obtinens (visi enim sunt in maiestate) Moyses quasi claruit cum ex monte descendit è Dei colloquio: Elias quasi in cælū est ex Bethabara vico leuatus in aëra ad Paradisum terrestrem. Ad hanc insignium Prophetarum maiestatem accedebat illustris illa, quæ è gloria IESV deriuabatur. Colloquebantur autē cum IESV Prophetæ de egressu eius, quem in Hierusalem completurus erat; in quo exitu erat verus agnus immolandus, per eius sanguinem liberandus verus Israël, profligato Dæmone Pharaone.

E. Somno superati obdormierant quidē tres Apostoli, sed è maiestate gloriæ Christi excitati, & diuinum illum splendorem contemplati, primùm quidem terrentur, verùm suauitate cælestis luminis delibuti, cum animaduerterent discessuros Mosen & Eliam, petit à Christo Petrus, vt tria potiùs tabernacula parentur, nec discedant sancti Prophetæ. At enim nesciebat quid diceret, vt solent qui hilariori sunt animo in oratione abuti sua cōsolatione, nisi accuratiùs attendant.

F. Nondum finem fecerat loquendi Petrus, & ecce tibi nubes lucida è cælo omnes obumbrauit. Terrentur rursum Apostoli. Auditur vox Patris æterni è cælo; Hic est filius meus charissimus, in quo mihi benè complacui: ipsum audite. Quibus verbis mysterium diuinitatis & humanitatis Christi suo testimonio confirmat Pater omnipotens; & imperat vt illi obediant Apostoli, & per eos omnes mortales. Ad hanc Dei vocem vehementiùs timent Apostoli, cadunt consternati in facies suas, confirmantur à Christo, leuant oculos: abierant interea Prophetæ, deducit illos IESVS è monte.

G. Moses in Limbum reportatur à suo Angelo corpore exutus: ibi narrat Patribus Christi gloriam, & illis eius nomine salutem dicit. Apo.

H. Elias ad Paradisum ab Angelo item deducitur. Ibid.

MEDITATIO.

ADeste fratres mei in Christo, aduertite animum ad sublimia mysteria quæ hoc Euangelio nobis manifestantur. Doce nos hæc tua mysteria & beneficia bone & magne IESV. Sequimini me igitur ad montem excelsum, video enim vos semper humi repere, terrenis cogitationibus duci, imperfectionibus vitæ spiritualis detineri, passionibus sensus vestri perturbari. Vt autem leuare mētem & spiritum vestrum possitis ad veram orationem solidumque eius fructum, en voco vos, sequimini me; volo vos ad montem meæ transfigurationis euehere. Hoc facite primū, sequimini tres meos Apostolos, Petrum, Iacobum, & Ioannem, & imitamini; eorum intercessionem implorate. Adiicite quod per ipsos significatur trium virtutum exercitium, fidei in me, tum confidentiæ quod per me ex doctrina



A. Exterius atrium templi, vbi Christus docebat.
B. IESVS acriter Iudæos vrget.
C. Respondent acerbe; Nunquid interficiet semetipsum?
D. Resurrectio.
E. Ascensio; de quibus significabat cum diceret; Quo ego vado, vos non potestis, &c.
F. Infernus paratus, quia dixerat; in peccato vestro moriemini.
G. Tabernacula appinguntur, erat enim festum Tabernaculorum.



doctrina huius Euangelij sitis quæ in eo indicantur bona reportaturi. Addite suauitatem & familiaritatem charitatis in me. Ita vos ego assumam mecum in montem. Sed tamen ad culmen montis excelsi non peruenietis, nisi pariter ascenditis: ea enim debet esse vestri cordis meditatio, & spiritus contentio, qua difficultates superetis quæ spiritualibus exercitationibus euenire solent. Animaduertite quòd me duce ascenditis in montem, me præsentem habetis adiutorem in meditationum difficultatibus. Considerate locum, adeste vt præsentes, totam historiam ante oculos ponite, cum fide & humilitate cordis singula mysteria perpendite: sed ita perpendite vt in oratione: hoc est, sit cordis meditatio, quæ redoleat gratiarum actionem, petitionem spiret & obsecrationem, vt non tam sit speculatiua cõsideratio quàm practica, & spiritus affectu plena. Ita fiet me adiutore, vt ad mei corporis vt tunc fuit glorificatum, euehamini cõtemplationem, & satiemini à manifestatione gloriæ meæ. Illa luce illustrabitur primum vester spiritus, dein mens, & voluntas, & cor vestrũ, præterea anima tota, omnes vestræ potentiæ, omnia absorbebuntur exundãtia gloriæ maiestatis meæ; vnde dissipentur omnes passiones vestræ, omnes difficultates vitæ spiritualis euanescant, omnia fiant vobis splendor lucis meæ, omnia pax, & vitæ æternæ pro hac mortalitate repræsentatio. Nam & illud dabitur vobis ex hac mei corporis gloria, vt considerantes fulgorem illum è gloria animæ meæ, & ex verbo meo & diuinitate emitti, ab hac gloriæ corporis speculatione, in splendorem cælestem, & diuinitatis lucem spiritus, trãsformemini à charitate in claritatem tanquam à Domini spiritu. Non solùm autem, sed etiam ineffabili quadam significatione spiritus fulgebit vobis mea æterna generatio, & intelligetis constanti etiamnum fide in spiritu mẽtis vestræ, quod Pater tunc dixit, & in æternitate semper dicit; Hic est filius meus dilectus. *Mat. 3. & 17.*
Et illud; Dominus dixit ad me, filius meus es *Psal. 2.*
tu, ego hodiè genui te. Et quod alibi; In splẽ- *Ps. 109.*
doribus sanctorum, siue sanctitatis, ex vtero antè Luciferum genui te. Nec hoc solum percipietis per donum sapiẽtiæ & intellectus; sed illud præterea cordi vestro imprimetur, mihi esse obediendum, & vim diuinam obediendi accipietis. Hæc etiamsi momentanea, tamen summa dona sunt. Hæc vbi vobis ego ero gratificatus, ne dicite, vt Petrus, Bonum est nobis hic esse, spectantes tantum ad voluptatem & consolationem animi vestri præsentem, quasi fugientes crucem & persecutiones: sed illud concedo vobis vt dicatis; Bonum est nobis hîc esse quidem, hoc est in his donis, in hoc diuino fulgore; sed non in his figere tabernacula, quasi his tantùm vsuri, in his habitaturi, sed sensum & vim illius gloriæ, & efficaciam retinentes, ad humilia descendite. Pugnate aduersus vitia vestra & proximorum, crucem amate, cum illa me sequimini, vestræ vocationi satisfacite, quò vobis amplior & fructuosior sit. Quòd si quæ vos docui ex contemplatione gloriæ meæ transfigurationis capitis, ea transferte omnia, & meditamini in gloriam quam hîc in cælo obtineo in ẽternitatẽ. Prouenient enim vobis maiora dona ex vberiore corporis mei gloria. Amen.

Pro Dominica secunda Quadragesimæ est idem Euangelium, eadem Adnotatio & Meditatio. 63. pag. 103.

FERIA SECVNDA POST DOMINICAM SECVNDAM QVADRAGESIMÆ.

Incredulis prædicit damnationem IESVS.

IOAN. VIII. ANNO XXXII.

In xxxiiij. imaginem adnotatiuncula. xxxiiij. 55.

A. *Exterius atrium Templi, vbi Christus docebat.*
B. *IESVS acriter Iudæos vrget.*
C. *Respondent acerbe, Nunquid interficiet semetipsum.*
D. *Resurrectio.*
E. *Ascensio: de quibus significabat cum dicebat, Quo ego vado vos non potestis &c.*
F. *Infernus paratus: quia dixerat in peccato vestro moriemini.*
G. *Tabernacula appinguntur; erat enim festum Tabernaculorum.*

EVAN-

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. VIII.

IN illo [a] [g] tempore dixit IESVS turbis Iudæorum: Ego [b] vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini. Quò ego [b] vado, [d] vos [e] non poteſtis venire. Dicebant ergo Iudæi; [c] Nunquid interficiet ſemetipſum? Quia dicit, Quò ego vado, vos nō poteſtis venire. Et dicebat eis; Vos de deorſum eſtis: ego de ſupernis ſum. Vos de Mundo hoc eſtis: ego non ſum de hoc mundo: dixi ergo vobis quia [f] moriemini in peccatis veſtris. Si enim non credideritis quia ego ſum, [f] moriemini in peccato veſtro. Dicebant ergo ei; Tu quis es? Dixit eis IESVS; Principium, qui & loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui & iudicare: ſed qui me miſit verax eſt; & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in Mundo. Et nō cognouerunt quia patrem eis dicebat Deum? Dixit ergo eis IESVS; Cum [e] exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & à me ipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater hæc loquor: & qui me miſit mecum eſt, & non reliquit me ſolū; quia ego quæ placita ſunt ei facio ſemper.

ADNOTATIO.

A. EXterius atrium Templi, vbi gazophilacia; in eo atrio docebat Chriſtus. Et quandoquidem vix aliquid eſt in hoc Euangelio quod imagine deſignari poſsit, quæ poſſunt pauca ea attingentur.

B. IESVS cum Apoſtolis, ante eum Scribæ & Phariſæi homines peruerſi cum illo diſceptātes, & illi inſidiantes. His cum dicit Chriſtus; Ego vado, indicat cælum, & ſuam aſcenſionem: & vrget acriter damnationem eorum cōminatus.

C. Reſpondent acerbè; Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit, quò ego vado vos non poteſtis venire?

D. E. Aſcenſio Chriſti: intelligi etiam poterit reſurrectio ſimul; ad cælum enim contendebat IESVS per paſsionem & reſurrectionem à mortuis.

F, Inferni os horrendum, in quod contruduntur ſceleratorum hominum animæ: ſic indicat Chriſtus Scribis & Phariſæis in peccato illos morituros.

G. Tabernacula depinguntur; erat enim feſtū Tabernaculorum cum hæc gerebantur. Porrò locū illū huius Euangelij. (Principium, qui & loquor vobis qui græcè eſt, τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.) mirum non eſt ſi multis difficilis eße videatur. Eſt ſinè difficilis ſi ad verba græca inſpicias. Mihi placet ſimpliciter vulgatam editionem ſequi, quam ſua interpretatione Cyrillus Alexandrinus probat; vt mirum ſit græcum Doctorem in ſuo idiomate illam non ſenſiſſe difficultatem, quæ tantum negotij alijs ſuæ gentis faceſſit. Senſum igitur vertit fideliter latinus interpres: nā Chriſtus interrogationi Iudæorū diuinè, vt ſemper, reſpondit, etiam ſi illi per contemptum & malitiam interrogarent. Sed quid reſpondit? Principium, id eſt τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. Vos ô mali, quæritis ex me quis ſim: iā ego dixi vobis, quod ſū: hoc enim nomē meū æternū. Subſtantia ſum infinita & æterna, meū eſſe mea eſt eſſentia, vt docui Moſen, nomen ineffabile: nam vtrumque nomen Dei אֶהְיֶה ehih, & יְהֹוָה Iehouah idem cenſetur. Illud enim cum dicat Deus, facit vt de illo hoc dicatur. Ambo tamen reſol- Exo.

uuntur

uuntur in, Sū, quæ est infinita essentia, æternitas; & hodiè, præsensq́; infinitum, omne tempus complectens, omne tempus excedens. Hæc iam significaui vobis Iudæi: sed præterea dico principium me esse æternum de æterno principio; principiū Patrem & me Spiritus sancti; principiū creaturarum omnium Patrem, me, & Spiritum sanctū. Nam nullus dubitare potest verbum (dico) & latinè, & græcè habere post se accusatiuum. Respondit, צִיר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֶת־רֵשִׁית. Vbi vim habet אֵת quemadmodum & græcus articulus. Iā quod subdit Christus græcè, ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν, rectè item vertitur latinè, qui & loquor vobis. Nam articulus ὅ, sumi solet pro relatiuo, & τὶ esse adiectiuum, vim etiam addere. Quod verò ad sensum attinet; sum, dixit Christus, principiū sum; addo præterea me esse hominem, vt qui vobis loquar & vos doceam, vt per quem, & in quo loquatur vobis Deus, qui olim locutus est patribus vestris in Prophetis. Heb. 1. *Per hanc rursum meam humanitatem sum mortalium salutis principium: ex merito enim meo, tanquam à fontis plenitudine, omnis iustitia & meritum hominum vim accipit & consummationem.*

MEDITATIO.

Verißimè dixisti Christe IESV Iudæis, quod quæsituri te essent, malo scilicet animo, & non inuenturi, sed essent in eo præsertim peccato te malè quærendi morituri. Quid enim aliud illi fecerunt, cum ibas ad Patrem per doctrinam & passionem tuam, quā te summa animi peruersitate quærere. Primū vt interficerent; quod vt fecerunt, nihil aliud quam suum Mesciam quærunt, te reiecto qui verus Mescias, ac veritas ipsa es: cum qua inquisitione & animo comprobationem tuæ mortis coniungunt. In quo peccato, quod infinitorum peccatorum est fons & origo, mortua est infinita Iudæorum fœx, & morientur omnes quotquot animum non mutabunt, & in te non credent. Nos Fratres ad hos quoque subleuandos vocati sumus; his iuuandis oratione & ministerio verbi incumbamus. Interim verò ne arbitremur ad nos non pertinere hoc Euangelium: grauissimè enim nos & omnes admonet sanctus ac magnus IESVS; comminatur etiam vehementer, nisi ad meliorem vitæ nostræ frugem assurgimus. Animaduertite item fratres cum timore in humilitate cordis vestri, quid religiosis omnibus simul dicat mysticè Dominus noster IESVS. Ego quidem abij ad Patrem per ministeria & mysteria omnia quæ dedit mihi Pater adimplenda, per doctrinā, exēpla, miracula, passionē, mortē crucis, & resurrectionē, per Sacramentorum institutionem, & in cælum ascensionem. Ioa. 15. Post hæc misi ad vos Spiritū sanctū, qui maneat vobiscum in æternum; atque adeo ego ipse vobiscum, & alijs multis modis, Mat. 28. & in Sacramento Eucharistiæ præsens realiter & substantialiter sum vsque ad sæculi consummationem. Hęc cum accepetis, tam multa & magna mysteria & dona; tamen quæritis quidem me per orationes & meditationes vestras, per vestram vitę quam estis professi conuersationem: & tamen ita negligenter & desidiosè quęritis, tot vitijs & imperfectionibus implicamini, vt vix vnquā spiritu proficiatis vel progrediamini. Itaque illud necessum est vobis accidere, vt regrediamini, & moriamini in vestris imperfectionibus & vitijs: vel etiā si spernitis modica, paulatim decidatis in lethalia peccata, & intereatis, quod horrendum esset. Eccl. 19. Dico, prędico vobis, nisi diligenter & religiosè me quęratis, planè hęc vobis esse timenda quæ dixi; in vestris peccatis & imperfectionibus moriemini. Sed vt etiam fructum accipiatis ex illa insana Iudæorum interrogatione: Nunquid interficiet semetipsum? Rom. 6. audite: Ego quidem me non interfeci, sed tradidi interficiendum pro vobis, vt vos simul mecum commoreremini, & mecum conuiueretis: simul enim homo vester vetus crucifixus est, vt destrueretur corpus peccati, & vltra non seruiretis peccato, sed in nouitate vitæ ambularetis. Itaque si vos meam mortem nolitis imitari, & sequi, atque induere; nisi mortui peccatis & concupiscentiis vestris fueritis; tum reuera illa in vobis viuent, & vos mortui in illis eritis. Neque verò mihi dixeritis; Nos quidem commortui tibi sumus per baptismum, & consepulti. Igitur si mortui estis, videte ne rursus quasi in peccato viuentes vitam vitiorum viuatis, tā multis, & tam noxijs imperfectionibus indulgentes. Quotus enim quisque perfectè vnum vitium superauerit? quotus quisque non deorsum aspicit ad præsentia, & vitæ istius cōmoditates, & ad ea quæ pereunt? Cauete ne mūdanis

danis cogitationibus ad nescio quid honoris & existimationis vanæ ducamini, & cum vos ad religiosæ vitæ perfectionem vocauerim, ad superna, ad cælum; deorsum tendatis, quæ mundi sunt, ijs incitemini. Hæc ergo mortificate per me, & gratiam vocationis vestræ sequimini, illi cooperamini, ad me in cælum, vbi ad dexteram Dei Patris omnipotentis sedeo, accurrite. Hæc si non feceritis, quæ facilia quidem sunt credenti & speranti in me, & me amanti, per quæ leue onus meum est, & iugũ suaue: planè illud eueniet vobis quod dico; Moriemini in vitiis & peccatis vestris. Habetis multa subsidia & præsidia quibus vti potestis, quæ omnia ego dedi vobis per me, per meos Apostolos & Sanctos, per Ecclesiam meam, per vestros superiores: sed illud nunc volo vobis exponere. Iudæis illis dixi vt crederent quia ego sum, aliàs perirent. Vobis nõ dico vt simpliciter credatis; scio vos credere: verùm paulò attentiùs animum aduertite, & fidem vestram examinate, num illa sit speculatiua, quasi de rebus quę ad vos non attineãt; & quæ vos ad praxim mouere non debeant; an lumen vllum in illa agnoscatis, an vim in ea nullam, aut certè debilẽ sentiatis: & tamẽ est fundamentum fides, & radix omnis iustificationis, cooperatrix omnis meriti. Nonne agnoscitis in fide vestra sterilitatem operum vestra socordia, cum ipsa sit bonorum operũ vis fœcundissima, & motio efficacissima per charitatem? Itaque cauete ne vos in fidei vsu similes sitis viro consideranti vultum suæ natiuitatis in speculo; considerauit enim se & abijt, & oblitus est qualis fuerit. Vos in me creditis, prædicatis fidem catholicam, extollitis, magnificatis: prospicite tamen ne ita in vestris actionibus versemini, ac si fidei sitis obliti, moueamini verò à vestris naturalibus facultatibus, à vestris habitibus & consuetudinibus, à carne potiùs quàm à spiritu profectis. Quis enim ex vobis lumen fidei inducit in omnia intelligibilia? Quis in tentatione scuto fidei, galea salutis, & spiritus gladio vtitur, & tentationes profligat & vincit? Quis sua industria in Christo efficacem facit fidem in oratione? Reliqua de fidei perfectione prætermitto: his quæ audistis estote contenti. In illis interim exercemini deuotè, in illis crescite per mea dona, & sublimiora à me deinde expectate. Tantum illud vehementer cauete, ne Lutheranam certitudinem gratiæ particularem illam quæratis, nec in sola fide huiusmodi certitudinem ponatis, quam fides mea non dat. Non est Patris mei illa certitudo; est patris mendacij Satanæ, qui per fictitiam fidẽ & illusoriam ex falsa luce, quę quidem lux nõ est, sed Inferni fumus, certitudinem illam cõtendit efficere, & ex illa emẽtita fide molitur tartareus draco dogmata omnia catholicæ fidei & Ecclesiæ debilitare atque euertere. Meã fidem catholicam, mea dogmata tenete, non fidem lutheranam, non dogmata, hoc est tenebras, & insanias falsas furiosi illius Apostatæ, & suprà quàm intelligi à vobis possit, miseri & detestabilis. In veritate verò fidei Catholicæ & dogmatum, quam docuit semper vna Ecclesia Catholica, Apostolica, & hierarchica viuite, cuius fuit, est, erit vnus pastor, meus Vicarius Petrus, vel Petri successor: pro ea, eiusque fide & dogmatis vitam vestram offeratis Deo, qui finis, si Domino placet, erit, & consummatio vestræ fidei, spei, charitatis, & bonorum ex illis prodeuntiũ per me. Amen.

Iac. 1. *Eph*

FERIA TERTIA POST SECVNDAM DOMINICAM QVADRAGESIMÆ.

Quomodo credendum docentibus Pharisæis & Scribis.

MATTH. XXIII. MARC. XII. LVC. XX. ANNO XXXIII.

In xxxv. imaginem adnotatiuncula. *xxxv. 96.*

A. *Atrium exterius, & in eo exedra, vbi verba ad plebem Scribæ & Pharisæi faciebant.*
B. *IESVS dicens: Quæcunque dixerint vobis &c. è cathedra scilicet.*
C. *Arroganter cum philasterijs & fimbriis stolatus Pharisæus incedit.*
D. *Alius in conuiuio primum accubitum ambit.*
E. *Alius in Synagoga primas cathedras.*



A. *Atrium exterius, & in eo exedra, vbi verba ad plebem Scribæ & Pharisæi faciebant.*

B. IESVS *dicens, Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, (è cathedra scilicet) seruate & facite &c.*

C. *Arroganter cum Philacterijs, & fimbrijs stolatus Pharisæus incedit.*

D. *Alius in conuiuio primum accubitum ambit.*

E. *Alius in Synagoga primas cathedras.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. XII.	MATTH. XXIII.	LVC. XX.
	TVNC [a] IESVS locutus est ad turbas & ad discipulos suos, dicens;	*Audiente autem omni populo*
Et dicebat eis in doctrina sua:		*dixit discipulis suis;*
	Super [b] cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi: omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate & facite:	
Cauete à Scribis,	secundum opera verò eorum nolite facere : dicunt enim & non faciunt.	*Attendite à Scribis*
	Alligant enim onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere.	
	Omnia verò opera sua faciunt,	
qui volunt in [c] stolis ambulare,	vt videantur ab hominibus. Dilatant enim philacteria sua, & magnificant fimbrias. Amãt autẽ primos recubitus in [d] cœnis, & primas cathedras in Synagogis,	
& salutari in foro, & in primis cathedris sedere in Synagogis, & primos discubitus in cœnis.	& salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.	*& amant salutationes in foro, & primas cathedras in Synagogis, & primos discubitus in conuiuijs.*
	Vos autem nolite vocari Rabbi: vnus est enim magister vester, omnes autem vos fratres estis.	
	Et patrem nolite vocare vobis super terram: vnus est enim pater vester qui in cælis est. Nec vocemini magistri: quia magister vester vnus est Christus, Qui maior est vestrum, erit minister vester. Qui autẽ se exaltauerit, humiliabitur : & qui se humiliauerit, exaltabitur.	

ADNOTATIO.

A. ATrium exterius, vel ampla exedra, vbi Scribæ siue Doctores, & Pharisæi ad plebem verba facere solebant. In hoc atrio magnifica cathedra: ex ea Pharisæus docet populum onustus philacterijs, circundatus fimbrijs, circumfusa audientium turba. Erant autem philacteria tabellæ concinnæ, quibus adscriptus erat decalogus, ad frontem applicitæ, tum ab extremo brachio pendentes. His ambitiosè ostentabant memoriam se retinere mandatorum Dei, fimbrijs item, quas ambitiosè dilatabant subinde, quasi admoneri ad legis diuinæ obseruationem viderentur: spinis etiam puncti vrgeri acrius. Erat autem hæc Iudæorum vanitas, verbum Dei ad hypocrisim interpretantium.

Hiero. in 23. cap. Matt. &c.

B. IESVS doctorem illum splendidum Pharisæum demonstrat, præcipiens doctrinam è cathedra, & legitima auctoritate profectam, propter docentis improbitatem vel turpitudinem non esse contemnendam; sed ea facienda quæ bene docentur, quæ à docentibus malè fiunt non esse seruanda.

C. Arroganter stolatus incedit stolidus Pharisæus.

B. Alius in conuiuio primum accubitum ambit.

E. Alius in Synagoga primas cathedras contentiosè inuadit.

MEDITATIO.

FRuctuosissima est huius Euangelij doctrina. Audite verò fratres, quid Iudæis Christus præscripserit; qui sedebant super Moysis Cathedram, hoc est qui legitima auctoritate docebant, horum doctrinam omnem seruandam esse ac faciendam dixit: opera autem & actiones ipsorum non esse faciendas. Nam aliter docebant, & aliter faciebāt, quod ex Cathedra & doctrina Moysis non erat, sed ex animi ipsorum peruersitate. Itaque doctrinam probat quę ex Cathedra verè diceretur: mores qui contra Cathedram erant, reprobat. At dicas; ipse tamen eorum doctrinam damnauerat. Id quidem verum est, sed propterea Cathedram nunc addit, vt illud quod taxauerat, monstraret non docere Scribas ex Cathedra & doctrina Mosis, sed ex animi prauitate. Vnde igitur tunc cognoscere poterant Iudæi, nō esse ex Cathedra Pharisæorū doctrinam, sicubi hæsitarent? Ad IESVM videlicet referre debebant, qui doctrinam Pharisæorum reprehenderat & mores; & tamen quæ è doctrina essent Mosis iubebat seruare & facere. Sed animaduertendum fratres, quod ad nos attinet, quid significet benignus IESVS. Primùm quidem damnat hæreticos, qui propter mores damnare solent Catholicorum doctrinam. Simul increpat eos qui contra faciunt quàm doceant, & cum benè doceant, malè viuendo faciunt vt nomen Domini & doctrina blasphemetur. Deinde cum à Christo esset illa Cathedra & lex Moysi per Euangelium antiquanda, tum adimplenda, & consummanda, atque in melius commutanda; damnata ambitione Scribarum & Pharisæorum instituit veros Euangelij Magistros, & Ecclesiæ Patres: eos videlicet qui in profunda humilitate fundamentum ponerent, nō sentirēt, gauderéntve se vocari Magistros vel Patres: vnum verò Magistrum Christum IESVM omnis veræ doctrinę auctorem, simul vnum patrem Domini nostri IESV Christi & nostrum agnoscerent in corde suo. Illud etiam docuit, vt sensus hic spiritualis ita cor occupet, vt non solùm omnem arrogantiam è cordibus Magistrorum & Patrum in Ecclesia Dei expellat, sed faciat vt ad cor illo diuino humilitatis sensu occupatum nė penetret: totus verò sensus vel magisterij vel paternitatis in eo positus sit, vt diuino magisterio & virtute suas operas ad animas iuuandas conferant, in simplicitate & humilitate cordis in Christo. Ita fiet vt doceant, non quasi ex Cathedra Moysi, sed verè ex Christi; & eò excellentiùs, quò excellentior est eorum gratia qui Dei filium habent Præceptorem, & in eius Cathedra sedent non Moysis, cuius gloria vultus euacuata est, cuius erat ministratio literæ & damnationis. Habēt Christum IESVM Magistrum, & ministratorem spiritus & iustitiæ, confectorem omnis gratiæ & veritatis. Quæ igitur hinc promanat lucem cordi imprimamus; ea faciet nos in humilitate bonis interpretationibus sacrarum scripturarum consentientes; & vt traditionem illam sacrosanctam, quam accepit Ecclesia Catholica à

Mat. 15

2. Cor. 3

ca à Christo & Apostolis, intelligentiæ scilicet & expositionis sacrarum literarum & traditionum, sequamur fideliter & deuotè. Vnde rursum fiet, vt facilè subdamus iudicium, non solum Ecclesiæ ipsi, sed Doctorum consensui, communibus etiam opinionibus, in his quæ in opinione versantur. Concipiemus præterea ex hoc spiritu zelum feruidum, primum contra hæreticos scripturarum peruersores, tum cōtra infidelitatem omnem & prauos mores. Postremò locum illum Pauli intelligemus in spiritus suauitate & luce: Omnis scriptura diuinitùs inspirata vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendū, ad erudiendum in iustitia; vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Neque tamen his contenti erimus; sed si cathedram Christi conscendere, si ex illa docere velimus fructuosè, illud prouidebimus, nè nobis obijci possit; Dicunt & non faciunt, bene iste docet, sed malè agit; & fiat pusillis scandalum perniciosum, & nolint auditores illa facere quæ docentur, cum ea non faciat qui docet; & necessum sit de nobis intellligi; secundum opera eorum nolite facere: sed salutari exemplo omnibus, & bonis operibus præeamus; hæc enim bonam doctrinam illuminant. His omnibus accedat oportet Ecclesiæ legitima auctoritas, per quam collocat Christus Doctores suos in sua Cathedra. Per hunc enim gradum, Ecclesiæ scilicet missionem, ad illam cathedram est ascendendum. Neque doctrinæ, vel etiam reuelationibus credere debemus, & ex illis quasi è Cathedra docere, absque Ecclesiæ consensu & facultate. In docendo autem mansuetudine ac sobrietate vti debemus, nec feruores nostros, vel mentis excessus plebi importunè obtrudere, sed pedetentim auditores ad perfectionem ducere insistamus in Christo, iuxtà statuum rationem & modum. Reliqua docebit nos vnctio, si quæ attigi principia sequamur. Neque verò existimemus hîc tantum concionatores & professores Theologiæ institui; sed Superiores etiam religiosos, qui Christū & Apostolos eius debent imitari in gubernatione, & ea fugere quæ in Scribis notantur. Humilitate enim prestare debent Superiores; cuius erit rei signum, cum quis audit vel cogitat se esse Superiorem, vel sibi viderit reuerentiam exhiberi vt Superiori, si nihil prorsus moueatur interna philautia; sed tantùm ad opus & onus impositum respiciat; & ad indignitatem suam & ineptitudinem animum aduertat. In obseruatione autem disciplinę nulli sit secundus: in ratione gubernandi benignitatis ac mansuetudinis, charitatisque Christi, Petri, Paulique formulæ semper sit memor: ad hanc normam assiduè spectet, hunc spiritum sequatur, non timoris imprimat & seruitutis fratribus. Nam propterea in Societate nostra nulla est obligatio ad peccatū ex instituto, nisi quam vota inducunt, quod velimus nostros amore duci ad obseruantias nostras regulares, nō timore. Neq; tamē nō intelligimus māsuetudinē fieri robustiorē, si seueritatē, vbi necessitas postulat, adhibeant opportunè. Ita igitur Magistros Euangelicos & Patres instituit Christus; vt non sit necessum dicere Christianis; secundùm opera eorum qui sedent in mea cathedra nolite facere; sed potiùs eorum doctrinam & vitæ conuersationem probate & imitamini. Nec in animū inducatis vt iudicetis vestros Magistros, vel Patres, cum neminem debeamus iudicare. Hæc tamen non eò spectant, vt sicubi, quod Deus auertat, in morum probitate deficerēt, eorum vitia sectari deberemus; sed tunc quæ è Christi doctrina docerent, ea sequi, quæ facerent (consulto confessario) fugere deberemus. Quòd si in doctrina quoque errare viderentur, non nostro iudicio illos damnare liceret, sed confessarij, & doctorum hominū, & Generalis Præpositi primùm; dein Inquisitoris; aliorumque superiorum: tandem summi Pontificis, & sedis Apostolicæ, quæ in ijs quæ sunt fidei errare non potest. Amen.

2. Ti. 3.

FERIA QVARTA POST DOMINICAM SECVNDAM QVADRAGESIMÆ.

Petitio matris filiorum Zebedęi.

MATTH. XX. MAR. X. ANNO XXXIII.

In xxxvi. imaginem adnotatiuncula. xxxvi.

82.

A. Regio circa Hierichunta, qua iter habebat IESVS antequam cæcum sanaret in Hiericho.
B. IESVS cum discipulis.
C. Maria Salome accedit, & petit à Christo pro filijs, vt sedeant, &c.
B. Respondet illis IESVS, Nescitis &c.
D. Herodes Agrippa interficit Iacobum Hierosolymis.
E. Christus crucifixus: quia meminit calicis quem erat bibiturus.
F. Ioannes missus à Traiano in dolium feruentis olei Romæ ante portam Latinam.

EVANGELIVM MISSÆ.

Prior pars Euangelij huius posita est in Dominica Quinquagesimæ cum suis Adnotationibus & Meditationibus.

EVANGELII SECVNDA PARS.

MATTH. XX.	MAR. X.
TUNC[a] accessit ad [b] eum [c] mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, adorans, & petens aliquid ab eo.	*Et accedunt ad eum Iacobus & Ioannes filij Zebedæi,*
	dicentes:
	Magister, volumus vt quodcũque petieremus facias nobis.
Qui dixit ei;	*At ille dixit eis;*
Quid vis?	*Quid vultis vt faciam vobis?*
Ait illi:	*Et dixerunt;*
Dic vt sedeant hi duo filij mei,	*Da nobis,*
vnus ad dexteram tuam,	*vt vnus ad dexteram tuam,*
& vnus ad sinistram	*& alius ad sinistram tuam*
in regno tuo.	*sedeamus in gloria tua.*
Respondens autem IESVS dixit;	*IESVS autem ait eis;*
[b] Nescitis quid petatis.	
Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?	*bibo,*
	aut baptismo quo ego baptizor baptizari?
	At illi dixerunt ei:
Dicunt ei;	
Possumus.	*IESVS autem ait eis:*
Ait illis;	

MATTH.

FERIA IIII. POST DOM. II. QVADRAGESIMAE.

Petitio matris filiorum Zebedæi. 82

Matt. xx. Marc. x. Anno xxxiij. xxxvi



A. *Regio circa Hiericunta, qua iter habebat IESVS, antequam cæcum sanaret in Ierícho.*
B. *IESVS cum discipulis.*
C. *Maria Salome accedit, & petit à Christo pro filijs, vt sedeant, &c.*
B. *Respondet illis IESVS; Nescitis &c.*
D. *Herodes Agrippa interficit Iacobum Hierosolymis.*
E. *Christus crucifixus, quia meminit calicis, quem erat bibiturus.*
F. *Ioannes missus à Traiano in dolium feruentis olei Romæ ante portam Latinam.*

Priori Euangelij huius parti subseruiet imago, & annotatio prioris item partis Euang. Quinquagesimæ.

dit deinde Galilææ & Peraææ Tetrarchiam, Herodi Antipæ ademptam. Adiunxit præterea Claudius Cæsar Iudæam & Samariam. Hic ergò Herodes Agrippa imperium habebat in Iudæam & Galilæam, à qua re, vt in hominem Galilæũ, & suæ etiam in Iudæa iurisdictionis, animaduertit in Iacobum Hierosolymis; neque enim erat Præses Romanus qui eum posset impedire.

E. Crucifixus Christus appictus est, quia meminit calicis quem erat bibiturus; is enim erat mors Crucis.

F. Significatur Ioannes in dolium feruentis olei à Traiano coniectus Romæ, ad portam latinam, vnde liberatus fuit diuino miraculo; calix tamen ille à Christo deputatus est.

MEDITATIO.

O Sancte & magne IESV, quàm propriè cordis nostri ignorantias, & desideriorũ prauitates perstrinxisti! Agnoscimus nos esse nõ solũ filios Zebedęi, sed matrẽ. Anima quidem nostra sensualis est & terrena; quæ sunt mũdi huius, eò inclinat, ijs cõsentit, nõ mouetur rebus cælestibus, non spiritualibus; non amat mortificationem sed abhorret, & illo fertur improuidè & impotenter, quò per labores, mortificationem, per vsum virtutum & merita contendendum est: illis scilicet neglectis, sinè quibus ad præmia peruenire nemo potest. His omnibus imbuit nostra humanitas & anima filios suos, intellectum & voluntatem, in quam concupiscibilis vis & irascibilis redundat. Hæc natura nostra, hæ potentiæ, hæ animæ vires, hem miseriam, cum non audiant iam futurum, sicut Apostoli, vt tu crucifigaris pro nobis, sed verè credant & sentiãt esse crucifixum, & legãt omnibus locis te per te, per Apostolos, ad crucẽ ferendã nos grauissimè adhortari; tamẽ ita accipiũt adhortamenta & mandata, atque si ad contraria incitarentur. Nihil cogitant de cruce, nihil de tribulationibus propter te sufferẽdis, & pro nostris peccatis, nihil de meritis, nihil de obedientia quam Deo & nostris superioribus debemus. Nonnè hoc in nobis experimur, & actionibus quotidianis repræsentamus? Nõnè item in orationibus nostris toti sumus in gratiis petendis, & diuinis donis expetendis, & parum aut nihil cogitamus ea facere, per quæ illa est nobis Deus concessurus? Non oramus vt vires nobis Deus inferat ad illa facienda. Nonnè hæc intolerabilis est arrogantia? Nonnè hæc Dei tentatio? Audite verò quemadmodũ has nostras deprauationes bonus IESVS castigat in Apostolis: Nescitis, inquit, quid petatis. Cum grauiùs potuisset reprehendere, mansuetudine vtitur: & tamen illorum interim taxat arrogantiam, minuit simul illorum peccatum, & reuocat ad lucem veritatis. Abijcite huius mundi petitiones Apostoli mei, & animũ veritati potius meæ attendite; ad calicem quem ego sum bibiturus, ad baptismum quo ego sum baptizandus animum aduertite, id est ad meam passionem & mortem. Animaduertite me gloriam meam non esse aditurum, nisi per illum calicem & baptismum. Videtis vestram ignorantiam, & vestra desideria quorsum spectent? Sentitis quàm sinistræ sint vestræ petitiones? Senserũt Apostoli vim reprehensionis & eruditionis, & quo auerteret eorum animos Christus ab eorum petitionis errore. Offerunt se constãter ad calicem & ad baptismum: interius scilicet erat iam in eis operatus IESVS. Iam cogitãt de laboribus, de persecutionibus, & morte subeunda pro Christo, sed nondum à sua petitione decedunt, atque adeò eam fortassis confirmabant. Post calicem nostrum igitur bone IESV, post baptismum petimus vt sedeamus vnus ad dexteram tuam, alter ad sinistram in regno tuo. Ab hac rursum cogitatione illos reuocat. Altiùs vos volo esse animatos mei discipuli; volo perfectiùs vos sapere, & profundiùs humilibus consentire; atque non solùm non quærere prærogatiuam præmij, sed præmio omni sentire debetis vos esse indignos, etiamsi calicem meum biberitis, etiamsi meo baptismo baptizemini, etiamsi omnia quæ vobis præcepta erunt feceritis. Et tamen estote alioqui certi, vobis præmium non defuturum, sed quantum, & quale paratũ est à Patre meo ijs qui volũtatem eius faciũt. Hoc igitur vobis concedo vt calicem meum bibatis: nam Ioannis dolium olei, & exilium pro calice deputo. At enim præmiũ, siue præmij prærogatiuam, non est meum dare vobis, sed quibus est paratum à Patre meo. Cur tuũ non est magne IESV? Ita meum non est, vt doctrina mea non est mea; quia Patris & ego sum & mea omnia. Non enim sum ego principium prædestinationis à me, sed à Patre. Itaque

Luc. 24.

De Diuite Epulone.

Luc. xvi. *Anno xxxiij.*



A. IESVS *in finibus Iudææ trans Iordanem, vbi hæc docuit.*

B. *Epulonis conuiuium splendidum; ipse indutus purpura, & bysso, &c.*

C. *Symphoniaci psallunt ad epulas.*

D. *Dæmones auctores tantæ nequitiæ obsident cœnationem & domum.*

E. *Lazarum ad ianuam Diuitis iacentem, vlceribus plenum, nemo reficit, ne micis quidem, &c.*

quæ & prædestinatio, & quæ cum ea coniūcta sunt,& quæ consequuntur,mea nō sunt, quia à Patre sunt,& mea sunt, quia à Patre ego accepi ab æterno vt mea sint.Quid ergo est;Sed quibus pararum est à Patre meo? Connexa videlicet illa sunt ex Patris ęterna prouidentia,bonitate,& iustitia; prædestinatio,merita, præmium. Non separantur hæc, etiamsi prædestinatio præcedat & meritum & præmium. Intelligite itaque quid petatis,nō solùm præmium petatis,sed in meritis consistite,& Dei adimplenda voluntate; reliqua à Patre sperate. Vos humilitati insistite,& præmium tamē si petatis,per hanc petite. Hanc doctrinam si sequamur fratres, fiet vt intelligamus in orationibus nostris,vbi dona à Deo petimus, vt non ad illa solùm spectemus, sed ad media quibus illa scimus Deum velle cōcedere.Hæc cum fecerimus, tamen in humilitate & mortificatione consistamus cordis nostri, & toti illa absorbeamur petitione; fiat voluntas tua Domine sicut in cælo:sicut tu vis.Nihil enim volumus Domine, nisi vt adueniat Regnum tuum,& in omnibus sanctificetur nomē tuū, & fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra. Amen.

FERIA V. POST SECVNDAM DOMINICAM QVADRAGESIMÆ.

De diuite Epulone.

LVC. XVI. ANNO XXXIII.

In xxxvij. imaginem adnotatiuncula. xxxvij. 73.

A. IESVS in finibus Iudææ trans Iordanem, vbi hæc docuit.
B. Epulonis conuiuium splendidum,ipse indutus purpura & bysso &c.
C. Symphoniaci psallunt ad epulas.
D. Dæmones auctores tantæ nequitiæ obsident cænationem & domum.
E. Lazarum ad Ianuam diuitis iacentem vlceribus plenum nemo reficit,ne micis quidem &c.

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. XVI.

IN illo [a] tempore dixit IESVS discipulis suis: Homo quidā erat [b] diues,& induebatur purpura & bysso,& [b] epulabatur quotidie [c] [d] splendide. Et erat quidā mēdicus nomine [e]Lazarus,qui iacebat ad ianuam eius vlceribus plenus,cupiens saturari de micis quæ cadebāt de mensa diuitis, & nemo illi dabat: sed & canes veniebant,& lingebant vlcera eius.

ADNOTATIO.

A. IESVS in finibus Iudææ trans Iordanem, vbi hæc & alia multa docuit; circumstant discipuli.

B. Domus Epulonis opulenta; ipse indutus pretiosa veste e purpura & bysso, magnifica & delicata,celebrat cum æqualibus cōuiuium splēdidum,multi occupati in ministerio mensæ, vina singulari nobilitate parata, offeruntur lautæ atque opiparæ dapes, aliæ expediuntur.

C. Symphoniaci pueri psallunt ad mensam, omnia plena luxu atque omniū rerū profusione.

D. Dæmones auctores tantæ intemperantiæ & nequitiæ circumuolant & obsident domum& cænationem Epulonis,illius luxuriæ & voracitatis sunt instigatores,gaudent eius flagitijs, simul obsident illius animam, vt in Infernum detrudatur.

E. Lazarus mendicus ad ianuam Epulonis vlceribus

vlceribus plenus iacet, fame laborans; petit cupidè de micis quæ è mensa diuitis excidebant, vt saturari liceat, nec quisquam illum exaudit, nullus quicquam illi erogat; miserantur tamen canes quem homines reijciunt, solantur eius morbos, vlcera lingunt, & salutari saliua imbuunt.

MEDITATIO.

GAudeamus vehementer in humilitate cordis nostri fratres, & exultemus in Christo IESV, qui nobis sua benignitate dedit vt simus pauperes. Paupertatem suscipiamus & amemus, & corde intimo amplectamur. Videte diuitem Epulonem, videte pauperem Lazarum; vtriusque vitam, vtriusque mortem contemplemur. O detestabilem & miserum diuitem; ô amabilem & beatum pauperem. Illum in Inferno sepeliunt Dæmones tetri; hunc læti portant Angeli in Abrahæ sinum. Et quid mirum si hoc exemplo paupertatem ornat Christus, qui se infinitum exemplum posuit paupertatis sectandæ? Propter nos enim egēs factus est cum esset diues, vt sua inopia nos faceret opulentos. Et aliæ quidem inopiæ Christi, vbi nascitur, viuit inter homines, patitur, moritur, summæ sunt; sed quæ ex alia summa eius humilitate vim accipiunt & splendorē: illa est paupertas quā in vnione hypostatica verbi sui suscepit IESVS, vbi Deus factus est homo, id est vbi impassibilis, immortalis, infinitæ potentiæ, passibilis factus est, mortalis, debilis, imbecillus, fragilis. O immensam & ineffabilem paupertatem & humilitatem! ex hac enim aliæ fiunt summæ. Nā cur summæ sunt paupertates nasci Christū, viuere inter homines, pati, mori tā abiectè, nisi quòd illæ sunt Dei per vnionem illā hypostaticam, & infinitam paupertatem? Sic porrò fecit Deus, vt summam paupertatem eueheret in diuitias & opes immensas. Paupertate enim incarnationis, vitæ, & mortis suæ, mundum, infernum, peccatū, mortem superauit IESVS, & confecit mortalibus vitam sempiternam. Sed ad nos hanc parabolam conuertamus. Si paupertatem amamus fratres, non illa solum vitemus quæ diuiti causa fuerunt æternæ mortis, nec ex animo nostro ea reijciamus solùm quæ propter Christum reliquimus externa bona, & facultatem illam possidendi, sed desiderium omne illorum, & illecebras extirpemus funditus; & simul ea omnia quæ paupertatem redolent diligamus, sectemur, atque amplectamur. Diuitiæ sint nobis contra quàm Epuloni, horrori; vestitus vilitatem amemus, mensa inops & ieiuna sit nobis in delicijs. Breuiter nihil harum rerum cordi nostro hæreat. Neque tamen hîc consistamus, sed esuriem & sitim desideremus pati, ieiunia etiam, si liceat per obedientiam, frequenter sentiamus. Certè in ieiunijs Ecclesiasticis esuriem & sitim exerceamus. Addamus desiderium corporalium afflictionum, has exerceamus: nō enim negabunt nobis superiores flagellationum, si non quam sæpe velimus, saltem aliquando vsum aliquem. His rebus non solùm pauperiē Lazari æmulabimur, sed Christi ipsius, qui pro nobis esurijt, sitijt, flagella acerbissima passus est. Hæc quæ hactenus diximus bona sunt & vtilia; sed ne aliquo modo superbiæ afflatu inficiantur, addenda est illa paupertas spiritus, hoc est spiritualis humilitas, & cordis submissio: hæc enim cum illis Regnum cælorum nobis conciliabit in Christo; non illud solum quod in cælis expectamus, sed quale hîc etiam sua benignitate communicat bonus & sanctus IESVS, gustum scilicet aliquem & sensum cælestium bonorum, & splēdorē suauem & lætum, qui subinde recurrat in animum nostrum & spiritum, ac confirmet perfectam in nobis paupertatem, & faciat vt loco rerum omnium sit nobis Christus IESVS. Amen.

2. Cor. 8.

Non potuit vna imagine depingi luxus Epulonis, mors tetra, & Infernus, propterea in tres imagines hæc distribuimus: superior vna est, sequuntur duæ.

EADEM

EADEM FERIA.

De morte Epulonis & Lazari. 74

Eodem cap. Anno xxxiij. xxxviii



A. *Epulo cum morte luctatur; abripitur à diabolis eius anima; sepelitur in inferno.* B. *Misere se affligit vxor, et tota familia.* C. *Diripitur a furibus domus.*	D. *Effodiunt sepulcrum Epuloni in terra homines, vt in inferno dæmones.* E. *Contra; Lazarum morientem excipit lux, & Angeli portandum in limbum Patrum.*

EADEM FERIA V. POST DOMINICAM II. QVADRAGESIMÆ.

De morte Epulonis & Lazari.

LVC. XVI. ANNO XXXIII.

In xxxvij. imaginem adnotatiuncula. *xxxvij. 74.*

A. Epulo cum morte luctatur, abripitur à diabolis eius anima, sepelitur in Inferno,
B. Miserè se affligit uxor & tota familia.
C. Diripitur à furibus domus.
D. Effodiunt sepulchrum Epuloni in terra homines, vt in Inferno Dæmones.
E. Contra, Lazarum morientem excipit lux & Angeli, portandum in Limbum Patrum.

SECVNDA PARS EVANGELII MISSÆ.

FActum est autem vt moreretur [e] mendicus, & portaretur ab [e] Angelis in sinum Abrahæ.[a b c] Mortuus est autem & diues, & [d] sepultus est in Inferno.

ADNOTATIO.

A. EPulonis horrenda mors describitur: conueniunt truculenti Dæmones, exultant præda, terroribus atque spectris crudelibus fœdã animam exterrent, minãtur infesti, flagitia omnia quibus se tota vita contaminauerat antè oculos ponunt, concidit illius fides ac spes omnis, si qua erat residua: denique Dei permissu antè Infernum & mortem infernaliter cruciatur viuus. Execrabilem simul hominem aspice toto corpore horrere, mente furere, cruciari horribiliter, non solùm diabolicis illis tormentis, sed conspectu etiã vxoris, liberorũ, diuitiarũ, luxus, conuiuiorum, quæ inuitissimè relinquebat. Cernit domum diripi, omnia luctu plena & confusione; exhalat animam horridam, impuram, tetram: ea recipitur à crudelissimo Dæmone, atque adeo extrahitur. Similiter moriuntur flagitiosi homines semper, nonnunquam etiã huiusmodi signa extrinsecus in eorum morte cernuntur.

B. Vxor simul miserabiliter mortem mariti luget exanimata, crinem euellit, dissipato ac neglecto cultu corporis est: eiulant communes liberi, dolorem incompositis fletibus augentes. Consolatrices adsunt matronæ; alibi etiam lugentes mulieres, funesta domus & familia, ac rerũ omnium facies horrenda.

C. D. Diripiuntur à domesticis, vel à furibus alijs opes Epulonis, illo etiamnum spirante & vidente.

E. Effodiunt illi sepulchrum in Inferno Dæmones: quod enim super terram faciunt homines, existima similiter in Inferno parari.

F. Contra verò Lazarus placidissimè ac suauissimè moritur, vili quidem & paupere loco, sed quem cohonestat Angelorum frequentia, illustrat diuinum lumen è cælo. Epulonem terrent Dæmones fœdissimi; Lazarum solantur iucundissimo aspectu Angeli. Dæmones illi minantur Infernum; Angeli huic pollicentur Paradisum. Diaboli illius fidem & spem diripiunt; Angeli huius confirmant, simul & charitatem. Spiritus nequam distorquent nebulonem infernaliter antè Infernum; beati spiritus Lazaro repræsentant gloriam cælestem antè Paradisum, & replent splendoribus animam iusti morientis, imò deserentis vitam mortalem (quæ quid est aliud quàm prolixa mors?) & aspirantis ad veram & æternam vitam. Exhalat felicem animam Lazarus, recipitur ab Angelis: portatur in sinum Abrahæ, in habitaculum sanctorũ Patrum; animã tetri Epulonis excipiunt sæui Dæmones, atque in Inferno sepeliunt.

EADEM

EADEM FERIA V. DOMINICÆ SECVNDÆ QVADRAGESIMÆ.

Ex Inferno interpellat Abrahamum Epulo frustra.

LVC. XVI. ANNO. XXXIII.

In xxxix. imaginem adnotatiuncula. xxxix.

75.

A. Id spatium terræ quod intercedit inter Limbum Patrum & terræ superficiem.
B. Limbus Patrum, vbi Abraham & Lazarus.
C. Limbus puerorum, quo nec lux è Limbo Patrum, neque ardor ex Purgatorio pertinet.
D. Purgatorium, vbi animæ diuina vi manuq; purgantur.
E. Globus Inferni, vnde Abrahamum Epulo nequicquam regat.

TERTIA PARS EVANGELII MISSÆ.

ELeuans autem oculos suos cum esset in [e] tormẽtis, vidit [b] Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius: & ipse clamans dixit; Pater Abraham miserere mei, & [c d] mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia [e] crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham; Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hîc consolatur, tu verò cruciaris. Et in his omnibus, inter nos & vos [e d c] Chaos magnum firmatum est: vt qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare. Et ait; Rogo ergo te Pater vt mittas eum in [a] domum patris mei, habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniãt in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abrahã; Habent Moysen & Prophetas, audiant illos. At ille dixit; Non Pater Abrahã, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Ait autem illi; Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

ADNOTATIO.

VT in conspectu poneretur Lazarus in sinu Abrahæ, commodè factum est, vt quasi in quatuor partes diuiso orbe terrarum in ascripto quadrante, pateant Inferni receptacula omnia. Sit igitur

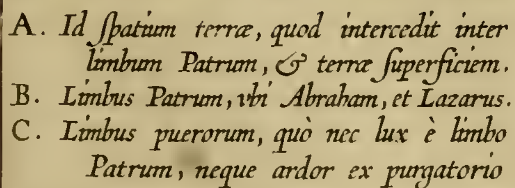
A. Id spatium terræ, quod intercedit inter Limbum Patrum & terræ superficiem. Quatuor præterea succedunt subterranea loca, exercendæ iustitiæ Dei destinata, quæ creauit Deus initio: Infernus inferior circa centrũ terræ; vastissima scilicet quædam sphæra. Circa hanc purgatorij orbis. Tertio loco Limbus siue orbis puerorum, ambiens purgatorium. Quarto & supremo loco Limbus vel orbis Patrum, puerorum Limbo circumfusus.

B. Limbus Patrum, qui sinus Abrahæ propter priuile-

EADEM FERIA

Ex inferno interpellat Abrahamum Epulo frustra 75

Eodem cap. Anno xxxiij. xxxix



A. *Id spatium terræ, quod intercedit inter limbum Patrum, & terræ superficiem.*

B. *Limbus Patrum, vbi Abraham, et Lazarus.*

C. *Limbus puerorum, quò nec lux è limbo Patrum, neque ardor ex purgatorio pertinet.*

D. *Purgatorium, vbi animæ diuina vi ma=nuque purgantur.*

E. *Globus inferni, vnde Abrahamum Epulo nequicquam rogat.*

priuilegiū singulare fidei Abrahæ dicitur; vt intelligamus similiter credidisse de Messia, similiter operatos cooperante fide, quotquot vel post mortem fuerūt purgati, vel nulli culpæ obnoxij, neque pœnæ purgatoriæ vitam hanc cum morte commutarunt ante Christum passum & resurgentem, omnesq; ad Limbum eundem deductos. Fuit enim Christus primogenitus mortuorum, nec ante eius mortem quisquam hominum Deum videre potuit. Neque verò in Limbo animæ Patrum quicquam pœnæ sentiebant, præterquā ex desiderio dilatæ gloriæ & aduentus Christi animi dolorem. Inuisebantur tamen frequenter ab alijs Angelis; item suos habebant adhuc Tutelares, accipiebant reuelationes permultas, spe magna magnum desiderium solabantur: locus erat amœnus, placidissimus, diuino quodam lumine illustratus. Ibi animæ fide & spe nitentes, charitate in Deum & proximum inflammatæ, virtutibus ornatæ, inter se iucundissimè de Christo, & de rebus diuinis colloquentes, Christi aduentum ad se præstolabantur, patienter quidem, & certa spe plenæ; auidè tamē, quod illis aliqua causa doloris erat. Hîc inter alias animam vides Abrahæ; iuxta hunc Lazarum consolatione & iucunditate perfusum, vtrunque respicientem in Infernum ad Epulonem: Abraham etiam cum illo colloquentem.

C. Orbis vbi pueri qui absque Sacramento fidei aliquo ante rationis vsum è vita decedentes, nullum sensus dolorem vel pœnam percipiunt. Carebunt quidem diuina visione perpetuò; sed ob id nec soliciti erunt, nec aliquo afficientur dolore. Ad hos non pertingit lux Limbi Patrum, nec ignis Purgatorij ardor, etiamsi inter hos orbes collocatæ sint infantium animæ. Ibi suis naturalibus potentijs duntaxat vtuntur, nec vlterius quicquam attingunt.

D. Orbis est in quo eodem quidem igne quo torquentur damnatorum animæ, iustorum expurgantur, non tam atrociter tamen, si quid impuritatis eluendum è viuis excedentes secum attulerint. Neque verò hæ animæ à Dæmonibus vel Angelis cruciantur, sed à sola potenti manu diuinitatis, quæ eos non tam torquet quàm emundat: quamuis illa expurgatio sit longè grauior pœna, quàm quæ inter homines excogitari possunt grauissimæ. Inuisuntur hæ animæ ab Angelis, retinent adhuc suos Custodes, horum ministerio multa procurantur quæ ad eorum liberationem faciant. Multa ipsæ animæ cognoscunt, quæ illarum fidem spemq; confirment, charitatē exhilarent. Et tamen inter hæc seuera in illas exercetur Dei omnipotentis iustitia. Iuuantur hæ orationibus, bonis operibus, satisfactionibus, Missæ sacrificijs, indulgentijs Ecclesiæ, & viuentium hominum suffragijs.

E. Globus est, siue sphæra circa terræ centrum vastissimo & teterrimo hiatu. Hîc ignis, fumus, tenebræ frigus, vermis, fletus, horror, & alia tormenta sæuissima, quibus suam iustitiam exercet Deus in Dæmones, & damnatorum hominum animas, etiam ante Iudicium. Hos cruciatus intelligere supra hominum captum est: neque enim inueniri potest in terris pœna, quā illi cruciatus non longo interuallo excedant, qua sine vlla comparatione non sint acerbiores. Aliquid tamen sentire fortasiis poterimus, si supra communem omnem, & vsitatam facultatem tormēta illa vires suas exercere imaginemur, & pœnas infligere singulari quadam Dei potentia; ac iustitiæ Dei & voluntati sese accommodare, ad acerbissimos & perpetuos impiorum cruciatus. Horrendum est autem incidere in manus Dei viuentis. Heb. 10. *Dæmones enim, & condemnati homines, vt aduersus eius infinitam bonitatem & potentiam in fine vitæ suæ peccauerunt, ita illis ab infinita potentia sempiterna supplicia infligūtur. Hic est Infernus, hîc vides vt Epulo per Chaos Inferni, & vastā præterea spatij magnitudinē, Purgatorij & Limbi puerorū, suspiciat Lazarū iucundè cū Abrahā agentem; quod eius tormenta auget. Rursus quemadmodum Lazarus illum in cruciatibus Tartari intueatur; quod item ad ipsius consolationem attinet. Letatur enim iustus cum viderit vindictam. Sed hæc satis multa: de verbis Epulonis & Abrahæ Alibi.*

FERIA VI. POST SECVNDAM DOMINICAM QVADRAGESIMÆ.

Paterfamilias plantat vineam, & eam locat Agricolis.

MATTH. XXI. MAR. XII. LVC. XX. ANNO XXXIII.

In xl. imaginem adnotatiuncula. *xl.* 91.

A. *Atrium templi, vbi IESVS hanc parabolam dixit post ingressum gloriosum in vrbem Hierosolymam.*

B. *Loquitur turbis Christus parabolam, audientibus Principibus & Pharisæis.*

C. *Locat vineam Paterfamilias, mittit seruos ad colonos vt fructus accipiant.*

D. *Vinea, quam plãtauerat & pastinauerat, & in qua turrim & lacum ædificauerat Paterfamilias.*

E. *Ex ijs qui missi fuerant, aliqui cæduntur ab Agricolis, alij occiduntur, alij lapidantur.*

F. *Tandem filium mittit, & hunc extra vineam occidendum eijciunt.*

PRIMA PARS EVANGELII MISSÆ.

MARC. XII.	MATTH. XXI.	LVC. XX.
Et cœpit illis in parabolis loqui;		*Cœpit autem dicere ad plebẽ parabolam hanc;*
	IN illo tempore dixit [b] IESVS turbis Iudæorum. Aliam parabolam audite:	
	Homo erat [c] paterfamilias	*Homo quidam*
Vineam pastinauit homo,	qui plantauit [d] vineam,	
& circumdedit sepem,	& sepem circumdedit ei,	
& fodit lacum,	& fodit in ea torcular,	
	& ædificauit turrim,	
	& locauit eam agricolis,	*colonis;*
	& peregrè profectus est.	*& ipse peregrè fuit multis temporibus.*
	Cum autem tempus fructuũ appropinquasset,	*Et in tempore*
Et misit ad Agricolas in tempore seruum,	misit seruos suos ad Agricolas,	*misit ad cultores seruum,*
vt ab Agricolis acciperet de fructu vineæ.	vt acciperent fructus eius.	*vt de fructu vineæ darent illi.*
Qui apprehensum eum cæciderunt,	Et Agricolę [e] apprehensis seruis eius, alium [e] cæciderunt,	*Qui cæsum*
& dimiserunt vacuum.		*dimiserunt eum inanem.*
Et iterum misit ad illos alium seruum;		*Et addidit alterum seruum mittere;*
& illum		*illi autem hunc quoque*
in capite [e] vulnerauerunt,		*cædentes,*
& contumelijs affecerunt.		*& afficientes contumelia,*

FERIA VI. POST DOMIN. II. QVADRAGESIMÆ.

Paterfamilias plantat vineam, & locat agricolis. 91

Matt. xxi. Marc. xij. Luc. xx. Anno xxxiij. xl



A. *Atrium templi, vbi IESVS hanc parabolam dixit, post ingressum gloriosum in vrbem Hierosolymam.*

B. *Loquitur turbis Christus parabolam, audientibus Principibus et Pharisæis.*

C. *Locat vineam Paterfamilias, mittit seruos ad colonos, vt fructus accipiant.*

D. *Vinea, quam plantauerat, et pastinauerat, & in qua turrim, et lacum ædificauerat Paterfamilias.*

E. *Ex ijs qui missi fuerant, aliqui cæduntur ab agricolis, alij occiduntur, alij lapidantur.*

F. *Tandem Filium mittit, & hunc extra vineam occidendum eijciunt.*

MAR. XII.	MATTH. XXI.	LVC. XX.
Et rursus alium misit; & illum occiderunt:	.	*dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt.*
.	alium [e] occiderunt, alium verò [e] lapidauerunt.	
& plures alios,	Iterum misit alios seruos plures prioribus;	
quosdam cædentes, alios verò occidentes.	& fecerunt illis similiter.	.
		Dixit autẽ Dominus vineæ; Quid faciam?
Adhuc ergo vnum habens filium charissimum;	.	
& illum misit ad eos nouissimum,	Nouissimè autem misit ad eos [f] filium suum, dicens:	*Mittam filium meum dilectum:*
quia reuerebantur filium meum.	Verebuntur fortè filiũ meũ.	
Coloni	. Agricolæ autẽ videntes filiũ,	*Quem cum vidissent coloni,*
ad inuicem	dixerunt intra se;	*cogitauerũt intra se, dicẽtes;*
	Hic est heres;	.
.	venite, occidamus eum,	
& nostra erit hæreditas.	& habebimus hæreditatem eius.	*vt nostra fiat hæreditas.*

ADNOTATIO.

A. Hierosolymæ: ibi enim in atrio templi, tertio die postquã gloriosè exceptus fuerat à turbis, hanc dixit parabolam Christus.

B. IESVS cum discipulis circumstãte plebe, astantibus Principibus Sacerdotum & Pharisæis, loquitur ad plebem, obliquè taxans omnes, præcipuè tamen Principes; & non obscurè significans quo pacto accepti fuerunt Dei Prophetæ & sapientes ab eorum maioribus, ac vehementer illorum animos in necem ipsius concitatos flagellans.

C. Paterfamilias peregrè profectus, mittit seruos vindemiæ tempore ad vineæ cõductores, vt fructum ex ea recipiat, & suum prouentum: mittit verò nunc paucos, nunc plures, & hi quidem fuerunt Prophetæ priores, & sapientes. Addit, pertæsus infidelitatis & malitiæ vinitorũ, destinare alium, qui instar multorum esset, Ioãnem videlicet Baptistam, & quo maior inter natos mulierum nullus surrexisset. Postremò inflammatus desiderio fructus ex vinea percipiẽdi, mittit vnigenitum filium sibi charissimum, cum certo periculo mortis, vt vel ea ratione fructus vineæ sibi proueniret.

D. Vinea, quam Paterfamilias plantauerat ac pastinauerat. Non solum plantasse vineam intelligendus est Paterfamilias, sed pastinasse ac coluisse. In vinea item turrim ædificauerat ad custodiam, torcular præterea, siue machinam ad vinum ex vuis exprimendum atque excipiendum, vineam sepe vndique munierat, denique Agricolis locauerat. Itaque nihil potuit facere vineæ suæ quod non fecerit, nihil conductoribus Agricolis commodare quod non commodauerit. Peregrè verò proficiscitur, vt intelligant Agricolæ studio suo, industria, labore colendam vineam, atque Patrifamilias prouentum summa cum probitate ac fide repræsentandum.

E. E varijs locis vineæ serui exactores fructuum lapidibus appetuntur, cæduntur fustibus, gladijs vulnerantur, occiduntur.

F. Filium tandem patrisfamilias apprehendunt Agricolæ, eijciunt extra vineam interficiendum.

MEDITATIO.

AVdite agricolæ, quibus Deus vineam suã locauit, ac dedit vobis munitiones omnes quibus vineam defenderetis & propugnaretis, dedit instrumenta quibus fructus vineæ colligeretis. Sed de his nobis non est dicẽdũ; Domini nostri sunt & Patres, quibus Deus suas Ecclesias dedit colẽdas, nos illorũ filij ac serui. Nostris igitur superioribus idẽ inclamemus. Audite vos superiores Societatis; videte quàm præclara dedit vobis præsidia Deus, quibus vestras vineas, vestras congregationes gubernetis, vt fructum Christo vinearũ suarum Domino repræsentetis. Sed præterquam quòd animum & calamum meum reuocat pudor meus, & reuerentia quam meis superioribus & patribus debeo, nihil ego in illis negligentiæ video, nihil quod non verè & sanctè sit religiosum. Ad meam igitur, ad meam vineã me necessariò cõuerto. O anima mea, animaduerte quæso quòd in te plãtauerit Deus vineã suam, tum primũ cum Baptismi Sacramentum suscepisti: suam enim vineam plantat in singulis animabus Deus, quemadmodum in vniuersali & particularibus Ecclesijs. Vt enim pro omnibus, ita pro singulis mortuus est Christus, & applicatur tota eius passio, vt omnibus, ita singulis; non pars vna vni, alteri altera. Eradicauit ex te malam illam vitem, peccatum scilicet originale, purgauit te, & fecit terram bonam; in ea plantauit per gratiam suam filium suum, qui vera, salutaris, & diuina est vitis. Hoc est
Iac. 1. enim insitum verbum, quod potest saluare animas nostras; ex qua vite propagatus palmes est vitæ tuæ spiritualis, vnde rursus multæ propagines prodierunt, virtutes scilicet infusæ & dona. Sepem præterea circumdedit tibi, custodiam Angeli tui custodis peculiarẽ. Addidit summum illud præsidium, turrim suã, diuinã scilicet protectionem & fortitudinẽ,
Pro. 18. suum nomen, & virtutem sublimẽ, cælestem, infinitam. Hanc parauit ad custodiam, & aduersariorum propulsationem: vitem verò Christum ad tuum palmitem emittendum, conseruandum, promouendum; ad folia, & flores, & vuas producendas, ex quibus vltimũ fructum colligere posses. Et dedit torcular, suę crucis diuinum mysterium, & meritum suę passionis & mortis; per quod exprimere possis vinum meriti tui, & vitam æternam; quod ex tuo palmite tandem exacturus est Deus. Hęc dedit tibi Deus omnia, & conseruauit toto tempore tuę innocentiæ antè discretionis annos. At verò vbi primum ad liberum vsum rationis venisti, redige in memoriam, & vide quoties qui in te plantauit vineã Deus, officij tui te admonuit, vt vinum illi dares tuæ vineæ, meritum scilicet aliquod vitę tuę. Et id quidem fecit per institutionẽ in vita & doctrina Christiana, per inspirationes bonas, per concionatores, per bonas hominũ piorum exhortationes & exempla, per alia infinita subsidia: & tamen non solum nullũ illi meritum repræsentasti, sed contrà diuina illa subsidia repulisti, nihil animi, nihil auxilij inde accipiens. Itaque vacuam illam gratiã reddidisti, &, quod ferè fecisti, iniurius illi gratiæ fuisti, primum quidem illum malè accipiendo, & affligendo indignis modis, aliquãdo etiam planè extinxisti. Ita parum aut nihil illis inspirationibus & subsidijs Dei profecisti. Respice verò Dei benignitatem; vbi te vidit debilitatum, non modò non destitit subleuare, sed plures etiam motiones, tũ externas, tum internas, ac etiam necessitates in te contulit, vt cogeret ad fructum vineæ tuæ conficiendum: similiter tamen tu hæc subsidia atque priora accepisti. Vide porrò quid reliquum sit; illud scilicet, vt neglectis ijs quæ ad virtutem te possent iuuare, ita animo & spiritu debiliteris, vt gratiam amittas, vitam animæ tuæ, Christum ipsum. Hoc verò est quod vltimò loco significatur: in peccatum enim mortale cùm sis tãdem nisi caueas, prolapsurus, sese tibi offert Christus; (debes tu quidem certè tibi illum repræsentare) is tibi ostendit sua vulnera, suam mortem, suũ sanguinem: per hæc admonet ne pecces, ne filiũ *H. 10.*
Dei conculces, ne sanguinem sui testamenti pollutum duxeris, ne spiritui gratiæ contumeliã feceris: quæ patrabis omnia si læthaliter pecces. Tu tamen, quoties his prætermissis, vel etiam neglectis filium Dei, quod in te est, interfecisti ac conculcasti, & contra Dei voluntatem peccasti? Quod cum faceres, quid aliud quam eius vineam exterminasti, & Diaboli vineam plantasti, atque ex illa fructum Lucifero obtulisti? Quid igitur faciet Dominus vineæ quam in te plantauerat Deus, qui non cessat tamen fructum petere? Nec ego, nec tu scimus quando sit facturus quod facturum scimus, nisi ad te redeas. Potest enim quocun-



A. *Eiectum extra vineam, Domini Filium interficiunt agricolæ. Extra portam enim crucifixus est Dominus.*

B. IESVS, *interrogat Principes, quid sit facturus Dominus vineæ.*

C. *Venit Paterfamilias cum armatis, & malos agricolas male perdit.*

D. *Locat vineam alijs agricolis, &c.*

quocunque momento te, tuumque palmitē arefactum exscindere, ac te dare in Infernum æterno igne concremandum. Caue miserrime, redi ad vitem, exstirpa vitem Dæmonis, inseret te rursum Christus viti salutari & cælesti. Si enim hoc feceris, iuuante Christo IESV, extrusisti Dæmonem. Pœnitentia tua per Sacramentum in Christo fecit, vt rursum aridus tuus palmes sit restitutus, virorem acceperit, folia rursus & vuas produxerit. Hæc Christus per torcular suum, per lacum sanguinis sui contulit ad iustificationem tuam, dein ad meritū vitæ æternæ. Quod si adduxit te etiam ad religionis statum, & quasi tuum palmitem nobilitauit, ac fecit vberiorē, animaduerte nè hanc gratiā rursus negligas: vide nè obediētiæ tuorum Superiorum repugnes: illos enim mittit ad te Deus, qui requirāt fructum tui palmitis & vineæ, id est virtutū quas in te plantauit, è quibus fructum exigit continenter. Ne item illas neglexeris internas meas inspirationes, in oratione, in Missa, in confessione, in Sacramentis, ne fratrum pia exempla comtemnas. Cole vineam tuam diligenter; quod oratione facies, vsu virtutum omnium, mortificatione, humilitate & obedientia, simul actionibus & ministerijs tui instituti. In his si negligens fueris, scito verum esse quod Deus dixit: Qui modica spernit, paulatim decidet. Illa enim te negligentem, dubium nullū est quin paulatim in læthale peccatū cōijciant, & vocationis tuę obscuritatē, & grauissimas infirmitates, cęcitates animi, & obstinationes obducant: cū quibus apostasia coniuncta esse solet, & omne baratrum flágitiorum. Auferet verò à te Christus omnia quæ contulerat dona: dabit diripiendum & conculcandum teterrimis Dæmonijs: quæ auertat Deus. Amen. *Eccl. 19.*

EADEM FERIA VI. POST DOMINICAM II. QVADRAGESIMÆ.

Extra vineam filium occidunt.

EISDEM CAP. ANNO XXXIII.

In xli. imaginem adnotatiuncula. *xli.* *92.*

A. Electum extra vineam filium interficiunt agricolæ. Extra portā enim crucifixus est Dominus.
B. IESVS interrogat Principes quid sit facturus Dominus vineæ.
C. Venit paterfamilias cum armatis, & malos agricolas malè perdit.
D. Locat vineam alijs agricolis &c.

SECVNDA PARS EVANGELII MISSÆ.

MAR. XII.	MATTH. XXI.	LVC. XX.
Et apprehendentes eum occiderunt, &	ET apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & [a] occiderunt.	*Et eiectum illum extra vineam, occiderunt.*
	Cum ergo venerit dominus vineæ,	
	quid faciet agricolis illis?	*Quid ergo faciet illi Dominus vineæ?*
	Aiunt illi;	
	Malos malè [c] perdet: & vineam suam locabit alijs agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis.	

MAR. XII.	MATTH. XXI.	LVC. XX.
	Dicit illis IESVS;	
		Veniet & perdet colonos iſtos, & [d] dabit vineã alijs. Quo audito dixerunt illi; Abſit. Ille autem aſpiciens eos, ait:
Nec ſcripturam hanc legiſtis;	Nunquam legiſtis in ſcripturis; Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli; A Domino factũ eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris? Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.	*Quid eſt ergo hoc quod ſcriptum eſt:*
	Et qui [c] ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur:	*Omnis qui ceciderit ſuper illũ lapidẽ conquaſſabitur:*
	ſuper quem verò ceciderit, conteret eum.	*ſuper quem autem comminuet illum.*
	Et cum audiſſent Principes Sacerdotum & Phariſæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipſis diceret:	
Et quærebant	& quærentes eum tenere,	*Et quærebant Principes Sacerdotũ & Scribæ mittere in illum manus illa hora,*
	timuerunt turbas: quoniam ſicut Prophetam eũ habebant.	*populum.*

ADNOTATIO.

NON potuit omnia complecti ſuperior imago, propterea additur ſecunda.

A. Crudeliter interficiunt coloni filium Patrisfamilias è vinea exturbatum: extra portam enim Chriſtus Dominus crucifixus eſt.

B. IESVS interrogat Principes ac Phariſæos, quid pro tanta indignitate & maleficio facturum exiſtiment dominum vineæ, cum venerit rationem à colonis exacturus. Reſpondent, ſumpturum de illis colonis ſupplicium, vineam alijs locaturum. Idem reſpondet poſtea Chriſtus: ſed illi dicunt eneruatè & languidè, nec ſentiũt quid dicant, vel mouẽtur illa veritate, quæ prolata à Chriſto illorum corda percuſsit acerbè. Propterea illa verba à Chriſto prolata exhorrẽt atque abominantur. Tange Chriſte IESV corda noſtra, ſed in bonum, noſtri miſertus, vt cõmoueamur vi ac dulcedine tuæ veritatis.

C. Venit dominus vineæ cum armatorũ manu, extrudit à vinea ſceleratos colonos, diſsipat, atque interficit.

D. Locat alijs agricolis vineam ſuam, qui dent prouentum ſuo tempore. Vtramque imaginem potes ad ſpiritũ referre, nã apertè exauctoratio Synagogæ deſcribitur, & Eccleſiæ electio. Tamen grauiſsimè admonemur ſinguli, vt diuinas viſitationes vel inſpirationes non negligamus vel reijciamus, nè amiſsis donis, incidamus in Chriſti iuſtitiam per vitæ noſtræ peruerſitatẽ, & conquaſſentur vires noſtræ & confringantur.

SABBATHO POST DOMIN. II. QVADRAG.

De Prodigo Adolescente. 66

Luc.xv. Anno xxxiij. xlij



A. *Ad Bethabaram poſt Encœnia* IESVS *docet.*

B. *Contra inhumanitatem Phariſæorum Chriſtus parabolam dicit.*

C. *Venit ad patrem adoleſcentior vecors filius, petit ſuam partem ſubſtantiæ.*

D. *Congregatis omnibus, diſcedit à patre peregre in Regionem longinquam.*

EODEM SABBATHO.

Profundit omnia Prodigus Adolescens. 67

Eodem cap. Anno xxxiij. xliij



A. *Arripit primam occasionem lux: uriosè, profuseque viuendi.* B. *Ita per luxum cõsumptis omnibus,*	*extruditur à meretricibus; à parasitis deridetur; ab omnibus deseritur; fit miser.*



A. *Ad ſummam egeſtatem redactus, locat fœde ſuam operam paſcendis porcis; & ne ibi quidem vel ſiliquis poteſt explere famem.*

B. *Redit ad ſe tandem; meditatur reditum ad patrem, & verba quibus illum obſecret.*

C. *Deſerit ærumnoſam vitam; pergit ad patrem.*

Accipit illum pater benignissime. 69

Eodem cap. Anno xxxiij. xlv



A. *Occurrit ei pater longe; ruit in amplexum; filium osculatur.*

B. *Dicit supplex patri adolescens; Pater peccaui, &c. Nec patiuntur viscera patris totam eius orationem audire.*

A. *Iubet eum vestiri, & ornari, & apparari conuiuium.*

C. *Afferunt serui stolam primam, calceos, annulum.*

D. *Vitulus saginatus occiditur.*

E. *Conuiuium instruatur.*

F. *Redit ex agro senior filius. Is rem cognitam indignè fert. Egressus etiam ad hunc pater, benignè rogat & placat.*

tur. In quis confractus incumbat & cadat Dei iuſtitia, & comminuat non charitatē ſolùm, & dona ſpiritus ſancti; ſed fidem etiam aboleat & ſpem. Solet enim vita flagitioſa parere deſperationem atque infidelitatem, vel omninò omnis boni neglectum.

SABBATHO POST SECVNDAM DOMINICAM QVADRAGESIMÆ.

De Prodigo adoleſcente.

LVC. XV. ANNO XXXIII.

In xlij. imaginem adnotatiuncula. xlij. 66.

A. *Ad Bethabaram poſt Encænia IESVS docet.*
B. *Contra inhumanitatem Phariſæorum Chriſtus parabolam dicit.*
C. *Venit ad patrem adoleſcentior vecors filius, petit ſuam partem ſubſtantiæ.*
D. *Congregatis omnibus diſcedit à patre peregrè in regionem longinquam.*

PRIMA PARS EVANGELII MISSÆ.

IN illo [a] tempore dixit [b] IESVS parabolam hanc. Homo quidam habuit duos filios; & dixit adoleſcentior [c] ex illis patri; Pater da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit. Et diuiſit illis ſubſtantiam. Et non poſt multos dies, congregatis omnibus adoleſcentior filius peregrè [d] profectus eſt in regionem longinquam.

ADNOTATIO.

ET hîc oportuit quatuor imaginibus complecti parabolam Prodigi adoleſcentis.

A. Locus vbi hanc parabolam & alias dixit Chriſtus, ad fines Iudææ trans Iordanē, vbi primum erat Ioannes baptizans, in tribu Ruben, ad Bethabaram vicum, poſt feſtum Encæniorum.

B. Turbis ad IESVM concurrentibus, cum id ægrè ferrent, atque obmurmurarent Phariſæi & Scribæ, compeſcuit illorum inſipientiam & inhumanitatem IESVS parabolis illis de oue cēteſima, & decima drachma perdita. Addit excellentem hanc, qua animum abiectum & iacentem turbæ peccatricis, & noſtrum omnium erigit bonus IESVS.

C. Venit ad patrem è duobus filijs adoleſcentior, hoc eſt laſciuiens & vecors, petit partem bonorum quæ illi proueniebat à patre. Mihi, inquit, ſat eſt & ingenij & induſtriæ, vt per me mea bona adminiſtrem, tua pater authoritate & conſilio non egeo, per me poſſum, per me ſapio. Ita videlicet dixit Deo Lucifer: ſed hoc felicior homo, quod Satan locum pœnitentiæ inuenire nō potuit; homo verò poſtquam à Deo diſcedit, & ex ſe deſipit, ex ſe peruersè operatur, tamē viā & locum pœnitentiæ apud paternam beneuolentiam, ſi reſipiat reperit. Sed quid Pater? Ne te eas perditum fili; vales quidem ingenio, vales induſtria, ſed ex me, & per me. Ita Deus peccatorem nè à ſe diſcedat hortatur; & tamen non cogit, relinquit illum in manu ſui conſilij: quod per parabolicum patrem ſignificatur, qui dat filio ſubſtantiam quæ illum contingebat.

D. Petulans adoleſcentulus & amens diſcedit à patre, abit in regionem longinquam; exultat de ſua libertate ſeiunctus à patre, id eſt de ſua pernicie; meditatur luxum, delitias, vitam flagitioſam. Iam tandem liber ſum, ſum mei iuris, eripuit me mea fortuna ab importunitate aridi patris mei & tyrannide.

EODEM SABBATHO POST DOMINICAM II. QVADRAGESIMÆ.

Profundit omnia Prodigus adolescens.

EODEM CAP. ANNO XXXIII.

In xliij. imaginem adnotatiuncula. xliij. 67.

A. *Arripit primam occasionem luxuriosè profuseq; viuendi.*

B. *Ita per luxum consumptis omnibus extruditur à meretricibus, à parasitis deridetur, ab omnibus deseritur, fit miser.*

SECVNDA PARS EVANGELII MISSÆ.

LVC. XV.

ET ibi [a] dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè. Et postquam [b] omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse [b] cœpit egere.

ADNOTATIO.

A. *VBI primum data illi occasio est profundendi quæ acceperat bona viuendo luxuriosè, eam arripuit; atque adeò illam ipse studiosè quæsiuit, & inuenit facilè. Nam qui à suo patre discedit arroganter, à nequam hominibus facilè occupatur atque peruertitur: qui à Deo discedit, è vestigio à tetris Dæmonibus cōculcatur.*

B. Nunquam satiantur malis hominum truculentissimi Dæmones, nunquam contenti sunt leuibus peccatis; sed ad grauiora impellunt idētidem violentius, vt tandem ad ea peccatorem pertrahant, vnde sciunt facilè emergere neminē, ad desperationem videlicet, ad infidelitatē vel hæresim, vel ad contemptum omnis virtutis & boni, & ad peccata alia quæ sapienter à sanctis hominibus dicuntur contra Spiritum sanctum. Hunc igitur iuuenem eò adduxit Dæmon per luxum & flagitia, vt consumptis omnibus, per pauperiem penè ad desperationem adigeret. Verum misericors Deus consilia Dæmonis in eiusdem caput retundere solet; & vnde perniciem Dæmon meditatur, inde viam salutis sua clementia aperit. Consumptis omnibus bonis quæ à patre acceperat, miser adolescens ab amicis deseritur, à parasitis deridetur, à meretricibus extruditur; eget, in publica præsertim fame & annonæ caritate, friget. Ea ad desperationem omnia Dæmon parabat; Deus ad salutem.

EODEM SABBATHO POST DOMINICAM SECVNDAM QVADRAGESIMÆ.

Fit subulcus Prodigus adolescens.

EODEM CAP. ANNO. XXXIII.

In xliiij. imaginem Adnotatiuncula. xliiij. 68.

A. *Ad summam egestatem redactus locat fœdè suas operas pascendis porcis, & ne ibi quidem vel siliquis potest explere famem.*

B. *Redit ad se tandem, meditatur reditum ad patrem, & verba quibus illum obsecret.*

C. *Deserit ærumnosam vitam, pergit ad patrem.*

TERTIA PARS EVANGELII MISSÆ.

LVC. XV.

ET abijt, & [a] adhæsit vni ciuium regionis illius. Et misit illum in villam suam vt pasceret porcos. Et [a] cupiebat implere vētrem suum de siliquis quas porci manducabant, & nemò illi dabat. In se autem [b] reuersus dixit; Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus; ego autem hîc fame pereo! Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei; Pater, peccaui in cælum & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. Et surgens venit ad patrem suum.

ADNOTATIO.

A. NOn cessit tamen Diabolus, vbi hîc hominem deijcere non potest, suadet vt ignominiosum officium, siue potius seruitiū subeat, & porcos pascat. Hîc tamen iam incipit vereri Dæmon nè suis artibus confutetur, quod semper timet, & crebrò experitur; neuè ex humilitate ad pœnitentiam resipiscat Adolescens. Aliam igitur machinam ad indignitatem sordidæ operæ addit, Heri inhumanitatem, per quam nè cornis quidem illi liceat famem vltimam leuare, cū illa supplex peteret. Quod enim κεράτια dixit Lucas, vertunt omnes siliquas. Has verò ita describunt Medici, tum Columella & Plinius, vt planè intelligantur quæ dixit Virgilius lapidosa corna. Neque tamen negandum est aliam esse siliquarum speciem, & equidem viliorem, vt purgamenta sint leguminum. Hîc planè patefacit Deus, quemadmodum per afflictiones ad sanitatem reuocare peccantes homines soleat.

B. Redit ad se à fame constrictus & miseria Iuuenis. Heu misero mihi, hem quò sum redactus infelix? Quanti sunt in domo Patris mei mercenarij, & omnes omnibus rebus abundant; at ego hîc fame pereo. Quin ad patrem proficiscor? patiens & benignus est, & præstabilis super malitia; parcet, ignoscet, complectetur: meæ stultitiæ & vecordiæ, omnium flagitiorum meorum erit immemor. Meditatur quibus verbis patris misericordiam & veniam sibi conciliet. Pater, peccaui in cælum & coram te; iam non sum dignus vocari filius tuus; fac me sicut vnum de tuis mercenarijs.

C. Deserit ærumnosam illam seruitutem, pergit ad patrē, illius benignitate atque humanitate attractus.

EODEM SABBATHO POST DOMINICAM II. QVADRAGESIMÆ.

Accipit illum pater benignissimè.

EODEM CAP. ANNO XXXIII.

In xlv. imaginem adnotatiuncula. xlv. 69.

A. Occurrit ei pater longè, ruit in amplexu, filium osculatur.

B. Dicit supplex patri Adolescens, Pater peccaui, &c. Nec patiuntur viscera patris totam eius orationem audire.

A. Iubet vestiri & ornari, & parari conuiuium.

C. Afferunt serui stolam primam, calceos, annulum.

D. Vitulus saginatus occiditur.

E. Conuiuium instruitur.

F. Redit ex agro senior filius. Is rem cognitam indignè fert. Egressus etiam ad hunc Pater benignè rogat, & placat.

QVARTA PARS EVANGELII MISSÆ.

LVC. XV.

CVM autē adhuc longè eſſet, vidit illum pater [a] ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit, ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum. Dixitque ei filius; [b] Pater peccaui in cœlum & coram te, iam nō ſum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad ſeruos ſuos; Citò [a] proferte ſtolam [c] primam, & induite illum, & date annulum in manu eius, & calceamenta in pedes eius: & adducite [d] vitulum ſaginatū, & occidite, & manducemus & [e] epulemur: quia hic filius meus mortuus erat & reuixit, perierat & inuentus eſt. Et cęperunt epulari. Erat autem filius eius ſenior in agro, & cum [f] veniret & appropinquaret domui, audiuit ſymphoniam & chorum; & vocauit vnū de ſeruis, & interrogauit quid hæc eſſent. Iſque dixit illi; Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſaluum illum recepit. [f] Indignatus eſt autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egreſſus cœpit rogare illum. At ille reſpondens, dixit patri ſuo; Ecce tot annis ſeruiò tibi, & nunquam mandatum tuū præteriui, & nunquam dediſti mihi hædum vt cum amicis meis epularer: ſed poſtquam filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum. At ipſe dixit illi; Fili tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt: epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat & reuixit, perierat & inuentus eſt.

ADNOTATIO.

A. OCcurrit illi longè pater miſericordia permotus. Præuenit enim nos Deus ſua bonitate cum longè adhuc abſumus ab officio, & benignitate præoccupat. Dat enim primùm vt illū concupiſcamus, vt ad illum veniamus: præuenit enim ſe concupiſcentes & ad ſe venientes, vt ſe
Sap. 6. *illis prior oſtendat. Antequam quicquam illi loquatur filius, antequam veniam obſecret complectitur ipſum pater, oſculatur, blanditijs paternæ pietatis confirmat & allicit.*

B. Proiecerat ſe ad pedes patris Adoleſcens flebiliter, poſt amplexum patris veniā precatur: Pater peccaui in cælum & coram te; iam non ſum dignus vocari filius tuus; hactenus patris viſcera ſuſtinuerunt, nec audire potuit quod illi præterea fuerat dicturus: fac me ſicut vnum de mercenarijs: quod planè non erat facturus pius pater; ſat illi fuit pœnitentiam filij audire, & indignitatis profeſsionem: illum enim non vt mercenarium & ſeruum erat accepturus, ſed vt filium.

A. Iubet proferri ſtolam omnium precioſiſſimam atque honeſtiſſimam, & indui filium: reſtitui illi loricam iuſtitiæ & gratiæ; annulum in eius manum dari, arrabonem familiaritatis, & ſignum nè contrariæ illi nocerent poteſtates; calceamenta pedibus inſeri, vt ad brauium curreret ſupernæ vocationis. Neque his contentus,

mactari,

mactari, quasi in sacrificium, vitulum egregiū, saginatum iubet, ornari conuiuium, adhiberi symphoniacos, indicit epulum & letitiam agitari, epulandum esse & lętandum propter perditi filij recuperationem. Similiter Deus recipit peccatorem pœnitentem, nec meminit præteritæ insolentiæ & inobedientiæ.

C. Serui afferentes stolam illam primam, annulum, calceos.

D. Quem iusserat mactari pater vitulus obesus.

E. Paratur conuiuium.

F. Interuenit ex agro rediens maior filius, qui semper in officio fuerat & patris obedientia; audit domum symphoniacis personare, & choros duci; interrogat quidnam rei nouæ esset: intelligit opiparum agitari conuiuium, quòd saluum recepisset filium iuniorem pater: ægrè fert, negat ad conuiuium domum se ingressurum: huius etiā respicit pater, non præsentē inuidiam, sed præterita merita; ad illum accurrit, orat, obsecrat vt nihil indignetūr, lętandum potiùs de fratris salute &c.

MEDITATIO.

DOmine IESV, bone & misericors, cōfiteor tibi in cordis mei dolore & humilitate, me illum non solùm fuisse, sed esse Adolescentem arrogantem, insolentem, petulantem; qui excellenti tuo dono liberi arbitrij abusus sum indignis modis. Iā enim primum cum intelligerem meum esse liberum arbitrium per peccatum, non extinctum quidem, sed attenuatum viribus & inclinatum, posse tamen tibi monenti & excitanti cooperari; (quod auxilium mihi semper est præstò) sinè te me nihil posse quod me præparet ad te, vel dignum te faciat: elatus tamen superbia hæc neglexi, meis viribus confisus à te discessi, Luciferū imitatus, qui similiter elatus; Ascendam, inquit, super altitudinem nubiū, similis ero Altissimo. Nam quid est aliud; Da mihi portionem substantiæ quæ me contingit, quàm, valeo per me mea bona quæ ex creatione mihi data sunt administrare? possum & volo per me meas potentias solus gubernare? nihil tua gubernatione vel patrimonio egeo? Da mihi portionem substantiæ quæ mihi obuenit. At vide miser, te ita dari in pręcipitium & baratrum vitiorum omniū, dari in patrocinium & prędā Cacodęmonū, & inferni pœnas æternas. Nihil audio, vana ista sunt: hoc certum & solidum; liberum arbitrium meū esse: illo frui volo pro meo ipsius iudicio & voluntate. Reliquit enim Deus hominem in manu consilij sui. Sed aduerte hominum deploratissime quid subdat Deus: Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi. Dedit illi mandata & præcepta; si voluerit, illa conseruabant eam. Fabulæ: ita mihi placet, volo: volo vti meo solius consilio, quod Deus posuit in manu mea. Vtere fili; sed seruando præcepta eius qui tibi dedit hanc libertatem. Ne obsecro te, videns ac volens pereas in perpetuas æternitates. Existimatis fratres nō longè plura & aeriora ea esse, quibus vrget discessuram à Deo animam Angelus suus Tutelaris? Nihil tamen horum sentimus: monet nos potius (quod ego de me tibi confiteor Deus cordis mei IESV) nostra libertas arbitrij. Absque Deo post meas iui concupiscentias, præcepta Dei & gubernationem abieci, totus fui in eo quod naturaliter poteram intelligere, ea appetebā quò sensus ducebāt: hinc factum est vt longè à te discederem. At vbi eram cum longè à te aberam, qui imples cælum & terram? In nihilo scilicet eram & peccato, quod sine te fit & est. Eram cum ijs qui illius sunt nihili fautores, instigatores, auctores, deterrimis Dæmonibus. Quid igitur potui nisi in nihilo versari, & luxuriosè viuendo, hoc est sensualitati & carni seruiens, affligere paulatim meas naturales potentias, & si quid boni habitus erat in me reliquum, illud extinguere? Tandem eò redactus sum, vt planè etiam bonis meis naturalibus, & vsu rationis vti vix possem. Hic verò enituit tua in me Domine benignitas infinita: vbi iam vesaniæ me, & contemptui omnis disciplinæ proximum vidisti; ne desperans traderem me in omne flagitium & iniquitatem; præuenisti me tua misericordia Domine incogitantem, fecisti vt agnoscerem lassatum me esse in via iniquitatis & perditionis, & ambulare vias difficiles sine te. Nec tamen adhuc recognoui te; sed adhæsi vni ex ciuibus regionis illius quæ longe est à te, Philotimo, & mearum inuentionum affectui, ambitioni videlicet humanæ.

Pro. 18. ad Eph. 4.

manæ. In fame & ariditate mearum potētiarum & spiritus volui esse magnus in seculo. Quid verò hîc egi, nisi meas mentis impuritates spe honorum & dignitatum alere, & porcos Philotimi magna cum solicitudine & cura pascere? Attamen tu bone IESV, non me dereliquisti, sed rursus mihi affuisti adiutor in perditione mea: fecisti enim vt nullus mihi ex illis siliquis quicquam daret. Itaque cum hac ratione à te rursum discederem, & fortassis longiùs, vt est malorum omnium ferax ambitio, ad te me inuitum reuocasti, & occlusisti omnem desiderij impuritatem, & omnem viam quæ non esset ad te. Aduerti tandem animum ad meam miseriam, me nihil posse sinè te, pessimè mihi esse sinè te: lectione sacrarum literarum & piorum librorum, & exemplo eorum qui tecum familiariter viuunt agnoui quàm longè essem à te, quantis essem bonis priuatus, quibus in domo tua tecum fruuntur non solùm filij tui, quos singulari foues honore & dignitate apud te, sed ij etiam qui in vitæ inferioris statu apud te consistunt, qui sola mandata tua, non etiam consilia sectantur. Tantum verò tædiū meæ vitę te inspirante cōcepi, vt planè viderē atque sentirem me fame perire, cū etiā mercenarij tui opibus abundent. Cum hæc intelligerem, incepi redire ad te, tuas inspirationes audire & sequi; incepi meditari, quali corde, quibus verbis venirem ad te, & misericordiam tuam precarer. Vidi me vehementer sanctos tuos & Angelos, totum tuum cōfessum cælestem offendisse, te verò vehementissimè, qui non solùm à te ad hostes tuos Cacodæmones defeceram, sed bona omnia tuæ creationis corruperam, atque redemptionis præter fidem & spem prodegeram. Intellexi nullo loco vel numero me esse dignum apud te. Constitui tandem petere abs te, vt saltem aliquo in angulo domus tuæ hærerem. Hæc meditatio cordis mei, te trahēte, ad te me per duxit. Quæ meditatus eram, tibi dixit Domine cor meum in abiectione mea ante te. Tuæ verò, ô beneficium omnibus angelis prædicandum, tuæ abundantia pietatis solius Deus meus, noluit audire omnia quæ ego rogaturus eram; suscepit pœnitentiam, & cordis mei humilitatem. Peccaui, iam non sum dignus. Alia eram dicturus Domine, sed tu me præuenisti tuæ dulcedinis & gloriæ benedictione: suscepisti ad religionis statum excellentem. Nam quid stola, quid annulus est? quid calceamenta, quid vitulus occisus, quid cōuiuium, quid epulatio, quid symphonia & Chorus, quid gaudium? Dona sunt tua Domine, mihi peccatori & indigno in mea vocatione & religionis ingressu collata, tanta liberalitate & amplitudine, vt nunc cum illa recolo, & ariditatem præsentem mentis meæ inspicio, mirer, post tot labores susceptos, illam me iucunditatem vix assequi: sed simul tamen intelligo illas esse Nouitiorum spirituales illecebras, & lac quo infantes religionis instituis. Deinde das Domine cibum solidum, labores, tribulationes, afflictiones: sed tua tamen solida consolatione non deseris qui legitimè certant. Verùm enimuerò rursum mihi video summo studio esse cauendum, ne ampliùs à te Domine sancte IESV discedam: non solùm vt nè à præceptis declinem; (quod nefas aufer à me, & ab omnibus prorsus Domine) sed ne à tuo quidem spiritus ductu & directione abscedam. Doce me benigne IESV, viam iustificationum tuarum, vt te semper in corde sentiam, te sequar, te fruar. Amen.

DOMINICA III. QVADRAGESIMÆ.

Sanatur Dæmoniacus cæcus & mutus.

MATTH. XII. MAR. III. LVC. XI. ANNO XXXII.

In xlvi. imaginem adnotatiuncula. *xlvi.*

45.

A. Concurrunt ad IESVM turbæ iuxta mare Galilææ.
B. Oblatum dæmoniacum cæcum & mutum sanat.
C. Pharisæi inuidia commoti dicunt; In Belzebub &c.
D. Admirantur turbæ.

EVAN-

DOMINICA III. QVADRAGESIMÆ.

Sanatur dæmoniacus cæcus, & mutus. 45

Matth. xij. Marc. iij. Luc. xi. Anno xxxij. xlvi



A. *Concurrunt ad* IESVM *turbæ, iuxta mare Galilææ.*	C. *Pharisæi inuidia commoti dicunt, In Beelzebub, &c.*
B. *Oblatum dæmoniacum, cæcum, & mutum sanat.*	D. *Admirantur turbæ.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XII.	LVC. XI.	MAR. III.
Tunc [b] oblatus est ei dæmoniũ habens, cæcus & mutus:	IN illo [a] tempore. Erat [b] IESVS eijciens dæmonium, & illud erat mutum.	
& curauit eum, ita vt loqueretur & videret.	Et cũ eiecisset dæmoniũ, locutus est mutus:	
Et stupebant omnes turbæ, & dicebant; Nunquid hic est filius Dauid?	& [d] admiratæ sunt turbæ.	*Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim; Quoniã in furorem versus est.*
[c] Pharisæi autẽ audientes, dixerunt; Hic non eijcit Dæmones nisi in Beelzebub Principe Dæmoniorum.	[c] Quidam autem ex eis dixerunt; In Beelzebub Principe Dæmoniorum eijcit Dæmonia.	*Et [c] Scribæ qui ab Hierosolymis descenderant, dicebant; Quoniam Beelzebub habet;*
	Et alij tentãtes signum de cælo quærebant ab eo.	
IESVS autem sciens cogitationes eorum,	Ipse autem vt vidit cogitationes eorum, dixit eis;	*Et conuocatis eis, in parabolis dicebat illis; Quomodo potest Satanas Satanam eijcere?*
	Omne regnum in seipsũ diuisum desolabitur,	*Et si regnum in se diuidatur, non potest regnum illud stare.*
omnis ciuitas vel domus diuisa contra, se non stabit.	& domus supra domum cadet.	*Et si domus super semetipsam dispertiatur, non potest domus illa stare.*
Et si Satanas Satanã eijcit, aduersus se diuisus est: quomodo ergò stabit	Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius?	*Et si Satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus est, & non poterit stare, sed finem habet.*
	quia dicitis in Beelzebub me eijcere Dæmonia. Si autẽ ego in Beelzebub eijcio Dæmonia, filij vestri in quo eijciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt.	

MATTH. XII.

Si autem ego in Spiritu Dei Dæmones

Aut quomodo potest quisquã intrare in domum fortis, & vasa eius diripere:

& qui non congregat mecum, spargit.

Ideo dico vobis;
Omne peccatum, & plasphemia remittetur hominibus;
spiritus autem blasphemiæ non remittetur.
Et quicunque dixerit verbum cõtra filiũ hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritũ sanctũ, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.

LVC. XI.

Porrò si in digito Dei eijcio Dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei.

Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet; si autem fortior illo superueniens vicerit eum; vniuersa arma eius auferet in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. Qui nõ est mecum, contra me est; & qui non colligit mecum, dispergit.

Cum immundus spiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquosa, quærens requiem: & non inueniens, dicit; Reuertar in domum meam vnde exiui. Et cum venerit, inuenit eam scopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & assumit secum septẽ

MAR. III.

Nemo potest

vasa fortis ingressus in domũ diripere, nisi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet.

Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filijs hominum peccata, & blasphemiæ quibus blasphemauerint:
qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum,

non habet remissionem in æternum,
sed reus erit æterni delicti:
quoniam dicebant; Spiritum immundum habet.

alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi: & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cum hæc diceret; extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi; Beatus vēter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. At ille dixit; Quinimò beati qui audiunt verbū Dei, & custodiunt illud.

ADNOTATIO.

A. Concurrunt ad IESVM turbæ iuxta mare Galilææ. Cum enim in Synagoga manum hominis aridam sanasset, & exeuntes Pharisæi consilium haberent aduersum illum, vt inquirerent quemadmodum eum perderēt, secessit inde IESVS, & secuti sunt eum multi. In eum autem irruebant vlcerosi & alij infirmi, vt illum dumtaxat tangerēt, & sanarentur. Cogitabat enim Christus turba se expedire, & nauim conscendere, vt inde turbas doceret commodius, quod & fecit postea.

B. Interim tamen oblatus est illi dæmonium habens, cæcus & mutus: cuius scilicet oculos obtenebrarat, & linguæ officium colligauerat dæmon suis præstigijs. Neque tamen surdus hic erat; etiam si colligi ex Aristotele possit, natura mutum, eundem esse surdum; siquidem est idem initium audiendi & loquendi: tamen non qui mutus aliquo casu fit, is necessariò surdus. Hunc oblatum sanat Christus, eijcit dæmonem, oculos illuminat, restituit linguæ officium, turbæ admirantur, & laudant Deum: sumunt inde occasionem, vt IESVM, Christum esse profiteantur. Pharisæi contra iniquè omnia interpretantur, & in calumniam rapiunt: Beelzebub habet, in principe dæmoniorum dæmones eijcit. Hos vehementer confutat Christus.

C. Pharisæi & Scribæ aduersus Christum inuidia & malignitate animi commoti.

D. Turbæ admirabundæ. Porrò hoc loco illud breuiter perstringendum, sanasse Christum cæcos, surdos, mutos quàmplurimos: sed qui simul esset cæcus, mutus, & surdus, neminem sanasse legitur; vt corporales hominum sanationes respondere intelligerentur spiritualibus. Qui enim non audit interius, modò lumen aliquod habeat internum, & mente ad Deum accurrat & inuocatione, huic via patet ad sanitatem: vel si quis non videt, audit tamen, aut non audit neque videt, loquitur tamē, illi spei aliquid est reliquū. At verò qui nec audit interius, nec lumē habet, nec orat, huius penè deplorata est salus.

MEDITATIO.

Existimatis fratres, mutum hunc & cæcum infideles tantum & hæreticos significare; vel eos qui catholici cū sint, lethalibus tamē peccatis sunt implicati? Ij etiam qui se profitentur vitam spiritualem, & perfectionē virtutum omnium sectari, vtinam ita viuerent, vt ipsos simul non designaret mutus hic & cæcus. Sed de illis primùm dicamus breuiter, postea de alijs audietis. Illi enim omnes cæci sunt & muti: sed cæci magis & muti sunt infideles & hæretici. Sunt cæci quidem & muti fideles homines qui per mortale peccatum à Deo separati sunt. Nam cum fidem conseruent, tamen illam habent mortuam, neque eius vtuntur lumine, sed alio quod suppeditat dæmon & peccatum, falso & pestilenti. Non loquuntur autem, quòd illorum linguā liget Diabolus & peccatum; retinent tamen loquendi

loquendi & orandi principium fidem & ſpē, niſi hanc etiam abiecerint cum charitate. His principijs magis carent infideles, carent hæretici, fidei etiā. Quo fit vt muti magis ſint & cæci. Nihil verò dicunt ferè, nihil faciunt niſi ex infidelitate vel hæreſi. Hi planè ſunt deplorati: deploratiores etiam, ſi ad externum prædicationis lumen nolint vel oculos mentis, vel aures admouere. Ad hos iuuandos eò propenſiores eſſe debemus fratres, eorumque ſaluti feruentiori ſtudio, cura, diligentia, labore incumbere. Ad hos enim Eccleſiæ, vel inſerendos, vt inſtituendos, vel reſtituendos præcipuè vocata noſtra Societas eſt. Et ſemper quidem illud reputare debemus, etiam ſi quam plurimis catholicis opem feramus, nobis deeſſe plurimum, ſi infidelibus & hæreticis lucrifaciendis non ſeriam demus operam quod in nobis eſt. Nec tamen propterea de-[illegible]eſſe debemus ad Catholicos peccatores Deo reconciliandos: nam præter huius miniſterij neceſſitatem quæ nobis incumbit, & ſummam alioqui vtilitatem, ille etiam fructus accedit qui ad infideles & hæreticos attinet ſingularis. Nam ſi apud Catholicos pietas & vita Chriſtiana ſuum locum teneret; nō dubium quin piorum orationibus & operibus daret Deus, vt infideles atque hæretici ad lucem fidei venirent illi, hi redirent. Sed de eo audiamus, quod cæci ſumus nos & muti qui in luce verſamur inſtituti religioſi, & tam crebro peccata noſtra Sacramento pœnitentiæ expiamus, & ſpiritum nutrimus ſacra Euchariſtia, tam frequentes ſumus in meditationibus & precibus. De me loquar, vos omnes credo & videntes eſſe in ſpiritu & eloquētes: ego mea agnoſco hæc mala, & deploro. Nam cum ſciam ſenſum me habere viſus, auditus, guſtus, tactus, olfactus, atque loquendi facultatem, (his enim per ſua organa videmus, audimus, tangimus, guſtamus, olfacimus, loquimur) eſſe verè cum his interiores ſenſus coniunctos; horum tamen omnium ſenſuū actus omnes intelligo eſſe materiales. Alij igitur ſunt ſenſus intellectus & voluntatis. Illius videndi, loquendi, partim etiam audiendi: voluntatis olfaciendi, guſtandi, tangendi, tum audiendi. Si quidem intellectus videt, id eſt habet rerum intelligentiā; loquitur, id eſt rationem explicat intelligentiæ ſuæ; audit etiam à ſenſibus interioribus, & à voluntate; olfacit ad rationem ſuæ potentiæ, coniecturas & opiniones ſuſcipiens. Voluntas verò primùm audit intellectum ſuo affectu, & illius rationi obedit; olfacit accipiens inclinationem pro varia rerum actione; guſtat & tāgit quæ ei propriæ ſunt; loquitur etiam tum per intellectum, tum per ſuos affectus. Scio igitur has potentias mihi à Deo datas, illarū ſimul video vitia, & meam deploro miſeriā. De videndi facultate loquar & loquēdi. Nōnè veriſſimum eſt quod oculos habeā, quòd linguam? & tamen nihil video, nihil loqui poſſum quod è corde, quod è ſpiritu proficiſcatur. Omnia verò quæ video, quæ intelligo, quæ etiam meditor & in oratione verſo, à naturali quadam & humana proficiſcuntur ſolicitudine & labore, & plena ſunt cæcitate & tenebris. Nam vbi lumen illud in meis meditationibus lætum, ſuaue, viuidum? Itaque ſunt non ſolum cææ meæ meditationes, ſed effætæ, intermortuæ: & quidē de mea ignauia hæc mihi accidūt & culpa ſingulari. Nā oculos quidē habeo, quos Chriſtus per fidē, per vocationē religioſam cōceſſit clemētiſſimè, quibus ego tamen non vtor. Non enim verſor ita in meis meditationibus, vt principijs ſupernaturalibus fidei, ſapientiæ, intellectus, gratiæ nitar: ſed meis potius naturalibus potentijs, & acquiſitis habitibus: qua in re erro vehementer. Debeo quidem meis facultatibus vti naturalibus, tum acquiſitis; ſed ita vti vt illis non inſiſtam, ſed ſuperioribus & diuinis. Illis ex obedientia vti, ne tentem Deum; his vt Deum inueniam. Alias meas in oratione & actionibus meis cęcitates, culpas, imperfectiones quis enumeret? Itaque in eiſdem & orationis & aliarum actionum imperfectionibus & vitijs perpetuò verſor. Ad quid dixi de me, meis vti facultatibus? falſum hoc eſt. Nam his vel non vtor, vel cum magna animi ſocordia vtor. Itaque rurſus maiori cæcitate cæcus ſum. Vnde & ſum magis mutus, nō ſolùm quod cum deſidia meis vtor facultatibus naturalibus; ſed quòd nihil è corde, nihil ex copulatione ſpiritus loquar: ſed ſunt aridi & effæti ſermones mei, quibus nec ego moueor vel proficio, neque verò qui me audiunt. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore cæcitatis huius & infantiæ? Gratia tua Chriſte IESV, quæ faciat vt tuis donis vtar ſtudioſè in humilitate cordis mei & ſimplicitate, & abigat inſidias dæmonis, qui ſemper infeſtus mihi eſt, & violentiùs ſemper iuuat, quod illi permittitur, meam ſurditatem & infantiā. Ne illi hoc permitte, Magne IESV. Rom

Etiam

FERIA II. POST DOMIN. III. QVADRAG.

Male accipitur IESVS in patria. 40

Matth. xiij. Marc. vi. Luc. iiij. Anno xxxij. xlvij



A. *Nazareth in tribu Zabulon.*

B. *Synagoga vbi ex libro docet IESVS; mirantur primum, deinde obloquuntur ciues.*

C. *IESVS eos ad sanitatem iudicij exemplis reuocat.*

D. *Elias, cui Sareptana Vidua inseruiuit.*

E. *Monasterium, seu domuncula Elisæi, ad quem Naaman Syrus cum venisset, sanatus est in Iordane.*

F. *Nihil loci relinquunt truces Nazarethani: propellunt IESVM ad supercilium montis, vt inde dent præcipitem.*

G. *Noluit IESVS eam mortem subire, sed transiens per medium illorum ibat.*

Etiam si ego demerear vnde permittas, tamen est tua bonitas & misericordia maior quàm mea peccata. Tene illam bestiam Domine, & depelle longè velociter tuum, & omnis bonitatis & virtutis hostem. Ita fac Domine, qui es sanctus & benedictus in sęcula. Amen.

FERIA II. POST DOMINICAM TERTIAM QVADRAGESIMÆ.

Malè accipitur IESVS in patria.

MATTH. XIII. MAR. VI. LVC. IIII. ANNO XXXII.

In xlvij. imaginem adnotatiuncula. xlvij. 40.

A. Nazareth in tribu Zabulon.
B. Synagoga, vbi ex libro docet IESVS, mirantur primum, deinde obloquuntur ciues.
C. IESVS eos ad sanitatem iudicij exēplis reuocat.
D. Elias, cui Sareptana vidua inseruiuit.
E. Monasteriū, seu domuncula Elisæi, ad quē Naaman Syrus cum venisset, sanatus est in Iordane.
F. Nihil loci relinquunt truces Nazarethani: propellunt IESVM ad supercilium montis, vt inde dent præcipitem.
G. Noluit IESVS eam mortem subire; sed transiens per medium illorum ibat.

MATTH. XIII. LVC. IIII. MAR. VI.

Matth.: *Et veniens in patriam suam,*

Mar.: *Et egressus inde, abijt in patriam suam, & sequebantur eum discipuli sui. Et facto Sabbato cœpit in Synagoga docere:*

Luc.: ET venit [a] Nazareth vbi erat nutritus: & intrauit secundū consuetudinem suam die sabbati in [b] Synagogam.

Matth.: *docebat eos in Synagogis corū;*

Luc.: Et surrexit [b] legere: & traditus est illi liber Isaiæ Prophetæ; & vt reuoluit librum, inuenit locum vbi scriptum erat; Spiritus Domini super me; propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me, sanare cōtritos corde, prædicare captiuis remissionem, & cęcis visum, dimittere cōfractos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis. Et cum plicuisset librum, reddidit ministro, & sedit. Et omnium in Synagoga oculi erant intendentes in eum. Cœpit autem dicere ad illos;

MATTH. XIII.	LVC. IIII.	MAR. VI.
	Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.	
ita vt mirarentur, & dicerent;	Et omnes testimonium illi dabant, & [b] mirabantur in verbis gratiæ quæ procedebant de ore ipsius: & dicebant;	*& multi audiẽtes admirabãtur in doctrina eius, dicentes;*
Vnde huic sapientia hæc,		*Vnde huic hæc omnia, & quæ est sapientia quæ data est illi,*
& virtutes?		*& virtutes tales quæ per manus eius efficiuntur?*
fabri filius?	Nónne hic est filius Ioseph?	*Nónne hic est faber, filius Mariæ,*
Nónne mater eius dicitur Maria; & fratres eius Iacobus, & Ioseph, & Simon, & Iudas; & sorores eius nónne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista? & scandalizabantur in eo.		*frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? Nónne & sorores eius hîc nobiscum sunt?*
IESVS autem dixit eis;	Et ait illis; vtique dicetis mihi hanc similitudinem; Medice cura teipsum.	*Et dicebat illis IESVS;*
	EVANGELIM MISSÆ.	
	QVãta audiuimus facta in Capharnaũ; fac & hîc in patria tua. Ait autem; Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus est in patria sua.	
Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua.		*& in domo sua, & in cognatione sua.*
	In veritate [c] dico vobis; multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, quando clausum est cælum annis tribus & mensibus sex, cum facta est fames magna in omni terra: & ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ ad [d] mulierem viduam. Et multi leprosi erant	

in Israël

MATH. XIII. | LVC. IIII. | MAR. VI.

in Israël sub Elisæo Propheta: & nemo eorum mundatus est, nisi [e] Naaman Syrus. Et [f] repleti sunt omnes in Synagoga ira hæc audientes: & surrexerunt, & [f] eiecerunt illum extra ciuitatem; & duxerũt illum vsque ad supercilium montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eũ. Ipse autem transiens per medium illorum ibat.

Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorũ.

Et non poterat ibi virtutem vllam facere: nisi paucos infirmos impositis manibus curauit: & mirabatur propter incredulitatem illorum.

ADNOTATIO.

A. VRbs Nazareth in tribu Zabulon, septem miliaribus à monte Thabor versus septentrionem, à Hierusalem ad xc. *in monte sita. Iuxtà eam montis præcipitium, quod esse dicitur ad Austrum extra ciuitatẽ, eo spatio quod quarto arcus iactu æquari potest. In extrema parte vrbis fons est, ex quo haurire fertur aquam solitus esse Christus, non dubium quin & mater virgo Maria. Porrò tametsi hodie euersa est vrbs, & paucæ tantùm domunculæ extant, & sacrum cubiculum in quo & annunciatio Virginis, & verbi Dei incarnatio facta est translatum fuerit Angelorum ministerio in Illiricum primùm, dein in agrum Picenũ (quæ certa est traditio, summorum Pontificum testimonijs solemnibus confirmata) retinet tamen suam maiestatem locus, & religiosè celebratur. Ad hanc igitur vrbem discessit IESVS à Capharnao, postquam sedens in prora nauis ad littus lacus Genesarethtã multas parabolas populo proposuisset, discipulis etiam exposuisset.*

B. Synagoga, ad quam cum venisset IESVS librum aperit, legit, reddit ministro, incipit docere: erat autem locus quem legerat, vbi Isaias vniuersum mysterium, primum Incarnationis Christi, dein doctrinæ, miraculorum, iudicij sapientissimè describit. Quem locum de se intelligendum esse disertè declarat IESVS, tantò spiritu & gratia, vt omnes quotquot audiebant testimonium illi darent præclarum, ac mirarentur verba gratiæ quæ de ore eius procedebant. Nec poterant quicquam contradicere: veruntamen plus potuit tandem apud illos vulgaris opinio quam de IESV imbiberant, plus inuidia quæ illos exagitabat. Vnde huic literæ: Nonnè hic est fabri filius? Nonnè hic faber, filius Mariæ? Nonnè apud nos sunt eius fratres & sorores? Itaque vultus auersione, manuum reiectione, verbis mordacibus illum incipiunt respuere. Neque verò hæc erat simplex quædam animi auersio, sed agnitæ veritatis oppugnatio, & atrox æmulatio fraternæ gratiæ. Ita factum est vt non ipsi solùm, sed infirmi etiam, qui erant multi adducti, nullam animi dispositionem reciperent vt sanarentur, præter paucos. Ciuium autem malitiam vehementissimè illis verbis detestatur Euangelista: Nullum inquit, poterat signum facere, nisi quòd paucos infirmos impositis manibus sanauit, & mirabatur propter incredulitatem eorum. Tanta erat illorum malitia, tam sæua infidelitas, vt non posset qui omnia potest signa & virtutes ibi edere: quod de obstinatis, & peccan-

tibus in Spiritum sanctum , quod de damnatis quotidie dicit Christus, & de toto Inferno in Iudicio vltimo est confirmaturus. Hoc est enim tremendum Dei omnipotentis iudicium, cum ita destituit, atque si aliter facere amplius nihil posset.

C. Enititur tamen Christus ad sanitatē conciues reuocare parabola & exemplis.

D. Elias, cui Sareptana vidua & filius sedulò inseruiunt.

E. Monasterium Elisæi, ad quem venit Naaman Syrus vt Sanaretur, ac sanatus est.

F. Nihil loci reliquerūt exhortationi vel exemplis truces Nazarethani, quibus salutem offerebat IESVS, sed ira atque indignatione aduersus illum inflammati, rapiunt, trudunt, eijciunt IESVM è Synagoga ad præcipitium vrbi proximum, vt illum præcipitent : & quod non potuit Satan ex pinnaculo templi efficere per tentationem, aggreditur hîc ministerio ciuium Christi ex prærupto montis. Et quid est mirum si non cesset ad præcipitiū homines Dæmon vocare, qui bis Christum voluit dare præcipitem , & se videt præcipitem datum è cælo in Infernum?

G. Noluit Christus ea morte mortales redimere, alia erat illi subeunda, acerba magis, & magis ignominiosa, nobis verò vtilior longè. Itaque eripuit se ex eorum manibus, placidissimè transiens per mediam & confertam eorum turbam furentem ; siue quòd illos officio oculorum priuauerit, siue dote subtilitatis fuerit vsus, siue plane vt voluit nec nos assequimur.

MEDITATIO.

Astans IESVS legit scripturam, vt reuerentiam verbo Dei exhibeat, & significet paratos esse nos debere ad verbum Dei exequendum & defendendum. Rursum sedens explicat , vt doceat non esse temerè & quasi obiter exponendum Dei verbum, sed maturo consilio, grauitate, & deuotione. Docet autem nos IESVS, vt in patriam affectum carnalem ne habeamus, sed spirituale̅. Simul ostendit patriam viro spiritum sectanti esse grauem. Venit ad patriam ipse, vbi sciebat se gratum nō fore, & appetendum ad mortem: ita nos ad patriam si ex obedientia mittamur, eamus libenter propter mortificationem. Quòd si quis mortificationem non sentit in ea missione , eò facilè mittendus non esset, nisi planè superasset illam mortificationem. Da nobis hanc victoriam Domine IESV; illud saltem, vt ne magis patriam quàm aliàs regiones cogitemus. Et tame̅ meliori spiritu & libertate est in patria prædicādum, nec respiciendi rumores & obloquia. Si quem verò in patria acceptum esse cōtingat, id fiet quia nō adeò spiritualis sit vel Propheta, vel si planè sit spiritualis, id propterea fiet quod Christus in se illud scandalum sumpsit & absumpsit; vel quia sint ciues bonæ mētis homines, nec considerent, vt Nazarethani, cuius filius, cuius conditionis. Et non poterat ibi vllam virtutem facere Christus propter infidelitatem ciuium suorum. Quid nos? Nōnè propter fidei nostræ imbecillitatem, & totius nostri spiritus debilitatem idem debemus timere? Dispone nos, & tua dona cordibus nostris imprime magne IESV. Magna est nostræ vitæ, & virtutum imperfectio; sumus omni ex parte impuri, & propterea non facis in nobis virtutes. Horrendum verò est illud; vt non possis signa facere , qui omnia potes; & qui propterea mortuus es, vt omnia in nobis meritò possis. Exerce misericordias tuas illas fideles in nos, & fac quò per nos nō fiat vt non possis, quod potes & desideras. Video Domine te nobis incredulitatem exprobare, fidei scilicet imperfectionem & tepiditatem, fidem sine sensu spiritus, sine gustu, effœtam, & ieiunam. Verum est Domine : agnoscimus, deploramus. Adauge nobis fide̅: credimus , adiuua nostram incredulitatem bone IESV. Amen.



A. *Descendens è transfiguratione IESVS versatur in Galilæa.*
B. *Venit Capharnaum, vbi hoc euenit.*
C. *Cum vidissent solutum tributum pro Petro & IESV, excitantur Apostoli in contentionem, quis eorum videretur esse maior.*
D. *Reuocat eos ad humilitatem IESVS, & simplicitatem, exemplo paruuli.*
E. *Inde incipit explicare doctrinam de correctione fraterna; & solus peccator admonetur.*
F. *Adhibetur vnus aut alter testis.*
G. *Tandem defertur ad Ecclesiam, vel Præsulem Ecclesiæ.*

FERIA TERTIA POST DOMINICAM III. QVADRAGESIMÆ.

Docet humilitatem discipulos, & correctionem fraternam.

MATH. XVIII. MAR. IX. LVC. IX. ANNO XXXIII.

In xlviij. imaginem adnotatiuncula. *xlviij.* *70.*

A. *Descendens è transfiguratione IESVS versatur in Galilæa.*
B. *Venit Capharnaum, vbi hoc euenit.*
C. *Cum vidissent solutum tributum pro Petro & IESV, excitantur Apostoli in contentionem, quis eorum videretur esse maior.*
D. *Reuocat eos ad humilitatem IESVS & simplicitatem, exemplo paruuli.*
E. *Inde incipit explicare doctrinam de correctione fraterna; & solus peccator admonetur.*
F. *Adhibetur vnus vel alter testis.*
G. *Tandē defertur ad Ecclesiam, vel Præsulē Ecclesiæ.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. IX.	MATTH. XVIII.	LVC. IX.
		Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset.
	ET [a] cum venissent [b] Capharnaum,	*At IESVS videns cogitationes cordis illorum,*
Qui cum domi essent, interrogabat eos; Quid in via tractabatis? At illi tacebant. Siquidem in via inter se [b] disputauerant, quis [c] eorum maior esset. Et residens vocauit duodecim,		
	In illa hora accesserunt discipuli ad IESVM, dicentes; Quis [c] putas maior est in regno cælorum?	
[d] *& ait illis; Si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus, & omnium minister.*		
Et accipiens puerum,	Et [d] aduocans IESVS paruulū, statuit eum in medio eorum,	*apprehendit puerum, secus se,*
quem cum complexus esset, ait illis;	& dixit;	*& ait illis;*
	Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnū cælorum. Quicunque ergò humiliauerit se sicut paruulus iste,	

MAR. IX.	MATTH. XVIII.	LVC. IX.
	hic eſt maior in regno cęlorũ.	
Quiſquis vnum ex huiuſmodi pueris receperit	Et qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo,	*Quicũque ſuſceperit puerum iſtum*
me recipit: & quicunque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum qui miſit me.	me ſuſcipit.	*me recipit; & quicunque me receperit, recipit eum qui me miſit.*
		Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic maior eſt.

Si [e] autem peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eũ inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum: ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc [f] vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic [g] Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in cælis eſt. Vbi enim ſunt duo vel tres cõgregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit; Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vſque ſepties? Dixit illi IESVS; Non dico tibi vſque ſepties; ſed vſque ſeptuagies ſepties.

ADNOTATIO.

Ex Mat.

A. E Monte Thabor deſcenderat IESVS poſt transfigurationem glorioſam, verſatus fuerat in Galilæa,

B. Dein venit Capharnaum, vbi hæc contigerunt de quibus in præſenti Euangelio.

C. Vbi vidiſſent alij Apoſtoli ſolutum Cæſari, Chriſto iubente, tributum pro Chriſto ſimul & Petro vno didragmo, & eo quidem per miraculum reperto, patiuntur neſcio quid humani; cogitant apud ſe primum, num propterea reliquos dignitate antecellat Petrus. Videt IESVS quid cogitent: illi porrò ex cogitatione veniunt ad diſceptationem, num Petrus maior, num vnus è conſobrinis, vel quis tandem inter omnes alijs anteponendus, & quid cauſæ adduci ad illud poſſit, vt vnus aliquis eſſet alijs omnibus præferendus. Tandem ad Chriſtum referunt quæſtionem; temperant tamen: Quis putas, inquiunt, maior eſt in regno cælorum, quod tu prædicas?

D. Chriſtus verò ad animum illorum reſpõdet, qui ab ambitione tentabatur. Conuocat omnes

nes Apostolos, aduocat puerulum, statuit apud se in medio, hunc complectitur: hoc est simplicitatem & humilitatem, ac cordis puritatem carissimas habet Christus, his fauet, has fouet, per has auget hominum apud Deum merita: docet Apostolos imitandam puerili innocentiam, simplicitatem, humilitatem, si velint maiores esse in regno cælorum. Coniungit dein Christus doctrinam de fraterna correctione.

E. Incipit explicari ea doctrina: hîc enim qui peccauerat arguitur secretò ac benignè, arguentem tamen non audit.

F. Adhibetur vnus aut alter testis.

G. Postremò, si testes etiam reijciat, & in sua peruersitate perseueret, ad Ecclesiam defertur, ad eum scilicet qui Ecclesiam gubernat, vt lege in illum agatur, & sacris arceatur, & Ecclesiæ communione, quæ omnia ad correctionem pertinent: nam est excommunicatio medicinale antidotum.

MEDITATIO.

APerite oculos mentis & aures, attendite
fratres. En è cælo Deus arguit nos, &
Is. 49. statuit peccata nostra contra faciem nostram.
Putatis quòd sit nostri similis Deus, & dissi-
mulet penitùs peccata? dissimulat quidem
S. 11. peccata, sed propter pœnitentiam. Agite, re-
Il. 2. deamus ad cor, conuertamur ad Deum, quia
benignus & misericors est, longanimis, &
multæ misericordiæ, & præstabilis super ma-
litia. Facit enim eius benignitas, & misericor-
dia, & longanimitas, vt facilem se præstet pœ-
I. 5. nitentibus. Increpationem Domini, qui sem-
per pulsat ad ostium cordis nostri, ne repro-
bemus; beatus enim homo qui corripitur à
I. 10. Domino. Quod si pœnitentiam non egeri-
mus, instaurabit testes suos, passiones filij sui,
crucem, mortem in nos, & multiplicabit iram
suam contra nos. Iam si illi testes, si hæc cō-
minatio nos non terreat, nec ad resipiscentiā
adducat; ad Ecclesiam filij sui, & iudiciū eius
vltimum nos reijciet. Vbi nihil erit quòd ex-
cusemus, proijciemur à facie Domini. Quo-
ties item Angelus custos nos corripit beni-
gne? quot bonis inspirationibus, quot mo-
nitis, quot comminationibus? quot vias pœ-
nitentiæ demonstrat, nec audimus? Inuocat
deinde in nos cælum & terram, alios aduocat
Angelos qui nos ad resipiscentiam instigent,
exempla proponit eorum qui propter pœni-
tentiæ neglectum miserè perierunt. Hæc si
non audimus, ad iudicia Dei reijcit nos, & Heb. 10.
illorum seueritate nos terret, & horrendum
esse inculcat incidere in manus iratas Dei vi-
uentis. His terroribus si non moueat, habe- Psa. 37.
bit tandem nos pro deploratis, & à facie no-
stræ miseriæ stabit longè; non relinquēs qui-
dem nostri omnem curam, sed quasi à nobis,
& ab irruentibus in nos Dæmonibus exclu-
sus nos iuuare non poterit. Illi verò suam sæ-
uitiam in nos exercebūt pro sua libidine qui
rerum statum parum ab Inferno abest. Consi-
deremus tandem quid nobis in aurem cordis
semper instillet synderesis nostra; dein vt ad-
uocet contra nos testem conscientiam, & hu-
ius remorsum & vermem. Totum statū præ-
teritæ vitæ repræsentat, ponit ante oculos fu-
tura, & ab his omnibus damnari nos demō-
strat. Si verò non excitamur ad meliora, ad
quatuor nouissimarum rerum consideratio-
nem nos mittit, Mortis, Iudicij extremi, In-
ferni, Paradisi; & his nos fortissimè constrin-
git: moriendum tibi est: mortuo Iudicium
Dei est & Christi subeundum, vnde vel ad
Infernum tandem, vel ad Paradisum iudice-
ris. Quæ si non audiamus, tria illa horrenda
mala manere nos denunciat; Mortem, Iudi-
cium, Infernum. Imprime sanctè IESV sa-
lutarem sensum harum rerum spiritui: no-
stro, vt ad te pleno corde redeamus, neque à
te vnquam separari nos permittas. Amen.

FERIA QVARTA POST DOMINICAM III. QVADRAGESIMÆ.

Explicat doctrinam de traditionibus.

MATTH. XV. MAR. VII. ANNO XXXII.

In xlix. imaginem adnotatiuncula. *xlix.* *60.*

A. Terra Genezar, ad quam applicuerat IESVS postquam seruauit in mari Petrum.
B. Adoriuntur Pharisæi & Scribæ IESVM, accusantes discipulos quod traditiones seniorum non seruarent.
C. Damnat IESVS traditiones pugnantes cũ verbo Dei, non quæ cum eo congruunt.
D. Designantur variæ Iudeorum, & vanæ traditiones.
E. Discipuli assident mensæ, vbi nullum est vestigium lauationis.
F. Templum, vbi propter Korban patri filius subuenire prohibetur.

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. VII.	MATTH. XV.
	TVNC [a] accesserunt ad eum
Et conueniunt ad eum Pharisæi & quidam de Scribis, venientes ab Hierosolymis.	ab Hierosolymis [b] Scribæ & Pharisæi,
Et cum vidissent quosdam ex [c] discipulis eius communibus manibus, id est non lotis manducare panes, vituperauerunt. Pharisæi enim & omnes Iudæi nisi crebrò [d e] lauerint manus, non manducant, tenẽtes traditionem seniorum: & à foro, nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum, & vrceorum, & æramentorum, & lectorum. Et interrogabant eum Pharisæi & Scribæ:	
	dicentes:
Quare discipuli tui nõ ambulant, iuxta traditionem seniorum,	Quare [b] discipuli tui trãsgrediuntur traditiones seniorum? non enim lauant manus cum panem manducant.
sed cõmunibus manibus mãducant panem?	

MAR.

Explicat doctrinam de traditionibus 60

Matth. xv. Marc. vij. Anno xxxij. xlix



A. *Terra Genesar. ad quam applicuerat* IESVS, *postquam seruauit in mari Petrum.*

B. *Adoriuntur Pharisæi & Scribæ* IESVM, *accusantes discipulos, quòd traditiones seniorum non seruarent.*

C. *Damnat* IESVS *traditiones pugnantes cum Verbo Dei, non quæ cum eo congruunt.*

D. *Designantur variæ Iudæorum, & vanæ traditiones.*

E. *Discipuli assident mensæ, vbi nullum est vestigium lauationis.*

F. *Templum, vbi propter Korban, patri filius subuenire prohibetur.*

MAR. VII.	MATTH. XV.
& dicebat illis:	Ipſe [c] autem reſpondens, ait illis;
Bene irritum facitis præceptum Dei,	Quare & vos tranſgredimini mãdatum Dei
vt traditionẽ veſtrã ſeruetis.	propter traditionem veſtram?
Moyſes enim dixit:	Nam Deus dixit;
	Honora patrem & matrem:& qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis;
Si dixerit homo patri aut matri [e] Korban, quod eſt	Quicunque dixerit patri vel matri;
donum quodcunque ex me tibi proderit,	munus quodcunque eſt ex me, [f] tibi proderit:
& vltra non dimittis eum quidquam facere patri ſuo aut matri;	& non honorificabit patrem ſuũ aut matrem ſuam:
reſcindentes verbum Dei	& irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram.
quam tradidiſtis. Et ſimilia huiuſmodi multa facitis. At ille reſpondens dixit eis;	
ſicut ſcriptum eſt;	Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Iſaias, dicens; Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe eſt à me.
In vanum	Sinè cauſa autem colunt me,
præcepta hominum.	docentes doctrinas & mandata hominum.
Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum; baptiſmata vrceorum, & calicum, & alia ſimilia his facitis multa.	
Et aduocans iterum turbam,	Et conuocatis ad ſe turbis,
dicebat illis;	dixit eis;
Audite me omnes & intelligite.	Audite & intelligite;
Nihil eſt extra hominem, introiens in eũ, quod poſſit eum coinquinare: ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ coinquinant hominẽ. Si quis habet aures audiendi audiat. Et cum introiſſet in domũ turba,	Non quod intrat in os, hoc coinquinat hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

MAR. VII.	MATTH. XV.
	Tunc accedentes diſcipuli eius, dixerunt ei; Scis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? At ille reſpõdens, ait; Omnis plãtatio quam non plantauit Pater meus cæleſtis eradicabitur. Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorũ. Cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt.
interrogabãt eũ diſcipuli eius parabolam.	Reſpondens autem Petrus, dixit ei; Ediſſere nobis parabolã iſtam.
Et ait illis;	At ille dixit;
Sic & vos imprudentes eſtis?	Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?
Omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum coinquinare? Quia non intrat in	Non intelligitis, quia omne quod in os intrat
cor eius, ſed in vẽtrem vadit, exit, purgans omnes eſcas.	in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?
Dicebat autem, quoniam illa quæ de homine exeunt, illa coinquinant hominem.	Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem.
Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt:	De corde enim exeunt cogitationes malæ,
adulteria, fornicationes, homicidia, furta,	homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia,
auaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.	blaſphemiæ:
Omnia hæc mala ab intus procedunt, &	hæc ſunt
coinquinant hominem.	quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominẽ.

ADNOTATIO.

A. TErra Genezar, ad quam applicuerat IESVS cum Apoſtolis poſt ſedatam tempeſtatem, & ſeruatum Petrum; quò ad IESVM venerunt ab Hieroſolymis Scribæ & Phariſæi, vt illi inſidiarentur, & calumniæ aliquam anſam arripere poſſent.

B. Chriſtus cum diſcipulis; quem Hieroſolymitæ Phariſæi & Scribæ aggrediuntur diſceptatione: viderant enim quoſdam ex diſcipulis IESV panem manducare manibus non lotis, ac vituperauerant. Itaque exiſtimauerunt idoneã cauſam ſe eſſe nactos reprehendendi IESVM, eiusq́; doctrinam calumniandi. Cur, inquiunt, tranſgrediuntur doctrinam ſeniorum diſcipuli tui?

tui? Non enim lauant manus quando sunt manducaturi. Non reprehendunt Christum nominatim,quem tamen in discipulis accusant.

C. Neque discipulos excusat Christus, quòd illas traditiones non obseruet; sed Phariseos accusat quòd eas obseruent quæ legi Dei erant contrariæ. Illas igitur non damnat omnes, sed earũ innuit habendum esse delectum quæ non pugnãt cum lege Dei; alias damnat. Præterea obiter illas insinuat lauationes non videri adeò esse cum fine ad quem referuntur coniunctas, alias esse posse,& vtiliores, & ad finem magis accommodatas,non pro verbo Dei habendas. Vnde apparet excellens doctrina de hominum traditionibus. Quæ enim cum Dei doctrina & religione pugnant,illæ prorsus sunt reijciendæ: quæ non pugnant,eæ quoad auctoritatem obtinent, seruandæ. Ecclesiæ verò principes, si quæ euaserint inutiles,pro varia temporum,personarum, & rerum ratione,illas debent in melius commutare: qui est vsitatus Ecclesiæ mos ac celebris.

D. Designantur multiplices traditiones Iudæorum,tanta diligentia lotionum, antequam ad mensam assideant,& inter prandendum,totius etiam corporis,æramentorum.&c.

E. Discipuli aliquot mensæ assidentes, vbi nullum est vestigium præcedentis, vel alterius lauacri.

F. Templum repræsentatur, vbi filius indutus traditione Iudaica offert vitulum;pater interuenit egens & senex,qui erat à filio honorãdus,id est alendus ac sustentandus. Contra verò pugnant sacerdotes,obtrudentes corban &c. rescindentes Dei mandatum sua traditione.

MEDITATIO.

QVid? nos non similiter peccamus atque Iudæi? Primùm quidem delectum non habemus virtutum, & cum sint virtutes diuinæ fides,spes, & charitas reliquis omnibus perfectiores atque vtiliores, & inter illas excellat,& maior sit charitas; tantum studij, & temporis,& actionum in humanis ponimus, vt diuinas negligere videamur, nec ipsarum vim & amplitudinem agnoscere. Quis enim fide & spe nititur efficaciter in oratione & actionibus suis & ministerijs? quis charitate, quæ est forma & perfectio virtutum omniũ, & actionum esse debet? Quæ si adsit, omnes adsunt virtutes infusæ, omnia dona Spiritus sancti: in qua viuimus in Deo,mouemur, & operamur, & sumus,& meremur vitam sempiternam. Quid? in donis Dei quomodo versamur? Nonne sensibilia sectamur,& amplectimur? Et vtinam rectè & ordine his vteremur, dico sensibilibus consolationibus, per spiritus sancti dona illa pretiosissima. Sed nos toti in sensibilibus occupamur, vtinam non externis, & vim donorum excellentissimam præterimus,& in illis non exercemur. Illud præterea est in quo videmur Pharisæis similes; nam ira Superiorum nostrorum obediẽtiam, monita,præcepta, gubernationem accipimus,atque si homines essent, nihil Dei haberent. Ferè enim nunquam in Superiore Christum contemplamur præscribentem, monentem, gubernantem. Quid? illud non frequenter, ac etiam plusquàm frequenter nobis accidit, vt oremus, nostras horas canonicas, nostram orationem dominicam recitemus labijs quidem, corde verò simus vel muti, vel stupidi, vel vagi; vel planè hæc speculatiuè tantùm agamus, non practicè? Num non etiam contingit hoc nobis vbi sacras literas legimus,vbi studijs Theologiæ operam damus, vbi de rebus vel diuinis, vel quæ ad mores & disciplinam religiosam attinent verba facimus? Subueni nobis Christe IESV, lumen exere tuæ virtutis; in quibus peruersè agimus,ea emendemus,& quę ex hoc euangelio intelligimus, in humilitate & simplicitate cordis nostri sectemur. Amen.

FERIA V. POST DOMINICAM III. QVADRAGESIMÆ.

Sanatur ſocrus Petri.

MATTH. VIII. MAR. I. LVC. IIII. ANNO XXXI.

In L. imaginem adnotatiuncula. L. 18.

A. Capharnaum in finibus Zabulon & Nephtalim.
B. Synagoga, vnde ſanato dæmoniaco
C. Venit IESVS in domum Simonis.
D. Ibi rogatus Petri ſocrum ſanat febribus laborantẽ.
E. Surgit ſocrus vegeta, & miniſtrat cœnantibus.
F. IESVS cum diſcipulis accumbit ad menſam.
G. Veſpere facto oblatos infirmos & dæmoniacos ſanat.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. VIII.	LVC. IIII.	MAR. I.
	SVrgens [a] autem IESVS	
		Et protinus egredientes de Synagoga,
	de [b] Synagoga introiuit in [c] domũ Simonis.	*venerunt in [b] domum Simonis & Andreæ cum Iacobo & Ioanne.*
	Socrus autem Simonis tenebatur magnis [d] febribus;	
		Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans;
Et cum veniſſet IESVS in domum Petri; vidit ſocrum eius iacentem, & febricitantem.		
		& ſtatim dicunt ei de illa.
	& rogauerũt illum pro ea.	
		Et accedens
	Et ſtans ſuper illam imperauit febri,	
Et tetigit manum eius,		
		eleuauit eam apprehenſa manu eius;
& dimiſit eam febris; & ſurrexit, & miniſtrabat eis.	& dimiſit illam: & continuò [e] ſurgens miniſtrabat [f] illis.	*& continuò dimiſit eã febris,*
Veſpere autem facto	Cũ Sol autem [g] occidiſſet, omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad eum.	*Veſpere autem facto*
		afferebant ad eum omnes malè habentes,

MATTH.

FERIA V. POST DOMIN. III. QVADRAG.

Sanatur Socrus Petri. 18

Matth. viij. Marc. i. Luc. iiij. Anno xxxi. l



A. *Capharnaum in finibus Zabulon & Nephtalim.*	E. *Surgit Socrus vegeta, & ministrat cœnantibus.*
B. *Synagoga, vnde sanato dæmoniaco.*	F. IESVS *cum discipulis accumbit ad mensam.*
C. *Venit* IESVS *in domum Simonis.*	G. *Vespere facto, oblatos infirmos, & dæmoniacos sanat.*
D. *Ibi rogatus, Petri socrum sanat febribus laborantem.*	

MATTH. VIII.	LVC. IIII.	MAR. I.
obtulerunt ei multos dæmonia habentes;		*& Dæmonia habentes. Et erat omnis ciuitas congregata ad ianuam.*
	At ille singulis manus imponens curabat eos.	*Et curauit multos qui vexabãtur varijs languoribus, & Dæmonia multa eijciebat;*
& eijciebat spiritus verbo, & omnes malè habentes curauit. Vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam Prophetam dicentem; Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes nostras portauit.		
	Exibant autem Dæmonia à multis clamantia, & dicentia; Quia tu es filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui quia sciebant ipsum esse Christum.	*& non sinebat ea loqui quoniam sciebant eum.*
	Facta autem die egressus ibat in desertum locum;	*Et diluculo valde surgens abijt ibiq; orabat.*
	& turbæ requirebant eum,	
		Et prosecutus est eum Simon & qui cum illo erant. Et cum inuenissent eum dixerunt ei; Quia omnes quærunt te. Et ait illis; Eamus in proximos vicos & ciuitates, vt & ibi prædicem; ad hoc enim veni.
	& venerũt vsque ad ipsum: & detinebant illum ne discederet ab eis. Quibus ille ait; Quia & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum. Et erat prædicans in Synagogis Galilææ.	*eorum, & in omni Galilæa, & Dæmonia eijciens.*

ADNOTATIO.

Brocar. *Bethsaida in tribu Issachar ad littus maris Galilææ, inter Capharnaum & Magdalum, patria Petri Andreæ & Philippi Apostolorum. Hic egressus IESVS à Synagoga vbi sanauerat hominem Dæmoniacum, ante concionem illam celebrem in monte, anno xxxi. vitæ suæ, venit ad domum Simonis & Andreæ cum Ioanne & Iacobo. Ita si sequamur nonnullorū opinionem.* Raba. & Caiet. *Sed mihi magis fit verisimile, vt domus hæc Simonis sit Capharnai: nam ita ex Marco necessariò colligi videtur, etiam ex Luca: statim enim ex Synagoga, sanato Dæmoniaco, egressus IESVS venit domum Simonis; hæc verò domus Capharnai erat, non Bethsaidæ: in celebri scilicet ciuitate Capharnao habitabat Petrus cum socijs. Sit ergo*

A. Capharnaum, & Synagoga vnde sanato Dæmoniaco

Ioseph. 18. Ant. c 3. & 6. Pli. 5. li. c. 15. *B. Egreditur ad domum Simonis & Andreæ. Etenim artem suam malebant Capharnai in celeberrima ciuitate exercere, quàm in angustijs & solitudine sui pagi Bethsaidæ. Non enim hæc est illa trans lacum, quam fecit Iuliada Philippus Tetrarcha; vbi & mortuus & sepultus est.*

C. Venit igitur domum cum Iacobo & Ioanne IESVS; præierant enim Petrus & Andreas vt pararent.

D. Decumbebat autem febricitans Petri socrus, quod exponit Lucas, & expressit erudite latinus interpres, tenebatur magnis febribus; quasi detinebatur febri cū magnis accessibus. Hoc renūciant primū Christo, dein orant vt eā sanet: adstat illi IESVS, tenet manum, imperat febri (ita mollius sensum reddit latinus interpres, pro increpauit) sanatur mulier, surgit, ministrat illis, id est perfectè sanatur. Vbi videlicet nostras infirmitates sancti Deo repræsentant, ac pro nobis orant, inclinat se ad nos Christus de cælo, tenet manum, sanat nostros languores, surgimus, illi ministramus.

E. Socrus Petri in culina curans cænam, vegeto & firmo corpore, integris viribus.

F. Discumbit IESVS cum discipulis ad cœnam. Non in ampla cænatione vel domo, sed in tenui & piscatoria, impedita retibus, funibus, canistris, cænat Rex cæli & orbis vniuersi, hominum & Angelorum Dominus.

G. Vespere iam facto offerunt illi multos à Dæmonibus vexatos, & omnes qui varijs languoribus affligebantur: singulis manus imponēs sanat eos IESVS; vt adimpleretur vaticinium Isaiæ; Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes nostras portauit. Perfectam quidem hominis naturam assumpsit verbum Dei, nunquam morbo laborauit: sed hoc est quod dicit Propheta; quicquid in nobis siue internæ, siue externæ infirmitatis curauit Christus, id omne ipse sanguine suo luit & cruce. Erant scilicet sanationes Christi, & sunt, ipsius merita per crucem.

MEDITATIO.

Vtinam nobis non eueniret vt febrim, hoc est perturbationem animi vehemētem conciperemus ex nostris in proximū ministerijs: sed potius socrum Simonis imitaremur. Illa enim laborauerat quidem in partu, in nutritione, in educatione filiæ; non tamē propterea in febrim inciderat. At nos laboramus vt filiam nostram in sinum Petri, hoc est animam nostram in sinum Ecclesiæ demus: cauendum tamen ne plerūque ex ijsdem laboribus in febrim incidamus nostra spiritus imbecillitate. Molestæ sunt confessionū auditiones, colloquium & actio cum eo quem iuuamus distrahit, exasperant difficultates & contradictiones emergentes: itaque formidandum ne febricitātes ad cubiculum redeamus. Heu miseriam; vnde oportuit nos maiorem animi & spiritus vigorem reportare, inde vt debilitemur. Ne terreamur propterea Patres, & ne punctum quidem à statu mētis, & instituti perfectione propterea dimoueamur. Ad perfectionem hæ inquietudines à Deo permittuntur, vt per victoriam perturbationum perfectiores euadamus, & alacriores ad pugnandū redeamus. Rogemus Christum cum Iacobo & Ioanne, vt nos ab hac febri liberet, nobis astet, teneat manum, nos erigat per horum intercessionem: præsidio & fortitudine Christi IESV generosè simus animati, qui nos ad illud prælium suo nomine mittit: cuius prouidentia & bonitas si qua acceperimus vulnera, nō patietur esse lethalia, atque adeò contra esse faciet salutaria, & nos ministerio & certamini reddet valentiores, ac nostras illas turbas sedabit. Verùm animaduertite Patres mei, vt simpliciter ve-

stris

FERIA VI. POST DOMIN. III. QVADRAG.

De Samaritana. 35

Ioannes iiij. Anno xxxij. li



A. *Samaria regio, vbi vrbs Samaria, seu Sebaste.*
B. *Sichem siue Sichar, nec procul hinc puteus Iacob.*
C. IESVS *fatigatus ex itinere, sedet sic super fontem.*
D. *Mulier veniens ad hauriendam aquam.*
E. *Hanc diuine Christus alloquitur.*
F. *Emunt in foro Sichar cibos Apostoli.*
G. *Redeunt: mirantur cur* IESVS *cum muliere loqueretur. Nemo tamen dixit, &c.*

ſtris incumbatis miniſterijs, nihil quod non ſit neceſſarium vel vtile, vel dicentes, vel audientes, vnde detur occaſio aduerſario Dæmoni: tum, vt muniti virtute orationis, & charitatis, & obedientiæ, ac zelo animarum ad munia veſtra accedatis, & paratum ſemper habeatis ſcutum fidei aduerſus perturbationes: & aſſueſcatis, hinc veſtra miniſteria exercere, illinc contra Dæmones & prauas cogitationes vel appetitus pugnare, Hæbreos imitantes. Amen. 2.Eſd.4.

FERIA VI. POST DOMINICAM III. QVADRAGESIMÆ.

De Samaritana.

IOAN. IIII. ANNO. XXXII.

In lj. imaginem adnotatiuncula. lj.

35.

A. *Samaria regio, vbi vrbs Samariæ ſeu Sebaſte.*
B. *Sichem ſiue Sichar, nec procul hinc puteus Iacob.*
C. *IESVS fatigatus ex itinere ſedet ſic ſuper fontē.*
D. *Mulier veniens ad hauriendam aquam.*
E. *Hanc diuinè Chriſtus alloquitur.*
F. *Emunt in foro Sichar cibos Apoſtoli.*
G. *Redeunt, mirantur cur IESVS cum muliere loqueretur. Nemo tamen dixit &c.*

PRIOR PARS EVANGELII MISSÆ.

IOAN. IIII.

VT ergo cognouit IESVS quia audierunt Phariſæi quòd IESVS plures diſcipulos facit & baptizat quàm Ioannes; (quamquam IESVS non baptizaret, ſed diſcipuli eius) reliquit Iudæam, & abijt iterum in Galilæam. Oportebat autem eum tranſire per [a] Samariā. Venit ergo in ciuitatem Samariæ quę dicitur [b] Sichar, iuxtá prædiū quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo. Erat autem ibi [b] fons Iacob. IESVS ergo [c] fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem. Hora autem erat quaſi ſexta. Venit [d] mulier de Samaria haurire aquā. Dicit ei [e] IESVS; Da mihi bibere. [f] Diſcipuli enim eius abierant in ciuitatē, vt cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana; Quomodo tu, Iudæus cum ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis. Reſpondit IESVS, & dixit ei; Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam. Dicit ei mulier; Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt: vnde ergo habes aquam viuam? Nunquid tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius? Reſpondit IESVS, & dixit ei; Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quā ego dabo ei, non ſitiet in æternum: ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Dicit ad eū mulier; Domine da mihi hanc aquam, vt non ſitiam, neque veniam huc hau-

rire. Dicit ei IESVS; Vade,voca virum tuum,& veni huc.Reſpōdit mulier,& dixit; Non habeo virum. Dicit ei IESVS; Bene dixiſti,quia non habeo virum: quinque enim viros habuiſti; & nunc quem habes,non eſt tuus vir.Hoc verè dixiſti.Dicit ei mulier;Domine,video quia Propheta es tu. Patres noſtri in monte hoc adorauerunt; & vos dicitis quia Hieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet.Dicit ei IESVS; Mulier,crede mihi,quia venit hora quando neque in monte hoc, neque Hieroſolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quòd ſcimus; quia ſalus ex Iudæis eſt. Sed venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit qui adorent eum. Spiritus eſt Deus;& eos qui adorant eum,in ſpiritu & veritate oportet adorare. Dicit ei mulier; Scio quia Meſſias venit,qui dicitur Chriſtus: cum ergo venerit,ille nobis annunciabit omnia. Dicit ei IESVS; Ego ſum, qui loquor tecum. Et continuò [g] venerunt diſcipuli eius, & mirabantur quia cū muliere loquebatur. Nemo tamē dixit,quid quæris, aut quid loqueris cū ea?

ADNOTATIO.

Ioſeph. 3. de bell. cap.2.

A. SAmaria, regio inter Galilæam & Iudæam ſita,ab Vrbe Samaria Regia regni Iſraël ſic appellata,quæ continet mediam tribum Manaſſe,& totam Ephraim. Hæc verò a Semiro monte tribus mediæ Manaſſe, in quo ædificata eſt ab Amri Rege Iſraël; reſtituta autem & munita ab Herode Antipatro,& vocata eſt Sebaſte.

3.Reg. 16. Ioſeph.li. 15. Anti. cap.11. Eucherius in 12.& 48. Genes. Hier.in Epi. Pauli & de lo. Ptol. in tab. Paleſ. Pli.li. 5. cap 13. Deu.27. 3.Re.12. Brocar.

B. In hac igitur regione xij. miliaribus à Sebaſte erat Sichem vrbs, cuius nomen corruperāt Samaritæ,& dixerant Sichar, & vſurpauit Ioannes vt vulgatum; quæ Mamortha dicta eſt, poſtea Neapolis,in confinibus Ephraim. Fuit hæc vrbs iuxta Hebal & Gerazim, montes celebres propter antiquam illam benedictionis & maledictionis mutuam denunciationem. Sichem ædificauit Ieròboam Rex Iſraël. A porta Sichar auſtrali duplici arcus iactu eſt fons Iacob, iuxta prædium quod dederat Iacob Ioſepho filio,præter ſortem hæreditatis duplicem. Hic vides ornatū puteum vt aſſolet.

C. Chriſtus verò,qui eſt potentia,virtus,maieſtas infinita,ex itinere fatigatus ſedet. Pedibus enim,& nudis quidem iter faciebat, vt videtur etiam placere Hieronymo. Nec defeſſus ſolùm,ſed eſuriens ac ſitiens ſedet ſic ſuper fontē, præ ſe ferens videlicet laſſitudinem,famem,ſitim. Sedebat autem ſuper putei orificium, & in lignum,cuius miniſterio aqua hauriebatur, vt piè meditari poſſumus,incumbebat. Effigies hæc eſt perſpicua Chriſti paſſionis & crucis, & eius fructus. De his cogitans ſedebat ſuper fontē IESVS,& ligno ſuam laſſitudinem ſuſtentabat.

Epiſt. ad Euſt. de cuſt. Virg.

D. Aſpice ſimul Samaritanam ex Sichar mulierem,ad aquam hauriendam egreſſam cū hauſtro,id eſt hydria,& fune,quibus nō erat vſura. Erat ſolus IESVS, omnes enim diſcipuli, vt emerent cibos,fuerant ciuitatem ingreſſi. Sciuit IESVS mulierem à Iudæis abhorrere, patria,religione,conſuetudine: illa viciſſim ipſum intellexit ex eius cultu corporis Iudæum eſſe hominem,non tamen auerſata eſt.

E. Vt enim illam conſpexit Chriſtus, eius mētem ſuauitate ſuæ gratiæ emolliuit: petit potum fons vitæ æternæ immenſus,& non tam illū quidem quem non erat ab ea ſumpturus, ſed quem ſummopere ab ipſa & gentilitate tota ſitiebat, ſalutis æternæ. Placidè reſpondet mulier; Quomodo tu,cum ſis Iudæus,bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis. Non negat quod petit Chriſtus, ſed miratur quomodo Iudæus à Samaritana id petat. Reſponſione ſua expugnat planè Samaritaniſmum in illa Chriſtus; Si ſcires, inquit, donum Dei,& quis eſt qui dicit tibi, da mihi bibere,

EADEM FERIA.

De eadem Samaritana. 36

Eodem cap. Anno xxxij. lij



A. *Cum audiſſet à IESV Samaritana, Ego ſum Chriſtus; relicta hydria, currit in civitatem.*

B. *Narrat de IESV.*

C. *Præeunte muliere, tota ſe effundit Civitas ad IESVM.*

D. *Interea vrgent IESVM Apoſtoli, vt manducet.*

E. *Reſpondet, alium ſe cibum habere quem manducet.*

F. *Venit IESVS Sichar, & manſit ibi duos dies; Multo plures credunt quam antea.*

bere, tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam. Quod cum diceret, docebat illam interiùs dono gratiæ suæ, ac spiritus dulcedine perfundebat. Subdit mulier, iam in illius seruitutem se dedens; Domine, inquit, neque in quo haurias habes: quasi dicat; cor quidem meum commotum est, vulneratum est verbo oris tui; quæ autem audio ex te supra meũ captum sunt. Tamen illumina Domine tenebras meas, nã sentio te maiorem quam Iacob, quem & nos patrem profitemur. Docet igitur illam Christus. Alia, inquit, aqua est quam ego à te expeto; quàm à me deriuatam, & à te epotã desidero ego bibere. Hæc est sitis mea, quæ in conuersione gentilitatis implebitur. Nã cũ plenitudo cõuersa fuerit gẽtium, tũc erit saluus omnis Israël. Summũ beneficiũ cõtulit IESVS Samaritanæ, impiæ & profanæ mulieri, vbi se illi professus est esse Messiã; quod haud dubiè plenitudinem gratiæ datum iri gentilitati significat. Magnum vitæ spiritualis & æternæ fontem aperuit IESVS in hoc Euãgelio per Ioannem. Bibamus aquam ex fonte perenni Christo IESV, eò contendamus per ipsum, vt quemadmodum Samaritana à Christo audiuit, ita & nos corde audiamus à IESV; Ego sum Christus qui loquor tecum.

F. Sichar, in cuius foro Apostoli emunt cibos, puta panes in Christum & singulos, caseum, & fructus si quos repererunt.

G. Redeunt Apostoli, & mirantur quod cum muliere colloquatur Christus; nemo tamen interrogat qua de re cum muliere agat, haud dubiè eo spiritu attacti, quo fuerat Samaritana.

MEDITATIO.

EXultemus fratres vehementer. Præuenit, excitat, & munit liberum nostrum arbitrium Christus, etiam aliud cum agimus vel quærimus, & quidem ex occasione rerũ quas agimus vel inquirimus; & quasi ab illis nos euocat, exemplo Samaritanæ, ad spiritualia ex illis contemplanda, & persequenda, & à se petenda. Huic veritati & doctrinæ Christi si assuescamus, fiet vt semper in spiritu ambulemus; & non solùm in nostris ministerijs, sed in alijs etiam rebus fructuosius versemur. Commendat verò nobis hoc euãgelio Christus suæ passionis & crucis meditationem, & ostendit fructum, & hortatur ad gratiæ postulationem. Fatigatus autem est Christus Deus, & quidem ex itinere: sedet, vt qui ex fatigatione ægrè stare poterat, & quærebat subsidium ex consessu: super fontem sedebat, vt qui præ se ferret expectare qui sibi è fonte potum daret: & sic sedebat, vt fatigatus, famens, & sitiẽs, & hæc quidem omnia hora sexta, quo verbo quasi rapimur, vt ea quæ dicuntur ad aliam horam sextam referamus, crucis Christi, vbi fuit extrema illa filij Dei fatigatio, ille crudelis consessus in clauos, illa sitis, illa immensa afflictio. Sedebat verò in cruce vt Rex noster, vt Iudex, vt doctor, vt inuitans ad bibendum ex fluento sui fontis infiniti, quem tunc aperiebat mortalibus. Amen.

EADEM FERIA VI. POST DOMINICAM III. QVADRAGESIMÆ.

De eadem Samaritana.

IOAN. EODEM CAP. ANNO XXXII.

In lij. imaginem Adnotatiuncula. *lij. 36.*

A. Cum audisset à IESV Samaritana; Ego sum Christus, relicta hydria currit in ciuitatem.
B. Narrat De IESV.
C. Præeunte muliere tota se effundit ciuitas ad IESVM.
D. Interea vrgent IESVM Apostoli vt manducet.
E. Respondet alium se cibum habere quem manducet.
F. Venit IESVS Sichar, & mansit ibi duos dies. Multo plures credunt quàm antea.

SECVNDA PARS EVANGELII MISSÆ.

IOAN. IIII.

RElinquit [a] ergo hydriam ſuam mulier, & abijt in ciuitatē, & dicit illis hominibus; [b] Venite, & videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci. Nunquid ipſe eſt Chriſtus? [c] Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad eum. Interea [d] rogabant eum diſcipuli, dicentes; Rabbi manduca. Ille autem dixit eis; [e] Ego cibum habeo manducare quem vos neſcitis. Dicebāt ergo diſcipuli ad inuicem; Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis IESVS; Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem eius qui miſit me, vt perficiam opus eius. Nónne vos dicitis, quòd adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis, leuate oculos veſtros, & videte regiones, quia albæ ſunt iam ad meſſem. Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: vt & qui ſeminat ſimul gaudeat, & qui metit. In hoc enim eſt verbum verum, quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit. Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis. Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eū Samaritanorū, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis, quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Cum veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum vt ibi maneret: & [f] māſit ibi duos dies. Et multò plures crediderunt in eum propter ſermonem eius: & mulieri dicebant; Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audiuimus, & ſcimus quia hic eſt verè Saluator Mūdi. Poſt duos autem dies exijt inde, & abijt in Galilæam. Ipſe enim IESVS teſtimonium perhibuit, quia Propheta in ſua patria honorem non habet. Cum ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidiſſent quæ fecerat Hieroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant ad diem feſtum.

ADNOTATIO.

A. CVM audiſſet Samaritana ex ore Chriſti; ego ſum Meſchias qui tecum loquor (loquebatur enim illi IESVS & exterius ore, ſimul ſpiritu interius in corde,) cum vim gratiæ cæleſtis concepiſſet, vehementer commota, hydria relicta curriculo venit in vrbem ad ciues ſuos, & illis prædicat Chriſtum, eiuſq; virtutem. Vera enim dona Chriſti efficax deſiderium afferunt alijs eadem dona communicandi.

B. Fit mulier ex profana, hæretica, meretrice, confeſtim veritatis euangelicæ prædicatrix.

C. Præeunte muliere tota ſe ciuitas ad Chriſtum effundit.

D. Interea Chriſtum circundant Apoſtoli, offerunt quos emerant cibos, rogant vt manducet.

E. Verum iam antea Chriſtus ſitis & cibi illius quaſi oblitus, in alia erat fame & ſiti totus. Itaque non accipit cibum ab Apoſtolis, ſed docet quis eius perpetuus eſſet cibus, vt ſcilicet ſalutem humani generis perficeret, & opus quod illi demandatum erat à Patre impleret.

F. Cum veniſſent ad IESVM ex Sichar Samaritæ verbis & prædicatione mulieris permoti, rogarunt IESVM, vt in vrbe apud ipſos maneret: præcedentes alij, alij ſequentes eum ad

ſuam



A. Templum, vbi medio Scenopegiæ die festo, Christus gloriosè docuerat.
B. Postridie Scribæ, & Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam, ad IESVM item docentem, adducunt.
C. Christus, Scribæ, Pharisæi, & mulier.
D. Accusant, & malitiose interrogant, quid de ea censeat.
E. IESVS tacitus scribit in terra.
E. Deinde erigit se, & dicit; Qui sine peccato est, &c.
F. His illi auditis, exibant vnus post alium, incipientes à Senioribus.
E. Rursum scribit in terra IESVS.
G. Reliqui sese proripiunt.
H. IESVS mulierem absoluit; Vade, & iam amplius noli peccare.

ſuam vrbem deducunt. Contẽdunt vt IESVM in ſua ciuitate retineant; ſed noluit Chriſtus ibi diutiùs quàm duos dies ſubſiſtere. Crediderant quidem multi prædicante muliere, ſed lõge plures prædicante IESV. Tanta porrò fuit verbi IESV efficacia, tantum ſtudium & deuotio animi Sichimitarum, vt plenam, perfectamq́; verbi Dei vim, & ſentirent, & exprimerent. Audiuimus quidem à muliere, mouit nos Deus per illam. fuit aliquid illa auditio; at quanto maior quam à IESV accepimus, & exteriùs, & interius? IESVS verbo ſuo cor noſtrum penetrauit ac poſſedit. Perfectionem fidei concepimus, cum dono ſapientiæ & intellectus coniunctam: Scimus quia hic eſt verè Saluator Mundi. O admirabilẽ gratiam! o felices Samaritanos! duobus diebus perfectè credunt, abſque miraculis, ſolo verbo; quod adhuc non fecerant viginti ſeptem menſibus Iudæi.

SABBATO POST DOMINICAM III. QVADRAGESIMÆ

Liberatur adultera.

IOAN. VIII. ANNO XXXII.

In Liij. imaginem adnotatiuncula. *Liij. 53.*

A. *Templum, vbi medio Scenopegiæ die feſto Chriſtus glorioſè docuerat.*
B. *Poſtridie Scribæ & Phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam ad IESVM iterum docentem adducunt.*
C. *Chriſtus. Scribæ, Phariſæi, & mulier.*
D. *Accuſant, & malitioſè interrogant quid de ea ſentiat.*
E. *IESVS tacitus ſcribit in terra.*
E. *Deinde erigit ſe, & dicit; Qui ſine peccato eſt &c.*
F. *His illi auditis exibant vnus poſt alium, incipientes à ſenioribus.*
E. *Rurſum ſcribit in terra IESVS.*
G. *Reliqui ſeſe proripiunt.*
H. *IESVS mulierem abſoluit; Vade, & iam noli amplius peccare.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. VIII.

IESVS autem perrexit in montem Oliueti, & diluculò iterum venit in [a] templum; & omnis populus venit ad eum, & ſedens docebat eos. Adducũt autẽ [b] Scribæ & Phariſæi mulierẽ deprehenſam in adulterio & ſtatuerunt eã in medio, & dixerũt ei; [c] Magiſter, hæc mulier modò deprehenſa eſt in adulterio. In lege autem Moyſes mandauit nobis huiuſmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autem [d] dicebant tentantes eum, vt poſſent accuſare eum. [e] IESVS autem inclinãs ſe deorſum, digito ſcribebat in terram. Cum ergo perſeuerarent interrogantes, [e] erexit ſe, & dixit eis; Qui ſine peccato eſt veſtrũ, primus in illam lapidem mittat. Et iterum ſe inclinans ſcribebat in terram. Audientes autem hæc, [f] vnus poſt vnum exibant, [g] incipientes à ſenioribus: & remanſit ſolus IESVS, & mulier in medio ſtans. [e] Erigẽs autem ſe IESVS dixit ei; [h] Mulier, vbi ſunt qui te accuſabant? Nemo te condemnauit? Quæ dixit; Nemo, Domine. Dixit autem IESVS; Nec ego te condemnabo. Vade, & iam amplius noli peccare.

ADNO-

ADNOTATIO.

A. AD festum Scenopegiæ xxxij. anno ascenderat IESVS Hierosolymam: medio festo venerat ad templum, docuerat; multi in eum crediderant, atque de ipso præclarè sentiebant & loquebantur. Quibus rebus commoti Principes & Pharisæi, miserunt qui illum comprehenderent: satellites verò illius virtutem sermonis admirantur & prædicant: defendit illum Nicodemus. Incerti quidnam agerent, domum concedunt: Christus ad montem Oliueti, siue Bethaniam, siue ad hortum Gethsemani, quò solebat cũ discipulis conuenire frequenter. Ea nocte calumniam meditantur homines nefarij, & deprehensa muliere in ipso flagitio adulterij, quum mane rediisset in templum IESVS quinto die Scenopegiæ, & doceret multitudinem quæ ad eum cõuenerat;

B. Adducunt adulteram illam. Hoc faciunt magna importunitate & tumultu; intermittit concionem Christus, statuunt ante eum mulierẽ, conuertitur vniuersus populus ad rem nouam. Pharisæorum erat machinatio; si illam damnet, plebs offendetur; sin liberet, lex.

C. Christus, Scribæ, Pharisæi, mulier, & turba circumfusa.

D. Accusant Scribæ, homines flagitiosi & nequam: dissipato crine, incomposito toto corporis cultu, mente exanimata adstat mulier. Hæc, inquiunt, modò in præsenti crimine adulterij est deprehensa; quæ lapidanda quidem ex lege est, tu verò quid dicis? Hem malitiam. Id videlicet vrgebant, vel vt diceret contra legem, & eum ipsi iure lapidare possent: vel contra illam ferret iudicium, & quam apud populum nactus erat existimationem, eam per inhumanitatem amitteret.

E. Christus nihil illis respondet, sed inclinatus digito scribebat humi, in singulos videlicet quæ illos pungerent, ac præ confusione mentis abigerent. Verisimile autem est scripsisse singulorum peccata fœdiora quàm adulteræ, & fortassis quæ ipsi ea nocte fecerant flagitia. Tantam igitur ignominiam ferre nulla ratione potuerũt: præsertim cum putarent scripturam legi ab omnibus posse, & à plerisque iam tum legi; quod tamen ita non erat: nam propterea Christus non expressit quid scriberet, nec Ioannes scripsit. Voluit enim singulis duntaxat suum scriptũ esse notum, non alijs; quod effectus indicauit: nam vnus post alium accusatores abscedebant animo percussi ac consternati.

E. Cum enim inchoasset scribere, & illi vrgerent insolentiùs, absoluto vnius scripto erexit se, & respondit; Qui est è vobis absque peccato, primus incipiat illam lapidare.

F. Hoc Christo dicente, iam qui erat reliquis senior lecto suo scripto perturbatus, se proripiebat: alij item conturbati sapiente responso, & animi conscientia deterriti, stabant obstupefacti.

E. G. Rursum Christus scribit reliquorũ peccata; ita singuli percussi diffugiunt: non enim exterius illorum solùm peccata scribebat Christus, sed corda illorum cruentabat acerbissimè.

H. Retinetur in medio conuentu, vt inquit August. miseria & misericordia, mulier & IESVS. Erat erectus populus rerum quas videbat miraculo; expectabat iudicium IESV. Benignissimè respondet Christus mulieri, quam interius sua benignitate ad fidem & pœnitentiã adduxerat; Vbi sunt qui te accusabant mulier? nullus ex omnibus te condemnauit? Nemo, inquit, Domine. Quis enim te patrono & defensore possit, qui solus salus es peccatorum? Sum, inquit. Itaque neque ego te condemnabo. Verùm ampliùs caue pecces. Clamor tota concione populi tollitur, probant omnes iudicium, liberatur adultera, fit iusta & proba ex peccatrice & infami, laudant omnes Deum & IESVM.

MEDITATIO.

QVid fuimus fratres in sæculo? Quoties fuimus deprehensi & accusati apud Deũ à Dæmonibus, vt nos morti æternæ traderet commeritos? Sed sua benignitate repulit bonus IESVS veteratores Diabolos, exprobrans illis suam superbiam & peccata, ac suam obstinationem. Concessit nobis spatium pœnitendi, dedit cor contritum & humiliatum coram se, condonauit peccata, recepit nos in suam gratiam. Quid igitur nobis non est sperandum? Si enim cum in peccato essemus, cùm inimici essemus diuinitatis, atrociter etiam accusaremur a tetris Dæmonibus, peccata nobis remisit Christus, & recepit in gratiam suam; quid nõ est facturus pro amicis, pro obedientibus? Sed verò quid in nos cõtra non est designaturus, si in officio non manserimus, & obedientia Rom. 5.

Dei

DOMINICA IIII. QVADRAGESIMÆ.

Quietem agunt diſcipuli iubente Chriſto, poſtea nauigant trans mare. 41

Matth. xiiij. Marc. vi. Luc. ix. Ioan. vi. Anno xxxij. liiij



A. *Dimittens turbas* IESVS, *oſtendit quò eſſet trans mare venturus.*
B. *Deſertum inter Capharnaum, & Bethſaidam occidentalem: vbi præcipit diſcipulis, vt pauliſper requieſcant.*
C. *Ocium agunt diſcipuli præſente Chriſto.*
D. *Turbæ, quæ ad anguſtias Iordanis properant, vt tranſmittant.*
E. *Conſcendit nauim cum diſcipulis* IESVS.
F. *Nauigat placide, quò turbà præuenerat, vt Chriſtus voluerat.*

Dei & nostrorum superiorum? Quid enim existimatis illum dicere, quum dicit; Vade, & iam ampliùs noli peccare? Adhortatio quidē est hæc ad virtutem, & oblatio gratiæ & auxilij, sed simul cōminatio terribilis. Caue, immeritò quidem nunc tibi remisi peccata, sed nescis quid, rursum si pecces, sim facturus. Per meam infinitam misericordiam dimisi tibi peccata tua; verum intelligis tam esse infinitam meam iustitiam quàm misericordiam, qua vti similiter possem si vellem, & te in Infernum contrudere in perpetuum cruciandum. Quod si facerem, de tua perditione gauderent omnes Sancti & Angeli. Hæc consideratio vigeat semper in mente tua, quæ est verissima. Amen.

DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMÆ.

Quietem agunt discipuli iubente Christo, postea nauigant trans mare.

MATTH. XIIII. MAR. VI. LVC. IX. IOAN. VI. ANNO XXXII.

In Liiij. imaginem adnotatiuncula. *Liiij.* 41.

A. *Dimittens turbas IESVS, ostendit quò esset trans mare venturus.*

B. *Desertum, inter Capharnaum & Bethsaidam occidentalem, vbi præcipit discipulis vt paulisper requiescant.*

C. *Otium agunt discipuli præsente Christo.*

D. *Turbæ, quæ ad angustias Iordanis properant vt transmittant.*

E. *Conscendit nauim cum discipulis IESVS.*

F. *Nauigat placidè quo turba præuenerat, vt Christus voluerat.*

PRIMA PARS EVANGELII MISSÆ.

MATTH. XIIII.	MAR. VI.	IOAN. VI.	LVC. IX.
Et accedentes discipuli eius tulerunt corpus, & sepelierunt illud: & venientes nunciauerunt IESV. Quod cum audisset IESVS,			
	Et conuenientes Apostoli ad IESVM, renunciauerunt ei omnia quæ egerant & docuerant. Et ait illis; ᵃVenite seorsum in ᵇdesertum locum, & ᶜrequiescite pusillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi, & nec spacium manducandi habebant.		*Et reuersi Apostoli narrauerunt illi quæcunque fecerunt.*
secessit inde in nauicula	*Et ascendētes in nauim abierunt*	POsthęc ᵉabijt IESVS	*& assumptis illis secessit*

MATTH.

MATTH. XIIII.	MAR. VI.	IOAN. VI.	LVC. IX.
		trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis.	*seorsum in locum desertum, qui est Bethsaidæ.*
	Et viderunt eos abeuntes & cognouerunt multi,		
Et cũ [f] audissent turbæ, sequutæ sunt eum pedestres	[d] *& pedestres*	Et sequebatur eum multitudo magna,	*Quod cum [f] cognouissent turbæ, secutæ sunt illum.*
de ciuitatibus.	*de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & præuenerunt eos.*		
		quia videbãt signa quæ faciebat super his qui infirmabantur.	

ADNOTATIO.

A. IESVS dimittit turbas, & condicitur illis locus quo esset ipse trans mare venturus: nam hoc legimus cognouisse turbas, & audiuisse.

B. Desertum, quod est inter Bethsaida & Capharnaum, quò primùm secessit IESVS cum Apostolis; vnde dein nauigauit in aliud desertum Bethsaidæ Orientalis, quàm fecerat Iuliada Philippus, vt in xlix. annotatione dictũ est: de vtroque enim nihil prohibet intelligere Lucã. Nã cum rediissent Apostoli à sua missione bini, & narrassent ipsi quæ vel egissent, vel docuissent, dixit illis IESVS; Venite seorsum vos in desertum locum, & requiescite pusillũ. Mar. 6. *Vocat eos qui in ministerio verbi laborauerant, non alios; separat à turba, ducit in solum locũ, ne quid sit quod impedire possit mentis & corporis requiẽ. Dat ipse Apostolis quietem, nunquam ipse otiatus est, sed semper fuit homo dolorum, sciens infirmitatem, & suam, & nostram omnem, quam semper portauit, in qua continenter laborabat.* Isa, 53.

C. IESVS sedet in deserto, Apostoli otium agunt, vt vires & mentis, & corporis reficiant; colloquuntur, alij sedent, alij iacent, & tamen præsentem habent Christum, & quidem illos obseruantem, sed simul indulgentem, & dissimulantem si quid liberius agerent. Verum pusillum, id est breue tempus permittit otiandi. Hæc autem in eorum genere sunt, quæ cum non acceperimus ex scripturis, piè tamen meditari possumus & credere. Quid enim egerint tunc Apostoli nominatim non legimus, legimus in vniuersum quieuisse, auctore Christo & inuitante, quod semper facit in nobis. Neque enim solùm Apostolos inuitauit ad requiem corporis & animi, sed in eorum persona eos omnes qui in ministerio verbi occupantur, quæ est actio laboriosa inprimis; debilitare enim solet, & corporis vires, & animi: illæ ad suum robur sunt moderatò exercitio & honesto reuocandæ; hæ à Marthæ distractionibus, ad Mariæ vitam illam, & optimã partẽ, quã necessariam esse Christus dixit, colligendæ. Fuit alioqui necessũm, vt à turba sese explicarent, quæ adeò importunè ad eos concurrebat, vt ne manducandi quidem spatiũ haberent.

D. Turbæ, quæ ex vicinis omnibus ciuitatibus properant pedestres ad angustias Iordanis, vt ad desertum Bethsaidæ orientalis iuxta Corozaim veniant trans Iordanem.

E. Dum quieuissent Apostoli, nauim conscendit

EADEM DOMINICA

Docet, et ſanat languidos. Diſtribuuntur turbæ, quaſi per contubernia. 42

Eiſdem cap. *Anno xxxij.* lv



A. *Egreſſus in littus Bethſaidæ orientalis, ſecedit in montem.*

B. *Progreſſus ad turbas, loquitur de regno Dei; ſanat qui cura indigebant.*

C. *Veſpere facto, ſolicite & varie interrogat diſcipulos, vnde alendæ ſint turbæ.*

D. *Indicat Andreas puerum, qui haberet quinque panes hordeaceos, et duos piſces.*

E. *Iubet turbas conſidere, centenos, & quinquagenos.*

F. *Accipit panes, & piſciculos; benedicit ſuſpiciens in cœlum.*

scendit Christus, sequuntur ipsi, vt nauigent quo iam præcesserant turbæ.

F. Nauigat Christus cum Apostolis placidè & sensim: volebat enim turbas peruenire priores.

EADEM DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMÆ.

Docet, & sanat languidos. Distribuuntur turbæ quasi per contubernia.

EISDEM CAPP. ANNO XXXII.

In Lv. imaginem adnotatiuncula. Lv. 42.

A. Egressus in littus Bethsaidæ orientalis, secedit in montem.

B. Progressus ad turbas loquitur de Regno Dei; sanat qui cura indigebant.

C. Vespere facto, solicitè & variè interrogat discipulos vnde alendæ sint turbæ.

D. Indicat Andreas puerum qui haberet quinque panes hordeaceos, & duos pisces.

E. Iubet turbas considere, centenos, & quinquagenos.

F. Accipit panes & pisciculos, benedicit suspiciens in cælum.

SECVNDA PARS EVANGELII MISSÆ.

MATTH. XIIII.	MAR. VI.	IOAN. VI.	LVC. IX.
		SVbijt [a] ergo in mõtem IESVS, & ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum pascha, dies festus Iudæorum.	
	Et [b] exiens vidit turbã multam IESVS, & misertus est super eos, quia erant sicut oues nõ habentes pastorem:		
			& excepit eos,
	& cœpit eos docere multa.		
			& loquebatur illis de regno Dei:
& curauit languidos eorum.			*& eos qui cura indigebant sanabat.*
[c] Vespere autem facto	*Et cum iam hora multa fieret,*		*Dies autem cœperat declinare.*
		Cum subleuasset ergo oculos IESVS, & vidisset quia multitudo maxi-	

MATTH. XIIII.	MAR. VI.	IOAN. VI.	LVC. IX.
		ma venit ad eum, dicit ad Philippũ;	
accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes:		[c] Vnde ememus panes vt manducent hi?	Et accedentes duodecim, dixerunt illi;
dimitte turbas,	Desertus est locus hic, & iam hora præterijt: [c] dimitte illos,	Hoc autẽ dicebat tentans eum:	
vt euntes in castella	in proximas villas & vicos,	ipse enim sciebat quid esset facturus.	villasq́ quæ circa sunt, diuertant, & inueniant escas;
emant sibi escas.	emant sibi cibos quos manducent.		
IESVS autẽ dicit eis; Non habent necesse ire: date illis vos manducare.	Et respondens ait illis; Et dixerunt ei; Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis mãducare. Et dicit eis; Quot panes habetis? Ite, & videte. Et cum cognouissent,	Respondit ei Philippus; Ducentorũ denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicũ quid accipiat.	quia hic in loco deserto sumus.
Responderunt ei;	dicunt;	Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri;	At illi dixerunt;
Non habemus hic nisi quinque panes, & duos pisces.		Est puer vnus hîc qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?	Non sunt nobis plus quã quinque panes, & duo pisces:
			nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem ferè viri quinque millia.
Qui ait illis; Afferte mihi illos huc.			
	Et præcepit illis vt accumbere facerent omnes	Dicit ergo IESVS;	Ait autem ad discipulos suos;
	secundum contubernia.	[c] Facite homines discumbere.	Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos.

MATTH.

MATTH. XIIII.	MAR. VI.	IOAN. VI.	LVC. IX.
	super viride fœnum.		
		Erat autem fœnum multum in loco.	
	Et discubuerunt	Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia.	*Et ita fecerunt, & discubuerunt omnes.*
	in partes per centenos & quinquagenos.		
Et cum iussisset turbam discumbere super fœnũ,			
	Et acceptis quinque panibus & duobus piscibus,	[f] Accepit ergo IESVS panes:	*Acceptis autem*
aspiciens in cælum	*intuens in cælum*		*suspexit in cælum, & benedixit illis,*
		& cum gratias egisset,	

ADNOTATIO.

A. AD littus Bethsaidæ orientalis appellitur nauis cum IESV & Apostolis, quò iã peruenerat turba: secedit tamen primum IESVS, nec è vestigio se dat in turbam, sed sedet in monte cum discipulis.

B. Deinde illinc progressus videt turbã multam, eius miseretur, quia erant sicut oues nõ habentes pastorem: excipit omnes benignè ac salutat; loquitur illis de regno Dei, sanat eos qui curatione egebant. Et hæc quidem fecit, donec inciperet dies ad vesperum declinare. Ecce IESV quanta est hic seges tuæ benignitatis, & nostræ meditationis fructus?

C. In reliqua imagine contemplare quanta sit cura Christi, Apostolorum etiam, ne periclitaretur fame turba. Desertus, inquiunt Apostoli omnes, est locus, hora præterijt, vespera enim est; dimitte turbas: & Christus respondet vt eos ipsi alant, quod planè semper dicit Episcopis & Prælatis. Despondent Apostoli animum, se profitentur non tãtum habere æris, vnde tam multos alant. Subdit Christus; Quid tu Philippe? Quid habes consilij? Vnde ememus panes vt huic multitudini cibum demus? Ne hic quidem aduertit ad opes Christi, vel etiam suas in Christo: sumus, inquit, in solitudine, inopes; & ducentorum denariorum, idest xx. aureorum non sufficiunt panes, vt modicum singuli comedant. Tamen excitat illos ad fidei sensum Christus: Ite, videte quot panes habeatis. Eunt, disquirunt, reperiunt puerum qui habebat quinque panes hordeaceos, & duos pisces.

D. Hoc refert ad IESVM Andreas primùm, dein alij; necdum aduertunt animum ad fidem: sed quid hæc, inquiunt, inter tantos, hoc est tam multos, & tam famelicos? Petit illos panes afferri IESVS: adducunt puerum Andreas & Philippus & alij, cum panibus & piscibus.

E. Iam verò non solùm excitat, sed trahit ad vim fidei; iubet vt distribuant turbas per contubernia centenûm & quinquagenûm. Vbi consederunt, erecti erant Apostoli expectatione miraculi; turbæ magna animi simplicitate obediunt, conuertunt oculos cuncti ad IESVM. IESVS verò, postquam animos omnium permouerat atque præparauerat, paratæ autem essent pro re nata ex fœno mensæ, & ex monte cœnaculum grande fecissent;

F. Accipit quinque panes & duos pisces, aspicit in cælum, benedicit illis, gratias agit, frangit deinde, ac dispensat discipulis; illi contubernijs. Accipit virtus Dei panes, incipit diuinos facere *August. in Ioan. 6 cap. Iansen.*

suo captu & tactu, suspicit in cælum, significans vnde diuinam virtutem illis esset communicaturus; benedicit illis, molitur miraculum, indit virtutem panibus diuinam; vt qui tantùm nutrire poterant naturaliter, possint etiam alios panes supernaturaliter germinare, vt pauca semina ingentem segetem, diuina Christi manuū virtute. Frangit, metit diuinitùs ex panibus diuinis sua fractione, qua illi multiplicabantur: distribuit discipulis à se fractos panes, vt & ipsi frangerent diuina virtute imbutos, & multiplicarent. O panum immensas opes, & suauitatem gloriosam! Hoc loco animaduerte Christum quinque panes & duos pisces benedixisse & fregisse: ex quinque panibus & duobus piscibus remansisse duodecim cophinos fragmentorū; nullum integrum vel panem vel piscem: ex illis satiasse hominum quinque millia. Virtute igitur diuina hæc facta sunt. At quo modo? Credendum tibi primum est ita factum esse: neque enim propterea quòd non intelligimus quo modo, negandum est aliquo modo esse factum; quòd hæretici faciunt de præsentia Christi in Sacramento Eucharistiæ venerando. Credite primùm misceri ita esse, & intelligetis ita esse posse, Dei esse potentiæ: & præterea deducemini ad aliquā rationem intelligendi, vt de panibus variè Doctores coniiciunt fieri potuisse. Et frequentes quidem sunt vt per panum multiplicationem id doceant, quæ est manuductio ad intelligentiā orthodoxæ & Catholicæ veritatis de Eucharistiæ sanctissimo sacramento.

EADEM DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMÆ.

Satiat quinque millia hominum.

EISDEM CAPP. ANNO XXXII.

In lvi. imaginem adnotatiuncula. lvj.

43.

A. Christus igitur, cum panes fregisset & pisces, dat discipulis frangendos & distribuendos.

B. Distribuunt Apostoli & discipuli per omnia contubernia, & saturantur omnes.

C. Ex reliquijs colliguntur duodecim cophini.

D. Compellit nauigare discipulos in terram Genezar.

E. Secedit in montem orare dimissis turbis.

TERTIA PARS EVANGELII MISSÆ.

MATTH. XIIII.	MAR. VI.	IOAN. VI.	LVC. IX.
	& fregit panes,		
panes:	*& dedit discipulis suis*	distribuit	[a] *& distribuit discipulis suis,*
	vt [b] *ponerent ante eos:*		*vt ponerēt ante turbas.*
[b] *discipuli autem dederunt turbis.*			
		[b] discumbentibus.	
	& duos pisces diuisit omnibus.	Similiter & ex piscibus quantum volebant. Vt autē impleti sunt, dixit discipulis suis; Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerūt	

EADEM DOMINICA.

Satiat quinque millia hominum. 43

Eiſdem cap. *Anno xxxij.* lvi



A. *Chriſtus igitur cum panes fre-giſſet, & piſces, dat diſcipulis frangendos, & diſtribuendos.*

B. *Diſtribuunt Apoſtoli, & diſci-puli per omnia contubernia, & ſaturantur omnes.*

C. *Ex reliquijs colliguntur duode-cim cophini.*

D. *Compellit nauigare diſcipulos in terram Geneſar.*

E. *Secedit in montem orare, di-miſſis turbis.*

MATTH. XIIII.	MAR. VI.	IOAN. VI.	LVC. IX.
		ergo, & impleuerunt	
Et tulerunt	*Et [c] sustulerunt reliquias fragmentorum,*		*& sublatum est quod superfuit illis,*
duodecim cophinos fragmentorum plenos.	*duodecim cophinos plenos;*	duodecim cophinos fragmentorũ, ex quinquepanibus hordeaceis, quæ superfuerunt his qui manducauerant.	*fragmentorum cophini duodecim.*
	& de piscibus.		
Manducatium autem fuit numerus	*Erant autem qui manducauerant quinque millia virorum.*		
exceptis mulieribus & paruulis.			
		Illi ergo homines, cùm vidissent quòd fecerat IESVS signum, dicebant; Quia hic est verè Propheta qui vẽturus est in Mũdum. IESVS ergò cum [e] cognouisset quia venturi erant vt raperent eum, & facerent eum Regẽ;	
Et statim [d] iussit IESVS	*Et statim coëgit*		
discipulos ascendere in nauiculam,	*discipulos suos ascẽdere nauim,*		
& præcedere	*vt præcederent eum trãs fretum ad Bethsaidam,*		
donec dimitteret turbas.	*dũ ipse dimitteret populum.*		
Et dimissa turba, ascendit in montẽ solus orare.	*& cum dimisisset eos, abijt in montem orare.*	fugit iterũ in montem ipse solus.	

ADNOTATIO.

Hæc additur imago ad maiorem rei expressionem.

A. CHristus igitur cum panes quinque fregisset, dat discipulis itidem frangendos; illi affatim cophinos implent eisdem, nec desunt vnquam. Itaque erant qui imple-

rent semper, alij qui apponerent contubernijs.

B. Neque solos intelligamus fuisse Apostolos qui distribuebant, sed hos primarios, ac per hos alios discipulos, qui cũ turbis ad IESVM conuenerant. Saturantur omnes è quinque panibus & duobus piscibus.

C. Supersunt fragmentorũ cophini duodecim. Dimittit deinde turbas gratias illi agentes diuinas certatim: eis ipse benedicit humanissimè.

D. Postea statim compellit discipulos vt nauim conscenderent, & eũ praecederent ad Bethsaidam, donec turbam dimitteret:

E. Qua dimissa ascendit in montem solus orare, atque adeò fugit: cognouerat siquidẽ quòd essent venturi vt eum raperent, & Regem constituerẽt. Benedixit quidẽ tunc quinque panibus Christus & duobus piscibus, fregit illos, satiauit ex illis quinque hominũ millia; tam facilè infinitos alios satiasset. Quid nunc è caelo? desiitné idẽ praestare Christus? Non desiit, sed idem fecit hactenus semper, & ad consumationem vsque seculi faciet; per Sacramenta, praesertim Eucharistiae, per dona, per virtutes: quicquid est enim gratiae, quinque panes sunt, idest quinque Christi vulnera; & duo pisces, anima eius scilicet & corpus, quae in cruce quasi frixa exaruerunt: ex horum enim virtute promanat quicquid largitur gratiae Deus.

MEDITATIO.

PAscis tu quidem nos verbo tuo continenter Domine IESV, sed excitatur interim in nobis desiderium tui caelestis cibi Eucharistiae, & panis supersubstantialis. Id hoc Euangelio & mysterio significas benigne IESV, & doces vt verbo Dei, meditatione, oratione nos muniamus atque disponamus, dein ad mẽsam accedamus sacrosanctae Synaxeos; vbi primùm quidem vim vulnerum tuorum sentiamus, idest passionẽ tuam cordi imprimamus, gustu praeterea spiritualium consolationum imbuamur, deinde sensum accipiamus spiritualem septem sacramentorum, ex alio miraculo septem panum, quae ab illis quinque vulneribus, & tua passione fluxerunt: ac ne tunc quidem deerunt in obsonium & spiritualem gustum pisciculi. Haec concede nobis sancte IESV: simul cõfirma cor nostrũ, & praesta, vt efficax sit nostrum ministerium in proximos, nec titubemus, vel desides simus in illis iuuandis, sed firmi & feruentes; neque dicamus, etiamsi non verbo, desertus est locus, hora praeterijt, dimitte turbas. Haec debilitas est spiritus. Audite quid nobis Christus respondeat: Non habent necesse ire; date illis vos manducare: excutite pigritiam, per vos iuuandus est proximus vester & meus, hoc est qui fame spiritus periclitantur, ad hos cibandos vocati estis. Excita igitur nos Christe IESV, vt cogitemus vnde nobis proueniat haec animi promptitudo & facultas, & id studiosè inquiramus, accipiamus, exerceamus. Amen.

FERIA SECVNDA POST DOMINICAM IIII. QVADRAGESIMAE.

Eijcit primò vendentes de Templo.

IOAN. II. ANNO XXXI.

In lvij. imaginem adnotatiuncula. *lvij. 16.*

A. Atrium tertium templi, vbi primò eijcit vendentes sub initio praedicationis: nam iterum post solemnitatem palmarum idem fecit.

B. Eijcit IESVS vẽdentes de templo, terrens flagello quod in eos intendebat.

C. Permoti Iudaei petunt signum cur haec faciat.

D. Respondet IESVS; Soluite templum hoc &c.

E. Templũ aedificatur sub Zorobabel & Iosedec &c. quia dixerant Iudaei; Quadraginta sex annis aedificatum est &c.

EVAN-

Eijcit primo vendentes de templo. 16

·Ioan. ij. *Anno xxxi.* lvij



A. *Atrium tertium templi, vbi primo eijcit vendentes ſub initia prædicationis: nam iterum poſt ſolennitatem palmarum idem fecit.*

B. *Eijcit* IESVS *vendentes de templo, terrens flagello, quod in eos intendebat.*

C. *Permoti Iudæi petunt ſignum cur hæc faciat.*

D. *Reſpondet* IESVS, *Soluite templum hoc, &c.*

E. *Templum ædificatur ſub Zorobabel & Iosedec, &c. Quia dixerant Iudæi, 46. annis ædificatum eſt, &c.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. II.

POst hæc descendit Capharnaũ ipse, & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius; & ibi manserunt non multis diebus. Et prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit IESVS [a] Hierosolymam: & inuenit in templo vendentes boues & oues & columbas, & nummularios sedentes. Et cum fecisset quasi [b] flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoque & boues; & nummulariorum effudit æs, & mensas subuertit. Et his qui columbas vẽdebant dixit; Auferte ista hinc, & nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. Recordati sunt verò discipuli eius quia scriptum est; Zelus domus tuæ comedit me. [c] Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei; Quod signum ostendis nobis quia hæc facis? [d] Respondit IESVS, & dixit eis; Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo Iudæi; Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo surrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius quia hoc dicebat, & crediderunt scripturæ, & sermoni quem dixit IESVS. Cum autẽ esset Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderũt in nomine eius, videntes signa eius quæ faciebat. Ipse autem IESVS non credebat semetipsum eis, eò quod ipse nosset omnes, & quia opus ei nõ erat vt quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

ADNOTATIO.

A. POstquam primum illud signum in Cana Galilææ fecerat Christus, conuersionis aquæ in vinũ, venit cum matre, cognatis, & discipulis Capharnaum. Ibi non ita multos dies egit: inde ascendit Hierosolymam ad festum Paschæ, & venit in templum, atque inde vendentes &c. eiecit. Hæc prima est eiectio: de ea enim hic agit; secunda in hebdomada qua est crucifixus gesta est. Huius & illius discrimen vide iij. Feria Dominicæ primæ in Quadragesima. Hîc tamen suæ sunt appendices, vt illic suæ.

B. Postquã ex imperio vendentes eiecit Christus è templo, intendens in illos flagellum ex funiculis confectum, terrens quidem illos, nõ cedẽs;

C. Permoti Iudæi nouitate, & rei, & hominis, qui tunc primum Hierosolymis fiebat celebris, petunt signum, quo illa auctoritas & imperium cõfirmetur. Iam primùm incipiunt à cæcitate: nam illud signum nonne erat insigne, quòd solo verbo tantam multitudinem expelleret?

D. Et tamen signum dat illis IESVS, in illorum confutationem, cui non essent credituri. Vt enim Achaz Regi vaticinatus est Esaias verbi diuini futuram incarnationem, ita his Christus quòd templum corporis sui essent soluturi, ipse suscitaturus.

E. Repræsentatur templi ædificatio sub Zorobabel & Iosedech, tam laboriosa, tam impedita, tam diuturna, vt ante quadraginta sex annos inchoatum templum consummari vix potuerit, propter vicinorum hostium, præsertim Samaritanorum inuidiam & oppugnationem.

Meditatio Feriæ IIII. post Dominicam I. Quadragesimæ hic subseruire potest.

FERIA III. POST DOMINICAM IIII. QVADRAGESIMÆ.

Docet IESVS: concitantur contra eum Iudæi.

IOAN. VII. ANNO. XXXII.

In lviij. imaginem adnotatiuncula. *lviij.*

51.

A. Templi atrium secundum, vbi ad dimidiatum festū Scenopegiæ quasi in occulto mãsit IESVS.
B. Die festo mediante docet, cùm varij de eo sermones fuissent.
C. Moyses cum tabulis legis significat quod dixit, nemo ex vobis seruat legem.
D. Inflammantur in IESVM Iudæi: dicunt; Dæmonium habes, &c.
D. Respondet IESVS benignè, & docet sapienter.
E. Piscina vbi sanatus fuerat paralyticus sabbatho, quod reprehendebat Iudæi.
F. Dæmunculi significant Iudæorum sæuum animum contra IESVM.

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. VII.

IVdæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebant; Vbi est ille? & murmur multum de eo erat in turba: quidam enim dicebãt, quia bonus est: alij autem dicebant, non, sed seducit turbas. Nemo tamẽ palàm loquebatur de illo, propter metum Iudæorum. Iam autẽ die festo [a] mediante ascendit IESVS in templum, & [b] docebat. Et mirabantur Iudæi, dicentes; Quomodo hic literas scit, cum non didicerit? Respõdit eis IESVS, & dixit; Mea doctrina nõ est mea, sed eius qui misit me. Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina vtrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar. Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriã eius qui misit eum, hic verax est, & iniustitia in illo nõ est. Nonne [c] Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere? Respõdit [d] turba, & dixit; Dæmonium habes: quis te quærit interficere? [b] Respondit IESVS, & dixit eis; Vnũ opus feci, & omnes miramini. Propterea Moyses dedit vobis circũcisionem, nõ quia ex Moyse est, sed ex patribus: & in Sabbatho circumciditis hominem. Si circumcisionem accipit homo in Sabbatho vt non soluatur lex Moysi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in Sabbatho? Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis; Nonne hic est quem quærunt interficere? Ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognouerũt Principes quia hic est Christus? Sed hunc scimus vnde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit vnde sit. Clamabat ergo IESVS in templo docẽs, & dicẽs; Et me scitis, & vnde sim scitis: & à me ipso nõ veni, sed est verus qui

FERIA III. POST DOMIN. IIII. QVADRAG.

Docet IESVS; concitantur contra eum Iudæi. 51

Ioan vij *Anno xxxij.* *lviij*



A. *Templi atrium secundum, vbi ad dimidiatum festum Scenopegiæ, quasi in occulto mansit* IESVS.

B. *Die festo mediante docet, cum varij de eo sermones fuissent.*

C. *Moyses cum tabulis legis significat quod dixit; Nemo ex vobis seruat legem.*

D. *Inflammantur in* IESVM *Iudæi, dicunt dæmonium habes, &c.*

B. *Respondet* IESVS *benignè, & docet sapienter.*

E. *Piscina, vbi sanatus fuerat paralyticus Sabbatho, quod reprehendebant Iudæi.*

F. *Dæmunculi, significant Iudæorum sæuum animum contra* IESVM.

misit me, quem vos nescitis. Ego scio eum; & si dixero quia nescio eum, ero similis vobis mendax: sed scio eum, quia ab ipso sum, & ipse me misit.

ADNOTATIO.

A. Templum, ad quod festo Scenopegiæ medio venit IESVS & docuit, simul acerrimam habuit cum Iudæis disceptationem. Ascendentibus enim eius cognatis ad festum; dixit se non ascensurum: & id quidem non mysticè solum dixit, sed reipsa fecit; nam ad dimidiatum duntaxat festum ascendit in templum. Antea ascenderat quidem ad festum, non tamen manifestè, sed quasi in occulto; vel omnino nondum, vt est græcè, dixit se ascensurum. In eo itinere, quod habuit per mediam Galilæam & Samariam, decem leprosos sanauit, & hospitio prohibitus est in quadam Samariæ ciuitate.

B. Docet Christus in templo quarto die festi Tabernaculorum, quũ tribus primis diebus fuisset de ipso plurimum murmur in templo iactatum; alijs dicentibus, bonus est, aliis contra, non est, sed turbas seducit: omnes tamen susurrabãt, nullus palàm de eo loquebatur, ex ijs præsertim qui illum probabant; timebant enim Pharisæos, hostes Christi professos ac capitales. Mirantibus autem Pharisæis vnde literas sciret, cum à nullo didicisset, intendit IESVS digitum in cælũ, demonstrans doctrinam suam Patris esse doctrinã, se sapientiam esse à Patre genitam, non à se; & quæ doceret, non à se docere, sed à Patre, à quo accepisset quæ haberet omnia. Sum enim, inquit, principium quidem, sed ex principio, verbum à dicente & generante me Patre. Do igitur gloriã Deo mea hac professione, non quæro meam. Hæc verò cognoscet si quis voluerit Patris exequi voluntatem, si quis sua voluntate respondeat, consentiat, & cooperetur diuinæ præuenienti voluntati & gratiæ, quæ semper nos præuenit. Illuminatio præterea cordis ipsi proueniet, sensus etiam spiritualis, & gratiæ diuinæ gustus & præclara indicia.

C. Moyses innuitur cum duabus tabulis dans Israëli legem, quam nullus Iudæorum seruabat, quod Christus illis exprobrat & obijcit: præsertim cum vellent ipsum interficere.

D. Inflammantur iracundia Iudæi ad hæc Christi verba, & ingerunt atrox conuicium; Dæmonium, inquiunt, habes: nullus hîc te vult interficere. Nihil est malitiosæ menti, & per hypocrisim simulatæ intolerabilius, quàm si videat suas cogitationes verè & clarè traduci. Nonne vos estis illi Iudæi, qui apud Hieremiam dicitis; Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius nõ memoretur amplius? & qui apud Sapiẽtem dicitis; Venite, circumueniamus iustum, contumelia & tormento interrogemus, morte turpissima condemnemus eum? Sed cur tandem? Contrarius enim est operibus nostris, improperat nobis mandata legis, diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ, promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat (quod etiam dum diceret Christus, doctrina mea non est mea, intelligere potuerunt Iudæi) factus est in traductionem cogitationum nostrarum. Quid potuit dici apertiùs? Nonne digito Hieremias & Sapiens vos denotant, qui hodie cum Christo disceptatis? Ier. 11. Sap. 2.

B. Hæc cum ita sint, respondet tamen illis IESVS benignè & sapienter; Vnum opus operatus sum, & omnes miramini &c.

E. Piscina, & sanatus ibi paralyticus repræsentatur: nam illinc occasionem acceperant Iudæi calumniæ, vt odium suum & inuidiam explerent, quod Christus in Sabbatho illum hominem sanasset.

F. Illud tamen festiuè pictor adiunxit, capitibus Iudæorum insistentes dæmunculos cum vinculis, vt significetur quid in eorum animis operarentur Diaboli; vt scilicet Christum vinctum ducerent atque interficerent: quod tamen noluit Christus fieri tunc. Nondum enim illius hora mortis aduenerat.

MEDITATIO.

EST quidem necessaria acquisita Theologia quam discimus, sed ipsa non nostra sola industria vel præceptorũ, sed è diuina gratia ac virtute lucem recipere debet, & ad principia sua referri. Non dico solum ad scientiæ illius principia, sed ad te sanctè IESV, fontem

tem luminis omnis & scientiæ. Hanc tamen relationem non assequimur, hanc non docēt nos præceptores; ad hos tamen sensus spiritus & lucem in scientiis & studijs est contendendum, cum omni cordis simplicitate in Christo. Est porrò alia doctrina quæ huic supereminet, & tota est diuina, mentis scilicet illustratio extraordinaria: hac solent à Deo ornari singulari pietate viri, & mulieres etiã literarum expertes, qui mirabili modo fiunt theodidacti. Huiusmodi doctrina ex orationis & contemplationis perfectione prouenire è Dei benignitate solet, & operum perfectione. Conseruanda autem est, quod ad nos attinet, vnicè in rebus omnibus, ad maiorem Dei gloriam aspirando, nihil philautiæ admiscendo, nihil vanitatis; Christo semper nitendo, in profunda cordis simplicitate atque humilitate. Neque tamē propterea negligenda doctrinæ acquisitio est, quæ in scholis traditur orthodoxis; præsertim si ex Ecclesiastica missione & functione docendũ sit, siue concionandum. At verò si aliquas acceperis diuinas illustrationes, eas cum omni animi promptitudine ac simplicitate legitimæ Ecclesiæ, & eius Principibus summittas oportet. Primo verò loco Romanæ Ecclesię, & Summo Pontifici. Has doctrinæ rationes doce nos Christe IESV bone, quo tuam volũtatem agnoscamus, & ad perfectionem intento animo contendamus, atque in ministerijs nostris simus efficaces in te. AMEN.

FERIA QVARTA POST DOMINICAM IIII. QVADRAGESIMÆ.

Sanãtur cæcus natus.

IOAN. IX. ANNO XXXII.

In lix. imaginem adnotatiuncula. *lix.* 57.

- A. *Templum, vnde egressus fuerat IESVS & absconderat se, cum eum volebant lapidare Iudæi.*
- B. *Cæcus sedens & mendicans, non procul à templo.*
- C. *Christum interrogant Apostoli; Quis peccauit? Respondet Christus, & docet eos.*
- D. *Expuit Christus in terram, facit lutum.*
- E. *Inungit oculos cæci, iubet lauari*
- F. *In natatoria Siloë, iuxta ruinam turris quæ oppressit xviij. homines.*
- G. *Lauit cæcus, redit videns.*
- H. *Varia disceptatio, primum inter vicinos; hic est, nō est, sed similis ei &c.*
- I. *Ducitur ad Pharisæos, interrogatur, fit schisma inter eos.*
- K. *Vocantur parentes, qui vix audent dicere.*
- L. *Existit rursus acrior inter Pharisæos & eum qui cæcus fuerat contentio.*
- M. *Pharisæi demum hominem execrati è Synagoga eyciunt.*
- N. *Inuenit itaque eum Christus ac recipit, seq; illi Dei filium esse declarat.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. IX.

ET præteriens IESVS vidit [b] hominem cæcum à natiuitate: & interrogauerunt eum [c] discipuli eius; Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur? Respondit IESVS; Neque hic peccauit, neque parentes eius, sed vt manifestentur opera Dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Venit nox, quando nemo potest operari. Quamdiu sum in mũdo, lux sum mundi. Hæc cum dixisset, [d] expuit in terrã, & fecit lutum ex sputo, & [e] liniuit lutum super oculos eius, & dixit ei; Vade, laua in [f] natatoria Siloë, quod interpretatur Missus. Abijt ergo, & [g] lauit,



A. Templum, vnde egressus fuerat IESVS, & absconderat se, cum eum volebant lapidare Iudæi.
B. Cæcus sedens, & mendicans non procul à templo.
C. Christum interrogant Apostoli, quis peccauit, respondet IESVS, & docet eos.
D. Expuit Christus in terram, facit lutum.
E. Inungit oculos cæci; iubet lauari.
F. In natatoria Siloe, iuxta ruinam turris, quæ oppressit xviij. homines.
G. Lauit cæcus, redit videns.
H. Varia contentio, primum inter vicinos, hic est, non est, sed similis ei &c.
I. Ducitur ad Pharisæos; interrogatur; fit schisma inter eos.
K. Vocantur parentes, qui vix audent dicere.
L. Existit rursus acrior, inter Pharisæos, & eum, qui cæcus fuerat, contentio.
M. Pharisæi demum hominem execrati, è Synagoga eijciunt.
N. Inuenit itaque eum Christus ac recipit, seq; illi Dei Filium esse declarat.

& venit videns. Itaque vicini, & qui viderant eum prius quia mendicus erat, dicebant; Nónne hic est qui sedebat & mēdicabat? Alij dicebant, quia hic est: alij autem, nequaquam, sed similis est eius. Ille verò dicebat, quia ego sum. Dicebant ergo ei; Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit; Ille homo qui dicitur IESVS, lutum fecit, & vnxit oculos meos, & dixit mihi; Vade ad natatoriam Siloë, & laua. Et abij, & laui, & video. Et dixerunt ei; Vbi est ille? Ait; Nescio. [i] Adducunt eum ad Pharisæos qui cæcus fuerat. Erat autē [k] Sabbathum quando lutum fecit IESVS, & aperuit oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi quomodo vidisset. Ille autem dixit eis; Lutum mihi posuit super oculos, & laui, & video. Dicebant ergo ex Pharisæis quidam, Non est hic homo à Deo, qui Sabbathum non custodit. Alij autem dicebant; Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? & schisma erat inter eos. Dicunt ergo cæco iterum; Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit; Quia Propheta est. Non crediderunt ergo Iudæi de illo quia cæcus fuisset & vidisset, donec vocauerunt [k] parentes eius qui viderat: & interrogauerunt eos, dicentes; Hic est filius vester, quem vos dicitis, quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt? Responderūt eis parētes eius, & dixerūt; scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est: quomodo autē nunc videat, nescimus; aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate, ætatem habet, ipse de se loquatur. Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudæos. Iam enim cōspirauerant Iudæi, vt si quis eum confiteretur esse Christum, extra Synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt, quia ætatē habet, ipsum interrogate. [l] Vocauerunt ergo rursum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei; Da gloriā Deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo eis ille; Si peccator est nescio: vnū scio, quia cæcus cum essem, modo video. Dixerunt ergo illi; Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis; Dixi vobis iam, & audistis: quid iterùm vultis audire? Nunquid & vos vultis discipuli eius fieri? Maledixerunt ergo ei, & dixerunt; Tu discipulus illius sis, nos autem Moysi discipuli sumus. Nos scimus quia Moysi locutus est Deus; hunc autem nescimus vnde sit. Respondit ille homo, & dixit eis; In hoc enim mirabile est quia vos nescitis vnde sit, & aperuit oculos meos. Scimus autem quia peccatores Deus nō audit, sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. A seculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati. Nisi esset hic à Deo, nō poterat facere quicquam. Responderunt, & dixerunt ei; In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et [m] eiecerūt eum foras. Audiuit IE-

IOAN. IX.

SVS quia eiecerunt eum foras: & cũ inuenisset eum, dixit ei, Tu credis in filium Dei? Respondit ille, & dixit; Quis est Domine, vt credã in eum? Et dixit ei IESVS, Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait; Credo Domine: & procidens adorauit eum. Et dixit ei IESVS; In iudiciũ ego in hũc mundũ veni, vt qui non vidẽt videant, & qui vident cæci fiant. Et audierunt quidam ex Pharisæis qui cum ipso erant, & dixerunt ei; Nunquid & nos cæci sumus? Dixit eis IESVS; Si cæci essetis, non haberetis peccatum: nunc verò dicitis, quia videmus, peccatum vestrum manet.

ADNOTATIO.

A. Templum; inde enim exierat vt se abscõderet IESVS, vbi arreptis lapidibus illũ voluerant Iudæi lapidare, propterea quòd dixisset, antequam Abraham fieret ego sum. Illinc igitur præteriens, vidit hominem à natiuitate cæcum.

B. Cæcus sedens & mendicans, non longè à templo.

C. Christum interrogant Apostoli videntes cæcum, & audientes à natiuitate cæcum esse; nũ illa prouenisset cæcitas ex eius peccato, an ne ex parentũm. Intelligebãt enim affligi propter peccata sua homines, filios etiam propter parentũ. Vtrunque negat Christus; sed ad gloriam, inquit, Dei per me illustrandam natum illum hominem cæcum. Qua responsione & Apostolorum curiositatem perstringit IESVS, & docet causam ad quam omnia quæ videmus à Deo fieri, referre debeamus, ad eius videlicet gloriam, nec facilè de causis alijs esse iudicandum. Attollit simul illorum mentem ad miraculi, & gloriæ Dei expectationem. Me, inquit, oportet operari opera eius qui misit me, dum dies est; venit enim nox, in qua nemo potest operari: quamdiù sum in mundo, lux sum mundi. Similiter atque me nunc videbitis, oportet me donec dies gratiæ est operari, donec scilicet Ecclesia militans perseuerat: succedet enim nox in Iudicio vniuersali, & seculorum consumatione, nõ filijs lucis, sed tenebrarum, vbi nullus poterit opera gratiæ operari. Tunc enim ego misericordiam conuertam in iudicium, & filij lucis præmium laborum accipient, & erunt impiorum hominum iudices: impij manibus & pedibus ligati in tenebras exteriores conijcientur. Lux ego sum mundi huius, longè clarior, ac multò præstantior quam Sol hic omnibus conspicuus: verùm vt perpetuus non est hic mundus, sed finem est accepturus, & noua futura sunt omnia; ita mea hæc lux gratiæ, quæ diem Ecclesiæ facit, euadet in gloriæ lucem, & triumphantis Ecclesiæ perpetuum diem.

D. His verbis cum animos Apostolorum erexisset, expuit in terram, inclinat se, miscet lutum, vocat cæcum;

E. Vngit eius oculos luto, iubet ire lotum ad natatoriam siue piscinam Siloë: it, lauat, redit videns.

O beatum cæcum, ô felicem hominis cæcitatẽ, quem Christus suo sputo, & luto illuminauit atque sanauit! Sum ego cæcus Domine, illini oculos cordis mei. Illuminantur quidem cæci huius oculi; significatur verò salutem recipere humanum genus vnctione luti, & lotione. Pater enim, qui caput Christi est, spuit verbum in terram, & fecit lutum, verbum videlicet carnem: hoc luto inunxit hominem, & lauari iussit aqua baptismi, largitus est homini visum, & dedit salutem.

F. Natatoria vel piscina Siloë, idest Missi, eius quem item Silo vocauit Iacob; ante cuius aduentum non erat auferendum sceptrum de Iuda. Non est hæc probatica, non fons Siloë, non piscina superior, sed inferior piscina, quæ à superiori fonte & piscina aquam recipiebat. Iuxta hanc fuit turris quæ sua ruina oppressit decem & octo illos homines. B:æ.

G. Redijt cæcus videns ad suos: hîc oritur illa celebris disputatio,

H. Primùm inter vicinos; num hic ille cæcus? non est, similis illi est, ego sum: exponit deinde quo pacto viderit.

I. Ducitur ad Pharisæos, rogant quomodo viderit, idem respondet: fit inter ipsos schisma, alijs factũ vituperantibus, quò Sabbathũ violaretur, alijs defendẽtibus; fieri, inquiunt, nequit,

vt homo

FERIA V. POST DOMIN. IIII. QVADRAG.

Ad Naim ſuſcitatur filius Viduæ. 28

Luc. vij. Anno xxxi. lx



A. *Capharnaum, vbi fuerat ſeruus Centurionis ſanatus, inde venit* IESVS *Naim.* B. *Naim ciuitas in tribu Iſachar.* C. *Pompa funeris, turba flet, & mater miſerabiliter ſe affligit.*	D. *Videt eam* IESVS, *conſolatur; Noli flere, tangit loculum, ſtant portitores, adoleſcentem à mortuis excitat.* E. *Fit celebre hoc miraculum, vnde Ioannes accipit occaſionem mittendi diſcipulos ad* IESVM.

vt homo peccator huiusmodi signa edat: dein non creditur cæco.

K. Vocantur parentes, de filio respondent omnia; non audent tamen confiteri à quo, vel quomodo sit sanatus, timentes ne è Synagoga eijcerentur & templo, & sacris priuarentur: illa erat Iudæorum excommunicatio.

L. Rursus exisit acrior cum cæco disceptatio, contendentibus Pharisæis inuidiam Christo conflare ex illo facto, constanter cæco causam agente pro Christo. Vnde tibi ô cæce hoc ingenij lumen? vnde hæc facultas dicendi? Vnxerat videlicet te IESVS, & lucem interius tibi inseruerat. Sed cur dicis Deum peccatores non exaudire? Quod contra fit: nam publicanum exaudiuit Deus, & passim alios. Non (inquit) est necessum qui lucem accipit fidei, cum è vestigio omnia nosse fidei mysteria: vel planè peccatores non exaudit Deus, si è peccato, vel ad peccatum eorū oratio dirigatur.

M. Tandem conuicti à cæco & confusi, illum eijciunt, sacris illum interdicunt, & ingressu templi vel Synagogæ. Alia omitto persequi, quæ non sunt harum annotationum: sed tamen fit defensor & patronus Christi cæcus, causam agit cæcitas pro immenso diuinitatis lumine, opprimit ora Pharisæorum, accipit præmium à Christo maximum; illi enim profitetur IESVS, se esse filium Dei, quod vix Apostoli intelligebant.

H. Christus inuenit cæcū pro sua prouidētia.

MEDITATIO.

EN Domine IESV, ego cæcus sum, & quidem à natiuitate. Natus sum cæcus per peccatum, ablato autem per baptismum peccato, reliquisti tu quidem in me de tua prouidentia in exercitium virtutis cæcitatem, id est ignorantiam, tum malam voluntatis propensionem, concupiscentiam, atque infirmitatē, per quæ illa fouetur ignorātia & cæcitas. Porrò cæcitatem illam, & reliqua mala plurimis peccatis auxi prolixè. Animaduerto meam cæcitatem, nihil video verioris lucis, nihil purioris veritatis. Intelligo quidem ex vniuersis creaturis tuis lumen tuum extare diuinum, & te indicare: & tamen ego illud nō video. Est maior lux in virtutibus, & in præstātioribus amplior, splendidior & efficacior in Sacramentis, in Ecclesia, eximia in sanctis, excellens in Virgine gloriosa, infinita in te Christe IESV, in Deo trino & vno. Et quis hæc secreta nouit? Quis dignè contemplatur? *Ps. 100.* Spue Sācte pater in terram cordis mei & potentiarum verbum tuum, quod ros est natiuitatis filij tui, gustum imprime tuæ veræ cōtemplationis; & fiet vt videam mirabilia tua, illa prædicem, & te laudem in secula: pro te item contra aduersarios tuos veritatem tuam propugnem. Oro Domine, vt de tua misericordia mihi sublimem illam veritatem tuā, & lucem quæ tu es, communices, vt voles, vbi voles benigne & magne IESV. Amen.

FERIA V. POST DOMINICAM
IIII. QVADRAGESIMÆ.

Ad Naim suscitatur filius viduæ.

LVC. VII. ANNO. XXXI.

In lx. imaginem adnotatiuncula. *lx. 28.*

A. Capharnaum, vbi fuerat seruus Centurionis sanatus: inde venit IESVS Naim.

B. Naim ciuitas in tribu Issachar.

C. Pompa funeris, turba flet, & mater miserabiliter se affligit.

D. Videt eam IESVS, consolatur; Noli flere: tāgit loculum, stant portitores, adolescentem à mortuis excitat.

E. Fit celebre hoc miraculum; vnde Ioánnes accipit occasionem mittendi discipulos ad IESVM.

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. VII.

ET factũ eſt [a] deinceps, ibat IESVS in ciuitatẽ quę vocatur [b] Naim: & ibant cum eo diſcipuli eius, & turba copioſa. Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis; ecce defunctus [c] deferebatur filius vnicus matris ſuæ: & hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa. [d] Quam cum vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi; Noli flere. Et acceſſit, & tetigit loculum. Hi autẽ qui portabant, ſteterunt. Et ait; Adoleſcens tibi dico, ſurge. Et reſedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui: & dedit illum matri ſuæ. Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum, dicentes; Quia Propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia Deus viſitauit plebẽ ſuam. Et exijt hic [e] ſermo in vniuerſam Iudæam de eo, & in omnem circa regionem.

ADNOTATIO.

A. CApharnaum, vbi fuerat ſeruus Centurionis ſanatus: inde enim diſcedens IESVS venit in ciuitatem Naim.

Hier de lo. Broca. Zieglerus.

B. Naim oppidum ſiue ciuitas, ita enim ferè oppida appellant Euangeliſtæ, quæ erat in tribu Iſſachar, ad ſecundum milliare montis Thabor, ad Auſtrum iuxta Endor, in ea planitie quæ inter Thabor & Hermonium, ideſt minorem Hermon media eſt, ad radicem tamen Hermonij.

C. Pompa funeris: portatur à quatuor hominibus defunctus adoleſcens, vidua mater funus ſequitur, miſerabiliter ſe affligens & eiulãs deplorat vnici filij mortem, ſequitur turba ciuitatis multa. Chriſtus verò eodem temporis momẽto veniebat Naim cum diſcipulis, & copioſa itẽ turba. Mirificè conueniũt omnia. In Naim, id eſt iucunditatem & pulchritudinem cæleſtem proficiſcebatur IESVS quoad inter homines vixit, cum ijs qui eius fidem & doctrinam reciperent: quid alij homines? mortui ſepeliebant mortuos ſuos; regnabat enim mors: Eccleſia deplorat hominum calamitatem: illis occurrit Chriſtus, vitam & ſalutem illis affert, modò ſiſtant ea quæ mortem peccati fouent, modo audiãt, & obediãt Deo viuenti qui peccato ſunt mortui.

D. Vidit Chriſtus feretrum mortui, vidit põpam funeris, vidit multitudinem, ſed ad ſolam matrem ſpectaſſe dicitur; materni doloris miſericordia commouetur: Chriſtus enim IESVS Eccleſiæ ſemper miſeretur, Chriſtus illam ſemper exaudit. Solatur benignè, vt viduam deſolatam; Noli flere. Sedat viduæ dolorẽ interius, ſpem erigit, ſimul accedit & tangit loculum, ſtãt qui mortuum portabant, compellat illum Chriſtus; Adoleſcens, tibi dico, ſurge. Audit anima adoleſcentis ex limbo, audiunt patres, magnificant Deum, confirmant ſpem: obedit anima adoleſcentis, effertur ab Angelo ſuo ad corpus, vnit illã corpori Chriſtus, reſidet adoleſcens viuus in feretro, incipit loqui, dat Deo & Chriſto gloriã, exhibet illum Chriſtus matri ſuæ: corripit omnes timor, reuerentur Chriſtum, eius opera magnificant, Deum laudant. Quam ſæpe ſimiliter nobiſcum agit Chriſtus, è cælo audiens Eccleſiæ & Sanctorum orationes! Accedit, tangit nos ſuis viſitationibus, ſua diuina manu & diſciplina: ſteterunt illi portitores, nos ad Infernum properamus; audit adoleſcens mortuus, nos obſurdeſcimus ad vocem Chriſti: quid tandem expectare poſſumus, niſi vt progrediatur funus noſtræ mortis, & ſepeliamur in Inferno? Auertat tam atrox malum Deus. Sed tamen non auertet, niſi nos ex eruditione huius vel aliorũ miraculorũ, & doctrinæ Chriſti ad meliorem vitæ frugem cõuertamur. Et illud vide; tãgit lignũ IESVS, quia per lignũ ſalus & vita mũdo affertur. Hæc verò filij viduæ ſuſcitatio facta eſt celeberrima: nam exijt eius fama per Iudæam vniuerſam, hoc eſt per tribus Iuda, Beniamin, Ephraim, dimidiam Manaſſe; & non dubium quin per vtramque Galilæam, & Peræam, ideſt regionem trans Iordanem.

E. Hinc commoti & excitati Ioannis diſcipuli, venerunt ad Ioannem Macherunta, in carcerem, & narrauerunt de geſtis Chriſti, de hoc præſertim.

MEDI-

FERIA VI. POST DOMIN. IIII. QVADRAGESIMÆ.

Mittuntur nuncij à ſororibus de graui morbo Lazari. 76

Ioan. ix. *Anno xxxiij.* lxi



A. *Bethania Caſtellum Mariæ & Marthæ.*

B. *Lazarus grauiter ægrotans decumbit, inſeruiunt ei ſorores.*

C. *Mittunt nuncios ad IESVM Bethabaram.*

D. *Bethabara, oppidum trans Iordanem, in tribu Ruben.*

E. *Deueniunt ad IESVM nuncij & tamen hæret Bethabaræ, donec veniat ad quatriduanum.*

MEDITATIO.

QVI est in peccato mortali, mortuus est; nec apparet adhuc illa mors animæ: & tamen portatur quasi mortuus, vt in Infernũ conijciatur, sepulchrum animarum & corporum perpetuum & horrendum. Portatur verò à quatuor baiulis, intellectu, voluntate, sensualitate, & his quidem deprauatis & perditis; quartus portitor sunt actiones peruersę. In Ecclesia est hic, si quidem Christianus sit, saltem baptismali charactere; Ecclesia est eius mater, à qua deploratur eius interitus; lugetur à pijs omnibus, qui illum prosequuntur charitate, oratione, lachrymis, nec possunt iuuare vel reuocare; non desistunt tamen sequi & miserari. Est in Ecclesia Christus sua diuinitate, sunt Angeli, sunt Sancti cum Christo: aliquando etiam ille in humanitate adest, nõ solùm in Eucharistia, Sancti & Angeli multi sunt præsentes reipsa. Reuocat Christus cum Sãctis eũ qui est Inferno obnoxius, ad Naim, id est patriam cælestem; videt enim eius matrem Ecclesiam, huius miseretur, accedit, pręuenit, tangit loculum, id est cor, & vlcus peccati: stant portitores, reficiũtur potentiæ, vocat mortuum, vim spiritus inserit; hinc fit vt surgat, illum dat Ecclesiæ gubernandum. Similiter enim egit Christus dum in terris versabatur; ibat, deducebat in Naim suos: contra mundus sepeliebat mortuos suos; obuiã ibat Christus, & à morte liberabat. Porrò qui in imperfectionibus assiduè versatur, quid aliud quàm paulatim moritur, & quasi ad sepulchrũ mortalis peccati tendit, nisi orationibus Sanctorũ iuuetur, & gratia Christi occurrentis, accedentis, tangentis, vocãtis? Occurre nobis Domine Sancte IESV, cum tuis Sanctis & Angelis, iube sistere gradum nostros portitores, tange loculum, hoc est cruci tuę dà efficaciam in nos: & fac vt nobis vertatur loculus is in vitam, vi tuæ crucis, quo ad mortem & sepulchrum portabamur: voca nos à via mortis & da matri: surgemus læti, matri nostræ Ecclesiæ obediemus studiosè te iuuante. Amen.

FERIA VI. POST DOMINICAM IIII. QVADRAGESIMÆ.

Mittuntur nuncij à sororibus de graui morbo Lazari.

IOAN. XI. ANNO XXXIII.

In lxi. imaginem adnotatiuncula. *lxi. 76.*

A. Bethania, Castellum Mariæ & Marthæ.
B. Lazarus grauiter ægrotans decumbit, inseruiunt ei sorores.
C. Mittunt nuncios ad IESVM Bethabaram.
D. Bethabara, oppidum trans Iordanem in tribu Ruben.
E. Deueniunt ad IESVM nuncij, & tamen hæret Bethabaræ, donec veniat ad quatriduanum.

PRIMA PARS EVANGELII MISSÆ.

IOAN. XI.

ERat autem quidam languens Lazarus à [a] Bethania, de castello Mariæ & Marthæ sororũ eius. Maria autem erat quæ vnxit Dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infirmabatur. [c] Miserunt ergo sorores eius ad eum, dicentes; Domine, ecce quem amas, infirmatur. [e] Audiens autem IESVS, dixit eis; Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per eam. Diligebat autem IESVS Martham,

IOAN. XI.

& sororem eius Mariã, & Lazarum. Vt ergo [e] audiuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus: deinde post hæc dicit discipulis suis; Eamus in Iudæam iterum. Dicunt ei discipuli; Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterũ vadis illuc? Respondit IESVS; Nónne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucẽ huius mũdi videt. Si autem ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. Hæc ait: Et post hæc dicit eis; Lazarus amicus noster dormit, sed vado vt à somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius; Domine, si dormit, saluus erit. Dixerat autem IESVS de morte eius, illi autem putauerunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo IESVS dixit eis manifestè; Lazarus [e] mortuus est: & gaudeo propter vos, vt credatis, quoniam non erã ibi: sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos; Eamus & nos, & moriamur cum eo.

ADNOTATIO.

TRibus imaginibus fuit operæpretium huius Euangelij historiam complecti, propter eius amplitudinem, & actionum varietatem.

A. Bethania, Castellum Mariæ & Marthæ sororum: nam harum dicitur Bethania, Lazarus tantum è Bethania. Erat autem Maria ea mulier, quæ vnxerat pedes IESV, & capillis deterserat, non solùm quæ erat vnctura: quare illa est eadem Lucæ, quæ fuerat peccatrix, postea verò sancta. Sita erat Bethania ad latus Oliueti montis orientale, ad radicem montis ad austrũ vergens, secundo ferè milliario ab Hierosolymis, quindecim videlicet stadijs.

Hiero. in Epist. Paul. Brocar.

B. Lazarus frater Mariæ & Marthæ, è morbo magis in dies debilitatus & languens decumbit, inseruiunt ei sorores, mœrent ac timent, tota domus est solicita. Consilium igitur sumunt, vt IESVM euocent celeriter: sciebant illũ esse in Peræa Bethabaræ; nam eò descendens ab Hierosolymis, per Bethaniam iter habuerat.

C. Mittunt legatos suos, idoneos homines: contemplare quanta solicitudine ac cura rem cõmendent nuncijs: crescit in singula momenta morbus, in summo est periculo, nulla spes nisi in IESV: & tamen nihil aliud, quàm significetis, quem amat, eum infirmari: non enim poterit amor quo hunc prosequitur pati, vt hic periclitetur vel ægrotet.

D. Bethabara oppidum trans Iordanem, vbi fuerat Ioannes baptizans: eò enim secesserat IESVS, postquàm se eripuerat è manibus Iudæorum, qui in festo Scenopegiæ & Enceniorum voluerant illum lapidare.

E. Ad IESVM veniunt legati à Maria & Martha, referunt verba concepta sororum; Domine, ecce quẽ amas infirmatur. Quinque verbis orant, vt publicanus: efficax nimirum significatur esse oratio per quinque Christi vulnera. Non est ad mortem, inquit IESVS, hæc infirmitas Lazari, non est: non enim moritur Iustus, sed commutat vitam mortalem hanc & miserã cum immortali illa & beata. Non est ad mortem diuturnam, vt aliorum, sed ad celerem resurrectionem. Non est ad eius mortem, sed ad excellẽtem Dei gloriam; ad meam videlicet mortem & resurrectionem. Hinc enim accepta occasione me crucifigent Iudæi, vnde ego gloriosè resurgã. Diligebat autem IESVS Martham, & sororem eius Mariam, & Lazarum. Etiamsi amor sororum & Lazari suadebat vt illum sanaret, obedientia tamen patris, & amor crucis persuadebat vt illum mori sineret; vnde rursum maiorem amorem demonstraret illum è morte suscitans. Domine, sim obsecro inter eos quos amas; verùm ne permittas me in peccati mortem labi, vt soles nonnunquam quos amas. Nam propterea Lazarum virum sanctum vitæ huic reddidisti, primùm vt ne nos excederemus è vita spiritus: quod si in mortem incideremus,

Venit IESVS Bethaniam.

Eodem cap. Anno xxxiij.



A. *Venit IESVS à Bethabara Bethaniam.*
B. *Nunciant Marthæ nuncij venisse IESVM.*
C. *Occurrit Martha IESV, vbi subsliterat iuxta sepulchrum Lazari, nec procidit ad pedes sedula & actuosa virgo; fratrem vix credit ad vitam posse reuocari.*
D. *Abit, vocat Mariam ad IESVM.*
E. *Hæc procidit ad pedes IESV, plorat; collacrymantur Iudæi.*
F. *Infremit IESVS, turbat se, lacrymatur; quærit, vbi eum posuerint.*
G. *Sepulchrum Lazari.*

remus, ne desperaremus tamen vitam. Haeret Bethabarae IESVS, donec videt mortuum Lazarum. Tunc, id est post duos dies, dicit discipulis suis; Eamus in Iudaeam, id est Bethaniam, quae in Iudaea, in tribu tamē Beniamin: quò die sexto peruenit quàm nuncij venerant. Voluit enim expectare primùm vt moreretur, deinde vt quatuor dies haberet in monumento, quod ad miraculi spectabat celebritatem. Dicunt ei discipuli; Rabbi, nunc quaerebant te Iudaei lapidare, & iterum vadis illuc? Trepidant: timebant enim, non solùm Christo, sed sibi; quod Thomas statim explicabit. Modo, inquiunt, abfuit parum quin te in festo Scenopegiae lapidarent atque interficerent Iudaei, & tam citò illuc redis? Depelle à nobis bone IESV similes timores, vt tecum fortiter pro veritate mortem velimus oppetere. Hic considera, vt portetur anima Lazari ab Angelis in sinum Abrahae, vt à Patribus recipiatur, quanta narret de Christo, quanta omnium sit exultatio. Respondet IESVS; Nonnè duodecim horae &c. Habuerunt Hebraei passim horologia horarum inaequalium: itaque perpetuò horarum duodecim diem artificialem, tum noctē. Huiusmodi erat horologium Achaz apud Esaiā. Hortatur Apostolos suauissimè, vt ipsum permittant diem suae vitae tēporalis obire integrū, nondum esse ad duodecimam horam deuentum. Hortatur cum ipso in ea luce vt ipsi ambulent confidenter, caueant verò à nocte, vbi lux eius vitae mortalis extinguetur, caueant ne ibi offendant. Aperi nobis semper hunc diem Domine tuae lucis, vt nunquam in tenebris ambulemus, néue offendamus. Haec autem ait; & post haec dixit eis; Lazarus amicus noster dormit; non erat enim eius infirmitas ad mortem, vt dixit etiam aliàs; Non est mortua puella, sed dormit. Et dormiunt quidem feliciter Sancti mortui, qui corporis quidem vitam non habent, habent animae longè clariorem, illam corporis recuperaturi, si paululum expectent, donec numerus Sanctorum compleatur. Tunc dixit IESVS manifestè; Lazarus mortuus est: mysterio quidem mortuus nō erat, sed dormiebat: aufer mysterium, dicatur apertè, re vera separata erat anima eius à corpore; itaque mortuus erat. Loquere nobis bone IESV manifestè, neque enim aliter intelligimus: vel āperi nobis spiritus intelligentiam, vt quae mysticè nobis loqueris intelligamus. Sed gaudeo propter vos, vt credatis, quoniam non eram ibi: gaudeo quòd ibi non fuerim: Sic enim maius argumentum habebitis ad fidem vestram confirmandam, quam si adfuissem. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Dydimus, ad condiscipulos; Eamus & nos, & moriamur cum eo. Consequenter Thomas, iuxtà ea quae dixerant alij, trepida quadam confidentia respōdet, & quasi proiecta.

EADEM FERIA VI. POST DOMINICAM IIII. QVADRAGESIMÆ.

Venit IESVS Bethaniam.

IOAN. EODEM CAP. ANNO XXXIII.

In lxij. imaginem adnotatiuncula. *lxij.*

77.

A. *Venit IESVS à Bethabara Bethaniam.*
B. *Nunciant Marthae nuncij venisse IESVM.*
C. *Occurrit Martha IESV vbi substiterat, iuxta sepulchrum Lazari, nec procidit ad pedes sedula & actuosa virgo: fratrem vix credit ad vitam posse reuocari.*
D. *Abit, vocat Mariam ad IESVM.*
E. *Procidit haec ad pedes IESV, plorat: collachrymātur Iudaei.*
F. *Infremit IESVS, turbat se, lachrymatur; quaerit vbi eum posuerint.*
G. *Sepulchrum Lazari.*

SECVNDA PARS EVANGELII MISSÆ.

IOAN. XI.

VEnit [a] itaque IESVS, & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem. Erat autem Bethania iuxta Hierosolymā

quaſi ſtadijs quindecim. Multi autem ex Iudæis venerant ad Marthã & Mariam, vt conſolarentur eas de fratre ſuo. Martha ergo vt [b] audiuit quia IESVS venit, occurrit illi, Maria autem domi ſedebat. Dixit ergo Martha ad IESVM; [c] Domine, ſi fuiſſes hîc, frater meus nõ fuiſſet mortuus: ſed & nunc ſcio, quia quæcunque popoſceris â Deo, dabit tibi Deus. Dicit illi IESVS; Reſurget frater tuus. Dicit ei Martha; Scio quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die. Dixit ei IESVS; Ego ſum reſurrectio & vita: qui credit in me, etiã ſi mortuus fuerit, viuet: & omnis qui viuit, & credit in me, nõ morietur in æternũ. Credis hoc? Ait illi; Vtique Domine: ego credidi quia tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hunc mundum veniſti. Et cum hoc dixiſſet, abijt, & [d] vocauit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens; Magiſter adeſt, & vocat te. Illa vt audiuit, ſurgit citò, & venit ad eum: nondum enim venerat IESVS in caſtellum, ſed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei Martha. Iudæi ergo qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cum vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit & exijt, ſecuti ſunt eam, dicentes; Quia vadit ad monumentum, vt ploret ibi. Maria ergo cum [e] veniſſet vbi erat IESVS, videns eum cecidit ad pedes eius, & dicit ei; Domine, ſi fuiſſes hîc, non eſſet mortuus frater meus. IESVS ergo vt vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cũ ea plorantes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſum, & dixit; Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei; Domine, veni, & vide. Et [f] lachrymatus eſt IESVS. Dixerunt ergo Iudæi; Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipſis dixerunt; Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? IESVS ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad [g] monumentum. Erat autem ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat ei.

ADNOTATIO.

A. Venit IESVS à Iordane & Bethabara Bethaniam; verùm præmiſerat nuncios ſororum, & nouerat egreſſuram Marthã, dein Mariam: propterea non rectà voluit in oppidum ad ipſas venire, ſed in agro eſſe, vbi non longè erat Lazari ſepulchrum.

B. Veniunt domum nuncij ad Martham quæ œconomiam adminiſtrabat, nec ſedebat lugens cum ſorore. Sola hæc auditis nuncijs properauit ad IESVM; expleri enim animum ſuum voluit primùm, nec turbari ocium ſororis & luctũ; verita item vt intelligerent Iudæi adeſſe IESVM. Venerant enim Iudæi Hieroſolymis ad cõſolandum Mariæ & Marthæ dolorem, velut ipſarum amici; vel multi etiam vt Chriſti aduerſarij, qui ſubdole illas ſolarentur, gauderent tamen mortem illam contigiſſe, & videri, non potuiſſe IESVM facere ne moreretur Lazarus, quod poſtea non tacuerunt.

C. Martha igitur occurrit Chriſto in via, nec procidit ſtatim ad pedes IESV, ſed prodens ingenium vitæ actiuæ, IESVM aggreditur; Domine ſi fuiſſes hîc, frater meus non eſſet mortuus. Imperfectè adhuc credebat Martha, quaſi nec abſens ſanare ægrotum potuiſſet IESVS, nec mortuum ſuſcitare. Reſpõdet IESVS, quod planè erat facturus; Reſurget frater tuus: ſed æſtuoſa Martha non aperit cor, dolore vehementi, & fidei imperfectione occupatum. Scio, ait, quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die. Pulſat

EADEM FERIA VI.

Suſcitat Lazarum IESVS.

Eodem cap. Anno xxxiij.



A. *Dixerat Martha et alij IESV; Veni & vide.*
B. *Venit IESVS ad ſepulcrum, iubet tolli lapidem.*
C. *Tollunt Apoſtoli.*
B. *Orat Chriſtus ſublatis oculis in cœlum; deinde clamat voce magna; Lazare, veni foras.*
D. *Prodit Lazarus ligatus, vt erat; quem IESVS iubet ſolui & abire.*
E. *Soluunt Apoſtoli, abire ſinunt.*
F. *Stupent omnes. Multi ex Iudæis credunt in IESVM.*
G. *Venit IESVS, & Lazarus cum ſuis domum, inde in Ephrem ſecedit.*
H. *Aliqui Iudæi veniunt ad Phariſæos, & nunciant, quæ fecerat IESVS.*

ſat bonus IESVS vehemẽtiùs; Ego ſum reſurrectio & vita: qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, viuet: & omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum: credis hoc? Hi fuerunt pulſus, quibus elicuit è Martha fidei actum Chriſtus, perfectum quidem in vniuerſum, ſed cui efficacia deerat particularis. Vtique Domine, ego credidi, inquit Martha, quia tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hunc mundum veniſti. Ita frequenter fit in nobis vt non ſit efficax fides noſtra: nam cum ea ſit principium & radix omnis iuſtificationis, noſtra cooperatione deſtituitur frequenter, & aliorum actuum, vel fidei, vel aliarum virtutum, qui neceſſariò adhibendi ſunt. Quod autem dicit Chriſtus; Ego ſum reſurrectio, ſenſus ſpiritus deſignatur eius in quo habitat Deus. Ita dixit Paulus; Vt ſit Deus omnia in omnibus, &; IESVS factus eſt nobis ſapientia, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio,
C. 1. item; Chriſtus omnia in omnibus adimpletur,
P. rurſum; Omnia in ipſo conſtant, omnia in omni-
ol. 1. bus Chriſtus: alioquin Chriſtus eſt omnium horũ efficiens cauſa, meritoria, finalis: formalis eſſe non poteſt propriè; eſt tamen vtcunque per ſua dona & ſenſus ſpirituales. Similiter ſentiebat Beatus Franciſcus in oratione, vbi in exceſſu mentis eructabat cor eius; Deus meus, & omnia.

D. Martha venit ad Mariam domum, ſilentio illi denunciat IESVM adeſſe; addit, & eam vocare, vel de ſuo, quòd ita putaret IESVM velle, vel quòd ita ex illo intellexiſſet.

E. Maria lugens quũ veniſſet ad IESVM, in illum aſpiciens, commota ex eius præſentia acriùs plorat, exclamat, proijcit ſe ad eius pedes. Dicit verò idem quod Martha. Perturbatur ſcilicet ſpiritus contemplatiui, vbi afflictione aliqua deijcitur de contemplationis actu. Sequuti Mariam fuerant Iudæi, ſimul beneuoli, & maleuoli. Plorat Maria, plorat Martha, plorat familia, plorant Bethanienſes, plorant conſolatorij Iudæi; ſi non omnes verè, ſaltem omnes officij gratia; complentur omnia lachrymis.

F. Sed quid Chriſtus? Commouetur vehementer etiam illis lachrymis & luctu, infremit ſpiritu, turbat ſeipſum, oſtendit ſe velle illum ſuſcitare. Vbi, inquit, illum poſuiſtis? Reſpondent flebiliter; Domine, veni, & vide. Addit lachrymas IESVS, agnoſcunt Iudæi amorẽ quo Lazarum proſequebatur, & tamen alij obloquuntur; Non poterat, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? Rurſum infremit in ſemetipſo. Neque verò repetitus hic fremitus, illæ lachrymæ ad præſentem tantummodo luctũ ferebantur, ſed horum fidei infirmitatem, illorũ impietatem deplorabant; & futuræ crucis & mortis dolorem exhorreſcebant, cui ſuſcitatio Lazari datura erat occaſionem. Minatur item Diabolo ille fremitus, & peccato, quod mortis, & miſeriarũ cauſa fuerit. Hoc ſemper fecit Chriſtus quoad vixit. Quid enim fuit eius vita? Quid præcipue mors? Nonne fremitus ingens, & in Diabolum, mortem, mundum, peccatum, infernum comminatio? Nec comminatio ſolùm, ſed victoria.

G. Sepulchrum in agro: ſubſtiterat enim extra caſtellum IESVS ad iactum lapidis, vnde non aberat longe ſepulchrum.

EADEM FERIA VI. POST DOMINICAM IIII. QVADRAGESIMÆ.

Suſcitat Lazarum IESVS.

IOAN. EODEM CAP. ANNO XXXIIII.

In lxiij. imaginem adnotatiuncula. lxiij. 78.

A. *Dixerat Martha & alij IESV; veni, & vide.*
B. *Venit IESVS ad ſepulchrum, iubet tolli lapidẽ.*
C. *Tollunt Apoſtoli.*
B. *Orat Chriſtus ſublatis oculis in cælum: deinde clamat voce magna; Lazare, veni foras.*
D. *Prodit Lazarus ligatus vt erat, quem IESVS iubet ſolui & abire.*
E. *Soluunt Apoſtoli, abire ſinunt.*
F. *Stupent omnes; multi ex Iudæis credunt in IESVM.*
G. *Venit IESVS & Lazarus cum ſuis domum: inde in Ephrem ſecedit.*
H. *Aliqui Iudæi veniunt ad Phariſæos, & nunciant quæ fecerat IESVS.*

TERTIA PARS EVANGELII MISSÆ.

IOAN. XI.

AIT IESVS; [a] [b] Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror eius qui mortuus fuerat; Domine, [c] iam fœtet; quatriduanus enim est. Dicit ei IESVS; Nónne dixi tibi, quoniam si credideris, videbis gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem. [b] IESVS autem eleuatis sursum oculis, dixit; Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autē sciebam quia semper me audis; sed propter populum qui circumstat, dixi; vt credant quia tu me misisti. Hæc cum dixisset, voce magna clamauit; Lazare, veni foras. Et statim [d] prodijt qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus institis; & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis IESVS; [e] Soluite eum, & sinite abire. [f] Multi ergo ex Iudęis qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ fecit IESVS, crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis [h] abierūt ad Pharisæos, & dixerunt eis quæ fecit IESVS.

ADNOTATIO.

A. DIxerat igitur Martha IESV, dixerant alij: Domine, veni, & vide. Ducitur ad sepulchrum, sequuntur discipuli, dein Maria cū Iudæis, familia prætereà cum Castellanis Bethaniensibus.

B. Postquam ad monumentum ventum est, iubet IESVS auferri lapidem ab ostio sepulchri, intercedit Martha, metuens ne fœtor quatriduani mortui Christum offenderet; Domine, inquit, iam fœtet; quatriduanus enim est: nondum enim credebat suscitandum. Martham castigat verbis IESVS, quibus tandem cor illius illuminatur.

August. *C. Auferunt ab ostio speluncæ lapidem Apostoli.*

B. Stat IESVS iuxta sepulchri patens ostium, tollit oculos sursum in cælum ad Patrem, hæc fuit oratio; gratias prætereà agit, non quasi tū primùm ea de re exaudiretur. Pater, inquit, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis; sed propter populum qui circemstat dixi, vt credant quia tu me misisti. Vt in primo actu meriti omnia meritus est Christus, quod ad sufficientiam attinet & efficaciam, ita primus orationis eius actus pro omnibus est à Deo exauditus. Alio nomine semper Christus à patre auditus est, quia semper fuit verbum apud patrem. Sed vt credant quia tu me misisti. Hoc vt crederent laborabat Christus, vnde ipsum Deum esse simul crederent; quod & his, & alijs verbis profitebatur, & diuinis testimonijs, id est miraculis confirmabat. Efficax verò est, vt nostrum meritum in Christo, ita nostra oratio: etenim communicauit nobis Christus non vim meriti sui solùm, sed orationis etiam, & omnium actionum. Ad hæc clamat voce magna IESVS; Lazare veni foras. Sed cur clamat? cur magna voce clamat? neutrum fuit necessum; ac ne vox quidem: sed clamat tamen, vt significet longè abesse in Limbo animam Lazari, vnde illā euocabat voce magna, quasi ex imperio. Cōgruenter item vox magna dicitur, quæ est verbi infiniti. Adde clamorem & esse, & dici magnum, vt eorum qui in peccato iacent mortui surditatem arguat, & surgendi difficultatem. Audit Lazarus, audiunt omnes Patres vocem Christi in sinu Abrahæ, agnoscūt filij Dei potentiam, exultat omnium spes; non tardabit, ecce veniet, ecce liberabit nos. Gloria & laus Deo & Christo eius, resonat Limbus. Anima verò Lazari in ictu oculi Angelorum ministerio redit ex Limbo, putredo abigitur è corpore, vnit animam illi Christus.

D. Prodit ligatis manibus & pedibus, capite & facie Lazarus: cumulus hic est diuinorū miraculorum. Verum cur nō etiam aliud addit miraculum, vt è clauso monumento Lazarum euocet, quod miraculum tā facilè potuit quàm alia? Voluit nimirùm Christus hoc dare mysticæ significationi, & doctrinæ de contritione, vt modo dicetur.

dicetur. Clama bone & sancte IESV in corde meo, clama voce magna; lõgiùs enim absum ego quàm Lazarus fuit: singulari etiam tuo imperio opus est, vt suscitet à peccatis meis. Sed quid dico? Scio te continenter clamare, sæpe etiam voce magna, vim quandam cordi meo inferre; sed eò sum ego nocentior qui non audiam. Expugna Domine meam socordiã atque surditatẽ; etenim tu scis quo pacto id facile possis. Volo ego; & deposco vt ita facias vt potes; oro vt velis.

E. Dissoluunt institas Apostoli, id est fasciolas, quibus ad manus & pedes, ad collum etiam colligatus erat Lazarus, sindone obuolutus & sudario. Repræsentatur autem pœnitentiæ Sacramentum hac Lazari suscitatione: nam qui peccato mortali est obnoxius, is & vitam animæ amisit, & animam sub duritia cordis sui habet conclusam atque sepultam. Adueniente verò Dei virtute, & gratia excitante, remouetur hæc durities prædicatione Ecclesiæ & ministerio: nam & amotionẽ lapidis, & solutionem institarum dat discipulis Augustinus. Ita remouetur lapis à sepulchro: quo aperto, exhalat peccator sordes animæ & putredinem: hæc est peccatorum confessio. Adhibetur verò post contritionem & confessionem Sacramentalis absolutio, è verbo Dei profecta, quæ vim habet diuinam. Ibi clamor est Christi, & virtus infinita, quæ facit vt vitam morte peccati amissam recipiat anima; sed eam quidem impeditam, & quasi ligatam, nisi pœnæ vinculis absoluatur: quæ etiamsi Sacramento quidem deletur cum culpa, nõ tamen tota semper vt in baptismo deletur: quare satisfactio accipiẽda est, tertia Sacramẽti pars, quæ & residuum pœnæ temporalis depellat, & habitus prauos imminuat, tum agilitatem adferat ad pias actiones exercendas. Clamat verò solus Christus, vt significetur Christum esse in Sacramento iustificationis, & finalem, & efficientem causam, & meritoriam; ministerium autẽ huius clamoris & virtutis dedisse discipulis postea, vbi in eos insufflans, & quasi vim magnæ & diuinæ vocis communicans, dixit; Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt; & virtutem diuinam posuit in Sacramento. Quo ministerio vtentes, qui hanc accipiunt in Ecclesia facultatẽ, magnitudine illius vocis vtũtur, & diuina virtute, vbi absoluunt peccatores.

F. Stupent omnes, multi ex Iudæis credunt in Christum, alij accenduntur inuidia & malignitate; properant ad Pharisæos, vt deferant quæ fecerat IESVS: esse miraculum summum & patentissimum, non posse ampliùs dissimulari; viderent ne quid detrimenti respublica pateretur. Illud addere potes, procidisse ad pedes IESV Lazarum, gratias egisse; idẽ fecisse sorores, omnia fuisse plena gaudio & animorum exultatione, auctam in omnibus fidem.

G. Veniunt omnes domum; vnde accepto cibo statim secessit Ephrem in desertum IESVS; sciebat enim esse in concilio Pontificum & Pharisæorum decernendum, vt ipsum interficerent.

H. Redeunt Iudæi Hierosolymam, & narrant aliqui ex Pharisæis quæ fecerat IESVS.

MEDITATIO.

VAE nobis. Itáne est Domine IESV? etiamne amicos tuos, & quidem prædestinatos ad vitám æternam, aliquando permittis in peccatum mortale labi? Id enim intelligo significare mortem Lazari amici tui. Doce me benigne Domine hoc mysterium. Nónne animaduertis initio me hoc in Adam permisisse? Permisi præterea in aliis mea infinitæ prouidentiæ altitudine. At verò Domine, iustus nulla prorsus ratione, nec ad tẽpus pati potest, vt tuus sit inimicus. Scio; sed ipsius tamen culpa cadit, mea misericordia resurgit. Et quidem augeo in hoc miserationem meam: nam & cautiores fiunt huiusmodi, & magis humiles; & maiorem metum diuinæ iustitiæ concipiunt, & excitantur magis ad meæ bonitatis amorem & laudem. Verùm qui stat, videat ne cadat: ignorat enim an sit erigendus: sed volui tamen nulli eripi spem remissionis, & Ecclesiam hoc miraculo docere Sacramentum pœnitentiæ. Vt autẽ peccata dimittam, vtor etiam orationibus Sanctorum, vt hîc Mariæ & Marthæ in fratris suscitatione: præuenio enim mea gratia & auxilio illos qui in morte peccati sepulti iacent; eorũ corda emollio, & impedimenta remoueo: vt sic & ad pœnitentiam salutarem possint euadere, & vitam animæ amissam recipere. Huius verò gratiæ & clementiæ feci ministros in mea Ecclesia, per quos, & Sacramentum pœnitentiæ deleo peccata, si quis post baptismum gratiam amiserit. Magna myste-

ria

ria complectitur hæc Lazari suscitatio, magnam dat spem peccatoribus: sit nomen tuum Christe IESV benedictum in sæcula. Amen.

SABBATHO POST DOMINICAM IIII. QVADRAGESIMÆ.

Docet IESVS in templo.

IOAN. VIII. ANNO XXXII.

In Lxiiij. imaginem adnotatiuncula. *Lxiiij.* 54.

A. Liberata Adultera iterum docet IESVS.
B. Gazophylacium; ibi enim tunc docebat.
C. Dicit se mundi esse lucem.
D. Indignè id accipiunt multi, & cum eo altercantur.
C. Respondet illis IESVS, docet, & arguit eos.
E. Pater æternus, à quo se missum testatur IESVS.

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. VIII.

ITerum [a] ergo locutus est eis IESVS, dicens, Ego sum [c] lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Dixerunt ergo ei Pharisæi; Tu de te ipso testimonium perhibes; testimonium tuum non est verum. Respondit IESVS, & dixit eis; Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verũ est testimonium meum; quia scio vnde veni, & quò vado: vos autem nescitis vnde venio, aut quò vado. Vos secundum carnem iudicatis, ego nõ iudico quemquam. Et si iudico ego, iudicium meum verum est; quia solus non sum, sed ego, & qui misit me Pater. Et in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me qui misit me Pater. Dicebant ergo ei; Vbi est pater tuus? Respondit IESVS; Neque me scitis, neque Patrem meum: si me sciretis, forsitan & Patrem meum sciretis. Hæc verba loquutus est IESVS in [b] gazophylacio, docens in templo: & nemo apprehẽdit eum, quia necdum venerat hora eius.

ADNOTATIO.

A. CHristus, & mulier liberata ab accusatione Scribarũ & Pharisæorum; & hi perterrefacti diffugientes: nam cum doceret populum IESVS sedens, interpellauerant concionẽ Pharisæi malitiosa illa adulteræ accusatione. Illis igitur reiectis, ac dimissa muliere, redit ad docendum IESVS.

Beda in cap. 12. Ma. A- *B. Gazophylacium, id est locus in atrio Templi ad dexteram altaris holocaustorum, vbi erãt arcæ, in quibus reponebatur sacer Templi thesaurus. Hic docebat Christus; vnde alias asperxerat conijcientes dona in gazophylacium.* *bu in cap. 4 Re.*

C. Christus exponens turbis se lucẽ esse mũdi. Sanè lux erat vera IESVS; & est τὸ φῶς τοῦ κόσμου, quæ illuminat omnẽ hominem venientẽ in hunc mundum. Aperiamus oculos per fidem, & sacram vitæ Christi meditationem, vt lux hæc diuina, placida, suauis, viuax Christus IESVS

mentem

SABBATHO POST DOMIN. IIII. QVADRAG.

Docet IESVS in templo. 54

Ioan. viij. *Anno xxxij.* lxiiij



A. *Liberata Adultera, iterum docet* IESVS.
B. *Gazophylacium; ibi enim tunc docebat.*
C. *Dicit se mundi esse lucem.*
D. *Indigne id accipiunt multi, & cum eo altercantur.*
C. *Respondet illis* IESVS *docet, & arguit.*
E. *Pater æternus à quo se missum testatur* IESVS.

mentem noſtram illuſtret & corda; ſequamur Chriſtum, illum imitemur; ſic & mentis tenebras diſpellemus, & viuum Dei lumen corde cõcipiemus. At Phariſæorum malitioſi & peruerſi oculi tantam lucem ferre non poſſunt, captioſum opponunt enthymema; Tu de te teſtimoniũ perhibes, quare verum non eſt teſtimonium tuum. Placidiſſimè reſpondet Chriſtus: Nolite ita dicere Phariſæi; nam etiamſi ego de me teſtimonium affero, tamen eſt verum meum teſtimonium. Itaque hoc primum reſpondeo, rectè vos non colligere; quo reſponſo deberet vobis abunde ſatisfactum eſſe, nec aliud quicquam eſſet addendum, quum meam authoritatem & fidem tot ſignis & miraculis apud vos toties confirmauerim. Hæc ſcitis vos Phariſæi; verùm propiùs accedo & ago vobiſcum apertiùs. Hæc eſt mea cõfidentia, vbi teſtimonium de me dico: ſcio enim me à Patre Deo & genitum eſſe & miſſum, & rurſum tendere ad Patrem; qui tamen in me ſemper eſt, & ego ſemper in eo. Hæc ſpiritu percipiuntur; vos iudicatis ſecundum carnem, nec vlteriùs proceditis: propterea neſcitis nec vnde veni, nec quò vadam. Credite ò Phariſæi, ne timeatis: hoc tempore, nec vos ego, nec quenquam alium iudico; tantùm ſalutem mundo annuncio & affero. Et tamen ſi vellem iudicare, verè id facerem, quia non ſolus iudicarem; ſed Pater, qui in me eſt, mecum iudicaret: duæ enim ſumus perſonæ, vna diuinitas. Si duorum hominum teſtimonium ex lege verum eſt, cur nõ potiùs duarum perſonarum diuinitatis, Patris, & coëterni Filij? Hæc erant in verbis Chriſti, vt nunc: nõ intelligebant tamen Phariſæi; nequeærociunt, vt aliàs; ſed ſedatè interrogant: Vbi igitur eſt Pater tuus? Similiter fere dixit Philippus; Oſtende nobis Patrem.

C. Reſpondet IESVS, illos trahere volens quò nolebant ſequi: Non intelligitis vbi Pater meus ſit, quia nec me cognoſcitis, nec Patrem meum. Agnoſcite me, credite verbis meis, ita fiet vt Patrẽ cognoſcatis, nec vbi ſit quæratis: nam in me eſt, nuſquam alibi magis. Quod verò Latinè exponitur, forſitan, non eſt dubitãtis, ſed dubitantes irridentis, & increpantis; vt dominus ſolet comminari ſeruo; Forſitan dominus tuus ero. Hæc loquutus eſt in gazophylacio, nec admodum in illum ſunt commoti Phariſæi, neque comprehendere conati ſunt, quod tamen facere cogitabant; neque enim hora aduenerat qua id erat permiſſurus Pater in Filio, Chriſtus in ſe. August. Gloſſ.

E. Appingitur Pater æternus, à quo ſe & miſſum eſſe, & teſtimonium habere teſtatur IESVS.

MEDITATIO.

QVis ex omnibus non confundatur, vbi ſuas tenebras funditùs contẽplatur, præſertim qui audeat confiteri ſe in Chriſto viuere, & Chriſtum ſequi? At vbi lux Chriſti, qui lux eſt mundi, in quo tenebræ nullæ ſunt? Vbi Chriſti lumen? At ſolabitur ſe quis, ſi nihil ſibi conſcius ſit, & piè ſe credat eſſe in gratia Dei, & in luce verſari. At verò hic mihi reſpondeat: quid eſt quòd oculos habens nõ videat lucem viuificam, quæ preſtò omnibus eſſe ſolet piè & religioſè Chriſtum colentibus? Quid eſt quod ſæpe tam frigidè oremus? tam negligẽter in ſpiritualibus exercitijs verſemur? Itaque nihil nobis lucet in corde, tenebroſæ ſunt & obſcuræ noſtræ meditationes. Scis tu benigne IESV harum miſeriarũ cauſas, illas obſecro te eximas; vt ſplendeat ampla illa lux tua, ſuauis, amœna, diuina in corde & potentijs noſtris. Da vim, vt & te perfectiùs ſequamur in dies, & ad omnẽ perfectionem nos cum tua gratia extendamus: vnde fiat, vt lux illa non tantùm nos conſoletur, lætificet, & ornet; ſed vitam item nobis conciliet, & diuinas motiones & vires ad te laudandum, ad præcepta tua & conſilia diuina adimplenda, ad finem vocationis noſtræ feruidè proſequendum, & cum magno prouentu aſſequendum, ad gloriã nominis tui ſempiternam. Amen.

DOMI-

DOMINICA PASSIONIS.

Acerrima confutatio Iudæorum, & eorum contra IESVM conatus.

IOAN. VIII. ANNO XXXII.

In lxv. imaginem adnotatiuncula. *lxv.*
56.

A. *Idem locus gazophylacij.*
B. *Dicit IESVS turbis & Principibus Sacerdotum; Quis ex vobis arguet me de peccato?&c.*
C. *Dæmones obsident turbam & Principes, vt eorũ furor in contumelia iactanda notetur; Samaritanus es, Dæmonium habes.*
B. *Respondet IESVS suauissimè.*
C. *Ipsi verò magis efferantur.*
D. *Apostoli mirantur, & obstupescunt.*
E. *Abraham contemplatur in spiritu mysteria Christi.*
C. *Produnt tandem malitiam suam Iudæi; arripiunt lapides vt eum lapident.*
F. *IESVS, qui absconderat se & exierat è templo.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. VIII.

DIcebat [a] [b] IESVS turbis Iudæorum, & Principibus Sacerdotũ; Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. [c] Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei; Nónne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & Dæmonium habes? [b] Respondit IESVS; Ego Dæmonium nõ habeo, sed honorifico patrem meum, & vos inhonorastis me. Ego autem non quæro gloriam meam; est qui quærat, & iudicet. Amẽ amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Dixerunt [c] ergo ei Iudæi; Nunc cognouimus quia Dæmonium habes. Abraham mortuus est, & Prophetæ; & tu dicis, si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? Et Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum facis? Respõdit IESVS; Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus noster est; & non cognouistis eum: ego autem noui eum. Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax: sed scio eum, & sermonẽ eius seruo. Abraham pater vester exultauit vt videret diem meũ: & [e] vidit, & gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad eum; Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti? Dixit eis IESVS; Amen amen dico vobis antequam Abraham fieret ego sum. [c] Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum. IESVS autem [f] abscondit se, & exiuit de templo.

ADNO-

DOMINICA PASSIONIS.

Acerrima confutatio Iudæorum, & eorum contra IESVM conatus. 56

Ioan. viij. *Anno xxxij.* lxv



A. *Idem locus Gazophylacij.*
B. *Dicit* IESVS *turbis, & Principibus Sacerdotum; Quis ex vobis arguet me de peccato? &c.*
C. *Dæmones obsident turbam, et Principes; vt eorum furor in contumelia iactanda notetur. Samaritanus es. Dæmonium habes.*
B. *Respondet* IESVS *suauissimè.*

C. *Ipsi verò magis efferantur.*
D. *Apostoli mirantur & obstupescunt.*
E. *Abraham contemplatur in spiritu mysteria Christi.*
C. *Produnt tandem malitiam suam Iudæi, arripiunt lapides, vt eum lapident.*
F. IESVS *qui absconderat se, & exierat è templo.*

ADNOTATIO.

A. IDem locus gazophylacij.

B. IESVS, & Iudæorum primates, quos rursum vehementer arguit ac cõfutat Christus. Iã enim primũ accusatores adulteræ repulerat, dein exprobrauerat alijs quòd secundum carnẽ iudicarent, quod ipsum nescirent, vel eius patrem: addiderat; Vos in peccato vestro moriemini, quæritis me interficere, vos ex patre Diabolo estis, & desideria illius perficere contenditis. Itaque erat concitatum eorum odium; cõtra verò gloriam erat consequutus eximiam IESVS ex adulteræ liberatione; dixerat; Ego sum lux mundi, ego sum principium, qui loquor vobis; multi ex ijs qui audiebant Iudæis in eum crediderant, horum fidem confirmauerat verbis amplissimis: at verò Christi verba alij peruersè in suam contumeliam interpretantes; Semen, inquiunt, sumus Abrahæ, nemini vnquam seruiuimus. Hinc IESVS sumpta occasione, partim benignè eos docet, partim seueris verbis castigat; tandem incredibili æquitate, atque animi summissione se exhibet ab illis iudicandum. Quis ex vobis, inquit, me arguet de peccato? prodeat, accuset: addit suauitatem obsecrationis; Si veritatem vobis loquor, cur non creditis? O boni, agite, credite: en vobis quemadmodum credere possitis; aperite Deo corda vestra vt ille vos doceat, vt ex illo, & per illum operemini; quod in vobis meo merito faciet Pater: ita fiet, vt verba mea audiatis. Subdit verò eorum cognoscens insipientiam & maliciam; Sed vos propterea non auditis, quia non ex Deo, sed ex Diabolo estis: Sic vos monet, hunc sequimini, huic obeditis. Quid hinc acriùs, quid illinc dulciùs dici potuit?

C. Et tamen vincit malitia; Samaritanus es, non fallimur nostra opinione, & dæmonium habes. Sed cur hæc tandem Iudæi? An quia benignissimè vos admonet & rogat IESVS, & paterne vos ad hortatur? At enim traducit cogitationes nostras, & insipientiam flagellat: propterea Samaritanus est: propterea Dæmonium habet.

B. Quid Christus ad tam atroces cõtumelias? Humanissimè, se non negat Samaritanum, negat Diabolum habere. Nam re vera Samaritanus, id est custos, & seruator mortaliũ Christe IESV, & eras tu, & es semper; & te Samaritæ comparasti in parabola. Pergit verò IESVS diuinæ humilitatis suæ sensum exprimere: Vermis ego sum & abiectio hominum; nihil aliud in actionibus meis quàm honorifico patrem meum, cur vos inhonoratis me? Hoc facite, & me cohonestatis: non enim quæro ego gloriam meam, sed patris mei: eadem enim gloria patris & mea est, vt eadem diuinitas: ab ipso tamen patre vobis cauete, quem confitemini Deum vestrum. Ego quamuis vobiscum nunc ago benignè atque humiliter, agam tamen aliquando seuerè, vbi gladium meum vibrauero, & thronum meum præparauero ad iudicium. Pater est qui iudicat: Psal. 7. Deus enim semper iudicat, & condemnat qui in eum peccant nec resipiunt: homo Deus, vbi tempus acceperit. Rursum IESVS illos suauiter ad sanitatem vocat, & docet. Audite Iudæi, credite verbis meis, illa seruate: nam verissimè ita est; Qui meum sermonem receperit per fidem, & opere expleuerit, is vitam consequetur æternam. Agnoscite excellentem dignitatem, quã vobis gratificatur Deus, vt sitis ad vitam sempiternam diuinitatis cooperatores. Contemplare hoc loco Christi IESV spiritum humilitatis, zeli, veritatis, commiserationis, iustitiæ, suauem virtutum melodiam, & simul acrem.

C. Obfirmant tamen suam obstinationem & cæcitatem Iudæi. Vel ex his verbis tuis negari non potest te à Dæmonio agi. Mortuus est Abraham, & Prophetæ; qui dubium non est quin Dei sermonem seruauerint, & tu dicere audes; Si quis sermonem meum seruauerit non gustabit mortem in æternum? Consequens erat vt dicerent; num tu Deo æqualis es, qui & immortalis est, & donat homines immortalitate? Hoc horrent dicere, ne illi honorem alioqui habere videantur. Deflectunt ad Abraham, omnia ad carnalem intelligentiam referentes, quæ est perpetua Iudæorũ cæcitas. Tu igitur nõ morieris? ergo maior es Abrahã, qui mortuus est; maior eris reliquis Prophetis: quẽ facis teipsum? Nõ facio me Deũ, respõdet IESVS, sed Pater me generat semper. Pater, & ego, & spiritus fecimus me hominẽ; ego facio me peccatũ, id est περὶ ἁμαρτίας, hostiam videlicet me offero pro peccato mortalium. Sed audite quam vobis offero satisfactionem Iudæi. Profiteor enim planè gloriam meam nihil esse si me ipsum glorificem: nã gloria mea non mea, sed Patris est. Ille me, & æterna sua gloria donauit, & Diuinitate antequam mundus fieret. Hic est quem vos Deum vestrum dicitis, quare & Deus vester ego sum: verum Patrem vos non nouistis, cui non vultis esse eiusdem gloriæ filium: ego verò noui eum, illa sapientia quæ

vna communis mihi cum illo est; simul sapientia ego sum à patre in æternitate genita. Viget porrò: neque possum id ego dissimulare; nam si dixero me patrem non nosse, similiter atque vos estis, ero & ipse mendax. Vtitur eadem efficacia verbi, vt simul illos hortetur benignè, & quam videbat in cordibus eorum peruersitatem percutit, si quo modo à malitia sua discedant. Addit; sed scio eum, sum eius sapientia, seruo eius sermonem, id est sum homo simul Patri obediens vsque ad mortem. De Abraham autem, quē appellatis, audite: vehementer desiderauit ille videre mysteria mei aduentus in mundum, & humanæ dispensationis; vidit in spiritu per fidem, vidit per diuinam reuelationem, credidit, gauisus est, Deo gloriam dedit immortali & mihi. Hoc intelligere potestis Iudæi in lege vestra. Cur igitur Abrahæ fidem non sequimini & exemplum, qui in eo tantopere gloriamini? Iudæos Christus ad spiritum identidem reuocat, hi eò magis externis cogitationibus sese implicant: Quinquaginta, inquiunt, annos nondum habes, & Abrahā vidisti? Nō hoc dico Iudæe cæce, sed illud cōtendo, vt in præsentia mea illud in spiritu credas, eo gaudeas, quo gauisus est Abraham absens; & confitearis Deum me esse & hominē, & mortalium Saluatorem: quod si vos faceretis, non solùm Abraham me vidisse intelligeretis, sed me illum in mea æternitate. Nā ego, id est mea hypostasis ac diuinitas, antequam nasceretur Abraham, ab æterno est: qua phrasi consubstantialem se patri manifestat, cum ad nomen יהוה tetragrammaton alludat planissimè, quod nunquam nisi Deo vni vel tribuitur, vel tribui potest. Intelligunt Iudæi nunc quòd se Deū planè profiteatur IESVS, quod paulò ante non intellexerant, vbi dixit se principium esse. Vertuntur in furorem, ferociter ad lapides prouocant, vt innocentem, & indemnatum tanquam blasphemum necent crudeliter. Non vos mouet Iudæi Zelus Dei, sed vestra cæcitas, vestra malitia atque inuidia: nam si IESVS profitetur se Deum, miraculis & scripturis idem demōstrat, quibus non potestis contradicere. Quæ est hæc tā atrox, & tam obstinata animi vestri hypocrisis, vt coram plebe prætendatis Dei zelum vestræ cæcitati, malitiæ, inuidiæ? IESVS verò, qui illos poterat vno verbo vel nutu in Infernū præcipitare, hominem simul se esse ostendit, abscondit se in multitudinem, & eripit de manibus impiorum.

C. Dæmones quidem, qui incitabant Iudæos ad blasphemiam, sæuiunt magis, & ad crudelem lapidationem illos propellūt; lapides conclamāt omnes Iudæi, instigant sæui Dæmones.

D. Apostoli qui Christo astabant mirantur, obstupescunt, timent.

E. Quatuor insignia Christi mysteria, incarnationis, crucis, resurrectionis, & diuinitatis designantur: non quòd alia non viderit Abraham, sed quòd hæc sint præcipua quæ vidit: incarnationem quidem, quum audiuit à Deo; In semine tuo benedicentur omnes gentes; mortem & resurrectionem, vbi filium voluit immolare, non immolauit; diuinitatis mysterium intellexit, vbi tres Angelos hospitio & prandio excepit. Hæc quidem, & alia Christi mysteria vidit frequenter in oratione Abraham.

F. Christus, qui euaserat è manibus sacrilegis Iudæorum; quo tempore sunt dissipati etiam Apostoli, sibi malè timentes, quum viderent rabiē Iudæorum, & Christum se colligentem.

MEDITATIO.

Rom.8. 2.Cor.5. Certè nullus te sancte IESV potest de peccato arguere; qui bonitas es infinita & sanctitas; & tamen misit te Deus in similitudinem carnis peccati, & hostiam pro peccato, non vnius tantum, sed omnium hominū. Itaque te fecit pater tuus peccatum, simul tu te, & Spiritus sanctus. Psal.22. Joan.1. Esa.53. Tu confiteris nostra peccata tua esse, tu tollis peccata mundi: in te posuit Dominus peccata omnium. O immensam misericordiam Dei nostri! De peccato igitur nullus te potest arguere, sed laudare, atque glorificare debet. At enim contra quis, atque adeò quid nos non arguet de peccato? nullus non potest, nihil non potest nos è nobis de peccato arguere, & de peccato condemnare. Ad te bone IESV confugimus, vt ne tu nos arguas de peccato, quod te scimus libenter facturum: propterea enim te peccatū fecisti, vt nostra omniū peccata tolleres. 2.C. 5. Verùm hoc tua iustitia & sapientia non agit, nisi nos nostra peccata arguamus. Hoc si faciemus, tu non argues nos; & quidem quò perfectiùs fecerimus, minus argues. Da nobis veram & perfectam peccatorum cognitionem, 1.C. 11. vnde veram contritionem concipiamus. Et tamen quid illud est magne IESV? Qui ex Deo est, verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis? Nos audimus quidem

FERIA II. POST DOMIN. PASSIONIS.

Mittunt Iudæi miniſtros, vt IESVM comprehendant. 52

Ioan. vij. *Anno xxxij.* *lxvi*



A. *Hieroſolyma ramis ornata, in feſto Tabernaculorum.*

B. *Turba, quæ crediderat, Chriſtum profitetur.*

C. *Templum, vnde armati mittuntur à Principibus, & Phariſæis ad comprehendendum* IESVM.

D. IESVS *cum diſcipulis benigniſſime excipit ſatellites, & eorum corda diuinitus emollit, vt dicerent redeuntes; Numquam ſic loquutus eſt homo.*

E. *In nouiſſimo die feſtiuitatis, clamabat* IESVS*; Si quis ſitit, veniat, &c.*

quidem Euangelium tuum, id est verba tua; sumus ex Deo? Hæc profitemur,& tamen intelligimus tantum,& credimus. Aliud igitur à nobis exigis, aliud in illis verbis est; esse à Deo,& audire verba Dei, quæ nos hortaris vt habeamus. Sed quid illud est esse ex Deo? Esse diuinum, quod dat gratia tua & dona, horum etiam plerunque spirituales significationes & sensus. Ex his fit vt vigeat homo interior & spiritualis, & vt Dei verba & inspirationes audiamus: sinè his enim non audimus interius verba Dei, nec illum sensum auditus habemus: habemus alium auditum, qui spiritualis non est. Confundor Domine cũ hæc dico & audio: aufer à me hanc confusionem, & in me esse illud spiritus insere, illos sensus spiritus; vt non solùm audiam verba tua, sed eorum suauissimum odorem olfaciam, saporem excellentem gustem, illis oblectem spiritum meum, ex illis fiant meæ actiones omnes spirituales,& fructuosæ in te. Amen.

FERIA SECVNDA POST DOMINICAM PASSIONIS.

Mittunt Iudæi ministros vt IESVM comprehendant.

IOAN. VII. ANNO XXXII.

In Lxvi. imaginem adnotatiuncula. *Lxvi. 52.*

A. Hierosolyma ramis ornata, in festo tabernaculorum.

B. Turba, quæ crediderat, Christum profitetur.

C. Templum, vnde armati mittuntur à Principibus & Pharisæis, ad comprehendendũ IESVM.

D. IESVS cum discipulis benignissimè excipit satellites, & eorum corda diuinitus emollit, vt dicerent redeuntes; Nunquã sic loquutus est homo.

E. In nouissimo die festiuitatis clamabat IESVS; Si quis sitit, veniat. &c.

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. VII.

IN illo [a] tempore. De [b] turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant; Christus cum venerit, nunquid plura signa faciet, quàm quæ hic facit? Audierunt Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc, & [c] miserunt Principes & Pharisæi ministros, vt apprehẽderent IESVM. Dixit ergo eis [d] IESVS; Adhuc modicum tempus vobiscum sum,& vado ad eum qui me misit. Quæretis me,& non inuenietis: & vbi ego sum vos non potestis venire. Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos; Quò hic iturus est, quia nõ inueniemus eum? Nũquid in dispersionẽ gentiũ iturus est, & docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit; Quæretis me, & non inuenietis; & vbi ego sum, vos non potestis venire? In [e] nouissimo autem die magno festiuitatis stabat IESVS, & clamabat, dicens; Si quis sitit, veniat ad me,& bibat. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.

ADNOTATIO.

A. Hieroſolyma ramis & tabernaculis ornata; erat enim feſtum Tabernaculorum, & agebant de more in tabernaculis Iudæi.

B. Turba, quæ in Chriſtum crediderat, fidem ſuam profitetur; non poſſe Chriſtum plura deſignare miracula quàm IESVM; hunc certiſſimè eſſe Chriſtum.

C. Templum, vnde Principes & Phariſæi armatos mittunt, vt IESVM comprehendant & vinctum ducant: exagitabat enim eos ſæua animi malignitas atque inuidia; nec pati poterãt multitudinem Chriſti doctrina adductam profiteri ac prædicare, nihil eſſe ampliùs reliquum dubitationis, non poſſe expectari à Chriſto plura ſigna vel miracula, quàm IESVS patraret: planiſſimè IESVM eſſe Meſſiam quem expectarent.

D. IESVS cum diſcipulis benigniſſimè excipiens ſatellites, & verbo ſuo illorum corda, & ferocitatem emolliens: itaque ex lupis agnos, & ex infeſtis prædonibus facit pios Chriſti prædicatores. Simul vide aſtantes illos admiratione primùm teneri, deinde non ſolum nihil audere in IESVM, ſed illis verbis intrinſecus adeo commoueri, vt ad principes redeuntes re infecta, IESVM laudibus ſint proſequuti; Nunquam ſic loquutus eſt homo, ſicut hic loquitur.

E. Chriſtus nouiſſimo die magno feſtiuitatis clamat ad turbas; Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat: aperit videlicet fontem aquarum viuentium ſe, & ad bibendum inuitat omnes mortales. Intendit verò in cœlum digitum, vt quam aquam dabat, quem fontem aquæ viuæ aperiebat, eum in vitam æternam ſalire intelligerent.

MEDITATIO.

Oratio præparatoria præponatur.

TEmplũ: tẽpus, menſis Septẽber, triginta duo anni à natiuitate Chriſti. ſcopus, vt hac actione & doctrina Chriſti, eius virtutẽ intelligã, qua cõuertar ad ipſum, & eius gratię ſuauitate recreer, & efficax fiã diuinitùs. Igitur Chriſto docẽte miſerũt Principes Sacerdotũ & Phariſæi, vt cũ, quaſi peſtilentẽ hominẽ & nefariũ vinctũ ad ſe adducerent; vt videlicet de illo pœna ſumeretur. Cõſidera indignitatẽ rei, atque ignominiã infinitã, vbi eum circumſiſtunt armati ſatellites, homines ſcelerati & impij: Chriſti verò manſuetudinẽ diuinam, qui placidiſſimè illos excipit, & ſimul virtutem verbi diuini exerit in illos, & ſpiritus dulcedinem & efficaciam; vt dicerẽt intra ſe; Nunquam ſic loquutus eſt homo: quaſi Dei potentiam in eo agnoſcerent, & ex apparitoribus fierent diſcipuli. Manſuetudine fratres vtamur erga illos qui nos perſequuntur, eoſque beneficijs proſequamur, ex vi huius exempli & doctrinæ Chriſti; ita & nos liberabimur à periculo, & noſtros aduerſarios beneficio afficiemus, & nobis conciliabimus. Dixit eis IESVS, Deus homo, ſalus mortalium æterna; Adhuc modicum &c. Beneficium illis ſummum reſpondet & offert, pro nefario maleficio. Adhuc modicum, inquit, tempus remanet, quo veſtram, & omnium ſalutem ſum repræſentaturus doctrinâ & miraculis, tum morte mea. Nec hoc tãtùm præſtabo, ſed illud præterea; Aſcendam ad patrem meum, vnde Eccleſiam, & orbem gubernabo, & pro mortalibus Patri aſſidebo aduocatus atque interceſſor. Et vbi ſum ego, vos non poteſtis venire. Allicit illos dulciter & inuitat, vt quò ipſe vadit, ipſi velint ſequi: ſic enim ſolent allici pueri, vt ardentiùs optent quæ eis negari videntur, vel quæ eos accipere non poſſe ſignificatur. Dixerunt Iudæi. Non ſatellites, quos diuina virtus verbi ad fidem & pietatem iam commouerat, ſed Iudæorũ gens incredula, apud ſemetipſos obmurmurant, & muſſitant intra ſe; ſentientes quidem vim verbi, verùm exterius: nec enim credunt, vel petunt exponi; ſed obloquuntur occultè & malitioſè. Nunquid in diſperſionem gentiũ iturus eſt, & docturus gentes? In contumeliã quidem Chriſti hoc dicebant Iudæi; & tamen ex Dei diſpenſatione verum loquebãtur imprudentes: ipſi enim ſeſe condemnabant infidelitatis, ac gentium fidem prædicabant: Gẽtes enim verbum Euangelij erant accepturæ, excæcandi ex parte Iudæi. Imitemur nos ſatellites, qui verbo Dei compuncti diuinã vir- Ro.11
tutem in verbis ſenſerunt ac profeſſi ſunt: Iudæorum execremur impietatẽ, ac cordis obſtinatio-

FERIA III. POST DOMIN. PASSIONIS.

Non ascendit ad festum IESVS: quærunt eum Iudæi. 50

Ioan. vij. *Anno xxxii.* *lxvij*



A. *Galilæa vbi Christus versabatur.*
B. *Iudæa vbi nolebat versari.*
C. *IESVM vrgent in Galilæa cognati, vt ascendat ad festum.*
D. *Venit non tunc, sed postea Hierosolymam.*
E. *Tabernacula repræsentant festum Scenopegiæ diem.*
F. *Varia conuenticula, vbi variæ iactantur voces de IESV, bonus est, non est, sed, &c.*
G. *Venit in templum, primum, non manifeste, sed quasi occultè; postea, ad medium diem festi, manifestè.*

ſtinationem. In nouiſſimo die. Cum diuina eruditione ſitim ſpiritus excitaſſet in animis auditorum I E S V S, poſtremò vehementer ad ſe illorum affectus allicit. Stabat I E S V S, Stabat Chriſtus, vt virtutem Dei exertam ſignificaret ac paratam. Magna eſt hæc animorum conſolatio fatres, contemplari quaſi expeditam & promptam vim diuini auxilij. Et clamat. Cum intenſior intelligi non poſſit vox, quàm infiniti verbi, quod eſt Chriſtus; tamen humana voce clamat I E S V S, qua vim applicat verbi omnipotentis atque infiniti: ſimul diuina vehemētia excitat nos omnes ad audiendum. Ne ſimus ſurdi ad diuini verbi clamorem, nec recuſemus loquentem de cœlis, cuius vox mouit cœlum & terram, & rurſum mouebit in conſummatione ſeculorum, & tremendi iudicij Dei. Si quis ſitit. Diuina vi ac dulcedine, & qui non ſitiunt allicit ad ſpiritus ſitim ac deſiderium, & qui ſitiunt, in his confirmat ſitim & auget: ſimul admonet nos libertatis noſtræ ad res ſpirituales, ſed ipſo præeunte ac eius gratia, ipſo excitante, ipſo dicente, quod ſemper per Spiritum ſanctum dicit; Si quis ſitit, veniat ad me: inuito vt veniat, offero facultatem diuinam, & vim qua veniat ſi velit, deſidero ac peto vt veniat; veniat autem per fidem; accedere enim ad Deum eſt credere, inquit Auguſtinus: credat piè, credat deuotè in me eſſe ſpiritualem aquam, quæ ſitim reficiat. Et bibat. Gratiam recipiat, quæ vnica eſt formalis cauſa iuſtificationis & ſalutis. Fides principium, non conſummatio ſalutis eſt. Bibat ex infinito fonte miſericordiæ meæ, & meriti mei immenſo: in me enim eſt fons vitæ, fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Aquæ verò metaphora ſignificatur gratia & eius effectus: illa enim æſtus concupiſcentiæ extinguit, ſpiritualia deſideria, & amoris flammas ſatiat, atque adeo ingerit, & excitat vehementiores. *Pſ. 35. Ioan. 4.* Qui credit in me. Effectum explicat ſuauiſſimi potus diuinæ aquæ. Is enim bibit, qui cum crediderit, accipit cum fide ſpem, accipit charitatem & gratiam: hæc enim ſunt flumina aquæ viuæ & cæleſtis. Et tunc quidem etiam abſque Sacramentis iuſtificabat Chriſtus; ipſius enim actiones ac verba erant tūc ſua Sacramēta, atq; efficaciſsima ſalutis ſigna & cauſæ. Deinde tradidit Chriſtus quibus actionibus, quibus verbis, quibus rebus eſſet cōficiēda iuſtificatio per Sacramēta, quæ illius actionibus ſuccedunt. Sicut dicit ſcriptura. Apud te eſt fons vitæ. Sitientes venite ad aquas. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Effundam aquam ſuper Iudam. Erit patēs fons domui Iacob. Tota ſcriptura hoc ſignificat, hoc dicit. De ventre eius. De vtero ſpiritus, vbi concepto ſemine ſpiritus formatur proles ſpiritualis, ac meritum generatur, id eſt volūtas ſpiritu ac diuina virtute fœta ac formata polem parit ſpiritualem; non ex ſe, ſed ex accepta gratia. Aquæ viuæ. Habent noſtra opera viuum fructum ex ſemine diuinæ gratiæ generatum in Chriſto.

Pſal. 35. Eſai. 55. Pſal. 41. Zach. 13 Eſa. 44. Zach. 13

FERIA TERTIA POST DOMINICAM PASSIONIS.

Non aſcendit ad feſtum I E S V S: quærunt eum Iudæi.

IOAN. VII. ANNO XXXII.

In lxvij. imaginem adnotatiuncula. *lxvij.*

50.

A. *Galilæa, vbi Chriſtus verſabatur.*
B. *Iudæa, vbi nolebat verſari.*
C. *IESVM vrgent in Galilæa cognati, vt aſcendat ad feſtum.*
D. *Venit, non tunc, ſed poſtea Hieroſolymam.*
E. *Tabernacula repræſētant Scenopegiæ diem.*
F. *Varia conuenticula, vbi varia ſunt murmura de IESV; Bonus eſt, non eſt, ſed &c.*
G. *Venit in Tēplū, primùm nō manifeſtè, ſed quaſi occultè, poſtea ad mediū diem feſti manifeſtè.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. VII.

POST hæc autem ambulabat IESVS in [a] Galilæam; non enim volebat in [b] Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere. Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, [c] Scenopegia. Dixerunt autem ad eum [c] fratres eius; Transi hinc, & vade in Iudæam, vt & discipuli tui videãt opera tua quæ facis. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse. Si hæc facis, manifesta te ipsum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum. Dicit ergo eis IESVS; Tempus meum nondum aduenit; tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest mundus odisse vos: me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo, quia opera eius mala sunt. Vos ascendite ad diem festum hũc: ego enim [d] non ascendam ad diem festum istum, quia tempus meum nõdum impletum est. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse [d] ascendit ad diem festum, non [g] manifestè, sed quasi in occulto. Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebant; Vbi est ille? Et [f] murmur multum de eo erat in turba. Quidam enim dicebant, quia bonus est: [f] alij autem dicebãt, non, sed seducit turbas. Nemo tamen palàm loquebatur de illo, propter metum Iudæorum. Iam autem die festo [g] mediante ascendit IESVS in templum, & docebat.

ADNOTATIO.

A. Galilæa, vbi Christus ambulabat regni Dei Euangelium prædicans.

B. Iudæa, vbi nolebat versari IESVS assiduè; volebant enim illum Iudæi interficere, nec tamen adhuc hora mortis eius venerat. Itaque obseruari potest, Christum ad finem vitæ suæ mortalis frequenter secessisse à templo; in festo Tabernaculorum trans Iordanem, etiam in Enceniorum Bethabaram; è Bethania post suscitatum Lazarum Ephrem; postrema hebdomada interdiu in templo concionabatur, noctu Bethaniam se recipiebat cum discipulis.

C. IESVS in Galilæa cũ fratribus, non Iosephi quidem filijs, sed consanguineis, qui dicebãtur Christi fratres, vt ille Pater; vel ex matris sororibus consobrinis, alijs præter Apostolos, vel aliunde consanguineis: ij enim cum in IESVM non crederent, vrgebant Hierosolymam vt ascenderet cum ipsis; vel contemptim, quòd IESVM, & eius acta despicerent; vel ex ambitione, ad se attinere cogitantes, si quid præclarè Hierosolymis gereret IESVS. Hos verbis castigat Christus; dein ostendit quod non esset ascensurus ad festum, ipsorum deprauatam voluntatem sequens; neque verò ad festum, qui erat mediante festo in templum venturus. Sciebat enim adeo esse in se concitatum Iudæorũ odium, vt non possent se continere quin eum necarent, si vniuersos dies festos cum ipsis egisset palàm: siquidem paucis illis diebus quibus in templo est versatus & docuit, eum voluerunt identidem interficere, & tandem lapides corripuerunt quibus illum appeterent: itaque consilium accipiendum sibi fuit se abscondendi, vt de eorum manibus sese criperet. O magne IESV, quænam hæc vita tua erat, tam afflicta, tã abiecta? & tamen Deus eras, & Patris coëternus Filius.

D. Venit post illorum discessum triduo, aut biduo, vt est verisimile, Hierosolymam.

E. Tabernacula extensa sub dio, vt repræsentetur festum fuisse Tabernaculorum.

F. Varia Iudæorum conuenticula, in quibus varij de Christo sermones habentur, & feruntur mur-

Malitiosè Iudæi IESVM interrogare aggrediuntur. 59
Ioan. x. *Anno xxxij.* lxviij



A. *Templum coronis ornatum Encænijs, & porticus Salomonis in secundo atrio.*
B. *Insidiosè quærunt Iudæi à Christo ambulante in porticu; Quousque animam nostram tollis?*
C. *Respondet illis IESVS diuine, & profitetur se Dei Filium.*
D. *Deus Pater, quem suum Patrem profitebatur IESVS.*
E. *Se produnt perfidi, corripiunt lapides, vt eum lapident.*
C. *Respondet illis mitissime, & sapientissime IESVS.*
F. *Denique exit de manibus eorum.*
G. *Bethabara, quò iter intendit IESVS.*

murmurationes; bonus eſt, non eſt, ſed ſeductor eſt plebis. Varia hominum ſtudia conſidera, atque inter ſe pugnantia: omnes de te IESV benignè, ſibi omnia permittunt.

G. IESVS venit in templum, & primũ quidem non manifeſtè, ſed obſeruans quid turbæ loquerentur; medio verò feſto palam docet.

MEDITATIO.

QVam propriè, quam excellenter nos doces hoc euangelio bone IESV. Contẽnebaris tu à tuis cognatis, varius de te rumor erat apud Iudæos, varium murmur ac conuitium: ſed tu magne IESV illorum cõtumelias contemnis ſapienter primùm, dein generosè ſuperas, vbi eos doces manifeſtè. Salutaris eſt hæc noſtri inſtitutio. Patimur quidem aliquando perſecutiones propter miniſteria noſtra, quæ ad gloriã tui nominis nobis dediſti obeunda Domine IESV, qui tamen ſumus illis perſecutionibus indigni. Neque enim eò peruenimus, vt digni habeamur pro nomine tuo contumeliam pati: illud potiùs agnoſcimus, propter peccata noſtra, propter negligentias & defectus quos in miniſterio committimus, quæ patimur meritò nos pati; & tamen eadem gaudemus pati, & ad gloriam tuam referimus. Doces igitur nos irriſiones externorum hominum pati propter nominis tui profeſſionem, pro nihilo habere, vel tentationes, quibus nobis exprobrant vilitatem, inuitant verò contra ad ambitionem, & ad ſeculares amicitias, & fauores hominum varios. Hæc ergo pro te, ex te, & in te cõtemnemus. Neque verò propter illas vanitates mouebimur ad concionandum, vel alia noſtra munera obeunda: neque tamen propterea animum abiiciemus, vel opportunè hæc ex vocatione noſtra agere prætermittemus: neque aucupabimur laudẽ ex ſucceſſu, vel omnino ex miniſterio noſtrorum officiorũ, nec vituperium reformidabimus. Excelſo ſimus animo fratres, Chriſti exemplo & virtute ad omnes oblocutiones, nec ſperemus æquiores in nos iudices noſtrorum operũ, quàm ſuorum Chriſtus habuit. Semper exiſtimemus eſſe qui dicat, benè concionantur, quique cõtra malè; hypocritæ ſunt, ambitioſi ſunt, falſi, mali, & his fortaſſe peiora. Tu es Chriſte IESV noſter Deus, noſtra gloria: da tu nobis vt tibi placeamus, & oblocutiones omnes non ſolùm aſpernabimur, ſed depoſcemus, & in gloria noſtra apud te ponemus. Amen.

FERIA QVARTA POST DOMINICAM PASSIONIS.

Malitiosè IESVM Iudæi interrogare aggrediuntur.

IOAN. X. ANNO XXXII.

In lxviij. imaginem adnotatiuncula. *lxviij.*

59.

A. *Templum coronis ornatum Encoeniys, & porticus Salomonis in ſecundo atrio.*

B. *Inſidiosè quærunt Iudæi à Chriſto ambulante in porticu; Quouſque animam noſtram tollis? &c.*

C. *Reſpondet illis IESVS diuinè, & profitetur ſe filium Dei.*

D. *Deus Pater, quem ſuum patrem profitebatur IESVS.*

E. *Se produnt perfidi, arripiunt lapides vt eum lapident.*

C. *Reſpõdet illis mitiſsimè & ſapiẽtiſsimè IESVS.*

F. *Denique exit de manibus eorum.*

G. *Bethabara, quò iter intendebat IESVS.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. X.

FActa ſunt autẽ Encænia in Hieroſolymis, & hyẽs erat. Et ambulabat IESVS in [a] templo, in porticu Salomonis. [b] Circumdederunt

runt ergo eum Iudæi,& dicebant ei; Quouſque animam noſtram tollis? ſi tu es Chriſtus,dic nobis palàm. [c]Reſpondit eis IESVS;Loquor vobis,& non creditis. Opera quæ ego facio in nomine Patris mei,hæc teſtimonium perhibent de me:ſed vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis. Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas,& ſequuntur me:& ego vitam æternam do eis,& non peribunt in æternum , & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi,maius omnibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu Patris mei. Ego & Pater [d] vnum ſumus. [e] Suſtulerũt ergo lapides Iudæi,vt lapidarent eum. [c] Reſpondit eis IESVS;Multa bona opera oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod eorũ opus me lapidatis? Reſponderunt ei Iudæi; De bono opere non lapidamus te , ſed de blaſphemia, & quia tu homo cum ſis,facis teipſum Deum.Reſpondit eis IESVS; Nónne ſcriptum eſt in lege veſtra, quia ego dixi,Dij eſtis? Si illos dixit Deos ad quos ſermo Dei factus eſt,& non poteſt ſolui ſcriptura; quem Pater ſanctificauit, & miſit in mundum,vos dicitis, quia blaſphemas , quia dixi,filius Dei ſum? Si non facio opera Patris mei,nolite credere mihi:ſi autem facio, & ſi mihi non vultis credere,operibus credite; vt cognoſcatis, & credatis quia Pater in me eſt,& ego in Patre. Quærebant ergo eum apprehendere,& [f] exiuit de manibus eorum.Et abijt iterum trans Iordanẽ,in eũ [g] locum vbi erat Ioannes baptizans primùm, & manſit illic. Et multi venerunt ad eum, & dicebant; Quia Ioannes quidem ſignum fecit nullum: omnia autem quæcunque dixit Ioannes de hoc,vera erant:& multi crediderunt in eum.

ADNOTATIO.

A. TEmplum,& ante templum porticus Salomonis,quæ per Zorobabel reſtituta nomẽ retinebat: hæc erat in ſecũdo atrio. Eſt autẽ veriſimile quòd fuerit ſuper baſim in longũ porrecta, in qua baſi orauerat ſolenniter Salomon in templi dedicatione, & deinceps orare conſueuerat,& ipſe,& qui eum ſequuti ſunt Reges Iuda. 1. Mac. 4. *Adſcribuntur coronulæ, & ſcutula,quibus facies templi ornabatur in feſto Encæniorum,quod inſtitutum eſt menſis noni, qui eſt caſleu xxv. die. Celebrabatur autem octo diebus,in memoriam nouæ templi dedicationis ſub Iuda Machabæo:nam quæ ſub Salomone, in Autumno; quæ ſub Zorobabele,in primo vere, duodecimo ſcilicet menſe agebatur.* 3. Reg. 8. 1. Eſdr. 6. *Ceterùm Caſleu reſpondet partim Nouembri,partim Decembri:vigeſimus quintus vero dies ferè in Decembrem incidebat: ſiquidem prima luna,vel ante,vel poſt vernum equinoctium,dabat initium anni apud Hebræos.*

B. Erat IESVS in templo ad feſtum Encæniorum: eum autem deambulantem in porticu Salomonis,quæ ſolebat eſſe frequentiſsima, circumſtant Iudæi onuſti philacterijs,fimbrijs circumſepti,& dolo malo aggrediuntur,nõ vt crederent,vel à nephario odio deſiſterẽt, ſed vt in tanta hominum frequentia aliquid ex eius ore arriperent, vnde illum interficere poßent probabiliter,quod ſemper machinabantur; Quouſque animam noſtram tollis?&c.

C. His placidiſsimè reſpondet Chriſtus,eorum tamen cordis inſipientiam & malitiam taxans: contra verò eos qui ſibi crediderant ſeque ſequebantur, ſingulare ac diuinum beneficium accepiſſe oſtendit, ſimul ſe Deum planè profitetur

Patri consubstantialem.

D. Adscriptus est Deus Pater, simul & Spiritus sanctus, vt repræsentetur quod dixit Christus; Ego & Pater vnum sumus; quod cum dicebat Spiritum sanctum simul intelligebat: tres enim diuinæ personæ vna est essentia, vna potẽtia, vna æternitas, vnum principium infinitum, vnus est Deus, vnus Dominus.

F. IESVM audiũtes homines perfidi se produnt: non enim quærebant vnde crederent Christo, sed vnde illum lapidarent: corripiunt lapides, posteriores prioribus subministrant, duris saxis armantur, irruunt intentis manibus, quasi lapidaturi. Cur non lapidatis tamen Iudæi? Deus erat: nolebat nec tunc, nec lapidibus mortem obire.

G. Ligat sua non solùm deitate, & verborum diuina efficacia, sed mansuetudine manus vestras IESVS.

F. Eripuit rursum se IESVS de Iudæorum manibus, vt in festo Tabernaculorum ante tres menses fecerat: venit primùm Bethaniam, dein rectà Bethabaram trans Iordanem, vbi baptizauerat Ioannes; illum sequuntur discipuli, trepidanter quidem adhuc, sed se colligentes ex periculo præterito & metu.

G. Bethabara trans Iordanem, quò se conferebat IESVS.

MEDITATIO.

ADmirabilis quidem es Domine Deus in omnibus operibus tuis & sanctus, sed opus Templi tui me nunc vehementiùs ad tui admirationem mouet & laudem. Quid enim templo, quod est Christus filius tuus, excelsius? quid admirabilius? in quo inhabitat diuinitatis plenitudo corporaliter, quem proposuisti propitiatorem nostrum, fecisti sacrificium pro peccato. Itaque factus est nobis filius tuus sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio. In tuo hoc templo, & propter hoc templum creasti aliud templum cœlum, quod est sedes tua, vndè audis preces inuocãtium te; & terram, quæ scabellum est pedum tuorum: voluisti loca sacrari omni tempore apud fideles tuos, vbi te inuocarent, vbi tibi sacrificarent. Tandem euidẽtiùs, vt in figura, & tabernaculum, & templum fieri precepisti, iuxtà exemplum quod fuit Moysi primùm, deinde Dauidi monstratum, quod filij tui tẽplum, & Ecclesiæ tuæ repræsentaret. Ædificasti autem templum filij tui cum eodem Filio & Spiritu sancto, vbi verbum carnem fecisti in hypostasis filij tui vnitate & veritate. Inde exiistit templum Ecclesię vniuersalis, exstiterunt particularium Ecclesiarum templa. Voluisti templa simul materialia exstrui atque sacrari, vbi tibi orationes funderentur, & officia celebrarẽtur diuina & ceremonię; vbi sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum simul & sacrificium cõficeretur, vnde & illud, & alia Sacramenta ministrarentur, & res omnes sacræ tractarentur; verbum Dei, & doctrina Ecclesiastica, ac mores Christiano homine digni proponerentur, atque explicarẽtur salutariter. Postremò nonne illud est priuilegium singulare atque diuinum, quod nos feceris templum Dei, templum Spiritus san- 1.Cor.3.
cti, templum Dei viui? quòd feceris nobis fi- 2.Cor.6.
lium tuum Emmanuelem; id est Deum no- Matt.1.
biscum? quod posueris regnum tuum intra Luc.21.
nos? Quis possit misericordiarum tuarũ prædicationẽ vel verbis assequi, vel cogitatione? Laudant te Angeli & sancti, & tamen nõ assequuntur ne hi quidem tuas omnes laudes: Sis tu igitur tui laus & gloria sempiterna, qui solus te comprehendis & nosti infinitè. Angeli quidem & sancti te vident vt es, satiantur omnes gloria tua; sed laudãt omnes pro modulo suæ beatitatis: Tu solus modum nõ habes vel terminum in tua essentia, beatitate, laude. Ex hac templi meditatione excipe me ad aliam sancte IESV. Ambulabas tu quidẽ in templo Salomonis, in templo sancto adhuc, sanctiori etiam è præsentia tua, sed breui tamen perituro: sed quid deambulando, atque adeò in omni œconomia tuorum gestorum faciebas? Ædificabam Ecclesiam meam Catholicam, illius templi vmbratilis meditabar abrogationem atque parabam, eò referebam quæ celebrabantur illius Encænia. Salomon templum illud primus erexit, hoc à barbaro Nabuchodonosore euersum restituit Zorobabel; dedicationem tamen sub Iuda Machabęo celebrabant Iudæi: at ego quæ per illud templum significabantur celebrabam, illius templi, & ciuitatis vastationem deplorabam. In templo ambulas sancte IESV inter Iudæos; volebas scilicet esse illorũ Deus, quod summum erat beneficium: at illi ex aduerso tibi ambulabant. Circumdant te, vrgẽt impotenter; Quousque animam nostrã tollis?

lis? Si tu es Christus, dic nobis palàm ac liberè. O peruersos homines, ô malitiosos; & tamen eos dignaris responso de tua benignitate:. Dixi vobis toties, tum aperta confessione, tum doctrina me esse Christum, quod nunc cõfirmo. Animaduertite in meis sermonibus virtutem esse diuinam, & tamen cur non creditis? Comminatus item sum vobis æternam mortem, si nõ credideritis quòd ego sum: iam si verba mea non capitis, nec meam loquelam agnoscitis, quia non potestis audire verbum meum interius; at operibus credere saltem debetis, quæ sunt diuinis miraculis plena. Sunt autem miracula, quędã fidei demonstrationes: nam vt patratio miraculi percepta excitat ad virtutem Dei cõfitendam, ita ad ea credenda, quapropter illa patrantur: vos tamen ne miraculorum quidem demonstrationibus creditis. Quid verò ampliùs, vel quæritis, vel quærere potestis? Nihil certè aliud, vestra interrogatione, quã vestrã insipientiam proditis & malignitatem. Neque tamen vestra incredulitas Dei fidem euacuare potest, vel meum ministeriũ impedire. En rursum doceo vos & arguo, atque ostendo, & qui sitis vos, & quis ego sim: vos ex ouibus meis non estis, quare estis ex grege Diaboli; itaque illi creditis, non mihi. Vocem meã meæ oues audiũt, & ego agnosco eas, & sequuntur me: vos Diaboli vocem auditis, ille vos agnoscit, illum vos sequimini. Ego vitam æternam do meis ouibus, & non peribũt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea: at vobis mortem irrogabo sempiternam, peribitis in æternum, neque vnquam eripiam vos de manu Diaboli & Inferni, si verbis meis non credatis. Et vt hæc credatis esse firmissima, dico, edico vobis, eãdem planè esse meam & Patris potentiam, diuinitatẽ, maiestatem: in natiuitate enim æterna dedit mihi Pater quod reliquis omnibus maius est & perfectius, naturam & essentiam infinitã. Itaque ego & Pater, duæ quidem sumus personæ, vnum diuinitate atque essentia. Hinc fit necessariò, vt ea firmissima sint quæ audistis: sed video obstinationem vestræ malitiæ, quò maiorem audit veritatem & firmiorem, eò accendi violẽtiùs. Intelligo sanctè IESV, ita te excidisse Iudæorum impotentiam & retudisse: verùm video nos similiter tibi fieri importunos; quoties enim in veritate tua vel voluntate anxiè inuestigãda curiosè agimus, cum vtramque tu nobis feceris luculentam? quam orationis rationem scio tibi non placere, & spectare potiùs video ad tui tentationẽ, atque adeo ad quandam infidelitatem. Nam si quis, cum videat tam multos ab Ecclesia hierarchica discessisse, inquirit ideo plura fidei & dogmatum argumenta quàm Romana Ecclesia doceat, nónne hic ad titubationem fidei, vel adeo insolentiam se erigit, & ad lucem Ecclesiæ cæcutit, & tibi audet dicere cum Iudæis, si tu es Christus dic nobis palam? Hos Domine IESV dirige in viam salutis & veritatis tuæ & simplicitatis. Rursum ex ijs qui in rebus fidei curiosi non sunt, nónne variè peccatur, cũ nouas, siuè veritates, siue expositiones persequuntur, ijs relictis quas habent manifestissimas in manibus? velut si quis ad claram lucem oculos claudẽs, aliud efflagitet lumẽ quo videre possit, neq; velit vti præsenti luce, potiùs eligit in salebras se, & præcipitia conijcere. Omitto de illis dicere, qui cum habeant compertum singuli in suo statu qua ratione tibi placeant, tuamque impleant volũtatem, hæc negligentes, appetunt quæ aliorũ sunt actiones & officia; tum in illam incidũt animi intemperiem, vt suum statum fixũ atque immutabilem fastidiant, alijs statibus & rationibus viuendi inhient perturbatè. Et hos adiuua Christe IESV, & confirma. Iam illi similiter atque Iudæi te interrogant, qui vbi vitæ conditionem instituere volunt, atque in ea deliberatione versantur, præsertim si ad religiosum institutum spectent, nunquam sibi possunt in deliberatione & electione satisfacere: habent multa tuæ voluntatis indicia, signa, probationes, habẽt internos sensus, rem habent claram & exploratam; & tamen quasi nihil habeant, plura exigunt, semper tuã inquirunt voluntatem, semper ambigunt, semper dubitant, perpetuò tibi occinunt; si tu es Christus, dic nobis palam? At dixi, & non creditis; feci signa in vobis, & nec ijs creditis; scitis me Deum, qui vestram vocationem confirmare possim, & ne hoc quidẽ vos mouet: quid amplius vultis vt faciam vobis? miraculum ne aliquod? id verò ego nolo: atque eò magis id non faciam, quòd vos ad illud spectatis. Et hos subleua magne IESV: da illis quod deest, etiãsi de sua imperfectione deest, vt voluntatem inclinent ad te, tibi perfectè confidant: liga illorum, vel sensuum illecebras, vel habituum præteritorum prauitatẽ, vel Dæmonis veteratoris insidias & fraudes, & gratificare illis tuam lucem, qua eluceat tua voluntas

Io. 9.
Io. 5.
Rom. 3.

Vngit pedes IESV Magdalena 34

Luc. vij. *Anno xxxi.* lxix



A. *Capharnaum, vbi hæc facta memorantur.*
B. *Rogat Pharisæus IESVM, vt manducet secum.*
C. *Accumbit Pharisæus, IESVS, & Apostoli.*
D. *Magdalena rigat pedes IESV lacrymis, tergit capillis, osculatur, vngit vnguento.*
E. *Pharisæus hæc videns, indigne fert.*
F. *Respondet benigne illi IESVS, per parabolam duorum debitorum.*
G. *Pueri ad mensam consistentes, diligenter ministrant.*
H. *In circulo parabola expressa cernitur.*

voluntas sancta; quæ cum sit in eorum consultatione, non percipitur tamen. Postremò & qui vitam profitentur spiritualem, ijs cauendum prorsus video, ne in similem veniāt rationem te interrogandi. Horum enim soles tu Christe IESV, subinde & intellectum & voluntatem tuis donis ornare, lucem augere tuam, sanctam & illustrem cordis suauitatem, & vnionis sinceritatem, & vim lætiorē inspirare; & tanta tamen solet nonnunquam obrepere socordia eorum animis, vt cum ex illis visitationibus & donis tuis possint multā vitæ emendationem elicere, multas veritates colligere, multa ad virtutem & perfectionem vitæ excipere, ad aliorum institutionem multa excerpere documenta, tum fieri diuites rerum spiritualium in te; tamen quasi nihil acceperint, non solùm in sudario illa concludunt otiosè, sed negligunt potius, atque profundunt per socordiam, & anxiè in dies ad nouas illustrationes & visitationes interiores contendunt: quæ si post hanc eorum insipiētiam contingant, verendum est ne illæ, vel falsæ sint, & à Dæmone intrusæ; vel à superioribus fortassis deriuatæ, insipientes & infructuosæ. Fit verò vt qui huiusmodi sunt, nunquam verè in rebus spiritualibus proficiant, nunquam adolescant; sed sese multis inuoluant difficultatibus, & præbeant tetris Dæmonibus illudendos ac dissipandos. At contra eos facere oportuit, vt donis tuis inhæreant, illis insistant, illa in te faciant efficacia, & eò applicent ad quæ vim acceperunt; de illis te laudent, tibi benedicant: tunc tandem illorum accessionem & incrementū petant, ex gratiarum actione, & cordis humilitate: hæc enim dona vim continent diuinam ad spiritualium actionum perfectionem; postulant verò nostram cooperationem. Illorum cura Christe bone infirmitatem, vt in his donis exultantes, & ex tuis ad perfectionē in dies contendentes, crescant in tua gratia, virtute, & laude. Amen.

FERIA V. POST DOMINICAM PASSIONIS.

Vngit pedes IESV Magdalena.

LVC. VII. ANNO XXXI.

In lxix. imaginem adnotatiuncula. lxix. 34.

A. *Capharnaum, vbi hæc facta memorantur.*
B. *Rogat Pharisæus IESVM vt manducet secum.*
C. *Accumbunt Pharisæus, IESVS, & Apostoli.*
D. *Magdalena rigat pedes IESV lacrymis, tergit capillis, osculatur, vngit vnguento.*
E. *Pharisæus hæc videns indignè fert.*
F. *Respondet benignè illi IESVS per parabolam duorum debitorum.*
G. *Pueri ad mensam consistentes diligenter ministrant.*
H. *In circulo parabola expressa cernitur.*

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. VII.

ROgabat [a] autem illum [b] quidam de Pharisæis vt manducaret cū illo: & ingressus domum Pharisæi, [c] discubuit. Et ecce [d] mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quòd IESVS accubuit in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti; & stans retro secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. [e] Videns autem Pharisæus qui vocauerat eum; ait intra se dicens; Hic si esset

Prophe-

Propheta, ſciret vtique quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eũ, quia peccatrix eſt. Et reſpondens IESVS dixit ad illum; Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait; Magiſter, dic. Duo [f] debitores erant cuidam fœneratori, vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Nõ habentibus illis vnde redderent, donauit vtriſque. Quis ergo eum plus diligit? Reſpondens Simon dixit; Æſtimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei; Rectè iudicaſti. Et conuerſus ad mulierem, dixit Simoni; Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti; hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit: oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intraui, non ceſſauit oſculari pedes meos: oleo caput meum non vnxiſti; hæc autem vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi; remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum: cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam; Remittuntur tibi peccata tua. Et cœperunt qui ſimul accumbebant dicere intra ſe; Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem; Fides tua te ſaluam fecit, vade in pace.

ADNOTATIO.

De con. euang. lib. 2. cap. 79. in 7. cap. Lucæ.

A. CApharnaum, vbi quæ narrat Lucas geſta eſſe videntur; ſi quidem in ciuitate alia, non Hieroſolymis, vt intelligit Auguſtinus; & in Galilæa, vt Beda; & primo quidẽ prædicationis anno, & paulò poſt quàm ſuſcitauerat filium viduæ, & dimiſiſſet legatos Ioannis: tunc enim venit Capharnaum, & illũ inuitauit Phariſæus, & mulier peccatrix ad ipſum venit mẽſæ accumbentem.

B. Rogat IESVM Phariſæus vt ad ſe domum veniat, neque explicat ad cœnam nè, an ad prãdium, ſed manducatum: ad cœnam magis eſt veriſimile, ſiue ad Phariſæum, ſiue ad Chriſtum ſpectes.

C. Conſeſſus ad menſam. Vbi contemplare aliorum etiam perſonas, ſed Chriſti præſertim, Magdalenæ, & Phariſæi. Alij animo ſuſpenduntur videntes rem nouam; mulierem nobilem, famoſam, opulentam, celebrem, in conuiuium tã luctuosè, tam humiliter ſe conijcere.

D. Subſiſtere verò ad IESVM retrò, dein ad pedes IESV ſe proijcere tam miſerabiliter, & profusè plorare, vt ſufficerent lachrymæ pedibus IESV lauandis; illos deoſculari, capillis ſuis tam cultis, tam delicatis extergere, vnguento ex alabaſtro, eleganti vaſe & pretioſo vngere: prodigio hæc omnia ſimilia eſſe videbantur. Hîc tu animaduerte num IESVS calceis non ſit vſus, ſed nudis pedibus iter fecerit: nudos enim pedes eius rigat, vngit, tergit Magdalena, non partem pedum. Quid IESVS? eam ad ſe traxerat, cor illius cæleſti lumine illuſtrauerat atq; emollierat, charitate ingenti inflammauerat; vt non tam videri poſſit mirũ quòd illa authore Chriſto faceret, quàm quod non plura faceret.

E. Quid verò magnificus Phariſæus? corrugat frontem, auertit vultum, vt rem indignam increpat intra ſe atque auerſatur, dedignatur peccatricem in domo & in conuiuio ſuo mulierẽ videre, Chriſtum contemnit, quòd per ignorantiam eam reijceret ac reciperet.

F. At blandè illum docet IESVS; tandem Mariæ dimittit peccata, ſimul liberat eam à ſeptem ſpiritibus immundis, qui illam quidem interius, nonnunquam etiã exterius affligebãt: nam de hac loquitur Lucas proximo capite, & xxiiij. de hac Ioannes xi. xij. xix. & xx. Matth. xxvi. & xxviij. Mar. xiiij. cap & xvi. Hæc illa vna eſt celeberrima Maria Magdalena.

G. Miniſtri mẽſæ ſolicitè ſuo fungũtur officio.

H. Hoc circulo commodè repræſentatur parabola fœneratoris, qui debitoribus dimittit debita: intenditur verò contra Phariſæi vel inhumanitatem, vel ſeueritatem.

MEDI-

MEDITATIO.

VEre mẽtis extasim facit Dei amor bone IESV. Neque verò tã est hoc mirũ in nobis quàm in te, qui es omnium author: te enim pulchri & boni amor infinitus quasi extendit ad tuæ creaturę prouidentiam atque gubernationem: idem amor tibi maiorẽ extasim indixit, cum è cœlis de sinu patris descendisti in terram, factusque homo passibilis & mortalis, nostras infirmitates, languores, dolores, mortem ipsam suscepisti. Diuersa longè tamen est tui excessus ratio, atque nostri: tu ad inferiora te extendis & applicas, nos ex tui amore ad te extendimur atque applicamur vnione illa viuida, læta, diuina. Quid dixi, extendimur, applicamur, vnimur, viuida, læta, diuina vnione? Emendo Domine insipientiam meam: illa quidem desideramus, ad illa aspiramus, vt saltem aliquid Pauli extaseos imitari possimus, vbi dixit; viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus; & Ignatij, cum dixit; amor meus crucifixus est: hęc mihi in mentem venit meditatio amoris & extasis, vbi volo lectissimæ fœminæ Magdalenæ lachrymas celebrare. Quid enim illæ sunt lachrymæ? Quid in conuiuium irruptio? Quid lotio pedum tuorum, extersio, exosculatio, inunctio, mulieris nobilis, opulentæ, famosæ, & eius quidem peccatricis? Ingens tui ille amor illam fecit extasim, tam acrem, tam inusitatam: sciebat enim quẽ amabat, in te totum eius cor & mens cõfluxerat, tuæ diuinitatis & bonitatis gustauerat suauitatem & vim, nihil illi reliqua omnia erant præ te, & præ tui amoris diuina suauitate. Quæ igitur faciebat Magdalena, ex diuina in te amoris extasi profundebantur, vt videri quidem possent insipientibus modum excedere vel decorum, verum contra erat; nam quod stultum est spiritus Dei & amoris, sapientius tu fecisti, quàm vt homines capere possint. Aperi oculos Pharisæe, contemplare quæ nam sit quæ tangit, & quem; & desine vel iudicare vel mirari. Deus est omnipotens quem tangit Magdalena, qui sui amoris extasi, suo excessu, quem erat completurus Hierosolymis, illam ad pœnitentiæ perfectionem promouerat. Et quid magis stultum insipientiæ hominum videri poterat, quàm crux tua bone IESV? ea tamen quid fortius? quid sapientiùs esse potest vel cogitari? Ita infirma mundi & contemptibilia elegit Deus. Omnia concurrebant in Magdalena tuæ gratiæ dono excellenti; peccatorum suorũ profunda consideratio, & multitudinis, & grauitatis, illorum dolor vehemens, & compunctio atque execratio, iudicij diuini timor, pœnarum inferni horror. Hac tristitia excitati vapores ex profunda cordis compressione, & calore vehementi, lachrymarum vim copiosam eijciebant: verùm addebatur vehementior illa lachrymarum causa, amoris tui viuax flamma & ardor, qui vt compunctionem faciebat vegetiorem, ita suo calore & pœnarum timorẽ expungebat, & eam lætissimis lachrymis irrigabat atque suauissimis. Quæ enim mala dimisisset, ex amore intelligebat; simul ex eodem, quantum bonorum thesaurum reciperet, tam indigna, tam insperatò: excitabatur in ipsa desiderium eò pertingendi, quò iter & viam illic amor aperiebat, ad Christi diuinitatem. O pretiosas illas lachrymas, instar margaritarum de beatis Magdalenæ oculis defluentes! ó diuinas, & obedientes illas aures! ó virilem, & sapientem mentem! ó celeritatem spiritualis amoris ad diuinum sponsum festinantis! ó stimulum desiderij ad Deũ verbum. Iã arbitror hæc nõ fastidire te Pharisæe, neque auersari. Quid si scires quam suauitatem tunc beata illa Magdalenæ anima percipiebat, quem sensum cordis, quam spiritus ebrietatem, quantum fontem videbat misericordiæ Dei & benignitatis in se apertũ & influentem? Mirum non censeres quod sui quasi oblita, atque adeò planè oblita, tota esset in suo amore, in suo amato Deo & Christo. Intelligeres præterea in conuiuium irruptionem contemptum mundi indicare, humilitatem quòd retrò staret, & se ad pedes Christi abijceret; lachrymarum tam vehementem, tam copiosam profusionem, summum animi dolorem, acerrimam simul & suauissimam Dei dilectionem. Quid pedum Christi rigatio & tersio? magno mysterio significabant, illa contritione & amore, vnde lachrymæ illæ emanabant, fieri expeditam in nos Christi propitiationem. Sed cur capillis tersit? quia non interno solum dolore & amore facile ad nos inuitatur & venit Christus, sed simul externarum rerum benigna in pauperes communicatione: vnde sequitur osculum diuini amoris, diuina familiaritas. Inunctio tandem, diuinorum bonorum in

animam redundantiam & ſuauitatem, & ex his fluentem orationem deſignabat: quæ beneficia omnia pedes Chriſti, id eſt iter quod in ſua carne inter nos habuit, affluentiſſimè peperit. At nos magne I E S V, heu qualem concipimus erga te amorem? quamnam ex amore tuo extaſim patimur? & tamen impēdiò peiores ſumus quàm fuerat Magdalena. Te verò in conuiuio æternæ beatitatis in cœlo aſſidere ſcimus, & nullum eſſe ibi Phariſeū obmurmurantem vel impedientem, atque adeò omnes conuiuas nobis eſſe propitios credimus, & nos ſuis ſuffragijs ad te promouere. Hem amoris noſtri exercitium vel nullum, vel frigidum planè & effætum. Non viderat te Magdalena cōſputum, alapis cæſum, flagellatum, ſpinis coronatum, crucifixum, cum ſummo cruciatu in cruce morientem, lancea latus transfixum: nobis hæc ob oculos proponuntur omnibus annis ſolenniter, omnibus etiam locis communiter; & tamen longè à Magdalenæ pœnitentia, lachrymis, amore abſumus: quaſi nos tu per illam ab eius imitatione abegeris, & non potiùs vehementer inuitaueris atque attraxeris. Quando parit noſtra peccatorum noſtrorum pœnitētia, & amor tuus lachrymas? Quando lachrymis te nobis propitium facimus? Quando ad opera miſericordiæ inde proſilimus? Quando progredimur ad vnionem ſuauem illam & fortem amoris tui, & orationis feruidas aſpirationes? Cōfiteor tibi ego huius ſterilitatis culpā bone I E S V. Amamus quidē nos, & extaſim patimur; ſed nō te, nō ad te. Tenēt nos adhuc creaturæ, illis allicimur, illis trahimur, non ad te, ſed ad ipſas. Semper in nobis ſumus, nos amamus, nos in omnibus afflictionibus inuenimus, non te. Hi ſunt noſtri amores, hæ noſtræ extaſes: & tamen extaſim facit amor tuus ad te, & ad tua. Cur enim ſi te verè ac ſyncerè amamus, non tenet nos amor tui vnicè atque vnitè? Profitemur te à nobis amari propter te: cur igitur in te non ſumus cum te amamus, ſed in nobis, & ſentimus ſemper noſtra, etiam non noſtra, te non ſentimus, amorem tuum non guſtamus? Dicimus te ſuper omnia diligere, at vbi excellentia amoris tui? inſurgunt enim tam multa ad amorem tuum deprimendum atque deijciendum, vt voce illud videamur dicere, corde & ſpiritu quaſi per tranſennam aſpicere, ſi tamen per trāſennam. Ex toto corde, anima, D
viribus te amandum prædicamus: verùm cor noſtrum heu tam multa, tam aliena, tam vitioſa ad ſe trahunt, mentem tam varia, & quidem extra te occupant, animam tam multæ ſenſus prauitates diſsipant, tam multa mundi Rō 7.
lues inficit: vires ad ea quæ tua non ſunt quā ſunt vegetæ atque valentes; in te, in tuis rebus quàm hebetes, quàm fragiles, quàm infructuoſæ? Quis nos liberabit à corpore mortis huius, miſeriarum, infirmitatum, peccatorum? Tu Domine I E S V, tua gratia benigne I E S V, tua potentia magne I E S V, charitas tua ſancte I E S V: intercedet item apud te, atque adiuuabit tua illa excellens tuis donis & celebris Magdalena. Amen.

FERIA VI. POST DOMINICAM PASSIONIS.

Concilium de nece IESV.

IOAN. XI. ANNO XXXIII.

In lxx. imaginem adnotatiuncula. *lxx.* 79.

- *A.* *Bethania, & Lazari ſuſcitatio; vnde occaſionem ſumpſerunt Iudæi contra I E S V M.*
- *B.* *Concurſus omnium ad I E S V M, qui ne fieret pertimeſcebant Iudæi.*
- *C.* *Exercitus Romanorum, quos formidabant ne gentem Iudæorum delerent.*
- *D.* *Cathedra, & conſeſſus nefarius Principum & Phariſæorum.*
- *E.* *In cathedra Cayphas ſceleratus Pontifex vaticinatur I E S V M occidendum &c.*
- *F.* *Secedit aliquot dies I E S V S Ephrem, vt tempore à patre conſtituto patiatur.*

FERIA VI. POST DOMIN. PASSIONIS.

Concilium de nece IESV. 79

Ioan. xi. Anno xxxiij. lxx



A. *Bethania, et Lazari suscitatio, vnde occasionem sumpserunt Iudæi contra* IESVM.	D. *Cathedra et consessus nefarius Principum & Pharisæorum.*
B. *Concursus omnium ad* IESVM, *qui ne fieret pertimescebant Iudæi.*	E. *In cathedra Caiphas sceleratus Pontifex vaticinatur* IESVM *occidendum &c.*
C. *Exercitus Romanorum, quos formidabant, ne gentem Iudæorum delerent.*	F. *Secedit aliquot dies* IESVS *Ephrem, vt tempore à Patre constituto patiatur.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. XI.

QVidam autem [a] ex ipſis abierunt ad Phariſæos , & dixerunt eis quæ fecit IESVS. Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi [d] cõcilium, & dicebant; Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit. Si dimittimus eum ſic, [b] omnes credent in eum; & venient [c] Romani, & tollent locum noſtrum, & gentem. Vnus autem ex ipſis [e] Cayphas nomine, cum eſſet Pontifex anni illius, dixit eis; Vos neſcitis quicquam; nec cogitatis, quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet Pontifex anni illius, [e] prophetauit quòd IESVS moriturus erat pro gente: & non tantùm pro gente, ſed vt filios Dei qui erant diſperſi, congregaret in vnum. Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum. IESVS ergo iam non in palam ambulabat apud Iudæos, ſed abijt in regionem iuxtà deſertum, in ciuitatem quæ dicitur [f] Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis. Proximum autem erat Paſcha Iudæorum, & aſcenderunt multi Hieroſolymam de regione ante Paſcha, vt ſanctificarent ſeipſos. Quærebant ergo IESVM, & colloquebantur ad inuicẽ, in templo ſtantes; Quid putatis quia non venit ad diem feſtum iſtum? Dederant autem Pontifices & Phariſæi mandatum , vt ſi quis cognouerit vbi ſit, indicet, vt apprehendant eum.

ADNOTATIO.

A. BEthania, & Lazari ſuſcitatio; de quo miraculo Iudæorum aliqui conceperant fidẽ in Chriſtum, alij maiorem inuidiam & odium. Illinc igitur hi rectà ad Phariſæos detulerãt quid IESVS feciſſet.

B. Concurſus quem metuebant Phariſæi, venientium ad Chriſtum, & in eum credentium.

C. Exercitus Romanorum repræſentatur, quẽ timere ſimulabant Iudæi ne vrbem & templum euerteret, & Iudæorum nomen deleret.

D. Cathedra peſtilentiæ, & conſeſſus nefarius Principum & Phariſæorum. Erant quidem iam antea deprauati & obcæcati Iudæi, cogitauerãt & ſæpe, & diu IESVM interficere, verùm ſuſcitationem Lazari adeo manifeſtam, adeò celebrem pati non potuit diutiùs tam inueterata inuidia & malitia. Corripiuntur furore audito miraculo, congregantur Principes Sacerdotum, & qui erant ex genere Sacerdotali omnes, vocãtur Phariſæi, Scribæ, Seniores; omnis impietas Iudaica concurrit. Vide rabioſos homines, potiùs Dæmones; vide vt vociferentur, vt tumultuentur inter ſe, vt ſæuiant aduerſus Dominum & Chriſtum eius.

E. Cayphas, turpis vomitor (ita enim ſignificat nomen) homo teterrimus, tamen ſummus Sacerdos anni illius, etiamſi per ambitionem & nequitiã factus fuerat Sacerdos; malignitate quidem alios ſuperans, ſed tamen per ſpiritum non ſuum ſed Sacerdotij, vaticinatur id quod omnes Prophetæ, pro ſalute mortalium mortem ſubiturum Chriſtum. Erat quidem ſecundum legem ſummus Sacerdos Cayphas, non ſecundum legem electus; in quo tamen magna illa erat pontifica- Cirill in *lis poteſtas: nam licet corrupta illa eſſet, & ve-* 11. Ioan. Theoph. *nalitij facti principatus , adhuc tamen aderat* in idem. *Spiritus ſanctus operans in ijs qui vncti erant.* Auguſt. *Denique quòd prophetaret Cayphas , tribuit E-* ibidem. *uangeliſta Sacramento, quia Pontifex fuit idem* Euthy. *ſummus Sacerdos. Vaticinatus enim eſt, nõ quòd* ibidem. *dignus eſſet, ſed quòd Pontifex eſſet anni illius; non propter propriam virtutem, ſed propter põtificalem dignitatem: adhuc enim diuina gratia in templo permanebat, quæ illius ore vtens , cor*

non tetigit. Contemplare exultantes Dæmones in illo scelerato & nefario concilio, inhiantes atrocissimè in necem Christi: IESVM verò omnia conspicientem in spiritu quæ agerentur, quæ dicerentur, cum summa patientia, cum diuina benignitate.

F. Ephrem, quòd græcè ἐφραὶμ, oppidum à Bethel quinque milliaribus, viginti à Hierosolyma, iuxta desertum, in tribu Beniamin. Hoc *Ioseph. de bell. Iud. libr. 5. ca. 8.* *municipiũ, & Bethel occupauit Vespasianus post Gophniticam & Acrabitenam toparchiã subactam, & ibi præsidijs collocatis Hierosolymam vsque excurrebat. Alij aliter Ephrem exponũt, sed hæc videtur anteponenda expositio. Hùc secessit aliquot dies pauper & desolatus IESVS, vt tantisper cederet furori Iudæorũ, donec impleret tempus passionis. Animaduerte verò IESVM quasi fugientẽ, nunc se abscondentem & exeuntem de templo, nunc de manibus Iudæorũ sese eripientem, nunc non palàm ambulantem apud Iudæos: denique abijt in regionem iuxta desertum, in oppidum Ephrem. Non fugit tamen Christus homo Deus omnipotens, sed disponit quemadmodum suo tempore vitam, patris voluntate & sua, pro omnibus ponat. Quisnam erat tunc Apostolorum animus? quanta trepidatio? quanta tristitia? qui inter ipsos sermones?*

MEDITATIO.

IAm inde ab initio veneno inuidiæ pestilẽtissimo & cruciatur Satan ipse, & animas *Sup. 2.* miseras mortalium inficit & exagitat. Itaque eius inuidia intrasse verè dicitur in orbẽ terrarum vtraque & corporis & animæ mors. Fuit quidem primum peccatum Dæmonis superbia, sed cõsequuta est (vt fit) inuidia superbiam: hæc enim vt illam parit, ita per eã & impedit bonum, & malum irrogat, si quis superbi excellẽtiam debilitare videatur. Hinc sæuit in primum hominem Dæmon initio; hinc in secundum hominem Christum omnes neruos suæ malignitatis intendit: illum miserè de statu suo deiecit, hunc superare nõ potuit, contra verò ab eo gloriosissimè victus & conculcatus est. Non est autem nouus huiusmodi Iudæorum in Christum insultus, similiter exarsit furor Diaboli in primũ hominem, & similiter tunc dixerunt in suo cõcilio Dæmones; Quid facimus ô Dæmones? vbi nostra malignitas? vbi nostræ artes? En in isto Adam multa signa fiunt; in opprobriũ enim & contumeliam nostram creauit illum altissimus, fecit illi paradisum in terra, in paradiso illum collocauit: nos tamen, qui longè sumus illo nobiliores natura, è cælestibus deliciis sumus in has tenebras, & perpetuam pœnam & luctum proiecti. Quid facimus? omnia tentanda vt hoc ne patiamur; præsertim cum timeamus, nisi hic homo pereat, futurum vt infiniti homines qui ab ipso generabuntur, constituantur itidem in paradiso, & pereat nostra gens & regnum. Ignaui estis vos omnes, respondet Lucifer, & imperiti: meum accipiamus, age, hoc consilium. Corpus Adam interficere non possumus, tentemus animam eius interficere per peccatum, ita fiet vt ex Paradiso expellatur, & corpus tãdem intereat. Hoc vtile nobis est, ne pereat mea potentia, & vos simul intereatis. Ipsum igitur omnium suffragio eligunt monomachum: prodit, cõgreditur per serpentẽ prius, prosternit dolo malo fragilem mulierem, virum per mulieris illecebras. Verùm inde quẽ fecisti quæstum ô Satan? In peccatum quidẽ est homo prolapsus, è paradiso terreno eiectus est; sed Dei prouidentia & benignitas fecit, vt felix illud videatur esse peccatum, quod talem & tãtum meruit habere redemptorẽ, Christum Dominum. Tu quidem execrabile facinus admisisti; sed scis te esse Behemoth, & Leuiathan, quem formauit Deus vt ipsi illudatur, atque ex tuis versutijs diuina bonitas bona diuina vt prouideat: propter peccatum enim primi parẽtis, quod summum fuit humani generis detrimentum, Deus prouidit secundum hominem Christum IESVM, per quem genus humanũ restauraret, quod tu prorsus periturum arbitratus es. Vt enim in Adam fuit fons mortis, ita in Christo fons vitæ æternæ. Adam per suam inobedientiam perdiderat nos omnes, Christus per obedientiam suam nobis omnibus salutem attulit sempiternam. Vt etiam fuit Adam Euæ caput & maritus, ita Christus Ecclesiæ & caput, & sponsus. Adam fuit ex virgine terra, & non maledicta creatus, Christus ex Virgine sacrosancta, nullique vnquã peccato obnoxia est generatus. Ex Adam omnes homines generati, ex Christo omnes regenerati. O necessarium igitur Adæ peccatum, quod tanta bonorum diuinitate deletum est, atque Adam restau-

reſtauratus! Contra eſt,cia Diaboli,quam dixiſtis:ſiue enim dimittitis Adam ſic, venient poſteri,& tollent locum veſtrum & gentem: ſiue non dimittitis , veniet Romanus fortis ille armatus, qui vos vinciet, ac ſpolia veſtra diripiet. Potentia illa veniet Dei omnipotentis vnigenitus filius, qui vos conculcabit, & tyrannidem veſtrã funditus euertet. Verũ tu Lucifer nõ potuiſti prophetare,tibi tãtũ permiſit Deus implicare, atque confundere: at ipſe ex tuo maleficio & hominis , ſummum inſtruxit homini beneficium. Itaque vt mors animæ primi hominis fuit cauſa mortis omnium hominum, ſic mors Chriſti corporalis vitam humano generi promeruit glorioſè. Vnde factum eſt vt tu deciperceris beſtialiter: interfeciſti hominem, vnde ſperabas futurũ ne tota tua gens periret ; verùm contra inde experiris & te, & totam gentem tuam perijſſe: & te iam experiris ligatum, & alias pœnas acriores ſentis atque acerbitates, quæ tibi per Chriſtum ſunt inflictæ. Tu ſentis, & nos ſcimus, & te execramur: Chriſti verò I E S V potentiam & miſericordiam prædicamus in æternum. At enim tunc quidem inuidia exciuit te ad hominis tentationem. Quid? num poſtea deſiiſti? nihil minus; ſed perpetua illa fuit tua rabies & furor in omnes mortales; tetra enim te ſemper cõſumit inuidia, ſemper dicis, quid facimus? in dies vos inter vos viciſſim ad maleficia atrociora incitatis. Tandẽ vidiſti I E S V M Nazarenum, hunc è veſtigio ſuſpicatus es Meſchiam & Deum, in hunc omnes neruos tuæ peruerſitatis & inuidię intendiſti: Primum per Herodem voluiſti iu-
2. gulare, non potuiſti : deinde quieuiſti otioſus, & illum neglexiſti cum priuatus viueret I E S V S; credidiſti fortaſſis nihil eſſe tibi ab illo timendum: cum autem duodecimo ætatis anno tam præclarè ſe geſſiſſet inter Doctores, non nihil metuiſti: at vbi Ioannes tam multa, tam præclara, tam diuina de illo prædicaret, & ieiunaſſet quadraginta dies, cœpiſti rurſum miſerè turbari, & tuam malitiam & inuidiam redintegrare, & tuum, quid faci-
4. mus? Adortus eum es trina tentatione, & ſimiliter atque feceras de primo homine , de I E S V facere cogitaſti , vt animũ eius interficeres per peccatum, vnde fieret vt agnoſceres Deum non eſſe, qui peccaret: vel ſi quoquo pacto Deus tamen eſſet, per peccatũ deſineret eſſe Deus. Meminiſti ô beſtia abyſſi, quàm validè, quàm glorioſè à I E S V fueris ſuperatus. Poſtremò repetis illam tuam atrocitatem, poſtquam tantam lucem doctrinæ, vim tãtam miraculorum vidiſti: tuum enim fuit illud malignantium Iudæorum nefariũ conſilium; Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit. Credite illi, illius doctrinã recipite. Quid vos? Si dimittimus eum ſic, venient Romani, & tollent locum noſtrum & gentem. O cæcam peſſimorum hominum malignitatem; è medio, inquiunt, tollendus planè eſt: ſed qua de cauſa tandem ? venient Romani; omnes enim credent in eum. Ergo doctrinam I E S V, quam vos audiſtis ſequẽtur, & reddent quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ Dei Deo. Quid vnquam vidiſtis ex do- *Mat.22.*
ctrina I E S V exortum ſeditionis? Vbi Romani id vel ſuſpicati ſunt, cum tot hominum millia I E S V M ſequerentur, & in ciuitatibus, & in vijs, & in deſerto ? Alioqui quid inſanitis? Non eſtis iam vos è veſtra ciuitate eiecti? Nonnè vobis imperarunt Romani, & imperant? Nonnè Reges duos Idumæos vobis impoſuerunt, Herodem, & Archelaum? Nonne vniuerſę Galilææ & Peræa nunc dominatur Idumæus, & Iudæam obtinent Romani? Igitur omnis eſt vobis libertas erepta, & ciuitas euerſa: quid igitur dicitis, tollẽt locũ noſtrũ & gentẽ? Si dimittitis, nõ tollent; ſi non dimittitis, tollent, nõ ſolùm libertatem, ſed vitam, fortunas omnes omnibus, & vrbẽ exſcindent funditùs. Quid tu Caypha vel de te euomis, vel de tuo Sacerdotio Prophetas? Expedit vobis vt vnus homo moriatur pro populo. Tu quidem crudeli atque efferato animo ſanguinem I E S V & vitam deuoues tetræ inuidiæ tuæ & malitiæ: at Spiritus ſanctus ex tua atrocitate , vt ex interficientium Chriſtum, & ex ipſius nece ſummum elicuit beneficiũ, humani generis quod perierat ſalutem ſempiternam. Huius benignitatis Dei infinitæ fuiſti tu præco, nõ ex te, ſed ex ſacerdotio quod gerebas ; verùm illud contra intellexiſti quàm futurũ erat. Tu, vt ne periret Iudaiſmus corporalis, propterea interficiendum I E S V M decreuiſti , atqui quia mortuus eſt Chriſtus, interijt & corporalis Iudaiſmus, & legalis. Lex enim abrogata eſt, euerſum templum, ſacrificia reiecta atque aboli- *Heb.8.*
ta; remanſit in Iudæorum infidelium poſteritate obcæcatio, obduratio, calamitas & corporis & ſpiritus infinita. Quid? poſt Chriſti mortem deſeruitne Dæmõ ſuas artes? ſuamne illã atrocitatẽ depoſuit? non deſeruit, nõ depoſuit,

posuit, sed cōtinenter easdē exercuit, per Tyrannos, per Hæreticos, per Mahometanos. Verùm corpus Christi persequi non potest, minus occidere; persequitur mysticum. Multa signa faciūt Christiani; illos persequamur, occidamus, in peccata, in hæresim, in infidelitatem conijciamus. Zelus gloriæ Dei impulit me hactenus aduersus Dæmones, & Iudæorum impietatem. Verùm interim si ad nos respicio, extimulat me Dei zelus itidem aduersum Dæmonem simul & nos. Interturbat enim subinde nos vetus homo & affligit; captat occasiones omnes Dæmon, simul ambo clamant; Quid facimus? quia homo hic nouus multa contra nos molitur. Siue quem videant secularē hominē ad spiritualē vitam contendere, frequentiā Sacramentorū pœnitentiæ & cōmunionis persequi, orationi instare, bonis operibus insistere, domus suæ curā religiosam gerere: siue qui religiosum suscepit institutum animaduertāt ad perfectionem seriò cōtendere, augere pœnitentiæ districtionem, & interiorem quidē semper, suis etiā locis exteriorē, in oratione nō solùm vtiliter versari, sed ad illam sublimem sese extendere, diuitias experiri paupertatis, castitatis suauitatem, obedientiæ lucem, feruorem spiritus in omnibus actionibus spirare: siue quem existiment seriò ad pœnitentiam, & vitæ resipiscentiam cogitandam induci posse, & ad quærendum per quē doceatur, vt fructuosè confessionē peccatorū, præsertim vitæ vniuersæ instituat: siue concionandum sit, siue quis familiariter ad orationē sit erudiendus: aduersus hos omnes, & deprauatus sensus noster, & Dæmon insurgunt impotenter; dissipemus, diripiamus, mactemus, perdamus hos homines, & eorum stultas machinationes. Nunquam cessant, nunquam quiequam de sua crudelitate remittunt. His nos resistamus in Christo: sensum, & deprauatas cogitationes compescamus, Dæmonem conculcemus pedibus nostris velociter. Dicamus & nos contra sensualitatis prauitates, contra Diaboli nequitias Christo authore; Quid facimus? quia hostes nostri atrociter in nos sæuiunt: nisi horum profligemus arma, & violentiam opprimamus, tunc verò venient Romani, id est Dæmones permulti, & animam nostram occupabunt, & virtutes, & dona Dei quæ sunt in nobis diripient; facient de tēplo Dei, quod sumus nos, latronum, id est Dæmonum, & omnis peccati speluncā. Sed quo pacto his resistemus? Si prophetiam, quam non intellexit Cayphas, nos piè recipiamus; mortē Christi nostrā esse virtutē, nostra arma, nostrā esse victoriam & salutem sempiternam nō solùm credamus, sed spem illam in Deum confirmemus, dilectionem in Deū & Christum eius pro tātis beneficiis exerceamus in dies feruentiorem. Ita fiet, hostibus animæ nostræ profligatis, vt agnoscamus Dei, & mortis Christi virtutem in nobis, & Deū in sempiternum gloria & laude infinita prosequamur, Amen.

FERIA SECVNDA MAIORIS HEBDOMADÆ.

Cæna apud Simonem leprosum.

MATTH. XXVI. MAR. XIIII. IOAN. XII. ANNO. XXXIII.

In lxxi. imaginem adnotatiuncula. *lxxi.* 84.

- A. *Hiericho, vnde Bethaniam venit IESVS.*
- B. *Bethania.*
- C. *Domus Simonis leprosi.*
- D. *Veniunt multi Hierosolymis, non tantùm ob IESVM, sed vt Lazarum videant.*
- E. *Cænat IESVS, & Lazarus vnus est de discūbentibus.*
- F. *Iudæi astantes coniectis oculis in Lazarum.*
- G. *Martha ministrat.*
- H. *Ministrant alij.*
- I. *Christi animum contemplare mortem meditantis.*
- K. *Magdalena vngit pedes IESV, & capillis extergit.*
- L. *Effringit deinde vas vnguenti, & super caput eius effundit.*
- M. *Iudas acerbissimè fert effusionem vnguenti.*
- N. *Iudam agit præcipitem Dæmon ad Principes.*



A. Hierico vnde Bethaniam venit IESVS.
B. Bethania.
C. Domus Simonis leproſi.
D. Veniunt multi Hieroſolymis, non tantum ob IESVM, ſed vt Lazarum videant.
E. Cœnat IESVS; & Lazarus vnus eſt è diſcumbentibus.
F. Iudæi aſtantes coniectis oculis in Lazarum.
G. Martha miniſtrat.
H. Miniſtrant alij.
I. Chriſti animum contemplare, mortem meditantis.
K. Magdalena vngit pedes IESV. Et capillis extergit.
L. Effringit deinde vas vnguenti, et ſuper caput eius effundit.
M. Iudas acerbiſſime fert effuſionem vnguenti.
N. Iudam agit præcipitem dæmon ad Principes.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XXVI. | IOAN. XII. | MARC. XIIII.

IESVS ergo ante ſex dies Paſchæ [a] venit [b] Bethaniā, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcitauit IESVS. Fecerant [c] autem ei [e] cænā ibi, & [g] Martha miniſtrabat, Lazarus [f] verò vnus erat ex diſcumbētibus cum eo.

Cum autem eſſet IESVS in Bethania in domo Simonis leproſi,

& cum eſſet Bethaniæ & recumberet,

[k] Maria ergo accepit libram vnguenti nardi piſtici precioſi,

acceſsit ad eum mulier habens alabaſtrum vnguenti precioſi,

venit mulier habens [k] alabaſtrum vnguenti nardi ſpicati pretioſi;

& [k] vnxit pedes IESV, & exterſit pedes eius capillis ſuis,

& effudit ſuper caput ipſius recumbentis.

[l] *& fracto alabaſtro*

& domus impleta eſt ex odore vnguenti.

Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt, dicentes;

Erant autem quidam indignè ferentes intra ſemetipſos, & dicentes;

Dixit ergo vnus ex diſcipulis eius [m] Iudas [n] Iſcariotes, qui erat eum traditurus;

Vt quid perditio hæc?

Vt quid perditio iſta vnguenti facta eſt?

Potuit enim iſtud venundari multò, & dari pauperibus.

Quare hoc vnguentum nō venijt trecentis denarijs, & datum eſt egenis?

Poterat enim vnguentum iſtud venundari pluſquàm trecentis denarijs,

Et fremebant in eam.

Dixit autem hoc, non quia

de egenis pertinebat ad eũ, ſed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.

Sciens autem IESVS, ait illis; Dixit ergo [i] IESVS; *IESVS autem dixit;*

Sine illam, *Sinite eam.*

vt in diem [i] ſepulturæ meæ ſeruet illud.

Quid moleſti eſtis huic mulieri? *Quid illi moleſti eſtis?*

Opus enim bonum operata eſt in me. *Bonum opus operata eſt in me.*

habetis Pauperes enim ſemper habebitis vobiſcum, me autẽ *Semper enim pauperes habetis vobiſcum, & cum volueritis, poteſtis illis benefacere;*

me autem nõ ſemper habebitis. non ſemper habebitis. *me autem nõ ſemper habetis.*

Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit. *Quod habuit hæc, fecit: præuenit vngere corpus meum in ſepulturam.*

Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo, dicetur & quòd hæc fecit, in memoriam eius. *euangelium iſtud in vniuerſo mundo, narrabitur*

Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic eſt, & [d] venerunt, non propter IESVM tantùm, ſed vt Lazarũ [f] viderent, quem ſuſcitauit à mortuis. Cogitauerunt autem Principes Sacerdotum, vt & Lazarum [d] interficerẽt, quia multi propter illũ abibant ex Iudæis, & credebãt in IESVM.

ADNOTATIO.

PRæmittitur imago hæc & adnotatio propter hiſtoriæ ſeriem, ex qua tu, & ante ingreſſum IESV in vrbem poteris meditari, & accommodare ad feriam ſecundam, iuxtà vſum Eccleſiæ: ſimiliter intellige de tribus proximis, quarum hiſtoriam complectitur Euangelium nonæ Dominicæ poſt Pentecoſten.

A. Hiericho, vnde Bethaniam venit IESVS cum diſcipulis, cum matre, cum mulieribus, & turba quæ eum ſequi conſueuerat.

B. Be-

B. Bethania ad radicem montis Oliueti ab Oriente, vergens tamen ad Austrum, quo venit IESVS ad domum Mariæ, Marthæ, & Lazari. Contemplare venientes; Christus quidem excelsa quadam animi fortitudine iter faciens alios præcedit, ad mortem properans: Maria mater virgo mœrens quidem (prædixerat enim IESVS ad crucē se ire & mortē) magnanimiter tamē mœrorē suffert: alij tristes sunt & timidi.

C. Domus Simonis leprosi, quem tradunt antea à Christo sanatum, & Marthæ fuisse cognatum. Hic IESVM cæna excepit venientem è Hiericho, sexto die ante Pascha: in hac autem cæna duæ factæ sunt Christi vnctiones, prima pedum, alia capitis.

D. Veniunt è Hierosolymis multi, cum audissent Bethaniam venisse IESVM, non propter IESVM tantummodò, sed vt resuscitatum Lazarum viderent: quod vbi resciscunt Principes Sacerdotum, addunt crudelem appendicem ad nefarium consilium, vt non solùm IESVM, sed Lazarum simul necarent; ne illo miraculo adducta, & Lazari conspectu & verbis illecta crederet in IESVM Iudæorum multitudo.

E. Cœnatio, mensa, consessus ad mensam. Primo loco sedet IESVS, secundo Lazarus honesto & ciuili cultu, dein assident Apostoli, vltimo loco Iudas Iscariotes. Et in Lazarum quidem omnium sunt ora coniecta, vt in hominem prodigiosum, cuius anima fuisset in inferno illis paucis diebus. Incessebat etiam fortassis aliquos cupido interrogandi ex illo de animarum statu post mortem: nec desunt qui dicant respondisse sciscitantibus Lazarum; quod tamen fidem non meretur.

F. Iudæi, qui cænantes contemplantur, & audiunt admirabundi.

G. Martha ministrat mensæ, vt in domo vel cognati, vel familiaris sui, vel Christo deuoti, quæ in alienam etiam sese obtulisset vt Christo suum officium præstaret, sicuti Maria suum.

H. Expediunt alij ministri cibos, alij ferunt ad mensam.

I. IESV animum animaduerte, mortē suam meditantis & sepulturam. Propterea permouet interius Magdalenam, vt hæc vnctionibus repræsentet, alios verò abigit ab eius insectatione.

K. Maria cognomine Magdalena, eadem soror Marthæ & Lazari; quæ iam antea vnxerat pedes IESV, & extersérat capillis, non pedes & caput, vt hic; cui Christus peccata multa remiserat, ex qua Dæmonia septem eiecerat ante biennium; vnde magnam gloriam erat consequuta mulier nobilis, è profana effecta insigne sanctitatis & pietatis exemplum. Hæc charitate in Christum accensa, cum sciret proximam eius mortem & sepulturam, eā voluit vnctione pretiosa celebrare & adorare. Nunc nō plorat, quod alia vnctione fecerat, sed plena charitatis internæ, tota rapitur & dissoluitur in animi deuotionem. Affert alabastrum, elegans videlicet vas, ore angusto, forma turbinata, ex limpidissimo alabastrite marmore, leue, delicatum, fragile, ansulis destitutum. In hoc affert libram siue pondo, id est vncias duodecim, aromaticæ & pretiosæ aquæ, vnguentaria arte confectæ, ex myrrha alijsque aromatibus, præcipuè verò ex sincero probatæque fidei nardo, vnde nomen accipit vnguentum, coq. spicato, vt ex Marco legunt aliqui; siue dicatur radix nardi spica, siue culmi sit folliculus, vnde tenues aristæ in modum spiculorum eminent, in quo præstantia odoris & virtutis nardi continetur. Hier: Eucherius. Pli: Diosco: Plin. & alij.

L. Aspice vt procumbat ad pedes IESV primùm, vt illos vngat, vt capillis extergat; nec hoc officio contenta, quasi in feruorem deuotionis assurgens, effringit alabastrū, & super caput IESV effundit; vt & caput, & totum Christi corpus cito morituri pretiosissimo odore irriget. Contemplare affectus animi in Magdalena, & eius vnguentum interius, quo præcipue pedes & caput Christi vngebat: refundentem simul considera Christū in eā internæ vnctionis dulcedinē.

M. Teterrimus latro Iscariotes hæc videns, mordetur sæua inuidia, auaritia, malitia, vnctionem detestatur, dolet tantùm sibi bolum esse tam subito è faucibus ereptum: cogitat CCC. denarios, id est xxvi. coronatos cum quadrante, quibus potuit vnguentum vendi, eam prædam se perdidisse: nam per Synechdochen in plurali dicit Mattheus quòd solus Iudas dixit, vel omnino si quis alius dixit vel cogitauit, ex animi simplicitate, & improuido pauperum zelo id fecit. Describitur verò Dæmon Iudam corripiens, non quòd tunc primum Diabolo Iudas agitari inciperet, sed quòd atrociùs tunc in illum irruit, atque ad proditionem Christi protrusit.

N. Iudam præcipitem agit Dæmon; concipit animo, vt pro furto vnguenti è manibus erepto IESVM prodat ac vendat Iudæis: etiam tū adit ad Principes & Magistratus, operam suā offert; illi pretium constituunt; dein cautè obsidebat omnes occasiones, quibus Christū in manibus impiorum traderet interficiendum: qua de re ad principium Passionis cogitandum est.

MEDI-

MEDITATIO.

PLenum est hoc euangelium mysterijs salutaribus fratres: sed vt ea fructuosiùs meditemur, concedamus oportet Bethaniam, vbi illa geruntur: è pago etiam, & domo illa deuotionem animi concipiamus, ibi Christū adoremus, & omnia illa loca & mysteria veneremur; ex illa Bethania ad aliam assurgamus: est enim Bethania locus afflictionis, exauditionis, responsionis; sed cuius? Christi afflictionis & nostræ. Ibi Christus singularē afflictionem sensit ex vnctionibus Magdalenæ, quibus mors sua & sepultura subeunda designabatur. Nos eadem de causa affligere corda nostra debemus; neq; propter memoriā crucis Christi tantùm, sed propter delicta nostra, propter quæ passus est Christus. Hinc misericordiam ab eo imploremus: exaudiet nos, qui pro nobis antequam essemus vt peccaremus mortuus est. Respondebit verò nobis Christus vnctione suæ misericordiæ, & gratiæ, & donorum; dignos etiam faciet horum mysteriorū fructu, vnde perfectā eius obediētiā imitemur: id enim simul significat Bethania. Cōsideremus igitur huius sacri euangelij historiam. Reuertebatur ab Ephrē IESVS, quò diuerterat, vt ne alio tempore quam pater præstituerat mortem obiret. Prędixerat discipulis futurum vt crucifigeretur Hierosolymis, quò properabat expeditè, excelso animo præcedens stupētes & timentes. *Luc. 18.* Sanauerat cæcum ante ingressum Hierichūtis, in eadem vrbe iustificauerat Zacheū Publicanum, decedens Hierichunte cæcos item duos illuminauerat. *Luc. 19. Matth. 20.* Erat ille ascensus Hierosolymitanus celeberrimus, magna illū turba præcedebat & sequebatur, Mater eius Maria virgo cum mulieribus consequebatur. Cum hac celebritate peruenit IESVS Bethaniam ad radicem montis Oliueti ad Orientem: exceperunt illum hospites sui, Lazarus, Maria Magdalena, & Martha; sed cæna illi parata est apud Simonem leprosum, quē scilicet à lepra IESVS sanauerat, in ipsum credentem; quem necessum est fuisse vel cognatum Lazari, vel amicum. Itaque intelligitur cæna cōmuniter ab vtrisque fuisse Christo parata, à Simone, & Lazaro cum sororibus. Contemplandum totum hoc iter ab Ephrem Bethaniam vsque, Christi alacritate ad mortem properantis illustratum, miraculis ornatum, magna comitantium frequētia & laudatione nobilitatem, quæ lętum iter faciebant. Contra verò Christi animum si spectes, si Mariæ virginis Matris, Apostolorum, mulierum, varia occurret affectuum facies. Christum incipiebat mortis propinquæ naturalis quidam timor & mœror, voluntarius tamen mouere, quem tamen infinita animi magnitudine sustentabat. Maria virgo secundum Christum dolenter quidem, magnanimiter tamen hoc iter faciebat. Apostoli verò & mulieres stupebant quidem & timebant, hinc passibus corporis sequebātur iter, illinc animo refugiebant; quos tamen Christi Spiritus fulciebat diuinitùs. Ob hanc rerum faciem Ecclesia ante Christi crucem aliquot dies eius passioni consecrat. Sed doce nos benigne IESV mysteria aliquot huius euangelij. Volui ante sex dies Paschæ celebri cæna cænā meam vltimā & passionē cōmemorare, vt qui in animo meo erat passionis sensus & cænæ vltimæ, eum repræsentarem, & qui in animis discipulorū & matris erat doloris & timoris sensum lenirem. Ad Pascha autē verum hanc cænam referebam, & quasi ad octauam psalmum reipsa canebam dulcem & salutarem. Eram in Bethania, hoc est in meditatione futuræ afflictionis, in domo Simonis, id est obedientiæ meæ ad Patrem; quę eò me erat redactura, vt non solùm essem futurus quasi leprosus & percussus à Deo & humiliatus, sed cruci essem affigendus crudelissimè. *Is. 53.* Adhibui tamen Lazarum à mortuis suscitatum, quandoquidem simul de mea resurrectione seriò cogitabam; Mariam vngētem, quæ meam mortem & sepulturam ante oculos omnium constitueret; *Io. 3.* Martha ministrabat, quæ vt vitam actiuam significat, ita etiam operosam meditationem mysteriorū, vnde animi leuatio oriri solet, & diuinarum rerum contemplatio. Hæc vt deuotè percipiatis mysteria, gustus est vobis parandus ex pijs desiderijs, & meditationibus, & operibus. Hæc frequenter versate animo me authore, & mecū hanc cænam accipietis, refectionē scilicet internā, dulcē, ac fructuosam; & vngetis nō solùm pedes meos, sed etiā caput: simul enim me iuuante, & in vitæ actiuæ efficacia proficietis, & in contēplatiuæ luce & suauitate. In me quicquid preciosi habetis conferte, mihi offerte cor vestrum, mihi date animam, mentem, spiritum, mortificatos



A. *Mons Oliueti.*
B. *Bethania in radice montis ad Orientem.*
C. *Bethphage, vnde miſit IESVS, qui aſinam & pullum adducerent.*
D. *Viculus, vnde illi ſunt adducti.*
E. *Progreditur asina vectus ad proſpectum vrbis.*

catos vestros sensus mihi sacrificate, & vnxeritis me nardo pistico & pretioso. Neque vereamini eos, si qui obmurmurant ob vestra bona opera; ego vos ab illorum vel calumnijs, vel obiocutionibus defendam, vt à Iuda Magdalenam: & si quando Iudæ similē persecutionem, etiam acriorem, vel ad sanguinē vsque & mortē videritis vobis excitari, estote fortes & constantes, & credite me vobis maius auxilium, maiorem gratiam, vires etiam ampliores suffecturum, quò in maiora pericula & tribulationes propter nomen meum incideritis. O suauem vocem! o diuina mysteria & doctrinam! Quas gratias vel agere, vel habere nos dignè non possumus, sancti ipsi & Angeli tibi sancte & magne IESV, & agant, & habeant. Amen.

DOMINICA IN RAMIS PALMARVM.

Ducitur asina & pullus ad IESVM.

MAR. XI. MATTH. XXI. LVC. XIX. IOAN. XII. ANNO XXXIII.

In lxxij. imaginem adnotatiuncula. *lxxij.* *85.*

A. Mons Oliueti.
B. Bethania in radice montis ad Orientem.
C. Bethphage, vnde misit IESVS qui asinam & pullum adducerent.
D. Viculus, vnde illi sunt adducti.
E. Progreditur asina vectus ad prospectum vrbis.

PRIMA PARS EVANGELII MISSÆ.

MAR. XI.	MATTH. XXI.	LVC. XIX.	IOAN. XII.
Et cũ appropinquarent	ET cum appropinquasset	*Et factum est*	*In crastinum autem*
Hierosolymæ	Hierosolymis,		
	& venisset [c] Bethphage	*ad Bethphage*	
& [b] Bethaniæ		*& Bethaniam,*	
ad montem oliuarum,	ad [a] montē Olìueti,	*ad montem qui vocatur Oliueti,*	
mittit duos	tunc IESVS misit		
ex discipulis suis, & ait illis;	duos discipulos, dicens eis; Ite in castellum [d] quod cōtra vos est,		
introeuntes illuc,	& statim inuenietis asinam alligatā,	*In quod introeuntes, inuenietis*	
pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit;	& pullum cum ea;	*pullum asinæ alligatum, cui nemo vnquam hominum sedit.*	
illum	soluite, & adducite mihi: & si quis		
vobis dixerit;	vobis aliquid dixe-	*vos interrogauerit,*	

MAR. XI.	MATTH. XXI.	LVC. XIX.	IOAN. XII.
Quid facitis?	rit,	*quare soluitis?*	
	dicite,	*sic dicetis ei;*	
quia Domino necessarius est;	quia dominus his opus habet;	*quia dominus operam eius desiderat.*	
& continuò illum dimittet hûc.	& cõfestim dimittet eos.		
	Hoc autem factum est, vt adimpleretur quod dictũ est per Prophetam, dicentem; Dicite filiæ Sion; ecce Rex tuus venit tibi mãsuetus, sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.		
		Abierunt autem qui missi erant,	
Et abeuntes inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio,	Euntes autẽ discipuli,	*& inuenerunt sicut dixit illis stantem pullũ.*	
& soluunt eum.	fecerunt sicut præcepit illis IESVS.		
Et quidam de illic stantibus dicebant illis; Quid facitis soluentes pullum?		*Soluentibus autem illis pullum, dixerunt Domini eius ad illos; Quid soluitis pullum?*	
Qui dixerunt eis sicut præceperat eis IESVS,		*At illi dixerunt; Quia Dominus eũ necessarium habet.*	
& dimiserunt eos.			
Et duxerunt pullum ad IESVM,	Et adduxerunt asinam & pullum,	*Et duxerunt illum ad IESVM;*	
& imponunt illi	& imposuerunt super eos vestimenta sua,	*& iactantes vestimẽta sua super pullum,*	
& sedit super eum.	& [c] eũ desuper sedere fecerunt.	*imposuerunt IESVM.*	

ADNOTATIO.

Libet hoc loco breuiter annotare de anno quo crucifixus est Dominus; qua de re aliàs Christo propitio dicam fusius. Trigesimotertio igitur ætatis suæ anno crucifixus est Christus; bapti-

EADEM DOMINICA.

In conſpectum Hieruſalem venit IESVS. 86

Matt. xxi. Marc. xi. Luc. xix. Ioan. xij. Anno xxxiij. lxxiij



A. *Venit IESVS in conſpectum Vrbis.*

B. *Flet ſuper Hieruſalem.*

C. *Multitudo ciuitatis parat ramos & palmas.*

baptizatus enim est ad initium anni tricesimi; nam erat quasi annorum triginta, ἀρχόμενος ὤν, idest incipiens; veluti si dicat ad initium tricesimi: nã alioqui nõ sic dixisset, sed διατελούμενος ὤν; & vnus annus necessario intercessit à baptismate ad miraculũ Canæ Galilææ, ex Ecclesiæ traditione. Deinde duo Paschata exponit D. Ioannes; primum ij. cap. secundum vi. Tertium est quo crucifixus est Dominus, qui erat trigesimitertij anni vitæ eius temporalis mortalis mensis tertius à natiuitate: octauo enim calendas Ianuarij natus est Christus; crucifixus octauo calendas Aprilis.

A. Mons Olineti ad Orientem montis Siõ & Hierosolymorum, primo milliario, Sabbati scilicet itinere, vt est in Apostolorum actibus; vnde Christus ad Patrem ascendit: in quo per singulos annos vacca rufa in holocaustum Domino cremabatur: in quo, iuxta Ezechielem, Cherubim de templo transmigrantes Ecclesiam Domini fundauerũt. Est hic montium qui sunt in circuitu, & in vrbe Hierusalem altissimus: inter hunc & Hierosolymam intercedit torrens Cedron, in valle Iosaphat, super quam ad iudicium vniuersale imminebit stans super montem Oliueti Christus. Hiero. in Iohelem.

B. Bethania in radice montis Oliueti ad Orientem quidem, ad Austrum tamen, vt diximus, declinans, quindecim stadijs, idest duobus ferè milliaribus ab vrbe; vnde postridiè quàm cænauerat apud Simonem leprosum Christus profectus veniebat Hierosolymam. Beda in Nehemiam.

C. Bethphage, villa Sacerdotum, quò hi secedebant expleto templi ministerio, in latere orientali montis Oliuarum, mediò spatio à montis vertice Bethaniã eunti. Hinc misit IESVS duos discipulos ad pagum proximum, vnde asinam & eius pullum adducerent. Hiero: in epita. Paul.

D. Viculus ad dexteram, lapidis iactu distãs à Bethphage in valle, sub monte offensionis; vnde duo discipuli asinam & pullum adduxerunt ad IESVM, dein pallijs suis, & aliorum Apostolorum strauerunt & ornauerunt. Brocardus.

E. Ad Bethphage ascendit IESVS primùm asinam, progressus verò ad montis verticẽ, vnde ciuitatem conspecturus erat (non enim erat conspicua è Bethphage vel viculo) relicta asina conscendit pullum. Brocardus. Reinerus Arandius.

EADEM DOMINICA IN RAMIS PALMARVM.

In conspectum Hierusalem venit IESVS.

MATTH. XXI. MAR. XI. LVC. XIX. IOAN. XII. ANNO XXXIII.

In Lxxiij. imaginem adnotatiuncula. Lxxiij. 86.

A. Venit IESVS in conspectum vrbis.
B. Flet super Hierusalem.
C. Multitudo ciuitatis parat ramos & palmas.

Christi fletus ponitur etiam hoc loco, si quis velit intelligere fleuisse IESVM statim conspecta ciuitate.

SECVNDA PARS EVANGELII MISSÆ.

MAR. XI.	MATTH. XXI.	LVC. XIX.	IOAN. XII.
		Et vt [a] appropinquauit, videns ciuitatem, [b] fleuit super illam, dicẽs; Quia si cognouisses & tu; & quidẽ in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo,	

ris & deſiderij, ſimul & doloris fuit: vtinã cognouiſſes; ſed nõ cognouiſti, nõ cognoſcis, nõ cognoſces: ſi enim cognouiſſes, omnia bona tibi prouenissent Dei benignitate, & quidem ſpiritualia atq; cæleſtia. Verũ cùm in tua inſipiétia miſerabiliter perſeueratura ſis, infligẽtur tibi mala infinita abſq; vllo ſubſidio, abſq; effugio vllo. Et tu. In cognouiſſes, eſt, tu: Quid igitur? replicas Domine, tu, vel exprimis ſuppreſſum? Expreſſio hæc eſt amoris & commiſerationis. Fuiſti tu, inquam, ciuitas mea dilecta, in quam ego tot iam olim beneficia contuli, & ſummum ſum nunc oblaturus, ſanguinem & vitam meam: tu ſi cognouiſſes. Rurſus indignatio hæc fuit grauiſſima, & comminatio etiam: tu, tu hæc ignoras: cognoſcent gentes, & tu tamen non cognouiſti, non cognoſces. Et quidem in hac die tua. Hem miſeriam tuam ingentem: tua eſt hæc dies, hoc tempus, hæc myſteria, & quæ hactenus feci, & quę facturus ſum in paſſione, morte, & reſurrectione mea: tibi primùm ſunt dedicata, pro te facta ac facienda; ſalus æterna tibi primùm parata eſt. Etenim quonã tua omnia ſacrificia, oblationes, ritus, cæremoniæ referebantur? quorſum ſpectabant? Nonne ad hanc diem, ad hoc tempus tuum? Nam ſi illa erant tua, hæc magis tua, propter quæ illa erant tua. Cùm igitur tua hæc dies ſit, hæc lux veritatis & gratiæ, tantò magis deploranda eſt tui animi cæcitas, quæ facit vt hæc non cognoſcas; vnde fiant non tua, quæ erant futura tua. Quæ ad pacem tibi. Nihil feci ego in meæ carnis diſpenſatione diuiniùs, quàm quòd pacem obtuli hoſtibus meis, & quidem continenter aduerſus me pugnantibus, vt in pſalmo per Dauid di-
Pſal. 119 xi; Cum ijs qui oderunt pacem eram pacificus, cum loquebar illis impugnabãt me gratis. Ego pacem & tranquillitatem vobis ſemper obtuli, tum animi ſpiritualem, tum rerum omnium temporalem. Et hæc cùm ſemper ſim loquutus, ſemper pollicitus, ſemper obtulerim; vos tamen quaſi ad bellum prouocarem, meis beneficijs aduerſus me ſemper fuiſtis incitati, ſemper bellum pro pace reſpondebatis. Neque verò quod nunc in meo aduentu exultatis, id ſolidum eſt veſtrum gaudium, ſed momentaneum & caducum: nam quod canitis; Oſanna, benedictus qui venit in nomine Domini, ex myſterio dixiſtis, quaſi clamarent lapides; & eodem hoc die nullus erit ex vobis omnibus, qui domum in hoſpitium me, vel ad cænam vocet; & quidem cùm omnes circumſpexero. Alioqui Principes veſtri Phariſæi & Seniores aduerſum me acriùs hoc ipſo tempore concitãtur: certè vniuerſi me poſt pauculos hos dies eſsis ad mortem & crucẽ efflagitaturi, & digniorem vita latronem, hominem homicidã & ſeditioſum profeſſuri quàm me, Dominũ veſtrum & omnium. Nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. Quid? Non viderũt te Iudæi docentem Sancte IESV, miracula facientem, morientem, ſepulturæ tradi? Quid? Neſcierunt te reſurrexiſſe? omnia hæc viderunt, ſcierunt. Quænã illa obſecro ſunt magne IESV, quæ non cognouerunt, & propter quæ in tantas calamitates inciderunt? Nõ eſt illa vera vel viſio, vel intelligentia, non eſt perfecta, quæ ſenſu carnis vel exteriori, vel etiam interiori vel accipitur vel perficitur, earum rerum præſertim quæ cum ſpiritu coniunctæ ſunt, & a diuina reuelatione deriuantur, nec poſſunt humana ratione vel induſtria comprehendi: ſed vt ſingulare eſt donũ Dei illa reuelatio, ita reuelationis perceptio diuino munere communicatur; cuius principium eſt fidei donum: quod ſi quis imbiberit, ibi primùm oculi alij nobiliores illi aperiuntur, alia rerum facies & alia intelligentia, non eorum ſolùm quæ ſupra naturam ſunt, quæque nõ aſſequitur naturæ vis, ſed illorum etiam quæ natura conſtant, & naturaliter intelliguntur. Alijs enim oculis illa, & altiori lumine & puritate intelliguntur, & quaſi diuino ſplendore veſtita, lætiora ſeſe offerunt, & creatorem ſuum repræſentãt. Quòd ſi hæc diuino lumine per fidem ſic illuſtrantur quæ ex ſe naturaliter lucem illam non habent, ſed excipiunt extrinſecus; quàm erunt illa illuſtria quæ cum ſingulari Dei lumine naſcuntur & fide, atque à luce cœleſti deriuantur? Præſtantiſſima certè hæc erunt, atque illuſtriſſima: verùm vt maior eſt horum claritas ac ſplendor, eò cæci magis ac ſocordes ſunt, qui ſibi oblata vel non agnoſcunt vel contẽ- Ioa. 12.
nunt, & habentes fidei aures & oculos, vt illa act. 1.
audiant & videant, claudunt tamen oculos & Eſ. 6.
excæcant, cor incraſſant atque indurant, & & Ma.
auribus grauiter audiunt, ne quando videant 13
oculis, & auribus audiant, & corde intelligãt, & conuertantur & ſanentur. Horum eſt tam grande peccatum, tam execrabilis præuaricatio, vt me, qui infinitè miſericors ſum, quiq; ad omnia delenda peccata morti me obtuli & cru-

& cruci, veluti cogant vt illos derelinquam in suis peccatis; vnde incrassentur & indurentur magis, & excæcentur, atque in profundum malorum abijciantur. Hæc autem lux & fides, vt est spiritalis, ita nõn intellectum solum, sed cor simul & voluntatem sua luce & suauitate replet: ea videlicet quæ charitate in-
5. formata, per eam operatur, & dat Spiritus sancti dona, quibus potentiæ & virtutes omnes nobilitantur diuinitùs. Hinc sensus spiritualis, & experientia quædam interna, inde Spiritus exultationis, hinc iubilationis, hinc vnionis, hinc vis diuina concepta ad operationes extẽditur, ad gloriam maiorem & Patris & meam, & sancti nostri Spiritus. Non huiusmodi solùm luce & cognitione caruisse Iudæos, sed omni illius principio, & vsq; ad illam sua singulari malitia atque animi obstinatione cõtradixisse, id verò mihi erat causa propria meæ tristitiæ & lachrymarum. Ex hac luce si voluisses & tu, admiranda beneficia esses consequuta Hierusalem; ex me fidẽ concepisses, intellexisses mysteria, fructum meæ vitæ & mortis recepisses, mortem sempiternam, & illas etiam externas calamitates euasisses: nunc autem contra est, cum fidem meam auerseris, & spiritualia dona; vnde fiet vt immanitatem illam, & infinitam calamitatem vrbis excellentissimæ patiaris, & totius gentis internecionem. Heu Domine IESV, sancte & misericors; lætitia quidem singulari cor meum affecisti, sed tamen vehementem mihi metum incussit tuus ille fletus & comminatio: nam eodem negotio videris Ecclesiæ tuę calamitates deflere atq; prænuntiare. Prænuntio, & defleo simul omnes Ecclesiæ meæ labores; illam præsertim calamitatem quam impius homo, & atrocissimus tyrannus Antichristus infliget, & huius præcursores hæretici me permittente. Verùm alia erit illius afflictionis ratio atque huius Iudaicæ; hic enim populus, & terrena Hierusalem funditùs euersa fuerunt, Ecclesia verò mea spõsa nullo labore, nulla calamitate perire potest, etiamsi periclitetur; atque adeò afflictionibus & laboribus purgatur, & fit illustrior atque perfectior. At enim mihi timeo miserè Domine IESV; deploras video animæ meæ simul miserias, & illa contemplor mihi mala imminere ab hostibus meis, propter insipientiam meam, & ingratitudinis magnitudinem, & alia mea innumerabilia peccata. Quid enim in me video vnde nõ merear pœnas acerbiores? Quid verò habeo quapropter liberari ab illis possim, & nõ potiùs calamitosiùs affligi? Infelix ego homo & miserabilis, quis me proteget à facie hostium meorum, & à facie eorum oppugnationis & truculentiæ, nisi tu refugium meũ Domine magne IESV, fortitudo mea, arx mea, *Psal. 17.* & petra mea, meum scutum, cornu salutis meæ, susceptor meus? Hæc si fias mihi bone IESV, quamuis agnoscam me esse de me miserum, & omni pœna dignissimum, non trepidabo tamen, non timebo. Ita facias Domine sancte, non per has tantùm, sed omnes lachrymas tuas obsecro te. Ita spera & confide me facturum; sed illa quæ ego pronuntiabam Iudæis, tu contra hostes animæ tuæ & meos exerce, me authore & prẹside. Forti studio para aduersus inimicos vallum & fossam: muni te pœnitentia, & meditatione meę passionis & mortis, & oratione: hęc tua sit fossa & vallum, quo hostes tuos cõcludes, vnde trãsmittere ad te non possint. Adde meditationi & orationi bonarum operationum pietatem atque instantiam; ita ad angustias adiges qui te oppugnabunt. Neque porrò desinas, sed pręcipuam illam virtutem humilitatem adhibe, & cordis simplicitatem, & hostes tuos ad terram prosternes; nec eos solùm, sed eorum filios, cogitationes scilicet prauas, & odiosas tentationes. Neque in hoc bello fatigeris vel animum despondeas, quin quę dixi omnia illustriori fidei, spei, & charitatis virtute & spiritu augeas in me. Ita fiet, vt nullus lapis, nullę sint reliquię residuæ virium in hostibus tuis; & possis cantare cum Mose & Maria: Gloriosè magnificatus est Deus & Christus eius, hostes & oppugnatores meos *Exod. 15* euertit, & in mare proiecit: & ego dicam animę tuę; Mulier, vbi sunt qui te oppugnabãt? nullus te expugnauit? Tu respõdebis; Nemo *Ioan. 8.* Domine. ego subdam; De cętero te similiter protegam si ita pergas, quod facies me iuuante, nec timebis vt quicquam possint in te hostes tui. O beneficium incomparabile! ita fac bone IESV. Amen.

EADEM DOMINICA IN RAMIS PALMARVM.

Ingressus solennis in ciuitatem.

MATTH. XXI. MAR. XI. LVC. XIX. IOAN. XII. ANNO XXXIII.

In lxxiiij. imaginem adnotatiuncula. *lxxiiij.* 87.

A. Bethania, vbi Lazarus suscitatus.
B. Mons Oliuarum.
C. Hortus Gethsemani.
D. Torrens Cedron.
E. IESVS eques in pullo asinæ vectus.
F. Eius celebritas itineris.
G. Hierosolyma commota.
H. Templum, quo venit IESVS; vbi sanat cæcos & claudos.
I. Virgo mater cum mulieribus.

TERTIA PARS EVANGELII MISSÆ.

MAR. XI.	MATTH. XXI.	LVC. XIX.	IOAN. XII.
		Et [a] cum [e] appropinquaret iã ad [c d] descensum montis [b] Oliueti, cœperũt omnes turbæ descẽdentium gaudẽtes [f] laudare Deum voce magna super omnibus quas viderant virtutibus,	
Et qui præibant & qui sequebantur,	Turbæ autem quæ præcedebant & quæ sequebãtur clamabant, dicẽtes; Hosanna filio [f] Dauid: benedictus qui venit in nomine Domini:	*Benedictus qui venit [f] Rex in nomine Domini,*	
Benedictum quod venit regnum patris nostri Dauid,			
Hosanna in excelsis.	Hosanna in altissimis.	*pax in cælo, & gloria in excelsis.*	
			Testimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo [a] quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eũ à mortuis. Propterea & obuiam venit ei turba, quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisæi ergo dixerunt

MAR.

EADEM DOMINICA.

Ingreſſus ſolennis in ciuitatem. 87

Matth. xxi. Marc. xi. Luc. xix. Ioan. xij. Anno xxxiij. lxxiiij



A. *Bethania, vbi Lazarus ſuſcitatus.*
B. *Mons oliuarum.*
C. *Hortus Gethſemani.*
D. *Torrens Cedron.*
E. IESVS *eques pullo aſinæ vectus.*
F. *Eius celebritas itineris.*
G. *Hieroſolyma commota.*
H. *Templum, quò venit* IESVS. *vbi ſanat cæcos & claudos.*
I. *Virgo Mater cum mulieribus.*



MAR. XI. | MATTH. XXI. | LVC. XIX. | IOAN. XII.

ad semetipsos; Videtis quia nihil proficimus? Ecce mundus totus post eum abijt.

Et quidam Pharisæorũ de turbis dixerunt ad illum; Magister, increpa discipulos tuos: quibus ipse ait; Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt. Et vt appropinquauit, vidẽs ciuitatem, fleuit super eam, dicens; Quia si cognouisses, & tu: & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia veniẽt dies in te, & circundabũt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terrã prosternẽt te, & filios tuos qui in te sunt: & non relinquent in te lapidem super lapidem, eò quòd nõ cognoueris tẽpus visitationis tuæ.

& introiuit

Et cum intrasset Hierosolymam [g] cõmota est vniuersa ciuitas, dicens; Quis est hic? Populi autem dicebant; Hic est IESVS Propheta à Nazareth Galilææ.

in templum

Et intrauit IESVS in [h] templum Dei. Et accesserunt ad eum cæci & claudi in templo, & sanauit eos. Videntes autem Principes sacerdotum & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes; Hosanna filio Dauid; indignati sunt, & dixerunt ei; Audis quid isti dicunt? IESVS autem dixit eis; Vtique. Nunquam legistis, quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?

Et erat docens quotidie in templo. Principes autem Sacerdotum, & Scribæ, & Principes plebis quærebant illum perdere; & non inueniebãt quid facerent illi; omnis enim populus suspensus erat audiens illum.

ADNOTATIO.

A. Bethania, vbi eminus aespugnatur, Lazari suscitatio: hoc enim miraculũ turbæ memoria retinebant, hoc multitudinem obuiam Christo vt veniret exciuerat: celebritas tamen ad radicem montis iuxtà hortum Gethsemani in valle Iosaphat describitur.

B. Mons Oliuarum, ad cuius accliuitatem dubium non est quin multi obuiam Christo cum

cum ramis processerint.

C. Hortus Gethsemani.

D. In valle torrens Cedron, qui scilicet perennis non est, sed è pluuiali aqua, partim è piscinis superiori & inferiori, & Siloë fonte concipitur, & illis deficientibus arescit. In eo hoc tempore erectus est pons, de quo antiquitas nihil prodit.

E. IESVS in pullo asinæ vestibus Apostolorũ strato eques, Chamũ tenens manu, ad vrbem procedit. Dicite filiæ Sion; Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam priùs, dein super filium subiugalis. Præcedunt alij Apostoli, alij sequuntur; vnus ducit asinam similiter ornatam.

F. Effusa ex vrbe multitudo partim præcedit partim sequitur, omnes altè prætendentes palmarum & oliuarum, & aliarum arborum ramos, & vestimenta sternentes, diuina præsenti Christo acclamant, vt in solenni Tabernaculorũ festo ex Psal. cxvij. Christo venturo legitimũ erat canere. Euãgelistæ præcipuã indicãt encomij partem, Hosanna, quod Hebraicè est הוֹשִׁיעָה נָּא *hòsiah na; duæ dictiones, idest saluifica obsecro. Prima dictio verbum est vehementis significationis, secunda interiectio obsecrantis. Reliqua quæ in eodem sunt Psalmo prosequutos hebræos piè credere & meditari possumus, vt quæ futuro Messiæ cecinerat Dauid, quæq́; omnis Iudæorum natio solenni ritu vsurpabat omnibus annis in Scenopegijs, præsenti accinerent Christo. Itaque prophetico quodam spiritu Iudæa & Hierusalem IESVM esse Christum professa est, & eius aduentum celebrauit ex Psalmo, inde inchoantes; Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: a Domino factus est iste lapis, & est mirabilis in oculis nostris. Hæc est dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea. Intenduntur hæc aduersus Principes & Pharisæos; à pijs Iudæis adijcitur excellens animorum exultatio: addunt enim eia, vel obsecro; Domine affer prosperitatẽ obsecro. Vehemens hæc est in iubilo oratio & obsecratio. Subdunt; Benedictus qui venit in nomine Domini: professio hæc est veri Meschiæ. Respondet verò Christus; Benediximus vobis de domo Domini, è cœlo, ego, Pater, & Spiritus sanctus. Respondent Angeli, respondent Patriarchæ & Prophetæ, respondent Apostoli; Nos etiam vobis benedicimus in Christo. Prosequuntur illi; Deus Dominus, & illuxit nobis: quibus verbis Meschiã confitentur Deum esse verum, lumenq́; & salutẽ afferre mortalibus, eũ quem hominem videbãt, & laudibus celebrabant. Excellentissima hæc fuit professio dignitatis & gloriæ Christi. Mysterio autem diuino hæc fiebant, vt quem reprobauerant Principes & Pharisæi, in cuius necem conspirauerant, hunc turbæ spiritu Dei incitatæ Meschiam, Deum, mundi salutem & lumen prædicarent. Addunt pro coronide; Pax in cælo, gloria in excelsis, imitati Angelorum epinicion ad Christi natiuitatem: hæc enim omnia erant in Hebræorum verbis, & planè filio Dauid IESV tribuebantur, & eius regnum celebrabant; Benedictum quod venit regnum patris nostri Dauid, non huius mundi, vt erat dicturus Pilato Christus, sed spirituale & æternum. Porrò quod addunt, in altissimis, mysterium exprimit, & mentem diuina virtute in spiritum suspensam. Cum hoc triumpho in vrbem inuectus est IESVS porta aurea, quæ priùs porta vallis appellabatur, ad orientalem plagã vallis Iosaphat: pertinet verò hæc porta ad regionem templi, & portam eius speciosam: hac ingressus IESVS, recta ad portam speciosam peruenit. Describitur autem ingressus Christi per meditationem quidem, sed in qua narratur historia: cæterùm quæ attinent ad mysticũ sensum, ea verissima sunt, nam totus Psal. cxvij. intelligitur de Christi aduentu, vt vno consensu tradunt doctores. Quæ ergo dicuntur erant tunc in illis verbis, & dicebantur à turbis in fide Synagogæ vel suæ Ecclesiæ, etsi non intelligerent peculiariter, vt pleraque Christi mysteria, quæ Psalmis comprehensa frequenter habebant in ore.*

G. Hierosolyma, quæ ad tam celebrem ingressum IESV commota est vniuersa varijs animorum affectibus; alij ægrè ferre tantam gloriã, & inuidere, alij admirari, alij laudare, omnes clamare; Quis est hic? turba continuare suum encomium.

H. Templum, quò accedentes ad se cæcos & claudos sanat IESVS: ibi ipsum verbis adoriũtur mordacibus indignabundi Principes sacerdotum, gloriam Christi iniquè ferentes, & diuinam puerorum acclamationem & laudem.

I. Virgo mater cum pijs mulieribus sequens.

MEDITATIO.

VEnite Fratres, venite omnes quotquot IESVM cognoscitis, quotquot virtutes eius, & misericordias magnas agnoscitis: ecce venit in animas vestras dilectus vester transiliens

2 liens montes, properans è collibus: aduentu suo facit veram Hierusalem, facit suauem pacis visionem atque fruitionem. En ad vos descendit de mõte Oliuarum, de altitudine suæ diuinitatis ac clementiæ. Iustus & Saluãs; venit pauper & mansuetus, sedens super asinam & filium asinæ. Motus vestræ sensualitatis importunos compescit, iustitiam animo vestro inducit & salutem, simplicitatem, mansuetudinem, atque humilitatem conciliat. Exultent animi vestri, iubilet spiritus ad rem nouam, ad rem magnam, ad rem diuinam, quæ spiritum vestrum, vestros internos sen-
2. sus excitabit, & exhilarabit, & confirmabit, atque omni perfectione ornabit. En dilectus singulis animis vestris loquitur; Surge age, propera amica mea & veni, occurre sponso tuo. Sed lugete primum peccata vestra, vt luxit ipse illam Hierusalem; vestram etiam, quæ sola fide & spe effoetis constare solet, luxit, improbauit, & auersatus est. Exite ex illa Hierosolyma, ramos exscindite oliuarum, idest pingues charitatis & deuotionis fructus cum vera fide & spe coniungite, inde afferte bonorum operum palmas, offerte vestrarũ concupiscentiarum profligationem & victoriã. Ita Christo ad animam vestram properanti occurrentes, cantate in cordibus vestris; Hosanna filio Dauid: sensum recipite vestræ salutis internum, Christo illum acceptum re-
.5. ferte. A te salus omnis Domine IESV, à te sensus & gustus salutis omnis & gratiæ, sine te nihil sumus, nihil facere possumus; tecum omnia & sumus, & facere valemus. Sit in me perpetua per te hæc saluificatio, quasi conti-
.4. nua quædam endelechia & motio & vita, quę non solùm me in te, per te, & propter te det vincere, sed eas mihi vires ingeneret, quibus alios ad te promouere posſim per meum ministerium ex te. Ita tandem consummata erit in me tua salus, & complebuntur in me quæ dixisti in psalmo; Sacerdotes induam salutari, ita vt alios salutem induere etiam pos-
31 sint: quod est in verbo hæbraico אַלְבִּישׁ albisch. Neque tamen cum hæc in me de tua benignitate sentio, ea in sola fide statuo, vt errant qui à te, & à tua Ecclesia defecerunt; quasi alibi simul non posſint consolationes suas statuere, & animum figere. Mihi tu sat es in humilitate cordis mei bone IESV, in tuis consolationibus spiritus, quæ fide sunt inferiores, & dantur à te, vt nobis sint indicia fidei tuæ & gratiæ; vt reuerà in timore & tremore nostram salutem & operemur, & Philip. 2.
sentiamus: intolerabilis enim esset coram te arrogantiæ, vt qua fide te credo Deum esse & hominem, qua Deum ipsum trinum etiã & vnum, eadem credam esse vel reputari me iustum apud te. Sat est mihi vniuersalis illa fides, qua per te iustificari nos credo, modò quæ iussisti, & in nostra posuisti facultate, te iuuante impleamus; quæ fides, quæ gratia relinquit mihi humilitatem, & infirmitatis meæ conscientiam, non adimit arbitrij libertatem, sed sanat & fouet. Hæc ego agnosco à te proficisci magne IESV, & in tuis laudibus & bedictionibus pono: tibi Hosãnna filio Dauid, benedictus sis qui venisti in nomine Domini Rex Israël; benedictum quod venit regnum patris nostri Dauid: pax in cælo, & gloria in excelsis; hosanna in altissimis. Agnosco salutem & vitam animæ meæ in te & ex te Deo homine: Ostendisti mihi vim nominis tui æterni, & infinitæ tuæ virtutis: sis tu in sæculà hoc nomine benedictus. Venisti vt Rex cælestis Israëli & Ecclesiæ tuæ sanctæ, communicasti nobis spirituale regnum tuæ maiestatis, quod à te regitur, & tuis benedictionibus impletur, qui omnia in omnibus adimpleris: leua Domine spiritum meum, vt quæ residua sunt laudis tuæ ex tuo Euãgelio sentire in spiritu posſim. Verè dona tua faciunt, vt pax cælestium virtutum & animarum, pax tua diuina corda nostra ineffabili suauitate & tranquillitate perfundat, & eò abducat, vnde gloriam tuæ diuinitatis in eo sentiamus esse sitam, quod est supra omnem creaturam, quod est secretum tuæ diuinitatis ineffabile. Inde salus nostra profluit, vt è fonte vniuersi boni & gratiæ in Christo IESV. Amen.

SABBA-

SABBATHO POST DOMINICAM PASSIONIS.

Veniunt gentiles ad IESVM.

IOAN. XII. ANNO XXXIII.

In lxxv. imaginem adnotatiuncula. *lxxv* 89.

A. *Adeunt gentiles ad Philippum, hic dicit Andreæ.*
B. *Adducuntur ab his ad IESVM.*
C. *Vox patris.*
D. *IESVM nullus excipit hospitio.*
E. *Redit Bethaniam ad vesperum.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. XII.

ERant autem quidam [a] gentiles ex his qui ascenderant vt adorarent in die festo. Hi ergo accesserunt ad [a] Philippum, qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes; Domine, volumus IESVM videre. Venit Philippus, & dicit Andreæ; [b] Andreas rursum & Philippus dixerunt IESV. IESVS autem respondit eis, dicens; Venit hora vt clarificetur filius hominis. Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert. Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur; & vbi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus. Nunc anima mea turbata est; & quid dicam? Pater, saluifica me ex hac hora: sed propterea veni in horam hanc. Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo [c] vox de cœlo, dicens; Et clarificaui, & iterũ clarificabo. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alij dicebãt; Angelus ei loquutus est. Respondit IESVS, & dixit; Non propter me hæc vox venit, sed propter vos. Nunc iudicium est mundi; nũc Princeps huius mundi eijcietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Hoc autem dicebat significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba; Nos audiuimus ex lege, quia Christus manet in æternum: & quo modo tu dicis, oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis IESVS; Adhuc modicum lumen in vobis est: ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehendant. Et qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat. Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Hæc locutus est IESVS, & [d] abijt, [e] & abscondit se ab eis.

Sabbato post Dominicam Passionis

FERIA II. MAIORIS HEBDOMADAE.

Veniunt Gentiles ad IESVM.

Ioan. xij. *Anno xxxiij.*



A. *Adeunt Gentiles ad Philippum; Hic dicit Andreæ.*	C. *Vox Patris.*
B. *Adducuntur ab his ad* IESVM.	D. IESVM *nullus excipit hospitio.*
	E. *Redit Bethaniam ad vesperum.*

ADNOTATIO.

De historia quæ Euãgeliũ hoc præcedit dictũ est quatuor proximis adnotationibus & imaginibus.

A. Multi gentiles etiamsi circuncisionem non acciperent, nec ritus omnes Iudæorum seruarent, tamen in Iudæorum Deum credebant, ad festa commeabant, ad templum adorabant, Hebræis erant beneuoli, munera templo offerebant. Ex his quidam accedunt ad Philippum, animo commoti, tum propter celebritatem ingressus Christi, tum propter signa quæ vel viderant vel audiebant. Rogant illum impensè vt liceat ipsis IESVM conuenire & alloqui, aduocatum asciscit Philippus Andream, ambo adducunt homines ad IESVM. O inconstantiam & peruersitatem deplorandam! Consentiunt gentes hodie & Hebræi in IESVM, laudibus in cœlum tollunt; quinto tamen die coniurant in illũ omnes, rapiunt, virgis cædunt, spinis coronant, cruci suffigũt: tametsi qui gentiles ad Christũ nunc adeũt piè credãtur ad Christi necẽ non cõspirasse.

B. Adducunt Gentiles ad IESVM Andreas & Philippus. Nullus quidem Euangelistarum narrat quid ipsi Christo dixerint, quid Christus responderit: verùm vt sæpe meditamur piè in vita Christi quæ scriptura nõ tradit, ita hîc possumus Christum contemplari in illis diuina operantem, eorum animos Euangelij sui luce illustrantem: ipsi verò cælesti lumine afflati, vt se ad pedes IESV abijciũt, vt illũ suppliciter adorãt, illi se dedũt, dulcissimũ responsum à Christo accipiũt, augetur illorũ fides & pietas: turbantur quidem & ipsorum, & Apostolorum animi ad Christi turbationem; at vbi vocem è cælo in Christum delatam audiunt, animum recipiunt & confirmant: alij tonitruum esse factũ dicere, alij Angelum ei loquutum è cælo; nihil interius vt Apostoli, vt Gentiles penetrare.

C. Depingitur vt est Ecclesiæ consuetudo Pater & Spiritus sanctus, quorum, vt Christi, erat opus vox illa; quæ tamen ad patrem, vt ad principium omnis gloriæ, & diuinæ processionis refertur, suæ personæ proprietate.

D. IESVS ad vesperum eius diei quo tanto triumpho fuerat exceptus, tot laudibus, tanta gloria celebratus, nullum habuit qui eum domũ ad cœnam vocaret.

E. Itaque circumspectis omnibus, cum nõ haberet quò caput reclinaret, sciret verò Principes sibi insidiari, abscondit se, & secessit cum discipulis suis, cum Matre & mulieribus Bethaniã. O humilis & pauper IESV, Deus omnipotens, accipe hospitium in corde meo; verùm est hæc intolerabilis arrogantia: fac igitur me primum Bethaniam, id est domum gratiæ, afflictionis, obedientiæ, cantici: & veni tunc benè IESV ad domum tuam & serui tui: vel veni omnino ad me, aduentus enim tuus me vertet in Bethaniam. Hoc autem Christi institutum fuit his quatuor diebus qui intercesserunt ante passionem, vt noctibus in montem Oliueti secederet, diebus in tẽplo doceret.

MEDITATIO.

Gentiles te cupiũt videre magne IESV, & cognoscere, tecum de salute sua agere, quærunt diligenter inter Apostolos per quẽ ad te perueniant, Pharisæi indignãtur de tuis laudibus, de splendore tuarum virtutum & gloriæ excruciantur, turba plurima tuum aduentum celebrat, pueri in templo tuas laudes replicant, sanas claudos & cæcos in templo, ejcis ex eo emptores & venditores, versantur in ore omnium tua alia innumerabilia miracula, præsertim vltimũ resuscitati è mortuis Lazari, Lazarus ipse est in conspectu omniũ: tu sublimis in pullo asinæ in ciuitatem inueheris, Rex salutaris, & orbis saluator, commouetur vniuersa ciuitas, venit ad te à Patre vox de cœlo omnibus videntibus: hæc omnia audiunt & vident Romani, scit Præses Pilatus, nec tamen eorum vllus mouetur quasi ad seditionem sedandam, neque quicquã fieri contra imperium Romanum putant. Prouidentia hæc tua fuit excelse IESV, & opes diuinæ potentiæ. Quid? Inter tot laudes, in tanta celebritate, cum totum diem docuisses, nec haberes vbi caput tuum reclinares, fuitne vnus aliquis ex omnibus qui te ad cœnam vocaret, qui hospitio exciperet? præsertim cũ tu omnia circumspiceres, quasi omnes inuitares vt te vocarent. Nullus inuitauit, nullus vocauit. Heũ animorum incredibilem mutationem! hem ingratitudinem sceleratã! Eodem die omnes te ad cœlum laudibus efferunt, Regem, Meschiam, Saluatorem summis vocibus, summa libertate prædicant, eodem tamen ipso die non solùm nullus inuitat

tat te ad cœnam, ſed faciunt vnde tibi ab eis timeres, & te ab eis abſconderes. Miramur hæc, & execramur, & tamen ſi penitus ad nos reſpiciamus, reperiemus ſimiliter nos facere. Quis enim noſtrûm non videt hæc omnia? Quis non celebrat, quis non audit totos dies prædicari diuinam Euangelij vim & magnitudinem? nec tamen quiſquam eſt qui Chriſtum deſiderātē, petentē, vrgentē vt ſe ad cœnam, vel ad hoſpitiū cordis ſui recipiat, ipſum tamē recipit: atq; adeò quis nō admittit quā plurima, quæ faciunt vt ab eo Chriſtus ſeſe abſcondat? Heu Domine IESV, agnoſcimus, deflemus: abige benigne IESV, ingratitudines noſtras & ſtupiditates. En tua gratia & correptione permoti vocamus te, offerimus tibi hoſpitium, cœnam, cor noſtrum; vel nūc fac bone IESV, vt Deum & te videamus gentilium exemplo excitati, & te in corda noſtra recipiamus habitatorē. Verùm quis Deū videbit homo, & viuet? Ignis enim conſumens Deus eſt, neque habitare quis poteſt cum ardoribus ſempiternis. Et tamen feciſti nos Domine Iſraël, ideſt Deum videntes, & apud Deum potentes: es nobis factus Emanuel, ideſt nobiſcum Deus: inhabitat item in nobis Deus & inambulat. Magnum eſt hîc Sacramentū, expone illud tu nobis magne IESV. Audite verò filij mei & fratres. Vera ac perfecta Dei viſio in paradiſo à vobis expectanda eſt, ea eſt æterna beatitudo, vbi ſimiles Deo eritis, quia videbitis eum ſicuti eſt. Huiuſmodi in ſtatu vitæ mortalis, niſi ex ſingulari priuilegio per ſenſuum plenam abſtractionem non contingit. Huius diuinæ tamen viſionis ſunt ſignificationes, & quaſi repræſentationes, vel quadā proportione imitationes, quotquot in hac veſtra peregrinatione Dei viſiones cōtingunt meo beneficio. Prima verò eſt in perfecta fide, quæ habitat in munditia cordis per charitatem, quæ mūditia facit vt fidei oculi ſint clari & perſpicaces, & vt ad egregiam quandam Dei viſionem leuentur, fulgoribus diuinis ad vos deriuatis, qui ſummam pro hac mortalitate Dei cognitionem & ſenſum internum pariunt. Corde item videtur Deus, in perfecta præſertim charitate, quæ eſt viſio Dei ex cordis perfecta viſione. Eſt hæc excellens viſio, vnde in corde quaſi ictus quidam diuinitatis ſuſcipiuntur inenarrabiles, quales meis amicis ſoleo communicare. Eſt viſio Dei in ſplendoribus ſanctitatis, quales deſcribit Dauid in pſalmo, vbi ſignificatio datur productionis diuinarū perſonarum in ſecreto æternorum fulgorum. Videtur præterea Deus in donis Spiritus ſancti, ſapientiæ præſertim & intellectus, perfectiùs tamen ſapientiæ; cuius participatione in omni guſtu vel ſenſu ſpirituali, vel conſolatione videtur Deus, vt in præſenti & exerta diuinitatis virtute & bonitate. In miraculis omnibus Deus etiam videtur, quaſi eluceat vis infinita ſenſibiliter. In creatura ipſa tota, in ſpirituali præſertim, in Angelis & animis videtur Deus, quaſi in ſpeculo, imagine, veſtigio. Quid? In me nónne videtur Deus? Nōne videtur pater meus? Qui enim in me credit, qui me amat, qui mea obſeruat mandata, qui ad mea conſilia contendit, nónnè is in me viam inueniet qua ad Dei ſignificationē & viſionem ſeſe immergat, & in pelagus infinitæ perfectionis & gloriæ? Secundùm verò me, meæ matris cōtemplationi ſi inſiſtas, de excellentiſſimis eius donis & perfectionibus facilè ad mei & Patris mei cognitionem & viſionem penetrabis. Poſtremò ſi ablatis quæ ſunt corporibus, & ijs quæ incorporea dicuntur, in meam magnitudinem vos proieceritis, inde ad viſionem Dei proficietis; nō quod eſt, ſed quod non eſt cognoſcentes. Hæc ſi aſſequamini, meam etiam humanitatem facilè videbitis; quam tamen ſoleo ego nonnunquam ſingularibus amicis ob oculos etiā carnis ponere. Hæc verò cùm experiemini, de mea in vos benignitate, ibi facilè & me & Deum in veſtrorum cordium hoſpitio recipere poteritis. Ibi me ad cœnam, quam ego vobis ſemper habeo paratam, opulentā, lautiſſimam, diuinam inuitabitis. Ibi ego cœnabo vobiſcum, & vos mecum. Mirabilia audiui hodie magne IESV ex te, quæ meum captum longè ſuperant: tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio in ſecula ſempiterna. Fac ſancte IESV, vt ea intelligam, Amen, vt exequar, Amen.

Margin references: Apoc: 3. — Exod: 32 — Deut: 4. — Iſ: 33. — Matt: 1. — 1. Cor. 3. 6. & 2. Cor. 6. — 1. Io. 3. — Pſ. 109. iuxta h. — Apo. 3.

FERIA



A. IESVS *mittit Petrum & Ioannem in Vrbem ad quendam, vt pascha parent.*
B. *Perueniunt ad portam.*
C. *Obuium hominem secuti, veniunt in montem Sion.*
D. *Assatur Agnus; Paratur pascha.*
E. *Comedunt Agnum, adhibitis cæremonijs.*

FERIA V. MAIORIS HEBDOMADÆ.

Cæna legalis.

MATTH. XXVI. MAR. XIIII. LVC XXII. IOAN. XIII. AN. XXXIII.

In lxxvi. imaginem adnotatiuncula. *lxxvi.*

100.

A. *IESVS mittit Petrum & Ioannem in vrbem ad quendam, vt Pascha parent.*
B. *Perueniunt ad portam.*
C. *Obuium hominem secuti veniunt in montem Sion.*
D. *Assatur agnus &c. Paratur Pascha.*
E. *Comedunt agnum adhibitis cæremonijs.*

MATTH. XXVI.	MARC. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XIII.
Prima autem die azymorum	*Et [a] primo die azymorũ quando Pascha immolabant,*	*Venit autẽ dies azymorũ in qua necesse erat occidi Pascha.*	
accesserunt discipuli ad IESVM, dicentes;	*dicunt ei discipuli; Quo vis eamus,*		
Vbi vis paremus tibi comedere Pascha?	*& paremus tibi vt mãduces Pascha?*		
At IESVS dixit;	*Et [a] mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis;*	*Et misit Petrum & Ioannem, dicens; Euntes parate nobis Pascha, vt mãducemus. At illi dixerunt; Vbi vis paremus? Et dixit ad eos;*	
Ite in ciuitatem	*Ite in ciuitatem, &*	*Ecce, [b] introëuntibus vobis in ciuitatem,*	
	occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans: sequimini eum;	*occurret vobis homo amphoram aquæ portãs; sequimini eum in domũ in quã intrat,*	
	& quocumque introierit,		
ad quendam, & dicite ei; Magister dicit; Tempus meum propè est: apud te facio Pascha cum discipulis meis.	*dicite domino domus, quia magister dicit;*	*& dicetis patrifamilias domus; dicit tibi Magister;*	
	Vbi est refectio mea, vbi Pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse vobis demõstrabit [c] cœnaculum grande	*Vbi est diuersorium, vbi Pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnũ*	

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XIII.
	stratum;	*stratum;*	
	& illic parate nobis.	*& ibi parate.*	
	Et abierunt discipuli eius, & venerunt in ciuitatem,		
	&	*Euntes autem*	
	inuenerunt	[c] *inuenerunt*	
	sicut dixerat illis,	*sicut dixit illis,*	
Et [d] *fecerunt discipuli sicut constituit illis IESVS,*			
& parauerunt Pascha.	*& parauerunt Pascha.*	*& parauerunt Pascha.*	
[e] *Vespere autem facto*	*Vespere autem facto*		
	venit cum duodecim.		

ADNOTATIO.

Ruper. Burgen. Iansen.

A. Operæpretium erit hoc loco si intelligamus, primùm quidem Christum manducasse agnum immolatitium iuxtà legis præceptũ quartadecima luna ad vesperam, non iuxta Iudæorum traditionem addititiam quintadecima. Decebat ipso vero die legalis agni augustissima illa Sacramenta cõsummari, Eucharistiæ, & immolationis, cũ incruentæ, tũ cruentæ verissimi agni Christi IESV filij Dei. Hanc igitur cœnam primùm impleuit Christus adhibitis legis cæremonijs; dein cœnam communem sumpsit, vbi in paropside simul cum Christo intingit Iudas proditor buccellam: post hanc cœnam discipulorum lauit pedes; postremò cum ad mensam rursum accubuissent, sacratissimum Eucharistiæ & sacramentum instituit & sacrificium, & omnibus dispensauit, & postea intinctum panem dedit Iudæ Iscariotæ. Hæc verò gesta sunt pridie quàm pateretur, hoc est præcedenti nocte, eodem tamẽ die naturali, qui incipiebat à vespera præcedentis diei, & desinebat in vesperam sequentis; ante cuius initium Christus è monte Olіueti, siue malis è Bethania mittit Hierosolymam Petrum & Ioannem vt parent Pascha.

B. Perueniunt Apostoli ad portam vrbis, reperiunt, vt illis prædixerat IESVS, hominẽ, qui lagenam siue amphoram aquæ, vas aquariũ scilicet fictile, ex fonte Siloë, qui sub monte Sion scaturit, in vrbem ferebat: is enim obuiam occurrit Apostolis in biuio ad portam aureã, quò ille è Septentrione veniebat, Apostoli ab Oriente.

C. Illum hominem sequuti Apostoli veniũt ad domum in montem Sion, patremfamilias cõueniunt, accipiunt ab eo liberam facultatem parandi Pascha; ostendit illis cœnaculum grande stratum vbi parent, ad quod vndecim gradibus ascenditur; ipsum est longitudine. L. pedum, latitudine xxx: lucem recipit ab austro, habet ianuam ab Occidente; illi ad Orientem aula coniungitur, ad quam item decem gradibus ascenditur, quò Spiritus sanctus descendit in Apostolos. Emunt agnum, parãt amaras, idest agrestes lactucas, & panes azymos, sternunt mensam, instruunt ignem, omnia ornant ex præscripto vt immoletur agnus, & manducet IESVS cum discipulis Pascha. Extat autem adhuc hoc cœnaculum, & aula in monte Sion, quo in loco monasterium habent Fratres ordinis Minorum.

D. Cum venisset cum discipulis IESVS ad cœnaculum, subsequente matre & mulieribus, immolatur agnus, eius sanguine aspergunt vtrũque ianuæ domus postem, & superliminare; assant Agnum Apostoli, ad ritum Paschæ comedendi sese accomadant, præcingit Christus tunicam ad renes, calceos induit, tenet baculum manu, nondum sedet ad mensam, sed stat ad comedendum agnum; similiter duodecim Apostoli faciunt; mensa habet agnum, lactucas agrestes, quæ amaræ sunt, & paucos panes azymos. Ex agno immolatitio comedunt omnes, sed festinanter, quod indicat præter celeritatem comedendi, quòd adstent, quòd sint accincti lumbis, quòd calceati, quòd manu teneant baculos. Vide Christi, vide singulorum habitum externum, qui totus trepidantium est: sed attentiùs contemplare Christi generosum & excelsum animũ, magnanimiter mysteria passionis suæ incipientis obire;

Aposto-

Apostolorum contra pusillum atque afflictum. Venerant oppleti metu & trepidatione, quòd intelligerent ad mortem venire IESVM; animaduertebant mortẽ eius illis cæremonijs repræsentari: Christi item animi promptitudo & alacritas illos perturbabat, quem, vt verisimile est, ipsi antea obsecrauerant ne se daret in periculũ, nèue veniret Hierosolymam, scire ipsum Principum coniurationem in se. Longè aliter Iudas, cuius crudelitas & impietas his rebus augebatur. Maria virgo & mulieres comederunt & ipsæ Pascha, idest reliquias ex agno illo immolatitio, quod imago capere commodè nõ potuit: ita enim se attemperabant agnum illum paschalem manducantes, vt tota familia ex vno agno comedere aliquid posset; quæ si non sufficeret ad totius agni consumptionem, adhibebantur vicini Exod 12 *Animaduerte & hîc mœrentes & afflictas mulieres: Mariam tamen matrem Virginem summa animi deuotione & magnanimitate nitentem, filij constantiam imitari. Est autem consentaneũ & patremfamilias, & eius domesticos ex eodem agno gustasse, siquidem in eâdem domo vnus tãtummodo agnus immolabatur, vnum Pascha manducabatur.*

MEDITATIO.

CVr magne IESV legem obseruasti cæremoniarum veterum, quas abrogatum veneras? Diuinæ erant illæ ceremoniæ, ac propterea ante abrogationem obseruandæ, etiam à me, qui veneram non vt legem soluerem, sed vt adimplerem: veni enim vt figuram, in qua posita erat lex ego perficerem, significatum exhiberem legis, vmbram mea præsentia depellerem. Perfecta hæc legis fuit adimpletio, ab omnibus Sanctis veteris testamenti summis votis desiderata: atque adeo etiamsi perfectè illi legem implerẽt, erat impletio illa imperfecta; significare enim mei aduentus mysteria, & totam nouæ legis œconomiam profitebantur, præstare non poterant quæ illis cæremoniis significabantur. At ego illas perfectè adimpleui, in signo quidem vt cæremonias; in re verò & repræsentatione significationis, quod illa quæ erant in lege significata, per me, per Apostolos, per Ecclesiã ad iota vsque vnũ & apicem expleui omnia. Attulit mihi cæremoniarum omnium sacrarum obseruatio, non earum quas vel per errorem, vel ex ambitione & superstitione Pharisæi adiunxerant, singularem animi voluptatem; illius præsertim quam obiui in sacrificio Paschalis agni & esu quo die passus sum; cuius sacrificij, & Paschæ vltimi typici cum mystico coniuncti esum cum discipulis vehementer semper desideraui. Etenim figura ipsa è vestigio coniuncta cum re ipsa est: significabat enim immolatio agni futurum vt immolarer ego; esus, vt darer in cibum; vtrumque autem præstiti: immolabatur agnus & edebatur; ego in conficiendo sacramento me obtuli incruente, & in sacramento me dedi edendum; quæ omnia vim acceperunt à cruce & morte mea. Hæc erant in animo meo cum Pascha typicum manducabam: gaudebam quidem cum viderem impletum meum singulare illud desideriũ, sed simul accedebat naturalis quidam timor & tristitia de significatione: discipuli anxij erant & trepidi, verentes vt quæ gerebãtur ad mortem Præceptoris sui pertinerent, & quidem proximam. Intelligo bone IESV, esum agni Paschalis præparationem fuisse Apostolis ad Sacramentum accipiendum, vt toti Synagogæ omnes cæremoniæ ad lucem legis tuæ accipiendam. Rectè: audi præterea. Fuit lex quidem spiritualis & sancta, sed ita spiritualis, ita sancta, non quia spiritum ex se haberet & sanctitatẽ, sed quia significaret meũ spiritum & sanctitatem, ex cuius futura plenitudine redundabant in veterem Ecclesiam sui radij meæ lucis. Et quidem qui erant viri sancti in illa vetustate, vbi legem contemplabantur, vbi obseruabant, toti erant in me, & in luce Euangelij mei, & in meis mysterijs. Quòd si illi tantum spiritum & lucem accipiebant ex vmbra, quanta est vestra desidia, si ad lucem ipsam excutiatis, & quasi ad lucẽ intermortuam & effœtam aspiciatis? quum & supercœlestibus fulgoribus splendeat infinitè & efficax sit. Audio bone IESV: vides tu torporẽ nostrũ & socordiã, adiuua nos Domine; quæ scis in nobis lãguere, ea eripe tua virtute atque restaura: & hac cõsideratione quã nobis declarasti, illustra animum nostrum, vt sacrosancta mysteria tui sacrificij incruenti & sacramenti, quæ in missa conficiuntur, intelligamus, & adoremus, & fructuosè recipiamus

Rom. 7.

mus ad gloriam nominis tui sempiternam. Sed zelus me subit veritatis tuæ quum hæc audio & dico. Quis enim hæreticorum ferat non insipientiam dico, sed effrænatam insaniam? quibus non satis est si ab Ecclesia Catholica recedant, nisi etiam ad Iudaismũ deficiant: quod qui facit, planè te negat Domine IESV. Hoc faciunt qui tuum corpus, qui tuum sanguinem, qui te sacrilego ore negãt esse in venerabili Sacramento. Significat, inquiunt, non continet Christum; non reipsa exhibet, sed significat duntaxat corpus Christi & sanguinem Eucharistia. Nõnè similiter Synagoga credidit? nõ idẽ docuit? Significabatur immolatione agni tua crux, esu, tui corporis esus. Nõ eras tu moritur⁹, nõ aderas corpore præsens? Quid igitur omniũ hominũ deploratissimi agunt? Fiunt Iudæi, deficiunt ad Synagogam. Vtinam excindantur qui ita insaniunt, cum alia omnium hæreticorum peste. At nos te profitemur significatum esse per agnum Paschalem, & aliud nihil quàm significatum; sed in sacra Eucharistia non significari solùm, sed esse præsentem te verè, realiter, & substantialiter. Da nobis benigne IESV, significationem intelligere veritatis tuæ legis & cæremoniarum, vt signum veritatis, non ipsam veritatem: hanc verò sensibus nostris spiritualibus insinua, & cordibus imprime; vt te in æternum in tantis tuis donis laudemus, adoremus, & superexaltemus in sæcula. Amen.

COENA COMMVNIS, ET
LAVATIO PEDVM.

Eisdem capp.

In lxxvij. imaginem adnotatiuncula. *lxxvij.* 101.

A. *Cœnant communem cœnam.*
B. *Dicit IESVS, obscurè indicans proditorem; Qui intingit mecum manum in paropside, &c.*
C. *Præfractior factus Iudas respõdet; Nũquid ego (sum?*
B. *Respõdet IESVS submissè; Tu dixisti.*
D. *Procumbit IESVS ad lauandos pedes discipulorum.*
E. *Petrus repugnat primò lotioni, deinde profusè obedit.*
F. *Surgit Christus, resumit vestimenta sua.*

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XIII.
[a] *discumbebat cum duodecim discipulis suis.*		*Et cum facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo: & ait illis; Desiderio [a] desideraui hoc Pascha manducare vobiscum antequã patiar: dico autem vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in Regno Dei. Et accepto calice gratias egit, & dixit; Accipite, & diuidite inter vos: dico enim vobis, quod non bibam de generatione vitis, donec Regnum Dei veniat.*	*Ante diem festum Paschæ, sciẽs IESVS quia*

MATTH.

COENA COMMVNIS, ET LAVATIO PEDVM.

Iisdem capitibus.



A. *Cœnant communem cœnam.*
B. *Dicit* IESVS *(obscure indicans proditorem) Qui intingit mecum manum in paropside, &c.*
C. *Præfractior factus Iudas respondet; Nunquid ego sum?*
B. *Respondet* IESVS *submisse; Tu dixisti.*
D. *Procumbit* IESVS *ad lauandos pedes discipulorum.*
E. *Petrus repugnat primo lauationi, deinde profuse obedit.*
F. *Surgit Christus, resumit vestimenta sua.*

Matth. xxvi.	Mar. xiiii.	Luc. xxii.	Ioan. xiii.
			venit hora eius vt trãseat ex hoc mundo ad Patrem; cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.
Et edentibus illis, dixit; Amen dico vobis, quia vnus vestrum me traditurus est.	Et discumbentibus eis & manducantibus, ait IESVS; Amen dico vobis, quia vnus ex vobis [b] tradet me, qui manducat mecum.	Veruntamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa.	
Et contristati valde cœperũt singuli dicere;	At illi cœperunt contristari; & dicere ei singulatim;	Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis qui hoc facturus esset.	
Numquid ego sum Domine?	Nunquid ego?		
At ipse respõdens ait; Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet.	Qui ait illis; Vnus ex duodecim, qui [b] intingit mecum manum in catino.		
Filius quidem hominis vadit, sicut scriptũ est de illo: væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.	Et filius quidẽ hominis vadit, sicut scriptum est de eo: væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur. bonum erat ei, si non esset natus homo ille.	Et quidem filius hominis secundum quod definitum est vadit: verũtamẽ væ homini illi per quem tradetur.	
[c] Respondens autẽ Iudas qui tradidit eum, dixit; Nũquid ego sum Rabbi? Ait illi; Tu [b] dixisti.			Et cœna [d] facta, cũ Diabolus iam misisset in cor vt traderet eum Iudas Simonis Iscariotes, sciẽs

quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deũ vadit; [d] surgit à cœna, & ponit vestimẽta sua: & cum accepisset linteũ, præcinxit se; deinde misit aquã in peluim, & [d] cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum: & dicit ei [e] Petrus; Domine, tu mihi lauas pedes? Respondit IESVS, & dixit ei; Quod ego facio, tu nescis modo, scies autẽ posteà. Dicit ei Petrus; Non lauabis mihi pedes in æternũ. Respondit ei IESVS; Si nõ lauero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus; Domine, nõ tantùm pedes meos, sed & manus, & caput. Dicit ei IESVS; Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus; & vos mundi estis, sed non omnes: sciebat enim quisnam esset qui traderet eum, propterea dixit, non estis mundi omnes. Postquam ergo lauit pedes eorum, [f] accepit vestimenta sua: & cum recubuisset iterùm, dixit eis; Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister, & Domine; & bene dicitis: sum etenim.

T 3 Si ergo

IOAN. XIII.

Si ergo ego laui pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes: exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Amen amen dico vobis, non est seruus maior domino suo, neque apostolus maior eo qui misit illum. Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico; ego scio quos elegerim: sed vt adimpleatur scriptura, qui manducat mecum panem, leuabit cõtra me calcaneum suum. Amodo dico vobis priusquã fiat, vt cum factum fuerit, credatis quia ego sum. Amen amen dico vobis, qui accipit si quem misero, me accipit: qui autẽ me accipit, accipit eum qui me misit.

ADNOTATIO.

A. FActa cœna legali, datis reliquijs, discũbit IESVS cum discipulis, vt communem sumat cœnam, declarat vehemens desiderium quod habuerat eam cœnam cum ipsis ante passionem cœnandi: non solum typicam quam absoluerat, sed quam tunc inchoabat, cuius erat futurus finis institutio Sacramenti Eucharistiæ, & incruenti sacrificij. Aspice frugalem & modicam cœnam, quam paterfamilias piè creditur exhibuisse, parant sanctæ mulieres. Vide ex discipulis septuaginta duobus aliquos mensæ inseruientes, his cibos exhibentes virginem matrẽ & Magdalenam.

B. Cum inter cœnandum dixisset Christus Apostolis futurum vt ex eis vnus ipsum proderet Iudæis, & ipsi inuicem aspicerent, hæsitantes de quo diceret, & vehementem tristitiam & dolorem concepissent, & vnusquisque trepidanter interrogaret, numnam ipse esset: Iudas Iscariotes animo & vultu efferatur, IESVS verò benignè illum admonet. Quum enim eo momento simul & IESVS, & Iudas, & alij extendissent manum in triblion, siue paropsidem, idest catinum, vas escarium vulgaris obsonij, vt buccellã suam intingerent; vel ex disco cibum caperent, Respondet IESVS vnum esse ex duodecim, & quidem ex ijs qui intingunt mecum manum in catino illum esse. *Bayfius de vasculis.*

C. Tunc tandem efferatior Iudas (intellexit enim se esse designatum) nec sui iam compos, interrogat num ipse esset.

B. Confirmat illud IESVS benignè; tu, inquit, dixisti; quod atrox illius animus, vultus, tetra corporis facies clamabant: & tamen hoc summissa voce dictũ voluit IESVS soli. Christi hîc mansuetudinem contemplare: eum suffert esse in mensa, ex eadem patina cibum petere, illi benignè respondet, quem sciebat Principes adijsse cum illis pecunia accepta de proditione nefaria transegisse, & eo ipso tempore nihil aliud quam proditionis opportunitatem quærere. Lõgè maior videbitur postea Christi mansuetudo, quæ maior tamẽ esse nõ potest, vbi lauabit illius latronis pedes, vbi corpus suum sacratissimum in sacramento porriget.

D. Absoluta cœna hac (nihil enim amplius in vita mortali sumpsit Christus cibi communis præter paululum potus) surgit ipse à mensa, assurgunt Apostoli, edicit illis vt sedeant, consident omnes, primus Petrus. Interea deponit IESVS vestimenta sua, retenta interiori tunica, vt expeditior esset ad lotionem, accipit linteum, eo præcingit se, quo pedes possit Apostolorum extergere; dein aquam haurit, peluim aqua replet, apponit ad Petrum, procumbit in genua, poscit pedes vt præbeat lauandos. Aduertistis num ô cælestes spiritus, siue è cœlo vsque, siue ad terram propterea delapsi, aduertistis mentem ad tam grande, tam humile, tam nouum in immensa filij Dei maiestate spectaculum? Aduertite & vos mortales omnes animum, quotquot aliqua pietas, aliquod desiderium humilitatis tenet. Contemplamini & videte quid rerum gerat homo Deus Christus IESVS, & Angelorũ omnium, & vester Dominus: admiramini, obstupescite, laudate Deum, prædicate Christi humilitatem, exemplum imitamini ad quod vos inuitat è cœlo IESVS. Illud retinete, cordi imprimite, factis exprimite, omni studio complectimini: ibi suauis Dominus, ibi dulcis IESVS, ibi potens in humilitate Deus.

E. Petrus Apostolorum primus, tamen mysterium non capit; negat se permissurum vt lauet sibi pedes, is quem erat confessus filiũ Dei viui, auertit caput, vt qui vehementer abnueret, pedes abstrahit ne lauentur. Animaduerte Petri & IESV contentionem acrem vtriusque; ille, non lauabis mihi pedes in æternum, Christus, si te non lauero, nan habebis partem mecum: simul docet Petrum interius bonus IESVS, quid mysterij illa lotio & sui humiliatio habeat; & illius conuertit è simplicitate quidem & obseruantia

seruantia profectam nimiam humilitatem & timorem, in veram & salutarem obedientiam, & multò veriorem humilitatem: neque enim illa humilitas esse potest, per quam obedientia deseritur. Cedit Petrus, cupidiùs quā negauerat dat pedes lauandos filio Dei, offert & caput: dant pedes alij; omnium lauat, omnium extergit; humili tamen IESV nullus lauat. Vide quanta humilitate, reuerentia, timore permittunt sibi Apostoli à Deo IESV pedes lauari: considera quid internus sentiant, quantum cordis leuamen atque munditiam, quantam lucem, suauitatem, gaudium: contra verò exæstuantem Iudam aspice, & in illo furentem Dæmonē: adora immensam Christi humilitatem. Magnum est bone IESV, si laues pedes Apostolorum, etiam si hi quidem mundi erant, nec egebāt nisi pedum lotione ad tenuia peccata abluenda, & ad expediendos pedes ad præparationem Euangelij pacis: quanto maius fuit ad teterrimum parricidam procumbere, lauare eius pestilentissimos pedes? Et præbet quidem ille cum indignatione atque Christi execratione pedes lauandos. Quid in hoc latrone quæris Christe IESV? sed video te simul humilitatem tuam summissiorem facere, atque exempli maioris; simul illi velle opitulari benignè, si quid loci resipiscentiæ relinquere vellet. Isa. 52.

F. Post mysterium lotionis surgit Christus, auferunt Apostoli peluim & vas aquarium, deponit IESVS linteum, resumit vestes, redit cum Apostolis ad mensam vnde surrexerat.

MEDITATIO.

Existimate fratres, existimate omnes quotquot IESVM cognoscitis, excellentissimum hoc ipsius factum & exemplū ad vos propriè pertinere. Sed quod factum? quod exemplum? En vobis IESVS in genua procumbens ante Apostolos, illorum lauat pedes, & linteo quo est præcinctus extergit. Quis? Deus omnipotens, cæli ac terræ, & omnium quæ in eis sunt creator, conseruator, gubernator & dominus. At quorum lauat pedes? Si nihil aliud, hominum; & tum inter eos teterrimi ac detestabilis proditoris Ischariotæ. Contemplamini implentem per se Deum IESVM omnia ministeria ad lotionem necessaria, haurientem aquam, quod piè credi potest, fundentem in peluim, ad pedes ferentem, & illis accomodantem, lauantem suis manibus; cum qui cælum & terram creauerat, quique nūc eadem sustinet sordes eluentem horum pedum, interiorum etiā omnium, preterquam latronis Iudæ; cuius sceleris atrocitas fecit, vt non solùm non mundaretur, sed inquinaretur impuriùs. Mūdi enim erant reliqui Apostoli, sed reliqua, non pedes, præsertim internos: rebus enim terrenis, quibus necessariò vtebantur, & affectibus, quamuis semel omnia reliquerant, nonnihil tangebantur: eam imperfectionē illis extorsit aquæ ministerio Christus; sed cuius aquæ? naturalis quidem, sed quasi sanguine suo, cuius erat vis purificandi pedes Apostolorum, & præparandi ad Euangelium enuntiandum & sanctè & expeditè. Sic simul præparabat IESVS corda Apostolorum ad sanctum & venerabile Sacramentum suscipiendum: nam ad perfectum fructum ex sacra synaxi suscipiendum satis non est, si quis à lethali culpa sit mundus, sed à venialibus oportet, quoad eius potest procurari. Propterea est Ecclesiæ salutaris doctrina & vsus, vt aqua benedicta sese aspergant, & populum mysterium Missæ celebraturi, tum initio confessionem generalē vt faciant, quibus rebus venialia peccata eluantur; Quandoquidē Christi caro & sanguis, Christus ipse qui in sacramēto sumitur, summam requirit puritatem: vnde fit vt puritas ipsa, & sanctitas infinita, puris animis se communicet vnitiùs. Tametsi tanta est Dei benignitas, & sacramenti virtus, vt si quis se paret quidem, non assequatur tamen omnem puritatem à sua imperfectione, eius etiam sordes eluantur. Animaduertite fratres, animaduertite omnes ad hæc, & cum accedendū vobis est ad sacrosancta mysteria, etiamsi mundi videamini, nec vos sollicitet lethalis culpæ conscientia, vt pedes lauetis; tamen freti pia memoria, & exemplo, & virtute huius lotionis, præbete vestros pedes Christo lauandos per humilem contritionem: nec detrectetis, quod Petrus faciebat feruidiùs quàm sapientiùs; huic enim præparationi si repugnetis, vel eam si contemnatis, cauete ne audiatis à Christo; partem, si ita pergatis, non habebitis mecum. Sed quo animo lauit Apostolorum pedes bonus IESVS? Misericordiam suam, & vim passionis in illos exerendi, illos mundandi, illos præparandi, non solùm ad Sacramentum corporis & sanguinis sui percipiendum, sed ad eorum animos confirmandos, ne ad passionē suam perterrerentur vel defi-

cerent: illud sunt consequuti, hoc non sunt, quæ doctrina est nostra, ne soli gratiæ sacramentorũ per nostram stultitiam innitamur, virtutum actiones necessarias non adhibeamus. Constabat in Apostolis virtus sacraměti, qua si vsi essent,& simul animi fortitudině exercuissent, sanè non fugissent, & magistrũ suum Deum non deseruissent trepidi. Hoc animo erat Christus, sed simul hinc mœsto & afflicto propter mortis propinquitatě, illinc læto propter beneficiorum quæ conferebat magnitudinem. Postremò quali exẽplo hoc fecit? quali doctrina? Vtroque diuinitùs efficaci: non enim exempla Christi vel doctrina effœta est, vt hominum,sed fœcunda,vt Dei; qui idem ipse promeritus est exemplis suis,& doctrinæ efficaciam spiritualě, & vitam. Homines hoc non possunt,sed quæ dicunt mortua sunt,nisi qua Christi doctrina & exemplo imbuantur & gratia:in Christi verò doctrina & exemplis vis inest diuina, viuax fertilitas inest vitæ sempiternæ. Nec ita exempla & doctrinam Christi audire oportet, vt verbo vel scripto tantùm per homines traditam; sed in ijs hominũ & Ecclesiæ ministerijs, in verbis illis & scriptis Christus agnoscendus, audiendus, percipiendus est; diuina eius virtus corde recipienda,illi cooperandum,in illa exultandum. Quod igitur exemplum dedit nobis? Quod ipse dixit; vt quemadmodum ipse fecit, ita & nos vicissim faciamus. Hæc est vis exempli: fecit hoc Christus, simul dedit nobis vim, si quis velit, vt similem humilitatem fratribus exhibere posit, & ad omnem submisionem,& abiectissima quæque ministeria obeunda sit paratus,in ijs etiam sese exerceat identidem. Deus lauit Apostolorũ pedes, cur ego non faciam? cur ego non potero? cur potius nõ erubescam, si munera humilitatis videantur mihi difficilia? si desidiosus ad illa fuero? ô admirabilem, & incomparabilě exemplorũ Christi & doctrinæ vim & salutem! ô diuinam facundiam atque efficaciam! ô diuinam dulcedinem & suauitatem! Ostěde nobis Domine, & da salutare hoc tuũ, & te in tuis exemplis & doctrina sentiamus, & videamus,& adoremus præsentem. Imprime Domine IESV hæc dona cordi nostro, fac vt ijs cooperemur in te, vt tua & præcepta, & consilia impleamus, vt sis tu in secula sempiterna benedictus. Amen.

SANCTISSIMI SACRAMENTI ET SACRIFICII INSTITVTIO.

MATTH. XXVI. MAR. XIIII. LVC. XXII. I. COR. X. ET XI. ANNO XXXIII.

In lxxvij. imaginem adnotatiuncula. *lxxvij.* 102.

A. *IESVS iterum accumbit: absoluunt cœnam Apostoli, nihil cibi ipse amplius sumit.*

B. *Conficit IESVS sacratissimum sacrificium & sacramentum, & discipulis communicat.*

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.
[a]*Cœnantibus autem eis,*	*Et manducantibus illis,*	
[b] *accepit IESVS panem,*	*accepit IESVS panem,*	*Et accepto pane*
& benedixit, ac fregit,	*&* [b] *benedicens fregit,*	[b]*gratias egit, & fregit,*
deditq; discipulis suis,	*& dedit eis,*	*& dedit eis,*
& ait;	*& ait;*	*dicens;*
Accipite, & comedite;	*Sumite;*	
Hoc est corpus meum.	[b] *Hoc est corpus meum.*	*Hoc est corpus meum,*
		quod pro vobis datur:
		hoc facite in meam commemorationem.
Et accipiens calicem	*Et accepto* [b] *calice,*	*Similiter & calicem,*
gratias egit, & dedit	*gratias agens* [b] *dedit*	

SANCTISSIMI SACRAMENTI, ET SACRIFICII INSTITVTIO.

Matth. xxvi. Marc. xiiij. Luc. xxij. p Cor. x. xi. Anno xxxiij. lxxviij.



A. IESVS *iterum accumbit. Ab: ſoluunt cœnam Apoſtoli; nihil cibi ipse amplius ſumit.*	B. *Conficit* IESVS *ſacratiſsimum Sacrificium et Sacramentum & diſcipulis communicat.*

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.
illis dicens;	*eis; & biberunt ex illo* *[b] omnes. Et ait illis;*	*postquam cœnauit, dicens:*
Bibite ex hoc omnes;		
Hic [b] est enim sanguis meus *noui testamenti,* *qui pro multis effundetur* *in remissionem peccatorum.*	*Hic est sanguis meus* *noui testamenti,* *qui pro multis effundetur.*	*Hic est calix nouum* *testamētum in sanguine meo,* *qui pro vobis fundetur:*
Dico autem vobis, *non bibam amodo* *de hoc genimine vitis,* *vsque in diem illum* *cum illud bibam* *vobiscum nouum in regno* *patris mei.*	*Amen dico vobis,* *quia iam non bibam* *de genimine vitis,* *vsque in diem illum* *cum illud bibam* *nouum in regno* *Dei.*	

ADNOTATIO.

A. ASsidet ad mensam IESVS rursum cum discipulis, sumunt adhuc cibum hi, quasi ipsi cœnam absoluerēt; IESVS verò nihil amplius cibi cōmunis accipit, sed totus est in cœlestis corporis sui cibo conficiendo. Verùm antequàm ad mysterium illud veniat, pro fine communis, atque legalis cœnæ benedicit communi calici, & bibit ille paululum, nihil cibi sumit; dein tradit vt inter se potum illum diuidant Apostoli. Contestatur porro grauissimè, ne cœnam illam quidem typicam se manducaturum amplius; futurum enim vt in regno Dei ea impleantur, quorū illa erant figura & signum, sacramentum videlicet Eucharistiæ, & sacrificium incruentum: cruentum verò præcipuè Christi sacrificium, & eius resurrectio gloriosa. Vinum prætereà, inquit, non bibam, nisi post meam resurrectionem, vbi regnum Dei iam constituero.

B. His peractis, & alijs cibis sepositis, nō ablatis (si quidem intinctum panem dedit Iudæ post communionem) apponi postulat sibi IESVS panem azimum, cuius erat iam inde propter Pascha legitimus vsus; tum vinum in calice, cui parum aquæ admiscet. Aggreditur autem ipse ad sacrandum omnibus Angelis & mortalibus venerandum ac tremendum sacramentum & sacrificium. Accipit in manus panem integrū, gratias Patri Deo agit, benedicit, frangit, dat Apostolis de manu sua salutarem hostiam. Sed interea dum hæc facit, post benedictionem, antequam ad fractionem veniret, adhibet diuina illa verba: Hoc est corpus meum: quibus verbis fecit, vt panis substantia in corporis sui substantiam cōuerteretur, hoc est transsubstantiaretur, vt iam nihil remaneret ex panis substantia, sed subiret species sensibilis panis verū Christi corpus, essetq́ in illis speciebus præsens ex vi diuinæ consecrationis; consequeretur autem vt anima, quæ erat corpori vnita, & verbum vnitum humanitati, simul & integer Christus sub eisdem accidentibus essent. Similiter accepto calice fecit, vt substantia vini in sanguinis sui substantiam mutaretur, idest transsubstantiaretur, & similiter Christus integer sub speciebus vini esset. Verùm fuisse tunc in Sacramento considera Christum passibilem, etiam si sub Sacramento pati non posset: ille enim idem qui mensæ assidebat, erat in Sacramento. Sed sublimia huius sacrosanctæ actionis mysteria nonnihil obiter contemplemur, humili fide nitentes, & cordis deuotione animati. Quid igitur fecit Christus? Confecit venerandum Eucharistiæ Sacramentū, atque instituit, & obtulit corporis & sanguinis sui sanctum sacrificium, immaculatam hostiam; ac simul incruentum sui corporis & sanguinis instituit sacrificium propitiatorium, pro viuis & mortuis offerendum. Ad hæc potestatem tradidit Apostolis omnibus, eorumq́ in Sacerdotio successoribus consecrandi, offerendi, ministrandi corpus suum & sanguinem. O admirabilem benignitatem; Iudæ etiam ipsi eam potestatem tradidit, tradidit eidem ipsi proditori & latroni teterrimo. Quorsum autē, & quæ fecit Christus, & quæ instituit, & quorum facultatem dedit, quorsum hæc omnia spectant? Ad passionis ipsius, & cruenti sacrificij, quod summus Sacerdos

dos Chriſtus Patri Deo ſolus obtulit, veramq; efficacem, & viuam commemorationem & repræſentationem, per ſignum quidem & ſacramentum; non qualia erant veteris teſtamenti ſacramenta, quæ ſignificabant quidem ea quorũ erant figuræ, non continebant, non conferebant, non præſentia repræſentabant: ſed per ſignum & ſacramentũ noui & æterni teſtamenti, quod præſentia ea repræſentat, facit, atque exhibet quæ ſignificat. Significatur illis verbis in Chriſti corpus & ſanguinem mutari panis & vini ſubſtantiam. Ita fit; ſignificant ſpecies panis & vini poſt conſecrationem ſub ipſis præſens eſſe corpus Chriſti, præſentẽ ſanguinẽ: præſentia hæc ſunt; ſub ſpeciebus ſignificatur offerri corpus & ſanguis, Chriſtus ipſe, vera hoſtia incruentè verè ſacrificatur. Hæc eſt plena, veriſſima, atque efficaciſſima commemoratio, vbi mors Chriſti ante oculos fidei ponitur. Etenim ex vi conſecrationis panis, ſub panis ipſius ſpeciebus ſolum eſt Chriſti corpus, ex vi conſecrationis vini, ſolus eſt ſanguis ſub ſpeciebus vini. Hic conſpicitur quemadmodum ſacrificauerit & obtulerit Chriſtus ſacrificium, conficiendo videlicet ſacramentum: nam illa conſecratione effecit, vt ſeparatum corpus & ſanguis verè, realiter, & ſubſtantialiter repræſentaretur, & eius ſeparationis & mortis oblatio, quæ eſt vera mortis Chriſti commemoratio, & oblatio incruenta. Hæc faciunt ſacerdotes omnes Miſſam cum celebrant, hinc rationem incruentæ oblationis accipiunt: hæc nobis ſunt credenda, hæc adoranda Dei excelſa myſteria. Illud autem animaduertendum, præcipuam meditationem atque deuotionem in hoc ſancto ſacramento & ſacrificio eſſe debere, illius ſeparationis ex vi ſacramenti repræſentatæ, in qua vera eſt ratio ſacramenti & ſacrificij: eius verò quæ ex naturali cõnexione & cõcomitantia extat præſentiæ totius Chriſti, ſecundo loco item præcipuam; ad huius enim meditationem ex illa progredimur, & in ſacramento & ſacrificio ſacroſancto Chriſtum ipſum præſentem confitemur, offerimus, atque adoramus: ex illa vim accipimus ad peccatorum remiſsionem, & meritum vitæ æternæ, & paſsionum noſtrarum mortificationem: ex hac cordis exultationẽ, & vitæ renouationẽ, vt ex præſentia Chriſti glorioſi, reſuſcitati, in dextra patris cum diuina maieſtate ſedentis. Quem autẽ hoc loco IESV dolor non moueat? Quem non compungat? Seſe offert Deo patri Chriſtus IESVS omnium Deus & Dominus, non tantum vt ſemper fecerat, animo, atque interna oblatione, ſed vera repræſentatione mortis & crucis ſuæ. Quẽ Chriſti vehemens deſiderium huius myſterij & repræſentationis cum morte ſua coniunctiſſimũ ad pietatem non excitet? Quem immenſus ille amor, quo in cibum, & oblationem quotidianam ſeſe exhibuit & donauit, charitate non inflammet? Adi ad cor IESV, comperies illud deſiderio, amore, dolore ardere. Apoſtoli mœſti quidẽ & trepidi, admiratione tamen vehementi, & deuotione afficiuntur. Maria verò Chriſti geſta videt in ſpiritu, & contemplatur deuotiſſimè: Chriſti filij animũ perfectiſſimè imitatur, addit ſuum matris dolorem, & amoris dulcedinem. Frangit igitur IESVS Sacramentũ, ideſt panis ſpecies, in tredecim particulas, re Sacramenti in ſingulis particulis perſeuerante: accipit ipſe primus, dat exinde manu ſua Petro, dein Ioanni, medius enim inter hos ſedebat IESVS, deinceps cæteris Apoſtolis. Calicem ſimiliter tradit omnibus, Iudæ etiam ipſi ſcelerato proditori; biberunt enim Apoſtoli omnes: neque enim adhuc Iudas abſceſſerat.

MEDITATIO.

DEſerit me ſpiritus meus & vires magne IESV, vbi propiùs accedo ad tuæ paſſionis meditationem. Quis enim poſſit tot ac tanta myſteria, tantam rerum diuinitatem vel intelligere, vel enuntiare, nedum ego? Quis ſine ſummo timore & tremore de illis cogitare audeat? Verùm age obſecro te Domine IESV, illumina tu tenebras meas, foue infirmitatem, diſſipa timores improuidos, per infirmitatem illam tuam, per illum timorem quem benigniſſimè ſuſcepiſti pro nobis, & glorioſiſſimè ſuperaſti. Te ô virgo Mater Maria, quæ adfuiſti, & illa nunc planiſſimè myſteria intelligis & percipis; vos ô Angeli qui fuiſtis præſentes, quique vel abſentes vel præſentes in Deo illa vidiſtis & videtis myſteria, vos beatæ animæ, quæ totam Chriſti paſſionis œconomiam in veſtra beatitate contẽplamini, iuuate in Deo, ſubleuate meam imbecillitatem, & ſcintillam aliquam mihi impetrate veſtræ lucis & intelligentiæ. Aggreditur IESVS ſuæ paſſionis excellentiſſimũ principiũ: quid dico principiũ? Principiũ quidẽ illud eſt, ſed quod veteris legis vniuerſorũ ſacrificiorũ & ſacramẽtorũ veritatẽ cõtineat, & ſimul nouæ verã ſacrificij cruenti, hoc eſt mortis

mortis Christi exhibeat repræsentationem. Quod cum facit, verè sese immolat pro nobis incruentè Christus, verè cruentum sacrificium nobis applicat, verè dat Ecclesiæ facultatem eodem modo sacrificandi pro nobis. Quænam igitur est huius sacrificij ratio benigne IESV? significarunt vetera sacrificia & oblationes meam mortem, sed imperfectè, animalium immolatione, & oblationibus alijs; significauit nefariè allata mors Abel; significauit sacrificiũ Abrahæ in monte Moria; hoc idem designauit sacrificium Melchisedech, dum Deo offert panem & vinum: verùm hæc omnia nihil aliud quàm significabant, non exhibebant rem ipsam in signo. Hoc ego volui ante passionem meam facere, impleui enim illorum mysteriorum significationem, & re vera per hoc sacrificium incruentum perfectam repræsentationem, vt in verissimo signo exhibui: ex vi enim verborũ & diuinæ cõsecrationis, panis in corpus meũ transsubstantiatur, & vinum in sanguinem meum. Hæc est mors verissimè repræsentata, hoc verum sacrificium: nam reliqua ex naturali connexione adsunt, in specie panis sanguis, in specie vini corpus, in vtraque anima, & diuinitas, & totus ego. Et quidem cum cõsecraui sacram Eucharistiam ante passionem, aderam in vtraque specie totus, verùm idem qui mortalis eram ac passibilis; post resurrectionem verò vbi consecraui, & quando vos consecratis, sum præsens immortalis, impassibilis & gloriosus. Neque hoc solùm gessi, sed simul sacrificando feci, vt augustissimum sacramentum extaret reliquis sex sacramẽtis excellentiùs; sacramentum autem hoc destinaui in cibum & potum spiritualem meorũ fidelium, sub panis specie necessariò omnibus, sub vini non etiam. Ita summum hoc memoriale, & amoris mei diuinum insigne reliqui Ecclesiæ meæ, vt in eius omni loco, donec venirem ad iudicium, sacrificaretur & offerretur nomini diuino oblatio munda, & perseueraret sacramentum, atque acciperetur in animæ & spiritus cælestem nutritionem & robur, ad augmentum donorum omnium & virtutum, ad refrigerium & suauitatem incomparabilem, ad remissionem peccatorum. O quàm est magna sancte IESV, multitudo tuæ dulcedinis, & bonitatis, & mysteriorum, quæ perfecisti & ascondisti in hoc tuo sacrificio & sacramento timentibus ac sperantibus in te. Re vera hic panis est electorum, hoc vinum virgines, puritatem animorum, ac perfectionem germinans diuinitùs. Hæc fecisti tu magnalia Christe IESV, præsentibus Angelis plurimis, omnibus idem in diuinitate cernentibus, admirantibus, laudantibus. Similia Dei opera non videratis Angeli sancti, præter verbi incarnationem, quæ omnia Dei opera antecellit, sed hoc reliqua omnia. O excelsum mysterium, sacrificatur Christus, & eo sacrificio non moritur: quod tamen esse non potuisset, nisi verè mortuus fuisset Christus. Itaque sacrificiũ hoc non est aliud quodãmodò quàm illud crucis: & hìc tu Christe IESV sacrificaris & illic: illic fit sanguinis à corpore separatio cruenta, hìc incruenta: illic verè mortuus es vera separatione, hìc verò ex vi verborum eadem fit separatio, vt in sacramento. Et quidem si quo triduo tuus sanguis fuit à corpore separatus, aliquis Apostolorũ sacrificasset (quod tu tamen fieri noluisti) verè extitisset separatum corpus à sanguine, & mortuus fuisses Christe in sacramẽto: Quod tunc factum non est quia viuebas, neque nũc fieri potest, viuis enim in æternum. Itaque idem crucis sacrificium hìc exprimitur perfectè, & vt fieri potest fit. Hoc verò est cur per sacrificium incruentum fructus cruenti redũdet in eos quibus incruentum applicatur, & illud cõpletur quod scripsit Paulus Apostolus tuus, vna oblatione consummasse te in æternum sanctificatos. *Heb. 10.* Non enim alia est hostia, non alia oblatio quæ in Missa, quàm quæ in cruce; sed alius modus eandem hostiam offerendi. Nunquam autẽ hæc sola incruenta oblatio vim habet redimendi mortales, sed illa cruenta; nec incruenta ex se propitiatoria est & salutaris viuis & defunctis, sed ex vi cruentæ, quæ in eam suas opes quasi effundit. Quis igitur est bone IESV, huius incruenti sacrificij Sacerdos? Ego qui cruẽti; fact⁹ enim sum Sacerdos in æternum secundum ordinẽ Melchisedech: sed cruentum feci semel me *Psal. 109.* offerens immaculatũ Deo, incruentum autẽ facio semper eandem hostiam me offerens Deo Patri, quæ est ratio particularis sacerdotij mei secundum ordinem Melchisedech. Neque tamen in cœlo celebro Missam, & sacrifico in pane & vino; sed è cœlo per Ecclesiam, & mei Euangelij Sacerdotes. Horum hostias ego conficio, & illi cõficiunt; in meo enim verbo illi conficiunt sacrificium & sacramentum. Quocircà summa mea interpellatio apud Patrem, & aduocatio, & intercessio, &

ſio, & oratio illius oblationis virtute perficitur: offero enim ego meam paſſionē & mortem Patri, & in Eccleſia mea veriſſimè repræſento per meæ Miſſæ myſteria. Hæc myſteria ſancti Angeli non ſolùm diuinis præconijs celebraſtis, & celebratis, ſed ad ſanctos patres nuncij de his in Limbū aliqui deſcendiſtis, & ipſos ſumma admiratione & luce repleuiſtis: illos præſertim qui myſticè illa deſignauerāt ſacramenta, Melchiſedech, Abraham, Moſen, Zachariam, Malachiam, & alios. Laudabant autem vniuerſi ad veſtrum nūtium, his præeuntibus, Dei potentiam atque miſericordiam; Princeps verò Melchiſedech gratias Deo egit & Chriſto eius: ego quidē, inquit,
Gen. 14. Domine IESV vinum obtuli & panem, cuius oblationis ſignificatio faciebat meum ſacrificium ſanctum, immaculatam hoſtiam. Quod ſi typus erat ſanctus & immaculatus, quid prototypum & exemplar? Nonne hoc oportuit omnem ſanctitatem & puritatē antecellere? Hoc ego nunc pleniùs contemplor exēplar in meo ſacrificio, hoc omnibus præconijs veneror & ſuſpicio: ſit nomen tuum Chriſte IESV in ſecula benedictum. Amē. Obſtupuit natura vniuerſa, & ſimul gauiſa eſt; certè Eccleſia in illa, ſe eſſe à diuina potentia ſuperatam: ſenſit non omnia in ſua quam accepit à Deo facultate ſita, fieri multa ſupra ſuam omnem potentiam; agnouit ſe Creatoris eſſe ancillam, ex ſe nihil eſſe, nihil habere; exeruit potentiam illam quam dicūt obedientialem, diuinæ omnipotentiæ obediendi: incitatum autem in ipſa perpetuum
Rom. 8. illud deſiderium, quod facit vt parturiat & ingemiſcat, reuelationem filiorum Dei expectans; atque adeò hæc myſteria illius partus expectationem promouebant. Apoſtoli etiāſi timore erant de rebus impendentibus conturbati, de Chriſti tamen beneficio ſingulari tantiſper dum hæc gerūtur recreati, tum etiā mente illuſtrati, & tantarum rerum miraculo ſuſpenſi, ſumma animi deuotione in ſacrificium, in ſacramentum, in Chriſtum vtriuſque authorem & effectorem mouētur, ſumma animi humilitate poteſtatem illam excelſam accipiunt qua Angeli carent, animum confirmant ad futura pericula. Vtinam Apoſtoli ſancti hunc animorum veſtrorum ſtatū retinuiſſetis conſtanter: ſed in vobis nos docuit Chriſtus, vt noſtram agnoſceremus fragilitatem; quod ſi quid nobis accideret, vt de eius clementia bene ſemper ſperaremus. Sanctiſſima Virgo Mater hæc videbat ſacramenta fieri, vel præſens, vel abſens in ſpiritu filij ſui. Et verò vt præter cæteros perſpicaci erat ingenio, & ſuper omnes Deo gratiſſima, & ſummis donis ſecundum filium ornata, abſque dubitatione horum mirabilium excellēti luce fruebatur, excelſis illa laudibus celebrabat. Quid nos miſeri, quibus præconiis tātam rerum maieſtatem extollemus? Profiteamur neceſſum eſt ingenuè noſtram indignitatem atque infantiam, & quibus illa celebrarunt, & celebrant virgo mater, Angeli, & ſancti, eas laudes nos Deo demus, ſpiritu & fide illis laudibus acquieſcamus. Sed tamen meditemur deuotè quid faciat Sacerdos in Miſſæ celebratione; id videlicet facit quod fecit Chriſtus in ſua cœna: peragit ſacrificium incruentum, verum, propitiatorium; & pro viuis & defunctis offert: conficit Sacramentum longè quàm alia Sacramenta præſtantius. Contemplemur Chriſtum, qui in cælis ſedet ad Patris æterni dexteram, illud ſacrificium facere & Sacramentum per Sacerdotem; eius virtute & præcepto, eius verbis Sacerdotem ſacrificare, & ſacram Euchariſtiam conficere; conſequi etiam vt anima, diuinitas, totus Chriſtus inibi ſint. Verè Sacramentum hoc domus Dei eſt, & porta cœli, atque adeo Paradiſus cæleſtis: Deus enim ipſe ibi eſt, corpus Chriſti & anima, immenſa luce & gloria refulgentia; quę omnia dantur nobis in cibū & potum, in nutritionem, in augmentū omnium virtutum ac donorum, in petitionum noſtrarum adeptionem, in neceſſitatum ſubleuationem, in remiſſionem item peccatorū. Hæ verò ſunt diuitiæ & opes noſtræ inæſtimabiles ac diuinæ; vt ego, qui poſt omnem præparationē ſum futurus ſemper indignus, in cibum ſumam tamē corpus Chriſti & ſanguinem, Chriſtum ipſum veriſsimè, diuinis his rebus paſcar & nutriar: nam verè illis paſcor & nutrior, corpore Chriſti & ſanguine, Chriſto ipſo, morte ipſius, & vita. Sed quo pacto IESV bone? At vide tu ne curioſiùs agas, & ad Dei tentationem pertineat tua interrogatio. Dic vt voles magne IESV, fac vt placet de me, de meis deſiderijs, emenda meas ignorantias, & corrige inſipientes interrogationes. Eſto ſat tibi nunc ſi intelligas te Sacramento paſci & nutriri ſuperſubſtantialiter, vt pane & vino ſuperſubſtantiali: quę nutritio etiamſi ſpiritualis ſit, & per dona mea fiat, & ad animum & ſpiritum pertineat,



A. *Nondum surgit à mensa* IESVS; *sed turbat se.*
B. *Recumbit Ioannes supra pectus eius; & interrogat; Domine, quis est, &c.*
A. *Respondet Ioanni; Cui ego, &c.*
C. *Accipit Iudas buccellam à* IESV; *& exagitatus à dæmone, furiosè è cœnatione se proripit.*

A. *Sublatis cibis &c. prædicit Apostolis scandalum, quod essent passuri.*
D. *Princeps Petrus confirmat, eum nunquam se esse deserturum: Similiter omnes.*
E. *Surgit cum omnibus; secedit in aliud cubiculum, vbi Apostolos docet.*
F. *Tandem hymno dicto, egreditur ad hortum Gethsemani.*

tamen illius spiritualis nutritionis tanta est vbertas, tam diuina vis, vt ad omnes potentias cælesti miraculo deriuetur, & in totã humanitatem. Benedictum sit nomen tuum sanctum magne IESV, Benedicta atque superexaltata opera tua: sit tibi laus & gloria sempiterna. Amen.

DE GESTIS POST SACRAM COMMVNIONEM.

MATTH. XXVI. MAR. XIIII. LVC. XXII. IOAN. XIII.

In Lxxix. imaginem adnotatiuncula. *lxxix.* 103.

A. *Nondum surgit à mensa IESVS, sed turbat se.*
B. *Recumbit Ioannes supra pectus eius, & interrogat; Domine quis est, &c.*
A. *Respondet IESVS: Cui ego, &c.*
C. *Accipit Iudas buccellam à IESV, & exagitatus à Dæmone, furiosè à cœnatione se proripit.*
A. *Sublatis cibis, &c. prædicit Apostolis scandalum quod essent passuri.*
D. *Princeps Petrus confirmat eum nunquam se esse deserturum: similiter omnes.*
E. *Surgit cum omnibus, secedit in aliud cubiculum, vbi Apostolos docet.*
F. *Tandem hymno dicto egreditur ad hortum Gethsemani.*

MATTH. XXVI. MAR. XIIII. LVC. XXII. IOAN. XIII.

IOAN. XIII: *Cum hæc dixisset IESVS, [a] turbatus est spiritu, & protestatus est, & dixit; Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo ad inuicem discipuli, hæsitantes de quo diceret. Erat ergo recumbens vnus ex discipulis eius in sinu [a] IESV, quem diligebat IESVS. Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei; Quis est de quo dicit? Itaque cum [b] recubuisset ille supra pectus IESV, dicit ei; Domine, quis est? Respondit IESVS; Ille est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset [a] panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ. Et [c] post buccellam introiuit in eum Satanas. Et dicit ei IESVS; Quod facis, fac citius. Hoc autem nemo sciuit discumbentium, ad quid dixerit ei: quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixisset ei IESVS, eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum; aut egenis vt aliquid daret. Cum ergo accepisset ille buccellam, [e] exiuit continuò; erat autem nox. Cum ergo exisset, dixit IESVS; Nunc clarificatus est filius hominis, & Deus clarificatus est in eo. Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso, & continuò clarificabit eum.*

MATTH.: *Tunc [a] dicit illis IESVS; Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte.*

MAR.: *& ait IESVS; Omnes [a] scandalizabimini in me in nocte ista;*

LVC.: *& ait Dominus Simoni; Simon, ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum:*

IOAN.: *Filioli adhuc modicum vobiscum sum: quæretis me, & sicut dixi Iudæis, quò ego vado, vos non potestis venire: & ve-*

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XIII.
Scriptum est enim; Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis.	*quia scriptum est; Percutiam pastorem, & dispergentur oues.*		*bis dico modò. Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.*
Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam.	*Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam.*	*ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.*	
[d] *Respondens autem Petrus, ait illi; Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.*	*Petrus autem ait illi; Etsi omnes scandalizati fuerint, sed non ego.*	*Qui dixit ei; Domine, tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire.*	*Dicit ei Simon Petrus; Domine quo vadis?*
Ait illi IESVS; Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.	*Et ait illi IESVS; Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam bis gallus vocem dederit, ter me es negaturus.*	*Et ille dixit; Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me.*	*Respondit IESVS; Quò ego vado, non potes me modò sequi: sequeris autem postea.*
[e] *Ait illi Petrus; Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo.*	*At ille ampliùs loquebatur; Etsi oportuerit me simul cõmori tibi, non te negabo.*		*Dicit ei Petrus; Quare non possum te sequi modò? animam meam pro te ponam.*
Similiter & omnes discipuli dixerunt.	*Similiter autẽ & omnes dicebant.*		
			Respondit IESVS; Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit gallus, donec ter me neges. [f] *Surgite eamus hinc. Ego sum vitis vera &c*
Et [f] *hymno dicto*	*Et hymno dicto exierunt*		
		Et [f] *egressus ibat secundum consuetudinem*	*Hæc cum dixisset IESVS, egressus est cum discipulis suis*

ADNOTATIO.

A. Post sacram verò communionem, cum eius mors plenè iam fuisset repræsentata, nec aliud esset reliquũ nisi vt illam subiret, ad carnis tamen veritatem manifestandam turbat seipsum IESVS per spiritum. Etenim erãt omnes Christi tum corporis, tum inferioris animæ portionis passiones non solùm voluntariæ, sed spirituales, perfectißimæ, diuinæ.

B. Vt autem eum vidit turbatũ dilectus discipulus Ioannes, singulari animi pietate delibutus, ita recubuit in sinu eius, vt caput ad pectus eius inclinaret, quod præcipui amoris fuit & indicium & priuilegium; aperuit enim illi tunc Christus diuinum pectoris sui fontem, vnde gratia,

tiæ, & Euangelij fluenta potaret. Testatur rursum Christus palàm, ac futurum denuntiat, quòd aliquis ex duodecim ipsum proderet in mortem. Commouentur Apostoli & perterrentur: attoniti inter se inuicem respectare, animo torqueri: Iudas verò fremere quàm anteà truculentiùs; exagitabat enim eum acerbiùs indignæ communionis conscientia. Ibi Petrus innuit Ioanni recumbēti in sinu IESV, vt eum interroget, quisnam esset futurus proditor: Quid te præter cæteros Petre mouit? Mea feruida natura, meus singularis in IESVM amor, mea confessio eius diuinitatis præcipua, quæ ab eo acceperam beneficia atque prærogatiuæ, zelus vitæ agni innocentissimi, detestatio impijssimi proditoris: denique is animus me mouit, quo eram Christo dicturus; & si oportuerit me mori tecum, non te negabo: ecce duo gladij hîc, ex quibus ego vnum habeo, is animi feruor, quo erā Malcho auriculā in horto abscissurus. Sed quid fuisti facturus, si proditor tibi fuisset cōmostratus? Nisi Christus me cohibuisset, fueram proditorem dentibus etiam discerpturus. Suauiter inquirit à IESV Ioannes ac familiariter; quis nam esset proditor; cuius mansuetudine ac modestia abductus IESVS, non Petri feruore improuido, soli Ioanni proditorem indicat; sed eo signo, quo & ipsum Iudam acriùs etiam quàm antea officij admoneret.

A. Respondet igitur Ioanni in aurem; Cui ego panem intinctum porrexero, ille est proditor: accipit porrò panis buccellam, intingit siue in catinum, siue in vinum, nam ea erant in mensa seposita, non ablata.

C. Accipit offulam Iudas, alij quorsum res spectaret non intelligere, tacet Ioannes, vt intelligebat velle IESVM. Iudam iam antea vi sua oppleuerat Dæmon, at nunc violentiùs corpus, animam, vires omnes occupat, possidet, atque exagitat. Itaque versus in furiam surgit, egreditur è triclinio, vt proditionem vrgeat & conficiat celeriùs: audit tamen antea, quod facis, fac citiùs ex Christo, nō probāte quidem vel adhortante, sed exprobrante, & animum eius pungēte salutari admonitione, si audisset. Erant alioqui verba illa alacriter permittentis facinus, & ad passionem, & mortalium redemptionem properantis. Hoc nemo intellexit discipulorum, ac ne Ioannes quidem propter animi simplicitatem & bonitatem, sed variè omnes verba Christi interpretabantur.

A Ablatis porrò cibis & vasis omnibus è mensa (quòd non potuit repræsentare eadem imago) docens vndecim discipulos IESVS, in eum incidit sermonem, vt illis prænunciaret scandalū quod erant ea nocte in ipsum passuri.

D. Quo audito Princeps Petrus acerrimè cōfirmauit se nunquam esse illum deserturum, etiā si oporteret simul cum illo mortem oppetere; promptiùs tamen id dixit, & audaciùs quàm firmiùs. Similiter consequuti reliqui omnes dixerunt, extentis manibus, Petro & alio discipulo capulum etiam tenētibus gladiorum quibus erant accincti.

E. Postea verò dixit Christus discipulis; Surgite, eamus; & surgens è mensa secedit in aliud cubiculū, vt pleniùs Apostolos doceat: ibi enim dixit suauissima illa verba; Ego sum vitis, & quæ sequuntur. Antequam autem discedit ad hortum IESVS, post diuinam illam doctrinam quam discipulis tradidit, euocata matre (vti piè possumus meditari) illi exponit dulcissimè, simul atque humilimè rationem sui aduentus in mundum: propterea se ex ipsa carnem suscepisse, sub illa adoleuisse, illi fuisse subditum reuerenter, vt in eam horam veniret, & tempus quod Pater præscripsisset: implendam esse Patris voluntatem; quæ & mea, inquit, est, & Spiritus sancti: moriendum mihi est pro salute & vita mortalium, implendæ Angelorum ruinæ, reponendæ sedes in cœlo; quod ego volens ac lubens facio. Vincam mea morte mortem ipsam, Dæmones omnes, infernum, peccatum, mundū. Erit quidem mihi acerbissima mea passio & mors; sed ita acerba, vt breuis sit illa futura acerbitas, æternus eius acerbitatis fructus, sempiternum bonum. Mortuus ad Infernum descendam, illinc animas patrum educam, tertia verò die resurgam gloriosissimè, & tibi primum omnium apparebo, & te omni replebo iucunditate. Hæc etiamsi placidissimè dicebat IESVS, dicebat tamen dolenter, & dulcissimis lachrymis inter dicendum miscebat. Tandem illum accepit finem eius oratio ad matrem, vt iuberet eā animo esse forti & generoso; facturum se vt etiamsi amarissimè, tamen summa cum constātia & magnanimitate esset illas pœnas latura. Quum primum os suum diuinum aperuit IESVS, intellexit diuina Virgo rem totam, quam iam aliàs cognouerat, intellexerat etiam ex verbis Simeonis; & tamen amarissimè quidem, decentissimè tamen plorans, respondit; Non possum fili mi Deus, ex denuntiatione mortis tuæ non summa mœstitia & dolore confici; vulneratum est cor meum, transfixa est anima mea gladio tuæ passionis & mortis: simul video hūc

dolorem auctum iri, vt augebuntur tuæ passiones: verùm solatur animi mei cruciatum, quòd ita sciam Patrem tuum velle, ita te, ita Spiritũ sanctum. Laudo te Deus meus Trinitas, in admirabili & summo hoc tuo opere, qui hanc solã rationem redimendi mortales iudicasti esse cõuenientissimam. Scio fili, breuem fore passionẽ tuam, breuem mortem; expecto breui resurrectionem & triumphum tuum, sed per passionem tamen tuam & mortem; omnia de manu patris tui gratiarum & donorum plena accipio lubẽs: trado etiã ego te, quod in me est, morti pro vita mortalium, vt Pater, vt tu te; & hæreo verbo bonitatis tuæ, quo auxilium mihi in meis tribulationibus spopondisti. Tua igitur passio & mors, quæ mearum pœnarum erit causa, erit eadem patientiæ & longanimitatis: sis benedictus fili à Patre tuo, sis à te, sis à Spiritu sancto; ego tamen interim ero desolata, omni mœrore confecta.

F. Tandem hymno dicto domo egressus, venit ad portam auream, qua erat iter in montem Oliuarum, vt veniret ad hortum Gethsemani; sequebantur dolore & timore pleni Apostoli. Possumus hîc piè meditari quid interea agebat virgo Mater: earum rerum quas gerebat filius non erat ignara; contemplabatur enim omnia, ad Christi affectus animo ferebatur, cũ absens imitabatur, aliqua exponebat sanctis mulieribus: mœstæ quidem erant omnes & anxiæ, sed Deum magnificabant, Christi mansuetudinem prædicabant, suspenso animo tantarum rerum exitum exspectabant.

ORAT CHRISTVS IN HORTO.

MATTH. XXVI. MAR. XIIII. LVC. XXII. IOAN. XVIII.

In lxxx. imaginem adnotatiuncula. lxxx. 107.

- A. *Torrens Cedron.*
- B. *Hortus Gethsemani.*
- C. *Rupes concaua, qui est primus locus vbi octo discipuli substiterunt.*
- D. *Secundus locus superiùs ad dexteram, vbi tres reliqui.*
- E. *Specus ad iactum lapidis à tribus discipulis distãs, vbi orauit IESVS.*
- F. *Apparet illi Angelus è cœlo confortans eum.*
- G. *Locus quo semel & iterum venit IESVS ad tres discipulos.*
- H. *Iudas cum cohorte properat ad hortum.*

MATTH. XXVI.	MARC. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
		in montem oliuarum: sequuti sunt autem illũ & discipuli.	
Tunc venit IESVS cũ illis in villam quæ dicitur [b] *Gethsemani,*	*Et veniunt in prædium cui nomen Gethsemani:*		*trans* [a] *torrentem Cedron,*
			vbi erat hortus, in quem introiuit ipse, & discipuli eius.
		Et cum peruenisset ad locum,	

ORAT CHRISTVS IN HORTO.

Matth. xxvi. Marc. xiiij. Luc. xxij. Ioan. xviij.



A. *Torrens Cedron.*
B. *Hortus Gethſemani.*
C. *Rupes concaua; qui eſt primus locus; vbi octo diſcipuli ſubſtiterunt.*
D. *Secundus locus ſuperius ad dextram: vbi tres reliqui.*

E. *Specus ad Iactum lapidis à tribus diſcipulis diſtans: vbi orauit* IESVS.
F. *Apparet illi Angelus è cœlo confortans eum.*
G. *Locus quo ſemel* ∾ *iterum venit* IESVS *ad tres diſcipulos.*
H. *Iudas cum cohorte properat ad hortum.*



MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
& dixit discipulis suis; Sedete hic, donec vadã [c] illuc & orem.	*& ait discipulis suis; [c] Sedete hic, donec orẽ.*	*dixit illis;*	
		Orate, ne intretis in tẽtationem.	
Et [d] assumpto Petro & duobus filijs Zebedei, cœpit contristari & mœstus esse. Tunc ait illis; Tristis est anima mea vsque ad mortem: sustinete hic, & vigilate mecum.	*Et assumit Petrum, & Iacobum, & Ioannem secum: & cœpit pauere & tædere. Et ait illis; Tristis est anima mea vsque ad mortem: sustinete hic, & vigilate.*		
		Et [e] ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis;	
Et progressus pusillum, procidit in faciem suam orans,	*Et cum processisset paululum, procidit super terram, & orabat, vt si fieri posset transiret ab eo hora:*		
& dicens; Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste.	*& dixit; Abba [c] Pater,*		
	Omnia tibi possibilia sunt; transfer calicem hunc à me.		
Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.	*Sed non quod ego volo, sed quod tu.*		
Et venit ad discipulos suos, & inuenit eos dormiẽtes: & dicit Petro;	*Et venit, & inuenit eos dormientes. Et ait Petro; Simon dormis?*		
Sic, non potuisti vna hora vigilare mecũ? Vigilate, & orate, vt nõ intretis in tentationem. Spiritus quidẽ prõptus est, caro autem infirma.	*non potuisti vna hora vigilare? vigilate, & orate, vt nõ intretis in tentationem. Spiritus quidẽ prõptus est, caro verò infirma.*		
Iterum secundo abijt, & orauit dicens; Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat volũtas tua.	*Et iterùm abiens orauit, eundẽ sermonem dicens.*		

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
Et venit iterum, & inuenit eos dormientes: erant enim oculi eorum grauati.	*Et reuersus denuò inuenit eos dormientes; erant enim oculi eorum grauati, & ignorabãt quid responderent ei.*		
Et relictis illis iterum abiit, & orauit tertio, eundem sermonẽ dicẽs.		*& positis genibus orabat, dicens; Pater, si vis, transfer calicem istum à me. Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Apparuit autem illi [f] Angelus de cælo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixiùs orabat: & factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.*	
	Et [g] venit tertio,	*Et cum [f] surrexisset ab oratione,*	
Tunc venit ad discipulos suos,		*& venisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes præ tristitia:*	
& dicit illis; Dormite iam, & requiescite:	*& ait illis; Dormite iam, & requiescite.*	*& ait illis; Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem.*	
	Sufficit;		
ecce appropinquauit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus: Ecce [h] appropinquauit qui me tradet.	*venit hora, ecce filius hominis tradetur in manus peccatorum: surgite, eamus: ecce qui me tradet propè est.*		

ADNOTATIO.

2. Reg. 15. 3. Reg. 15. — *A. TOrrens Cedron ad Orientem Hierosolymæ, qui est hebraicè קדרון Kidron, id est obscuritas, vel tristitia: trans torrentem statim mons Olivarum se erigit. Vnde concipiat aquas torrens dictum est superiùs.*

Brocar. Arandi. &c. Matt. 26 Mar. 14 — *B. Hortus Gethsemani iacet hortus vallis olei, siue vallis pinguis, prædiũ videlicet, vbi erat hortus iuxta eũ locũ vbi mõstratur sepulchrũ Virginis matris Dei Mariæ ad Orientem, passibus L. in cliuo montis ad dexteram. Inter sepulchrum & Gethsemani est via publica, qua equitibus est ascensus in montem. In hoc prædio notandi sunt secessus quatuor.*

C. Vnus in inferiori parte, sub rupe concaua quæ è monte protenditur, vbi Christus reliquit octo Apostolos.

D. Secundus paulò superiùs ad manum dexteram, vnde à tribus discipulis auulsus secessit IESVS vt oraret.

E. Tertius est locus vbi orauit IESVS ad

iactum

iactum lapidis, paulò inferiùs in latere sinistro montis, vbi est specus rotunda: est huius speluncæ introitus ab occidente. Quartus tandem locus est ab hoc tertio si parum progrediaris ad meridiem, vbi captus est Christus.

C. Aspice sub rupe octo discipulos, idest reliquos præter Petrum & duos filios Zebedei, metu & mœrore confectos, sedentes quidem, sed somno oppressos hinc inde deijci atque obdormire. Eos ibi subsistere voluit Christus tanquam infirmiores, indixit autem & his vt orarent.

D. Duxit secum ad secundum locum Petrum, Iacobum, & Ioannem: quò postquam secessit, cũ tristis esset è superiorum actionum cœnæ legalis, institutionis sacrosancti Sacramenti, & sacrificij incruenti meditatione, quæ mortem suam cõplectebatur, tum ex propinquitate mortis, & sacrificij cruenti; tamen quasi illa tristitia nihil fuisset, quæ erat magna, incipit ex integro contristari, mœstus esse, pauere, & tædere, & hæc apud tres discipulos præ se ferre, & eis dicere pauidus: sustinete hîc, & vigilate mecum, & orate.

E. Venit deinde solus ad proximam specum; ibi verò proiectus humi in faciem orans, acriorẽ crudelissimæ passionis & mortis repræsentationem concipit animo, ex qua necessariò verissimus & perfectissimus homo, excellentissimis corporis sensibus tum exteriùs tum interiùs præditus, patiebatur vehementissimè: dolebat, mœrebat, vehementer ægrescebat, commotis vniuersis sensibus; & quò viuaciùs passio & mors ante oculos humanitatis ponebatur, eò acerbiùs anima simul, & sensus omnes cruciabantur. Sed quænam fuit afflictissimi IESV Dei omnipotentis oratio? Patrem orabat, si tamen ea esset eius voluntas, vt calicem passionis & mortis ne biberet, & mortem euaderet. Ita sensus appetebat voluntas, ita anima prout erat sensui coniuncta Deo per orationem exponebat: simul perfectè animi obedientiam offerebat Christus, ea mentis tranquillitate qua maior esse non poterat. Accepit autem eius metus, anxietas, & pauor magnos accessiones; venit enim ad tres discipulos semel & iterùm, leuandi doloris causa, admonens vt vigilarent, vt orarent, ne se desererent in tanta afflictione constitutum. Dein Pater Deus eius angustias augeri videns, mittit Angelum qui illum confortet: is fuit Michaël, Synagogæ antea, nunc Ecclesiæ Christianæ Princeps. Non fecit Angeli confirmatio vt Christi afflictio abigeretur, vel se remitteret; atque adeò postea venit in agoniam, quasi videas Christum cum morte confligentem, & in ipso vitæ & mortis conflictio laborantem. Ex hoc conflictu, & doloris vehementia cum oraret prolixiùs, factũ est vt copioso sanguinis sudore difflueret vniuersum Christi IESV corpus, & sudoris sanguinei guttæ ad terram vsque descenderẽt, terraq; Dei sanguine maderet. Nihil citra mortẽ potuit validius veram Christi humanitatem demonstrare; hæc enim cum verissimè fierent, ex verissima Christi humanitate prodire necesse est. Verùm extrema hæc afflictio atque agonia non faciebat vt animum remitteret aliqua ex parte Christus, sed summa constantia, fortitudine, magnanimitate, quæ in vires corporis redundabant, ad passionem & mortem sese offerebat. Itaque post agoniam, post sanguinis sudorem, venit tertiùm ad tres discipulos, alia ratione exprobrans illis somnum, per ironiam. Dormite, inquit, iam, & requiescite, sufficit: quasi diceret; iam etiamsi velitis dormire, id non poteritis, sat dormistis hactenus superq́; nunc adsunt qui vos excitabunt atque exagitabunt; ecce hora mea appropinquabit, ecce propè est proditor Iudas, ecce cum illo armata multitudo; surgite, eamus. Surgunt non hi tres solùm, sed alij vocantur octo, omnes Christum sequuntur: procedit verò IESVS obuiam Iudæ & armatis. Est autem rationi consentaneum, cum tertio oraret Christus Angelum esse missum à Deo, qua de re cum solus Lucas tradat, & tres orationes non explicet, quod dicit; ad tertiam potiùs orationem pertinere videtur; nam agonia, orandi prolixitas, sudor in vltima oratione res ipsa postulat vt euenerint, ante quæ dicitur confortatus ab Angelo. Adde quod subditur; cum surrexisset ab oratione, quasi ad eam non rediturus. Præterea inuenit tres Apostolos dormientes iam, non tam somno grauatos vt priùs, quàm tristitia, post duas interrogationes. Etiam quod subiungitur, hanc sententiam confirmat: nã post primam orationẽ nõ dixit; surgite, post secundam, nihil; surgite igitur post tertiam dixit. Nec est verisimile hoc, orate, retulisse Lucam ad primam orationem: nam contigisset in prima oratione confortatio, agonia, prolixitas & sudor, quod nemo dixit.

Theoph. in 26 ca. Matt.

F. Archangelus Michaël ad IESVM in specu orantem & afflictum è cælo descẽdit, missus à Patre Deo vt IESVM confirmaret atque corroboraret. O Angeli excellentem dignitatẽ, qui homini Deo suppetias venerit! O hominis

Dei admirandam infirmitatem, quæ serui sui ope egeret! Quis assequi vel cogitatione possit quid Angelus Christo dixerit, quibus verbis illum solatus sit ac confirmauerit, quid Christus responderit, quo pacto suum dolorem & afflictionem exposuerit? Tandem aliquid quidem effecit Angelus, sed ita vt eo discedente Christus acerbiùs angeretur.

G. Locus, quò semel venit Christus ad tres Apostolos, illos excitauit & castigauit verbis, quòd vna hora cum ipso non potuissent vigilare: nominatim verò Petrum increpauit. Eodem iterum cum venisset, excitat quidem dormientes, quæ fuit tacita & vehemens increpatio: hærent ad eius conspectum, sed eos non increpat sed dimittit, quasi idem vellet ipsos intelligere atque priùs dixerat: tertium verò ad eos rediens ironia vsus est, quod priùs exposuimus.

H. Iudas interim proditor accepta cohorte, & à Principibus & Pharisæis ministris, Hierosolyma egressus ducebat ad Gethsemani armatorum manum, cum lãternis & facibus, antecedens ipse plenus furijs & Dæmone. Vide diabolos impellentes non solùm Iudam, sed turbam, & Principes Sacerdotum, Magistratus templi, & Seniores qui multitudini se adiunxerant. Conuenerant vndecim ad Christum discipuli, eos ipse præcedit, & obuiam progreditur Iudæ proditori, & turbæ armatorum: sequuntur discipuli. Sunt autem in superioribus actionibus personarum affectiones considerandæ: Christus mærens, desolatus, tristis, opis angelicæ atque humanæ indigus, pauidus, tædio affectus, in agonia factus, & in extrema vitæ linea cum morte congressus, sudorem sanguineum sudans, sanguine copiose diffluens ad terram vsque, & tamen cum summa patientia, longanimitate, fortitudine, constantia, magnanimitate, eò sese propensiùs ad mortem offerens, quò acerbior ea, & indignior erat futura: Apostoli octo illi profundo somno sepulti, toto tempore quo Christus orauit, tres excitati nihilò secius identidem obdormiunt: omnes mærore, timore, anxietate consternati vix sunt apud se. Quid Virgo mater? Hæc omnia vt præsentia contemplabatur, secundum filium animo patiebatur, mærebat, dolebat maximè: verùm constãter atque heroicè, ad filij imitationem. Aliæ mulieres rerum quæ gerebantur ignaræ, abitione tamen IESV, tristitia matris, mortis recordatione à Christo prædictæ omnia timebant, in summo erant animi mærore atque anxietate.

AD CHRISTI PASSIONEM MEDITANDAM PRÆLVDIVM.

ET quoniam hîc pati incipit Christus, & sanguinem pro nostra mortaliumomniũ redemptione effundere, nõ erit abs re aliqua compendio annotare, quæ & his meditationibus possint aliquam vtilitatem afferre, & ad reliqua Christi mysteria accommodari. Quis igitur patitur? quis crucifigitur? quis moritur? Filius Dei Patris omnipotẽtis, Deus ipse omnipotens, impassibilis, immortalis, Patri consubstantialis, hic est qui patitur in humanitate, crucifigitur, moritur. Paturné diuinitas, vel Deus in se crucifigitur, moritur? Nihil horum: neque diuinitas, neq; Deus in se, sed verbum Dei, propter vnionem personalem qua vnitum est huic humanitati, recipit in se has passionum enunciationes: vt enim verè factus est homo Dei filius, & hæc vnio fecit vt verè esset homo in vnitate diuini suppositi, ita efficit vt verè qua homo pateretur, crucifigeretur, moreretur; nihil in sua diuinitate, nihil in verbo patiens, sed in humanitate & carne assumpta.

Cum igitur patiebatur ille homo IESVS, eratne cęli & terrę, Angelorũ & hominũ creator & Dominus vt nunc est? Erat vt est nũc planissimè; erat splẽdor gloriæ, & figura substantiæ patris, portabat omnia verbo virtutis suæ, lux erat infinita, potentia immensa, in ipso erant, in ipso mouebantur & viuebant quæ viuebant & mouebantur omnia, erat Angelorum & beatitudo & gloria, cælum & terram ipse implebat, ipse gubernabat. Quid secundum humanitatem? Vera erat Christi IESV humanitas ex anima rationali & corpore, vtroq; perfectissimo cõposita, omniũ quoquot fuerũt, sũt, vel erũt excellẽtissima. Hæc erat verbo Dei vnita hypostatica vnione, in persona filij Dei, non sua. Itaque subsistebat in verbo illa humanitas, vnde homo ille verissimè erat Deus, filius Dei, verbum patris æterni. Quænam erat in Christo excellentissima gratia, & est? Ea quam appellamus vnionis, qua verbum Dei factum est homo, atque sustentat in vnitate personæ suæ diuinæ illam

næ illam Christi humanitatem. Quid in anima eius est contemplandum? Gloria Paradisi summa, gratia item summa. Erat igitur Christus in gloria, & Paradisi cœlestis delitijs quãdo patiebatur: verùm Dei miraculo fiebat, vt ea gloria nec in corpus redundaret, nec in animam, quâ illius corporis erat forma, vel quâ ex viribus corporis operabatur, & erat inferior portio, vt videlicet pati Deus secundum humanitatem posset. Nam nisi gloriam animæ Christi Deus cohibuisset, ea corpus gloriosissimum reddidisset, & animam beatã planissimè; nec potuisset vniuersa creatura humanitatem illam ne minima quidem ex parte offendere. O admiranda atque adoranda Dei nostri mysteria! ô benignitatem omnibus Angelis & hominibus prædicandam! Porrò autem gratiæ Christi effectus hic erat, vt non solùm ipse Deo Patri esset supra quã dici potest acceptissimus, atque omnes eius actiones & opera gratissima, sed vt per ipsum, per eius actiones omnes & opera in omnes gratia deriuaretur, omnes virtutes, omnia dona omnibus communicarentur, æternam gloriam tandem per ipsum omnes cõsequerentur, quotquot eius doctrinam reciperent, & illi obtemperarent: factus est enim omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ. Christus enim omnia in omnibus adimpletur, totus scilicet in membris, non tamen singulis, ne nulla sit diuersitas meritorum. Itaque cum sibi nec gratiã meritus sit Christus, nec gloriam, nec virtutes, nec dona (quæ omnia Dei beneficio per vnionẽ hypostaticã accepit) sed corporis tantùm glorificationẽ, nominis exaltationem, resurrectionẽ à mortuis &c. nobis tamen & illa, & hæc meruit copiosissimè atque efficacissimè. Sed copiosam animaduerte Christi IESV redemptionem; à primo vsque momento conceptionis in Mariæ Virginis matris vtero, & sibi, & nobis omnia promeritus est futuræ passionis & mortis, vitæ suæ, omnium operum applicatione ad Dei Patris gloriam maiorem: idem tota vita, idem passione & morte consummauit. Vidit Christus in verbo & diuina sua essentia habitualiter omnia quæ sibi & Patri erãt possibilia: vidit per species creatas Christi anima quæ erant omnia, quæ fuerant, quę erant futura; sciuit quinam essent credituri, & fidẽ operibus essent expressuri, quinam à fide defecturi, qui erant in gratia perseueraturi, qui non; denique qui saluandi essent, & qui damnandi; offerebat vitam suam, passionem & mortem pro omnibus quidem sufficienter, efficaciter pro solis prædestinatis. Nã cum omnia haberet in numerato, hos tamen præter ceteros ab æternitate, atque in æternitatem dilectos habebat. Adhæc erat Christus supra omnem vel hominum, vel Angelorũ captum omnium virtutum excellentiis ornatissimus; quod faciebat Dei persona, vnio hypostatica, gratia eius summa & gloria: vnde rursus illud fiebat, vt nec fidem haberet nec spem; subierat enim locum fidei à primo cõceptionis momento excellentissima Dei, & earum rerum omnium quę fide continentur visio, spem excluserat Dei præsens fruitio beatissima: tametsi erant nonnulla quæ ex dispensatione carnis expectabat, nondum possidebat Christus. Contemplare in Christo patiente non solùm quæ dixi omnia, sed charitatem immensam, fortitudinem, magnanimitatem, patientiam, humilitatem, sapientiam, summas alias, excellentissimasque virtutes. Hæc autem cum ita essent, & omni ex parte esset ille homo consumatissimus, profecerat tamen sapientia ætate, gratia apud Deum & homines, didicit ex his quæ passus est obedientiam. Planè Christus IESVS progressum habuit in ætate, & in exercitio atque vsu virtutum ac donorum quæ acceperat: vtebatur naturalibus bonis, intellectu agente ac potestatis, & voluntate: ea exercebat quæ vel à naturali facultate, vel à supernaturali proficisci poterant & debebant, iuxta legationem & mandatum quod à patre acceperat: ita dicitur verè profecisse, non solùm apud homines, qui videbant maiora in dies Christum opera, & illustriora designare, sed etiam apud Deum. Illæ enim Christi actiones verus erat apud Deũ profectus, sinè quibus ad finem redemptionis humanæ veniẽdum non erat: tametsi nullius virtutis, nullius meriti in Christo fiebat accessio, nouum aliquid merendo, fiebat tamen amplior, fiebat copiosior ac consummatior Christi eadẽ illa redemptio & meritum. Quid prætereà proderit ad meditationem Christi passionis & mortis? Si perfectiones eius cõsideremus, non solùm quas perstrinximus, sed humanitatis naturales, animę videlicet excellentiam, & corporis, & omnium potentiarum, & sensuum omnium, tum interiorũ tũ exteriorũ. Harũ rerũ perfectio etiãsi humana specie cõtinebatur, tamen erat longè quàm aliorum omnium

Ps. 50. & 129. Heb. 5.

omnium hominum eminentior: erant enim illa omnia eius humanitatis, quæ hypostaticè erat verbo Dei vnita: erant etiam diuinitatis organa. Quæ diximus hactenus, ea faciebant vt indignissima atque acerbissima esset passio & mors Christi, ac proinde efficacissima supra quàm vel verbis, vel cogitatione assequi possimus. Sed quid, & à quibus passus est Christus? vbi, & propter quos? Quis fructus eius passionis & mortis? Sustinuit pœnas acerbissimas Christus, tum interiores animæ, tum corporis exteriores. Et interiores quidē animæ iam inde postquàm cōceptus est, doluit enim vehementer atque assiduè de omnibus offensis atque peccatis quę diuinitatem offenderant, offendebant, erant offensura. Si enim verè dixit Paulus, vt dixit; Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Quid de Christo IESV non possumus credere & debemus? Corporis exteriores sustinere incepit, non solùm à circuncisione, sed à natiuitate, lachrymis, frigore, egestate: hûc adde fugam in AEgyptum, abiectionem & humilitatem vitæ atque obscuritatem, antequam Euangelij prædicationem aggrederetur. Adhæc ignominias, opprobria, contumelias: bis tulit illum sublimē Dæmon per aërem, ter tentauit. Quoties eū voluerunt lapidare Iudæi? quoties manus in eum inijcere? semel etiam sui ciues eum propulerunt, vt præcipitem è montis prærupto darent? Quoties frigus, calorem, famem, sitim sensit? quoties luxit? quoties destitutus est, nec hospitio quisquam est illum dignatus, qui alioqui non habuit vbi suum caput reclinaret? Postremò quis enumeret pœnarū multitudinem quas in passione tota & morte pertulit? quis illarum acerbitatem exponere posfit? quis mortis infamiam, ignominiā, contumeliam, indignitatem? Sed de his peculiariter suis locis dicendum erit; nunc perstringamus reliqua. A quibus illata passio est & mors? Si nihil aliud, ab hominibus quos ipse cui illata est creauerat, quorum substantiam, motum, vitam, bona omnia continenter sustentabat, pro quibus homo factus erat, & mortalis, pro quibus patiebatur, quos summa charitate amplectebatur, quibus vitā sempiternam amarissima morte cōciliabat. Hæc indignissima sunt & luctuosa. Verùm adde quòd à suæ gentis hominibus morte turpissima afficiebatur, ab ijs ī quos tot beneficia cōtulerat, è quibus innumeros ęgros curauerat, mortuos suscitarat, quibus cælestem doctrinā benignissimè communicauerat: manus vero illi inferebant teterrimi latrones gentiles, tū Iudæi, hominum colluuies: tradebatur in mortem à discipulo, damnabatur inuidia & malitia Principum, interficiebatur à Præsidis ambitione. At vbi passus, vbi crucifixus est? In celebertima totius Orientis vrbe, etiamsi extra portam, quæ & à se, & Patre præter cæteras electa fuerat, infinitisque beneficijs ornata; vbi templum suum Deus esse voluerat, nullum alibi; Vbi religionē suam inter mortales vnicè collocauerat. In loco tamē clarissimæ vrbis infami atque contaminato, vbi scilicet homines flagitiosi supplicio afficiebantur; in monte Golgotha, idest Caluariæ, ossibus damnatorum, & Caluarijs, & omni immunditia pleno: etiam si illud fortassis verum sit, & ad mysterium referendum, primum hominem ibi magnum illum Adam fuisse sepultum. Contemplare hoc loco spectaculum indignissimum esse factum Christum IESV M Dei filium Angelis, qui & frequentissimi è cælo conuenerant, vel è cælo morientem Regem suum spectabant; Dæmonum principi Lucifero gratissimum, & turbæ nequam spirituum, quotquot permittebat Deus adesse; hominibus, hinc paucis bonis crudele, illinc multitudini, & hominū fæci, Iudæis & gentilibus optatum. Oculos hîc paululum mentis aperi, animaduerte singulorum animos, & affectuum varietatem. Propter quos mortuus est Deus? propter inimicos, omnes videlicet homines, propter eos qui illum supplicijs innumerabilibus, ignominia immensa atque opprobrijs, tandem acerbissima morte affecerunt. Erant enim omnes mortales Deo Patri, & Christo eius inimici, è quibus nullus faciebat bonū, nullus facere poterat ex se, ne vnus quidem: pro his omnibus, etiamsi non peccassent in similitudinem præuaricationis Adæ, id est etiamsi nihil peccati actualis addidissent, & tantummodo originale contraxissent, mortuus est Christus. Rursum pro ijs qui liberati per Christi sanguinem ab originalis peccati lue, tot scelera, tot flagitia in Deum commiserant, committebant, erant commissuri. Et hæc quidem commendabant Dei erga homines, & Christi IESV ineffabilem charitatē, nō tamē faciebant vt maior non esset passionis indignitas, crudelitas, interficientium ingratitudo atque iniustitia. Quis

2 Cor. 11.

Quis tandē tam probrosæ atque acerbæ mortis fructus? Multus, atque per omnem modū maximus. Restituuntur per Christi mortem ruinæ Angelicæ, repletur Paradisus, numerus à Deo ad gloriam cælestem prædestinatorum præstitutus impletur. Hæc verissima quidem sunt, sed illud simul est indubitatū, multò maiorem esse hominum multitudinē pro quibus mortuus est Christus, qui tamen ex eius morte nullam acceperunt vtilitatem, quæ eorum fuit culpa; qui filium Dei IESVM conculcarunt, & sanguinē testamenti pollutum duxerunt, & spiritui gratiæ contumeliam fecerunt. Quot ante Christū homines perierunt? pro his mortuus tamen est Christus. quot eo viuente? pro his passus est Christus. Hinc existit rursus passionis & mortis maior indignitas, hinc Christi dolor vehementiùs augebatur: videbat enim innumerabiles homines ex sua morte nullam accepisse, vel accepturos esse vtilitatem; atque adeò quamplurimos maiorem cōdemnationem: ex his verò quibus fructum & salutem sempiternam vel attulerat, vel erat allatura eius mors, quàm multos videbat qui in eius morte per lethalia peccata vel offenderant identidem, vel erant offensuri? Hæc faciebant omnia vt maiorem Christus conciperet mœrorem, maiorem dolorem sentiret.

Hæc pro compendio sat multa, cum tamen nihil satis esse posit ad fructuosam passionis Christi meditationem. Hæc meditaturus animo complectatur: illud verò præcipuè quod primo loco attigimus, quis nā sit qui patitur, qui moritur, si intima cordis pietate imbibamus ac retineamus, singularem fructum ex meditatione passionis & mortis Christi sumus relaturi. Alij alijs adnotationibus & præsidijs vtuntur, qua in re singuli abundent in suo sensu, cum humilitate cordis atque simplicitate: illud tamen meminerint, vt vnde Dominus sensum spiritus, ac fructum spiritualem subministret, ibi se exerceant, nec facile ad alia animum diuertant. Mihi vsuuenit placere, si in meditationibus passionis Christi, sanguinis præcipuè effusionum, quatuor capita meditemur: primum rei indignitatem infinitam; dum vulnerari à teterrimis hominibus Dei filium, Deum ipsum omnipotentem conspicimus: secundum doloris quem patiebatur homo ille Deus acerbitatem: tertium sanguinis ipsam effusionē, quæ per mortem Christi vitam mihi parit: quartum si meditemur quid sacrosancta Mater virgo patiebatur, siue absens ex meditatione, siue præsens ex rerum præsenti contemplatione. Qua in re illud piè credere possumus, quod beneficium tam multi pij homines ac mulieres à Deo sint consequuti, vt quasi præsentia mysteria passionis ac mortis Christi contemplarentur absentes, id beatissimæ Virgini Dei matri Mariæ non esse negatum. Illud postremò addam, multis prætermissis: qui passionem & mortem Christi est meditaturus, ad animi mœrorem, & Christi compassionem se comparet, omnem à se voluptatem & lætitiam abijciat, vt idem in se posit sentire quod in Christo IESV: tum illa duo addat, gratiarum actionem pro singulis Christi doloribus, tum vt per singulos gratiam aliquam à Deo & Christo petat.

MEDITATIO.

Video te sancte IESV, præterquam quòd mortem tuam in cœna Simonis leprosi, in typica cœna, in sacrificio & sacramēto Eucharistiæ tuæ sacræ repræsentasti, adire nunc acerrimam mortis tuæ repræsentationem, & confligere acerbissimè cum morte ante mortem; & ita confligere, vt morti aduersum te permittas vires citra mortem maximas. Quid sæuis ô mors? quæ est ista tua ferocia tam truculenta? Non sat tibi erit si Deum interficias in cruce, nisi etiam in horto tàm acerbè, tàm implacabiliter affligas, & ante mortem necare moliaris? O impia mors, immitis, sæua, crudelis, pessima, filia peccati primogenita, quæ tàm es peruersa & mala, vt te Deus non fecerit, sed peccatum. *Rom. 5.* Tu hêu nimiùm regnasti. Sed video vnde sit illa atrocitatis tuæ impotentia, in te enim operabatur Dæmon, qui concepta ingenti iracundia, quòd suspicaretur sibi tempus libertatis diabolicæ modicū restare, & se immaniorem facit, & te erga innocentem IESVM. *Apoc. 12* Ergóne magne & parue IESV, potens & infirme, tàm fuit vehemens & acris illa mortis tuæ repræsentatio, & tuorum cruciatuū, vt ad mortis portam ipsam te adigeret metus & tristitia? Causam nobis obsecro benigne IESV explica tui metus & tristitiæ. Obuersabatur ob oculos

los mentis meæ infinita illa Iudæorum & gẽtilium atrocitas in meam vitam, catenæ, vincula, raptationes, colaphi, alapæ, ſputa, vulſiones, cum inſanis increpationibus atque irriſionibus coniunctæ & contumelijs, flagella, corona ſpinea, crucis baiulatio, crucifixio, crucis leuatio, crucis ſuſpendium, mors tandem ipſa, & ea quidem plena omnis dedecoris & ignominiæ. Simul videbã immenſam Iudæorum & Gentilium impietatem, fructũ verò ex mea cruce etiamſi qui in prædeſtinatione mea erat videbam ingentem, tamen innumerabili hominum multitudini fructum ex ea nullum, atque adeò maiorem ſciebam inde à multis acceptum iri condemnationem. Hæc verò omnia vt contemplabar ego clariſſimè, & futura eſſe certiſſimè ſciebam, ita anima mea in magnas anguſtias cõijciebatur, ſæua triſtitia, pauore, & tædio conflictabar; quæ eò erant acriora, quòd cum potentijs ſenſitiuis erant coniuncta, & toti humanitati acerbiſſima. Itaque eò fuit progreſſum vt in agoniam venirem & luctam cum morte, orarem verò factus in agonia prolixiùs, vnde tanta extitit etiam corporis anguſtia, vt quaſi ad mortem properaret natura, in profluuium ſudoris ſanguinei exæſtuaret.

Audio ſancte I E S V, & credo omnia: ſed illud cupio doceri, quænam fuerit tanti doloris ratio? & quo pacto anima tua in afflictione fuit, beata cum eſſet? Probo quòd primũ fide omnia concepiſti; ea enim via eſt ad myſteriorum meorum intelligentiam. igitur ratio tàm vehementis metus hæc fuit: natura ipſa hominis quem ego creaui facit, vt nihil illi ſit morte terribilius; creaui enim hominẽ inexterminabilem: faciunt autem cruciatus ſi addantur, mortem vt acerbiorem, ita horribilem magis. Quod ſi perfecta natura ſit, qualem ego habui, ibi verò longè maior eſt & metus & horror, vt eſt illa mors magis cõtra naturam. Hæc fuit ratio tam acris meæ mortis, timoris & triſtitiæ. Volui ſimul verã eſſe meam humanitatẽ docere excellenti exemplo, & mereri apud patrem vt meis martyribus, & meis Chriſtianis formidabilis ne eſſet mors & cruciatus: illum enim metum mea infirmitate ego debilitaui, nec patior vt quam vim in me exeruit mors, eam in meos obtineat: atque adeò facio ſæpenumerò vt vel parum, vel etiam nihil ſentiatur & mors, & mortis cruciatus. Quòd autem anima mea Deum cùm proſpiceret in ſuo cõſpectu ſemper, dolere, & triſtari, & pauere potuerit, illud fuit myſteriũ in mea vita mortali perpetuũ, vt ſimul & Deus eſſem, & homo; paſſibilis, & impaſſibilis; mortalis, immortalis; omnipotens, infirmus; beatus, viator. Video magne I E S V, & credo pleniſſimè: ſed nondum ſatis intelligo. Audi igitur. Anima per actionem intellectus & voluntatis erat beata, quũ Deum videret clarè in ſe, eoque frueretur; atque eum ſtatum in æternitate perpetuò poſſidebat. Hanc beatitudinem obtinui ego perfectiſſimè iam inde ab incarnatione mea: ſuſpenſus verò fuit illius gloriæ ſplendor & cõmunicatio in corpus per diuinum miraculũ; neque enim aliter compleri potuit humana redemptio per meas paſſiones & crucem. Itaque tota illa mea gloria animæ, etiamſi immenſa, veluti ſe colligebat in ſe, & animam quidem meam faciebat perfectè beatam, eandem tamen vt corpori vnitam, & corporis viribus vtentem, ita relinquebat paſſibilem, vt ea quę corpus affligebant pertingerẽt ad animam, & ea ipſa, vt corpus fouebat, pateretur. Quare virtus diuina faciebat vt animæ paſſionibus nõ corrumperetur eiuſdem gloria, ſed ſimiliter conſeruaretur, atque ſi nullum pateretur detrimentum. Sis benedictus Domine I E S V, illuminaſti cor meum: ex eodem igitur miraculo naſcebatur quòd ſic orares: neque enim ita oraſſes, ſi anima tua, cũ beata eſſet, non ſenſiſſet tamen corporis paſſiones, & illas tu non aſſumpſiſſes. Vt operabatur ergo anima tua per potentias, iuxta quod erat ſimul paſſibilis, vt fugiebat ac timebat paſſiones, ita orabat, ac vehementer orabat: verùm vt erat eadem beata, atque iuxta inferiorem partem rationi perfectè ſubiecta ſimpliciter non orabat, ſed ſub conditione; ſciebat enim quod petebat non eſſe impetrandũ. Myſterium igitur hoc erat: dolebat anima, triſtabatur, timebat; cum quo erat coniunctũ vt peteret liberari. O Chriſte I E S V, quot ex hoc tuo metu, & oratione, & agonia, & ſudore prouenerunt nobis diuina emolumẽta! Iam primùm intelligimus quàm tibi fuerit acerba paſſio tua & mors, quum illius cogitatio tantam tibi attulerit afflictionem. Aſſumpſiſti præterea illum mortis & ſuppliciorum metum, vt temeritatem, & ſtupiditatem naturæ ſciremus nobis eſſe fugiendam, ac timendam ſecundum rationis rectæ iudicium; vnde & mala per te auerteremus: nec propterea debere nos de ſtatu mentis noſtræ & ſpiritus

Sap. 2.

ἐπὶ ἀφθαρσίᾳ.

DE IVDAE PRODITIONE.

Veniunt ad hortum armati. 108

Iisdem capitibus. lxxxi



A. *Accedit ad* IESVM *Iudas, osculatur eum; respondet ei benigne* IESVS. *Nihil milites mouere audent. Redit ille ad cohortem.*	B. *Procedens* IESVS *interrogat; Quem quæritis?* C. *Solo verbo Iudam, militesque resupinos prosternit omnes.*

ritus decidere. Illud verò singulare fuit tuum beneficium, quòd per tuum metum nostris timoribus prouidisti, etiam naturalibus; ne nobis essent tam molesti, quàm fuissent futuri. Orare verò docuisti perfectissimè, & perseueranter; quod ter orasti & eâdem de re, & de ea re quam sciebas te non esse impetraturum; vt magnum affectum nos afferremus ad orationem, magnum desiderium & constās; deinde vt Dei voluntatem nostris orationibus pro regula poneremus, in ijs quidē quæ ad salutem animæ necessaria non sunt, semper omni ex parte, siue Deus det quæ postulamus, siue non det; siue statim concedat, siue non statim; siue aliter quàm nos petimus tribuat, siue aliud det: in rebus verò ad salutem necessarijs, rei magnitudinem & modum ad Dei voluntatem referamus: denique omnia ita petamus, vt voluit Deus à se peti. Quòd autem in agoniā venisti orās, quòd prolixiùs orasti, quòd sudasti sanguineum sudorem ad terram vsque decurrentem, quæ corda non moueat? Deus enim illud supplicium patiebaris; & pro quibus? pro abiectissimis atque indignissimis. Quis porrò inde non moueatur ad deuotionem orationi adiungendam, & acrem contritionem & humilem? tum ad plenitudinem orationis, & prolixitatem, si non verborum, certè pietatis? Quis non nitatur ita orare, vt sensus etiam ipse ex orationis cōtentione & deuotione variè afficiatur, animo quidem semper, corpore etiam frequenter? Doce nos benigne IESV, huiusmodi rationem orandi exercere, vt oremus vero spiritu & vera mente, & des vires tuas, quibus perfectè orare Patrem, & te, & Spiritum sanctum possimus; per tuæ huius orationis virtutem, & earum afflictionum quas in hac oratione perpessus es, vt vigeat in animis nostris vis tua diuina. Amen.

DE IVDÆ PRODITIONE.

Veniunt ad hortum armati.

IISDEM CAPP.

In lxxxi. imaginem adnotatiuncula. *lxxxi.* 108.

A. *Accedit ad IESVM Iudas, osculatur eum: respondet ei benignè IESVS: nihil milites mouere audent: redit ille ad cohortem.*

B. *Procedens IESVS interrogat; Quem quæritis?*

C. *Solo verbo Iudam, militesq; resupinos prosternit omnes.*

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
			Sciebat autem & Iudas qui tradebat eum, locū: quia frequēter IESVS conuenerat illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum [a] accepisset cohortem, & à Pontificibus & Pharisæis ministros, venit illuc cum laternis & facibus & armis.
Adhuc ipso loquente ecce Iudas vnus de duodecī venit, & cū eo turba multa cū gladijs & fustib9, missi à Principibus Sacerdotū, & senioribus populi.	*Et adhuc eo loquente venit [a] Iudas Iscariotes vnus de duodecim, & cū eo turba multa cum gladijs & lignis, missi à summis Sacerdotibus & Scribis & Senioribus.*	*Adhuc eo loquente, ecce turba,*	

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
Qui autē tradidit eũ, dedit illis signũ, dicēs; Quemcũque osculatus fuero, ipse est, tenete eũ.	*Dederat autem traditor eis signum, dicens; Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eũ, & ducite cautè.*		
		Et qui vocabatur Iudas, vnus de duodecim antecedebat eos, & appropinquauit IESV vt oscularetur eum.	
Et confestim accedens ad IESVM, dixit; Aue Rabbi: & [a] osculatus est eum. Dixitq́ illi IESVS; Amice, ad quid venisti?	*Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait; Rabbi: & [a] osculatus est eum.*	*IESVS autē dixit illi; Iuda, osculo filium hominis tradis?*	
			IESVS itaque sciens omnia quæ vētura erāt super eum, processit, & dixit eis; [b] Quem quæritis? Responderunt ei; IESVM Nazarenum. Dixit eis IESVS; Ego sum. Stabat autē & Iudas qui tradebat eũ, cũ ipsis. Vt ergo dixit eis, ego sum; [c] abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogauit eos; Quem quæritis? Illi autem dixerunt; IESVM Nazarenum. Respondit IESVS; Dixi vobis quia ego sum: si ergo me quæritis, sinite hos abire: vt impleretur sermo quem dixit; Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam.

ADNOTATIO.

A. CVM esset in sua oratione Christus & angustijs, veniebat ad hortum Gethsemani Iudas cum cohorte Romanorum militum, cum ministris Iudæorum, & Principus, & templi Magistratibus, & Senioribus vt IESVM ipsis proderet: eò autem peruenit adhuc loquēte IESV discipulis. Hîc vides cohortem, idest quingentos quinquaginta quinque milites Romanos pedites, ante cohortem Tribunum, in media cohorte Draconarium, qui signum, cui erat de more Ro- Vege

re Romanorum Draconis insigne, altè gestabat, deinde Centuriones cum suis insignibus, crista videlicet, & paruo signo in galeis, equites præterea quinquaginta: cohorti coniungebantur ministri Iudæorum, satellites scilicet Magistratuũ templi & Principum, horum & Seniorum familiares cum gladijs & fustibus. Cur tam multi venitis Iudæi? cur armati? Timebatis opinor: sed quid timebatis? non discipulos IESV plebeios homines atque inermes, non turbam; nam nocte nulla erat hominum turba timenda. Esto fortassis & hanc timebatis homines ignaui & timidi, nonne simul illius diuinæ virtutis, quam in IESV toties animaduerteratis, vobis venit in mentem? nonne illa vos multò vehementiùs terrebat? Igitur paratis cohortem & satellites aduersus diuinam potentiam Christi? O vesaniam singularem! Animos Romanorum considera atroces atque insolentes, Iudæorum miseros sed crudeles, insaniam Principum, perfidiã atque impietatẽ Iudæ, in omnibus his sæuientes Dæmones: contra verò boni IESV mansuetudinẽ atque magnanimitatẽ, Apostolorũ ancipitẽ trepidationem. Expectauerat mansuetus IESVS quos sciebat ad se properare, nunc progreditur illis obuiam: Iudas verò, qui ante turbam veniebat, accedens osculatus est IESVM; Aue, inquit, Rabbi; vt co signo eum designaret ac proderet: IESVS verò benignè illũ accipit; Amice, inquit, ad quid venisti? Iuda osculo filium hominis tradis? Quid impietate Iudæ execrabilius, quid Christi mansuetudine diuinius, quid amabilius? & tamen Iudæ atrox malitia beneficijs inflammatur. Homo detestabilis, nonne intelligis Christum te ad salutem vocare & amicitiam, quem sciebat hostem, & parricidam teterrimum? Amicum te vocat, qui aliquando fueras, non qui esses, sed qui esse debebas, & cupiebat te esse, ad quod etiam te inuitabat. Sed cum redijsset ad cuneum armatorum Iudas, IESVS vlteriùs progreditur ad turbam? Nonnè signum inter vos conuenerat? cur non irruitis Iudæi? Cur ne Romani quidem? Deus erat IESVS, nolebat teneri vel pati, nisi sua voluntate, quod fit apertiùs sequenti adnotatione.

B. Nihil audebant Iudæi, nihil Romani, nihil Dæmones, stupent omnes ad conspectum IESV. Ad hos igitur propiùs accedens IESVS; Quẽ, inquit, quæritis? Sed qua mansuetudine hoc dixit? sua, Dei. Attoniti quidem erant omnes, sed respondent tamen timidè Tribunus, Centuriones, Antesignani cum templi ducibus; IESVM Nazarenũ. Respõdet IESVS; Ego sum. Quis es bone IESV? Ego sum qui sũ, ego Dominus & Deus vester, ego sum IESVS Nazarenus, quẽ vos quæritis. Cur ne nunc quidẽ impressione facta IESVM comprehenditis? Iudas enim osculo prodidit, ipse se cũ professus est quem quæritis.

C. Exeruit Christus nonnihil virtutis è diuinitate cum dixit, ego sum, quæ illos adeò perculit vehementer, vt exanimati omnes cum suis armis retrorsum abeuntes in terram resupini vnus super alium prosternerentur, & Iudas quidem cum illis. Aspice simul Dæmones cum illis in terram deiectos volutari diabolicè. Respirãt paululum Apostoli. O incredibilem obstinationem! ne tum quidem virtutem agnouerunt diuinam: nam cum vim illam remisisset Christus, exiliunt Dæmones, surgunt omnes: rursum idem interrogat mitis IESVS; Quem quæritis? idẽ inclamant; IESVM Nazarenum: iterum respondet IESVS; Dixi vobis quia ego sum, verũ vim non exerit diuinitatis: vt intelligere possent, IESVM illic se Deũ, hîc hominẽ esse professũ; illinc non potuisse interfici, hinc posse, sed ipso permittente posse, ipso nolente non posse.

MEDITATIO.

Adeste huc, aduertite, animaduertite omnes quotquot deuotionẽ amatis, & piã orationem sectamini, & meditationem passionis & crucis IESV Christi cupitis exercere, vt debemus omnes: attendite ad mirabilia quæ facit in Christo Deus, quæque admittit in se mansuetissimus agnus, Deus ipse omnipotens pro inimicis suis; & idem sentite in vobis, quod in Christo patiente & moriente; quæque in ipso geruntur, eadẽ in vobis fieri non existimetis solùm, sed eam cordis pietatem concipiatis, vt in vobis ea fieri spirituali quadam experientia percipere possitis, etiam exterioribus sensibus communicare Christo propitio. Verùm facit nostræ mentis inertia, & spiritualium sensuum hæbetudo, vt hæc inusitata & aliena videantur, quæ esse non deberent: quid enim coniunctum magis est cum Christiano homine, quã mortẽ Christi sentire? vt qui in mortẽ Christi baptizatus sit, & in mortem eius cum illo consepultus, & complantatus factus sit simi- *Rom. 6.*

 litudini

militudini mortis ipſius. Itaque hæc ſcite deberemus omnes, non ſpeculatione tantùm (nõ enim ſpeculatione tantùm tradũtur) ſed praxi, & ſenſu deuotionis, & pio nos tangente affectu, & quadam ſpiritus experientia. Quid ergò ſentire deberemus? Quod vetus homo *Rom. 6.* noſter ſimul cum Chriſto crucifixus eſt, vt corpus peccati deſtruatur & vitiorum. Hanc mortem in nobis ſentiamus, ac confirmemus in dies. Quid verò ſignificat Paulus, cũ dicit; Hoc ſcientes, quòd vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt? nõ enim nudam ibi ſciẽtiam requirit, ſed piam, & affectu rei conſentaneo imbutam: eſt enim baptiſmus noſter in Chriſto, mortis eius virtus nobis communicata; cruci enim affixum eſt peccatum, vnde mortui omnes ſumus peccato, vnde ſepulti, vt cum Chriſto mortui, & ſepulti cũ Chriſto reſurgamus in nouitatem vitæ, & gratiæ, & lucis diuinæ, nihil in nobis veteris hominis agnoſcentes. Alia eſt ratio ſentiendi mortem Chriſti in nobis & reſurrectionem, ſi efficaciam mortis peccati ex illius morte perſpiciamus, quaſi ſurculi inſerti mortis ipſius ſimilitudini; & ſciamus corde & ſpiritus guſtu, quia ſimul vetus homo noſter crucifixus eſt, & quòd accepimus vim mortis peccati à morte Chriſti, qui peccatum non fecit, ſed pro noſtris peccatis mortuus eſt, vnde & vim reſurrectionis ſpiritualis adipiſcimur. Sapiẽtiſſimè his metaphoris vtitur Paulus, vt per res admodum ſenſibiles potentiæ noſtræ moueantur, & in ſpiritus ſenſum aſſurgant. Petrus etiam ſalutariter nos paſſionis Chriſti *1. Pet. 4.* meditatione armat, inuitat etiam ad exem- *1. Pet. 2.* plum & imitationem; Chriſto igitur, inquit, paſſo in carne, vos eadem cogitatione armamini. Et rurſum; Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum. Arma dãt nobis fiduciam & ſecuritatem, armis protegimur ab aduerſarijs, armis pugnamus cõtra aduerſarios: hæc tamen non facient arma, niſi nos illis ſcitè & fortiter vtamur. Sed quid in nobis armatur illa cogitatione? Mẽs, animus, voluntas, cor, potentiæ omnes, quibus contra hoſtes noſtros pugnandum eſt. Quapropter illas potentias armis illis indui neceſſum eſt, ipſis ſe munire, illorum virtute imbui; vt legitimè illis & vtiliter vti poſſimus, & victoriam adipiſci. Exemplum verò Chriſti paſſionis humana exempla omnia infinita virtute antecellit; nam illa creatam vim continent, hæc diuinam; hæc diuinitùs nos mouẽt & iuuant, cæleſti quodam numine ad corda noſtra penetrante. Et exempla quidem ad praxim per ſe ſpectant, non ad ſolam rerum ſpeculationem; exemplum enim propterea proponitur, vt animum & vim ab illo accipiamus, & ad imitationem nos per illud exerceamus. Commendamus igitur fratres, ad veram quidem myſteriorum paſſionis & mortis Chriſti intelligentiam; maiori tamen cura aſpiremus & pietate ad illorum myſteriorum internum ſenſum, & ſpiritualem vtilitatem: non enim vbi plus eſt ſcientiæ, ibi maior animi noſtri fructus, ſed vbi ſpiritualis ſenſus & guſtus rerũ plurimus eſt, ibi vberior fructus. Quid igitur poſt orationem facis Chriſte bone? Videbam proditorem Iudam ad meam mortem atroci animo properantem cum armata Iudæorum manu & Romanorum: excuſſi illum timorem & tædium generoſe, ac proſilij quaſi exultans gigas ad currẽdam viã paſſionis & mortis; atque adeò potentiùs quò- *Pſal.* uis gigante exilij, & conſtiti in acie aduerſus mundum, carnem, & diabolum, mortem, infernum, & peccatum. Hæc ſtabant contra me in acie, non ſolùm Iudæi & Romani; ſed per illa, ac pro illis hi bellum illud contra me ſuſcipiebant. Videbam Principem Satanam cum ſceleſtiſſimis Diabolis, præter alios qui aderant frequentiſſimi, ad atrocitatem acuere homines illos teterrimos. Signum dat Iudas quod inter eos conuenerat; Salue, inquit, Rabbi. O ironiam execrandam, ô funeſtam ſalutationem! & oſculatur IESVM. Vide ex ore nefandi latronis efflari in IESVM auaritiam, parricidium, impietatem, omniũ ſcelerum obſcænitatem: refundi tamen ex diuino IESV ore manſuetudinem, benignitatem, diuinitatem. O abominandum Iudæ oſculum! ô IESV adorandum! Non mouetur tamen oſculi IESV diuina virtute proditor, mouetur Iudæ oſculo manſuetus IESVS, clementer illum compellat; Amice, ad quid veniſti? Non ſolùm non detrectat oſculum Iudæ mitis IESVS, ſed illum verbis etiam inuitat ad ſanitatem, aperit portam illi ad amicitiam, allicit ad ſceleris ſui confeſſionem: ſæua tamen obſtinatio Iudæ fecit & obcæcatio, vt beneficio ſummo ad maleficiũ nefarium abuteretur. Redit ad armatos, ſtat in acie, atque etiam ante aciem contra Chriſtum. Quis ex his rebus non timebit? quis nõ cauebit? quis contra non ſperabit? Iudas Apoſtolus Chriſto aliquando acceptus, ſi po-

ſtica

ſtea Diabolus: audit tamen doctrinam Chriſti; videt miracula, accipit facultatem conſecrandi Euchariſtiam & miniſtrandi, recipit corpus & ſanguinem I E S V ex eius manibus, toties admonetur à Chriſto officij ſui & pietatis; & tamen non retardatur à ſuis ſceleribus, non à proditione Chriſti. Quis non timeat Dei occulta iudicia, qui hæc paſſus ſit in Apoſtolo? Quis ne ſimiliter ſibi eueniat non formidabit? Quaſi verò Diabolo nos propter res viliſſimas non tradamus toties Chriſtum, qui in nobis habitat per gratiam: audimus verò doctrinam Chriſti & Apoſtolorum, videmus ex fide miracula, ſacramenta accipimus, Euchariſtiã etiam frequentiùs; vtinam nunquam vt Iudas, admonemur officij & pœnitentiæ identidem; & illa videmus in Iuda, & erimus abſque metu? & non exhorrebimus ad Iudæ calamitatem? non cauebimus? Iam ſi quis præterea ſit Sacerdos, ſi Religioſus, ſi Epiſcopus, nonnè magis etiam erit Iudas quàm Iudas, ſi piè non viuit, ſi vocationem non tenet & pietatem? Quis verò contrà non ſimul cauebit, & ſperabit, vbi alias miſericordias in Iuda contẽplabitur, tum oſculum, & verba illa; Amice, ad quid veniſti? Cauebit quidem ne non reſpondeat admo-
3. nitioni diuinæ, pulſui manus Domini, qui ſemper ad oſtium cordis noſtri ſtat & pulſat: ſperabit verò, modò nolit eſſe Iudas: quod qui volet, deterior erit quàm Iudas; ille enim exemplum ſui nõ habuit, nos habemus ipſius. Illud autem animaduertendum, & quidẽ ſumma cum humilitate & metu; vbi tentat quempiam Dæmon, & eò venitur vt tentationi videatur conſenſurus, aperiat interiorẽ aurem ad vocem Chriſti, qui tunc ſimiliter atque Iudæ loquitur ſuauiſſimè; Amice, quò deueniſti? Iudas me tradere voluit Iudæis, nõ ſtatim interficere; tu, ſi conſentis in peccatũ, non ſolùm me trades Diabolo, ſed continuò crucifiges quod in te eſt; certe gratiã per quã ego in te ſum necabis. Quid porrò geſtum eſt magne I E S V? Volui omnibus demonſtrare me meâ volũtate pati pro mortalibus, proceſſi armatis obuiam, interrogaui; Quem quæritis? Dicunt; I E S V M Nazarenum. Reſpondi; Ego ſum: quibus verbis aliquid addidi meæ virtutis, qua vires armatorũ omnium eneruaui, & omnem multitudinem in terram proſtraui, & cum ipſis Iudam, Satanã, & eius omnes ſatellites. Victi igitur eſtis omnes Romani, Iudæi, orbis vniuerſus, omnes Dæmones. Eodem negotio, imò abſque vllo negotio potuit Chriſtus omnes homines cõculcare. Cur non pergis ita hoſtes tuos accipere maxime I E S V? Hac ratione ſi egiſſem, perierat ſalus veſtra, & mea veſtri redemptio. Non enim veni in mundum, vt cum hoſtibus ſola potentia diuinitatis dimicarem, vel eos vincerem (id enim de cælo poteram) ſed ex infirmitate aſſumptæ humanitatis fuit mihi cominùs confligendum: & tamen meam virtutem ſimiliter exero in hoc etiam genere belli; proſterno enim hoſtes meos & conculco, frango eorum ſuperbiam humilitate, robur infirmitate, mortem ipſam morte mea expugno. Itaque cum me ligant, cædunt, cõtumelijs afficiunt, crucifigunt; ijs ipſis rebus eos ego proſterno atque vinco. Hæc ratio vincendi facit, vt quando vos hoſtes veſtri quærunt ad mortem animæ, preſtò ego ſim, & reſpondeam Diabolo, ſi velitis audire; Ego ſum. Non huius animam miſeri hominis tu vis interimere, ſed me: & fiet, ſi meo ſpiritui conſentiatis, vt frangatur illa vis diabolica & extirpetur. Video benigne I E S V: ego verò te authore ex horum myſteriorũ virtute me ita comparabo, vt oſculum tuæ ſapientiæ è tuo ore diuino humillimè in ſpiritu recipiã, quod mihi ſignificet ligandum me diuinis tuis mandatis & conſilijs, ac diuina tua virtute faciat fortem. Amen.

MALCHI AVRICVLÆ ABSCISSIO.

MATTH. XXVI. MAR. XIIII. LVC. XXII. IOAN. XVIII.

In lxxxij. imaginem adnotatiuncula. lxxxij. 109.

A. Seruo Principis Sacerdotum insolentius adorienti IESVM, abscidit auriculam Petrus.
B. Nihil propterea mouentur Iudæi; obiurgat tamen Petrum IESVS.
C. Malcho restituit auriculam: permittit se capi.

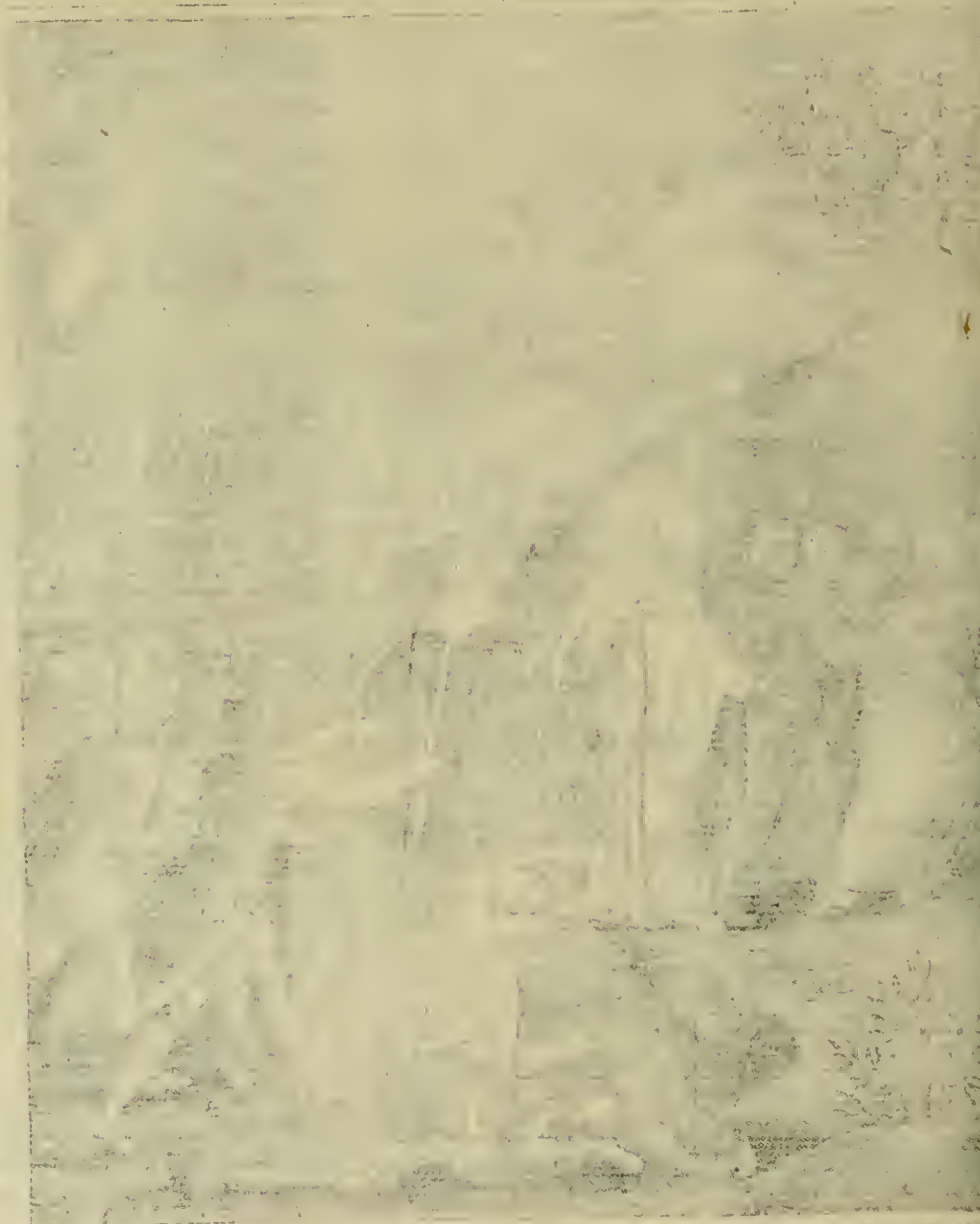
MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
Tunc [a] *accesserunt,*			
		Videntes autem hi qui circa ipsum erant quod futurum erat, dixerunt ei; Domine, si percutimus in gladio?	
Et ecce [a] *vnus ex ijs qui erant cũ IESV, extendẽs manũ exemit gladium suũ, & percutiens seruũ Principis Sacerdotum,* [a] *ãputauit auriculã eius.*	*Vnus autem quidam de circunstantibus educens gladium, percussit seruum, summi Sacerdotis, & amputauit illi auriculã,*	*Et percussit vnus ex illis seruum Principis Sacerdotũ, & amputauit auriculam eius dexterã.*	*Simon ergò Petrus habẽs gladium, eduxit eum, & percussit Pontificis seruum, & abscidit auriculã eius dexteram. Erat autem nomẽ seruo Malchus.*
		Respondens autẽ IESVS ait; [b] *Sinite, vsque huc.*	
Tunc ait illi IESVS; [b] *Conuerte gladium tuũ in locum suum: omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.*			*Dixit ergo IESVS Petro; Mitte gladium tuũ in vaginam: Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illũ?*
An putas quia non possũ rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquàm duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri?		*Et cum* [c] *tetigisset auriculã eius, sanauit eum.*	
In illa hora dixit IESVS turbis;	*Et respõdens IESVS, ait illis;*	*Dixit autem IESVS ad eos qui venerãt ad se, Principes Sacerdotum, & Magistratus templi, & Seniores;*	

MALCHI AVRICVLAE ABSCISSIO.

Matth. xxvi. Marc. xiiij. Luc. xxij. Ioan. xviij. *lxxxij*



A. *Seruo Principis Sacerdotum insolentius adorienti* IESVM, *abscidit auriculam Petrus.* B. *Nihil propterea mouentur*	*Iudæi; obiurgat tamen Petrum* IESVS. C. *Malcho restituit auriculam; permittit se capi.*



MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
Tanquam ad latronem existis cum gladijs & fustibus comprehendere me:	*Tanquam ad latronem existis cum gladijs & lignis comprehendere me:*	*Quasi ad latronem existis cum gladijs & fustibus:*	
Quotidie apud vos sedebam docens in tẽplo, & non me tenuistis.	*Quotidie erã apud vos in templo docens, & non me tenuistis.*	*cum quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me. Sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.*	
Hoc autem totum factũ est, vt adimplerentur scripturæ Prophetarum.	*sed vt impleantur scripturæ.*		

ADNOTATIO.

A. Significauit itaque se potestatẽ facere mitis IESVS, vt ipsum possent comprehendere; verùm illud interdicit, vt ne è suis aliquẽ capiant, nulli è suis noceant. Perterriti fugissent Apostoli iam tunc, nisi Christum ipsis cauisse intellexissent. Facta potestate vt eum tenerent, irruunt quidem, sed trepidantes, neque enim se omninò receperant à superiori consternatione. Id quum facerent, & vnus è seruis Principis Sacerdotum primus IESVM adoriretur insolentiùs, non potuit id perpeti Petrus; & cum omnes commoti dixissent; Domine, si percutimus in gladio? ille nullo expectato responso eripit è vagina gladium: dictum ac factum, percutit Malchum (hoc enim erat nomen seruo illi summi Pontificis) abscindit illius dexteram auriculam. Et hoc quidem cum patraret Petrus, interdicebat IESVS omnibus ne id facerent; Sinite, inquit, vsque huc, desinite, abstinete ad paululum temporis, donec patiar: post hoc tempus mea erit vindicta, ego retribuam. Horrent factum Petri ceteri Apostoli, & parum abfuit quin fugerẽt, sed adhuc illorum animos Christus sustentabat. Quid etiam nunc moramini milites, satellites, ministri, Tribuni, Duces templi? ecce prœlium committit vnus piscator aduersus Romanam potentiam & Iudaicam: vulnerat, membrum amputat serui Principis Sacerdotum: cur hæretis? quæ nam hæc est vestra omnium tanta ignauia? Non poteratis, quia nolebat Christus adhuc comprehendi.

B. Timor igitur cum corripuisset omnes ac stupor, astant attoniti, & audiunt IESVM, quemadmodum Petrum obiurgat; Mitte, inquit, gladium tuum in vaginam: calicem quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam illũ? omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. An putas quod non possum rogare Patrẽ meum, & exhibebit mihi modò plusquam duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergò implebuntur scripturæ, quia sic oportet fieri? Videtis nũc planissimè Romani & Iudæi, vniuersi videtis mortales, IESVM sua voluntate passum, vt Patris Dei voluntatem impleret. Hæc enim cum audirent tam multa verba, nullus tamen commouetur.

C. Iacebat Malchus sanguinolentus, hunc sanat IESVS solo auriculæ contactu, & auriculam restituit: dein summa cum animi mansuetudine dicit Principibus Sacerdotum, templi Magistratibus, idest præfectis militum qui templi agebant custodiam, & Senioribus, qui cũ armatis conuenerant. Iudæis loquitur Christus non Tribuno, non Romanis; Iudæi enim necis Christi erant authores, Iudæi Christum interficiebant: necabant quidem etiam Romani, sed minori facinore. Quid igitur dicit IESVS sceleratis Iudæis? Tanquàm ad latronem existis cum gladijs & fustibus comprehendere me; quotidie eram apud vos, sedebam in templo docens; cum itaque quotidie vobiscum fuerim in tẽplo, non extendistis manus in me, nec me tenuistis: sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Quid hæc sibi volunt bone IESV? Ea illis demonstraui quorum ipsi erãt sibi conscij; voluisse eos me tam frequenter comprehendere, lapidare, interficere; non potuisse tamen teste eorum conscientia; ac ne nunc quidem cum tanta armatorum multitudine, vel potuisse, vel posse, nisi ego velim, nisi permittam: sed tunc planè permisi, cum dixi: Hæc est hora vestra, hæc potestas tenebrarum.

MEDITATIO.

O IESV Dei & Domini nostri adorandā māsuetudinē! Rursum se offert latronibus ligandum & ad mortē ducendū, dat eis etiam facultatem vt id possint, quod ipso nolente non valebant; recreat enim illos ex cōsternatione, restituit vires prostratas, quas in ipsum exerceant. Verè oblatus es Domine quia voluisti, verè tua voluntate ex patris obedientia tradidisti temetipsum pro nobis; & nos tamen nulla voluntate quæ nobis sese offerunt tribulationes pro peccatis nostris suscipimus, sed auersamur illas, exhorremus & fugimus; quod contra factum oportuit authore Christo, exemplo Christi. Quis enim non ferat pro se quasuis pœnas eo corde, quo sentiat promptitudinem oblationis Christi ad mortem pro nobis? præsertim cum cauerit ne nostro spiritui noceant omnes aduersarij nostri. Propterea enim sibi nō cauit, sed se ligari, & ad mortem perduci permisit, vt tanta hostium nostrorum violentia in ipsum solum effusa eneruaretur, nec nostram conscientiam lædere quisquā posset, nisi stolidè lædi nos ipsi velimus. Quum igitur sentiunt sibi vires esse factas, primus Malchus intemperantiùs IESVM adoritur. Miserùm scilicet, seruum, & abiectum Iudæorum regnum & potentia. Idcircò noluit Christus per Iudæos ligari, sed per Romanos: simul tamen per Iudæos permisit postea, vt vniuersus orbis contra Dominum, & contra Christum eius staret. Hûc verò magnæ incurrunt rerum vicissitudines, magnæ antitheses: Malchus inijcere manus in IESVM audet, quod non poterat: mouentur Apostoli ad prelium, ad defendendum Christum duobus gladijs, quod non debebant: Petrus committit prœlium, & tamen Christus prohibebat, dicens; Sinite vsque hûc: paruo hoc tempore, quum adhuc vires habere videmini ad resistendum, illis ne vtamini tamen, statim nihil erit quod vos ego prohibeam: Iudæis enim ac Romanis omnia permittentur, & vos nil vel audebitis vel poteritis propugnare. Armata adstat turba Iudæorum, Principes, Magistratus, cohors Romanorum, Tribunus, Centuriones, Antesignani: ab IESV vndecim homines stant cum duobus gladijs, & nullus audet manus in IESVM inijcere, preter vilem seruū, & Pontificis, & Malchum. Abscindit huius auriculam dexteram Petrus, hanc restituit IESVS, increpat Petrum & docet, deinde omnes Principes Sacerdotum, & templi Magistratus, & Seniores; & humanissimè arguit inhumanitatis & insolentiæ. Quorsùm hæc omnia sancte IESV? Quod ad Malchum attinet, mysterio factum est vt rex vocaretur, & seruus esset qui primus in me ausus est manus inijcere: regnum enim Iudæorum erat seruum; reliqua erat religionis libertas & legis, ea tamen seruiebat, non Romanis solùm; sed ambitioni etiam Iudæorū, & illius libertatis deprauationi. Video Domine, quod ex facto Petri ostensum sit esse iam abscissam auriculam, qua poterant vti legitimè Iudæi, non vtebantur tamen. Cur ergò restituis illam aurem Christe IESV? Non illam, restituo vt suam; illa enim erat vetus, hæc noua; illa Iudæi, hæc mea Christi; illa, qua veterem legem audiebant, hæc, qua Euangelium filij Dei debebant audire. O te felicem si intelligas Malche, quam aurem amisisti, & quā recuperasti! Sed tu meministi tuæ atrocitatis & iniuriæ Petri, nec desijsti Christum insectari: vt in te intelligeretur, Iudæos, etiam postquā Christus mortuus fuerat, non destitisse à sua pertinacia, & Ecclesiæ persequutione. Quid autem nobis? Non sæpenumerò per prædicatores & bonos patres auris turpiū vel verborum vel cogitationū amputatur, & Christi subrogatur, tamē subinde hāc respuimus, ad illam redimus? Amputa mihi Christe IESV, per Petrum vtranque aurem meam, & vtramque restaura tua manu, vt vanitates ne audiat anima mea, sed insonent semper ad cor meum verba tua suauissima, & passio tua efficacissima. Sed heus tu Petre quid facis? Christus prohibet, tu tamen sine Christo per te prælium committis, & deijcis hominis auriculam? Quod non debuisti facere fecisti; simili ardore animi propulsus atque tunc, quum dixisti; Et si oporteat me mori tecum non te negabo. Quocirca iustè à Christo fuisti obiurgatus. Verùm doces nos vtiliter, ne feruores duntaxat nostros, etiam qui videantur excellēter spirituales, temerè sequamur, quin prius ad Christum accurramus, atque ex vero & humili spiritu recta ratione illos impetus examinemus; vt à Deo, si rectè sint comparati vim accipiant, & in actiones salutares progrediantur: vt ne faciamus Dei spiritum vel zelum, qui noster est, vel etiam Dæmonis

Esa. 53. Eph. 5. Euth. ex Chrysost.



A. IESVS *ligatur collo et manibus.*
B. *Diffugiunt Apostoli omnes.*
C. *Adolescens relicta sindone nudus aufugit.*

D. *Sedet lucifer in throno igneo & tenebroso, vnde furias omnes immittit in Christum.*

Dæmonis. Quid autem bone IESV voluisti in hac tua mansuetudine & benignitate, quid verò in Iudæorum obiurgatione? Et hic, & toto passionis meæ mysterio eò spectabam, si quis ad cor rediret, vt eum ad pœnitentiam recipere possem clementer: quod planum feci, & cum pro meis crucifixoribus oraui, & cū latroni spopondi Paradisum, qui modò fuerat mihi conuitiatus. Et quidem tota mea passio, omnes meæ passionis actiones oratio quadam erat pro ijs à quibus patiebar: nec mirum, quia erant pro totius orbis redemptione meritum. Simul hæc vobis dedi exēplum amplissimum, quo meam doctrinam confirmaui validissimè; vt inimicos vestros diligeretis, benefaceretis ijs qui oderunt vos, oraretis pro persequentibus & calūniantibus vos; vt sic filij adoptiui essetis patri meo, sicut ego sum naturalis. Tandem pro meæ mansuetudinis cōsummatione feci Iudæis & Romanis facultatem, vt in me ea possent, quæ pater constituerat. Diuinè hæc egisti magne IESV, vt omnia. Sit tibi gloria in seculum. Amen. *Matt. 5.*

CAPITVR CHRISTVS.

IISDEM CAPP.

In lxxxiij. imaginem adnotatiuncula. *lxxxiij.*

110.

A. *IESVS ligatur collo & manibus.*
B. *Diffugiunt Apostoli omnes.*
C *Adolescens relicta syndone nudus aufugit.*
D. *Sedet Lucifer in throno igneo & tenebroso, vnde furias omnes immittit in Christum.*

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
		Sed [a] hæc est hora vestra, & potestas [d] tenebrarum.	
Tunc discipuli omnes relicto eo [b] fugerunt.	*Tunc discipuli eius relinquentes eum, omnes fugerunt. [c] Adolescens autē quidam sequebatur eum amictus syndone super nudo, & tenuerunt eum. At ille reiecta syndone, nudus profugit ab eis.*		
& manus iniecerunt in IESVM, & tenuerunt eum.	*At illi manus iniecerūt in IESVM & tenuerunt eum.*		*Cohors ergo & Tribunus & ministri Iudæorum comprehenderunt IESVM, & ligauerunt eum.*

ADNOTATIO.

A. *Illa cum dixisset IESVS, sentiunt primi Apostoli diuinam omninò potestatem armatis in IESVM, diffugiunt omnes perterriti atque exanimati. Idem intelligunt Dæmones, vrgent truculenter, sentiunt Romani & Iudæi vires sibi restitui & animum, abscessisse timorem; iniiciunt teterrimas manus in IESVM, Deum colligant, insultant, exagitant: ligatum verò creditur eius collum catena, manus retrò functo fune: lætantur Iudæi, gaudet execrabilis Iudas, exultāt omnes. Luge tu colligatum Deum omnipotentem, vt tibi*

vt tibi solueret vincula peccatorum & inferni.

B. Diffugiunt Apostoli omnes consternati. Et initio quidem simul Ioannes territus aufugit cũ reliquis, etiamsi statim cum Petro redierit, & sequeretur à longè. Fugerunt quidem dissipati Apostoli, nec quò ierint scimus; est tamen verisimile aliquos accurrisse ad Matrem IESV, atque ad eam acerbissimum nuntium attulisse, repletam demum tristitia & luctu, magno animo id tulisse Mariam, etiamsi omnium ægerrimè.

C. Fugientibus Apostolis, sequebatur adhuc IESVM adolescens quidam sindone amictus super nudo (num hic fuit Ioannes, vt non displicet Gregorio?) tenetur sindone; excutit ille sindonem & aufugit nudus. Alij simpliciter accipiunt vnum quendam adolescentulũ illum fuisse, incertum verò quisnam fuerit.

D. Sedet Princeps spirituum omnium malignorũ Lucifer in throno igneo ac tenebroso, astãt innumerabiles Diaboli, suo imperio gubernat Romanorum ac Iudæorum sæuitiam, Principum malitiam auget atque atrocitatem, vrget mortẽ Christi. Verùm hoc fecit donec incepit sibi à morte Christi timere; tunc enim per vxorem tentauit reuocare Pilatum à nece Christi. Itaque omnibus imaginibus, donec pro tribunali sedit Pilatus, est intelligenda præsens affuisse hæc tenebrarum potestas & Satanæ, tunc primùm abscessisse.

MEDITATIO.

Sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Faciem rerum harum luctuosissimam contemplemur fratres. Accipiunt licentiam simul & vim à Christo Lucifer, Iudæi, Romani: nihil iam verentur, nihil timent, Angeli longè astant, vim faciunt atrocissimam qui quærebant animã IESV: narrantur Patribus in Limbo quæ fiunt, aduertunt mentem Angeli è cœlo omnes, incipit vniuersa natura stupescere, quum videt creatorem suum ligandum. Sed quid Apostoli? Quum intelligerent per illa verba datam facultatem hostibus Christi, & cernerent irruere omnes in illum, sibi miserè timentes diffugiunt omnes ac dissipantur, quasi oues percusso pastore. Quid facitis ô boni? Animum cur nõ retinetis quem modo exercebatis cõfidenter? vbi est illud, si percutimus in gladio? Non recolitis accepisse vos ante duas horas Christi corpus & sanguinem, & gratiam Dei singularem, & diuinum robur? Iam si omnia vos deficiunt de vestra infirmitate, nónne nũc audistis ex ore IESV vobis esse cautum, ac proinde nullum posse vobis nocere? Nolite fugere, quod facitis, Christo ingratum in primis, quasi illi non fidatis; quasi vestra fuga priùs illum videatur damnare quàm Iudæorum vincula: pedem figite, aderit vobis IESVS è vinculis, è passione, è cruce, è morte. Contẽplamini potiùs, quæ coram Deo, & Angelis & hominibus mirabilia, inuisa, & inaudita permittat in filio suo Deus, quæ filius ipse summa voluntate patiatur à mortalibus, vt mortales redimat: animum recipite hêu nimiùm pauidi, & ad harum admirabiliũ rerum fructum quæ fieri incipiunt vos comparate. At vos fugitis, & animum abijcitis præsente Christo, patiente pro vobis Christo, & ad vim illam externam & ferociã sensum & animum totum aduertitis, & illa deseritis subsidia quæ sunt vobis præsto diuinitùs. Neque verò hæc ita dico, vt negem vos iuuante Christo, cohortante etiam virgine Matre ad quam venistis animum recepisse: sed illa noto in vobis, dum vestram historiam narro, vt similia in nobis notem. Quid enim nos similiter non facimus? quoties ad minimam vel Dæmonis, vel mũdi, vel carnis tentationem animum despondemus? faciem à Christo auertimus? & quod longè est deteriùs, illis cõsentimus, ac vires nostras cum illorum coniungimus, & Christum cum illis oppugnamus? Quid autem timemus in tentationibus? eneruauit timores nostros timor Christi in horto. Cur animum deijcimus, quem recepit pro nobis Christus exiens obuiam armatis? Quid ligari nos sinimus ab hostibus nostris? quorum vincula non solùm vt soluerẽtur, sed vt ne ligari nos quidem possent fecerunt Christi vincula. Cur non potius damus ligandos nos Angelis Christi vinculis? Erant igitur omnia quæ gerebãtur plena mysterio: Apostoli fugiũt, vt nos ne temerè fugiamus; nihil patiuntur à Iudæis, vt salutem nostram discamus vnicè in Christo collocare, nec timere quid faciat nobis vel homo vel Dæmõ. Sequitur tamen adolescens fugientibus Apostolis: deficientibus scilicet Iudæis, sequitur noua gentilitas Christum, oppugnatur, eripit se tamen ab illis, & ad salutem contendit relictis

Psal. 37

Zach. 12

relictis omnibus, per martyres, & per religionis statum. Verùm ad vincula Christi veniamus. Incipit pati Christus filius Dei : paremus animum nostrum, & eius passiones omnes intimis visceribus recipiamus, illis nostra corda & carnes cõfigantur. Aperi cor nostrũ mitis IESV, & reple suaui & forti cõpassione, & sensu viuido tuarum pœnarũ; ibi enim ianua recluditur ad coelum, & ad ea quæ è cœlis dona tua deuotis animis communicãtur, quæ significari nonnihil possunt, explicari plenè non possunt. Infinitam atrocitatẽ & rabiem contemplare capientium, trahentium, raptantium benignum IESVM, & collum eius, manusque ligantium; ibi enim pessimus maiori atrocitate sæuit Iudas, instigat nefariè, hortatur tamen vt ducant cautè. Instant omnibus Principes Sacerdotũ & Seniores, Magistratus templi, Tribunus, Draconarius, vrgent Centuriones & insultant; Habemus, tenemus sacrilegum, præstigiatorẽm, & seditiosum, opprobrium hominum, & plebis abiectionem: gaudent Dæmones, exultat Lucifer, regnum suum iactat ligato IESV, nihil sibi iam timendum. Lugent è contrario Angeli, & præsentes, & è cælo; & quibus lachrymis condolere possunt patienti Domino & Creatori suo compatiuntur. Similiter reliqua creatura creatori & conseruatori suo, & gubernatori condolet: lugent è Limbo patres: verè tangitur dolore cordis intrinsecus amarissimè Virgo Mater, quæ hæc nouerat per internuntios, & eos qui ad se iam redierant Apostolos. Planè hora & tempus pessimorum hominum illud erat, & rectorũ tenebrarum harum, & Inferni potestas exerta diuina permissione. Sed quis capitur? quis autem ligatur? Deus, potentia immensa & infinitatis qui captus & ligatus sustentat tamen creaturam omnem, animas omnes creat, gubernat coelum & terram: is qui per sua vincula illos ligat qui eũ ligabant, & quidẽ inferni vinculis: ille qui suis vinculis peccatorũ vincula soluit æterna & temporalia. O vinculorum potentiam adorandam! O vinculorum incomparabilem libertatẽ! O vincula salutaria! Hæc sunt quæ te constringunt Satan, te mors, te inferne, te peccatum: hæc vincula soluunt patres è Limbo, hanc enim tunc potestatem habebant illa vincula. Hæc vincula potestatem illam ingẽtem hominibus dederunt soluendi peccata, tum etiam ligandi ad peccata & horum pœnas. At nos tamen nihil aliud quàm continenter te ex nobis ligamus magne IESV; nostra quidem peccata hoc faciunt, quibus à Deo faciem auertimus, ad ea quæ tibi non placent conuertimus: tum si quando in Spiritum sanctum peccamus, ibi verò manus Dei benignitatis in nos ligamus arctiùs. Certè quò magis demeremur Dei misericordiam, eò manus Dei ligamus magis; & vbi nobis vult beneficare, id ne faciat quod in nobis est impedimus. Nostrã simul mentem, voluntatem, potentias ligamus atque corrumpimus, & eò deducimus, vt ne possint quod possent. Illa verò est nostra Dei manuum ligatio, hêu nimium vsitata: quum enim nunquam Deus non ad ostium adstet *Apoc. 3.* nostri cordis, cum continenter illud pulset; nos tamen adstantem non agnoscimus, illi non aperimus, illius gratiam præuenientem & excitantem auersamur, illi non cooperamur; atque adeò fortiùs illi ostium occludimus, quò pulsantem minus audimus. Eodẽ negotio, imò maleficio hostibus nostris aperimus, illorum manus soluimus, & contra Deum & nos ipsos armamus. O miseriam omnibus lachrymis deplorandam! Et tamen postquam ita fecimus, rursum si velimus, si Deum admittamus in corda illo iuuante, si ad eius hæc vincula confugiamus, soluemus denuò illi manus quas ligueramus, & effundetur eius in nos benignitas: ligabitur simul eius in nos iustitia atque indignatio; si opera pia exerceamus, si orationibus deuotè instemus & feruidè: nec vindicabit suas iniurias pro nostro merito, sed clementer manum suã in nos exercebit, misericordiã expediet; corripiet nos, sed vt pater: nam si flagella adhibeat, erunt illa benigna & salutaria: quòd si non emendemur, ibi verò exeretur illa manuum Dei solutio, illa Dei ira in nos, ille furor æterni exitij. Ex quo malo libera nos benigne IESV, per tuã hãc captionẽ & vincula, & trahe nos funiculo tuæ humanitatis atque clemẽtię, vinculis charitatis tuæ infinitæ cõplectere nos, allicias nos ad te, & ad tuã bonitatẽ alliges, tibi vnias excellẽti illa gratiæ tuæ vnione, vt in te viuamus, moueamur, & sim⁹, in te & per te operemur. Liga nos tuis præceptis & consilijs salutaribus, & dissolue vincula nostrarum iniquitatum, & impedimenta nostrarum potentiarum & actionum. Fac nos quæ vincula passus es corde gestare, quæ nobis parient veram libertatem in te & salutem. Amen.

DV-

DVCITVR AD ANNAM PRIMVM.

MATTH. XXVI. MAR. XIIII. LVC. XXII. IOAN. XVIII.

In lxxxiij. imaginem adnotatiuncula. *lxxxiij.* III.

A. Deducitur IESVS ex itinere ad Annæ domũ.
B. Annæ sistitur.
C. Remittit eum Annas ad generum Caipham.

MATTH. XXVI.	MARC. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
At illi tenẽtes IESVM, duxerũt ad [c] *Caipham Principem Sacerdotũ.*	*Et adduxerũt IESVM ad summum Sacerdotẽ.*	*Comprehẽdẽtes autem eum, duxerũt ad* [d] *domum Principis Sacerdotum.*	*Et adduxerunt* [a] *eum ad Annã* [b] *primùm: erat enim socer Caiphæ, qui erat Põtifex anni illius. Erat autem Caiphas qui consiliũ dederat Iudæis, quia expedit vnum hominem mori pro populo.*

ADNOTATIO.

A. EX horto Gethsemani per torrentem Cedron & portam auream trahitur benignus IESVS à crudelissimis latronibus, cum summa indignitate & contumelia: illinc præcedunt qui catenam eius tenent, hinc sequuntur qui funem manus retrò colligantem. O bone IESV quis erat tunc animus tuus? Te, & mortales redimentis mea patientia. Præcedunt alij armati, alij sequuntur, medius rapitur IESVS; qui prius fugerant Ioãnes & Petrus recepto animo sequuntur longè. Capiunt iter latrones ad Caipham, vt summo eius anni Pontifici IESVM sisterent iudicandum: & tamen ex itinere ducunt illum primùm ad Annam Caiphæ socerum. Vide turbam, arma, faces, laternas, tumultum; vide Iudam solicitum vt cautè agerẽt, vt cautè IESVM ducerent; adhuc timent omnes: nam cum timida sit omnis malitia, quem animum arbitremur fuisse pessimorum hominũ Sap. 17. *in tam atroci & nefario scelere? Contemplare, collum Christi crudeli catena constrictum & afflictum, liuorem carnis Christi deosculare, idem in manibus facito; nec existimes ligatum collum vel manus IESV catena & fune suauiter, sed acerbè atque crudeliter, & non ea de causa solùm lædi, sed violentia trahentium & contumelia.*

B. Domus Annæ, quam ingressi obtulerunt IESVM ligatum Pontifici (dicebatur enim Annas Pontifex, etiamsi non esset anni illius) vt ei gratificarentur, & genero Caiphæ.

C. Respondet illis Annas; Gratum mihi fuit officium vestrum fratres, quod reum ad me primùm adduxistis, sed tamen apud Caipham agẽda est causa; verùm ego quasi obiter aliquod præiudicium venari vellem ab imputato. Deinde omnes; Ad Caiphã: sic nihil interrogat IESVM Annas. Propterea subditur alia adnotatio.

INTER-

DVCITVR AD ANNAM PRIMVM. 111

Matth. xxvi. Marc. xiiij. Luc. xxij. Ioan. xviij. lxxxiiij



A. *Deducitur IESVS ex itinere ad Annæ domum.* B. *Annæ sistitur.*	C. *Remittit eum Annas ad generum Caipham.*

Posita est imago hæc, si quis velit intelligere, non fuisse in domo Annæ inflictam alapam IESV, nec factam primam Petri negationem. Vtrumque tamen ibidem factum esse, consonat magis Euangelicæ lectioni, vt in sequenti imagine appingitur.

INTERROGATVR AB ANNA. NEGAT EVM PETRVS.

Matth. xxvi. Mar. xiiij. Luc. xxij. Ioan. xviij.



A. *Annæ interroganti, reſpondet* IESVS.
B. *A petulanti milite alapa* IESV *infligitur.*
C. *Ingreditur Ioannes in atrium.*
D. *Huius rogatu Petrus quoque introducitur.*
E. *Exagitatur ab ancilla oſtiaria.*
F. *Negat ſibi notum eſſe* IESVM.
G. *Surgit egreditur foras ante atrium.*
H. *Gallus cantat primò.*
A. *Iubet Annas duci* IESVM *ad Caipham; Petrus eodem properat.*

INTERROGATVR AB ANNA: NEGAT EVM PETRVS.

MATTH. XXVI. MAR. XIIII. LVC. XXII. IOAN. XVIII.

In Lxxxv. imaginem adnotatiuncula. lxxxv. 112.

A. Annæ interroganti respondet IESVS.
B. A petulante milite alapa IESV infligitur.
C. Ingreditur Joannes in atrium.
D. Huius rogatu Petrus quoque introducitur.
E. Exagitatur ab ancilla ostiaria.
F. Negat sibi notum esse IESVM.
G. Surgit, egreditur foras ante atrium.
H. Gallus cantat primo.
A. Iubet Annas duci IESVM ad Caipham: Petrus eodem properat.

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
			Sequebatur autem IESVM
		Petrus verò sequebatur à longe.	
			Simō Petrus, & alius discipulus. Discipulus autē ille erat notus Pontifici; & [c] introiuit cū IESV in atrium Pontificis; Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergò discipulus alius, qui erat notus Pontifici, & dixit ostiariæ, & [d] introduxit Petrum.
	Et cum esset Petrus in atrio deorsum,		
		Accenso autem igne in medio atrij, & circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum:	
& accessit ad eum [e] vna ancilla,	*venit vna ex ancillis Summi Sacerdotis; & cum vidisset Petrū calefacientem se,*	*quem cū vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, & cum fuisset intuita,*	
dicens;	*aspiciens illum, ait;*	*dixit;*	*Dicit ergo Petro ancilla [e] ostiaria;*
Et tu cū IESV Galilæo eras.	*Et tu cū IESV Nazareno eras.*	*Et hic cum illo erat.*	*Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius?*
At [f] ille negauit coram omnibus,	*At ille negauit,*	*At ille negauit eum,*	
dicens;	*dicens;*	*dicens;*	*Dicit ille;*
Nescio quid dicis.	*[f] Neque scio, neque noui quid dicas.*	*Non noui illum.*	*Non sum.*

Et [g] exijt foras ante atrium, & gallus [h] cantauit.

Pontifex ergo interrogauit IESVM de discipulis suis, & de doctrina eius.[a] Respondit ei IESVS; ego palàm loquutus sum mundo; ego semper docui in Synagogâ & in templo, quò omnes Iudæi conueniunt: & in occulto loquutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui me audierũt, quid loquutus sum ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim ego.[b] Hæc autem cum dixisset, vnus assistens ministrorum dedit [b] alapam IESV, dicẽs; Sic respondes Pontifici? Respondit ei IESVS; Si malè loquutus sum, testimoniũ perhibe de malo; si autem bene, quia me cædis? Et misit eum [a] Annas ligatum ad Caipham Pontificem.

ADNOTATIO.

A. NON potuit interrogare IESVM Annas vt Iudex, quia Iudex nõ erat, sed dolosè captãs aliquid vnde eũ posset vel dãnare vel accusare, de doctrina, de discipulis interrogauit in atrio ipso. Auersatus est Christus IESVS pessimi hominis malignitatem, & constanter respõdit; Cur me tu de ijs interrogas quæ ego palàm loquutus sum, & quæ tu nosti? Sunt innumerabiles qui ex me doctrinam meam audierunt; & nouerunt discipulos. Nihil enim in occulto docuit Christus; nam si explanabat omnia priuatim discipulis, nolebat tamen esse occulta.

B. Hæc quum in contumeliam dicta interpretarentur Annas & circumstantes ministri, vnus ex his inmisit Deo IESV alapam in maxillam. O Angeli qui hoc cernitis, quid statis? Cur tam atrocem contumeliam in regem vestrum & Dominum non vindicatis? O bone IESV permitte, a indictam Angelis: erro tamen ego vehementer, longiùs me rapit contumeliæ atrocitas; vereor ne audiam vt Petrus audierat: redeo igitur ad me, detestor impietatem, doleo ità pati Christum propter me, illi compatior, defleo mea peccata, deposco similiter pati pro Christo, desidero in corpore meo & corde nõ hanc alapam solùm, sed omnes Christi passiones sentire, Christi responsum plenum diuina mansuetudine, patientia, & sapientia adoro.

C. Cum hæc aguntur introducitur Ioannes in atrium, quod cum sciret ostiaria ancilla esse Pontifici notum; Petrus verò non admittitur, ignotus homo.

D. Cum autem Ioannes vidisset Petrum non esse ingressũ, egreditur rursum, & impetrat ab ostiaria vt eum admittat: Ioannes confidentiùs accedit ad milites, obseruat ad scalas quid fiat.

E. Petrus verò miscet se turbæ, ad ignem accedit, modò stat, modò sedet; non sinebat scilicet solicitudo & metus illum esse quietũ. De Ioanne dissimulabant Iudæi, vt quem Pontifici scirent esse familiarem, Petrum exagitant; & primùm ancilla ostiaria sola illum adoritur; Tu cum Galilæo, cum Nazareno eras, tu ex discipulis es hominis istius?

F. Petrus in omnium conspectu negat omnia. Hem Petre, quid facis? vbi es? vbi sunt illæ tuæ pollicitationes tam feruidæ? etiamsi omnes scandalizati fuerint, sed non ego; Domine tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire; quare non possum te sequi modò, animam meam pro te ponam. Nónne memoria tenes professiones tuas de IESV fidei & pietate plenas? Verba vitæ æternæ habes; Tu es Christus filius Dei viui. Non veniebat in mentem tibi priuilegiorũ quæ à Christo acceperas tam multa, & illius præsertim quo designatus à Christo fueras fundamentum Ecclesiæ, ac Regni cælorum ianitor? At tu omnium immemor præ mærore & metu obstupuisti

puisti ad vocem vilis ancillulæ, & grauiter filium Dei offendisti. Sed mysterium hoc fuit diuinæ sapientiæ, quæ te permisit cadere turpiter, vt conscium tuæ infirmitatis ouium Christi te commiseresceret, futurum pastorem ouium & gubernatorem.

r.14 *G. Et tamen nondũ sentit Petrus quid egerit, surgit, foras egreditur, quasi quærens diffugia, turbatus.*

H. Ibi cum esset, gallus cantauit primùm.

A. Acerbissimè tulit responsum IESV Annas: iubet corripi, & trahi ad generum Caiphã Pontificem anni illius, quò omnes Sacerdotes Scribæ & Seniores conuenerant, quos sequutus est ipse festinus, vt concilio & iudicio interesset.

Hîc rursus meditare quanta cum indignitate & contumelia bonum IESVM ducerent homines scelerati, vt longè Petrus & Ioannes timidè sequerentur. Facilè enim assentior Augustino & communi consensui, fuisse interrogatum IESVM ab Anna, ibi accepisse alapam, apud Annam à Petro negatum: & tamen sunt imagines suæ ad vtramque intelligentiam accommodatæ. Nam si nihil eorum quæ dixi apud Annam factum est, illud tamen apud Annam meditandum; quemadmodum IESVS illi offertur, & confestim ipse innuit vt vlteriùs ad Caipham ducatur, se consequuturum. Reliqua ex præsenti imagine quasi in domo Caiphæ facta intelligantur.

MEDITATIO.

MEmento anima mea te captam esse & ligatam cum Christo: vide igitur quid prætere fiat in eo qui pro te capi ac ligari dignatus est, qui te suis vinculis colligauit, vt de te similiter sentias. Video captum & ligatum in meis peccatis Christum Dominum, Deũ
4. gloriæ, cui dicebatur: Sub vmbra tua viuemus in gentibus. Verè quam nobis vim & sensum internum vinculorũ & passionis suæ communicauit IESVS, lucida vmbra est eius vinculorum & passionis: in hac vmbra diuina viuimus inter hostes nostros, hæc nostrum refrigerium, hæc quies, hæc robur; ex hac cordis nostri vita percipitur. Ducitur IESVS, immò trahitur & raptatur atrociter, sed tamen cautè, armatis circundatus, ne qua ratione elabi posset: quod admonuerat Iudas proditor, & præstari curabat. En cum summa & violentia & insolentia trahitur Deus tuus, vita cordis tui, agnus infinitæ innocentiæ, tãquam malefactor, tanquam latro ab impijs hominibus, spectante Deo & Angelis & hominibus, imperante Satana & instigante. Cõtemplare singularum personarum habitum & sensum, audi quid loquantur, vnde fructũ accipiat spiritus tuus. Hæc patitur Deus tuus, vt ne tu similiter ab hostibus tuis patiaris: & tamen tu quoties illorum deceptionibus & illecebris te capiendum dedisti, & in peccatũ ducendum tua voluntate, & in animæ tuæ mortem? Et tamen vincula Christi & captiuitas te soluunt ac liberant: vt enim te è vinculis eriperet & captiuitate, propterea hæc
3. passus est Christus. In hoc enim apparuit filius Dei, vt dissolueret opera Diaboli suis operibus, sua passione & morte. Sed illud singulare fuit Christi beneficium, vt peculiaribus actionibus & passionibus suis Diaboli particulares machinationes & malignitates euerteret, & contra has in illis vim poneret diuinam, qua vi nos freti & nixi hostes nostros profligaremus; & si quando nostra culpa vinceremur, in illis opportunum effugiũ ex eorum manibus reperire possemus. Pugnat Diabolus vt me vinciat & captiuum ducat ad Infernum; vinculis ego his & captione Christi munitus, in fide, in spe, & charitate Christi illius manus effugiã. Me vicerit Dæmon (quod Deus auertat) quum vinctus ducebatur Christus, simul eripiebat me de manibus mei hostis & peccatorum. In eo enim quod passus est ipse & tentatus, potens erat, & est, eis qui tentantur auxiliari. Fecit igitur Heb. 2.
hãc potentiam in brachio suarum passionum Luc. 1.
& operum Christus, qua nos vti possimus ad auxilium nostrarum tentationum, & ad peccata euitanda. Sed cur ad Iudæos, & non ad Pilatum ducitur Christus? cur vero ad Annã primùm, qui non erat Pontifex anni illius? Ad Iudæos ducitur, vt priùs illum impietatis & hæreseos damnatum offerrent Romano præsidi condemnandum seditionis & maleficij. Ad Annam, quòd ita conuenerat inter eos vt primùm ab Anna examinaretur causa IESV, qui & senior erat, & summus Pontifex, etiamsi non illius anni, & socer Caiphæ; vt maiori authoritate damnaretur in concilio ex Annæ præiudicio. Sistitur bonus IESVS ad summum Pontificem ambitiosum & sacrilegum hominem; sacrilegè enim Põtifica-

tificatum & emerant communiter ipse & gener,& viciſſim gerebant flagitioſè. Sed antequam de affligente Anna (ſic enim eſt eius nomen) dicamus,Petrum cogitemus. Quid agis Petre? Quum Chriſtus ad Annam ſiſtitur,& ab eo interrogatur, & Annæ reſpōdet, & impiam alapam accipit, das item tu tuam alapam IESV. At cui? Ei qui habebat verba vitæ æternæ, & qui erat Chriſtus filius Dei viui. Sed ego nihil horum cogitabam, tantus metus me & horror corripuerat,& tanta mētem meam ignorantia & ſocordia obſederat. Peccaui,fateor, heū nimiùm, & alapā inflixi Chriſto,nihil excuſo. Euge Petre, hoc permiſit in te IESVS, vt intelligeremus iniuria à pijs, ſi ab ſtatu mentis diſcedant, Chriſtum & Deum affici poſſe,non ſolùm ab impijs; & huius rei exemplum eſſe impium Iudam,qui diſcipulus IESV, & pius aliquando fuerat; tum Petrum, qui & diſcipulus, & pius ſemper fuerat: timendum verò nobis eſſe,vnum pœnitentiæ locum non accepiſſe, alium accepiſſe. Quid enim nos? Nónne vbi peccamus, Chriſto colaphum impingimus nefariè, & eius lædimus nō ſolùm humanitatem, ſed diuinitatem? Cum enim qui lethaliter labuntur omnes faciē Dei offendāt, illi tamē præcipuè lædūt qui per infideliatē vel hæreſim peccāt:etſi enim vtriq; dignitatē violāt Dei,quod in ipſis eſt, eius etiā præſentiam, manifeſtationem,potentiam,quæ ſemper exerta eſt; illi tamen lædunt, non tollūt; hi & lædunt impiè, & ex ſpecie ſceleris quaſi tollunt, vbi vel negant vel oppugnant. Verū illud qui Catholici ſumus intelligamus,etiāſi fidem non inficiemur neque oppugnemus, noſtris tamen peccatis cauſam offerimus, vt impietatē & hæreſes extare permittat Deus, deinde non extirpet. Quid autem interim agitur Chriſte IESV? Magna contumelia ſiſtor ad Annam: ſoluuntur mihi vincula, qui erat mos dicentium cauſam, vt liberiùs viderentur ſuum ius defendere:circumſtant Principes Sacerdotum, Seniores, Tribunus, Magiſtratus templi, Centuriones, Anteſignani atrociter minaces. Interrogat me homo miſerrimus magna arrogantia & impotentia de diſcipulis meis, interrogat & de doctrina. Dic de diſcipulis, non illis ſolùm paucis qui nunc ignauiter fugerunt, ſed de occultis,tum de multitudine quæ tibi ſolebat eſſe ſemper præſto: & quid ſibi voluit ante quatuor dies ille tuus in vrbem & templum introitus,cum tanta pompa, cum tàm infinita frequentia, cum tàm honorifica acclamatione? Hæc conficiunt te hominem eſſe ſeditioſum, & ambitioſè regnum affectare. Quid præterea tu doces? Nos Moſen habemus, cui Deus eſt loquutus, cui legem dedit; hunc nos docemus: tu verò & nos & noſtram doctrinam nunquā ceſſas oppugnare; nec hoc ſolùm facis (quod tamen intolerabile eſt) ſed ſimul eò videmus tuam omnem doctrinam ſpectare,vt videaris eſſe filius Dei & Deus, quod impium eſt ac blaſphemum,atque omni lapidatione dignū. Conclamat omnis colluuies circumſtantiū, laudant Pontificem, inſanè vituperant omnes IESVM. Imperat Annas vt ad hæc reſpondeat. De his autem ego cum intelligerē me eſſe accuſandum poſteà,& ſcirem Annam Pontificem anni illius non eſſe, & nihil aliud quàm per inſidias venari aliquid ex me,vnde virulentiùs accuſaret, neque vel locus eſſet vel tēpus vt reſpōderē ea quæ poſteà reſpōdi, de his nolui ſigillatim reſpondere; illud duntaxat dixi; Nihil eſt quod ego tibi reſpondeā, vel tu me interroges, præſertim cùm palàm loquutus ſim mūdo, ſemper in ſynagoga docuerim, quò omnes Iudæi conueniunt, & in occulto loquutus ſim nhil. Nihil potes de mea doctrina interrogare quod putes attinere vel ad ſeditionem vel ad ambitionē, quin id palam dixerim; nihil verò dixi occultè,vel quod occultari voluerim, & non potiùs omnia in ore & oculis omnium prędicari:vel Iudam interroga qui vobiſcū eſt, & rebus meis omnibus interfuit, vel miniſtros veſtros,qui cum ad me ligādum miſſi à vobis eſſent, meminiſtis quid vobis reſponderint. Et quidem doctrinam meam tàm apertè docui, vt propter illam toties me volueritis lapidare. Quid igitur me interrogas, & non potius eos qui me audierunt? Nolui non Iudici id confiteri alieno tempore & loco,quod Caiphę in concilio, & Pilato in prætorio confeſſus ſum; nā neque ipſe Iudæorum rempublicam repræſentabat priuatus, minus Romanorum Imperium: & tamen confeſſurus ego eram bonam confeſſionem ijs qui rerum potiebātur. Vſus itaque ſum prouidentia & magnanimitate,tum libertate animi & conſtantia, vt nihil à rectitudine dimouerer propter metum, vel humanum reſpectum. Ambitio autem Annæ & ſocordia tantam virtutem ac veritatem pati non potuit, non barbaries aſſiſtentium & ferocitas:ſignificat ille contumax eſſe & iniu-

Joan.6. *Matth. 16.* *1. Ti.6.*

TRAHITVR AD CAIPHAM IESVS. NEGAT ITERVM PETRVS.

Iisdem capitibus.



A. *Sistitur ante Caipham* IESVS.
B. *Citantur falsi testes: reijciuntur.*
C. *Abeunt confusi.*
D. *Veniunt tandem duo testes peruersi.*
E. *Exurgit Caiphas (quod non potuit assequi pictura) è solio, et furens* IESVM *increpat: Nihil respondens, &c.*
A. IESVS *tamen tacet.*
F. *Turbatum Petrum ex prima negatione, & ianuam exeuntem accusat ancilla apud eos qui aderant.*
G. *Ad ignem rursus ab astantibus vrgetur.*
H. *Præterea ab alio.*
I. *Negat Petrus adhibito iureiurando.*



& iniuriosum respōnsum, hi atrociter in IESVM incitantur: præuenit vnus, & alapam infringit IESV diuino ori; Sic, inquit, tam temerè, tam imperanter, tam superbè respōdes Pontifici? O hominem hominum omnium nefandissimùm! sceleratiorem etiam si tu ipse es Malchus, cui IESVS auriculā restituerat: & tamen Deus tantam impietatem permittit, Angeli non vindicant, patienter fert bonus IESVS: oportebat enim Christum pati, & sic intrare in gloriam suam, & afferre salutem credentibus. Quid verò mirum si permissa à Deo tenebrarum potestas hanc audet atrocitatem in eum, quem cruci obstinatè destinauerat affigere? Vide vt ad hanc contumeliam vires consciunt Dæmones, & Satan ipse præsens. At benignus IESVS, qui nutu poterat omnes ad infernum proijcere, benigna mansuetudine vtitur. Nihil est quòd me cædas ô homo, nam si malè loquutus sum, age apud Iudicem legitimè; sin benè, vt benè sum loquutus, quid est causæ cur infligas alapam immerenti? Quid mitius, quid diuinius potuit responderi? Hæc geruntur apud Annam, & incipit cædi à Iudæis IESVS cum summa contumelia. O Christe IESV, Deus omnipotens, video indignitatem summam. Pateris Deus ab impio & detestabili homine in honestissima corporis tui parte, in facie, vbi vigent sensus tui diuini; video fuisse percussionem violentissimam, totum caput tuum concussum, liuidam genam, oculos sanguinolentos. Vbi est ô Angeli faciei illius splendor quem adoratis? Adoratis certè & nunc, sed tumidam, liuidam, turbatā, sanguinolentam, qualem noluissetis: sed elucet vobis in illa contumelia diuina quædam lux obedientiæ & patientiæ Christi, & mortalium redemptionis. Quid facimus anima? Accipe istam alapam, istam indignitatē, dolorem, & cordi tuo illa omnia inflige: incipe myrrhæ fasciculum colligere, lachrymas saltem ex corde incipe effundere, quibus tuas alapas peccatorum, quas tam sæpe Christo infregisti eluas; quæ lachrymæ, qui sensus & dolor pariat in te veritatem, magnanimitatem, patientiam in aduersitatibus tuis; freto veritate, magnanimitate, & patientia hac Christi Domini & Dei nostri. Amen.

Marginal notes: Euthy. / Chry. / Io. 14. — Cant. 1.

TRAHITVR AD CAIPHAM IESVS. NEGAT ITERVM PETRVS.

IISDEM CAPP.

In lxxxvi. imaginem adnotatiuncula. *lxxxvi.* 113.

A. *Sistitur ante Caipham IESVS.*
B. *Citantur falsi testes: reijciuntur.*
C. *Abeunt confusi.*
D. *Veniunt tandem duo testes peruersi.*
E. *Exurgit Caiphas (quod non potuit assequi pictura) è solio, interrogat, & furens IESVM increpat; Nihil respondes, &c.*
A. *IESVS tamen tacet.*
F. *Turbatum Petrum ex prima negatione, & ianuam exeuntem accusat ancilla apud eos qui aderant.*
G. *Ad ignem rursus ab astantibus vrgetur.*
H. *Præterea ab alio.*
I. *Negat Petrus adhibito iureiurando.*

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
duxerunt ad ᵃ Caipham Principem Sacerdotum, vbi Scribæ & Sacerdotes conuenerant.	*Et adduxerunt IESVM ad ᵃ summū Sacerdotem: & conuenerunt omnes Sacerdotes, & Scribæ, & Seniores.*		

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
Petrus autem sequebatur eum à longe, vsque in atrium Principis Sacerdotum.	*Petrus autem à lõgè sequutus est eum vsque intro in atrium Summi Sacerdotis,*		
Et ingressus intro, sedebat cum ministris, vt videret finem.	*& [f] sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se.*		
[b] Principes autem Sacerdotum, & omne cõciliũ quærebant falsum testimoniũ contra IESVM, vt eum morti traderẽt: & non inuenerunt, cum multi falsi testes accessissent.	*Summi verò Sacerdotes, & omne concilium [b] quærebant aduersus IESVM testimonium, vt eum morti traderẽt; nec inueniebant.*		
	Multi enim falsum testimonium dicebant aduersus eum, & [c] conuenientia testimonia non erant.		
Nouissimè autem venerunt [d] duo falsi testes,	*Et quidam surgentes falsum testimonium ferebant aduersus eum,*		
& dixerunt; Hic dixit; Possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud.	*dicentes; Quoniam nos [d] audiuimus eum dicentem; Ego dissoluam templum hoc manufactum, & post triduum aliud non manufactum ædificabo. Et [d] non erat conueniens testimoniũ illorum.*		
Et surgens Princeps Sacerdotum ait illi; Nihil respondes ad ea quæ isti aduersum te testificantur? IESVS autem tacebat.	*[e] Exurgẽs autẽ summus Sacerdos in medium, interrogauit IESVM, dicens; Non respondes quicquã ad ea quæ tibi obijciuntur ab his? Ille [a] autem tacebat, & nihil respondit.*		
			Stabant autem serui & ministri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant se. Erat autem cum eis & Petrus stans, & calefaciens se.
Petrus verò sedebat foris in atrio,		*& [f] post pusillum*	

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
Exeunte [f] autē illo ianuam, vidit eum alia ancilla, & ait his qui erant ibi; Et hic erat cū IESV Nazareno.	Rursus [f] autem cum vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus; quia hic ex illis est.		Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciēs se. Dixerunt ergo ei; [g] Nunquid & tu ex discipulis eius es?
		alius [h] videns eū, dixit; Et tu de illis es?	
Et iterum [i] negauit cū iuramento, quia non noui hominem.	At ille [i] iterum negauit.	[i] Petrus verò ait; O homo, non sum.	Negauit [i] ille, & dixit; Non sum.

ADNOTATIO.

.26 A. SIstitur IESVS ante Caipham summum
.14 eius anni Pontificem, assidet Annas &
.4. alij Principes Sacerdotum, sedent primarij Seniores & Scribæ tetra lues nequissimorum hominum, tenent mansuetum IESVM duo horridi milites, agitur causa inuidiosissimè.

B. Citantur falsi testes permulti, accusatur, audiuntur falsa testimonia, exquiruntur omnes calumniæ vnde bonum IESVM damnent.

C. Vincebat tamen veritas tacente Christo: non enim erant apud iniquissimos etiam Iudices & pestilentes conuenientia testimonia vel idonea, abibant pleni confusione & ignominia iniqui testes.

D. Veniunt tandem duo falsi testes qui dicerent iurati, se audisse quum diceret IESVS, demoliturum se templum manufactum, & aliud non manufactum restiturum post triduum. Ne horum quidem conueniens vel satis idoneū visum est testimonium, sciebant enim Iudæi non dixisse Christum, possum destruere, vel ego dissoluam templum hoc, sed soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud; itaque nō reprehenderant primum, sed secundum miratī tātum fuerant contemptim, nec ea de re eum ausi sunt interrogare: timebāt enim ne laus Christi, & eorum ignominia consequeretur, si Christus dictum suum exposuisset. Nulla calumnia vim aliquam obtinebat, neque aliud quicquam eorū malignitas quàm Christi innocentiam confirmabat.

E. Ira verò præceps atque impatiens moræ, locum calumniæ non reperiens, excutit (quod non potuit exprimere vna imago) de solio Caipham, de suis sedibus omnes; demonstrant vniuersi motu corporis vesaniam mentis ac furias quibus exagitabantur. Insultat Caiphas; Nihil respondes ad ea quæ isti aduersum te testificantur?

A. Ne ad hoc quidem respondet dulcis IESVS: quid enim responderet, cum ipsi sibi pro ipso responderent, & calumnias ipsi esse omnia testimonia confiterentur? Cur enim tot & tam varijs testimonijs quasi oppressum non damnatis, præsertim cum se non defendat? cur non opponitur illi violatio sabbati? Cur non quod esset vini potator, & Publicanorum amicus ac peccatorum? Cur non quòd Dæmonium haberet, & in principe Dæmoniorū Dæmonia eijceret? quod esset Samaritanus? Nihil horum probant de quibus fuerant tam sæpè oratione Christi ac miraculis confutati: reliquum erat vt eum dimitterent; nisi atrox eorum inuidia, malignitas, & deplorata malitia impediret: hærent omnes, discruciantur animo.

F. Cum semel iam negasset Christum Petrus, perculsus conscientia, nec tamen adhuc ad se reuersus (nam ad domum Caiphæ etiam si nō precario, sed liberè sit ingressus, fuit tamē post primam negationem inquietissimus) modò stat ad ignem, modò sedet foris in atrio, modò ianuam egreditur quasi diffugiens. Hîc illum intuita alia ancilla, apud circumstantes accusat; redit tamen ad ignem Petrus, eò illi consequuntur.

G. Commoti vrgent; Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius?

H. Vnus alius præterea instat; Et tu ex illis es.

I. Negat ille rursum vehementiùs, adhibito iureiurando, non ad vocem ancillæ, sed aliorum instigante ancillula. Hîc gallus non cantat, nec hîc Petrus commouetur: inter primam enim & tertiam negationem videntur intercessisse duæ horæ; nam solent variè noctu cantare galli, præsertim post initium. O Petre, aduerte quid faciat IESVS, quid tu eodem tempore: ille à nemine adhuc condemnatur; tu quasi illum iam damnas dum negas. Tu illum negas te nouisse vt

mortem effugias, & tamen debueras meminisse quod tibi & socijs cauisset Christus, vbi dixit; Sinite hos abire, nec potuisse tibi nocere Christo nolente.

MEDITATIO.

ACcepit impius Annas magnam occasionem accusandi IESVM arrogantiæ, quod noluisset sibi respondere Pontifici; & quòd respondisset, id fecisse intemperanter. Mittit igitur ligatum magna cum indignatione ad generum. Rapiunt eum milites violentissimè; conceperant enim & ipsi indignationem ex responso Christi omnes, nō solùm qui alapa illum percussit. Atrociùs etiam agunt vidētes id Pontifici placere: hortari qui aderant alij Pontifices, Magistratus templi & Seniores ministros & milites ad maleficium. Inter primos instare Iudas proditor, & subinde monere vt cautè ducerent. Contumeliosè quidem trahebant IESVM per eius vincula, sed quoad poterant absque tumultu & strepitu, ne nocturna aliqua plebis seditio exoriretur: vt enim metus fecerat nè in die festo illum dolo tenerent & occiderent, ita nunc vt cautè, & absque clamoribus & tumultu ducerent. Considera anima mea qui adsunt præsentes luctuosissimo huic spectaculo, singulorum mentes, omnium affectus, verba, actiones, facta cogita; vnde sensus cordis commoueantur ad vtilitatem tuā spiritualem. Simul illud sit in passione Christi perpetuum cogitare: quis, quid patitur, quāta sit rei indignitas, quantus dolor, pro quibus, à quibus, vbi, cur. Venitur ad domum Caiphæ, vomitoris impurissimi, sedet pro suo tribunali sceleratus, assidet Annas, & Pontifices, & Seniores: non erat tamen vniuersum concilium congregatum, quod mane factum est. Quid autem hæc hominum sentina sibi vult, quò spectat? Vt scilicet damnatum adducāt ad concilium, vnde maiori authoritate condemnatum profiteri apud Pilatum possent, summo omnium consensu cum se ipsi efferre morte plectendum. Statuitur ante Pontificem benignus IESVS, ore ex crudeli alapa liuido, oculis sanguinolentis; illū omnes truci aspectu, & atrociter minaci excipiunt: narrat Annas quanta contumacia responderit apud se, quum de discipulis & doctrina eius interrogaretur. Non placuit tamen concilio vt illas interrogationes vrgerent, vnde nihil sperabant criminis se esse cōsecturos: & planè desperantes aliunde suam causam vel accusationem probare, ad falsos testes sese omnes conuertunt: non enim contendebant vt iure damnarent, sed vt iniuria & dolo. Proiecerant verò omnem Domini timorem, & posuerant mendaciū spem suā, mendacio & falsitate sese armabant. Dicuntur certatim falsa testimonia; hic est Samaritanus: alij; habet Dæmonium, vini potator est, amicus publicanorum: illi; iustificat meretrices: alij; vilis est homo & abiectus: rursus, magus est iste homo, & in Principe Dæmoniorum Belzebud Dæmones eijcit; & virtutes facere videtur, non facit; est subdolus præstigiator, est homo seditiosus; sectatur plebis & multitudinis fauorem. Quoties eduxit in solitudinem homines infinitos ad conuiuium, vt Rex crearetur? Discipulos propterea congregauit innumerabiles. Nam hæc quorsum spectant nisi ad ambitionem, & vt regnum per vim occupet? Caput verò est omnium, quod non ad ambitionem solùm hic homo, & ad terrenum regnum contendit, sed cœleste etiam sibi arrogat stolidè, & filium Dei se subinde facit per summam blasphemiam & impietatem. Plures etiam & amarulentiores testes conueniebant confertim: & illi duo tandē inculcāt; hic dixit; Possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud: nec tamen fidem quisquam faciebat concilio; non enim erant conueniētia testimonia, vel quæ rerum atrocitatem æquarent, & fidem facerent. Vide discruciari Annam, Caipham, omne concilium, Dæmones etiam ipsos instigatores. Ferunt acerbissimè quòd à veritate tanta vi superentur, nihil excusante, nihil respondente IESV. O Christe IESV veritas infinita, splendor & sapientia Patris immensa! calumnias struit & mendacia in te Satan pater mendacij, & synagoga malignantium, tu tamen taces. Nihil videlicet veritas patiebatur iacturæ, sed elucebat potiùs, & tua patientia & virtus illustrabatur, & mea insipientia instituebatur. Tandem omissis omnibus testibus & testimonijs, interrogante Pontifice perhibuit IESVS veritati summæ excellentissimum testimonium; quod ipse esset filius Dei. Hinc colligere debuistis ô homines impij, IESVM vt Mes-

vt Meſchiam recipiendum, vt Deum adorandum. Nam quo pacto Prophetis crediderunt patres veſtri? quo pacto Moyſi & ipſi, & vos creditis? Nimirùm quòd Spiritus Dei in eorum verbis elucebat, quòd verba ſignis editis confirmabant. Quid horum non vidiſtis in I E S V? Quid verò non ſupra hæc omnia cõſpexiſtis? & tamen illorum verbis credere vos iactatis: cur non I E S V, quum de I E S V illi ſummo conſenſu ſint vaticinati, & vos Prophetas omnes de I E S V teſtimonium diuinum ferentes legatis? Date fidem Prophetis, & Chriſto credidiſtis: ſed vos illis coarguimini non credere, qui in ipſis Chriſtum nõ videtis. Hẽ Chriſte I E S V bone, æterna ſalus animæ meæ, ſciebas propter hoc tuum teſtimonium te neci eſſe tradendum, & tamen nihil dubitas illud dare: videlicet tua voluntate morti tradebas te, tradebat te Pater, ſed & ego tuæ voluntati non repugno: non enim volo audire quòd Petrus, ſed ſapere quæ tu qui Deus es, non quæ homines. Alia tamen prætereà ratione ego trado te; nam mea peccata ea ſunt quæ te morti addixerunt. Anguſtiæ mihi ſunt vndique: nollem, ſi Pater vellet tuus, ea dicere te propter quæ interficiendus es; aſſentior tamen tuæ & Patris voluntati: ſimul illud acerbè me angit, quòd ego cauſa fuerim quòd ita velles reſpondere, & quòd mori pro meis peccatis velles. Iam nunc eò deuectum eſt, vt ſacrilegi homines nulla ampliùs quærant teſtimonia, ſed pro blaſphemia & impietate diuinum illud reſponſum Chriſti accipiunt, & toti ſunt in te affligendo humilis I E S V. Præter illa enim quæ in commemoratione tuæ mortis, & ſacroſancti ſacrificij & Sacramenti inſtitutione paſſus es, præter ea quæ in horto, quæ in vinculis, quæ in domo Annæ ſuſtinuiſti, quaſi ex integro nunc contumelijs impeteris, maledictis, iniurijs, ſputis, palmis, pugnis cæderis, omni genere improperij afficeris. O manſuetudinem infinitam & patientiam! Incipit in te ſęuire concilium, hoc eſt Iudæorum latrocinium; excipiunt te milites crudeliter, inſana fex miniſtrorum te affligit. Quid autem tu interim Petre, quid rerum agis? Timeo, angor, diſtrahor animo, non ſum apud me, nego I E S V M me noſſe ſemel, iterùm, tertiò; & niſi me reſpexiſſet I E S V S, habitaſſet in inferno anima mea: penetrauit tamen ille reſpectus meum cor è veſtigio vt tertium negaui. O miſericordiam adorandam! Ad me redij, amarè luxi meum peccatum, veniam retuli. Quid nobis formidandum nõ eſt? Negat ter Chriſtum qui tot beneficia à Chriſto acceperat, tot priuilegia, tàm inſignem mentis & fidei illuſtrationem. Quis hæc videns, etiamſi ad Seraphinos attingat non timebit? Quocirca tunc eſſe ſecurum ſe credat quiuis, ſi nunquam ſe ex ſe eſſe ſecurum credat ſed in Chriſto: verùm quum nunquam ſit ſecurus ex ſe quòd in gratia ſit, quòd gratiæ cooperetur; in timore ſuam conſtituat ſecuritatem & cordis humilitatem in Chriſto. Contrà verò quis non ſperet ſecuritatem, ſi cogitet Dominum propterea permiſiſſe cadere Petrum, vt poſteà eſſet firmiſſimus, & nos illius exemplo eruditi, vt circumſpectiùs nobis caueremus? Tùm ſi, quod auertat Deus, caderemus, nulla eſſe nobis ratione animum deſpondẽdum, ſed firmiter ſemper de miſericordia Domini ſperandum in Chriſto. Ceterùm quod ad accuſationes non reſpondiſti ſancte I E S V, & tamen cõfeſſionem diuinam illam profeſſus es; martyres docebas, vt ſoliciti ne eſſent, neque anxiè cogitabundi quid reſpõdere deberẽt: datum ipſis iri os & ſapiẽtiam, cui reſiſtere non poſſent omnes eorum aduerſarij: ita *Luc. 21.* enim futurum, vt in rebus omnibus quid vel reſpondendum vel non reſpondẽdum, abſq; eorum ſolicitudine diuinitùs inſtituerentur, ſi quod eſt neceſſarium conſtanter profiterẽtur & clarè, ſumma cum fidei & integritate & ſynceritate. Quam rationem ſcio ego à duobus Catholicis vſurpatam, cùm ab hæreticis eſſent capti, & in periculo verſarentur: conuenerat enim inter ipſos, vt ſi quando in manus inciderent hæreticorum & periculum, de reliquis ne eſſent admodum ſoliciti; ſed vbi viderent in diſcrimen vitæ ſe veniſſe, interrogarent ex hæreticis cauſam cur eos vellent interficere; neſcire illos an eorum fidem vel teneant, vel ſint parati accipere: ita repreſſa eorum furia, planiſſimè tunc & conſtantiſſimè expedirent ac profiterentur ſuam fidem Catholicam, & orthodoxam confeſſionem; & anathema Luthero, Caluino, & omnibus eorum ſequacibus & hæreticis dicerent. Ita futurum, vt nulla alia poſſet cauſa eorum mortis effingi, quàm veræ fidei, & orthodoxæ vnitatis profeſſionem in gloriam Dei. Imprime Domine I E S V, per ea quæ hac nocte paſſus es, lumen cordibus noſtris ſapientiæ tuæ, vt horum myſteriorum ſenſum ſpiritualem, & accipere,

cipere, & retinere possimus ad gloriam nominis tui sempiternam, & nostrarum animarum salutem & perfectionem. AMEN.

ADIVRATIO CAIPHÆ:

CONFESSIO DIVINA CHRISTI.

Tertio negat Petrus.

IISDEM CAPP.

In lxxxvij. imaginem adnotatiuncula. *lxxxvij.* 114.

A. *Adiurat IESVM Caiphas nũ sit filius Dei.*
B. *IESVS constanter pariter ac modestè cõfitetur.*
C. *Scindit Caiphas vestem,& omnes:clamat,clamant omnes; Blasphemauit,& mortis condemnãt.*
D. *Concurritur ad clamores. IESVM quidam è concilio conspuunt; tum ministri & milites eum velant atque percutiunt.*
E. *Qui astabant Petrum accusant.*
F. *Alius quidam affirmabat; Verè & hic cum illo erat.*
G. *Tandem seruus Caiphæ cognatus Malchi illum vrget vehementer.*
H. *Negat tertiò Petrus cum detestatione & execratione.*
I. *Continuò gallus cantat.*
B. *Conuersum IESVM intellige respexisse Petrum,quod non potuit exprimere imago.*
K. *Egressus foras Petrus flet amarè.*
L. *Gallinarium,vbi cantat Gallus.*

MATTH. XXVI.	MAR. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
Et [a] Princeps Sacerdotum ait illi;	*Rursum [a] summus Sacerdos interrogabat eũ, & dixit ei;*		
Adiuro te per Deũ viuum,vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei.	*Tu es Christus filius Dei benedicti?*		
Dicit illi IESVS;	*IESVS autẽ dixit illi;*		
Tu [b] dixisti.	*Ego [b] sum:*		
Veruntamen dico vobis, amodò videbitis filium hominis sedentẽ à dextris virtutis Dei,	*& videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei,*		
& venientem in nubibus cœli.	*& venientem cum nubibus cœli.*		
Tunc Princeps Sacerdotum [c] scidit vestimenta sua,dicens;	*Summus autem Sacerdos scindens vestimenta sua,ait;*		
Blasphemauit;			
quid adhuc egemus testibus?	*Quid adhuc desideramus testes?*		
Ecce nunc audistis blasphemiam:	*Audistis blasphemiam:*		
quid vobis videtur?	*Quid vobis videtur?*		
At illi respondnetes dixerunt;	*Qui omnes [e] condemnauerunt*		
Reus est mortis.	*eum esse reum mortis.*		
Tunc expuerunt in faciem eius,	*Et [d] cœperunt quidam conspuere eum,*		



A. *Adiurat IESVM Caiphas, num sit Filius Dei.*

B. *Id IESVS constanter pariter ac modeste confitetur.*

C. *Scindit Caiphas vestem, & omnes; clamat, clamant omnes, Blasphemauit; et mortis condemnant.*

D. *Concurritur ad clamores. IESVM quidam e concilio conspuunt; tum ministri & milites eum velant, atque percutiunt.*

E. *Qui astabant, Petrum accusant.*

F. *Alius quidam affirmabat, Vere & hic cum illo erat.*

G. *Tandem seruus Caiphæ, cognatus Malchi illum vrget vehementer.*

H. *Negat tertio Petrus cum detestatione; & execratione.*

I. *Continuo gallus cantat.*

B. *Conuersum IESVM, intellige respexisse Petrum, quod non potuit exprimere imago.*

K. *Egressus foras Petrus flet amare.*

L. *Gallinarium, vbi cantat gallus.*

MATTH. XXVI.	MARC. XIIII.	LVC. XXII.	IOAN. XVIII.
		Et viri qui tenebāt illū illudebant ei cædentes.	
	& velare faciem eius,	*Et velauerunt eum,*	
& colaphis eū ceciderūt: alij autem palmas in faciem eius dederunt,	*& colaphis eū cædere,*		
		& percutiebant faciem eius,	
dicentes;		*& interrogabant eum, dicentes;*	
Prophetiza nobis Christe,	*Prophetiza:*	*Prophetiza,*	
	& ministri alapis eū cædebant.		
quis est qui te percussit?		*quis est qui te percussit?*	
		Et alia multa blasphemantes dicebant in eū.	
Et post pusillum accesserunt qui astabāt, & dixerunt Petro;	*Et post pusillum [c] rursus qui astabant dicebant Petro;*		
Verè & tu ex illis es;	*Verè ex illis es;*		
	nam & Galilæus es.		
nam & loquela tua manifestum te facit.			
		Et [f] interuallo facto quasi horæ vnius, alius quidam affirmabat, dicens; Verè & hic cum illo erat: nam & Galilæus est.	
			Dicit ei vnus ex [g] seruis Pontificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam;
			Nónne ego te vidi in horto cum illo?
		Et ait Petrus; homo, nescio quid dicis.	*Iterum ergo negauit Petrus;*
Tunc cœpit [h] detestari & iurare	*Ille autem cœpit anathemizare & iurare,*		
quia non nouisset hominem.	*quia [h] nescio hominem istum quem dicitis.*		
Et continuo [i] gallus cantauit.	*Et statim [i] gallus iterum cātauit.*	*Et cōtinuò adhuc illo loquente cantauit gallus.*	*& statim gallus cantauit.*
		Et [b] conuersus Dominus respexit Petrum;	
Et recordatus est Petrus verbi IESV quod dixerat illi;	*Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei IESVS;*	*& recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat;*	
Priusquā gallus cātet, ter me negabis.	*Priusquàm gallus cātet bis, ter me negabis:*	*quia priusquam gallus cātet, ter me negabis.*	
Et egressus [k] foras fleuit amarè.	*& cœpit flere.*	*Et egressus foras Petrus, [k] fleuit amarè.*	

ADNO-

ADNOTATIO.

A. SVrrexerat furiosè Caiphas, insultauerat IESV; nunc acerrimè vrget.

A. Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei benedicti.

B. Constantissimè & planissimè id confitetur Christus; Tu dixisti, ego sum. Hoc toties ex ipso audistis Iudæi, hoc toties diuino testimonio, id est tam multis miraculis confirmauit Christus, toties proptereà voluistis eum lapidare: quid nunc tibi vis pestilentissime Caipha? quid petis? Tu quidem sanguinem & vitam Christi petis per calumniam & impietatem, at Dei prouidentia factum est vt illud interroges; cui præclarissimum illud responsum det Christus, vnde gloriosissima eius mors consequeretur. Etenim propter testimonium illius summæ veritatis, quod ipse esset Christus, quòd esset filius Dei, crucifixus est IESVS; mortem verò ipse suam ad redemptionem mortalium contulit & applicauit. Audite verò Iudæi; si nō terret vos miraculorum præteritorum recordatio, si non vis diuina quæ vestrum exercitum prostrauit solo verbo IESVS, si non sanatio Malchi; illud animaduertite tamen quòd nunc vobis comminatur futurum, vt cuius nunc mortem decernitis nefariè per calumniam, eum sedentē videatis ad dexteram virtutis Dei, & ad iudicandum orbem vniuersum venientem cum maiestate. Hæc cum audissent omnes, Caipham, quē de sacerdotali solio furor excusserat,

C. eundem rabies ad scindendas vestes prouocat, quod erat solemne Iudæis facere ad blasphemiam, vel ad rei alicuius atrocitatem singularem. Scindit vestimēta Caiphas, & quasi se priuat Pontificatu, scindunt omnes, conclamant; blasphemauit, audiuimus ex eius ore blasphemiam, reus est mortis. Exultant simul Dæmones, atque adeò idem illi priores in corde Iudæorum vociferantur; blasphemauit, dignus est morte. Quid te mouet Satan, vt in eum quem nouisti insontem, cum suspiceris esse Deum, sæuias? Meum me odium mouet aduersus Deum & IESVM: nihil cogito siue filius Dei sit siue non sit, pereat, eradatur nomen eius de terra viuentium. Idem dicunt Iudæi inflammati tetra inuidia atque malignitate.

D. Concurrunt milites & ministri Iudæorū ad clamores, audiunt damnatum mortis. Insultant in benignum IESVM primùm aliqui è cōcilio, dein ministri & milites cædunt, rapiunt, dissipant, qua de re proxima dicetur imagine.

E. Bis negauit Christum Petrus, & gallus erat secundùm cantaturus.

F. Rursùm ij qui stabant vrgent propius Petrum; Non potes negare quin Galilæus sis discipulus, loquela enim tua manifestum te facit.

F. Et interuallo facto quasi horæ vnius, alius quidam affirmabat dicens; verè & hic cum illo erat, nam Galilæus est.

G. Postremò seruus Caiphæ Malchi cognatus acerrimè vrget; Nōne ego te vidi in horto cū illo?

H. Oppressus tot accusationum impressione Petrus cœpit anathematizare & iurare se hominem non nouisse. Addit iusiurandum ad execrationem, quæ חֵרֶם *cherem est Hebræis, execrabilem scilicet sibi maledictionem atque excōmunicationem imprecatur si nouisset.*

I. Compleuerat negationem Petrus, & ecce tibi gallus cantat: excipit galli cantum Christi commiseratio in Petrum.

B. Conuersus enim illum respicit (quod vna imagine repræsentari non potuit) & vulnerat vno oculorum suorum, atque adeò in vtroque: exæstuāt eius præcordia, hinc memoria eius quod audierat à Christo; Priusquàm gallus cantet bis, ter me negabis, simul recordatione superiorum negationum; subeunt mentem tot beneficia quæ à Christo acceperat; nūc habet verba vitæ æternæ IESVS, nunc Christus est filius Dei viui: Jo.
operatur in eius præcordijs diuina illa boni IE- Aug.
SV conuersio atque respectus, cooperatur Petrus, agnoscit patratum facinus, detestatur, in rugitū cordis primùm, dein etiam vocis erumpit.

K. Iam nihil timet armatorum multitudinē, per medios foras se proripit plenus amaritudine ac pœnitentia, deflet amarè peccatum suum Petrus, sumit in eo magnas accessiones Christi gratiæ, clariùs videt Christi bonitatem, potentiam, maiestatem, misericordiam: inflammatur amore in IESVM, dolor, & peccati pœnitentia augetur, profluunt copiosæ lachrymæ, rugit, lamentatur, deprecatur à Christo veniam: tandem confert se ad matrem misericordiæ Mariam Virginem (quod piè possumus meditari) & exponit suam calamitatem, veniam precatur & opem: pollicetur illa benignissimè, bene sperare iubet.

G. Gallinarium, & in eo locus vbi gallus & gallinæ noctu dormiebant. Ibi complosis alis gallus cantans Petrum arguit. Porrò traditione accepimus Petrum, quotiescunque post illum diem audiuit gallos noctu cantantes, conscientia præ-

teriti criminis ſui vehementer indoluiſſe. Vocat omnes ad humilitatem, & arrogantiæ detestationem galli cantus, & Petri primùm caſus, dein pœnitentia.

MEDITATIO.

4. DE quibus Salomon dicere illud potuit; Non dormiunt niſi cum malè fecerint, & non rapitur ab eis ſomnus, niſi cum ſupplantauerint, ſi de vobis non dixit homines impij & nepharij? Non potuiſtis hac nocte dormire, niſi peſsimè egiſſetis; nec potuiſtis altè dormire, vt à vobis eripi ſomnus nō poſſet, niſi Iuſtum ad mortem conſcelerato latrocinio condemnaſſetis: & tamen niſi eſſetis in abyſſum omnis malitiæ demerſi, furiæ nocturnæ non ſinerent vos oculum claudere.
11. Veriſſimum certè illud; Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit: vt enim progreditur in impietatem, ita in contemptum: & Dæmones tamen illas à vobis furias abigebant, & veſtram contemptionem fouebant: Angeli veſtri cuſtodes ſordeſcere vos ampliùs in veſtro maleficio permittebāt, neque volebant Chriſti mortem impedire, neque poterant: profligatiſſimè ergo faciebatis omnia. Illud verò horrendum, quod curaſtis Chriſtum non duci ſolùm & ligari in carcere teterrimo, ſed continenter affligi per totam noctem imperauiſtis. Quis enim poſſit vel cogitatione complecti quæ in concilio, quæ cum ad carcerem trahereris, quæ ligatus in carcere paſſus ſis Domine I E S V, vita animæ meæ? Quæ lacrhymæ indignitates, & dolores, & improperia illius noctis plangere valent? Incipe iam cor meum comprimere venas tuas, & ſpiritus tuos conſtringere, ac te verberare colaphis, palmis, omnibus modis affligere, vt ſalutares lachrymas, & dolorem vehementem de ijs quæ fiunt concipias. O noctem luctuoſam ac crudelem, & omni acerbitate pleniſſimam! Luna, & Stellæ nolite lucem veſtram ſpargere, continete apud vos lumen veſtrum; neque enim poteritis creatoris veſtri contumelias videre vel pati. Noli ampliùs tuam illam noctem deplorare Iob, hanc deplora, quæ tanta ſæuitia Deum gloriæ affligit. In hac nocte luge ô Hieruſalem; ô anima Chriſto deuota aſſume lamentum ſuper dilectum tuum, ſuper lumen cordis tui; ſint lachrimarum fontes in maxillis tuis: non enim habes qui conſoletur te ex omnibus charis tuis, omnes amici tui dereliquerūt I E S V M tuum, Pater, Angeli, diſcipuli: ipſe tamen in manus ſe hoſtium ſuorum tradidit. Quid facitis homines ſcelerati & impij? Interficietis I E S V M paucis his horis, quid illum anteà tam acerbè affligitis? Nullū humanitati locū dabitis homines peſſimi, nullū pietati? Sed contra video vos quod authore & agente Dæmone facitis, id niti etiam vt vincatis veſtra crudelitate. Et tamen mitis I E S V tu taces, nullum gemitum edis, nullam ſignificationem voluntatis alienæ ab illis cōtumelijs & crudelitatibus. Planè illud imples diuina tua patiētia quod diſcipulis præſcripſeras, & percutienti te in vna maxilla præbes alteram. Vides de tuis opprobrijs, alapis, colaphis Angelos mœrentes, naturam totam laborantem, tu tamen exhibes faciem tuam vt petram duriſſimam, & non confunderis; Pater enim Deus, tu, & Spiritus ſanctus auxiliator tuus eſt. Hæc lugenda ſunt in carcere Chriſti hac nocte: ibi adeſſe mente debes piè meditator, perſonas conſiderare, verba, facta, vnde fructum poſſis elicere animæ tuæ ſalutarem. Verùm vbi te Chriſtus ſuo tempore tenuerit; illa mente gerens quæ eris meditatus, ac plenus amaritudine ad matrem Dei adi; eam reperies in monte Sion, vbi deſcendēs ad orationem in hortum Gethſemani I E S V S reliquerat, & ſe ire ad mortem renunciauerat. Ibi virgo mater cum ſanctis mulieribus hanc noctem exegit in luctu & mœrore, non ſolùm mente & cogitatione complectens, & nuntijs cognoſcens quæ I E S V S agebat, quæ patiebatur, ſed videns etiam clarè oculis fidei. Nam ſi Paula vidit illis oculis infantem I E S V M pannis inuolutum, & vagientem in præſepi, Magos adorantes, ſtellā fulgentem deſuper, Matrem virginem, nutritium ſedulum, paſtores nocte venientes, paruulos interfectos, Herodem ſæuientem, Ioſeph & Matrem fugientes in Ægyptum; cur non magis quę patiebatur Filius vidit abſens Mater? ſiquidem receptum eſt, nulli factum fuiſſe à Deo priuilegium, quòd Maria Virgo non cumulatè acceperit pro eius dignitate & gloria. Flebat igitur ſancta Mater longè amariùs, quam Tobiæ Anna, digreſſo à ſe Tobia filio. Quò iuiſti lumen Angelorū & meum? Quo vita cordis mei diſceſſiſti? Etſi nihil

Matt. 5.

Hier. in epit. Paulæ.

Iob. 10.

nihil aliud quàm à me discederes, luctũ mihi relinqueres intolerabilem: at verò ad mortem abis, vt immoleris agnus innocentissimus discedis. Iam hinc animo complector omnes & pœnas, & contumelias, & mortem tuam plenam cruciatus & ignominiæ: omnia me mouent, omnia angunt, omnia contristant, omnia timeo: tuus enim metus, mœror & oratio, & sudor sanguineus, & agonia me affligunt secundùm te acerbissimè; neque me Angelo te ad passionem confortanti coniungere possum, sed tuæ orationi. O Pater filij mei, Deus immensæ atque æternæ potestatis, si vis transfer calicem à filio meo, & mihi applica; & vt hoc velis oro te atque obsecro: lubens ego ac læta mortem obibo, ne filius meus & tuus moriatur. Scio quia omnia potes, neque defuisse tibi rationem aliam qua genus humanum redimeres; sed exemplum voluisti dare mortalibus, & misericordias tuas magnas communicare: si tamen aliter fieri

Rom. 12. te volente non potest, fiat voluntas tua bona, beneplacens, atque perfecta. Hoc tamen peto Domine, quod spero me impetraturam, vt eius omnes passiones & mortem ita sentiam, vt sentire ac perpeti animo debeo, & tu de tua in me perpetua & singulari clementia facias vt possim. Verùm heù fili mi, iam te video prodi à discipulo, fugere alios discipulos, ligari te, duci, alapã ab impio seruo accipere, trahi ad teterrimum Caipham, ad mortẽ damnari, in carcerem claudi, à crudelissimis latronibus alapis & colaphis te ligatũ cædi, ignominijs & cõtumelijs in te sæuiri noctem totam: video Petrum te ter negãtem. Veniunt ad me trepidi ac cõsternati discipuli, quæ ego per me in spiritu video, illi referunt identidẽ. Venit Petrus plenus lachrymarum & pœnitentiæ, ad me omnes accurrunt: ego illos ad te vt accurrant admoneo & adhortor, abs te doceo fidei & spei firmitatem petendam, & animi constantiam. Habere eorum præceptorem thesaurum in manibus misericordiæ & miserationum præsentem, atque adeò illũ nũc conficere per singulas pænas suas & passiones. Illum mente & cogitatione inuocate ò Apostoli, & mihi nolite pœnam luctu vestro augere, nimijs vestris animi tribulationibus. Hæc est mea nox fili, quã ego in te & per te sustineo: mœsta quidem sum, & desolata supra quam dici potest, sed ita tamen, vt sentiam per te, per eadem illa quæ tu pateris & ego doleo, deriuari ad me virtutem patientiæ & fortitudinis. Sis benedictus in sæcula fili mi & Deus meus. Amen.

DE GESTIS IN CARCERE CAIPHÆ, POST DIMISSVM CONCILIVM.

IISDEM CAPP.

In lxxxviij. imaginem adnotatiuncula. *lxxxviij.* 115.

A. Excubiæ aguntur ad ianuam, more militari.
B. Crudelissimè affligunt IESVM quod erat reliquum noctis.
C. Deueniunt ad virginem matrem Petrus & Ioannes.

ADNOTATIO.

Dissoluitur concilium, deducunt Pontificem aliquot è Senioribus ad cubiculum, animos ille confirmat omnium, indicit in aurorã ad curiam vt conueniant, non hi solum qui iam conuenerant, sed vniuersum concilium, milites excipiunt discedentes, vt domum deducant. Discedit Annas, & Principes Sacerdotum abeunt omnes: gaudent inuenisse se causam cur IESVM interficiant, confirmant se inuicem & cohortãtur in eius necem, condicunt vt rursus in aurora ad Pontificem conueniant.

A. Ad ianuam militari more excubant milites ad domus Caiphæ custodiam.

B. Acerbissimum spectaculum ob oculos & Angelorum & hominum proponitur. Cœperãt conspuere IESVM & illudere è concilio quidã, tum qui eum tenebant ad iudicium; deinde accurrentes milites Romani ac ministri Iudæorum ad concilium & clamores, excipiunt mansuetũ IESVM, insultant in illum coram Pontifice ac toto concilio, expuunt in eius faciem certatim. Animaduerte quid, cui faciant, & quasi præsens omnia

DE GESTIS IN CARCERE CAIPHÆ, POST DIMISSVM CONCILIVM.

Iisdem capitibus.



A. *Excubiæ aguntur ad ianuam, more militari.*

B. *Crudelissime affligunt* IESVM, *quod erat reliquum noctis.*

C. *Deuenit ad Virginem Matrem Petrus, & Ioannes.*

DE GESTIS MANE IN PLENO PRINCIPVM, ET SENIORVM CONCILIO.

Matt. xxvij. Marc. xv. Luc. xxij.



A. *Curia, quò conuenerunt omnes Principes Sacerdotum, Seniores populi, & Scribæ.*

B. *Sistitur ante Caipham, & Concilium* IESVS, *interrogatur rursum.*

C. *Confitetur rursum se Filium Dei.*



omnia contemplare; Christo compatere, & desle peccata tua, propter quæ patitur Deus. Alij velatis eius oculis palma vtramque genam crudelissimè verberantes, cum summo opprobrio obtrudunt; Prophetiza Christe, quis nam est qui te percussit? Alij colli posteriora alapis cædunt, alij colaphis & pugnis caput eius vndique atrocissimè contundunt, cūcti diras blasphemias in eum iaciunt. O Angeli, nonne hæc est facies eius in quem desideratis prospicere? nonne hic est vultus Dei omnipotentis? O homines execrabiles, ô pessimos dæmones instigatores. Tacet bonus IESVS, dat corpus percutientibus, genas vellētibus, non auertit faciem ab increpantibus & conspuentibus ipsum; absconditur (sputorū immunditia diuinus eius vultus & despicitur: ponit tamen ipse faciem vt durissimam Petram, non confunditur. Deturpatam vide diuinam Christi faciem, tuber caput, liuidas genas, barbam & capillos sordidos, dissipatos, euulsos; ex ore & naribus excussum sanguinem. Is. 50. *Imperat tandem Caiphas vt diligentissimè quod reliquum erat noctis illum asseruent milites ac ministri, summo mane omnes ad eius iudicium conuenturos. Trahitur continuò ad domesticum carcerem, alligatur benignus IESVS columnæ, circumstant truculenti latrones, affligunt atque illudunt IESVM similiter vt prius totam noctem.*

C. Deuenerat ad Matrem Virginem Petrus, eodem venit Ioannes; narrant quæ vel viderāt vel audierant, renouatur dolor & lachrymæ. Eunt, redeunt tota nocte discipuli, vt sciāt quid agatur apud Caipham, si quid de IESV possint intelligere, ad Matrem Virginem vt referant: omnia sunt plena amaritudine, acerbitate, luctu. Maria, vt omnes superat sensu doloris, ita magnamitatis robore omnibus antecellit. Leo Ser. 6 de pass. Aug. 3. lib. de cōs. Eua. c. 6.

DE GESTIS MANE IN PRINCIPVM ET SENIORVM CONCILIO.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXII.

In lxxxix. imaginem adnotatiuncula. *lxxxix.* 116.

A. Curia, quò conuenerunt omnes Principes Sacerdotum, Seniores populi, & Scribæ.
B. Sistitur ante Caipham & concilium IESVS, interrogatur rursum.
C. Confitetur rursum se filium Dei.

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXII.
a Mane autem facto a consilium inierunt omnes Principes Sacerdotum & Seniores populi	*Et a confestim mane consilium facientes summi Sacerdotes cum Senioribus & Scribis & vniuerso c concilio,*	*Et vt factus est dies, conuenerunt Seniores plebis & Principes Sacerdotum & Scribæ,*
aduersus IESVM, vt eū morti traderent.		*& duxerunt illum in b conciliū suum, dicētes; Si tu es Christus, dic nobis. Et ait illis; Si vobis dixero, non credetis mihi: si autem & interrogauero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. Ex hoc c autē erit filius hominis sedens à dextris virtutis Dei. Dixerūt autem omnes; Tu ergo es filius Dei? Qui ait; Vos c dicitis, quia ego sum. At illi dixerunt; Quid adhuc desideramus testimoniū? ipsi enim audiuimus de ore eius.*

ADNOTATIO.

A. PRoxima nocte conuenerant tumultuariè Iudæi, causam agitauerant, responderat præclarissimum de se testimoniũ IESVS; exclamauerant, reum esse mortis: sed restabat, quæ erat eorum singularis malignitas, vt vniuersum concilium coiret, & rursum ageretur causa, ac damnaretur IESVS; deinde vt Præsidi traderetur ignominiosè necandus. Itaque manè nõ ad domum Caiphæ conueniunt, sed ad curiam, quæ vocabatur eorum lingua ת ני *Gazith, vbi sanhedrin, id est synedrion cõuenire solebat, & plenum concilium agitari. Erat hæc domus ampla, in inferiori parte ciuitatis, quæ fuerat sub Antiocho Epiphane ædificata. Hũc vniuersum concilium summo manè properauit: consedit in suo solio Caiphas, assident Principes, Sacerdotes, Seniores, & Scribæ: inter quos non dubium quin essent Pharisæi multi & Sadducæi. Citatur reus IESVS Nazarenus, soluitur è columna, extrahitur à carcere, rapitur ad concilium per mediã vrbem cum summa contemptione & opprobrio, armatorum multitudine circumseptus. Aspice hîc quasi præsens mansueti IESV totius corporis habitudinem; riget è nocturno frigore è loci situ & squallore, colligatus est, collum dura catena, manus crudeli fune, vultus est deformatus sputis, dissipata barba & capilli, caput contusum, liuidæ genæ, sanguinolenta facies. Ita trahitur IESVS vita nostra & salus ad mortis iudicium. Renunciatur Virgini matri eductum è carcere duci filium, properat ad illum pia Mater & afflicta, sequuntur Magdalena & mulieres aliæ, venit cum illis Ioannes, conueniunt ducti pœnitentia fugitiui discipuli: omnes properant vt ad Christum veniant, longo tamen interuallo præ metu; virgo Mater prouidenter, ne quid ab insana multitudine iniuriæ patiatur, quod fieri nunquam passus est IESVS.*

Tertul. 4 contra Marcionem. Cyprian. Hierony.

B. Sistitur benignus IESVS ante Caipham & concilium, soluitur vinculis: quod malitiosè fecerunt Iudæi, vt videretur liberiùs causam suam dicere. Iam non citantur testes, toti sunt in superioris noctis præiudicio, vt idem coram vniuerso synedrio profiteatur, si ipse sit Christus: id igitur solum vrgent confertim homines teterrimi. Aperit primùm bonus IESVS palàm eorum animi peruersitatem; Non quæritis vos an ego sim Christus, sed occasionem inquiritis, vnde in me calumniam deuoluatis, & interficiendum tradatis Præsidi. Neque enim si professus fuero me Christum esse, credetis; neque si vos interrogauero, & causam meam egero, me dignabimini responsione, neque verò dimittetis. Illud igitur quod superiori nocte de me audistis, rursũ vobis denũcio, me in maiestate Patris cœlestis venturum, vt vos, & orbem iudicẽ vniuersum, Optabant ipsi præterea idem illud responsum elicere quod antea audierant; Tu ergo, inquiunt, es filius Dei?

C. Quod cum esset constantissimè professus IESVS, consurgunt omnes, conclamant, damnant illum mortis, decernunt vt tradatur Pontio Pilato Præsidi interimendus. Iubent rursum vinciri & duci; conclamatur tota curia IESVM esse Romanis tradendum, ac morte plectendum; concurrunt armati, illum rapiunt.

MEDITATIO.

CEssarunt tandẽ in aurora carnifices horridi Christum affligere, iussi illum ad curiam ducere & plenum concilium. Quietem aliquam accepit agnus mansuetus, sed vt ducatur ad mortem, & vt illi aliæ succedant afflictiones. O ærumnosam quietem, quam excipiunt itineris insanæ raptationes & contumeliæ. Et nos animum deijcimus si in minimam tribulationem incidamus, nec cogitamus Christum, non eius tribulationes; vel tã miserè cogitamus & improbè, vt illud nunquam assequamur quò semper peruenire deberemus, vt Christi passiones magis sentiamus, illis magis moueamur quàm nostris: quod signum nostræ imperfectionis est, & argumentum quòd vigeat adhuc in nobis caro nostra, non spiritus. Aspice vt ad curiam summo manè festinant præcipites homines execrandi, concilium malignantium: vide vt concilio supernè incumbit, atque adeò釦 internè Satanas cum suo Dæmonum concilio infernali, vt illis furias immittit: cogita quid Dæmones, quid illa lues hominum animo verset & machinetur; maleficium, sanguinẽ, sæuitiam; quid mitis IESVS meditetur & conficiat; illorum si velint, & omnium mortalium salutem, & vitam cœlestem. Internũtij à Virgine & ad Virginem soliciti obseruabant quid de IESV ageretur: ab ijs audit duci illum, finem alij dolores accipiũt, & luctus alius

alius denuò innouatur. Quo ducitur? Ad iudicium ducitur iustitia sempiterna, lumē cordis mei; vt rursum condemnetur, & rapiatur ad mortem trahitur æterna vita. Noui sunt hi dolores, quòd videam tam contumeliosè & crudeliter duci; sed superat etiam hunc dolorem metus, & animi mei anxietas de iudicio & rerum euentu, qui est futurus & ærumnosus & crudelis. Venite mecum sociæ, venite fratres mei; neq; enim sustinet charitas mea in filium, vt eum non videam; etiamsi planè sciam renouatum iri dolores meos ex eius tā calamitoso conspectu: videbo tamen filium Dei & meum, vitam animæ meæ aspiciam. Sed quid vos? quid agitis in Synagoga vestra, in cathedra pestilentiæ, imò quid Satan per vos? En Caiphas ad omnes euomit; De hoc homine viri Israëlitæ iam antea meam sententiam intellexistis: neque verò nunc eum vobis sistimus, vt de ipsius causa iudicium feratis; damnatus enim iam est propter atrocē in Deum blasphemiam: his enim paucis horis coram nobis, coram Principibus Sacerdotum, & multis è vobis confessus est se filium Dei esse, minatus simul nobis omnibus supplicium est sceleratus. Quod vt sciatis esse verissimum, & hominem esse dignum non vna morte, en coram vniuerso concilio illum interrogo: Si tu es Christus, dic nobis. Si vobis dixero, non credetis mihi; si autem & interrogauero, non respondebitis, neque dimittetis: ex hoc autem erit filius hominis sedens à dextris virtutis Dei. Tu es igitur filius Dei? Vos dicitis, quia ego sum. Videtis insolentiam? percipitis minas? auditis blasphemiā? Quid expectamus? Audistis omnes de ore eius: non est quòd de re tam manifesta consulamus; sed tamen quid vobis videtur? Ego verò necessarium esse censeo, vt confirmetur ab omnibus superius præiudicium, & morti rursum addicatur ignominiosissimè. Hoc fiet, si cū Pilato Præsidi tradamus crucifigendum. Sed tamen conueniat nobis inter nos, quot, & qualibus criminibus illum apud Præsidem accusemus. In omnia consentiunt omnes, agunt de accusatione, dein exurgunt seditiosè, conclamant ad Pilatum, rapitur benignus IESVS. Verùm heus tu pie mediator, illud hoc loco considera; qui in lethale crimē consentiūt, eos semel Christum morti addicere; qui iterum consentiūt, eos rursum Christum damnare ad mortem: quanta igitur erit illius hominis immanitas, qui frequenter Deum offendit? Nonne eius vita est tota in Christo condemnando, & tradendo ad mortem, atque adeò Christū ille identidem ad mortem ducit, & crucifigit? Verùm simul fit, vt cum peccator IESVM ducit ad mortem, totus ipse ad mortem æternam, & in infernum tradatur, & in manus Dæmonum. Nam vbi tandē est peccator, nisi in manibus & potestate Dæmonū? vbi nisi in inferni reatu, separatus à Deo, à Christo, à charitate, & sanctorum vnione? Lata enim in illum est æterni ignis sententia; nondum tamen executioni demandata, & quidem scire non potest quando sit exequēda. Erat vehementer afflicta Mater Virgo; erat in summis angustijs, quū sciret agi causam filij sui in cōcilio: & ecce tibi personant voces damnatū IESVM esse, tradendum Pilato vt necetur: hic fuit gladius nouus Mariæ animam transfigens. Sciebat quidem sancta Mater interficiendum, sciebat semel fuisse damnatum, gladius in corde eius erat: sed cum hæc ad actum prodeunt, ex integro recrudescit dolor cordis eius & mestitia, quasi tunc primùm gladio feriatur. Congeminant luctum mulieres sociæ, discipuli, & sanctus comitatus; &, quòd piè credere possumus, properat locum occupare Virgo Mater, vnde etiamsi eminùs, videat tamen egredientem filium. O pij meditatores adeste quæso, mentem aduertite ad hæc mysteria. Videtis IESVM cordis vestri dulcedinem, ligatum tamen, & despicatum, & ad mortem denuò damnatum, summa patientia spectabilem; solicitam Matrem virginem ad filium suum IESVM festinare: festinate & vos eius precibus & intercesione animati, vt Christum ex spiritu & sensu cordis vestri videatis & cōtemplemini. Transfigatur cor vestrum compassione, lachrimis, luctu: illa patitur animæ vestræ lumen, vita, refugium, & virtus. Adiuua verò tu sancte IESV, qui iam per Matrē iuuas: peculiari tamen auxilio subueni: in his enim afflictionibus est vis tui meriti infinita, est tua misericordia, & laus tua sempiterna. Amen.

DVCITVR IESVS AD PILATVM, ET IVDAS LAQVEO SE SVSPENDIT.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII.

In xc. imaginem adnotatiuncula. xc. 117.

A. *Ducitur a Concilio IESVS ad Pilatum.*
B. *Iudas plenus Dæmone meditatur desperationem & laqueum.*
C. *Accusat se apud Principes, offert precium proditionis, ab his reijcitur.*
D. *Venit Dæmone plenus in templum, proijcit triginta argenteos.*
E. *Abit percitus furijs, & laqueo ex arbore se suspendit.*
F. *Properat virgo Mater, vt videat filium.*

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.
		Et surgens omnis multitudo eorum,
	vincientes IESVM,	
Et vinctum [a] adduxerunt eũ,	*duxerunt,*	*duxerunt illum ad Pilatum.*
& tradiderunt Pontio Pilato Præsidi. Tunc videns [b] Iudas qui eum tradidit, quòd damnatus esset: pœnitentia ductus, [c] retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum & Senioribus, dicens; Peccaui [c] tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt; Quid ad nos? tu videris. Et proiectis argenteis in [d] templo, recessit, & abiens [e] laqueo se suspẽdit. Principes autem Sacerdotum acceptis argenteis, dixerunt; Non licet eos mittere in corbanam, quia precium sanguinis est. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille, Hacheldemah, hoc est ager sanguinis, vsque in hodiernũ diem. Tũc impletum est quod dictum est per Ieremiam Prophetam, dicentem; Et acceperunt triginta argenteos, pretium appretiati, quem appretiauerunt à filijs Israël; & dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.	*& [a] tradiderunt illum Pilato*	

ADNOTATIO.

A. DVcitur IESVS ad Pilatum ab impijs hominibus per mediam ciuitatem ligatus, despicatus, cõtumelijs & afflictionibus plenus: sequuntur Principes Sacerdotum & concilium, vt illum apud Præsidem accusent. Ductus autem est à curia, quò fuerat à domestico Caiphæ carcere pertractus, ad prætorium: hinc est quòd Ioannes à Caipha ductum dicit.

B. Iudas, quem hactenus sæua auaritia, atque animi malitia transuersum egerat, cum videret damnatum à concilio IESVM duci ad Pilatum, tunc tandem agnoscit suam impietatem, intelligit prodidisse se ad mortem mansuetum agnum, sanguinem iustum, dominum & præceptorem; à quo tot acceperat beneficia, tam indulgenter, etiam vbi machinabatur eius mortẽ in cœna, & vbi illum prodebat in horto fuerat admonitus, & tam benignè ad sanitatem inuitatus. Quid hinc Iuda colligis? Quid meditaris? pœnitentiam tu quidem cogitas, sed diabolicã, sed

DVCITVR IESVS AD PILATVM; ET IVDAS LAQVEO SE SVSPENDIT.

Matth. xxvij. Mar. xv.. Luc. xxiij. 117 xc



A. *Ducitur à Concilio IESVS ad Pilatum.*
B. *Iudas plenus dæmone, meditatur desperationem & laqueum.*
C. *Accusat se apud Principes; offert pretium proditionis; ab his reijcitur.*
D. *Venit dæmone plenus in templum; proijcit triginta argenteos.*
E. *Abijt percitus furijs, & laqueo ex arbore se suspendit.*
F. *Properat Virgo Mater, vt videat Filium.*



QVAE PRIMVM GESTA APVD PILATVM. 118

Matt. xxvij. Mar. xv. Luc. xxiij. Ioan. xviij. xci



A. *Domus Pilati.*
B. *In ea prætorium.*
C D. *Propylæum cum vexillis, & tribus ianuis.*
E. *Scalæ per quas ascendit, & descendit* IESVS.
F. *Præmittunt Principes Iudæorum nuncium de* IESV *ad Pilatum.*
G. *Perueniunt Principes ad domum Pilati.*
H. *Sistunt Pilato milites* IESVM.
I. *E vestibulo Pilatus quærit à Iudæis, quid contra* IESVM *criminationis afferant.*
K. *Insolenter respondent Iudæi primum; tandem accusant eum maiestatis, &c.*
L. *Interrogat* IESVM *leniter de regno; alia reijcit Pilatus.*
I. *Profitetur se causam non inuenire.*
K. *Addunt, eum commouisse gentem inde vsq; à Galilæa.*
I. *Occasione Galilææ, causam* IESV *Pilatus reijcit ad Herodem.*

ſed caininam: exagitant te furiæ acriores; nō poteſt tantam iniquitatem mihi, inquis, Deus condonare; mortem mihi ipſe conſciſcam; fieri aliter non poteſt. Verùm fecit diuina prouidentia ex hac Iſcariotis deſperatione, etiam teſtimoniū vt caperet Christi iuſtitia, ac Iudæorum impietas. Sequebantur Principes armatorum multitudinem: illis prætereuntibus fit obuiam in atrio Iudas diro ac deſperato vultu;

C. Peccaui, inquit, tradens vobis ſanguinem iuſtum; & ego qui illum prodidi, & vos qui interficitis illum iniuſti ac ſcelerati. Non audent negare Principes, etiamſi eſſent iniquiſsimi, illudunt; Quid ad noſtrum eſt illud deputare: nos nihil aliud quam cogitamus illi vitam eripere, per fas per nefas. Contempto Iſcariote properant Principes.

D. A Principibus ad templum amens feſtinat Iudas, hîc idem profitetur, iuſtum eſſe IESVM, ſe impium qui illum ad mortem prodiderit: proijcit palàm triginta argenteos & abit: recipiunt Leuitæ pecuniam, de qua referant ad Principes, quum à morte Christi redirent. Redeunt, referunt; tunc etiam dederunt teſtimonium Principes innocentiæ Christi; Pretium eſt ſanguinis, contaminata pecunia (quid vos per quos eſt contaminata?) ne miſceamus illam ſacris theſauris & corbonæ, emamus agrum in peregrinorum ſepulturam.

E. Vide abeuntem Iudam, plenum ira, deſperatione, ſæuitia, Dæmone. Venit verò extra portam Dauid, ſiue piſcium, ſiue negotiatorum, quæ ad Occidentem reſpiciebat, vnde erat exitus ex vrbe per teſtudinem, quæ duas valles coniungebat, vnam ab Aquilone, aliam ab Oriente: erat porta hæc frequentiſsima ac celebris. Ad dexteram verò huius teſtudinis & portæ, vt habet traditio, peruenit Iudas, affert ſecum laqueum, quærit arborem ſycomorum: conſcendit, inſerit prius collo funem, dein arbori alligat; inſtigant horridi Dæmones, gaudent, inſultant. Proijcit ſe ex arbore in mortem & infernum homo omniū hominum ſceleratiſsimus atque impijſsimus: cōflictatur cum morte pendens, augent pœnam & deſperationem peſsimi Dæmones, crepat medius, effunduntur viſcera eius omnia; tandem arripiunt animam teterrimam Dæmones, atque in infernum proijciunt profundiſsimè. Conueniunt plurimi ad rei atrocitatem, cauſam ſuſpēdij intelligunt, prædicatur iuſtus identidem IESVS, in pius Iudas, ſcelerati Iudæi. Trocarii.

F. Properabat quidē ſancta Virgo videre filiū, non potuit tamē illum conſequi, nec tunc videre. Venit ad curiam, obſeruat opportuno loco cum ſuis mulieribus, vnde eductum poſsit filium conſpicere. Contemplare quanta erat cordis afflictione benedicta Mater, in quanto mœrore mulieres & diſcipuli.

QVÆ PRIMVM GESTA
APVD PILATVM.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XVIII.

In xci. imaginem adnotatiuncula. xci. 118.

A. Domus Pilati.
B. In ea prætorium.
C. D. Propyleum cum vexillis, & tribus ianuis.
E. Scala, per quas aſcendit & deſcendit IESVS.
F. Præmittunt Principes Iudæorum nuntium de IESV ad Pilatum.
G. Perueniunt Principes ad domum Pilati.
H. Siſtunt Pilato milites IESVM.
I. E veſtibulo Pilatus quærit à Iudæis, quid contra IESVM criminationis afferant.
K. Inſolenter reſpondent Iudæi primum; tandem accuſant eum maieſtatis &c.
L. Interrogat IESVM leniter de Regno; alia reijcit Pilatus.
I. Profitetur ſe cauſam non inuenire.
K. Addunt eum commouiſſe gentem inde vſque à Galilæa.
I. Occaſione Galilææ cauſam IESV Pilatus reijcit ad Herodem.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XVIII.

Adducunt ergo [b] IESVM à Caipha in [a b c d e] prætorium. Erat autem [f] mane, & ipſi non introierunt in prætorium, vt nō contaminarētur,

IOAN. XVIII.

ſed vt manducarēt Paſcha. [i] Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit; Quam accuſationem adfertis aduerſus hominē hunc? [g] Reſponderunt & dixerunt ei; Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eū. Dixit ergo eis Pilatus; Accipite eum vos, & ſecundum legem veſtram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi; [g] Nobis nō licet interficere quēquā. Vt Sermo IESV impleretur quem dixit ſignificans qua morte eſſet moriturus.

LVC. XXIII.

Cœperunt autē accuſare illum, dicentes; [k] Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum Regem eſſe.

MATTH. XXVII.

[h] IESVS autē ſtetit ante Præſidem: & interrogauit eū Præſes, dicēs; [i] Tu es Rex Iudæorū? Dicit illi IESVS; Tu dicis.

MAR. XV.

Et interrogauit eū Pilatus; Tu es Rex Iudæorum? At ille reſpōdēs, ait illi; Tu dicis.

LVC. XXIII.

Pilatus autem interrogauit eum, dicens; Tu es Rex Iudæorum? At ille reſpondens, ait; Tu dicis.

MAR. XV.

Et accuſabant eum Sūmi Sacerdotes in multis.

MATTH. XXVII.

Et cum accuſaretur à Principibus Sacerdotū & Senioribus, nihil reſpondit. Tunc dicit illi Pilatus; Non audis quanta aduerſum te dicūt teſtimonia? Et non reſpōdit ei ad vllum verbum; ita vt miraretur Præſes vehementer.

MAR. XV.

Pilatus autem rurſus interrogauit eū, dicens; Non reſpōdes quidquā? Vide in quantis te accuſant. IESVS autem amplius nihil reſpondit, ita vt miraretur Pilatus.

LVC. XXIII.

Ait autem [i] Pilatus ad Principes Sacerdotum & turbas; Nihil inuenio cauſæ in hoc homine. At illi inualeſcebāt, dicentes; [k] Commouit populum, docens per vniuerſam Iudæam, incipiens à Galilæa vſque huc. [l] Pilatus autem audiens Galilæam, interrogauit ſi homo Galilæus eſſet: & vt cognouit quod de Herodis poteſtate eſſet,

ADNOTATIO.

A. Domus Pilati, in inferiori ciuitatis parte ad Septentrionē, à qua distabat ad Austrum longiùs domus Caiphæ, non tam longè domus Herodis, in cliuo superiùs ad Septentrionē.

B. In domo Pilati prætorium, idest regia aula, & huius ianua amplior; tum aliæ duæ minores hinc inde.

C. D. Prominet propylæum siue vestibulum, cum duabus columnis, quæ sustentabant duo Romanorum vexilla, quorum sinistri erat insigne aquila, dextri Tyberius Cæsar: cingebat pergula prætorium extrinsecus, in qua ad dexteram eminebat tribunal Romanorum Præsidum, quod Gabatha Hebræis dicebatur, opere mirifico.

E. Scalæ, per quas ascendit & descendit benignus IESVS: hæc topographia ex antiquis Laterani monumentis bona ex parte desumitur.

F. Præmittunt Principes militem, qui nunciet Pilato adducere se hominem facinorosum; rogare vt se ab omni occupatione expediat, & ipsos audiat benignè.

G. Peruenit nefaria multitudo ad Pilatum, trahunt milites per scalam mansuetum IESVM.

H. Sistunt Pilato, impletur atrium hinc armatis, illinc turba Iudæorum promiscua, qui ad rei spectaculum & nouitatem conueniebant: stant Principes propiùs ante propylæum, neque volebant prætorium intrare, ne contaminarentur, sed possent pascha manducare. O execrandam hypocrisim, omni contaminatione & scelere cooperti parricidæ, simulant tamen externā sanctitatem.

I. Ad eos prodit ad propylæum Pilatus, rogat quamnam afferant accusationem aduersus hominem.

K. Respondent arroganter; Si hic non esset malefactor, non tibi tradidissemus eum. Audierat de IESV & eius præclaris gestis Pilatus, de inuidia & odio Iudæorum intellexerat; itaq; recusabat de eo iudicium habere: propterea respondet Principibus; Si malefactor est, iudicate illum vos ex vestra lege, nihil ego intercedo. Nobis, inquiunt, non licet interficere quemquā. Insanè respondent: coarguo ego vos mendacij Iudæi; ex lege enim lapidare poteratis blasphemū: eccum IESVM, quem dicitis blasphemum; cur non lapidastis anteà? cur ne nunc quidem permittente Præside lapidatis? Noluit Christus aliud genus mortis subire quàm crucis; toties enim voluistis illum lapidare, nunquam tamen vobis permissum est: sed vos amentes & vecordes, nolebatis dicere quod dicebatis: nam cum antea statuissetis illum crucifigere, & id velletis dicere, non dicitis tamen; sed quod dicitis, mentimini; quod voluistis dicere, veteratoriè adhuc dissimulatis. Ita per vestram malignitatem implebatur quod Deus statuerat & Christus prædixerat, se à gentibus crucifigendum: quod genus mortis à Iudæis decerni non poterat, à Romanis in summam ignominiam infligebatur, non solùm ad cruciatum. Recusant Iudæi damnare IESVM, recusat Pilatus: ergo IESVS per vtrosque liberatus est. Non potuit Principum obstinatio hanc ambiguitatem sustinere, accusant IESVM atrociter. Hæc est nostra accusatio ô Præses, quandoquidem nostra authoritate non moueris: subuertit hic gētem nostram, prohibet dari Cæsari tributa, dicit se Christum regem esse. O detestabiles latrones! Nonne paulò antè confessi estis in concilio, nulla esse testimonia quæ vim aduersus IESVM obtinerent? tantùm quòd professus esset se Christum filium Dei, idcircò illum damnastis. Cur hoc non defertis ad Pilatum? cur dissimulatis? Timebatis scilicet ne commotus Pilatus illa accusatione IESVM liberaret: quæ fuit causa, vt non nisi coacti ea vteremini. Igitur ad falsissimam, atque inuidiosissimam accusationē confugitis. Vbi enim seditiosus IESVS? Quādo prohibuit dari Cæsari tributum? quod & ipse dissoluit, & vos vt solueretis hortatus est. Et hæc quidem erant Pilato nota: sciebat enim nihil esse seditionis ortum à IESV; & seditionum erant diligentissimi obseruatores Romani.

L. Alia itaque reijcit Pilatus, de regno statim interrogat, sed quasi per contemptum, non Matt. 27 *seriò; vti quum iterum ingreditur prætorium* Mar. 15 *apud Ioan. cap. xviij. postquam remiserat IE-* Luc. 23. *SVM Herodes; Tune es, inquit, Rex Iudæorū? tam vilis, tam abiectus, tam solus? Respondet Christus; Tu dicis (quod erat genus affirmationis) tu dicis me Regem; ego nec nomen, nec maiestatem regni mihi arrogo vel vsurpo. Nihil tamen mouetur Pilatus; sed memor inuidiæ Iudæorum, quam habebat perspectam, redit ad propylæum; post ipsum reducitur IESVS. O bone IESV quas pateris indignitates Deus omnipotens! duceris, reduceris, disceptat de morte tua mundus, tu te vt agnum mansuetum exhibes.*

I. Profitetur apud Principes Pilatus se mortis nul-

tis nullam causam reperire in IESV. At ne vos quidem Iudæi, sed ex cæca inuidia & malignitate confingitis. Quid præterea calumniamini? Nam quæ adhuc dixistis omnia, quę vos delegistis iudicem Pilatus omnia repudiat.

K. Commouet, inquiunt, plebem perpetuò docens per vniuersam Iudæam Romanorum ditionem: quam doctrinam inchoauit in Galilæa spargere, & hucusque perduxit. Vultis vos quidem inuidiam accusationis vestræ aggrauare malitiosè; commotionem ex doctrina adducitis: ea nec seditio est, nec vobis permisit Christus vt diceretis seditionem nunc, vel peruersionē, quod antè inuidiosè fecistis: tantùm dixistis cōmotionem, quod verum est; & vobis prædixit
Agg. 2 *Aggæus futurum, quòd Christus commoueret*
Heb. 12. *cœlum & terram; quid mirum si corda hominū commouerit ad veritatem Euangelij sui suscipiendam? Sed cur non addidistis miracula, per quæ doctrinam Christus confirmabat diuina authoritate? Fuit hæc vestra malignitas. Verùm quid ad Pilatum si docebat Christus? Itaque negligit vestram calumniam, tantùm arripit occasionem, vt ne sineret se tàm iniusta causa implicari. Interrogat an Galilæus esset IESVS; confirmant omnes Galilæum è Nazareth, & de Herodis esse potestate. Hoc verò auidè responderunt Iudæi, sperantes apud Herodem damnatum iri IESVM, quod apud Pilatum desperabant: quæ fuit causa, vt homines versuti mentionem Galilææ fecerint.*

I. Defert igitur Pilatus totam causam ad Herodem, gaudet illa molestia se esse leuatū, gaudent Principes item, rogant vt iubeat IESVM duci; rapitur extemplò mansuetus agnus à propylæo, trahitur per scalas, toto atrio clamor tollitur, ab Herode iudicandum IESVM. Mittit familiarem aulicum ad Herodem Pilatus, per eum causam illi exponit, se eius iuris dictionis habuisse rationem, nec de homine Galilæo voluisse iudicium vsurpare; vt intelligat, quæ fecerat in sacrificantes Galilæos, ea nulla eius iniuria fecisse. O benigne IESV, quò te trahūt cum tanta contumelia homines impij! Ad Herodem sceleratum latronem, ad eum qui Ioannē Baptistam per scelus interfecerat, ad eum qui te in Galilæa voluit quidem primùm videre per curiositatem, deinde cum tu nolles ab illo videri, quæsiuit necare; ad eum quem tu vulpem esse dixisti, à quo credebant Iudæi te esse interficiendum; sed aliud erat Dei consilium; vt Romani & Iudæi Christum occiderent, idest vniuersi homines, quia mortem subibat ad vniuersos homines ab æterno interitu redimendos.

MEDITATIO.

EDucitur è Curia IESVS, atrocius etiā quàm anteà; raptatur ad Pilatum, vt qui etiam ab vniuerso concilio damnatus erat. Conspicit ille prior mœrore confectam Matrem, in illum vicissim figit oculos virginales & cor Mater. Vide ingentem vtriusque dolorem: iunguntur amborum oculi, corda vniuntur; corde & oculis, & diuino spiritu & amore inter se colloquuntur, vterq; alterius mœstitiam auget & dolorem, vterque alioqui vtriusque leuat: vtrumque IESVS facit vehementiùs & diuiniùs, vt qui causa erat doloris, & simul fons pietatis immensus & consolationis. Similiter patiebatur sanctus Mariæ Virginis comitatus. At tu impie Iuda vbi es? Quid iam tandem moliris? Quū vidi IESVM ab vniuerso concilio condēnatum ad Pilatum duci, infernalis horror me & furiæ corripuerunt. Confiteor peccatū meum Principibus & Senioribus, offero triginta argenteos; spretus ab illis proijcio illos in templo, laqueo desperatus me suspendo, sepelior in inferno. Hem homo hominum omnium sceleratissime: quantum negotij vel operæ fuit vt Christo confitereris peccatum, quemadmodum faciebas Principibus? Hi te proijciunt, ille te ad suam misericordiā suscepisset. Nam quod tibi persuades, mentiris mortalium miserrime; non est tuū peccatum maius quàm Dei misericordia, non maius quàm quod per Christi meritum deleri possit: sed tu hoc nō capis, quod facit tua malignitas, & malitia desperata. Cur igitur nunc non me iuuit Christus? Iuuit toties anteà, & eius auxilium proiecisti: & nunc quidem te iuuat; sed tu non solùm abijcis eius virtutem, sed negas esse posse virtutem vllam quæ te iuuare possit: Deum te non posse iuuare. Quid ergo cogitas? vellem esse nihil, quod prædixit IESVS, melius mihi fore si non essem. Mentiris rursum; id non dixit Christus; sed, si non esset natus. At nunc eris, & semper eris, & in inferno semper cruciaberis atrocissimè: semper mortuus, semper viuens; vt semper æternis pęnis sufficere & tua anima posit & corpus. Satanam es sequutus, Satanæ,

Satanæ traditus es in perpetuum; es à Deo maledictus, es ab Angelis, es à Sanctis, & à creatura Dei vniuersa execratus in æternum. Scio te in inferno nihil aliud quàm confirmare causam quæ te in infernum coniecit, & probare proditionem Christi, & tuam desperationem; vt eius interfectores qui ad pœnitentiam non redierũt, semper probant Christi necem, vt Diabolus vbicunque in inferno
14. sit, semper dicit; in cœlum conscendam, super astra cœli exaltabo solium meum, similis ero altissimo: vt Lutherus semper in inferno euomit; Fides sola iustificat, Caluinus; Nõ est Eucharistia realiter corpus Christi: Ambo; Papa est verus Antichristus blasphemantes. Iustitiæ zelus, & honoris Dei amor nobis hæc suggerit vt dicamus. Verùm interim zelum similem in nos conuertamus: quoties nos Christum prodimus, vt capiatur, ligetur, & ad mortem damnetur, vt crucifigatur? At enim dicas; Nunquam hoc ego nè cogitaui quidem. Concedere possem; neque enim tã eris impius: res tamen, & peccatum interpre-
P 3. tatur te ita agere. Neque tamen si cogitasses,
6. propterea quicquam nunc pateretur Chri-
1. stus; semel enim pro peccatis mortuus est, & resurgens à mortuis iam non moritur, iam mori non potest: sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Quo pacto igitur prodit Christum peccator, damnat, & crucifigit? Vt causa primùm passionis & mortis eius. Quid enim fecit vt pateretur crudeliter filius Dei, quid vt crucifigeretur, nisi peccata mortaliũ? Tolle hominum peccata, nunquam Christus esset necatus, ac ne mortuus quidem vel ipse vel homo quispiam. Præsciebantur omnia omnium hominum peccata, qui fuerunt, sunt, vel erunt à Deo ab æterno: prouidit sua misericordia tam immenso malo omnipotẽs Pater remedium; & lui omnium mortaliũ peccata voluit morte consubstantialis & coëterni filij sui. Hinc oritur sensus spiritus, quo vti deberemus omnes vbi tentatio molesta est; quasi non solùm videremus, sed etiam oculis cerneremus, peccatum esse quod illas passiones omnes, quod mortem infert Christo. Erãt enim præsentia tua & omnium peccata Christo patienti & morienti, & eum ad passionem mouebant & mortem. Coniuncta cũ his illa cõsideratio est & sensus spiritus; si tua voluntate, & tuis manibus, tua lingua, tuis potentijs quibus peccas, corde perceperis te Christum conspuere, & verberare, & crucifigere: quò verò hæc tuum cor magis afficient, & altiùs penetrabunt, eò crescet solidiùs peccati horror atque execratio. Huiusmodi sensum da nobis contineter Domine IESV bone, hunc spiritum cordibus nostris imprime & confirma; & fac efficacem per hæc tua mala quæ pateris, & da vt de proditione Iudę cautionem accipiamus salutarẽ. Pretio prodidit Christum Iudas, de quo tam erat benemeritus Christus, in quem tanta contulerat beneficia: & tamen quoties illum nos prodimus pro rebus vilissimis? auarus pro vili pecunia, lasciuus pro detestabili voluptate, superbus pro gloriola, & fumosis hominũ rumoribus; sic alij pro rebus nihili. Et non solum Christum tradimus, quod facit cõsensus in peccatũ, sed ita tradimus, vt è vestigio occidatur, hoc est pereat gratia, per quam in nobis Christus inhabitabat. Nec hoc fit solùm, sed proditur anima in manus Dæmonum, & seruitutem omnium teterrimam. Hæc intelligimus & videmus; quid igitur causæ est quòd tam paucos illa moueant, quasi fabulæ sint futiles, & nõ verissima doctrina, vt sunt, & veritas firmissima, & spiritus Domini? Peccata hæc faciunt; quæ cum mentem, & cor, & spiritum obsideant, & cum his Dæmones, ita reddunt animam nostram tenebrosam, vt illi lumen Dei non effulgeat, sed mundi, & carnis, & Dæmonum. O bone IESV, reuela oculos meos, vt surgam à mortuis, & illumi- *Ps. 118.*
netur cor meum ad gloriã tui nominis sempiternam. Sed age; quid rabiosi Iudæi, quid machinantur? Crucem IESV. Veniunt ad Pilatum, IESVM illi primùm offerunt, vt à se compertum malefici), & damnatum: pe- *Mat. 27*
tunt inuidiosissimè vt eum supplicio afficiat. *Mar. 15*
Hac impudenti arrogantia à Pilato reiecta, *Luc. 23.* *Io. 18.*
accusãt atrocissimè seditionis, & rebellionis, & maiestatis: quibus nihil cõmotus Pilatus, neque quòd se Regem Iudæorum confiteretur offensus est; carebat enim inuidia & malignitate in IESVM Pilatus, etiamsi esset idololatra, quibus vitijs Iudæi erant inflammati: quo fiebat vt Christi responsum nõ interpretaretur malignè, sed fortassis aliquid inesse ibi religionis Iudaicæ, quod ad se nihil attineret. Quocirca semel, iterum, tertio IESVM excusauit apud Iudæos. O indignitatẽ deplorandam! Sistitur ante infidelem hominem author veritatis & fidei vt criminosus homo, vt vir nefarius; non vt simpliciter necandus, sed cum infinita contumelia & ignominia

minia crucifigendus: quod erat atrox Iudæorum consilium; etiamsi nondum se aperiebant perfidi. Sed à quibus accusatur? Ab abominandis latronibus, qui iustitiam ipsam & misericordiam IESVM iam bis blasphemię iniustissimè damnarant & crudelissimè. Hæc vident Angeli, & tacent, Deus permittit, IESVS mansuetissimè patitur, neque respôdet ad accusationes, defendit Pilatus: soli fuerunt Iudæi, & Dæmones accusatores furiosi. Iam hinc gentibus præsagire suam salutem licet ex Pilati animo, qui tã sæpè defenderit Christum, nec animum alienum ab ipso præ se tulerit: neque verò propter accusationem, sed propter suam ambitionem tradidit tandẽ Iudæorum voluntati. At contra Iudæi, iam nũc significant suæ gentis obstinationem & execrationem futuram. Pone ante mentis oculos rerum conflictationem admirandam: IESVS vult mori, idem Deus, & Angeli; hæc enim erat salus mundi: iudicat tamen eã mortem Christus, Deus, Angeli iniustam & sacrilegam. Contra execrantur Iudæi vitam Christi, sitiunt mortem, & vrgent nefariè ac furiosè, & falsam causam adducunt per maliciam & inuidiam. Pilatus causam mortis nullam probat; & tamen prodit ad mortem per ambitum. Diaboli & mortem procurant, & accusationem vrgent vt Iudæi; illi tamen dubitanter, & tandem desistunt: Iudæi obstinatissimè, neque vnquam desinunt. Heú bone & sancte IESV, hęc omnia de te cogitantur, de te aguntur. O adorandam mansuetudinem! ô charitatem infinitam! Dixerat Iudæis palàm; Quis ex vobis arguet me de peccato? Itaque nullus te de peccato arguere poterat, & tamẽ superiori nocte semel, iterum manè à Synagoga malignantium accusatus & damnatus es, nunc apud Romanos accusaris; quasi dicamus apud vniuersum orbem. Hæ sunt accusationes, non tuæ, sed nostræ: hæc enim vna ex causis est quòd te non excuses, omniũ enim hominum peccata agnoscis quasi tua, pro illis pateris, pro illis crucifigeris. At nos hîc è contrario facimus: primùm peccata nostra non agnoscimus, cũ Christus aliena pro suis agnouerit; dein non solùm nos de illis non accusamus, sed sumus perpetuò in excusandis excusationibus in peccatis. Quotus enim quisque leuiora non deputat sua vitia quàm sunt? Quis non excusat? Cui si eius aliquid errati vel culpæ reprehenditur, è vestigio non occurrit excusatio, vel criminis in alios deriuatio? Miseri sumus semper sancte IESV, & miserabiles: adiuua nos Domine Deus noster, per tuas atroces quas passus es indignitates & contumelias, ad gloriam nominis tui semper benedicti. Amen.

Matt. 26 · Io. · Ps. 63. · Ps.

QVÆ GESTA SVNT APVD HERODEM.

LVC. XXIII.

In xcij. imaginem adnotatiuncula. xcij. 119.

A. *Conclamatur ad Herodem; incipit duci.*
B *Concurritur ad spectaculum.*
C. *Herodes Antipas, eius Proceres, Duces exercitus, & Iudæi.*
D. *Exercitus Herodis in armis.*
E. *Accusant eum Iudæi constanter.*
C. *Interrogat Herodes IESVM multis sermonibus.*
F. *Nihil respondet IESVS.*
E. *Iudæi falsas accusationes cumulant.*
C. *Spernit IESVM Herodes, & fatuum iudicat.*
G. *Induitur veste alba, tanquam fatuus.*
H. *Remittitur ad Pilatum.*

LVC. XXIII.

[a] remisit eum ad [b] Herodem, qui & ipse Hierosolymis erat illis diebus. [c] Herodes autem viso IESV gauisus est valdè: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quòd audiret multa de eo: & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. [c] Interrogabat autem eum multis sermonibus: at ipse [f] nihil illi respondebat. Stabant autem [e] Principes Sacerdotum & Scribæ constanter accusantes eum. Spreuit autem illum Herodes cum [d] exercitu suo, & illusit [g] indutũ veste alba, & [h] remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad inuicem.

ADNO-

QVAE GESTA SVNT APVD HERODEM.

Luc. xxiij.



A. *Conclamatur; Ad Herodem. Incipit duci.*	C. *Interrogat eum Herodes multis sermonibus,*
B. *Concurritur ad spectaculum.*	F. *Nihil respondet IESVS.*
C. *Herodes Antipas, eius Proceres, Duces exercitus, & Iudæi.*	E. *Iudæi falsas accusationes cumulant.*
D. *Exercitus Herodis in armis.*	C. *Spernit IESVM Herodes, et fatuum iudicat.*
E. *Accusant IESVM Iudæi constanter.*	G. *Induitur veste alba tanquam fatuus.*
	H. *Remittitur ad Pilatum.*

ADNOTATIO.

A. AVdiunt primum clamorem ſublatum toto atrio prætorij Maria Virgo Mater, mulieres, Apoſtoli, diſcipuli, & vehementi timore concutiuntur: vident dein foras egredientem multitudinem, audiunt ad Herodem duci IESVM, magis timent ac lugent. Porrò multò ſit maior gemitus & planctus omnium, vbi Chriſtum vident longè cum ſummo improperio rapi per accliuem viam. Contemplare Virginis ingentem quidem dolorem, ſed cum ingenti animi fortitudine coniunctum, alias omnes mulieres, Apoſtolos, magna cordis anguſtia cõflictari.

B. Concurritur vndique certatim ad ſpectaculum, contemnitur ab omnibus IESVS Deus.

C. Herodes Antipas filius Herodis Antipatri Regis, Tetrarcha Galilææ & Peręæ conuenerat iis diebus Hieroſolymam ad Paſcha; ſed cum exercitu timens ſibi à Pilato: exercebat enim in Pilatum inimicitias, vt Iudæis videretur fauere quos vehementer Pilatus vexabat; tum propter crudelitatem Pilati, qui Galilæorum ſanguinem cum eorum ſacrificijs miſcuerat. Sedet hic homo ſubdolus in ſolio, apparatu & cultu regio: circumſtant eum proceres ſui, & duces exercitus; aſtant Principes & Seniores Iudæorum.

D. Exercitus item Herodis erat in armis. Siſtitur mitis IESVS ante Herodem.

E. Accuſant illum grauiſsimè atque inuidioſiſsimè Principes Sacerdotum: negligit accuſationes Herodes, cui geſta Chriſti erant notiora etiam quàm Pilato: intellexerat de doctrina, de miraculis; ſciebat quanto odio & inuidia illum proſequerentur Iudæi; nihil erat illi ignotum: gaudet potiùs id ſe conſequutum Hieroſolymis, quod multo tempore in Galilæa conſequi non potuerat, vt IESVM videret: ſimul ſperabat miraculum aliquod à IESV in ſua præſentia deſignari.

C. Itaque auidè IESVM alloquitur, multa quærit curioſè, præ ſe fert non obſcurè fore ſibi gratum ſi aliquod ſignum in ſuam gratiam faciat, vnde ſibi poſſit eſſe commẽdatus, & ſuo exercitui charus, atque etiam Pilato; vnde fieret vt confuſi diſcederent à ſua accuſatione Iudæi.

F. Nihil reſpondet bonus IESVS. Poterat quidem id quod expetebat Rex facere, ſed noluit id dare vulpi, noluit eius vanitati: maluit per ignominiam mori, quàm per miracula à morte liberari.

E. Conduplicant maiori contentione ſuas accuſationes Iudæi, nihil mouetur Herodes; ſed miratur vehementer quòd nihil ſibi IESVS, nihil accuſatoribus reſpondeat. Contemplare obſecro vultus Chriſti modeſtiam, conſtantiam, & dignitatem; contrà verò Principum atrocitatem & furias, dum metuunt miſerè vt euadat IESVS iudicium Herodis. Herodem vide IESV innocentiam demonſtrare, calumniam Iudæorũ reijcere, totum eſſe vt videret miracula, cogitare quemadmodum Pilato poſſit cõciliari, ſi eius iudicium de innocentia IESV confirmet.

C. Verũ vbi prorſus nihil videt ſibi à IESV reſpõderi, nullũ edi miraculum, exiſtimat fatuũ & amentem hominem, contemnit illum ac nihili facit. Manus Herodianorum militum qui aſtabant, ſimiliter illum exſibilant & ſubſannant. In ſignum amentiæ, ſimul & innocentiæ iubet veſte alba indui Herodes, ideſt fulgenti ac ſplendida, id enim eſt λαμπρᾷ; qua in re enituit Dei prouidentia: non enim, vt inquit Ambroſius, ocioſum fuit quod induitur veſte alba ab Herode Chriſtus, immaculatæq́ue tribueret indicia paſsionis; quod agnus Dei ſine macula, cum gloria mundi peccata ſuſciperet. Ita veſtitum imperat Herodes reduci ad Pilatum: mittit itẽ qui illi renunciet ſe gratum habere, quod reum Galilæum hominem ad ſe remiſerit; ſe quidem in illo nihil reperiſſe vnde dãnetur, noluiſſe tamen abſoluere, ſed totum iudicium viciſsim illi deferre voluiſſe. AEgerrimè hoc factum ferunt Principes Iudæorũ; apertè enim omni crimine liberabatur IESVS: non audent tamen repugnare, fremunt inter ſe ac diſcruciantur. Animaduertite homines miſerrimi; nullũ crimen in IESV agnouit Pilatus, nullum agnoſcit Herodes, illum pronunciat fatuum quidem, ſed extra noxam: vos eo non contenti, ſanguinẽ & vitam petitis: & quò ſit Chriſti innocentia illuſtrior, eò veſtra inuidia, & odium, & malignitas inflammatur virulentiùs. O homines execrabiles! Vides quæ aguntur bone IESV; Aſtant Pſal. 2. Reges Terræ, & Principes conueniunt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus te Chriſtũ eius: ſed Pater quidem deridet eos, & tu ſimul cum Patre eos derides, illis cum patre comminaris, verùm grauiter etiam doles. Heu contumelias: mittit te Pilatus ad Herodem, accuſant te rurſum peſsimi Iudæi, ſpernit Herodes & eius exercitus, pro fatuo, pro nihilo habet; remitteris rurſum ad Pilatum ligatus, deſpicatus, afflictus: neque enim te ceſſabant milites, & Iudæorum miniſtri affligere: de tua autem vita conciliãt

amicitiam Pilatus & Herodes, dum diuinũ sanguinem tuum vicissim sibi permittunt & gratificantur.

G. Induitur cum ingenti contumelia à latronibus Christus veste alba, in signum fatuitatis & amentiæ.

H. Trahitur ad Pilatum: ibi verò rursus illum videt mater Virgo, penetrat eius cor ille cõspectus, illa ignominia, vestis illa, ille armatorum & Principum furor, congeminatur à mulieribus & Apostolis luctus.

MEDITATIO.

QVum Pilatus negligeret primam Rabbinorum accusationem, & illam violentiùs vrgentes ipsi Galilææ meminissent; audiens Phariseos quòd sub iurisdictione esset Tetrarchæ Herodis, sumpta hinc occasione reiecit totam IESV causam ad Herodem. (Luc 23.) Hæc est item sexta Christi ductio, & potius raptatio: prima enim ab horto fuit ad Annam, secunda ab hoc ad Caipham, tertia, etsi breuior, plenior tamen crudelitate, ab aula Caiphæ ad carcerem domesticũ, quarta à carcere ad curiam, quinta ab hac ad Pilatum, sexta à Pilato ad Herodem. O luctuosa itinera! O vias horridas! ô execrabiles latrones Christum trahẽtes! Quis possit enumerare quanta passus sit mansuetus IESVS in tot violentijs, protrusionibus, retractionibus, contumelijs, percussionibus, improperijs? Hæ fuerunt Christi processiones, hæ stationes doloribus & angustijs plenæ. Has obire debet Christianus corde, dolore, lachrymis, animi deuotione; & Christum sequi, (Rom. 8.) & illius compati passionibus; desiderare illius subire labores, & illa Dei sui mala intimo mentis sensu percipere: tum ad finem processionum stationem agere, & orare cum vehementi cordis pietate, animo erecto ad pœnitentiam, & ad vitæ innouationem, & ad Christi imitationem, & proximi salutem & perfectionem, ad omnia misericordiæ opera omni studio & diligentia, omnibus officijs procuranda. Hanc rationem processionum & stationum processiones ecclesiasticæ imitantur & stationes, illinc sumunt initium & vim, illinc fructum pijs animabus afferunt: propterea illis actionibus cõtulerunt indulgentias salutares summi Pontifices, benignè animarum vtilitati prouidẽtes. Sistitur ante Herodis Antipæ tribunal sanctus sanctorum IESVS, de eo audit ille nuntium à Pilato, (Luc. 23.) gaudet; accusant Iudæi; interrogat per curiositatem & vanitatem multa ex IESV, nihil ei respõdet IESVS, spernit illum Herodes cum exercitu, (Luc. 23.) stolidum cẽset & amentem; in cuius indicium iubet veste alba indui, & ad Pilatum reduci. Considera meditator pie, in his omnibus Christi vultum, etiamsi sputis & alapis fœdatum atque afflictum, serenitatem tamen quandam, & diuinam vim præ se ferentem: ipsius cõstantiam contemplare, & patientiam, & magnanimitatem incomparabilem: vide ipsum sapientissimè omnia gerentem, totumque in eo esse vt Patris sui obedientiam obeat, salutem mortalibus & vitam conficiat. (Mat. 27.) At nos si quid patimur, cuius etiam rei propter vitia nostra causa sumus, confestim irritamur, obloquimur, ardemus impatiẽtia: & si quis hæc non facit, tamen vel non longè ab his abest, propter animæ suæ imperfectionem, vel certè nũquam ferè eò euadit, vt in sola Dei voluntate conquiescat & recreetur, suam extinguat vel facilè abigat. Quid facis Pilate? Quid per legatum significas Antipæ? (Luc. 23.) Tradis illi sanguinem & vitam Christi ad eius voluntatem condemnandam. Ita solet hominum peruersitas amicitias cõciliare per maleficium. Cur tu non liberas à calumnia IESVM? Cur verò inimico condonas? Quid enim factura est illa vulpes, nisi versutè & subdolè? Quid autem gaudes tu vulpecula veteratrix? Qui volui illum interficere in Galilæa & non potui, non committam vt per meum iudicium liberetur; sed quemadmodum Pilatus ad me iudicium de sanguine & vita IESV detulit, ita vicissim ego ad illum referã; interim meæ cupiditati satisfaciam: exigam ab isto IESV aliquod miraculum; nec propterea sum illũ liberaturus, etiamsi innocentem reputo: blãdis igitur interrogationibus illum aggrediar, si quo modo exigere aliquod signũ possim. (Mat. 4.) Etenim hæc erat astutia Dæmonis per Herodem, vt quod non potuit efficere in deserto prima tentatione, vt in panes conuerteret lapides per miraculum, id nunc assequeretur, si per Herodem miraculum eliceret: nã tametsi non rogauit miraculum Herodes, quod fortassis fecit, mente tamen petebat & expectatione, quòd idem esse Christo experientia

Dæmon

Dæmon didicerat. Sed quid inde commodi ſperabat veterator Satan? Vt in Deum peccaret I E S V S, vnde Deus eſſe deſineret, ſi quidem tandem Deus eſſet: quod ſi fieret, iã ampliùs nihil ſibi timendum fore à puro homine: ardebat alioqui cupiditate rerum nouarũ Herodes è vanitate animi & curioſitate. Hæc ſciens ſapientia Dei I E S V S, illi nihil reſpõdit; minus Iudæorum virulentis accuſationibus, quibus planè nunquam reſpõdit: itaque eluſa eſt omnis Antipæ verſutia. Audite qui recto corde ad Deum non accurritis; audite qui inani cupiditate ducimini & curioſitate; audite qui Deum tentatis: nullum ex vobis exaudiet Dominus, nulli reſpondebit: porrò cui Deus non reſpondet, quis tandem reſpõdebit niſi Diabolus?
1. Heû quoties aut duplici corde oramus Deum, aliud animo interiùs cupientes, aliud verbis ſignificantes; (Væ his à Domino) aut certè imperfecto corde poſtulamus, neque ſolùm Dei gloriam vt debemus quærentes, neque quæ poſtulamus Dei volũtate metientes. Quàm frequentes rurſum ſumus in cupiditatibus curioſis? qua in re implicata eſt Dei tentatio. Poſſumus, ſi noſtras vires & induſtriam adhibeamus Deo iuuãte, noſtras cõſequi pias deprecationes, vt nos per noſtram ſegniciem volumus illa à Deo ſolo accipere; eoque euadit noſtra oratio & actiones, quaſi adigere Deum velimus vt ſinè nobis illud operetur, quod ſcimus ſinè nobis operari illum nolle. Quid? in oratione quoties erratur? Meditor, ſum in oratione; ſubitò tamen animum ſubit ſenſuum interiorũ, reuelationum, viſionum cupiditas; ſi nõ apertè & actu, certè animi neſcio quo vitio & propenſione; & his tamen volumus Deum reſpondere. Hem miſeriam. Animaduertamus Chriſti ſilentium ad Herodem, & ea primum vitemus, freti hoc ſilentio Chriſti, quæ videmus à Chriſto notata in Herode; tum ſanctũ ſilentium amplexemur cordis noſtri in Chriſto. Quid tandem Herodes? Quum ſpes miraculi eum eſſet fruſtrata, videns nolle Chriſtum, quod minimo negotio poterat, miraculum edere, vnde in expectationem veniret veniæ, fatuum hominem iudicat & amentẽ, non ſolùm tumidum & arrogantem, ſpernit, illudit, veſte alba pro inſigni amentiæ illum induit. Hæc contumelia tibi reliqua erat magne I E S V: quum eſſes tam multas paſſus, nullus tamen te hactenus appellauit ſtultũ, nullus te pro ſtolidò habuit: vt malefactorẽ quidem accuſarunt, vt ſeditioſum, vt rebellẽ, vt regni affectatorem: &, quod veriſimile eſt, apud Herodem nõ hæc ſolùm tibi obiecerũt Iudæi quæ apud Pilatum; ſed ea etiam quæ alias eum concionareris, potatorem, amicum Publicanorum, in Principe Dæmoniorũ Dæmonia eieciſſe, Dæmonium habere, Samaritanum eſſe, hoc eſt impium & ignobilẽ, templi euerſorem; & poſtremò blaſphemiæ toties antea coargutum, ſed bis in concilio cõfeſſum; fatuum tamen nunquam quiſquam dixit. Nam tui fratres mente excedentem dixerunt præ magnitudine rerum geſtarũ, non fatuum; Herodes non ſolùm hanc tibi irrogauit ignominiam, ſed publicè veſte alba teſtatus eſt: quam iniuriæ atrocitatem manſuetiſſimè tuliſti bone I E S V. At nos homines viliſſimi nihil iniquiùs audimus, nihil ferimus acerbiùs, quàm ſi minima ex parte noſtra lædatur exiſtimatio, id eſt ſuperbia. Quid ſuperbis ſtolide homo? humilibus conſenſit Deus & Dominus omnium I E S V S; propter arrogantiam tuam irrideri, contemni, fatuus haberi elegit & ſuſtinuit, vt tuam extingueret ſuperbiam ſua humilitate: contra tamen tu illã quę cum ipſo crucifixa eſt & ſepulta, è mortuis excitas; quaſi nolis illam à Chriſto eſſe ſepultam. Quod veriſsimè facis, ſi tu illius humilitati non conſentias, ſi albã ipſius veſtem te non induas, ſi ſuperbiam ex animo tuo non exſcindas, virtute illius contemptionis Chriſti & merito. At ſi ſcires miſer, quanta non ſolum dignitas ſit in animi ſummiſſione, ſed etiam ſuauitas ſpiritus, ſed gloria & ſplendor coram Deo, & Angelis, & Sanctis, & bonis omnibus; nunquam te in anguſtias & miſeriã deijceres viliſsimę ſuperbię. Vbi ſuperbia? In Satana, in eius Diabolis, in inferno, in infidelitate, in hæreſi. Vbi humilitas? In Chriſto, in Paradiſo, in Matre Dei Maria, in pijs & fidelibus Chriſtianis. Quibus igitur vis te coniungere? vbi eſſe? Scis ô homo ſuperbe, quò te traducat fatua animi tui electio? ad idem illud quod fugere te autumas. Tu credis te per ſuperbiam fieri ſublimem & honoratum: at contra fit; quò enim te extollis magis, eò profundiùs deijceris: ſimul haberis & peior & vilior apud pios & ſapientes homines, nõ ſolũ apud veritatẽ ipsã, quę Deꝰ eſt. Cõtrà verò humilis, quò ſe magis abijcit, eò altiꝰ tollitur, eò melior exiſtimatur: ita pij & ſapiẽtes iudicãt, Deus cõfirmat, virtute illũ oportere eſſe præditũ qui ſe non nititur, ſed

Mat. 11
Luc. 7.
Luc. 11. & Matt. 12.
Io. 7. 8. 10.
Io. 8.
Mat. 26
Mar. 15.
Ro. 12.

2.Cor. 3. Deo;ſe nō laudat,ſed Deū; ſe nō extollit, ſed Deū; qui ſe cognoſcit tandē nihil eſſe ex ſe, ſed in Deo,& à Deo eſſe,à Deo habere ſi quid 2.Cor. 2. Rom. 4. boni habet,illi dat gloriā ſempiternā. Exēplū humilitatis nobis dedit Chriſtꝰ IESVS hoc loco excellens & peculiare. Cogitemus illum pro fatuo veſte alba indutum, ſpretū ab Herode & ab eius exercitu, inſigni hac pompa amentiæ eſſe per mediam Hieroſolymā traductum,cum ſumma eius animi moderatione & patientia; & ea quidem ad tuam, & doctrinam,& diſciplinā,& facta eſſe, & tibi propoſita ad imitandum: ea ſpiritu ſuſcipiamus, & quod in nobis erit deſideremus pro ſtultis haberi,irrideri,contemni,falſis teſtimonijs & contumelijs appeti: tunc elucebit in cordibus noſtris vera humilitas, vera Chriſti imitatio, cui gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

QVÆ GESTA SVNT POSTQVAM REDVCTVS EST AD PILATVM.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XVIII.

In xciij. imaginem adnotatiuncula. *xciij.* 120.

A. *Renouatur actio contra IESVM: defendit IESVM Pilatus.*
B. *Pilatus reiectis Iudæis interrogat attentius IESVM de Regno.*
C. *Reſpondet IESVS Pilato perbenignè.*
B. *Reſpondet arroganter Pilatus.*
C. *Reſpondet rurſum IESVS de regno &c.*
D. *Exit cum IESV Pilatus,capit conſilium de Barabba,vt dimittat IESVM; refert de ea re ad Iudæos.*
E. *Furioſè petunt Barabban ſibi dimitti.*
D. *Quærit quid igitur fiet de IESV.*
E. *Exclamant; Crucifigatur.*
D. *Capit conſilium Pilatus de flagellando IESV, vt deſinant inſectari ad mortem.*
F. *Repræſentatur in circulo hora tertia, qua ira, linguis, & obſtinata pertinacia Iudæorum crucifixus eſt IESVS.*
G. *Audit clamores afflicta Mater cum ſuis,& creſcit omnium afflictio.*

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XVIII.

Pilatus autem [a] *conuocatis Principibus Sacerdotum,& Magiſtratibus,& plebe, dixit ad illos; Obtuliſtis mihi hunc hominem quaſi auertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam cauſam inuenio in homine iſto ex ijs in quibus eū accuſatis: ſed neq; Herodes; nam remiſi vos ad illum: & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.*

[b] *Introiuit ergo iterum in prætorium* [b] *Pilatus,& vocauit IESVM, & dixit ei; Tu es Rex Iudeorum? Reſpondit IESVS; A temetipſo hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me?* [b] *Reſpondit Pilatus; Nunquid ego Iudæus ſum? gens tua & Pontifices tradiderunt te mihi: quid feciſti?* [c] *Reſpōdit IESVS; Regnum meum nō eſt de hoc mūdo:*

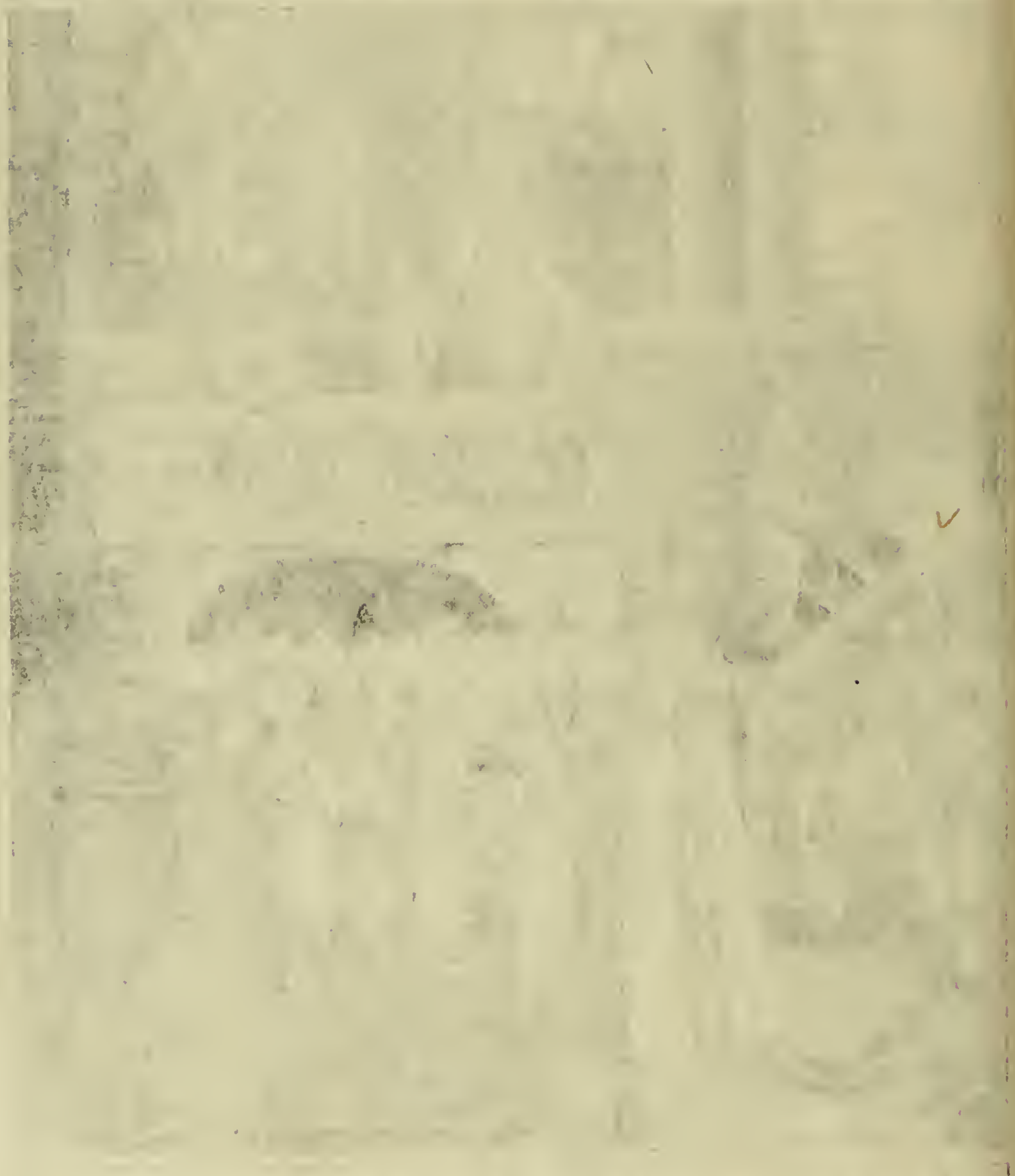
MATTH.

QVÆ GESTA SVNT, POSTQVAM REDVCTVS EST AD PILATVM.

Matth. xxvij. Marc. xv. Luc. xxiij. Ioan. xviij.



A. *Renouatur actio contra IESVM: defendit IESVM Pilatus.*
B. *Pilatus, reiectis Iudæis, interrogat attentius IESVM de regno.*
C. *Respondet IESVS Pilato per benigne.*
B. *Respondet arroganter Pilatus.*
C. *Respondet rursum IESVS de regno &c.*
D. *Exit cum IESV Pilatus; capit consilium de Barabba, vt dimittat IESVM, refert de ea re ad Iudæos.*
E. *Furiose petunt Barabbam sibi dimitti.*
D. *Quærit, quid igitur fiet de IESV?*
E. *Exclamant, Crucifigatur.*
D. *Capit consilium Pilatus de flagellando IESV, vt desinant insectari ad mortem.*
F. *Repræsentatur in circulo hora tertia; qua, ira, linguis, & obstinata pertinacia Iudæorum crucifixus est IESVS.*
G. *Audit clamores afflicta Mater cum suis; crescit omnium afflictio.*



MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XVIII.
			si ex hoc mundo esset regnũ meum, ministri mei vtique decertarent vt non traderer Iudæis: nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei Pilatus; Ergo Rex es tu? Respondit IESVS; Tu dicis, quia Rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum; vt testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Dicit ei Pilatus; Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum [d] exiuit ad Iudæos, & dicit eis; Ego nullam inuenio in eo causam.
		Emendatum ergo illum dimittam.	
Per diẽ autem solẽnem consueuerat Præses dimittere populo vnũ vinctũ quẽ voluissent. Habebat autẽ tũc vnũ vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas.	Per diem autem festũ solebat dimittere illis vnum ex vinctis quemcũque petiissent. Erat autem qui dicebatur Barrabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidium. Et cum ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis.	Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum vnum.	
Congregatis ergo illis, dixit Pilatus;	Pilatus autem respõdit eis, & dixit;		
			Est autem consuetudo vobis, vt vnũ dimitãt vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis Regem Iudæorũ?
[d] Quẽ vultis dimittã vobis, Barabbã, an IESVM qui dicitur Christũ?	Vultis dimittam vobis Regem Iudæorum?		
sciebat enim quod per inuidiam tradidissent eum.	sciebat enim quod per inuidiam tradidissent eum summi Sacerdotes.		
Principes autem Sacerdotum & Seniores	Pontifices autem		
	concitauerunt turbam,		
persuaserunt populis vt peterent Barabban,			
	vt magis Barabban dimitteret eis.		
IESVM verò perderẽt. Respondens autem Præ-			

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XVIII.
ses, ait illis; Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerũt;			
Barrabban.		*[a] exclamauit autem simul vniuersa turba, dicens; Tolle hunc, & dimitte nobis Barrabbam.*	*Clamauerunt ergo rursum omnes, dicẽtes; Non hunc, sed Barrabban.*
			Erat autem Barrabbas latro.
		qui erat propter seditionem quandam factã in ciuitate & homicidium, missus in carcerẽ.	
	Pilatus autem iterum respondẽs, ait illis;	*Iterum autem Pilatus loquutus est ad eos,*	
Dixit illis Pilatus; Quid [d] igitur faciam de IESV qui dicitur Christus?	*Quid ergo vultis faciã Regi Iudæorum?*	*volens dimittere IESVM.*	
Dicunt omnes;	*At illi iterum clamauerunt;*	*At illi [e] succlamabãt, dicentes;*	
[e] Crucifigatur.	*[e] Crucifige eum.*	*Crucifige, crucifige eũ.*	
Ait illis Præses; Quid enim mali fecit?	*Pilat⁹ verò dicebat illis; Quid enim mali fecit?*	*Ille autem tertio dixit ad illos; Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis inuenio in eo: [d] corripiam ergò illum, & dimittam.*	
At illi magis clamabãt,	*At illi magis clamabãt;*	*At illi instabant vocibus magnis postulantes vt crucifigeretur;*	
dicentes; Crucifigatur.	*Crucifige eum.*		
		& inualescebant voces eorum.	
	Erat autem hora tertia, & [f] crucifixerunt eum.		

ADNOTATIO.

Luc. 23. *A. Renouatur postquam ab Herode redierant tota actio violentiùs, audit nuncium ab Herode Pilatus, interrogat IESVM in propylæo coram omni multitudine, accusant Principes, respondet Pilatus; Desinite iam tandem Iudæi huius hominis insectari vitam; ecce enim coram vobis ego interrogans de omnibus, nullam tamen planè video mortis causam; sunt omnia vestra crimina quæ illi obijcitis vana, falsa, & maliciosè confecta. Quod si nihil Romani imperij maiestas apud vos valet, quæ summa esse debet apud omnes, nihil mea vestri Præsidis authoritas, quæ illam vobis repræsentat, credite saltẽ vestro proselyto Herodi Galilææ Tetrarchæ de homine Galilæo: is illum similiter atque ego omni culpa, vt exposuit eius nuncius, & vos scitis, liberauit: tantùm contempsit vt fatuum; cuius rei etiam vestis illa alba indicio est. Ille igitur illusit, ego flagellis cæsum dimittam; hoc estote contenti. Ad hæc verba furebant Iudæi.*

B. Pilatus verò reiectis vocibus Iudæorum, ingreditur rursus prætorium vocato IESV: subit

subit eum cogitatio vt curiosius de regno interroget. Sciebat quidem regnum Iudææ per seditionem non quæsisse IESVM, quòd esset Romano imperio rebellare; interrogat tamen quod sit eius regnum, vbi, quale sit.

C. Respondet benignus IESVS; ex animi tui sententia Pilate hæc interrogas, an alij de meo regno te docuerunt? Nunquàm vlla de re interrogauit Christus qui eam nesciret, multis enim modis omnia semper præcognouit; sed vt nouam rerum cognitionem per experientiam præsentem concipiebat, ita pro ratione œconomiæ, quã à Patre acceptam gerebat, nunc interrogare solet quasi nesciat, nunc mirari quasi ad rem nouam Sciebat quidem Christus vulgatum fuisse sermonẽ de regno quod ipse, quod Apostoli prædicabant & discipuli; sed regnum cœlorum, non terrarum annunciabat & Christus & sui. Ad hoc regnum nouerat Pilatum spectare; propterea illi benignè consulens, eius animũ alliciebat ad sanitatem; Num tu ex te concepisti de regno quod ego prædico aliquam existimationem, an verò ab alijs eius rei aliquid intellexisti?

B. Arroganter respondet Pilatus, indignè ferens quòd eius mentem pietate in Deum solicitaret IESVS; Num, inquit, Iudæus apella ego sum? vt tuam superstitionẽ vel intelligam, vel curem, & non potiùs contemnam? Auersatus igitur illam Christi interrogationem aliò se cõfert; Gens tua, & Pontifices tui te mihi à se damnatum tradiderũt vt plectam capite; Quid fecisti? Cur interrogas Pilate, quid fecerit IESVS? Non audisti Iudæorum accusationes? Audiui; verùm ego illas reieci, reiecit Herodes, propterea rogo quidnam fecerit; aliquid enim est fortassis, quod nec Iudæi proferunt, nec ego intelligo: dic igitur tu, cur tanta contentione te Iudæi prosequuntur & accusant? quod acerbè indignabundus dixit, commotus Christi responso. Duo ex IESV rogauit Pilatus; nũ esset Rex, & quid nam fecisset: ad vtrumque respondet IESVS.

C. Ad primum; Regnum meum, regnũ quod ego prædico, non est de hoc mũdo, quale vos, vel vnde acquiritis vel possidetis, corporale, terrenum, humanum; sed spirituale est, cœleste, diuinum. Nam si vestro simile ego regnum haberem, decertarent vtique mei ministri, ne vel Iudæis traderer, vel tibi: verùm nunc regnum meum non est hinc. Respondet de Regno Christus constantissimè, quæ erat confirmatio suæ omnis doctrinæ: quorsum enim docuit Christus, aut quid omni sua prædicatione, nisi regnum suum, idest spirituale & cœleste? Propterea ter dixit regnũ meum, & quidem cum vehementi significatione ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, quasi diceret, illud regnum, illud meum regnum: simul grauissimè animum Pilati excitauit ad rerum cœlestium considerationem, & illa sermonis acrimonia, & cũ dixit, nunc regnum meum non est hinc. Nunc ergò vnde est, si hinc non est? Nunc est, & semper fuit, & erit cœleste & diuinum, & regnum omnium seculorum: regno enim ego semper cum æterno Patre. Est aliud regnum, quod per meam incarnationem acceptum, per meos labores & mortem mihi expedio; exercebo autem post meã à mortuis resurrectionem, & ad Patrem ascensionem: huius regni vsum nondum exerceo, tunc exercebo vbi ad dexteram Patris sedero; donec subiecero Patri omnia, cum omnem potestatem euacuauero, cum iudicato orbe, conclusis in æterno igne contrarijs potestatibus, & damnatis hominibus, destructa morte, regnum patri tradidero: & regnabo ego cum patre & Spiritu sancto in cœlo & in terra per omnem æternitatem. Cum Pilatus audisset à IESV; Nunc regnum meum non est hinc, & id tantopere asseuerare, commotus vehementer, placidè colligit, non tamen sine omni inuidia & tacita accusatione; si quæ dicis vera sunt IESV, tu igitur Rex es? Cui IESVS; Tu dicis me Regem, & ego non inficior: sed nihil est quod inde tibi, vel Romano imperio timeas: quod vt intelligere possis, me audi; vt simul scias quod tantoperè scire desideras, quid ego fecerim. Ego quidem natus sum à Patre æterno coæternus filius, & Rex omnium seculorum, ac verbum infinitum: itaque sum ego expressio virtutis diuinæ, & testimonium sempiternum ex ratione meæ à Patre processionis & natiuitatis. Sum præterea ad hoc natus ex Psal. 2.
Virgine Deus homo, & constitutus sum Rex à Patre meo super Sion montem sanctum eius, vt testimonium illud veritati æternæ perhibeam, & prædicem præceptum Domini, & mysterium diuinæ veritatis & gratiæ. Ille fecit me hæredẽ Heb 1.
vniuersorum; verùm per mortem, quàm ego itẽ subibo in testimonium diuinæ veritatis, vt regnum ego mihi parem per martyrium & crucẽ, quam subiturus sum pro ea ipsa veritate, & Euangelij mei prædicatione. Ita intelliges, si velis, quid ego fecerim, quid Pater in me & operatus sit & fecerit; tum quale sit regnum meum videbis, si oculos velis mentis aperire pauluùm. Hæc quidem erant in verbis IESV, etiam si non aperte; neque ea intelligebat Pilatus. In hoc enim fuit IESVS, quandoquidem videbat aliquid

moralis boni esse in Pilato, & nonnihil eum veritatis tenere, & tamen in se esse peccaturum; vt daret operam quò minori culpa peccaret, & remissiùs periret si fragilitate peccaret non malitia. Propterea propiùs se in eius animum insinuans addit; omnis qui est ex veritate, vocem meam audit, dulcissimè illum inuitans ad pietatē. Aliquid in te est veritatis Pilate, illi te permitte, ad illius efficaciam tuam operam adiunge; fiet vt quæ ego loquor non solùm audias, sed intelligas etiam & sequaris. Fecit tamen Pilati ambitio & superbia, & impius Deorū cultus, vt quod ad pietatem spiritus attineret nihil caperet, nihil ex verbis Christi moueretur, nihil intelligeret: nisi quod firmiter statuit apud se innocentem esse IESVM: obiter tamen interrogat per curiositatem quidem, sed negligenter & contemptim, quid sit veritas; nec responsum expectat.

D. Sed exit continuò in propylæum ad Principes & turbas Iudæorum secum ducēs IESVM; atque identidem apud omnes IESVM innocētem esse testatur; Ego, inquit, in eo nullam inuenio causam cur damnari possit IESVS. Atrociùs autem accusantibus Iudæis, & nihil planè respondente IESV (neque enim vnquam apud Pilatum respōdit Iudæorū accusationibus) hortatur illum Pilatus, atque vrget vt respondeat; Non respondes quicquam? non audis quāta aduersus te dicunt testimonia? non vides in quantis te accusant? Nihil, ne tum quidem amplius respondet Christus. Miratur vehementer Pilatus, non despicit tamen vt Herodes, nec fatuum existimat, quem modò viderat suis interrogationibus sapientissimè satisfecisse: eò magis demiratur eius mansuetudinem, & innocentiam comprobat, & vitæ morumq; integritatem: itaque totus ferebatur vt IESVM liberaret, clariùs subinde prospiciens quòd per inuidiam & calumniam illum sibi tradidissent Iudæi. Cepit ergò ex consuetudine Iudæorum in præsenti consiliū, quod fore existimauit IESV salutare. Erat in more Hierosolymis positum, vt ad Pascha liberationem alicuius vincti peterent Iudæi, & vt Præses Romanorum ijs concederet quem postulassent. Erat in vinculis latro insignis Barabbas, homo seditiosus, qui fecerat in seditione homicidium: hunc producit ad Iudæos, & simul cum illo benignum IESVM statuit in propylæo Pilatus, hoc consilio, ex duobus alterum illis vt cōcederet, alium neminē: sperabat enim non fore tam execrandè inuidos & crudeles Iudæos, vt Barabban omnibus flagitijs coopertum & infamem hominem, IESV benignitati & mansuetudini præferrent; neque credebat hoc hominum esse posse. Erras Pilate si Principes homines esse existimas; sunt quidem homines figura, sed atrocitate ac malicia plusquam Dæmones; quod experieris continuò. Constitutis in propylæo ambobus, hinc Barabba sæuo homine, & toto corporis & vultus habitu horrido atque detestabili, illinc benigno IESV, etiamsi toto vultu & corpore iniuria Iudæorum deturpato, diuina tamen verecundia, mansuetudine, dignitate spectabili: Nihil est, inquit Pilatus, quòd alium petatis ô Iudæi, vt de more vobis dimittā, offero vobis Barabban & IESVM; animaduertite quis hic, quis ille sit; ex his duobus alterutrū petite, alium nullum: non eritis adeò truculenti, adeo inuerecundi, vt Barabban IESV anteponatis; præsertim quum vestra petitione, & mea dimissione videri possit planè esse cōdemnatus: hoc estote cōtenti, nec sanguinem, & vitam petatis. Non est tibi sat perspecta obcæcatorū Iudæorum malignitas Pilate; nō petent IESVM, hoc est Deum mortalium Saluatorem, sed Barabbam latronem, homicidam, nefandum hominē. Audita Pilati propositione timent miserrimè Iudæi, ne turbæ suffragio eripiatur sibi IESVS: itaque diuidunt inter se operas Principes & Seniores, prehendunt omnibus locis plebem, subornant, concitant aduersus Christum, persuadent vt Barabban petant non IESVM. Aspice cōcursantes, ac seditionem incendentes; vide quā atrocibus mendacijs ac calumnijs plebem concitent, quanta malignitate confictis; addunt hinc preces, illinc minas atque imprecationes; inter ipsos volitāt Dæmones, qui omnibus suas furias immittunt: expectat Pilatus quorsum tandem eorum furor erumpat. Quum iam confiderent plebem se in suam sententiam pellexisse, redeūt, ascendit turba, commiscet se Principibus. Interrogat igitur ipsos rursum Pilatus. Quid? quem vultis vobis dimitti de his duobus?

E. Conclamat omnis turba Principum Seniorum plebis; Barabban petimus nobis dimitti, non IESVM. O homines diabolici, latronem anteponitis ei, à quo infinita accepistis beneficia; seditiosum hominem pacis & tranquillitatis cōciliatori, homicidam vitæ æternæ authori. Nec Deum timetis, nec Pilati de vobis iudicium veremini? videtis vt omnia prosequatur Pilatus vt IESVM liberet vestrum ciuem, vestrum Prophetam, vestrum Regem, vestrum Doctorē; & vos omnia peruertitis & mentimini vt perdatis? Rursum Pilatus cum videret eos non IESVM,

SVM, sed Barabban tam furiosè efflagitauisse, nec successisse sibi suum consilium, aliò se vertit vnde IESVM liberare posset. Vos quidē Iudæi petistis Barabban, de quo tamen ego nihil statui, nec vobis respondeo; tantùm hoc interrogo; si Barabban dimitto per vos, latronem, seditiosum hominem & homicidam; consentaneum est vt velitis dimitti hominem iustum & mansuetum, necessarium vt ego dimittam:

D. Quid igitur faciam de IESV, qui Messias vester dicitur? non potestis non consentire eius liberationi. Hic verò furiosiùs concitantur Iudæi, & id tandem euomunt quod adhuc per astutiam suppresserant; nondum enim de cruce egerant, quæ erat causa quapropter IESVM Pilato tradiderant, vt scilicet crucifigeretur.

E. Conclamāt omnes; Crucifigatur IESVS. Pati non potest eorum insolentiam & rabiem Pilatus; indignabundus respondet per exprobationem impudenti Iudæorum atrocitati; Cur illum crucifigam? Nihil enim mali fecit; sed hoc vestrum est odium, & liuor teterrimus: scio enim ego, & vos negare non potestis (tametsi estis pessimi) IESVM virum iustum esse & sanctum. Succlamant rursum violentiùs; Crucifige, Crucifice eum. Quò magis odio & malignitate videbat Pilatus accendi Iudeos, eo nitebatur magis IESVM ex manibus impietatis Iudaicæ eripere: tertium ergò excusat IESVM, Iudæos acriùs accusat. Vos impij, hic pius; vos iniusti, hic iustus; vos inuidia, odio, malignitate pleni, hic charitate, benignitate, mansuetudine excellens: quare idem quod sæpe dixi vobis Iudæi confirmo; nihil mali IESVM fecisse, non inuenire me vllam in eo mortis vel damnationis causam, tantùm abest vt illum crucifigam, hoc est crudeliter & ignominiosè interficiam.

D. Arripit tamen aliud consilium Pilatus, si fortassis possit Iudæis satisfacere, atque aliqua ex parte illorum odium mitigare, & IESVM à morte eripere: hoc deputat se consequuturum, si crudelissimè illum imperet virgis cædi, si corona spinea coronari; vt eius sanguine & cruciatu Iudæi, & ignominia satiati, desinerent mortem IESV appetere. Impij sunt Iudæi & crudeles Pilate, tu non tam impius & crudelis; sed tamen impius & crudelis. Cur enim vis IEsum innocentem, iustū, sanctum hominem virgis cædere? cur spinis coronare? Multæ erant aliæ viæ IESVM liberandi. Vt places Iudæos? sciebas esse implacabiles: & siue placabiles essent, siue implacabiles; erant à te contemnendi: neque enim erat è dignitate Cæsaris vel tua, ad pessimorum hominum voluntatem sanguinem iustum & sanctum fundere: tua fuit hæc impietas, crudelitas, & tyrannis.

F. Repræsentatur in circulo tota actio, cum significatione horæ tertiæ, posito sole ad quadrātem primum cursus sui super horizontem: vtebantur enim Iudæi communiter, vt anteà diximus, horologio indicante horas inæquales; itaque perpetuò erat dies duodecim horarum æqualiū inter se. Erat autem hora tertia vbi primùm Principes & vniuersi Iudæi conclamarunt, & pertinacissimè donec crucifixus fuit vrserunt & efficaciter, vt crucifigeretur IESVS: propterea scripsit Marcus; erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.

G. Non ita longè erat afflicta Mater virgo, mulieres, & discipuli; audiebant strepitum tumultuantium Iudæorū in atrio prætorij & clamores, & erāt (quod piè credi potest) siue ex discipulis, siue ex notis, qui quæ agerentur identidem nunciarent. Erat perinde perpetua omniū afflictio & luctus, qui subinde augebatur ad nūtiorum relationem, vel noui tumultus auditum. Coniungere animo, affectu, sensuum internorum applicatione ad hunc sanctum cœtum, contemplare quid ibi fiat, & id imitare.

MEDITATIO.

MIserè torquebantur Iudæi de Herodis facto, & timidè redibāt ad Pilatum; videbant enim IESV innocentiam illum defendere: toti igitur cum sibi displicerent, nouis furijs exagitabantur, & eò magis fremebant in IESVM; non ipsi solùm, sed eorū etiam administri & milites. Vnde colligere licet, hanc fuisse quam hactenus ductionem opprobrijs pleniorem, & contumelijs & violentia. Celebremus nos hìc septimam processionem, & Christi iter hoc afflictum lachrymis prosequamur, & Virginis Matris comitatui nos coniungamus, quę filium sequebatur eminùs cum suis, summa cum animi acerbitate, fixis in eum oculis continenter quoad licebat. Tandem raptus est mansuetus IESVS per scalas ad Pilatum in prætorium. Hìc septimam stationem agamus simul cum Maria, & oremus Christum, vt hæc sacra mysteria intimo cordi imprimantur deuotè,

uotè; Matrem etiam ipſam vt idē nobis im-
petret deprecemur. Quum occaſione accep-
ta ex facto & reſpōſo Herodis Pilatus in Chri-
ſti liberationem incumberet, neque tamen
quicquam proficeret apud execrabilē Iudæo-
rum malitiam & obſtinationem, denuò de
Io. 18. Regno I E S V interrogat, & diligētiùs qui-
dem; quaſi de alia ratione regni quàm anteà,
de qua audierat & ipſum eſſe concionatum,
& eius ſectatores. Sed vide Chriſti manſue-
tudinem admirabilem & diuinam, tùm erga
Pilatum benignitatem. Pilatus vno verbo li-
berare eum à Iudæis poterat; quod cum non
faceret, nefariè faciebat & impiè: & tamē bo-
nus I E S V S illum beneficijs proſequitur, &
quòd peſſimè faciebat, id diſsimulat; quod
boni naturalis habebat, id reſpicit & probat,
ac beneficio proſequitur; quamuis nouerat
ab eo ſe prodendum eſſe Iudæis ad crucem.
At nos miſeri quid facimus? Si quem inuene-
rimus aliquo crimine laborare, id in oculis
habemus, id inſectamur, hinc de illo ſiniſtrè
iudicamus & odioſè; ſi quid boni habet, ſi
quam virtutem, ſi quid bonę mentis, ſi quam
facultatem vel induſtriam, ea diſsimulamus,
eorum nullam habemus rationem. At con-
tra factum oportuit, ſalutari hoc Chriſti ex-
emplo, reſpicere ad virtutem vel bonū, quod-
cunque in aliquo inueſtigare poſsimus: nul-
lus enim eſt qui omni ex parte mal⁹ ſit; quod
ſi eſſet, naturam certè bonam haberet, quam
Deus fecit. In bonum ſemper oculos debe-
mus conijcere, vt in illo bono Deum omniū
bonorum authorem contemplemur & lau-
demus, inde in amorem illius hominis deſ-
cendamus, bona illa laudemus, ita animum
eius nobis conciliemus, vnde pateat nobis a-
ditus ad illius ſalutem omnibus officijs pro-
curandam. Porrò erat quidem Pilatus in de-
fendenda Chriſti innocentia, verùm debili
animo & timido; verebatur vanos hominum
rumores, dignitas ſua ne minueretur time-
bat, ne oriretur aliqua multitudinis commo-
tio: veritatem nouerat cauſæ I E S V, nō ta-
men forti animo & conſtanti tuebatur. Quæ
Mat. 15 vtinam non eſſet Principum & Iudicum de-
Ioan. 19. prauatio; timidè enim ſæpenumerò veritatē
tenent & infirmè, tàm multa circumſpiciunt
nec neceſſaria nec vtilia: at veritas ipſa manet
ſtabilis & inconcuſſa, & vim ſemper obtinet
Pſ. 116. diuinam: Deus enim veritas eſt, & ſunt om-
Io. 14. nes veritates illius ſummæ veritatis partici-
1. Ioan. 5 patio quædam. Principes ac Iudices vtinam
ſemper moueret hæc veritas, nec de gradu il-
los vnquam deijceret vel honoris reſpectus,
vel amicitiæ, vel improuidi & noxij timores.
Reſpiciamus Chriſti actiones, & eas præcipuè
quas in paſſione ſua obiuit, & nulla erit no-
ſtra infirmitas, cui non reperiamus paratum
remedium ſingulare. Summa illa myſteria
quæ in adnotatione recenſentur, erant quidē Ioa. 18.
tunc in verbis Chriſti, vt nunc ſunt, nō intel-
ligebantur tamen à Pilato Idolorum impie-
tate occupato & vitijs: itaque cum de veritate
audiuiſſet, & ex Chriſto interrogaſſet quid eſ-
ſet veritas, quaſi ex contemptu alias res age-
ret, exiuit foras non expectato reſponſo. Heû
quoties nos Pilatum imitamur noſtra ſocor-
dia, quoties vel vbi ſcripturas legimus, vel ſa-
cros ſcriptores, vel concionatores audimus;
aut nihil ſpiritus percipimus, aut adeo negli-
genter attendimus, vt illud appareat quod
ferè ſemper eſt, quòd nullam animi diſpoſi-
tionem afferamus ad res diuinas audiendas:
neq; enim aures audiēdi aduertimus, ſed po-
ti⁹ nō audiēdi, aures ſcilicet externas, & cū pe-
cudibus communes; cordis verò aurem, qua
myſteria intelliguntur, nullam. Quod ſi ali-
quid contingat nobis inſinuari myſticæ ve-
ritatis, & excitetur cupiditas nonnulla illius
cognoſcendæ, diffluunt è veſtigio omnia, eò
diuertit animus vbi ſemper eſt, exteriùs, inte-
riora relinquit & meliora, deſtituit ſalutaria.
O miſeros nos, vſque adeò ſumus ſemper Pſ. 4.
hominum filij, ſemper graui corde, & ad ter-
rena depreſſo, vnde naturales noſtras poten-
tias, & quod eſt nobis inditum diuinæ virtu-
tis & gloriæ, damus in ignominiam. Hinc fit Rom. 1.
vt diligamus vanitatem, & mendacium quæ- Pſ. 4.
ramus in rebus omnibus, vt Chriſtum relin-
quamus, foras diuertamus, nec ſolùm è cœlo
nos docentem auertamus, ſed per has creatu-
ras inter quas viuimus vocātem prętereamus.
Ipſe tamen lux eſt æterna, perfectio infinita,
veritas ſumma. Foras autem extra hæc quum
diſcedimus, quò abimus? vbi ſumus, niſi in 1. Io.
tenebris, & in vanitate, & in mendacio, & in
peccato, manibus Diabolorum excepti? Et nō
tantùm primam veritatē Deum relinquim⁹,
ſed eā etiā lucē & veritatē quam Deus in crea-
turis ſuis poſuit nō agnoſcim⁹. Veſtigiū enim
ſui in his poſuit Deus, in homine etiā imagi-
nē: nos horū nihil cōtēplamur, nihil intelli-
gimus: ita, quod in nobis eſt, in nihilū redigi-
mur, extra Dei & creaturarū ei⁹ ſyncerā veri-
tatē & lucē exulantes miſerrimè. Cōuerte iā
mentem

mentem anima mea ad deteſtabilem Iudæorum peruerſitatem ſimul & atrocitatem. Dat vobis o perfidi, Pilatus optionem, vt pro cōſuetudine veſtra alterutrum à morte liberetis, I E S V M, vel Barabbam, ideſt vel virum excellenti innocentia & virtute, clarum miraculis; vel latronem hominem, & homicidam, & ſeditioſum omnibus abominabilem. Et quidem dat occaſionem vt I E S V M petatis, & ferè cogit, niſi eſſetis adeò peruicaci malignitate; & tamen efflagitatis obſtinatiſſimè Barabbam. Quæ malum iſta eſt truculentia? vos ne eſtis homines, & non potiùs atroces feræ hominum figura? Parum eſt quòd vos omnibus partibus ſuperat Pilatus, ipſe etiam Barabbas præ vobis iuſtus eſt, ille vos condemnat; denique gaudent teiri Dæmones quòd vos malitia non antecedant: neque enim præponi Barabbas I E S V potuit niſi à vobis, neque condēnari, niſi ab ijs qui malitia & peruerſitate Dæmones vel æquarent vel ſuperarent: nam nūc quidem Dæmonijs æquales eſtis, eritis ſuperiores poſt paulò, vbi Satan Chriſti mortē impedire conabitur, vos vrgere ferociſſimè contēdetis. O luctuoſiſsimā collationē Chriſti & Barabbæ! O ſpectaculū horrendum & miſerabile! Adſtant duo, I E S V S & Barabbas ad iudicium peſsimorum hominum; Deus ſcilicet & homo teterrimus, vita æterna & peccatum, quæ eſt mors æterna; qui parat mortalibus vitam ſempiternam, & qui mortis & ſempiternæ & temporalis eſt reus: & tamen furibundè Barabbā præponunt I E S V Principes; illū dimitti petunt, hunc damnant, hunc ad crucem flagitant, & idem vt petat plebi perſuadent. Fuit ſæua hæc contumelia Chriſto illata inuidioſiſsimè: hoc videlicet contendebant conſcelerati, vt videretur I E S V S eſſe peſſimo homine & deteſtabili peior atque deteſtabilior, & fieret opprobrium hominum & abiectio plebis. Adeſtis Angeli ſat ſcio: quid vobis videtur ô beati ſpiritus? Scitis vos quis ſit I E S V S, qui Iudæi, qui Dęmones veſtri antagoniſtæ, quis Barabbas: & nō diſſipatis Dæmonum & Iudæorum peſſimas artes & maleficia, & pro veſtro Deo & domino diuinū iudicium non fertis. Ferimus, fert Deus, cœlū; natura ipſa ab eorum ſcelere abhorret: ſed illud quoque ſcimus, Deum hoc etiam filij cōuitium ad mortalium vitam æternam conferre voluiſſe, ſed ad ſalutarem etiam diſciplinam. Primùm vt intelligant omnes, Chriſtū non ſolùm in paſſione & cruce ſua leuia hominum tuliſſe peccata, ſed atrociſſima etiam tuliſſe omnia: verè enim induit perſonam illius latronis Chriſtus, verè pro illius peccatis, & ſimilibus, & maioribus mortuus eſt. Inſtruit rurſum Deus inſipientiam noſtram: quis enim non fert impatienter ſi quis ſibi præferatur, non ſolùm qui videatur indignior, ſed qui æqualis vel dignior? quæ vera eſt ſuperbia; vt contra vera eſt humilitas ſe omnium exiſtimare indigniſſimum atque infimum: alij omnes ſi ipſi præferantur, non ſolum æquo animo ferre, ſed iucundè, & cum cordis ſui ſuauitate videre. Quid cogitas vilis homo? Chriſtus terræ cœlorumque creator & Dominus fert patienter vt ſibi præferatur latro, & tu inique ferre potes vt quiuis tibi præferatur? Chriſtum cogita, eius geſta imitare, & non ſolùm ſuperbiam abiges, ſed inuidiam rabificum malum & lethale. Neque mihi dicas, malignè mihi aliquis præfertur. Num maligniùs quàm Iudæi Barabbā Chriſto antepoſuerunt? & tamen illa malignitas non ſolùm non minuit Chriſti virtutem, ſed admirabilem fecit magis. Quænam ô Angeli eſt alia hîc noſtra inſtructio? Multæ atque excellentes: ſed hanc audite. Magna eſt hominum erratio in rerum æſtimatione: quis enim eſt qui non deteriora ſemper amet, & diligat, & ſequatur? Cuius erroris etiamſi illum initio parere ſoleat infirmitas veſtra, vel ignorantia, vel vtrūque; adeo tamen malum ſerpit, vt prudentes etiam & volentes deteriora deinde veſtra voluntate eligatis & ſequamini; quæ eſt vltima animæ veſtræ calamitas. Nam vtrum melius? vitium, an virtus; Satā, an Chriſtus; Infernus, an Paradiſus; Tenebræ, an lux; ignis æternus, an gloria ſempiterna? Quæ horum eligere vis ô homo? Sed ſcimus quæ eligas, quæ ſeceris: priora ſcilicet illa ferè, quæ ſunt tua ignominia & perditio, alia autem quæ vera ſunt bona negligis ſtolidè & poſtponis: placet tibi magis vitium, Satan, Infernus, tenebræ, ignis æternus; quam virtus, quàm Chriſtus, quàm Paradiſus, quā lux, quàm gloria ſempiterna. *Pſ. 140.* At dicent qui excuſare excuſationes ſolent in peccatis, quaſi latere Deum vellent; qui illa faciunt, deſperati homines ſunt. Num tu peccator, qui non es deſperatus, non eadem facis? Nam quum gulam, quum luxuriam, quum mammonam, quum gloriolam ſequeris, nonne Dei volūtati (quæ Deus ipſe eſt) ſpurciſsimā

&

& absurdissimà anteponis? Quod quum facis, quid aliud quàm quæ faciunt desperati facis? Discamus peccatores ex hac Iudæorum teterrima electione meliora amare atq; amplecti: iuuabit nos Christus per meritum ac mysterium huius suæ contumeliæ incomparabilis, vt illius voluntati & benignitati seruiamus ad eius gloriam sempiternā. Amen.

FLAGELLATVR CHRISTVS.

MATTH. XXVII. MAR. XV. IOAN. XIX.

In xciij. imaginem adnotatiuncula. *xciij.*
121.

- A. *Prætorium, & Propylæum, vnde prospectat Pilatus flagellationem.*
- B. *Columna, vbi ligatur ꝑ IESVS.*
- C. *Stipes, vbi capite plectebantur damnati.*
- D. *Multitudo Iudæorum, & Romanorum.*
- E. *Durißimè verberatur IESVS.*
- F. *Desinunt IESVM cædere lictores iussu Pilati.*
- G. *Mater Dei audit strepitum flagellationis. Vide quàm acerbè eius anima & cor flagellatur.*

MATTH. XXVII. MAR. XV. IOAN. XIX.

Tunc ergo apprehendit Pilatus [a] IESVM, & [bc] flagellauit.

ADNOTATIO.

A. PRætorium, & in eo propylæum & pergula, vnde Pilatus & eius aulici spectant quemadmodum flagellis cæditur IESVS.

B. Columna, ad quam alligati damnati virgis more Romanorum cædebantur (de qua columna Hieronymus in Epitaphio Paulæ; Ostendebatur, inquit, illi columna Ecclesiæ porticum sustinens, infecta cruore Domini) ad quam ducitur & flagellatur. Huius pars est Romæ in æde diuæ Praxedis.

C. Stipes, vbi collum aptare iubebātur damnati, quò certiùs ac faciliùs securim exciperent.

D. Multitudo vniuersa Iudæorum & militū Romanorum circumfusa ad spectaculum.

E. Hic, etiamsi omnia nō potuit assequi imago, multa tamen sunt animaduertenda: & primùm quidem, vt ad imperium Pilati rapiant IESVM lictores per scalas violentißimè. Erāt lictores ministri Consulum, Proconsulum, Præsidum & Prætorum, qui simul carnificum munere fungebantur, & de condemnatis suppliciū sumebant: ex his presto erant Consulibus duodeni, seni alijs: præcedebāt lictores suos Magistratus, gestantes altè fasciculum virgarum, & in eo alligatam securim. Aspice præterea vt benignum IESVM pertrahunt ad septum & columnam, vt exuunt vestibus, alba qua induerat eum Herodes & suis, præterea interula inconsutili; proijciuntur humi neglectim vestes, stat in conspectu omnium nudus IESVS. O Angeli sancti qui adestis, nonne tam insignem perhorrescitis Dei contumeliam? & tamen adoratis corporis maiestatem. O bone IESV, quātus erat tunc pudor tuus virgineus & sanctus! O animæ quæ Christum IESVM nostis, videtis certè nudum dulcißimum IESVM vestrum Dominum & cæli & terræ, cum summa ignominia sicuti latronem mox crudelißimè flagellandum. Si hæc animus ferre non potest, quid fiet in ijs quæ sequuntur? Dæmones tamen contemnunt Nazareni nuditatem, non autem milites, sed attoniti ad corporis Christi pulchritudinem excellentißimam, & admirabilem dignitatē stupent, Iudæi suggillant; nudus IESVS applicatur ad rigidam columnam, colligantur illi manus & pedes ad columnam, dorso exteriùs patēte ad verbera; expediunt lictores omnes virgas, humi proijciunt secures; accinguntur horridi carnifices, dein feriunt crudelißimè bini vel terni, succedunt sibi per vices integri fessis. Primis ictibus intumescunt sæui vibices, & liuor cutis sacrosanctæ, aperiūtur deinde atrocia vulnera, erumpit vndique sanguis, dilaniatur caro Christi diuina, caro Dei omnipotentis; vrgent milites circūstantes, insurgunt detestabiles tortores maiori conatu, prouocant sese inuicem ad

crudiora

FLAGELLATVR CHRISTVS.

Matt. xxvij. Mar. xv. Ioan. xix.



A. *Prætorium, & propylæum; vnde prospectat Pilatus flagellationem.*
B. *Columna ad quam ligatur IESVS.*
C. *Stipes, vbi capite plectebantur damnati.*
D. *Multitudo Iudæorum, & Romanorum.*
E. *Durissime verberatur IESVS.*
F. *Desinunt IESVM cædere lictores iussu Pilati.*
G. *Virgo Mater audit strepitum flagellationis. Vide quam acerbe eius anima, & cor flagellatur.*

crudiora verbera. Vbi posteriorem partem corporis vident ita laceratam, vt nullus ferè appareat esse relictus nouo vulneri locus, vertunt anteriorem: eam nō minori truculentia consauciāt; profluit sanguis, vniuersum corpus tingitur sanguine, & columna rigatur & humus. O Angeli sancti qui adestis, quiq́; è cœlo ad horrendū hoc spectaculum animum aduertitis, num non amarè lugetis omnes? Lugere, inquiunt, non possumus vel dolere. Quid igitur? omnibus Angelis inauditum hoc facinus auersamur ac detestamur. Obstupescant cœli, terra contremiscat, turbetur creatura omnis à facie Creatoris crudelissimè verberati. Lugent animæ quæ in Limbo accipiunt nuntium huius truculentiæ, gaudēt tamen maligni spiritus, qui adsunt absentibus nuntiant, omnes exultant, derident sic lide flagellatum IESVM; Romani nulla misericordia commouentur; Iudæi hinc crudelitatem suam sæua illa flagellatione pascunt, illinc eam ægrè ferunt ac repudiant, verentes ne illa contentus Pilatus IESVM dimittat. Grauissima fuerant quæ hactenus passus erat Christus, tristitia, pauor, tædium, agonia, sudor sanguineus horum vi expressus; raptatus fuerat ceu latro nefarius, alapam acceperat, damnatus primùm fuerat in concilio Iudæorum, consputus, cæsus crudelissimè colaphis, palmis, alapis, velatus oculos per cōtumeliam; rursum in maiori frequentia concilij fuerat condemnatus, ductus ad Pilatum, à Pilato ad Herodē, ab hoc rursum cum ignominia & veste candida ad Pilatum; apud vtrumque semper à Principibus & Senioribus pertinacissimè accusatus, ab his & plebe, ab omnibus Iudæis summa contentione ad crucem expetitus: inter hæc quis recenseat opprobria, iniurias, contumelias, impulsus, attractus, raptationes, colli manuūq́; liuorē, vinculorū violentiā? O Christe IESV bone, fuisti hactenus duodecim plus minus horas his angustijs conflictatus, frigore & lassitudine confectus, tristitia & animi dolore vehementer fatigatus, dum fers ægerrimè non tātùm quæ tibi inferuntur mala, sed scelera quæ in te & Patrem admittuntur; cum vides tot labores quamplurimis sua ipsorum culpa nullam allaturos vtilitatem. Hæc cum ita essent; si tamen ad ea conferantur quæ nunc fiunt, quæ præterea subsequuntur, leuissima fuisse videri possunt. Et tamen vt hæc crescunt in te supplicia benigne IESV, ita charitas tua in Patrem & mortales ardet magis, & ad horum redemptionem per ea quæ passurus es acriùs inflammaris, ac maiori vteris animi robore atq; constantia; hoc est ad ea applicas heroicæ virtutis tuæ excellentissimas operationes, quæ summæ semper fuerunt. Fuit hæc crudelissima flagellatio, & doloris plusquā dici possit acerbissimè plena, vt aliæ omnes Christi vulnerationes; quod aliqua ex parte fortasse intelligemus, si animaduertamus Christi humanitatem omni ex parte fuisse perfectissimam: si enim ad animam spectes, ea erat alijs omnibus animabus, in eadem tamen specie, longè excellentior, propter dotes insitas; si ad corpus, id erat omnibus numeris absolutissimum, siue quoad elementorum, qualitatum primarū, quattuor humorum commixtionem & temperiē attinet; siue quoad sensuum interiorum & exteriorum constitutionem, organorumq́; harmoniā, perspicacitatem, & viuacitatem; siue figuram & formam, magnitudinémue corporis contemepleris, membrorum proportionem & decus, venustatem, robur, dignitatem, maiestatem. Sed quid ego hîc balbutio? prædicat humanitatis Christi excellentiam Dauid; Speciosus, inquit, forma es Christe, præ filijs hominum, pulchrior & perfectior es quàm reliqui omnes homines, quotquot sunt, fuerunt, erunt: quod verbum יָפְיָפִיתָ *duplicatum mira energia significat; quasi dicat, incomparabili es decore Christe IESV & ineffabili; quem quò magis contemplor, cò maiores cognosco habere te, & ampliores perfectionis accessiones. Decantat idem Salomon, quasi patrem Dauidem interpretatus; Qualis est, inquit, dilectus tuus ex dilecto, idest singularis ille, & præ alijs dilectus: respondet sponsa; Dilectus meus candidus & rubicundus, electus & insignis præ omnibus denis milibus; quibus verbis totius humanitatis Christi perfectionem proponit: exponit verò per partes in sequentibus præclarissimè. Hoc vnum addam de perfectione humanitatis Christi, illam propterea esse summam, quod verbi diuini vnioni hypostaticè fuit manu Dei parata, & verbo Dei vnita. Ex his intelligere nonnihil possumus quàm fuerit acerba Christo hæc flagellatio, quòd etiamsi fortissimè illam ferebat flagrorū atrocitatē; tamen vt erat corporis constitutione tēperatissima, & sensibus viuacissimis, ita læsio eius corporis minima fiebat longè acerbissima.*

Psal. 44.

Cant. 5.

F. Porrò desierunt IESVM cædere ferocientes lictores ad imperiū Pilati, cauebat enim ne flagellis necaretur: soluunt è sanguine tincta columna, iubent vt induat se suis vestibus, ligāt deinde manus; nonnihil refrigerij accipit afflictus IESVS, sed ita tamen vt vestes affigant acerbè eius vulnera & consaucient.

G. Vide Matrem Virginem, quæ quanquam omnia in spiritu contemplabatur, tamen verisimile est non ita longè abfuisse, etsi extra atriũ, quin crudelitatem illorum flagrorum sentiret, sentirent qui cum illa erant; excitatur gemitus & dolor omnium longè quàm antea maior. Considera verò attentiùs, quemadmodum gladius omnium quæ filius patitur animam & cor Virginis Matris transuerberet, animæ eius, & cordi Virgineo & Sacrosancto vt infligantur durissima Christi verbera; magnanimiter tamen omnia sustinet. Coniunge te huic luctui, huic doloris sensui, & illa tria cogita; indignitatem qua flagellatur Deus à teterrimis latronibus, dolorẽ quem patiebatur, tum sanguinis copiosam effusionem: compara verò animum vel hinc, quod anteà factum oportuit, vt in te sentias quæ patitur Christus, in te transformes, vt ea viuo animi sensu excipias, quasi illa flagra animæ tuæ & cordi infligantur: quod si viuacitas hæc sensus interni tibi non contingat in meditatione passionis Christi, adhibe saltem exteriorem flagellationem & afflictiones, quæ illos animi sensus repræsentent, excitent, & apud Deum impetrẽt: nec tamen si illi sensus adsunt, propterea non est adhibenda exterior aliqua afflictio, prouida tamen & sale condita. Libet hoc loco adnotare passum quidem fuisse Christum summum animæ, summum corporis dolorem in passione sua & morte, sed quem summæ animæ virtutes excipiebant ac sustentabant, & inter cætera excelsi animi magnanimitas immẽsa, & charitas summa: quæ faciebant, vt dum cogitat sua passione & morte salutem se parere mortalibus sempiternam, & eam esse patris sui voluntatem, nihil illi non videatur leue, nihil non cum summa animi alacritate sustinendum. Similibus virtutibus cum esset munita Virgo mater Dei Maria, quum spem & fidem conseruaret excellenter, similibus præsidijs fulciebatur, hinc virtutum aliarum, illinc fide, & spe vtilitatis ingentis quæ ex filij passione & morte erunt proventura.

MEDITATIO.

O immensam Dei Patris, & Filij Dei misericordiam & miserationes. Ergone nõ solùm est Christus cruci affigendus, & in cruce cum summo cruciatu necandus, sed flagellandus etiam crudelissimè? Esto satis Domine Deus, si moriatur filius tuus, ne flagelletur obsecro te, si tibi ita placeat, & si vis. Verùm video Domine te aliter velle; flagellanda est vita cordis mei, vera lux oculorũ meorum, salus animæ meæ & virtus. Intelligo legem filiorum adoptiuorum posuisse te filio tuo naturali & coæterno: si filius meus est, vt est, & consubstantialis mihi filius est, flagelletur & ipse vt adoptiuus pro adoptiuis: quem tamen flagellationem confero ego nõ ad necessitatem: nulla enim filij mei passio necessaria ad mortalium salutem & vitam fuit præter mortem; nam mors Dei satis ad illud erat superque. Tametsi ne mors quidem necessaria erat simpliciter; si enim ita voluissem, vno merito Christus apud me comparasset vobis & salutem, & vitam sempiternam: sed miserationes etiam illas magnas in vos ô mortales, volui explicare; nec tantùm illa misericordia in vos vti placuit, quæ esset si filium facerem hominem, & absque eius morte procurarem vt vos à peccato & Satana redimeret; sed adhibui etiam misericordiam meam magnam, mortem filij, flagellationem, coronationem ex spinis, alias passiones, & contumelias, & opprobria: vt non solùm sufficiens illa esset redemptio, sed copiosa & amplior: ita enim declaraui in psalmo, copiosam apud me esse filij mei redemptionem; & alibi, amplius laua me ab iniquitate mea dixit Dauid spiritu sancto inspirante. Intelligo Domine Deus longanimis & multùm misericors; addis ad mortem hos cruciatus filij tui, ad pleniorem peccatorum nostrorum redemptionem, quæ tamen per mortem fuisset plenissima; qua morte, quibus pœnis tuæ charitatis indicium nobis demonstrasti, & excellentem naturæ humanæ, quæ tua est creatura, ostendisti dignitatem, & efficacissimum humilitatis, & obedientiæ, & omnium virtutum in filio exemplum tradidisti. Hic fons ille est Domine IESV, tuæ benignitatis immensus. Pateris tu quidem, quod non fuerat necessarium, & plura pateris quàm necessaria fuerant: neque pro te pateris, sed pro nobis: nobis enim gratiam & gloriam meruisti, non tibi: & si quæ tibi meritus, ea es meritus quæ dimiseras propter nos, vel non assumpseras; qua in re tuam item bonitatem exaltasti; quum volueris illa mereri per mortem & passionem, quæ tibi alioqui debebantur, corporis gloriam, & quæ ad exteriorem excellentiam pertinebant. Hæc cum

Margin notes (left): Ioan. 14. & 8. Psa. 34. & 45. Matt. 3. Psal. 2. Heb. 12. Eccl. 5.

Margin notes (right): Psal. 1[...] Psal. [...] 2.1[...] 9.[...] Psal. [...] Psal. [...] Phi. 2.

cum ita ſint, meritus illud etiam es, vt libera-
retur Eccleſia tua à perſecutionibus impio-
rum, hæreticorum, & Antichriſti; & vt pur-
gari poſſint poſt mortem qui in gratia dece-
dentes aliqua egerent purgatione: magna eſt
gloria Domine tuæ bonitatis, ineffabilis eſt.
Vides tu magne IESV, quam refugiam ad
ea quæ inſtant tuarum paſsionum progredi,
omnibus viribus animi deſtituor, ſtupet cor
meum, planè ad nihil quaſi fatuus redactus
ſum, nec intelligo qui ſequuntur tremendos
tuos cruciatus & myſteria. Adiuua me Do-
mine IESV per eadem hæc myſteria & paſ-
ſiones tuas, qui plenus es miſericordiarum.
Flagellãdus ergo es Deus IESV pro nobis,
& duriſſimè flagellandus: eripiunt iã tibi ve-
ſtes carnifices furioſi, tu illorum furijs obſe-
queris manſuetiſſimè, & appares omnibus
nudus. Non impediebantur antea Angeli, nõ
Dæmones quin te viderent nudum, ſed ali-
ter exſpoliatum conſpiciunt: fis nudus præ-
cipuè Iudæis, Romanis, & mundo, tuis hoſti-
bus, ijs qui ad contumeliam te tuis veſtimen-
tis expoliauerunt, vt induerent confuſione
& cruciatu. Erubeſcis tu quidem vehemen-
ter ſancte IESV, non erat tamen illa vere-
cundia ex te, qui purior eras quàm Adam in
Paradiſo fuit; nullum enim in te peccatum
fuit, nulla ad peccatum propenſio, ac ne eſſe
quidem potuit: noua igitur eſt pœna hæc,
quam è nobis pro nobis aſſumpſiſti; ac ne
noua quidem, erubuiſti enim hactenus totam
noctẽ & diẽ in tot opprobrijs quæ ſuſtinuiſti
quaſi latro, quaſi blaſphemus, quaſi facino-
roſus homo & nefarius. At verò tu magne
IESV in tua nuditate veſtitus eras virtuti-
bus & donis cœleſtibus; iuſtitia eras indutus,
decore cœleſti & lumine, & fortitudine im-
menſa; eras veſtitus diuinitate: ſimul indutus
eras veſtimẽtis vltionis, & opertus quaſi pal-
lio zeli. Magnus eras Domine in tuis oppro-
brijs & infirmitatibus; nam quod tui infirmũ
eſt, fortius hominibus eſt, & omnibus aduer-
ſarijs poteſtatibus, potentius peccato & infer-
no. Verùm pariter illa tua nuditas & contu-
melia veſtiebatur miſericordia & pietate in
genus humanum; ſic enim noſtram ſalutem
operabaris, & veſtimenta quibus noſtrã nu-
ditatem cooperires: tua igitur nuditas excel-
lentiſsimè fuit veſtita excelſe IESV. Nos ſu-
mus verè & deformes & nudi, qui veſtem iu-
ſtitiæ quam accepimus in Adam amiſimus; at
illius culpa, ſed noſtra ſimul; illius actuali,
noſtra originali. Nudi concepti ſumus & na-
ti, texiſti tamen nos tu Domine IESV, gra-
tiæ tuæ dono per aquæ ſalutaris Sacramentũ:
ſed poſtea heũ quoties nudata eſt anima no-
ſtra? Quoties nuda & fragilis ſe coniecit in
manus hoſtium armatorum & crudelium?
Quoties ſuam fœditatem ante Angelorum
& Dei conſpectum flagitioſè aperuit? Da no-
bis ſancte IESV, vt nos ſemper tua hac nu-
ditate tegas, in qua eſt virtus veſtimentorum
iuſtitiæ & donorum tuorum. En anima, iam
ligatur Deus tuus, & ad frigidam columnam
colligatur vigente frigore, & obſtrictiùs liga-
tur atque acerbiùs qnã fuerat hactenus, quũ
ſepties fuerit ligatus, in horto, ad Annam,
apud Caipham primùm, iterùm manè ad
Caipham, præterea coram Pilato, item coram
Herode, rurſum quum mitteret flagellandũ
Pilatus: nam cum ſtabat corã Iudice ſolueba-
tur; quũ inde mittebatur, rurſus colligabatur.
Nũc igitur vides illũ acri⁹ colligari, vt moue-
ri ad verbera nullo modo poſſit. O rem miſe-
randã in ſe, & flagrorum expectatione miſe-
rabiliorem! Da mihi IESV ex hoc myſterio *1.Tim.3*
fructus alios, & vt columnæ veritatis Eccleſię
tuæ colliger ſtrictiſſimè, neque propter acer-
biſſimas quaſque afflictiones ab illa columna
ſeparer; atque adeò me ipſum ſalutari flagel-
latione vt affligam nè ab illa dimouear, ſed
in dies illi hæream firmiùs. O ſi mihi dares
præterea bone IESV, vt quotidie me magis
tuæ voluntati, & præceptis tuis aſtringerem,
& maiorem illam conſtrictionem conſilio-
rum euangelicorum, quam de tua ſingulari
gratia ſuſcepi, perfectiùs implerem. Da item
Domine ijs qui illam obligationem nõ ſuſ-
ceperunt, vt ne tua conſilia contemnant, vel
ſtatum religioſæ vitæ faſtidiant, qui eſt ſaluta-
re tuum beneficium, ſuaue iugum, gratia ex-
cellens: quam vitæ perfectionem qui non aſ- *Mat. 11*
ſequitur (vt nõ omnes capiũt illud verbũ) ita
tamen vitæ ſuæ rationes aſtringat, vt quæ po-
terit alia conſilia perſequatur, nec ſimplici *Mat.19.*
ſola præceptorum obſeruatione ſit conten-
tus. Porrò autem quamuis refugiat animus
vlteriùs procedere propter rerum indignitatẽ
& dolorem; tamen veniendum eſt ad infini-
tam atrocitatem flagrorũ, te iuuante ô Deus
meus flagellate. Iam leuant manus flagellis
crudelibus armatas horridi carnifices, iam in-
cutiunt flagra crudeliſſimè, exit liuor in pla-
gas atrociſſimas carnis ſanctiſsimæ, carnis
Dei omnipotentis, conciditur totum Chriſti

corpus, & à planta pedis vsque ad verticē capitis non est in eo sanitas; reputatur quasi leprosus è plagis, & percussus à Deo & humiliatus, ipse tamen vulneratus est propter iniquitates nostras, vehementia & multitudine verberum attritus est propter scelera nostra. Hæc autem est disciplina & castigatio non ipsius sed nostra, qua pax nostra paratur; nam eius liuor nostra est medicina. O res miserabiles & luctuosas! Deus acerbissimè vapulat atque ignominiosissimè propter peccata nostra, & nos peccatorum delectationibus gaudemus: itaq; nostra voluptate flagitiosa Deo plagas & mortem irrogamus. O abominabiles lictores! non sat erat si virgis more Romano caderetis hominem innocentem, nisi etiam flagella adhiberetis vt seruo, eaque crudeliora quàm virgas, vt nefario homini? luge anima mea, luge, plora cor meum; plangite immites oculi: certè cernitis vestram vitam Dei flagellis concidi, videtis flagellatum IESVM, & quasi leprosum, contemplamini percussum & humiliatum, vulneratum, attritum: luget IESVS ipse, non oculis, certè vulneribus: fiunt enim oculi in corpore eius innumerabiles, quibus plorat, non aquam, sed sanguinis acerbos riuos: lugent Angeli vt possunt: plangit Virgo mater filij cruciatum atrocissimum: lugent sancti patres in Inferno: lugent Henoch & Elias in terrestri Paradiso; si quidem ad ipsos per internuntios Angelos perferebantur Christi mysteria passionis, vt piè credi potest: luget natura vniuersa sensu suo. Quis igitur tam est homo immitis & excors qui non lugeat, qui non lamentetur? Quis qui infinitam illam crudelitatem animo recolat, eam non ita sentiat, atque si infligerētur omnia verbera, non eius corpori tantùm, sed cordi ipsi & animæ? Et quidem minora sunt & leuiora quę dico, quàm quæ sentire debeo, quamuis declarare verbis non valeam. Considera pie meditator rei huius indignitatem miserandam: flagellant excellentissima forma, virtute, innocentia hominem; quod omnes intelligebant: flagellant filium Dei, quod omnes poterant credere, & multi debebant. Hæc non indigna solùm sunt, etiam si indignissima sint, sed infiniti sceleris & impietatis. Aspice ad dolorem, imò ad infinitos dolores innumerabilium vulnerum, qui ex corpore ad animam Christi penetrabant amarissimè. Verberant omnes illi ictus & vulnera cor Christi & animam plurimis alijs de causis & maximis afflictissimam. Aduerte animum ad Paradisum tuum IESVM, qui illum amas; vnde non quatuor tantum flumina egrediuntur, sed innumerabilia; non aquæ, sed sanguinis: non à loco voluptatis terrenæ, sed cœlestis: sed simul à loco doloris & mœstitiæ incomparabilis; quæ nō placidè vt illa egrediuntur, sed acerbissimè; & non irrigant quidem omnem terram vt illa, etiamsi possunt, & planè possunt, & potētiùs quàm illa possunt; sed terræ maxima pars hæc sanguinis Dei flumina non admittit, nō admittet, quod est longè tristissimum & miserrimum. Porrò cum esset vita Christi in sanguine, quantum sanguinis effundebatur, tantum vitæ adimebatur, & debiliùs erat in corpore anima & vita. Diuerte tandem mētem ad Virginem matrem, & in ipsa perspicies non solùm summum dolorem & afflictionem, sed illud simul, nullum flagrū corpori filij infligi, quod eius corpori, cordi, & animæ non incutiatur, & quod illa nō cruētet amarissimè: Erat enim filio copulata perfecto amore Maria, non poterat ergo filius sine matre flagellari. Conciditur crudelissimis verberibus Mariæ amor, & assiduè simul augetur, & quò magis augetur, eò cruciatur magis. O dolores filij! O dolores Matris ingentes! ô hominem immitem & sæuum qui hæc non sentit! Quot acceperis vulnera è flagellis Domine IESV, tu scis; & tamen piè credo reuelationi piorum hominum, qui tradiderunt numero fuisse ad quinquies mille & quadraginta. Fuisse quidem maximo numero certum est; non enim in te flagellando tanta cum atrocitate seruauit Pilatus Romanorum legem, minus Iudæorum; sed eò spectauit totus, vt enormi & immodica crudelitate in te edita placarentur Iudæorum animi: vt cædereris mitis IESV sæuissimè quidem, citra mortem tamen. O immanitatem flagrorum, quibus licebant omnia, tantum ne vitam eriperent. Fit contra omnes leges in te affligendo IESV sancte; datur id peruersitati Iudæorum, & diabolicæ malignitati: qua in re, nec quod volebat id assequutus est Pilatus, vt discederent à malitia Iudæi, nec aliud quicquam, quam vt præter suam, & contra Iudæorum voluntatem IESVS atrocissimè cruciaretur: ita tamen prophetiæ adimplebantur & Dei promissio, tum salus mortalium parabatur.

Esa. 1. *Isa. 53.* *Isa. 53.* *Gen.*

rabatur. Verè hac flagellatione, præter cruciatum immenſum, reputabaris ſanctè IESV cum ſceleratis; nam Pilatus permiſſione Dei in hac re quod dixit Moſes ſeruauit, vt te verberaret; quod erat indicium ex lege mortem non mereri qui cæderetur: verùm in plagarum numero contra legem fecit; pro magnitudine enim criminis comperti cædebatur reus ex lege pluribus, paucioribuſuè plagis; ſed ità vt ne quadraginta excederent. At tu innocentiſſime IESV cum ſinè modò cæderis, omnium criminum videbaris eſſe damnatus: & Pilatus dū verberans te vult mortis nō eſſe reum ſignificare, tamen infinitè cum verberat, multis mortibus eſſe te dignum oſtendit. Infinita eſt hæc ſignificatio bone IESV amoris erga nos tui; ſinguli enim tui liuores, ſingulæ plagæ quid aliud quàm immenſam in mortales charitatem tuam declarant? Quid? Si ſingulæ, quid omnes? quid tam immenſo numero? Clamant omnia vulnera tua magne IESV ad patrem tuum, & peccatorum noſtrorum precantur veniam: ſingula impetrare poſſunt & impetrant; quantò potentiùs ſimul omnia? Neque tamen potentiùs, quum ſingula idem poſſint; verùm alioqui longè potentiùs, quòd idem, eademque virtute tam innumerabili numero replicant. Verè omnibus paſſionibus tuis magne IESV, amplius lauas iniquitates, ſemper exhibes copioſam redemptionem; faciunt dulcem harmoniam & acrem diuinæ hæ voces, & auribus Patris, & tuis, & Spiritus ſancti ſuauem & efficacem: clamant contra peccata, contra mortem, contra infernum, & exaudiuntur: clamant pœnitentiam vt agant ſuorum malefactorum mortales, Deum cognoſcant, eius voluntati vt obediant: inclamant pijs meditatoribus facillimam viam ad deuotionem comparandam. Vulnera Dei tam crudelia ſponte ſuſcepta, tanta voluntate nobis ad ſalutem applicata, monſtrant certiſsimum nobis & diuinum refugium in noſtris neceſsitatibus, atque adeo innumerabilia nobis offerunt refugia in noſtris laboribus & ærumnis: vnumquodque enim vulnus tuum benignè IESV ampla eſt domus refugij & cœleſtis vt ſaluos nos facias. At enim ſunt vulnera tua mihi terrori magne IESV: quid enim nō merentur mea peccata, ſi tu propter illa, Deus quum ſis, tam atrociter flagellatus es? ſunt tamen, & eſſe debēt vulnera tua ſpes certa ſalutis. Quid enim ſperare non poſſum & debeo à te, qui ex amore tuo immenſo antequam eſſem tātam crudelitatem es paſſus, vt mihi mea peccata remitteres, & tuis virtutibus & donis ornares? Dant animæ meæ vires vulnera tua Domine IESV; dare certè poſſunt, & dabunt quidem ſi mea peccata non faciant vt ne dent: ſunt enim illa ſuſcepta à Deo meo, vt vulnera ſanentur animæ meæ, vt vulnera animæ meæ ne infligātur. Porrò cū nō ſit ſanitas in carne noſtra, vulnus ſit tota, & liuor, & plaga tumens, non circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo, & eam tu ſanā ſuſceperis vt noſtram ſanares; factum eſt vt reſtituant nobis ſanitatem tuæ plagæ, vulnera & liuores noſtri tuis vulneribus & liuoribus curentur: tuæ plagæ tumentes, quæ non fuerunt circumligatæ, non curatæ medicamine, non fotæ oleo, atque adeò quarum circumligatio, medicamen, & fomentum, vulnerum aliorum fuit ſæuiſsima replicatio. Faciunt igitur tuæ hæ plagæ, vt animorum noſtrorum, tum ſenſuum vulnera tua virtute circumligentur, medicamine curentur tui ſanguinis, oleo foueantur tuæ miſericordiæ. Quis ſi in flagella & tribulationes incidat conqueri poſsit, & non potiùs patienter & longanimiter illa ferre debeat? Quis non depoſcat plura pro peccatis ſuis pati, & pro Chriſti amore atque imitatione? Ponamus ante oculos fidei & meditationis piæ filium Dei IESVM ad columnam ligatum acerbiſſimè verberari; conſideremus liuores, vulnera, ſanguinis riuos; & ſi noſtra ſentiamus detrimenta, fateamur oportet non eſſe vulnera animæ noſtræ curata perfecto medicamine, non oleo; & miſeros adhuc nos eſſe credamus. Collige præuaricatrix anima mea ex hac Dei flagellatione vitiorum tuorum contritionem & luctum: tu illa vulnera Chriſto inflixiſti; quoties enim peccatum in Deum commiſiſti, toties illi flagellum incuſſiſti; & vt veriùs dicatur, quoties peccaſti, toties omnia ſimul vulnera Chriſto inflixiſti: pro ſingulis enim tuis peccatis omnes plagas ſuſtinuit Chriſtus. Concipe ex Chriſti vulneribus virtutem animo quidem acri & conſtanti, humili tamen & ſapienti per flagellationis tui corporis vſum;

Margin notes: ...25 | ...9. | ...al 0. | Pſal. 37. | Iſa. 1.

vt quum hoc facis,ex Christi plagis vim accipiat tui corporis afflictio,quasi in te illæ diuinæ plagæ suscipiātur, & tuæ per illas sint fructuosæ,vt esse possunt. Confer hanc corporis tui disciplinam ad tuorum peccatorum satisfactionem,adhibe ad vitiorum extirpationē, ad virtutum adeptionem ; vtere interna flagellatione cordis & animæ tuæ, hoc est cōtritione; quæ, vt semper peccamus, nunquā nō est adhibenda, & ad hanc diligentiùs confer Christi verberationem & deuotiùs,tum vt acriùs vindices in peccata tua, quæ virtus est contritionis,simul vt plagas cordis Christi & matris Virginis Mariæ imiteris,& sentias salutariter: sic vitia tua & habitus malos verberabis, & virtute vulnerum Christi excuties. Discamus hinc præterea Diabolum, præsertim vbi molestus est,flagellare;& sicut ille facit nobis,ita nos contra illi faciamus. Illius flagella nituntur superbia in Deum, inuidia in nos:nos illum flagellemus Christi IESV flagris, quæ diuinam spirant humilitatē, immensam charitatem: his nos armati vim vulnerum Christi in illum conuertamus, illi eā opponamus; ita illam feram bestiam cruentabimus.Ille flagellat nos superbia,nos illum humilitate Christi, & nostra in Christo; ille nos cædit inuidia, nos illū Christi charitate, & nostra in Christo ; ille nos alijs vitijs verberat, nos illum alijs Christi virtutibus, & nostris in Christo & per Christum. Et simpliciter quidem flagellum est Dæmonis, & vehemens, & efficax oratio, & quem accipimus à Christo in oratione sensus spiritualis: his magna dexteritate, & humilitate, & animo vtamur,& fugiet Dæmon à facie vulnerū Christi IESV profligatus, cuius est gloria, virtus,& potentia infinita. Amen.

CORONATVR SPINIS IESVS.

MATTH. XXVII. MAR. XV. IOAN. XIX.

In xcv. imaginem adnotatiuncula. *xcv.*

122.

A. *IESVS ab atrio in aulam Prætorij crudelißimè cæsus trahitur.*

B. *Recesserat Pilatus in cubiculum, & quid vellet fieri significauerat.*

C. *IESVS veste pariter ac pelle atrocißimè exutus, purpurea clamide per ludibrium induitur.*

D. *Sedere iubetur in scamno,capiti corona è spinis imponitur, arundo pro sceptro datur.*

E. *Acerbißimè cædunt, illudunt, feriunt arundine, consalutant Regem Iudæorum.*

F. *Virgo Mater foris cum suis omnia ex internuntijs cognoscit.*

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	IOAN. XIX.
Tunc milites Præsidis [a] suscipientes IESVM in Prætorio,	*Milites autem*	
	duxerunt eum in [b] atrium Prætorij, &	
congregauerunt ad eum vniuersam cohortem:	*conuocant totam cohortem.*	
& [c] exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei:	*& induunt eum purpura,*	*& veste [e] purpurea circundederunt eum.*
& plectentes coronam de spinis, [d] posuerunt super caput eius,	*& imponunt ei plectentes spineam coronam.*	*Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius:*
& arundinem in dextera eius:		
& genu flexo ante eum, [f] illudebant ei,		*Et veniebant ad eum,*

CORONATVR SPINIS IESVS.

Matt. xxvij. Mar. xv. Ioan. xix.



A. IESVS *ab atrio in aulam Prætorij crudelissime cæsus trahitur.*
B. *Recesserat Pilatus in cubiculum, & quid vellet fieri, significauerat.*
C. IESVS *veste pariter ac pelle atrocissimè exutus, purpurea clamide per ludibrium induitur.*
D. *Sedere iubetur in scamno; Capiti corona è spinis imponitur; arundo pro sceptro datur.*
E. *Acerbissimè cædunt, illudunt, feriunt arundine; consalutant Regem Iudæorum.*
F. *Virgo Mater foris cum suis omnia ex internuncijs cognoscit.*



MATTH. XXVII.	MAR. XV.	IOAN. XIX.
	Et cœperunt salutare eum;	
Dicentes;		*& dicebant;*
Aue Rex Iudæorum.	*Aue [f] Rex Iudæorum.*	*Aue Rex Iudæorum.*
Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius.	*Et percutiebant caput eius arundine, & [f] conspuebant eum: & ponentes genua, adorabāt eum.*	
		& dabant ei alapas.

ADNOTATIO.

A. ATrium, vnde IESVM suscipientes milites Romani traxerunt per scalas intrò in aulam Prætorij: in atrio verò remanēt Iudæi in eadem hypocrisi perseuerantes, ne contaminentur: obseruabant tamen quid de IESV ageretur per internuntios.

B. Pilatus in interiorem partem domus secesserat, à quo milites intellexerant quid fieri vellet: dixit enim vt flagellatum eum instar Regis per ironiam spinis coronarent, & Regem consalutarent; vt eò magis esset vnde possent placari in eum Iudæi, & ipse maiorem causam haberet IESVM dimittendi. Intelligimus autem missos anteà qui spinas ferrent, ex quibus milites coronam plecterent, quasi regium diadema.

C. Conuocata vniuersa cohorte in interiorem aulam prætorij, alij plectunt coronam de virgultis spinæ AEgyptiæ, trucibus aculeis horridæ, ex eo arbusculo scilicet, ex cuius floribus iucundæ coronæ fieri solebant. Alij afferunt chlamydem purpuream & coccineam, dibapham, idest bis tinctam, vel quòd materia esset purpurea, color coccinus; quale regium erat indumentum, & à Romanis solebat honoris causa Regibus amicis transmitti: forma chlamydis erat vt pallij, id fibula ad collum connectebatur. Alij IESVM suis vestibus rursum exuunt; quæ fouebant quidem vulneratum eius corpus, sed simul vulneribus hæserant, quòd ex sanguinis concretione necessum erat euenire; itaque renouantur vulnera boni IESV: purpuream & coccineam chlamydem eum induunt, iubent autem sedere pro tribunali in vili scamno.

D. Cum sedisset benignus IESVS, & recruduissent vulnera, & sanguine perfunderetur toto corpore; affertur atrox corona, eam illi offerunt; eam esse quam ipsi honoris causa Romanus Imperator mittit: concedere illi Regnum, sed spineum & miserum, quale ipsum decebat: hæc ad contumeliā. Dein coronam non tā imponunt capiti, quā truculentissimis surculis impingūt atque infigunt. Erat ea lata, ac densa, vt bonam capitis partem sæuissimis aculeis transfigeret. Vndiq; perfluit diuinus sancti IESV sanguis, per vultum, per aures, per collum: ad hæc arundinem, siue calamum dexteræ inserunt, tanquam regium sceptrum: ita ornatum per summam contumeliam consalutant Regem Iudæorum genu flexi.

E. Aue, inquiunt conferti, Rex Iudæorum: hi cædunt diuinam faciem alapis, illi cōspuunt, eripit vnus è manu arundinem, quæ solida erat & robusta, vt esse solent orientales; illa caput ferit, quo fiebat vt profundiùs infigerentur spinæ: omni denique contumelia illum, & opprobrio, & cruciatu afficiunt execrabiles latrones. Hæc contemplare pie meditator in tua præsentia fieri, indignitatem considera, dolorē vulnerum, sanguinis effusionem; si penitus es Christo vnitus, similia in te senties fieri, & viuax animi tui sensus cruentabitur cum Christo & affligetur; nonnunquam corpore etiam similem senties cruciatum. Hoc est Dei vestri caput ò Angeli diuinitatis corona splendens, hæc vestra gloria, in hoc omnes thesauri scientiæ & sapientiæ sunt absconditi, hoc cælum, terram, vniuersam creaturam suo imperio sustinet & gubernat; & tamen acerbissimè sæuissimis spinis configitur. Hæc est facies in quam desideratis Angeli aspicere, cuius conspectus vestrum desiderium beat; & tamen sputis putidissimis conspurcatur, alapis crudelibus verberatur; nō tamē velata facie IESV, vt fecerant Iudæi, quasi suam cæcitatem illi præsagientes, hi lucem: sentit hanc crudelitatem & ignominiam cælum, terra, omnis creatura; & tamen homines illam, hi infligunt, alij nō sentiunt. Pudeat te esse hominē, quod homines hæc faciant, doleat tibi quòd propter peccata tua Plin.

 fiant,

fiant, confidas quòd per hæc tua expientur peccata. Considera rursum Dæmones adhuc gaudetes, totam militum cohortem infinitis blasphemijs Christum lacessentes, risu, cachinnis, sannis illi conuiciantes. Iudæi hæc non videbāt quidem, audiebant tamen tumultum & clamores, sciebant per suos internuntios quid ageretur, partim verò lætabantur, partim illorum animus angebatur: metuebant enim ne tot pœnæ & contumeliæ euaderent tandem in IESV liberationem, qua nihil contingere poterat illis acerbiùs. O IESV bone, vellem ex te scire quo pacto hæc feras. Primum non heroico tantùm, sed planè diuino animo; sentio tamen summum dolorē, perseuerat mecum tædium, mœror, afflictio quæ per tot horas pertuli, vulnera flagrorum me excruciant, spinæ his omnibus adiunctæ me conficiunt: attamen quamuis crescunt cruciatus, longè tamen illos superat animi mei promptitudo, constantia, & fortitudo. Atque illos quidem cruciatus, cùm sint sæuissimi, non ob necessitatē tuæ redemptionis patior ô homo; sat quidem futura esset mea mors ad infinitos homines saluādos, do tamen tuæ vtilitati, quæ alioqui sunt tua redemptio: ne committas per insipientiam cordis tui vt horum meditatio tibi non prosit, & ad meritum, & ad spiritus vim, quæ incomparabilem habent vtilitatem & salutem. Hoc præterea volo te intelligere, inter acerbissimos dolores quos tota mea passione sustinui, illum continenter accessisse amarissimum, quod semper prospiciebam vnicè dilectam, ac venerandā matrem Virginem de doloribus & pœnis meis confici: videbam meis colaphis, palmis, alapis, consputationibus, meis flagris, contumelijs, spinis, pauore, tristitia, frigore, lassitudine illam vehementissimè affligi & cruciari.

F. Quo tempore coronatus est Christus, foris extra atrium prætorij lugebat beata Virgo cū suis, neque quicquam eorum quæ in IESVM fiebant videre poterat: audire aliquid poterat, sciebat item vel per nuncios, vel ex turbæ vocibus, ex quibus permanabant & diuulgabantur omnia: contemplabatur tamen desolata Virgo singula spiritu in corde suo: duplicatur gemitus omnium & afflictio, horrent ad spinas, abominantur carnifices, compatiuntur Christo, omnibus modis se affligunt.

MEDITATIO.

Cant. 3. EGredimini iterum filiæ Sion, meditatores deuoti, egredimini, videte Regem Salomonem: egressi enim anteà estis, & vidistis Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius, id est quandò ex Maria Virgine nostram assumpsit naturā vnigenitus Dei filius, & delicias suas fecit esse cum filijs hominum. *Prouer. 8.* Egredimini rursum filiæ Sion, seponite illam coronationem incarnationis, & ad eam passionis, cui tunc se offerebat Christus, totum animum atque affectum omnem intendite, quæ plena doloris est & ignominiæ, spineam sponsi vestri coronationem. En vobis sese offert Christus IESVS truculentissimè flagellatus, videtis recentia vulnera Dei, imò totū corpus quasi vnum vulnus aspicitis, concisas carnes, vndique fluentem sanguinem, madidam terram Filij Dei sanguine, absque ijs quos intrinsecùs patitur dolores immensos. Considerate obsecro quid faciat è columna solutus: inuestigat vestes suas, quas latrones & atrociter illum exuerant, & contemptim disperserant. Exanguis IESVS, & vehementer debilitatus & afflictus colligit iussus vestimenta sua hinc illinc, rigat sanguine suo terram. Sed cur indui imperatis homines impij, quē modò estis rursum spoliaturi? vt illum contumelia maiori & cruciatu afficiamus, propterea id facimus. Nulla fuit ferè mora quin ex Pilati vel imperio, vel permissione è flagellatione cōferant se latrones pessimi ad opprobriū & crudelitatem spineæ coronationis. Adeste filiæ Sion, animaduertite quid fiat sponso vestro. Approperant illum rursus exuere vestibus suis: cruciatus ille fuit quum se è flagellatione induit Christus, addere volunt rabidi canes acerbiorem, & per violentiam rursus IESVM expoliant. Verùm quid fuit quapropter voluistis coronare spinis purpura indutum, non suis vestimentis? Primùm voluimus illum cruciare vestes eripiēdo; dein placuit vt conspicua essent illius flagra ad maiorem contemptum & abiectionem; ad hæc noluimus ne vestigium quidem hominis illius vllū remanere in illo, minùs magistri, qualē repræsentare videbantur suæ vestes: vestē verò albam Herodis auferre placuit, ne videri posset fatuus, sed potiùs homo nequam & facinerosus. Nihil scilicet conscelerati homines excogitare poterant ad te contumelia afficiendum

ficiendum ſanctè IESV, & cruciatu, quod non auidiſſimè exequerêtur & crudeliſſimè. Vidiſtis filiæ Sion ſponſum veſtrum nudum, quærentem ſua veſtimenta, induentem ſe, indutum rurſus exui, & iterum nudum: quẽ fructum igitur ex his animo concepiſtis? Exercuim⁹ ſenſus noſtros interiores, tùm ſpirituales illis myſterijs, ſenſimus intimo animo indignitates illas & acerbitates immẽſas, & cordi impreſſimus; contabuit anima noſtra dolore & compaſſione: ſimul illinc vim ſpiritus acrem concepimus humilitatis & patientiæ; voluiſſemus illi ſuas veſtes offerre, eum iuuare, horridos illos carnifices abigere; nec ſanè eius voluntas erat vt hæc illi ſeruitia quiſquam deferret. Quod illum velle intelleximus, id conandum vobis eſt, vt lugubri & pia meditatione veſtes orationis ſpirituales, quas ille ſimul nobis quærebat, inquiramus atque inueniamus, ipſo nobis præeunte: illis eum induamus, quibus libenter tegitur, imò quibus nos ipſe induit placidè & fructuosè: noſtram nuditatem agnoſcamus, quam effecerunt peccata noſtra; veſtes ſalutares virtutũ quæramus, quibus nuditatem contegamus: commendamus porrò ne rurſus à nobis eripiãtur, illud conſiderantes, quòd à ſe denuò veſtes eripi permiſit IESVS, vt ne nobis per illum ſemel partæ ab hoſtibus noſtris diripiantur. Sed quid hîc nos moramur? non morantur ſæui milites: IESVM ecce trahunt intrò in aulam prætorij, congregant ad eum vniuerſam cohortem, exuunt, circumdant ei purpuram, ſedere iubent vili in ſcabello, coronant atrociſſimè corona ex ſpinis. Et coronam quidem non ſolùm ad ludibrium conferunt, vt chlamidem & ſcamnũ, ſed ad acerbiſſimum cruciatum, impactis trucibus ſpinis: non autem tantùm vulnerarunt, ſed crudeliſſimè etiam lancinauerunt. Porrigunt in manum eius tanquã ſceptrum arundinẽ, illudunt & conuiciantur ei, genu flexo, quaſi illum adorantes inclamant, aue Rex Iudæorũ, conſpuunt eum, dant ei alapas, tum accepta ex manu eius dura arundine crudeliter caput eius percutiunt; quò fiebat vt non ſolùm priora ſpinarum vulnera renouarentur, ſed vt altiùs impactis ſpinis, noua fierent vulnera & crudeliora. Eccam vobis filiæ ſion apertam meditationi veſtræ materiæ immenſitatem: quid enim immenſum non eſt & infinitũ in geſtis Chriſti, & paſſionibus, & morte, ſiue ad eum qui patitur ſpectes, ſiue ad peccatorum pro quibus patitur Deus grauitatẽ, ſiue ad fructum paſſionum? Ad prætorium adducunt IESVM ſcelerati, veluti ad Regiã è loco ſupplicij, ad augendum ludibriũ. Voluiſti, inquiunt, homo nefariè Rex fieri; eris Rex, ſed flagellatus; Rex eris, & ſpineus, & horridus, & omnibus abominabilis. O tetrũ Satanam, qui hęc per ſua membra audet. Nolumus tuam coronationem faciant Iudæi, ludus enim ille eſſet ſi facerent: nos verè te volumus Regem coronare; Romanorum enim eſt Reges deſignare, non vilium Iudæorum; quæ ſanna longè altiùs opprobrium faciebat. Sequimini filiæ Sion ſponſum veſtrum ſpinis coronandum, adorate veſtigia pedum eius, ad cor veſtrum ſanguinem è vulneribus defluẽtem recipite, ne ad aliam quàm ad veſtram terram recipiatur: exuitur veſtibus ſuis, illas accipite vos, etiamſi nolint Dæmones, illas ſeruate & deoſculamini; ſunt Chriſti, ſunt Dei, ſunt flagellati Chriſti & Dei propter vos, ſunt quibus animæ veſtræ amiciuntur veſtimenta ſalutaria & diuina. Congregant ad probroſam coronationem IESV cohortem latronum; conuocat ſimul Satan ſuos Diabolos maiori numero: cõuocate vos filiæ Sion Angelos, vocate ſodales veſtras, aduocate cœlũ, terrã, creaturam omnẽ ad ſpectaculum omnibus ſeculis inauditum, horribile toti creaturæ & luctuoſum, quo coronatur ſpinis Deus ſumma cõtumelia & cruciatu. En iam ſedet abiectè omni ludibrio expoſitus; contemplamini eum filiæ Sion, is enim ipſe eſt qui ſuper thronos ſedet & ſuper Cherubin, is qui per hanc vilem ſedem meretur conſeſſum ad dexteram Dei Patris omnipotẽtis in excelſis, & vt iudicaturus orbem ſedeat ſuper ſedem maieſtatis ſuæ; is qui ſedẽs ad dexteram Patris, ſtat ſimul intentans ſuam indignationem & vindictam in malos, ſimul protendens manum cæleſtis auxilij & retributionis in bonos. Conferte illam maieſtatẽ cum hac abiectione, & videte ex illa in hanc influere diuinam virtutem; hanc per illam fieri excellentiſſimam vilitatem & potentiſſimam. Intelligite hinc, nihil altius eſſe humilitate quæ eſt in Chriſto; guſtate vt omnẽ ſuauitatem ſuperet ſedere nudum, vulneratum, abiectum cum Chriſto. Iam circumdant Chriſto purpuream chlamydem, obſoletam & contemptibilem, ſed purpureã quidem illam & coccineam. En principium Regni tui, en purpuram te dignam, iam regnare

Pſa. 79. & 98. *Heb. 1.* *Mat. 25* *Mat. 27.*

rare incipe Regnum quod huius mundi non est. Non hoc solum tunc dicebant homines impij, sed habent illius impietatis imitatores quamplurimos; Machumetanos, & Iudæos, & Hæreticos. Et illi quidem apertè Christo conuiciantur, hæretici cum alium sibi confingunt Christum, aliam Christi doctrinam appingunt, vero Christo, & veræ eius doctrinæ illudunt & conuiciantur insolenter. Sed hi impij sunt; quid nos qui orthodoxam pietatem profitemur, non similiter facimus? Hæretici nunquam non habent in ore Christum, illum tamen alienis vestibus induunt, id est suis erroribus: nos Christum confitemur, fidem catholicam tenemus & doctrinam; & tamen ita viuimus, vt eum identidem chlamyde simili atque milites amiciamus mortua fide, & peruersa eius confessione & factis. O acerbi latrones, cur illum purpura induitis? iam enim est purpura amictus ampliori, & quidem vermiculata purpureo suo sanguine & vulneribus: si quæritis despectionem, maior est in hac purpura quã in vestra chlamyde; quid vultis? Veram assimulare volumus Regiæ inaugurationis põpam, ad maius ludibrium. O sæuam malignitatem! Verum parat vobis hæc purpura Christi ô Martyres, vestras purpuras: nam propterea sanguis vester preciosa purpura est, quòd sua purpura imbuerit illum Christus. Vestit vos sponsus ô Virgines vestra stola, nõ solùm alba, sed simul quæ purpureum referat colorem; est enim in virginitate vestra suum martyrium: atque adeò induantur necesse est omnes sancti sanguine Christi, & sese lauent: non enim nisi per sanguinem, & ex sanguine Christi dealbantur, & euadunt in claritatem sempiternam; sanguis enim IESV vitam generat æternam. Properate filiæ Sion, venite; en facit Christus ex scamno suo distributionem chlamydum purpurearum: accipite, purgate animas vestras actionum puritate, atque perfectione in Christo. Sed en afferunt magna pompa homines peruersissimi ad IESVM spineam coronã, eam offerunt ob oculos per contumeliam, impingunt dein crudelissimè in Dei caput, in caput capitis vestri ô Angeli, in vestri ô Ecclesia vniuersa; vnum enim est caput omnium Christus, ex quo etiam sumetis vestrũ influxum diuinum Angeli, vt omnem influxum Ecclesia & omne bonum: huius capitis caput spinis coronatur. Absque dubitatione dolor vester, & animorum auersio tanget vos Angeli, quum è capite Christo in Ecclesiam suus dolor redundat: ad nos autem huius coronationis cruciatus pertinet propriè ô mortales; ex nostris enim spinis plexa est hęc Christi corona, nostra peccata sunt corona illius spinea; atque adeò singula peccata omnes spinæ sunt, & tota corona. Pœna nostrorum peccatorum æterna in illarum spinarũ vulnera conuertitur; vulnera illa, infinitæ illi pœnæ satisfaciunt. O miseros nos si hæc non sentimus; miseri item si sentimus, & tamen non compungimur, & vitam in melius non commutamus: pugnabit enim ille sensus contra nos, & nostram socordiam coarguet. Animaduertite filiæ *Sion*, quantum afferat hæc corona Regi vestro cruciatum: vigent omnes sensus vel ex capite vel in capite, tum externi tũ interni; illi omnes acerbè lædebantur, etiam si præter cæteros cruciabatur tactus: interni simul omnes affligebantur, in totũ corpus deriuabatur capitis dolor, vt ab eo principium sumunt omnes animales operationes: & tamen singulæ spinæ hoc faciebant, quid omnes? quid in sensibus Christi perfectissimis? Si vnum corporis membrũ patitur, membra cætera compatiuntur: nunc verò in te benigne IESV, humilis IESV, Flagellate IESV, coronate spinis IESV, omnia membra, omnes sensus patiuntur; quid est consequens nisi vt compatiantur omnia membra tua, & immensa ista sit passio & compassio? O ferini cordis animam quæ hæc non sentit; ô immites oculos qui non plangunt. Si membrum es Christi, compatere è spinis amarissimè patienti Christo: quod si non facis, quid respondere poteris, nisi tuam insipientiam esse, & cordis stupiditatem accusandam? Luctum habe saltẽ quod hæc non lugeas quæ lugent Angeli, qui tamẽ lugere non possunt: quæ cœlum, terra, creatura omnis obstupescit, & suo luctu luget. O verum & perfectum nostrum redemptorem & Samaritanum IESVM! Non solùm delet iniquitates nostras, sed infirmitates sanat tactus nostri per flagellationem, tactus rursum & reliquorum sensuum per coronationem. Etenim quid fuit Christi flagellatio, quid verò coronatio, nisi sensuũ nostrorum correctio, & noxiorum motuum repressio, & tentationum depulsio? Quotquot

Apoc. 7. *Ephe. 5.* *1. Cor. 12.* *Psal. 102.*

quot enim plagas Christo infligebant flagra, quotquot spinæ, tot vulneribus Christus cædebatur ob petulantiam nostrorum sensuũ, quibus simul sanitatem afferebat: quod si nõ sanentur peruersi sensuum tuorum motus, nec sedatur procacitas, tua est illa culpa, non imbecillitas medicinæ, vel Medici imprudẽtia. Corde recipe illa vulnera, ex corde deriua ad sensus; accipies diuinum auxilium, si non vt dissipentur motus, certè vt ne noceant. Debent autem hæc quæ de appetitu sensuum dicimus, intelligi & vsurpari in appetitu rationali, & in rationalibus potentijs; & prius quidem in illis disciplina institui debet atque exerceri. Deerat sceptrum ad Regiam panopliam; inserui in dexteram mitis IESV homines scelerati arundinem acrem, qua vtebãtur quidem ad ludibrium, conferebant tamẽ ad maleficit m: accipit libens arundinẽ mãsuetus IESVS factus obediens teterrimis etiam hominibus. En vobis ô Angeli, homines, en vobis vniuersæ Regem vestrum, Regem Regum, & Dominum Dominantium, Regem omnium seculorum; Omnipotens nomen eius. Hic idem sedet duplici indutus purpura, sui sanguinis, & obsoleta illa: sedet coronatus spinis, pro sceptro gerit in manu arundinem, salutatur genu flexo per irrisionem & detestationem Rex Iudæorum, percutitur alapis, conspuitur, verberatur eius caput arundine. Quid hic videtis Angeli? Peccata videmus mortalium horrida & innumerabilia, & Dei misericordiam, & Christi patientiam, & Regni cœlestis figurã: hæc enim purpura, hæc corona, hoc sceptrum, & quæ cum his coniuncta sunt, pepererunt hominibus gloriam & Regnum sempiternum. Bestiæ estis ô Dæmones, quibus semper illudit Deus: existimatis vos hæc fore IESV opprobria; sunt vestra, ac vestrorum assectarum non solùm opprobria, sed pœnæ infernales; Christi verò gloriosissima trophæa, per quæ vos triumphat & traducit palàm. Quid verò vos videtis homines? Videmus & nos quæ Angeli, sed in contemplatione nostrorũ peccatorum hæremus: illa est meditatio nobis fructuosa, quæ applicat Christi passionem & improperia nostris culpis, vt in illas nos per illa vindicemus, simul vt per illa veniam ab eo qui propterea passus est vt illas nobis condonaret, exoremus: quod si paulò altiùs feramur, illos omnes cruciatus, illa improperia nos Christo infligere intelligemus, nostrorũ peccatorum varietate. Purpura enim cõtemptibili induimus Christum, si per hypocrisim Christum laudamus, vel si negligenter in oratione versamur. Corona spinea illum coronamus, vbi eius seruos conuicijs & contumelijs appetimus, vel vbi malè de illis suspicamur. In dexteram eius arundinẽ inserimus, vbi contemnimus eius in nobis gubernationem, & disciplinam auersamur. Salutamus genuflexo Regem Iudæorum per ironiam, quãdo subdolè nostris maioribus obedimus, quando non animo, sed ad oculum obtemperamus. *Ephe. 6.* Infringit Christo alapas, qui ignominiosè illum blasphemat, vel etiam si quis effictas vel reuelationes, vel dona ementitur. Conspuit Christum, qui lasciuiam persequitur, & carnis corruptiones, vel si quis finem in delectationibus spiritualibus ponit. Percutit arundine coronam spineam Christi & caput, qui rebus diuinis ad malas artes, vel ad coniurationes, vel flagitia abutitur; vel ille etiam qui rebus spiritualibus, & moribus qui alioqui probati sunt, abutitur vel ad quæstũ, vel ad dignitates comparandas. Denique in vniuersum vestiunt purpura, coronant, dant in manum Christo arundinem, & illum salutant hypocritæ omnes, quotquot in Deum peccant. Quid vos reliquæ Dei creaturæ sentitis? Nos quidem semper fecimus verbum Domini creatoris & gubernatoris nostri: in ipso enim sumus omnes, in ipso sumus & mouemur quamplurimæ, viuimus etiam in ipso permultæ, ipse nos fini nostro coniũgit; Regem illum agnoscimus, & nostris actionibus & obedientia profitemur; nec ampliùs sentire possumus vel loqui quam re ipsa præstamus, nisi illud nobis concedat noster Dominus. *Act. 17.* Hoc si concederet, clamaremus peiores nobis esse qui naturam meliorem quàm nos acceperunt: hi enim Regem negant eum qui orbem regit vniuersum, & eum in quo & ipsi viuunt, mouentur, & sunt, plagis afficiunt & contumelijs. Quòd si nobis illud etiam concederet noster conditor & gubernator, nostras vires cõtra tantã impietatẽ cõuerteremus, perirent omnes miserrimè à facie nostra. Desidero magne IESV, & peto abs te quàm possum humillimè atque studiosissimè, vt me tuis vestibus induas: purpura, quæ sit feruens meus in te amor, & acre desiderium sanguinem pro te fundendi; corona spinea, quæ sit gloria ea apud te, quæ per mortificationem omniũ sensuum perficitur;

spinis

spinis me simul compunctionis transfigas, & zelo iustitiæ & gloriæ tuæ; da mihi in manū arundinem, qua meas passiones, & tentationes, & insolentes Dæmonum importunitates, tanquam virga ferrea in te flagellem & dissipem, & fiat mihi virga illa virga directionis, virga Regni tui, qui es benedictus in sæcula. Amen.

GESTA POST CORONATIONEM, ANTEQVAM FERRETVR SENTENTIA.

IOAN. XIX.

In xcvi. imaginem adnotatiuncula. xcvi. 123.

A. *Ostendit Pilatus Iudæis IESVM flagellatum & coronatum è spinis: Dicit; Ecce homo.*

B. *Cum defenderet IESVM Pilatus, ad accusationem blasphemiæ veniunt; Filium Dei se fecit.*

C. *Magis timuit Pilatus, propterea ingressus in prætorium accuratiùs interrogat IESVM; Vnde es tu?*

D. *Non respondet illi IESVS.*

C. *Quod videns Pilatus, vrget illum concitatè.*

D. *Respondet IESVS; Non haberes potestatatem, &c.*

A. *Motus verbis IESV, apertiùs agit vt ipsum liberet.*

B. *Addunt Iudæi; Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.*

A. *Hac plaga Pilatus à IESV defensione deiectus est.*

IOAN. XIX.

Exiuit ergo iterum [a] *Pilatus foras, & dicit eis; Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis quia nullā inuenio in eo causam.* [a] *Exiuit ergò IESVS portans spineam coronam, & purpureum vestimentum: & dicit eis;* [a] *Ecce homo. Cum ergò vidissent eum Pontifices & ministri, clamabant dicentes; Crucifige, Crucifige eum. Dicit eis Pilatus; Accipite eum vos, & crucifigite; ego enim non inuenio in eo causam.* [b] *Responderunt ei Iudæi; Nos legem habemus, & secundùm legem debet mori, quia filium Dei* [b] *se fecit. Cum ergò audisset Pilatus hunc sermonem,* [a] *magis timuit: & ingressus est in prætorium iterum, & dicit ad IESVM; Vnde es tu?* [d] *IESVS autem responsum non dedit ei. Dicit ergò ei Pilatus; Mihi* [a] *non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Respondit IESVS; non* [d] *haberes potestatem aduersus me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. Exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant, dicentes; si hunc* [b] *dimittis, non es amicus Cæsaris: omnis enim qui se Regem facit, contradicit Cæsari.*

ADNOTATIO.

Postquam edixerat Pilatus vt finem facerent milites affligendi IESVM, iussit duci: præcedit ipse ad Propylæum eo animo, vt qui verbis & authoritate non potuisset Iudæos ab insectatione IESV reuocare, commiseratione flecteret. Peruenit prior ad anteriorem Propylæi partem; conuertunt ad illum ferociter ora Iudæi. At Pilatus; Ecce, inquit, adduco eum ad vos foras virgis cæsum, atque spinis coronatum; vtrumque cum ingenti crudelitate atque ignominia, vt intelligatis me vestræ importunitati hæc dedisse, vt tandem vestri ciuis miseriæ animum vestrum placent, neque ad mortem vsque velitis in illum sæuire: profiteor enim, quod sæpe dixi, me in illo nullam mortis causam inuenire: dimittam igitur illum emendatum, ita vt nec ille iactare possit se Regem, nec vos ab illo quicquā timere: date hoc humanitati Iudæi, & veniat vobis in mentem quòd homines estis, qui accusari possitis, in quos sæuire, quibus condonare noxam

GESTA POST CORONATIONEM, ANTEQVAM FERRETVR SENTENTIA.

Ioan. xix. 123 xcvi



A. *Oſtendit Pilatus Iudæis* IESVM *flagellatum, & coronatum è ſpinis; Dicit, Ecce Homo.*

B. *Cum defenderet* IESVM *Pilatus, ad accuſationem blaſphemiæ veniunt; Filium Dei ſe fecit.*

C. *Magis timuit Pilatus, propterea ingreſsus in prætorium, accuratius interrogat* IESVM; *Vnde es tu?*

D. *Non Reſpondet illi* IESVS.

C. *Quod videns Pilatus, vrget illum concitate.*

D. *Reſpondet* IESVS; *Non haberes poteſtatem, &c.*

A. *Motus verbis* IESV, *apertius agit, vt ipſum liberet.*

B. *Addunt Iudæi; Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris.*

A. *Hac plaga Pilatus à defenſione* IESV *deiectus eſt.*

noxam Cæsar, vel ego possim. Cur tu per te illũ non dimittis Pilate? Vellem quidem dimittere; sed illud commendo, vt consentientibus Iudæis dimittam. Video quidem IESV innocentiam singularem, Iudæorum liuorem tetrum, nec sum tam parato animo, vt pro veritate stem fortiter contra iniquitatem & calumniam. Hæc cum diceret Pilatus, & Iudæi tumultuarentur, ductus IESVS è prætorio venit ad Pilatum portans spineam coronam & purpuram, plagis toto corpore & sanguine horridus, habitu despicatissimus, omnibus modis miserandus: hanc Christi speciem exhibuit Pilatus Iudæis. Ecce, inquit, homo. Ecce homo, inquit Pater Deus, qui filius est meus, mihi in mea gloria coæternus. Ecce homo, inquiunt Angeli, qui noster est creator, noster Dominus, nostra gloria sempiterna. Ecce homo, inquiunt cœli & terra, ac omnia quæ his continentur, qui nos creauit, conseruat, gubernat sua omnipotentia & virtute. Ecce Deus, inquit Virgo, qui ex meis visceribus factus est homo, qui ex meo vtero natus est Deus homo. Ecce homo, dicunt pij omnes animi, qui est nostra salus & vita, nostra gloria, nostra cordiũ exultatio. Sed tu Pilate quid dicis? Ecce homo adeò afflict⁹, adeò dehonestatus, adeò abiectus, vt nullus ei inuidere, nullus eum metuere possit; sed contrà illũ potiùs vel contemnere, vel miserari omnes debeant. At impij Principes vel ministri quid dicũt? (nam plebs videtur tam miserabili aspectu commota tacere, etiamsi in Christum excitata rursum est) quid igitur dicunt conscelerati Principes & ministri Iudæorum? In rabiem maiorem accenduntur ex Christi maioribus miserijs & ærumnis. Crucifige, Crucifige eum: leuissima hæc sunt quæ cernimus, pro magnitudine odij, inuidiæ & malignitatis nostræ: vitã petimus per mortem ignominiæ & turpitudinis plenam: crucifige, crucifige. Mira est Pilati cõstantia hactenus in vita Christi defendenda, quem tam atrox Iudæorum obstinatio nihil loco mouebat. Accipite eum vos, subdit, & crucifigite; ego enim non inuenio in eo damnationis vllam causam. Hæc commoto animo per execrationem Iudæorum dixit, vehementer omnes à morte Christi deterrens. Ego illius innocentiam cum videam, nec vos quicquam aduersum eum adducatis, planè illum non possum, nec debeo crucifigere; vos illũ crucifigite: quòd si non potestis, vt non potestis, nec si possetis auderetis, est planè vestra malitia detestabilis, qui nec illũ audeatis crucifigere, & me velitis adigere vt crucifigã, qui illũ scio & profiteor innocentẽ, neque tamen aliud quam impotenter clamatis, crucifige, crucifige. His Pilati verbis exacerbati Iudæi, ne odia tantùm agere viderentur, innouãt accusationem, & quòd hactenus astutè siluerant, coacti produnt.

B. Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. Hoc verò est quod in concilio bis prætenderant damnationi & morti IESV, nec ausi tamen fuerant hactenus deferre ad Pilatum, metuentes ne id audiens Pilatus perturbaretur, & timeret eum dãnare. Nunc nescientes quò se verterẽt, necessariò illud euomunt; Fecit se filium Dei, propterea iuxta legem nostram debet mori. Non audent nunc dicere vt blasphem⁹, quod aliàs fecerãt, & nuper in concilio conclamauerant; neque enim omnia vel Dæmonibus, vel illis permittebat Christus; illud permisit dicere, quo significari posset excellentissima illa veritas; fecisse Christum cum Patre & Spiritu sancto vnica operatione diuinæ virtutis, vt sua humanitas verbo suo vniretur, & fieret Deus homo & esset: propter enim suæ diuinitatis, & Euangelij constantẽ prædicationem, oportebat Christũ pati, vt prædixerant Prophetæ, ac constituerat Deus. At Iudæi obcæcati tetra malitia atque malignitate, summam veritatem in summam inuidiam vocant & accusationem; vtuntur maliciosè verbo, fecit, quasi per vsurpationẽ id fecisset Christus, & non professus esset planè se filium Dei, & alibi non semel, & in concilio bis ante aliquot horas, & quasi eam veritatem non confirmasset diuino testimonio, mortuos suscitando, cæcos illuminando, Dæmones suo imperio eijciendo: quæ omnia & illam veritatem quam ipse profitebatur, & totam eius doctrinã & gesta cœlesti authoritate corroborabant. Luce tamen tam illustri oculi superborum hominum & inuidorum obcæcati sunt, agente eos præcipites cacodæmone in omne maleficium & amentiam: vt mirum non sit quòd tàm fœdè secum ipsi pugnent. Non licet, modò dixerant, nobis interficere quemquam; nunc secundùm legem debet mori. Igitur vobis licet quod dixistis non licere; nõ enim lex blasphemum lapidandum, minùs verò crucifigendum tradebat gentibus, sed vobis lapidandum iusto iudicio; cur non arripitis occasionem ex verbis Pilati, qui dixit; accipite eum vos, & crucifigite? Incredibilis erat Dæmonis & Iudæorum nequitia: volebant IESVM per summũ cruciatum atque ignominiam interficere, id est per crucem, vt non solùm neci traderetur, sed eradicaretur eius nomẽ ab hominum memoria:

itaque nullus esse posset qui vel illius nomen nō execraretur, vel non erubesceret; verùm contendebant illud fieri per Romanos, vt illa damnatio & infamia non contineretur tantùm angustijs gentis Iudaicæ, sed totum orbem peruagaretur, & consensisse in damnationem viderentur omnes mortales: hoc persuaserant Dæmones, hoc furiosé contendebant Iudæi.

C. Vbi hanc audiuit nouam accusationem Pilatus, quū anteà semper veritus fuisset IESVM damnare, tunc verò magis timuit. Audierat de Deo Iudæorum, non erat inusitatū idololatras Deorum filios credere & adorare, arcana quæ de Deo Iudæorum audierat admirabatur (ignotum enim Deum ferè Gentiles colebant) quare exhorret, quum illius Dei, ignoti quidem, sed Dei tamen filium cogitat à se morti iudicandum. Relictis ergo Iudæis rursus ingressus prætorium assumpto IESV attentissimè illum interrogat. Iam non quæro an Rex sis, non quid sit veritas; sed hoc vt dicas; vnde es tu? Scio Galilæum, è potestate Herodis; hanc originem non quæro, sed aliam: intellexi quidem ex te non esse Regnum tuum ex hoc mundo, suspicatus sum te Regem esse, sed à quo Romanis non sit timendum; rationem tamen regni non intelligo, audiens quòd te filium Dei dixeris: peto ex te vt aperias mihi vnde sis, vt intelligere possim an sis filius Dei: ita fiet, vt & Regnum tuum vnde sit intelligā: quod quū intellexero, eripiā te ex Iudæorū coniuratione & maleficio. Eò res iam euaserat, vt si respōdisset IESVS, planè videretur à Pilato liberandus, & id sua responsione quæsiuisse: nāq; audiens quòd se diceret Regem IESVS, illum suspicione Regni affectati liberauerat, quid non faceret, si eum apertè & clarè è cœlo filium Dei omnipotentis venisse in mundum, sumpsisse ex Virgine carnē ad redimendos mortales ab æterna morte, ad communicandam illis sempiternā gloriam venisse audiret?

D. Quocircà quum sciret IESVS, etsi Deū se Pilato fateretur, alia occasione ab eo esse interficiendum, ne grauiùs peccaret Pilatus, tum propter eius indignitatem noluit respondere, simul vt voluntate sua intelligeretur pati: quod infinitis alijs factis demonstrauit, dispensationē & præceptum Patris, & scripturas voluisse se voluntariè adimplere.

C. Videns Pilatus, quod nihil responderet, iam non admiratur silentium vt anteà, sed perturbatus animo, & impensiùs cupiens aliquid audire, vnde occasionem capere posset illum dimittendi; Mihi, inquit, non loqueris? concitata quidem mēte ita loquitur, sed beneuola; quasi vehementer illum alliciens ad responsionem. Propterea addit; Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Tu ipse intellexisti IESV, quanta contentione te hactenus à morte liberare voluerim, & nūc in eo sum totus: responde; etsi aliud nihil te moueat, illud moueat, quòd in potestate mea est tua vel mors vel vita, & tua responsione possis à me vitam impetrare.

D. Cùm ad primam interrogationem noluisset respondere Christus, ad hanc noluit tacere, propter Zelum potentiæ Patris sui: Non haberes, inquit, in me potestatem, nisi tibi datum esset desuper. Rursus reuocat ipsum à terrenis, & ad spiritualia inuitat, vt ante, quum dixit; Regnū meum non est de hoc mundo; quod mouerat Pilatum, & nunc non dubium quin fuerit permotus, sed ita tamen, quod sciebat IESVS, vt non propterea esset eum dimissurus, sed minorē voluntatem adducturus ad eius damnationem. Curabat enim Christus, considerans nonnihil virtutis & veritatis quod in eo erat, Pilatum remunerare, vt leuiùs peccaret, & leuiorem pœnam mereretur, quod anteà iam curauerat. Respondit igitur Christus; Non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi tibi datum esset desuper: propterea qui me tradidit tibi maius peccatum habet. Habes quidem in me potestatem aliquam, verùm non vt arbitraris à Cæsare, vel ex officio tuo, vel à Iudæis; in me enim ne minimū quidem possunt omnes Dæmones, omnis terrena potestas, vel vniuersa creatura; sed dispensatio est è cælo proueniens, à Deo Patre permissa tibi, vt facultatem habeas meæ vitæ & mortis. Potestatē ergo cum tu profitearis te habere in me, & videris meam innocentiam, grauiter quidē in Deum & me peccasti me flagellando & spinis coronando, grauiter simul peccas, qui non dimittere audes propter humanum timorem; grauiùs tamen longè quàm tu peccant Iudæi; tu enim ignoratia quadam, & pessimè peccas; illi ex tetra inuidia, malitia, malignitate, & longè minori ignorantia.

A. His verbis perterritus Pilatus, iam inde apertiùs disquirebat vnde IESVM dimitteret, cum anteà in hoc fuisset; relicto enim IESV intra prætorium, prodijt rursum ad propylæum, & cum Iudæis acriùs contendit, IESVM vt liberet: quod vbi viderunt Principes, sua maleficia & sæua consilia in angustum redacta, nec religione moueri Pilatum vt IESVM crucifigeret,

geret, quod ipsi sperauerant, sed contrà vt liberaret; veniunt ad illud quod apud Romanos sciebant plurimùm valere, ad ambitionem; vt timorem incuterent Pilato, & caueret ne iacturā faceret dignitatis apud Cæsarem clamant;

B. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris; omnis enim qui se Regem facit, contradicit Cæsari. Hæc dicunt furias spirantes, & atroces minas, quasi illum apud Tyberium accusaturi. Non potes Pilate tueri tuam dignitatem, non potes non esse reus Maiestatis, si hunc dimittis qui se Regem esse profitetur. Nihil est quod tibi persuadeat Regnum eius non esse de hoc mundo, Regem ipse se esse non negat; hoc est aduersari Cæsaris monarchiæ: quod si tu in illum non animaduertis, planè te hac rebellione implicas, nec es amicus Cæsaris, sed inimicus & hostis.

A. His verbis deiectus est Pilatus à defensione Christi, & victus ambitione & vano timore, dedit manus Diabolo & Iudæis.

MEDITATIO.

IAM eò filiæ Sion ventum est, vbi à Pilato IESVS ad crucē damnatur; sed priùs datur nobis in cōspectu, vt intelligamus omnes, si crucem Christi deuotè & fructuosè velimus meditari, nobis præcedentes omnes Christi passiones & improperia ob oculos mentis esse ponenda, & intimo cordi figēda; ita adeundum ad crucis meditationem. Excusat vehementer Pilatus IESVM, vrget acerrimè Iudæos, quasi colligens argumenta ex sanguine & cruciatibus, ex deturpatione & contumelijs Christo inflictis. O nefaria argumenta! ô rationes crudeles! si illum ita flagellem, ita affligam, & despicatum faciam, vt nullius animum ad misericordiam mouere non possit, deserent suam inuidiam Iudæi, suam malignitatem, & crudelitatem, & malitiam; misericordia mouebūtur si tam atrociter mulctatum illis ostendam. Si tuum hoc fuit consilium Pilate, impium tamen fuit & insanum: quum nouisses Iudæorum deploratam feritatē, eos speras miserijs IESV placandos, & non potiùs ad rabiem accēdendos? sed tamen non tam fuit tua cogitatio, quàm præsentis & sæuientis Satanæ. Multis coniecturis collegerat veterator esse IESV doctrinam, vt suo sanguine delerentur peccata: huic doctrinæ & veritati diuinæ voluit illudere Diabolus malignitate & conuiciari: persuasit Pilato aliud agenti, vt pro liberatione IESV, IESV sanguis funderetur; ita scilicet futurum, vt eodem sanguine diluerētur Iudeorum malitia & obstinatio; quod per summam irrisionem & sannam cogitauit: ita suum agebat cum suis Apostatis spiritibus triumphum de IESV, deque eius doctrina, simul crudelitatem suam in Ghristum, & sæuam tyrannidem in Iudæos exercebat. Ecce adduco eum foras, vt cognoscatis, quia in eo nullam inuenio causam. Loquitur item Pater Deus mortalibus è cęlo. Ecce filium meū mihi consubstantialem & coæternum; adduco eum ad vos foras mortales, vt quum semper apud me sit int⁹ in mea æternitate & substantia inuisibilis & immortalis, fiat in vestro tempore & fragili substantia visibilis & mortalis. Neque huius rei causam habui nisi vos, ex mea bonitate; propter vos enim venit filius meus in mundum de mea & eius misericordia & voluntate, vt vos è manu Satanæ liberaret, & vestra omnium peccata in se tolleret, patiens ipse pro vobis & moriens. *Io. 1.* Causam igitur & incarnationis filij mei, & eius passionis & mortis accepi ex mea charitate propter vos: hoc agnoscite, hoc deplorate; compatimini filio meo pro vobis patienti & morienti, neque imitemini impios: Iudæi enim etiā nūc in filiū meū causam eius mortis conferunt, quos sequuntur alij infideles & hæretici. Iudæi, si nihil aliud, certè ex lege pertinaciter credūt se iustificari; quare Christum propter sua peccata, non mortalium, mortuum esse blasphemant. Idem Mahumetani de sua lege iactant: Christū verò vtrique explodunt. Hæretici per solitudinē suæ fidei à Christi iustitia excidunt, & faciunt Christū frustrà suum sanguinem effudisse. Neque tamen soli Lutherani, & qui ex his prodierūt, sola fide autumant se iustos, sed singuli sua. Catholici vtinam nos similiter nō facere interpretari possemus. Quid enim sunt varia quæ admittimus contra Deum peccata, quā eius filium conculcare, & eius sanguinē pollutum ducere, & spiritui gratiæ contumeliam facere? *Heb. 10.* & dum abutimur Dei longanimitate, & in peccatis perseueramus, nonne reipsa dicimus Christum frustra mortuum esse? Nam si absque ea causa mortuus est quam Deus accepit è nostris peccatis, & tamen mortuus verissimè est, causam mortis eius in ipso pone-

re videmur,& esse peiores Pilato, qui nullam in eo causam inuenit. Ecce homo. O sancte Heb 1. homo I E S V! ô Deus homo I E S V! ô splēdor gloriæ, & figura substantiæ patris æterni! Deus homo I E S V. Quis fructuosè hunc locū meditari possit, nisi tu eius cordi dicas tuū, Ioã. 18. Ecce homo? Ita fac bone I E S V, per ea mysteria quæ in Ecce homo posuisti. Ecce, rē nouā, & inauditam, & stupendam proponit Pilatus, hominē innocentē, miraculis clarū, doctrina admirabilē, existimatione excellentē, quæ ne Iudæi quidem ignorabant: hunc hominē proponit Pilatus flagellis crudelissimè cōcisum, spinis sæuis coronatū, purpura per ludibrium ornatum, & arundineo sceptro; & tamē Iudæi eius nō miserentur, illius etiam crucē vrgent eò violentiùs. Quæ Pilatus ipse ita atrociter fieri imperauerat, vt omne crudelitatis exemplū superarent, ea ipsi contemnunt omnia. O afflictum te bone I E S V, & vita animæ meæ! Qui te defendebat, is in te nō imitabile exemplum edebat crudelitatis & iniustitiæ; & tamen nesciebat te esse Deum omnipotentē, eras tamen, vt semper es. Quā infinitè igitur excedit hoc exemplum tuum, illud Pilate, quod credebas esse incredibile? Tu credebas esse in hominem à te editam illam atrocitatē, edita est in Deū. O te miserū, ô Iudæos supra omnē fidē immisericordes & crudeles, qui tam miserabilē atrocitatē vidētes, nō solùm odium non deposuerunt & accusationem, sed furiosiùs etiā auxerūt & persequuti sunt. Ecce homo Pilati Iudæis nihil profuit, prosit nobis ô meditatores deuoti. Tu quidem Pilate voluisti Iudæos ad misericordiā prouocare flagellatione & coronatione I E S V, nihil aliud adduxisti, ac ne curabas quidem alia, vel nō noueras; & illa videbatur tibi causa esse cōmiserationis vehementissima, vt erat. Quid si dixisses pœnas alias, dolores, afflictiones, contumelias, colaphos, alapas, vincula, raptationes, mulctationes acerbas? Si quæ intrinsecus passus erat, & illo eodē tēpore patiebatur? Ille enim homo erat, qui ex horto vsque, & illa oratione amarissimè infinitis modis affligebatur. Quid si illius tam afflicti hominis diuina dona, & excellentias tum naturales tum supernaturales prædicasses? Quid si Deum dixisses, & hæc persuadere potuisses? absque vlla dubitatione non te solum ad misericordiā I E S V, & liberationē promouisses, sed tetrū Satanā, & Diabolos omnes nō ad misericordiā, sed ad eripiendū à morte I E S V M traxisses repugnantes, atq; adeo Iudæos ipsos ad deserendam accusationē suam commonuisses; tametsi dari nō potest vt Deum esse I E S V M illis persuaderi posset: quo fit vt essent Iudæi Diabolis peiores: destiterunt enim tandem Dæmones I E S V M insectari propter suspicionem diuinitatis, nunquā cessarunt Iudæi: sed tamē si his fuisset persuasum I E S V M Deum esse, absque dubio ab illius insectatione discessissent. At nos credimus omnes passiones Christi, omnes pœnas, omnes perfectiones & dona; fide tenemus simul illum hominem Deū esse omnipotentem, illas pœnas Dei veri fuisse & viui, ac propterea fuisse immensas; & tamē nulla cōmiseratione mouemur. Nobis dictū est, Ecce homo, nobis cōtinenter dicitur, Ecce homo, cuius præ vulneribus & contumelijs infinitis nō est species vel decor vllus, in Is. cuius aspectu nihil nō despectum, qui vir est post omnes homines abiectissimus, insignis è doloribus, notabilis ab infirmitatibus. Hæc clamant Prophetæ, hæc Euangelia, hæc per imagines huius mysterij Ecclesia sancta; & tamen nō mouemur. Quòd si nō ad sensibilē deuotionem, saltē ad deuotionis actus vehementer nitamur; si nō ad compūctionē sensibilem & lachrymas, saltē ad interiores; si nō ad Christo cōpatiendū, & pro Christo quascunque tribulationes patiendū, saltē ad harum desiderium pro Christo. Putamúsne Iudæis duntaxat hæc esse proposita ad commiserationē? nobis præcipue proposita sunt: illis enim non solùm non profuerunt, sed obfuerunt etiam: caueamus ne Iudæis vel similes efficiamur, vel etiā peiores. Ostendit Iudæis Christū afflictū Pilatus; is quē illi detestabantur, & ingenti odio prosequebantur, & dixit eis; Ecce homo. Nobis eundem ostendit Pater omnipotens; is qui vult omnes homines saluos fieri, nos verò sua charitate cō- 1.T plectitur, & diuinis beneficijs prosequitur; is quem nos profitemur atque adoramus Patrem immensæ maiestatis: hic igitur est qui ad alias infinitas benignitates, hanc etiam in nos confert, & ad aures interioris hominis, si quis aures audiendi habeat, suauissimè loquitur; Ecce homo, ecce vnicus filius meus, Dominus vester, quem pro mea immensa charitate dedi vobis: ecce habetis filium meū, vester est; ego enim sic dilexi mundum, vt ver- bum meum donarem vobis vltrò, vt viscera Ioan. mea, vestra essent. Aperite corda vestra, reci-

pite

pite donum inestimabile; Ecce homo, & in illo, ecce me, ecce Spiritū sanctū, ecce nostrā triū vnam diuinitatem. Vt autē hanc charitatē nostrā erga vos cōmendaremus, voluimus vt filius hic meus, nō solùm homo esset, sed vt pro vobis pateretur & moreretur: his ornatum gemmis donum à nobis accepistis, flagellatùm filium meum, spinis coronatum pro vobis & crucifixum. Ad hęc hic homo ab æternitate voluit offerri ad crucem & mortē: hæc veniens in mundum pro vobis in se recepit, hæc passus est, vt vobis pareret vitam sempiternam: neque hoc solùm, sed se vobis dedit in cibum; vt in corpore & sanguine suo nostra etiā trium pasceremini diuinitate. Ecce igitur homo. Hæc autē omnia cum vobis dederim in hoc homine, nihil à vobis vel peto vel expeto, quàm id quod vobis sit salutare & facile, vt me diligatis, & Filium meum, & Spiritū sanctū, & mandata nostra, & Ecclesiæ no-
Io. strę seruetis. Diligite ô fratres filij mei, quos ego in illo dilexi semper, diligite Deū, & nihil erit vobis difficile; omnia verò prouenient in salutem & vitā tum animæ, tum corporis sempiternam. Audite filioli, audite me patrē vestrum qui in cælis sum; audite fratrē vestrū IESVM filium meum, qui ad dexterā meā sedet, qui hęc eadē vobis proponit; hinc enim fiet, vt voluntas mea vobis placeat, & ad illam faciendam omnes vires intendatis. Hæc si nō percipiatis, & altiores mentis eleuationes vos non moueant, en aliter vobis propono filiū meum, factū pro vobis hominem dolorū, & scientem infirmitatem ab initio vsque suæ in-
.3. carnationis. Videte eum indutū vestra mortalitate, vestris infirmitatibus, vestra carne, immēsitatem eius vtero matris inclusam; ibi omnes futuras passiones, ibi mortem futurā cogitatione, voluntate, & spirituali sensu subeuntem contemplamini. Natum videte nudum, lugentē, frigentem, in summa paupertate, panniculis inuolutum, reclinatū in præ-
c. sepio inter asinum & bouem, lacte egentē vt viueret, circumcisum vt peccatorem, qui sanctitas erat infinita, sanguinem è vulnere fluētem excipite, & abscissum præputium; fugiē-
.2. tem cum Matre in Aegyptum sequimini, labores itineris, & egestatē Aegypti considerate. Quoties panē à Matre paruulus IESVS petijt, quem illa nō habuit, vel cum difficultate habuit? rursum labores itineris quum ex Aegypto redirent conspicite, & metū ab Archelao, & secessum in Galilæam. Ibi rursum videte paupertatem, gustate vt incœperit Matri deseruire puerilibus ministerijs, vt Iosepho in lignaria, vt mortuo Ioseph exerceret ipse per se lignariam, vt ad tricesimum vsque annum incognitus inter homines vixit & quasi abiectus, nec litteras discens, nec magni quicquam designans. Contemplamini porrò quā exercitam & laboriosam vitam ageret post annum tricesimum, in quanta paupertate, in quot laboribus, famē quoties sit passus, quoties ex itinere & prædicatione fatigatus fuerit, quēadmodū fuerit ter à Satana tētatus, bis portatus per aërem sublimis, semel à deserto Dōmim in tēpli pinnaculū, iterùm in montē Nebo & verticē Phasga Rapt⁹ est à ciuib⁹ suis ad superciliū montis, vt inde daretur in præcipitium. Quoties insidias illi posuerūt Iudæi quū concionaretur? Quoties illi contradixerunt, & disputatione adorti sunt? quoties illū conati sunt capere in sermone? Quoties illi os occludere? Quòd iniurias & contumelias in illum coniecerunt? quot calumnias effinxerunt? quā sæpe voluerunt eum lapidare? quā sæpe capere? tandē in concilio decreuerunt illū interficere. Ecce homo hactenus dolorū & laborū, scientē infirmitatē & afflictionem. Quid præterea? Ecce homo, qui in horto in oratione cum morte cōflictatus ad mortem vsque est, vnde venit in agoniam, & sanguineū sudauit sudorē ad terrā vsque decurrētē. Traditus à discipulo est in manus impiorum, cum summa ignominia & crudelitate ligatus est, ductus est ad Annā, vbi atrocē accepit alapam, ad Caiphā, vbi tanquā impius & blasphemus damnatus est ad mortem, & ea nocte contumelias, alapas, colaphos, cōsputationes, euulsiones barbæ & capillorum perpessus est; ductus postridie est ad curiā, ad vniuersū concilium, vbi rursum condemnatus ad Pilatum rapitur; apud quē inuidiosissimè accusatus est & falsissimè, inde apud Herodem pro fatuo habitus, reductus ad Pilatum dirissimè flagellis est toto corpore concisus, spinea corona atrocissimè coronatus, indutus purpura, donatus arundine pro sceptro ad contumeliā, & ea percussus est, traditus tandē ad crucem est Iudæis ab impio & ambitioso Iudice Pilato. Aspicite baiulantē suam crucē, sub cruce acerbissimè laborantē. Attēdite verò ad crucifixionē, ad crucis & crucifixi Dei leuationē. Contemplamini per tres horas mortis cruciatus augeri vsque ad mortē: considerate & superiores omnes sanguinis effusiones, & hāc

Io. 4. Matt. 4. Luc. 4. Mat. 22 Io. 8. Luc. 22.

mortis vltimam. Mortui videte transfigi latus & cor ipsum, de cruce deponi, vngi, sepeliri. Ecce homo. Ecce quæ pro te ô vilis homo, de sua immensa charitate in te Christus filius meus assumpsit & passus est. Porrò autē è contrario gloriosa de Christo contemplare. Ecce homo, qui Angelo nuntiante de Virgine immaculata per Spiritū sanctum cōceptus est, qua conceptione factus est Deus homo. Impleuit ex vtero Matris gratia, & spiritus exultatione, & prophetia Ioannē Baptistam in vtero itē matris clausum. Prophetat de eo diuinè Zacharias, nascentē diuinis prçconijs celebrant Angeli innumerabiles, stella ex Oriente Reges Magos adducit, illū Magi adorant, illi munera offerunt, quibus eum hominē, Deum, & mortalium redemptorē profitentur. Quum illum vellet occidere Herodes, & malè essent in illum animati Iudæi, quadragesimo post natiuitatē die palàm clara luce offertur in tēplo, prædicatur eius diuina virtus à Simeone & Anna. Duodecimo anno inter doctores cœlestis eius doctrina & sapientia emicuit. Trigesimo in Iordane testimonium audiente Ioanne Baptista accepit à Deo patre, quòd eius esset filius, idem testimonium accepit audiētibus Moyse & Helia, & Apostolis Petro, Iacobo, & Ioanne. Idē de illo testatus est Ioānes Baptista, & verum Meschiam, & Dei filium professus est, & suis cōcionibus illius parauit viam salutarem. Doctrinam cœlestē hic homo, & æternum Dei Euangelium, & Regnum cœlorum, & vitam sempiternam docuit diuina verbi potentia. Hanc doctrinam innumerabilibus miraculis cōfirmauit, omnes insidias Herodis, & patris & filij, omnes Iudæorum persecutiones & in mortē eius conspirationes quo ad voluit, & vt voluit euitauit. In ipsa verò passione verbo prostrauit Iudæorum & Romanorū manum, restituit auriculam à Petro abscissam Malcho seruo. Permisit se capi quando voluit, ab ijs quibus etiam in horto obuiam venit, quum sciret quæ aduersum se machinabantur Iudas & Iudæi. Sciebat se propter prçclarissimum illud testimonium esse morti adiudicandum, quo testimonio professus est se esse filium Dei, & tamen bis illud dedit in concilio Iudæorum constantissimè. Potuit suā innocentiā tueri apud Pilatū, quod noluit facere propter Patris obedientiam, & suam voluntatem, ac generis humani redemptionem ad Dei gloriam infinitam. E cruce moriens orauit pro suis crucifixoribus, latronem iustificauit, & pollicitus est illo die Paradisum & dedit, cum magno clamore spiritum emisit, quo clamore permotus Centurio, filium esse Dei cōfessus est. Sensit eius mortem & luxit coelum, terra, sol, luna; hæc quum præter naturam suam motu subito solem subijt, sol luctuosa sua eclipsi, terra motu suo, sepulchrorum apertione, petrarum scissione; denique omnia elementa, omnis natura luxit morientem hominem Deum. Infernus animas corporibus sanctorū dedit, filius verò meus descēdit gloriosissimè ad inferos, dedit toti Limbo patrum gloriā sempiternā, fecit de Limbo Paradisum, multas animas è Purgatorio liberauit, deinde cum excellentissimo & diuino triumpho resumpto corpore resurrexit à mortuis clauso sepulchro, & cum aparuisset discipulis per dies quadraginta in multis argumētis loquens de Regno Dei, assumptus est ad cœlū, vbi ad dexteram maiestatis meæ sedet in excelsis. Misit tandem à Patre Spiritum sanctum consolatorem in discipulos palàm cū signis mirabilibus. Hæc sunt rerū capita quç filius meus vel passus est magnanimiter, vel gessit gloriosè pro vestra salute & vita; neq; enim à vobis capi omnia possūt. Ecce homo, qui pro te nihil potuit facere, hic petit, peto ego, petit Spirit⁹ sanctus, vt illa cordi tuo imprimas, ex his culpas tuas deplores, peccata tua confitearis, pœnitentiam de commissis agas, vitam viuas verè Christianā, opera pia feceris, proficias in dies in vitā çternam. Quòd si ne his quidē tot ac tantis mysterijs ad pœnitentiam moueris & pietatem; Ecce rursum homo, qui à dextera mea orbē gubernat vniuersū, qui facta tua, omnes tuas actiones, cogitationes, intentiones animi videt. Ecce is, apud quem illa quæ dixi mysteria diuina contra te clamant, ac te accusant apud filium meum, & eius thronum maiestatis in cælestibus. Vsque quò Domine Deus omnipotens iste homo vilissimus & nihili nos cōtemnet, & tuos labores, & ærumnas, & dolores, & contumelias, vulnera, sanguinē, vitā, mortem conculcabit, & pro pollutis habebit? Quousque despiciet tuam doctrinam, miracula, potentiam, & gloriam? Tam est magna tua iustitia Domine IESV, quam tua misericordia, vtraque enim infinita est: pereat hic homo, deleatur de viuentium libro, contrudatur in æternum ignem. Hoc intentatur in te iudicium horrendum, nisi resipias ô homo misera-

Luc. 1.
Luc. 2.
Matt. 2.
Luc. 3.
Matt. 3.
Mar 1.
Joan. 1.
Matth. 17.
Ioan. 1.
Act.
Act.
Heb.
Psa.

miſerabilis:verùm eadem illa myſteria intercedunt etiã neglecta pro tua ſalute. Oramus tamen Domine per hæc eadem myſteria quę obijſti, & tua ſunt, vt mentem illi inſpires,& ſpacium concedas pœnitentiæ. Num pro aliquibus peccatoribus paſſus & mortuus es, & 2. non pro omnibus? Mortuus ſum pro omnibus, & quod in vobis & in me eſt omnibus mortalibus volo dare gratiam & gloriã ſempiternam. Illorum eſt culpa qui non accipiũt, & vocem meam non audiunt,& auxilio meo quod illis prę̀ſto eſt ſemper nõ vtuntur;quod poſſent ſemper ſi vellẽt. Itaque quos ſcio auxilio meo non eſſe vſuros, & iam in iudicio meo ſunt ad infernum condẽnati,ex ijs propter malitiam aliquibus quaſi in vita incipio partem inferni irrogare ex mea permiſſione, & trado illos in obſtinationem,indurationẽ, contemptum omnis boni, & abyſſum omnis malitiæ; & tamen ne iſtos quidem punio pro eorum merito, quin aliqua miſericordia in illorum punitione vtar. Alios id genus qui minus ſunt mali, non diu permitto augere peccata ſua, ſed priuatos vita mortali mitto eos in mortem immortalẽ. Iam verò quos video mearum paſſionis & mortis, mearum etiam virtutũ & gloriæ præſidio vti nolle, & tamen per afflictiones,calamitates, & pœnas video adiutum iri, vel metu iudicij mei vniuerſalis,& particularis in morte, & ſecretorũ iudiciorum meorum,& inferni eſſe commouendos; his pro vltimo ſubſidio ſolet Pater meus è cœlo intonare; Ecce, ecce homo, p. 1. cuius tu paſſiones,& mortẽ, & gloriam contemnis: ecce huic dedi omne iudicium, ipſe habet claues mortis & inferni, habet flagellũ in manu ſua; qui ſi te hîc non flagellat, vel caſtigationes eius te ad pœnitentiã & pietatẽ nõ adducant; en ſtat ſuper caput tuum diſtricto gladio zeli ſui & iuſtitiæ,& in ira indi- n. gnationis ſuæ rugit aduerſum te; Mane. Thecel. Phares. Numerata ſunt vitę tuæ acta omnia,appenſa in ſtatera mei iudicij, imminuta ſunt,condemnant te. Diuidatur, moriatur, partem eius proijcite in infernum, aliam reſeruate ad vniuerſale meum iudicium; tunc enim, quum veniam in maieſtate, plenũ de eo ſumam ſupplicium, concludam & animã & corpus in ignem æternum, & alias immẽſas pœnas,quas paratas habeo Satanæ,& eius Angelis in perpetuas æternitates. Ita fieri ſolet, vt homo percuſſus terrore ad ſalutarem pœnitentiam conuertatur. Quæ cum ita ſint, vides homo miſer horrendum hoc ſpectaculum tibi etiam proponi à patre cœleſti, vide ne tantam diſciplinam & gratiam negligas, & pereas in æternum:vt caueas à peccato, & à peccato reſipiſcas, propone tibi horrendum hoc ſpectaculum; Ecce homo, qui illa paſſus eſt ne peccares, qui tibi ſe talem repræſentat ne pecces, cui tu illa omnia vulnera infliges ſi pecces, qui in te vlciſcetur illas ſuas plagas ſi pecces. Quod ſi per miſeriam tuam peccaſti, noli, noli iterum flagellare, & coronare ſpinis Christum, quod ſemel fecerũt illi impij latrones, ſed ſana potiùs tua, quæ inflixiſti illi vulnera: ſanabis autem IESV vulnera, ſi reſipiſcas, ſi plagas Chriſti in te recipias, ſi affligas & cor tuum & corpus. Cogita libenter illa eſſe paſſum filiũ Dei, primùm ne peccares, ſimul vt te à peccato reuocaret: omnia eius vulnera clamant ad aures cordis tui; Ecce homo, qui tanta paſſus eſt vt in peccatum ne venires,& à peccato redires ad pœnitentiam. Gere pie Chriſtiane hoc, Ecce homo, continenter in viſceribus animæ tuæ, vt gerũt homines peruerſi in anima vanitates ſuas vaniſſimas & pernicioſiſſimas. Aſſueſſe tu hũc hominem geſtare in animo, ei compatere, ab eo pete gratiam & vim ſpiritualem, & eius dona, cuius fundetur ex innumerabilibus plagis ſanguis, cuius fontes gratiarum ſunt in te effuſi. Vide vt illum ſanguinem & gratias ne patiaris excidere; portæ planè illæ ſunt apertæ, quibus ingrediaris in potentias Domini magnas, conquieſce in virtute vulnerum Pſal. 70. Chriſti & ſuauitate, quæ ab eis in cor tuum influit diuina liberalitate. Ad hæc afflictam matrẽ virginẽ cogita, quæ hæc mente ſpeculabatur, vel etiam corpore. Nonnè hîc illius animæ fuit infixus gladius, ex innumerabilibus gladijs & pugionibus compactus? ô doloribus plenam & afflictionibus Matrem! ô viciſſim incõparabili magnanimitate & patientia ſpectabilem Matrem! Ad illam veni, eam ora vt impetret tibi huius myſterij ſenſum ſpiritus ſalutarẽ: reperies plenam quidẽ dolore & cordis cruciatu, ſed deuotione ſimul,& ſenſibus ſpiritualibus, & Chriſti vulnerum virtute pleniſſimam, miſericordia & benignitate redundantem. Communicabit tibi particulam aliquam ſuæ compaſsionis & deuotionis, quæ etiam ſi minima ſit, modò illius præbeat deuotionis guſtum, replebit animam tuam ingenti conſolatione & fructu. At peſtiferos & rabioſos Iudæos; Ecce homo

Pilati ad maiorem rabiem incitat; Crucifige, crucifige. Pugnat Pilatus vt dimittat innocẽtem ; illi eò violentiùs vt crucifigatur vociferantur. Dei filium se fecit, quare debet ex lege nostra mori. Furijs exagitabantur diabolicis, & quò maior fiebat eorũ malitia, eò maior obcæcatio. Debebat ô bestia Iudæe, per
Leuit 24 legem lapidari blasphemus, non crucifigi: simul nihil poteratis dicere quod vestræ malitiæ magis esset contrarium, quàm vt Dei filium I E S V M appellaretis apud eum præsidem, qui totus & ante fuerat in eo defendendo & liberando, & nunc id agebat acerrimè. Illud ergò profecistis, vt magis quã ante dubitaret Pilatus, & incitaretur magis ad illum liberandum. Verùm vtrumque prodebat vestræ inuidiæ cæcitatem, & quod crucifigere blasphemum velletis, & quòd Dei filij mentionem faceretis. O infinitum malum inuidiæ, quæ nullo odio, nullo maleficio, nulla crudelitate contenta esse potest: ita semper inhiat in eius abolitionem cui inuidet. Inuidebant Iudæi Christo virtutes excellentissimas, & gloriam nominis inæstimabilem, & vt semel dicatur inuidebãt illi diuinitatis opinionem; quo fiebat vt nullo malo Christi satiari possent, ac ne sola morte quidem corporali; propterea ad crucem dãnari contendebant, vt simul omnis eius existimatio & gloria aboleretur, & in primis diuinitatis opinio. Propterea dicebant intra se;
Hier. 11. Mittamus lignum in panẽ eius, & eradamus
Sap. 2. eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur ampliùs: simul morte turpissima condemnemus eum, erit enim respectus eius ex sermonibus eius: dixit enim; Filius Dei sum; quare si moritur filius Dei nõ erit, si turpissima morte, habebitur etiam homo pessimus. Obcæcauerat eos pestilens eorum malitia, nec intelligere poterant Sacramenta Dei, quæ in morte Christi continebantur: nã
Colos. 2. & filius Dei fuit, vt est, & mortuus est filius
Hebr. 2. Dei, & per mortem triumphauit filius Dei,
Phil. 2. & ipsos, & mortem, & infernum, & peccatũ, & diabolicam omnẽ potestatẽ, & est exaltatum nomẽ eius super omne nomen in sempiternum. Pessimæ matris superbiæ pessima filia est inuidia, quæ eò magis trabescit, quò maiores vires illi communicat mater superbia: hæc autem tunc pestilentissima est, quũ ex diuinæ legis intelligentia nascitur falsa & arroganti; & inde vires alit. Huiusmodi erat Iudæorum superbia & inuidia illa, & quę hęreses peperit semper & aluit: huic est similis hypocritarum superbia & inuidia. Itaque nesciunt superbia & inuidia quiescere, donec in diuinitatem peccent, & omnẽ veritatẽ, etiam cognitam proijciant. Infinita autẽ est diuinitatis in homines benignitas & vis adoranda, quæ corda nostra penetrat & occupat, si quis non repugnet; si quis cooperetur præeunti Spiritus sancti motioni atque illuminationi. Neque verò est personarum acceptor Deus: eccum Pilatum impium idololatrã, plenum Rom ambitione, eadem virtus diuina tangit quæ Iudæos; hos non mouet, illum mouet. Cur ita? Quia Iudæi repugnant Deo, non repugnat Pilatus; cooperatur itẽ, etiam si imperfectè, nonnihil tamen agit, inquirit, dubitat, aliquid esse suspicatur quod clamant Iudæi: sed faciebant alia eius peccata, & vt tenuiter veritati consentiret, & vt facilè illam desereret. Vnde es tu? Non respondet sapiens I E S V S propter eius indignitatem; ipse enim Io. sciebat quid esset in homine. Indignatur statim Pilatus, arguit I E S V M insipientiæ; Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatẽ habeo dimittere te? Bis dixit, potestatem habeo, per iactãtiam arrogantẽ; illic propter eius indignitatẽ non respondet Christus, hîc respondet ad illius insolentiam aduersus Patrem æternum. Non haberes, inquit, potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper: quod zelo veritatis dixit, vt profiteretur quod sæpe gestis docuerat, se sua & Patris volũtate mortem esse passurum: neque enim Iudæi vel Romani omnes, non dæmones, non creatura vniuersa Christũ potuit interficere, nisi excellẽs quædam Dei permissio intercessisset. Simul diuinum exemplum hîc nobis propositum est, gubernandi prouidenter nostrum silentium, & nostrum sermonem dirigendi. Aliquid moralis virtutis reliquum in se fecerat Pilatus; quare & Christum liberare rursum contendebat: iam Satan quoque ipse deseruerat actionem illam acrem aduersus I E S V M, & se conuerterat ad vxorem Pilati subornandã, vt per maritũ liberaret I E S V M: sola erat Iudæorum plusquam diabolica malitia, quæ Christum persequebatur furiosè. Instigauerat Satan quidem Iudæos in mortẽ Christi, sed vbi voluit id reuocare, non potuit; potentior enim ad malum est quàm ad bonum, vel ad mali cessationem. Propria ergo fuit Iudæorum postrema in Pilatum impressio,

preſſio, qua illum ſunt adorti per ambitionē & metum humani periculi puſillanimē hominem & impium; ſi hunc dimittis, non es amicus Cæſaris: qui ſe Regem facit, contradicit Cæſari; eris tu reus apud Cæſarem maieſtatis, & nos cauſam contra te agemus acerrimè: hæc enim erant in eorum verbis & furia. Nihil timidius ambitione, nihil fragilius humana gloria: deiecit hæc plaga Pilatum. O ambitio peſtilens, quid non audebis, quæ potuiſti filium Dei cruci affigere? ô metus humani, & vani hominum reſpectus nunquam metuendi, nunquam reſpiciendi, quantum iam inde inualuit, quæ ſemper inualuit veſtra vis! Eſt verò mortuus Chriſtus agentibus illis vitijs nominatim, quamuis infinita alia vitia conſpirauerint in Chriſti necem, vt ſignificaretur inter præcipuos fructus mortis eius illas duas eſſe virtutes, humilitatem, & ſpiritus libertatem. Fecit autem Iudæorum deplorata malitia, & pertinacia & furor, vt ſoli ipſi id proponerent, vnde damnaretur ad crucem Chriſtus; vt iuſtitia Dei ijs ſolet horrēda peccata permittere, quos horrendè vult condēnare pro eorum peruicacia. Addunt porro ad immenſum ſcelus ſuas etiam pœnas; Nō habemus Regem niſi Cæſarem. Inſanitis; non ſat vobis eſt veſani Meſchiam Regem veſtrū interficere, niſi omnes libertatem vobis adimatis? Subdunt ad cumulum pœnæ dirā imprecationē; Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros. Si vox ſanguinis Abel clamauit in fratrē eius Cain, quāt⁹ eſt clamor ſanguinis Dei ô perfidi Iudęi? qui eò maior & efficacior eſt, quòd pro vobis moriens orauit Patrem vt vobis ignoſceret, quòd vobis ſemper ſuā gratiam obtulit: itaque incidiſtis in immenſam Dei iram, quę incrudeſcet vſque ad finem ſeculorum. At tua Chriſti defenſio Pilate nequam, eo euadit, vt tuæ ambitioni, & plebis ſatisfactioni ſeruiens ſanguinem Chriſti proderes nefariè, & ad crucem Deum condemnares, nec vxorem audires liberationem Chriſti vrgentem: vt non ſolùm Iudæorum malitia Satanam, ſed tua etiam ambitio vinceret. Coniungis parricidio hypocriſim, lauas manus, innocentem te pronuntias à ſanguine iuſti, & deriuare vis crimen tuum in Iudæos. Nihil eſt quod in illos tuum crimen conijcias, augeri enim illorum crimen non poteſt, ſed tuum potius auges, quum ambitioni & humano timori hypocriſim addis, & execrabile mendaciū. O Chriſti IESV bonitas infinita, quanta eſt horum criminum peſtis inter tuos etiam fideles, quāta ambitio & vanitas, quanta hypocriſis, quam crebra & pernicioſa mendacia! Tu ſcis Domine, inter quos crudiùs graſſentur hæc mala: ſana nos Domine, per hæc quæ meditamur pia & ſancta myſteria. Multa iudicia cōſcelerata & nefaria homines dederunt; hoc tamen Pilati omnia ſupra quam dici poteſt ſuperat ſcelere & iniquitate & maleficio. Nam quid tandem alia latrocinia iudiciorum quàm in puros homines, vel eorum res viles peccauerunt? Hoc Pilati latrocinium in Deum peccauit, vitam Deo eripuit. Auxit verò iudicij atrocitatem, quod eodem liberatus eſt latro ſceleratus, & Chriſto Deo præpoſitus eſt in contumeliam. Sua porrò morte quum Chriſt⁹ omnes mortales, etiamſi infiniti eſſent, quod in ſe fuit, à morte æterna liberauerit, Pilatus contra, quod in ſe fuit, omnes illos vita priuauit; ſua enim opinione non vitā Chriſto ſolùm adimebat, ſed reſurrectionem, & gloriam, & virtutem hominum liberatricem. Ceterùm in eius facto deſignauit Deus Romanorum Imperatorū perſecutiones, quæ ex ſimilibus vitijs atque Pilati profectæ ſunt: timebant videlicet magna ex parte, ne detrimentum pateretur Romanorum imperium per Chriſtianæ Religionis profeſſionem; Iudæorum verò inſana pertinacia, hæreticorum ſignificauit obſtinatam peruerſitatem, quum inſanis erroribus Chriſtum conantur ex Eccleſia tollere, atque adeò Deum ipſum; omnis enim hæreſis in Atheiſmum euadit tandem. Fac Chriſte IESV per hæc tua myſteria, vt Eccleſia tua ab omni hæretica prauitate liberetur, atque ab omni Barbarorū tyrannide, & celebretur tua catholica & orthodoxa doctrina, & laudetur nomen tuum in ęternum. Amen.

FERT

FERT SENTENTIAM PILATVS CONTRA IESVM.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XIX.

In xcvij. imaginem adnotatiuncula. *xcvij.*

124.

A. Finem facit defendendi IESVM Pilatus, Redit ad pergulam Prætorij in Gabatha, sedet pro tribunali, & dicit; Ecce Rex vester.
B. Respondent Iudæi atrociter; Tolle, Tolle, &c.
A. Respondet Pilatus; Regem vestrum crucifigam?
B. Respondent; Non habemus Regem nisi Cæsarem.
C. Accedit ad Pilatum nuncius ab vxore.
A. Lauat manus Pilatus, liberat Barabban, tradit IESVM vt crucifigatur.
D. Liber exilit Barabbas.
E. Arripitur IESVS à militibus, datur illi crux portanda, & latronibus suæ.
F. Virginis matris statum considera, simul dolorem, parem magnanimitatem.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XIX.

IOAN.: *[a] Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras IESVM, & sedit pro [a] tribunali in loco qui dicitur lithostrotos, hæbraicè autem Gabbatha, Erat autē Parasceue Paschæ hora quasi sexta, & dicit Iudæis; [a] ecce Rex vester. Illi [b] autem clamabant; Tolle, Tolle, crucifige eū. Dicit eis Pilatus; [a] Regem vestrum crucifigam? Responderunt Pontifices; [b] Non habemus Regem nisi Cæsarem.*

MATTH.: *[c] Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum vxor eius, dicens; Nihil tibi & iusto illi; multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret; accepta aqua [a] lauit manus coram populo, dicens; Innocens ego sum à sanguine iusti huius: vos videritis. Et respōdens vniuersus populus, dixit; Sanguis eius super nos, & super filios nostros.*

MAR.: *Pilatus autem volens populo satisfacere,*

LVC.: *Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum.*

MATTH.: *Tunc [d] dimisit illis Barabbam,*

MAR.: *Dimisit illis [d] Barabbam,*

LVC.: *Dimisit autem illis [d] eū qui propter homicidiū & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant;*

MATTH.: *IESVM autem flagellatum tradidit eis vt crucifigeretur.*

MAR.: *& tradidit IESVM flagellis cæsum vt crucifigeretur.*

LVC.: *IESVM verò tradidit voluntati eorum*

IOAN.: *Tunc ergo tradidit eis illum. vt crucifigeretur. [e] Susceperunt autem IESVM.*

MATTH.

FERT SENTENTIAM PILATVS CONTRA IESVM.

Matt. xxvij. Marc. xv. Luc. xxiij. Ioan. xix.



A. *Finem facit defendendi* IESVM *Pilatus; redit ad pergulam Prętorij in Gabatha; ſedet pro tribunali, & dicit, Ecce Rex veſter.*
B. *Respondent Iudæi atrociter. Tolle tolle?*
A. *Respondet Pilatus, Regem veſtrum crucifigam?*
B. *Respondent; Non habemus Regem niſi Cæſarem.*

C. *Accedit ad Pilatum nuncius ab vxore.*
A. *Lauat manus Pilatus, liberat Barabbam; tradit* IESVM *crucifigendum.*
D. *Liber exilit Barabbas.*
E. *Arripitur* IESVS *à militibus, datur illi ſua crux portanda, itemq. latronibus ſuæ.*
F. *Virginis Matris ſtatum conſidera, maximũ dolorem parem animi magnitudinem.*

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamydem, & induerunt eum vestimentis eius.	*Et postquam illuserunt ei,[c] exuerunt illū purpura, & induerunt eum vestimentis suis.*		

ADNOTATIO.

A. FIne facto Pilatus defendendi IESVM, statuit apud se illum damnare, ac præ se fert: quod vt faceret, concedit ad tribunal, quæ erat excelsa sedes Regia, fabrefacta è lapidibus excellenter in pergula Prætorij, conspicua exterius longè: sedet pro tribunali, imperat adduci IESVM; vergebat autem dies ad horam sextā ad meridianum scilicet. Intereà cum hæc agit Pilatus, quasi per exprobrationem & contemptū Iudæorum, dicit; Ecce Rex vester.

B. Succlamant; Tolle, tolle, crucifige cū. Tolle moras iam tandē Præses, age, crucifige illū celeriter; videbant enim animū Pilati, non qui defenderet, sed qui esset damnaturus; & qui anteà vt crucifigeretur furiosè petierant, nunc vt citò id faciat crudelissimè vrgent.

A. Rursum per eandem contemptionem dicit Pilatus; Regem vestrum crucifigam? Respondent;

B. Non habemus Regem nisi Cæsarem. Insanitis Iudæi; vestrum ciuem è tribu Iuda, ex stirpe Dauid Regem negatis, qui tamen Regem non huius seculi, sed cælestem se profitebatur, & hominem impium, incircumcisum, idolatram, qui vobis ex lege debebat esse execrabilis, vnicum Regem profitemini: quò fit vt vestra cōfessione ablatum sit sceptrum de Iuda, nō solùm sub Herode; & inde rursum fit venisse Messiam. Sedebat pro tribunali Pilatus, stabat hinc bonus & benignus IESVS flagellis cæsus, coronatus spinis, purpura circūdatus, illinc Barabbas infamis & horridus latro, crescebat tumultus, sæuiebant Principes atrociùs, confundebatur atrium prætorij clamoribus.

C. Accessit tūc ad Pilatum nuncius ab vxore, authore Dæmone. Hic enim quum semper suspicatus esset IESVM esse Christū, esse Deū, nec sciret tamen, vel credere nollet, ne in concilio quidem; vbi vidit ad accusationem, quod filius Dei esset IESVS, Pilato tāta vi vrgente vt respōderet, tacuisse IESVM, silentiū interpretatus confessionem, cum sæuum eius rei timorem semper animo versaret, miserè perturbatus est; præsertim quum ad alia respondens, negasset vllam potestatem fuisse futurā quæ posset eum interficere, nisi Deo permittente; simul videns Pilatum noua accusatione Iudæorū deterritū velle IESVM illis tradere; ibi verò tandem sensit spoliatum se iri sua in homines tyrannide si IESVS occidatur: itaq; machinatur impedire Christi mortem, aggreditur in meridiano somno Pilati vxorem, vexat insomnijs, incitat vt maritum à nece IESV omnibus modis auocet. Mittit mulier qui hæc illi nunciet, & qui à damnatione hominis iusti eum deterreat: venit nuncius ad Pilatum, qui iam pro tribunali sedebat; hūc quum audisset, nihil mouetur tamen vt dimittat, sed stimulum concipit, & ex alijs, & ex hac vxoris admonitione, vt se purget coram omnibus de IESV damnatione.

A. Petita aqua lauat manus publicè in tribunali; Innocens, inquit, ego sum à sanguine iusti huius: vos videritis. More Iudæorum hoc fecit, vt ostenderet cæde IESV se nolle contaminari. Age Pilate, confitere te tua voluntate iustum hominem interficere, ambitione ductū, ne iacturam aliquam facias tuæ apud Cæsarem existimationis & gratiæ: cur dissimulas? lauas manus qui animum debueras, & facta tua lauare; vos, inquit, videritis. Quid? Vindictam Dei vestri in vos. Quid? tu nihil videris? Videris & tu, vbi in tuas illas extremas incideris calamitates, & tibi tu ipse mortem inferes miserrimam. Respōdit vniuersus populus (rursum enim plebs à Principibus in IESVM cōcitata fuerat;) Sanguis eius super nos, & super filios nostros. O amentes Iudæi, quid facitis? Nō videtis quò vos malitia vestra agat transuersos? scitis vos per inuidiam & odium IESVM in mortem traditum, innocentem (tametsi nesciatis Deum, quod ipsum culpa vestra nescitis, excæcauit enim vos vestra malitia) & iniustæ eius damnationis pœnam vobis imprecamini? Audiuit vestram imprecationem Deus; vidistis post Christū passum innumeralibus vos, & vestros filios calamitatibus esse conflictatos, tandem

tādem quadragesimo anno vastatas regiones vestras vidistis, excisam ac deletam Hierosolymā, ac infinitam illam crudelitatē cōspexistis; pauci enim ex innumerabili multitudine in ludibriū reseruati estis: videtis quæ mala vos vsque in diem hodiernum perpetuò comprehēderint: quis vos non diripuit? cui genti nō seruistis? Nusquā ne passum quidem terræ habetis, vbi pedem in vestro ponatis: estis fæx, & sentina, & opprobrium omnium mortalium; & tamen adhuc retinetis obstinationem vestram. Hæc cum ita sint, simul tamen misericors & pius IESVS vestrā imprecationē interpretatus est benignè, de vobis enim ex cruce impetrauit à Patre, vt multi salutem apprehenderetis per suum sanguinem, & tandem omnibus ad finem seculorum vt esset
Esa. 10. *eius sanguis salutaris. O admiranda sanguinis*
Ose. 1. *Christi mysteria! hinc innumeros punit, illinc*
Rom. 9. *omnes ad salutem vocat, plurimos primum saluat, tandem omnes ad salutem recipit. Iam aliud nihil restabat; pronunciat Pilatus è tribunali;*

A. Petentibus Iudæis Barabbam donari placet, IESVM verò tradi vt crucifigatur. Hem infelicissimè & consceIerate Pilate, damnas hominem tua confessione iustum, tua persuasione Regem alterius sæculi, tua trepidatione filium Dei, te licet ignorante Deum omnipotentem, infinitæ maiestatis & potentiæ, seculorum omniū conditorem; & damnas quidem vt latronem, vt infamem ad crucem; & quod summæ atrocitatis erat & contumeliæ, tradis profligatissimorum & crudelissimorum hominum voluntati & IESV hostium, quos sciebas per inuidiam illum tradidisse: non dubium quin toto corpore cohorrueris, vbi impijssimam illam sententiam pronunciasti. Sed quid alij? Conclamant omnes toto atrio, exultant, agunt gratias amplissimis verbis Pilato, fiunt inter ipsos insanæ gratulationes & crudeles.

D. Confestim soluitur Barabbas, exilit, discedit ad suos liber.

E. Arripitur IESVS à militibus, nudatur purpura, induitur rursus suis vestimentis, non vinciuntur ei rursum manus; adducuntur duo latrones, qui erant ad crucem damnati: cruces quæ paratæ erant eriguntur, suam tribuunt ferendam IESV, suas dein latronibus. Iubet Pilatus scribi eius causam, & ferri titulum vt cruci præfigatur. O rerum tristissimam faciem! ô vicissitudines inauditas! damnatum ad mortem & crucem duci Regem Angelorum, ac rerū omnium conditorem Deum IESVM, reputatum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, & attritus est propter scelera nostra; à planta pedis vsque ad verticem capitis non est in eo sanitas. Vulnera eum conficiunt, dū exuunt & induunt redintegrata, spinæ sæuiunt in diuinum caput, frigore, lassitudine, dolore, mœstitia vires eius atteruntur: Pilatus contendit illū liberare, dein vno verbo à Iudæis è sententia deijcitur, & qui acriter prius IESVM defenderat, tradit leuissima ex causa crucifigēdum. Dæmon professus hostis Christum insectatur atrociter, dein sibi malè timens deserit oppugnationem, vrget illius liberationem. Mulier profana Christum prædicat iustum, nititur eripere de manibus iniquorum, & tamen fit obstinatior, & efferatior Iudæorum malitia. Obtinēt tandem vt vilissima atque infami morte plectatur cruce. O bone IESV, nonne ego hîc balbutio, & quæ dico nihil sunt ad ea quæ tu præterea vides & pateris, si conferantur? & tamen eam crucem, cui es suffigendus, vt libentissimè amplecteris, ita fortissimè, & maioribus animi viribus quàm sint tuæ pœnæ, atque afflictiones.

F. Contemplare Mariam Virginem matrē, quæ res has nefandas & confert spiritu in corde suo, & audit ab internuntijs. Animaduerte illius crescere dolorem vehementer ad singulas quas patitur filius crudelitates, & ignominias, & indignitates: verùm simul animi robore constare, consternari alias mulieres & discipulos, tamen à Maria sustentari; fletum & planctum esse in mulieribus, in Apostolis perpetuum, & subinde renouari. De vxore porrò Pilati, quum communiter dicatur vexationem illam per insomnium à Dæmone factam, necessum videtur id nocte præcedenti, vel hora matutina nō fuisse; nam eo tempore non adhuc Dæmonem pœnitebat mortis Christi, nec prius timuit quàm vbi eò processerat causa Christi, vt videretur confiteri se Dei filium, cum iam se esse Regem esset confessus Pilatò; credidit tunc Dæmon eum Meschiam: hæc verò agebantur ad meridiē. Itaque somnū illum fuisse meridianum est rationi consentaneum; nam insomnium fuisse ferè omnes dicunt, & græcè est κατ' ὄναρ, id est per insomnium.

DVCI-

DVCITVR IESVS EXTRA PORTAM AD CALVARIÆ MONTEM.

Matth. xxvij. Marc. xv. Luc. xxiij. Ioan. xix.



A. *Vrgent Principes, vt ducatur* IESVS.
B. *Fert crucem.*
C. *Peruenitur ad portam veterem.*
D. *Vident Iudæi* IESVM *sub pondere laborare, iubent subsistere.*
E. *Sequebatur turba, et in hac mulieres Hierosolymitanæ, Maria virgo extra turbam cum suis.*

DVCITVR IESVS EXTRA PORTAM, AD CALVARIÆ LOCVM.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XIX.

In xcviij. imaginem adnotatiuncula. xcviij. 125.

A. Vrgent Principes vt ducatur IESVS.
B. Fert crucem.
C. Peruenitur ad portam veterem.
D. Vident Iudæi sub pondere laborare IESVM, iubent subsistere.
E. Sequebatur turba, & in hac mulieres Hierosolymitanæ: Maria virgo extra turbam cum suis.

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
& duxerunt eum vt [b] crucifigerent.	*& [a] educunt illum vt crucifigerent eum.*		*& eduxerunt eum.*
		Ducebantur autem & alij [b] duo nequam cũ eo, vt interficerentur.	
			Et [b] baiulans sibi crucem, [c] exiuit in [d] eum qui dicitur Caluariæ locum, Hebraicè autem Golgotha,

ADNOTATIO.

A. VRgent acriter Principes vt ducatur IESVS in Golgotha, timentes ne sententiam mutaret Pilatus, maledicitur ab omnibus Iudæis, vt suspendendus in ligno, derident eum Romani, execrantur omnes; iubent latrones suas cruces portare ac præcedere, imperant IESV vt subeat suam, & latrones sequatur, quod vt faciat soluuntur illi manus: trahitur tamen bonus IESVS catena, præcedit & sequitur multitudo militum & ministrorum; inter hos qui clauos & malleos ferebant, hos sequuntur Principes & Seniores, & turba populi, postremò mulieres.

B. Vide baiulantem sibi suam crucem benignum IESVM, & sub truci pondere non gemẽtem quidem, sed laborantem tamen acerbissimè. Subit crucem saucio humero, facit conatus ad põdus ferendum & laborem, vt recrudescant omnia vulnera, & cruoris renouetur effusio. Accedebat alia atrocitas, quòd ob lõgitudinem extrema crucis parte humi reptante, oportebat totam insultare in humerum afflictissimi IESV, & acerbiùs vulnerare; quindecim enim pedes dicitur crux fuisse longa.

C. Certum est Christum crucem suam portasse, incertum quousque; verisimile extra portam vsque, vbi exeuntes, Simonem redeuntem è villa angariauerunt. Vrgent IESVM ministri Iudæorum & milites, vt tametsi sub crucis sæuo pondere, tamen celeriter progrediatur. Peruenitur extra portam veterem, siue iudiciariam, vbi vorago à monte Gihon ad vrbem pertinet. Mõs enim Gihon imminet ciuitati ab occidente ad portam iudiciariam, vbi desinit in magnam humilitatem. In huius radice ad sinistram euntibus à porta, est Caluariæ locus siue colliculus, vbi crucifixus est Dominus. Brocard. &c.

D. Extra portam igitur cum peruẽtum esset, & grauari viderent nimio põdere IESVM, timentes Iudæi ne sub pondere interiret, iubent subsistere.

E. Sequebatur multa populi turba, sequebantur mulieres plurimæ in turba, non quæ Christũ è Galilæa erant prosequutæ (hæ enim non in turba populi sequebãtur, sed postremo loco cum Virgine Matre); in turba enim erant mulieres Hierosolymitanæ, non Maria Virgo Mater. Plangebant tamen, & lamentabantur hæ, vel quòd

IESVM ex nominis celebritate, miraculis, & doctrina nouerāt, vel quòd tactæ teneritudine cordis, & muliebri misericordia tantā crudelitatem in hominem mansuetissimum exhorrerent ac detestarentur. Plangebant Hierosolymitanæ mulieres, populus verò minas & ferocitatē aduersus IESVM adhuc retinebat, procurantibus id Principibus ac Senioribus. Et hæc quidem ita fiebant. Satan verò iam inde postquam vidit damnandum IESVM, suæ tyrannidi miserè timēs, primùm, vt diximus, machinatus est mortem impedire per Pilati vxorem, dein cum videret id non succedere, & esse atrociores per se

Igna ad Philipp. *Iudæos, grauissimè incipit cruciari: hinc enim sentiebat se viribus destitui, & quasi incipere ligari ac superari; illinc maleficiū mortis Christi placebat, tùm infinitum Iudæorum peccatum vehementer probabat, tum aliorum comprobabat. Infernali igitur cruciatu & fluctuatione conflictabatur; volebat impedire nec poterat; placebat mori, quod nolebat, augebatur eius desperatio, blasphemia, infernus. Hic verò tu aduerte mentis oculos ad afflictionem IESV, con-*

Isa. 40. *templare eius & animi & corporis labores intolerabiles: sed cuius? Dei, qui cælos eo ipso tempore palmo ponderabat, qui tribus digitis appēdebat molem terræ, & librabat in pondere mōtes, & colles in statera, qui vniuersum creaturā sua omnipotentia sustētabat. Video bone IESV, principatum tuum super humerum tuum, intelligo fatigari te Deum sub grauitate crucis, vt nobis fiant nostræ cruces leuissimæ, & iugum tuum suaue. Quid Virgo Mater hoc tempore, quid agit? Audit primùm strepitum, videt egredientes è domo Pilati, tandem videt filium IESVM benedictum sub cruce laborantem, renouantur illi cordis vulnera, quæ plurima iam acceperat, infligitur hæc noua cordi plaga, sentit similem dolorem & afflictionē atque IESVS: fulciuntur tamen eius vires & animi & corporis à filio, vt licet acerbè, constanter tamen illā afflictionem sustineat: itaque nihil in ea videres, quòd è summa modestia & magnanimitate non proficisceretur. Socias mulieres fortassis aliqua spes priùs sustentabat, quum finem iudicij expectabant, & scirent Pilatum defendere IESVM; at vbi non solùm audiunt damnatum, sed vident crucem suam baiulantem ad mortē raptari, miserabiliùs longè anguntur, eiulant, lamentantur: Similiter affliguntur discipuli. Cæterùm, quod piè credi potest, ex itinere oculos in Matrem & illas, & discipulos conijciens IESVS, auxit quidem commiserationem, simul addidit animorum constantiam & robur.*

MEDITATIO.

Cant. 3. EGredimini rursum filiæ Sion; videte Regem vestrum: en exuitur veste purpurea, induitur denuò suis vestibus, abijcitur Herodis vestis alba, eximitur illi arundo è dextra, datur aliud sceptrum in humerū, crux atrox. Duo hîc videtis filiæ Sion; vnum, indui à latronibus IESVM, quod anteà non dicuntur fecisse; alterum, relinqui illi coronā spineam, quum alia ornamenta regia illi eriperentur. Quid igitur hîc meditamini? Vtrumque maliciosa fuit crudelitas; anteà enim nihil illi parcebant, quem audierant verberari, & spinis coronari, non vt necaretur, sed vt illis mulctaretur pœnis morte liberandus: nūc autē illum induunt, ne se ipse affligeret ampliùs, & ad crucem vires illi vt conseruarentur. Coronam verò reliquerunt, primùm ad contumeliam, deinde ne ablatis spinis incrudescentia tot capitis & tam dira vulnera illum ad mortem adigerent, vt solent periculosa tela è plagis euulsa vulneratorum mortem accelerare. Cur ergo homines feris crudeliores illi imperatis crucem vt portet, quem videtis adeò debilitatum atque afflictum? Solēne est vt damnati ad crucem, ipsi suam crucem ferāt ad locum supplicij: nolumus hanc illi deesse solennitatem; simul tamē eramus attenti ne nimiū affligeretur, & nō posset viuus crucifigi: quę fuit causa posteà, vt eū crucis onere leuaremus. Hæc scilicet fuit vestra malignitas; at Deus sua mysteria hoc pacto adimplebat; necessum enim erat vt omnia scripta de Christo complerentur: nam ligna tulerat Isaac ad sui sacrificium; crucem suam Christus baiulat; ignem Abraham manibus gestarat & gladium, Pater Christi Deus amorem infinitū, & diuinam iustitiam exerit in humanam naturam, & in filium suum quâ homo pro hominum redemptione. Abrahā erat Isaacum interfecturus in sacrificium, nō tamen interfecit, sed arietē, & in sacrificio arietis viuum Isaac sacrificauit; Pater æternus filium suum, iuxtà quòd Deus erat, non obtulit quidem in sacrificium, sed in humanitate eum tradidit, & in ea viuum sacrificauit filium: communicabantur enim verbo propter hypostaticam

ticam vnionem, quæ de humanitate dicebãtur, quæ erat idiomatum communicatio. Itaque verè crucifixus filius Dei, verè sacrificatus: quod mysterium quum intelligeret Abraham, appellauit nomen loci illius; Dominus videbit, id est prouidebit sibi victimam holocausti aliam; non enim est filius meus vera hostia, non aries hic, sed figura tãtummodo sunt veræ hostiæ immolandæ, per quã salus mortalibus parabitur. Progressus verò est ad pleniorem mysterij expositionem Abraham, & docuit fideles suos Deum ipsum esse in humanitate immolandum: vnde factum est vt ex traditione ab ipso accepta diceretur; In monte Dominus videbitur, id est prouidebitur victima holocausti. E Limbo vsque celebrat hanc tuam crucis baiulationem Christe IESV, Abraham cum filio Isaac & deplorabat, ac per suam & luctus & laudis celebritatem alijs patribus præibat. Fuit crux principatus tuus super humerum tuum infantis magne IESV, tum in vtero, tum ex vtero nascentis: sed ille in animo tuo & voluntate fuit, qui ad hanc crucis gestationem referebatur; ille pœnã habebat, verùm in animo solùm; hæc crucis atrox gestatio in animo & corpore cruciatum faciebat incomparabilem. Intellexisti tu Isaia hoc imperium Christi super humerum crucem esse, quæ regnum cœlorum in terram inuexit, & cõtrarias potestates omnes subegit. Hoc similiter tu celebrabas cum tuis Prophetis in Limbo atque lugebas, quod toties alibi significasti, vbi passiones & mortem Christi vaticinabaris; Verè languores nostros ipse tulit, dolores nostros ipse portauit, iniquitates portauit, peccata multorum tulit. Crux Christi nostri sunt languores & dolores, nostræ sunt iniquitates & peccata: hæc non solùm in humerum leuauit Dominus IESVS, sed etiã portauit cum cruce. Quid præterea de Christo patiente prædicis Euangelice Propheta? sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & nõ aperiet os suum. O amabilem magni IESV mansuetudinem, superbis verò, ac immitibus hominibus formidandam! Ita conficiebas nobis animi mansuetudinem benignè IESV, ita largiebaris, & in mansuetudinis tuæ merito & exemplo vim ponebas diuinam: erat alioqui tua illa mansuetudo iræ tuæ aduersus superbos rugitus immensus.

Contemplare obsecro piè meditator, IESVM sub cruce duci à pessimis hominibus nihil contradicentẽ, sed humillimè atque mãsuetissimè obtẽperantẽ, & senties radios diuinæ virtutis ex illo ad te emicãtes ad mãsuetudinẽ & humilitatẽ te, & ad obedientiã illicere. Illud autem attentè considera. Non imponitur Christo crux vt Simoni, non angariatur siue cogitur IESVS, vt ille, ad tollendam crucem; amator enim fuit semper crucis IESVS, hanc expetijt semper & cõcupiuit per ætatem suam omnem à sua vsque conceptione, hanc ab æternitate voluit libẽs accipere, & in ea reponere omnem salutem mortalium & vitam. Non igitur fuit cur illi imperaretur vt crucem suam tolleret, minus vt eam illi imponerent, ipse vltro summa voluntate atque auiditate illam accepit, & subijt, & baiulauit. O adorandam voluntatem & promptitudinẽm! Verè oblatus es bone IESV, quia voluisti Domine, & libentissimè crucem pro nobis suscepisti & portasti. *Isa. 53.* Contra verò ô nostram confusionẽ execrandam, qui ad crucis nomen turbamur, qui crucem nostram formidamus ac reijcimus, hoc est vim diuinam per crucẽ nobis oblatã atque exhibitam: subibat Christus in sua cruce omnes omnium quas merebamur cruces, & tu tamen tuam in Christo tollere recusas. Multas & processiones cum Christo, & stationes hactenus egimus, hæc vltima processio & statio est. Fundũ cũ Christo crucẽ portante, & cõsistendũ cũ Christo in cruce suam habente stationẽ: vtraq; est doloris & luctus plena, sed hãc nũc processionẽ celebremus, vt ad illã sacratissimam stationẽ animi nostri præparẽtur. Sequimini filiæ Siõ Regẽ vestrũ spinea corona insignẽ, purpura suorũ vulnerũ & sanguinis ornatũ, sceptrum imperij sui super humerum gestantẽ, in quo fert omnes passiones suas, omnes contumelias & opprobria, tollit crucifixionẽ suã, crucis leuationẽ, suspẽdium triũ horarũ, suos crucis cruciatus immẽsos, suã mortẽ. Cum his tollit peccata mũdi; *Io. 1.* hæc enim erãt in cruce omnia, homines omnes saluãdi, & eorũ peccata, gloria simul eorũ sempiterna & Christi corporis, & cõsessus ad dextram Patris in excelsis. Durissima erat crux illinc, hinc mollissima, & diuitijs cœlestibus plena. Hæc contemplamini, & reperietis in duritia crucis vestræ positas esse cœlestes suauitates. Iuuate Christum

ftum laborantem fub atroci pondere crucis filiæ Siō,leuiorē crucē facite,atque videte benignum I E S V M; nō vult iuuari, nec crucē fuam vult fieri leuiorem, ipfe folus vult totā crucem fubire, totum pondus portare. Verùm intelligite alioqui,quemadmodum poffitis illo pondere crucis Chrifti adiuti, nō pōdus crucis Chrifti vel laborem leuare, fed facere vt ne pro vobis crucem leuet. Id facietis, fi à peccatis abftineatis: peccare enim in Deū illud eft,Chrifto crucem ponere: fed tamen hîc elucet Dei & Chrifti eius copiofa redemptio; etiamfi alioqui non peccemus, ipfe tamen fubire crucem voluit pro nobis , vt ne peccaremus. Prorfus igitur totam crucem tulit Chriftus,& fiue peccemus,fiue non peccemus crucem pro nobis tulit ; vbi enim peccamus, nos Chrifto crucem imponimus ; fi non peccamus, quæ eramus peccata admiffuri, & à quibus nos conferuat Chriftus, ab his nos liberat: qua in re fingulari erga nos vtitur benignitate. Quæ cum ita fint, noftras tamen nobis cruces ipfe imponit fatiffactionum,tribulationum, quas per Simonē indicauit. Milites quidem Romani Chriftū baiulantem crucem ducebant,fed aderat Magiftratus templi,miniftri Iudæorum, Principes Sacerdotum,Seniores,Pharifæi,colluuies *Luc. 23.* hominum peftilentiffimorum : fequebatur vulgus virorum & mulierum ad iudicium & fpectaculum tam crudele , hominis miraculis,& doctrina, & nominis celebritate clariffimi, inter quos eft verifimile fuiffe aliquos pios: fequebantur item cū Maria matre Virgine fanctæ mulieres & Apoftoli,qui iam tādē intellexerant fibi cautum fuiffe à Chrifto, à quo etiam animus eorum fuftentabatur; aderant verò, vt qui teftes erant futuri, non folum refurrectionis, fed crucis: è cœlo omnes Angeli videbant duci ad crucem filium Dei, fummum omnium Dominum, & vitā æternam; aderant fimul Angeli quàm plurimi fupernè Chriftum fequentes; non deerat Satan cum infinita præuaricatorum fpirituū multitudine: fed & Patres è Limbo hæc fciētes per Angelos internuntios,omnes luctu & deuotione abfentes Chriftum profequebantur. Hæc erat celebritas proceffionis Chrifti vltimæ è prætorio per portam iudiciariam ad Golgotham. Omnium perfonæ, affectiones animi , & harum externæ fignificationes funt animaduertendæ, & à fingulis fuæ funt colligendæ fpiritus vtilitates. Porrò illam nos profequentes proceffionem, pia cogitatione cor noftrum in Chriftum præcipuè conijciamus. I E S V S, qui femper procedit à Patre æterno, procedit ad mortem cruciatu & ignominia plenam; nonne obftupefcitis ad hoc Angeli , qui æternam proceffionem I E S V videtis è veftra beatitate, & ibi nouiftis mori non poffe? Conijciamus item deuotionem noftram in Virginem Matrem. *Ca.* Quò abijt dilectus tuus ô pulcherrima mulierum? quò declinat? Duc tecum nos, vt eū tecum fequamur. Defcenderat amicus & *C.* dilectus tuus in hortum fuum, vterum fcilicet tuum, hortum conclufum, cuius deliciæ paradifus, & in areolam aromatum fuauiffimè fpirantem, tuas virtutes & dona. Inde defcendit in mundum, qui foli filio tuo & tibi fuit hortus & Paradifus ; in mundo enim nullum agnofcitis peccatum , omnia vobis in bonum cooperabantur atque obtemperabant. Ex Mundo tandē hac proceffione abit & declinat in crucem & mortem , quam loco gaudij habuit, & fuftinuit contempta cōfufione. Has delicias ab æternitate voluit ludere inter filios hominum ; ad hanc viam currendam exultauit fortiffimus gigas, gaudens bono fuæ fortitudinis, & excellētiffimo ac perfectiffimo fine. Areolæ verò aromatū ipfa funt vulnera, ex quibus fumus aromatū afcendit ad Patrem fuauiffimus. Hæc tamen cum ita fint,afcendit fimul fumus ille per filij Dei & tui dolorem , & cruciatum acerbiffimum & immenfum ; fed qui quò acerbior fuit , ita filio tuo in maioribus delicijs fuit, propter diuinam ipfius fortitudinem. Agebatur proceffio luctuofa quidem per fe , fed eò luctuofior , quòd progreffus ille erat ad crucem & mortem Chrifti, & fingulis pafsibus videbatur effe & crux præfens,&Chriftus crucifixus. Erant autem contumeliofi & iniurij milites & Iudæi in I E S V M, irridebāt illum,blafphemabant infolentifsimè , nihil tamen illi nocebant,fat ipfis videbatur fi crucem portaret, quod iniquifsima pietate faciebant, veriti, ne fi maiora fupplicia adderent, vita illi eriperetur, nec crucifigi viuus poffet. Itaque vbi viderunt ipfum debilitari, & non confiderent poffe mortem euadere fi fub pōdere crucis ampliùs laboraret,imperant confiftere. O homines peruerfifsimos ! Itane nullum genus pietatis exercere in I E S V M voluiftis,

voluistis, nisi quo vires non conseruarentur quidē (neque enim id facere volebatis quod faciebatis) sed vt conseruarentur ad maiorē crudelitatem? Etenim leue videbatur vobis sub cruce illum necare, quare in ea etiam pietate fuistis crudeles. Ad hæc autem ignominia ingens illa addebatur: ducebantur enim simul duo nequam, sequebantur hi cum suis crucibus, IESVS præcedebat tanquā princeps sceleratorum hominum. Incipis sancte IESV cum sceleratis apertiùs reputari: nā quas voces arbitramur fuisse ministrorum, militum, Principum, & aliorum? quàm acerbas, quàm contumeliosas? Quò enim minus audebant corpus lædere, eò insolētiùs in eius existimationem impetebant. Attamen excellens illa tunc enituit pietas mulieris Hierosolymitanæ in afflictū IESVM; quū enim constitisset IESVS, armata illa supra sexum singulari pietate atque cōpassione (quas virtutes indiderat magnus IESVS) accedit ad eum confidenter, neque quisquam impedire potest; abstergit linteo & mundat deturpatū Christi IESV vultum, ac refert diuinam vultus ipsius imaginem in linteo. Neque verò quisquam mihi obstrepat apocrypham hanc esse narrationem; huic enim ego sic nunc obiter respondeo: quē traditio, & vsus, & veneratio Romanę Ecclesię ad huius historiæ deuotionem & fidem non mouet, videat is, ne in eius animo aliquid lateat quod vim habeat radicis amaræ, & pestem sibi & alijs afferre possit. Túne igitur sanctæ mulieri tantam pietatem eripere vis, & extorquere è manibus audes religiosissimi officij linteum, quod ausa non est militum ferocitas, vel Iudæorum crudelitas, nec potuit? O felicem mulieris pietatem. Voluisses tu quidem vulnera Christi curare omnia, atque omnem illi corporis integritatem restituere, hoc nō potuisti, nec voluit Christus, quod potuisti & voluit IESVS, id præstitisti; vultum eius diuinum impietate hominū impurissimorum sputis & sanguine deturpatum mundasti, sed suo diuino splendori non restituisti; liuoribus enim ex alapis, pallore ex debilitate afflictus erat eius vultus. Placuit Deo vt Christi apertus vultus mundo ostenderetur, quem erat visurus omnis oculus, & qui eum pupugissent, cum veniret in nubibus. Euge beata mulier, applica faciei IESV linteum tuum, ipse te inuitat libenter, sinit se à te tangi & mundari, in tuū cor suos oculos illos misericordiæ eonijcit, illi primùm suam effigiem suauissimè imprimit, deinde linteo; ostendit gratum sibi fuisse tuum officium. O te beatam, à qua voluit Deus ijs rebus leuari quæ obscurum eius vultum faciebant, quarum erat altera sacrosancta, sanguis Christi; altera abominanda, iniectæ ab impurissimis hominibus spurcitiæ: sed ea fuit Christi IESV benignitas, sanguinem enim suum cum nostris peccatis misceri voluit, quo essent purganda: vtrumque enim nos facimus cum in Deū peccamus, & sanguine fœdamus faciem Christi, & immundicijs peccatorum. Voluit tamen nos opera vti nostra, vt cum ad cor redimus, ex eius facie & sanguinem, & immundiciem, quibus illam asperseramus, pijs nostris officijs, & satisfactionibus debitis abstergamus: quæ ipso dante, & probante, & gratum habēte faciemus, vt piæ illius mulieris probauit sacrum ministerium. O sancte & benigne IESV! Vidi antea vultum tuum deturpatū, video tamen nunc liuidum, pallidum, debilitatum; vterque me adigit ad pœnitentiam, vtrumque enim ego feci, & deturpaui illum, & debilitaui. Da mihi horum mysteriorum virtutem, vt quū hæc piè sentio, peccata mea per illa emendem, vt qui etiam propter meas culpas immundus & debilitatus, per tuas passiones emunder & reficiar, vt tandem vultum tuum in splendoribus tuæ sanctitatis videā. AMEN.

Margin notes: [Isa.] 53. (beside "ceps sceleratorum hominum"); Apoc. 1. (beside "nubibus. Euge beata mulier")

QVÆ GESTA SVNT ANTE CRVCIFIXIONEM.

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.

In xcix. imaginem adnotatiuncula. xcix. 126.

A. *Exeuntibus illis cum afflicto IESV occurrit Simon Cyrenensis.*
B. *Hunc angariant vt tollat crucem IESV.*
A. *Respirat paululùm IESVS.*
C. *Sequebantur mulieres Hierosolymitanæ plorantes.*
D. *Ex his vna tergit linteo vultum IESV, & refert in linteo eius effigiem.*
A. *Eiulantibus mulieribus, ad eas conuersus IESVS dixit; Nolite flere, &c.*

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.
[a] Exeuntes autem inuenerunt		*Et cum ducerent [a] eum, apprehenderunt*
	Et [b] angariauerunt prætereūtem quempiam	
hominem	*Simonem*	
Cyrenæum nomine Simonem:	*Cyrenæum*	*Cyrenensem*
	venientem de villa,	*venientem de villa,*
	patrem Alexandri & Rufi,	
hunc angariauerunt		
vt tolleret crucem eius.	*vt tolleret crucem eius.*	
		& imposuerunt illi crucem portare post IESVM.
		[d] Sequebatur autem illum multa turba populi, & [d] mulierum, quæ plangebant & lamētabantur eum. Conuersus autem ad illas IESVS, dixit: Filiæ [a] Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros: quoniam ecce venient dies in quibus dicent; Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus; Cadite super nos: & collibus, operite nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

ADNOTATIO.

A. *Exeuntibus portā quum iussus substitisset afflictus IESVS, & Simon Cyrenensis (quæ est regio maritima ad Ægypti occidentalem plagam pertinens) illis occurrisset è villa rediens,*

B. Hunc angariauerunt, id est adegerunt vt crucem portaret post IESVM. Erat Iudæis religio crucem tangere, crucem item abominabātur Romani: eò faciliùs Simonem angariant vt eam tollat, quòd intelligerent eum & filios eius esse IESV sectatores. Paululū respirat benignus IESVS, præcedit, sequitur onustus cruce Simon. O felicem hominem, qui crucis pondere Christum leuauerit: quis dubitet quin summā hinc senserit animi suauitatem, illinc tamen summam mœstitiam propter impendentē Christo mortem?

C. Eiulantibus porrò & plangentibus mulieribus Hierosolymitanis miserabiliter, & confidentiùs ac propiùs ad IESVM accedentibus, sistit ipse sua authoritate vniuersam multitudinem.

D. Et ecce ex his mulieribus, cum staret IESVS, accessit confidenter vna, vt extenso linteo eius vultum sudore, cruore, sputorum spurcitie fœdatum emundaret, neque id prohibere

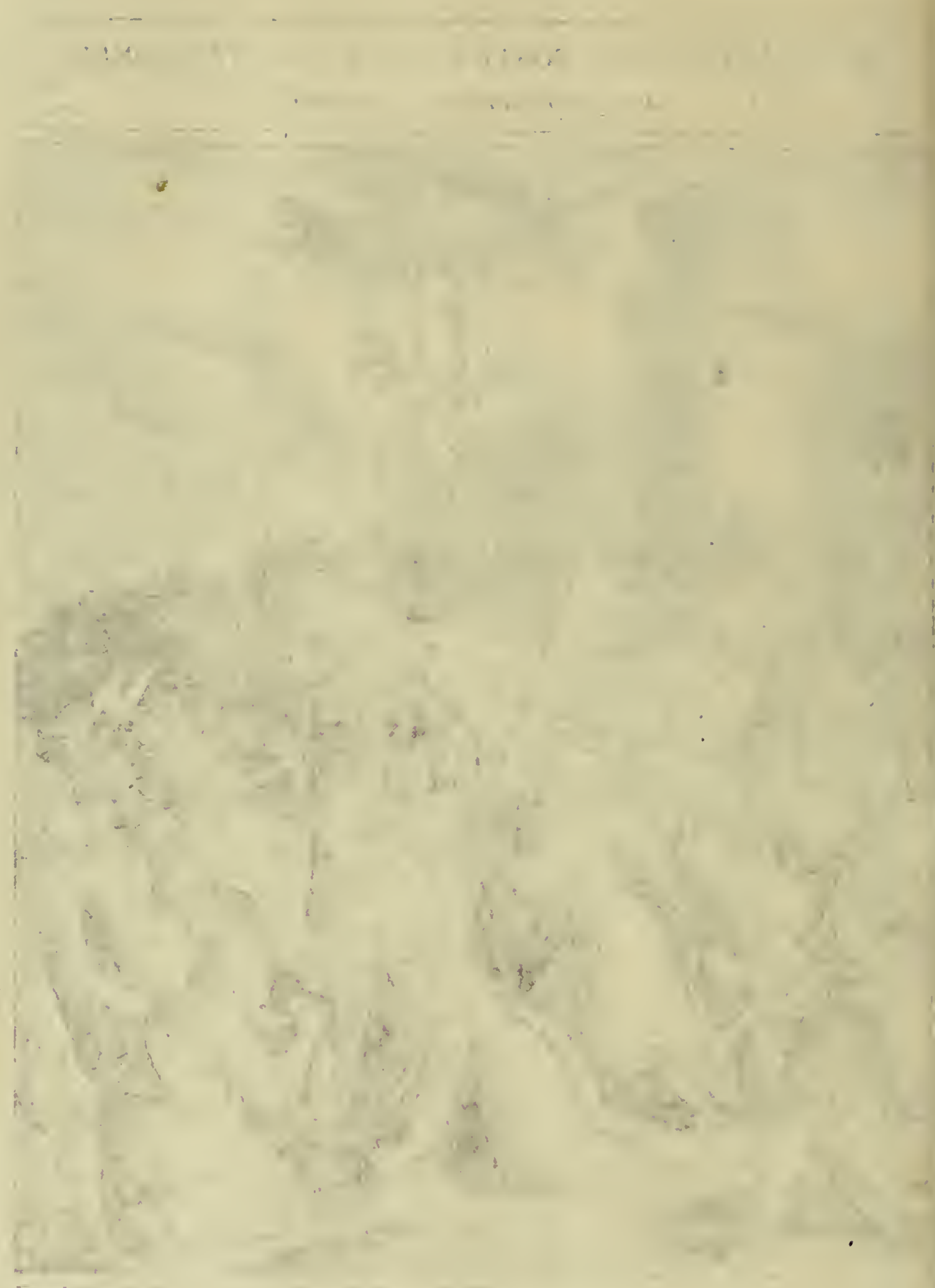
potuerunt

QVÆ GESTA SVNT POSTEA ANTE CRVCIFIXIONEM.

Matt.xxvij. Marc.xv. Luc.xxiij.



A. *Exeuntibus illis cum afflicto* IESV, *occurrit Simon Cyrenenſis.* B. *Hunc angariant, vt tollat crucem* IESV. A. *Reſpirat paululum* IESVS. C. *Sequebantur mulieres Hieroſolymitanæ*	*plorantes.* D. *Ex his vna tergit linteo vultum* IESV, *& refert in linteo eius effigiem.* A. *Eiulantibus mulieribus, ad eas conuerſus* IESVS *dixit; Nolite flere, &c.*



potuerunt milites, ita enim voluit Christus. Quum autem extersisset summa cum reuerētia atque deuotione, retulit in linteo Christi vultū luculentissimè impressum atque effigiatū; quod traditione Ecclesiastica retinemus: linteum autem cum effigie in beati Petri Romæ conseruatur summa cum religione.

A. Conuertitur autem IESVS ad mulieres, non inhibens earum fletum, sed confirmans potiùs atque promouens; Nolite, inquit, flere super me filiæ Hierusalem, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros. Nolite flere super me quemadmodū fletis, nescitis enim quid fletis, vel quare fletis; existimatis purū hominē me, qui iniustè patiar; nesciūt itē vestri Principes quā immēsum scelus in me interficiēdo patrent, vulgari & muliebri cōmiseratione mouemini: ostendam vobis quid lugeatis; illud lugete quapropter ego fleui quum Hierusalem his paucis diebus vidi, vbi magna cum vestra gratulatione in vrbem eram ingressurus super pullum asinæ sedens. Prædico enim vobis acerbissimos dies, qui huic ciuitati impēdent, quibus circūdabunt eā hi ijdē Romani vestri hostes vallo, circundabunt eam, coangustabunt vndique, & ad terram prosternent, & eius filios qui in ea sunt, & non relinquent in ea lapidem super lapidem. Illis diebus dicent; Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt. Tunc incipient (miserabiliùs videlicet quàm vnquam antea) dicere montibus; Cadite super nos, & collibus, operite nos. Quibus verbis describitur infinita illa internecio & crudelitas excidij Hierosolymitani à Tito Vespasiani filio. Hæc vobis sunt plangēda filiæ Hierusalem, vnde sciatis quo pacto de me flere debeatis: nam si hæc omnia vobis, & ciuitati euenient, vt euenient, propter iniustam & impiam necem meam, non puri hominis, vt vos existimatis, sed Dei, & mortaliū Saluatoris; quanto maiori luctu deberetis meā mortem dolere & plangere quàm nūc facitis? nā minor est atrocitas, minus longè malum, si vos illa innumerabilia mala patiamini, quàm mihi minimum incommodum, ne dum mortem à Iudæis inferri, vel à Romanis. Etenim si in viridi hoc faciunt, me; in arido quid fiet, vobis? Confert maleficij mortis suæ magnitudinem Christus ad illas calamitates, & has monstrat esse lōge minores. Hæc cum ita sint, ostendo vobis, inquit IESVS, quid flere debeatis filiæ Hierusalem: super vos flete & filios vestros, propter calamitates quæ vobis euenient propter necē meā. Vnde intelligetis, maius esse malum quàm vos existimatis vel fletis, mortem mihi illatam & crucem: quò fiet vt tandem intelligatis quomodo vobis flendum sit. Mariæ Virgini sacrosanctæ illa non dixit IESVS, nō socijs mulieribus; neque enim decebat esse in turba Matrem IESV, nec eam deseruerunt suæ mulieres, tum aliqui discipuli, præsertim Ioannes. Neque illas calamitates Matri denunciabat, vel Galilæis illis mulieribus, vel pijs omninò Hierosolymitis. Traditum enim est, admonitos diuinitùs Christianos ante excidium vrbis, Pellam in Arabiæ vrbem confugisse, & illud vitasse periculū. Maria igitur mater Virgo intelligens leuatum crucis pondere, & aliqua afflictionis parte filium, nonnihil & ipsa recreatur; recreantur piæ mulieres; sed ita vt luctus integer propter alios Christi cruciatus, & impendentem mortem perseueret.

MEDITATIO.

VEnite crucis amatores, adeste qui carnis afflictiones, & ieiunia, & mortificationes diligitis: videte admirandum exemplum, & diuinam in gestis Domini nostri IESV doctrinam. Viderunt milites & Iudæi vehemēter sub cruce affligi IESVM, & in periculū venire crediderunt ne sub ipsa moreretur; iusserunt igitur consistere. Humerus quidem IESV fuit sæuo illo cruciatu leuatus, sed tenuit tamen rectam crucem stans, donec alius sibi substitueretur. En clamat ad omnes stans cum cruce IESVS, inuitat omnes ad crucē tollendam; si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Eo ego ad crucem lubens pro vobis, tuli hactenus crucem, nunc eam non propterea relinquo quòd illam non possim ad Golgotha vsque portare, virium mihi adhuc satis est ad hoc portandum: nam qui vires in cruce tres horas habebo ad crucem sustentandam, sat sum habiturus ad hanc crucem ligneam ad Caluariam vsque ferendam. Nolite ergo existimare me propterea crucē ex humero deposuisse, quòd vel nollē, vel nō possem illam portare; sed id volui facere, vt vos omnes ad crucem portandam allicerem & cohortarer. En crucem do in manus & humeros vestros, facio eam vestram. Mihi mea

fuit dura, vobis vestra per meam erit mollis; mihi onus meum graue fuit, vobis vestrum erit leue per meum; quam ego enim crucem vobis gratificor, idest quas persequutiones, angustias, labores, cruciatus, mortes, ignominias gratiosè concedo, propterea leuis crux sunt, quòd mea in membris meis crux sunt; & quia ego illa priùs pro vobis pertuli, & ad vestrum exemplum atque imitationem contuli, & salutarem virtutem, vnde in vestros labores deriuatur per meritum meum, pro vestræ crucis ratione & gratia. Quocirca nolite crucem meam reijcere, quæ vobis tātum affert splendoris & gratiæ, tantùm meriti atque salutis. Mea cruce leuarunt me mei hostes truculenti, & vos eam mihi relinquetis? & in periculum dabitis vt sub ea moriar in vobis per vestrum peccatum? qui enim crucem meam repudiat, sæpè lethaliter peccat, semper ferè se dat in periculum vt peccet, quod est me occidere. Propterea dixi vobis non semel; Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Accipite hanc doctrinā ex hoc exemplo fratres, quod etiam per meum præconem Paulum dedi. Non glorificabimini, si non cōpatiamini; si verò spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Ille autem est spiritus & virtus meæ crucis & mortis, mortificatio pia carnis & castigatio. Rursum; Semper mortificationem IESV Christi in corpore vestro circunferētes; Mortificate membra vestra quæ sunt super terram. Volui ego quidem omnia vestra peccata portare, omnem etiam eorum pœnā dissoluere; quod feci pro omnibus semel, quibus Baptismi sacramentum communicatur: nihil enim tunc est quòd debita vestra dissoluatis: postquàm autem mea dona accepistis & vitam, volo vt cruce mea & mortificatione vtamini, siue ad maius vestrum meritum & mētis profectum, siue ad Patris mei gloriam & meam, siue ad peccatorū vestrorum liberationem; quod quum facitis, non propterea ego illa peccata non soluo; meo enim sanguine sum promeritus, vt vos per illa possetis mereri & satisfacere. Itaque cum pro peccatis vestris Patri meo satisfacitis, existimate vestra esse satisfactionis opera sanguine meo imbuta, & per sanguinē meū esse satisfactoria; nisi improbè velitis, atq; etiā impiè mihi totam crucem relinquere, nihil illius attingere, hoc est nihil vtilitatis ex ea accipere, & nec vobis prodesse ex mea cruce, & mihi illam grauiorem facere. Nam vt tota mea crux ad omne satisfactionis vestræ opus concurrit; (non enim vna pars vni operi respondet, sed tota & omnibus & singulis) ita si opera vestra vos ad satisfactionem conferatis, tota quidem meæ passionis virtute vtemini; si non conferatis, totam mihi passionē & crucem quasi rursum infligetis. O beatum te Simon, per quem tam salutare exemplum & doctrinam à Christo accepimus. Euge sancte Cyrenæe, subi crucem, vt facis, & lubenter facis; nam video stante Christo cum cruce, refugere primum Iudeos illam tollere, quibus erat execrabile crucem tangere, nedum IESV portare: Romani milites contumeliosum putabant damnatorum crucem portare, nō tangere, & in cruce figere damnatos. Quum ergo timerent Principes Iudæorum si IESV progressus retardaretur, ne Pilatus sententiam reuocaret, vrgebāt milites vt aliquem adigerēt ad baiulandam crucem. Nulla mora occurris tu bone Simon, conclamāt; Tollat hic crucem; Tolle tu crucem: rapiunt, imponunt tibi crucem violenter quidem, at tu summa cum voluntate illam accepisti; ad hoc enim tàm sublime ministerium te Deus vocauerat, Christus ipse præparauerat, ac sua iam cruce cor tuū penetrauerat. Quanta animi tui fuit alacritas! quanta cordis lux & suauitas! Nunc primùm incipio Dominum IESVM cognoscere: ô crucis admirandam virtutem! Crucifigi Magister sancte IESV tecum volo, tecum deposco crucifigi: suscipe me benigne IESV; crucem tuam portare bonum est, at quanto melius cruci suffixum vitam pro te ponere! Ita exultabat sub cruce Christi Deo dilectus Simon Christū sequēs, atque excellenti exemplo nos omnes ex eo sancto itinere ad crucē vocabat, & ad sequendum Christum cum cruce inuitabat; sed simul qui crucem portare repudiant & Christum sequi, magna vi reprehendebat atque vituperabat. O homines infelices, repellitis crucem? Quam causam eius rei affertis? Crux dicitis amara est. Cui? Sensui nostro & carni. Igitur secundum carnem viuere vobis placet: at vita secundum carnem mors est: in ea verò morte quid est, nisi Dæmō, peccatū, infernus? Quare si crucem reijcitis, sequamini necesse est Dæmonē, peccatū, infernū. O vos miseros & miserabiles. Cōtrà verò felices vos qui crucem amatis & amplexamini; in cruce enim Christū reperietis, & meritum vitæ

Marginal notes: Matt. 10.16. — Rom. 8. — 2. Cor. 4. Col. 4. — Ro. 8

vitæ æternæ,& Paradiſum. Eſt crux triũphale vexillum aduerſum mundum, carnẽ,& Diabolum; porta ſalutis, via ad cœlũ, mater virtutum,& vitæ ſempiternæ,terror & profligatio Dæmonum, expugnatio vitiorũ, clypeus inexpugnabilis & gladius Chriſtianę militię. Sequebatur quidem IESVM multa turba populi & mulierum, ſed populus ſequebatur tantùm,mulieres etiam plangebant & lamẽtabantur licentia muliebri; quod viri, ſi quibus indigna videbãtur quæ fiebant, veriti periculum non audebant. Verè nullus fuit bone IESV, qui ſimul tecum contriſtaretur, neque qui conſolaretur; ſed confortabantur qui te perſequebantur inimici tui iniuſtè, & aperiebant ſuper te os ſuum ſicut leo rapiens & rugiens. Sed quid agebas bone IESV, in tanta deſolatione? Omnium quidem curam gerebam clemẽter, hoſtium etiam meorum; ſed mulieribus volui reſpõdere, vt ſoleo reſpicere ad humilem cordis & piam teneritatẽ, & ad ſimplicem animi libertatem; Filiæ Hieruſalem. Cur Matrem non compellaſti benigne IESV,& eius ſocias mulieres?Ad Matrem illa mala nõ pertinebant quæ eram prędicturus, nec ad pios;tamen Matrem interiùs ſemper alloquebar pijs ſpiritus viſitationib⁹; illa ſocias ſuſtentabat per me. Sed quid eſt quòd filias Hieruſalẽ prohibes ſuper te flere? Non prohibeo, ſed hortor potiùs & doceo quẽadmodùm veriùs ſuper me flere debeant; quem enim luctum de me habebant, is erat inanis, ſi ad eum conferatur qui haberi deberet. Erat enim ille fletus de me, quaſi de homine innocente & imbecilli ab inimicis oppreſſo,qui ſe liberare ab illis nõ poſſet: at ego innocens quidem eram, imbecillis verò mea voluntate, alioqui infinitæ eram potentiæ & virtutis;eram ab hoſtibus meis oppreſſus,ſed quos poteram nutu vno in infernũ dare præcipites: itaque ab illis nolui liberari, vt genus humanum è Dæmonum & peccati tyrãnide eriperem.Nõ erat igitur futurus planctus ille, ſi ibi conſiſteret, plenus; iubebam igitur ad vlteriora vt reſpiceretur, & ad iuſtiorẽ fletũ: qui habebatur, eum non inhibebam, ſed augere cohortabar & extendere. Super vos ipſas flete & filios veſtros, quemadmodum ego & fleui his ſex diebus,& nunc lugeo, & internis lachrymis, & externis ſanguineis toto corpore. Ploro autem ſuper vos, & ſuper filios veſtros peccata ſimul & pœnas; tum illud quod eſt luctuoſiſſimum,tantam paſſionis & mortis meæ acerbitatem quam pro omnibus aſſumam,tam paucis fructum eſſe allaturam.Itaque imminent vobis & filijs veſtris mala ingentia,plura tamen longè in inferno repoſita ſunt, ſi pœnitentiam non egerit gens veſtra: quæ ad omnia peccata & abominationes & ſuas & patrum ſuorũ hoc addit ſummũ malum, quòd me ex inuidia & malignitate crucifigit, ideſt per immenſum cruciatum atque ignominiam necat. En doceo vos filiæ Hieruſalem, quòd defleatis, quòd vtinã cognoſceretis, vtinam veſtra gens intelligeret,& cõuerteretur, & ſaluarem eos,& iram quæ in illos excitata eſt auerterẽ. Sed ſcio eorum obſtinationem,proptereà magis ſunt deplorandi, cum poſſint me deſiderante & auxiliũ offerente,& nolint tamen reſipiſcere:erit enim quum nullus eorum miſerebitur, quũ in infernum ego eos proijciam iuſtiſſimè.Ab illis filiabus Hieruſalem terrenæ, ad vos ſe cõuertit benignus IESVS, qui cœleſtem Hieruſalem profitemini. Audite; ne vos quidẽ ſcitis quemadmodum de mea paſſione luctum habere debeatis; nam video etiam qui lugeri debere meam paſſionem & mortem negent: pro his ego nec paſſus videbor nec mortuus, ſi quidem non pertuli lugenda. Ij meam celebrant reſurrectionẽ, & eius gloriam in ipſa paſſione,quaſi me non ſinant priùs mori quã reſurgere, volunt me moriẽte gloriari: atqui nemo mecum gloriari poteſt, niſi qui mecũ compatiatur. Ergòne triſtis erit anima mea vſq; ad mortẽ continẽter, & horũ cõtinenter gaudens & læatabunda? faciunt quidẽ hi cũ Iudęis qui me crucifixerũt;illi gaudebãt quũ me videbant crucifigi, hi tantũ gaudent quũ crucem meam cogitant, dolere nolunt. At dolebant nõ Apoſtoli & Diſcipuli ſolùm,ſed Mater mea præcipuè; dolet etiam nunc Eccleſia: deſiderabam ego qui mecum contriſtaretur, & ex alijs ferè nullum habui. Crediderũt antiqui hæretici me non verè paſſum, non verè mortuũ, ſed apparenter;hi nõ lugebant mortem meam: non ſunt vobis illi imitandi, ſed qui & veras meas paſsiones & mortẽ credũt, & verè illis mouentur & contriſtantur;vt eorum triſtitia in gaudium conuertatur,& verè ex veræ mortis ſenſu veniant in veræ reſurrectionis virtutem & gloriam agnoſcendam & corde ſuſcipiendam, vt docet vſus Eccleſiæ. At enim neque qui credunt lugendam crucem meã lugere illam omnes ſciunt; ſunt enim qui ſimiliter atque Hieroſolymitanæ

Pſ. 68. Deu.32. Pſ 68.

tantæ mulieres faciunt; dolores meos lugent, & cruciatus, & mortem; parum tamen assurgunt. Audite igitur quid in passione mea & morte simul lugeatis. Peccata vestra lugete, quæ mihi fuere causa passionis & crucis; tum quòd mea crux tam multis non solùm non profuerit, sed obfuerit etiam, eorū culpa; quum ea plenissimè ex se pro omnibus sufficerit. Colligite animo omnes meæ passionis dolores, cruciatus, contumelias, opprobria, & indignitates, ac considerate illa esse mihi Deo illata; adiungite mortem ipsam, & causam doloris conficietis immensam, & eò maiorem & viuaciorem, quòd ea omnia libentissimè non pro me, sed pro vobis patiebar. Augebunt luctum vestrum meæ passionis & mortis circunstantiæ, vbi, à quibus, propter quos, quomodo passus sim. Ad hæc animaduertite, etiamsi secundum superiorem animæ portionem libenter patiebar, inferior tamen repugnantiam sentiebat vehementem, quæ è veritate meæ humanitatis proueniebat; quod erat mihi acerrimi doloris & tristitiæ causa, & vobis esse debet; etiamsi ego illam Deo & rationi perfectissimè subijciebam. Et illud considerate, si dānati ad mortem essetis crudelissimam, Rex tamen vester vt ne vos illos cruciatus & mortem subiretis mori ipse vellet; vos ista sciretis, & contemplaremini morientē; nonne summam haberetis doloris & luctus causam? At infinito interuallo differt mors mea à morte omnium Regum, & mors temporalis vestra ab æterna, & cruciatus huius mundi, ab alterius & inferni: similiter ergo meam mortem lugete; & quandoquidem ne æquare quidem luctus vester illam similitudinem potest, lugete quòd lugere vt debetis nō possitis, de vestra culpa. Et illud scitote, vt me oportuit per passionem & mortem, ac per harum dolorem ac tristitiam & cruciatum intrare in gloriam meam, sic vos iniquissimè facturos, si reiecto luctu meæ passionis, illius gloriam tantummodo celebretis. Sua ergò tempora distinguite luctus & tristitiæ; tū gloriæ & gaudij: & fiet vt eò maior sit & solidior lætitia, si ex sensu passionis & mortis meæ illa oriatur: virtus enim gloriæ crucis est meus in cruce dolor, per quem parta est illa gloria, & crucis meæ triumphus; ad Patris mei, & meam & Spiritus sancti gloriam sempiternam.
Amen.

CRVCIFIGITVR IESVS.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XIX.

In C. imaginem adnotatiuncula. C. 127.

A. Peruenitur ad Golgotha.
B. Dabant illi vinum myrrhatum cum felle mixtum, & cum gustasset, noluit bibere.
C. Parant quatuor milites vt crucifigatur.
D. Crucifigitur.
E. Pilati iussu titulus in summa cruce præfigitur.
F. Crucifiguntur duo latrones.
G. Fit Eclipsis solis vniuersalis.

MATTH. XXVII.	MARC. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
	Et perducunt illum		
Et [a] *venerunt*			
in locum qui dicitur Golgotha, quod est Caluariæ locus.	*in Golgotha locum, quod est interpretatum Caluariæ locus.*		

MATTH.

CRVCIFIGITVR IESVS.

Matth. xxvij. Marc. xv. Luc. xxiij. Ioan. xix. 127 c



A. *Peruenitur ad Golgotha.*
B. *Dabant illi vinum myrrathum cum felle mistum, & cum gustasset, noluit bibere.*
C. *Parant quatuor milites vt crucifigatur.*
D. *Crucifigitur.*
E. *Pilati iussu titulus in summa cruce præfigitur.*
F. *Crucifiguntur duo latrones.*
G. *Fit eclipsis Solis vniuersalis.*

MATTH. XXVII.	MARC. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
& [b] dederunt ei vinũ bibere cum felle mixtum:	*& dabant ei bibere myrrhatum vinum,*		
& [b] cum gustasset, noluit bibere.	*& non accepit.*		
		Et postquã [c] venerũt in locum qui vocatur Caluariæ,	
	& crucifixerunt eum.	*ibi [d] crucifixerunt eũ,*	*vbi crucifixerunt eum,*
Tunc crucifixi sunt cũ eo duo latrones, vnus à dextris, & vnus à sinistris.	*Et cum eo [f] crucifigunt duos latrones, vnum à dextris, & aliũ à sinistris eius.*	*& latrones, vnum à dextris, & alterũ à sinistris.*	*& cum eo alios duos hinc & hinc, medium autẽ IESVM.*
	Et impleta est scriptura quæ dicit; Et cum iniquis reputatus est.		
			Scripsit autem & titulum Pilatus, & [e] posuit super crucem.
Et imposuerunt super caput eius			
	Et erat titulus causæ eius inscriptus;	*Erat autẽ & superscriptio scripta super eũ literis græcis, & latinis, & hebraicis;*	*Erat autem scriptum:*
	Rex Iudæorum.	*Hic est Rex Iudæorum.*	*IESVS Nazarenus Rex Iudæorum.*
		Erat autem ferè hora sexta, &	
A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terrã vsque ad horã nonam.	*Et facta hora sexta, [g] tenebræ factæ sunt per totam terram vsque in horã nonam.*	*tenebræ factæ sunt in vniuersam terram vsque in horam nonam; & obscuratus est sol.*	

ADNOTATIO.

A. PERueniunt tandem ad Golgotham appendicem vltimam montis Gihon, peruenientem ad portam iudiciariam à læua versus Septentrionem montis Sion. Hic monticulus erat Caluariæ locus, apud Iudæos immundus, apud omnes homines execrabilis, quòd ibi supplicium sumeretur de sontibus; qui locus esse solet ossibus & Caluarijs hominum plenus. Hunc colliculum complexus mænibus AElius Hadrianus Imperator, vrbi eius situ non mutato adiunxit. Distat verò Golgotha à domo Pilati passus communes MDCCC.LXII. Quũ eò esset peruẽtum, IESVM, quem in itinere iniurijs & contumelijs affecerant nefandis, confestim exuunt omnibus vestibus, ibi rursum plagæ & cruor renouatur; expediunt clauos & malleos; designantur quatuor sæui milites qui eum sint cruci suffixuri.

B. Erat mos, vt qui cum cruciatu erant interficiendi, ijs exhiberetur aromaticum vinum, vnde robur acciperent ad perferendos corporis animique dolores.

B. Eiusmodi vinum Christo non propinarunt homines impij, sed obtruserunt vinum pessimũ atque acerbissimum, singulari amaritudine fellis admixta & myrrhæ: gustauit quidem IESVS,

IESVS, sed bibere recusauit. Nihil omittebāt homines teterrimi quod boni IESV posset pœnā & contumeliam augere. O IESV benigne, cur gustas, cur verò non bibis? Obedio pro te impijs, qui non vrgent vt bibam, vrgent vt gustem; neque enim vlterius volui vrgeri vel facere. Gustauit enim pro omnibus mortem IESVS; Heb. 2. verè quidem sensit, verè subijt, sed dicitur ille fuisse gustus, tum quòd breui resurrexit, tū quia etiamsi ipse Christus mortuus est, tamen secundùm humanitatem tantummodò est mortuus: non enim patiebatur verbum in se, non anima secundùm superiorem portionem. Sternitur crux humi.

C. Corripitur IESVS Deus, proijcitur super crucem, duo manus vtrinque arripiunt, alij duo pedes, (nam quatuor fuerūt primarij crucifixores) extendūt ad crucem corpus eius & aptant; tres verò sæuissimi arripiunt tres clauos & totidem malleos, quartus subseruit, etiam alij; apponunt clauos palmis manuum hi, ille pedibus; qui manus tenebant, eas crudelissimè extendūt, similiter qui pedes, subseruiente quarto & alijs; vtrisque contra alteros nitentibus tanta violentia, vt omnia Christi ossa luxarent, & facerent vt emota loco dinumerari omnia possent. Hæc ita facta sunt: vel omnino luxatio illa facta est ante crucifixionem. Quæ dico horrenda Basil. in psal. 21. sūnt, vt quæ in Dei filium IESVM bonum fiāt Bernar. in serm. de Paschate. & parentur: quod autem sequitur, illud verò est quod pius animus ferre nulla ratione potest, nec lingua aut stilus, vel valet vel audet pronunciare. Cuius enim tam ferreum est cor qui Christum Deum confiteatur, corde nouerit & amet, qui ferre possit manus eius ac pedes sæuissimis clauis à teterrimis latronibus crucifigi?

D. Et tamen necessum est illam meditari immensam atrocitatem. Incutiuntur mallei clauis, atrocissimè transuerberantur manus & pedes hominis Dei, auditur longe sonitus percutientium, sanguis diuinus è quatuor vulneribus copiosè exilit ac fluit, summum dolorem sentit benignus IESVS, cuius non solùm manus ac pedes transuerberantur, sed cor diuinum acutissimo cruciatu, quod erat omni afflictione atque amaritudine plenum. Exhibe animū Christiane huic spectaculo acerbissimo, & vt præsens præsentem precare IESVM, qui hæc propter te passus est, vt hæc mysteria intimo corde sentias: fiet spero primum, vt nullo pacto illum malleorum sonitum, illos ictus, illam manuum & pedum transfixionem tua cordis cogitatio sufferre possit; deinde simul cum Christo salutares accipies clauorum ictus, & corde senties intimo: fiet nonnunquam, vt manibus ac pedibus dolores, cum acerbitate quidem, sed qui incredibili condiantur animi suauitate sentiantur, quod egregia IESV benignitate legimus contigisse.

E. Hæc cùm patrarentur, affigit lictor titulū summæ cruci altè Pilati imperio, quo titulo causam quapropter crucifixus esset IESVS voluit esse orbi manifestā: hoc fuit cur imperaret scribi literis Hebraicis, Græcis, & Latinis. Explicabatur autem illa inscriptione non tam crimen (in quo tandem perseuerarunt Iudæi, dicentes; omnis qui se Regem facit contradicit Cæsari) quàm veritas ipsa; scripsit enim ex animi sententia Pilatus; IESVS Nazarenus Rex Iudæorum: quæ veritas ipsius erat cordi infixa; Regē quidem esse IESVM, sed non ex hoc mundo: consenserat enim Pilatus vt crucifigeretur, seruiens suæ ambitioni, non propter aliquam culpā: itaq; voluit veritatē esse testatam publicè; ac verè pronunciabat quod sentiebat: & Cæsari alioqui voluit facere satis, si quis calumniaretur, & Iudæos contemnebat atque vituperabat; propterea constanter respondit, quod scripsi scripsi.

F. Crucifiguntur simul duo latrones, vt augeretur IESV ignominia, & reputaretur cum iniquis & facinorosis hominibus. Aderant ad spectaculum Principes & Seniores, atque populi infinita multitudo. Pascebant suam sæuitiā Principes & Seniores, gaudebat multitudo: crudelitatem immensam & intelligunt, & execrātur Angeli; Satan & Dæmones hinc gaudebant ex crudelitate crucifigentiū & impietate, illinc dolebant quod suam suspicarentur ita fabricari perditionem.

G. Sol tantam immanitatem ferre nō potuit in Dominum & Creatorem suum, radios suos retraxit orbi, nec voluit lucem præbere impijs hominibus: compatiuntur omnia elementa Creatori mortalia vulnera accipienti. Retraxit verò radios Sol Luna intercurrēte, & minatus est per tres horas orbi interitum. Flaccescunt & debilitantur omnes creaturæ, & tamen Iudæorum corda tetro furore inflammata, nec eclipsim, nec creaturæ totius labores animaduertunt; sed illo abutuntur, vt etiam crucifixores, intermortuo lumine, quod extinguere non solet Eclipsis. Aderant in turba populi mulieres Hierosolymitanæ plangētes; verùm longè alia erat ratio plāctus Mariæ sacrosanctæ Virginis & sociarum, tum discipulorum. Mente contemplabatur afflicta Mater configi clauis filium Deum cruci, sonitum

ſonitum etiam audiebat malleorum. Si tu ſuſtinere non potes vbi hæc ſupplicia Chriſti meditaris, quid cenſes ſenſiſſe tunc Matrem? Quid non debes tu ſentire, vbi dolores Matris mente complecteris? Quòd ſi Sancto Franciſco impreſſæ fuerunt plagæ ſimiles, manibus, pedibus, lateri, quid non credi poteſt accidiſſe Virgini Matri? & ſi externa vulnera non apparuerũt, quas hactenus filius erat paſſus contumelias & cruciatus, omnes gladij fuerunt qui eius animam pertranſibant; ſed hic omnium fuit acutiſſimus atque acerbiſſimus. Sanctæ mulieres & diſcipuli miſerabiliùs longè quàm anteà affligebantur, amariſſimis clauis corda confixi. Matrem perpetuò, vt ſecundùm ſe maximè patiebatur, ita ſecundum ſe maximo robore animi fulciebat IESVS, vt ſuſtinere poſſet quæ ſciebat abſque ſuo præſidio ſuſtineri non poſſe; in ſummo item dolore & planctu mulieres & diſcipuli auxilio Filij & Matris ſuſtentabantur. In Golgotha autem nihil prohibet quin dicamus fuiſſe Adam primum hominem ſepultum, non propter Iudæorum traditionem, ſed propter Patrum conſenſum: nam & Hieronymus idem aliquando dixit. Quamuis enim Adam. xiiij. Ioſue ad proprium nomen contrahitur, quod facit duplex articulus. הָאָדָם הַגָּדוֹל, tamen non ad Adam primum hominem contrahitur, ſed ad Arbeh. Nam hæbraicè ſic legimus קִרְיַת אַרְבַּע הָאָדָם הַגָּדוֹל בָּעֲנָקִים הוּא; quod eſt Cariath Arbech; ille homo, ille magnus inter Henakin hic fuit: non diceretur enim propriè primus homo magnus fuiſſe inter Henakin, ſed is qui pater fuit Henak, vt xv. cap. Ioſue huius dicitur Arbeh pater fuiſſe. Eundem verò fuiſſe montẽ qui fuit monſtratus Abraham ad immolãdum Iſaac, & multi Doctores tradunt, & nomen Moria, & figura illa tam præclara confirmant. Nam nomẽ Moria non ſignificat locum particularem, ſed terra dicitur Moria in Geneſi, vbi monſtratus eſt locus particularis Abrahæ, ideſt Golgotha; vt Gen. 22. in eadem item terra Moria Dauidi area Areuna, in qua templum ædificauit Salomon: itaque totũ montem Sion licet credere fuiſſe terram Moria, 2. par. 3. in qua diuerſis locis fuerunt multa myſteria celebrata. Eſt autem Moria terra prouiſionis, doctrinæ, myrrhæ, timoris ſiue latriæ. Prouiſionis quidem רָאָה, vnde nominatus eſt locus; Dominus prouidebit, & prouidebitur victima. Doctrinæ יָרָה, quod ex Syon vel Moria exiuit lex Euangelij æterni, primùm è cruce IESV, deinde è Spiritu ſancto miſſo in diſcipulos, & à templo, vt ex figura totius Euangelij. Myrrhæ מוֹר propter paſſionem Chriſti & ſepulturam, vt expoſuerunt Magi Reges. Timoris, ſiue reuerentiæ à יָרֵא quod verus Dei timor & cultus ibi fuerit, vt in figura primùm dein ibidem traditus eſt in ſpiritu & veritate.

Quod verò non in ſublime leuata cruce crucifixus ſit Chriſtus, ſed humi proiecta, id video deuotos meditatores ſequi, & eſſe vſum imaginũ, nec Catholici ſcriptores neoterici audent negare, nec ex antiquis contrarium clarè elicitur: atque adeò Cyrillus & Leo illud ſignificare videntur apertiùs; etiam ex recentioribus Anſelmus cap. 12 & Bernardus. Certè locus Ioannis; & ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad me ipſum, fauet huic traditioni: nam leuatio Crucifixi, illa fuit vera exaltatio & plena; ex crucifixo enim prouenit vis trahendi: alioqui cur additur à terra? quod bis antè quum dixiſſet de exaltatione Ioannes, non adiecerat, niſi quòd illic crucis paſſionẽ ſignificet, hic è terra vſque inchoatã. Breuiter piè hæc meditamur, non aſtruimus dogma.

MEDITATIO.

VEntum tandem eſt ad Golgotham, hoc eſt in Caluariæ locum; quẽ locum, quũ alioqui eſſet ſacer, contaminauerant vel Iudæi, vel Romani, vel vtrique, & deſtinarant ſupplicijs nocentium exercendis. Itaque erat ille locus caluarijs, oſſibus, fœtore, ſpurcitijs plenus, & omnibus hominibus abominabilis. Huc te adduxerunt ſancte IESV: vt verò nõ exhorruiſti à Dæmone portari per aërem ſublimis, & ab impijs & impuratis hominib⁹ crucifigi, ita nec in loco cõtaminato: veneras enim non ſolum vt hæc patereris, ſed ſimul vt peccata portares omnium, quibus nihil eſt fœdius, nihil peius. Simul hæ indignitates & contumeliæ ſummam gloriam tibi afferebãt; ita enim non ſolum patris voluntatem cum immenſa humilitate adimplebas, ſed Dæmones omnes ſuperabas, & vniuerſis hominibus ſalutem conficiebas & vitam, ſimul Caluariæ locum glorioſum efficiebas: qua in re, vt ſemper facis, Satanæ, & omnibus præuaricatoribus ſpiritibus illudebas. Sciebat Dæmon locum illum eſſe, vbi Abraham voluit ex Dei obedientia filium Iſaac immolare, & immo- Gen. 22.

lauit quidem illum in ariete; nouerat ibi sepultum fuisse Adam; curauerat propterea de sua malitia, vt fieret ille locus infamis & execrabilis; & nunc probabat vehementer vt ibi crucifigeretur I E S V S, quo fieret eius mors abominanda: contrà verò tu magne I E S V, illam abominationẽ assumpsisti,& fecisti caluariam omni splendore & gloria excellentẽ. Deuentum est ad montem Golgotha & Morian, hoc est diuinæ illius prouisionis; prouiderat enim Deus illic filium suum Deũ immolatum iri: peruentum est ad montẽ Myrrhæ, idest ad amaritudinẽ aromaticam passionis & sepulturæ Christi: ventum ad locum Cant. 4. doctrinæ, vnde è cruce & viuens, & moriens, & mortuus quasi è cœlesti cathedra docuit filius Dei mundum vniuersum viam salutis & vitæ sempiternæ, & timorem salutarem vniuersis mortalibus incussit, & cultum Dei indixit perfectum. Recipite hæc mysteria, imprimite cordi vestro filiæ Sion, aperite illis intimum & tenerrimum locum. En adest vobis crux Christi, en iam cruci affigendus est I E S V S, cordis vestri amor vnicus, salus vestra, & vita sempiterna. Furiosè fiebant omnia & diabolicè ab impurissimis latronibus; nec Satan quiescebat; nam etiamsi noluisset iam I E S V M crucifigi, tamen cùm id impedire non posset, suggerebat atrocissima quæque crucifixoribus. Contemplamini animæ deuotæ, atrocitatem singularem. Erat positum in more, vt qui cum cruciatu publica authoritate essent supplicio afficiendi, ijs daretur vinum aromaticum, cuius potu recreati leuius sentirent cruciatum. Humanitatem hanc conuertunt in sæuam inhumanitatem homines impij. Ne demus isti nebuloni nefario vinum pretiosum, illud etiam ebibamus si paratum est, conficiamus illi aliud poculum ipso dignius, è vino quidẽ, sed acetoso; addamus myrrham acrem & amarã, etiam fellis singularem amaritudinem & malitiam adijciamus, quæ omnia corrumpat si quid sit in illis boni: hoc horribile poculum admouent ori I E S V. O adorandam boni I E S V mansuetudinem & patientiam: sciebat, ac etiam videbat quæ fiebant, & tamẽ gustat; vt nullus esset sensus quo non assumeret pro nostra salute passionem. Nã tactus acerbissimè vulneribus affligebatur, & ad mortẽ vsque erat affligendus, visus conspectu tam crudelium & actionum & hominum, auditus tot & tam immanium iniuriarum & opprobriorum auditione, olfactus carceris nocturni fœditate, & Golgothæ spurcitijs, & (quæ erat singularis narium eius offensio) fœtore anhelitus hominum spurcissimorum. Additur tandem gustus acerbitas, vt deesset nihil quod posset pœnam filij Dei inferre sensibus, & verè esset homo dolorum. Complebatur autem verbum Dei; per has enim passiones non solùm per mortem, lãguores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Habuit quidem Christus purissimos omnes sensus ac perfectissimos; habemus nos cõtaminatos & imperfectos: nõ assumpsit Christus huiusmodi imperfectiones, sed sensuum acerbas pœnas, vt illorum languoribus mederetur per afflictiones suas, & nostras cõtaminationes expelleret. Ad medicamen igitur nostrorum sensuum, per quas portas mors in animam intrare solet, adhibeamus sensuum Christi amarissimos dolores; & quemadmodum ille hæc pertulit vt nostri sanarẽtur sensus, ita erit nobis excellens hoc remedium, si meditatione, & spirituali applicatione ad sanandos nostros sensus illud adhibeamus: sanabuntur enim continenter, nisi nostra impediat ignauia; sanati tandem erunt in iustorum retributione. Interim non nocebunt eorum impetus, quin potius erunt nobis occasio fortiter pugnandi, & gloriosè vincendi. Sed cur gustatam potionem noluisti bibere sancte I E S V? Minimam passionis meæ particulam volui ostendere esse satis potuisse ad redimendum humanum genus; nam illo gustu abundè satisfiebat pro omnium mortaliũ peccatis; erat autem ille gustus passio Dei hominis. Ceterùm nolui bibere: cum enim circũstaret infinita multitudo, & quæ fiebant videret, ne me putaret bibere aromaticum, & simul existimaret ad cruciatuum meorum leuationem accipere, quorum neutrum erat, sapientissimè recusaui bibere, ne meo facto falsas opiniones hominum confirmarem. Simul vobis salutarem doctrinam dabã, si quid vobis propinent impuritatis sensus vestri, vbi primùm amaritudinem illam sentitis, constanter esse reijciendam, nec in animũ & voluntatem traijciendam, vnde fieri læthalis possit. Gustasti magne I E S V, pestiferã potionem, id enim statim factum esse in Golgotha significant tui Euangelistæ; sed exuerunt te tamen vestes tuas: (nudus enim pependisti pro nobis in cruce, quum bis exutus & rursum indutus fuisses) nunc tertiùm spoliaris à barbaris

barbaris militibus, illis vestibus non amplius induendus, sed cœlestibus gloriæ. At quam trux fuit hæc expoliatio! nihil enim iam tibi parcebant, quem viuum tandem ad patibulū videbant esse perductum. Summa igitur non solùm cum contumelia, sed cum violentia & sæuitia exuunt, & sanguine conglutinatam vulneribus tuis vestem inconsutilem euellūt; non sensim (vt quoad eius fieri posset minimum læderent) sed concisè extrahunt, vt renouarentur vulnera tua miserabiliter afflicte IESV. Iam verò quàm inclementer per coronam spineam tunicam extrahunt, non solùm nihil vel respicientes vel curātes nè spinis hærens corona moueretur, & cruciatum vulneribus afferret; sed id ipsum malitiosè procurant & crudeliter. Itaque commota corona violēter, necesse erat omnia vulnera capitis acerbissimè renouari; vt in vilissimo & abiectissimo homine omnia & quærebantur, & edebantur exempla crudelitatis. Parabatur intereà crux, claui, mallei, designabantur crucifixores, qui essent singulari atrocitate, parabatur titulus summæ cruci ex imperio Pilati repugnantibus Iudæis affigendus. Heū calamitosam rerum faciem & luctuosam! Et fiebant hæc quidem in oculis māsueti agni IESV, & contra eum fiebāt, & iam quasi in ipsis crucifigebatur. Illud considera piè meditator: illi sunt claui quibus configetur pro te IESVS, animæ tuæ lumen cœleste, illa crux cui affigetur, illi carnifices qui affigēt. Imminēt hæc Christo, imminent cordi tuo, & animi tui visceribus. Iam distendent in crucem Deum meum, iā arripiēt man⁹ hi, ille pedes, iā trāsfigent, iam cruci affigent. Heū metum! heu dolorē! Sed antequā ad rē ipsam venias, cōtemplare crucis titulum, & cordi imprime quis sit quē videbis statim crucifigi. En titulū;

HIC EST IESVS NAZARENVS REX IVDAEORVM.

Hic est qui Moysi dixit; Ego sum qui sum, cuius est nomen יהוה tetragammaton, Dominus in æternum, & memoriale in generatione & generationem. Hic Deus, hic Dominus Deus, qui creauit cœlum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt; Deus enim omnia creauit, cuius eadem substantia & esse, eadem potentia & virtus Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Hic est qui omnes Angelos creauit, atque ijs qui seruauerunt suum principatum & domicilium dedit vitam sempiternam, alijs æternā mortē inflixit. Hic qui vniuersā creaturā conseruat & gubernat ab initio. Hic est qui in tēporū plenitudine factus est homo, ex immaculata Virgine carnē sumēs, & nostras infirmitates; vt pro hominū peccatis Deo satisfaceret factus pro nobis peccatum, hoc est hostia pro peccato. *1. Cor. 5.* Hic est ille qui cum acceperit tēpus, iustitias iudicabit, & horrendum illud iudicium diuina virtute & maiestate exercebit, in quo hi accipient de eius manu diadema gloriç sempiternç, illi in infernum proijcientur, in ignem æternum cum Diabolo & ei⁹ Angelis. *Psal. 74.* Hic est qui verba vitæ æternæ orbi euangelizauit, Euangelium infinitis miraculis confirmauit; *Io. 6.* IESVS Saluator sempiternus, & salus æterna mortaliū: qui cum sit Dei Patris Filius consubstantialis, & vitā eādē habeat in ipso & immortalitatē, eādem nobis cōmunicauit inenarrabili mysterio, & beneficio immēso. Itaque cum salutem & vitā per peccatum amisissemus, ac rei mortis æternæ essemus coram Deo, morte & malis omnibus profligatis, nobis vitam & salutē sempiternā promeruit. Vt verò esset hoc meritum & salus preciosior, & exēpli diuinioris, voluit illā nobis comparare bona summa, per ea quæ in hac mortalitate habentur summa mala, paupertatē, ignominiam, dolores, cruciatus, mortem: ita enim facta est eius salus gloriosior atque potentior. His tu cōiunge meditator piè spirit⁹ tui sensum: hic enim est IESVS cordis tui amor, cordis tui lux & suauitas, cordis tui salus, & vita, & iustitia sempiterna, & sanctificatio. *1. Cor. 1.* Hic te erudit diuinitùs, tibi dat robur cæleste, hic à te excludit timoris imperfectiones, conciliat timoris puritatem & perfectionem. Hic dat tibi lætam pacē, fructus spiritus & dona IESVS in te generat. Hic te ad perfectionem beatitudinum leuat, in IESV recipis & habes omne bonū, frueris omni bono: sit hoc nomē superbenedictum in sçcula. Nazarenus, hoc est germē & flos sanctus, innocēs, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælo factus; *Hebr. 7.* custos & corona, gloria Angelorum & nostra, ex quo bonum germen floret in gloriam sempiternam. Hic sanctitas infinita, puritas immensa, splēdor æternus; *Sap. 7.* qui quā Deus à tota creatura cum esset in æternitate segregatus, *Hebr. 1.* & excelsior cęlis omnibus, *Hebr. 7.* ad nos descēdēs, sibi nostrā humanitatē ita copulauit, ita nobilitauit, vt homo ille fieret cælis omnibus excelsior dignitate & potētia, gloria & diuinitate. Rex. Hic est Deus viuens, & Rex sempiternus; ipse est Rex gloriç,

ipse terribilis, Rex magnus super omnē terrā; ipse Rex Regū, & Dominus dominantiū. Ipsum cōstituit Pater æternū Regē super Sion mōtē sanctum eius, ad prædicandū secretū illud legis Dei magnū: ipse omnē creaturarum ordinē gubernat & regit, rationalē verò creaturā Angelos & homines præcipua beneuolētia atq; prouidētia. Nā Angelis præterquā quòd dat gloriā sempiternā, ipse eorū purgationes, illuminationes, & vniones diuinè administrat, purgat eorū intellectum & illuminat, quū è diuitijs suæ diuinitatis, vel etiā humanitatis multa illis reuelat, multa clara facit & aperta, quæ illis antea nō erant; tū volūtatē perficit excellēti ex his cōparata perfectione, & ad diuinitatē volūtatis vnione: hæc verò & per se gerit, & per superiorū Angelorū in inferiores Angelos ministeriū. Porrò autē similiter hierarchiā suā in Ecclesiā exercet, & hierarchicas actiones in Ecclesiæ principes & ministros, vnde totū eius corpus gubernatur & regitur; ipse enim est caput, cuius virtute atque influxu per Spiritum sanctū totū Ecclesiæ corpus, vt est diuina armonia coagmentatum & compactum, ita augmentum accipit in diuinā ædificationē & charitatē, accepta spiritus subministratione per mutuā membrorū cōiunctionē, & donorū mēsuram. Hic Rex inuexit in Orbē terrarū Regnū Cœlorū, & illud animis nostris inserit magna virtute, in qua exultamus in iubilo & splendore gloriæ Regni cœlestis, & illius in nos redundātia & participatione in Christo & donis eius. In quo regno, & cœlesti eius potentia conculcamus Dæmones, vitia euitamus & cōpescimus, cœlestē Dei virtutē exercemus in virtutū & donorū fulgoribus diuinis per excelsum hūc Regē Iudæorū. Eorū qui nomē Dei & IESV nouerunt, qui illud cōfitentur, qui illi cōfitentur, illud laudant & adorāt, in illo exultāt, in illud credūt & spem suā collocant, amant illud ex toto corde & mēte, ex anima tota & viribus, simul operibus confitētur & exaltāt; nec similes sunt Iudæorum, qui Christū crucifixerunt; hi enim ore Deū confitebātur, factis nefarijs blasphemabant: nō est horū Iudæorū vel cōfitētiū Rex Christus, sed Satā, qui est Rex super omnes filios superbiæ. Hic est IESVS Nazarenus Rex Iudæorū. Accurrite Angeli, attendite ex limbo sancti patres; aduertāt cœli, terra, omnia elementa, & creaturæ vniuersæ. Venite, adeste filiæ Siō ad spectaculū, quod horrore, & crudelitate, & indignitate, & cōtumelia superat reliqua omnia quæ sunt, fuerunt, esse possunt: quod omnes Dæmones, omnes homines patrare nō potuissent, ac ne cogitare quidē, nisi Deus ipse filiū suū tradere in crucē voluisset, & illic suæ misericordiæ sublimitatē cōstituere. En arripitur IESVS, Deus homo, prosternitur super horridā crucē nudus, toto corpore atrocissimè vulneratus, spinis acerbissimis coronatus, tot horarū ab horto vsque tot afflictionibus debilitatus; sed plusquam hæroica virtute & viribus constans ad crucē perferendā: ad crucē deinde extenditur, & tāta quidē violētia extēditur & atrocitate, vt facillimū fuerit ossa eius omnia dinumerare. Itaque cōnexiones ossiū quę per neruos fiunt diuulsæ atque luxatæ sunt, vnde necessum erat summum dolorē prouenire. O inuētionem plusquam diabolicam! Exterius iam nihil erat vbi sæuirent impij ante crucifixionem, interius nunc in neruos suam intendunt atrocitatem. Extendamus malefici corpus vi quanta poterimus maxima, ita fiet vt in omnibus neruis durissimè crucietur, & viribus deficiatur quibus adhuc vigere videtur sceleratus, & fiant illi durioris crucis acerbitates. O immensam immanitatem! ô patientiam benigni IESV & fortitudinem infinitam! Excedebat hic cruciatus superiores omnes, quorum similes quidem permisit Deus Satanæ in Iob, sed hunc non permisit. Tu igitur & plagis Iob antecedis, & hoc cruciatu lōgè superas magne IESV, vt verè pro te scriptum sit; O vos omnes qui transitis per viā, attēdite, & videte si est dolor sicut dolor meus. Fluxa facta sunt mea mēbra, dispersis ossibus & dissiparis neruorū extensione & cruciatu. Deinde nō est sanitas in carne mea à facie irę tuæ, quā cōtra peccatores homines cōceperam exerces in me Pater sancte; neq; pax ossibus meis à facie peccatorū meorū, pro quibus tāquā meis patior. Pacē quidē ossa mea habuerūt & colligationē antea, nūc verò ita crudeliter extēsis omnibus mēbris, nullus est sanus cōsensus, vel integra colligatio inter ossa mea. Dissipētur ô meditator piè, omnia ossa animæ tuæ, omnis virtus tua cōtabescat quū hęc vides. Sed habes tamen, vnde leuiùs ea ferre possis, si cogites virtutes animę tuę per peccata tua dispersas hoc Christi cruciatu reparari, atq; in suū concentū redire. Verùm vnde leuare videris posse dolorē, inde auges vehemētiùs: quod enim cor sufferat tantū cruciatum

à Deo

Marginalia: Hier. 10. Ps. 23. Ps. 46. Apoc. 7. & 19. Psal. 2. Eph 4. Deut. 6. Tit. 1. Ioh. 14. B... Ps... Ben... Se... Pa... Thr. cap. Ps. Ps.

à Deo sustineri, vt suæ infirmitates curentur? præsertim quum tāta sit in nobis socordia, vt his præsidijs frequēter vel abutamur, vel illa negligamus. In tanto cruciatu quū esset Dominus gloriæ IESVS, atrocissimis (quod animus dicere refugit) clauis est cruci affixus à nefarijs hominibus. Audite Angeli malleorum sonum crudelē, audite è Limbo Patres, audite cœli, & creaturæ omnes: at audire tamen refugitis præ vestro dolore & gemitu, cōpatiētes Creatori qui crucifigitur, quod nos in vobis sentimus. Penetrauit ille malleorū sonitus truculentus cœlum, infernum, omnē creaturā; Angeli amarè flebant suo fletu, obstupescebāt cœli, & desolabātur vehemēter, lugebat, & elanguescebat terra. Verùm sol apertiùs testatus est suum luctum, huic luna subseruiuit; neq; enim sustinuerunt mundi luminaria tātum nefas aspicere, vel tā horrendo & impio spectaculo suum lumen cōmunicare. Quò discedis luna? Nolo lucem à Sole recipere, quā possim in Orbem spargere; neque ferre possum solē suā orbi terrarū impartiri: subibo solis faciē contrà mei motus vel officij naturā; itaque ne ipse quidē poterit ad homines lumē suum emittere: ita vult Deus crucifixus. Excurrit ad solē, eripit illi radios; quod officium cupidè accepit Sol, tantā immanitatē exhorrens. Fit Eclipsis horrēda, & tenebræ super terram, horribilior in mentibus Iudæorum & Romanorum obtenebratio. Vide cæca obstinatio quid faciat lugente vniuersa creatura; Romani ac Iudæi in ipsis Eclipsis tenebris nō deserunt tamē suā crudelitatē, neque animaduertunt naturā ipsam cōmotam atrociter ipsis minari. At bone IESV, ad eum luctum quum moueres tuā creaturam, quis erat sensus animi tui & corporis? Primùm Patri perfectè obediebā, dabā mansuetissimè manus & pedes crucifigentibus, sentiebā dolorē maximum, supra quàm explicari à vobis possit vel intelligi, & ad primā transfixionē exhorruit corpus totum, & renouatus omnium vulnerū est sensus & neruorum. Nō solum autē acerbissimus erat cruciatus meus, quod membra sunt mihi clauis transfixa, vbi propter concursum neruorum frequentē est acutissimus sensus, sed propter intentā affixionē, quæ faciebat vt illa ossium luxatio, & neruorum sæua extensio in intensione sua perseueraret, & longissimo cruciatu. Itaque cum nō esset sanitas in carne mea, nec ossibus vel neruis meis pax, affixio manuum mearum & pedum illas pœnas suo cruciatu augebat crudeliter. Adhæc illæ manuum & pedū plagæ erant non solùm per se crudeles, verùm mortiferæ etiā, quòd in cruce essent, hoc est quæ morte essent cum diuturno cruciatu mihi allaturæ: erant simul immensi mei dolores interni, configebatur mihi cor meum; omnes vires internæ, omnes mei intellectus & voluntatis operationes, quâ corpus, quâ creata respiciebā, simul mecum crucifixa sunt; ad omnia pertingebat dolor, afflictio, ignominia: sola erat diuinitas quæ illa nec patiebatur nec pati poterat: erat quidem vnita humanitati, quæ ista patiebatur, & propterea verè dicebatur crucifigi & pati Deus, quia vera erat humanitatis & verbi vnio: similiter verò nihil patiebatur anima mea secundum superiorem portionem, quæ erat beata. At hæc tantum aberat vt meum dolorem & pœnam minuerent, vt etiam augerent: quum enim sensum humanitatis non leuarent, nobilitarent autem humanitatis dignitatem & perfectionē, proueniebant dolores acriores incomparabiliter & acerbiores. O res immensas! O pelagus infiniti doloris & mysteriorum! O fontem lachrymarum & dolorum! Quis hæc animo capere potest, aut ferre? quis luctus non stupet? quæ verba non fiunt muta? Video anima mea omnia te deficere, si intellectu velis agere, si verbis; ad cor tibi accurrendum, ibi sentienda Christi ad crucem extensio, ibi primùm dissoluatur cor tuum, cordis ossa & nerui dissipentur, & si quid virium est affligatur. Ita afflictum cor tuum sentiat prius adesse crucifixores Christi, arripere clauos & malleos, clauos incutere in manus & pedes Christi, & simul in cor tuū. Ibi deficiat in plagis Christi cor tuum, anima tua, omnes tuæ potentiæ omnes sensus sint crucifixi. Hic dolor de Christo qui crucifigitur suscipiatur, & è crucifixo conuertatur ad peccata tua: hîc, non alibi melius illorum cognitionem accipies; Christum enim cum tanto cruciatu atque acerbitate oportuit crucifigi, vt pro illis Deo satisfaceret. At sumus aridi, sumus insensati, oculos mentis habemus malè fascinatos; ante nostros oculos proscriptus est Deus, & *Gal.3.* in nobis crucifixus, & non sentimus, non *Rom.6.* mouemur, non crucifigimus simul cum *Colos.3.* Christo veterem hominem, quem ille secū cruci suffixit, nō meum solum, sed omniū.

Et quidem cum Christo mundus vniuersus est crucifixus; quid enim fuit crux Christi nisi pœna mundi, ignominia, conculcatio, victoria? Crucifixus est nobis mundus, quare in nobis nihil habet, in nos nihil audet, nihil potest, necessum tamen est vt nos mũdo crucifigamur. Crucifixũ est cum Christo quicquid Deo displicebat in mundo, & mihi quidem illud crucifixum est; propter me enim illa assumpta est à Christo pœna & mors. Coniunctũ igitur est vt simul ego crucifigar sensu, crucis imitatione & meditatione, vt nihil mundus reperiat in me, quod non sit crucifixum & mortuum in cruce cum Christo. O Christe bone & magne, sensum & vim tuæ crucifixionis & crucis imprime in cor meum, intimam, viuam, acrem, efficacem; vt in cruce, & ex cruce tua vitam accipiam sempiternam. Amen.

ERIGITVR CRVX.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XIX.

In cj. imaginem adnotatiuncula. cj. 128.

A. Foramen paratum ad crucem defigendam.
B. Varijs artibus erigitur crux, statuitur, & firmatur.
C. Varia facies circumstantium dum erigeretur & statueretur crux, cum summo dolore IESV.

ADNOTATIO.

A. PAratum prius est foramen quo crux iniecta sustetaretur, vel quod erat alijs crucibus præparatũ, id expurgatum est & expeditũ.

B. Acerbissimum dolorem sustinebat IESVS è tribus clauis, non cessabant è totius corporis vulneribus dolores; succedit tamen longè durissimus atque acerbissimus cruciatus. Incipiunt leuare crucem, vt in foramen statuant; illinc contis & furcis attollunt: hinc contra funibus trahunt, incumbunt omnes in opus crudelissimum: quod cum faciant, incipit vulneribus manuũ pedumq; niti bonus IESVS cum acerbissimo cruciatu, quem augebat neruorum frequens qui fit in manus & pedes concursus. Quò magis leuatur crux, eò magis augentur dolores, maior fit sanguinis effusio: Fiebant autem crucis succussiones, siue quod res ita ferret, siue carnificum crudeli insultatione, quum conantur, trahunt, distrahunt, impellunt, tollunt crucem homines truculentissimi; vnde noui cruciatus bono IESV incutiebantur identidem, simul toto corpore ex illa violentia vulnera recrudescebant. Statuitur tandem & firmatur crux, & totus è solis vulneribus pẽdet Christus. Figuntur simul ab alijs duorum crucifixorum latronum cruces hinc inde, in turpissimam IESV ignominiam. Ventum est iam ad summum & vltimum Christi dolorem; nihil enim licuit amplius impijs in corpus IESV, nisi quòd obtulerunt acetum sitienti: sed hic dolor postremus sæuissimas accessiones accepit continenter tribus horis, & paulatim mortem attulit IESV. O Christe IESV benigne, Deus immensæ maiestatis, atque infinitæ potẽtiæ, quo pacto potuerũt te tres claui cruci astringere? Non poterant claui, non vniuersæ creaturæ omnis potentia, potuit meus amor in mortales, mea obedientia in Patrem. Sed quomodo potes tãtum cruciatum perferre? erat meũ corpus, & tota ratio humanitatis perfectissima, atque fortissimæ vires & animi & corporis, longè quàm aliorum hominum excellentiores; ita supra omnium hominum facultatem & patrare fortia poteram & pati.

C. Vbi incepit crux attolli & conspici, ibi verò clamor attolli cœptus est omnium confusissimus, gaudentium, insultantium, blasphemantium, flentium, compatientium, mirantium, obseruantium: fluctuat clamor, & crux vario conatu & euentu erigitur, donec hac stabilita, ille aliqua ex parte resedit. Verùm longè diuersum clamorem & commiserationẽ Maria Virgo edidit, & quæ cum illa astabant piæ mulieres, & discipuli: primùm quidem stupent, deinde conspicere crucem nõ patitur cordis eorum teneritudo, tandem exclamant ex intimo cordis sensu & cruciatu; sed hæc facit Maria summa cũ maiestate, alij varia doloris significatione. Vbi primùm licuit coniecit oculos IESVS in dilectam atque

ERIGITVR CRVX. 128

Matt. xxvij. Marc. xv. Luc. xxiij. Ioan. xix. ci



A. *Foramen paratum ad crucem defigendam.*

B. *Varijs artibus erigitur crux; ſtatuitur, & firmatur.*

C. *Variæ facies circunſtantium, dum erigeretur & ſtatueretur crux cum ſummo dolore* IESV.

atque afflictam Matrem, hæc vicissim in illum: vulneratur vtriusque cor alterius doloribus vehementer; sed hoc differunt, quod Christi dolores à nullo consolationem accipiunt, sed augentur continuè, & mortem accelerant; Mariæ verò animus & vita conseruatur à filio moriente. Itaque multiplicatis animi doloribus, & corporis afflictionibus ex illis doloribus deriuatis, tamen non derelinquitur à filio, derelinquitur filius à Patre, consolatione & virtute filij Mater sustentatur. Conspicit omnes bonus IESVS, nō solùm præsentes, sed quotquot erant futuri; pro omnibus suos dolores, mortem suam offert Patri, omnium conspectu ad omnium misericordiam commouetur. Hîc autem peruenit planctus & luctus Mariæ, sociarum, atque discipulorum ad plenitudinem, vt Christi dolores: vt autem hi ad mortem vsque continuantur atque augetur, ita illorum dolores, planctus, mœstitia: verùm imitatur omnes Mariæ magnanimitatē, hæc filij.

MEDITATIO.

NOn possum cogere cor meum crucifixe IESV, vt à tua crucifixione discedam: reuocant me claui, mallei, manus tuæ & pedes, milites crucifigentes, Iudæi crucifixores. Heus claui, quis vobis tantam potentiam dedit, vt manus & pedes Dei traijceretis? quis tantam truculentiam, vt Deū tam sæuo cruciatu afficeretis? Si expalluit vt expauit tota mundi machina ad crucem Christi & mortē, cur non vos? At vos facitis vt paueat orbis; cum id facitis vnde mors Dei consequatur. Desinite duri esse aduersus vestrum Creatorem, & duriciem potius vestram, & acumen in me conuertite. Nō possunt id facere claui; non possunt non crudeles esse in Christum; ita enim vult Deus, ita Christus ipse: voluntas igitur Dei vires fecit clauis, & Christi immensa charitas. Claui non potuerunt configere Deū, nisi Deus voluisset; nos possumus non configere: vult Deus, imperat, minatur mortem æternam, vt ne configamus; & tamē configimus eheu nostris peccatis Christum ad crucem. Crudeliores igitur nos clauis, qui Christo clauos incutimus, atque adeò claui ipsi sumus; & tamen præ mentis nostræ peruersitate id nō sentimus. Audite & vos mallei; aduersus quem vestram duritiam paratis & violentiam? Contra IESVM. Erratis; si enim noluisset transfigi Christus, nulli mallei id potuissent, non creatura vniuersa: at voluit clauis configi Christus, & vt id possetis concessit. Verùm quæ erat malleorum necessitas? vt ligno affigeretur. Refugit igitur lignum clauum suscipere, præsertim sanguine Dei imbutum: hoc etiam ne refugiat lignum dat Christus, nec ipse refugit clauis ligno affigi. Illi sunt claui, illi mallei ad meum cor adhibendi, & ad illud configendum necessarij. Venite claui, sed Christi sanguine madidi, venite, transfigite cor meum, imbuite sanguine Dei, duritiē eius expurgate, acutum sensum crucifixi Christi in illud impingite. Est meum cor durum, est contumax, nō cedit clauis: adhibe tu magne IESV, tuum malleum conterentem petram, & ignem cō sumentem eius impuritatem, vt tuos clauos suscipere possit; & ita confige, vt à corde meo non auferantur in sempiternum, & fiant in hac vita mihi salutares, in cœlo gloriosi. Cōfigant timore tuo carnem meam, & sensus & potentias omnes, & cruci affigant tuæ, & suaui iugo tuo, & leui oneri; & acre desiderium & efficaciam inserant perpetuò tibi seruiendi. Nam si verba sapientum tuorum stimuli sunt, & quasi claui sanctæ IESV, in altum defixi te authore & pastore, quid non poterunt tui ipsius claui? quos stimulos non superabunt? quam profunditatem non penetrabunt? Omnipotentes sunt claui tui Domine IESV, infinitæ tuæ passiones. O Domine magne IESV, nonne manus tuæ fecerunt cœlum & terram, Angelos omnes & homines, & omnia quæ cæli ambitu continentur? nonne conseruant illæ & gubernant omnia? Tu es enim Dei Patris potētia; tu creasti omnia, & per te creauit Pater omnia; & tamē tuę sunt hæ manus quæ cruci affiguntur: tuæ igitur hæ illarum manuū sunt manus quæ omnia crearunt: illæ manus crearunt omnia, hæ restaurant, & perficiunt, & pacificant omnia, siue quæ in terris, siue quæ in cœlis sunt. O diuinas manus & potētes! Verùm heu durissimis clauis configuntur, & tamen sunt Dei manus, sunt manus illæ quæ sanitates innumeras, quæ vitam hominibus cōtulerunt, & æternam quidem omnibus Deo obtemperātibus. Sunt istæ manus, illæ tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis, Spiritus sancti, & Virginis purissimæ excellentissimo torno fabrefactæ & artificio, è diuitijs cœlestibus cōpactæ, pretiosissimis

Iere. 23. Esa. 33. Ps. 118. Eccl. 12. Esth. 13. Coloss. 1. Cant. 5.

tiosissimis annulis & excellentijs ornatissimæ. Ita factæ sunt manus tuæ magne IESV: sed nunc longè diuerso torno illas fabrefaciunt homines crudelissimi. En tornus sunt claui, annuli plagæ sunt inflictæ, aurum dolor sæuus, hyacinthi ignominia ingēs. Verùm ô sapientiā tuam & potentiā IESV, & virtutes diuinas! fiunt circuli, siue annuli manuum tuarum aurei; per eos enim immensas diuinitatis diuitias mortalibus effundis, & dona cœlestia communicas. Verè aperuisti manus tuas, & apertas semper habes, &
Ps. 194. imples omne animal, & omnia bonitate tua & benedictione. Verè instrumētum omnium instrumentorum præstantissimum sunt manus, sed tuæ, sed crucifixæ. O mysterium omni admiratione superius! Nihil gratiæ, nihil salutis, vel vitæ, vel donorum largiris, nullum saluas, nullum ad Regnum cœlorum perducis, nisi per manuum tuarum vulnera: hæc enim tua vulnera vt & pedum, attulerunt tibi mortē crucis, quæ est omnium bonorum meritum, & gratiarum omnium architectonicum instrumentum. Ex his manibus tuis crucifixis emicat splēdor virtutis & lucis: in
Aba. 3. his posuit Deus cornua & robur potētiæ suæ, & nostræ salutis & vitæ sempiternę. Ibi recōdita est fortitudo Patris tui & tua; ibi reposita nostra spes, lux nostra; sed simul noster luctus, nostra acerbitas, noster planctus; tum quod Dei nostri manus crudeliter affiguntur ligno, tum quòd propter nostra peccata (quæ ipsa claui sunt) cruci affiguntur. Transfigebantur simul diuini tui pedes sancte IESV, cōmunicabāt sibi inuicē cruciatus manus & pedes, quod faciebat neruorum cōmunio ab vno loco prodeuntium, quorum est frequēs cōcursus in manibus & pedibus. O pe-
Matt 4. & 9. des sancti & benedicti! Hi sunt pedes, quibus, & quidē nudis, ad obeundā Patris tui obediētiā totā Palestinā peragrasti, quærēs quos ad salutē æternā vocares & adduceres, seminans
Mat. 14. verbum tuum Dei doctrinā, dans sanitatē & vitam hominibus. Hi sunt quibus mare tibi se calcabile præbuit libenter, agnoscens creatoris sui pedes. Hi sunt quibus præcedebas ex-
Isa. 52. peditè Apostolos veniens Hierosolymam ad crucem, quibus obuiā Iudæ proditori & armatis ex horto prodijsti Hi sunt pedes qui & fecerunt & faciunt pulcherrimos pedes euāgelizantium pacem, euangelizantium bona. Quàm igitur sunt pulchri & perfecti tui pedes, vnde tota prouenit pulchritudo & perfectio! Cucurristi sancte IESV, viā mandato- Ps. 118.
rum Patris tui, & hominibus vt currere illam possent tuis his pedibus facultatem contulisti. Hi sunt pedes Dei, & tamen atrocissimo clauo trāsfiguntur. Existimastis vos homines væsani & furiosi, officium pedum eripere IESV, nec contenti funis vinculo, clauo affixistis cruci: at errastis belluæ; primum per transfixos pedes aperta est via diuinis Christi in homines beneficijs, quæ per hæc vulnera nobis prouenerunt; tum his vulneribus pedes nobis sunt facti, quibus ad Deum veniamus. Per hos clauos, per has plagas sumus Ephes.
corpori Christi insiti; ex his virtutem diuinā accipimus, qua nō solùm qui longè eramus propè efficiamur, sed vt pedum Christi formam induti ambulemus corā Deo, & ad per- Ps. 16.
fectionē contendamus, & in semitis Dei gressus nostri dirigantur, nec vestigia nostra moueantur; vt ambulantes in via immaculata Deo ministremus, opera quæ dedit nobis Christus, in ipsis ambulemus. Loquuntur nobis hi pedes, hæc vulnera diuina virtute & efficacia, surge, & ambula. Hæc prouenerunt ex vestra crudelitate homines impij, verùm nō intellexistis: intelligetis vbi in ærumnas vestras, & infinita mala incidetis, illos esse pedes quibus iram promouet aduersum vos Deus, illas manus quibus pugnabit cōtra vos, quādo in prædam & direptionē Dæmonibus dabimini; ab his pedibus extrudemini in horrendum inferni baratrum. Pedes Dei habes anima mea in corde tuo cruci cōfixos; habes manus Dei, habes quatuor flumina misericordiæ Dei omnipotentis illinc ad te influētia, ex fonte inexhausto passionis & crucis Christi. Hæ sunt plagæ quæ Christo mortem adferunt, hæ simul peccatis mortem adferut. Vide ne sinas è corde tuo superefflucre hanc diuinitatis virtutē; in illis enim est salus tua & vita. Contra verò, quatuor illa sunt cor- Zac. 1.
nua, quæ ventilabunt & dispergent animæ tuæ & cordis omnem substantiam, & pacem, & salutem, si negligas. O truculentos milites, audetis vos Deum crucifigere? At nesciebamus. Nescientes tamē Deum cruci affigebatis: & tamē sciebatis hominē esse iustum; iustum igitur hominē crucifixistis è vestra cōsciētia. At eramus Pilati milites, qui sic imperabat fieri. Per aliquos, nō per vos: vestra igitur voluntate illud facinus horrendum perpetrastis; eò scelerati magis, & magis detestabiles. Exhorruit sol ad vestram truculentiam

tiā & luna; Quid? vos nō expauistis, non exhorruistis? cum malleos in clauos incuteretis, nō contremuerunt manus vestræ & ossa, non est cor vestrum emortuum? Quòd si nihil horum sentiebatis, homines non fuistis sed feræ, & feris magis insensati. Absque dubitatione pessimos oportuit vos fuisse homines & profligatissimos, per quos Dei prouidentia permiserit Deum hominē crucifigi.
In quē putastis vos fuisse crudeles? Ecce ille idē venit in nubibus; venit in potestate magna & maiestate: ecce venit in sanctis millibus suis facere iudicium cōtra omnes impios, de omnibus operibus impietatis eorum quibus impiè egerunt, & de omnibus duris quæ loquuti sunt cōtra eū peccatores impij. Omnes quidē designantur impij, sed vos præcipuè, qui nō solum loquuti estis cōtra vniuersorum iudicē Christum dura, sed fecistis durissima. Omnes desīgnātur; videbit enim eū omnis oculus, nominatim verò vos qui eum pupugistis & transfixistis. At vestram Iudæi crucifixores nefarij impietatē quis possit exponere? quæ tāta fuit, tāta ingratitudo & animorum peruersitas, tanta malitia & inuidia, tanta obstinatio, vt humana fides omnis lōgè superetur, & exēpla omnia. Videte beneficia homines pessimi, quæ vobis contulit Deus: aspicite cōtra quæ vos in Deum maleficia retulistis. Ille initio ex vestra gēte cōstituit carnē sumere, & esse homo Iudæus; vos semper fecistis vnde nollet è vobis illam assumere, semper fuistis mali, peruersi, rebelles: ille tamē vicit semper vestrā maliciā sua benignitate, fide, & veritate. Corruperant ante diluuium fere omnes homines viā suā, conseruauit tamē semen vestrum Deus per Noë & arcā: cōtaminatus est mundus postea Idololatria, dedit Deus Abrahā, per quē ab impio cultu liberaremini, & Patriarchas: periclitatis fame, dedit vobis Iosephum saluatorē: quod cum fecit, vicit vestrum pessimum flagitium suo in vos beneficio singulari. Ad vestrā internecionē conuiuauerat Pharao, misit ad vos Moysen, quem vos repuleratis, qui eduxit vos de AEgypto per signa & ostēta ingentia, & internecionem exercitus vniuersi AEgyptiorum. Qua in re illud etiā magnum accepistis beneficium, vt à consuetudine & cultu impio AEgyptiorum abstraheremini. In deserto quoties fuistis rebelles, & inobedientes, & idololatræ? Quare propter iniquitates vestras voluit vos delere Deus; sed vicit suā iustitiā per suā misericordiam. Aluit vos sua manu & vestiuit, & habitauit inter vos, introduxit in terram suæ promissionis. In ea quoties Deum offendistis? quoties ab eius cultu ad Dæmones recessistis? quam sæpe vt deleret vos cōmeriti estis? sed tamē identidē per iudices eripuit vos de malis vestris. Petijstis Regē cōtra Dei voluntatē, id etiam vobis cōdonauit, & per Dauid vos recreauit, per Salomonē exaltauit, etiāsi deprauatus hic fuerit per mulieres. Post hunc decē tribus idololatriā secutæ, cum Rege suo sunt deletæ: Rex verò Iuda cuius Regno indulgebat Deus, quàm sæpe fuit idololatra? Misit ad vos subinde Deus Prophetas, hos persecuti estis, & interfecistis eos qui prænūciabāt de aduentu iusti. Cum autē pugnaretis cōtra Deū vestris sceleribus sēper, Iudā etiā ipsum sæpe affixit, dein deleuit etiā cum vrbe & Tēplo per Nabuchodonosor. Verum vt pater semper vobiscum egit, castigauit miserius vestri, vt emēdaret. Et hoc fuit insigne Dei pietatis in vos; decem tribus destituit, reliquas omnes nationes despexit, vos nunquam dereliquit: itaque post annos septuaginta eduxit in Iudæā, dedit vobis Principes, ædificauit templum & vrbē. Ab Amā & edictis crudelibus Assueri vos liberauit, pacatum vobis fecit Alexandrū Macedonē, eripuit ab Antiocho, sub quo lōgè plurimi legē abnegastis; respirastis tamē sub Machabæis: sed ita tamē vt nullum Prophetam dederit vobis Deus post Malachiam, nisi Reges paucos permisit, & eos è Machabæis. Erāt eo tēpore ingentia vestra peccata, quare Deus acriùs vos puniuit, dans gentē vestrā in manus Romanorum, & per hos in Idumæorum antiquorum hostium, in Herodis & filiorū. Permisit in vobis sectas in lege, Sacerdotij electionē corrumpi; nō tamē permisit tunc in vobis idololatriā, quod fuit excellens Dei in vos beneficium; ita coniectis in extremas calamitates lumē veritatis Deus reliquit quod sequeremini vt Meschiā reciperetis, quē clamabāt iā omnia esse proximum vel venisse. At vos hùc maiorē attulistis animorum peruersitatē: recēs natum Christum, quē per tot signa, per tot scripturas potuistis agnoscere, tamen statim voluistis etiā vos, nō solum Herodes interficere. Deinde duodecimo Christi anno potuistis illum cognoscere, nō cognouistis tamen. Adhæc dubiū esse non potest Christum orasse pro vobis, & magnos fuisse gratiæ impulsus in vos, & tamē semper spiritui san-

Marginal notes: 1. Reg. 8. · 3. Reg. 11. · Act. 7. · August. tom. 9. lib. 1. de Symb. ad Catechu. cap. 5. & lib. 3. c. 4. · Hiero. in Matth. · Act. 7.

mi sancto restitistis. Incepit Regnũ cœlorum prædicare Christus, ibi verò aduersum vestrũ Meschiã & Deũ exarsistis sæua inuidia, & animi peruersitate, & malitia, & odio; nec vnquã desijstis, donec repugnãte Præside Romano cruci affigi Dominũ gloriæ furiosè & minaciter peruicistis. Quid ad hæc omnia dicetis côsceleiati Iudæi crucifixores ? (nãm milites quidẽ nunquã crucifixissent IESVM, vel cocessisset Pilatus nisi per vos) Vos, vos crucifixistis Meschiã, quẽ toties antea voluistis interficere. Sed quid in illis omnibus vidistis quod nõ à summa Dei charitate esset profectum? Summis est beneficijs prósecutus vos Deus iã inde ab Orbe cõdito per omnes ætates: tandẽ illo, propter quod alia omnia fuerunt vobis collata; sumpsit enim ex vestra gẽte carnẽ, factus est Deus homo Iudæus, dedit se ipsum vobis De⁹, infinitum, si agnouissetis, beneficiũ Vos elegit quibus primùm legis Euãgelicæ lucẽ communicaret & perfectionẽ. Addidit prædicationi æterni Euãgelij, vt gloriã eius manifestaret, & doctrinã cõfirmaret, & vestræ infirmitati mederetur, miracula omnis generis innumerabilia; sanauit vestros ægrotos, Dæmones è vestrorũ corporibus eiecit, cæcis oculorum, surdis aurium, mutis linguæ officium restituit; vitã spiritualẽ his omnibus simul largitus est; & vobis nũquã nõ obtulit, nunquã nõ ad illã & per doctrinã suã, & per miracula vocauit & cohortatus est. Quid vel ipse vel pater eius Deus boni facere vobis potuit quod nõ fecerit, quod nõ obtulerit? Et tamẽ vos omniũ mortalium pessimi, & ingratissimi, & crudelissimi illum morte turpissima affecistis; Vos Pilatum, vos milites adegistis vt Deũ crucifigerẽt, & quidẽ semper desiderãtẽ vestrã salutẽ, semper pro vobis orantẽ, in ipsis etiã mortis angustijs, è cruce ipsa. O corda nõ hominũ, sed potius ferarũ crudelium durissima! ô immanitatẽ immẽsam! ô peccatũ infinitũ! Verùm ad Christũ crucifixũ nos vocãt Iudæi ipsi furiosè vo-
Deut. 21 ciferãtes erigatur crux, suspẽdatur è ligno, vt sit planè maledictus à Deo. Hoc verò iã conabantur sæui milites; erigatur, suspendatur maleficius, pendeat è clauis suis. Conclamãt omnes simul, erigunt crucẽ summa cũ cõtumelia & cruciatu, figũt. O horrẽdũ spectaculũ, & cruciatũ supra quã explicari potest acer-
Esa. 66. bissimũ. Hãc crucẽ, hos clauos fecerũt tibi se-
Hebr. 1. dẽ homines impij: sedes tamẽ tua cælum est; Thronus enim tuus in seculum seculi apud Patrem & Spiritum sanctum in vnitate diuinitatis est, terra autẽ vt est pedũ Dei scabellũ, ita tuorũ. Imples quidẽ omnia infinita tua essentia, potẽtia, atq; præsentia; & excelsus es super omnia & in omnibus; & tamẽ pedũ tuorũ subselliũ in tẽplo tuo typico esse voluisti, vbi sedisti super Cherubim, vnde vim tuã atq; misericordiã extẽdisti & formasti in terra, & exaudisti preces ac sacrificia seruorũ tuorũ illorũ: lõgè tamẽ maiorẽ terrã, & scabellũ tuæ virtutis & miseratiõnũ elegisti in tua humanitate, lõgè perfectius tẽplũ fuit quod assumpsisti; hoc veri⁹ est scabellũ pedũ tuorũ, & locus quẽ dixisti te esse glorificaturũ. Neq; enim illud tẽplũ est glorificatũ, sed hoc tuũ, hęc tua humanitas: nã illud quicquid habuit gloriæ, propter hoc habuit, & ex hoc habuit; vt fuerit verè maior gloria dom⁹ huius nouissimę plusquã primę, plusquã secundę. Hos pedes tuos celebrãt Seraphim apud Esaiã, vbi vidit gloriã tuã Dñe IESV, & de te locutus est: sublimi enim reuelatione cognouit Euãgelic⁹ Propheta diuinitatis tuę excellẽtiã, sũ etiã incarnationis & humanitatis, & Seraphines prędicat alis duab⁹ texisse faciẽ tuã, idest diuinitatis mysteriũ, & alijs duabus texisse incarnationis & humanitatis, professos illa duo esse secreta Dei; vt alibi scribit, secretũ meũ mihi, secretũ meũ mihi. Ineffabilia sunt hæc Dei mysteria silẽtio celebrãda etiã ab Angelis atque adorãda. Incarnatio igitur tua & humanitas tui sunt pedes quibus ad nos venisti, sub quib⁹ omnia subiecit pater Deus, & inimicos omnes tuos sub his pedibus subdidit, & scabellũ fecit scabelli tui. Verũ aliã sedẽ tibi, aliud scabellũ impij his pedibus dederũt crucẽ ipsã, toti humanitati thronũ, atq; adeo Deo homini. Simul horũ pedum, hoc est Dei hominis pedibus sæuissimũ posuerũt subselliũ durissimum clauũ, hoc enim nitebãtur pedes tui sancti & benedicti in cruce. In te sequiebat dolor vtriusque vulneris crudelissim⁹ è põdere totius corporis, nisi quã è vulnerib⁹ & cruciatu manuũ non tam leuabatur quam excipiebatur: quę erant vices miserandæ, vt non possent manuum dolores se remittere, quin augerentur pedũ; neq; horum absq; illorũ incremẽto. O vices acerbas, & supra quã dici potest miserabiles, si quidẽ vices fuerunt, & non potius diuisis cruciatibus summa erat & manuũ crudelitas per se, & per se pedũ, & auctior cõtinẽter. Vos quidẽ amẽtes Iudæi illũ existimastis facere maledictũ à Deo, quia suspendistis, & *Deu. 21.* putastis facere execratum omnibus hominibus & abominabilẽ, atq; adeò illa fuit atrox vestra

[right margin, partly cut off:] *Iesa. 66.* *Ps.* *Esa. 6.* *Is.* *Io.* *Ps.*

vestra pugna contra Deum; vicit tamen conscleratam vestram insipientiam Deus per infirmitatem;noluit enim per potentiã,quod poterat,sed per lignum,crucem,suspensionẽ, per mortem filij sui: quod fuit suam misericordiam magnificare, & potentiam exaltare. O cæcitatem! Clamant scripturæ Meschiam sacrificandum pro peccatis. Nam quid tot hostiæ, quid hircus, quid sanguis vitulæ aspersus significant? quid habent virtutis? Animalium enim sanguine mundari peccata impossibile est. Significabant videlicet verum sacrificium Christi venturi, quem propterea fecit Deus peccatum, hoc est hostiam pro peccato, quod vos ipsi dicitis peccatum; fecit maledictum, hoc est tradidit vt suspenderetur in ligno, veluti qui propter peccata sua suspendebantur. Ipse quidem crucifixus & suspensus in cruce est, sed propter peccata non sua, sed nostra omnium. Audite obstinati apud Dauidem clamantem è cruce Christum; Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? longè à salute mea verba delictorum meorum, de rugitus mei, siue causa rugitus mei. Quæ verba vt intelligerentur, rursum dicit; Quæ non rapui tunc exoluebam: tu scis insipientiam meam, & delicta mea à te non sunt abscondita. Audite verò Isaiam hæc quasi confertim explicantem; Dominus posuit in eo peccata omnium nostrum. Propter scelus populi percussi eum. Iniquitatem non fecit, non inuentus est dolus in ore eius; & Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Ponet animam pro peccato, iniquitates eorum ipse portauit. Vulneratus est propter iniquitates nostras, & attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostrę super eum, & linore eius sanati sumus. Quid potuit vel apertiùs, vel vehementiùs dici? & adhuc ignorare vultis Christi crucem peccatum fuisse & maledictum, hoc est pro nostris peccatis hostiam, pro nostris peccatis crucis mortem, felicissimum peccatum, gloriosissimam crucem? Hæc est exaltatio serpentis ænei ac fortissimi, & diuina charitate inflammati. Te bone IESV, ille serpens designabat, per quẽ ille Moses sanabat lethalia corporis vulnera; tu verò semen es, quod caput serpentis Satanæ contriuisti; & serpens ignitus & æneus, qui per tuum conspectum, & fidem charitate ignitã serpentum omnium, Dæmonũ sanasti morsus, & venen i depulisti. Verè semper illudis Domine, Leuiathæ, Diabolo & eius ministris. Ille per serpentem perdidit genus humanum, tu per serpentem filios Israël sanasti, & vim tuæ crucis in illo serpente significasti, & in te exhibuisti. Ille serpens sinè sensu exaltatus est in signum, tu verò Domine IESV cum summo cruciatu sensuum tuorum in salutem. Illi exaltatio vitam non eripiebat, quam non habebat; tibi tua exaltatio vitam per crudelem violentiam eripit: ita figuras quæ de te erant, per tuos dolores imples & infinitos cruciatus. Imprime magne IESV, illorum dolorum cordi meo sensum intimum quo trahar ad te; in te enim crucifixum est cor meum, meus amor, meum desiderium. Erigeris, suspenderis è clauis, è cruce, per manus, per pedes, resolutis omnibus membris tuis, vt nihil substantiæ sit qua nitaris. Ad hæc anima mea discruciatur, dein stupet mens, tabescit animus, lachrymæ præ magnitudine doloris siccantur; quasi ad nihilum videor esse redactus, & in vltimam rerum omnium lineam coniectus. Suscipę me benigne IESV, è cruce tua, hos etiã sensus spiritus conserua, auge, & confirma, hoc est intimam vim tuæ crucis, vnde peccata mea agnoscam & defleam, vt planè cruci tuæ affigantur, & moriantur perfectè. Amen.

Num. 21
Io. 3.

QVÆ

QVÆ GESTA SVNT POST ERECTAM CRVCEM, ANTEQVAM emitteret spiritum.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XIX.

In Cij. imaginem adnotatiuncula. Cij. 129.

A. *Offendebat acerbè titulus crucis Iudæos & Principes.*
B. *Propterea agunt hi apud Pilatum vt titulum mutet, quod negat constanter Pilatus se esse facturum.*
C. *Orat in cruce pendens pro crucifixoribus Christus.*
D. *Quatuor carnifices IESV vestem inter se partiuntur, inconsutilem sortiuntur.*
E. *Ministri iactant blasphemias in IESVM, iactant Principes, iactant milites.*
F. *Conuiciantur illi primùm latrones crucifixi.*
F. *In eo alter perseuerat.*
G. *Resipiscit alter, alterum increpat, veniam petit à Christo, & impetrat.*
H. *Perseuerat vniuersalis Eclipsis Solis: aucta identidem Christi opprobria & dolores.*
I. *Appropinquante hora nona dicit matri; Ecce filius tuus, Ioanni; Ecce mater tua.*
K. *Clamat IESVS voce magna; Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?*
L. *Dicit; Sitio.*
M. *Offerunt illi ex arundine spongiam aceto plenã, accipit.*
N. *Dicit; Consummatum est.*
O. *Clamans voce magna, dicit; Pater, in manus tuas &c.*
Emittit spiritum.
C. G. I. K. L. N. O. Significant septem verba Christi, quæ dixit in cruce.

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
			[a] Hunc ergò titulũ multi legerunt Iudæorum, quia propè ciuitatem erat locus vbi crucifixus est IESVS: & erat scriptum hebraicè, græcè, & latinè. Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum; [b] Noli scribere, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorum. Respondit Pilatus; Quod scripsi, scripsi.
		IESVS autem dicebat; Pater, [c] dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt.	
			Milites ergò
Postquam autem crucifixerunt eum,	*Et crucifigentes eum,*		*cum crucifixissent eũ, acceperunt vestimenta eius, &*
diuiserunt vestimenta eius,	*[d] diuiserunt vestimenta eius,*		
		Diuidentes verò vestimenta eius,	

MATTH.

QVÆ GESTA SVNT POST ERECTAM CRVCEM, ANTEQVAM EMITTERET SPIRITVM.

Matt. xxvij. Marc. xv. Luc. xxiij. Ioan. xix. 129 cij



A. *Offendebat acerbe titulus crucis Iudæos, & Principes.*

B. *Propterea agunt apud Pilatum, vt titulum mutet: quod negat constanter Pilatus se esse facturum.*

C. *Orat in cruce pendens pro crucifixoribus Christus.*

D. *Quatuor carnifices IESV vestem inter se partiuntur, inconsutilem sortiuntur.*

E. *Ministri iactant blasphemias in IESVM, iactant Principes, iactant milites.*

F. *Conuiciantur illi primum latrones crucifixi.*

F. *In eo alter perseuerat.*

G. *Resipiscit alter, alterum increpat, veniam petit à Christo, & impetrat.*

H. *Perseuerat vniuersalis eclipsis Solis; aucta identidem Christi opprobria, & dolores.*

I. *Appropinquante hora nona, dicit Matri; Ecce filius tuus; Ioanni, Ecce Mater tua.*

K. *Clamat IESVS voce magna, Deus Deus meus vt quid dereliquisti me?*

L. *Dicit; Sitio.*

M. *Offerunt illi ex arundine spongiam aceto plenam: accipit.*

N. *Dicit; Consumatum est.*

O. *Clamans voce magna dicit; Pater in manus tuas &c. Emittit spiritum.*

C.G.I.K.L.N.O. *Significant septem verba Christi, quæ dixit in cruce.*

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
			fecerunt quatuor partes, vnicuique militi partem; & tunicam.
sortem mittentes:	*mittentes sortem super eis, quis quid tolleret.*	*miserunt sortes.*	
vt impleretur quod dictum est per Prophetā, dicentem; Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.			*Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Dixerunt ergo adinuicem; Non scindamus eam, sed [d] sortiamur de illa cuius sit: vt scriptura impleretur, dicens; Partiti sunt vestimenta mea sibi, & in vestē meam miserunt sortē. Et milites quidem hæc fecerunt.*
Et sedentes seruabāt eū.			
[e] Prætereuntes autem blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes; Vah qui destruis tēplū Dei, & in triduo illud reædificas; salua temetipsum.	*Et prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes: Vah qui destruis tēplū Dei, & in tribus diebus reædificas. saluum fac temetipsum, descendens de cruce.*		
Si filius Dei es, descēde de cruce.			
		Et stabat [e] populus expectās: & deridebāt eū	
Similiter & Principes Sacerdotum illudentes	*Similiter & summi Sacerdotes [e] illudentes ad alterutrum*	*Principes cum eis,*	
cum Scribis & Senioribus, dicebāt;	*cum Scribis, dicebant;*	*dicentes;*	
Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere? Si Rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credimus ei.	*Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere? Christus Rex Israël descendat nūc de cruce, vt videamus, & credamus.*	*Alios saluos fecit,*	
		se saluum faciat, si hic est Christus Dei electus.	
Confidit in Deo, liberet nunc eum, si vult:			

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
dixit enim, quia filius Dei sum.		Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei, dicentes; Si tu es Rex Iudæorum, saluũ te fac.	
Id[f] ipsum autem & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.	Et[f] qui cum eo crucifixi erant conuitiabantur ei.		
		[f] Vnus autem de ijs qui pendebant latronibus blasphemabat eum, dicens; Si tu es Christus, saluum fac te ipsum, & nos.[g] Respondens autem alter increpabat eum, dicẽs; Neque tu times Deum, qui in eadem dãnatione es? Et nos quidem iuste, nam digna factis recipimus; hic verò nihil mali gessit. Et dicebat ad IESVM; Domine, [g] memento mei cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi IESVS; Amẽ dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.	
			Stabant autẽ iuxtà crucem IESV[i] Mater eius, & soror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalene. Cum[i] vidisset ergo IESVS Matrem, & discipulũ stantem quem diligebat, dicit Matri suæ; Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo; Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.
[k] Clamauit IESVS voce magna, dicens; Eli, Eli, lamma sabacthani? hoc est; Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Quidam autem illic stantes & audientes, dicebant Eliam vocat iste.	Et hora nona exclamauit IESVS voce magna, dicens; Eloi, Eloi, lamma sabacthani? quod est interpretatum; Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant, Ecce Eliam vocat.		

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
			Postea sciens IESVS quia iam omnia cōsummata sunt, vt consummaretur scriptura, dicit; [l] Sitio. Vas ergo erat positum aceto plenum.
Et continuò currens vnus ex eis, acceptam [m] spongiam impleuit aceto, & imposuit arundini,	*Currens autem vnus, & implens spongiā aceto circūponésq; calamo,*		
			Illi autem spongiam plenam aceto hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius.
& dabat ei bibere.	*potum dabat ei, dicens; sinite, videamus si veniat Helias ad deponendum eum.*		
Cæteri verò dicebant; sine, videamus an veniat Helias liberans eum.			
IESVS autem iterum clamans voce magna,	*IESVS autem emissa voce magna*	*Et clamās voce magna IESVS, ait; Pater, in [o] manus tuas commendo spiritū meū. Et hæc dicens*	*Cum ergo accepisset IESVS acetum, dixit; [n] Consummatum est.*
			Et inclinato capite

ADNOTATIO.

A. Titulum crucis, qui causam videbatur dānationis continere, & tamen planè IESVM Regem Iudæorum profitebatur, legebant multi Iudæi, propinquitate loci ad rei nouitatem inuitati.

B. Horum murmurationibus Principes, quū idem ipsi ferrent impatienter, permoti mittunt ad Pilatum qui querimoniam suam deferant; non debere scribi, Rex Iudæorum, quod nō erat; sed qui se iactaret Regem Iudæorum, contra quā erat. Respondet non solùm constanter Pilatus, sed pro imperio minaciter; Quod scripsi, scripsi. Non temerè scripsi Regem Iudæorum ô inuidi Iudæi, sed verè & consultè; idem habeo ratum: & simul denunciat illis periculum si pergāt esse insolentes. Ita quasi Dei Spiritu motus Pilatus veritatem fidei confirmauit. Erat reuerà Rex Iudæorum, & Dei veritatem confitētium Christus; illud regnum cæleste ac diuinum sua, Apostolorum, & discipulorum prædicatione promulgauerat. Redeunt in Golgotham nuncij perterriti, renuntiant quid responderit Pilatus.

C. Cruciabatur per singula momenta acriùs in cruce pendens Sanctus IESVS, sed tamen primùm omnium pro crucifixoribus intercedit apud Patrem, deprecans excusatione ignorantiæ summum eorum maleficium; Pater, inquit, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt: etiā

si inuidia, malignitate, voluntario odio sint pleni; sunt tamen obcæcati & amentes. O immensam Christi benignitatem & misericordiam! in cruce cum summo cruciatu moriens, quasi oblitus eorum cruciatuum & mortis, conuertit animum ad orandum pro interfectoribus suis: quod cum fecit, iam illis quod in se erat noxam suæ crucifixionis cōdonauerat. Quærit subtilissimè vnde parricidas excuset, quū vix vlla esse posset eorum excusatio; reperit tamen aliquam, & veluti facit, quod animi passione peccabant vehementi, quæ illorum mentes excæcabat. Quod quamuis facerent cum summa culpa, tamen illud adducit in excusationem IESVS. Orauit
Isai. 53. Heb. 5. *autem pro suis interfectoribus cum clamore valido & lachrymis, vt semper orauit, id est cum efficacissima animi intentione, & vehementi cordis gemitu; etiam si in cruce credatur reuerà esse lachrymatus. O ineffabilem Christi IESV bonitatem! Non orat tantùm pro suis interfectoribus, quæ summa esset benignitas, sed cum animi intima compassione supplicat, quod indicant lachrymæ, & cum ingenti cordis affectu, quod demonstrat fortis & vehemens clamor. Et quidē fuit exauditus Christus è cruce, vt semper, pro eius reuerētia & dignitate apud Patrē: proficiscebatur enim illa supplicatio non à sola humanitate, sed ab hoc homine, qui simul erat Deus. Orabat igitur & supplicabat Deus, quare necessariò exaudiebatur pro eius reuerentia & dignitate. Verùm cur non fuerunt tunc conuersi Iudæi? Primùm ex oratione non continuò solet effectus exauditionis exstare, sed vbi Dei prouidentia constituit: deinde fuerunt non multò post multi compuncti, & reuertebantur pectora tundentes: & magnam multitudinem Iudæorū esse conuersam videmus in actis Apostolorum; tum plenitudinem gentium intrasse conspicimus, & reliquias Iudæorum conuersum iri scimus.*

D. Omnes quidem milites seruabant crucifixum IESVM intenti, nec quoquam adhuc dis-
Euthy. *cedebant; quatuor tamen qui Christum cruci cōfixerant de more carnificum vestes damnati IESV sibi arrogant. Ferunt Christi tres fuisse vestes; interulam inconsutilem, & superiorem aliam atque ampliorem, & aliam exteriorem vestem. Has duas in quatuor partes sciderunt, vt in singulos milites æqualiter diuiderentur; quæ ad sannam & irrisionem IESV referebantur, quasi Regis pretiosam vestem ambire simularent: vel omninò quæstum cogitabant, quasi carè vendituri IESV asse lis. Diuisis alys vestimentis, compendium secuti inconsutilem & desuper contextam per totum, à summo scilicet ad imum vsque contextam omni ex parte, nolūt diuidere, ne artificium corrumperetur, & periret precium: sortiuntur talis, qui erant quatuor æqualium laterū figura triangulari solida æquilatera; iacebat humi proiecta tunica, conijciunt talos in marmoream tabellam, quæ exstat ad lateranum. Vincit vnus, aufert tunicam: ea posteà venit in manus beatæ Virginis Matris, redempta à milite, vt piæ creditur, & ad hoc vsque tēpus apud Treuiros conseruatur religiosissimè. Omnibus modis contemneris bone IESV, nec sat est sceleratis hominibus si te videant cum summa ignominia & cruciatu inter duos latrones morientem, nisi vestes diripiant & diuidant vt latronis, derideant vt falsi Regis. Porrò præter inconsutilem plures fuisse Christi vestes constat tum ex hoc loco, tum ex historia lotionis pedum; non tamen has plures fuisse quàm duas rationi est consentaneum. Interulæ loco fuit incōsutilis, alia laxior inconsutili superinduta, tertia exterior, quasi pallium. Hæ duæ appellantur hæbraicè* בְּגָדִים *græcè* ἱμάτια. *Illa hæbraicè ex specie* לְבוּשׁ *propriè* כְּתֹנֶת *græcè similiter* χιτὼν *ex specie* ἱματισμὸς. *Chitonē, siue Chethoneth interpretatur Hieronymus tunicā talarē quæ corpori adhæret, tam arctam, tam strictis manicis, vt nulla omninò in veste sit ruga, & quæ ad crura vsque descendat. Suida Chitonem dicit hypocamison, & pertenuem vestem. Huiusmodi erat inconsutilis Christi tunica, cuiusmodi duas possidere prohibuit Apostolis, & Ioānes alterā dādā docuit ab eo qui duas possidet, ei qui ne vnam quidem habet: & tamen chethoneth siue chiton Iosephi & Thamar non erat interula, sed superinduta vestis, quod extra ordinem factum intelligimus, ad ornamentum puerorum & virginum. Certe chitones fecit Deus Adamo & Heuæ.*

E. Ingeminant porrò despectiones in IESVM; alij blasphemant illum, mouentes capita, exprobrantes in faciem crimen, quod reiecerant in concilio Principes; vah qui destruis templum Dei, & in triduo illud reædificas. Addunt, si filius Dei es, descende de cruce: & hæ erant quidem ministrorum blasphemiæ, & aliorū Iudæorum, qui accusationem & damnationem IESV vrserant. Audite insani homines, vos templū Dei soluitis nunc, IESVS verò tribus diebus illud suscitabit gloriosissimè. Hos exceperunt Principes Sacerdotū cum Scribis & Senioribus, deridentes superbè IESVM inter se, & per summam contumeliam illudentes. Alios saluos

fecit

fecit, seipsum non potest saluum facere. Audite & vos impij ac cæci Principes: propterea alios saluos fecit, quod seipsum potuit, sed noluit saluum facere & à morte liberare: sua enim volũtate se morti obtulit, vt vitam daret mortalibus æternam. Si Rex Israël est, descendat nunc de cruce, vt videamus & credamus. Insanitis, non vos solùm, sed qui vos stimulat Satan: qui in horto exercitum vestrum verbo strauit, noluit quidem se liberare, monstrauit posse; idem nunc & semper potest: quod si potest, quæ erat causa ô amẽtes, vt se permitteret crucifigi, & nõ potiùs sanum liberauit & integrum? Horrendũ hoc Dæmon maleficium, vt descẽderet IESVS de cruce, inani molimine machinatur; cum enim sentiret suas vires magis magisq; frangi; coniectans id virtute passionis IESV fieri, denuò illum aggreditur liberare à morte, hoc est se à cruciatu. Nam Christum cupiebat quidem morte mulctari, sed liberare contendebat né ipse periret, & tyrannidis faceret iacturam. Et hæc quidem fuit posteà perpetua Diaboli tentatio, vt tribulationes & cruces à se excutiant pij homines. Parum potuit hæc Dæmonis machinatio apud Principes; per irrisionem enim & iocum illa in Christum iactabant, nec credentes IESVM posse è cruce descendere, & mentientes se illi credituros si descenderet. Eò autem ipsorum amẽtia progreditur, vt in Deum ipsum quẽ confitebantur simul blasphement; liberet eũ, inquiũt, si vult; dixit enim quia filius Dei sum. Quid enim est, si vult? Credunt filium Dei non esse IESVM, nec Deum illum liberaturũ. Quorsum igitur, si vult, nisi quod non audent dicere, si potest, dicunt, si vult: itaque dissimulantes blasphemiam, illa se implicant. Accumulãt opprobria milites insolenter; Si tu es Rex Iudæorum saluum te fac. O miserum regnum tuum, miseriorem te, qui nec antea te potuisti è manibus nostris eripere; nam nunc vt è clauis & cruce possis, insanum est sperare. Nusquam verò milites discedunt adhuc: sed sedentes illum seruant, custodiam agentes militarem. Postremò né genus aliquod esset pessimorum hominum quod non afficeret Christum contumelijs; præter fæcem ministrorum, & accusatorum IESV, præter sceleratos Principes & Seniores, præter impios milites.

ri. *I. Conijciunt etiam probra in IESVM latrones crucifixi: primum quidem ambo in turba; omnium enim conspiratione cõtendebat Dæmon, & omnium vocibus Christo persuadere, vt descenderet de cruce; vel certè illi omium opprobrijs & conuitijs insultare, desperatè insaniens. Populi tamen multitudinem videtur nõ permouisse; quod enim authoritatem Principum secutus populus derideret IESVM, non tantæ erat atrocitatis; nullius vero, quod expectaret quorsum res euaderet, vel contemplaretur quæ gerebantur.*

I. Sequitur verò post hæc præclarissimum Christi ex cruce factum: cum enim è crucifixis latronibus alter insisteret IESVM opprobrijs & blasphemijs incessere;

G. Compunctus alter corde, ac subitò quodam animi sensu tactus, fit de repẽte patronus Christi. Agit pro Christo causam contra socium latronem quidem, sed quæ contra crudeles crucifixores, tum contra omnes homines intẽdebatur & vim obtinebat: omnes enim homines digni sunt morte, Christus non modò dignus vita, & æterna gloria, sed ipse vita & gloria est sempiterna: qui non solum nil mali fecit, sed omnibus fuit mortalibus omnis boni causa, pro omnibus moritur vt omnibus pariat vitam. Quid insanis, inquit, infelicissime hominum? non sat tibi est si tantam crudelitatem videas Iudæorum in IESVM, tot probra; nisi tu quoque qui in eadẽ es damnatione & cruciatu, illum afficias contumelia? Et quidem nos morte hac digni sumus, hic nil mali, nil non optimè & sanctissimè fecit. Me igitur imitare potiùs homo miserrime, cũ peto ab IESV veniam, cum profiteor illum Regem cælestem, Regem omnium seculorum, cum postulo vt meminerit suæ misericordiæ vbi ad regnum suum venerit, non mearum iniquitatũ. Hoc cũ fecisset non audit dirus latro, audit Christi bonitas & misericordia; Hodie, inquit, mecũ eris in Paradiso. At in quo Paradiso bone IESV? non terrestri, sed quo Angeli fruuntur cælesti. At quando? hodie; non solum antequam sol hic occumbat, sed in hodie meæ generationis, hoc est in mea & Patris æternitate. Vbi? Vbi in inferno, & vbicũque post hac fuero. O rem omni admiratione & laude superiorem! Vniuersus orbis damnat Christum, latro in cruce pendens defendit; diffugiunt Apostoli omnes, negat Petrus Apostolorum Coryphæus, fit socius latro è cruce sacrosanctæ Mariæ Virginis Matris; Expectant gementes sanctissimi Patriarchæ & Prophetæ Christi gloriam tot seculis, hic nullo momento; alij tot laboribus & angustijs fiunt sancti, fiunt beati, hic tribus verbis & sanctitatem & beatitudinem arripit. Hic latro verè fuit violentissimus in Regnum cælorum, nos lenti, tardi, ignaui. O Christe bone, quam spem

non dedisti nobis veniæ, cum beas è cruce latronem! Exundat è cruce fons tuæ misericordiæ & miserationis, fons tui sanguinis diuini, tuæ bonitatis infinitæ lux illustrissima, mortis tuæ meritum & redemptio efficacissima! Verùm ô sancte latro, quis fuit animi tui sensus postquam à Christo verba vitæ audisti? Conspexerat prior me Christus, inceperam moriens in carne spiritu in Christo viuere, Christum in me operantem sentiebam, illi summa mentis meæ suauitate assentiebar, cum illo meam salutem operabar, agnoscebam peccata, illa deflebam, veniam à Christo poscebam, meam pœnam & mortem pro sceleribus meis Deo offerebam, induebam virtutē ex alto, merito mortis Christi, excellentem consolationem, lucem, iucunditatem experiebar, Regnum Christi in cruce, primitias Paradisi delibabam. O te felicem, O Christi mysteria adorādā. Quæ hactenus attigimus suo ordine facta sunt postquam Crux Christi leuata est; Orauit pro crucifixoribus IESVS, diuiserunt inter se milites ipsius vestimenta, iactarunt opprobria in eum ministri, Pontifices & Seniores, milites, & latrones; patrocinatur deinde alter Christo, accipit vitæ æternæ pollicitationem.

H. Fuit quidem sol obscuratus initiò crucifixionis, nam factæ sunt tenebræ à sexta hora vsque ad nonam super vniuersum orbem; sed huius Eclipsis, & eius durationis postea mentionem faciunt Euangelistæ, nec Ioannes meminit: vt intelligere possimus quo tempore sæuiebat omne genus hominum in Christum è cruce pendentem, in luctu quidem fuisse solem, & mundum vniuersum, tenebrosa fuisse omnia & horrida, cælum, aërem, terram; tenebrosas verò magis impiorum hominum mentes qui illas tenebras non sentiebant, vel à maleficio propter eas non deterrebantur. Porrò autem continuata sunt opprobria, & identidem aucta; per singula etiam temporis momenta boni IESV tormenta crudiora facta & vulnera, imminutus sanguis crudeliter morte sæuiente.

Matth. 27. Mar. 15. Luc. 23.

I. Tandem cum iam appeteret hora nona, ad Mariam conuertit oculos IESVS, ad Matrem desolatam, tota die mærore confectam, & illam interna significatione ad se vocat; accedit cum sorore filia Cleophe Matre Iacobi minoris, cum Ioanne, & Magdalena. Alij aspiciebant longè; furor enim Iudæorum & militum erat in solum IESVM intētus, & constabat Christi cautio & securitas, vt nulli præterquā ipsi nocere possent. Accedis ad crucem benedicta Mater, quia te filius ad se trahit, & tuus in illum amor: voluisti item illius mortem conspicere propiùs, & audire quæ sperabas ad te verba esse facturum. Neque verò crucem filij erubescebas, nec tuam subire detrectabas. Afferebat tibi quidem maiorē dolorem ille accessus, sed simul animi vires augebat. Sed cur solis illis comitibus accedis? Hos mihi coniungit amor, illos retinuit reuerentia. Astabat igitur iuxta crucem IESV Mater eius, & soror matris eius Maria Cleophæ, & Magdalene, cum his Ioannes: conijcit oculos in eas IESVS, & præsertim in Matrem & dilectū Discipulum. Vulneratur vtriusque cor, altiùs lōgè Matris, cuius iam anima gladio passionis & cruciatuum filij transuerberata erat: verū alioqui altiùs filij.

I. Mulier, inquit, ecce filius tuus. Nonne verè Mater erat tua bone IESVM? Erat verissimè mea Mater. Quid ergo est quòd mulierem communi nomine appellas, non Matrē proprio? Primum significo quod faciebam; Matrem enim relinquebam moriens, maternum ius in alium transferebam. Deinde afflictā Matrem, & me lōgè afflictissimum magis affligere nolui materni affectus cōmemoratione. Mulier ecce filius tuus: Pater me in extremis his angustijs dereliquit, mors est proxima; ego tamen vltimum officium tibi præsto: auerte Matris cogitationem à me, conuerte in Ioannem; hic meo loco filius tuus esto, Virgo Virginis, dulcis nepos suauissimæ matertera; is cui ego secreta cælestia de meo pectore reuelaui: in hoc conquiesce, hic tibi obsequatur & seruiat, hic tibi vt ego solebam obediat, in hunc ius maternum exerce. Hoc autem animum tuum soletur, quod non erit diuturna hæc mea absentia; tertia enim die resurgam à mortuis, & mea præsentia cum summo gaudio perfrueris. Deinde ad Ioannem; Ecce, inquit, mater tua; summum accipe à me beneficium dilecte, quò tuum de mea morte merorem lenias: est quidem natura mater tua Maria Salome, esto iam Maria Virgo Mater excellenti priuilegio; hæc te filium habeat, tibi materno iure imperet, tu illam vt matrem obserues ac tuearis; esto illi obsequens similiter atque ego eram, si viuerem futurus. O adorandam Christi IESV in Matrem obseruantiam, & in vtrūque benignitatem! Derelinquit illum Pater in doloribus & morte, & quasi illius obliuiscitur: ipse suorum dolorum, & paternæ destitutionis, & mortis veluti oblitus, totus est in Matre honorādā, illius consolatur luctum, & curam gerit solicitè; quæ summa fuit in Matrem benignitas, magna in extrema desolatione consolatio. Porrò de

rò de beneficio quod accepit Ioannes illud solum dicam; excellentissimum beneficium fuisse quod Maria Virgo fieret Dei Mater & esset, at hæc vera Dei Mater excellenti prærogatiua atque adoptione sit Ioannis mater, & Ioannes Dei Matris filius. Porrò autem testamentum fecit Deus, quo repromisit Abraham & eius semini, & omnibus gentibus benedictionem, & redemptionem, & salutem in Christo: hoc testamentũ promissione ac iureiurando confirmauit, sancit nũc morte sua & sanguine Dei filius, Deus ipse omnipotens; sed adijcit simul hunc quasi codicillũ, quò legat Matri filium Ioannem, illi Ioannem commendat, & in Ioanne vniuersam Ecclesiam & pios omnes: & quum Ioannis matrem illam pronuntiat, facit omnium fidelium & peccatorũ matrem & patronam benignissimam. Hunc quoque codicillum morte sua confirmauit; vnde constat maternam in mortales omnes, fideles presertim, curam & patrocinium accepisse Virginem Dei Matrem, necessarium cultum & obseruantiam in Mariam nos gerere debere, tutissimum refugium atque præsidium apud Virginem Dei Matrem & nostram omnibus esse repositum. Intolerabilem mortalibus omnibus sustinebat hactenus in cruce cruciatum magnus IESVS; sed peruentum iam ad eum est dolorẽ atque acerbitatem, quæ non solum aliorum omnium hominum facultatem excedunt, sed Christi etiam, idest hominis Dei quâ homo. Instabat hora nona, & tempus quò erat moriturus: dat igitur mortis suæ certissimum signum, & veritatis suæ carnis præclarissimum argumentum.

K. Clamat voce magna; Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Supra vires meas iam patior Pater mi, Deus vitæ meæ & mortis: deficit me virtus humanitatis; en morior, nihil me iuuat diuinitas tua & mea, nihil gloria qua fruor, nihil tu auxilij prestas, ne per Angelos quidem: sæuiũt in me lethalia toto corpore vulnera, illa præsertim quæ claui infixerunt, quæ me excarnificãt per tres horas crudelissimè: anima mea impleta est amaritudine, pœna, dolore, tristitia, ac mœrore intolerabili: Matrem reliqui, quæ aliqua ex parte me consolabatur: cur in tãtis me angustijs Pater dereliquisti? Hac voce expressit humanitatis commiserationem, & auxilij implorationem vehementissimè. Et tamen respondet continuò Christus; Hæc sunt verba delictorum meorum, quæ ego agnus Dei mansuetus atque innocentissimus porto; propterea tã immaniter patior, quod immania sunt, & innumerabilia hominum peccata quæ ego tollo, pro quibus patior. Excitantur sannæ à circumstãtibus & irrisiones ex allusione nominis Eli, & Eliyah nominis Prophetæ; Eliam vocat; sine, videamus an veniat Elias eũ liberans. Erat prorsus in præcipiti vita Christi: deficiebant iam illum sanguis & vires; vnde necessariò, & naturaliter sitis illum mortifera excruciabat: & simul erat scriptura implenda, qua prædixit Dauid ex persona Christi; & in siti mea potauerunt me aceto: Omnia enim alia quæ pati ipsum oportebat ante mortem erant adimpleta.

L. Dixit ergo Christus, clara quidem voce, afflicta tamen; Sitio. Aruit tanquam testa virtus mea, adhæsit lingua mea faucibus meis, ossa mea sicut cremium aruerunt: Sitio. Psa. 21.

M. Accurrunt commoti iam & irridentes illum de Eliæ imploratione; implent spongiam aceto, imponunt arundini, idest alligant hyssopi arundini, (quamuis Cyrillus dicat alios calamo, alios hyssopi ligno potum Christo obtulisse) vnus aliquis ex improbissimis pincernam agit, offert ori Christi acetum: accipit bonus IESVS; erat enim voluntas Patris vt ex aceto aliquid biberet, vt per omnes omnino sensus pateretur, cum per visum, auditum, olfactum iam indignissimè passus esset, per tactũ acerbissimè. Hic verò tu cor tuum aperi, vt illa vox Sitio, ab ore Christi ad animum tuum penetret, ibi intendatur validè, & vires subinde maiores accipiat. Magna fuit Christi sitis aquæ exterior, at quãtò maior interior salutis nostræ! Illam restinguunt Iudæi aceti acerbitate, hanc nos longè maiori amaritudine, dum Deum offendimus, & Christi sanguinem & sitim contemnimus: hoc fuit atrocius acetum interiori linguæ Christi; sentiebat enim vehementiùs internos cruciatus, quos de præterita hominum, de præsenti, ac futura omibus seculis ingratitudine, malicia, peccatis omnibus eius animus capiebat. Et erat quidem alioqui ex corporis pœnis intolerabili afflictione confectus, nihilq; aliud quàm finis restabat, nihil nisi vt moreretur Christus IESVS, qui est Deus in secula benedictus: quæ enim alia de eius vitæ mortalis gestis, de cruciatibus scripserant Prophetæ, quæ Deus de illo constituerat, finem & perfectionem acceperant, & iam erat animam exhalaturus; sed voluit tamen sua voluntate animam ponere, & id esse omnibus manifestum: mortuus enim est Christus ex vi quidem passionis & crucis, sed quæ in ipsum nihil potuerint nisi eius voluntate. Itaque primum obsignauit Dei & suum testamentum, & attulit fidem omnibus firmam atque indissolubilem,

N. Consummatū, inquit, est; impleta est omnis scriptura quæ de me ante mortem vaticinata est: restat sola mors, qua consummatū erit meritum meæ passionis, victoria reportabitur mortis, inferni, diaboli, peccati; perfecta humani generis redemptio conficietur, omnia accipient vltimam consummationem. Aliud nihil restat, quam vt spiritum per violentiam quidē externam, mea tamen voluntate emittens, vim excipiam illam & mortem. Neque verò hæc quæ passus sum, etiam si multos homines conficere potuissent, me etiam necare poterant, propter meæ diuinitatis vnionem, & personæ immensam dignitatem: itaque nisi mea voluntate non potest hæc anima meum corpus destituere, non potest nisi à me iussa. Volo pro mortalium salute mori, volo quod sua vi efficiunt pœnæ, illud sponte subire; quod magna vox illa quam edam moriēs repræsentabit. Clamat igitur voce magna rursum, (nam paulò antè iterum in angustijs extremi doloris voce magna clamauerat) nunc clamat vt deponat omnem dolorem & mortem oppetat præclarissimam.

O. Pater, inquit, in manus tuas commendo spiritum meum. Auditur hic clamor toto cœlo, penetrat ad patres in Limbum; aduertunt omnes Angeli & Sancti Christum mori, confici omnium redemptionem & salutem. Sed quem spiritum ô moriens Christe IESV, Deus immortalis, quem spiritum das? Meam animam quæ corpus hoc format, & pœnarum est capax, quæ eadem alioqui fruitur beatitudine sempiterna apud te & me Pater; eam reple iucunditate & gaudio cœlesti omninò. Omnia sum passus quæ imperasti Pater, tempus est vt vlterius ne cohibeas meæ gloriæ splendorem, quem habui iam inde à primo meæ incarnationis momento, quin in totam animæ meæ amplitudinem redundet: simul vniuersorum pro quibus pono animam commendo animas, vt & meam passionem imitentur & patientiam, & in tuas tandē manus benignissimè recipiantur. Hæc cum fierent, & viderent Iudæi, milites, Dæmones IESVM morientem; varius erat eorum sensus. Dæmones animaduertunt frangi planè suas vires, excindi opes, tyrannidem profligari: itaque non possunt sustinere vt videant morientem, fugiunt confusi. Milites etiam si barbari essent & crudeles, tamen validis illis vocibus Christi cōmouentur, & ingenti illa animi fortitudine. Iudæorum etiam deferuebat inuidia, non malitia; satiantur pœnis extremis, sanguine, & interitu IESV. Acceperat quidē robur animi ex colloquio filij Maria Virgo Mater, & tamen aucto robore, in extremis Christi angustijs, doloribus, & morte, augentur vt Christi, ita eius dolores: vt enim erat anima Mariæ Christi animæ omnibus modis coniunctissima, erat similis Matris compassio Christi passioni. Verum hoc temporis momento illud animam Mariæ consolabatur, quod liberatum iri eum euestigio sciebat ab omni cruciatu, & esse letitia summa & gloria circundandū. Mulieres & Apostoli similiter atque Maria & dolent & sperant, infirmiùs tamen vtrumque.

MEDITATIO.

QVis dabit capiti meo aquā, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte morientem in cruce Dominum meū & omnium IESVM? En is pendet in cruce à quo creatura omnis pendet & gubernatur: factus est maledictum & peccatum è ligno pendens Deus, iustitia, & misericordia infinita. Moritur in cruce, (quid enim aliud quam moritur IESVS à sexta vsque ad nonam continenter?) viuens in æternum Deus. Quis vidit talia? Quis potuit videre talia? Qui potuerunt videre talia? Itanè mori potest immortalis? Potest, & moritur: vitam suam ponere qui est vita infinita & æterna? Potest, & ponit: interfici à sua creatura potest creaturæ vniuersæ conditor? Potest, & interficitur. O rem inauditam & ineffabilem! O rem incredibilem, & omni creato intellectu superiorem; Et tamen verissimam, certissimam, diuinam. Creasti tu Domine Deus Angelos, cælū, terrā, omnia; aliud fecisti opus diuinius quū filiū tuū hominem fecisti: sed nunc illo moriente res eo videtur spectare, vt dissoluantur hæc opera tua omnia. Nam mortuus Christus homo non erit; priuabitur enim vita humana per mortem: quid autem reliquarum creaturarum subsistere poterit deficiente Dei vita? O Domine respice dolorem meum & insipientiam. Intelligo crucifixe IESV omnia ad sobrietatē agenda; vt lætandum, ita dolendum: adhibe sobrietatem meo dolori obsecro te Domine, doce me veritatem tuam. Morior pro veritate Dei, quam accepi à Patre mortalibus prædicandam:

Ier. 9. Gal. 3. 2. Cor. 5.

dicandam: vult Pater me mori, mea simul voluntate ego morior, & meam vitam pono pro humani generis redemptione; vnde tota creatura restaurabitur: quod si non facerem, tunc verò perirent vniuersa, nec homo suum finem consequi posset, nō creatura à corruptione libertatem. Hoc est summum & Patris mei & meum mysterium, summū opus, summa misericordia; vt per meam mortem vitam conficiam sempiternam. Mortuus nō ero homo, sed ero Christus; totus in inferno, totus in sepulcro ero Deus. Fecit Dæmon & peccatum mortem, per quam meum primū opus labefactaret, & obtinuit eius labes orbem & corrupit; Sed hic dies, hæc mea mors illi morti, & tyrannidi Satanæ finem ponet. Nascetur ex mea morte vita, & mea quā nūc pono, & omnium electorum meorum etiā æterna, & creaturæ restauratio; simul Satanæ mors, & reproborum omnium confirmabitur. Scio Domine, sed interim video te morientem in cruce, quod cor meum ferre non potest. Nonnè tu vita es cordis mei? non tu Deus cordis mei, & tamen moreris, & pro peccatis meis moreris? Sentio me esse tuæ mortis & cruciatus causā. Deficit te sanguis; vires, vitalis spiritus, sentit anima tua se à visceribus suis expelli; moreris Domine Deus meus, simul deserit me spiritus meus, deficit anima mea in te salutari suo; recipe spiritum meum Domine, in te deficientem. Nollem finem accipere dolorē meum, & mortis tuę sensum: cor meum benigne IESV ita reficias, ita moueas, vt crescat in me assiduè & tuæ mortis dolor, & mortis pro te sustinendę desiderium & robur. Ille dolor in me perseueret, non solum dum hæc mysteria excelsa meditor, sed donec veniam ad te, & mutetur dolor in gaudium sempiternum. Quid agitis ô Angeli? Nonne est vita nostra, & quidem æterna qui moritur? Lugemus & nos nostrū luctum, & cōpatimur creatori nostro, & abominamur scelus immensum interficientium Dominum; iuuamus etenim piorū hominū lachyrmas, & luctum promouemus, & omnes mortales vocamus ad dolorem & lamenta. O dura mortalium corda! Fieri ne potest vt videatis Deum mori, hoc est summum dolorē, extremum malum pro vobis assumere & pati, & illud non sentiatis? Pro nostris quidem peccatis non est mortuus Christus, non redemit nos IESVS, & tamen lugemus, etsi vt nos lugere non possumus: & vos pro quorum peccatis mortuus est Deus vester & noster, quos redemit de omnibus malis vestris, non lugebitis, & diabolos, & crucifixores Christi potius imitabimini? Diuinè ô Angeli dicitis, iuuate vos, & promouete luctum & dolorem nostrum. Heu deficit anima in IESVM meum morientem; occupat me mors à facie mortis vitę cordis mei. *Ps. 118.* Quid cęli, terra, creaturæ omnes facitis & vos? Tabescimus & deficimus. O Domine IESV, nū vis omnia tecū interire? Nolo, sed vt omnia profiteantur & sentiant se in me & per me esse; id volo. Sed quid primū egisti crucifixus bone IESV? Oraui sūmo animi affectu pro meis crucifixoribus, quod indicauit clamor validus & lachrymæ, & diuinū exēplū charitatis præbui mortalibus, vt nō solū pro persecutionē sibi & calumniam inferentibus orent, sed pro ijs qui mortem offerunt. *Luc. 23. Heb. 5.* Fuit tota vita tua misericors IESV, oratio pro inimicis tuis, hoc est pro omnibus hominibus (eramus enim omnes inimici tui, vel quos ex inimicis amicos tuos effeceras) *Rom. 5.* sed qualis hæc fuerit perpetua oratio in cruce demonstrare voluisti: semper enim fuit è summo affectu & charitate profecta, semper cum lachrymis, si non exterioribus, certè interioribus, id est cū immensa animi tui compassione, semper cum valido clamore, hoc est cum diuina efficacia. Neque enim simpliciter & efficaciter aliquid orasti aliquando patrem quod non obtinueris: ita non es exauditus in horto, quia sub conditione orasti; nec pro ijs qui effectui orationis tuę repugnant, quia nō efficaci voluntate pro illis oras; tametsi nonnullos etiā repugnātes & inuitos iuuat tua oratio. Orasti tu Domine, non pro illis tuis crucifixoribus solum, sed pro omnibus mortalibus; omnes enim homines sumus tui crucifixores, quandoquidem omnes fuimus tuæ crucis causa: non enim crucifixus vel mortuus fuisses bone IESV, nisi nos peccauissemus; ita nos per peccata te cruci suffiximus, nos mortē tibi attulimus. Pro nobis igitur orasti, vt id nobis non noceret quod tibi mortem afferebat, & illud nobis condonaret Pater tuus, propter quod tibi nō parcebat; peccata enim nostra vt erant nostra remisit in nobis per te, vt tua puniuit in te. O diuinam Patris iustitiam in te, in nos misericordiam. O tuam itē diuinam iustitiam in Patrem, cui obedisti vsque ad crucem & mortem, in nos misericordiam, quos tua morte à morte æterna eripuisti;

sti. Oras verò per viscera paterna tui genito-
Ioan. 10. ris; Pater, inquis, qui me in æternitate genuisti & generas, (nullum enim Patrem aliū habui) qui me misisti in mundum, & hominem fecisti, qui voluisti vt post innumerabiles alias passiones & pœnas, in cruce tandē cum summo cruciatu atque ignominia morerer; oro, non pro meis peccatis, quę nec habui, nec habere potui, sed pro generis humani. Tuam ergo voluntatē summa animi alacritate semper accepi, semper sum executus; per hæc omnia Pater sancte, per hos quos nūc patior cruciatus oro atque obsecro, vt me audias pro meis omnibus crucifixoribus veniam postu-
Ioan. 11. lantē. Ago tibi gratias immensas Pater, quòd me semper exaudisti, & nunc exaudis; sed oro tamen te, quia tu ita vis, & vt videant mortales omnes charitatem immensam qua immeritos diligo; neque illorum culpam respicias Pater, quam ipsi non intelligunt, ego intelligo & sentio, qui è cruciatibus etiam meis & morte percipio quanta sit peccatorum omnium culpa; mei enim cruciatus, mea mors exponit mihi peccatorum omnium & culpā
Ps. 22. & reatum. Ea sunt verba & expositiones delictorum que ex alienis mea feci propter te;
Ps. 37. id est rugitus delictorum meorum, declarans peccatorum magnitudinē; ego intelligo quid isti mei crucifixores faciant; ipsi nesciunt. Quæso te Pater, vt per hæc verba, per hunc rugitum delictorum meorum respicias, non ad eas culpas quas isti non norunt, nō ad eas quas nosse deberent, sed ad ignorantiam, quæ etiam si in culpa sit, absorbeatur obsecro illa in abysso misericordię tuæ infinitæ, & in earū culparum omnium mea intelligentia & re-
Ps. 24. demptione immensa. Ignorantias ergo meas oro te ô Domine IESV, per tuam istam orationem eiusque efficaciam ne memineris de cætero, tum vt ignorantia peccati ne laborem doce me. Breuem hanc methodum accipe in qua te exerceas; contende ad Dei semper, & meæ passionis & crucis cognitionem; inde peccati magnitudinem cognosces: vt enim in illa meditatione proficies, ita in cognitione peccati. Orasti tu quidē sancte IESV, pro crucifixoribus tuis, sed quomodo respondent homines nequissimi tantæ charitati? Hi diuidunt inter se vestes tuas ignominiosè, omnes verò in te contumelijs & opprobrijs insaniunt. O te afflictatum magne IESV! In singula momenta in te sæuiunt vulnera tua atrociùs, incrudescit mors violentiùs; hæc vident homines crudelissimi, & tamen quasi cruciatus tui ac tua mors illorū malignitatem satiare non posset, quum in corpus tuum nihil amplius possint, affligunt oculos, excruciant animum. Nam milites *Io.* quatuor qui te crucifixerant, per contumeliā & irrisionem tuas vestes inter se diuidunt, & in tunicam inconsutilem sortem mittunt, quasi Regis purpuram subsannantes. Nō fuit tamen hæc præcipua acerbitas quam morienti IESV obtruserunt; illa longè fuit grauissima, quæ illo latronum maleficio repræsentabatur: dilacerari & euerti ab impijs Tyrannis ecclesias tuas Christe IESV; dissipari earum ornamenta & bona omnia, vel execrabilibus Idolorū cultibus applicari; Catholicorū verò cōgregationes omni crudelitate profligari; orbem impleri vniuersum sanguine, lanienis, morticinijs sanctorū tuorum. Sed hæc sanctorum pœna fuit, & tuæ mortis imitatio: illud luctuosissimum, quod per illas ipsas atrocitates, per gladios, cruces, feras, præcipitia, per fera illa tormenta multi à fide tuæ ecclesiæ diuidebantur & peribant. Quot enim ecclesias euertit sæuitia persecutionum? Hæc contemplabaris tu misericors IESV, in diuisione vestimentorum tuorū, hæc animum tuum acerbius longè affligebant: quæ tamen vt facerent Tyranni in particulares ecclesias permisisti; in tuam autem illam Vnam, Sanctam, Catholicam, atque Apostolicam Ecclesiam non potuerunt, non permisisti vt facerent: illam non diuiserunt, non potuerunt diuidere; integra semper mansit & indiuisa inconsutilis diuina tua vestis & sponsa, tuum corpus mysticum. Verum in hanc etiam tuam inconsutilem exarserunt; vexauerunt illam & afflixerunt Tyranni, atque in eam crudelitatem omnem exercuerunt; & quasi sortes in eam miserunt assiduè, nihil non tentantes quo illam vel delerent, vel labefactarent, vel possiderent ac profanarent. Alius porrò erat tuus animi dolor amarissimus, dum vides aliam vestimentorum tuorum diuisionem, hæreticorum pestilentiam & atrocitates in ecclesias: vt machinentur illarum deceptiones & peruersiones, vt diuidant & vastent, vt alias erigant impias malignantium congregationes, & vestes illis inducant non tuas, vt alium Christum subdolè fabricentur, & adorandum intrudant; & hæc omnia vt peruersissimè faciant & obstinatissi-

stinatissimè. Ac ne hi quidem aliquid aduersus tuam illam vnicam Ecclesiam vel potuerunt vel possunt, sed lædunt illam tamen perniciosè, magis quam Tyranni, & apertiùs de ea sortiuntur. Nihil enim aliud totis diebus agunt, quam sibi singuli illam vnicam catholicam arrogant: Nos sumus Ecclesia Dei vniuersalis, nos illa sponsa Christi, nos inconsutilis Christi vestis. Sunt heri nati, sunt fæx noua antiquarum hæresum, suas etiã singuli earum cœtus per se obtrudunt hæresum prauitates & pestilentias. Fuit & alia sortitio in vnicam tuam Ecclesiam, cui item vehementer indoluisti benigne I E S V: per tot enim in hac tua Ecclesia schismata repræsentabatur vestis tua inconsutilis ob oculos, dum stante quidem Ecclesiæ vnitate, vnaquæque sibi illam arrogat factio, & animosè atque amarulenter contendit suam esse; quod fuit deplorandum malum in Catholica Ecclesia, & non adeo ratum. Hæc ego bone I E S V balbutio; tu nouisti qui in illa tuorum vestimentorum diuisione, & inconsutilis sortitione deplorasti omnes ecclesiæ tuæ calamitates. Iam inde postquam ad crucem damnatus fuisti sancte I E S V, curauit Iudæorum malignitas, & permisit Pilatus, vt cum duobus latronibus ad crucem duceretis, & tecum simul illi crucifigerentur hinc inde, tu medius quasi Princeps latronum in loco honestiori. O peruersitatem execrabilem! Crucifigitis tanquam facinorosum & infamem hominem & detestabilem, nec vobis id sat est, nisi eius rei argumentum publicè proponatis, & ad hæc testimonio iniquorum hominum abutamini: hoc enim fuit consceleratum vestrum consilium; Omnibus non possumus nos testari sceleratum hominem fuisse I E S V M Nazarenum, hi duo latrones simul cum ipso ducti, simul crucifixi, id abundè testificabuntur tacentes. At non tacent ô pessimæ bestiæ, sed vnus ex cruce pugnat acerrimè pro I E S V contra alterum? illum accusat impietatis, Christum non iustum solum profitetur, sed Dominum & Regem; qua fide nixus, & animi compunctione ac cordis deuotione impulsus, petit à Christo crucifixo vt sui meminerit, dum venerit exutus illa mortalitate in Regnum quod nunc eius est, quod nunc quidem possidet, sed nec corpori suo communicat, nec cuiquam adhuc mortalium. Hæc cum significaret sanctus latro è cruce, intelligebatis Iudæi (nisi vos furiæ vestræ impediebant) contra vobis euenire quam putabatis; è latrone præclarissimum testimonium Christum retulisse, nec ex ipsius societate prouenisse ignominiam illi, sed gloriam apud vniuersos spectatores, & omnem hominum posteritatem. Atque adeo contra vos etiã ipsos causam egit fortissimus latro: nam si I E S V S, nihil mali egit, vos omne malum fecistis illum crucifigendo. Etenim non hominem tantùm cum summa ignominia & cruciatu interfecistis, sed Deum; quamuis per ignorantiam, sed tamen Deum necastis per vestram maliciam, obcæcationem, atque obstinationem, in quibus summa erat culpa & malignitas; vnde summum maleficium quod in vobis fuit patrauistis. Audite insani quid dicat sanctus latro; Nos digna factis recipimus. Agnoscit culpam suorum facinorum, cruce se dignum profitetur; quibus verbis & gestis vos vehementer condemnat, qui cum digna omni supplicio faciatis, culpã non agnoscitis; & non solùm non agnoscitis vos esse pœna aliqua dignos, sed exultatis in re omnium pessima: igitur summa vestra peruersitate summam iram vobis thesaurizastis in diem iræ & iusti iudicij Dei. Latro Christum regem gloriæ profitetur, & Paradisi donatorem; vos pro blasphemo, seditioso, & scelerato homine crucifigitis: quid igitur fiet? Gloriam ille accipiet à Christo sempiternam singulari priuilegio, vos excellenti Dei iustitia sepeliemini in inferno profundissimè, & acerbissimè cruciabimini in æternum, nisi resipiscatis. Sed quid respondisti magne I E S V, tuo proselyto? Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso. Videte rursum vestri consilij exitum: voluistis per latrones augere I E S V infamiam, ipse verò non solum per latronem celebratur Dominus & Rex gloriæ, sed pollicetur paradisum pœnitenti latroni, fidem in ipsum, & spem, & charitatem exerenti; quod beneficium vehementissima fuit attractio omnium mortalium ad se. Qui enim ad se traxit latronem paulo ante conuicianteni, & in momento temporis illum iustum fecit; quem peccatorem non eo exemplo atque misericordia vocauit, inuitauit, atque attraxit? cui non demonstrauit illam esse summam vim quæ regno Dei Mat. 27.

Matt. 11 Dei affertur, si sola Dei misericordia & gratia nitentes, in extrema etiam vitæ linea opera fidei, spei, & charitatis exerceamus, peccata confiteamur, misericordiam Dei imploremus per Christi crucem? quæ omnia latro in cruce moriens præstitit; credidit enim regni celestis donatorem, qui tamen pendens in cruce moriebatur; quare & Deū credidit, qui per mortem gloriam æternam conficeret hominibus: sperauit se illud ab ipso regnum recepturum, & quidem eius beneficio & gratia, vt qui confiteretur se peccatorem & pœna dignum: simul adhibebat pia opera, quæ certam spem facerent; charitas enim illius & zelus extitit singularis in Christum, quum eius innocentiam propugnat acerrimè contra alterum latronem, & eundem contendit ad sanitatem attrahere. Nullus tamen hoc exemplo adductus ita desipiat, vt penitentiam ad finem vitæ differat; ea enim esset Dei insolens tentatio, & quæ faceret vt ne tunc quidem à Deo exaudiretur, nec idoneam adduceret pœnitentiam: & tamen vtcunque res habeat, semper esse hoc exemplum poßit & validum & saluare omnibus. Tu verò magne IESV, amico tuo respondes ad cor; Amen dico tibi: quid Domine? Me, qui sum verbum Dei æternum, dico in corde tuo, do tibi meæ diuinitatis gustum internum, & spirituales Regni mei primitias, qui sum paulò post daturus diuinitatis conspectum; & hoc quidem donum, & quod daturus sum solenni mea asseueratione confirmo, quam per Amen solebam significare. Quid addis verò Rex gloriæ IESV? Hodie. Aperiam tibi meum æternum hodie, in quò à Patre sum generatus & generor. In hodie quidem hoc temporali tu fuisti homo sceleratus, & iniquus latro, & in me conuiciator & blasphemus: at vero ab hoc hodie, & ab his malis ego te traducam in meum hodie, vt viuas in mea æternitate, Mecum; & hoc tibi beneficium præsto de mea in te benignitate. En explico tibi quid sit esse in mea gloria: esse quidem cum Angelis & Sanctis meis, quod magnum quidem est donum, sed in eo mea gloria non consistit, sed vt mecum sis, me videas, me poßideas ipsum, tum quà Deus, tum quà homo sum. Mecum eris, & ego tecum: quare tecum

Joan. 14. ego, & Pater, & Spiritus sanctus erimus, & sempiternam mansionem apud te faciemus. Eris. Eras tu quidem malus & facinorosus homo, corruperas animam tuam, potentias tuas, & corpus tuum: eras quasi qui non esses, de tua ista cruce in infernum inferio- Psal. 5. rem miserrimè conijciendus: erat totum tuum esse abominabile; quot enim peccatis animam tuam contaminaueras, tot illam plagis crudelibus vulneraueras & lethalibus: eras ad nihilum redactus propter iniquitates tuas; nullum est enim peccatum quod horrendum nihilum non infligat peccatori, mortem videlicet sempiternam. At hæc omnia horrenda mala ego à te iam depuli per gratiam meam, per dona mea; ille amplius non es qui fuisti, sed non apparet adhuc quid eris: hodie similis mei eris, 1. Io. quia videbis me sicuti sum, & mortale istud 1. Co. tuum tandem ex me induet immortalitatem. In Paradiso. In quo Domine IESV Paradiso? In cœlesti apud infernum. O ineffabile Sacramentum, ô adorandam Christe IESV tuam & potentiam & benignitatem! Vere tuum est ima cum summis coniungere; hominem cum Deo, mortem cum vita æterna, infernum cum paradiso: in quibus rebus elucet tua summa misericordia, & per hanc potentia tua infinita. Eris in Paradiso; hoc est enim regnum meum, gloria mea & diuinitas: poßidebis hoc regnum, hanc gloriam tibi ostendam, & meam diuinitatem: hæc erit tua vita sempiterna, vnde iam nunc emitto in animum tuum radios lucis diuinæ suauissimos. Tu frater meus factus es, tu amicus meus, tu socius, tu modò mecum regnabis in æternum; confortare, & esto robustus in me. O Domine sancte IESV, moriens das paradisum; quare morte tua vitam aperis sempiternam, simul facis mihi animum vt à te petam similiter atque latro è cruce. Ego plusquam latro sum ante te à facie delictorum meorum quæ tu scis; & quemadmodum latrocinia illa sint scis; & quantā crucē & pœnam propter illa merear tu scis. Offero me Domine penæ cuicunque de manu tua, modo à culpa liberer, & æterna pœna quam infligis inimicis tuis. Respice me vt amicum, corripe vt filium, suscipe vt fratrem; tu enim è latrone potes me facere & amicū & fratrē. Hoc si facias vt facies, quæ tua est benignitas & misericordia, audebo cum sancto latrone petere ex te vt mei memineris è regno tuo, & audiam spiritum

ritum tuum in corde meo dicentem dulcissimè; Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso, & sentiam in spiritu meo illa mihi verba exponi, & quasi inchoari regnum tuum & immortalitatem in mea hac mortalitate. Verè conuenerunt, Domine Deus, aduersum sanctum Puerum tuum IESVM Herodes & Pontius Pilatus cum gentibus & populis Israël, facere quæ manus tua & consilium tuum decreuerant fieri. Quid enim hactenus homines impij fecerunt, quā quæ Prophetæ prædixerant, & quæ nunc faciunt in te? Quàm clarè dixit Dauid; Quem tu percussisti persecuti sunt, & super dolorem vulnerum meorum addiderunt; factus sum opprobrium illis, viderunt me, & mouerunt capita sua; dilatauerunt super me os suum; dixerunt euge, euge; vah, vah, heach, heach, improperia improperantium mihi ceciderunt super me; ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis; omnes videntes me deriserunt me, loquuti sunt labijs, & mouerunt caput. Omnia hæc in te facta sunt, ô moriens in cruce IESV. Indoluisti ad opprobria & blasphemias execrabiles vehementer, & tamen vt omnia alia tua mala, ita hæc patientissimè toleras: scis tu hoc pacto Patris obedientiam sanctam implere, mundum redimere, mortalibus prabere diuinum exemplum patientiæ, & mansuetudinis, & charitatis. Illi te amarè subsannant, tu dulciter illis benedicis & bene optas: illi prætereuntes contemptim insultant tibi, te habent ludibrio, in te mouent caput, quasi deceptorem notantes acerbè, in te calumniam deuoluunt illudentes; Vah qui destruis templum Dei, & in triduo illud reædificas, salua temetipsum, quod non vales etiam si velis; si Filius Dei es, quod non es, descende de cruce; eripe te ab istis cruciatibus & morte, quod facere non potes. Quid malitiosius? quid virulentius? Ad hæc quid respondes benigne IESV in animo tuo, etiā si longè afflictissimo? Vos præteritis me & negligitis, ego per crucem hanc transeo ad gloriam sempiternam, vobis etiam, si tamen velitis vti meo beneficio comparandam: vos hoc facitis per mei contemptū, ego hunc transitum celebro, propterea quòd genus humanum tanti æstimaui, tam precioso loco habui & habeo, vt pro eius salute hanc mortalitatem & mortem assumpserim libenter: vos mihi insultatis, me habetis ludibrio; ego in animos vestros alia ratione insulto, quum vos ad lucem & veritatem Dei permoueam continenter, si sentire velletis; vt vos è Dæmonum ludibrio eruam, & vestris miserijs: mouetis capita vestra in me, quasi me deceptorem notantes; ego caput meum mouere non possum præ cruciatu quē vos mihi attulistis, moueo tamen è capite linguam, non qua notem vestra scelera, sed qua excusem apud Patrem, & ignorantiam vestram pro culpæ vestræ excusatione adduco: vos me calumniamini de templi demolitionē & erectione; ego vobis quod falsò mihi imponitis verè dicam; humanitas mea & vita templum Dei est sanctum; vos tamen humanitatem meam nunc destruitis, & eripitis mihi vitam; ego verò in tribus diebus illam humanitatem mihi restituam & vitam: ita me templum, quod nunc vos soluitis, ego tertia die excitabo; per gloriosam meam è morte resurrectionem. Vos per irrisionem clamatis; Salua temetipsum; quod me facere non creditis; ego verò hoc pacto saluum facio genus humanum, quòd me saluum non facio, hoc est, nec à cruce libero, nec à morte: sic enim gloriam & mihi & humano generi paro, quod longè & diuinius & potentius est. Illud tandem quod additis; Si Filius Dei es, descende de cruce; per ironiam & ludibrium vos dicitis; ego verò vobis respondeo, quòd Dei quidem Filius sum, & possem de cruce descendere si vellem; sed nolo, quia Pater non vult, & ego libenter eius voluntatem impleo, quem scio per meam crucem & mortem velle homines saluos fieri, alia ratione nolle; quæ summa est eius misericordia, & iustitia, & charitas. Ego sum in cruce, & morior in cruce, & nolo nō mori in cruce, vt vos ab æterna cruce, cruciatibus, & morte liberem, si velitis; neque enim aliter potestis euadere è manibus Satanæ & inferni: & hæc quidem ad alios. Quid vos autem consceleratí Principes Sacerdo-

Mat. 26

cerdotum, Scribæ, & Seniores? Non sat est si illum morte turpissima afficiamus, placent præterea nobis quæ in illius opprobrium fecerunt quatuor milites; laudamus quæ nunc audiuimus aduersus illum iactari opprobria; scimus his cruciari animum eius, & gaudemus: verùm his contenti non sumus, nisi illa quasi confirmantes, nostras contumelias ipsi ingeramus; Alios saluos fecit, se non potest saluum facere. Cum summa malignitate Christo illudunt atque acerbitate: eò videlicet spectant eorum blasphemiæ, vt in dubium reuocent omnia miracula Christi, vnde concidat eius existimatio & doctrina, & aboleant eius acta omnia: si alios saluos verè fecit, se potest saluum facere; quód quum non possit, faceret enim si posset: (Mentimini fœdissimè) fit vt alios verè & diuina potentia non fecerit saluos, sed Beelzebub præstigijs & incantatione. Tmentimini, & hoc malitiosissimè. Verùm ó Diabolos non homines! Virtute Satanæ fecit miracula Christus? Qua ergo virtute mortuos suscitauit? qua cæcum mutum sanauit? qua cordis vestri cogitationes & sciuit & traduxit? qua Satanam tentatorem superauit? qua virtute Dæmones imperio expulit è corporibus miserorum hominum? Num Dæmon contrarius est Dæmoni, & vult regnum suum non stare? cur illum timent Dæmones? cur eum rogant ne mittat in abyssum? Num veritati dant verè testimonium Dæmones? Num Dæmones iustitiam & sanctos mores qui docent, eos tandem adiuuant? Quis innumeras virtutes supra omnem vim diabolicam fecit? quis vestrum exercitum verbo in terram prostrauit cum vestris Dæmonibus? secuti enim Satanam & proditorem Iudam ad IESVM comprehendendum properabatis. Diuina igitur virtute & Satanam & Iudam perculit IESVS, ac in terram deiecit. Si IESVS semper egit contra Satanam, vt egit, quomodo Dæmon illa gesta Christi per miracula sua confirmat & fecit, contra suam superbiam, & inuidiam, & regnum tartareum? Vel nunc animaduertite belluæ; quis Eclipsim solis & lunæ facit horribilem, etiam omnibus seculis inauditam? Num hoc potest dæmō, & deplorat mortem Christi? O insensata capita! Hæc cùm ita sint, & infinita huiusmodi alia, contrà est quàm vos blasphematis; alios enim vera sua virtute diuina saluos fecit, & se posset saluum facere si vellet; sed id non vult, sed potiùs mortem oppetere pro veritate Dei, & hominum salute, & vita sempiterna; quandoquidem ita Pater Deus constituit. Quód si gloriosum est pro bono mori, commendat in mortales charitatem suam Christus, qui vitam ponit non pro bono solùm, sed pro liberandis malis hominibus, & inimicis suis & Dei, ab omni malo; quod omnibus miraculis & maius est & gloriosius. O magne IESV, quas in te blasphemias pateris, & tamen cruciatus tui continenter augentur, & ad mortem properant! Addunt impij Principes; Si Rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credimus ei: saluum se faciat, si hic est Christus Dei electus. Affligitis afflictissimum cor meum Principes vestris illusionibus, & super dolorem vulnerum meorum additis, qui debetis saltem meis cruciatibus & morte esse contenti, & intelligere non esse afflicto adijciendam afflictionem. Hæc tu bone IESV in corde tuo dicebas, & maledicentibus non maledicebas; sed contrà inter tuos summos dolores benignè illis respondebas interius, si quoquo modo audire vellent, si quem fructum concipere possent: Sum ego Rex Israël, sum Christus quem vos ex scripturis exspectatis, & recipere debetis, sum Filius Dei: quæ à me audistis non semel; hæc vobis demonstrant scripturæ ipsæ, in quibus spem putatis habere, illas considerate, & veritatem quam ego vobis prædicaui intelligetis; præsertim quum meam doctrinam & acta tot miraculis confirmauerim diuinitus: scrutamini scripturas, & videbitis non meam doctrinam solùm & acta illas exposuisse, sed vestras actiones omnes in me, vestra odia, vestra maledicta, crucem etiam meã & mortem, & omnes passiones meas in illis legetis, & cur mori voluerim illic quoque perspicietis, pro mortalium videlicet peccatis, non meis; pro gloria hominum sempiterna, non pro mea. Illinc quoque cognoscetis hanc meam mortem non fore diuturnam, sed triduo me meipsum esse à mortuis suscitaturum, deinde ad Patrem esse me

Mat. 27 Rom. Ps. Joan.

me aſcenſurum: hæc continent veſtræ ſcripturæ, hæc ego docui, & innumerabilibus ſignis, quorum tam fuiſtis ſemper auidi, confirmaui. Illud præterea in eiſdem ſcripturis conſpicietis, me Regem quidem eſſe conſtitutum ſuper Sion Montem ſanctum Dei; quod Regnum etiam ſi accepi à Deo iam inde à mea conceptione, tamen per paſſionem & mortem intrare oportuit me in huius Regni poſſeſſionem & vſum. Itaque & Patris voluntati & meæ non eſt conſentaneum, vel ſcripturæ, vel rationibus mei Regni vt deſcendam de cruce; mea enim mors Regnum meum eſt & gloria: & hoc ſciatis, quòd mea doctrina & miracula per mortem vim acceperunt, quare fieri non poteſt vt ego non moriar, vel è cruce deſcendam; nec fieri rurſum poteſt vt quæ per mortem meam futuram vim habuerunt, ea infirmentur per deſcenſum meum à cruce, & liberationem à morte. Hoc gratum eſſet Satanæ, vt per impatientiam & animi imbecillitatem viderer crucem ſuſtinere non potuiſſe, & noluiſſe Patris mei voluntatem implere, & velle me quæ hactenus geſſi, quæ geſturus ſum, tum Regnum meum ſpirituale euerti, ſi conſummationem geſtorum meorum non apponerem, quæ mors mea eſt in cruce. Exiſtimatis vos Principes crucem mihi contra voluntatem eueniſſe; erratis; ſumma mea voluntate eam deſideraui iam inde cùm primùm fui inter homines homo, & libenter eam nunc perpetior: eſt enim mihi gratiſſima crux mea, etiam ſi ſit eadem acerbiſſima. Quòd verò additis credituros vos ſi deſcendam de cruce, ex animo non dicitis; non enim nè ſic quidem crederetis, qui propter maiora mea miracula non credidiſtis: neque credere poſſetis ſalutariter ſi deſcenderem de cruce; etenim ſcripturæ in me ſpem non conſtituunt deſcendente de cruce, ſed in cruce moriente. Deponar ego de cruce mortuus, reſurgam è mortuis, aſcendam in cælum, tunc credetis in me multi Sacerdotes & Phariſæi. Definite igitur maledicere, & conuiciari: quòd ſi nunc propter veſtram animoſitatem impetum animorum cohibere non poteſtis, hæc aliquando cogitantes ad ſanitatem contendetis, ad quod ego, niſi repugnetis, iuuare vos non prætermittam; & facere etiam vt cruces veſtras non recuſetis. Hæc opprobria, & illuſiones, tuo animo ingentem pœnam afferebāt ô moriens immortalis IESV, tum illa quæ per hæc tibi repræſentabantur etiam maiorem. Hi enim te in cruce pendentem, deſpicatum, factum op- *Pſal. 21.*
probrium hominum, & plebis abiectionem blaſphemabant, & quidem te Deum eſſe ignorabant, etiam ſi ſcire & potuiſſent & debebant, neſciebant tamē: at videbas tu, magne IESV, è cruce illas eaſdem blaſphemias, atque adeò atrociores à multo maxima parte Iudæorum iactatū iri vſque ad conſummationem ſeculorum, in te regnantem in orbe terrarum, non ſolùm in cælo, & de ipſis triumphantem; infinitam item idololatrarum multitudinem videbas tibi impiè ac barbarè conuiciantem per multa ſecula; proſpiciebas colluuiem Mahometarum innumerabilium tibi præferre abominandum Mahometen; Hæreticos intuebaris inſanire in te tuamque doctrinam, omnia corrumpentes, omnia deprauantes, ſuum Chriſtū, ſuam doctrinam tibi vero Chriſto, & doctrinæ tuæ anteponentes. Hæ cogitationes affligebant tuum animum vehementiſſimè magne IESV; ſed vehementius etiam futuræ Chriſtianorum infandæ blaſphemiæ, qui te verum Deum, verè crucifixum, verè reſurrexiſſe, & in cælis regnare credentes, contumelias tamen ore ſacrilego erant ſæpenumero in te coniecturi fœdas, & omni opprobrio plenas & impietate. Hæc omnia quaſi præſentia te affligebant ſancte IESV, tuos dolores & cruciatus augebant; & ex his illæ præſertim quas ſciebas non eſſe condonandas, quaſi videns tuum ſanguinem vt pollutum reijci & conculcari. Obſeruabāt *Heb. 10.*
Principes morientem Chriſtum, & Seniores, & Scribæ, obſeruabant omnes, obſeruabāt Dæmones, Angeli item; hi quidem partim cum ſumma parricidij, atque adeò deicidij deteſtatione, partim cum ſummis laudibus ſapientiæ Dei & miſericordiæ, cum ingenti expectatione incomparabilis vtilitatis, quam videbant ex cruce Chriſti & morte prouenturam: neque tamen vllus vt in horto IESVM cōſolabatur vel cōfortabat. Dæmonibus placebat mors IESV, quia malum erat, non placebat quia malum ſuum fore timebant; erant in terra mentis

conflictatione & infernali. Principes verò, Seniores, & Scribæ odium & malignitatem in Christum non solùm non remittebant, sed augebāt etiam; & eò erant Dæmonibus peiores, quòd illi mortem IESV impedire voluissent iam si possent, hi maiori obstinatione illam desiderabant, & furiosiùs ad finem desiderij sui properabant, & diuturnum nimium deputabāt tempus quò mors differebatur, nisi quòd illius cruciatibus delectabantur vehementer homines sæuissimi. Horum furorem sequebantur ministri, & alia Iudæorum multitudo authoritate principum commota IESVM deridebat, milites barbarica magis, atque insita ferocitate atque crudelitate insaniebant in bonum IESVM. Et quidem non cessabant identidem probra & contumeliæ in Christum iactari, & blasphemiæ, nisi quando Christus loquebatur; quæ verò loquebatur, contumeliosè subsannabantur. O moriens vita æterna IESV, quàm acerbè, quàm ignominiosè, quàm desolatè moreris! Verè in vera cruce moreris verus homo & verus Deus, & vt voluisti, Pater, tu, & Spiritus sanctus, ita moreris. At in cruce quid agebas magne IESV? Mea erat tunc actio, vt non solùm patienter mortem, & amarissimos mortis dolores, & tristitias subirem, sed summa cum magnanimitate, & diuina quadam animi alacritate: non timebam vt in horto mortem, sed generosissimè illam superabam; nec postulabam à Patre vt transiret calix à me si fieri posset: oraui enim in horto vt veritatem meæ humanitatis & carnis manifestarem, & negari non posset me verè pati & mori posse; nunc verò illam veritatem carnis repræsento moriens; omnia autem in cruce ago constantissimè atque fidissimè. Iam primùm oraui pro meis crucifixoribus, indolui vehementer vestium mearum diuisioni & sortitioni, quæ miserandam rerum futurarum faciem repræsentabant; sustinui opprobria, blasphemias, & impietates cum singulari animi dolore; graue mihi fuit audire à latronibus simul crucifixis conuitia, tum ab altero blasphemias; in alterum tamen misericordiam meam explicaui, & è latrone sanctum feci, è morte in Paradisum & vitam æternam asserui; quod in summis doloribus fuit mihi causa aliqua recreationis. Post hæc omnia cùm essem afflictissimus & accessionem cruciatus mei acciperent in singula momenta maiorem, atque ad mortem meam sæuo passu approperarent, crescebant simul mei dolores, quos ingentes meæ virtutes excipiebant: conspiciebam omnes mortales ab Adam vsque ad vltimum, pro omnibus meos cruciatus & mortem offerebam Patri, quem sciebam omnes homines velle saluos fieri: itaque omnes salui esse poterant; quod vt possent, absque mea morte non poterant. Obtuli ergò ad sufficientiam pro omnibus mortem meam; pro ijs verò quos sciebam prædestinatos ad gloriam sempiternam, efficaciter præterea offerebam. Addebam orationis perfectionem, gratias agebam Patri pro immensis beneficijs quæ acceperam à Deo, pro morte etiam ipsa, & omnibus pœnis meis, quas pœnas, quam mortem pro ingenti beneficio agnoscebam: tum pro beneficijs, pro gratia, pro virtutibus, donis, gloria sempiterna quæ pro hominibus promeritus fuerā & promerebar, gratias Deo Patri agebam, & illa omnia ab eo petebam summa cum animi mei pietate. Postulabam verò per omnia mea merita apud Patrem, quæ iam inde habueram postquam sum conceptus in vtero matris meæ virginali, per omnes labores meos, per indignitates, contumelias, improperia, vulnera, per crucem ipsam, & mortem, & mysteria mea omnia, & omnes actiones: omnia verò referebam ad summam Dei omnipotentis gloriam. Hæc agebam moriens, in his perseueraui, præter alias operationes meas diuinas, donec vitam finiui, & spiritum emisi in manus Patris mei. Porrò autem inter hæc, & per totam passionem meā singularē habui de Matre mea solicitudinē & curam; eius enim ingentes dolores, quos sciebā ipsam pati de meis doloribus, cordis mei erant afflictio incomparabilis: nā cū esset charitatis meæ vnio erga illam suprà quàm percipere potestis maxima, & illius item in me secundùm meam maxima, fiebat vt illa meas angustias, vulnera, dolores, crucem, mortem cum summo dolore sentiret; ego verò illius maiori etiam quàm ipsa. Erat igitur cor meum de Matris meæ doloribus amarissimè vulneratum, gladij meæ passionis illius animam pertransibant, viciſſim

vicissim illius gladij meam amariùs. Conieci ego in illam oculos aliquando è cruce liuidos & sanguinolentos; neque enim frequenter volui, ne maiorem illi doloris sensum excitarem; nunquam conijcere non patiebatur meus aduersùs illā amor & reuerentia: illa in me aspexit frequentius, vterque in alterum aliquando simul. Ex his conspectibus exstabat inter nos in spiritu planctus maior longè, quàm ille Adadremmon in campo Mageddon, maior quàm Hieremiæ, planctus quasi vnigeniti; sed plusquàm vnigeniti, quia Dei vnigeniti, & solius Matris vnigeniti: erat colloquium inter nos in spiritu diuinum. Scio ego ô Mater mea benedicta, si tibi loquar, auctum iri tuos dolores, sed simul noui non minores fore tuas angustias si tibi non loquar; nam tu tecum loquêris, & eò maiorē tibi dolorem inferes, quò tua verba minùs tibi virium spiritualium facient quàm mea: tu eadem meditaberis quæ ego dicturus sum, qua in te affliges cor tuum, & vires quidem accipies spiritus ab excellentia tuarum virtutum; at ego dum eadem cōmemorabo, vim meæ diuinitatis ita exeram, vt etiam si crescāt dolores, crescant pariter & patientiæ tuæ & magnanimitatis dona: sum alioqui ea dicturus, quæ te de te dicere nō pateretur eximius pudor tuæ humilitatis. Ego te elegi sancta Virgo ante mundi constitutionem, puram quidem creaturam, sed ante omnem putam creaturam gratiosissimam creaturam, & ad summam gloriam, & gratiam, & merita prædestinaui te; vt quæ eras futura Mater mea Dei. Itaque in prædestinationis executione, quum reliquos homines permittere in peccatum cadere, te non permisi, sed præseruaui: vt enim applicabam passionem & mortem meam pro alijs, vt à peccatis liberarentur, ita pro te vt in nullum peccatum incideres. Ex te sancta & intemerata Virgine sumpsi carnem meam, & factus sum homo: meministi diuinitatem meæ incarnationis, & quanta fuerit in anima tua Dei laus, quanta spiritus exultatio; quàm multa & magna dona non solùm antè à me acceperis, sed tunc præcipuè. Tu me in virginalem vterum suscepisti & nutristi, tu peperisti & lactasti; quot de me miracula iam tunc intellexisti, quot vidisti? & tamen fuerunt illa initia condita suis acerbitatibus. Vidisti enim me circumcidi, fugisti mecum in Ægyptum, timuisti Archelaum; dolorem post illa accepisti propter me, quum vobis nescientibus in templo remansi; vixisti mecum in paupertate vsque ad annum trigesimum: postea verò maiores de me passa es timores & solicitudines, quum in me scires Iudæos implacabili odio esse inflāmatos, & necem tam sæpè mihi intentare. Neque verò, vt nosti, hæc sola tunc passa fuisti, sed perpetuam tristitiam in corde gessisti de mea passione & morte futura; feci enim te conscìam, vt rerum mearum omnium, ita passionis futuræ & mortis; & quales ego propter illam patiebar tristitias continenter, tales tu accipiebas: eram ego homo dolorum, tu mulier dolorum; eram ego summis virtutibus ornatus, & donis, & visione diuinitatis excelsus, quibus rebus vitæ difficultates superabā; eras tu excellentibus virtutibus prædita, & donis, & diuina contemplatione sublimis, vnde item tuas vitæ difficultates vincebas per me. Sic eramus ego & tu quum in passionem meam sum ingressus, & tu in mearum passionum omnium compassionē, & ego vicissim in tuarum; neque enim debui etiam absenti meos dolores non significare, quod faciebat immensa vnio illa amoris mei erga te, qui me à te separari non patiebatur, vel nostra inter nos non esse omnia communia. Duplices dolores dolui hactenus & doleo, & donec hanc vitam viuam dolebo, de meis cruciatibus immensos, de tuis summos. Fuit mihi acerbum tot contumelias pati, tot vulnera, mortem tam ignominiosam, mori me Filium Patris æterni, simul tuum Virginis sacrosanctæ. Vidi quæ iam inde ab horto passa es, quæ nunc patiaris propter me contēplor, & quæ passura es donec spiritum emittam; singuli mei dolores & cruciatus animam tuā vt gladij crudeles traijciunt; traijciunt simul tui meam. Sunt acerbitates incomparabiles, ô Mater mea dilecta, quas patior, sunt immensi quos patior & animi & corporis cruciatus; adduntur tamen de tuis pœnis & doloribus summi; & tamen hos etiam meos de te dolores necessariò esse mihi ferendos video, quos ego, vt summa cum amaritudine sentio, ita summa cum animi mei voluntate recipio. O Pater immensæ potestatis, sis benedictus in secula sempiterna: tu in has angustias me tradidisti, vt vnde mihi dolor esset minuendus, inde etiam augeatur. Requiescere ego solebam in sinu Matris meæ iucundissimè, illa meos dolores

Zach. 12. Hier. 1. Isaiæ 53.

& vitæ difficultates consolabatur, ego vicissim illius; at nunc vterque alterius auget dolores, illa meos, ego illius. O duras vicissitudines & amáras! ego te meis acerbitatibus afficio Mater mea, tu me tuis; vterque ad Deum cõfugiamus: ego sum illius Filius coæternus, tu coæterni eius Filij Mater; ego ex eius obedientia patior crucem, tu tuam crucẽ de cruce mea sustines ex eadem. O Pater æterne, si tua est volũtas, succurre Filio tuo, succurre sponsæ tuæ Matri Filij tui. Verùm en Mater non exaudit me, & hoc vult esse in meis & passionibus, & compassione tua, vt neuter consolationem accipiat, sed virtutem tantùm patiendi, & magnanimitatem: hac vtamur Mater mea benedicta. Respondet verò Virgo Mater. Agnosco quæ dicis fili mi in cruce moriens, fili mi, Deus & vita cordis mei sempiterna; scio beneficia summa quæ in ancillam tuam contulisti, inter quæ singularem locũ obtinet, quòd me dignatus es tuarum passionum facere consortem & sociam; simul dederis vt cũ summa animi fortitudine summos dolores pertulerim & perferam: ago tibi gratias sancte fili quàm possum maximas; sed heu me desolatam, & vltimo mœrore confectam: sum Mater omnipotentis Dei, & hunc vidi hactenus tam indignè, tam contumeliosè, tam atrociter affligi; deinde flagellari atrocissimè, sæuissimis spinis coronari, crucẽ baiulare cum latronibus ad Caluariæ locum, extendi ad crucem truculentissimè, luxari omnia eius ossa & loco moueri, cum acerbissimo neruorum cruciatu, cruci affigi, leuari & statui crucem: quæ omnia video amarissimè etiam nunc meum filium torquere. Hei me mulierem dolorũ: sentio quidẽ ego hos omnes dolores in corpore & in anima mea, sed leuia sunt quæ ego sentio; illud quod ego non sentio, & sentit filius meus Deus, est lõgè grauissimum atque acerbissimum. O fili mi, fili mi; ô fili Dei viui! Tu es vita æterna, & tamen moreris, & eris statim mortuus: moreris quidem vt immortalitatem mortalibus inferas, sed moreris tamẽ. Tu es vita cordis mei, & moreris, & operatur in me ista mors, vt vita mea quæ cum tua morte coniũgi desiderat, vires viuendi accipiat, & mortem tuam viuens patiatur; qui est acutissimus animæ meæ gladius. Heu fili mi, fili mi, quæ cor meum audiuit ex te magnam consolationem animæ attulissent si non morereris; sed moreris, & in cruce moreris, & plenus infinitis doloribus moreris, neque vis dolores in te remitti, neque ego meos possum remittere vel debeo, quod intelligo te velle. Hei fili mi, fili mi, amor meus, & viscera cordis mei: crucifixus es amor meus, viscera cordis mei sunt crucifixa; moriũtur, & cum cruciatu moriũtur: langueo simul ego & morior, sed sentio per mortem tuam fulciri vitam amoris mei; & renouari, & maiorem fieri amorem per filij mei mortem renouatum. O fili moriens, video nec me posse plura pati quàm patior, nec id te velle; & tamen simul conspicio extremum dolorem & tibi & mihi mortis tuæ imminere: ad hunc perferendum cor meum fulcias & sustentes benigne fili. Fulciam, sustentabo, vires etiam augebo quibus meam etiam mortem feras magnanimiter; nec hoc solùm accipies à me donum, sed illud etiam: en dabo tibi vicarium mei erga te amoris, & obseruantiæ, & filialium obsequiorum Ioannem; iste erit pro me Filius tuus: est vnio *Ioan. 19.* amoris inter me & illum eximia, & præcipuũ priuilegium; illam ego & illud transferam in te. Hæc cum in spiritu dixisset bonus IESVS, & ei significasset vt ad se accederet, dixit præsenti; Mulier ecce Filius tuus. In nuptijs quidem huius Ioannis audisti quum tibi *Ioan.* dixi, Mulier; nunc rursum audis mulier; illic vt ostenderem me Deum, hic vt hominem quidem, sed qui desinam esse homo per mortem. Eram ego tibi subditus pro ratione *Luc.* mysterij meæ carnis mortalis; eam rationem subiectionis ego exuam per mortem, per resurrectionem meam, & gloriam etiam corporis sempiternam: illa tamen induo dilectũ consobrinum; is meam illam subiectionem erga te subeat & expleat, sit tibi subditus Filius vt ego eram. Neque propterea quòd in Filium do tibi nepotem tuum, ego non ero Filius tuus; ero, & in sempiternum ero; sed his tribus diebus ero filius tuus mortuus: postea in terra non versabor vt solebam; ascendam enim ad cælum, sedebo ad dexteram *Mar. 16.* Patris mei omnipotentis. Me quidẽ præsentẽ habebis & mortuum, & in cælo regnantem, & è cælo; sed in spiritu, & in donis tuis excellentibus: sæpè item tibi præsens præsenti apparebo; sed pro mea quotidiana præsentia & obsequio substituo Ioanẽ, in quo me videas, & meo vtaris obsequio. Tu verò dilecte discipule, excellentia hactenus à me dona accepisti, amoris priuilegiũ, virginitatis ornamẽtũ, sublimẽ diuinitatis meę cognitionẽ, alia plurima;

rima; sed quod nunc à me accipis, est excellẽtissimum; Ecce Mater tua: hæc mea Mater sit tua mater, tu eius filius; in hac accipis maiorẽ amorem quàm tuum, digniorem virginitatẽ quàm tuam, sapientiam meæ diuinitatis quàm tua sit altiorẽ. Mea est hæc Mater Dei excelsa, & tamen incomparabili prærogatiua sit tua etiam mater; tu illam ama, obserua, cole; vt quæ tua facta est mater per meam hanc arrogationem: vt quæ mea est Mater Dei, & quæ de manu mea datur tibi in matrem, in eius obsequijs, prouidentia, solicitudine me imitare; in te conquiescat, in te soletur meam absentiam, & suam solitudinem: faciam ego vt in te videat me, sentiat me, me vt præsentẽ contempletur; & ita dona tua augebo, vt præcipuam agnoscat illa in te mei imaginem & similitudinem. Potuerunt hæc verba quæ ad matrem & ad Ioannem habuisti IESV bone, consolationem tibi afferre & illis, nisi tãta fuisset doloris & tui & ipsorum vehementia & accessio, vt omnem consolationem superaret. Erant in procliui omnia, virtus tua naturalis & calor, radicalis humor; sanguis tuus, ferociebant vulnera atrocissimè, quasi vires suas omnes in te colligentia: sæuiebat per hæc omnia mors, erat ad finem adducta vita tua magne IESV; & sentiebas in vltima afflictione tua & maxima Patrem tamen tuum te dereliquisse, ac nolle te à morte liberare, nec cruciatus tuos minuere, nec animã solari. Ita verior erat tua mors & plenior, maior Patris ostendebatur iustitia, maior tua obedientia, immensa vtriusque misericordia, copiosior redemptio. Verùm ô bone IESV, quomodo hanc destitutionem sensisti? Dereliquit me Pater in meis laboribus omnibus, tristitijs, ac doloribus vitæ meæ: voluit vt verè paterer, verus essem mortalium Redẽptor. Fui ego quidem semper beatus, sed ex ea beatitudine semel duntaxat fuit gloria communicata corpori meo vniuerso; sed tamen in alijs afflictionibus meis quas hactenus sum perpessus, horti, flagellationis, coronę spineę, crucifixionis, suspendij, & alijs, aliquid erat quo niteretur mea humanitas: consumebãtur quidem meæ vires, sed ita vt aliquid semper esset residuum cui inniteretur, & quo vita fulciretur; at verò nunc vires ipsæ omnes deficiunt me: veni in limi mei profunditatẽ, idest humanæ meæ vitæ finem; nec est in ea quicquam quod cõsistat, vel quo niti possim; est sensus animæ meæ supra quàm intelligere possitis afflictissimus. Fuit semper in me constantissima voluntas vt Patris mei volũtas adimpleretur, sed quum à diuinitate, vel ex meæ mentis gloria subsidium nunc non accipiam, & suis viribus mea humanitas relinquatur, cõsequens est vt ipsa explicet quæ patitur, & quæ Patris voluntati subdit. Ea verò sunt non soli interiores cruciatus & exteriores, sed ille præterea acerbissimus, quod in cruciatibus sentiebat inferior animæ meæ portio à Patre se derelictam: illi enim dolores mortem mihi afferebant, derelictio faciebat vt illos amarissimè sentirem; neque enim fuit illa derelictio aliqua consolatione temperata, sed purissima, nihil planè consolationis vel refrigerij habens coniunctum. Magnitudo hæc doloris extremi effecit, vt magna vehementia ea exponerem quæ mea patiebatur afflicta anima. O Pater, Deus mihi consubstantialis & coæterne! Sum ego splẽdor gloriæ, & figura substantiæ tuæ, porto omnia verbo virtutis meæ etiam nunc quũ purgationem peccatorum facio; sum ad dexterã & æqualitatem maiestatis tuæ in excelsis: simul sum homo, vt tu voluisti, sed ita tamen vt anima mea immensa gloria fruatur in te, summis etiam donis & virtutibus ornetur. Hæc cum ita sint, tamen patior in humanitate extremos ac lethales dolores vt tu vides. Mors me terret horribiliter, quã cerno præsentem; & quò verior est & perfectior mea humanitas, & animæ inferior portio, eò magis hæc sentiunt. Hæc omnia vis tu esse verissima, vt sunt, & propterea illa nihil subleuas, sed vis omni ex parte esse quæ sunt, nihilque minui, nihil de illorum plenitudine deesse: propterea me in meis humanis viribus derelinquis. Hæc quum sciam, diuino animi robore patior omnia; & quamuis nihil in his iuuer ferendis, constat tamen mea patientia, quò maiores sunt dolores: quare suam afflictionem incomparabilem exprimit anima mea, & quod verè dolet, id verè deplorat gemitu inenarrabili. O Deus meus, Deus meus! O Domine vitæ & mortis meæ! quare me dereliquisti? Scio te meam personam non reliquisse; vnus tu & ego sumus Deus; scio Verbum meum vnionem suam non deseruisse nec deserturum; scio superiorem animæ meæ portionem non destituendam à gloria sua & donis: sed caro, & humanitas ipsa, & animæ inferior pars, & sensus ipsi vt debent

Heb. 1.

Mat. 27.

cruciatus & mortem pati, ita se in his derelinqui dolent, & deplorant amarissimè, simul & tenerrimè. Quare dereliquisti me? Intelligo quidem quare me dereliquisti Pater, vt videlicet æternum tuũ beneplacitum pro mundi reconciliatione impleam; sed vt pro alijs hæc assumpsi & patior, ita pro ipsis hoc inquiro; vt intelligant quamobrem patiar, & quare non exaudieris me in horto, vnde hæc consequatur derelictio: eorum enim est hæc vox doctrina, non mea querela; ipsorum debet esse cordibus infixum cur ego patiar, cur in passione à Patre meo sim derelictus. Quod Dauid expressit, verba illa fuisse causam, non meam, sed delictorum meorum, idest mortalium pro quibus patior; idem ego volui intelligi cum hæc è cruce clamabam; derelictio tamen hæc est mihi acerbissima. Si vis sæuire in me omnia vulnera, omnes dolores, mortem etiam ipsam; hæc non derelinquis, me derelinquis iñ horum manibus discruciandum. Sed ad causam cùm venio, magis affligor & teneriùs; scio enim cur patiar, sed quòd hoc sciam fortiùs affligor; quum quàm plurimos homines videam illam causam neglecturos, vel etiã blasphematuros, & iri conculcatum meam passionem & mortem ab infinita hominum multitudine. Causam etiam meæ mortis & cruciatuum quamuis sciam, semper tamen etiam secundum meam animæ portionem superiorem quæro: nam ea tandem infinita est tua misericordia, tua iustitia, tua voluntas; quæ soli diuinitati tuæ, & meæ, & Spiritus sancti nota ita est vt nota esse potest. O Deus meus respice ad clamorem meum: dolores quidem mihi excitat hic clamoris mei conatus, tamen illos etiam assumo libens pro salute hominum; & quamuis sciam me non esse exaudiendum vt liberer à cruciatibus & morte, scio pro quibus morior esse pro illis exaudiendum; & per istud non exaudiri, mereri omnibus ad vitam prædestinatis salutem & vitam sempiternam. Fuit vsus rationis semper in Christo perfectissimus, & superioris portionis animæ actiones omnes diuinæ, atque à lege Dei æterna excellentissimè gubernatæ: erat rationi superiori subiecta inferior, & omnes appetitus; nullus in his inerat motus rationi contrarius, ac ne primus quidem extare poterat; erat enim perfectissimus homo semper Christus etiam in sua passione & cruciatibus omnibus; attamen corpus eius, & anima corpori naturaliter vnita patiebatur è violentia & maleficio exteriori. Extabant passiones in virtute appetitiua, sed imperatæ à ratione, & voluntariè susceptæ: itaque in summa mentis tranquillitate erat eius anima, & sensus afflictissimus. O adoranda mysteria tua IESV crucifixe! Quid autem nunc reliquum est quod in te admittas magne IESV? Vt moriar. Verùm priùs illud obibo, quod quum essem facturus, prædixit futurum scriptura: vno verbo passiones meas omnes exprimam, nec passiones solùm, sed desideria omnia significabo. Sitio. Adeò in me sæuiunt omnia mea vulnera, adeò sanguis est imminutus, adeò sensus mei affliguntur & exæstuant, adeò mors vrget violenter, vt tantum non deficiat me radicalis humor vniuersus & prorsus extinguatur: Sitio vehementissimè, sitit anima, sitiunt omnes sensus, sitiunt omnia vulnera; aruit tanquam testa virtus mea, in puluerem mortis redigor. Verùm cum hoc dicis sancte IESV, scis futurum, vt ingratissimum potum tibi propinent carnifices tui, vt celeriùs subsequatur mors. Scio pessimo aceto me potandum, & hoc eligo, & pono in passionibus meis & merito, tum in mysterio: non sequetur autem citiùs mors, quamuis auidè eò spectabunt impij homines; atque adeò vitam producet hæc potio eo dumtaxat tempore quum bibo; si enim non biberem, iam nunc fui animam exhalaturus: sitio tamẽ ipsam mortem, & hunc calicem bibere amarissimum quidem, optatissimum tamẽ. Hunc semper præ oculis mentis habui quoad vixi, semper desideraui: nunc complentur mea omnia desideria, quum video præsentem mortem. Scio hanc fontem fore infinitum aquarum viuentium, esse fontem salientem in vitam æternam; coniuncta hæc in me sunt, mors & vita æterna. Est quidem mihi hæc sitis optatissima, etiãsi eadem longè amarissima, qua simul sitio salutem & vitam omnibus mortalibus; peto ab omnibus vt dent mihi bibere; facio salutem eorum & vitam meam potum, & iubeo vt dent mihi bibere ex ea aqua, quam ego ex hac mea siti & morte conficio, gratiæ, & cælestium donorum, & omnibus offero vt eam meam sitim expleant. At enim alium potum

Marginalia: Leo. — Ps. 21. — Heb. 5. — Ioan. — Ps. 21. — Ioan.

potum mihi ipsi obtrudunt ingratissimum, ipsis perniciosissimum, potentiarum suarum prauitatem, & peccata innumerabilia omni spurcitia plena & pestilentia; & tamen ego acetum bibo oblatum in cruce, vt ipsi ne mihi suas acerbitates & contaminationes offerant. O ineffabile tuum beneficium & amorem benigne I E S V in nos; nostrum contrà execrabile maleficiũ! Tu in cruce, quasi tuos dolores & angustias oblitus, sitis nostram & salutem & vitã. Clamas, Si quis sitit, veniat ad me, & bibat: exhibes tot fontes apertos aquarum viuentium, quot sustines vulnera; fontes æternos aperis in anima tua, eius dolores & acerbitates; infinitum fontem tuæ diuinitatis aperis: & nos hæc negligimus alij, alij conculcamus, alij desidiosè cogitamus. Aperit nobis Dæmon, & nostra animi peruersitas fontem inferni, fontem ignis sempiterni; hunc fontem auidè haurimus, hunc optamus, nec sentimus miserrimi homines, & omnibus lachrimis deplorãdi. Iuua nostras deprauationes Domine I E S V; en cupimus tuam sitim restinguere: tu obtulisti illam nobis cupidissimè, vt per eam ad te Deum & fontem viuum adeamus. Tu sitis Domine meam salutem, & è cruce sitis, & moriẽs sitis, & moriens Deus sitis; in ista siti aquam offers quam bibam, quam tibi propinẽ: en accipio in te, & per te, & propter te Domine meus, Deus meus, vita cordis mei & refrigerium. Consummaueras hactenus per partes, sancte I E S V, scripturas quæ erant de te, non solũ in hac passione tua, sed in omni tuæ vitæ mortalis œconomia: in siti verò tua & potu præludium dedisti vniuersalis consummationis, quum in siti mortem desiderasti subire, & è vestigio vltimam addis & vniuersalem consummationem. Conspirant enim omnia vulnera, omnes dolores & cruciatus externi, tum interni in necem tuam, & postremo conatu impressione facta vitam tibi eripere volunt; quod non possent nisi Pater tuus vellet, nisi tu velles: vultis; quid est reliquum nisi mors ipsa? Consummatum igitur prorsus est, sed hæc consummatio facit, vt omnium hic sit tui cordis, & corporis, & animæ, & potentiarum, & sensuum summus cruciatus; nam animi sensu complecteris quæcunque hactenus passus es sæua tormenta, & nunc omnium tormentorum vim in vnum collectam excipis. Nunquam sufficere verba potuerunt ad tuas atroces passiones exponẽdas magne I E S V, nunc verò etiam conatus ipse nos deficit, & quasi agmine tuorum dolorum opprimuntur omnes potentiæ & concidunt. Sustenta saltem cor meum bone I E S V, sensum vt aliquem tui huius immensi doloris vel minima ex parte sentiat, & quasi consummationem in eo operare dolorum omnium, quos de tua passione & cruce subiui hactenus te operante. Sed quid est nunc consummatum, bone I E S V, per dolores extremos? Extremæ meæ vitæ mortalis periodus est consummata, summum sacrificium oblatum est, (complectitur enim mortem hæc consummatio, quæ coniuncta cum his quæ dico est) explicatur ratio testamenti noui, consummata est lex vetus, & hoc sacrificio immenso omnia illius legis sunt expleta sacrificia atque cæremoniæ; in perfectionem euasit lex quam non habuit, & in legem spiritus vitæ & gratiæ, in testamẽtum nouum & æternum translata est; quod hoc verbo promulgatur, sancitur verò, & obsignatur meo sanguine & morte: qua morte mors interficitur, & peccatum superatur, Satan, & infernus, & mundus cum suis omnibus operibus conculcatur. Nunc summa mea est pœna, sed simul summa mea virtus & magnanimitas ad pœnas superandas: nunc mea est mors, sed ex qua, & per quam ego vitam recipiam gloriosissimã, & cum summo triumpho ascendam ad Patrẽ *Act. 1.*
meum in cœlum, sedebo ad dexteram om- *& 10.*
nipotentis Patris, & veniam tandem Iudex viuorum & mortuorum: per quam mortẽ mortalibus conficio vitam sempiternam. Nunc exhibeo pretium humanæ redemptionis, & libero hominem à captiuitate: nunc virtutem repræsento, ex qua virtute sunt iustificati quotquot hactenus iusti fuerunt, & quotquot nunc sunt, & quotquot erunt: cœlum aperitur omnibus mortalibus hactenus clausum: nunc omnis prædestinatio iustorũ vim accipit qua adimpleatur: consummatũ est; & consummor ego, vt fiã obtẽperantibus *Heb. 5.*
Deo causa salutis ęternę. Magnũ autẽ clamorẽ adiunxi iterũ, quo significarẽ summã rerũ quas dixi firmitatẽ, & immensum animi mei affectũ; vim præterea eam, quæ extitit in meis omnibus actionibus & passionibus ex circũstantia meæ diuinæ personæ, quæ verbum est infinitũ. Quum verò priùs clamaui, ostendi magno illo clamore verissimã esse meã humanitatẽ, hîc etiã diuinitatẽ. Contremuit tũc

cælum, terra, creatura omnis superiori clamore; nam vbi agnoscebã ego & profitebar meã carnis infirmitatẽ, similiter agnoscebat creatura, & quasi in meo clamore clamabat mœrẽs ac desolata: hic verò clamor vim afferebat morti, & eius vim frangebat; ostẽdebat enim imperium in mortem, & mortis mortẽ operabatur. Hoc clamore vltimum spei robur acceperunt in Limbo Patres, & creatura spem exuendi corruptionẽ. Verùm quid dicis, sancte I E S V, isto clamore magno; Pater in manus tuas commendo spiritum meum? Sic describo rationem meæ mortis; non enim morior vt alij crucifixi, qui debilitate superati, cruciatibus victi & morte miserè moriuntur. Nam etiamsi meæ mortis causa fuerunt homines impij, & mea vulnera; non tamen vim mihi attulerunt mortis, nisi quam ego volui accipere, quam ego nolui impedire. Itaque potentissimè simul & gloriosissimè animam posui, non coactus debilitate, sed mea volũtate adductus; neque cruciatibus superatus sum, sed illis imperans, ne mihi mortem afferrent nisi me volente. Neque verò victus à morte mortuus sum, sed mortem ipsam conculcans atque interficiens mea morte; necauit enim peccatum mea mors, quare & peccati effectum, mortem. Morientur quidẽ deinceps homines, sed ita (si virtute meæ mortis vti velint) vt mors illa excipiatur à vita sempiterna, ita viuent, quasi tota illorum vita instans sit transitus ad immortalitatem. Pater coæterne, tu pater es meus naturalis, non adoptiuus; & ego sum verbum, tuus filius natura, non adoptione; video simul te hac morte mea adoptare tibi multos filios; ego pro me inuoco te Patrẽ, simul pro ipsis; fiunt enim fratres mei per tuam diuinam adoptionem. Depono in tuas manus spiritũ & animam meam: quod depositum à te accepi Pater, apud te repono, illud breui rursũ recepturus: Depono item in tuas manus, per meas has manus & pedes cruci affixos, animas meorum fratrum omnium, eorum præsertim qui adoptionis tuæ, & meæ fraternitatis gratiam morientes habuerint. Pater in manus tuas commendo spiritum meum, omnium scilicet hominum spiritus; nam si facio mea omnium mortalium peccata, quãtò magis eorum spiritus & animas facio? eas per totam eorum vitam tibi commendo, tamen præcipuè in eorum omnium morte, vbi finis illis imponitur vel meriti vel demeriti, & imminet iudicium meum. Per hãc meam commendationem peto, vt in gratia tua moriantur, omni pœna liberi, & vincant Dæmonis fraudes vltimas illas & violentias. Peto item vt quæ pollicitus sum adimpleantur omnia, & in his nominatim, vt fides Petri & successorum nè deficiat, sed Ecclesiam confirmet perpetuò; & vt orationibus pijs vim tribuas impetrationis. Illud etiam, vt multi ad perfectionis statum vocentur, & in eo constanter, & fructuosè exerceantur, ac sanctè vitam in eo finiant. Venite filiæ Sion, animæ deuotæ, cruci Christi I E S V adeste, & de Sion sublimi specula contemplamini Regem vestrum, vestrum Deum, fratrem vestrum in cruce morientem. Nouistis eum vos, scitis lumen esse immensum, virtutem infinitam, gloriam & vitam sempiternam; & hæc esse suprà quàm dicere possetis vel intelligere sublimia: significationem spiritus tamen harum Dei dignitatum, quæ vna est simplicissima essentia infinita & esse, sentitis. Agnoscitis his veritatibus vos sustentari, his niti, quæ vna est res & veritas immensa: & tamen eum qui hæc veritas, hæc res est, videtis in cruce morientem. O mors pessima, quid hîc tibi est iuris? quid in Filio Dei quæris? quid morti cum immortali? quid cum vita sempiterna? & tamen qui Filius Dei es, qui immortalis, qui vita æterna, tu magne I E S V moreris; quod non posses, nisi illud assumpsisses vnde posses; & in quo mori posses. O misericordiam tuam omnibus Angelis & hominibus adorandam! Quæsiuisti igitur mortalem naturam, vt quod ex tua natura nõ poteras pati, id in mortalitate patereris pro nostra salute & vita: tanta fuit erga immeritos tuæ misericordiæ immensitas. Alias prætereà addidisti diuinas miserationes tuæ humilitatis; nam ne homo quidem factus pati, vel mori poteras, nisi animæ tuæ gloria illa summa ne in corpus influeret cohiberetur: cohibuisti, & fecisti, vt homo cuius anima gloria cœlesti fruebatur excellentissimè mori posset. Ac ne hæc quidem potentia ad actum peruenisset, nisi tu voluisses pati & mori: hoc quoque voluisti. O ineffabiles tuas miserationes benigne I E S V! ó infinitam humilitatem! verè derelictus es Domine I E S V, & à Patre, & abs te; omnia derelinquunt te, vires te deficiunt, sanguis exinanitur, exsiccatur naturalis humor, extinguitur calor natiuus;

tuus;hæc augentur è cruciatibus & corporis & animæ vehementissimis:itaque omnia te derelinquunt, præter hæc quæ faciunt vt illa te, & vita derelinquat. O te desolatum magne IESV! O te mœrore & dolore confectum tota nocte & die,& nunc longè afflictissimū! O mors semper crudelissima,nunc suprà quā dici potest vel intelligi multò crudelior! nescis tu quē vita priues, putas purum hominē; at non est purus homo IESVS quem tu neeas,sed Deus omnipotens & homo simul. Erras ô fœda bellua! instigat te Satan vt occidas IESVM,vt pereat vita omnis: atqui deciperis & tu & abyssi bestia. Peccati rabies vrget vos;coniurastis mors,Satan,& peccatū aduersus Dominum, & aduersus Christum eius: fremuistis furiosè;deglutiamus insontē quasi infernus viuentē, omnem pretiosam substātiam eius diripiamus, implebimus domus nostras,regnabimus mors, Satan, & peccatū. Verùm hæc insanè cogitastis, inaniter, sinè causa,sinè effectu; atq; adeò contrarius prorsus effectus extabit. Hæc enim mors tuus erit interitus ô mors;hæc ligabit te in inferno Satan;hæc te,peccatum,delebit & de medio tollet:vos omnes affixos cruci interimet; expoliabit diabolicos principatus & potestates. Te etiam mortem, te peccatum traducet confidenter & palàm,ac triumphabit cum summa vestra ignominia superatos. Deridet vos Deus & subsannat; & quidem necessum est incredibilē esse vestrā inanitatem, quā nullus pro merito possit deridere nisi Deus. Hæc verò faciet Dominus,sed in ira sua, & vindictā de vobis sumet in furore suo; vt nihil in vobis sit virium, quod quasi subitò perculsū non tabescat atque opprimatur. Verùm ô magne IESV, video iram hanc in te redundare;exercet enim iram & furorem suū Pater tuus,sed per cruciatus tuos, & mortē crucis. Illa enim Dei ira contra mortē, Satanam,& peccatum,non solùm contra hos, sed contra homines exarsit qui illis se coniunxerant, vt simul esset in homines illa persequenda ira; & mors,Satan,peccatū, essent cum hominibus in inferno sepelienda in sempiternū. At verò effulsit infinita lux tuæ misericordiæ Pater omnipotens;voluisti hominem liberare,sed absque culpæ satisfactione noluisti;neque voluisti iram illam remittere,sed per illā ipsum liberare: hic autem cùm nihil haberet vnde per iram tuam liberaretur,effudisti eam in Filium tuum,atque in eum voluisti hominum peccata vindicare.Itaque omnes fluctus tuos super eū induxisti, & afflictiones omnes tuas in eum infregisti;sic omnem iram quam in homines conceperas explesti in Filio tuo IESV.Hæc verò ita fecit,vt nihil remaneret iuris morti,Satanæ, & peccato aduersus hominem, sed factum est vt nos liberaremur,illa conculcarentur. O immensas tuas passiones & mortem, per quas ad iram Patris fuisti traditus, quibus iræ Dei aduersus genus humanum fuit satisfactum, & omnes omnium hominū culpæ sunt expiatæ, omnes omniū reatus sunt dissoluti: si quid enim nos dissoluimus,vt dissoluimus, ex tua solutione accipimus vt dissoluere possimus. Erāt in oculis Patris tui & tuis vniuersa peccata hominum; pro his omnibus tuæ pœnæ & mors satisfecerunt: nam quū æterni essent cruciatus subeundi vniuersis hominibus, omnes tamen illos cruciatus in te suscepisti, & pro omnibus solutionem,maiorem etiam quam pro merito illorum peccatorum vel pœnarum repræsentasti. Verè redemptio tua,excelse IESV, infinitæ virtutis est, infinitæ misericordiæ & iustitiæ. Quid potuisti facere pro nobis,benigne IESV,quod non feceris? quod non cumulatè atque infinitè feceris? Quare est nostri animi hebetudo & socordia perpetuò infinita,& ingratitudo. Venisti tu quidem,sancte IESV,ad finem passionū tuarū, hoc est ad summos tuos cruciatus cū morte tua etiā tua voluntate coniunctos; separanda est iam anima tua à corpore suo, & vita tua mortalis deponenda est: refugit hæc anima tua,& corpus tuum horret, auersatur natura omnis;& tamen hoc Pater tuus vult,hoc tu,hoc Angeli,vult Mater etiā tua; moriēdū tibi est. Quis non contremiscat? cuius anima non contabescat & deficiat? Moriatur anima mea,Domine IESV tecum,veniant in me cruciatus tui omnes,sæuiant in me Tyranni, Hæretici; libenter omnia tormenta deposco per tuam crucem & mortem propter te. Tu Deus omnipotens,iustitia & sanctitas infinita, pro me moreris;& quid ego infelix homo, quid peccator miserrimus nō debeo pro te pati? Quid tibi retribuā, nisi vt calicem salutaris tollam, crucē meā cū tua?Sed quū hoc nō possim nisi de tua gratia & virtute, nomē tuū sanctū inuoco per tuam crucē vt possim:tu si me adiuues,potero crucē meā subire post te. Da Domine,vt tollā crucē,& cruciatus quales tu voles,ex tuorū imitatione per te & pro te: alioqui

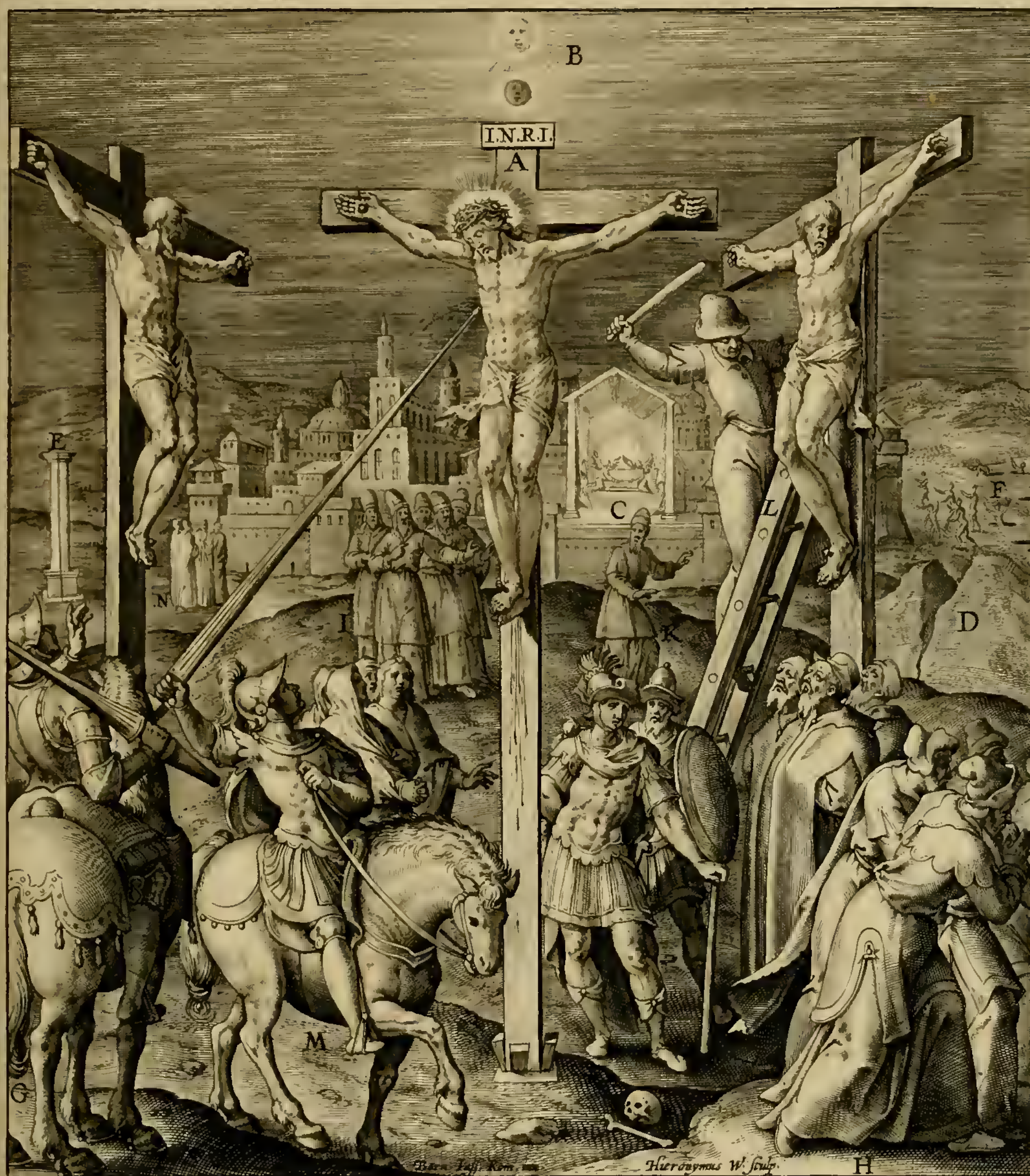
Ps. 17.

Ps. 115.

qui ego mereor propter mea peccata crucem crudelem, omnes pœnas promereor. Vtinam fieri posset vt ego pœnas in quibus es, leuare aliqua ex parte possem; sed solus vis omnes pœnas subire, nec socium in passionibus tuis voluisti, nisi qui tuas etiam passiones augeret, Matrem, & paucos præterea. Integra est tua redemptio, tua solius est liberatio generis humani; at propterea magis tibi compati debemus, qui per solidam tuam passionem dedisti, vt nos etiam tibi compati possimus & debeamus. Mouet autem me tua crux sua virtute, vt non solùm pro meis peccatis pati velim, sed pro aliorum omnium: placet vt omnibus modis quibus pati possum, & quibus hominibus vtilis esse potest mea crux, vt pro illis patiar. Acerbitas tuæ crucis facit, vt nihil mihi videatur esse optatius, nihil iucundius quàm crucem tuam imitari, quum video te in cruce morientem: succurre Domine, adesto Domine, attende, & fac vt hæc voluntas, quæ ex te est concepta, in me augeatur per te. Vim diuinam omnium bonorum posuisti in tua passione & cruce magne I E S V, sed peculiarem etiam in tuis verbis quæ è cruce dixisti, & salutarem animarum nostrarum institutionem proposuisti. Nam vbi dixisti; Pater dimitte illis; nesciunt enim quid faciunt: pro nobis etiam orasti & impetrasti benigne I E S V; nisi oblatæ gratiæ repugnemus: significasti simul, cùm peccamus, nos te crucifigere, & nostras culpas tamen excusasti, & fecisti vt faciliùs remitterentur: tum aperuisti piorum oculos, vt sciant quanta sit in peccato Dei offensio: & indicasti lucem te per crucem tuam allaturum, qua luce & Dei maiestas intelligatur, & culpæ in Deum commissæ peruersitas & magnitudo: & planè spem confirmasti remissionis peccatorum, & diuinæ in nos benignitatis; (quis enim nō repleatur spe, qui sciat te morientem in cruce, pro crucifixoribus Patrem orasse, & pro omnibus peccatoribus?) tum ingentem necessitatem offensiones animæ omnes, iniurias, contumelias nobis illatas remittendi nobis imposuisti: simul terribilem comminationē, & metum, & pœnas, si non remittamus, significasti. Dixisti præterea latroni; Amen, dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso: sed priùs tamen illum tua veritate illustrasti, & vt eam contra socium latronem propugnaret fortem fecisti, ac lucē qua cognosceret sua peccata, & confiteretur, dedisti, & vt totam spem in te conijceret: tū verò sanctè illi pollicitus es eodem die Paradisum, & præmium sempiternū. Docuisti verò nos, vt veritatem tuam, & crucis tuæ virtutem agnoscamus, quū propter peccata affligimur, ac cordi illā imprimamus in te sic validè, vt eam contra omnes aduersarios defendamus, contra etiam omnes mentis hebetudines, ac cordis socordias asseramus ac sentire contendamus; vnde nostrarū actionū prauitates intelligamus, deploremus, & confiteamur; ad te curramus, à te remissionem peccatorum petamus atque speremus, in te omnē spem nostram collocemus. Magno autē mysterio magnū pœnitentiæ sacramentū, bone I E S V, hîc indicasti, & diuinam peccatorum absolutionē, & gratiæ collationē; atque ostēdisti tantū esse posse pœnitentis dolorē, vt absolutio sacramentalis nullā relinquat pœnā persoluendā: non enim pro remissione pœnę post gratiæ infusionē patiebatur Latro. O beneficiū in latronē omni admiratione superius, & à nobis omnibus votis expetendū atque adorandū! Insinuas tu igitur, magne I E S V, pœnitentiæ sacramentū per latronē, qui per te sacramentū baptismi repræsentasti tuo sanguinis baptismate, quod tam cupidè semper desiderasti. Loqueris deinde benigne I E S V Matri, loqueris consobrino Ioanni; illi, Mulier ecce filius tuus; huic, Ecce mater tua; quibus verbis vitæ perfectionem omnibus proposuisti: nam qui te videt matrem tuā relinquere vt moriaris, quid relinquere nō debet, vt seculo, & sibi moriatur? Neque tamen hoc ijs solis imitandum exhibuisti, qui statū vitæ religiosum profiteri volunt, sed omnibus: in tua enim doctrina posuisti, vt patrem & matrem propter te relinquant, & te plusquàm illos amēt, te magis quàm illos sequātur. Omnibus etiam qui vitiorum mortem expetunt, loqueris è cruce bone I E S V; Reliqui ego Matrem, illam commendaui Ioanni, & me ad mortem totum conuerti: abijcite vos externos affectus, & omnia seponite quæ retardare vestram hominis veteris mortem possint. Sed quorsum commendas, sancte I E S V, quos relinquis? Significo non destitui obligationem erga propinquos naturalem vbi relinquuntur, nec naturalem amorem, nec charitatis affectum, sed impedimentū perfectionis dimoueri. Sed cur consobrino commēdas Matrem, huic Ioannem? Quoniā exercitiū naturaliū affectuum ab ijs qui seculo renuntiant illis ceditur, qui iure

in cognatos relictos debent esse officiosi, & quasi demandatur illorum cura per religiosam substitutionē; quasi audiant: mihi mundo est moriendum, vobis curam quam ego gerebam exteriorem relinquo; sequor ego Christi consilium, sequimini vos eius voluntatē: en trado in manus vestras patrē meum & matrem, illos meo loco & nomine colite; ego spirituali illos & vos affectu prosequar & oratione. Eisdem porrò verbis aliud nos docuisti benignè IESV, mysterium excellens & beneficium: quum enim esses ad Patrem ascensurus, nec esses nobis visibilem tuā præsentiam exhibiturus, substituisti tibi apud nos Matrem visibilem, Ecclesiam Catholicā, quæ nos agnosceret filios, nos aleret, nos gubernaret, nostri curam gereret, tua authoritate & virtute ageret erga nos Matrem. Etenim tunc audiuit in Maria Ecclesia tua; ecce filij tui, fideles mei, fratres mei. His simul erga Matrem Ecclesiam IESVS commendauit reuerentiam, obedientiam filiorum, omnem sanctū affectum & officium; & hoc voluit esse in suo testamento, quod sanguine suo & morte sanciebat & obsignabat. Matri Mariæ item Virgini commendauit, vt Ecclesiæ, & fidelium omnium curam gereret, tanquam suorum filiorum; & quos fratres per crucem faciebat, his vt ad Mariam Virginem tanquam ad matrem accurrerent indixit; atque adeò plusquā ad matrem, ad Matrem scilicet Dei, cœlorum Reginam. Hoc verò quum faciebat, intelligitur Sanctis suis nos voluisse esse commendatos bonus IESVS, & nobis in Sanctos deuotionem & orationem: sed propterea Virginem nominauit, vt illius patrocinium intelligeremus plusquam omnium Sanctorum fore apud Patrem & se acceptissimum, & vnam illam esse Sanctorum omnium instar. *[...]t.7.* Subdis autem moriens IESV; Eli, Eli, lammazabacthani; excellētissimum nobis tribulationes patiendi exemplum. Nam vbi profiteris te in tuis cruciatibus à patre Deo derelictum, doces nos tribulationes quidem passuros, nec morum nostrorum pietatem facturam vt non patiamur; viam enim nobis ad cœlum ita aperuisti per crucem: sed tamen tu crucem propriam sustinuisti solus, eam nullus potuit ferre, in ea Pater te dereliquit: quæ derelictio peperit nobis, vt consideremus leues fore nostras cruces; eripuisti enim tu nobis vt similiter atque tu dicere nō possemus; Deus noster, vt quid dereliquisti nos: nā fuerunt tuæ carnis infirmitates nostra robora & salutes; quare tua derelictio nostra est susceptio & leuamen. Neque verò hoc nobis refrigerium tantummodò ex tua derelictione confirmasti, sed prouentum etiam gratiæ reposuisti, vt non tentent nos aduersitates vel detrimenta plus quàm sustinere possimus: deinde vt ex eis colligamus accessionem donorum, qua promoueamur ad pietatem; & *Iac.1.* gaudium omne existimemus cum in varias tribulationes inciderimus. Fregisti magne IESV, per tuam istam derelictionē aculeum nostrarum omnium tribulationum & desolationum, insuper vim dedisti diuinam vltimis duabus petitionibus orationis quam nobis præscripsisti: *Matt.6.* per tuam enim hanc desolationē fecisti, vt ne induceremur in peccatum per quasuis tentationes, siue Dæmonis, siue carnis, siue mundi; tum vt à detrimentis horum hostium liberemur. Ingentem vim posuisti bone IESV, per istud magnum mysterium impetrandi quæ petimus in omnibus orationibus nostris à Patre & à te, per hanc extremam tuam afflictionē & derelictionē. Illud autē vnum verbum quod postea dixisti; *Ioan.19.* Sitio, excellentē nobis contulit eruditionē & vim spiritus: nā quum, Sitio, à te audimus, & à moriente audimus, fontem nobis à te cœlestis aquæ diuinum emanare percipimus & nobis donari, vnde vis tibi potum demus. Sitis ergo benigne IESV tua dona, quæ nobis meruisti vt illis tuam sitim reficiamus & desiderium, & vis fieri in nobis illa dona efficacia per te, & illis te refici si nos illis cooperemur: aliàs enim sities tu, & nos potum tibi nō dabimus, quumde tua gratia possimus. O ineffabile beneficium; generat aquā è cruce Christus, ex illa vult nostra voluntate & opera potari, dat vim aquæ vt id possimus; vita enim est in illa aqua, gratia Dei est, vita æterna à Christi vulneribus ex illa aqua promanat. O ingratum hominem & infelicem, qui illam recipere nolit, qui illa vti nolit ad tam diuinum mysterium, quique illa sitientem Deum nolit reficere, & sibi salutem & vitam sempiternam adferre. Præscribit itē nobis illud Christi, Sitio; vt sitim, & acre desiderium charitatis, quæ virtus est omnium virtutum perfectissima, concipiamus: charitas enim fons est cœlestis, qui in omnes virtutes influit, & diuinas perfectiones ac vires deriuat, de qua omnes virtutes, omnes omnium virtutum actus potant, quæ

faciunt animam nostram & potentias cœlestes Christi irriguum. Ingerit idem diuinum, Sitio, orationibus cōstantiam, & singularem acrimoniam petitionum sanctarum, cum summa exauditionis spe coniunctam. Nam & hoc simul sitiebat Christus è cruce, vt nostræ orationes à Patre suo exaudirentur, hoc vehementi desiderio expetebat. Quòd si hoc ita est, vt est, quis non summam fidem & spē in orationibus constituat in Christo, & non connitatur omni studio & diligentia syncerā habere ad Deum orationem, & quæ illis careat impedimentis, quæ debilitare orationē possunt? Sitio Domine, reficias meam sitim, & augeas piè & sanctè Domine IESV, per tuam istam diuinam & salutarem sitim. Cōsummatum est, subiunxisti sancte IESV,
Ioan.19. quibus verbis consummationē & perfectionē tuarum actionū, & finē significasti, & impleuisse te quæ tibi erāt à Patre imperata, quæ de te in sāctis literis cōscripta; & esse præsentē mortē, quā toto animo cōplectebaris. Quātā IESV bone, hîc diuinæ eruditionis vim aperuisti! Nā cum cōsummas tuā passionē, dū finē illi imponis, cōsummatur simul, ac consumitur præuaricatio, & finē accipit peccatum:
Dani.9. in vltimam scilicet suam præuaricationē venit, & concluditur in inferno, & ab eius seruitute homines eripiuntur, atque vindicantur in libertatem filiorum Dei, & spem certā vitæ sempiternæ. Consummas simul, & bre-
Esa. 10. & 28. uiatum verbū facis super vniuersam terrā tui Euangelij, iudicij tui, & seculorum consum-
Rom.8. mationis. In te, & per te omnia suam accipiunt consummationem & finem: lex vetus, Limbus & dilatio gloriæ, prophetiæ de te, Satanæ tyrannis, peccati, mortis consummatur. Consummasti legē, & ea repræsentasti quorum erat lex vetus figura; euacuasti Limbum, & in secula omnia illum clausisti, ac ianuam Paradisi reserasti; vt nihil sit necessum de cætero expectare, quos à gloria cœlesti aliud nihil impediat. Prophetæ alij quicquid de te sunt vaticinati, ea tu impleuisti; simul ea quæ de te Ioannes, quæ Simeon, quæ Anna; iam omnia consummata sunt, tum reipsa, tum in merito tuæ crucis. Diaboli potestas dissipata & euersa est, mors moritur, & paulò post erit mortua quum tu morieris: verè omnibus rebus quæ tibi erant implendæ, vel imposita iā est, vel imponitur nūc à te cōsummatio perfecta. Hæc tua magnalia quis explicare possit, & tuum in nos consummationis mysterium quis assequi? Consummatio tua consumptionem facit peccati in nobis, culpæ quidem & pœnæ per baptismi sacramentum, vtriusque item per pœnitentiæ, adhibita etiam nostra satisfactione; quod fuit tuum in nos singulare priuilegium, magnum beneficium; maius etiam, si singularem illam gratiam nō amittamus. Aliæ sunt tuorum Sacramentorum consummationes, sed illa præeminet, in qua mortem tuam sacrificio sancto & sacramēto sacræ Eucharistiæ verissimè repræsentasti, & quotidianam nobis facis & familiarem tuam illam crucis tuæ consummationem, & diuinum fructum passionis & crucis tuæ. Tuam *Dic. de Eccle. Hie. cap. ultimo* porrò illam peccatorum remissionem quam in cruce perfecisti nobis, ac per pœnitentiæ Sacramentum concilias & applicas clemētissimè, efficis perpetuam consummationem, si vim Sacramenti retinere velimus, & agnoscamus peccati consumptionem per te in nobis semper operari; vt inchoandum nobis semper sit in peccati cognitione, & per hanc in *Eccle. Phi. 3.* eius contritionē, etiamsi præcedentes contritiones fuerint sufficientes: nam parit peccati cognitio lumē & vim, qua in dies in illius notitiam & odium crescamus. Consequitur alia in nobis cōsummatio; tu enim inseris in nos virtutes tuas, & illarum exercitium continēter in nobis promoues, & vis ad vlteriora nos progredi, & ex quauis consummatione virtutum principium accipere crescendi in tuis donis, quasi nihil ante fecissemus. Postremò leuas ad te tuorum & mentem & cor, atque de tua benignitate gratificaris tuæ cognitionis & mysteriorum excellens lumen, quod quidem supra facultatem nostram omnē est; quo lumine ita eorum mentē perficis & consummas, vt gaudio in te & de te exultent & iubilent incomparabili: sed simul intelligunt aliam ex te consummationem sperari posse & debere, & sibi ex integro inchoandum esse in te quærendo, & in te cognoscendo & amādo. O adorandas tuas consummationes! Has continēter in nobis operare magne IESV, donec ampliùs nobis inchoandū nō sit, vbi te videbimus sicuti es, & cōsummata erit in te omnis cōsummationis inchoatio, & desideriū omne. Postrema fuerūt tua illa verba ô moriens pro nobis sāctè IESV; Pater in manꝰ tuas *Luc.* cōmendo spiritū meū. Sūma hęc spes nostra est, excelsum in nos beneficiū. His verbis simul nostras animas Patri tuo cōmēdas bone IESV & spiritū: gessisti enim semper personā nostram



A. *Excepit clamorem Christi emissio spiritus.*
B. *Tenebræ hactenus perseuerantes à sexta hora, incipiunt euanescere.*
C. *Velum templi ad Sancta sanctorum scissum in duas partes à summo, &c.*
D. *Contremiscit terra.*
E. *Petræ scinduntur, &c.*
F. *Monumenta multa aperiuntur.*
G. *Centurio videns, quod sic clamans expirasset, glorificat Deum.*
H. *Omnis turba videns, quæ fiebant, percutientes pectora sua reuertebantur.*
I. *Capiunt sæuum consilium Iudæi, vt crucifixis crura frangantur.*
K. *Mittunt ad Pilatum qui peterent, vt crucifixi fractis cruribus tollerentur.*
L. *Franguntur alijs crura.*
M. *Vnus militum lancea latus IESV aperuit.*
N. *Stabant longe omnes cognati, & mulieres.*

nostram peccatorum, pateris pro nobis; moreris pro nobis, non solum vt merearis nobis peccatorum remissionē, sed vt in rebus omnibus facias nos Deo commendatos: quæ commendatio vt esset commendatior, simul nos tecum Deo spiritum efflans commēdas. Sublimem autem simul disciplinam de singulari tua benignitate nos doces: nam non commendasti spiritum nominatim Deo Patri, nisi postquam consumaueras iam omnes passiones tuas, & mors sola restaret; tuis enim prioribus passionibus interficiebatur peccatū identidem: vnde docebamur nostras passiones subinde, & peccata mortificare: vt verò ad passiones tuas sequuta est mors, ita meruisti, ex mortificationibus nostris vt sequatur peccatorum & passionum nostrarum mors & victoria: & si de cætero pro huius mortalis vitæ imperfectione rursum molestæ sint passiones vel peccatum, id tamen conari nō possint quasi viuæ si velimus, sed quasi mortuæ. Tibi gloria sempiterna magne IESV.

EMISSIO SPIRITVS.

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XIX.

In ciij. imaginem adnotatiuncula. *ciij.* 10.

A. *Excepit clamorem Christi emissio Spiritus.*
B. *Tenebræ hactenus perseuerantes à sexta hora, incipiunt euanescere.*
C. *Velum templi ad sancta sanctorum scissum in duas partes à summo &c.*
D. *Contremiscit terra.*
E. *Petræ scinduntur &c.*
F. *Monumenta multa aperiuntur.*
G. *Centurio videns quòd sic clamans exspirasset, glorificat Deum.*
H. *Omnis turba videntes quæ fiebant, percutientes pectora sua reuertebantur.*
I. *Capiunt sæuum consilium Iudæi, vt crucifixis crura frangantur.*
K. *Mittunt ad Pilatum qui peterent vt crucifixi fractis cruribus tollerentur.*
L. *Franguntur aliis crura.*
M. *Vnus militum lancea latus IESV aperuit.*
N. *Stabant longè omnes cognati, & mulieres.*

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
[a] *emisit spiritum.*	[a] *exspirauit.*	*exspirauit.*	[a] *tradidit spiritum.*
Et ecce velū templi scissum est in duas partes, à summo vsq; deorsum: & [d] terra mota est: & [e] petræ scissæ sunt: & [f] monumenta aperta sunt: & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt: & exeuntes de monumentis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis.	*Et velum templi scissum est in duo, à summo vsque deorsū.*		
Centurio autem,	*Videns autem [g] Centurio qui ex aduerso stabat,*	*Videns autem Centurio*	
		quod factum fuerat,	
	quia sic clamans expirasset,		

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
	ait; Verè hic homo filius Dei erat.	*glorificauit Deum, dicens; Verè hic homo iustus erat.*	
& qui cum eo erant custodientes IESVM, viso terræmotu, & ijs quæ fiebant, timuerunt valdè, dicentes; Verè filius Dei erat iste.			
		Et omnis [h] *turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua reuertebantur. Stabant autem omnes noti eius à longè,*	
Erant autem ibi [n] *mulieres multæ à longè, quæ sequutæ erant IESVM à Galilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedei.*	*Erant autē & mulieres de longè aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome; quæ cū esset in Galilæa, sequebantur eum, & ministrabant ei: & aliæ multæ quæ simul cum eo ascenderant Hierosolymam.*	*& mulieres quæ sequutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes.*	

Iudæi [i] *ergo quia Parasceue erat, vt non remanerent in cruce corpora Sabbato (erat enim magnus dies ille Sabbati)* [k] *rogauerunt Pilatū, vt frangerentur eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergò milites, & primi quidem* [l] *fregerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo. Ad IESVM autem cum venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura; sed vnus militum* [m] *lancea latus eius aperuit: & cōtinuò exiuit sanguis & aqua. Et qui vidit testimoniū perhibuit, & verū est testimoniū eius. Et ille scit quia vera dicit, vt & vos credatis:*

MATTH.

facta sunt enim hæc; vt scriptura impleretur; Os nõ comminuetis ex eo. Et iterũ alia scriptura dicit; Videbunt in quem transfixerunt.

ADNOTATIO.

A. EXcepit clamorem Christi capitis inclinatio, & emissio spiritus: illud verò fuit tẽporis punctum, quo precium redemptionis solutũ est Patri Deo pro omnium mortalium peccatis. ibi planè cõsummata omnia, ibi victoria reportata est de mundo, Diabolo, peccato, inferno. Quò concesserit Christi anima proxima adnotatione dicetur; nunc de ijs quæ contigerunt super terram mortuo Christo. Illud autem primò est animaduertendum, separatam quidem animam Christi fuisse ab eius corpore in morte, nec fuisse Christum hominem in triduo mortis suæ, fuisse tamen verbum tum animæ, tum corpori vnitum hypostaticè; vt verè dicamus Christi latus apertum in cruce, Christum sepultum, Christum ad inferos descendisse, ab inferis sanctorum animas eripuisse; cum illa fecerit in corpore Christus, hæc in anima. Fuit autem hæc seiunctio excellẽtissimæ animæ à corpore perfectissimo (per tãtũ cruciatũ præsertim) acerbissima: nã cum explicari vix possit intima illa animæ & corporis vulgarium hominum conspiratio naturalis atq; amo, quid censemus in Dei hominis anima & corpore fuisse? Suauissimè quidem illud corpus sanctissimũ fouit triginta tres annos beata Christi anima, corpus summa fuit illi inclinatione & iucunditate coniunctum & obsequens; hanc coniunctionem seiungi, voluntate quidem Christi, violentia tamen pœnarum, fuit longè amarissimum, & omni dolore plenum: sentiunt autem Dei mortem, & deplerant omnia.

B. Cælum iam tertiam horam obtenebrato Sole, Luna, atque stellis lugere cum perseuerasset, redit paulatim ad solitam lucẽ, incepit enim cessare eclipsis.

C. Templum interius, velum non sustinens, prodit quæ erant obtecta & abstrusa anteà semper: fuit enim expirante animam Christo velũ quo sancta sanctorum obtegebantur, à summo deorsum vsque in duas partes discissum.

D. Terra ferre nõ potuit eum mori qui ipsam creauit, & tribus digitis molem terræ appendit; subsultat enim, ac veluti tremore concutitur.

E. Petræ duritiem suam oblitæ, quasi dolorem suum explicantes discinduntur, & in his marmore ex columnæ: toto aëre diffugiunt consternatæ volucres: mare ad terræ totius commotionem exæstuat, pisces turbantur: neque verò infernus non sensit Christi mortem. Nam cum omnes passionis Christi articulos per Angelos internuntios cognouissent patres in Limbo, & scirent aliud nihil esse reliquum, quàm vt inclinato capite spiritum traderet, videntes terræ motũ, intelligunt eo ipso temporis momento exhalare animam Christum: commouentur & dolent, vt ad singulas Christi pœnas fecerant; verùm nulla mora intercedente venit ad illos anima Christi, & fuerunt omnes æterna gloria repleti. Et hæc quidem Sancti sentiunt in inferno.

F. Multorum præterea sepulchra & Hierosolymis, & tota Iudæa aperiuntur, quod fuit indicium proximæ resurrectionis multorum: non enim ante Christi resurrectionem ex eis quisquã resurrexit.

G. Hæc cum fiebant prodigia inaudita, omnes quotquot aderant vehemens timor inuasit, Centurionẽ præsertim & milites; qui his signis perterrefacti, & animaduertentes quòd tam validè clamans animam exhalasset, profitẽtur filium Dei, dant gloriam Deo, prædicant constanter iustum esse hominem IESVM.

H. Omnis præterea turba populi & mulierũ, quæ ad spectaculum ex vrbe conuenerat, tacta religione & stupore, ac tundens præterea pectora domum reuertitur: Satan aufugit confutatus & victus.

I. At Iudæi expleto iam tandem suæ malignitatis desiderio, videntes portenta, non desinũt tamen sæuire in IESVM. Vide obsecro pharisaicam, & subdolam pessimorum hominum hypocrisim: authorem legis interficiebant nefariè; & legis tamen zelum cum singulari vanitate præseferebant, excolantes culicem, camelum deglutientes. Sabbatum, inquiunt, & magnũ quidem Sabbatum est, in quo duo festa concurrunt, & Paschæ, & septimæ diei celebritas ordinaria; non decet Sabbato remanere corpora in cruce. Et hæc quidem erat ipsorum simulatio, re autem vera aliò spectabat eorum crudelitas & malitia; vt si fortè mortuus non esset IESVS, prorsus

fractis cruribus interiret per cruciatum & atrocem infamiam: vel si non statim fractis cruribus moreretur, vt ita proijceretur, quemadmodum alia solebant damnatorum corpora, cum summa ignominia & acerbitate.

K. His constitutis adeunt ad Pilatum aliqui ex Iudæis, ducunt secum milites nonnullos, petūt vt crucifixorum crura frangantur & tollantur, ne Sabbatum contaminetur, sed suam authoritatem retineat: concedit Pilatus.

L. Cū reuertissent, reueriti IESVM milites alios adeunt primùm crucifixos, & eorum crura frangunt, non enim erant adhuc mortui; ad IESVM verò venientes, explorarūt priùs an animam exhalasset: quod cum cōperissent, eius crura non sunt ausi contingere: etiamsi Iudæi frangi contenderent, plus tamen valuit apud milites communis humanitas, quàm Iudæorum atrocitas. Neque verò illud poterant, nec Deo contradicente os vllum illi cōfringere poterat quisquam.

M. Sed Dei mysterio factum est, vt arrepta Longinus miles lancea latus eius punctim aperiret, ferro inter costas à dextro latere ad cor adacto. Itaque non latus solùm, sed cor ipsum Christi IESV aperuit; ex quo vulnere continuò, & verus sanguis, & aqua vera fluxerunt, ex quibus sacramenta, ex quibus Virgo Mater Ecclesia formaretur, vnde perfugium omnium tribulationi pateret & afflictioni. Quis enim nō omni confidentia ad cor Christi apertū adeat? Quis in eo petræ Christi foramine non suauissimè ac tutissimè suam spem, salutem, & vitam collocet? Recipe nos Christe IESV ad cor tuū, quod etiam nunc habes in gloria cælesti apertum, ex corde tuæ voluntatis & virtutis, vt simus, viuamus, operemur ad gloriam nominis tui sempiternam. O felicem animam, cuius cor illa IESV Christi lancea transfigi contingit, & sub cruce illum sanguinis fluxum, illud aquæ excipere fluentum, illis fontibus rigari ac mūdari; illinc potari ac pasci, illinc crescere in perfectam Christi IESV imitationem. Et vulnus quidem inflixit Longinus ad humanitatem spectans; vt si fortè mortuus non esset IESVS, absque cruciatu vt ex templo moreretur: nō caruit illud tamē summa impietate, etiamsi nihil sentiret doloris corpus; inferebatur enim vulnus illud Christo, inferebatur Deo in corpore: & tamen adorandū vulnus vertit Deus in sacrosancta ac diuina mysteria.

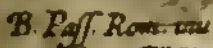
N. Adstiterat ad crucem IESV Maria Virgo Mater, cum Ioanne, Maria Cleophe, & Maria Magdalene; recesserat tamen postquam mutuam illam commendationem ab eo audierat: longè dein astabat cum omnibus notis, & cum mulieribus, Maria Magdalena, & Sororibus Maria Cleophe, & Maria Salome, & alijs quæ Christum fuerant à Galilæa vsque sequutæ. Omnes aduertebant quæ gerebantur & obseruabant, neque quoquam discedebant, expectātes vt corpus IESV mortuum curarent. Erant quidem omnes in summo mœrore ex morte Christi; spe tamen magna & suam, & aliorum mæstitiam solabatur Virgo Mater, quòd videret filium de morte, Diabolo, peccato, inferno triumphare, in Limbū solicitis patribus Paradisum & gloriam cœlestem intulisse, & breui esse gloriosè resurrecturum.

MEDITATIO.

Magnis indicijs è cruce ostenderas benignè IESV nobis tuæ erga nos voluntatis magnam propensionem; nunc verò motu etiam ipso, & capitis inclinatione idem confirmas. *Ephes. 1. & 4.* Inclinas ad nos caput, & si quidē totus es caput nostrum, totum te ad nos inclinas, ad benè & diuinè de nobis merendū. Quum autem ea inclinatione animā ponas, *Io. 10.* clarè significas pro nobis vitam te ponere, & id nutu capitis tui diuini demonstras: tradis verò spiritum patri & reponis, quem tua voluntate ponis pro ouibus tuis. Porrò in separatione animæ tuæ à corpore terminantur omnes tui dolores & cruciatus, absorbet illos mors tua, & simul mortem ipsam & peccatū abolet. Hoc verò fuit præcipuum temporis momentum, quo moriente creatore, quasi se destitui sentiret, contremuit & turbata est creatura vniuersa, & quem in tota passione Christi sentiebat luctum, hoc tempore expressit. Neque enim non senserunt suo luctu Angeli eum mori, qui est ipsorúm vita æterna; sensit Virgo Mater mortem filij Dei dolore vehementissimo, vehementem doloris sensum discipuli habuerunt, & sanctæ mulieres; suum quotquot pietatem aliquā ex Christi doctrina & miraculis retinebant. Verum quamuis esset dolor hic summus, erat tamen passionum omnium Christi postremus; quas pasiones excipiebat animæ gloria, sequebatur glo-

QVÆ GESSIT CHRISTVS DESCENDENS AD INFEROS.

Zach. ix. Eccle. xxiiij. ad Ephes. iiij.



A. *Christi anima nulla mora interposita, venit in Limbum Patrum.*

B. *Omnium sanctorum Patrum animæ, animam IESV supplices venerantur.*

C. *Anima latronis, paulo post mortui, portatur ab Angelis ad Limbum.*

D. *In Limbo infantiũ nulla pars huius lætitiæ.*

E. *E Purgatorio multæ animæ liberantur, quod significant radij lucis inde ad limbum Patrum prodeuntes.*

F. *In inferno inferiori Lucifer cum suis, ipsoque Iuda grauiter fremit.*

tur gloria animarũ omnium quæ in Limbo detinebantur; dissoluebatur precium humanæ captiuitatis, & conficiebatur mortalium redemptio; repræsentabatur peccatorum nostrorum mors, & sensuum mortificatio, mẽtis in Deum leuatio & absorptio, qualem seruis suis Christus gratificari solet. Miseros nos si ad hæc non mouemur, miseriores si hanc miseriam animo non cognoscamus & non deploremus. Vim mortis Christi sentiunt cœlum, aër, mare, terra, sepulchra, & quæ sub terra sunt; illam si nos non sentimus, si nihil supra nos leuamur, sumus insensatis elemẽtis stupidiores, & nostra socordia plusquam mortui: & hæc quidem nostra insensibilitas eò nocentior est, quò nostra voluntate fit & ignauia. Vel Centurio & qui cum eo erãt nos mouere deberent ad sensum mortis Christi; hi enim plus erãt quàm terra, plus quàm petræ & quàm monumenta, infideles enim erãt & idololatræ; & tamen audito Christi morientis clamore, visis quæ fiebant, agnoscunt IESV diuinitatem ac profitentur. Fregit clamor Christi eorum corda petris duriora, mouerunt quæ fiebant signa illorum animũ, expugnarunt infidelitatem; & nostræ fidei non commouebunt imperfectionem, & cordis duritiem non emollient? Postremò quis non se coniungat turbæ? omnis enim turba eorum qui aderant, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua reuertebantur. Luc. 23. Clama Domine IESV in corde nostro illum clamorem. Clamaui, & continenter clamo, & non auditis. Adde magne IESV vim, & nostras ad te audiendum rebelles compelle voluntates; signa tua in nos exere, velum nostrarum cæcitatum disrumpe, concute nos timore tuo salutari, discinde cordis duritiem ac dissipa, sepulchrum aperi animæ nostræ, vt peccata nostra suum fœtorem exhalent, vt per eorum confessionem ad salutem contẽdamus. Compelle Domine, compelle nos ad te, vt nobis erit fructuosius, & tu voles. Coniunge verò vulneris quod mortuus accepisti, pium & deuotum cordis nostri sensum: penetrauit illa lancea diuinum cor tuum, penetret per te lanceæ eiusdem, & vulneris tui, & cordis tui vis in viscera cordis mei, tum me continenter & timore tuo, & aculeo compunctionis intimæ, & charitatis tuę traijciat.
Amen.

QVÆ GESSIT CHRISTVS
DESCENDENS AD INFEROS.

ZACHA. IX. ECCLE. XXIIII. AD EPHE. IIII.

In ciiij. imaginem adnotatiuncula. ciiij. 131.

A. *Christi anima nulla mora interposita in Limbum Patrum venit.*
B. *Omnium sanctorum Patrum animæ animam IESV supplices venerantur.*
C. *Anima latronis paulò post mortui portatur ab Angelis ad Limbum.*
D. *In Limbo infantum nulla pars huius lætitiæ.*
E. *E Purgatorio multæ animæ liberantur, quod significant radij lucis inde ad Limbum Patrum prodeuntes.*
F. *In Inferno inferiori Lucifer cum suis, ipsoq; Iuda grauiter fremit.*

ADNOTATIO.

A. M*Ortuo Christo, nulla mora interposita eius anima fuit vsquequaque beata, quod fecit meritum eius passionis & mortis; quam enim gloriam animæ Christi cohibuerat Deus, ne in eius portionem animæ inferiorem & corpus deriuaretur (neque enim aliter corpus labores perferre potuisset & mortem) eam merito Christi per mortem relaxauit, vt in animã prorsus redundaret, & postea in corpus. Ex templo affuerunt ad celebrandum Christi triumphũ innumerabiles Angeli è cœlo, affuerunt omnes Angeli tutelares earum animarum quæ in Limbo Patrum, quæuè in Purgatorio erant; neque enim illarum curam adhuc deposuerant sui Angeli. Hoc comitatu cum summo triumpho & gloria anima Christi ad Limbum Patrum descendit è cruce per mediam terram, clamãtibus præcursoribus Angelis; Attollite portas principes* Ps. 23.

 vestras,

vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Sciebant quidem Patres, sciebant qui erant in Limbo omnes venturū Christum, eo etiam ipso temporis momento ipsum expectabant: verùm ad subitum eius aduētum, ad eius præsentiam & conspectum, ad eius maiestatem & gloriam, ad Angelorum Christum collaudantium celebritatem primum admirantur, deinde omnem præteriti temporis & expectationis molestiam deponunt atque obliuiscuntur. Suauissimè illos salutat Christus; Ecce quē tot seculis tanto desiderio expectastis, en adsum Deus vester & Dominus, salus & vestra & omnium; vici ego per mortem meam mortem ipsam, Diabolum, infernum, peccatum; en repleo vos omni gaudio & lætitia: accipite laborum vestrorum premium gloriam sempiternā. Completur Limbus splendore diuino, replentur omnes cœlesti gloria, fit in inferno Paradisus. Describitur autem forma quidem humana Christus, verùm absque musculis, & absque capillis, pilis, vel barba; vt significetur anima illa esse, non corpus; repræsentari verò illa figura propēsionem animæ ad corpus.

B. Omnium sanctorum Patrum animæ simul genua ante Christum summittunt, adorant maiestatem, gratias agunt immortales, dant Christo gloriam sempiternam, exultant inæstimabili suauitate & consolatione, accipiunt gloriam Paradisi æternam.

C. Mortuus quidē est primùm Christus, dein sanctus latro; huius anima in Limbum & Paradisum ad Christum ab Angelis deducitur, recipitur læto aspectu à Christo, replet item hāc æterna gloria, munerat Paradiso, vt paulò ante à Christo audierat futurum; salutant illam Patres: collocatur inter Sanctos modò, qui fuerat crucifixus propter flagitia sua latro.

D. In Limbo infantum puerorum nihil horū quæ in superiori orbe gerebantur intelligitur, nihil sentitur; perseuerant in sua vita, & naturalium rerum quadam contemplatione animulæ illæ, nihil amplius capiunt, nihil appetunt: sunt tamen in sua illa animorum naturali occupatione miseræ, vt quæ sempiterna gloria perpetuò priuentur.

E. Quæ purgabantur animæ in suo orbe & igne, intellexerunt per internuntios Angelos quæ in Limbo Patrum gererentur; Christi præsentiam sentiebant supernè, augebatur eorum salutis & liberationis cupiditas, viuaciori fide, spe, & charitate in Christum ferebantur, singularem inde accipiebant consolationem, imminuebatur aliqua pœnæ portio; liberantur etiam si quæ eo temporis momento suam expleuerant purgationem. Et quandoquidem verisimile est impensiùs Christo preces obtulisse pro illarum animarum liberatione sanctos Patres, non erit alienum piè credere non quidem omnes, sed certas, quas orationibus Patrum dedit Christus, alias præterea, quæ eximio Christi aduentus desiderio cum erant in viuis tenebantur, fuisse à suis pœnis liberatas.

F. Qui cruciabantur in Inferno tetri Dæmones, & sceleratorum hominum animæ, & inter has Iudæ Iscariotæ, sentiunt primùm ex profundo barathro per magnum chaos Christū & eius celebritatem, & se ab eo confutari potentissimè: fit hic illis sensus longè acerbissimus; horrent, execrantur, blasphemant Christum, eius gloriā abominantur, atrociori furore & rabie corripiuntur, implent omnem infernum horrendis stridoribus, & omni rerum confusione. Non augebatur quidem essentialis Dæmoniorum, vel damnatorum hominum pœna, sed accidentalis; incrementum enim accipere possunt, & accipiūt frequenter accidentales cruciatus. In medio, id est in vltima profunditate inferni teterrimum Satanam, malignorum omnium spirituum principem vide, igneis vinculis colligatum, horrifico fremitu sæuientem contabescere; quod eius vires atque maleficia sint retusa atque debilitata. Hæc in Inferno gesta sunt donec illic fuit Christus, hoc est horis circiter quadraginta.

MEDITATIO.

INcipis excelse IESV, victoriam tuam celebrare, & triumphum agis iam primum de Inferno, portas eius cōteris, & vectes ferreos confringis; vt educas in sanguine testamenti tui vinctos de lacu, in quo non erat aqua aliqua afflictionis, præter eam quam dilata spes gloriæ efficiebat; & propterea per Prophetam tuum dixisti eos vinctos spei, atque adeo iam per tuam præsentiam eduxisti illos de lacu, quum dedisti illis gloriam sempiternam in Limbo, & fecisti vt locus ille lacus non esset, sed Paradisus. Attulisti Inferno exitium; hic enim fuit morsus tuus Inferne, colligasti Satanam serpentem tortuosum, dedisti salutem multis animabus quæ purgabantur, felicissimas fecisti triginta nouem horas, & principiū quadra-

Ps. 106. *Esa. 45.* *Zach. 9.* *Ibidem.* *Osee 13*

DEPONITVR CHRISTI CORPVS E CRVCE. 132

Matth. xxvij. Marc. xv. Luc. xxiij. Ioan. xix. cv



A. *Venit ad Pilatum Ioseph ab Arimathia audacter; & petijt corpus IESV.*
B. *Venit Nicodemus cum vnguento, & Ioſeph cum ſindone ad crucem.*
C. *Deponunt corpus IESV ſumma cum pietate ac dolore.*
D. *Arimathia oppidum.*
E. *Locus ſepulcri cum veſtibulo.*

quadragesimæ in Inferno. O beate te Inferne, qui tot beneficia à Christo accipis; inuitas me vt ad te viuens descendam mea meditatione, & non solùm in Limbum Patrum, sed in Infernum inferiorem & extremum. Ad Limbum verò non simplici tantum meditatione, sed vt celebrem etiam stationem Christi illam, quam ibi habuit gloriæ cælestis plenam, splendidissimo & Angelorũ, & beatarum animarum conuentu frequentissimam; & adorem vbi fuit Christi anima, & Christus ipse, vbi gloria cælestis, & Paradisus Dei: sed video oportere mortuum me eò venire vt Christus venit, vt Sancti. Fac igitur Domine IESV, si vis, moriar, vt eò veniã; sed non vt Patres primùm fuerunt, sed vt tecum: tunc enim planè fruar illa statione, illo loco, illius loci mysterijs; vnde in cælum ascendam posteà vocante te. Hoc si nõ das bone IESV, (quod etiam ego verecundè peto propter indignitatem meã) illud saltem concede obsecro, ad hanc stationem tuam piè celebrandam, vt meis vitijs & sensui moriar, & lucem mihi vitæ tribuas, qua possim tuam illam in Inferno gloriam fructuosè cõtemplari, & pijs orationibus prosequi & laude tua. Verùm hac etiam gratia intelligo me indignũ propter peccata & imperfectiones meas multas & malas: postulo igitur ex te Domine per tuum hoc mysterium, vt frugifera illa cogitatione cor meum muniatur; primò vt ex contemplatione mearũ culparum dignũ me esse cognoscam, & sentiam, & confitear omnibus pœnis inferioris etiam Inferni, nõ solùm Purgatorij: quo timore perculsus ad te confugiam è toto corde meo, mente, anima, viribus, & peccatorum meorum pœnitentiam agam tam acrem, ac si è pœnis illis essem liberatus, & spatium parui temporis accepissem ad mea peccata deflenda & expurganda tuo beneficio. Quod cum fecero, illud prætereà adde bone IESV, vt de tuo & syncero amore ita ardeam, vt non huius seculi solum pœnas omnes & martyria pro tuo nomine pati magna voluntate deposcam, sed etiam quas tu prætereà voles, modo ego semper in te, & tua gratia conseruer, & tua virtute protegar. Amen.

DE DEPOSITIONE CORPORIS CHRISTI E CRVCE.

MATTH. XXVII. MARC. XV. LVC. XXIII. IOAN. XIX.

In cv. imaginem adnotatiuncula. *cv. 132.*

A. Venit ad Pilatum Ioseph ab Arimathia audacter, & petijt corpus IESV.
B. Venit Nicodemus cum vnguento, & Ioseph cum sindone ad crucem.
C. Deponunt corpus IESV summa cum pietate & dolore.
D. Arimathia oppidum.
E. Locus sepulchri cum vestibulo.

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
			Post hæc autem
Cum autem serò factũ esset,	*Et cum iam serò esset factum, quia erat parasceue, quod est ante sabbatũ,*		
		Et ecce	
venit quidam homo	*venit*	*vir*	
diues ab Arimathia,			
nomine Ioseph,	*Ioseph ab Arimathia*	*nomine [a] Ioseph,*	
		qui erat	
	nobilis Decurio,	*Decurio,*	

MATTH.

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
		vir bonus & iustus;	
qui & ipse discipulus erat IESV.			
		hic non consenserat consilio & actibus eorum, ab [d] *Arimathaea ciuitate Iudaeae,*	
	qui & ipse erat expectās regnum Dei:	*qui exspectabat & ipse regnum Dei.*	
Hic accessit	*& audacter introiuit*	*Hic accessit*	
ad Pilatum,	*ad Pilatum,*	*ad Pilatum,*	
& petijt	*& petijt*	*& petijt*	*rogauit * Pilatum Ioseph ab Arimathia (eo quòd esset discipulus IESV, occultus autem propter metum Iudaeorum) vt tolleret corpus IESV.*
corpus IESV.	*corpus IESV. Pilatus autem mirabatur si iam obijsset. Et accersito Centurione, interrogauit eum si iam mortuus esset. Et cum cognouisset à Centurione,*	*corpus IESV;*	
Tunc Pilatus			
	donauit		
iussit reddi corpus.	*corpus Ioseph. Ioseph autem mercatus sindonem,*		*Et permisit Pilatus.*
			Venit ergò, & tulit corpus IESV.
Et accepto corpore, Ioseph	*&* [c] *deponens eum*	*&*	*Venit autem &* [b] *Nicodemus, qui venerat ad IESVM nocte primū,*
inuoluit illud in sindone munda.	*inuoluit sindone,*	*depositum inuoluit sindone.*	*ferens mixturam myrrhae & aloës quasi libras centum.*

ADNOTATIO.

A. ERat in Limbo cum Patribus Christus, agebat caelestem in Inferno conuentū, abierat militū multitudo è Golgotha, Iudaei abscesserant; reliqui tamen erant aliqui obseruatores. Erat corpus IESV de cruce deponēdum, id prouiderat Christus ex cruce; incitat diuitem & nobilem Decurionem Iosephum ab Arimathia virum bonum & iustum. Discipulus hic quidem erat IESV, verùm propter metum Iudaeorum occultus; expectabat enim per Christum redemptum iri Israël: neque verò actibus, consilio, & impietati Iudaeorum consenserat, neque ad Golgotha accesserat, sed cum ab Iudaeorum scelere abhorreret & maleficio, domi se continebat expectatione rerum suspensus. Vbi autem vidit primum solis defectionem, dein terrae motum

sensit,

sensit, sepulchra Sanctorum aperta audiuit, petras scissas, ac reliqua signa quæ è cruce fecerat Christus, & postremò mortuum intellexit; abiecto timore audacter venit ad Pilatum, & ab eo petijt corpus IESV vt liceret sibi auferre & sepelire. Quod facile illi permisit, ac corpus donauit Pilatus, vbi ab accersito Centurione audisset mortuum, ac reddi imperauit; & ne quis intercedere vel impedire posset cauit edicto.

B. Vel condixerant Ioseph & Nicodemus, vt vnus ad Pilatũ adiret pro facultate corpus IESV sepeliendi impetranda, & sindonem mercaretur, alius vnguentum pararet atque afferret; vel prouidentia hoc factum est diuinitatis. Itaque diuisis officijs opportunè Iosephus cum facultate à Pilato & sindone, Nicodemus cum libris centum vnguenti ex Myrrha & Aloë conuenerũt ad demittendum de cruce corpus IESV. Porta igitur Iudiciaria veniunt ad Golgotha cum Cẽturione, qui facultatem faceret auferendi corporis ex Pilati imperio, & repelleret si qui impedire vellent; ferunt secum vas vnguenti, & scalas.

C. Deponunt corpus quàm maxima possunt reuerentia atque honestate: vide vt clauos cum summa cordis acerbitate paulatim extrahunt cruentos, vt coronam è capite eripiunt sanguine Dei conspersam. Expectat Virgo mater gremio filium acceptura, discipuli tenent pedes ac subleuant, vt faciliùs summittatur; omnia tamen adhuc plena sunt tristitia ac fletu. Maria tamen dolorem suum ex morte & absentia filij conceptum, magna spei constantia non mediocriter consolatur; contemplatur gloriam Christi in Inferno, diuinitatem in corpore: alij adhuc fluctuant, non tam retinentes resurrectionis Christi memoriam, quàm præsentia mortis perturbati.

D. Arimathia, oppidum vbi erat Decurio Iosephus; hæc est Ramatha, siue Ramathaim Sophim, Samuelis patria, vbi vixit, vbi mortuus & sepultus est; ab Hierosolymis viginti miliaribus ad occidentem versus Ioppem. 1. Reg. 1.

E. Sepulchrum, & hortus Iosephi, vbi cogitant Christum sepelire, & postea sepelierunt.

MEDITATIO.

MVtata sunt omnia magnè IESV per mortem tuam; anteà ab omnibus patiebaris, nunc à nullo potes: omnia verò ad gloriam tuam commutantur, omnia tibi obsequuntur pro Patris & tua voluntate. Petijt Iudæorum malignitas à Pilato vt frangerentur crura etiam IESV, sed nõ est consequuta: illud consequutum est, quod ad magnum mysterium tuæ Ecclesiæ pertinebat, vt è latere tuo sanguis & aqua flueret. Cur non petijstis vos corpus IESV ô Iudæi, vt saltem sæuitiam vestram in mortuum atrociorẽ expleretis? Non potuistis etiamsi velletis, nec id vobis concessisset Pilatus, quia nihil horũ voluit Christus, nec potuit quicquam fieri nisi ipso volente. Illud voluit Patris sapientia IESVS quod redũdaret in gloriã Dei; à Iosepho discipulo, ab eo qui expectatione regni Dei tenebatur, vt peteretur corpus suũ adorandum, vngendum, reuerentur sepeliendũ. Et huic quidem, qui occultè ac timidè erat discipulus vires fecit, vt magnanimiter auderet postulare; petijt, obtinuit. Quæ audacia, quæ magnanimitas, & timoris contemptus & periculi ad nos attinet, qui in virtutum exercitijs nostrã vmbram timemus, tardi sumus ac desides, nec vim quę nobis semper est prę- sto à Christo, atque adeò pulsat ad ostiũ cordis nostri recipere volumus, neque ad alia huius depositionis Christi mysteria oculos nostræ mentis aperimus, quæ sint nobis salutaria. Noluit descendere Christus de cruce viuus, voluit mortuus deponi: qua ex re intelligimus, nobis esse semper crucem tenendam, donec viuunt in nobis peccata; quæ si viuunt, vel reuiuiscunt semper donec mortale hoc induerit immortalitatem, quotidie est nobis crux suscipiẽda penitẽtiæ & exercẽda, neque expetendũ vt de cruce deponamur, nisi queadmodum Christus cõsummata tota cruce & passione sua voluit à cruce deponi. Animaduertere autẽ illud oportet summa cũ animi deuotione & cordis contritione, fuisse nos qui peccatis nostris Christum crucifiximus, & vtinam amplius non crucifigeremus; esse item qui illum de cruce deponimus, vbi pœnitentiam agimus, & crucem nostram baiulamus; quod auidissimè facere debemus, & faciemus maiori cum fructu, gesta Ioseph & Nicodemi in spiritu si imitemur. Nostra enim peccata claui fuerunt qui tenuerũt Deũ crucifixum; eos nos euellemus è corpore Christi, si eius clauos sanguine Dei imbutos cordi nostro intimo spiritus sensu infigamus, quibus

Marginal notes: …19. (left, beside "sequuntur"); 1. Corr. 15. Luc. 9. (right)

quibus noſtros peccatorum aculeos extrudamus. Cruentos Chriſti clauos ſemper in corde retineamus, vt Chriſtum è cruce demittamus, ad eum per gradus orationis aſcendamus, clauos, & omnes eius paſsiones, & mortem deoſculemur & adoremus; eam factam cōſummatamque eſſe profiteamur, ampliùs non poſſe mori Chriſtum, confeciſſe nobis vitam ſempiternam: illum complectamur, pectori & intimis viſceribus applicemus, illū à nobis nunquam ſeparemus. Amen.

DE CHRISTI SEPVLTVRA.

EISDEM CAPP.

In cvi. imaginem adnotatiuncula. *cvi. 133.*

A. *Piè meditamur depoſitum è cruce filium gremio Matris exceptum, quod non exprimit imago.*
B. *Stratū corpus ſuper planum lapidem vngunt, obuoluunt ſindone & ſudario.*
C. *Sepeliunt in horto & ſepulchro Ioſeph, ſepulchrum lapide occludunt.*
D. *Mulieres obſeruant vbi ponatur.*
E. *Maria Virgo mater cum mulieribus redit domum.*
F. *Iudæi impetrant à Pilato vt adhibeatur cuſtodia ſepulchro.*
G. *Veniunt ad ſepulchrum, obſignant illud publico ſigno, apponunt cuſtodiam.*

MATTH. XXVII.	MAR. XV.	LVC. XXIII.	IOAN. XIX.
Inuoluit illud in [b] ſindone munda,	*Inuoluit ſindone,*	*Depoſitū inuoluit [b] ſindone,*	*[a] Acceperunt ergo corpus IESV, & ligauerūt illud linteis cū aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire. Erat autem in loco vbi crucifixus eſt, hortus, & in horto monumentum nouum, in quo nōdum quiſquam poſitus erat. Ibi ergo propter Paraſceuen Iudæorum, quia iuxtà erat monumentum, poſuerunt IESVM.*
& poſuit illud in monumento ſuo nouo,	*& poſuit eum in monumento*	*& poſuit eum in [c] monumento*	
quod exciderat in petra.	*quod erat exciſum de petra;*	*exciſo,*	
		in quo nondum quiſquā poſitus fuerat.	
Et aduoluit ſaxū [c] magnum ad oſtium monumenti, & abijt.	*& aduoluit lapidem ad oſtiū monumenti.*		
		Et dies erat Paraſcēues, & Sabbatum illuceſcebat. Subſequutæ autem mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentū,	
Erant autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, [d] ſedentes contra ſepulchrum.	*Maria autem Magdalene & Maria Ioſeph*		

DE CHRISTI SEPVLTVRA.

Eiſdem capitibus.



A. *Pie meditamur depoſitum è cruce filium, gremio Matris exceptum, quod non exprimit imago.*
B. *Stratum corpus ſuper planum lapidem vngunt, obuoluunt ſindone, & ſudario.*
C. *Sepeliunt in horto, & ſepulcro Ioſeph; ſepulcrum lapide occludunt.*
D. *Mulieres obſeruant, vbi ponatur.*
E. *Maria Virgo Mater cum mulieribus redit domum.*
F. *Iudæi impetrant à Pilato, vt adhibeatur cuſtodia ſepulcro.*
G. *Veniunt ad ſepulcrum: obsignant illud publico ſigno; apponunt cuſtodiam.*

MATTH. XXVII. MAR. XV. LVC. XXIII. IOAN. XIX.

[d] *aspiciebant vbi poneretur.*

& quemadmodum positum erat corpus eius. Et [e] *reuertẽtes parauerunt aromata & vnguenta: & sabbatho quidem siluerunt secundũ mandatum.*

[f] *Altera autem die quæ est post Parasceuen, conuenerunt Principes Sacerdotum & Pharisæi ad Pilatum, dicentes; Domine, recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc viuens, post tres dies resurgam. Iube ergò custodiri sepulchrum vsque in diem tertium: ne fortè veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi; Surrexit à mortuis; & erit nouissimus error peior priore. Ait illis Pilatus; Habetis custodiã; ite, custodite sicut scitis. Illi autem* [g] *abeuntes, munierunt sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus.*

ADNOTATIO.

A. Piè possumus meditari depositum è cruce Christum Mariam Virginem matrẽ gremio excepisse (quod non potuit exprimere imago) & summa cum animi sui partim mœstitia, partim deuotione fouisse, oculis omnia vulnera lustrasse, manibus contrectasse ac demulsisse, lachrymis irrigasse, pauisse animum hinc compassione, illinc suaui ac pia resurrectionis expectatione. Circũstantes mulieres ac discipuli quoad licuit, Magdalena præsertim, animum pijs officijs & deuotione explent; renouatur luctus. Habet diuinam orationem Virgo Mater de eius morte ad filium; præsentes attentissimis auribus audiunt: finem facit Virgo Mater dicendi, faciunt alij, ostendit illa velle vt statim sepulturæ mandetur inclinante iam die ad vesperũ, aufertur ab eius gremio.

B. Sternunt corpus IESV super planum & oblongum lapidem qui in priori antro ante sepulchrum iacebat, qui adhuc à peregrinis lapis vnctionis appellatur; ibi decenter vngendum collocant: vngit caput virgo Mater, vngũt corpus Iosephus & Nicodemus; subseruiunt mulieres & discipuli. Vngebant quidem ipsi corpus Christi; vngebat verò Christus eorum animos, & cœlesti suauitate & gratia deliniebat. Vncto Christo, quod ad honestatem fieri Mater intelligebat & reuerentiam, non ad rei necessitatẽ, (quamuis alij ferè non percipiebant necessariam non esse illam vnctionem, quod plenam fidem resurrectionis tot Christi supplicijs, morte, sepultura occupati ac perturbati non tenebant) obuoluitur corpus sindone, obtegitur caput sudario, colligantur hæc fasciolis de more funeris.

C. Iuxta locum vbi cruci affixus fuerat IESVS ad lvi. cõmunes passus erat Decurionis Iosephi hortus, arboribus consitus, maceria munitus & ianua; in horto duplex spelunca, anterior amplior & patentior, quasi interioris vestibulum: quod innuit August. lib. iij. de consen. Euang. cap xxiiij. Et certè Marcus idem significat: nam in monumento exteriori Angelus sedebat super lapidem qui clauserat ostium interioris: huc primùm ingressæ sunt mulieres, deinde in monumentum interius; nam spelunca interior erat in rupe operis excauata & artificio, septẽ palmos oblonga, alta octo; cuius est ad Orientem porta. Hoc fuit Christi IESV sepul- Brocard. Arandi. &c.

chrum; huc funus IESV delatum est cum summa omnium pietate ac veneratione, cum lachrymis, & iusto luctu; repositumq; corpus est in nouo illo monumento, vbi nullus vnquam positus fuerat: peruoluitur, atq; accõmodatur suus lapis ad sepulchri ostiũ, magnus quidẽ ille, à Iosepho alijs iuuantibus. O magne & sancte IESV, video in te res nouas, atque omnibus mortalibus & Angelis admirabiles: te tenet hinc spelunca conclusum, illinc infernus; illa corpus, hic animam. Nihil me tenet, nihil me concludere aut circumscribere potest: ex inferno, ex sepulchro omnia impleo mea diuinitate, omnia sustento, vniuersam creaturam guberno, inferni potestates exspolio & traduco, in Limbo facio Paradisum; ac demonstro mea præsentia & maiestate, me non viuorum solum, sed mortuorum esse dominum, omnium iudicem, bonorum liberatorem: sepulchro infero vim vitæ & resurrectionis, ex sepulchro veritatem meæ mortis declaro, præclarissimũ finẽ meæ inter homines œconomiæ impono.

D. Sedebant autem mulieres è regione, atque obseruabant vbi & quemadmodum eorum magister bonus sepeliretur, aduolueretur saxum ad ostium sepulchri; cogitantes se quoque officium vnctionis obituras pro sua deuotione.

E. Redit in montem Sion domum Virgo Mater, redeunt mulieres, redeunt Apostoli, recipiunt se discipuli & noti singuli ad sua. Verùm eadem illa hora cum redirent è sepulchro mulieres illæ quæ prima Sabbati ad monumentum venturæ erant, soliciitè vnguenta aromatica emerũt ac seposuerunt; vt transacto Sabbato corpus IESV vngerent: quieuerunt Sabbato iuxta legis mandatum.

F. Postridie, etiamsi Sabbatum esset, & magnum Sabbatum, tamen stimulante Principes Sacerdotum & Pharisæos eorũ pertinaci malicia, malè simulatum legis zelum peruerterunt. Sabbato adeunt ad Pilatum; Domine, inquiunt, recordati sumus quia seductor ille dixit; Post tres dies resurgam; iube ergo custodiri sepulchrum in diem tertium. Sed quid timetis? Ne fortè veniant discipuli eius & furentur eum, & dicant plebi, surrexit à mortuis; & ne sit nouissimus error peior priore. O homines stultissimos: sed stultitiam conuertit Deus in vestram ignominiam & confutationem, tum verò ad confirmandam resurrectionis Christi veritatem diuertit. Nam nisi vos furiæ exagitarent, si sileretis, si abesset à monumento militum custodia; impudẽter quidem, probabiliter tamen apud plebem mentiri poteratis, non resurrexisse IESVM, sed furatos illum esse discipulos, & furtum factum prædicaretis: nunc verò vestra diligentia clarissimum testimonium comparatis Christi resurrectioni, vbi signatis lapidem, custodiam militũ adhibetis, vbi authoritate Præsidis hæc tam anxiè procuratis; vt etiamsi omnes Dæmones vobiscum velint cauillari ac mentiri, nulli persuadere aliter quàm fuit veritas vel positis vel audeatis. Concedit illis Pilatus quod rogabant, accipiunt militem.

G. Veniunt ad hortum, obsignant publico tẽpli sigillo monumentum: commendant Centurioni vt summo studio & diligentia obseruet, ne qua vis sepulchro inferatur, ne clanculum cadauer auferri possit; spondet, abeunt Iudæi: instituuntur militares excubiæ attentissimè.

MEDITATIO.

IMpressisti Domine IESV, naturalẽ quẽdam hominibus instinctum mortuos sepeliendi omnibus seculis, & existimandi sancta esse sepulchra, & quasi sensum dedisti mortalibus suæ immortalitatis, & vitæ recuperandæ per mortem; & hac etiam in re ostendisti, earum rerum inditum esse suum desiderium hominibus, quas natura tota non potest assequi; quod facit creatio hominis ad Dei ipsius imaginem. Cõfirmatus verò est ille immortalitatis instinctus in tua sepultura, quę resurrectionis spem proposuit humanæ generationi. Declinauit tamen ab hac immortalitatis propensione hominum peruersitas; neq; id mirum: nam quum Deum cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; dicẽtes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. (Rom.) Fugiemus nos per te nõ illorum solùm, sed omnium insipientiam, & sensum accipiemus diuinum tuæ sepulturæ. Mortuus es tu æterne IESV, vt tecum nos commoreremur, sepultus es, vt nos tecum consepeliremur; atque adeò crux tua & mors fuit nostri veteris hominis, qui erat nostra mors, crucifixio & mors. Fuit ergo tua mors nostræ mortis, idest peccati mors, sepultura tua, nostra item sepultura: (Rom. 6. &c.) mortui enim peccato tecum sepelimur, & absconditur nostra vita in te, vt in (Psal. 2.) pace

pace in idipſum dormiamus, & requieſcamus in ſpe ſingulari reſurrectionis noſtræ in te. Planè diuina ſunt hæc myſteria & beneficia in morte tua: tu depoſuiſti vitam, nos mortem; & tu confirmaſti mortem tuam per ſepulchrum, ita mortem in nobis vis confirmari ex vi ſepulturæ tuæ & imitatione. Vnge nos Domine myrrha & aloë, acri atque exemplari pœnitentia, vt mente pura te cõplectamur quaſi ſindone. Oramus te vt nos facias hortum tuum, meditationibus, & contemplationibus pijs & fructuoſis conſitum, ſanguine & aqua tui lateris irrigatum & fœcundum: in eo horto cõſtituas cor noſtrum; quod quum petra ſit duriſſima, excaua tu illud vi tuæ ſepulturæ, vt te recipiat, tuum ſit habitaculum, te dulciſſimè amplectatur & foueat: à reliqua petra cordis noſtri duritiam illam veterem deijcias, inſeras verò tuum robur & fortitudinem. Hæc omnia claude tecum in ſepulchro, muni petra, te ipſo, obſigna tuo ſanguine, firmitatem ſpei & magnanimitatis mihi concede cum humilitate cõiunctam. O excelſe IESV, ſepeliris, & Deus mortuus ſepeliris: quanta eſt hæc, ſignificatio voluntatis tuæ vt nos tecum ſepeliamur! quanta vis vt poſſimus! Sed celebremus oportet tui funeris exequias te iuuante, cum matre tua Virgine ſacra, ſed luctuoſa adhuc, cum Apoſtolis & diſcipulis, ac pijs mulieribus: hoc faciemus, ſi ante tota mente proſequamur quæ beata Virgo de te è cruce depoſito, de vita tua, de paſſione, de vulneribus, de doloribus & cruciatibus, de cruce, de morte prædicauit, deque horum omnium virtute cœleſti, & diuina efficacia. Et quis poſſit cogitatione conſequi quanta fuerit huius orationis funebris deuotio, quanta ſpiritus ſublimitas, quanta diuinitas? Nam ſi Hierothæus in ſua oratione de Maria totus excedens, totus ſe deſerens, & eorum quæ laudabat conſortium patiens, ab omnibus à quibus audiebatur, & videbatur, & agnoſcebatur afflatus Deo, & diuinus laudator iudicabatur; quid de excellentia orationis Virginis Dei Matris de filio Deo credere non poſſumus & debemus? Et quidem viri illius ſancti poſt Apoſtolos ponitur laudatio, poſt Apoſtolorum orationes laudẽ meruit: at Regina cœli Virgo Mater & Apoſtolos omnes, & choros Angelorũ omnes diuino priuilegio & gratia antecellit. Imbibamus dulci meditatione ac deuotione quæ ab illa cœleſti oratione & pręconio diſcebãtur, & ſuſpẽdatur animus noſter, ſi nõ intelligentia verborum & rerum illarum, aliqua ſaltem ſpiritus ſignificatione & guſtu. Apoſtolorum, & reliquorum præterea orationes cogitemus, quæ etiamſi longè erant quã Mariæ inferiores, luctuoſæ tamen erant & ſanctæ. Adſunt è cœlo frequentes Angeli, adſunt ex ijs qui ſemper Chriſto aſtiterant, animum hûc aduertunt è Limbo totus Patrum conuentus, & eorum tutelares Angeli, celebrant omnes Chriſti ſepulturam, iuuant Angeli funeris officia, proſequuntur è Limbo Patres pia animorum religione & meditatione Chriſti exequias: adeſt Virgo Mater cum ſanctis mulieribus, adſunt Apoſtoli cum diſcipulis, adſunt alij pietate & officio commoti, curant omnia Nicodemus & Ioſeph; Chriſtus ipſe omnium pietatem promouet, portant ſacrum feretrum Apoſtoli: procedit funus diuinum, proſequuntur illud omnes, ac celebrant cœleſti prædicatione & laudibus. Vbi eſtis Iudæi? At nos non ſolùm inde abſterruit Chriſtus mortuus, ſed Pilatus etiam abegit ſuo imperio, donans corpus ſepeliendum Decurioni. Sepeliunt, obuoluunt magnum lapidem ad os monumenti. O ſanctam petram, quæ Dei corpus, quæ Chriſti immenſitatem continet! offero ego benigne IESV, cor meum in tuum ſepulchrum, vt viuat in me vis tuæ mortis & ſepulchri; offero tibi viuenti in ſecula habitationem in corde meo: at enim tam excellenti beneficio indignus ſum, ſed tu tamen dignus qui ſplendore tuo & gratia facias dignum, & ad me digneris venire. Confirma obſecro te Domine IESV, fidem tuæ paſſionis & mortis, & ſenſum illius ſpiritualem cordi meo imprime, ſpem per tuam ſepulturam erige reſurrectionis & vitæ ſempiternæ; vt hanc ſpem excipiat charitatis tuæ fulgor cœleſtis & ſuauitas in tua ruſurrectione. Amen.

(∴)

DE ANNVNCIATIONE

LVC. I.

In cvij. imaginem adnotatiuncula. cvij. I.

A. *Conuentus Angelorum, vbi declarat Deus incarnationem Christi, & designatur Gabriel legatus.*

B. *Veniens Nazareth Gabriel, sibi ex aëre corpus accommodat.*

C. *Nubes è cœlo, vnde radij ad Mariam Virginē pertinent.*

D. *Cubiculum, quod visitatur Laureti in agro Piceno vbi Maria.*

E. *Ingreditur Angelus ad Mariam Virginem, salutat eam, assentitur Maria, fit Deus homo, & ipsa Mater Dei.*

F. *Creatio mundi, quo die Deus factus est homo.*

G. *Eadem die Christus moritur, vt homo perditus recreetur.*

H. *Piè credi potest Angelum missum in Limbum, ad Christi incarnationem Patribus annunciandam.*

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. I.

IN [a] mense autem sexto [b] missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ cui nomen Nazareth, ad [c] Virginem desponsatam viro cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid, & nomen Virginis [c] Maria. [d] Et [e] ingressus Angelus ad eam, dixit; [e] Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait Angelus ei; Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius IESVM. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur; & dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternũ, & regni eius nō erit finis. Dixit autē Maria ad Angelũ; Quomodo fiet istud? quoniā virũ nō cognosco. Et respōdens Angelus, dixit ei; Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obũbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctũ, vocabitur filius Dei. Et ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa cōcepit filiũ in senectute sua; & hic mēsis est sextus illi, quæ vocatur sterilis: quia nō erit impossibile apud Deum omne verbũ. Dixit autem Maria; Ecce [e] ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa Angelus.

ADNOTATIO.

HAEc imago apposité in hunc locum relata est, quia eodem die filius Dei homo factus est, & homo Deus crucifixus; quod Ecclesia repræsentat vbi xxv. Martij Annunciationem Virginis Mariæ celebrat: etiamsi sapienter in Christi passione celebranda sequatur pleniluniū primùm mensis primi post vernum æquinoctiū; quod tamen semper xxv. diem mensis Martij indicat.

A. Quæ Deus futura esse constituit, ea omnia in sua æternitate constituit; illud simul statuit, quando sint exequenda, vbi, quo pacto, per quos. Neque verò rerum nouitate, vbi fiunt mutatur; non enim semper tempori addicitur diuinitas; sed à Deo omnia ex æternitate fiunt quæ nobis in tempore, estq́, eius æternitas omnibus temporibus presens maximè; neque intelligi potest aliquid nunc fieri, qui in æternitatis nunc, vt ita dicam,

ANNVNCIATIO.

Luc. i.



A. *Conuentus Angelorum, vbi declarat Deus Incarnationem Christi, & designatur Gabriel legatus.*

B. *Veniens Nazareth Gabriel, sibi ex aëre corpus accommodat.*

C. *Nubes è cælo, vnde radij ad Mariam Virginem pertinent.*

D. *Cubiculum, quod visitur Laureti in agro Piceno, vbi est Maria.*

E. *Ingreditur Angelus ad Mariam Virginem; eam salutat; assentitur Maria: fit Deus homo, & ipsa Mater Dei.*

F. *Creatio hominis, quo die Deus factus est homo.*

G. *Eadem die Christus moritur, vt homo perditus recreetur.*

H. *Pie credi potest, Angelum missum in Limbum, ad Christi incarnationem Patribus nunciandam.*



dicam, præsentius non fiat. Hæc propterea dicta sunt, vt intelligamus quæ æterno consilio Deus prædestinauerat, & ex sua æternitate fecit, hodie esse facta. Fit igitur conuentus celeberrimus omnium Angelorum in cœlo Empyreo ante diuinitatem, ostendit pater Deus velle se in terrã mittere filiũ, declarat Trinitas diuina se illum velle hominem facere, designatur Archangelus Gabriel, aduoluit mentis genua ante diuinitatis infinitam maiestatem, pronunciatur ad sacratissimam Virginem legatus, ex præscripto mandatum à Deo accipit, mittitur Nazareth in Galilæam, dantur illi comites complures Angeli; erigitur omnium animus tantæ rei expectatione, conuertunt in Galilæam animos, Gabrielem votis & comprobatione prosequuntur.

B. Benedictione à Deo accepta penetrat cælos omnes Gabriel, salutatur ab Angelis cælorum motoribus festiuè, iam tenet aëra; ibi verò corpus sibi accommodat humanum diuina virtute splendidissimi atque elegantissimi adolescentis, hunc circumuolant Angeli comites.

C. Nubes, vnde radij ad Mariam Virginem pertinent; hac nube nititur Gabriel: Significat verò nubes obumbrationem virtutis Dei superueniente in Virginem sancto Spiritu; agenti enim sancto spiritui in vtero Virginis sacrosancto ipsa etiam diuina virtute cooperata est, vt verè esset Dei & hominis mater. Itaque diuina operatio humanæ, infinita finitæ est attemperata, quod ex nubis obũbratione intelligimus; quasi illa remissio sit atque accommodatio virtutis immensæ, quæ faciebat Virginem posse quam habebat facultatem vt mater esset, eam exercere, atque ad diuinam prolem applicare.

D. Cubiculum idẽ quod Laureti in vico territorij Recinatensis agri Piceni summa & frequentia visitur, & deuotione celebratur. In eo lectulus, caminus, & ad focum ollula, armariolum, fenestra; quæ omnia tenuitatem Virginis & paupertatem indicant: quæ vt oculis paterẽt, non potuerunt omnes parietes depingi, non sacræ cellulæ ianua, non fenestra. Hic eo tempore orabat Virgo cælestis, & de filij Dei incarnatione commentabatur ac meditabatur studiosissimè; & præter alia merita præstantissima, illud etiam ardens desiderium quo in aduentum Messchiæ ferebatur, causa esse potuerit, non vt Deus homo fieret, sed vt ex ea potissimùm homo fieret. Habet autem in canistro paratam materiã, & instrumenta virginalium operarum.

E. Ingreditur insperato ad eam Angelus, salutat: turbatur animus Virginis sanctissimæ atque pudentissimæ dum laudes suas audit, & veretur vt incolumẽ pudorem teneat, & tueatur virginitatem, quam Deo voto consecrauerat. Verbis illam Gabriel confirmat suauissimis: consentit diuinæ voluntati cælestis Virgo cum summa fidei, humilitatis, magnanimitatis, aliarũque diuinarum virtutum conspiratione; Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundũ verbum tuum. Quæ verba cum cõpleret, fecit Deus excellentissima illa suæ potentiæ atque miserationum opera, quæ alia eius omnia opera, longo interuallo antecellunt: eodem enim temporis momento creauit animam Christi omniũ in humana specie præstantissimam, formauit corpus in tanta paruitate consummatissimũ, hæc vniuit, & inuicem, & verbo Dei. Itaque factus est filius Dei homo vnione illa hypostasis diuinæ immensa, simul animæ Christi absque vllo merito, sola personæ & vnionis dignitate collata est summa gratia, & beatitudo, atque harum plenitudo; ex qua plenitudine innumerabiles homines gratiam accipere possent & salutem: simul obtulit Christus Patri vt mortem, ita labores vitæ suæ omnes, & passiones, & mortis omnes acerbitates pro mortalium redemptione ac liberatione. Itaque meriti Christi summa illa vis atque efficacia iam inde extitit: neque verò vnquam accessionem accepit Christi meritum, idẽ omni sua meritorum ratione est promeritus; per- Hier. 31.
fectus enim semper fuit homo Christus, perfectè Psal. 50.
semper est operatus, eò copiosior celebratur illa Ps. 129.
Christi IESV redemptio, & amplior lotio. Addidit singulare illud miserationis mysteriũ; gloriam enim animæ ne in corpus redũdaret inhibuit, vt sua virtute & maiestate passiones eius vitæ mortalis vel mortem ne impediret. Fit mater Dei omnipotentis Virgo humilis atq. paupercula, adorat hominem Deum Gabriel & comites Angeli, adorant è cælo omnes Angeli recens hominem factum Regem suum ac Dominũ; simul omnes suum honorem deferunt Matri Dei; illam laudant, illam adorant. Sentit ipsa diuina virtute se concepisse in vtero, intelligit Matrem se factam esse Dei; sentit non solùm in vtero diuinam prolem, sed in animo & in spiritu suo diuinam augeri virtutem, dona Dei multiplicari, charismata increscere; impletur omni suauitate cælesti, adorat atque magnificat eius anima Dominum, exultat spiritus in Deo salutari suo, idest Deo IESV filio suo. Sentit vniuersus orbis se esse nobilitatum aduentu diuinitatis in carnẽ, laudant cæli Dei immẽsam benignitatẽ, exultat terra; collaudant omnia Deum. Confecta lega-

tione Gabriel honorificentissimè salutata Virgine in cælū euolat, dissoluitur in auras adolescentis figura quam acceperat.

l.1.Examer.c.4. *F. Confirmat Ambrosius creatum Mundum ipso vere: numerantur autem anni Mundi à creatione ad natiuitatē Christi, quæ fuit xxv. Decembris: quo fit vt intelligamus, ad natiuitatem Christi in vtero etiam numerari annos Mundi à creatione. Itaque eodem die dicemus creatum primum hominem xxv. Martij,& Deum factum hominem; nouē scilicet mensibus ante xxv. Decembris; factumq; eodem die primum hominem in animam viuentem,& secundum in spiritum viuificantem. Ad hæc addi potest authoritas Athanasij & Augustini.*

G. Eodem die in cruce nostra crimina suo sanguine & morte Christus expiauit quo conceptus est.

H. Piè credi potest missum Angelum ad annunciandum Patribus incarnationem Dei in Limbum.

Athan. lib.q.ad Antio.q.7. Aug.lib.83. q.q.57. & nec.q.55 Aul. 18.c. ciuit. Dei c.54. l.4.de Trin.c.5.

MEDITATIO.

Gen 2. FEcisti tu Domine IESV initio Adam & Heuam primos homines; sed è terra Adā, cui spiritum vitæ inspirasti,ex huius costa Heuam, vt mater esset cunctorum viuentium: sed simul vocari voluisti nomen eius Issa, id est virago,quod de viro esset sumpta: Adam extra Paradisum creasti, Heuam in Paradiso, os de ossibus Adam,& carnem de carne;quapropter relicturus esset homo patrem & matrem, & vxori suæ adhæsurus. Magna sunt hæc tuæ sapientiæ & potentiæ sacramenta;nō solùm in te & sponsa tua Ecclesia, sed in te & Matre tua virgine, quæ simul sponsa tua est. Oro te verbu Patris æterni coæternum & consubstantiale, verbum caro factum, vt nobis illa aperias mysteria, obsecro per natiuitatē tuam in vtero Matris virginali. Concipite primùm fidem, spem, & charitatem in me, deinde spiritum simplicitatis & humilitatis profundæ, & audite. Adam me repræsentauit,Heua matrem meā: nam cum præscirem vtrumque esse peccaturum, & corruptum iri per peccatum naturæ humanæ integritatem,quam ego integram volueram; fuit meæ sapientiæ, simul & misericordiæ, vt simul designarem alium Adam,aliam Heuam; vt quod primus homo deformauerat, secundus restauraret, & naturam humanam non solùm corruptione contracta liberaret, sed diuina perfectione nobilitaret. At sancte IESV, quo nam pacto te Adam repræsentauit peccator innocētem & sanctum? Rectè, quia ille peccatum admisit, ego deleui; ille peccato implicauit & se, & suam posteritatē, ego explicaui & illum, & eius posteros & liberaui:fecit ille peccatum, ex quo peccatores

Rom 5. 2.Cor.5. constituti sunt multi, ego factus sum peccatum, hoc est,hostia pro peccato, vnde multi constituti sunt iusti; & sicut deriuatum est vnius delictum in omnes, ita mea vnius iustitia in omnes permanauit. Ex Adæ peccato miseriæ & pœnæ omnes humanæ fluxerunt, Satanæ tyrannis, hominum infernus; per me peccatum, hostiam videlicet peccati, & meam crucem miseriæ illæ deletæ, Satan cōfutatus & victus, necata mors, infernus superatus. Quæ cum ita sint, fit vt primus Adam rectè atque ordine dicatur mei forma atque typus per dissimilitudines. Cæterùm similitudines quibus me ille repræsentauit,magno interuallo antecessi; ille animam accepit à Deo, ego diuinitatem & animam; illius anima prædita fuit gratia & donis spiritualibus, mea ornata summa gloria, gratia, & donis cælestibus; illius corpus accepit Deus è terra virgine, & cui nondum maledixerat,meum ex Maria Virgine,cui semper benedixit;Adamum creauit Deus extra Paradisum, meam incarnationem fecit & humanitatem extra cælum; tulit Adam Deus & posuit in Paradiso, vt operaretur & custodiret illum, me in Ecclesia Dei viuentis, vt illic eius salutē operarer, & illam ab aduersarijs potestatibus defenderem. Nam fuit Ecclesia mea Paradisus meus, (deliciæ enim meæ fuere esse cum filijs hominum) vbi arbor vitæ crux mea est, quæ vitam sempiternam mortalibus produxit;vbi etiam arbor scientiæ boni & mali, sed longè mitior; nam qui illic Dei præceptum præuaricatur,dono originalis iustitiæ perpetuò priuatur, in Ecclesia qui in Deum peccat, priuatur quidem gratia & donis, sed quæ possint per sacramanta recuperari: vbi non quatuor flumina solùm, sed quinque diuinæ misericordiæ & gratiarum è manibus meis, & pedibus,& latere fluunt.Heuam præterea nouam vetus illa significauit,Mariam Virginem Matrem meam: illa ex costa Adæ est formata in originali iustitia & gratia, ex quibus excidere posset, vnde etiam excidit, hæc creata est à me Prou.

me sancta & immaculata, & in excellenti gratia confirmata, ex osse meo, è singulari scilicet crucis meæ merito. Hanc enim in Ecclesia mea exhibui gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sinè peccato, sinè peccati fomite; & ex costa mea dormientis, idest mortui in cruce: ex virtute enim crucis meæ omnem est perfectionem consequuta. Fuit igitur hæc Issa longè nobilior quàm illa, de meo excellenti priuilegio; etenim sicut ego eram & sum homo perfectus, ita etiam illa mulier perfecta: hinc intelliges me in Paradiso Heuā formasse, quòd Ecclesiam meam significaret & matrem Fuit illa Heua mater cunctorum viuentium, hæc mea, qui sum vita sempiterna omnium & Angelorum & hominum; illa peccatū concepit in Satanæ tentatione, mea concepit me iustitiam infinitam in Archangeli salutatione, & incarnationis meæ annunciatione; illa peperit peccatum comedens ex pomo vetito, mea me peperit peccatum, hoc est hostiā pro peccatis omnium; illa dedit marito pomum in quo peccaret, mea dedit me Ecclesiæ vnde à peccato mundaretur: Heua illa amica serpentis Diaboli aliquando fuit, hæc nunquam fuit, nec ego permisi vt esset; posui enim inimicitiam inter serpentem Dæmonem & hāc dilectam meam Heuam, & inter semen serpentis peccatum ac semen meę Heuæ me, qui fui peccatorum expugnator: & non solū hoc semen contriuit semen serpentis, & omnem eius potentiam eneruauit, sed hæc etiam mea Heua caput serpentis contriuit in suo semine; & non solùm alia peccata, sed originale etiam superauit, nulli subiecta peccato, nullo infecta. Huic meæ Sponsæ vt ego adhærerē, & ex ea carnem sumerem, exiui à Patre, veni in mundum, fui à Patre derelictus; reliqui Matrem vt Sponsæ meæ Ecclesiæ adhærerē. Initio igitur tuæ creaturæ magne IESV, in primo homine & in prima fœmina qui suam innocentiam amiserūt, significasti futurum, vt illa iactura restauraretur: itaque dedisti perfectissimum alium hominem, & aliam perfectam fœminam, te & matrem tuam. Hanc vt decuit filium formasti excellentibus donis ornatam, corpore purissimo atque elegantissimo, anima etiamsi specie humana, tamen potentijs perfectissimis donata, & sublimi quadam naturæ indiuidualis bonitate, sensibus vt viuacissimis, ita mundissimis. Et ea quidem naturalia bona Matri tuæ contulisti; quæ nostra infirmitas pro dignitate celebrare non potest vel intelligere; caligat tamen longè magis nostræ mentis acies, vbi dona spiritualia Matris tuæ considerate intendit, gratiam secundum tuam maximam, virtutum ac donorum spiritualiū eximia priuilegia, atque excellentias singulares. Quocircà nulla vbi de peccatis agitur de Matre tua fit mentio, nullus vbi de originali peccato tractat Matrem tuam comprehendit. Verè tota pulchra & sancta est amica tua & Mater excelse IESV, & macula nulla in ea vel fuit vel est. Et quid mirum? quid non te dignum, si Matrem tuam Dei tanta gratiarū & donorum plenitudine cumulasti? Quis enim homo non similibus donis matrem suam ornaret si posset & si ei liceret? Ex huiusmodi Matre Virgine sacrosancta voluit Pater tuus, voluisti tu, voluit Spiritus sanctus vt tu carnem acciperes, immaculatam ab immaculata, & fieres homo perfectissimus ex perfecta Virgine. Magnum fuit miraculum vestræ Trinitatis Dei vnius, & omnibus seculis inauditum; tāta præstantia mulierem formare; & tamen ea nihil aliud quàm fœmina erat; diuinis ornamentis erat decorata, sed tamē mulier, nihil aliud: Mater verò erat Dei, & hæc gloriæ sublimitas faciebat, vt supra omnes Angelos & homines esset Deo gratiosa, vt cæli terræque esset domina & regina, vt supra omnem puram creaturam esset particeps diuinitatis: erat tamen ipsa tātummodò creatura. At tu admirabilis IESV, & omnibus donis illam, nō solùm omnes alias creaturas longè antecellis, & illo vnionis tuæ hypostaticæ infinito interuallo: nam es Deus & homo in vnitate diuinæ hypostaseos & personæ tuæ. O immensam Dei bonitatem & virtutem! ô diuinæ misericordiæ & iustitiæ opus inenarrabile! Quis audiuit vnquā tale? Quis vidit huic simile? Nihil est, nihil fuit, nihil erit vel tale vel simile. Angeli quidem audierant hoc opus, viderant etiam in Deo; simile tamen vel tale non viderant, non audierant: quapropter diuinis laudibus illud prosequuntur in altissimis, nec tamē integrè assequuntur illius operis maiestatem; quo fit vt semper dicant; Quis est iste Rex gloriæ? Vnitus es tu verbum Dei patris omnipotentis humanitati isti excellentissimæ, factus es homo; quis assequi vel cognoscere hanc vnionem possit, nisi quātus sit Deus qui vnitur perfectè nouerit? Immēsus es tu Domine

Margin notes: *Ephes. 5.* — *Genes. 3.* — *Ioan. 16.* — *August. de natu. & gra. cap 36.* — *Conc. Trid. sess. 5.* — *Cant. cap 4.* — *Esa. 66.* — *Psal. 23.*

IESV, factus es tamen certa mẽsura homo; infinitus factus es finitus, immortalis factus es mortalis, impatibilis factus es patibilis, omnipotens factus es infirmus; & per vnionem naturæ diuinæ & humanæ in persona tua fecisti, vt cõseruata vtriusque naturæ proprietate, diuina de humanis, humana de diuinis verè in te dicerentur, non confunderetur tamen naturarum proprietates, nec in altera natura alterius proprietates inessent. O Trinitas, substãtia, diuinitas, bonitas, vnitas omni substantia, diuinitate bonitate, vnitate superior atque præstantior, quæ lucem habitas inaccessibilem. Amas tu vnitatem vnitas immensa Deus trine, voluisti vt vnum sint homines, quemadmodum vos vnum estis: vos quidem natura infinita vnum estis, Pater, Filius, & Spiritus sanctus: fieri nõ potuit vt natura humana hoc modo diuina esset natura, nec conuerti potuit natura humana in diuinam: quod fieri potuit post hanc vnitatem præstantissimum & diuinum bonum fecisti, vt in vnitate secundæ personæ natura diuina & humana vnirentur, & fieret Deus & homo vnus Christus. Altiùs leuari non potuit creatura: itaque hæc laus est post tuæ vnitatis gloriam maxima. Duæ aliæ sunt creatæ vniones, gratiæ, & gloriæ: has summas eodẽ temporis momento creasti in Christo; & per ipsum homines ad vnionem gratiæ tuæ & gloriæ exaltasti. Admirabiles sunt aliæ etiam tuæ potentiæ & misericordiæ vniones: verissimè dixit Pater æterne, filius tuus, & orauit efficacissimè, vt & Apostoli, & qui per ipsos essent credituri vnum essent, sicut & vos inter vos vnum estis; nam illa est summa inter vos & nos vnio, si tibi primùm per gratiam à Christo acceptam ex illius excellentissimis vnionibus coniungamur, dein per gloriam. Sis benedictus in æternum Deus trinus & vnus omniũ diuinarũ vnionum author & cõsummator: fecisti tu sublimes illas Christi vniones hodie in vtero Virginis, quam tibi priùs excellenti gratiæ, & charitatis, & virtutum, & donorum vnione copulaueras. Itaque cum ex hac vnione, & splendore tuæ gratiæ in excelsa quadam contemplatione versaretur, misisti ad eam è cœlo Archãgelum Gabrielem; ex quo quum laudes suas audiret, fecit perfecta eius humilitas & Dei zelus vt turbaretur, & cogitaret qualis esset salutatio illa. Non timuit Angelum, erat enim colloquijs & visitationibus Angelorum assuefacta cælestis Virgo; sed laudari quò maior est humilitas minùs pati potest: oportuit summæ humilitatis actum præcedere, vt præclarissimũ à Deo beneficium acciperetur. Ab hac autem humilitatis & zeli trepidatione confirmata diuinitùs per Angelum, coniunxit cum humilitate profunda excellẽtem animi magnitudinem, tota in Deum erecta, & in eius potentias bonitatis & sapientiæ introducta. Vbi audiuit se concepturam, credidit quidẽ absq; vlla dubitatione ita futurum, sed eius magnanimitas nixa humilitate fecit, vt auderet rogare ab Angelo tanti mysterij rationẽ. Credo Angele sancte, ita futurum vt dicis, sed simul scio me meam virginitatem Deo sanctè deuouisse, quam eius prouidẽtiæ curæ esse non dubito: scio verbum Dei carnem humanam suscepturum, & quidem ex Virgine alma per mysterium à seculis absconditum, & signum hoc admirabile datum iri domui Dauid: scio quod creaturus sit nouum illud Dominus super terram, vt fœmina perfectum virũ vtero complectatur: intelligo viæ huius, & consummati viri, & incarnationis rationem omnem intellectum superare; & hanc viam itẽ scio Synagogam esse negaturam: verùm quò hæc maiora sunt, & diuiniora, & recondita magis, eò afferet animo meo consolationem maiorem, si rationem aliquam mihi aperias qua illa fient, vt Dei misericordiam & virtutẽ in me agnoscam, & laudẽ vberius. Quum hoc fecisset Gabriel, & quæ de tam sublimi mysterio fide erat complexa diuina Virgo singulari luce fuissent illustrata, consequutũ fuit illud responsum omnibus & Angelis & hominibus adorandum; Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum; per quod responsum & consensum parta est hominibus salus & gloria sempiterna; Verbum Dei caro factum est, & habitauit in nobis, vt nos Deus faceret suæ diuinitatis participes, & naturæ consortes. Tu me prædicas Angele Dei gratia plenam, mecum esse Dominum, me benedictam inter mulieres, quæ Deum sim conceptura & paritura superueniente in me spiritu sancto, obumbrante altissimi virtute; hæc omnia faciunt, vt toto pectore & animo, toto corde me Domino subijciam & dedam, & plenius agnoscam me esse eius ancillam: itaque Domino vt ancillam me totã offero & permitto. Quum verò sentiam me occupari immenso Spiritus sancti amore, & virtute diuinitatis obumbrari & refici; his viribus

Marginalia: *1.Tim.6* — *Ioan.17.* — *Ioan.17.* — *Luc.1.* — *Esa.* — *Hier.1.* — *Prou.* — *Ioan*

ribus freta desidero, volo, & consentio vt fiat mihi secundùm verbum tuum, & fiat in me verbum Dei homo, & filius Dei meus filius. Gloria sit Deo in altissimis; laudent eius bonitatem & virtutem Angeli, omnes mortales, cœlum, terra, omnis creatura. Cognoueram Dei mirabilia in creaturis, promissiones Dei diuinas noueram in lege, & ante legem, & in Prophetis; sed opus nunc video supra omnem admirationem positum; instauratur
.9. creatura diuino filij Dei commercio, adim-
19. plentur Dei promissiones & iusiurandum; Paruulus enim natus est in vtero meo, qui semper ex vtero Patris æterni nascitur, qui natus est ante Luciferum; & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius, & vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis. Natus est qui legis vmbras discutiat, & mysticas significationes impleat per gratiam suam & veritatem, & suæ humanæ œconomiæ mysteria. Exultemus fratres in Domino, & in potētia virtutis eius, quia est incarnatus eius filius. Exultate filiæ
40. Hierusalem omnes; Consolamini, consola-
43. mini popule meus dicit Deus vester. Ecce in vtero Virginis fecit Deus noua omnia; postea nascetur in quo fecit Deus omnia, & cognoscetis ea: verè iam est in vtero Matris Deus absconditus, Deus Israël saluator. Non est quòd ampliùs dicatis; Vtinam disrumperes cœlos, & descenderes: descēdit enim Dominus, & à facie eius altitudines superbiæ defluxerunt; depositi sunt potentes de sede, exaltati humiles. Ex his pie meditator vberrimum fructum, & in mente tua, & in corde potes reponere si attendas, si rumines, si sensus interiores spiritus applices: illud enim comperies, similiter fieri spiritus & gratiæ diuinæ vnionem ad cor tuum. En præuenit te Dei eudocia & gratia: audi verò Deum, quasi te salutantem, tibi offerentem suam gratiam, vel gratiæ suæ incrementum, Deum tecum futurum, benedictione eius te esse ornandum: hæc agnosce dona tibi præstò esse à diuinitate. Responde tu primùm per profundæ humilitatis exercitium & turbationem; excipiet atque reficiet tuam trepidationem piam benignus Dominus; rationem suæ gratiæ & vim tibi exponet; eam ex te non esse, sed à Dei bonitate & misericordia, tibi tamen quærendam esse, vt eam inuenias, vt in corde tuo concipias Dei spiritum, & vt aqua reficiaris in *Ioan.4.*
vitam æternam saliente. Intelliges gratiam præterea tibi offerri, vt concepta illa eiusque virtute in corde tuo, ex illa in actiones diuinas exeas, & parias opera cœlesti gloria digna, quasi Christum ipsum in tuis operationibus. Nihil verò hìc dubites, nihil vacilles ob rei magnitudinem; sed fide ac spe confirma cor tuum, adhibe charitatis candorem & vim: fiet vt sentias spiritu mentis tuæ, quemadmodum in te formetur Christus, eius amore in te superueniente quo nos dilexit Deus; sentias potentiam virtutis Dei, quod est verbum incarnatum, & pro nobis crucifixum & mortuum. Hæc cordi tuo spiritualia indicia erunt, huiusmodi spiritualis sensus, superuenientis in te gratiæ, & tibi offerentis filium Dei; quæ omnia dona Dei cœlestia intellige in te non esse superuentura, nisi per humilitatem, & fidem, & aliarū virtutum conspirationem. Consentias itaque tangente Deo cor tuum per spiritus sancti illuminationem & gratiam, illi motioni coopereris gratia subleuatus & erectus, sinè qua mouere te ad iustitiam coram Deo tua voluntate non potes. Sit benedictum in secula verbum Patris æterni incarnatū, qui est Christus IESVS. Amen.

RESVR-

RESVRRECTIO CHRISTI GLORIOSA.

MATTH. XXVIII. MAR. XVI. LVC. XXIIII. IOAN. XX.

In cviij. imaginem adnotatiuncula. cviij. 134.

A. *AdeSt Christus in anima ad Sepulchrũ ex Limbo cum Angelis & animabus Patrum ad finem crepusculi primæ Sabbati.*

B. *Vnit animam corpori, & egreditur saluo sepulchro: pronunciat; Vici mundum, conculcaui Dæmonem, Mortem interemi, Viuo in æternum.*

C. *Sepulchrum obsignatum.*

D. *Milites duo agũnt excubias, alij dormiunt, nemo quicquam omnino sentit.*

E. *Ducit ChriStus captiuum Satanam, mortem &c.*

F. *Per totam Iudæam è Sepulchris apertis SanЀi excitantur, quorum animæ interfuerunt Christi resurrectioni, & apparent deinde multis.*

Tertia die resurrexit à Mortuis.

ADNOTATIO.

A. HOra nona emisit spiritum in cruce Christus, fuit eius anima in Limbo tres horas, quod erat reliquum sextæ Sabbati, totũ præterea Sabbatum, quod à vespera in vesperam agebatur, ac totam ferè noctem primæ Sabbati, quam Dominicam diem ex ChriSti resurrectione appellarunt Apostoli, tenuit nomen Ecclesia. Itaque tribus diebus fuit Christus mortuus & tribus noctibus, hoc est tribus diebus, vno naturali integro, partibus duorum, & ad finem horæ 39. post mortem resurrexit. Igitur in ipso Solis primo exortu, vel in extremo diluculo resurgit Christus, & lucem affert mundo cœlestem. Expolians enim infernum, hoc eSt educens omnes animas ex Limbo, multas ex Purgatorio, præcedentibus & cingentibus eum Angelis, prosequentibus beatis animabus è Limbo in montem Golgotha & sepulchrum ascendit gloriosissimo triumpho, ducens victam Mortem & Satanam. Stat cœlestis pompa triumphi super monumentum: nihil impedit aciem mentium humanarũ vel Angelicarum, longè minus ChriStum impedit obiectum saxum, vel claustra sepulchri, contemplantur omnes mortuum corpus, vtriusque & corporis & animæ cõtemplantes diuinitatem; vident verissimam ChriSti mortem.

B. At verò extemplo virtute suæ diuinitatis redit anima ChriSti ad corpus, illi se insinuat, illi vnitur, vt vnita antea fuerat: verum illa fuerat vnio patibilis corporis & mortalis, hæc impatibilitatem eius corpori attulit atque immortalitatem. Fit rursum homo Christus, redundat animæ illa beatitudinis gloria in corpus, emicãt è ChriSti corpore fulgores immensi, splẽdidiores verò ex vulneribus. Indutus surgit gloriæ sindone speciosissima, vt erat apparriturus suis; gerit insigne sui triumphi crucem, ex diuina quadam claritate confectam; egreditur è sepulchro immoto lapide, illæso sigillo; leuat in cælum manum suam, & dicit, Viuo ego in æternũ; Vici mundum, conculcaui Dæmonem, mortem interemi. Fiunt omnium Angelorum & animarũ infinitæ gratulationes, cantantur diuinæ laudes Deo & ChriSto eius.

C. Sepulchrum obsignatum omni diligentia & fide.

D. Milites alij dormientes, duo militari more agentes excubias, omnia secura & quieta vndique: neque verò eorum qui in Sepulchro excubabant quisquam sentire vel videre quid gerebatur poterat; surrexit enim Christus Iesus clauso sepulchro, ignorantibus prorsus militibus.

E. Satan & Mors; ille vinЀus, hæc in terram proStrata quasi extinЀa.

F. E sepulchris viuentes prodeunt SanЀi, nã eorum animæ cum ChriSto fuerant in Limbo; interfuerunt eius resurrectioni, ex qua vim resurgendi accipientes singulæ ad corpora cum suis Angelis ad sua sepulchra ChriSto annuente properant; illi colligunt eorum materiam corporũ, Christus inserit animas; fiunt homines, resurgunt à mortuis, discedunt Hierosolymam, apparent multis, narrant ChriSti mysteria, exponunt resurrectionem. Gerebantur autem hæc quo tempore aliæ fiebant & Angelorum, & ChriSti apparitiones: quo ministerio expleto rursum redeunt



A. *Adest Christus in anima ad sepulcrum ex limbo cum Angelis, & animabus Patrum, ad finem crepusculi primæ Sabbati.*	D. *Milites duo agunt excubias: alij dormiunt, nemo quicquam omnino sentit.*
B. *Vnit animam corpori, & egreditur saluo sepulcro; pronunciat; Vici mundum, conculcaui dæmonem, mortem interemi, viuo in æternum.*	E. *Ducit Christus captiuum sathanam, mortem, &c.*
C. *Sepulcrum obsignatum.*	F. *Per totam Iudæam è sepulchris apertis, sancti excitantur, quorum animæ interfuerunt Christi resurrectioni, & apparent deinde multis.*

deunt ad sepulchra animæ, deponunt corpus, deinde redeunt ad Christum quem semper viderant: neque enim verendum est ne in ea morte sensum doloris habuerint, quæ singulari Christi virtute & mysterio fiebat.

MEDITATIO.

HEVS vbi Mors victoria tua? Vbi stimulus tuus peccatum? Vbi Satan? Vbi infernus? Putastis vos perpetuum regnum obtinere in mortales: insania ista fuit vestra, & fanaticus error, & tetra tyrannis. Agite, exerite capita vestra si potestis, sibilum tuum vibra serpens tortuose. Vitam autumastis vos conculcare posse perpetuò, at vbi nunc vis vestra? vbi vestra impotentia? vbi tartareum in homines regnum? Concidit, concidit vobiscum Babylon, confusa est vestra tenebrosa Babel & conculcata: vicit leo de tribu Iuda: absorpta est non mors solùm, sed peccatum, Satan, infernus; absorpta sunt omnia in Christi IESV resurgentis victoria. Gaudete cæli, exultet terra, lætentur omnes qui inhabitant orbem terrarum; montes & colles cãtent Christi resurgentis laudem, omnia ligna orbis terrarum plaudant manibus. Vos filiæ Sion, quæ toties ad luctũ egressæ fuistis, egredimini nunc ad gloriam vestri Regis, ad laudem, & lætitiam, & exultationẽ mentium vestrarum in cælesti iubilo: contemplamini Angelorum diuinam exultationem. En vobis euangelizant surrexisse IESVM, resurrexisse Christum, surrexisse è mortuis Dominum vitæ, cæli regnatorem, triumphatorem peccati, Satanæ, mortis, & Inferni. At quis suscitat resurgentem Christum? Ipse se, qui alios mortuos suscitauit; in quo Elias, in quo Elisæus suos mortuos excitarunt, erant suscitaturi Apostoli, & alij Dei homines. O potentiam mortui IESV immensam! Neque tamen mirum: mortuus IESVS Deus erat omnipotens, consubstantialis erat Patri, & Spiritui sancto, vita erat sempiterna. Vos quidem Angeli mori non potestis; neque enim corpus accepistis, quod deponere possitis, nec naturam quæ corruptioni subiecta sit; potuistis tamẽ per peccatum mori, vt mortui sunt Dæmones: itaque sentitis quàm sublimè beneficium acceperitis à Deo, vbi æternam vitam gloriæ accepistis. Illi vbi vitã gratiæ amiserunt & condemnati sunt, conijciunt per mortem æternam, quantum fuerit boni in vita sempiterna. Tabescite vos Diaboli in vestra morte; gaudete vos nobiscum o sancti Angeli ex laude gloriæ resurrectionis Domini vestri & nostri, ex gustu vestræ vitæ, quam possidetis in Deo, ex charitate vestra in nos, & nobis de nostri beneficij excellentia congratulamini, quam per Christum resurgentem accepimus. Viuebamus quidem vitam quandam naturalem, sed quæ nobis cum plantis, cum animantibus, cum perditis hominibus, cum malignis etiam spiritibus cõmunis est: à Deo quidem illam habebamus; vita enim omnis, & vitalis motus ex Dei vita ducitur: sed tamen ita viuebamus, vt illa vita esset in nobis materia & pabulum mortis sempiternæ; fecerat enim peccatum vt hæ vitæ non viuerent. Quis enim absquè vita gratiæ, quæ est inchoatio vitæ sempiternæ viuere velit, vel verè viuere possit, & non potiùs viuens sit in morte, præsertim cum illa mors esset futura æterna? Confecit ineffabili mysterio vitã quam recuperauit resurgens Christus, verã vitam nostris & animis & corporibus, quæ mortua erant in peccatis nostris. Exulta o Anima; iubila cor & caro mea in Christum viuum, & vos viuificantem; vitæ enim illi vestræ, quæ dabat potẽtijs per se moueri & agere, sed intermortuè dabat, parta diuinior vita est, quæ supra vestram naturã est: neq; enim ad illam leuari potuistis, non illa vita vti, nisi à Dei infinita potentia & misericordia vobis communicaretur. Hoc factum est, vbi Christus filius Dei vitam corpori suo dedit, quam deposuerat; mors enim eius fecit, vt peccata quæ illam vitam excluserant exstirparentur, vnde exstitit resurrectio, quæ simul exhibuit nobis gratiam, quæ est vita sempiterna: quia traditus est Christus Dominus & Deus noster à Patre & semetipso propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. Vtriusque fuit voluntas, simul & Spiritus sancti, vt traderetur filius Patri coæternus in crucem & mortem, non propter sua, sed propter peccata nostra; ad hæc enim delenda crucifixus & mortuus est Christus, vnde meritus est nostram iustificationem, quæ remissione peccatorum constat, & gratiæ infusione. Quod explicat diuinè Paulus; Traditus, inquit, est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationẽ nostram: mors enim Christi & resurrectio iustificationis nostræ

Marginalia: [left] ...c. 15 / ...p. 18. / ...p. / ...c. 15 / ...45. / ...9. [right] Rom. 4. / Rom 4. / Tho. 3. p. q. 47. ar. 6. & q. 52. ar. 1.

ſtræ cauſa eſt efficienter, mors etiam meritoriè. Repræſentatur verò in morte & reſurrectione Christi noſtra iuſtificatio ; Chriſtus enim reſurrexit à morte in vitam diuina virtute, nos à peccati morte in vitam gratiæ eadē virtute per meritum crucis Christi, & virtutē reſurrectionis eius. O adorandam tuæ reſurrectionis vim magne IESV! quæ in nos influit, quæ nos viuificat, non ſolùm vt deleto peccato vitam gratiæ tuæ viuamus, quæ eſt vita animæ æterna ; ſed vt corporis mortalitatem exuamus, & per mortem immortalitatem apud te & per te induamus in cælo. Cumulas autem nos benigne IESV (quæ tuæ miſericordiæ eſt exundantia) ſuauiſſimis tuæ reſurrectionis muneribus: vbi illius quoque ſenſum nobis communicas, & ſentimus nos mori & mortuos eſſe peccato, voluntaria & acri pœnitentia peccata proijcientes, gratiā Sacramenti accipientes, ac nihil malæ voluntatis reliquum in nobis agnoſcentes ; ſed factos nos eſſe tuæ mortis conſortes, & per tuos cruciatus & mortem noſtrorum ſenſuum, & potentiarum, & affectuum terrenorum mortificationē imbibētes, tuæ paſſionis & crucis virtutem concipiendo ex imo corde in te: vnde quaſi ex ergaſtulo mortis educimur in vitā placidā, lucidā, lætam, in vitā è reſurrectionis tuæ vita profluentem; quæ noſtram animam replet iucunditate, ſplendore, diuina virtute; & facit vt in nouitate vitæ, ac motionum vitalium in te ambulemus, operātes quod bonum eſt per te & propter te: idcirco enim vitam à te accipimus, vt in te illam exerceamus, & vitam operemur æternam. Audi vero anima mea, huc ades, & tu corpus meū, & tota humanitas; audite potentiæ meæ, attendite omnes & videte: quid eratis, vbi, quomodo; quid agebatis abſque Chriſti morte, abſque Chriſti reſurrectione? Eramus quaſi non eſſemus, quaſi redacta per peccatum ad nihilum. Quid enim Domine IESV ſine te eſſe poteſt, & non potiùs peſſimum nihilum eſt, qui es fons & eſſentiæ, & eſſe, & vitæ omnis? Itaque eramus , viuebamus; quòd eſſe, quæ vita à Deo ſuſtentabatur, vt poſſet à te ſeparata eſſe , & experiri nihil ſe eſſe ſine te, peſsimè eſſe ſine te, quā vt optimè eſſet creaueras. At vbi eratis? Extra te eramus Domine, extra quem tamen cōſiſtere non poteramus; in tenebris eramus , tu es lux infinita; in inferno eramus, tu verò es in Paradiſo: tu enim Paradiſus es, & gloria ſempiterna: in peccatis eramus, quæ à te ſeparant, tu in vnitate diuinitatis ſanctitas & iuſtitia infinita : eramus cum Satana & immundis ſpiritibus, tu in Trinitate tuæ diuinitatis puriſsimæ cum ſplēdidiſsimis ſpiritibus. Et hîc tamē cū eſſemus & illic tu eſſes, erat tamē natura noſtra in te, quę erat incredibilis noſtræ pœnæ acerbitas, quū eſſe noſtrū à tua gratia & gloria eſſet ſeparatū, nec ſumeret diuinū & ſupernaturalem ex te influxum, cuius eramus creati capaces, etiam auidi naturaliter. Quo pacto autem eramus? Peſsimè ſemper, etiam ſi mala noſtra nō ſentiremus propter noſtram ſocordiam & iniquitatem: dominabātur in nos hoſtes noſtri, non domeſtici ſolùm carnis & ſenſuum noſtrorum, ſed affinis mundus cum ſuis concupiſcētijs, ſimul crudeles Dæmones in nos ſæuiebant : omni ſpurcitia erat anima noſtra, noſtræ potentiæ, noſtræ manus oppletæ; nihil in nobis ſanum, nihil non conculcatum à noſtris perſecutoribus, nihil non mortuū ex nobis ſine Chriſto. Quid tandem agebamus? At nihil agebamus. Num aliquid poteramus ſine te magne IESV? Nam quæ faciebamus mortua erant ſine vitæ tuæ ſpiritu viuificāte. Neque ſolùm erant noſtræ actiones mortuæ, ſed nonnunquam mortiferæ etiam. Quid enim in nobis mortem operari non poterat? Quid non augere continenter mortem noſtram ſempiternam, & inferni reatum? Nam ſi qua bona abſque te & tua gratia agere poteramus quaſi naturaliter, ea etiam interibant, nec nos liberare ab æterna damnatione poterant: Seruiebamus concupiſcentijs impotentibus, & Dæmonum crudelitati: tales eramus ſine tua morte & reſurrectione ſancte IESV; & longe erant peiora quæ eramus, quàm quæ ego commemorare poſſum. Fecit tamen tua mors & reſurrectio, vt illa mala omnia ex nobis extirparentur, contraria verò bona vt nobis insererentur ; habitaret verò in nobis mors illa tua & reſurrectio ; mors quę peccata noſtra morte afficeret, & in morte contineret; reſurrectio vt præmio tuæ mortis nos frueremur in vita tua, & in gratię, & gloriæ tuæ ſempiterna luce. Amen.

EODEM

EODEM DIE APPARET MATRI MARIÆ VIRGINI.



A. *Discedentibus Sanctis, è vestigio venit in montem Sion IESVS, cum cœlesti comitatu, Matri apparet soli in conclaui; iucundissimè colloquuntur.*	B. *Gerebantur hæc alijs inscijs, & mœrentibus, & mulieribus se ad sepulcrum visendum parantibus.* C. *In sepulcro nulla mutatio.*

EODEM DIE APPARET MATRI MARIÆ VIRGINI.

In cix. imaginem adnotatiuncula. clx.

135.

A. Discedentibus sanctis, è vestigio venit in Montem Sion IESVS cum cælesti comitatu, Matri apparet soli in conclaui; iucundissimè colloquuntur.

B. Gerebantur hæc alijs inscijs & mœrentibus, & mulieribus se ad sepulchrum visendum parantibus.

*C. * In sepulchro nulla mutatio.*

ADNOTATIO.

A. Discedētibus Sanctorum animis, Christus recta cum cœlesti pompa & Angelorum & animarum venit ad montem Sion & conclaue Matris; eò enim è monte Golgotha secesserat pia Virgo Mater plena suauissimæ atque firmissimæ spei. Neque verò sola spe resurrectionis proximæ sustentabatur, sed simul spiritu cum Christo erat in Limbo, eius gloriam in spiritu & oratione contemplabatur; Sanctorum felicissimum illum conuentum paradisum ex inferno esse factum intelligebat; nouerat quo tempore, quo temporis puncto esset filius è mortuis resurrecturus; videbat deinde resurgentem. Neque hoc vel nouum esse cuiquam debet, vel mirum: nā huiusmodi in eo genere sunt, quæ quū à sacris litteris prodita nō sint, nec cum illis pugnēt, piè tantum meditamur, vt inde deuotionem colligamus, non fidem catholicam astruamus. Quid enim fecerint (quod habēt historiæ) sancti viri, piæ virgines & mulieres non paucæ, quæ in hoc genere tot priuilegia à Christo acceperint, & Virgo Dei Mater non acceperit? Et vbi erit illud de Matre Dei præconium, quod acceptum ab excellentijs laudum quas sancti in Virginē Matrem conferunt celebramus; nullam factam esse cuiquam Sanctorum prærogatiuam à Deo, quam excellentius non acceperit Virgo Dei Mater Maria? Quocirca meditari etiam possumus Matri priùs Christum apparuisse quàm Magdalenæ; etiam si huic primò inter quærentes mortuum Christum, & vix fidem resurrectionis tenentes. Inter hos igitur primò apparuit Magdalenæ (de his enim solùm apparitionibus loquebantur Euangelistæ) inter quos non decuit, nec potuit Maria intelligi. Deniq; Anselmus, & Rupertus, Bernardus, & recentiores hanc pietatem sequuntur, quàm innuere videtur Ecclesia Romana, vbi in Die sancto Paschæ primam stationem celebrat ad Diuæ Mariæ. Erat in hac animi spe, in hac luculēta contēplatione Maria: & ecce tibi diuino lumine refulgens clauso conclaui ingreditur ad Matrem circumfusis Angelorum & Sanctorum agminibus Christus. Assurgit omni gaudio & spiritus exultatione delibuta sanctissima Virgo: illam salutat filius, filium adorat Mater, suauissimè assident, collocante Matrem ad suam dexteram Christo; miscent de passione, & de Limbo, de victoria, de resurrectione lætissimum colloquium. Accedit cælestis Angelorum melodia: Regina cæli lætare halleluia &c. Honorem deferunt Angeli & Sancti omnes Dei Matri, atque suæ Imperatrici.

Ansel. li. de excell. Virginis. Rupertus lib. 6. de diuinis off. c. 25. Bernar. ser. primo de resurrectione. S. Vinc. ser. 1. de resur. B. Brigitta lib. 6. c. 94. & ser. Angeli. c. 6. Niceph. lib. primo Eccle. c. 38.

B. Hæc alijs omnibus inscijs gerebantur; erāt enim in alijs ædium locis mærentes & lugentes mulieres, & discipuli se inuicem solantes, recolentes quæ viderant, rerum maximarum admiratione attoniti, non sine spe aliqua resurrectionis futuræ. Expectabant verò omnes donec Sabbatum præteriret, & cogitabant mulieres ad sepulchrum redire cum aromatis. Egrediebatur ad multitudinem aliquando Virgo Mater, omnes iubebat bene sperare, solabatur omnium dolorē sua animi magnitudine, omnium animos erigebat, neque tamen cuiquam aperiebat quæ ipsa viderat.

C. In Sepulchro nulla adhuc mutatio, dormiūt alij milites, duo suas excubias obeunt, silent adhuc omnia.

MEDITATIO.

DOcc nos Virgo Dei Mater sacrosancta, quid est quod sancti Euangelistæ nullam de te mentionem faciunt, vbi de Christi filij tui resurrectione agunt, & eius apparitionibus? Me decet pro Matre mea benedicta respondere: sapientia Patris mei & mea id fa-

ctum est & prouidentia; scribebant enim Euangelistæ de ijs qui quærebāt me mortuū; illa non quærebat, tenebat enim me in spiritu, nec dimittebat: minus quærebat mortuū, quem sciebat è mortuis resurrexisse. Agebatur de varijs dubitationibus illic, vt illis expulsis fieret robustior fides resurrectionis; in Matre nulla fuit vnquam in fide dubitatio, nulla in resurrectione vel alijs mysterijs meis hæsitatio; semper fuit in ea constans & viua fides dono sapientiæ, intellectus, & scientiæ illustris; frequentes etiam spirituales reuelationes accipiebat à me. Satagebant præterea Spiritu sancto inspirati Euangelistæ testimonia præbere, quibus assereretur vera mea resurrectio, & confirmaretur apud discipulorū tarditatem, & eorū qui erant credituri: quod munus nolui Matrem meam subire; ne si illi non crederetur vt Matri de filio prædicanti, eius existimatio & dignitas lædi videri posset, quæ fuit mihi semper charissima & sacrosancta; neque volui ea de re ipsam à quoquam interrogari. Illud porrò non fuit necessariū literis mandare, quod erat necessarium & obuium credere sine scriptura: nemo enim erat futurus adeo tardus, vt crederet Mariæ Magdalenæ, de qua eieceram septem dæmonia apparuisse me, & non Matri, quæ Domina est etiam omnium Angelorum, non solùm dæmonum omnium perpetua triumphatrix. Et quid putas obiter fecisse Euangelistas, quū tā diligēter alijs meā astruunt resurrectionē, nisi viā munire quæ ducere vos posset vt crederetis, quū tàm multis etiā primo die resurrectionis apparuissem, priùs & excellentiùs Matri meæ apparuisse? Nam si quod non dicar primùm Matri apparuisse, non apparui primò; nè apparui quidem, quū simpliciter nō scribant me illi apparuisse. Tota igitur Euangelica narratio quasi excellentias Matris meæ, quæ in me redundabant, silētio celebrat eloquenti, & laudum plenissimo. Itaque nihil est quod te moueat, quòd primò dicar apparuisse Mariæ Magdalenæ, vbi de alijs apparitionibus meis fit mentio inter dubitantes & quærentes me mortuum, inter eos qui ad testimonium meæ resurrectioni ferendum parabantur. Inter hos primo loco Mariæ Magdalenæ apparui; qui alioqui vniuersis Patribus, quos mecum è Limbo eduxeram, & Angelis qui mecum erant priùs apparui resurgēs è mortuis, priùs Matri meæ venerandæ, de quibus apparitionibus alieno loco & tempore dixissent Euangelistæ. Confirmasti sancte I.E.S.V, meam deuotionem tua singulari in immerentem benignitate. Euge anima mea, surgens Dominus è mortuis non solùm vim suæ resurrectionis & vitæ illam quam induebat simul communicat Matri, sed præmissis Angelis qui illi prænunciarent se resurrexisse, ipse extemplo consequutus adest, atque eius & animam, & corpus, & potentias omnes replet suæ resurrectionis & vitæ splendoribus & suauitatibus. Contemplare quæso te anima mea & spiritus, iucunditatem colloquij resuscitati Dei & eius Matris, lucem, lætitiam, diuinitatem; vt illud admirabile colloquium celebrant Angeli exultantes, vt exhibent omnē reuerentiam, vt & suam adorationem deferunt Matri Domini & Dei sui Reginæ cælorum, vt illi congratulantur, vt illam laudant & magnificant; vt verò ipsa vicissim humilitatis suæ auget virtutem, vt significat Christus placere sibi illa Matris præconia. Celebrat Christus ipse Matris visitationem, euocat Adam ad Matrem: Vides Mater hanc animam, inquit, hæc est primi Parentis tui, mei etiam secundùm meam humanitatem, & corpoream substantiam. Nihil vero est quod erubescas amice parens Adam: deiecit tuam constantiam serpens tortuosus per mulierem, verùm en tibi Mater mea, quæ illius caput contriuit per me. Illa formata est mulier ex tua costa sopore occupati à Deo, hæc ex fortitudine meæ passionis & mortis formata est excellenti priuilegio. Illi tu obedisti, vnde prouenit peccatum & tuum, & omnium mortalium; hæc nuntiante Angelo meam conceptionem Deo obediuit, vnde gratia infinita meæ vnionis hypostaticæ prouenit, & omnis gratiæ & salutis exundauit plenitudo. Huic defer obedientiam & honorem; hæc enim salutem tibi, quā per lachrymas tuas consequutus es attulit, quando me concepit & peperit. Vides gloriam meam & Heuæ meæ, in his gloriare, & laudem da Deo, vt das; & vide quàm felix dici possit tuum peccatum, quod talem ac tantum habuerit Redemptorem, talem Redemptoris Matrem. Nihil enim deperijt de proposito Dei, de æterno eius consilio & clementia: volebamus Pater, ego, & Spiritus sanctus ruinas Angelorum restaurare & complere; non fecit tuum peccatum vt non compleantur; tot enim mortales in cælum euadent ad æternam beatitudinem, quot etiam

etiam si nullus homo peccasset in cælum fuissent assumpti: neque hi solùm, sed plures quam Angeli perierant. Hæc ego hac mea resurrectione conficio, his fruere in me, de his gaude; simul de excellenti meæ Matris lætitia & gloria. Ipsam quidem videbis in cælo post aliquot annos in anima simul & corpore glorificatam; tu corpus tuum assumes tandem in fine sæculorum gloriosum, & mecum regnabis in æternum. Dein accessit annuente Christo Heua mater, similis verecundæ de sua deceptione & præuaricatione, & mariti ad peccatum solicitatione. Hanc voluit IESVS propiùs accedere ad Matrem. Accede, inquit, ad Matrem meam Heua mater, accede ad meam Heuam: quod quum facis, ad me accedis: in ea agnosce maiorem dignitatem quam tu amisisti. Tu fuisti donata iustitia originali & gratia, vnde posses excidere; hæc excellenti gratia, vnde excidere non potest diuino priuilegio. Tu fuisti mater viuentium, sed moriturorum; hæc mater facta est vitæ æternæ, mea qui sum vita æterna, & qui vitam æternam do mundo. Hæc vera est virago: tu id fuisti, sed de carne hominis sumpta; Ego ex hac carnem sumpsi, & factus sum Deus homo. Tu peccasti; hæc nunquam, ne peccato quidem originali. Gaudes tu de tua pœnitentia, hæc de sua innocentia perpetua. Huic da honorem secundum me maximum, vt Matri meæ. Ad tuam lætitiam quam concepisti de meæ resurrectionis gloria, adiunge gaudium de Matris meæ gaudio & gloria. Accedite quotquot ex mortuis resurrexistis, & Matri meæ secundum me deferte honorem, huic congratulamini de mea resurrectione, & eius dignitate & gloria. Vos Ioachim & Anna parentes Matris meæ; & per eam mei, adeste, agnoscite filiam, & videte quanta gloria de mea resurrectione eam ego coronauerim. Beata vestra fœcunditas, beata fuerunt vbera tua Anna, quæ Matrem meam lactauerunt: vestram fœcunditatem dico ego felicem, & tua vbera de tanto dono: vos gratias Deo agite, & Matrem meam exaltate, & celebrate filiam vestram. Accedite quotquot præsentes estis beatæ animæ veneramini Matrem meam, Reginam cæli, Dominam vestram & Angelorum omnium, & illi de mea resurrectione & gloria, de eius exultatione & iubilo congratulamini. Hoc ego tibi munusculum offero Virgo & Mater gloriosissima Maria; indignus quidem, & balbutiens, & omnibus modis ineptus: certè tamen de filij gratia, & tua intercessione tuæ dignitatis, & gloriæ, & exaltationis desidero studiosus esse & deuotus, in tuum patrocinium recipi, tuus esse seruulus. Oro Domina per resurrectionem filij tui, & per huius gaudium, quod celebrare volui, & non potui assequi; vt hoc mysterium sensu cordis mei & spiritus complectar, illius veritas & sensus meum exhilaret animum, & vitam gratiæ nouam, salutarem, lætam cordi meo conciliet; vnde filio tuo possim obedire atque seruire, & tibi secundum ipsum. Amen.

(·.·)

EODEM DIE, DE PRIMO ADVENTV MVLIERVM AD SEPVLCHRVM.

MATTH. XXVIII. MAR. XVI. LVC. XXIIII. IOAN. XX.

In cx. imaginem adnotatiuncula. cx. 136.

A. *Parauerant mulieres aromata; veniunt ad monumentum cum tenebræ essent, perueniunt orto iam sole.*

B. *Sed antequam peruenirent, Angelus iuuenis pulcherrimi specie excitat magnum terræmotum, reuoluit lapidem ab ostio monumenti; exanimãtur metu milites, & fiunt veluti mortui.*

C. *Introspicientes mulieres in speluncã, vident Angelum in morem fulguris collucentem, & reuolutum lapidem, & insidentem ei Angelum: obstupescunt.*

B. *Recreat eas Angelus, nunciat resurrexisse IESVM; hortatur vt sepulchrum visant, & discipulis Christum surrexisse renuncient.*

D. *Iacent milites velut mortui.*

MATTH. XXVIII.	MAR. XVI.	LVC. XXIIII.	IOAN. XX.
Vespere autem sabbati, [a] quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrum.			
	Et cum transisset sabbatum, [a] Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerũt aromata, vt venientes vngerent IESVM. Et valde manè vna sabbatorum	*Vna autem sabbati*	*Vna autem sabbati Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent*
		valde diluculò venerunt	
Et ecce [b] terræmotus factus est magnus; [b] Angelus enim Domini descendit de cælo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum. Erat autẽ aspectus eius sicut fulgur, & vestimentum eius sicut nix. Præ timore autem eius exterriti sunt Custodes, & [b] facti sunt velut mortui.			
	veniunt ad monumentũ orto iam [a] sole: & dicebant ad inuicem; Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?	*ad monumentum portantes quæ parauerant aromata.*	*ad monumentum,*

MATTH.

EODEM DIE, DE PRIMO ADVENTV MVLIERVM AD SEPVLCRVM.

Matt. xxviij. Marc. xvi. Luc. xxiiij. Ioan. xx.



A. *Parauerant mulieres aromata; veniunt ad monumentum, cum tenebræ eſsent, perueniunt orto iam ſole.*
B. *Sed antequam peruenirent, Angelus iuuenis pulcherrimi ſpecie, excitat magnum terræmotum; reuoluit lapidem ab oſtio monumenti; exanimantur metu milites, & fiunt velut mortui.*
C. *Introſpicientes mulieres in ſpeluncam, vident Angelum in morem fulguris collucentem, & reuolutum lapidem, & inſidentem ei Angelum, Obſtupeſcunt.*
B. *Recreat eas Angelus, nunciat resurrexiſse IESVM, Hortatur, vt ſepulchrum viſant, & diſcipulis Chriſtum ſurrexiſse renuncient.*
D. *Iacent milites velut mortui.*

MATTH. XXVIII.	MARC. XVI.	LVC. XXIIII.	IOAN. XX.
	Et [c] respicientes viderunt reuolutum lapidẽ.		*& vidit lapidem sublatum à monumento.*
		Et inuenerunt lapidem reuolutum à monumento.	
	Erat quippe magnus valdè. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt.		
Respondens autem Angelus, dixit mulieribus;	*Qui dicit illis;*		
[b] Nolite timere vos: scio enim quòd IESVM qui crucifixus est quæritis:	*Nolite expauescere: IESVM quæritis Nazarenum crucifixum:*		
non est hîc; surrexit enim sicut dixit.	*surrexit, non est hîc:*		
Venite, & videte locum vbi positus erat Dominus.	*ecce locus vbi posuerunt eum.*		
	Sed ite,		
Et cito euntes, dicite discipulis eius	*dicite discipulis eius, & [c] Petro,*		
quia surrexit; & ecce præcedet vos in Galilæam.	*quia præcedet vos*		
Ibi eum videbitis,	*ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.*		
ecce prædixi vobis.			

ADNOTATIO.

A. Parauerant iam ante Sabbatum aromata sanctæ mulieres Maria Magdalene, Maria Iacobi, id est Alphæi vxor, & Maria Salome, cũ his Ioanna vxor procuratoris Herodis Antipæ, & aliæ. Et Sabbato quidem siluerunt iuxta legis mandatum: apparente verò iam prima Sabbati luce contendunt ad sepulchrum, ferentes quæ parauerant aromata. Surrexerat quidem iam Christus, erat tamen clausum sepulchrum, excubabant milites, non poterant ad monumentum vel accedere mulieres propter militum custodiam, vel ingredi propter lapidis magnitudinem, qui ostium sepulturæ claudebat, & publicam lapidis obsignationem: reijciuntur autem hæc omnia anteq̃ perueniant mulieres.

B. Misit enim Angelum Deus, cuius aspectus vel species erat vt fulgur, vestis cãdida vt nix. Is excito vehementi terræ motu primùm terret custodes, dein remouet ab ostio monumenti lapidem, & illi insidet. Angelico splendore ac

maiestate perterrentur adeo milites, vt abiectis armis, viribus omnibus destituti & animo, quasi mortui in terram deijcerentur.

C. Sedato terræ motu adueniunt mulieres sanctæ in cōspectum sepulchri orto iam sole, quæ domo discesserant cum adhuc essent tenebræ: reliquas verò antecedebat feruentior Magdalena. Dicebant verò ad inuicem; Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Solicitè de his agebant, oculis in terram dimissis præ doloris sensu, & reuerentiæ, vel etiam timoris. Respicientes autem ad monumentum, antequam ad priorem speluncam ingrederentur, vident ex sepulchro ipso & secundo specu lapidem reuolutum, qui erat maximus: neque de custodibus cogitant, fecerat iam illis animum Christus, sed confidenter ad primam speluncam adeunt, obstupescunt, & timent conspicientes figura iuuenis splendidissimi Angelum, candida stola ornatum. Is ad dexteram sepulchri super lapidem quem ab ostio remouerat sepulturæ sedebat præstolans mulierum aduentum. Accedentibus propiùs mulieribus præuenit illarum interrogationem tacitam ac metu suppressam;

B. Nolite, inquit, expauescere. Reficit priùs earum animos ex stupore & metu. Hoc enim ingenium est cælestium visionum, vt quandoquidē totam hominis naturam antecellunt, ita totum hominem subitò perturbent: verum extemplo adest diuina virtus, quæ imbecillitatem humanam erigat atque reficiat. Indicat deinde Angelus quem quærerent IESVM Nazarenū crucifixum resurrexisse, vt prædixerat, nec eo loco esse: inuitat verò eas vt ad interius antrū procedant, quò suis oculis perspiciant non esse in sepulchro IESVM, & resurrexisse credant: ad hæc iubet vt citò ad discipulos reuertentes nuncient resurrexisse Christum, & futurum vt eos præiret in Galilæam. Colligunt se ex timore sanctæ fœminæ, & ad sepulchrum properant: ingrediuntur vna post aliam omnes.

D. Non sunt milites ita depingendi quasi arma expediāt viso Angelo, & sint pugnaturi: cōtra fuit, nam exterriti & exanimati, abiectis armis ad terram exporrecti iacuerunt veluti mortui.

MEDITATIO.

Resurrexerat Christus videntibus Angelis & Patrum animabus; apparuerat matri; lux resurrectionis, vitæ, & gloriæ Christi Ecclesiam illustrabat: erant omnia plena exultatione & iubilo cælesti atque splendore; & tamen hæc lux & splendor gloriæ non erant conspicua mulieribus quæ Christum erant sequutæ è Galilæa, non discipulis, ac ne Apostolis quidem: vigebat adhuc sensus passionis Christi & crucis; tristitia & luctu erant corda occupata. Non erant quidem infideles, sed ne fideles quidem perfecta fide & consummata; quasi videres illos ad fidem ampliorem informari, fuisse in illis vniuersalem quandā fidem, & quæ virtute omnes articulos contineret vno complexu; in Christum enim credebant omnes, sed ita vt reuelationes particulares eorū fides adhuc non accepisset. Dixerat certè Christus se crucifigendum, & resurrecturum è mortuis, sed nullus intellexerat, ne Apostoli quidem: postea viderant cruci affigi & mori; toti in hoc erant, mœrentes & desolati; mortuus est IESVS, mortuus est Dominus noster, mortuus est Christus filius Dei viui, in quo erat nostra spes collocata, & Israël Dei. Dignissima illa eis videbatur causa cur lugerent; itaque hac cogitatione implicati aliud nihil cogitabant. Fuerant quidē in eorum corde & fide ante passionem omnia quæ erant credituri; non adhuc tamen erant illis omnia reuelata tam apertè, vt fidei articulos constituerent: nihil disertè de Sacramento pœnitentiæ audierant, nihil de primatu Petri nisi futuro: designata tantùm hæc in doctrina Christi erant: non erat adhuc illis sensus apertus vt scripturas intelligerēt: multas veritates erant ab Spiritu sancto docendi, quas nondum intellexerant. Hæc quum ita sint, meditandum nobis est quemadmodum Ecclesia sit ad fidem resurrectionis Christi instituta. Agite vos sanctæ mulieres, docete nos; elegit enim vos Christus per quas gloriam recuperatæ vitæ suæ Ecclesiæ insinuaret. Credebatis mortuum, & sepulchro conclusum Dominum; hæc enim videratis. Quare vestram deuotionem sequutæ paraueratis vnguenta aromatica, quibus mortuum vngeretis, & diligenter quidem, tum ante sabbatum sexta sabbati in itinere redeuntes ex sepulchro, tum post sabbatum prima sabbati noctu. Vnxistis certè vos Christum mortuum, & celebrastis animi vestri proposito & deuotione, etiam si non re ipsa: accepit Christus vestrum obsequium, vt ante passionem

accepeiat

acceperat tuum Magdalena, ſepulturam eius vnctione precioſa vaticinantis. Ita per veſtrũ deſiderium docuit nos Dominus ſuam ſepulturam laudibus,& pia oratione proſequi, vt vim accipiamus perfectè moriendi peccatis noſtris,& in ea morte perſeuerandi : neque tamen in hac meditatione nobis eſſe ſiſtendum,vt mulieribus non permiſit in eo perſeuerare; ſed fecit vt deſiderium vngendi Chriſtum mortuum exciperet non ſolum Angelorum conſpectus & alloquium, ſed Chriſti etiam è mortuis ſuſcitati , & in æternum viuentis. Sed quo tempore veniſtis vos ad monumentum? Adeo eramus illinc perterritæ & afflictæ propter Chriſti mortem , hinc vngendi Domini deſiderio adeo flagrantes , vt poſt ſabbatum tota nocte quæ luceſcit in primam ſabbati conquieſcere nequiremus , & quum primùm aurora videretur eſſe vicina domo exierimus feſtinanter, nec de cuſtodia militari cogitaremus , non de obſignatione publica ſepulchri, quæ per obſeruatores noſtros intelligebamus ; nec prouideremus qui magnum illum lapidem ab oſtio monumenti dimoueret: ducebat enim nos ſpiritus Domini alio quàm nos putabamus , vt eſt frequens eius benignitas &prouidentia.Ibamus celeriter quidem, propter auiditatem vngendi dominum , ſed retardabat nos aliquando difficultas ſepulchri aperiendi; iter etiam lõgius nobis erat ad Golgotha extra vrbem è monte Sion : quo circa deuenimus ad ſepulchrum orto iam ſole. Augebatur enim in nos Dei benignitas: tenebræ enim erant in mentibus noſtris cum domo egrederemur, & in mundo,nondum reſuſcitato Domino;aurora verò reſurrectionis erat cùm in itinere eſſemus; ſiquidem & orbi fiebat ſol vicinus , & lux Chriſti reſurgentis Eccleſiæ. Venimus ergo ad ſepulchrum cùm iam ortus eſſet Sol. Siquidem reſurrexit Chriſtus ad vltimam auroræ partem;quò factum eſt vt noctis vmbrã in qua perpetuò fuerat mundus illuminaret reſurgens Chriſtus, & Eccleſiam fulgoribus cæleſtibus repleret.Ibi vero ſenſimus in ſpiritu noſtro neſcio quid nouæ exultationis & lucis; & tamen quod identidem feceramus in itinere,in eo eramus; quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti ? progrediebamur tamen , qui erat interior ſpiritus noſtri inſtinctus. Eramus iam ad veſtibulum monumenti, & ne tunc quidem militum vllam habuimus rationẽ, vel metum concepimus. Vidimus tandem reuolutum ab oſtio monumenti lapidem illum magnum valdè , quod noſtros animos refecit: itaque plenæ ſpei bonæ ſumus ingreſſæ in anteriorem ſpecũ. Tũc verò conſpicimus rem admiratione, timore, & ſtupore plenam ; Iuuenem candidiſſima veſte ornatum, cuius erat aſpectus vt fulguris corruſcantis,ſedentem ſuper lapidem , vt ex eo tamquã ex virtute Chriſti reſuſcitati , eius reſurrectionem nuntiaret. Obſtupuimus, & timuimus ex illius conſpectu ; ſed è veſtigio nôſtros animos confirmauit dulciſſimis verbis: nam & fulgor eius, & candor, & præſentia robur ſpiritus nobis, & ſuauitatem cordis inſeruerunt expulſo ſtupore & timore: contra quàm fecerat militibus, qui non ſolũ terræmotu, ſed & harum rerum conſpectu perterrefacti, veluti mortui omnibus viribus reſoluti in terram ceciderant. Erat videlicet vis illa Angeli diuinitatis, quæ per eandem rem diuerſa operatur: ita ſplendor gloriæ venientis ad iudicium Chriſti lætus erit bonis,malis terribilis. Eramus iam in alium ſpiritum immutatæ,milites æſtimabamus ac ſi nõ eſſent, non meminimus vnctionis , totæ pendebamus ab illius iuuenis fulgore, & Angelum à Deo miſſum lætæ confidebamus. Nuntiat ille ſplendidiſſimis verbis ſurrexiſſe Chriſtum, non eſſe in ſepulchro: inuitat vt ipſæ per nos ſepulchrum videamus vacuum; ſimul edicit vt narremus diſcipulis, & Petro, quod ſurrexiſſet è mortuis Dominus,quod præiturus eſſet nobis in Galilæã, & ibi videndus & apertius & clarius.Hoc initium fuit doctrinę euãgelicæ de Chriſti reſurrectione. Eratis rurſus ò ſanctę mulieres, in aurora reſurrectionis; incipiebant enim ad nos radij illius lucis expandi,non tota lux apparere. Non faciebat illa aurora in vobis fidem plenam, vt nec plenum lumen communicabat : & tamen permouit vos Angelus vt in monumentum velletis ingredi; videbat enim vos de eius verbis hæſitare : verum hæc veſtra tarditas noſtra erat celeritas ; facit enim nobis & certiorem fidem reſurrectionis, & faciliorem, quòd in vobis permiſſa eſt illa dubitatio , ne nos turbaret; & expulſa , vt in nobis conſtaret illius articuli ſubſtãtia. Magnũ accepimus per vos à Deo beneficiũ, ſed hoc beneficium ſingulare nos admonet noſtrarum in fide imperfectionum , quæ etiam ſi non expungunt è cordibus noſtris fidei ſubſtantiam, debilitant certè illius tenorem , & cohibẽt incrementũ.

Et vt de alijs fidei imperfectionibus sileam, resurrectionem ipsam Christi nónne tam frigidè credimus & intermortuè, vt illa fide nihil ferè moueamur ad amorem mortificationis, & vitæ melioris desiderium; nullam vim accipiamus ex vita resurgentis Christi, ad exercenda opera illius lucis & fidei, opera quæ nobis præcepit Deus vt in eis ambulemus illius virtuti diuinæ cooperantes? Fides enim diuinitùs per charitatem efficax facit, vt quæ credit homo, ea coniungat cum principio reuelationis, Deo ipso veritate infinita; vnde mirabiles effulgent fidei splendores in nobis, & vis quædam diuina, & omnis boni principium concipitur. Sed quis tandem hæc sentit in spiritu suo? quòd si hæc assequimur, id facimus speculatiuè; quasi credamus id fieri posse, non experiamur in nobis, non gustemus. Orate pro nobis beatæ Mulieres, vt per vim resurrectionis Christi hæ abigãtur à nobis fidei imperfectiones; effulgeat verò in mentibus nostris lux fidei, quam charitas viuificet, sapientia, & intellectus, & reliqua dona spiritus illustrent & ornent: & vt Lutherana illa fumosa fides ac diabolica cum authore in inferno sepeliatur. Amen.

EODEM DIE DOMINICO ANGELI APPARENT MVLIERIBVS.

MATTH. XXVIII. MAR. XVI. LVC. XXIIII. IOAN. XX.

In cxi. imaginem adnotatiuncula. *cxi.* 137.

A. Ingressæ mulieres non inueniunt corpus IESV.
B. Egrediuntur consternatæ.
C. Apparent ipsis duo Angeli virorum specie, fulgentibus vestibus, ad sepulchrum stantes, dicunt; Quid quæritis viuentem cum mortuis?
B. Illæ præ timore fugerunt, nunciaturæ discipulis.
D. Præcurrit Magdalena, quæ prior venerat ad monumentum.
E. Venit domum in montem Sion, narrat omnia Petro & Ioanni; superueniunt aliæ, narrant omnibus omnia.
F. Milites similiter iacent.

MATTH. XXVIII.	MAR. XVI.	LVC. XXIIII.	IOAN. XX.
		Et [a] ingressæ non inuenerunt corpus Domini IESV. Et factum est dũ [b] mente cõsternatæ essent de isto, [c] ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Cùm timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas; [c] Quid quæritis viuentem cum mortuis? Non est hîc, sed surrexit. Recordamini qualiter loquutus est vobis cùm adhuc in Galilæa esset, dicens; Quia oportet filium hominis trâdi in manus hominum peccatorũ, & crucifigi, & die tertia resurgere. Et recordatæ sunt verborum eius;	
Et exierunt [d] citò de monumento cum timore & gaudio magno,	*At illæ exeuntes, [b] fugerunt de monumento;*	*& egressæ à monumento*	

MATTH.



A. *Ingressæ mulieres, non inueniunt corpus* IESV.
B. *Egrediuntur consternatæ.*
C. *Apparent eis duo Angeli virorum specie, fulgentibus vestibus, ad sepulcrum stãtes, dicunt, Quid quæritis viuentem cum mortuis?*
B. *Ille præ timore fugerunt, nunciaturæ discipulis.*
D. *Præcurrit Magdalena, quæ prior venerat ad monumentum.*
E. *Venit domum in montem Sion, narrat omnia Petro, & Ioanni; superueniunt aliæ, narrant omnibus omnia.*
F. *Milites eodem modo iacent.*

inuaserat enim eas pauor & tremor: & nemini quidquam dixerunt; timebant enim.

currentes [b] nunciare discipulis eius.

Cucurrit ergo ([d] Maria Magdalene) & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum, quem amabat IESVS, & [d] dicit illis; Tulerunt Dominum de monumẽto, & nescimus vbi posuerunt eum.

[b] nunciauerunt hæc omnia illis vndecim, & cæteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene, & Ioanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, & non crediderunt illis.

ADNOTATIO.

A. INgressæ mulieres in monumentum corpus IESV non inuenerunt.

B. Ingrediuntur autem mente quidem cõsternatæ timore magno, sed gaudio simul magno exultantes; itaq; nec ad linteamina, nec ad sudarium aduertunt animum: primò enim Angelo plenam fidem non habuerant; vbi vero corpus non reperiunt, ampliùs fides eorum turbatur: egrediuntur attonitæ tremore ac pauore, & in terram vultum declinantes.

C. Apparent egressis duo Angeli, non specie iuuenili vt prior, sed virili, fulgentibus vestibus; nec sedent vt ille, sed iuxta eas adstant; neque blandiùs vt alius eas compellant, sed seueriùs obiurgant; Quid quæritis viuentem cum mortuis? non est hîc, sed surrexit: simul eas docent suauiter; Recordamini qualiter locutus est vobis cum adhuc in Galilæa esset. Mira est hæc verborum & rerum varietas, & plena mysterij si quis attendat.

B. Quid sanctæ Mulieres? colligunt se ex timore, quæ audierant à Christo ipso de eius resurrectione in memoriam reuocant, animo concitantur: audierant à priori illo Angelo vt citò irent & nunciarent quæ audierant & viderant discipulis; properant itaque, atque adeo excurrunt & fugiunt in vrbem & montem Sion.

D. Et quidem Maria Magdalena, quæ & prior venerat ad monumentum alias antecedit, narrat omnia Petro & Ioanni: perueniunt & aliæ mulieres, exponunt omnes alijs Apostolis & discipulis lugentibus ac flentibus rem totã. His autem videntur illarum verba muliebre esse deliramentum: non ita Petro & Ioanni; sed religione tacti, condicunt inter se vt ipsi per se curriculo veniant ad sepulchrum, & veritatem earum rerum quas narrauerant mulieres præsentes videant.

E. Domus in monte Sion, vbi Petro & Ioanni Magdalena, omnibus omnes mulieres

res narrant quæ ſibi contigerant.

F. Adhuc iacent milites exanimati, qui poſtea vbi ſecundò abierint mulieres vltimi exurgent obſtupefacti, & diffugient.

MEDITATIO.

PErmouerat vos Angelus beatæ mulieres, vt velletis videre ſepulchrum, & locũ vbi poſitus fuerat Dominus. Mutata vobis ſunt omnia: veniſtis vt ingreſſæ ſepulchrum mortui corpus vngeretis, nunc auditis viuentem: ingredimini, non vt vngatis dominum, ſed vbi fuerat Dominus vacuum locum vt videatis: dubitabatis, accuſabat vos animus veſter, cæleſti voci vix credebatis. Plena erat mens veſtra magna rerum contrarietate; æſtuabatis præſertim quando intra monumentum eſſetis, & inceſſiſſet corda veſtra loci illius maieſtas, & diuinum numen & ſenſus; quæ illic poſteà fuerunt perpetua, & ſepulchrum Domini ſemper glorioſum. Dicite piæ mulieres obſecro, quid ſentiebatis vbi tenuit vos ſacer ille lapis? nónne ſenſus vos corripuit mortui Chriſti ibi ſepulti, ibi iacentis, inuoluti ſindone munda, colligati caput ſudario. Nónne quum hæc ſentiretis, præterita non videretis, ſimul vos, & quidem vehementiùs comprehendit ſenſus quidam reſurrectionis, & lux viuentis Chriſti; quum in veſtris animis pugnarent hi omnes varij rerum magnarum motus? Apprehendit vos timor & tremor, conſternatio perculit vt citò exeuntes de monumento fugere inciperetis. Sed modicum detinuit vos non vnus qui interea abſceſſerat, ſed duo Angeli; non quaſi iuuenes, ſed quaſi viri; non ſedentes, ſed ſtantes; non ſolùm fulgenti vultu, ſed veſte; quorum conſpectus compeſcuit quidem illam cõſternationem veſtram & tremorem, ſed non fecit vt ſine tremore non timeretis, non fecit vt vultum auderetis in Angelorum fulgores intendere. Audiſtis à duobus quæ à priori Angelo, pauciora etiam quàm à priori, ſed ita audiſtis, vt magis hæc vos moueret quàm illa: non enim tantùm duorum Angelorum verba Chriſti reſurrectionem vobis denuntiarunt, ſed ad corda etiam veſtra penetrarũt, & illorum dubitationem acrius perſtrinxerunt. Audiſtis bonæ mulieres, iam à tribus Angelis Dei ſurrexiſſe Dominum, & tamen adhuc animo illum quæritis cum mortuis. Nihil eſt vitæ cum morte cõmune, nihil eſſe poteſt; quanto minus vitæ Dei, vitæ Domini, vitæ triumphatrici mortis, Satanæ, peccati, inferni? Vos quidem Chriſtum mortuum quæritis, at Chriſtus & vita eſt ſempiterna, & in vitam ſurrexit ſempiternam: erratis igitur vehementer vbi vitam quæritis in ſepulchro & morte. Fuit quidem mortuus Chriſtus, ſed non potuit illi mors dominari, & tamen dominari poſſe vos vnguẽtis ſignificabatis. Nõ potuit Chriſtus ita mori: ſed quemadmodũ mortuus fuit vita ſempiterna, & mors eius vitæ parens; ita ſemper erat etiam in ſepulchro viuens Chriſtus, & mortuus vitã mortalibus conficiebat. Itaque fuit mors illa vitalis, nec fuit quærendus cum mortuis mortuus Chriſtus: illi enim vim non habebant à morte reſurgendi, Chriſtus verò verè mortuus non ſolùm habuit per mortem ſuã vim reſurgendi, ſed alijs etiam vim promeruit & confecit ad immortalem vitam reſurgendi. Non placet Deo, non nobis vt ita quæratis Dominum; abigite à cordibus veſtris mortis illius imaginem vt mortis, induite vt vitæ; & credetis vt verè mortuum fuiſſe, ita verè reſurrexiſſe; & illam eius mortem & ſibi & vobis vitã præſtitiſſe, quapropter ſuſcepta erat. Viuit Chriſtus Dominus noſter & veſter, viuit in æternum Chriſtus Dominus, ſepulta eſt mors in inferno; reuocate in memoriam quæ ipſe dixit vobis quum adhuc in Galilæa vobiſcum verſaretur: non enim ſolùm dixit; Oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum & crucifigi, ſed adiunxit, & die tertia reſurgere; hæc eſt dies tertia: ſi illa creditis, cur non etiam hoc? Non enim magis illa dixit quàm hoc, nec alius illa, alius hoc: filius Dei illa dixit, hoc idem filius Dei dixit. Agite, ne patiamini corda veſtra occupari magis virtute paſſionis & mortis Domini, quàm gloria & luce reſurrectionis & vitæ. Ille ſenſus fidei veſtræ bonus eſt, ne velitis per illum ſenſum hanc fidem arcere: ſedate corda veſtra & componite, vt fides veſtra hãc veritatem abſque hæſitatione excipiat. Agnoſcimus noſtram culpam & imperfectionẽ Angeli Dei: recordamur verborum Domini, & illius verbis & veſtris mouemur: verum ea eſt vis in nobis amoris erga Dominum, ea fuit illius acerbitatis, & doloris, & luctus vehementia, vt nos totas adhuc comprehendat,

nec

nec sinat splendore resurrectionis perfrui. Hei nobis, interfecerunt impij homines Dominum nostrum, mortuus est IESVS nostri cordis vita; orate vos beati spiritus pro nobis, vt hæc hæsitatio nos deserat, & resurgat Dominus in corde & spiritu nostro: nos tamen interim optima fide vt dixit prior ille Angelus, & intelligimus vos velle, quæ audiuimus, quæque vidimus omnia celeriter ad discipulos & fratres nostros perferemus. Erant discipuli cum Apostolis intra domum in monte Sion congregati lugentes & flentes; audiunt Magdalenam, audiunt alias mulieres, non solùm non credunt, sed videntur ipsis quæ audiunt esse deliramenta; præsertim quum hæsitanter illa narrentur à mulieribus & mœsto animo. Neque verò mirum: ad terrorem enim comprehensionis Christi in horto, & eorum præcipitem fugam accesserat infinita illa atrocitas & ignominia passionis & mortis Christi. Itaque etiam timore adhuc perculsi, & lucem fugientes fidem quidem suam in Christum retinebant in vniuersum, sed quæ adhuc erat articulo resurrectionis informanda. Nondum erat eorum fidei plenum robur datum; nec enim promissam acceperant confirmationem, nec eam fidei amplitudinem quam Spiritus sanctus in eorum corda infudit postea; sed tamen fimicies alij alijs erant; in omnibus tamen rursus aurora resurrectionis agebatur. Non enim etiam si non crederent Christum resurrexisse, non aliquo lumine tangebantur lucis suscitati è mortuis Christi. Varia erat illius sanctę domus facies; Sacrosancta Virgo Mater fruebatur excellenti sua luce resurrectionis filij, & apparitionis sibi factæ, contemplabatur viuentem Christum in dono spiritus sapientiæ, & suauitate Dei, sereno vultu, summa cum grauitate composito: intelligebat autem quæ gerebantur inter discipulos & mulieres: sciebat quò mysterium spectabat Angelorum apparitionis, dubitationis mulierum & discipulorum; omnia reuelabat matri filius. Hic item sciebat in illo mysterio, vt nihil ipsa eorum quæ nouerat alijs exponeret, simul vt nullus illam interrogaret. Erant ita res diuisæ diuina prouidentia; illa fruebatur donis cælestibus; hi fluctuabant in suis timoribus & titubationibus. Interim prouidebatur maiestati fidei resurrectionis Christi, quam non per hominem voluit constare Christus, sed præmissis Angelis, præmissa discipulorum hæsitatione, per se ipsum inuehi in Ecclesiam gloriosissimè. Non videbatis hactenus sancti Apostoli, & discipuli & mulieres lucem resurrectionis: eratis in vestra aurora; non erat ortus vobis sol vitæ æternæ viuens Christus, qui faceret vt illa aurora fieret vobis dies clarissimus: sed vos habuistis quidem prius auroram, postea tamen lucem diuinam. Nos verò hoc à Deo accepimus beneficium, vt in aurora etiam vestra videamus plenam perfectamque lucem, & in vestris dubitationibus firmitatem maiorem accipiamus; quod nos vobis item debemus in Christo, & debere profitemur. Oramus autem illud præterea apud Deum impetretis, vt fides nostra in dies maiorem accipiat lucem & perfectionem; & quod in fide est, id in nobis sentiamus valere potenter per fidem in Christum, principium & radicem omnis iustificationis, & operum bonorum, & meriti in vitam æternam. Amen.

(∴)

EODEM

EODEM DIE VENIVNT PETRVS ET IOANNES AD SEPVLCHRVM.

LVC. XXIIII. IOAN. XX.

In cxij. imaginem adnotatiuncula. cxij. 138.

A. *Permoti verbis Magdalenæ excurrunt ad monumentum Petrus & Ioannes; sed Ioannes præcurrit.*
B. *Sequitur Magdalena non ita longè.*
C. *Subsequuntur aliæ mulieres paulò longiùs.*
D. *Peruenit Ioannes citiùs Petro, inclinat se, videt linteamina, nõ intrat, dat locum ceditq; Petro.*
E. *Venit Petrus, intrat inclinatus, videt linteamina, & sudarium inuolutum; deinde intrat Ioannes.*
F. *Redeunt Apostoli domum.*
G. *Magdalena remanet ad monumentum.*
H. *Milites consternati silent.*

LVC. XXIIII.	IOAN. XX.
[a] Petrus autem surgens	*Exijt ergo Petrus*
cucurrit ad monumentum:	
	& ille alius [a] discipulus, & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul; & ille alius discipulus præcucurrit [d] citius Petro, & venit primus ad monumentum. Et cùm se inclinasset vidit posita linteamina, non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus sequẽs eum, & [e] introiuit in monumentum,
& procumbens vidit linteamina sola posita,	*& vidit linteamina posita, & sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum in vnum locum. [e] Tunc ergo introiuit & ille discipulus qui venerat primus ad monumentum, & vidit & credidit: nondum enim sciebant scripturam, quia oportuit eum à mortuis resurgere.*
& abijt, secum mirans quod factum fuerat.	

LVC.

EODEM DIE VENIVNT PETRVS ET IOANNES AD SEPVLCRVM.

Luc. xxiiij. Ioan. xx.



A. *Permoti verbis Magdalenæ, excurrunt ad monumentum Petrus et Ioannes: ſed Ioannes præcurrit.*

B. *Sequitur Mgdalena non ita longe.*

C. *Subſequuntur aliæ mulieres paulo longius.*

D. *Peruenit Ioannes citius Petro, inclinat ſe, videt linteamina, non intrat, dat locum, ceditque Petro.*

E. *Venit Petrus, intrat inclinatus, videt linteamina, & ſudarium inuolutum. Deinde intrat Ioannes.*

F. *Redeunt Apoſtoli domum.*

G. *Magdalena remanet ad monumentum.*

H. *Milites conſternati ſilent.*

LVC. XXIIII. IOAN. XX.

Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos: b c Maria autem g stabat ad monumentum foris, plorans.

ADNOTATIO.

A. Permoti verbis Magdalenæ & aliarũ mulierum Petrus & Ioannes currunt ad monumentum; celerius tamen Ioannes, vel vt iunior, vel vt auidior.

B. Subsequitur Magdalena non ita longè festino gradu.

C. Sequuntur aliæ mulieres postea, sed longiori interuallo.

D. Peruenit prior Ioannes ad monumentum quàm Petrus; inclinat caput introrsum, videt tantùm linteamina, non ingreditur tamen, deferens scilicet digniori honorem. Ita semper habitus est primus Apostolorum Petrus.

E. Ingressus Petrus linteamina videt, & sudarium quo Christi caput fuerat obuolutum, alio & alio loco posita: non erat egressus Petrus cum intrat etiam Ioannes, & videt quæ Petrus: crediderat Petrus, credit Ioannes resurrexisse Christum, augetur in vtroque fidei sensus interior, ingeneratur scientia mystica veræ resurrectionis; quæ fecit vt quæ non intellexerant antea, vbi mortem & resurrectionem suam illis prædixerat IESVS, quæ legerant in scripturis, quæ audierant à mulieribus, ea tum primùm cũ animi sui admiratione & suauitate perciperẽt.

F. Recipiunt se domum hac persuasione pleni. Hæc ita possumus meditari cum Chrysostomo, Cyrillo Alexandrino, Euthymio & alijs: nisi velimus Augustini, Gregorij, & item aliorum sequi interpretationem, qui sentiunt non credidisse tunc Ioannem Christi resurrectioni, sed quod fuisset eius corpus sublatum, vt mulieres crediderant. Cæterum quod quidam interpretantur ter venisse Petrum ad monumentũ, primò solum, deinde cum Ioãne, tertio item solum, etiam si non ducatur ex euangelica historia, tamen & piè credi potest, & videtur appositum ad vehementiam amoris Petri in Christum demonstrandam, & pœnitentiam trinæ negationis. Adde quod facilè intelligi poterit cùm tertium rediret à sepulchro Petro apparuisse Dominum: alioqui incertum nobis est quando apparuerit, cum sciamus ei eodem die apparuisse antequã rediissent duo discipuli ex Emmaunte.

G. Peruenerat interea ad monumentũ Magdalena, & recedentibus discipulis non recedebat; sed amoris igne succensa, ac Christi ardens desiderio, audiens ab Apostolis confirmari Christum non esse in Sepulchro, esse tantùm linteamina & sudarium, illis abeuntibus restabat foris ad monumentum plorans.

H. Adhuc iacent exterriti milites.

MEDITATIO.

Augetur splendor resurrectionis Domini IESV, minuitur aurora, fit magna animorum commotio, non solùm in alijs discipulis, sed in Apostolis ipsis, & inter hos in Petro & Ioanne præcipuè. Narrabat Magdalena & aliæ mulieres quæ audierant & viderant; & ea quidẽ ex mẽtis suæ statu adeo titubanter, adeo perplexè, vt cum dicerent Angelos sibi apparuisse qui cõfirmarent resurrexisse Christum, & vidisse se vacuum sepulchrum; adderet tamen Magdalena, non dubium quin etiã aliæ, tulerunt dominum de monumento, & nescimus vbi posuerunt eum: quæ videbatur esse deliratio, & à priori narratione exorbitatio comperta. Nam si vera sunt Magdalena, quæ ab Angelo, quæ ex Angelis audistis, quomodo falsum non est, quod illum abstulerint nescio quò, nescio qui? Itaque ex verborum vestrorum perplexitate nihil potest esse nobis perspectum; & aliud nihil quàm accendistis in nobis desiderium acre ea quæ narratis explorandi. Eamus inquit Petrus Ioanni, excurramus nos ad monumentum; probãt alij, currunt ambo auidè. Mouit verò Christus hos præsertim; alterum enim elegerat præcipuè inter Apostolos, alterum diligebat: vnde fiebat, vt crederent alij Christum faciliùs illis esse reuelaturum rem totam & apertiùs, vt electo & dilecto. Sed cur simul primò currũt? cur deinde præcurrit citiùs Petro Ioãnes? Par

eorum duorum desiderium erat fortassis currendi, non eædem vires; præsertim cum longè currerent, à monte Sion in Golgotha. Adde quod Ioannes & initio itineris, & in fine detulerit primas Petro; illic ne prior curreret, hîc vt præcederet quasi exploraturus minister. Currebat eorum affectus, & vehementiùs incitabatur; id enim erat in eorum cursu, neque longitudine cursus deterrebantur, nec insolentia currendi per mediam vrbem, & circa templum, vbi erat hominum perpetua frequentia, neque Iudæorum metu, nam militum custodum timorem abstulerāt mulieres. Corripuerat eorum animos diuinum numen, & cælestis quidam impulsus: moliebatur enim Christus fidem suæ resurrectionis, & fructum suæ passionis & mortis. Peruenit prior Ioannes, prospicit quidem interius, non ingreditur tamen persistens in reuerentia Petri; & tamen amoris Christi teneritudo non est passa, quin inspiceret in monumentum: vidit linteamina, non sudarium; intulerat enim oculos, non lustrauerat; cohibuit enim se donec veniret Petrus: nec tamē adhuc credit, re non explorata nec sibi nec Petro. Venit ergo Petrus, ingreditur, circumspectat omnia, videt linteamina reposita, sudarium verò alia in parte sepulchri non repositum solùm, sed inuolutum item, vt studiosè factum vtrunque videretur, non temerè vel properanter, & ad fidem resurrectionis spectare: tangitur religione, & fidei oculos aperit singulari Christi beneficio; credit Dominum verè resurrexisse à mortuis. Tum verò intelligit non solùm quæ audierat à Christo in Galilæa toties, & postremò post cœnā, sed scripturam quæ erat de eius resurrectione: neque enim credidit esse corpus sublatum nescio quò, & non potius alijs verbis & Magdalanæ, & mulierum ex ore Angelorum. Egit gratias Deo quòd primam reuelationem fidei resurrectionis inter quærentes & ambigentes sibi esse factam videret. Gloria, inquit, in altissimis Deo & Christo eius viuenti in sæcula sæculorum: lætentur cæli, iubilent Angeli omnes, gaudeat Ecclesia; surrexit Dominus, vitam mundo dedit Christus, vitam accepimus vitæ cælestis, qui sumus in Christo: alij omnes mortales eandem desumere possunt si velint; omnibus mortalibus vitam parauit æternam resurgens à mortuis Deus. Quum explesset desiderium suum Petrus, tunc ingreditur Ioannes, circumspicit & ipse omnia, notat omnia, credit & ipse: quod quum dicit ipse, sine vlla dubitatione significat etiam Petrum credidisse; quasi diceret, nō credidit solùm Petrus, sed ego simul: quod fidei lumen diuinum fecit, vt qui anteà nō intelligebamus quæ erāt de resurrectione Christi scripta, nisi quadam vniuersali fide, fierent nobis lux præclara in Domino. Laudat & dilectus discipulus magistrum suum, & gratias vterque Deo agit pro excellenti beneficio; fiunt inter ipsos magnæ spiritus congratulationes, animaduertunt & sentiunt sepulchrum & locum illum cælesti quadam luce & virtute esse illustratum; contemplantur animo præsentiam Christi viuentis, Angelorum cum ipso, & animarum sanctarum frequentiam; sepulchrum exosculantur deuotè, linteamina suauiantur & sudariū, in ijs Christum adorant: percipiunt ex ea adoratione singularem spiritus consolationem & gustū, qui postea à fidelibus acceptus fuit omnibus sæculis: non auferunt tamen Sindonem, nō sudarium adhuc; Vnicè fruuntur sua spiritus exultatione & iubilo in Christo, & integra volunt adhuc constare omnia in sepulchro resurrectionis indicia. Redeunt vnde venerant gaudentes, nec quicquam eorum quæ crediderant nuntiant Magdalenæ, non mulieribus; eas beneficio Christi permittunt: quod è prouidentia Christi agebant, vt pluribus testimonijs fides resurrectionis eius confirmaretur. Reditis quidem o beati Apostoli ad vosmetipsos domum in montem Sion vnde veneratis. Redimus; sed maior erat reditus noster alius, qui nos ad interiora cordis nostri colligebat, nostram increpans tarditatem. Nónne audieramus de resurrectione sua respondisse Christum Iudæis; Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud? Nonne bis, & grauissimè quidem dixerat nobis in Galilæa, & iterum veniens Iericho, tertia die se post condemnationem & mortem surrecturum? Nonne post cœnam, & acceptam ac nobis traditam corporis & sanguinis sui sacrosanctam comunionem, idem nobis fuerat testatus? Iam dies tertius est ab eius cruce, iam Angeli per mulieres nobis confirmauerunt eum à mortuis resurrexisse; & tamen nō credimus; quum ego, inquit Petrus, eius verba sensissem verba esse æternæ vitæ, quum eū esse filium Dei viui fuissem professus ex Dei reuelatione. Vita ergo tunc in me dominabatur Christi, nunc verò totum comprehenderat

Psal. 3. Osee. 6. Ioan. 3.

Ioan. 2. Matt. & Marc.

deerat



A. *Magdalena ſtabat ad monumentum foris plorans.*
B. *Dum ergo fleret, vidit duos Angelos in albis ſedentes in monumento, ab his audit. Mulier, quid ploras?*
A. *Animaduertit Angelos poſt ſuum ipsius tergum cupide proſpicere. itaque conuerſa videt* IESVM *habitu hortulani.*
C. *A quo audit, Mulier, quid ploras? &c.*
A. *Cum responderet illa rurſum, Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum.*

D. *A Chriſto nomine de more appellatur Maria.*
E. *Reſpondet Rabboni. Accidit ad pedes eius vulnerata cor vno ipsius verbo, cupiens ſuo more complecti.*
D. IESVS *ſe tangi vetat; ac docet quemadmodum, antequam aſcendat, cum eo ſit agendum.*
F. *Apoſtoli redeuntes fiunt obuiam venientibus mulieribus.*
G. *Nondum milites ſurgunt.*



derat mortui eius sensus. Hem miseriã. Quid? Me, inquit Ioannes, non debuit mouere præcipuus ille Domini mei amor quo me semper amplexus est? non ea verba quæ à pectore eius in cæna audierã plena diuinitatis & vitæ æternæ? O meam ingratitudinem singularem: verùm eò maior in nos enituit Dei misericordia & benignitas, qui indignos tam excellẽti munere & luce ornauit: sit eius nomen benedictum in secula. Atque nos etiam ô beati Apostoli, Deo pro vestro beneficio gratias agimus immortales; illud enim beneficium, & fides in nos redundauit; diuinum etiam in vestra tarditate credendi mysterium suscipimus, quæ & vos erudiuit & nos: consilium item Dei veneramur, qui vos duos ex imbecillitate ad firmitatem fidei resurrectionis primos erexerit: tu enim nobis significas Petre fidei soliditatem & firmitatem; tu Ioãnes charitatis suauitatem & feruorem. Sed hæc in vtroque vestrum erant; vterque enim non solùm solidè & firmiter credidit, sed suauiter etiam & feruidè amauit Dominum suscitatum. Hæc ad nostram institutionem facta non dubitamus, vt in fide non solum cõstantiæ perfectionem quæramus, sed charitatis etiam adiungamus. Hæc vos nostis sancti Apostoli, & illis nos egere cognoscitis: estis nostri patroni, iuuare nos vultis & potestis in Christo. Obsecramus sit nobis apud Christũ vestra intercesio salutaris. Amen.

EODEM DIE APPARET MAGDALENÆ.

MAR. XVI. IOAN. XX.

In cxiij. imaginem adnotatiuncula. *cxiij.*

139.

A. *Magdalena stabat ad monumentum foris plorãs.*
B. *Dum ergo fleret, vidit duos Angelos in albis sedentes in monumento; ab his audit; mulier quid ploras?*
A. *Animaduertit Angelos post suũ ipsius tergũ cupidè prospicere. Itaque conuersa videt IESVM habitu Hortulani.*
C. *A quo audit; Mulier quid ploras? &c.*
A. *Cum responderet illa rursum; Domine si tu sustulisti eum.*
D. *A Christo nomine de more appellatur, Maria.*
E. *Respondet; Rabboni; accidit ad pedes eius, vulnerata cor vno ipsius verbo, cupiens suo more cõplecti.*
D. *IESVS se tangi vetat, ac docet quemadmodum antequam ascendat cum eo sit agendum.*
F. *Apostoli redeuntes fiunt obuiam venientibus mulieribus.*
G. *Nondum milites surgunt.*

MAR. XVI.

Surgens autẽ (IESVS) mane prima Sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat septem dæmonia.

IOAN. XX.

[a] Dum ergo fleret, inclinauit se, & prospexit in monumentum: & vidit duos [b] Angelos in albis sedẽtes, vnum ad caput, & vnũ ad pedes, vbi positũ fuerat corpus IESV. Dicunt ei illi; Mulier quid ploras? Dicit eis; Quia tulerũt Dominum meum, &

MAR. XVI. | IOAN. XX.

nescio vbi posuerunt eum. Hæc cùm dixisset, [a] conuersa est retrorsum, & vidit IESVM stantem; & non sciebat quia IESVS est. Dicit ei [c] IESVS; Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa [a] existimans quia hortulanus esset, dicit ei; Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi vbi posuisti eum, & ego eũ tollam. Dicit ei [d] IESVS; Maria. Conuersa [e] illa, dicit ei; Rabboni, quod dicitur Magister. Dicit ei [d] IESVS; Noli me tangere; nondum enim ascendi ad Patrẽ meum. Vade autem ad fratres meos, & dic eis; Ascendo ad Patrem meum & patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum.

ADNOTATIO.

A. Lugente Magdalena foris extra interiùs antrum, hoc est ante Sepulchrum ipsum, exstiterunt Angeli duo veste candida in monumento: ipsa solicita, & impatiens desiderij inclinat se, ac prospicit ad monumentum.

B. Videt autem duos Angelos, vnum ad caput loci vbi fuerat positus Christus, alterum ad pedes. Excitatur mentis nostræ deuotio vbi locus caput habere & pedes dicitur; consecratus enim erat ille locus corporis Christi presentia, & tactu sensum induerat ac referebat totius Christi corporis: itaque iam non tam saxum est, quàm expressio quædã corporis Christi sepulti. Quid præterea? Respiciunt & Angeli ad Mariam, eam blandè compellant; Mulier, quid ploras? Respondet; Quia tulerunt dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum. Adeo erant præoccupatæ omnium mentes cruciatuum Christi & mortis proximo conspectu & memoria, vt nisi Christus ipse præsens cerneretur, ne Angeli quidem afferre fidẽ possent resurrectioni; quæ erat diuina prouidentia, vt firmissimum testimonium & authoritas dominicæ resurrectionis firmiùs constaret: prouidebatur enim illis titubationibus futuræ nostræ fidei infirmitati. Cum Mariam Angeli interrogarent, stetit trans illam Christus, & in eum Angeli auidè oculos coniecerunt: quod animaduertens

A. Magdalena conuertit retrorsum caput, IESVM videt habitu quidem hortulani (ita enim consuetum est depingi, vt esse apparebat Mariæ) nec eum agnoscit: præuenit illam suauissimis verbis bonus & sanctus IESVS;

C. Mulier quid ploras? Quem quæris? Illa verò existimauit hortulanum (in horto enim erat sepulchrũ) neque agnouit planè IESVM; sed vt ignotum, præsentem tamen eum videbat, & eius verbis præuenta ignoranter, & animo interna suauitate delibuto atque commoto, respondit vt olitori; respondet tamen Domine, quod sensus interni erat, & ad Christũ nescienter ferebatur;

A. Domine si tu sustulisti eum, dicito mihi vbi posuisti eum, & ego eum tollã. Hoc ad Hortulanum. Noluit affligi ampliùs Magdalenæ desiderium IESVS;

D. Aperit illi se. Maria, inquit. Quo verbo cum nihil videretur dicere, omnia non solùm dixit, sed egit quæ desiderare potuit Magdalena; eò enim vno verbo se cordi Magdalenæ insinuauit dulcissimè, & clarissimè demonstrauit.

E. Sentit cor vulneratum Christi suauissimo iaculo Maria, conuertit non solùm caput vt antea, sed se totam ad IESVM; appetit ad pedes, cogitat vt antea cõsueuerat illos deosculari, feruorem desiderij in amoris redundantiam cõmutat: vno tamen priùs verbo vni Christi verbo respondet; Rabboni, quod dicitur Magister. Vno verbo vterque omnia loquitur: itaque illis duobus verbis habuerunt inter se suauissimum interiùs colloquium IESVS & Maria.

D. Respondet verò Christus ad ea quæ nõ expresserat

preferat Magdalena, animo tamen concipiebat; vis tu ad me accedere, me tangere, mecum ita agere vt antea solebas? At tota ratio meæ vitæ & conuersationis immutata in melius est; non est vobiscum futura mea consuetudo & familiaritas terrena, sed cælestis: ad cælum te oportet aspirare, quò non ita post multos dies ascendam. Hoc age quapropter tibi me reuelaui; ito ad fratres meos Apostolos, nuntia illis quæ vidisti, & quæ à me audis: surrexi, non vt hic cum ipsis vt antea feci agam, sed è cælo, quò propero ascendere; eò animum intendant, hic resurrectionis tantum colligant argumenta. Quibus verbis quod emendauit in animo Magdalenæ, voluit esse emendatum in discipulorum & mulierum.

F. Fiūt obuiam mulieribus venītibus discedentes Apostoli.

G. Adhuc iacent consternati milites; occupabatur enim locus ille Angelorum præsentia, & exerta Dei virtute, donec omnes mulieres discederent. Quod factum non est antequam iterum venirent aliæ mulieres, & abirent rursus non reuersuræ. *Mat. 28*

MEDITATIO.

PEruenit interim Magdalena ad vestibulū sepulchri; discedentibus verò Apostolis, nec quicquam ex illis interrogat, nec audit de fide eorum: æstuat desiderio Domini sui, plorat; non sedet, sed stat moræ omnis impatiēs, quasi actuosè parata ad omnia, modo Christi corpus inueniat. Recedit dilectus Christo Ioannes, discedit primus Apostolorum Petrus, tu manes Magdalena: quid ampliùs quæris quàm illi? Meo desiderio satisfacere non possum, ferre non valeo mei amoris flammā erga Dominum meum, ferueo, ardeo, exæstuo, nulli me comparo: scio maiorem esse meam indignitatem quàm vt cuiquam conferri possim, nedum primarijs Apostolis Petro & Ioanni. Heu vbi est Dominus meus? quinam abstulerunt illum? quonam tulerūt? O si scirem qui mihi indicabit vbi repositus sit. Tanta erat Magdalenæ amoris vehementia, & eius desiderium, & impatientia, & afflictio, vt illa videantur etiam Angeli ferre nō potuisse, Christus noluerit longiùs progredi Magdalenam miseratus. At cur Petro & Ioanni paulò anteà non apparuistis Angeli, nūc Magdalenæ apparetis? Illi nostro ministerio non egebant, quos absque ministerio voluit Dominus noster docere per se in spiritū; vt fidei resurrectionis suæ firmitudo diuinum omni ex parte principium haberet: vnde factum est vt mulieribus nostræ fierent apparitiones, tum etiam vt nostris reuelationibus non crederetur: quæ laus quidem non fuit nō credentium, fuit tamen plena mysterio diuina permissio & prouidentia. Sed quid dicunt Angeli Magdalenæ? quo pacto illam solantur? Mulier quid ploras? Non dicunt resurrexisse Christū, quòd iam à tribus Angelis audierat; non in monumento non esse, hoc etiā ipsa viderat: sed hæc cùm non dicant, intelligunt tamē in illis tribus verbis. Quid cogitas mulier? vbi es? tuus amor te à te subducit, sed non debet ab amato: permitte te amori IESV, & ipsum inuenies non iam mortuū, sed viuentem in sæcula. Non redit tamen ad se Magdalena, nec cohibet luctum. Non possum Angeli cogere cor meum; Tulerūt Dominum, quinam tulerint, & quò tulerint heu vtrumque nescio, nec quò insistam illū quærere, vel vbi reperire possim scio. Age feruida Magdalena, iam appetit lux cordis tui & lætitia; nónne vides Angelos trans te prospiciētes attentissimè? eò cōuerte & tu oculos tuos; en dilectus tuus stat post parietem tuum. Video ego, sed hortulanum, & audio. Sed attēde, plura tibi loquitur quam Angeli; Mulier quid ploras? quem quæris? etiam si me existimes olitorem, tamen aliter, & plura tibi loquor quam Angeli: ego verus sum tui cordis & spiritus hortulanus; volo noxiam istā herbam quæ te angit, & amotis tui errorem extirpare. Non est iam quod lugeas, animaduerte esse præsentem quem quæris; quid tibi aliud vis? quem alium quæris? quære amorē tuum viuentem, non mortuum. Permouebant hæc interiùs Magdalenam, sed quū non superarent impetum desiderij, quasi vltimam illius vim expirans; Sentio, inquit, Domine plus moueri spiritum meum, quàm ab Angelis; confidentius igitur expeto quod fui ab Angelis petitura nisi tu interuenisses; si tu eū sustulisti, obsecro te dic vbi posueris, & ego illum tollam, & corpus Domini mei honore prosequar, iuxta animi mei amorem, & dolorem, & desiderium. At nec vnguentum habes, nec qui te iuuet, nec vbi reponas scis: vide quid pollicearis sola. Verè amor cæcus esse

Cant. 2. *Io. 20.*

esse solet: en illustro tuum in me amorem,& omnem ab eo & cæcitatem & errorem abigo. Maria, ecce innouo spiritum & amorem rectum in visceribus tuis, vulnero cor tuum vno intuitu oculorum meorum: nunc iam es non Amara, idest plena amaritudine, sed Maria Deum oculis tuis conspiciens. Ego sum Deus & Dominus tuus, ego resurrectio tua & vita; surrexi à mortuis gloriosissimè, & viuo in æternum potentissimè: hæc erant in verbo, Maria. Quid Maria? Rabboni. Illustrasti faciem tuam super famulam tuam Magister mi bone IE S V, verè vulnerasti cor meũ sponse cælestis: agnosco resurrectionem tuã & vitam, & easdem sentio in me de tuo singulari beneficio diuinitùs operantes: hæc enim rursus erant in Rabbòni. Quid præterea cogitas ô fœlix Maria? Appeto ad pedes dilecti mei, illos non iam rigatura lachrymis & vnctura, sed grato corde & humili adoratura. In hoc erat Magdalenæ feruor; verùm prohibuit I E S V S, & cum singulari quidẽ priuilegio id fecit, nam illius caput tetigit. Habes fructum, inquit, tui desiderij Magdalena, sensisti diuinitatem attactus digiti Dei; non in tuo capite tantum, sed interiùs in corde. Contremuerunt viscera spiritus tui, ibi dilectum tuum adorasti, sed simul audisti in spiritu tuo docẽtem te Magistrum tuum dulcissimè. Ne existimes me inter vos esse versaturum in terris, vel regnaturũ: regnabo quidem in orbe terrarum, sed è cælo; quò scias me post aliquot dies cum summo triumpho ascensurum, vt sedeam ad dexteram Patris mei omnipotentis, à quo accepi omnem potestatem & in cælo & in terra. Eò faciam vos etiam in terra viuentes è terra ascendere, & consedere mecum in cælestibus in spiritu fidei, spei, & charitatis sapientiæ; quò etiam postea venietis in anima primùm, deinde in anima simul & corpore, & regnabitis mecum in æternum. Quocirca nihil est quòd nunc me tangas, vel ita mecũ agas vt solebas, sed altiore quadam deuotione & spiritu; nondum enim ascendi ad Patrem: sed ita mecum agẽdum vobis est, atque si iam ascendissem, non quasi in terris intra vos regnarem. Et hæc volo te renuntiare fratribus meis Apostolis & discipulis, & sanctæ meæ Ecclesiæ; eos non spectare tantùm debere ad humanitatẽ meã, iuxta quam inferior sum Patre, & vester sum frater, vestræque naturæ particeps: ille enim meus est Deus & vester, meus Pater & vester; sed ad meam personam leuate spiritum, & verbi mei diuinitatem, quæ vna cum Patre meo est. Ille me genuit in æternitate consubstantialem & coæternum sibi filium, per quẽ sibi vos in filios adoptauit; itaque Patris mei filij estis, & mei fratres, sed per meæ humanitatis mysterium; vnde simul & Deus meus est, qui sum vobiscum in humanitate eiusdẽ substantiæ. Euge fœlicissima Magdalena, quãta fuit exultatio animi tui & spiritus in his Christi verbis, quãta suauitas cordis tui, quãta iubilatio, quanta lux mẽtis tuæ & splẽdor! Tu igitur prima es inter quærentes & ambigentes cui reuelat Christus, non per Angelos, non per signa alia, sed per se tandem, non tantùm per suam præsentiam & vocem, sed per Spiritus sui numen æternũ, admirabilẽ & gloriosam suam resurrectionem. Credebant quidem Petrus & Ioannes, sed Christum non viderant suscitatum; tu ante eos vidisti, tu secundùm eius sanctam Matrem I E S V M vidisti. O vim amoris incredibilem! ergo tuus in Christum acerrimus & constans amor, etsi imperfectus, Christi tamen amor, fecit vt tibi primæ post Matrem appareret resurgens è mortuis Deus. Quid non poterit perfectus amor? quid non apud Christi bonitatem cõsequatur? Venite peccatores, audite, attendite. Aduertamus animum nostrùm peccatores omnes ad hæc mysteria, ad hæc magni I E S V excellentia beneficia. En fœminam nobilem, quæ fuit in ciuitate peccatrix, huic tamen non solùm dedit Deus vt pedes I E S V lachrymis rigaret, tergeret capillis, oscularetur, & Christum diligeret multùm, & cui multa ille peccata dimitteret; non solùm vt rursus & pedes & caput precioso vnguento vngeret, & esset eius sepulturæ prophetissã; sed vt amoris igne succensa auidiùs & diligẽtiùs Christum sepultum quæreret, & recedẽtibus è sepulchro primarijs Apostolis, ipsa nõ abscederet; vt primæ (quod fuit Christi eximium erga illam amoris indicium) appareret ante omnes qui erant de eius morte & sepultura anxij. Verissimè venit Christus, & mortuus est, & resurrexit vt peccatores saluos faceret: & quidem cuius remittit peccata, illius peccatorum amplius non solùm non recordatur, sed ipsum donis munerat amplissimis. Verũ impudentiã esse agnoscite singularẽ, si similia dona à Christo expectemus, nisi Christũ similiter amemus atque Magdalena. Oportet non desides esse nos, nõ tepidè Deo

Mat.28. Ephe.2. Ioan.20. Luc. Mat.6.

EODEM DIE APPARET MVLIERIBVS.

Matt. xxviij. Marc. xvi. Ioan. xx.



A. *Reuersæ ad monumentum mulieres, postquam Magdalenæ apparuerat Christus, audiunt ab ea, quæ ipsi edixerat.*
B. *Redeunt omnes, Sindonem & sudarium (vt pie credi potest) auferunt.*
C. *Occurrit illis* IESVS *in via, salutat; præbet eis pedes attingendos.*
D. *Pergunt in vrbem mulieres.*
E. *Milites tandem destituit consternatio, ablata illa diuina virtute è loco sepulcri, reuocatis itaque viribus in vrbem veniunt.*
F. *E custodibus quidam narrant Principibus Sacerdotum omnia quæ facta fuerant.*
G. *Mulieres nunciant omnia discipulis, Magdalena præcipue* IESV *mandata illis exponit.*

Deo seruire, & Christi resurrectionem & alia mysteria celebrare negligenter: adiuua tu nos seruoris diuini exemplum egregium Magdalena. Iuui, & iuuabo; id enim vult Magister meus IESVS: sed vos quum sciatis destitui corda vestra, & indigere sapientia, postulate corde, verbo, opere illam à Deo, qui dat omnibus simpliciter atque affluenter, & non improperat, vel eorum quibus dat indignitatem considerat: postulate autē nihil in fide vel promissionis, vel omnipotentiæ, vel voluntatis Dei hæsitantes, & dabitur vobis Christi diuina sapientia, quæ faciet vt diuina mysteria non solùm per fidem, spem, & charitatem diuinas virtutes concipiatis, sed per dona etiam Spiritus sancti, & fructus, & beatitudines percipiatis; & fructuosè gustetis & videatis quam suauis est Dominus omnibus inuocantibus eum in veritate. Amen. Ita fiat sanctissima Magdalena. *Psal. 33.*

EODEM DIE APPARET MVLIERIBVS.

MATTH. XXVIII. MAR. XVI. IOAN. XX.

In cxiij. imaginem adnotatiuncula. *cxiij.* 140.

A. *Reuersæ ad monumentum mulieres, postquam Magdalenæ apparuerat Christus, audiunt ab ea quæ ipsi edixerat.*

B. *Redeunt omnes, sindonem & sudarium, vt piè credi potest, auferunt.*

C. *Occurrit illis IESVS in via, salutat, præbet eis pedes attingendos.*

D. *Pergunt in vrbem mulieres.*

E. *Milites tandem destituit consternatio, ablata illa diuina virtute è loco sepulchri: reuocatis itaq; viribus in vrbem veniunt.*

F. *E custodibus quidam narrant Principibus Sacerdotum omnia quæ facta fuerant.*

G. *Mulieres nunciant omnia discipulis, Magdalena præcipuè IESV mandata illis exponit.*

MATTH. XXVIII.	MAR. XVI.	IOAN. XX.
Et [a] [b] ecce IESVS [c] occurrit illis, dicens; Auete. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eū. Tunc ait illis IESVS; Nolite timere. Ite, [d] nunciate fratribus meis vt eant in Galilæam, ibi me videbunt. Quæ cum abijssent, [e] ecce quidam de custodibus venerunt in ciuitatem, & [f] nunciauerunt Principibus Sacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum Senioribus, consilio accepto pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes; Dicite quia discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit à Præside, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti. Et diuulgatū est verbum istud apud Iudæos vsque in hodiernū diē.		
	Illa [g] vadens nunciauit	*Venit Maria Magdalena annuncians discipulis,*
	ijs qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus.	
		quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.
	Et illi audientes quia viueret, & visus esset ab ea, non crediderunt.	

ADNOTATIO.

A. Exierant rursus ad monumentum aliæ mulieres, tardiusque sequebantur Magdalenam, ad sepulchrum peruenerunt posteaquam & discesserant Apostoli, & Magdalenæ apparuerat IESVS: ex itinere audierant ab Apostolis, ne se quidem reperisse corpus IESV in sepulchro, sed linteamina & sudarium. Hæc audientes, maiori studio ad monumentum properant; reperiunt omni consolatione spiritus plenam, & gaudio exultantem Magdalenam: narrat illa Dominum sibi apparuisse, fiunt magnæ inuicem læti animi significationes; docet tamē eas Magdalena quod à Christo didicerat, non esse quærendum Christum humano desiderio vel terrestri, sed spirituali ac cælesti. Neque enim (inquit) Christus simili nobiscū atque ante mortem est consuetudine atque familiaritate vsurus; properat ad Patrem in cælum, & hoc tempus quo in terris versatur, dat diuini mysterij dispensationi, ac nostræ necessitati; vt Ecclesiæ suæ resurrectionis veritatem probet atque confirmet, doceat Apostolos, Ecclesiam instituat. Fecit hæc Magdalenæ oratio, vt animi sanctarum mulierum in spirituale & cæleste Christi desiderium conuerterentur.

B. Neque verò diutiùs in monumento cunctantur; auferunt tamen (quod piè credi potest) sindonem & sudarium: nisi hæc velimus à Petro ablata, cum secundo vel tertio rediret ad sepulchrum. Plenæ spiritus sancti suauitate domum regrediuntur cum Magdalena.

C. In itinere verò antequam ad vrbem venissent, ecce tibi occurrit illis IESVS, illas dulcissimè salutat; Auete, inquit: non timent, non turbantur mulieres; repleuerat enim earum mentes cum gaudio Christi salutatio, tum spiritus robore: quo ductæ, non vt antea Magdalena cum terreno aliquo affectu, sed magna cum spiritus deuotione ac luce accedunt ad Christū, prouoluuntur ad eius pedes, diuina illa vulnera deosculantur, Christum adorant; allexerat enim eas ad se Christus salutatione, & timorem abegerat. Quid igitur illud est quod addit Christus, nolite timere, cum non timerent? Solet videlicet maior rerum diuinarum cognitio facere, de nostra quidem incuria, vt minor rerum agendarum libertas consequatur: & tamen volebat Christus contemplatiuum in rebus agendis non remittere vigorem spiritus; quod mulieribus postquam pedes IESV tenuerant ne eueniret curauit: opus itaque fuit noua Christi confirmatione; quæ simul fecit, vt constantiùs quæ viderant, quæue audierant Apostolis renunciarent.

D Pergunt quò iter cœperant mulieres in vrbem & montem Sion.

E. De militibus interpretari possumus, eos primùm veluti mortuos iacuisse, dein consternatos & attonitos, viribus etiam destitutos, omnia tamē obseruasse, nec discessisse antequam secundò mulieres abscessissent; quod ex euangelio Matthæi colligere licet, vt apertè exponit Dionysius Carth. & sensisse videtur Tho. & græcum exemplar innuere, quod etiam Hier. indicat quæst. 6. ad Hedibiam. Occupauit enim locum sepulchri diuina virtus, & nonnullorum Angelorum præsentia, donec & Magdalenæ primùm, & rursum mulieribus apparuit Christus. Quin piè possumus illud etiam meditari, in aëre super hortum & sepulchrum astitisse Christum cum beatis Angelis & animabus, & omnia cælesti virtute fuisse repleta. Cùm autem Angeli abscessissent, vel etiam Christus, & esset illa loci maiestas ablata, remisit se simul pauor militum ad se redierunt; sed tamen ex præterito timore attoniti huc illuc diffugiunt.

F. Aliqui tamen milites ad Principes Sacerdotum peruenientes, narrant quæ facta fuerant omnia; apertum sepulchrum ab Angelo, renūciatum ab Angelis resurrexisse IESVM, ipsum etiam viuentem apparuisse, earum rerum esse magnam coniecturam: se è timore primùm factos quasi mortuos, dein exanimatos iacuisse viribus destitutos, donec diuina veluti quædam præsentia & virtus abcessit; se tamen IESVM non vidisse. Hoc nuncio conturbati Principes, conuocatis ad concilium Senioribus, machinantur testimonium militum, & veritatem resurrectionis Christi obliterare; copiosam pecuniam militibus largiuntur, vt IESVM mentiantur non resurrexisse, sed quum ipsi dormirent, ablatum clāculùm ab eius discipulis: pollicentur simul militibus negligentiæ ementitæ securitatem à Præside. At illi accepta pecunia, fecerunt quidem vt erant edocti, & diuulgatū est verbum hoc apud Iudæos: sed ita tamen, vt omnia contra Iudæorū voluntatem vt res erant, non solùm Christianis, sed & gentilibus enūciata sint. Nam & Pilato esse renunciata est verisimile, & affirmat Thomas. Referunt historiographi Pilatum ea de re scripsisse ad Tiberium, & Christi resurrectionem eo tempore fuisse perdiuulgatam. Euf. li. 2. Eccl. hist. 2. Nic. li. 2.

G. Quæ viderant & audierāt mulieres narrant

rant ijs qui cum Christo fuerant, lugentibus & flentibus, id est Apostolis aliquot & discipulis: illi verò occupati adhuc tristitia, & nimium mortis & cruciatuum Christi censum retinentes, non crediderunt adhuc omnes. Erat varia animorum facies; Petrus & Ioannes credebant, alij partim non credebant, partim rem considerabāt attentiùs, & maiora argumenta resurrectionis expectabant. Inter hæc verò Maria Virgo Mater in spiritu omnia videns, ea in corde conferebat, neque (vt ipsi erat à Christo significatum) quicquam de eius resurrectione cuiquam exponebat. Erat in suo secessu exultans spiritu, atque in suauitate mentis Deum & filium laudabat.

MEDITATIO.

INcrebrescunt testimonia resurrectionis Christi, testificantur Angeli, credunt primarij Apostoli, videt Magdalena, vident Mulieres; sed mixta pariter ferebantur aurora & Actis.4. dies resurrectionis. Alijs erat iam ortus sol iustitiæ, alijs ad ortum appetebat, terra mentis eorum radios directos adhuc recusante atque impediente. Magnum mysterium diuinę benignitatis & prouidentiæ; alijs etiam mulieribus apparet IESVS, non solùm Magdalenæ, & non apparet Apostolis, non discipulis: malignè videlicet egerat Satan in genus muliebre, tu magne IESV, eò ampliorem benignitatem exeris in mulieres: ille per mulierem tenebras Adamo offudit, tu non per vnam solùm mulierem, sed per plures lucem nuntias Ecclesiæ, & viam ostendis, quo omnes qui te quærunt inuenire possint deuotionem, humilitatem, simplicitatem, lachrymas, quæ faciliùs esse in mulieribus solent; ea enim est via celeriùs ad tua dona perueniendi. Illud etiam prouidisti sapiens IESV, quum mulieribus non creditur, vt fides tuæ resurrectionis vel per Petrum, vel per Ecclesiam ipsam reciperetur, & reuelationes particulares ad Petrū & Ecclesiam referrentur: quæ fuit etiam causa vt Mater tua apparitionem non publicaret. Exponite igitur nobis sanctæ mulieres obsecro animi vestri sensum, qualis tunc fuit. Cum gaudio magno & timore egressæ sumus è monumento & fugimus, inuaserat enim nos timor & tremor: cucurrimus auditis duobus Angelis nunciare discipulis quæ audieramus: veneramus ad monumentum vehementi amore & desiderio permotæ vngendi Christum mortuum, sed tristes, ac infirma fide resurrectionis eius: visio Angelorum, & præcipuè ingressus noster in monumentum tristitiam quidem nostram abstulerat, gaudebat cor nostrum, & principia quædam inesse sentiebat fidei resurrectionis in illo magno gaudio: vincebat tamen nostri amoris gaudium immodicus quidam sensus crucis Christi; accedebat timor ac tremor in omnia penetrans. Itaque non potuit obtinere fides nostra suam vim, nec in debitum actum resurrectionis euadere. In hoc statu animus noster erat dum discipulis quæ iusserant Angeli renuntiaremus. Verùm vt est difficilè fidem verba facere quæ narranti non sunt persuasa, nobis creditum non est; quod etiam auxit nostram fidei imperfectionem. Quocirca non nihil etiam ab illo primo feruore debilitatæ, sequutæ tamen sumus Magdalenam ad sepulchrum denuò properantem; sed lentè nos. Iuuerunt fidem nostram modicùm Petri & Ioannis verba redeuntium; qui tamen nihil præterquā quod nos sciebamus narrarunt aliud, quàm de sindone & sudario. Ita deuenimus in sepulchrū ad Magdalenam gaudio iam exultantem de visione Christi resuscitati. Rem vt erat gesta exponit nobis totam, addit doctrinam quam ex Christo audierat; non esse futurum Christi in terra regnum sed in cælo, in terram è cælo, quò erat breui ascensurus; non esse cum illo agendum vt antea, sed in spiritu, vt cum ascēsuro in cælum, non cum in terra regnaturo. Implemur & nos maiori lætitia, credimus Dei beneficio resurrexisse Christum, fugit à nobis timor ille & tremor, illustratur mens nostra luce resurrectionis & vitæ Domini nostri, agnoscimus preteritas nostras animi imperfectiones, agimus Deo & Christo eius gratias quàm possumus maximas: proponimus & nos Magdalenę de sindone & sudario; ac re inter nos collata, statuimus auferenda sacra illa sepulchri Dominici monimenta, & domum esse redeundum. In itinere autem cum essemus, & excellenti quadam deuotione essent corda nostra perfusa; ecce occurrit Mat.28. nobis Christus ipse, dicens; Auete. Occurrit suauissimè nostræ deuotioni bonus IESVS, & dixit in nobis interiùs, quod exteriùs loquebatur, salutis & deuotionis incrementum. Saluete. Ego sum salus vestra & vita; viuo in æternum,

æternum, viuo in cordibus veſtris; & cū hoc facio, habetis vnde aueatis, & ſperetis plura etiā quā nūc in cordibus veſtris ſentitis. Quibus verbis & actis IESV ita cōmota deuotio noſtra eſt, vt ad illū accedere auderemus, illius pedes amplexaremur, atq; oſcularemur adorantes. Ibi vero admirabilem percepimus ſpiritus noſtri non ſolùm conſolationē & gaudium, ſed virium interiorum omnium, & deuotionis augumentum & exultationē. Quæ dona quum accederemus inchoata, & acceſſionem accipientia ſenſim, ipſo contactu diuinæ & glorioſæ carnis Dei, & vulnerum cæleſti afflatu ſunt conſummata. O beatas vos ſanctæ mulieres! O ſi quam partem horum donorum nobis de veſtra iſta abundantia à Chriſto impetretis deriuari: ea in vos è bonitate I E S V ſunt profecta; non accepit terminum in vobis illa Chriſti benignitas, ſed inchoata ad nos ſimul ſpectabat: fecit veſtra dubitatio, vt veſtri ſenſus in fide reſurrectionis confirmarentur & noſtri; faciant veſtra dona, quæ confirmationem illam ſunt conſequuta, vt nos aliqua ſimiliū donorum virtute reficiamur. Nihil eſt quod de noſtra in vos voluntate dubitetis fratres: tenete vos pium hunc veſtrum animum ac deuotionem, & fructum veſtræ deuotionis conſequemini in Chriſto, qui vobis ſimul reſurrexit. Bono animo eſtote, nè timeatis: facit enim timor & animi tepiditas, vt tardiùs proueniant in vobis dona Dei, & vt accepta debilitentur, niſi beneficijs firmiter hæreatis, gratias Deo agentes. Hoc vero beneficium accepimus nos à Chriſto I E S V benigniſſimè: quum enim poſt tam eximia dona nobis collata timorem qui potuit obrepere, & vacillationem abegiſſet, audiuimus tamen ex illo; Nolite timere: tenuiſtis pedes meos, tenete dona quæ inde vobis prouenerunt; nolite ampliùs vacillare: en expuli à vobis huiuſmodi timorem; huic
Pſ. 18. ſuccedat ille timor reuerentiæ filiorum Dei, qui permanet in ſeculum ſeculi. Quid autē tu Magdalena? Tenui cum mulieribus Chriſti pedes. At tibi fuerat prohibitum. Fuerat prohibitum ne tunc, non vt ne poſſem nunc amplecti & adorare eius pedes & vulnera: affectum enim contactus imperfectum tunc prohibuit magiſter meus I E S V S; ſimul tamē docuit quēadmodū tangi adhuc poſſet: quod igitur fecit vt mulieres tangere Chriſtū poſſent me docente, fecit vt ego etiam (præſertim quum iam I E S V S me digito ſuo tetigiſſet, & cor præparaſſet) illius pedes poſſem tenere. Bis igitur te felicem dicemus Magdalena, cui ſecundò apparuit Chriſtus, & fecit vt per tuā doctrinā idoneæ eſſent mulieres, quæ poſſent ad Chriſtū accedere, & eius pedes tenere. Euge feliciſſima Magdalena, idē in nobis operare in Chriſto, quod tūc in mulieribus; quod ſi non idē, vt eſt noſtra indignitas, at aliquam ſaltem illius ſpiritualis ſenſus ſcintillam in cor noſtrum à Chriſto impetra. Abijt porrò è conſpectu mulierum Chriſti exterior præſentia, manſit tamen interior earum ſpiritui infixa dulciſſimè: domū diſcedunt, narrant diſcipulis quæ facta erant omnia, quæuè acceperant à Chriſto mandata; verùm cum tanta ſpiritus, animi, & verborum conſtantia, & alacritate, & luce, vt niſi fuiſſet Chriſti prouidentia, qui nolebat à mulieribus pendere fidei principia, crediſiſſent omnes: non crediderunt tamen. Sed quid vos milites? quid agitis? vbi eſtis? quid cogitatis? Terræmotus ille acerrimus, fulgur, & immenſa cæleſtis illius viri lux & vis ita nos perculit & exterruit, vt omnibus viribus reſolutis in terram veluti mortui proſterneremur, & ſimul tāgeremur numinis præſentis neceſſaria quadam & vehementi religione: immobiles quidem manſimus & tremebundi; audiuimus tamen quæ gerebantur, nec potuimus animum ſurgendi vel abeundi recipere, vel linguæ aut vitium vſum, donec diſcederent omnes mulieres. Itaque, quæ ibi geſta ſunt vidimus omnia & audiuimus, non tamen I E S V M ipſum ſuſcitatum. Et verò nè cogitauimus quidem, nec intendere animum potuimus vt quicquam impediremus: vnde intelligere facilè potuimus, pluſquam humana virtute quadam nos ibi tantiſper detētos fuiſſe, quaſi teſtes illorum myſteriorum quæ fiebant, & reſurrectionis illius hominis, quem tanto miraculo videramus morientem. Poſtea euaſimus recta ad Principes, qui eramus in cuſtodia primarij; Tribunus, Draconarius, Centuriones; rem totam vt videramus & audieramus expoſuimus. Quo nuntio ita ſunt conſternati, vt in amentiam verſi eſſe viderentur. Tandem quum ad ſe redijſſent, multis verbis, magna cum impudentia & impotentia egerunt apud nos, vt omnia ementiremur, & diceremus noctu illum nobis dormientibus eſſe ab eius diſcipulis ablatum: nihil nobis à Præſide timeremus, ipſos ſe offerre ſponſores noſtræ ſecuritatis. Mat.

Nihil

Nihil tamen illis essemus polliciti, nisi ingẽtem pecuniæ vim nobis pretium ingẽtis mẽdacij obtulissent: auidè accepimus argentum ab auaris hominibus egeni, polliciti fidem facturos nos quæ vellent omnia. Et quidem apud Iudæos fidem seruauimus, sed tamen necessum fuit vt rem omnem explicaremus Præsidi, ne quid nobis fraudi verti posset, & calumnia in nos reuolui; Iudæos enim & odio habebamus, & aspernabamur: inter milites autem alij nostri commilitones, tum nos apud amicos omnia euulgauimus, veritatem ipsam. Verisimile fit ô milites, ita vos rem euulgasse vt dicitis, nam de resurrectione & gestis IESV scripsit extemplo Pilatus ad Tiberium, vt solebant Præsides prouinciarum de euentis extraordinarijs, si eadem essent immodica ad Imperatorem litteras dare: itaque apud Romanos euulgata fuerunt omnia. Atque adeo nõ diutiùs potuerunt celari apud Iudæos; siquidem & Iosephus Iudæus de resurrectione Christi dat testimonium, quasi inter Iudæos etiam sciret rem fuisse vulgatã, non solùm per Apostolos. O immensam magni IESV clementiam & sapientiam! Ab hostibus etiã suis prouidet testimonium suæ resurrectionis. Nam etiam si nihil aliud euulgassent milites, quàm quòd nefariè fuerant Iudæis polliciti, illa tamen ipsa euulgatio nisi stultis & stupidis hominibus facere non potuit fidem. Nam primùm si surripuerunt corpus IESV eius discipuli, cur non potiùs ea nocte quæ præcesserat surripuerunt, vbi nondum erat apposita custodia illa militum Romanorum? Igitur qui nõ sunt furati quum potuerunt absque periculo vel impedimento, furati sunt vbi fuisset pugnandum hominibus timidis, & inermibus, & paucis contra cohortem armatam & acrẽ Romanorum? At dormierunt milites. Quasi verò ipsi scirent illos esse dormituros, & militibus persuasissent; vos dormite, nos furabimur. Iam si omnino dormierunt, quo pacto dormientes viderunt quum illum asportarent discipuli? quod si hoc non viderunt, quomodo testes esse poterant? Quare quod adductum fuisset militum testimonium, fidem potius astruxisset resurrectioni. Quocirca mysterio Christi resuscitati factum est, vt non solùm Iudæi testimonium darent resurrectionis Christi; Apostoli videlicet, discipuli, sanctæ Mulieres; sed gentiles etiam. Atque adeo hostes re- *Mat. 27.*
surrectionis Iudæi dum curant vt apponatur custodia sepulchro, cum emunt falsitatem testimonij à militibus, quid tandem efficiunt, nisi vt ex ipsis etiam confirmetur IESV Christi Domini, & Dei nostri re- *Ps. 144.*
surrectio, & gloriosus esset Deus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis? Ita fac Domine IESV, in versutijs & mendacijs quibus aduersus nos pugnant continenter dæmones, & conuerte illorum malitias in bonitatem animarum nostrarum & fructum: vt Spiritu resurrectionis tuæ viuamus, & in nouitate vitæ cælestis conuersationis ambulemus, nihil *Rom. 6.*
hil metuentes dæmonum machinationes, vt gloriemur in laude tuæ gloriosæ resurrectionis. Amen.

(·.·)

EODEM

EODEM DIE APPARET IESVS DVOBVS DISCIPVLIS EVNTIBVS EMMAVNTA.

MARC. XVI. LVC. XXIIII.

In cxv. imaginem adnotatiuncula. cxv.

141

A. *Pergunt Hierosolymis Emmaunta Cleophas & Amaon.*
B. *Appropinquat IESVS colloquentibus.*
C. *Comitem se illis adiungit; tenentur oculi eorum ne eum agnoscant; variè verbis suis illos permouet IESVS; ardet eorum cor; IESVS se longiùs ire simulat.*
D. *Persuadent illi vt cum ipsis maneat.*
E. *Emmaus in tribu Beniamin sexaginta stadijs ab Hierusalem, quò vehementer rogant vt secum diuertat.*
F. *Domus Cleophæ, quò deductus est IESVS.*
G. *Ibi recumbens cum illis consecratum & fractum panem porrigens, ab oculis eorum euanescit.*
H. *Repleti dono & agnitione cælesti IESVM agnoscunt, & quæ ab eo in itinere audiuerant pleniùs intelligunt.*
I. *Redeunt è vestigio Hierosolymam.*
K. *Reperiunt congregatos vndecim, narrant quæ gesserat Christus, audiunt eum Simoni apparuisse.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MARC. XVI.

Post hæc autem duobus ex his ambulātibus ostēsus est in aliа effigie, euntibus in villam.

LVC. XXIIII.

ET ecce[a] duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine [e] Emmaus. Et ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus quæ acciderant. Et factum est dum fabularētur, & secum quærerent, & ipse IESVS [b] appropinquans ibat cum illis: oculi autē illorum tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos; Qui sunt hi [c] sermones quos cōfertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes? Et respondens vnus cui nomen Cleophas, dixit ei; Tu [c] solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit; Quæ? Et dixerunt; De IESV Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo: & quomodo eum tradiderunt Summi Sacerdotes & Principes nostri in damnationē mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israël: & nunc super hæc omnia tertia dies est hodie quòd hæc facta sunt. Sed & mulieres quædā

MAR.

EODEM DIE APPARET IESVS DVOBVS DISCIPVLIS EVNTIBVS EMAVNTA.

Marc. xvi. Luc. xxiiij.



A. *Pergunt Hierosolymis Emaunta Cleophas, & Amaon.*
B. *Appropinquat IESVS colloquentibus.*
C. *Comitem se illis adiungit; tenentur oculi eorum, ne eum agnoscant; varie verbis suis illos permouet IESVS, ardet eorum cor IESVS se longius ire simulat.*
D. *Persuadent illi, vt cum ipsis maneat.*
E. *Emaus in tribu Beniamin sexaginta stadijs ab Hierusalem, quò vehementer rogant, vt secum diuertat.*
F. *Domus Cleophæ, quò deductus est IESVS.*
G. *Ibi recumbens cum illis, consecratum & fractum panem porrigens, ab oculis eorum euanescit.*
H. *Repleti dono et agnitione cœlesti IESVM agnoscunt, & quæ ab eo in itinere audiuerant plenius intelligunt.*
I. *Redeunt è vestigio Hierosolymam.*
K. *Reperiunt congregatos vndecim, narrant quæ gesserat Christus; audiunt eum Simoni apparuisse.*

ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, & non inuento corpore eius, venerunt dicentes se etiam visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere. Et abierunt quidam ex nostris ad momumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non inuenerunt. Et ipse dixit ad eos; O [c] stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ loquuti sunt Prophetæ. Nónne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Et incipiens à Moyse & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant. Et [e] appropinquauerunt castello quò ibant: & ipse se finxit longiùs ire. Et coëgerunt illum, dicentes; [d] Mane nobiscum, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies. Et [f] intrauit cum illis. Et factum est dum recumberet cum eis, accepit [g] panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et [h] aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipse euanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad inuicem; Nónne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?

Et illi euntes

Et surgentes eâdem hora [i] regressi sunt in Hierusalem, & [k] inuenerũt congregatos vndecim, & eos qui cum illis erant, dicentes quod surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

nuntiauerunt cæteris,

Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via, & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.

nec illis crediderunt.

ADNOTATIO.

A. DVO discipuli pergẽtes Hierosolymis versus occidentem ad oppidum Emmaunta: neuter horum erat Apostolus; nam quum Hierosolymam rediissent repererunt vndecim Apostolos: vnius nomen prodit Lucas, Cleophæ; alterum appellat Ambrosius Amaonem. Hi iter faciunt mœsti, & inter se sermocinantes de iis quæ acciderant: iter autem sunt ingressi postquam apparuit Christus Mariæ Magdalenæ & mulieribus, antequam Magdalena cum mulieribus rediisset à monumento, pòstquam tamen rediissent Petrus & Ioannes. Ipsis verò apparuit postquam Magdalenæ & mulieribus apparuerat. Statim autem in via his duobus apparuisse videtur in alia effigie priusquam Petro, huic tamen antequam apertè illis.

B. Appropinquat IESVS colloquentibus.

C. Illis se coniungit, non quidem specie peregrini, sed Hierosolymitæ non sua; non enim illũ dicunt discipuli peregrinum, sed qui se gerat vt peregrinum, cum indigena sit. Est autem operæpretium animaduertere ad hoc Christi IESV & duorum discipulorum colloquium, vt illorum animis se insinuet suauiter IESVS, teneat oculos nè agnoscatur, eliciat de quibus egerant, quid cogitarent; denique manifestè præseferunt mẽtis suæ imbecillitatem. Vnde Christus qui prænouerat eorum animos, accepta occasione acriter il-

los reprahendit; O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus qua loquuti sunt Propheta; nónne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Quibus verbis arguit quidem illos vehementer, incipit tamen ab eorum cordibus illas nubes, & fidei impedimenta abigere; simul illorum animos luce cœlesti illuminare ac docere aggreditur, & eorũ corda diuino amore inflammare. Cum IESVM audirent attentè, & arderent eorum corda, atque Emmaunti appropinquarent, vt eorum desiderium Christus accenderet vehemẽtiùs, ostendit se longiùs velle progredi: quæ fictio, vt dicitur, videri poterat & dici, sed quæ omni vituperatione careret. Ea enim est Dei misericordia & benignitas in mortales, vt sæpe huiusmodi actionibus vtatur: præfefert enim facturum se permulta quæ non est facturus; sed ea propterea prædicit, vt vel caueant homines, atque ad pœnitentiam, & vitæ emendationem reuocentur, vt Niniuitas per Ionam ad resipiscentiam adduxit: vel vt eorum excitentur animi ad meliora, quemadmodũ hoc loco discipulorum desiderium inflammauit, & ne abire finerent permouit;

D. Coëgerunt enim illum ne longiùs progrederetur. Sed cur non potiùs illum sequimini ô boni? Quia erat quidem cor nostrum ardens, sed parum consideratum; necdum præsentem Christum noueramus; versabamur adhuc in ancipiti fide resurrectionis; propterea non sumus prosecuti. Sed quænam fuit ratio coactionis? Num vim aliquam Christo externam intulerunt, placidam quidẽ & beneuolã, sed vim tamẽ? Nihil horum, sed ardor animi, & deuotio quam incẽderat in illis IESVS atque augebat assiduè, ea per suauia verba ac mitia adduxit Christum vt cum illis maneret. Mane nobiscum, inquiũt, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies. Ita solet vim orationi inserere Christus, quæ tam sit vehemens, tantæ sit efficaciæ, vt Deus cogi illa videatur, & suæ misericordiæ cedere, huic iustícia.

Luc. 4. Hier. in epist. Pau. Dominicus Marius li. 4. Geo.

E. Emmaus castellum in tribu Beniamin iuxta Gabaon ad occidentem, Hierosolimis distans 60. stadijs, 4. ferè miliaribus Ioppem versus, vbi in fractione panis cognitus est Dominus, & Cleophæ domum in Ecclesiã consecrauit. Fuit hoc castellum in obsidione Hierusalem deletum; illud tamen non modo restaurauit postea M. Aurelius Ant. Imperator, sed vrbem celebrẽ fecit, & Nicopolim illustri nomine appellauit. Hoc vocat Iosephus Amaunta, & interpretatur nomen aquas calidas, & tradit ibi fontem esse sanandis corporis vitijs idoneum.

F. Hoc castellum ingressus IESVS, ad domũ Cleophæ deductus est, assedit ad mensam cum discipulis: cum verò cibi essent appositi, primũ sacram Eucharistiam consecrauit; accepit enim panem, benedixit, fregit, & porrigebat ipsis. Statim verò oculi eorum interni aperti sunt, nec fuit ampliùs impedimentum quin etiam exteriores Christum agnoscerent.

G. Sed quando aperti sunt illis oculi? quando illum cognouerũt? Tunc primùm quando panem consecratum frangebat; vt antequam sumerent cœlestem cibum illustraretur eorum mens, confirmaretur fides & virtutes, abirent titubationes & dubia si qua erant residua. Extemplò autem sumpta Eucharistia ab eorũ oculis euanuit, id est non fuit ampliùs eorum oculis conspicuus; vt planè intelligamus, nihil moræ fuisse interpositum inter sacram discipulorum communionem & Christi abscessum; propterea dicitur porrigebat illis: vnde perspicuum voluit esse Ecclesiæ Christus suum exemplum, sub panis sola specie Eucharistiam ministrandi.

H. Repleti cœlesti cibo, & animorum exultatione Christi discipuli agnoscunt virtutẽ quæ in illis vbi cum Christo colloquerentur operabatur, animaduertunt ac notant loca scripturarum quæ illis exposuerat Christus; surgunt confestim & dant se itineri, vt ante noctem Hierosolymã ad Apostolos peruenirent: quod difficile non erat, cum quatuor italicis miliaribus, & ijs non plenis ab vrbe abessent.

I. Redeunt discipuli festini ad vrbem.

K. Reperiunt Hierosolymis in eâdem illa domo vbi Pascha celebrauerat Christus, congregatos propter Iudæorum metum vndecim Apostolos, & alios discipulos; nondum enim abscesserat Thomas, qui tamen statim decessit, nec illum inuenit IESVS, cum paulopost ibidem apparuit Apostolus: fit magna inter eos gratulatio, narrant illi summum argumentum resurrectionis Christi, quod Simoni Petro apparuisset; vicissim duo discipuli quod sibi quoque apparuisset renuntiant, & de quibus cum ipsis egisset in via exponunt, quemadmodum illum in fractione panis cognouissent; & tamen nec credit Thomas, nec alij nonnulli.

MEDI-

MEDITATIO.

24\. ET ecce duo ex illis ibant ipsa die in Castellum. Ecce iam plena apperit fidei resurrectionis lux, Christus apparet Discipulis, apparet Principi Apostolorum; deinde toti Ecclesiæ se dat videndum, palpandum, atque adorandum. A mulieribus quibus non credebatur, venitur ad virorum testimonium ex illis erant duo hi Discipuli, quibus verba mulierum visa erant deliramentum, & non crediderant; his tamen se exhibet fidei pædagogum & catechistã benignus IESVS. Magnum & admirabile resurrectionis sacramentum Christus voluit per se summa cum clemētia docere Discipulos adhuc stultos, adhuc tardos corde, adhuc illum non agnoscentes. Petrum verò non legimus docuisse, sed illi apparuisse, quod mysterium habet, & priuilegium Petri singulare; intelligimus enim excellentem resurrectionis doctrinam in apparitione Christi Petrum accepisse, iam antea in sepulchro cum Ioanne illuminatum. Age de Discipulis, & Christo eos reprehendente, ipsos instituente, illis apparente meditemur, illo auctore, his iuuantibus. Vos igitur nō credideratis mulieribus referentibus de visione Angelorum & resurrectione; Petrum & Ioãnem videbatis noui aliud nihil dixisse, nisi quòd relicta in sepulchro erant linteamina & sudarium: quocirca nihilò magis credentes res alias aggredimini, & ad vestrum Castellũ rediitis. Attamen toti eratis in gestis Christi, sed resurrectio vobis erat difficilis. Erat quidem in vobis fides, sed quæ carebat adhuc sua perfectione; constabat charitas in Christum, sed quam imperfectio fidei affligebat; non quærebatis Christum mortuum vt mulieres, non veráne essent quæ à mulieribus audieratis, vt Petrus & Ioannes; sed tamen de omnibus quæ acciderãt colloquebamini inter vos, de omnibus quærebatis & conferebatis inuicem, & quidem tristi animo & afflicto. Itaque seriò meditabamini, & cum pio animi sensu de Christi gestis omnibus: quæ meditatio fecit, vt essetis Christi catechumeni, vt doceret vos Christus. Quid enim in vestra conquisitione, & collatione mutua volebatis? quid requirebatis? Certè Christum: nam propterea mæsti eratis, quòd frustrari videbatur vestra spes & desiderium regni eius in terra, quod eo non resurgente videre non poteratis. Respexit vestram afflictionem bonus IESVS sua clemētia; sequitur vos ponè celeriùs quã vos vestris cogitationibus discederetis, appropinquat, consequitur: ita solet errorem diuina gratia præuenire bonæ mentis hominum ac sistere. Adiungit se vobis comitem, nō dubium quin statim sancti Discipuli, senseritis animi vestri internam quandam motionem, & lucis principium præsente Christo, sed nō animaduertistis; siquidem tenebantur oculi vestri non solùm exteriores, sed interiores etiam: adeò enim hi erant occupati, & in alia cogitatione fixi, vt nec præsentem lucem agnoscerent ipsi, & veluti ligarent exteriores, & communem quasi alienam speciem sentirent non Christi. Incepit tamen in vobis cor vestrum commoueri ex præsentia Christi vobis non aduertentibus. Interrogat porrò vos IESVS; Quinam sunt isti sermones de quibus inuicem confertis, & quidem mæsto animo? Quæ interrogatio eò vos promouit, vt mētem vestram & animi sensum vniuersum declararetis. Et primùm quidem admiramini vehementer, si non etiam ipse in his esset in quibus vos: quasi nullus ne peregrinus quidē (cui lege prohibetur in aliena ciuitate esse curioso) esse potuerit in vrbe, qui totus non esset in ijs, de quibus inter se agebant ipsi; nec fieri posset vt alijs de rebus colloquerentur: vnde intelligitur, illos adeò in eam cogitationem fuisse immersos, vt ab alijs omnibus peregrinarentur. Quam animi tam acrem intentionem non solùm nō miratur IESVS; vt etiam respicere videatur, benignè enim rogat quæ nam illa sint. Ibi verò maior etiã vis spiritus incessit vestros animos: interna narratis, & ignoto quidē homini pleraque omnia, & quæ sentiretis omnia exponitis; nec timetis qui è latebris veniebatis, & iuxta vrbē adhuc eratis, & cum homine è ciuitate prodeunte colloquebamini. Neque tamen mirum: erat ille homo Christus, etiamsi vobis ignotus. Quàm multa enim peculiariter virtus diuina operari in nobis solet non animaduertentibus? Quid igitur auditis? O stulti, & tardi corde ad credendum. Præparauerat vos Christus ne ad hæc verba perturbaremini, ita alioqui vestra animi intentione compeditos, vt aliud nihil quam de quibus agebatis sentire possetis; & tamen incipit cor vestrum ex illa præparatione exire in ardorem quendam. Sap. 18. Omnipotens est sermo tuus Domine IESV,

præparat ad diuina dona hominum corda nō solùm palàm, sed occultè etiam, & prouehit ignorātes, atque inflammat corda diuinitùs. Notat sapiens magister vestram cordis inconsiderationem & oscitantiam; quod quum facit, excitat vt sibi cooperemini ad illam imperfectionem & impuritatem abigēdam, qui primus est gradus ad diuina dona, & spiritus doctrinam recipiēdam. Et vos bene quæ corda vestra retardabant à fide resurrectionis (de qua tamen toties ante passionem audieratis) nimium cogitabatis, eorum verò quæ alioqui scire poteratis, & considerare debebatis, nihil. Redite ad vos ò boni; nam mors ipsa quam subijt Christus, coniunctam habuit necessariò resurrectionem & vitam. Si enim ea fuit necessaria, vt fuit (ita enim voluit Pater, Christus, & Spiritus Sanctus) non pro suis peccatis illam subijt, sed pro vestris: quare gloriā & vitam debuit parare & illi & vobis mors ipsius. Mortem enim Deus non fecit, nec in morte eius memoria esse potest, nec in inferno confessio; nec potuit illius caro corruptionem videre, nec mors ipsi dominari: fuit mors eius mortis victoria, & diuinus triumphus: mortuus quidem est propter delicta vestra, & resurrexit propter vestram iustificationem. Nónne aduertitis ad scripturas? Videte Mosen; quid aliud quam Christum demonstrat & prædicat, per Abel, per Noe, Melchisedech, Abraham, Ioseph, per se, per pascha, per alia sacrificia, quid aliud quàm totum illum exprimit, diuinitatem, humanitatem, mortem, vitam? Quid euangelicus vates Esaias, nónne subinde de tota Christi œconomia vaticinatur, gestis, morte, & vita? Quid suis locis idem non faciunt alij prophetæ opportunè, & in his Dauid disertè, & huius filius Salomon, nónne de Christi mysterijs vaticinati sunt? Hæc audistis à Christo, simul harum rerum interpretationem diuinam intellexistis. Quo loco celebrare libet Christi in vos stultos adhuc nonnihil & tardos, sed dociles tamen, Christi inquam clementiam singularem; vt quod erat facturus in Apostolis, id iam in vobis inciperet, traditionem excellentissimam illam cōmunicare sensus & intelligentiæ scripturarum, qui est spiritus vitæ in Ecclesia sua perpetuus. Iam illa verba cum audiretis, quum hæc dona à Christo acciperetis, planè ardebat cor vestrum in vobis, à spiritu vitæ influebant in vos fluēta lucis & gratiæ cælestis, abigebatur stultitia & tarditas.

Sap. 1. Psal. 6. Act. 2. Rom. 4.

Accepistis aliud Spiritus sancti donum Discipuli, admirabilem illam Christi fictionem, & significationem, quasi longiùs vellet ire, & vos derelinquere; quod fuit ingens in vos beneficium, vt illum vestrum ardorem inflammaret; non enim potuistis ferre vt fons ille spiritus quem senseratis, è vestris cordibus auerteretur. Sed quo pacto illum coēgistis vt vobiscum maneret Christus, cui nihil aliud quam dixistis, mane nobiscum Domine, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies? Verba nostra non solùm ex illo ardore spiritus quem antea acceperamus profluebant, sed acriùs etiam ab illa accessione quam illa fictio in nobis effecerat: itaque ab ardentissimo animi affectu illa fuit nostra petitio profecta, & (quæ fuit illius vis potissima) ad eam nos cogebat illius Christi fictionis clementia & virtus. Intrauit igitur domum nobiscum, & e uestigiò cum recubuisset, accipiens panē benedixit & fregit, & porrigebat nobis; quem simulatque frangebat vt daret, commota sunt vehementer viscera cordis nostri & spiritus, & ardor ille euasit, præsertim sumpta Eucharistia, in lucem claram, lætam, iucundam. Euanuit siquod erat reliquum in nobis vestigium inconsiderantiæ & tarditatis, si quod impedimentum ne Christum agnosceremus; aperti sunt oculi nostri cum spiritus tum sensus, qui alijs rebus tenebantur; exultauimus in salutari nostro; vim percepimus sanctissimi sacramenti tunc primùm, solis Apostolis adhuc no(t)am. Satiati autem apparitione gloriæ Christi cum essemus, & suspensi in admiratione magnitudinis Dei, non fuit amplius cur nobis in carne adesset IESVS, discessit è conspectu nostro, nec propterea vllam sensimus animi molestiam; impleuerat sapiens IESVS cor nostrum sapientiâ & donis spiritus, ingens concepimus desiderium redeundi ad Apostolos & fratres nostros. Hierosolymam igitur statim omnibus prætermissis reuersi sumus, pleni gaudio, & cordis nostri placidissima iubilatione. Hanc vestram animorum exultationem quam accepistis à Christo beati Discipuli, videmus nobis item magnam consolationem, & singularem doctrinā afferre: sed illud nostrum est malum, quod vestra stultitia, & cordis tarditas ablata est, in nobis vtraque vel perseuerat, vel subinde repullulat nostra culpa: atque adeo similem incōsiderationem & tarditatem in rebus omnibus spiritualibus, in omnibus meditationibus &

Luc. 4. Psal. Luc. 4.



A. *De rebus gestis eo die colloquebantur discipuli; erigebantur animo propter verba Petri, & duorum discipulorum; mulieres non negligebantur, maior tamen desiderabatur confirmatio.*

B. *Cum serum esset diei, et fores clausæ, stat IESVS in medio eorum, et ait; Pax vobis.*

A. *Conturbantur, existimant se spiritum videre.*

B. *Confirmat eos IESVS, ostendit manus & pedes, postulat, numquid habeant, quod manducetur.*

C. *Apponunt illi partem piscis assi & fauum mellis.*

B. *Edit IESVS, eis reliquias impertit.*

D. *Ianuæ domus intelligantur clausæ, vt credatur vsus dono subtilitatis.*

E. *Dicit eis iterum Pax vobis, sicut me misit Pater, et ego mitto vos: deinde aperit sensum scripturarum, et instituit Sacramentum Pœnitentiæ, insufflans in Apostolos, & dicens; Quorum remiseritis peccata, &c.*

bus & orationibus longè maiori desidia patimur. Vos enim sensu passionis Christi eratis occupati vehementiùs, & non erat Ecclesiæ adhuc plenè reuelata Christi resurrectionis gloria; socios multos vestræ tarditatis habebatis: at nos nec mouemur Christi passionis mysterio, & est Ecclesiæ & nobis per Ecclesiam luculentissimè reuelatus, creditus, celebratus non resurrectionis solùm Christi triumphus, sed eius omnia mysteria: & tamen adeò sumus semper stupidi, vt quũ de his agimus, semper in singulari quadã animi nostri insipientia versemur, semper à nobis peregrinemur, semper occupemur inertia & socordia incredebili. Habemus præsentem Christum, præsentem eius fidei lucem splendidissimã, non agnoscimus tamen, non videmus. Et siquidem in alterius mysterij meditatione & sensu occupati, in quod animum intendere vellemus, illud non penetraremus, minus esset nobis dolendum; sed nos vbi meditari volumus & debemus, vsque adeò perturbant atque agunt transuersos nostræ inanes cogitationes, etiam peruersæ, vt sæpenumerò nec tenere cursum piæ meditationis possimus, & in præcipitium aliquod tandem euadat nostra meditatio. At saltem si non videntibus lucem præsentem Dei, ignis tamen in nostra *Psal. 38.* meditatione exardesceret, leuior esset iactura, magnum esset principiũ illuminationis nostræ, si modo excitaret in nobis oratio animi bonum & feruentem aliquem affectum; sed ne hoc quidem consequimur: tam aridè & insipidè meditamur, quasi non habeant mysteria Christi lucem in se, amorem, excitationem, Spiritus sancti ignem, diuinam motionem. Succurrite sancti Discipuli, iuuate nos apud Deum per mysterium resurrectionis Christi: rogamus vos intercedite pro nobis, per illam etiam excellentem gratiam & dona quæ in illo itinere & domo accepistis; maiori enim estis nunc potentia, gratia, merito apud Dominum, maiori in proximos beneuolentia & charitate. Ardeat obsecro cor nostrum in meditatione & orationibus nostris: ibi accipiamus interpretationes scripturarum, & lumen fidei sincerum & copiosum. Consummentur hæc omnia per sacram cõmunionem, & sacramentorum aliorum participationem & fructum, ad maiorem Dei omnipotentis gloriam. Amen.

EODEM DIE APPARET
DISCIPVLIS ABSENTE THOMA.

LVC. XXIIII. IOAN. XX.

In cxvi. imaginem adnotatiuncula. *cxvi. 142.*

A. *De rebus gestis eo die colloquebãtur Discipuli, erigebantur animo propter verba Petri & duorum Discipulorum, mulieres nõ negligebãtur; maior tamen desiderabatur confirmatio.*
B. *Cum serum esset diei, & fores clausæ, stat Iesus in medio eorum, & dicit; Pax vobis.*
A. *Conturbantur, existimant se spiritum videre.*
B. *Confirmat eos IESVS, ostendit manus & pedes, postulat numquid habeant quod manducetur.*
C. *Apponunt illi partem piscis assi & fauum mellis.*
B. *Edit IESVS, eis reliquias impertit.*
D. *Ianuæ domus intelligantur clausæ, vt credatur vsus doto subtilitatis.*
E. *Dicit eis iterum; Pax vobis; sicut me misit Pater, & ego mitto vos: deinde aperit sensum scripturarum, & instituit sacramentum Pœnitentiæ, insufflans in Apostolos, & dicens; Quorum remiseritis peccata etc.*

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. XXIIII. IOAN. XX.

Cùm ergo serò esset die illo vna sabbatorũ, & fores essent [d] clausæ vbi erant Discipuli [a] cõgregati propter metum Iudæorum;

Dum autem hæc loquuntur,

venit IESVS,

LVC. XXIIII.	IOAN. XX.
ſtetit [b] IESVS in medio eorum,	*& ſtetit in mediò,*
& dixit eis;	*& dixit eis;*
Pax vobis:	*Pax [b] vobis.*
ego ſum, nolite timere. Conturbati [a] verò & conterriti exiſtimabant ſe ſpiritum videre. Et [b] dixit eis; Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra? [b] Videte manus meas & pedes, quia ego ipſe ſum. Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.	
Et cum hoc dixiſſet,	*Et cum hoc dixiſſet,*
oſtendit eis manus & pedes.	*oſtendit eis manus & latus. Gauiſi ſunt ergo diſcipuli viſo Domino.*
Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit; Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi [c] obtulerunt ei partem piſcis aſsi, & fauum mellis. Et [b] cum manducaſſet coram eis, ſumens reliquias dedit eis.	
Et [c] dixit ad eos; Hæc ſunt verba quæ loquutus ſum ad vos cũ adhuc eſſem vobiſcum, quoniã neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & prophetis, & pſalmis de me.	*Dixit ergo eis iterum; [c] Pax vobis. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.*
[c] Tunc aperuit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas, & dixit eis; Quoniã ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die; & predicari in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hieroſolyma. Vos autem eſtis teſtes horũ, & ego mittam promiſſum Patris mei in vos.	*Hæc cum dixiſſet, inſufflauit, & dixit eis; Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt.*

ADNO-

ADNOTATIO.

A. *DIscesserat Thomas; reliqui de gestis eius diei colloquebantur. Erigebat omnium quidem animos Petri, Ioannis etiam authoritas; monebat prædicatio duorum discipulorum, non negligebantur iam verba mulierum, & tamen maior rei confirmatio desiderabatur: erāt clausæ ianuæ propter metum Iudæorum.*

B. Aduenerat iam eius diei vespera, cum ecce tibi stat IESVS in eorum omnium medio, ingressus ianuis clausis, dote videlicet vsus subtilitatis.

A. Primo conspectu conturbantur & conterrentur, varijsq; cogitationibus multorum corda occupantur: alij spiritum se videre autumant, alij alia, & tamen gaudent omnes viso Domino. Erant in plerisq; mixta gaudium, timor, fidei nonnulla imbecillitas, cogitationum tumultus.

B. Confirmat tamen suauissima salutatione IESVS omnium corda; Pax, inquit, vobis. Ego sum, nolite timere. Vtinam hæc sex verba in cordibus nostris loquaris Bone & Sancte IESV, & depulsis aduersarijs omnibus pacem tuam nobis concilies, & inseras tui veram & dulcem cognitionem, confirmes corda sancto tuo timore, vt nihil imperfectè timeamus. Sciebat porro Christus maiori aliquos egere argumento, nec illa verba ad cor eorum omnino penetrasse: subdit igitur; Cur turbati estis? Cur locum datis ascendentibus in corda vestra cogitationibus? quæ erat blanda quædam increpatio: addit tamen singularem increpationi binignitatem, vt omnes abigat animi titubationes; Videte, inquit, manus meas & pedes, & agnoscite quia ego ipse sum: palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Visus intelligi solet quæuis corporis sensatio, adhibito præsertim iudicio & certitudine. Tetigerunt aliqui, quos ad id interius ipse vocabat, Corpus IESV, agnouerunt spiritum non esse, sed verè corpus humanum, quale spiritus habere non possunt (assumunt autem simile vero, cum non sit vera & viua caro, nec vera ossa habeāt;) astruebat enim Christus illi tactui & contrectationi vim veritatis. Fuerunt autem hæc argumenta resurrectionis Christi, non quæ rem demōstrarent, sed quæ inducerent certitudinem, si quis attenderet beneuolè: & ea quidem planè dubitationem qua laborabant à cordibus imbecilliū discipulorum abegerunt. Sat videri poterant esse confirmati discipulorum animi: verùm quia contingebat (quod ferè solet) vt præ nimio gaudio ea etiam incerta viderentur quæ cernebantur, & vix crederetur quod erat indubitatum; huic etiam incertæ certitudini voluit mederi benignus IESVS, postulat si quid esculenti habeant.

C. Offerunt illi partem piscis assi & mellis fauum; comedit, dat eis reliquias.

B. Verus quidem fuit hic cibus, vera manducatio, sed mysticam habuit significationem; Christus enim vt piscis in aqua tribulationum mundi versatus est, captus à Iudæis, & quasi assatus in cruce exaruit; sed hæc in humanitate passus est, qui cera humanitatis, & melle diuinitatis constabat.

D. Clausæ ianuæ omnes: vt intelligatur IESVS dono subtilitatis vsus, cum intrauit ad discipulos.

E. Depulsis ab omnium animis cogitationum tumultibus, magna exorta tranquillitate, confirmat Christus rursum in omnium cordibus pacē, dicens denuò; Pax vobis. Conuertit verò se ad Apostolos; hos docet, his aperit mentis sensum internum, vt intelligerent scripturas. Deinde; Sicut, inquit, misit me Pater, ego mitto vos: quibus verbis ordinauit (vt tradit Cyrillus) orbis Doctores, & diuinorum mysteriorum ministros, & vniuersum terrarum orbem illuminare iussit. In illos præterea insufflans Spiritum quidem oris sui diuini, simul interiùs Spiritus sancti charisma & gratiam inserens; Accipite (inquit) Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; quorum retinueritis, retenta sunt. Quo insigni facto, & verbis tam perspicuis potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus cōmunicatam vniuersus Patrum consensus semper intellexit. Con. Tr. sess. 14. cap. 1.

MEDITATIO.

PEruеniunt ad Apostolorum & Discipulorum congregationem duo Discipuli gaudentes, aliam rerum faciem vident quàm cum discesserāt, iam nunc discipulorum multitudo credit; dicunt verò, præter Thomam & aliquos; Surrexit Dominus verè, & apparuit

ruit Simoni. Quid est apparuit Simoni? Per prædicationē Simonis credimus resurrexisse, & verè resurrexisse Dominum. Incipit compleri verbum Christi, quòd Ecclesiam esset confirmatura fides Petri & prædicatio, Petrus ipse: prima Apostolicæ sedis auctoritas incipit fieri illustris. Thomas tamen ne Petro quidem credit; quæ fidei retardatio fidei confirmationem parturiebat in mysterio. Ex alijs aliqui nè Petro quidem, nec duobus narrantibus credebant: non erant omnibus clara omnia. Apostoli credunt præter Thomam omnes; ex Discipulis plerique credunt, reliqui inter fidem Petri & duorum discipulorū titubant: discutiuntur autem nubila, abiguntur titubationes Christi glorioso aduentu. En adest IESVS. Sed quando? serò, vltima diei parte, sole occidente: occidebat enim creatus sol, vt increatus oriretur, & lux cælestis in cordibus Discipulorum, & per illos in nostris. Nō præterierat prima Sabbatorum, hoc est dies dominicus (vt eodem die quo Deus mundum creauit nō solùm resurgeret Christus, sed fidem suæ resurrectionis confirmaret) occluseratis ô boni fores domus, quas poterat vis humana aperire, fortiùs tamē cordis vestri portas, quas solus Christus potuit aperire: sed vos timebatis Iudæos, vestras titubationes fidei & infirmitates non metuebatis. Attamen eratis in vnum congregati, quod erat signum fidei spei & charitatis, quas virtutes in Christum & in vobis debiliter quidē, & quasi in arctū redactas habebatis. Erat autem vobiscum magnum illud præsidium, virgo Dei Mater Maria. Ita eratis adhuc aliqui vbi venit ad vos IESVS clausis ianuis, nec voluit pulsare, ne turbaremini; qui pulsabat alioqui ad corda vestra continenter, & suo aduentu erat illa adaperiurus. Permouit vos aduentus IESV, non enim tantūmodo exteriùs ad vos aduenit salus æterna, sed interiùs etiam, læta & viuida præsentia & operatione: itaque gauisi estis viso Domino: stetit in medio vestrum vtrobique, & interiùs & exteriùs. Tuum est magne IESV stare, quia Deus es infinitè firmus & immutabilis: tuū est in medio stare, quia solus es Dei & hominum mediator. Vtrobique igitur stetisti; & vt Deus, & vt homo medius inter Discipulos, hoc est in medio Ecclesiæ tuæ constitisti: firmitatem inchoasti communicare tuæ sponsæ & constantiam tua præsentia & gubernatione & donis perpetuam. Iam igitur primum è consistentia tua illa diuina, & medio viscerū misericordiæ & redemptionis tuæ dixisti pacem, & attulisti discipulis & Ecclesiæ tuæ. Neque enim solis illis pacem dixisti, sed Ecclesiæ quæ erat, & quæ futura erat omnibus seculis: tua enim vox, tua dictio etiam si creata erat, immensi tamen verbi erat, vim habuit diuinam, & virtutem pacis immensæ. Neque hoc solùm dixisti sancte IESV, sed addidisti; Ego sum. Vim tui nominis æterni exeruisti, & quod Abraham non indicaueras quod primū Moysi indicasti, eius rei immensæ sensum mysticū Ecclesiæ proposuisti; Ego sum, sum ego Dominus, hoc mihi nomē in ęternū. Sublimia dona sunt hæc Domine: sed quare addis; Nolite timere. Significaui quòd semper volo in Ecclesia mea intelligi, liberi arbitrij quod hominibus indidi, vsum liberum me illis relinquere, qua libertate vtātur si velint, meis donis præuenti & adiuti. Attendite mei Discipuli, commoui corda vestra gaudio, & luce præueni ac donis meis: nolite esse timidi, confidite, reijcite vestras tristitias, quibus abducti fuistis ab officio, pauores depellite, qui de mea passione & morte, de mea absentia vos debilitauerant; quod prouidēter quidem permisi & benignè. Addidit hæc Christus, non ad doctrinam Ecclesiæ solùm perpetuam, sed ad emendādum in Discipulis imperfectum vsum donorum quæ acceperant; conturbantur enim & conterrentur, & ascēdunt cogitationes in corda. Verè illud certū est Christe IESV, necessarium esse speciale auxilium diuinitatis præsens, vt iuxta tuam gratiam, & virtutem à te nobis inditam operemur: non dabas Discipulis post dona illa illud auxilium, propterea adhuc turbabantur: sed erat singularis tunc prouidētia quòd non dares, vt illo auxilio & illos, & nos egere perciperemus. Addis igitur suauem increpationem, vehementem tamen, vt qui illis tuā diuinitatem aperis, & ad secreta cordis eorū penetras. Quid estis turbati, & cogitationes ascendunt in corda vestra, & putatis spiritum videre, non me verum hominem? Adeste ô Discipuli præsenti & forti animo, nec plus valeat apud vos præteritorum turbinum importunitas, quàm cælestis quam ego vobis offero tranquillitas & diuina vis: animaduertite nihil esse cur turbemini. Hæc erant in verbis Christi; simul porrigebatur Discipulorum cordibus speciale Dei auxilium, quod faceret dona Dei in illis efficacia. Subijcit verò

Beda. Gloss. 1 Tim. 2 Exo. Luc. 24.

verò interiores animi consolationes & confirmationes per externa signa: sic enim est eius misericordiæ vbertas, vt non solùm Ecclesiam suam, & dilectas sibi animas auxilio illo peculiari prosequatur, sed sensibus etiam spiritus ornet & cōfirmet benignus IESVS. Videte manus meas, inquit, & pedes, externæ oculorum aciei coniungite internam; ita perspicietis quod idem ille ego sum qui fui pro vobis crucifixus. Applicate tactus sensum tū exteriorem tum interiorem & ad vulnera, & ad corpus, & experimētū accipietis vtrinque, me non esse tantùm spiritum, sed carnem simul, & veram carnem, verum corpus me habere, & idem in quo passus sum habere agnoscetis; vnde spiritualis experientia meæ resurrectionis corda vestra penetrabit, & in Ecclesia & pijs hominibus perseuerabit. Neque verò solùm hanc humanitatem quā cernitis, credetis illam esse eandem, & hominem me resurrexisse, sed Deum. Animaduertite hac veritate pasci interiorem vestrum auditum, tactum, & odoratum singulari spiritus mei, & corporis, & cicatricum fragrantia, suauitate, cælesti virtute. Gaudio erant Discipuli è primo Christi conspectu occupati, nunc autem ad tam eximia IESV beneficia & spiritualia dona adeò gaudent, adeò exultāt, vt gaudij vehemētia, quæ à fide profecta erat & eius sensu spirituali, sua exundantia fidem ipsam superet; & facit vt quasi non credant quæ credebant maximè, cordis exhilaratione absorpti, & in admirationem leuati. Ibi verò auget miserationes suas magnus IESVS; ex gustu exteriore excitat spiritualem etiam gustum suæ resurrectionis: quo gustu, quas acceperant consolationes aliorum sensuum perfunderet, nec fineret è lætitia abduci, sed in ipsorū gustu & affectu conquiescere. Priùs comedit ipse, & verè comedit; comedens autem cibauit simul eorum corda gustu spirituali suæ resurrectionis: quem vt confirmaret, dedit illis suas reliquias ad comedendum. Auidè accipiunt Discipuli excellentem cibū, quem in manu habuerat Christus, è quo comederat, qui è manu Christi dabatur. Quis dignè cogitare poterit quanta vis spiritus illi cibo ex illis rebus accederet, quantà suauitas, quanta bonitas? Nam propterea illum cibū petijt & accepit Christus, ex illo comedit, ex illo reliquias dedit de manu sua, vt illam haberet diuinitus efficaciam in animis Discipulorum cibus ille. Comedunt, confirmantur illis dona, augetur spiritualis gustus resurrectionis, & deriuatur in illorum omnes sensationes diuina quædā suauitas & sancta quies: vnde cælestis accessit sapientia, & excellens illud donum spiritus, quo Deus sensum illis aperuit vt intelligerent scripturas. Propterea subiunxit sapiens IESVS; Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum; quoniam necesse est impleri omnia quę scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me. Agnoscetis ex his meis donis, tum ex eo quod nūc vobis conferam ea omnia de quibus vobis ante meam passionem egi; & intelligetis esse impleta quæ scripta sunt in lege Moysi de me, & in Prophetis ac Psalmis; videbitis ea omnia completa, sentietis in spiritu & gustabitis: hæc prouenient è sapientia mea in vos. Addo aliud spiritus donum, vt non sapientiam solùm in diuinis scripturis & fidei dogmatibus habeatis, sed lucem infundo sensui vestro interno & menti atque intelligentiam, qua scripturas omnes intelligatis, & nihil vobis sit clausum. En ego hoc beneficium diuinum vobis confero, qui *Apoc. 3.* aperio & nemo claudit, claudo & nemo aperit: ego qui solus accipere possum librum de manu sedentis in throno, & aperire vobis & Ecclesiæ meæ septem eius signacula. Hæc excellentissima illa est traditio ac diuina intelligentia scripturarum, quæ perseuerat perpetuò in Ecclesiastica Hierarchia: ab hac excidunt hæretici diabolico fumo abducti in errorum tenebras pestilentes. Multa sunt & magna beneficia quæ contulisti discipulis hactenùs excelse IESV; adiungis tamen maiora: rursum illis pacem confers priori maiorem: nam illa ad confirmationem propriè attinebat dogmatis quod erat de tua resurrectione & mysteriorum intelligētia, hæc priori quasi cumulus additur, & vis acrior illam fidem prædicandi, & omnem veritatem euāgelij tui sacrosancti, & contrarijs potestatibus debellatis pacem hominibus afferendi. Ostendisti verò illam pacem, & quæ accipiebant dona Discipuli eò esse dirigenda, vt alijs pacem afferrent & salutem, per maiorum donorum accessionem. Propterea additur; Dixit ergò iterum IESVS, Pax vobis: quasi per illud, ergò, quò referretur pax significaretur: explicasti enim hæc maior pax quorsum attineret magne IESV, ad missionem *Ioan.20.* scilicet tuam à Patre Apostolis & Ecclesiæ communicandam. Non enim sat tuæ bonitati

tati fuit & misericordiæ si naturam humanam ad vnionem diuini verbi exaltares per incarnationem tuam, & nos faceres filios Dei, fratres tuos per tuæ gratiæ & virtutis diuinæ operationem; sed excellentem nunc facis donorum tuorum accessionem. Communicas hominibus tuam à Patre missionem & quasi extendis; sicut, inquis, misit me Pater, & ego mitto vos: illa mea missio in mundum facta est, vt per meam veritatis prædicationem & confirmationem per miracula, labores, passionem & mortem hominibus conficerem salutem sempiternã: sed in hac ipsa missione hoc simul erat; hanc simul accepi potestatem, vt ego vos similiter mitterē; quod nunc facio diuina auctoritate & virtute, vt inter homines & Deum mediator. In me enim reconciliauit Deus sibi mundum; & in vobis per me posuit hoc verbum & ministerium huius reconciliationis: en estis Apostoli mei, legati mei ad mortales. Verum illud intelligite, rationem missionis meæ à Patre vobis esse imitandam. Me vnum misit pater Apostolum, in quo habeatis vestri Apostolatus vnitatem, à quo vno vim diuinam accipiatis atque exerceatis: legationem verò hanc vestram qua pro me fungemini vt certiùs teneatis, vnitatem vobis vnius Pastoris & mei Vicarij relinquam à vobis ad cælum ascendens, vt similitudinem meæ & vestræ missionis agnoscatis: in mea enim missione agnoscitis vnitatem & virtutem Patris mei; in eo quem vobis præficiam meam vnitatem, & vim, & rationem totius meæ gubernationis in Ecclesia mea: ita perfecta fiet vestra missio in me. Neq; hoc tãtummodo donũ accipietis à me, sed potestatē etiam dimittendi & retinendi peccata hominibus per meum sacramentum: cuius maiestatem facultatis vt percipiatis, en inspiro ex meo afflatu in vos diuinitatis spiritum, gratiam vtramque, & illam quæ faciat vos mihi magis acceptos, & eam in qua illa est facultas cælestis, vt ipsam & teneatis, & exercere possitis. Deus remittit peccata hominibus, vel non remittit sed punit: huius auctoritatis ministerium habetote ex me & in me, quod ego sum cum Patre meo probaturus: atque vobis absoluentibus hominum peccata, Trinitas nostra soluet; vbi non soluetis, nos similiter retinebimus. O rerum diuinarum sublimia mysteria. Tot ergo ac tantis beneficijs, tantæ gloriæ splendore ornatam magne IESV tuam resurrectionem Ecclesiæ tuæ manifestasti: videt, agnoscit, confitetur sancta tua Sponsa; gratias agit tibi immortales. Permanant illa dona ad me item, etiam si ingenti sum indignitate: abige tu meam indignitatem benigne IESV, fragilitatem protege & robora, & fac vt vis tot beneficiorũ in me influat, ad gloriam tui nominis sempiternam.

Amen.

(.·.)

2. Cor. 5.

Ad Heb. 3.

DOMINI-

DOMINICA PRIMA POST PASCHA.

Apparet discipulis & Thomæ. 143
Ioan. xx. cxvij



A. *Thomas domum reuersus, Apostolis narrantibus apparuisse IESVM, non credit.*

B. *Post octo dies venit IESVS similiter atque antea, & dicit Thomæ; Infer digitum in manus meas, & manum in latus: et noli esse incredulus, &c.*

C. *Infert Thomas; respondet; Dominus meus, & Deus meus.*

B. *Dicit ei IESVS; Quia vidisti me, credidisti; Beati qui non viderunt, & crediderunt.*

DOMINICA PRIMA POST PASCHA.

Apparet IESVS diſcipulis & Thomæ.

IOAN. XX.

In cxvij. imaginem adnotatiuncula. cxvij.

143.

A. *Thomas domum reuerſus, Apoſtolis narrantibus apparuiſſe IESVM non credit.*

B. *Poſt octo dies venit IESVS ſimiliter atque anteà, & dicit Thomæ; Infer digitum in manus meas, & manum in latus: & noli eſſe incredulus &c.*

C. *Infert Thomas: reſpondet; Dominus meus, & Deus meus.*

B. *Dicit ei IESVS: Quia vidiſti me, credidiſti; beati qui non viderunt, & crediderunt.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. XX.

THOMAS [a] autem vnus de duodecim qui dicitur Didymus, nõ erat cum eis quando venit IESVS. Dixerunt ergo ei alij diſcipuli; Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis; Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Et poſt dies [b] octo iterum erant diſcipuli eius intùs, & Thomas cũ eis. Venit IESVS ianuis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit eis; Pax vobis. Deinde dicit Thomæ; [b] Infer digitum tuũ huc, & vide manus meas; & affer manum tuam, & mitte in latus meum; & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Reſpondit Thomas, & dixit ei; [c] Dominus meus, & Deus meus. Dicit ei IESVS; Quia vidiſti me Thoma [b] credidiſti: beati qui non viderunt & crediderunt. Multa quidem & alia ſigna fecit IESVS in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc. Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis quia IESVS eſt filius Dei, & vt credentes vitam habeatis in nomine eius.

ADNOTATIO.

A. *ABſente Thoma apparuerat Diſcipulis IESVS: at vbi is redijt, narrant ei Diſcipuli ad ſe veniſſe Dominum, paulo poſtquã ipſe domo eſſet egreſſus; exponunt quæ dixerat, quæue geſſerat: ſed qui antea fuerat incredulus, ne tunc quidem credit vel Petri, vel omnium Diſcipulorum prædicationi. Qua incredulitatis permiſſione in Apoſtolo prouidit nobis Deus ſapientiſſimè magnum fidei præſidium & firmitatem. Neque verò ſimpliciter non credit Thomas; ſed obfirmat in eo præterea animum; Niſi videro, inquit, in manibus eius fixuram clauorũ, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Cur non credis Thoma? Quia cor meum ignominia paſsionis Chriſti & mortis adhuc occupatum erat, & meæ imbecillitati permittebat me Chriſtus, non ſolum propter meam culpam, ſed propter Eccleſiæ etiam vtilitatem.*

B. Non videtur longiùs abijſſe Thomas, rediјt propediem, & ad octauum vſque diem cum Apoſtolis & Diſcipulis verſatus eſt; verum ſuam incredu-

credulitatem retinens: Apostoli verò constanter fidem resurrectionis tenebant. Quamobrem vt Thomæ mederetur imbecillitati benignus IESVS & nostræ, die octaua similiter atque antea clausis ianuis, venit ad cœnaculum vbi erant congregati discipuli; perseuerabat enim adhuc Iudæorum metus, quærebantur adhuc latebræ: salutat omnes, Pax, inquit, vobis. Quæ salutatio aliorum Apostolorum fidem exhilarauit dulcissimè, Thomam vehementer perturbauit primùm, deinde incœpit blandè erigere; in quem præterea aspiciens Christus; Quæ est ista, inquit, tui animi obfirmatio Thoma? Cur tam multis testibus meæ resurrectionis nō credidisti? Obstupebat ad verba Iesu Thomas, spectabat verò ad sanitatem, exuberat tunc Christi benignitas; Infer, inquit, digitum tuum hùc, & vide manus meas, affer manum tuam & mitte in latus meum, & noli esse incredulus sed fidelis. Erant Christi vulnera aperta, & sunt, ad passionis fidem confirmandam, & resurrectionis gloriam illustrandam.

C. Obedit dicto Thomas, infert digitum in locum clauorum, manum in latus inserit, tangit Christi vulnera, certò cognoscit vera esse vulnera viui & veri hominis IESV, liberatur eius animus omni ambiguitate: videt planè non solùm ea quæ tractabat non esse spiritum, sed leuatur ad summum fidei sensum; sentit enim attactum intimum diuinitatis Christi; profitetur Dominum & Deum IESVM. Qua in re enituit Christi clemencia singularis, vt qui fuerat infirmus & tardus ad credendum, is acciperet insignem animi cōfirmationem & lucem. Complet mysterium Christus quapropter titubare Apostolum permiserat, & rerum experiencia imbecillitatem eius fidei sanauerat. Aug. Greg. Thom.

B. Quia, inquit, vidisti me Thoma credidisti: hæc fuit mea in te benignitas extraordinaria, non tuum meritum, non tua laus, non tu propter hanc fidem beatus; Beati potiùs qui non viderūt, & crediderunt: quasi interdiceret ne quis signa requireret, vel miracula ad credēdum exigeret. Loquitur verò de nobis vt de præteritis: tanquā is qui quod erat futurū iam nouerat in sua æternitate & sapientia.

MEDITATIO.

ITa est planè Domine IESV sancte & sapiens; cuius vis misereris, & quem vis induras: quem vis auxilio singulari gratiæ tuæ præuenis in benedictionibus dulcedinis, quē
Rom 9. non vis non præuenis: quis autem est qui tibi
Isa. 20. dicere possit, cur ita facis? Tu enim es Deus, nos tua creatura; tu fictor, nos fictilia tua vasa, & ex nobis nihil, ne terra quidem. Laudamus te Domine in æternitatem tuam; iustus enim es in omnibus vijs tuis, & sanctus in
Psa. 144 omnibus operibus tuis. Sed væ tamen illis pessimum quibus tua illa auxilia subtrahis ad eorū condēnationem: væ etiā ijs in quibus ad misericordiam destitutionem illam confers; sed his præsens væ & temporarium; conuertis enim hoc tu in bonum, quæ tua excellens est misericordia. Illud verò longè à nobis depelle IESV bone; hoc si de tua sapientia aliquādo permittas, verte in bonum obsecro tua benignitate: quod in Petro fecisti ex negatione, in Thoma è nimium curiosa incredulitate. Sed ex te Beate Thoma, peto per tuam illam singularem gratiam, exponas mihi tuæ huius dubitationis mysterium: nam video alios itē dubitasse, non solùm mulieres, sed Apostolos & Discipulos. Fui ego ferè singulari quadam imbecillitate & animi ambiguitate, quam à natura acceperam: fouebam verò quòd sciebam dici esse leuem corde qui citò credit; Eccl.
addebam meas imperfectiones & culpas: iuuabat me subinde bonus IESVS, sed recurrebat vis naturalis illius tentationis voluntariæ, & infirmitatis. Itaque fere fui Didymus, idest amphibolus, & quasi geminus. Nec sentiebam in meo nomine esse abyssum simul & perfectionem: gratiam scilicet vocationis Apostolicæ, & alia Dei dona. Hæc quidē habebam, non mouebar illis: itaque nonnunquam fluctuabam; vt quando ex timore potiùs dixi; Eamus & nos, & moriamur cum illo: & rursum vbi interpellaui IESVM; Nescimus quo vadis, & quomodo possumus viā scire? & nunc potissimum vbi præfractior fui; Nisi videro in manibus eius fixurā clauorū, & mittam digitum meum in locum clauorū, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Nam in omnium fuga dum caperetur Christus non fui ego vltimus: inde conceptam magnam animi mei perturbationem vehementer auxit eius passio, crux, mors, sepultura: præsertim quum ad naturæ meæ, & voluntatis imperfectionem, & ad præcedētes ambiguitates illa adderentur. Totus igitur mihi displicebam, totus languebam amaritudine, Ioan. 11. Ioan. 14. Ioan. 20.

dine, totus eram dolore oppletus; nec locum habere poterant apud me quæ de eius resurrectione narrabantur: inde dixi, nisi videro, nisi mittam digitum, nisi mittam manum: excludebãt enim alia omnia meæ passiones. In his tamen omnibus lugebam mortẽ Domini mei, discruciabatur cor meum, ardebam desiderio boni IESV, amabam vitæ authorem & fontem IESVM: eram miserabilis, & supra quam dici potest afflictus. In his quum essent aliqua bona, erant tamen simul multa mala: hæc angebãt me acerbiùs, quam illis vtebar diligentiùs. Sed quæ est eius benignitas & miseratio infinita, respexit bonus IESVS meam afflictionem, & fecit vt meæ illæ incredulitates in vtilitatem non meam solùm, & fidei perfectionem conuerterentur, sed etiam Ecclesiæ suæ; vt qui quasi extinctis meis titubationibus, omnes omnium sæculorum titubationes extingueret. Atque adeò ornauerat iam me absentem Dominus, & incogitantem simul cum alijs Apostolis excellenti illa virtute missionis, facultate item illa cælesti remittendi peccata & retinendi: eram enim etiam absens de sacro illo collegio, cum illi sua dona conferebat immensus IESVS. Permouerant me voces & testimonia discipulorum; vidimus Dominum, ostendit nobis & manus & latus, conspeximus comedentem, comedimus etiam nos ex eius reliquijs; dixit se Apostolos mittere, quemadmodum ipse missus à Patre fuerat, insufflauit in nos oris sui Spiritum, & dedit potestatem dimittendi & retinendi peccata; credimus Thoma, hæc etiam dona tibi esse collata. Erant hæ mentis meæ vehementes præparationes; trahebat me Pater Christi, trahebat Christus ipse, sed ego tamen repugnabam; vsqueadeò verum est liberum arbitriũ in homine perseuerare, id quod ne Deus quidem vult vincere nisi illud velit. Est magna arbitrij liberi potentia, vel abusus potentiæ, vt Deo repugnare possit iubenti, monenti, trahenti: viciſſim autem singularis illius facultas, vt possit gratiam Dei recipere, & illi operanti cooperari; quod longè est faciliùs quàm auxilium Dei repudiare: hoc enim facit homo sine gratia, sine Deo ambulans vias difficiles; illud præuentus auxilio cælesti, adiutus gratia, adiutus Deo. Illis igitur mentis meæ angoribus & miserijs permisit me conflictari acriùs sapiens IESVS ad octo dies, quæ omnia ad animi mei præparationẽ maiorem conferebantur, & resipiscentiam solidiorem. Iam erat octauus dies; eramus intus omnes: en tibi, venit IESVS ianuis clausis, *Ioan. 20.* stat in medio, dicit; Pax vobis. O adorandam vbertatem misericordiæ Dei nostri IESV! Omnem celebritatem superioris apparitionis ad hanc rursum applicat; & tamen illa propter omnes præter te Thoma fieri videbatur, hæc propter solum te, non propter omnes. Et tamen fiebant & illa propter me, & hæc propter omnes; vtraque enim propter Ecclesiam vniuersam omnibus futuram seculis. Obtulit vt auribus meis, ita cordi pacẽ & gaudium bonus IESVS, alijs auxit; incepi sentire vim in me diuinam, cæperunt diffluere meæ titubationes, & dissipari vt à facie ignis cera: *Ps. 57.* illa omnia sensi in me beneficia, quæ ante octo dies similibus signis senserant omnes. Excellenti me præuẽnit gratia benignus IESVS, & præparauit ad contractum vulnerum suorum, & diuinitatis professionem. Præparauit quidẽ me illis donis, sed peruasit acris illa actio Christi cor meum, vbi audiui soli mihi ab ipso dici, & quidem cum vi quadam exprobrationis; Infer digitum tuum hùc, & vide manus meas, & affer manum tuam & mitte in latus meum; & noli esse incredulus, sed fidelis. Spicula fuerunt hæc à Christo in altum cordis mei iniecta; quæ me vehementer corripuerunt atque humiliarunt, simul propulerunt ex me omnem mentis tarditatem atque incredulitatem; vnde diuina in me virtus illa veritatis & fidei effulsit, & confidentiæ spiritualis robur & exultatio. Inde eructauit cor meum è vestigio *Ps. 44.* verbum illud bonum; Dominus meus, & Deus meus, & perfectam Christi resurrectionis fidem professione humanitatis & diuinitatis eius confirmatam ostendi. Nam vbi intuli digitum in locum clauorum, vbi manus misi in latus; non tetigi solùm, sed vidi, hoc est omnibus sensibus internis perspexi carnis Christi veritatem, & veram ipsam resurrectionem; vnde leuatus sum in spiritualẽ sensum, & splendorem quendam cælestem diuinitatis. Itaq; signaui quod esset IESVS verus Dominus meus, & Deus meus & omnium; ijs enim verbis veritatem expressi humanitatis Christi, & dominij diuinitatis significaui: quod addidi, meus, id attinebat ad sensum meæ consolationis internæ, & assensus fidei firmitatem. Neque tamen Dominum & Deum potui profiteri, quin omnium

intelligerem. Stabant ad magnalia hæc Christi admiratione & stupore erecti omnes, laudabant impensiùs Christum, confirmabant suam fidem & spiritus consolationem. At verò Christus, qui voluerat intelligi, & attinere meam incredulitatem, & eius in me beneficia non ad me solùm, sed ad omnes, hæc sua responsione explicat; Quia vidisti me Thoma credidisti; beati qui non viderunt & crediderunt. Excellentissima fuit hæc Christi IESV doctrina ad fidem Ecclesiæ stabiliendam. Nam quum antea ad credendam eius resurrectionem ferè signa sensilia intercessissent; Angelorum apparitiones & verba, vacuitas sepulchri, linteamina, sudarium, Christi apparitiones, vulnerum contrectationes, comestio: eò videri poterat fidei substantia contrahi, vt nisi ex rerum experientijs credere nullus deberet: quod voluit IESVS è mentibus fidelium esse extirpatum, & docere fidem nec esse ab apparentibus accipiendam, nec ex apparentibus constare; sed esse ipsam non apparentium argumentum, & rerũ sperandarum hypostasin siuè substantiam: quod si contingant sensilia signa, illa tamen non esse fundamenta fidei, sed Dei internam reuelationem & lumen: dari signa ad expediendam reuelationem, propter hominum infirmitatem; qua sedata ad interiora recurrere debet fides; quæ scilicet meritum non amittit nisi signa dumtaxat sint causa credendi. Itaq; per meam imperfectionem voluit sapiens IESVS omnem fidei titubationem & impuritatem esse à cordibus fidelium depulsam: quare necessitatem suam è Dei prouidentia habuit mea erratio & tarditas, per quã mortalibus tam excellens doctrina prouênit. Habui quidem fidei meæ meritum & beatitudinem; manuduxerunt me tamen illi Christi conspectus, illi contactus, & quasi applicuerunt fidei, quæ ex dono Dei non sine illis, sed non propter illa in animo extitit & roborata est. At verò maior erit beatitudo, maius meritum eorum fidei qui non petent signa ad credendum, & credẽt etiam si nihil viderint, & puram fidei substantiam imbibent & retinebunt. Gratias tibi habeo & ago ingentes sancte Apostole, pro dono huius doctrinæ singulari. Verum audi obsecro te benigne Thoma: credimus quidem nos in Christum, in eius omnia mysteria & dogmata, etiam si nihil coram viderimus; & tamen te fide non superamus quam tunc habuisti. In ratione credendi certè me superastis, non in donis quæ prætereà accepit tunc mea fides à Christo. At voluerunt videre quæ tu antiqui Patres; & tamen illi non repræhenduntur, tu repræhensus fuisti. Illi ex abundantia fidei videre quæ credebant expetierunt, ego per illa credidi. Verùm vos dixerat Christus beatos, quòd ea videretis quæ non viderunt illi. Non laudauit nos tunc IESVS quòd videre vellemus quæ ille nobis inspirabat diuinitùs per fidem, sed beneficium suum singulare in nobis commendauit, vt ea quæ credebamus, aliqua ex parte videremus, ipsum in carne salutem mortaliũ operantem. Vnum si te orem beate Didyme taceo. Scis tu quæ sit animorum nostrorum imperfectio, quod malum; pendemus à consolationibus vel experimentis internis: scis simul in illis non esse sitam perfectionem orationis vel spiritualiũ exercitiorum: age apud Deum hanc causam pro nobis Patrone singularis, vt consolationes spiritus à Deo & accipiamus affluenter, & illis industriè, & deuotè, & fructuosè vtamur ad maiorem Dei omnipotentis gloriam.

Amen.

(·.)

Heb. 11.

APPARET CHRISTVS SEPTEM DISCIPVLIS AD MARE TYBERIADIS.

Ioan. xxi. 144 xcviij



A. *Non multo post venerunt omnes Hierosolymis in Galilæam; erant ad mare Galilææ; alij alijs locis, Petrus, & Filij Zebedæi Bethsaidæ.*
B. *Ostendit Petrus velle se piscatum ire, offerunt se illi comites sex.*
C. *Piscantur tota nocte, nihil capiunt.*
D. *Stat IESVS mane in littore; rogat nunquid pulmenti habeant; hoc est aliquid piscium pro obsonio.*
E. *Respondent simpliciter, vt emptori vulgari; Non.*
D. *Subiungit IESVS; Mitte in dexteram nauigij rete, & inuenietis.*
E. *Mittunt, concludunt piscium ingentem copiam; quod cum sentirent.*
F. *Agnoscit IESVM Ioannes, & dixit Petro; Dominus est.*
G. *Quod Petrus audiens, succingit se tunica, & mari venit ad IESVM.*
H. *Panis & Piscis, quæ parauerat Christus in littore.*

APPARET CHRISTVS SEPTEM DISCIPVLIS AD MARE TIBERIADIS.

IOAN. XXI.

In cxviij. imaginem adnotatiuncula. cxviij.

144.

A. *Non multò poſt venerunt omnes Hieroſolymis in Galilæam, erant ad mare Galilææ alij alijs locis, Petrus & filij Zebedæi Bethſaidæ.*

B. *Oſtendit Petrus velle ſe piſcatum ire, offerunt ſe illi comites ſex.*

C. *Piſcantur tota nocte, nihil capiunt.*

D. *Stat IESVS manè in littore, rogat num quid pulmenti habeant, hoc eſt aliquid piſcium pro obſonio.*

E. *Reſpondent ſimpliciter, vt emptori vulgari; Non.*

D. *Subdit IESVS; Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis.*

E. *Mittunt, concludunt piſcium ingentem copiã; quod cum ſentirent.*

F. *Agnoſcit IESVM Ioannes, & dicit Petro; Dominus eſt.*

G. *Quod Petrus audiens ſuccingit ſe tunica, & mari venit ad IESVM.*

H. *Panis & piſcis, quæ parauerat Chriſtus in littore.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. XXI.

POſtea [a] manifeſtauit ſe iterum IESVS ad mare Tiberiadis. Manifeſtauit autem ſic: Erant ſimul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanaël qui erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex Diſcipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus; [b] Vado piſcari. Dicunt ei; Venimus & nos tecum. Et exierunt & aſcenderunt in nauim; & illa [c] nocte nihil prendiderunt. Manè autem iam facto ſtetit IESVS in littore, non tamen cognouerunt Diſcipuli quia IESVS eſt. Dicit ergo eis IESVS; [d] Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei; [e] Non. Dicit eis; [d] Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miſerunt ergo, & iam non [e] valebant illud trahere præ multitudine piſcium. Dicit ergo Diſcipulus ille [f] quem diligebat IESVS Petro; Dominus eſt. Simon Petrus [c] cùm audiſſet quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe, (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.

ADNOTATIO.

A. *DIutiùs non ſubſtiterunt Hieroſolymis Apoſtoli & Diſcipuli poſt Chriſti reſurrectionem, nec Maria Mater Virgo cum mulieribus; præſertim cùm in Galilæam vt venirent iuſſiſſet Angelus, vbi IESVM eſſent viſuri: quamobrem in Galilæam omnes diſceſſerunt, ablatis inſignibus cruciatuum & mortis Chriſti, clauis, corona ſpinea, ſindone, ſudario. In Galilæa autem cum verſarentur, ad teloniariam artem quidem periculoſam & ancipitem nõ rediſt Matthæus, ad Piſcatoriam tamen redierunt Petrus, filij Zebedæi, & alij, vt ex honeſto artificio ſibi & ſuis victum pararent. Erant alij alijs in locis; Bethſaidæ verò ad mare Galilææ Petrus, Iacobus & Ioannes filij Zebedæi, Thomas, Nathanaël, & duo alij diſcipuli. Erat ſimul Virgo Maria benedicta Mater; neque enim ab eius cura & obſequio diſcedebat Ioannes. Non conuenerant autem in vrbem celebrem Capharnaum, vt ſolebant, ſed in ſuum vicum: nam certi nondum erant quid eſſent facturi, & priuatam intereà vitam agebant, expectantes quid ipſis*

ipsis Christus mandaret.

B. Ostendit Petrus se velle piscatum ire; obtulerunt sex illi se socios: piscantes totam noctem nihil expiscantur.

C. Absque luce scilicet, & Christi præsenti virtute non fuit, vel Apostolorum, vel Discipulorum, vel illorum qui illis successerunt efficax vnquam hominum piscatio.

D. Mane cùm ad terram accessissent, stetit IESVS in littore; non agnoscunt tamen eum Discipuli: rogat; Pueri, nū habetis aliquid pulmentarij? Pueros communi nomine appellat, vt valentes ac robustos operarios: petit verò siquid habeant piscium ad obsonium.

E. Respondent simpliciter; Non, vt emptori populari, nihil de Christo suspicantes.

D. Subdit IESVS; Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Mittunt numine iam attacti, concludūt magnorum piscium ingentem multitudinem.

E. Quod cum sentirent, & rete non possent extrahere præ multitudine piscium & magnitudine, tunc tandem agnoscit IESVM dilectus Discipulus Ioannes; (parit enim lucem spiritus Dei dilectio) & dicit Petro, Dominus est. Agnoscit item Petrus IESVM, agnoscunt omnes. Amabat quidem fortiùs IESVM Petrus, teneriùs Ioannes.

G. Non patitur moras Petri feruor vt ad Christum veniat in cymba; erat nudus, idest expeditus ad piscandum, solam interulam gerens; curtam breuioribus brachijs accipit ependyten, tunicam videlicet nauticam superiorem, qua etiam nunc nautæ vtuntur, & appellant capotū; qualē inquit Hieron. tulisse in desertū Hilarionem cum sacco & sago rustico. Hac tunica succinxit se Petrus; sciebat enim in vado esse cymbam: ita venit ad IESVM, alij veniunt nauigio; non enim longiùs à terra aberant quàm ducentis cubitis plùs minùs. Trahunt verò rete, non extrahunt. Hiero. in vita Hilarionis.

H. Piscis prunis impositus, & panis.

MEDITATIO.

INtelligo Domine IESV, de tua gratia; celebrasti piscationem diuinis mysterijs, sed animarum, sed hominum: horum designasti piscatores Apostolos tuos & Discipulos, & eorum Successores. Neque mysterio caruit quòd ad Apostolatum qui piscatoriam exercebant bona ex parte assumpsisti; vt artem, & suum laborem piscandi in spiritualem industriam, & exercitium faciliùs conuerterent ex piscationis analogia. Docuisti pisces nos esse, mundum mare, Ecclesiam nauem: nam quū in mundo viuamus, & hîc sit mare; nos necessario pisces sumus. Quid enim huic seculo similiùs quàm mare? Est quidem mare elementum, sed impurum, salsum, mala quidem salsitudine & amara; exsuxit enim Satan & peccatum si quid erat habiturum dulcedinis nostrum mare. In quotidiano est fluxu & refluxu mare ex quodam mutabilitatis dominio: nec sat illi est sic esse instabile etiam quū est quietissimum; quid non patitur turbarum & violentiæ à tempestatibus & ventis, tū ab internis terræ exhalationibus? contra vero eius tanta est infidelitas & incerta tranquillitas, vt insidiosè videatur agere si quando quiescit. Quàm est in tempestatibus immite, quàm barbarum? Nam cum terræ videatur sua littorum verberatione minari continenter, in tempestate quasi suas vires exerit, & veluti armat acies, furit & in se & in terram, quasi illam delere posit amens elementum. Age, hoc non potest; quot homines absorbet tamen? quantas rapit diuitias, quot absorbet insulas? quot vrbes & regiones insana quadā inundatione obruit? Denique si nihil aliud, quàm acerbè vexat nauigantes nausea, vomitu, omni spurcitia? & quos non potest submergere, eos omnibus modis contendit persequi & affligere. Quid igitur in seculo nō mari est simile, quid non est magis quàm simile & magis acerbum? & tamen in hoc mari sumus pisces. Quis nos liberabit à pessimo hoc mari, nisi tu Christe IESV, nisi gratia & virtus tua? Nihil vereamini fratres mei: ego calcaui & superaui omnis maris malitiam, & misi piscatores qui vos è mari eripiant. Sed quid est Domine, quod bis iubes Apostolis tuis piscari? Vbi primò eos vocaui, ostendi vocationis qualitatem & officium, vt eo dirigerent sui animi intentionem, quod est Apostolatus præcipuū munus, homines à malitia mundani maris eripere. Sed admonui ne sinè me piscarentur, ne nocte; sed ex me vt virtutem acciperent & lucem, qua virtute & luce si in omni piscatione niterentur, sagenam impletnros & naues piscibus, quod planè non possunt, qui sine mea vi & luce conantur piscari. Atque adeò

Hier. 16. Eze. 47. Luc. Ioa. 21.

adeò tanta est meæ virtutis efficacia, tantus meæ lucis splendor, vt etiam mali, modo legitimè mittantur, copiosè expiscari soleant. Et tamen qui fuerunt in antiqua lege Patriarchæ, & Prophetæ, & pij homines exiguum fructum retulerunt; quia illa ætate, vel sub lege illa & minor dabatur virtus, & sub vmbra omnia fiebant. Repræsentaui porrò illa piscatione vocari omnes ad fidem & salutem, bonos, malos, saluandos, reprobos: propterea multi capiuntur pisces, sed numerus negligitur, & magnitudo piscium non significatur. Rumpunt rete pisces aliqui, hæretici scilicet & schismatici, vexat multitudo ad subuersionem vsque naues, mali etiam foras mittuntur, vel non intrant rete: varium euentū illic volui significari Ecclesiæ ministeriorū. Hac verò piscatione, certum eorum fructum qui consequuntur æternam salutem repræsentaui: non dixi simpliciter Laxate retia, quasi in incertum, sed mittite in dexteram, ad certam spem & fructum piscationis: hîc nihil patitur rete detrimenti, nihil periclitatur nauis; habetur hic ratio singularis numeri, capiuntur mystico numero pisces, sunt magni: designātur videlicet prædestinati ad gloriam, qui insigniter magni erunt omnes, etiamsi in insigni magnitudine alij alijs gloria minores. Illic non prandetur vel comeditur post expiscationem, hîc inuitantur ad prandium operarij, panem comedunt & piscem, gloriæ æternæ substantiam, & cælestem suauitatem. Ad hoc prandium indicitur vt operarij afferant suæ piscationis pisces, de quibus ipsi suā capiant etiam gloriam & iucunditatem, vidētes illos ad prandium cæleste adhiberi, eâdem fruentes gloria beatos pisces. Hic nō audiunt Ducite in altum; erant enim iam Apostoli in altum leuati cum naui sua, acceperant excellentia illa beneficia, fidem resurrectionis, sensum ad scripturas intelligendas, facultatem missionis euangelicæ & functionis, & dimittendi peccata ac retinendi: propositum illis erat altum mare, vbi piscarentur homines quos conuerterent ac gubernarent, quorum peccata remitterent vel retinerent. Diuinam proposuisti doctrinam per hos piscatores sapiens IESV, & amplitudinem ministeriorum Ecclesiæ & efficaciam: sed huius piscationis reliqua mysteria obsecro IESV Christe bone vt me doceas vt voles. En tibi compendiò: post accepta illa à me dona excellentia Hierosolymis nolui meos Discipulos esse otiosos, nec orationi & contemplationi tantùm deditos esse, sed exire eos volui in Galilæam quasi in mūdum, post acceptam facultatem prædicandi & remittendi peccata, & sua piscatione præseferre desiderium homines piscandi: obiter tamen ostensum est, posse ministros Ecclesiæ honesto artificio vitā sustentare. Cogitabant autem futura spiritualis piscationis mysteria quum piscabantur, quod desiderium & meditationē ego meis dictis & gestis illustraui. Illi tota nocte nihil expiscantur; nam sine meo peculiari præsidio, & concursu, & luce non sunt efficacia præclara etiā mea dona: non laborant tamen in piscatione; neque enim molesta esse debet occupatio pia, etiam si aliquando videatur successu carere. Denique quæ in illis egi, in omnes transtuli: facio opportunè verbi diuini ministris animum, præsertim cum ex mari & exercitio in proximos redeunt vacua piscatione ad terram viuentium, & cælestem meditationem & orationem. Quod vbi me permittente cōtingit, accedo ego ad confinium illius terræ & istius maris, & compello meos piscatores blandè, & allicio ad spem, atque eorū animū erigo; Pueri num aliquid obsonij habetis è vestra piscatione? Vos estis pueruli mei, quos dedit mihi Pater cælestis: igitur vt agnoscant suam imbecillitatem, inuito dulciter, num aliquid estis expiscati quod vestrum animum recreet? Scio ego, nihil; sed interrogo: agite nihil vos pudeat id confiteri. Curo vt ingenuè profiteantur mihi suam infirmitatem; Domine nihil egimus: quòd vbi ex humilitatis sensu dicunt, antequam auxilium postulent, (etiamsi vera humilitas per se semper petat) meum illud desideratum præsidiū ego ipsis offero, & doceo dexteritatem piscandi: ostendo vt ex dextera Patris mei exerceant sua ministeria, futurum vt dextera Domini faciat virtutem, dextera Domini eorum exaltet ministerium, dextera Domini faciat fortitudinem. Patefacio illis me esse illam dexteram, cuius auxilio & virtute piscantur, & capiunt pisces ad meam dexterā, è mea dextera in iudicio euocandos. Porrò illud edoceo, nō esse negligendos pisces in sagenam Ecclesiæ adductos, sed curam præterea adhibendam, & industriam, & operam vt è mari educātur, & in terra vbi Christus est collocentur: instituantur scilicet quemadmodū maris ac mūdi detrimenta, & importunitates, & mala cuitent. Quod faciant, primùm quidem si statum

Ad Heb. 2. *Luc. 11.* *Ps. 117.* *Ephe. 1.* *Mat. 25*

vitæ Christianæ ex spirituali prudentia colligant & stabiliant, dein vt statum quem delegerint moribus & exemplo salutari tueantur & ornent; tunc enim à me ad conuiuiū Sanctorum euocabuntur, vbi & pascentur ipsi diuinitùs, & sui piscatores ex illis pascētur. Heû Domine IESV quàm longè ego absum à perfecta huius piscationis intelligentia spirituali & praxi! quàm imperfectè agnosco hoc seculum mare esse! quam parum sentio maris fluctationes & acerbitates! & propterea præbeo me piscem meis piscatoribus peruersum ac difficilem. Contra verò terram viuentiū, vbi Christus parat nobis prandium nō cogito, terram lætam, suauem, plenam delicijs cælestibus, plenam Deo; nihil hæc meum desiderium alliciunt, nihil mouent: nam si mouerent, si allicerent; reciperē vtique me mea voluntate, è tua gratia benigne Domine, ad tuam doctrinam, ad tua mandata & sancta consilia implenda, quæ ad cælestem illam viuentium terram ducunt, cuius etiam hîc initium quoddam & prægustationem præbent in te. Adiuua me Domine, saluum me fac secundum misericordiam tuam; sana infirmitates meas magnas & malas; vt cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam. Amen. Ps. 31. Ps. 12. Ps. 3.

PRANDET CVM SEPTEM DISCIPVLIS IESVS.

IOAN. XXI.

In cxix. imaginem adnotatiuncula. *cxix.* 145.

A. *Alij Discipuli nauigio veniunt.*
B. *IESVM adorant, è naui etiam qui retinebant nauem & rete.*
C. *Cùm iussisset IESVS afferri ex piscibus captis, extrahunt rete magnorum piscium plenum centum quinquaginta trium, præeunte celeuma Petro.*
D. *Assunt duo pisces præter illum Christi.*
E. *Sedet cum discipulis ad prandium IESVS, panem eis, piscemq́ dispertit.*
F. *Constituit Petrum Pastorem omnium ouium suarum, & Vicarium in terris, quod imago capere non potuit.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. XXI.

ALij autem [a] discipuli nauigio [b] venerunt (non enim longè erāt à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. Vt ergo descenderunt in terram, viderunt [c] prunas positas, & piscem superpositum, & panem. Dicit eis IESVS; [d] Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit [c] rete in terram plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete. Dicit eis IESVS; [e] Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum, tu quis es? scientes quia Dominus est. Et venit IESVS, & [e] accepit panem, & dabat eis, & piscem similiter. Hoc iam tertiò manifestatus est IESVS discipulis suis cum resurrexisset à mortuis.

[f] Quum ergo prandissent, dixit Simoni Petro IESVS; Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei; Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei; Pasce agnos meos. Dicit ei iterum; Simon Ioannis diligis

PRANDET CVM SEPTEM DISCIPVLIS IESVS.

Ioan. xxi.



A. *Alij discipuli nauigio veniunt.*
B. IESVM *adorant; è naui etiam qui retinebant nauem & rete.*
C. *Cum iussisset* IESVS *afferri ex piscibus captis, extrahunt rete magnorum piscium plenum centum quinquaginta trium, præeunte celeuma Petro.*
D. *Assant duos pisces, præter illum Christi.*
E. *Sedet cum discipulis ad prandium* IESVS, *panem eis, piscemq; dispertit.*
F. *Constituit Petrum pastorem omnium ouium suarum, & Vicarium in terris: quod imago capere non potuit.*

IOAN. XXI.

me? Ait illi; Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei iterum; Paſce agnos meos. Dicit ei tertiò; Simon Ioannis amas me? Contriſtatus eſt Petrus quia dixit ei tertiò, amas me? & dixit ei; Domine tu omnia noſti; tu ſcis quia amo te. Dicit ei; Paſce oues meas.

ADNOTATIO.

A. Littori alligant rete, & omnes deſcendunt ad IESVM; vel duo remanent ad nauigium, qui hoc, & rete curent & retineant. Venerat primus ad Chriſtum Petrus, veniunt deinde alij, complentur gaudio; adorant omnes, è naui etiam ſ qui remanſerant.

B. Parauerat Chriſtus prunas & panem, prunis piſcem impoſuerat: hoc vel ſuis manibus fecerat humilis IESVS, vel Angelorum miniſterio, vt ad comedendum Diſcipulos inuitaret: itaque viderunt quidem Chriſti apparatum, iubet tamen ipſe vt ex piſcibus quos ceperant aliquos extrahant & aſſent.

C. Cum iuſsiſſet IESVS vt ex piſcibus quos ceperant Diſcipuli afferrent, Princeps Petrus venit ad nauigium, illum alij ſequuntur; illo præeunte celeuma trahunt in terram rete plenũ centum quinquaginta tribus magnis piſcibus: prouidit autem Chriſtus vt non rumperetur rete tot piſcium pondere & violentia. At verò plena ſunt hæc myſterijs: trahit Petrus rete ſaluandorum prædicatione euangelij; omnia enim miniſteria Eccleſiæ per Petri ſedem gubernantur: horum ſaluandorum numerus eſt centum quinquaginta trium myſticè; qui numerus ex omnibus partibus numeri ſeptemdecim ſimul ſumptis conficitur: vt illi ſignificentur beatitudinem conſequi omni tempore, qui decem mandata ſeruauerint per legem Spiritus vitæ, & ſeptiformem gratiam Spiritus ſancti. Repræſentat alioquin numerus centum quinquaginta trium, obſeruationem perfectam decem mãdatorum in Eccleſia Chriſti per centum, id eſt decẽ decades; & per quinquaginta. Spiritus ſancti miſsionem, & donorum affluentiam; per tria apertam & explicitam ſanctæ Trinitatis cõfeſſionem. Eodem autem numero ſaluatos intelligimus ante Chriſtum per obſeruationem decem mandatorum, & ſeptiformem gratiam Spiritus, quæ ſignificabatur per ſeptem lucernas candelabri in templo Domini, coniuncto ſcilicet legi ſpiritu; lex enim quando nõ adiuuat gratia præuaricatores facit, & eſt tantùm in littera: ita fit vt qui ſaluantur, omnes per illum numerum ſignificentur in vtroque ſtatu, & veteris, & noui teſtamenti. Neque verò vel pondus horum piſcium, vel difficultas faciet vt rete rumpatur, vel aliquis è reti dilabatur; firma enim eſt Dei prædeſtinatio æterna, & ad illam implendã Eccleſiæ efficacia miniſteria, certus eſt numerus prædeſtinatorum. *Aug in Ioan. 21.*

D. Erat appoſitus piſcis quem parauerat IESVS, & panis. Aſſantur duo alij ex captis; inuitat ad prandium omnes IESVS.

E. Aſsident, dat omnibus de manu ſua panẽ, piſcem ſimiliter: nulli verò erat dubium quin eſſet Dominus; propterea nullus illum interrogauit; tu quis es? Impreſſerat initio IESVS eorum cordibus claram & ſuauem ſui cognitionẽ. Voca nos bone & ſancte IESV ad prãdium tuũ, da nobis vitæ æternæ panem & robur, adde piſcem cæleſtium conſolationum.

F. Tum magno verborum pondere & ſpiritus creat Petrum ſuarum ouium Paſtorem, & in Eccleſia ſua Vicarium, quod exprimere non potuit imago.

APPARET CHRISTVS IN MONTE THABOR.

MATTH. XXVIII.

In cxx. imaginem adnotatiuncula. cxx.
146.

A. *Mons Thabor, quò Apostoli, Discipuli, & Sanctæ mulieres conuenerant.*

B. *Videntes IESVM, omnes eum adorauerunt.*

C. *Accedens ipse peculiariter dicit Apostolis; Data est mihi potestas &c. Euntes docete &c. Ego vobiscum sum &c.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XXVIII.

Vndecim autem Discipuli [a] abierũt in Galilæam in montem vbi constituerat illis IESVS. Et videntes eum, [b] adorauerunt; quidam autem dubitauerunt. Et accedens [c] IESVS locutus est eis, dicens; Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra: euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti; docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis. Et ecce ego vobiscũ sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.

ADNOTATIO.

Aug. de consensu Euangel. li. 3. c. 25.

Octaua est hæc Christi manifestatio ex decẽ quas Euangelistæ commemorant; eodem enim resurrectionis die quinquies narratur apparuisse: primùm Mariæ Magdalenæ, secundò in itinere mulieribus, tertiò Petro, quartò euntibus Emmaunta, quintò decem Apostolis, & alijs Discipulis absente Thoma: sexta fuit manifestatio item Hierosolymis post dies octo præsente Thoma, & vulnera Christi attrectante; septima ad mare Tiberiadis quatuor Apostolis & tribus Discipulis: succedit octaua hæc, in monte Galilææ: nona fuit Hierosolymis in die ascensionis recumbentibus vndecim: decima eodem die, non iam in terra, sed in nube, quòd Marcus & Lucas referunt, siue dicas vnam illam fuisse apparitionem continuatam. Dubium tamen non est quin sæpiùs manifestauerit se Christus Apostolis, apparens eis, & loquẽs de regno Dei. Narrat item Paulus visum IESVM plusquã quingentis fratribus, deinde Iacobo Alphæi, scilicet filio, quæ fuerunt manifestationes ante ascensionem, & planè antequam Paulo appareret; quæ fuit nouissima manifestatio. Quo fit, vt quæ quingentis fratribus, illa non fuerit quæ facta est in dormitione B. Virginis Matris, quod quidã dicunt. Octauo igitur loco apparuit Christus in monte Thabor, qui est in Galilæa, naturali quidẽ ornamento celebris, Christi tamen beneficijs longè celeberrimus: ibi enim docuit Apostolos, ibi transfiguratus est, ibi orauit. Hic est mons Galilææ vbi se visum iri prædixit per Angelum IESVS. Venerunt autem vndecim Apostoli ad montem; venerunt cum ipsis & alij Discipuli, & sanctæ mulieres:

Aug. de consensu Euangel. li. 3. c. 25. *Act. 1.* *Luc. vlt.* *Act. 1.* *1. Cor. 15*

A. Est enim consentaneum vt hæc sit manifestatio quam pollicitus est Christus non solùm Apostolis, sed in vniuersum omnibus, etiã mulieribus: erant tamen primarij Apostoli vndecim, quibus peculiariter loquebatur; vnde etiã intelligere possemus, aliquos in multitudine dubio animo fuisse, non tamen ex Apostolis, qui cõfirmato Thoma erant omnes in fide resurrectionis constantes.

B. Adorant omnes Christum.

C. Accedit ad vndecim Christus, illis præcipuè loquitur; Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Quando data est tibi potestas magne IESV? Diuinam potestatem dedit mihi Pater

APPARET CHRISTVS IN MONTE THABOR.

Matth. xxviij. 146 cxx



A. *Mons Thabor, quo Apostoli, discipuli, & sanctæ mulieres conuenerant.*

B. *Videntes IESVM omnes adorauerunt.*

C. *Accedens ipse peculiariter dicit Apostolis; Data est mihi omnis potestas &c. Euntes docete &c. Ego vobiscum sum &c.*

Pater in æternitate, qua ego vna cum Patre semper vtor. Verùm est alia secundùm humanitatē mea summa potestas: hanc tametsi in conceptione mea accepi, ea tamen non sum vsus hactenus, nisi pro ratione meæ œconomiæ, & ministerij quod à Patre accepi. Fuit mea potestas ferè abscondita, nunc verò nihil est ampliùs quod cohibeatur vt anteà: regnabo in cælo & in terra, donec ponam omnes inimicos sub pedibus Patris. Nouissimè mortem destruam, iudicabo orbem terrarum, his dabo gloriam æternam, illis sempiternum supplicium irrogabo. Sed vos eritis, & posteri vestri mei commilitones, ego Imperator & Rex vester. Docete igitur, non Iudæos solùm vt hactenus, sed vniuersas gentes quæ à me audistis credenda, speranda, amanda, agenda; baptizātes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Hæc enim est non solùm magnum Sacramentum, sed diuina etiam doctrina: eo enim & vitā accipit cælestem baptizatus credēs in vnum & trinum Deum, in mortem filij Dei, & resurrectionem. Simul etiam docete omnes seruare atque opere complere quæ ego vobis tradidi. Neque verò timeatis, vel pusillo animo sitis; non enim ego à vobis abero: in Ecclesia, quæ est corpus meum semper ero, in capite eius, idest Petro & eius Successoribus, in sacramentis, virtutibus & donis, ero in mentibus pijs. Sed hæc erit virtutis præsentia: nonnunquam etiam apparebo re ipsa sanctis meis & amicis: verum illa erit perpetua & perfecta presentia mea apud vos vsque ad consummationē seculi; Adero enim vobis semper in Eucharistiæ sacramento & sacrificio.

MEDITATIO.

SVbinde intelligimus fratres, atque adeo semper agnoscimus quæ loquitur, quæ gerit Christus, & quæ docet nobis dici, simul omnibus omnium seculorum hominibus: non enim solis illis concionabatur & miracula edebat, sed omnibus. Vt enim præsentes omnes habuit non solùm in diuinitatis immensitate, sed in sua visione beatifica & sapientia, ita quasi præsentes omnes instituebat. Quapropter in Marco dicit; Quod vobis
Ma.13 dico, omnibus dico. Quibus omnibus? viuentibus omnibus, & futuris omnibus, quos pro presentibus habeo. Hoc etiam loco quum di-
Ma.28 cit IESVS; Ego vobiscum sum vsque ad consummationē seculi, res eadem exprimitur. Vos vnum estis, non distinguo vos à futuris, sed de illis perinde vt de vobis loquor. Vt enim simul pro omnibus veni in mundū, & in cruce mortuus sum, & resurrexi; ita omnia omnibus dixi, pro mea œconomiæ prouidentia, iuxta quod ratio postulat singulorū. Sum vobiscum vsque ad consummationē seculi, quia vos estis vnum cum futuris omnibus, quibus similiter dico atque vobis. Hæc quum ita sint fratres, debemus nos quæ gerit, quæ loquitur Christus quasi præsentes in spiritu meditari, & quoad assequi poterimus contemplari: quæ ratio in oratione & spiritualibus exercitijs diligenter à nobis est obseruāda. Nō enim vt absentia Christi mysteria meditari debemus vel contemplari, quasi alibi fiant, alibi nos illa tractemus; sed cogitatione & animo illic oportet simus vbi res geruntur, vt ex omnibus locorum, personarum, rerum, actionum circumstantijs spiritū concipiamus & deuotionem. Veniamus igitur fratres cū Apostolis, misceamus nos Discipulis & multitudini, vel illum potiùs sacrū comitatum sequamur pro indignitate nostra: & quamuis in multitudine aliqui sint qui plenè non credant, ne illis nos putemus esse anteponendos. Quid enim nos? Quomodo credimus? quàm frigidè, quàm negligenter, quàm sine fructu? Quot grauamur peccatis quibus illi carebant? Sed vnde veniebant illi, & quò; inde, eò veniamus. Venerant illi è Hierosolymis: ibi meditationem renouemus resurrectionis Christi, apertionis sensus vt intelligerent scripturas, missionis Apostolorū, & potestatis remittendi peccata & retinendi. Per Galilæam in montem Thabor iter habebant, eadem nos vestigia sequamur: sed in itinere iuuemur comitatus sancti consortio, & è locis quà iter habebant, eam esse viam consideremus, quà iter habuit toties IESVS, eius Mater, Apostoli; in qua concionatus est Christus, fecit multas & magnas virtutes. Subsistamus ad mare Tiberiadis; ibi contemplemur Petrum & socios piscantes, & nihil *Ioan. 21.*
capientes piscium: videamus Christum in littore, & reliqua eius loci mysteria, totam celebritatem piscationis & prandij. Conspiciamus post prandium IESVM ter sui amorē à Petro exigentem, quæ erant amoris Petri incitamenta & accessiones, quas offerebat Christus, recipiebat per humilitatem Petrus. Subijcie-

Subijciebat verò Petri reſponſionibus interim magnus I E S V S excellentem illam & ſupremam in Eccleſiam ſuam auctoritatē, & iuriſdictionem ſecundùm ſuam ſummam, & Vicarium ſuum in terris Petrum diuino priuilegio conſtituebat & confirmabat; ſimul excellentem illam poteſtatem clauium cæli dabat quam erat illi pollicitus, & vniuerſam planè in Eccleſia poteſtatem, vt cui omnes ſubijcerentur poteſtates & homines, per quā hominibus eſſet diſpenſaturus omnem authoritatem in Eccleſia & iuriſdictionem. O myſterium excelſum! o priuilegium incōparabile! Et tamen ſimul videbimus illi mortē à Chriſto denuntiari, quam eſſet ſubiturus pro illius fide, & accepta ſua poteſtate, quæ maior erat prærogatiua quàm illa Ioannis: ſolidius ſcilicet Petrus amabat, tenerius Ioānes. Poſtea verò audiemus denuntiari, quando via ſit ingredienda in montem Thabor ad Chriſtum, comparabimus animos noſtros ad iter ex ſuperiorum myſteriorum conſideratione, ſuauiſſimè in itinere de his rebus colloquemur, & animum cōparabimus ad ampliſſimum illum Chriſti conſpectum. Aſcēdemus in montem præcedentibus Apoſtolis, ſubſequentibus Diſcipulis & alijs pijs hominibus, mouebit noſtram deuotionem horum omnium deuotio, mouebit & mulierū; non enim aberant illæ: ſinguli paſſus addent nobis ſuam mentis leuationem. Ad planiciē amœnam illam & amplam ſacri montis perueniemus: & ecce nobis dabit ſe conſpicuum I E S V S; quo conſpectu quum viderimus alios omnes vehementi religione permotos, tangemur & nos deuotione. Procumbunt omnes in genua & ad terrā, ad ſummā Chriſti I E S V adorationem profundè corda ſua humiliantes, & Chriſtum ad diuinitatis vſque gloriam exaltantes; ſimiliter nos cum illis pro noſtra deuotione excitati I E S V M adorabimus & magnificabimus, laudes illi in corde noſtro canentes, ex cognitione noſtri nihili & profeſſione. Sanabuntur noſtræ & fidei & aliarum virtutem imperfectiones, vt aliquot illorum ſanatæ ſunt fidei ambiguitates. Quid autem nobis accedat ex adoratione deuota, atque ex mentis noſtræ purgatione aduertamus. Accedet ad nos benignus I E S V S, & noſtro ſpiritui blandius ſeſe inſinuabit, & inſperget menti noſtræ ſuauem, & fortem odorem poteſtatis ſuæ omnipotentis, quam accepit naſcendo à Patre in æternitate; tum excellentis, & architectonicæ, quā recepit merito ſuæ vitæ, paſſionis, & mortis; qua conſtitutus eſt Rex à Patre ſuper Siō mōtem ſanctū eius. *Pſal. 2.* Dabit de ſua benignitate vt ſciamus in illuminatione cordis noſtri, quæ *Ephe.* ſit ſupereminens magnitudo virtutis ſuæ in nos qui credimus, ſecundum operationem potentiæ virtutis eius, quam operatus eſt in ipſo Pater, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus, ſupra omnem principatum, & poteſtatem, & & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur non ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro, & omnia ſub pedibus eius ſubijciēs, & ipſum dans caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus eius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur. Hinc agnoſcemus dona Dei in nos, quæ à Chriſto per Eccleſiam accepimus, doctrinā, baptiſmum, alia ſacramenta, præcepta, & morum Chriſtianorum inſtitutionem. Et hîc quidem primùm venerabimur & obſeruabimus Eccleſiæ Principes, qui Apoſtolis ſuccedunt, & in his Petri ſucceſſorem Romanum Pontificem, & alijs Epiſcopis anteponemus, & ſupremò in terris honore proſequemur & obſequio. Habebimus in ſuo honore Parochos, qui Diſcipulis ſuccedunt: Noſtris verò & Epiſcopis, & Parochis vel Præpoſitis religiosè obediēdi animum ſuſcipiemus ſtudioſè exercendum. Eccleſiæ verò catholicæ & hierarchicæ orthodoxam doctrinam non retinebimus ſolùm & confirmabimus in corde noſtro integrè ac ſyncerè, ſed acri etiam zelo proſequemur aduerſus deſertores Chriſti & Eccleſiæ & hoſtes lutheranos, & alios omnes qui ex alia Lerna ebullierunt, bufones tetros & peſtilentes. Præterea quam ex baptiſmi ſacramento ritè baptizati acceperunt vim diuinā agnoſcemus & gratiā, qua illuminati ſunt, & renati Chriſto ex aqua & Spiritu ſancto; vnde vitæ ſpiritualis principium in nobis agnoſcemus in ſpiritu diuinæ generationis, cui cooperandum ſit in Chriſto. Nā quæ poteſt eſſe maior vis, & dignitas, vel ſuauitas, quā in baptiſmo per Chriſtū inuocatā eſſe, affuiſſe, operatā eſſe vnitatē Dei & Trinitatē vna infinita illa & æterna virtute? & ita operatā, vt intelligamus cōſequutā fuiſſe principali quadā adoptione gratiā qua renati ſint filij Dei, & facti Chriſti fratres, ac deſignati regni eius cohæredes; vocati ad bona opera in quibus per Dei gratiā ambulent ad æternā gloriā in

Chriſto

Chriſto promerendā? Ad hæc principiū ſtatuemus à Deo, & in Deū; quo videlicet operemur ex eius virtute,& ad eius gloriā, ac intimis cordis noſtri viſceribus in perpetuū illud imprimemus. Illud prætereà erit cordi noſtro ſuauiſſimū, non hæc ſolū nobis ingētia beneficia præſtari,ſed proponi etiā præcepta, quaſi neceſſitatē & rationem Deo ſeruiēdi. Quid enim amātiDeū optatiùs eſſe poteſt,quā vt qui ad regnū cælorum vocat quos genuit filios, & vim largitus eſt ad illud perueniendi; viam etiā doceat & rationē qua eò iter noſtrū dirigam⁹& actiones? Ea via eſt mādata eius & conſilia,ſi quis ea ſequi velit,quæ nobis per ſe,per ſuos Apoſtolos & Eccleſiam præſcripſit. Magna eſt cordis noſtri exultatio
.25. vbi Chriſtū audimus præcipientē Apoſtolis; Docete baptizatos ea omnia ſeruare quæ mādaui ego vobis. Ergo ea omnia Apoſtolos docuit,ea omnia imperauit vt nobis præciperent ſuo nomine; quaſi in illis præſentē videamus Chriſtū nobis præcipientē. Quid certius? quid vtilius ad noſtrā ſalutē, & quidem ſempiternā? Audiemus præterea magni I E S V diuinā illā pollicitationē & repræſentationē; Ego vobiſcū ſum vſq;ad cōſumationē ſeculi : corde intimo accipiemus illā ſuauiter
ſ 20. ac deuotè. Lætabimur in ſalutari noſtro I E S V,cātabimus & pſallemus virtutes eius;ſeruiemus illi in timore, & exultabimus ei cum tremore ſancto: exaltationes Dei exiſtent in gutture noſtro, & dabuntur gladij ancipites manibus noſtris contra dæmones & mundū, cōtra carnē & cōcupiſcētias noſtras. Dicemus in iubilo cordis in Domino, Emmanuel, nobiſcū eſt Deus,nobiſcū eſt I E S V S, nobiſcum Chriſtus,quis contra nos?quis verò non pro nobis cōtra hoſtes Dei & noſtros ? Hæc magna ſunt dona bone I E S V,quæ hactenùs te donāte ſum meditatus de tuo beneficio ſingulari: verū illā præterea ex te Domine vim intelligo,quā tūc Apoſtoli perceperūt profligandi hæreticorū ſuperbas peruerſitates , & inſanias falſas ac pernitioſas. Nō erāt Hæretici,& tu illos tamē inde vſq; expugnaſti ſapiēs I E S V ſpiritu oris tui omnipotēti &geſtorū; & paucis quidē verbis & geſtis,ſed diuina ſapiētia & virtute pleniſſimis. Nā vbi conſiſtēt qui reſurrectionē verā carnis inficiātur, quū te videāt tot argumentis,& rerū experientijs verā tuā carnē reſurrexiſſe oſtēdere? Quis hereticorū audebit ſuā eſſe à Chriſto miſſionē mētiri, (etiā ſi hæretici impotēter mētiūtur) vbi audit dicentē Chriſtū; Sicut me miſit Pater ego mitto vos? Quos enim mittit quū hoc dicit? Nēpe Apoſtolos,& in illis omnes quotquot erāt legitimè mittēdi omnibus ſeculis. Oſtendāt hæretici ſe in Apoſtolis miſſos; id ſi nunquā poterūt, vt nō poterūt, nec miſſos vnquā ſe eſſe à Chriſto oſtēdere poterūt. Alioquin verò ſi Apoſtolos tūc ſolos miſit Chriſtus,nullus poſteà à Chriſto miſſus eſt; quare minùs ipſi. Sin in illis alios mittebat; quaſi præſentes , quaſi vnitos Apoſtolis mittebat, quaſi ſucceſſores mittebat, & per Apoſtolos quidē,ac Vicariū ſibi ſubſtituendū. Rurſus Nouatus ac Nouatiani validiſsimè confutati ſunt illa Chriſti inſufflatione,illis verbis;Accipite Spiritū ſanctū, quorū remiſeritis peccata remittūtur eis,& quorū retinueritis retēta ſunt. Quorſum enim tandē tāta data facultas eſſet, ſi illa nō licet vti ? Quorſū attinet tāta maieſtas? Inſufflat Chriſtus, dat Spiritum ſanctū, Sacerdotes cōſummat noui & æterni teſtamēti: addit; Quorum remiſeritis peccata remittūtur eis , & quorū retinueritis retenta ſunt: quare Iudices creat in cauſa peccatorum quæ poſt baptiſmū cōmittuntur. O peruerſitatē cōtra ſententiā,nō modo veterū Nouatianorū,ſed recentiū è lutheraniſmo, qui nefariè ſacramētū pœnitētiæ affligūt atq; adeo tollūt. Iā verò vbi Vicariū ſuū ſuper omnes oues,ſuper omnes agnos , ſuper vniuerſum ouile ſuū creat Petrū; quaſi exurgit Deus, & diſſipat hæreticos omnes,& fugiūt à facie eius qui à facie Eccleſiæ & Paſtoris vnius recedūt. Quid enim? Fecitne Paſtorē Eccleſiæ Petrū, & nullū prætera in ipſo deſignauit? Habuit igitur Eccleſia vnitatem & gubernationem à Chriſto per Vicariū Chriſti Petrum,mortuo Petro non habuit,ſed fuit diuiſa & deſolata? Hoc fulgure diuini verbi proſtratus ſerpens hæreticus,adhuc tamē audet ſibilare ; ſolum Chriſtū Petro mortuo dediſſe vnitatē & gubernationē,& exercuiſſe in Eccleſiā ſuā. Cur id nō potuit viuo Petro,quod potuit mortuo? quod ſi potuit,vt potuit,cur nō fecit? Et quidē vbi vnitate egebat magis,& gubernatione Paſtoris qualis futurus fuerat Petrus, cur illo eam deſtituit? Illud ſcilicet vultis hæretici (ò vafritiē diabolicā & peſtilentē!) vt vnitas tollatur ab Eccleſia quæ videri poſſit & deprehēdi,quā in Petro inſtituit Dominus;& diſſipetur ouile Chriſti abſque Paſtore , & habeant ſingulæ ſectæ hæreticorū inſenſibilē ſuū Paſtorē & Iudicē,& quē ſibi ipſi faciāt per ſuam veſaniā Chriſtū: deniq; vt ſint omnes hæreſes à Chriſto,& illū (ſi Deo placet) habeāt omnes

Ioan. 20.
Ioan. 20.
Ioan. 20.
Pſ. 145.

nes hæretici authorem, & vnum Pastorem. Quod quum faciunt, comprobant omnes hæreses,& Christum sibi contrarium & erroneum; vt sunt multę hereses sibi è diametro contradicētes. Hem infernum!hem satanicū chaos! Porrò autē cum dixisti excelse I E S V; Data est mihi omnis potestas in cælo & in

Mat.28. terra: non solùm Ecclesiæ ad officia sua omnia obeunda diuinam virtutem obtulisti, sed illam armasti etiam ad hæreticos omnes,omnes philosophos,omnes Gētiles,omnes Machometanos, omnē infidelitatē & tyrannidē cōculcādā,ad Satanā,&aduersarias omnes po

Ad Romа. 16. testates sub pedibus suis coërcēdas velociter. Tua enim illa potētia,tū infinitæ diuinitatis, tum merito tuo cōparata,permanat in Eccle-

2. Thess. 2. siā tuā vniuersam,in catholicos, & in omnes qui tenēt illā vnitatē in te. Nā Satanā iā vicisti,& in inferno colligasti; interficies verò eius primarium satellitē Antichristū Spiritu oris tui,& solutum breui tēpore tua permissione Satanā rursum nō solùm colligabis vt nocere amplius nunquā possit, sed trades in æternū sæuissimis suis pœnis cruciandū, omni libertate expoliatum. Regnasti ergò, & regnas potestate quæ data est tibi à Patre in cælo & in terra; & per te,& in te Ecclesia tua suū regnū obtinebit,& implebitur gloria tua & virtute: qua virtute potētes effecti Apostoli tui,& eorū Successores profligabunt hæreticos omnes doctrina sua, quā nō in angulis Donatistarū, nō in Lutheranorū niuibus prædicabunt,sed catholicè & orthodoxè in omnibus gētibus. Neq; docebūt adultos homines tantùmodo, sed infantes etiā Christi authoritate & traditione; in gētibus enim voluit etiā sapiēs I E S V S infātes intelligi, qui docētur gratia & virtutibus in baptismi Sacramento acceptis, qui etiā si nō actu,tamē habitu credunt: vnde peruersi Anabaptistæ cōcidūt. Cōteritur vero Sabellius, Arrius, Eunomius, Macedonius, & quotquot in Deū trinū & vnū blasphemāt, vbi tāto verborū Christi splēdore & Maiestate Dei vnitas & trinitas prædicatur. Aboletur Lutheri primaria hæresis: Sola enim fides nō iustificat hominē; imò ne iustificat quidē baptizatos nisi per baptismū: nō enim qui crediderit dūtaxat dixit Christus,sed cōiunxit,& baptizatus fuerit; disertè docēs nō satis esse fidē. Illi etiā quos oppugnat grauiter & expu-

Mar,16. gnat Augustinus prosternūtur, qui exclusiuè (qui est mos, potiùs verò corruptela Lutheranorū) hærēt & præcisè illis verbis, qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit: vt quicquid præterea flagitij quiuis cōmittat, saluus tamen sit futurus,quia & credidit,& fuit baptizatus: cum quibus planè faciunt Lutherani,etiam si dissimulent; tribuunt enim fidei soli iustificationem, et memoriæ suscepti baptismi. Quum vero addit Christus docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis, nonne diuinis traditionibus dat authoritatem, & oppugnatores traditionū Lutheranos,& alios omnes expugnat? Traditione enim accipiunt mandata Christi Apostoli,ex traditione primùm docent; scribuntur deinde ex his multa,non omnia. Nam sensus scripturarum quem acceperunt Apostoli à Christo (vt alia omittā) vbi scriptus est? Quæ autem in hoc genere scripta non sunt, ab eâdem traditione suam vim obtinēt: vndè quæ scripta. Iisdem verbis deijciuntur operum osores & detractores: intelligimus enim authore Christo, mandata operum dari fidelibus,obseruationes verò mandatorum afferre vitam æternam ijs qui illa faciunt. Postremò *Luc.1.* vbi omnium confirmat animos Christus diuino suo verbo & pollicitatione; Ecce inquit ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationē seculi, simul hæreticorum omnium animum & vires frangit ac dissipat; vt à quibus longè sit Christus, quos contrà sit Christus. Ita fit vt omnis hæresis timida re vera sit, quem timorem sæpenumero etiā prodit ferocia quædam insolens: vbi enim fides non est, vbi nulla vera virtus; quomodo constare potest verus animi vigor? Ad hæc si eisdem verbis Caluini simul insaniam dicamus esse notatam, verè ac catholicè faciemus & piè. Cur enim, ecce vobiscum sum, quasi ad rem nouam, & extraordinariam, & admiratione dignam dixit Christus,nisi illud significaret quod est orthodoxum; non modo Christum ipsum pijs affuturum omnibus diebus præsentia spiritus, & diuinitatis, & auxilij,sed peculiari etiam præsentia in sacrosancto Sacramento Eucharistiæ? Ostendit siquidem hanc esse excellentissimam Christi præsentiam,ad quam confugere, vndè opem petere summo studio & deuotione semper deberemus. O sancte & benigne I E S V, implesti cor meum diuina doctrina, luce, suauitate, virtute. Sit tibi gloria in secula seculorum.

Amen.

(∴)

DOMI-



A. *Venit ad hanc parabolam Christus post sanatum Cæcum natum, & Iudæorum inde natam disceptationem.*

B. IESVS *docet Pharisæos, profitetur se bonum Pastorem, ostium, & ostiarium ouilis sui.*

C. *Dimicat legitimus Pastor cum lupo fortiter.*

D. *Mercenarius & ignauus fugit, & lupus dispergit oues.*

E. *Fit omnium ouium vnum ouile, & vnus Pastor.*



DOMINICA SECVNDA POST PASCHA.

De Pastore bono, ostio, Ostiario, ouili.

IOAN. X. ANNO XXXII.

In cxxi. imaginem adnotatiuncula. cxxi. 58.

A. Venit ad hanc parabolam Christus post sanatum caecum natum, & Iudaeorum inde natam disceptationem.
B. IESVS docet Pharisaeos, profitetur se bonum Pastorem, ostium, & Ostiarium ouilis sui.
C. Dimicat legitimus Pastor cum lupo fortiter.
D. Mercenarius & ignauus fugit, & lupus dispergit oues.
E. Fit omnium ouium vnum ouile & vnus Pastor.

EVANGELIVM MISSAE.

IOAN. X.

IN [a] illo tempore [b] dixit IESVS Pharisaeis; Ego sum Pastor bonus. [c] Bonus Pastor animam suam dat pro ouibus suis. [d] Mercenarius autem, & qui non est Pastor, cuius non sunt oues propriae, videt lupum venientem, & dimittit oues, & [d] fugit; & lupus rapit & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia Mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum Pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meae. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem; & animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo quae non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere; & vocem meam audient: & fiet [e] vnum ouile & vnus Pastor.

ADNOTATIO.

A. Sanato caeco à natiuitate magna est excitata pharisaeorum perturbatio, magnae contentiones & inter ipsos factae, & cum caeci parentibus, & cum caeco ipso. Hunc tandem cheram, id est execratum eiecerunt foras, id est excommunicauerunt. Quum haec audiret Christus & videret in Spiritu, caecum inuestigat, & longè maiori afficit beneficio quam sanitatis: disertè enim ostendit illi se Christum, se filium Dei esse. Recipit grato animo caecus Dei donum, procidit ad pedes IESV, illum adorat: subdit benignus IESVS salutarem omnium increpationem, simul & admonitionem; Ego in iudicium veni in hunc mundum, vt qui non vident videant, & qui vident caeci fiant. Veni vt qui reiecto proprio iudicio & intelligentia fidem Dei sequuntur, ij videant; qui contrà per arrogantiam suo iudicio & prudentia carnis nituntur, ij fidei lumen vel amittant, vel non recipiant. Haec contra se dicta interpretantur Pharisaei. Num nam, inquiunt, etiam nos caeci sumus? Respondet IESVS; si caeci essetis, non haberetis peccatum; nunc verò dicitis, quia videmus, peccatum ergo vestrum manet. Quasi dicat; vtinam essetis caeci, & caecos vos esse profiteremini, quae esset aliqua ad fidem & veritatem intelligendam dispositio; sed caeci non solum estis, sed insolenter vobis scientiam arrogatis: propterea constans est & difficile peccatum vestrum. Hinc ad salutarem illam parabolam de ostio, Ostiario, ouili & Pastore extendit sermonem.

B. Docens enim Pharisaeos accepta occasione ex eorum interrogatione, ostendit apertè vnum esse ouile Dei ouium, huius se esse ostium per quod esset intrandum, aliunde non patere ingressum nisi latronibus: Pastorem, Vicarium scilicet, per hoc

August. *hoc ostium debere ingredi, huic aperire se, qui huius ouilis est ostium & Ostiarius. Ostendit deinde se Pastorem esse illum summum, Pastorũ omnium exemplar perfectissimum, qui non solũ non relinquit oues à lupis dissipandas & rapiẽdas, sed morti se offert ad eas liberandas; quæ est & incomparabilis charitas, & virtus infinita: nam occiso Pastore solent lupi in ouile tyrannidem exercere pro sua libidine; Christus vero morte sua Diabolum, mundum, mortem, infernũ superauit, & horum tyrannidem dissipauit ac sustulit.*

C. In circulo designatur Pastor bonus, qui cum lupo pro ouibus dimicat fortiter, nec oues derelinquit.

D. Contrà fugit ignauus Pastor & nequam, vbi videt adoriri lupum ouile.

E. Congregantur omnes oues in vnum ouile, omnes homines in vnam fidem, in vnam Ecclesiam catholicam, lupis omnibus profligatis: extat vnus Pastor Christus in vno Pastore Christi Vicario, Petri successore; quod cum fiet, veniet Christus ad iudicium; tametsi dies ille ignorabitur. Salutaris autem doctrina & ijs qui animarum curam gerunt datur, & ouibus, quæ agnoscere suos Pastores debent, non alienos, nõ eos qui non intrant per ostium, non quibus nõ aperit Ostiarius, sed ipsi irrumpunt in ouile; nõ ijs qui veniunt, non mittuntur; qui intrudunt sese, nec scitur vnde sint: denique quos Ecclesiæ hierarchia non agnoscit, eos fugere debent oues, sequi verò debent legitimos & veros Pastores; his animas suas pascendas cum omni simplicitate & mansuetudine exhibere.

MEDITATIO.

August. TV es igitur ô bone & sancte IESV Pastor ouium, habes ouile, eius es & ostiũ, & Ostiarius. Sed quæ sunt oues? quod ouile? Sunt oues fideles mei, felices si ouis naturam imitẽtur, si sint mansueti, si in oculis suis imbecilles, si sint obedientes suis Pastoribus, alienos auersentur, si sint bonis operibus fœcundi atque affluentes, si bona opera nutriãt & augeant, si illorum curam gerant, si casti fuerint, si admonentes Pastorum suæ necessitatis; medicinam item si afferant alijs salutarem, tum ex superfluis, tum etiam ex necessarijs. O felicem hominem si similem se mihi præbeat ouem Pastori. Sed quod ouile tuum? Ouile Ecclesia mea est; hæc verò populus per totum orbem diffusus à me vocatus, à me per baptismum Deo consecratus, meorum particeps Sacramentorum, sub meo in terris Vicario. Magnum magne IESV mysterium, diuinum ouile. Huius ego sum Pastor, incolumium ouium conseruo & augeo sanitatẽ, imbecillium confirmo; quæ illam amiserũt, ijs restituo; vitam etiam si eam perdiderint reparo; eas à luporum, & ferarum omnium iniuria & maleficio protego; illas pasco salutaribus & cælestibus alimentis. Ego oues meas in montibus Israël excelsis, in riuis & pascuis vberrimis & pinguibus, in herbis virentibus, & in cunctis sedibus pasco; accubare eas facio, vt requiescentes cibum salutariter ruminent. Requiro si qua perijt; si qua abiecta fuerit, reduco; si qua confracta, colligo; si qua infirma, consolido; quæ pingues, quæ fortes, eas custodio, & pasco in meo iudicio prouidẽter, & defendo. Ego tua sum ouis Domine tua benignitate, tu Pastor ille meus es excellenti bonitate. Tuæ diuinitatis bonitas increata & infinita est & æterna; tuæ etiam humanitatis, & diuinæ hypostasis vnione, tũ donis summis cæteras creaturas omnes immenso interuallo antecellis; tibi gloria in seculum: si tu pascas me, nihil mihi deerit, in pascuis vberrimis me collocabis. Verùm quî ostium es ouilis sancte IESV? quî verò Ostiarius? Si enim ostium, quomodo Ostiarius? Ne meas parabolas intellige quasi auribus & oculis interioribus neglectis, externis rebus hæreas; sed quando illas audis, exteriori quidem intelligentia illa apprehende quæ exteriùs dicuntur, spirituali verò ea quæ innuuntur vel similitudine, vel proportione, vel ratione quapiam. Ostium est ouilis externi quà ingressus vel datur vel negatur: leua oculum tuæ mentis, vide me factum Ecclesiæ meæ ostiũ in cruce & morte mea: aperio vulnera mea veris & pijs ouibus, adulterinis & falsis occludo; quod cum facio, sum certè idem Ostiarius. Sed quæ pascua, qui riui quibus pascis & potas oues? Ego pascua, ego riui: ego enim cibus omne delectamentum, & omnis saporis habens suauitatem; non qui in vos cõuertatur, sed qui nos in se conuertat. Et illud prætereà animaduertite, in cibo hoc esse simul potum; Ego enim in cibum acceptus, non famem solum animæ, sed sitim omnium satio diuina meæ virtutis affluentia. Hic cibus desiderium

Albertus magnus.

Ezec. 34.

Sap.

Arist. lib. 7. cap.

siderium animæ vt superat suæ diuinitatis excellentia, ita explet suæ bonitatis infinita suauitate. Nec hoc facio per Eucharistiæ dumtaxat sacramentum, sed per meas virtutes, per mea dona semper facio, per ineffabilẽ vnionem meæ charitatis, quæ mentem illustrat, cor mearum ouium & voluntatem inflammat; & facit quòd ego sublimi illa oratione Patrem deprecatus sum, vt vnum in nobis sint, quemadmodum nos vnum sumus: nos quidem essentiæ & diuinitatis vnitate, oues meæ gratiæ & charitatis vnione. Verũ quid illud est bone IESV; Per me si quis introierit saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet? nam quod dixisti saluabitur, intelligo: non est enim datum nomen aliud, in quo nos oporteat saluos fieri quam tuum, nullaque salus extra ouile tuum est: illud etiã percipio; qui ingreditur in ouile tuum, eum cælestia pascua inuenire: sed quid est, egredietur? vel quo pacto qui egreditur ex ouili tuo, vel pascua tua reperire potest, vel salutem tenere? In ouile meum est vnus & primus ingressus; rursum interiùs in eodem alius est ingressus & egressus. Id ex templo veteris Synagogæ, quæ Ecclesiæ meæ fuit typus, intelligi potest: erat enim in illo templo Sanctum seculare, vbi fiebãt quotidiana sacrificia; dein tabernaculum, in quo candelabrum, mensa, & propositio panum, quæ dicebantur Sancta: interposito autem velamento sequebatur secundum tabernaculum, quod Sancta sanctorum vocabatur, vbi thuribulum, vbi arca testamenti, propitiatorium & Cherubim. Erat in templum ingressus primus communis ad Sãctum seculare omnibus, Sacerdotibus quidem & Leuitis in Atrium, scilicet interius, ad alia atria alijs: deinde patebat ingressus in prius tabernaculum Sacerdotibus vicissim inter se; in secundum vero soli summo Sacerdoti, & semel quidem in anno, non sine sanguine. Quo fit vt post primum ingressum in templum essent præterea duo ingressus; quare & duo egressus: verum non omnibus; non erat scilicet propalata Sanctorum via, quam propalaui ego solus in verissima Sancta sanctorum ingressus per meum sanguinem, in cælum ipsum: & patefeci omnia tabernacula omnibus; vt qui in Ecclesia est, ingredi vlteriùs possit ad vlteriorem lucem & gratiam, ad maiora dona, ad excellentiores mentis illustrationes, ad cælum etiam ipsum leuari, vt ad me vsque perueniat aliquando: vnde tamẽ egressus illi detur ad solitas vitæ, ac virtutum moralium functiones; vbique vero pascua inueniat vberrima, & in contemplationis operationibus, & in virtutũ aliarum actionibus. Ago tibi diuinas gratias Magne IESV, quod me intra templum tuum recepisti atq; conseruasti: scio te illud prætera velle, vt progrediar vlteriùs ad altiora & amœniora tua tabernacula; video te vocantem, iter mõstrantẽ, atque adeo trahentẽ; sed eo sum ego maiori indignatione dignus, quòd hæc & audio & narro speculatiuè tãtũ, quasi ad me nihil attineant, quasi intelligere sit satis, neque oporteat corde & animi affectu concipere, & spirituali operatione exercere atque exprimere. Quid igitur faciam infelix ego homo & nihili? Multa scio intelligere te, quæ si facias, aperiam ego tibi secretiora illa ostia; sed tu curiosè agis: quæ scis, quæque ego dedi tibi, in his te non exerces, & nihil aliud quã odiosè petis continenter, quasi nihil acceperis: mihi ista ratio vitæ spiritualis non placet. Parce obsecro mihi bone IESV, quia insipienter egi nimis. Ergo hoc nunc experire, exere ex profundis cordis tui simplicitatis atque humilitatis actum; coniunge orationes per mea quinque vulnera, & dic mihi; Domine IESV illumina tenebras meas: adde; Veni sancte Spiritus, & emitte cælitùs lucis tuæ radium. Sit nomini sancto tuo admirabilis IESV & bone, laus & gloria sempiterna. AMEN.

Margin notes: Io. 17. — Io. 10. — Act. 4. — Heb. 9. — Heb. 10. — 1. Paral. 21. — Psal. 17.

DOMINICA TERTIA
POST PASCHA.

De eo quod dixit Christus; Modicum & non videbitis me &c.

IOAN. XVI. ANNO XXXIII.

In cxxij. imaginem adnotatiuncula. cxxij. 104.

A. Hoc docuit Christus post institutionem Eucharistiæ.
B. Mors, & Sepulchrum clausum significat modicũ quo non viderunt IESVM.
C. Apparet post resurrectionem; ita fit modicũ quo viderunt eum.
D. Ascensio Christi, quæ terminat modicum quo ipsum viderunt.
A. Exponit IESVS hæc per similitudinem de pariente muliere.

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. XVI.

IN [a] illo tempore dixit IESVS discipulis suis; [b] Modicum, & iã non videbitis me, & iterum [c] modicum, & videbitis me, quia [d] vado ad Patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicem; Quid est hoc quod dicit nobis; Modicum & non videbitis me, & iterùm modicum & videbitis me; & quia vado ad Patrem? Dicebant ergo, quid est hoc quod dicit, modicum? nescimus quid loquitur. Cognouit autem IESVS quia volebant eum interrogare, & dixit eis; De hoc quæritis inter vos, quia dixi: Modicum & non videbitis me, & iterum modicũ & videbitis me. Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. [a] Mulier cum parit tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem pepererit puerũ, iam non meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nũc quidẽ tristitiam habetis; iterũ autẽ videbo vos, & gaudebit cor vestrũ, & gaudium vestrũ nemo tollet à vobis.

ADNOTATIO.

A. POst vltimam cœnam antequam à mensa surgeret Christus, tum etiam postquã surrexisset, alio in loco priusquàm egrederetur ad prædium Gethsemani, animos Apostolorum cõfirmauit diuini verbi sui suauitate atque virtute, quod alia figura libuit hìc repræsentare ad maiorem perspicuitatem, vt proximè sequentibus duabus imaginibus. Qui igitur in hoc Euãgelio legitur sermonem habuit Christus postquã à mensa surrexerat.

B. Sepulchrum clausum antequam Christus resurgeret illud repræsentat quod Christus dicit; Modicum, & non videbitis me; hoc est quanto tempore in sepulchro fuit, vel eis non apparuit: tametsi etiam fecit fuga, & scandalum quod passi sunt tempore passionis Apostoli, vt nullus spiritu illum tunc videret, fidei lumine vel amisso, vel vehementer debilitato.

C. Apparet IESVS post resurrectionem Apostolis & alijs Discipulis: significatur verò

DOMINICA III. POST PASCHA.

De eo, quod dixit Christus, Modicum & non videbitis me. 104

Ioan. xvi. *Anno xxxiij.* cxxij



A. *Hoc docuit Christus post institutionem Eucharistiæ.*

B. *Mors, et sepulcrum clausum significat modicum, quo non viderunt* IESVM.

C. *Apparet post resurrectionem, ita fit modicum, quo viderunt eum.*

D. *Ascensio Christi, quæ terminat modicum, quo ipsum viderunt.*

A. *Exponit* IESVS *hæc per similitudinem de pariente muliere.*

quod Christus subdit; Iterum modicum & videbitis me. Viderunt enim IESVM post resurrectionem Apostoli & Discipuli per dies quadraginta non solum exteriori conspectu, sed interiori per fidem; quamuis quidam aliquando non crediderunt.

D. Ascensus Christi ad Patrem modicum illud tempus terminauit, quo erat cum Apostolis & Discipulis versatus IESVS, quod ipse explicat; Quia vado, inquit, ad Patrem post secundum illud modicum, nec me amplius videbitis secundum carnis consuetudinem vt anteà. Hoc quum non intelligerent Apostoli, & vellet eum interrogare; exponit Christus absentiam per tristitiam ipsorum & mundi lætitiam, præsentiam per eorum lucem & gaudium, vnde sequebantur mundi tenebræ & luctus. Quum verò adducit Christus similitudinem de muliere pariente, num locus explicatur xij Apocal. à Ioanne? illic enim Ecclesia cruciatur vt pariat filium, qui rapitur statim in cælum. Et alioqui qui seminant in lachrymis, in exultatione metent, & bona opera per difficultates expediuntur, & regnum cælorum per tribulationes. Idē euenire solet in deliberādo de religionis ingressu. Hæc ita exponuntur communi consensu, etiā ab Augustino, qui tamen se postea colligēs, melius existimat interpretanda; vt, quia vado ad Patrem, ad modicum & non videbitis me referatur, & reliquum modicum, sic vniuersum tēpus quod inter ascensionem & iudicium fluit. Itaq; primum modicum sequatur tristitia, secūdum lætitia: post iudicium vniuersale. Psa. 125.

MEDITATIO.

IVstus es Magne IESV in omnibus vijs tuis, & sanctus in omnibus operibus tuis. Quod de tēpore mortis tuæ dixisti Discipulis, quod etiam de resurrectionis, antequā ad ad Patrem ascenderes, semper nobis dicis ac repræsentas. Illis prædixisti modicum fore tempus absentiæ tuæ; id enim triduum fuit, neque illud plenum, quo anima tua in limbo fuit, (& fecisti ibi Paradisum Patribus) corpus in sepulchro depositum, quo tempore etiam si homo non fuisti, perseuerasti tamen vtrobique esse Christus. Non viderunt te eo tempore corporali & sensili aspectu Discipuli, & ferè ne spirituali quidem: resurrexisti à mortuis, fuisti rursum homo; ibi fuit secundum modicum, & exteriori tua præsentia illis interiorem etiam restituisti, apparens eis per quadraginta dies, & loquens de regno Dei. Cum non viderunt te, oppleti erant tristitia & luctu; rursus cum viderunt, abijt luctus & tristitia, successit gaudium, & cordis suauitas, & exultatio; gaudium verò nemo ab ipsis abstulit: quod tu significasti Domine, quum illis simul de ascensu tuo ad Patrē fecisti mentionem. Et quidem ab ascensione tua Hierosolymam cum gaudio magno reuerterunt: magnitudinem illam gaudij addideras tu benigne IESV, & priùs gaudium feceras syncerum & solidum, quod postea in ipsis confirmasti. Viuit etiam in Sanctis tuis iuge gaudium, & quasi conuiuium cordis intimum: eo autem perseuerante duplicem vicissitudinem experiuntur tuæ prouidentiæ & benignitatis; altera est vicissitudo cum leuantur à te nonnunquā supra potentiarum suarum naturalem operationē luce tua illustrati: quæ rarò quidem, aliquando tamen lumen gloriæ imitata per caliginem, hoc est inaccessibile lumen tuū, ad te penetrat; vnde nescio quid primitiarum gloriæ tuæ attingunt Sancti, quasi sibilum auræ tuæ tenuis, momentaneum quidem illum, diuinum tamen. Rursus vero ad se redeunt, & te non vident quasi in te, hoc est in alta creaturarum omnium negatione effulgentem in caligine, sed in creaturis, in scripturis, & mysterijs totius tuæ in terris œconomiæ, & in tuis Sacramentis non tam contemplantur quam meditantur. Alia est eorum vicissitudo, dum modò in varias tentationes atque afflictiones incidunt, modo cōsolationibus recreantur & virtutum prouentu. Dedisti enim tu & Apostolis, & Sanctis tuis sapientiam & vim, tum etiam industriam spiritus, quæ faciunt vt nihil moueantur illarum rerum vicissitudinibus, quin fructum potius vtrinque capiant in te vberrimum, de hostibus etiam suis victoriam salutarem adipiscantur, depugnantes vtraque manu expeditè & generosè. Hæc piè Domine considero in Sanctis tuis, & video te similiter nos docere: confusio cooperit faciem meam, & cor meum vehemens dolor occupat. Liberasti tu quidem nos sancte IESV ab illa infirmitate & scandalo quod in tua passione & morte passi sunt Discipuli; quam fragilitatem tu in nostrum fidei robur reuocasti: at enim in meditatione passionis tuæ & mortis vt nō vacillet fides nostra, tamen quanta sterilitas

Marginal notes: Ps. 144. — Ioan. 7. — Act. 1. — Ioan. 16. — Luc. vlt. — Act. 2. — Ioan. 15. — Dionys. in mystica Theo. & ad Dorotheum. — 3. Re. 19. — Iaco. 1. — Iudi. 3. — Psal. 68.

cordis nos tenet? Quis enim ſentit tuos dolores? quis cruciatus, ignominiam, contumelias tuas, vulnera, mortem ipſam corde & intimo ſpiritus ſenſu percipit? Quis verò fontem ibi videt apertum tuæ bonitatis, ac magnæ illius tuæ miſericordiæ; & tunc maximè Deum cognoſcit, & ad eius potentias ſecretiores ingreditur? Quis præterea in tuæ mortis & ſepulturæ vel contēplatione vel meditatione mortem peccati ſenſu interno percipit, hoc eſt veteris hominis mortem atque ſepulturam? Planè non videmus te, nullum Spiritus ſenſum in tua morte capimus, nullum affectum interiorem ſentimus. Id ſi quod mœrore cordis oppreſſi eſſemus nobis contingeret, boni conſuleremus: verum non ita eſt; ſed non videmus te, non ſentimus illa myſteria propter mentis noſtræ cordiſque ſocordiam atque ignauiam. Et quidem cōſequens eſt, vt qui nullum ſenſum ſpiritus recipit ex meditatione paſſionis tuæ & mortis, nullum porrò accipiat ex reſurrectionis: niſi quod peruersè ſæpenumerò agimus; pati tecum refugimus, gaudere auemus atque proſequimur. Et tamē ſi hinc cōtingat nobis lætitia, non illinc mœror, non erit illa ſolida, non ſyncera lætitia; niſi enim tecum compatiamur, niſi tecū fuerimus mortui, non reſurgemus tecum, nec conglorificabimur. Da nobis benigne IESV, vt myſteria paſſionis, mortis, & reſurrectionis tuæ in ſe piè ac profundè ita meditemur, vt inde deriuetur in corda & mētes noſtras fructuoſa & plena illorum myſteriorum deuotio, eademque in nobis ſentiamus, pati nos tecum, mori, reſurgere: vt hac cogitatione armati in magna tranquillitate animi & pace viuamus, pleni bonis operibus in te: & quamuis vel vitæ huius fragilitate, vel etiam tuæ prouidentiæ ſuaui diſpoſitione obueniāt viciſſitudines conſolationum ac deſolationū; intimum tamen gaudium illud, & pax recondita in te cor noſtrum deſerat nunquam. Ita fac per tua illa myſteria bone & magne IESV, qui es Deus benedictus in ſecula. Amē.

Ad.R. 6.& 1.Pet.

DOMINICA QVARTA
POST PASCHA.

De eo quemadmodum Spiritus Sanctus arguit mundum &c.

IOAN. XVI. ANNO XXXIII.

In cxxij. imaginem adnotatiuncula. *cxxij.* 105.

A. *Ibidem hæc docet.*
B. *Mittit Chriſtus Spiritum ſanctum, quo diuino facto tria illa arguuntur.*
C. *Omnes homines adorant crucem, vnde arguitur mundus de peccato.*
D. *Aſcendit Chriſtus in cælum, vnde monſtratur eius iuſtitia, & confutatur mundus.*
E. *Dæmon profligatus, cui etiam per gratiam Spiritus ſancti fideles dominantur.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. XVI.

IN illo [a] tempore dixit IESVS Diſcipulis ſuis; Vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum. Sed ego veritatem dico vobis; expedit vobis vt ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, [b] mittam eum ad vos. Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de [d] iuſtitia, & de [e] iudicio. De peccato quidem, [c] quia non crediderunt in me. De iuſtitia vero, [d] quia ad Patrem vado; & iam non videbitis

IOAN.

DOMINICA IIII. POST PASCHA.

De eo, quemadmodum Spiritus ſanctus arguit mundum &c. 105
Ioan. xvi. Anno xxxiij. cxxiij



A. *Ibidem hæc docet.*
B. *Mittit Chriſtus Spiritum ſanctum, quo diuino facto tria illa arguuntur.*
C. *Omnes homines adorant crucem, vnde arguitur mundus de peccato.*

D. *Aſcendit Chriſtus in cœlum, vnde monſtratur eius iuſtitia, & confutatur mundus.*
E. *Dæmon profligatus, cui etiam per gratiam Spiritus ſancti fideles dominantur.*



me. De iudicio autem, [e] quia Princeps huius mundi iam iudicatus est. Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet loquetur; & quæ ventura sunt annunciabit vobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Omnia quæcunque habet Pater mea sunt: propterea dixi, quia de meo accipiet & annunciabit vobis.

ADNOTATIO.

A. Eodem loco cum surrexisset à mensa, dixit Discipulis Christus quæ hoc Euangelio recitantur; Vado ad eum qui misit me; sed per crucem & mortem: & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? sed hæretis in mea cruce & morte, & in timore vestrarum persecutionum. Itaque nihil aliud quam tristitia & mœrore vos conficitis, nec ad fructum crucis meæ assurgitis, & gaudium quod pariet resurrectio mea, & in cælum ad Patrem ascensio. Audite igitur veritatem meam. Est vtile vobis futurum vt vadā: neque enim aliàs veniet Spiritus sanctus nisi ego vadam, quem quum ad Patrem abiero mittam: Pater enim tunc illum mittet, simul illum ego mittam à Patre. Ego semper ero vobiscum, per Spiritum sanctum certa victoria & triumphus a me agetur: vici ego enim mundum, peccatum, mortem, confeci iustitiam sempiternam, conculcaui Sathanæ tyrannidem: hæc hactenus etiam egi, quæ tum per mortem consummabo.

B. Mittit IESVS è cælo Spiritum sanctum in Discipulos, quo dono & virtute tria illa designauit Spiritus sanctus quæ predicit acturum illum Christus. Nam fuit vehemens illa non Iudæorum solum, sed omnium hominum redargutio: videntes enim increduli in credentes cæleste donum descendisse, & peccati arguebātur, & iustitiam Christi confitebantur; & non solum illum iustum, sed iustificantem eos qui in ipsum crederent. Vnde consequebatur apertè non amplius dominari mundo Satanam, sed Christum; & iudicium illud esse ac condemnationem omnis diabolicæ potestatis.

C. Rursus omnes homines crucem adorant & Christum: qua iure sancti Spiritus virtus vehementer arguit peccati impios & incredulos. Intelliguntur autem hæc à sancto Spiritu fieri non vno tempore solum, sed toto Ecclesiæ militantis decursu, vsque ad seculorum consummationem, & iudicium ipsum vniuersale, in quo plenissimè hæc omnia consummabuntur quæ hîc prædicit Christus agenda.

D. Item ascendit Christus ad Patrem: quæ ascensio & Spiritus sancti missio manifestè commonstrant Christi iustitiam, & illam qua ipse iustus est, & eam qua in eum credentes iustificat. Quum enim misit Spiritum sanctum in Ecclesiam Christus, ei simul cum alijs donis claritatem suam communicauit, qua formaliter qui in Christum credunt iustificantur per sacramentorum efficaciam, per opera item in Deo ex claritate facta.

E. Satan profligatus & victus à Christo. Hæc verò redargutio mundi, cuius erat princeps Satan, fuit ab initio in Ecclesia clarissima: nam nō solum in credentes & pios homines Dæmon non dominabatur, sed piorum ministerio per Christi inuocationem passim expellebantur & conculcabantur Dæmones, atque è suis idolis & templis eijciebantur. Vis ergo trium redargutionum hæc est: non crediderunt in Christum; quare mūdum de peccato cōdemnat Spiritus sanctus: abijt Christus ad patrem, misit Spiritum sanctum per quem iustificat pios; quare illustris fit Christi iustitia, & palàm mundi impietas: victus & conculcatus est Dæmon à Christo, quod & quæ dicta sunt, & piorum potestas in Dæmones demōstrat; ita à Spiritu sancto mundus cum Dæmone simul iudicatur & condemnatur.

MEDITATIO.

[..] Phil. Abijsti sancte IESV ad Patrem, ad eius dexteram sedes, & in ipsius es gloria; misisti Spiritum sanctum ad nos, qui maneat [Io]an. 14. nobiscum in æternum: itaque nos quidē nō te interrogamus, quo vadis? attamen nō aperimus oculos mentis nostræ, non sensum cordis;

cordis,vt intelligamus quam fuerit nobis vtile,te à nobis corporali & sensili præsentia abesse: vt videlicet acciperemus Spiritum sanctũ à Patre & à te,cuius virtute illustrarentur corda nostra & confirmarentur;illam vero tuam præsentiam sensilem expectaremus in finem temporum, cum ad iudicandum orbem venies:interim Spiritus sancti consolatione essemus contenti, & sensilem tui visionẽ mutaremus in spiritualem, quam nobis per virtutes,per dona,per beatitudines, & fructus spiritus subministras per Spiritum sanctum tuũ.Hic sensus nobis est vtilior in hac mortalitate,quod bone I E S V significasti tu Magdalenæ,cum noluisti ab ea tangi. Et tamen semper es nobiscum in Eucharistiæ tuæ Sacramento, & nonnunquam Sanctis tuis, ijs scilicet qui solent te alioqui in spiritu contemplari, appares de tua singulari benignitate.Hæc vtinam Domine vt verbis recẽsemus, ita intimo spiritus nostri sensu perciperemus atque exprimeremus:sed nos cum repositam nobis tãtam gratiam in hac tua abitione sciamus,illam tamen non agnoscimus, alia agimus,alia nos mouent,hæc non mouẽt: auertimus animum à spiritualibus,& ad sensualia applicamus;qui re vera luctus noster est:nam quid aliud quam luget spiritus, vbi sensus gaudet?Erige animum nostrum Domine, & reconditæ virtutis tuæ magnitudinem nobis aperi. Atqui aperuisti iam, atque ob oculos omnium fidelium,atque adeò mortaliũ omnium exposuisti triumphũ tuæ crucis. Triũphasti enim de hostibus tuis omnibus,peccato,morte,mundo, Satana: expoliasti principatus,potestates, non solum spirituũ malignorum,sed peccati,mortis, mundi; omnem potentiam conculcasti & traduxisti palã, tuæ crucis diuinam virtutem in lucẽ tuæ veritatis manifestans, & illorum impotentiam atque ignominiam:in cruce tua, absorpta sunt illa omnia in victoria. Vbi enim est o mors, o peccatum,o munde,o Dæmõ victoria vestra? vbi vester stimulus, vbi vestra virtus? expugnata sunt hæc omnia atque contrita per crucem tuam fortissimè I E S V. Solus igitur tu hunc triumphum agis de hostibus tuis, formosus in stola tua,& gradiens in multitudine virtutis tuæ: conculcasti enim eos in furore tuo, & inebriasti eos in indignatione,& detraxisti ad terrã virtutem eorũ. Omniũ miserationum Domini recordemur & laudum, super omnibus quę reddidit nobis Dominus,

Ioan. 20. *Coloss. 2.* *1.Cor.15* *Esa.63.*

& super multitudinem donorum quæ largitus est nobis, secundum indulgentiam suam, & secundum multitudinem miserationum suarum. Hunc triumphum egisti magne I E S V in cruce,& agis continenter per crucem. Neque verò hoc fuisti contentus triumpho; sed Spiritum præterea tuum misisti, vt ipse quoque mundum triumpharet, & tuam victoriam & gloriam exaltaret. Quid enim Spiritus sanctus iam inde postquam à te missus est gessit? quid gerit? quid geret? Agit suum de tuis hostibus triumphum, confirmat tuum. Coarguit enim mundum & conuincit gloriosissimè, vbi exaltata fide tua tam potenter, tam latè, tanta luce euangelicæ veritatis in cordibus fidelium exorta & operibus illustrata, traducitur eorum peccatum & impietas qui in te vel non crediderũt, vel non credunt, vel hæreticè vel peruersè credunt. Agit præterea Spiritus sanctus de mundo triumphum, ostendens te iustum, illum iniustum: mundus enim te condemnauit ad mortem omni acerbitate, contumelia, & ignominia plenam, atque inter latrones crucifixit; Pater vero cælestis te ad dexteram suam in cælo collocauit gloriosissimè. Mundus te vt blasphemum & impium, vt seditiosum damnauit; iustitiam tuam & gloriam super cælos exaltauit Pater omnipotens, vt sit ipse, & tu iustus, & iustificentur per te qui ex fide sunt tua sancte I E S V. Coarguitur enim palàm impietas & iniustitia hominum & peruersitas ex euangelij tui luce & gloria per Spiritum sanctum tuum. Triumphat item mundum & coarguit Spiritus tuus, vbi eius Principem demõstrat esse iudicatum à te vt victum: non solũ autem à te, sed ab his qui in te credunt per te indies illum profligari ac vinci. Illa item tua est gloria Christe I E S V, quod nos simul triumphas, hoc est triumphare de hostibus tuis & nostris facis, per tui imitationem,per nostras passiones atque operationes in te. Hæc omnia cum ita sint, intelligo tamen bone I E S V triumphos hos agi,nõ esse finem illis impositũ: triũphus agitur quidem de omnibus,verũ repugnãt adhuc,negotium nobis exhibẽt hostes tui de tua singulari prouidentia.Huiusmodi igitur triumpho imponetur tũc terminus,vbi tradideris regnũ Deo & Patri,& euacuaueris omnem principatum & potestatem & virtutem; cum mortale hoc nostrum induerit immortalitatẽ;accipiẽt enim

1.Cor.

DOMINICA V. POST PASCHA.

Orationis perfectio docetur. 106

Ioan. xvi. Anno xxxiij. cxxiiij



A. *Ibidem docet Christus discipulos perfectionem orationis, quam essent habituri.*

B. *Consessus Christi ad dexteram Patris, vt intelligamus omnia nos impetraturos à Patre per Filium.*

C. *Significantur in splendore, splendores æterni, in quibus generatus est à Patre Filius; Psal. 110.*

D. *Incarnatio, in qua prædestinatio Christi intelligitur.*

enim tunc hi triumphi consummationem & gloriam sempiternam. Agimus tibi gratias immortales magne I E S V de tua in nos benignitate & triumphis tuis: fac porrò dignè triumphum nostrum à nobis agi de hostibus tuis & nostris, vt gloriemur in laude tua, & in virtute magnitudinis & gloriæ tuæ exultemus, & bonis operibus in te abūdemus Amē.

DOMINICA QVINTA POST PASCHA.

Orationis perfectio docetur.

IOAN. XVI. ANNO XXXIII.

In cxxiiij. imaginem adnotatiuncula. *cxxiiij.* 106.

A. *Ibidem docet Christus Discipulos perfectionem orationis quam essent habituri.*

B. *Consessus Christi ad dexteram Patris; vt intelligamus omnia nos impetraturos à Patre per Filium.*

C. *Significantur in splendore, splendores æterni in quibus generatus est à Patre Filius. Psal. 110.*

D. *Incarnatio, in qua prædestinatio Christi intelligitur.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. XVI.

AMen amen [a] dico vobis, si quid petieritis [b] Patrem in nomine meo, dabit vobis. Vsque modò non petistis quidquam in nomine meo. Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. Hæc in prouerbijs locutus sum vobis: venit hora cum iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palàm de Patre annuntiabo vobis. In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis; ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia ego à Deo exiui. [c] Exiui à Patre, & [d] veni in mundū: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Dicunt ei Discipuli eius; Ecce nunc palàm loqueris, & prouerbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi vt quis te interroget: in hoc credimus quia à Deo existi.

ADNOTATIO.

A. CHristus docens perfectionem orationis: idem locus vbi eodem capite ostenderat Christus illustriorem spiritus sapientiam datum iri discipulis, postquam ipse resurrexisset, ascendisset in cælū, & Spiritū sanctū in illos misisset. Addit verò nunc fore illis omnia quæ ad fidei plenitudinē spectarēt per Spiritū sanctū apertiora, nec interrogaturos, vel oraturos vt solebant, hoc est imperfectè.

B. Sedet Christus ad dexteram Patris in cælo: orant verò Apostoli Patrem, sed manu designantes Christum, vt qui nomine eius Patrem orent. Significatur autem noua orationis perfectio, qualem antea non habuerant Apostoli: ex maiori enim intellectus luce, & voluntatis perfectiore in Deum affectu noua ratio orationis emanat & efficacia; quæ facit, vt sola hæc videatur esse oratio, nō fuisse superiores. Propterea dixit Christus; Non petistis vsque modò; confirmo tamen simul futurum, si quid petieritis perfectè in nomine meo, idest in virtute omnium mysteriorum meorum, quæ erant tunc completa, si per

si per plenitudinem meriti mei, quòd omnia sitis accepturi quæ ad nomē meum illustrandum petieritis à Patre: hanc orationis rationem, hanc perfectionem hactenùs non habuistis; incipite iam hinc illam exerere, illi assuescere, hac doctrina & luce quam nunc potestis accipere bene animati.

D. C. Annunciatio & incarnatio Verbi diuini: nam is fuit vnus exitus à Patre temporalis, cum quo coniunctus est æternus exitus, qui est generatio à Patre æterno. Hos exitus apertè pronunciat Micheas 5. cap. Et egressus eius (numero plurali, vt hebraicè est, & in Septuag.) ab initio à diebus æternitatis. Vnus enim egressus planè est ab initio à diebus æternitatis, æternus scilicet; alius in prædestinationis excellētia; primogenitus enim est Christus omnis creaturæ, est prædestinatus filius Dei, tum temporalis missio processit à Patre, qui est principium absque principio, & è sua æternitate misit filium, pro temporis plenitudine à se constituta.

MEDITATIO.

VEnite Fratres ad vim perfectionemque orationis intelligendam ex ore IESV, æternæ omnipotentis Patris sapientiæ. Docuerat quidem Discipulos suos excellentissimam orationem; quid igitur expectare ex præsenti orationis doctrina debemus? Summam cum illa, & salutaribus orationibus virtutem & efficaciam esse copulatam ostendit Discipulis suis Dominus, quodque ad illud vsque tempus non orassent in eius nomine, vel quod tenuiter id fecerant, vel quod facere non potuerant adhuc perfectè, quia mysteria œconomiæ Christi, per quæ petendum est, nondum erant consummata; vel omnino idonei non erant ad petendū per crucis Christi & passionis mysteria, qui adhuc illa non intelligebant. Docet ergo quo pacto essent petituri, in eius videlicet nomine. Quid? Iam id non fecerant Apostoli? Ex Christi quidem institutione & præcepto fecerant; sed ita fecerant, vt collatione eius doctrinæ & lucis quæ nunc illis offerebatur, in nomine IESV nō videretur orasse. Accepistis igitur præclaram illam lucem orationis, & vim diuinam ô beati Apostoli, hac Christi doctrina: sumus nos vestræ prædicationis & Apostolatus filij; docete nos oramus per Christum IESVM, quemadmodùm in nomine eius orare debeamus: doce tu nos omnium nomine beatissime Petre Apostolorum Princeps; quod obsecro est nomen Præceptoris tui, in quo
1.Pet.1. petere à Patre debemus in oratione? Est pri-
Ex.3. mum eius nomen ineffabile יְהוָה Iehoua te-
Esa.40. tragrammaton, cuius significatum per κύριος
1.Pet.3. bis ego in epistola mea indicaui: vt Euange-
Ex. listæ, & alij noui testamenti scriptores, tum
Psal.33. Ecclesia Christi, non tantum in veteri testamento, sed etiam nouo, quoties ex veteri occurrit nomen tetragrammaton, non ipsum, sed eius loco nomen Adonai, vel κύριος, vel Dominus scribunt. Hoc est primum nomen Christi, per quod, eiusque significationem Patrem orare debemus, per quod vim diuinā accipere, & orationis, & omnium actionum. Hoc nomen, hanc diuinitatem & in æterna generatione dedit Filio Pater, & in incarnatione communicauit atque vniuit illi humanitati in Filio: hinc omnia Christi opera creata, omnes actiones, passiones, mors ipsa vim accepit infinitam; Dei enim erant hæc omnia per illam humanitatem: quare summa hæc est virtus, ad quam ex alijs semper est penetrandum. Aliud est nomen Christi אֱלֹהִים Elohim, idest Deus; quod propterea ineffabile non est (vt nec alia Dei nomina) quod virtutem significet aliquam à nobis ex Dei effectu intelligibilem. Est igitur hoc nomen actionis Dei infinitæ, vt שַׁדַּי Schaddai omnipotentiæ, suæ infinitæ abundantiæ & miserationum, אֲדֹנָי Adonai Dominij & auxilij infiniti. Itaque vim item accipiet vestra oratio, si innitatur actioni, potentiæ, dominationi, & auxilio Christi infinitō. Alia porrò nomina Dei similiter exponentes, ex singulis singularem vim accipite orationis in Christo IESV. Ad hæc in nomine עִמָּנוּאֵל Emmanuel læto animo orate Patrem; est enim no- Prouer
biscum Deus filius, est homo Dei filius, qui lusit in orbe terrarum coràm Patre, & iucundè quidem lusit exercendo suæ œconomiæ diuina mysteria, mortem etiam oppetens pro nobis summa cum animi promptitudine atque alacritate; qui posuit in suis delicijs esse cum hominibus, & pro mortalium salute pati, & crucē subire. Hic est nobiscū, in quo cum perpetuò sint Pater & Spiritus Sāctus, simul nobiscum cū illo est vniuersa Trinitas superbenedicta. Hoc nomen Christi facite vobis fami-

familiare, illi vos dedite ô filij, per illud orate: sed nomen IESV adiungite, magnum illud, potens, & admirabile nomen, nobis propitium & salutare, Dæmonibus inimicum & for-
l.2. midabile, cui flectitur omne genu, cælestium, terrestriũ, & infernorũ; per quod omnia nomina Dei, omnes eorum virtutes vobis conciliantur; quod cordium vestrorum lumen cæleste est, virium diuina restauratio, ignorãtiæ sancta illuminatio; quod nostra est sapiẽtia, iustitia, sanctificatio ac redemptio; atque
9r.1. adeò omnia in omnibus adimpletur IESVS: ex quo scilicet omnis virtus, omnis perfectio, omne bonum in omnes diriuatur, ac in omnibus consummat spiritus plenitudinem: in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ, bonitatis, & misericordiæ, & salutis æternæ absconditi sunt: verè enim IESVS ipse est
45. Deus absconditus, Deus Israël Saluator. Hoc nomen, hunc IESVM altè cordibus vestris recipite filij, hinc vires accipite spirituales, vnde ad Patrem accedatis, per quem petatis quicquid petitis à Patre: illud simul adhibẽtes nomen & obsecrationem, qua IESVS ipse in cælis apud Patrem vtitur. Non solùm enim inter nos vitam viuens mortalem obtulit Deo Patri labores suos, passiones, cõtumelias, vulnera, mortẽ, alia mysteria suę œconomiæ omnia; sed nunc idem facit, continẽ-
9. ter apparẽs vultui Dei pro nobis: ipsum enim
5. habemus in cælo Pontificem æternum secũdum ordinem non Aaron, sed magni illius Melchisedech, habemus aduocatum & interpellatorem; offert enim se continẽter apertè pro nobis incruentum, & impassibile, & sanctum sacrificium, vnicæ illius perfectissimæ oblationis cruentæ atque passibilis viuam & diuinam memoriam & repræsentationẽ; quale nos docuit sacrificium in Missa offerre pro viuis & defunctis in mysterio. Hoc igitur sectamini nomen, & rationem petendi à Patre per Missæ sacrificium, per mortẽ & passionẽ Christi, per omnia eius & mortalis & immortalis mysteria: his nitimini in petitionibus vestris, non vestris meritis; etiam si Sanctorum meritis, tum etiã vestris vti potestis; nõ quasi vestrę virtuti innitamini, sed Dei, qui sua dona voluit nostra esse merita in Christo, & rationes orationis exaudiendæ: neque enim nõ in nomine Christi petetis, siquid per merita Matris eius sacrosanctæ, si per Sanctorũ merita postulatis. Petite simul in nomine Christi, quod nomẽ incarnationis Christi mysteriũ ostẽdit, & vnionis gratiam illam infinitã. Est enim Christus vnctus: sed à quo vnctus? à Act. 10.
tota Trinitate: quo oleo? Spiritu sancto & virtute: quibus verbis summa illa vnio hypostatica significatur, qua verbum caro factum est, Ioan. 1.
& habitauit in nobis. Hæc igitur sint vobis præsidia & vires, quibus orationes & petitiones vestras fulciatis. Verùm audite: hæ tam sublimes obsecrationes, (ex quibus alias omnes intelligere potestis) hæc tam efficax petitionis virtus obtinebit quæ petetis omnia, modò gratiarum actiones simul coniungatis; tum alia addatis quæ Christus orationi addẽda esse docuit, pietatem, fidem, perseuerantiam, & finem Deo dignum: neque enim omnis qui Mat. 7.
dicit Domine, Domine, ipse intrabit in regnũ cælorũ: neque rursus qui in nomine Christi vtcunque petit, is continuo consequitur quæ expetit. Illud etiã sciatis, opera bona quæ feceritis Christi voluntatem sequuti, ea magnũ habere momẽtũ, vt in nomine Christi perẽtes petita recipiatis. Fuit salutaris nobis hæc tua expositio doctrinæ Christi Petre sanctissime; sed obsecro te vt mihi declares præterea, quo pacto verba illa intelligantur, quæ hoc Euangelium præcedunt; In illo die non rogabitis me quicquam. Voluit bonus IESVS antequã perfectum orandi modum nos doceret, dedocere imperfectiones nostras. In die illo me non rogabitis quicquam: quo die? Quandò scilicet iterùm videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis: quãdo apertus vobis fuerit sensus vt intelligatis scripturas, cum Spiritũ san- Ioan. 16.
ctum accipietis, qui vos docebit omnem veritatem: tunc quas vobis innuo cognoscetis vestras imperfectiones petitionũ & interrogationum præteritarum, & totam meditationis atque orationis rationem mutabitis. Percipietis enim illa multa quæ modo non potestis portare; atque vt mei cognitionem perfectam accipietis, ita non petetis vel interrogabitis me quicquam: ex maiori enim luce ille ego quem priùs cernebatis, illustrior vobis videbor: quare faciam ego, faciet Spiritus sanctus, vt plenitudinem scientiæ accipiatis. Propter hæc omnia mysteria agimus gratias quas possumus maximas Deo. Tibi item magnas Pastor noster & Patrone singularis Petre, & dicimus IESV Christo cum Ioanne Apostolo. Amen. Amen.

(∴)

ASCEN-

ASCENSIONEM CHRISTI PRÆCEDENTIA PROXIME.

MAR. VLTIMO LVC. XXIIII. ACT. I.

In cxxv. imaginem adnotatiuncula. cxxv. 147.

A. *Vltima apparitio Christi in cœnaculo montis Sion, vel vltima principium.*
B. *Christus discumbit cum Apostolis.*
C. *Exprobrat incredulitatem præteritam aliquorum; edicit ipsis vt eant in mundum vniuersum &c.*
D. *Circulis porrò designantur quæ continet euangeliũ; & primum quidem docentur fidem, & baptizantur credentes.*
E. *Dæmonia eijciunt.*
F. *Loquuntur linguis.*
G. *Serpentes tollunt; vt Paulus, qui viperam excutit in ignem.*
H. *Si mortiferum quid bibunt, non eis nocet; vt Ioãni.*
I. *Super ægros manus imponunt, & eos sanant.*
K. *Spectant ad curiositatem Apostoli, à qua deterret eos Christus.*
L. *Educit eos in montem Bethaniam versus, ducens secum pompam Angelorum & animarum.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. XVI. LVC. XXIIII. ACTOR. I.

NOuissimè [a] autem [b] recumbentibus illis vndecim apparuit, & [c] exprobrauit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia ijs qui viderant eũ resurrexisse non crediderunt. Et dixit eis; Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ: qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos [d] qui crediderint hæc sequentur; In nomine meo [e] Dæmonia eijcient, [f] linguis loquentur nouis, [g] serpentes tollent: & si [h] mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super [i] ægros manus imponent, & benè habebunt.

Et conuescens, præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed exspectarent promissionem Patris. Quam audistis, inquit, per os meum: quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies.

Vos autem sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto.

Igitur qui [k] conuenerant interrogabãt eum, dicentes; Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israël? Dixit autem eis; Non est vestrum nosse tempora vel momenta quæ Pater posuit in

ASCENSIONEM CHRISTI PRAECEDENTIA PROXIME.

Marc. vlti. Luc. xxiiij. Actor. i.



A. *Vltima apparitio Christi in Cœnaculo montis Sion, vel vltimæ principium.*
B. *Christus discumbit cum Apostolis.*
C. *Exprobrat incredulitatem præteritam aliquorum; edicit ipsis, vt eant in mundum vniuersum, &c.*
D. *Circulis porro designantur, quæ continet Euangelium; & primum quidem docentur fidem, & baptizantur credentes.*
E. *Dæmonia eijciunt.*
F. *Loquuntur linguis.*
G. *Serpentes tollunt, vt Paulus, qui viperam excutit.*
H. *Si mortiferum quid bibunt, non eis nocet, vt Ioanni.*
I. *Super ægros manus imponunt et eos sanat.*
K. *Spectant ad curiositatem Apostoli, à qua deterret eos Christus.*
L. *Educit eos in montem Bethaniam versus, ducens secum pompam angelorum & animarum.*

LVC. XXIIII.	MAR. XVI.	ACTOR. I.
		sua potestate; sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ.
[E]duxit autem eos foras in Bethaniam,	Et Dominus quidem IESVS postquam locutus est eis,	*Et cum hæc dixisset,*

ADNOTATIO.

A. FVit hæc penultima apparitio in cænaculo montis Sion, vel vltimæ principium, postquam è Galilæa redierant Discipuli Hierosolymam, & iussißet eos IESVS in ciuitate sedere, donec induerentur virtute ex alto: hinc enim eos versus Bethaniam duxit Christus, in montẽ Oliueti, vnde ad Patrem ascendit.

[A]ugust. [de c]onsen. [Eu]ang. [l]ib. c.25.

B. Christus mensæ assidens cum vndecim Apostolis. Cõtemplare Christi maiestatem & gloriam, Discipulorum fidem & animi deuotionẽ. Comedit igitur & bibit cum Apostolis quo die ascensurus erat: priùs tamen quam cibum caperet, illis dedit sanctam Eucharistiam; quod piè credi potest fecisse Christum quoties cum discipulis post resurrectionem manducauit & bibit.

C. Ad prandium exprobrauit Christus nonnullorum præteritam incredulitatem, ad eorum & nostram fidei confirmationem; quasi nobis præcipiens, qui eum non vidimus resurrexisse, vt ijs & qui viderunt, & qui non videntes crediderunt credamus: quibus verbis dedit Christus vim fidei quæ nos attingit: Porrò non videtur alienum dicere prandium; nam eodem die ascendit Christus, postquam cum discipulis mãducauerat; quare cæna non videtur fuisse: consuetudo autem antiqua erat Iudæis bis in die cibo refici; nam coruus Eliæ. 3. Reg. 17. panem & carnes mane detulit & vesperi; & ad mare Tiberiadis ad prandium inuitat Discipulos Christus. Edixit vero illis vt eant in mundum vniuersum, & prædicẽt &c. Circulis porrò designantur quæ continet euangelium.

D. Et primo quidem docentur fidem & credant, deinde baptizantur Catechumini; partim verò merguntur in fontem, partim effunditur in capita Catechumenorum aqua, vt significetur varius ritus Ecclesiæ. Porrò infantes iuris diuini interpretatione, quod traditione accepit Ecclesia, credunt, vbi legitimè baptizantur, in fide Ecclesiæ, quæ supplet eorum fidei actum, quẽ non habent; habitum dat sacramentum, & facit fideles. Describuntur alijs circulis quæ prædixit Christus consequutura eos qui crediderint. Non dixit qui crediderint & baptizati fuerint; nam & credentes non baptizatos hæc signa sequi poterant; loquutus est enim Cornelius linguis, & sui ante baptismum. Fides porrò facultatem habet signorum, vbi signorum est necessitas; quẽadmodum initio Ecclesiæ non solum vniuersalis ex scripturis sacris accepimus, sed in principio particularium, vt in historijs particularium ecclesiarum legimus, & in noui orbis atque Indiarum videmus. Idem apud Ioannem prædixit Christus; Amen Amen dico vobis, qui in me credit, opera quæ ego facio & ipse faciet, & maiora horum faciet. Significauerat vero facienda signa vbi necessaria ea essent propter incredulitatem; Non creditis, inquit, quia ego in Patre, & Pater in me est? alioqui propter opera ipsa credite: subdit autem ea quæ diximus. Idem exponit Paulus; Linguæ, inquit, in signum sunt, non fidelibus sed infidelibus; prophetia non infidelibus sed fidelibus.

Innocen. extr. de bap. & eius effect. c. maior. Aug. 23. epist. Dionys. de Eccl. hier. ad fin.

Ioan. 14.

1. Cor. 14

E. Primum igitur signum Dæmonum eiectio est, quæ in circulo repræsentatur.

F. Multitudini loquitur credens fide munitus, & dono spiritus ornatus linguis varijs Dei magnalia & Christi eius.

G. Excutit Paulus in ignem viperam quæ eius manum inuaserat in insula Melita post naufragium.

H. Bibit venenum lethiferum Ioannes Euangelista absque vllo detrimento.

I. Imponuntur manus super infirmos virtute fidei in nomine IESV, & sanantur infirmi. Similium signorũ erat vis in fide, & est adhuc,

 (sicubi

ſicubi neceſſarium eſſet, vel omnino ad Dei maiorem gloriam ſpectaret miraculum, vel ad manifeſtandam Sancti alicuius viri virtutis excellentiam, aut etiam opportunum eſſet diuina voluntate. Simul intelligimus myſticè efficaciã eſſe datam fidelibus & pijs hominibus ad opera ſpiritualia deſignanda: nam & Dæmones eijciunt, cum prauos homines à peccato reuocant; linguis loquuntur, vbi ex ſpiritus abũdantia ſingulari quadam luce & efficacia de rebus diuinis & ſpiritualibus verba faciunt; tollunt ſerpentes, quando & à ſe, & ab alijs Dæmonũ impetus abigunt & frangunt; illud etiam & in ſe aſſequuntur, & in alijs efficiunt, vt ſi quid mundus, ſi quid caro in animã infuderit veneni, id vt ne noceat: tandem ſanant pij ſuas infirmitates ſpirituales & aliorum in nomine IESV Chriſti. Addidit autem IESVS, ne ab Hieroſolymis diſcederent, ſed ſederent in ciuitate, quouſque induerentur virtute ex alto, & expectarent Spiritus ſancti aduentum, quo, & igne eſſent illis paucis diebus baptizandi.

K. Inde verò occaſionem accipientes Diſcipuli, qui audierant qui eſſent credituri, eos ſigna facturos ampliſsima, & Spiritus plenitudinem eſſe accepturos, ſpectarunt ad terrenum regnum, quibus ſpirituale promittebatur & cæleſte; & planè exiſtimarunt, curiosè quidem, eſſe ſibi de fine ſeculi interrogandum. Ad hunc igitur ſenſum reſpondet Chriſtus, ac prohibet illam curioſitatem quam videbat & in Diſcipulis tunc eſſe, & in alijs eſſe futuram. Non eſt inquit veſtrum noſſe tempora vel momenta quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.

L. Poſtquam IESVS præcepta dederat Apoſtolis, eduxit eos cum alijs Diſcipulis verſus Bethaniam, in montem Oliueti: ita enim interpretari poſſumus illud; Eduxit eos foras in Bethaniam: rationem ſcilicet itineris explicat Lucas; iter accepiſſe Chriſtum quà ad Bethaniam itur, ſed ſubſtitit tamen in montis Oliueti vertice, vnde aſcendit ad Patrem. Nam certum eſt, conſentientibus omnibus interpretibus, ex monte Oliuarum aſcendiſſe Chriſtum in cælum, non è Bethania. Contemplare verò Chriſti diuinam potentiam in hoſtili ciuitate, vbi ante quadrageſimum primum diem fuerat cum ſumma ignominia & cruciatu necatus, media luce per totam vrbem educere ipſum palàm Diſcipulorum multitudinem per portam auream, pandere ante eos viam ſupernè, alijs non conſpicuum, trãſire verò Diſcipulos iuxtà templum, vbi ſolebat eſſe hominum concurſus perpetuus & frequens, progredi ad illuſtrem & imminentem vrbi montem, nec quiſquam aut cõmouetur, aut impedire cogitat vel audet concurſum vel multitudinem. Voluit videlicet tunc pati Chriſtus, nũc glorioſè ad Patrem aſcendere Dominus cæli & terræ. Luc. 1. Act. 1

ASCENSIO CHRISTI
IN CÆLVM.

MAR. XVI. LVC. XXIIII. IOAN. XXI. ACTOR. I.

In cxxvi. imaginem adnotatiuncula. cxxvi. 148.

- **A.** *Intelligitur perueniſſe ad verticem montis Oliueti cum cæleſti cœtu.*
- **B.** *Hinc cum omnium in ſe oculos animoſque conuerſos cerneret benedicens eis, aſcendit in cælum.*
- **C.** *Splendidiſsima exceptus nube ab oculis eorum eripitur: pompæ Angelorum & animarum coniungũt ſeſe plurimi Angeli è cælo, qui in iubilo & voce tubæ venientem excipiunt.*
- **D.** *Apoſtolis intuentibus in cælum euntem,*
- **E.** *Duo Angeli candida veſte inſignes prænunciant Chriſtum pari maieſtate & gloria ad iudiciũ vniuerſale eſſe venturum.*
- **F.** *Redeunt domum, & ſunt aſſiduè in templo, laudantes & benedicentes Deum, quod non potuit imago exprimere.*

EVAN-

ASCENSIO CHRISTI IN COELVM. 148

Mar. xvi. Luc. xxiiij. Ioan. xxi. Act. i. cxxvi



A. *Intelligitur peruenisse ad verticem montis oliueti cum cœlesti cœtu.*

B. *Hinc, cum omnium in se oculos, animosq; conuersos cerneret, benedicens eis ascendit in cœlum.*

C. *Splendidissima exceptus nube ab oculis eorum eripitur, pompæ Angelorum et animarum coniungunt sese plurimi Angeli è cœlo, qui iubilo, & voce tubæ venientem excipiunt.*

D. *Apostolis intuentibus euntem in cœlum.*

E. *Duo Angeli candida veste insignes præmunciant Christum pari maiestate, et gloria ad iudicium vniuersale esse venturum.*

F. *Redeunt domum, & sunt assidue in templo, laudantes & benedicentes Deum, quod non potuit exprimere imago.*

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. XXIIII.	MARC. XVI.	IOAN. XXI.	ACTOR. I.
[a] & eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factum est [b] dum benediceret illis,			
			videntibus illis eleuatus est:
recessit ab eis, & [b] ferebatur in cælum.	assumptus est in cælum,		
			& [c] nubes suscepit eum ab oculis eorum.
	& sedet à dextris Dei.		
			Cumque [d] intuerent in cælum euntem illum, ecce [e] duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis; qui & dixerunt; Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic IESVS qui assumptus est à vobis in cælũ, sic veniet quemadmodũ vidistis eum euntem in cælum.
Et ipsi [f] adorantes regressi sunt in Hierusalem.			*Tunc reuersi sunt Hierosolymam [f] à monte qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Hierusalem, Sabbati habens iter.*
Et erant semper in templo laudantes & benedicentes Deum. Amen.			
	Illi autem profecti prædicauerũt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.		
Sunt autẽ & alia multa quæ fecit IESVS, quæ si scribãtur per singula, nec ipsum arbitror mũdum capere posse eos qui scribendi sunt libros.		*Sunt autem & alia*	

ADNOTATIO.

AD[a] verticem igitur montis cum peruenissent, constitit Christus, constitit tota Angelorum & sanctarum animarum cælestis pompa: nec mora, cum intenti in eum ora fixissent Apostoli & Discipuli, ac corda recrearent dulcissimo eius conspectu, exspectantes eius in cælũ ad Patrem ascensionem, incepit bonus ac sanctus IESVS eleuatis in Discipulos manibus illis benedicere.

B. Et factum est cum illis benediceret eleuatus in aëra propria virtute ferebatur in cælum; circumfusa sequebatur Angelorum & animarũ multitudo: suscepit autem illum nubes à Discipulorum oculis. O benigne & omnipotens Domine IESV, benedic & nobis. Num vnam habuisti dumtaxat benedictionem? Benedixi & tunc vobis & Ecclesiæ, & meam effundo continenter in eas animas benedictionem & dona, quæ similiter se comparant me iuuante, atque erant Discipuli tunc comparati.

C. Suscipitur à candidissima atq; amænissima nube IESVS, in qua obuiã ei processerat è cælo cælestis militiæ exercitus innumerabilis: his se coniungunt Angeli qui Christum è terris ad cælum sequebantur, & sanctæ animæ: laudant omnes Deum, celebrant cælesti prædicatione & iubilo totam vitæ, mortis, ac resurrectionis, & ascensionis Christi dispensationem, vniuersa miracula, doctrinam, mysteria omnia hominis Dei Christi IESV laudibus in cælum, & in omnem diuinitatem efferunt. Accurrunt qui elementa & species creatas gubernant Angeli; hi, & qui orbes omnes mouent obsequium & laudem Deo & Domino suo offerunt prætereunti. Penetratis omnibus cælis, constitit ad summam Empyrei cæli altitudinem IESVS, vbi ad dexteram Patris omnipotentis assedit; prouehens videlicet humanitatem ad diuinitatis vsque dignitatem, possessionẽ, atque authoritatem: distribuit singulis Sanctis suas gloriæ sedes. parat venturis, regnat in cælo gloriosissimè, à cælo in orbem terrarum potentissimè. In ascensu autem ortæ voces Angelorum è cælo obuiam venientium; Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de bosra? Respondetur ab omnibus angelis & sanctis; Hic est formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Contra hi illis imperant; Attollite verò portas Principes vestras, eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Respondent exultantes Angeli; Quis est iste Rex gloriæ? Alij omnes simul in iubilo; Iste est Rex gloriæ; Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ.

D. Sed quid Apostoli & Discipuli interea? Intuebantur cum summa animi & admiratione & iucunditate euntem in cælum IESVM; illorum enim mentem, cor, & spiritum trahebat suauissimè secum in cælum benignus IESVS: ipsi autem laudabant & glorificabant in iubilo mentis suæ Christum IESVM, & adorabant. Et cum esset ab eorum conspectu in nubem receptus Christus, fixo tamen obtutu in cælum mentem intendebant.

B. Quod cum facerent, ecce astant illis duo Angeli virorum figura & forma, vestibus albis talaribus ornati: hi eos reuocarunt ab illa oculorum intentione, & docuerunt in ipsis esse Christum vt promiserat, è cælo vsque in ipsis viuere, in ipsis operari: hanc esse exspectendam & amplectendam præsentiam, illam corpoream non esse tunc necessariam: eam exhibiturum esse Christum in fine seculorum, cum ad iudiciũ veniet similiter atque nũc vbi in cælum profectus est, propria scilicet virtute, in nube, in corpore glorioso, cum passionis suæ clarissimis cicatricibus, cum omnibus Angelis & sanctis suis, mõtem eundem Oliuarum supernè occupans: in terra autem cum eis futurum & cum Ecclesia, realiter quidem, substantialiter, & inuisibiliter in sacræ Eucharistiæ Sacramento; inuisibiliter item sua virtute in sanctis animabus, nonnunquam etiã visibiliter. Confirmati & edocti ab Angelis Apostoli ingenti fuerunt gaudio delibuti, gratias egerunt Angelis reuerenter, cælum hi repetunt corpore exuti, Apostoli & Discipuli redeunt Hierosolymam lætitia magna exultantes: narrant omnia Mariæ Matri Virgini benedictæ, narrant cunctis mulieribus; quamuis illa in spiritu præsens omnia viderat: nisi velimus affuisse præsentem in montem, & beatam Virginem Matrem, & sanctas mulieres quum ascẽdit in cælum IESVS; quod piè meditari possumus & contemplari, etiamsi nihil hac de re in scriptura legamus.

F. Illis verò diebus pleni spe Apostoli & Discipuli exspectantes Spiritus sancti adnentum, versabantur quotidie in templo laudantes & benedicentes Deum (huiusmodi verò non potuit exprimere imago) nec quisquam illos impediebat vel abigebat, ita volente & disponente Christo, donec acciperent Spiritus sancti virtutem, qua robur induerent diuinum & constans aduersus persequutores omnes.

MEDITATIO.

EGredimini adhuc ſemel filiæ Sion cæleſtis,& veri myſteriorum Chriſti contemplatores, & videte Regem veſtrum ad ſuum regnum cæleſte glorioſiſſimo triūpho aſcendentem. Sed quid ego vos euoco?video enim vos continenter cum Rege veſtro fuiſſe,contemplatas eſſe, & diuinis laudibus celebraſſe eius de cælis deſceſum in vterum Virginis ſacroſanctæ, tum è Virginis vtero natiuitatem in hunc mundum, Angelorum iubilum, & cæleſtes hymnos & illîc & hîc audiuiſſe, ad vitæ eius odorem & actionum cucurriſſe, eas omnes in corde veſtro conſeruaſſe ſtudiosè & deuotè. Subſtitiſtis verò in ſponſi veſtri cruciatibus,paſſione,& morte; fuiſtis illis anguſtijs conflictatæ acerbiſſimis, & ſponſo commortuæ & conſepultæ; veram ſumi mortificationem è Chriſti pœnis & morte ſpirituali experientia comperiſtis. Reſurrexiſtis autem cum Chriſto, myſteria illa multa & magna
Ai. 13. poſt reſurrectionem Domini veſtri intellexiſtis. Adeſt iam dies ille optatiſſimus, pretioſiòr longè dies quàm aurum & obrizum,quã lapis omnis pretioſus, ac dulcior melle omni & fauo:huius diei lux terram cælo coniungit. Sed exponite mihi obſecro ſorores noſtræ animæ Chriſto dilectæ, quæ frequenter lætã hanc cælebratis ſolennitatem,quæ cum Chriſto in cælum ſubinde aſcenditis,cum ipſo cõſidere in cæleſtibus ſoletis, exponite Chriſti aſcenſionis myſteria; nec meam indignitatẽ reſpiciatis: atque adeò oro vos vt à Chriſto Domino impetretis, ne mea ſocordia veſtrã impediat eruditionem. Audite igitur fratres. Aſcenſiones dedit Dominus Deus, & certas exaltauit vias, non ſolùm in corde hominũ, ſed etiam Angelorum; verum eorum qui auxilium in Deo ponunt: ſolus Deus, ſolæ perſonæ diuinæ aſcendere non poſſunt,quum ſit Dei infinita celſitudo. Potuit Lucifer aſcendere & beatus eſſe; verum fuit eius aſcenſionis libido peruerſa & peſtilens;non enim poſuit in Deo,ſed in ſe auxilium. Dixit enim in corde ſuo,aſcendam ad beatitudinem,conſcendã ſuper aſtra cæli, exaltabo ſolium meũ ſuper omnes Angelos,proueham meam gloriam,ſedebo in monte teſtamenti,ſublimitatem meam & ſolium erigam, conuentũ meũ habebo ad cæli cardinem ſupremum: aſcen-
Iſai. 14. dam ſuper altitudinem nubium,Angelorum omnium influxus in ſuos inferiores, & operationes mihi arrigabo,illas ego faciam. Et has quidem aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit ſua ipſius virtute:itàque dixit; Euadam altiſſimo ſimilis, neque eius opera indigeo vlla. Fuit hæc Luciferi aſcenſio ſtolidiſſima, & ſupra quam dici poſſet peſtifera; tertiam Angelorum partem peruertit. Quo factum eſt, vt qui ex diuino auxilio & gratia per humilitatis deſcenſum ſalutarem mereri potuit vt in cælum aſcenderet, & ſempiternam beatitudinem,iuſtq tamen Dei iudicio & potentia in infernum ſit detractus, & in profundũ *Apoc. 12*
lacus, magno prælio à Michaële & eius Angelis ſuperatus, atque in terram cum deſertoribus ſpiritibus proiectus. Nam vbicunque eſt, illîc ſecum ignem ſuum circumfert, ibi ſuum habet infernum & lacum. Proiectus è cælo Satan perpetuò idem dicit,& obſtinatus dicit, horrendum frendẽs in ſua condemnatione; Aſcendam,exaltabo,ſedebo,aſcendã, ſimilis ero altiſſimo: ſimiliter fremunt Dæmones omnes.Quod quum non poſſint aſſequi,&pœnas dent æternas quod voluerint,ad idem tamẽ homines nunquam ceſſant inſtigare impotenter, Deo ad mortalium ſpirituale exercitium, & pietatis prouentum illud permittente, & ad diuinitatis gloriam; ita fit adpœnam ſpirituum malignorum ampliorẽ.
Ita Euæ inſibilauit;Eritis ſicut Deus, ſimiles *Gen 3.*
eritis Altiſſimo:ſimiliter obtrudit omnibus: ſed qua via?per ſuperbiam& inobedientiam, quemadmodum ego feci, ita vos me imitamini,& in cælum aſcendetis, nec vobis humi erit rependum. Nam quorſum nititur omnis tentatio,niſi vt deſerto Deo per ſuperbiæ ſpiritum peruerſas aſcẽciones ſtatuamus, & noſtras cupiditates adoremus, atque adeò Diabolum inſtigatorem quaſi pro Deo in cælo collocemus & veneremur? quo ipſi nihil acceptiùs eſſe poteſt. Et hoc quidem machinatur Diabolus,etiam apud fideles homines dolosè, quod in infidelibus & hæreticis apertè & impudenter facit; vt exaltent Satanam ſupra aſtra cæli, ſtatuant in monte teſtamenti, & in lateribus Aquilionis, & euehant ſuper nubium altitudinem, neque tantum faciant ſimilem Deo,ſed Deum, quod ipſe tamẽ auſus non fuit expetere. Itaque & Satan, & eius ſatanici ſpiritus, & præuaricatores homines in aſcenſiones inſanas ſtolidiſſimè incumbunt & miſerrimè:quod quum faciunt,nihil

aliud quàm in descensiones, & casus calamitosos incurrunt: sic enim significauit Dauid, quum dixit; Deiecisti eos dum alleuarentur: *Psal. 72.* sic vidit magnus IESVS Satanam de cælo *Luc. 10.* cadentem, & qui eius ascensiones sequuntur in suis superbijs cadentes. Contrà verò omnipotens Deus exaltauit semper humiles des- *Luc. 1.* censiones, & in ijs summas ascensiones constituit in Christo, quem mortalibus proposuit humilitatis exemplum excellentissimũ. Quid enim aliud carnem sumens Filius Dei, quid, cum crucifigi se passus est, quàm descensiones diuinas nos docuit, in quibus diuinæ essent ascensiones? Nam propterea exaltauit *Philip. 2.* ipsum Deus, & dedit illi nomen quod est super omne nomen. O potentes Christi descẽsiones! ô excelsas humilitates! Vides bestia Lucifer, tuas ascensionum amentias subuerti atque præcipitari, sublimari verò submissiones à Deo in filio suo? Quid altiùs filio Dei? si enim exaltari altiùs non potuit in diuinitate, quum consubstantialis sit Patri suo & coæternus: tanto tamen odio insanas tuas ascensiones habuit Deus, tanto amore humiles descensiones complexus est, vt voluerit carnẽ filium suum sumere, in qua posset descẽdere atque humiliari. Quis enim maior esse descensus potest, quàm si infinitus fiat finitus, immortalis mortalis, & mortuus? Hoc factũ in Christo est, & quidem perfectissimè per hypostaticam diuinæ naturæ & humanæ in diuina persona vnionem. Simul ad hanc descensionem aliquos adiunxit Christus diuinos descensus & humilitates: submissè natus, nutritus, versatus inter homines est; donec in illam se daret passionis, crucis, & mortis vltimam exinanitionem, & descensus profunditatem: cum qua coniunxit & illum ad inferos descensum; vt nihil esset vel humilitatis vel descensus quod non obiret excelsus IESVS. Disponebat autem diuinas ascensiones in corde suo & pro se & pro nobis: illæ enim submissiones fontes erant diuini carũ quæ sunt consequutæ axaltationum. Ascendit ex inferis ad vitam, non qualem posuerat pro nobis, sed ad immortalem & cælestem; tandem excellentissimo triumpho in cælum ascendit. Implestis filiæ Sion mentem & cor meum pijs & salutaribus descensionibus atq; ascensionibus: intelligimus disponendas quidem semper esse ascensiones in cordibus nostris, sed in auxilio & gratia quam nobis ob- *Psal. 83.* tulit Christus. Verùm illud præterea à vobis postulamus pro vestra charitate in omnes, vt hodiernæ ascensionis mysteria nobis exponatis. Audite illud primùm, præparãda esse corda vestra feruenti humilitate & oratione, ad salutarem ascensionis Christi cum Angelis & Sanctis eius meditationem, & cogitandum ascensionem illam nostrarum esse ascensionum causam. Ascendit enim Christus in cælum quà erat homo, & ad diuinam illam sublimitatem, & gloriam, & potestatem; vnde intelligimus ad nos diuinam bonitatis eius efficaciam deriuari, vt ex alijs Christi mysterijs: quæ virtus suo etiam gradu per piam meditationem & cõtemplationẽ communicatur: ea verò in nos vberiùs influit, si verè Christo vniamur fide, spe, & charitate, diuinis virtutibus, & Spiritus sancti donis. Obierat iam suam in terris legationem Dominus: nihil aliud quam finis erat imponẽdus, & consummatio mysteriorum omnium; vt non solùm mortuus esset Christus propter peccata nostra, & resurrexisset propter iustificationem, sed vt in cælum ascenderet propter nostram glorificationem. Celebranda est fratres perfecta Christi ascensio. Is enim qui ascendit, *Ephe. 4.* ille est qui descendit primùm ad inferiores partes terræ ex morte; vt nullus esse possit ascensus maior, siue vnde ascendat consideretur, siue quò. En Christus consistit in monte Oliuarum summo misericordiæ opere & charitatis impleto; consistit in eo monte super quẽ stabit cum venerit iudicare viuos & mortuos: significat verò se ad cælum ascendere, vt ad dexteram Dei Patris sedeat, & illam iudicandi potestatem accipiat. Ascendis Christe IESV in cælum, & tamen tu montem Olíueti fecisti cælum & paradisum; vbi enim cælum & paradisus, nisi vbi habitat Deus? At in te inhabitat omnis plenitudo diui- *Coloss.* nitatis corporaliter. Vbi cælum & paradisus, nisi vbi vester Deus à sua creatura? At hic videtur Deus ab Angelis, & eò magis hoc videtur cælum quã illud fuerat hactenus, quia hic est ab anima tua vester Deus, non solùm ab Angelis, vester ab animabus omnibus quas è Limbo eduxisti. Hic præterea est Mater tua, quæ eximium est paradisi ornamentum; sunt tui Apostoli & Discipuli; est Ecclesia tua Sponsa. Cur autem in cælum vis ascẽdere benigne IESV? mane nobiscum Domine: hinc potestatem exercere poteris in cælo etiam, non solùm in terra; ascendes autem posteaquam iudicaueris orbem vniuersum.

uersum. Non placet iste affectus vester mihi; uos me cognoscere, me frui velletis secundū carnem; at contra oportet: similiter scilicet qui ad meam ascensionem conuenerant cogitabant vel desiderabant; at ego illam cogitationem compescui, & meam quidem præsentiam corporalem non abnui, sed quando esset futura, in eo interdixi ne essent curiosi: simul significaui quæ dicitis omnia & potentiùs, & gloriosiùs, & decentius è cælo me esse facturum: voces Prophetarum adimplendas; neque mihi expectandum vt præmium laborum accipiam. Est alioqui fructuosiùs prorsus futurum, vt quem affectum nunc sentitis, illum exuatis, & in spiritualem conuertatis; vt fides vestra alatur, & syncera in me charitas, donec venero ad finem sæculorum, vbi præsentia mea corporalis nihil imminuet animorum perfectionem, sed augebit etiam diuinitùs in gloria sempiterna. Erat conuentus cælestis in monte cum Christo: contemplamini verò Christum, eius diuinitatem, summam animæ gloriam & corporis, gesta ea omnia considerate, ea omnia animum vestrum implebunt diuina luce & suauitate. Recreabit quidem animum vestrum conspectus militię Angelorum & animarum beatarum, Virginis Matris Dei sacrosanctæ, Apostolorum, Discipulorum, sanctarum mulierum, Ecclesiæ ipsius; verum ad se trahet Christus totam animæ vestræ intentionem, totum cordis affectum. Illic omnia vestra desideria reficientur, ibi mentis tenebræ dissipabuntur, succedet splendor cælestis luminis; ibi voluntas summum bonum inueniet, in eo conquiescet; ibi degustabitur significatio quædam glorię sempiternæ. Simul intelligetis non ablatum iri dona illa à vobis per ascensionem Christi in cælum, sed ea cum Christo ascendente cælestes ascensiones atque accessiones esse acceptura. Charitate autem in Christum inflammabimini, vbi illū videritis ascendere, & proficisci in gloriam suam. Neque mouebit vos (Ach 2.) quod præsens non sit corporaliter atque visibiliter; mouebit magis & placebit quod viam ante vos aperuerit, quod sedeat ad dexteram Patris, quòd considere vos faciat in cælestibus in spiritu, quòd sedes æternas inter Angelos vobis paret, quod Ecclesiam inde & animas vestras gubernet, quòd inde in cælo & in terra regnet, quòd humanam naturam in cælum euexerit, quòd hoc diuino facto docuerit cælestem vitam nobis esse viuendam, non terrenam. Summā ergo dedit lætitiæ causam ascendens in cælum magnus I E S V S; nec indoluerunt Discipuli illo in cælum ascendente, mirati sunt potiùs diuinam eius potentiam & maiestatem: itaque magno cum gaudio Hierosolymam reuersi sunt; ita Luc. 2. erant inflammata omnium corda diuina luce atque suauitate. Sentiebant igitur in se quod in Christo videbant; afficiebantur enim diuinitùs gestis omnibus Christi: quocircà cum primùm leuauit manus I E S V S, leuari simul inceperunt omnium corda, & spiritus exultare, & assurgere fixis oculis suauissimè in manus eius qui creauerat cælum & terram, quæ cruci affixæ fuerant pro mortalium salute. At quando sibi à Christo viderunt benedici, & simul attolli illum in aëra ad cælum, & vim diuinam è Christi manibus & benedictione in se aduerterunt illabi dulcissimè, simul intellexerunt mysterio fieri, quod dum benediceret illis recederet; vt significaretur ad ascensum nostrum in cælum opus esse virtute cælesti; simul decessum illum corporalem & visibilē vim habere benedictionis, & quod ab I E S V recedente plura essent dona accepturi. Erāt copulata omnium corda cū Christo ascendēte: ascēdebat Christus, ascendebāt eorum corda in spiritu. Effundebatur è Christo, & eius ascensu diuinorum vnguentorum cælestis fragrantia, quæ eliciebat illas voces; Vnguentū effusum ascensio tua magne I E S V; (Cant. 1.) Trahe nos post te Deus I E S V, in odorē vnguentorum tuæ ascensionis curremus, tecum ascendemus. Diligunt te quas fecisti tuæ adolescentulæ, animæ puræ, & amœnis floribus virtutum vernantes. Quod si adolescentulæ currunt post I E S V M, quid הָעַלְמָה haalmah, idest illa Adolescentula, illa Virgo abscondita & sacrosancta, quæ I E S V M cōcepit & peperit, regem Regum, Emmanuelē I E S V M, quæ omnium adolescentularum est Regina? Quid hæc ascendente filio, quid sentiebat, quid agebat? Id nos exprimere non possumus; tu scis magne I E S V, qui solus illā maior es, qui illam secundum humanitatem tuam donis excellentibus ornasti. Ergo nobis illud est residuum, vt quantum fuerit eius gaudium, quanta exultatio, quàm sublimis animi eius ascensio exponere nesciamus; tantum confiteamur longè fuisse superiorē quā omnium adolescentularum: & te in illius donis magne I E S V benedicamus atque adoremus, & illam secundum te. Prosequeban-

tur te tua virtute aſcendētem excelſe IESV, cum exultatione & iubilo Angeli & animæ ſanctæ, Angeli etiam ſuis tubis clangebant tibi diuinas laudes, conſequebatur in ſpiritu è terra te piorum Eccleſia;tui verò conſpectū exhibuiſti omnibus benigne IESV, donec oculi pleno obtutu aſſequi potuerunt: excepit te deīde nubes præclara ab omniū oculis, vt poneres nubem currum & aſcēſum tuum. Et mirum non eſt ſi libenter vtitur miniſterio nubis ſapiens IESVS, & in mōte,& hîc, & ad iudicium veniens: voluit enim Eccleſiam ſuam ſignificari per nubem,& in ea ſuam præſentiam,clementiam, atque fœcunditatē. Illud verò ſingulari priuilegio fecit Chriſtus, vt principiū fidei aſcēſionis eius in cælū conſtaret euidentia, finis & conſummatio pura fide. Inde porrò celerrimo motu (ambulat enim ſuper pennas ventorum) intulit ſe cæli empyrei altitudini ſummæ magnus IESVS: ibi à Patre exceptus diuino honore, & collocatus ad eius dexteram eſt; vt vbi ſemper fuit quà Deus diuinitatis gloria, beatitudine, & iudiciaria poteſtate, quas ab æternitate cum Patre poſſidet;ibi collocaretur quà homo excellentiſſimè ſupra omnes creaturas gratia & gloria; & tanta eſſet eius gloriæ ſublimitas, vt idem Dei honor ſimul vnitæ Dei humanitati deferretur, & in ſolio diuinitatis collocaretur Deus homo,mundum gubernaret,& particularibus iudicijs homines iudicaret, extremum illud & vniuerſale iudicium in finem temporum reſeruans. Quum hæc in cælo gerebantur, incomparabilis agebatur inter cælites lætitia & iubilatio de alijs Chriſti myſterijs;illa etiam ſingularis, quod Angeli ſuas vacuas ſedes videbant impleri, & proſpiciebant omni ex parte implendas, & conceſſuros electos homines cum Chriſto in cælo in cōmunione gloriæ & iudiciariæ poteſtatis. Exultabant verò eò impenſiùs beatæ animæ, quod in ſe percipiebant illa bona compleri, eſſe complenda in alijs electis hominibus;lætabantur ſe ab inferno, & à peccato, & Dæmonū ſæua tyrannide & captiuitate liberatas, & in ſeruitutē glorioſā Dei omnipotētis eſſe aſſertas. Videbāt è Chriſti manibus omni benedictione pleniſſimis hominibus cōmunicari dona ampliſſima, cuius communicationis à Patre acceperat ille facultatem. Silentio potiùs humili, & tacitis laudibus quam verbis qui agebatur in cælo triumphus celebrari à nobis debet: ſit Chriſto gloria ſempiterna. Sed quid intereà Apoſtoli? quid Eccleſia? Intentos in cælum oculos cuncti habebant. Sed quæ erat eorum meditatio & laus? Eadem illa quæ Angelorum,reuelante Chriſto; eadē cogitabant,& ſuaui fide contemplabantur,in illis recreabantur eorum corda & ſpiritus, & laudabant Deum in excelſis. Sentiebant verò diuina virtute vt in Chriſto illa fieri, ita in ſe cum Chriſto: coniungebantur in ipſis ſpirituales illæ conſolationes; quod conuiuificati eſſent Chriſto, quod conreſuſcitati:addebatur in gratiæ & conſolationis cumulū, quod ſentiebant ſe in ſpiritu per gratiam Chriſti ſingularem cælo inſeri, ad conſeſſum Chriſti leuari. Magnus triumphus agebatur in cælo, magna celebritas & exaltatio erat in terra: & in hoc quidem erant Apoſtoli omnes;verùm faciebat rerū magnitudo, & ſpiritus refectio quæ è cælo & Chriſto ad ipſos deriuabatur, vt non mente ſolùm,ſed oculis & ſenſibus in cælum erecti eſſent. Quibus rerum externarum ſignificationibus finem dederunt Angeli,quorum verbis confirmati quidem omnes in rebus ſpiritualibus ſunt,& edocti tum alia, tum etiam illud, circumſpectè vtendum & modeſtè in oratione exterioribus ſignificationibus, vbi contingūt interiores conſolationes; & in conuentu Eccleſiæ illas eſſe reprimendas,gaudium retinendum, & bonas animi inſpirationes. Ita affecti Hieroſolymam reuerterunt Apoſtoli è monte Olîueti,& cæleſtibus myſterijs; quibus vita noſtra in cælos euocatur, vt etiam ſi anima in hoc corpore & ſeculi neceſſitatibus viuamus, ſpiritu tamen continenter ad cælum ſpectemus,illuc aſcendamus, illic viuamus: & ſapiamus non quæ in terra,ſed quæ in cælo ſunt, vbi Chriſtus eſt in æterna gloria Patris ſui. Hinc etiam diſcamus in oratione verſari, & ſpiritualibus mētis leuationibus deuotè, ſapienter, & fructuosè,ad gloriam IESV Chriſti Domini & Dei noſtri. Amen.

Pſal. 103 — Ephe. — Coloſſ.

SACRA

SACRA DIES PENTECOSTES. 149

Act. ij. *cxxvij*



A. *Hierusalem, & locus in monte Sion, in quo hæc facta sunt mysteria.*

B. *Cœnaculum in ea domo, vbi instituerat Eucharistiam Dominus. Ibi erant sedentes.*

C. *Consident omnes ordine.*

D. *Sedet in medio beatissima Virgo Mater; omnes summa cum expectatione & deuotione.*

E. *Fit repente de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus vehementis, & replet totam domum.*

F. *Apparent linguæ tamquam ignis, qui sedit super singulos. Et repleti sunt Spiritu sancto.*

G. *Incipiunt eloqui varijs linguis Dei laudes.*

H. *Ad hanc vocem conuenit multitudo, mente confunditur, stupent, mirantur, nonnulli tamen irrident.*

I. *Stans autem Petrus leuat vocem suam; concionatur ad illos diuina eloquentia & efficacia.*

SACRA DIES PENTECOSTES.

ACT. II.

In cxxvij. imaginem adnotatiuncula. cxxvij. 149.

A. *Hierusalem, & locus in monte Sion, in quo hæc facta sunt mysteria.*
B. *Cœnaculum in ea domo, in qua instituerat Eucharistiam Dominus: ibi erant sedentes.*
C. *Consident omnes ordine.*
D. *Sedet in medio beatissima Virgo Mater; omnes summa cum expectatione & deuotione.*
E. *Fit repentè de cælo sonus tamquam aduenientis spiritus vehementis, & replet totam domum.*
F. *Apparent linguæ tanquam ignis, qui sedit super singulos; & repleti sunt Spiritu sancto.*
G. *Incipiunt eloqui varijs linguis Dei laudes.*
H. *Ad hanc vocem conuenit multitudo, mente confunditur, stupent, mirantur; nonnulli tamen irrident.*
I. *Stans autem Petrus leuat vocem suam, concionatur ad illos diuina efficacia.*

ACTVVM. II.

ET dum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem [a] loco: Et factus est repentè de cælo [e] sonus tanquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam [b] domum vbi erant [c] sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ [f] linguæ tamquam ignis, seditque supra singulos eorum; & repleti sunt omnes Spiritu sancto. Et [g] cæperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in Hierusalem habitantes Iudæi viri religiosi ex omni natione quæ sub cælo est. Facta autem [h] hac voce conuenit multitudo, & mente confusa est; quoniam audiebat vnusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes & mirabantur, dicentes: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt? & quomodò nos audiuimus vnusquisque linguam nostram in qua nati sumus? Parthi, & Medi, & Elamitæ, & qui habitant Mesopotamiam, Iudæam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam, Phrygiam, & Pamphyliam, AEgyptum, & partes Libyæ quæ est circa Cyrenen, & aduenæ Romani, Iudæi quoque, & Proselyti, Cretes, & Arabes audiuimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei. Stupebant autem omnes, & mirabantur, ad inuicem dicentes; Quid nam vult hoc esse? Alij autem irridentes, dicebant quia musto pleni sunt isti. Stans autem [i] Petrus cum vndecim, leuauit vocem suam, & locutus est eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Hierusalem vniuersi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt, cum sit hora diei tertia; sed hoc est quod dictum est per Prophetam Ioël; Et erit in nouissimis diebus, dicit Dominus; effundam de spiritu meo super omnem carnem: & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ, & iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt. Et quidem super seruos meos & ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo, & prophetabunt: & dabo prodigia in cælo sursum, & signa in terra deorsum; sanguinem, & ignem, & vaporem fumi. Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifestus. Et erit, omnis quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit.

ADNOTATIO.

A. VRbis Hierusalem pars describitur, & mons Sion, vt intelligatur venisse Spiritum sanctum in Discipulos in monte Sion congregatos, in eadem domo vbi sacra Eucharistia sacramentum & sacrificium instituerat Christus; non in eodem cænaculo, sed in superiori, vt antea ex traditione annotatum est.

B. Cœnaculum amplum vbi erant sedentes Apostoli

Apostoli & Discipuli in oratione suspensi, eodem die expectantes à Christo donum Spiritus sancti quod promiserat. Erat autem omnium vnus animus & cor vnum suaui quadam deuotione perfusum: præparauerat enim eorum cor & mentem è cælo Christus, vt dignè Spiritum sanctum accipere possent & fructuosè.

C. Ceterum rationi & scripturæ consentaneum, quod traditio Ecclesiæ, & imaginum vsus habet, vt beata virgo Mater Maria interesset mysterio: perseuerabant enim post Christi ascensionẽ Apostoli vnanimiter in oratione & obse-
Act. 1. *cratione, cum Maria matre IESV, & mulieribus, & cognatis eius.*

D. Primarium igitur locum habebat in sacro consessu Mater Dei Maria; circum ipsam pone erant mulieres, ordine suo sedebant Apostoli & Discipuli. Venit beata illa hora tertia, quam non dubium quin Virgo Mater præsciret: & ecce mittunt Pater & Filius in sanctum consessum infinitum suum amorem, quem in æternitate spirant sibi consubstantialem & coæternum. Verùm quando, quo pacto, quibus signis? hæc audiamus deuotè fratres ac reuerenter. Completi erãt tunc primũ dies omnes Pentecostes, aderat quinquagesimus dies post Pascha nouum, id est post resurrectionem Christi, vbi vera illa completa est mortalium liberatio: mortuus enim Christus est propter peccata nostra, resurrexit propter resurrectionẽ nostrã & iustificationẽ.

E. Et ecce tibi derepentè factus est è cælo sonus. Repentinus sonus è cælo factus excitat atque attrahit ad diuinitatem vehementissimè quidem, suauissimè tamen corda omnium; vehemẽtiùs eorum qui erãt paratiores ad diuinos afflatus recipiendos: quare plenissimè excitauit atq; attraxit cor Virginis Matris Dei Mariæ, dein suo ordine reliquorum. Neque vero sonus ille tantum erat, sed simul vox, vt appellat Lucas.
Act. 1. *Quid igitur significabat ille sonus, illa vox? Aperiri viscera misericordiæ & amoris Dei nostri Patris, & Filij in Ecclesiam, mitti illũ amorem, qui in æternitate erat in Patre & Filio, ab vtroque vno principio vera spiratione productus. Et sonus quidem hoc significabat: quid spiritus vehemens replens totam domum? Effusionem infiniti spiritus & amoris, qui feruida illa & efficaci virtute in omnium corda fortissimè ac placidissimè influebat diuinitùs; & nõ solum animos præsentium omnium summa cum dulcedine replebat, sed in totam etiam domum, hoc est Christi Ecclesiam, iam inde erat redundatura copiosissimè.*

F. Quid hic sonus, quid vehemens afflatus attulit? Igneas linguas, quasi ex vno igne diuino in singulos distributas, singulis insidentes. Refertur enim verbum ad rem vnam, spiritum scilicet, vt intelligamus vim illam diuini amori igne fuisse inflammatam, quæ non solum fa- Psal.
ceret vt membrum illud vocis artifex prædica- 83.
ret Deum, atque laudaret excellenter, sed vt omnia etiam viscera, ossa omnia interiora & exteriora Dominum benedicerent.

E. Quid igitur tandem per hæc signa Deus operatus est? Repleti sunt omnes Spiritu sancto, plenitudinem acceperunt charitatis, fidei, atque spei, virtutibus ac donis sunt impleti, sapientia, intellectu, consilio, fortitudine, scientia, pietate, timore Domini: quæ dona, quæ virtutes robur simul & firmitatem atque efficaciam acceperũt pro singulorum diuina vocatione ac propria functione. Itaque cœperũt loqui varijs linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.

G. Loquebantur quidem tunc non Hebræa solum lingua, sed varijs diuersarum nationum; verum facultatem simul acceperant, vt vna lingua loquentes à varijs nationibus intelligerentur: vt intellexerunt Petrum loquentem omnes qui conuenerant. Loquebantur autem primum quidem omnes simul dulcissimo concentu, quasi in Ecclesiæ choro.

H. Verùm statim vi spiritus domo egressi, quũ iam ad sonum & vocem commota multitudo cõuenisset, palàm Petrus, & Apostoli, & Discipuli similiter atque domi fecerant varijs linguis Dei magnalia prædicabant; maiestatẽ Dei, magnitudinem, bonitatem summo consensu, cõcentu suauissimo, insolita quadam oratione diuinitùs efficaci concelebrabant. Commoti priùs erant & excitati multitudinis animi ad vocem è cælo auditam; audientes vero Apostolos & & Discipulos suis linguis laudare Deum tanta virtute, tam inusitata eloquentia, mente confunduntur omnes, mirantur rei nouitatem & magnitudinem, stupent omnes: erumpũt denique in varia iudicia, etiam in obmurmurationes; alij, quidnam hoc sibi vult? Quorsum hæc spectat nouitas? Agnoscebantur Apostoli & Discipuli IESV: partim verò timebant, partim in dubium rei euentum reuocabant; alij apertè deridebant, musto plenos, & ebrios dicebant. Cõtemplare hic Angelos, qui è cælo elapsum Spiritus sancti prosequuti erant, tum tutelares singulorum; vnum etiam è prima hierarchia, qui Mariæ Matri Dei obsequebatur; tum Michaelem Ecclesiæ Principem cum cælesti iubilo & exul-

tatione

tatione interesse, ac mysterii a Spiritus sancti, infinitamque bonitatē laudibus efferre: alios Angelos per sonum monere multitudinem, vt conuenirent ad rei miraculum: non deesse tamen paruulos & abiectos Dæmones, qui persuadeant Apostolos è vino delirare;

I. Quos tamen vis orationis Petri diuina, & ministerium Angelorum abegit.

MEDITATIO.

O Ineffabilem Dei misericordiam & miserationes, o benignitatem & beneficia adoranda! Filium suum miserat Deus in mūdum, expleuerat ille eius mandata, pro nobis mortem subierat, resurrexerat, docuerat Apostolos & Discipulos, & antea copiosè, & post resurrectionem excellenter; ascenderat in cælum, & qui fuerant in carcere liberauerat, & fecerat cæli esse captiuos, hoc est secum conregnare ex inferno liberatos: ad dexteram sedebat Dei Patris, omnem acceperat potestatem siuè in cælo siuè in terra. Quid Ecclesiæ, quid mortalibus facere potuerat quod non fecisset Deus? Et tamen nunc quasi de integro mittit Spiritum sanctum. Sit eius nomen benedictum in æternum: diuinè fecit, facit, & faciet omnia. Sunt quidem mirabilia opera eius solius & gloriosa; verum abscondita & inuisa nobis: sed tamen quæ timentibus eum, & quibus probationē inducit, soleat sua benignitate Deus denudare, & thesaurizare super eos scientiam. Oro te omnipotens Domine vt ita in me fiat; concipiam timorem tuū, accipiam tuæ manus probationem, vt ita intelligere possim mirabilia legis tuæ. Oro & te custos Angele, vt meam apud Deum ignauiam & infirmitatem iuues: me enim illud bonitatis & misericordiæ Dei miraculū mouet vehementer; mitti post Christi missionē, post eius vniuersam in homines œconomiā, mitti Spiritum sanctum in Ecclesiam: doce me Angeli Dei. En tibi hæc etiam missio ad œconomiam & mysteria Christi spectat. Nā cuius fuit huius sacræ missionis meritum? nōne Christi? cuius precibus datū vt mitteretur Spiritus sanctus, nonne I E S V Christi? Ego, inquit, rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, qui maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis. Est quidem apud Deum aduocatus vester Dominus & vester & noster I E S V S, est vester paracletus & cōsolator I E S V S, est vobiscum vsque ad consumationem seculi, & hoc erat satis futurum: sed est copiosa apud eum redemptio & misericordia; vt enim copiosi fuerunt & exundātes passionis & mortis dolores & cruciatus, ita gratia Dei & dona in nos copiosa & exundantia. Erant multa præterea quapropter missus est Spiritus sanctus. Ea docendi erant Apostoli; quorum adhuc non fuerant capaces: hæc vt doceret Christus, misit Spiritum sanctum, qui illos doceret omnem veritatē, & omnes diuinas traditiones; neque quicquā esset noui amplius quod fidei addi posset, sed quę erāt accepta à Christo, quæ ab Spiritu sancto, corū esset doctrina in Ecclesia & expositio cōstans & perennis. Sed cur antea spiritus datus non fuit? Quia non fuerat I E S V S glorificatus. *Ioan.7.* Acceperunt quidem Spiritum Apostoli ante ascensionem Christi, sed non illam excellentem Spiritus abundantiam & dona quæ postea acceperunt. Nam promeritus erat sibi gloriam suam Christus, quam adhuc non acceperat: oportuit igitur illius consummari gloriā, priusquam illa cōsummatio in Ecclesiam redundaret, & dari hominibus ab eo dona ex suorum meritorum, & donorum quæ acceperat affluentia. Plenitudinem porrò diuinę magnificentiæ adora nobiscum. Misit Deus filium suum in mundum, vt mundus per illum saluaretur: itaque Deum vidit omnis caro, in carne vidit salutare Dei, Deū audiuit & contrectauit homo. Nec sat hoc fuit: ostendit se ter in voce è cælo Pater; in baptismo Christi, in transfiguratione, in templo, quum ad Christum accederent Gentiles: reliquum erat vt Spiritus sanctus apertiùs manifestaretur hominibus. Fuerat antea manifestatus in columba, nunc in sono cælitùs facto, in Spiritu vehementi, in linguis igneis manifestatur. Verè magnus est Dominus Deus, & magna virtus eius & misericordia. Attulisti mihi lætitiam & lucem custos Angele: sed obsecro te per Christum, vt pergas mihi exponere mysterium huius diuinæ missionis. Inuoca potius Spiritum sanctum paracletum, vt is te erudiat, & emittat in cor tuū lucis suæ radium; ac doceat te rerum quas desiderat animus tuus veritatem: hoc & nunc fac, & in eo persuera quum ego narro tibi mysteria, vel ex tua meditatione tu me adiutore in Spiritu sancto illa colligis. Quis igitur est qui mittitur beate Angele? Spiritus sanctus, tertia Trinitatis persona, quæ à Patre & Filio

filio æternaliter, non tanquam ex duobus principijs, sed tamquam ex vno principio, nõ duabus spirationibus, sed vna spiratione procedit. Hic amor est Dei infinitus, hic donum Dei immensum. Amant enim se, suamque essentiam infinitam Pater & Filius, & infinitè amant: habent verò infinitam virtutem ex voluntate producendi, quemadmodum Pater produxit ex intellectu: itaque producũt in æternitate amorem infinitæ perfectionis & substantiæ, donum Dei æternum; quasi intelligas æterna illa spiratione parari in donũ eundem illum amorem quem Deus produxit. Itaque tantam Deus bonitatem obtinet & charitatem per se & propter se, vt non solum se & nos amet suo amore essentiali, sed producat etiam amorem sibi & illi essentiali consubstantialem & coæternum, & illum in nos effundat, quasi viscera suæ bonitatis & essentiæ. O rem superiorem omni hominum laude & Angelorum! O bonitatis excellentiam infinitam! Hoc est donum, hæc viscera bonitatis Dei, quæ hodie in Ecclesiam suam effudit Deus: hunc amorem in vos misit Pater & Filius, vt quem in sinu suo & complexu infiniti amoris spirauerant apud se, illum ad Ecclesiam suam mitterent; Pater ad Filiam, Filius ad Sororem & Sponsam: simul vt per sensilia signa non solum Pater & Filius, sed etiã Spiritus sanctus vim diuini amoris cordibus fidelibus inserere͏nt munere principali. Exultate mortales, Deo totis viribus psallite: quod nobis in via nostra non dedit beneficium Deus, eò vos est complexus, vt amorẽ suum daret; & non solum gratiam, & odorẽ vnguenti, sed ipsam vnguenti substantiam. Sed quid est, Dũ complerentur dies Pentecostes? Complebatur quinquagesimus dies à Christi resurrectione & vero Paschate, sed simul illa etiam Pentecoste antiqua complebatur, quæ transibat quidem, & compleri nũquam poterat: neque enim consummationẽ adducere poterat lex in illa Pentecoste data, sed scripta tantum fuerat in tabulis lapideis, quæ iustitiam inducere ex se nõ poterat. Hæc vero noua Pentecoste tota est in complendo legem, tota complementum legis est; in hac enim confirmata est lex spiritus vitæ, nempè datus Spiritus sanctus, per eius gratiæ abundantiam, per efficaciam virtutum & donorũ, quæ vitã & iustitiã sempiternã cordibus mortaliũ inserũt. Cõsummauit enim Deus super Ecclesiam suam testamentum nouum, non

August.

secundum testamentum quod fecit Patribus antiquis in die qua apprehendit manũ eorũ vt educeret eos de terra Aegypti, sed dedit leges suas in mẽtem fideliũ, & in corde ipsorũ scripsit eas; vt esset Deus ipsis in Deum, & ipsi Deo in populum. Itaque & si scripta sit lex noua, tamen vt est gratia, ac diuini amoris participatio & virtutis, ita digito Dei in cordibus nostris fuit scribenda, corde recipienda, corde tenenda, ex corde illi cooperãdum, ex illa contendendum ad vitam sempiternam. Magna complebantur mysteria in hac Pentecoste, magna ex ea continenter complentur & complebuntur, donec vltimum imponatur illi complementum & perfectio, & consummatio in gloria sempiterna. Confirmauit igitur legem vitæ in cordibus fidelium Deus per Spiritum sanctũ, & diuinis accessionibus ornauit, & fecit efficacem. Audi vero vnde huius mysterij maiestatem agnoscere plenius possis & adorare. Primùm quidem rogauit Christus Patrem vt Spiritum sanctum Paracletum mitteret in Ecclesiam, promisit item Apostolis illum se missurum, qui doceret quæ tunc portare non poterant, qui doceret omnem veritatem: illos docuit post cœnam & pedum lotionem, quẽadmodum chrisma conficerent, quo vngerentur Spiritum sanctum accepturi ordinario & perpetuo Ecclesiæ vsu: quo tempore illud etiam intelligitur, ordinarium sacramẽtum Cõfirmationis instituisse Christum, nõ etiam statim eius vsum præcepisse. Tandem per noua & excellentia illa signa, sonum, spiritus vehementiam, per linguas & ignem, nõ solum vim Sacramenti ostendit & fructum, sed formam etiam & materiam Sacramenti indicauit, non dedit; non oleum, non balsamum, nõ verba illa, Consigno te &c. quæ iã instituerat, sed diuina alia signa, diuinam vocem, quæ & Sacramentum prædicerent futurum, & illius quasi primitias vberiores darẽt, & fructum præstantiorem. Addita autem adhuc est alia huius sacramenti celebritas, vt per manus impositionẽ daretur Spiritus sanctus baptizatis, & linguarum donum effunderetur; vt tandem suo Confirmationis Sacramẽto ita nobilitato & veluti confirmato Ecclesia vteretur: in quo etiamsi illa signorum maiestas nõ adhiberetur, vim tamen Sacramẽti fideles acciperent, cuius est ab eo die ductum initium. Refecisti spiritum meum Angele Dei: sed perge obsecro; qualis ille sonus, ille spiritus,

Hie. 31.

Fa... 2. ... Or...

spiritus,illa vehementia,illæ linguæ,ille ignis fuit? Cæleſtes fuerunt illæ creaturæ ex tēpore à Deo creatæ, vt in illis oſtenderetur Spiritus ſancti aduenientis maieſtas & efficacia. Neq; enim ille flatus ex communi vento, nec lingua vel ignis, vulgaris erat lingua vel ignis: vbique Lucas per ſimilitudines expreſſit rerum illarum virtutes; quas ipſe quidem intelligebat in Spiritu, Eccleſiæ verò per earum ſimilitudines eundem ſpiritum & veritatē ſignificabat: vt ex ſimilitudine ſenſili & inuſitata vos aſſurgeretis ad rerum quæ indicabantur ſpiritualem cognitionem Factus eſt repentè de cælo ſonus. A quo? A tota quidem Trinitate,ſed à Patre, & Filio ex perſonarum proprietate; vt enim ipſi mittunt Spiritum ſanctum, ita & hic ſonus, & flatus,& linguæ ad ipſos referri ſua proprietate poſſunt: repræſentant tamen ſigna illa Spiritum ſanctum. Porrò conceptus primū hic ſonus eſt diuina virtute è cælo ipſo, & totum cælum priùs impleuit, excitauit mentes Angelorum omnium & beatarum animarum ad admirandum Dei opus contuendum: è cælo reſonuit in domum vbi erant vnanimiter ſimul confidentes, magna cum animi trāquillitate horam expectantes in qua implerentur virtute ex alto, & baptizarentur Spiritu ſancto & igni, ſumma Dei dona ſumma cum deuotione præſtolantes; quaſi ſedes futuri in quibus ſederet Spiritus ſanctus. Non eſt templo illatus ille ſonus, tametſi in illo frequentes erant Apoſtoli illis decem diebus; noui enim erat ille ſonus teſtamenti, non veteris: nouum templum fundabatur, vetus deſignabatur deſerendum; & fiebat tūc quidem deſtitutionis illius initium. Erat autē ſonus ille vox, ſignificabat enim diuina illa myſteria quæ gerebantur; Spiritum ſanctum qui mittebatur, gratiā & dona quæ Diſcipulis conferebantur. Et quænam poterat eſſe vox ſignificantior, quàm ſonus qui illa auribus internis per ſenſilem & exteriorē auditū ingerebat? Et factus ille ſonus eſt derepentè. Spiritus ſanctus enim vbi vult ſpirat, & neſcis vndè veniat, neque quò vadat. Habet videlicet vim noſtrum ſpiritum occupandi, & in alium mutandi, & in diuinitatem vſque rapiendi, vbi infinita eſt virtus, vbi ex caligine effulget Deus. Et certè repentè fit quod à diuinitate in creaturam fit, quæ ex ſe neque mereri quicquam poteſt, nec percipere vel præuidere. Sed qualis erat ille ſonus? Erat quaſi ſpiritus vehementis. Flatus tamen aëris huius non erat,ſed quaſi ex aëre, ſpiratio nō vehemens ſiue violenta,ſed quaſi vehemens, quaſi violenta. Erat enim excellens & diuina quædam creatura ſonus ille, imperfectiones non habebat violenti flatus,vel impetum,vel coactionem,vel emotionem; ſed ſuauis erat, benignus, certus & ſecurus, & in diuina ſuauitate, benignitate, certitudine, ſecuritate, omnem habebat virtutem, omnem veritatē cordibus ingerebat, neq; in his omnibus tarditatem vllam nouerat vel difficultatem. Et repleuit totam domū. Quam? Illā quidē vbi erāt ſedentes exteriùs; in qua alioqui do[...] erant perſeuerantes vnanimiter in oratione & obſecratione cum mulieribus, & Matre IESV,& fratribus eius. Ea erat Eccleſia Chriſti, quæ quum vna perſeueret ad conſummationem vſque ſeculi, ea ſimul illo Spiritu cōplebatur. Et ſonus quidē ille & ſpiratio impleuerat domum, corda fidelium, Eccleſiam totam; & ſatis eſſe videri poterat tanti doni excellentia ad animarum ſanctificationem, præſertim quum in eo eſſent linguæ internæ, quibus pſallerent in cordibus ſuis Deo; verum erat ſpiritus in proximum exeredus, docendæ omnes gentes, pugnandum aduerſus omnem impietatem, debellandus Princeps poteſtatis aëris huius, rectores tenebrarum harum,& ſpiritituales nequitiæ in cæleſtibus conculcandæ, mundus ſub iugum crucis mittendus. Hoc fuit quapropter linguæ ſunt datæ, propter Spiritus ſancti ad verbum cognationem: Verbo enim Dei erat bellum contra omnes aduerſarias poteſtates gerendum, & erat locuturus Spiritus ſanctus quæcunque audijſſet, & è Verbo Dei Chriſto accepturus quæ annuntiaret. Admiranda fuit hæc liguarum ad verbum alluſio. Sed velut ignis erant linguæ. En rurſum alia cæleſtis creatura: erāt linguæ nō igneæ, ſed quaſi ignis,& ſuprà quā ignis lucidè penetrantes, fortes, purgatrices, abſūptrices: linguæ enim fabricatæ ſunt Verbi diuini artifices, quæ vim haberent illuminandi mundum, ad interiora cordium penetrandi, diuina potentia purgandi qui ſe purgationi permitterent, aduerſus autem repugnantes abſumendi vim habebant diuinā. Hanc virtutem habebant Spiritus ſancti linguæ quæ hodiè ſunt donatæ, quæ vis vſque ad ſeculi conſummationem perſeuerabit: non dantur quidem linguæ ſenſiles, dantur tamen in ſpiritu efficaces. Sed cur diſpertitæ? Quia

Margin notes: Auguſt. de Tri. [...] 5. | [...] in Act. | [...] 3. | S[...] ep. 7. | Act. 1. | Ephe. 6. | Gregor. Nazian. in orat. in ſan. Pen. | Ioan. 16.

Spiritus Dei vnicus quidē eſt, ſed ſimul multiplex, diuidens vnicuique ſicut vult ſuorum
1.Cor.12 donorum partes & prærogatiuas: quod quū facit, vnitatem tamen in donorū varietate tribuit & conſeruat. Dabatur omnibus qui in domo erant Spiritus ſanctus, ſed tamen Mariæ Virgini maximo dono, magno ſecundùm hanc Apoſtolis, magno item omnibus iuxta diuinæ ſapientiæ ſuauem diſtributionem. Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto. O infinitā diuinitatis potentiam! O immenſam & ineffabilem diuini muneris largitatem! Varia effunduntur dona & inæqualia, & tamen ſuis donis replentur omnes: quaſi videas hîc expreſſam ſimilitudinem cæleſtis gloriæ. Nónne Deum vident omnes beati, & ſimiles Deo ſunt? nonne ſatiantur gloria Dei omnes? Et
1.Io.3. Pſ.16. Io.14. tamen manſiones multæ ſunt in cælo, & inæquales gloriæ cæleſtis excellentiæ. Illud videlicet eſt, nihil in cæleſti gloria eſt minimum, omnia maxima, omnia excelſa, facultatem omnia noſtrarum potentiarum antecellunt: & in hac excellentia variè glorioſus eſt Deus
Iſa.32. in Sanctis ſuis, & in ſumma tranquillitate & pace omnes Sancti diuina bonitate & iuſtitia fruuntur in ſua gloria; neque enim poſſunt amplius appetere ſatiato immenſitate Dei eorum omni deſiderio: ſit benedictus Deus. Similiter fuit in his Spiritus ſancti donis: repleri quidem illis fuerunt omnes, ſuo tamen gradu, cum ſumma ſinguli Dei laude & gratiarū actione, neſcio quid cæleſtis illius œconomiæ deguſtantes in ſuorum donorum varietate. Et cœperunt loqui varijs linguis,
Act.2. Luc. vlt. prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis. Fuerant quidem illis decem diebus ſemper in tēplo laudantes & benedicentes Deum; & quidem ea laus & benedictio à ſpiritu proficiſcebatur: nunc tamen primùm dicuntur loqui varijs linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis. Illa priuata erat laus ad ſe, nō publica ad alios; hæc ad omnes gentes pertinebat iam indè, & propterea varijs linguis loquebantur, hoc eſt omnibus: propterea tanta linguarum varietate multitudo mouetur, cōfunditur, ſtupet & miratur. Non ſolùm autē ſtupebant omnes & mirabantur quod ſuis linguis illos videbant loqui, ſed quod magnalia Dei celebrabant: ad miraculū linguarum aliud coniungebatur miraculum diuina verborum virtus, harmonia, ſuauitas plena effectuum diuinorum. Nam ſi donum Dei erant inſidentes illis linguæ, maius erat donū facultas illa in verba deriuata, maior vis & diuinitas ſermonum ab illis linguis procedentium: magnum Spiritus ſancti opus, ſumma in mortales benignitas; verè loquebantur prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis. Sed quid hæc in Apoſtolis, quid in omnibus effecerunt? Mirificum omnium virtutum & donorum quæ hactenus acceperant augumentum, & confirmationem, & robur; & eo maiori excellentia, quo præſtantioribus ſignis indicabantur. Præcellentem igitur gratiā acceperunt, quæ eorum iuſtitiam auctiorē corā Deo fecit & illuſtriorem, tum ſimul omnibus quæ acceperant donis robur additum eſt ſingulare, innumeris præterea beneficijs Io.1. Io.1.
eorum animi & corda locupletata ſunt, omnem veritatem ſunt edocti, atque principali Eph.
Spiritus ſancti munere quæ antea portare nō potuerant, ea facilè ac ſuauiter acceperunt: ſunt armati cæleſti panoplia, duces ac milites ſpiritualis & cæleſtis militiæ ſunt deſignati, atque adeò in aciem Dei viuentis educti, & in prælium contra mundum, carnem, Dæmones omnes, contra infernum, mortē, peccatum. Acceperunt igitur fidei, ſpei, & charitatis diuinas acceſſiones, tum donorum ſeptē Spiritus ſancti peculiari munere quaſi ex integro, quibus virtute Spiritus ſācti excellētiùs mouerentur. Quū verò dona illa iā cū virtutibus accepiſſent, inſuper horum donorum nacti ſunt ſingularia priuilegia; per ſapientiā rerum humanarum ac diuinarum ſuauem & ſublimem vno ſpiritus complexu myſticam cognitionem & ſenſum; per intellectum illarum intimam intelligentiam, & ad puram diuinamque veritatem penetrantem: conſiliū autem & prudentiam ſpiritus acceperūt, quo non ſolum humana, ſed cæleſtia etiam ac diuina ad ſalutarem praxim conferre poſſent; tum huius ſpiritus fortem & cōſtantem operationem & perſeuerantiam; ex his vero profluentem diuinam quandam ratiocinationē, & iudicium ac ſcientiam: quæ omnia dona pietate ſanctè perficerentur, vt ad maiorem 1.Cor.
Dei gloriam, & proximorum ſalutem ampliorem & perfectionem referri poſſent: cōſeruarentur verò timoris ſancto & immaculato ſpiritu, quem dona ſex parerent, & quaſi in miniſterium & auxilium aſciſcerent. Ex virtutibus autem & donis vim experiebantur in corda deriuari, qua fructus ſpiritus & beatitudines exercerent, & contra omnes tētationes cùm intrinſecas, tùm extrinſecas generosè

nerose pugnarent & vincerent, ac essent omnibus hostibus terribiles. Et hæc quidē omnia ita Ecclesia tūc accepit, vt singuli sua proportione pro ratione sui muneris, & vocationis, & gratiæ sua dona reciperent, & fieret cælestis quidam concentus, vt vocum ita donorum, ille auribus externis, hic internis & spiritualibus. Sed quid alij post illum diem? quam confirmationem gratiæ & rerum spiritualium adepti sunt? Minori priuilegio quam illi, sed magno tamen; non per sonum, & vehementem spiritum, & igneas linguas, quæ propriè ad primitias spiritus attinebant, sed per impositionem manuum Apostolicarum, & donum linguarum. Quocircà quod Apostolis sonus, spiritus vehemens, linguæ igneæ; id his erat manuū impositio; effectus, loqui linguis: similiter atque primitiarum fuerat; quibus signis effundebatur his etiā Spiritus sanctus, & eius dona omnia, & robur spiritus communicabatur. Quid vero posteà in Sacramento confirmationis, quod Christus ad vsum ordinarium in Ecclesia sua esse voluerat? Datur gratia, dona, & robur spiritus, similiter atque in Ecclesia primitiua; illæ exteriorum signorum excellentiæ non adhibētur. Effectum enim quapropter admouebātur fortitæ quum sint, iam nihil est quod adijciantur: nam & diuinam auctoritatē obtinet Spiritus sanctus, & coarguit mundum de peccato, iustitia, & iudicio; & linguæ iam omnes credunt, & factum iam est illud quapropter vel linguæ dabantur vel linguis loquebantur. O rerum diuinarum cælestia sacramenta! quid illa efficaciæ non habuerunt, quum eorum auditio tantam spiritus excitationem faciat, tantam amoris diuini flammā exsuscitet? Veni, veni sancte Spiritus, & emitte cælitùs lucis tuæ radium. Veni pater pauperum, veni dator munerum, veni lumē cordium. Consolator optime, dulcis hospes animæ, dulce refrigerium. In labore requies, in æstu temperies, in fletu solatium. O lux beatissima, reple cordis intima tuorum fidelium. Sine tuo numine nihil est in homine, nihil est innoxium. Laua quod est sordidum, riga quod est aridum, sana quod est saucium, flecte quod est rigidū, foue quod est frigidū, rege quod est deuiū. Da tuis fidelibus in te cōfidētib' sacrū septenariū: Da virtutis meritū, da salutis exitum, da perēne gaudium. Amē. Tibi etiam gratias ago Angele sancte, cuius auxilio hæc sum meditatus. Sint vero omnia ad Dei trini & vnius sempiternam gloriam.

Amen.

Io. 16. August.

Pro Dominica & festo sanctissimæ Trinitatis nullam visum est imaginem pingere; nulla enim est res creata quæ possit secretissimum illud, & captum omnium vel hominum, vel Angelorum superans mysterium imitari: & quæ dantur similitudines à Theologis, vel intellectu solo constant, vel tenues sunt, vel quæ difficulter imagine exprimi possunt. Aliæ vero imagines Patris, item Spiritus sancti expressæ sunt hactenus non semel, Christi singulis ferè imaginibus. Pro die item Corporis Christi non est posita vel imago, vel adnotatio; hæc enim superius habentur, vbi post veteris Pascha & communem cœnam, de Sacramenti & sacrificij sacrosanctæ Eucharistiæ, & de cœna Domini noui atque æterni testamenti actum est.

DOMINICA PRIMA
POST PENTECOSTEN.

Docet Christus; Estote misericordes.

MATTH. VII. LVC. VI. ANNO XXXI.

In cxxviij. imaginem adnotatiuncula. cxxviij.

24.

A. *Mons Thabor, vbi IESVS designat & docet Apostolos.*
B. *Docet tamen ad radicem montis etiam turbas.*
C. *Homo benignus stipem erogat pauperibus.*
D. *Homo præcipitis iudicij, qui alium iudicat temerè & damnat.*
E. *Angelus benefico mensuram bonam, confertam, & coagitatam, & superfluentem dat in sinum.*
F. *Cæcus cæcum ducens, secum illum præcipitat in foueam.*
G. *Homo qui habet trabem in oculo suo, & tamen festucam eijcere ex oculo fratris enititur.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. VII.	LVC. VI.
	IN illo tempore dixit IESVS discipulis suis. Estote ergò [c] misericordes, sicut & Pater vester misericors est. [d] Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini. Date, & dabitur vobis. [e] Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinũ vestrũ.
In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura	Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis. Dicebat autem illis & similitudinem; Nunquid potest [f] cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foueam cadunt? Non est discipulus super magistrum: perfectus autẽ omnis erit, si sit sicut magister eius. Quid autem [g] vides festucam in oculo fratris tui,
& trabem in oculo tuo non vides?	trabem autẽ quæ in oculo tuo est non consideras?
Aut quomodo dicis fratri tuo:	Aut quomodo potes dicere fratri tuo; Frater sine eijciã festucã de oculo tuo;
& ecce trabs est in oculo tuo?	ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, eijce primum trabẽ de oculo tuo: & tũc perspicies
videbis eijcere.	vt educas festucam de oculo fratris tui.

ADNO-

DOMINICA I. POST PENTECOSTEN.

Docet Chriſtus Eſtote miſericordes. 24

Matt. vij. Luc. vi. Anno xxxi. cxxviij



A. *Mons Thabor, vbi* IESVS *deſignat, & docet Apoſtolos.*

B. *Docet tamen ad radicem montis etiam turbas.*

C. *Homo benignus ſtipem erogat pauperibus.*

D. *Homo præcipitis iudicij, qui alium iudicat temere, & damnat.*

E. *Angelus benefico menſuram bonam, confertam, et coagitatam, & ſupereffluentem dat in ſinum.*

F. *Cæcus cæcum ducens, ſecum illum præcipitat in foueam.*

G. *Homo, qui habet trabem in oculo ſuo, & tamen feſtucam eijcere ex oculo fratris enititur.*

ADNOTATIO.

A. *Secesserat in montem Thabor IESVS ad orationem cum Discipulis, in oratione pernoctauerat, ex Discipulis duodecim Apostolos designauerat, quos data potestate signa ac miracula faciendi ad prædicandum Euangelium mitteret; deindè peculiariter docuerat quæ tradidit Matth. 5. 6. & 7. capp.*

Augu. Bofen. Euangel. l. c. 19. Ambr. Chrysost. Hieron. in Matth.

B. Descendit posteà è mõte, stat in loco campestri, illum circumstant Apostoli, Discipuli, & copiosa multitudo, docet omnes eadem ferè; scilicet vt omnes, & vt in loco campestri, ita communi & inferiori intelligentia quàm Apostolos, quos vt in monte, & solos sublimi dignatus erat cognitione, & rerum quæ dicebantur maiori prudentia.

C. Homo misericors, qui eleemosynam in pauperes erogat; per quem omnes intelligamus, qui opera misericordiæ, siue corporalis, siue spiritualis in proximum exercet. Porrò quod addit Christus; Sicut & Pater vester misericors est, vehemens est vis, qua incitamur ad omnia misericordiæ & charitatis opera. Est misericors Pater vester cælestis in vos, illa misericordia, si eam agnoscitis (vt agnoscere planè debetis) faciet vt vos in misericordiam fratrum vestrorũ tota animi intentione incumbatis: quod si non facietis, nec in vos Pater vester erit misericors, peribitis.

D. Præcipitis iudicij homo, qui alium condemnat temerè, nec animaduertit miser illud iudicium, illam condemnationem, non alterius esse, sed sui ipsius: ille enim non propterea à Deo iudicatur quod ab homine cõdemnatur, ipse verò illo eodem improuido iudicio reum se coram diuinitate constituit, ac propterea diuino iudicio condemnatur.

E. Angelus effundit in sinum misericordis ac benigni viri mensuram bonam, confertam, & coagitatam, atque supereffluentem. O pondera verborum & rerum suauissima ad meriti nostri dignitatem prædicandam! O misericordiam Dei infinitam! O passionis Christi & meriti, in quo & per quod meremur virtutem immensam! Metitur nobis præmium Deus, sed pulchrum, & bonum, pressum, & cõfertum, coagitatum, & concussum, & supereffluẽs; quod videlicet omnem nostram animam, & potẽtias, & meritum planè impleat, & superet, & supereffluat. Quod scitè quidem, strictim tamen dicere solent Theologi; Deum dare præmia vltrà condignum, punire citrà condignum: tamen qua mensura mensi nos fuerimus, remetietur nobis Deus. Semper quidem excellit præmium; hæc tamen excellentia pro ratione meriti maioris, maior & excellentior est.

F. Cæcus vnus alium ducens in foueam ruit, & secum alterum præcipitat. Similiter illis euenit, qui ignorantiam suam secuti, aliorum imperitiam docere non verentur.

G. Homo qui trabem habet ob oculos transuersam, alium tamen iudicans qui habet festucã tantum, damnatur. Nostra enim peccata etiam minima trabs sunt nobis, aliena omnia festuca: quo fit vt si ritè & ordine agamus, aliorum vitia iudicare non possimus, certe non debeamus, occupati necessariò & vehementer in nostris.

MEDITATIO.

QVàm multa sunt à te diuinè dicta in hoc Euangelio Domine IESV! Sed primum illud me totũ trahit & occupat; Estote misericordes, sicut & Pater vester misericos est. Vehemẽs hic est tuæ misericordiæ in corda nostra stimulus. Est Pater meus & vester misericors; quod cum sit, qua misericordia cum vtatur in vos & in omnes, quid aliud quàm prouocat vehementer ad misericordiam? Quasi illam intelligamus, & sentiamus Dei misericordiã in corda nostra imprimi, & nos ad misericordiam in proximũ diuinitùs impellere; simul minari, si diuino impulsui non obediamus, si illi non cooperemur. Vt ergo moueant me hæc tua verba ad misericordiam, doce me obsecro benigne IESV per tuam magnam illã misericordiam, vt ex luce diuinæ misericordiæ inflammetur cor meum ad misericordiam. Audi igitur. Misericordia & iustitia sunt quidem in Patre meo, & tota Trinitate; Deus enim ipse est misericordia, est & iustitia, vtraque immensa, vtraque infinita: vtraque ad creaturam attinet, & tamen respicit vtraque diuinitatem: iustitia Dei sapientiam, misericordia bonitatem: ambæ in omnibus diuinis operibus concurrunt, & tamen primas semper gerit misericordia. Nam cum duo magna opera fecerit Deus, mundum vniuer-

Psal. 100. Psal. 24. Ps. 144. Iac. 2.

vniuersum, & incarnationem meam; in vtroque misericordia eius emicuit & benignitas; de neutro enim fuit meritum quapropter fieret, sed sola sua voluntate & bonitate Deus & mundum creauit, & me fecit hominem; vtrumque excellentissimo beneficio. Decuit autem eius sapientiam & iustitiam, vt orbem crearet ad potentiæ suæ laudem & gloriam; tum vt nobiliorem faceret creaturam, vndè erat carnē assumpturus filius Dei: in incarnatione verò mea decuit diuinitatem, vt potentiam suam sublimiùs demonstraret, & hominem potentiorem quàm Satanam faceret, & omnis diabolicæ potestatis triumphatorem. Itaque in mundi institutione, & eiusdem restitutione vides quemadmodum primas obtinuerit Trinitatis diuinæ misericordia, coniuncta verò fuerit iustitia. Porrò autem institutum misericordiæ tenuit Deus deinceps; summum enim opus misericordiæ meam incarnationem, vitam creatam, & crucem voluit mortalibus esse salutarem iam indè ab origine mundi, & vim meæ salutis & lucis prouidit ad omnes homines extendi, etiam antequam ego venirem. Mundi præterea, & Rom. 1. creaturæ totius vsa est ministerio Dei misericordia ad veritatem suam, virtutem, diuinitatem mortalibus manifestandam. Nunquā præterea præcones suæ potētiæ, & bonitatis, & misericordiæ mittere prætermisit; primum Patriarchas, deinde Legem ipsam, per quam illam misericordiam repræsentaret, tum Prophetas, qui de aduentu iusti prænuntiarent. Et hæc quidem testimonia suæ misericordiæ, & lucis, & salutis in medio totius orbis posuit Deus; vnde illustrari omnes mortales possent & ad salutem adduci. Et hæc autem Dei misericordia & benignitas tanta fuit, vt quæ iudicia Deus exercuit etiam ante meum aduētum, à misericordia ipsa laudem habuerint, vt semper misericordia superexaltat iudiciū. Iac. 2. Iam verò quis enarret Dei & meas misericordias in meæ carnis œconomia? Nam primū fuit infinitæ misericordiæ opus, quòd voluerimus Pater ego & Spiritus sanctus vt ego fierem homo ad redimendos à diabolica potestate mortales immeritos: potuimus enim alio modo quam per meam incarnationem saluare homines, potuimus sine mea morte, potuimus sine tot supplicijs meis; verum hæc omnia exigebat misericordia nostra, quam semper exaltamus, per quam semper potentiam nostram manifestamus: ceterum ex hac misericordia meæ crucis & mortis, & meo merito illo infinito immensa benignitate, & clementia prospeximus hominibus. Trinitas causa est efficiens & finalis omnis benignitatis & clementiæ; harum ego causa meritoria, qua applicatur primum Dei gratia præueniens, qua peccatores vocentur diuinitùs ad salutem, & præparentur ad iustitiam: adduntur verò sacramenta, per quæ omnis iustificatio & gratia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa recuperatur: quod beneficium incomparabile est, vt rebus sensibilibus non solum homo doceatur, & viam intelligat ad suam salutem, sed illam diuina virtute, certò, & efficaciter accipiat. Etenim quum meruissem pro omnibus mortalibus salutem sempiternam, & ea esset vobis communicanda, qua tamē eratis indigni, manuduxit vos Deus, vt eius efficeremini capaces, prius per gratiam præuenientem qua vos præparat, deinde per sacramenta, in quibus posuit suam misericordiam & vim diuinam, qua vobis pararet salutem, & gratiam infunderet cordibus vestris inhærentem. Sūma igitur in hominis iustificatione emicuit Dei misericordia. Quid? in iustificato homine nonne illa exūdat Dei misericordia, vt hominis bona opera ita sint Dei dona, vt fiant etiam bona ipsius iustificati merita? & ipse iustificatus bonis operibus quæ ab eo fiunt per Dei gratiam & meū meritum, cuius est viuum membrum, verè mereatur gratiæ augmētum, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ (si tamen in gratia decesserit) consecutionem atque etiam gloriæ augmentum? Facit itaque misericordia sua Deus, vt sint homines eius diuinitatis & gratiæ cooperatores. Ad hæc quoties vos Deus præuenit ineffabilibus & adorandis suis donis? quoties gratia sua præoccupat, & excitat ad virtutem, & incautos ac desides erigit, iuuat, ac promouet? Vnum opus misericordiæ Dei excellens audi, reliqua quibus plena est terra tu meditari poteris me authore & propitio. Posui ego in Euangelio meo Mat. duas vias meis Christianis Deo seruiendi, vnam si mandata Dei obseruent, alteram vt obseruationi mandatorum coniungant consiliorum etiam meorum obseruationem: & hanc viam confirmaui atque muniui votorum religionis editione coram Ecclesia mea. Huic viæ excellentem gratiam tribui, & donorum abundantiam: in hac feci expeditum & splendidum iter ad perfectionem vitæ Chri

stianæ

DOMINICA II. POST PENTEC.

Vocatio ad cœnam magnam. 49

Luc. xiiij. Anno xxxij. cxxix



A. *Capharnaum, & domus Principis Pharisæorum.*
B. *Homo, qui parauerat cœnam magnam mittit seruum ad inuitatos; afferunt singuli suas excusationes.*
C. *Primus dicit; Villam emi.*
D. *Alter; Iuga boum emi quinque.*
E. *Alius; Vxorem duxi.*
F. *Omnibus, qui vocati erant, se excusantibus, dicit ille seruo; Exi in vicos, & plateas ciuitatis, & pauperes, debiles, cæcos, & claudos introduc.*
G. *His introductis, dicit seruus, adhuc esse locum vacuum, Dominus ait; Exi in vias & sepes, & compelle intrare; quod facit seruus.*
H. *Paratur cœna, & in hac vita, gratiarum, & in cœlesti, gloriæ. Nemo tamen eorum, qui se excusarunt, gustabit cœnam.*

ſtianæ perſequendam atque capeſſendam: quo fit vt vocatio Dei ad hunc ſtatum religioſum ab incomparabili gratia Dei & miſericordia procedat, qua immeritos præuenit & vocat ſua bonitate Deus, & familiariter facit ſibi amicos, & peculiares mei ſectatores: quos ego eximijs meis beneficijs proſequor & orno. Illud præterea animaduertite; qui ſum eadem cum Patre miſericordia infinita, affectum etiam miſericordiæ aſſumpſiſſe me in humanitate mea: neque affectum & compaſſionem animi ſolum, ſed re ipſa miſeriam omnem humani generis (quod in me fuit) in mea morte ſuſtinui & abſumpſi, factus pro omnibus hominibus peccatum, id eſt peccati hoſtia ſalutaris. Audio Domine IESV, & ſupplex tibi gratias ago. Da benigne IESV, ne faciat mea immiſericordia, vt edat Deus in me iudicium abſque miſericordia, & peream planè, vel imminuat in me ſuas miſerationes; ſed vt imprimatur cordi meo ſenſus & efficacia tuæ miſericordiæ: primum tamen vt ſimul iuſtitiam tuam & miſericordiam reuerear, ab illa ad hanc confugiam. Quis enim ſtare poterit coram tua ſola iuſtitia? vel quis ante te iuſtificari poterit? Viſcera ergo miſericordiæ tuæ inſere Domine viſceribus meis, vt tua veſtigia ſequutus miſerijs proximi compatiar affectu, effectu ſubueniam quoad poſſim; vnde vis miſericordiæ tuæ in me indiès fiat efficacior, & in proximos meos per te abundantiùs deriuetur.

[Margin: Ioan. 15. Isa. 53. 2. Cor. 5. Iacob. 2. Pſ. 142. Iob. 25.]

DOMINICA SECVNDA POST PENTECOSTEN.

Vocatio ad cænam magnam.

LVC. XIIII. ANNO. XXXII.

In cxxix. imaginem adnotatiuncula. *cxxix.* 49.

A. *Capharnaum, & domus Principis Phariſæorum.*
B. *Homo qui parauerat cænam magnam mittit ſeruum ad inuitatos: afferunt ſinguli ſuas excuſationes.*
C. *Primus dicit; Villam emi.*
D. *Alter; Iuga boum emi quinque.*
E. *Alius; Vxorem duxi.*
F. *Omnibus qui vocati erant ſe excuſantibus, dicit ille ſeruo; Exi in vicos & plateas ciuitatis, & pauperes, debiles, cæcos, & claudos introduc.*
G. *His introductis, dicit ſeruus adhuc eſſe locum vacuum: Dominus ait; exi in vias & ſepes, & compelle intrare; quod facit ſeruus.*
H. *Paratur cæna, & in hac vita gratiarum, & in cæleſti gloria: nemo tamen eorum qui ſe excuſarunt guſtabit cænam.*

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. XIIII.

IN illo [a] tempore dixit IESVS Discipulis suis. Homo quidam fecit [b] cænam magnam, & vocauit multos. Et misit seruum suum hora cænæ dicere inuitatis vt venirēt, quia iā parata sunt omnia. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei; [c] Villam emi, & necesse habeo exire & videre illam: rogo te habe me excusatum. Et alter dixit; Iuga bouum [d] emi quinque, & eo probare illa: rogo te habe me excusatum. Et alius dixit; Vxorem [e] duxi, & ideo non possum venire. Et reuersus seruus nuntiauit [f] hæc Domino suo. Tunc iratus Paterfamilias dixit seruo suo; Exi citò in plateas & vicos ciuitatis; & pauperes, & debiles, & cæcos, & claudos, introduc hûc. Et ait seruus; Domine, factum est vt imperasti, & [g] adhuc locus est. Et ait Dominus seruo; Exi in [g] vias & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt [h] gustabit cœnam meam.

ADNOTATIO.

A. CApharnaum, & domus Principis Pharisæorum, vbi sanauerat Christus hydropicum, vt probabiliter dici potest; nā tempus & locum non solet explicare Lucas, itaque coniectura vtendum est: ibi enim hanc & alias parabolas dixit Christus discumbens ad prandium cum Principe & alijs inuitatis & Discipulis. Vnam autem parabolam dixit inuitatus peculialiter, aliam Principi qui ipsum inuitauerat, hanc cuidā ex discumbentibus; Omnes verò dictas voluit Discipulis: propterea habet ecclesiasticus vsus in missa, hanc dictam Discipulis. Alia est hæc parabola, alia Matthæi 22. cap. non solum quod cæna hîc est, illic prandium describitur, sed propter multa quæ in hac & in illa diuersa sunt. Esto igitur: August.

B. Homo qui parauerat cænam magnā, Deus est, qui benignissimè cum hominibus agens, paradisi cælestis cibos spirituales ac diuinos Ecclesiæ parauit. Spectat autem propriè parabola ad tempus noui testamenti, extendi tamē ad omne tempus potest. Misit Christum Pater æternus qui formam serui accepit, & seruus dicitur: is vocat multò plures quam antea vocauerat Deus; & tamen cœperunt simul omnes excusare suas occupationes, & beneficium detrectare: Christus enim vocat omnes in nouo testamento, primùm per se, deinde per suos. Cyrillus. Esai. 42. & 43.

C. Homo qui villam excusat se emisse, & exire vt eam videat.

D. Alius qui obtendit quod iuga emerit bouum quinque, ea se sequi, velle specimen de illis capere.

E. Alius, vxorem, inquit, duxi, quo circa venire non possum. Alij duo rogant vt se habeat excusatos, tertius quasi iure suo contendit se esse excusatū. Huiusmodi sunt qui varijs huius seculi occupationibus distenti, audiūt quidem & agnoscunt diuinam vocationem & gratiam, sequi tamen negligunt. Iam si hi malè audiunt, si è cæna excluduntur; quid illis fiet qui vel audire nolunt, vel oppugnant Dei in eos beneficentiam?

F. In plateis & vicis Ciuitatis pauperes, debiles, cæci, claudi, quos seruus ad cænam vocat, qui audiunt & obsequuntur. Ii scilicet vocationē Dei sentiunt & sequūtur, qui paupertatem suā agnoscunt, se debiles, cæcos, se claudos esse, se bonis spiritualibus destitutos & egenos esse vidēt ac profitentur.

G. Viæ & sepes vnde pauperes, & debiles, & cæcos, & claudos, & quoslibet, Gentiles scilicet compellit (quod in Ciuitate non fecerat) ad cænam intrare. Iudæos enim nō compulit Christus, qui plura habebant præsidia vnde credere possent. Qui extra ciuitatem Dei viuentis erant Gentiles compellit, extendens in illos misericordiæ vim suauissimam.

H. Paratur Cæna. Cibos enim & cænam parat Deus, cum & in hac vita, & in cælesti præclara nobis dona & præmia reponit & pollicetur.

MEDI-

MEDITATIO.

SCimus Domine Deus, te nobis cœnam in
Eccleſia tua gratiarum & donorum tuorũ
paratam habere, ſcimus te cœnam gloriæ &
cœleſtium donorum repoſuiſſe in cælo, cogi-
tamus, legimus, loquimur identidem: verùm
adeo aridè id facimus, adeo infructuosè & ie-
iunè, vt alijs ſcripta & dicta illa eſſe videãtur,
nõ nobis: & plures adducimus excuſationes,
quam illi homines quos vocat Chriſtus. Vbi
enim illa legimus, vbi videmus nos ad cœnã
tuam vtramque, id eſt ad refectionem & ro-
bur animæ, & ſpem vitæ ſempiternæ tàm ſe-
riò, tàm vehementer vocari, obſtupemus pri-
mùm, & quaſi excordes nihil profũdiùs intel
ligimus, nihil corde percipimus: quod ſiquid
lucis, ſiquid deſiderij boni exoriri cœperit,
eueſtigiò aliorſum animum diuertimus, alia
agimus, alia videntur nobis vel magis vtilia,
vel magis neceſſaria: breuiter omnia nobis
placent, omnia nos alliciunt vt hoc ne aga-
mus; vel omninò voluntate noſtra fit vt
potiora prætermittamus. Quid? Non ſimili-
ter atque illi excuſatores excuſamus noſtras
excuſationes in inobedientijs & peccatis no-
140. ſtris? Quum etiam nos Deus ad religioſum
vitæ inſtitutum & cœnam vocaret, primùm
reſpondimus, villam emi; quæ vel poſſideo
bona temporalia, vel quæ appeto, & qui hæc
ec.2. ſequuntur honores, tuæ cœnæ, & regni cælo-
rum deſiderio antepono. Rurſum iuga boũ
emi quinque ſenſibus potius meis, quàm tuis
reconditis & inexpertis delicijs capior. De-
nique vxorem duxi, iam animo complector
vxorem, nõ enim poſſum motus carnis com-
peſcere; quæ cauſa ne excuſationem quidem
apud te requirit, qui coniugalem caſtitatem
non reijcis. Vtinam hæc non abigerent quã-
plurimos à religionis ingreſſu, & multos non
diù multùmque retardaſſent. At vincuntur
illæ difficultates tuo beneficio & virtute Chri
ſte IESV; & tamen non ceſſant illæ intem-
perantiæ eſſe importunæ, ſi non ad vocatio-
nis defectionem, (quod non verentur ali-
quando vel furtim tentare) certè ad debili-
tationem diſciplinæ ſuos ſtimulos non deſi-
nunt exercere improbè. Adhæc ſi ſpectemus
ad quotidianos Dei inſtinctus, miram videa-
mus & vanam excuſationem. Cum enim
Deus ad meliora nos continenter & perfecti-
ora incitet; nos tamen eaſdem illas vanitates
per imperfectionẽ paupertatis, obedientię, &
caſtitatis cogitamus; ſemper alioqui ad imper
fectiores cogitationes, actiones, deſideria de-
clinamus, nec veram Spiritus energiã perci-
pimus, vel tenere inſiſtimus. Ita fit vt contra
quã ratio vocationis poſtulat, nõ ad meliora
& perfectiora nitamur, ſed ad deteriora di-
labamur; vnde neceſsũ eſt augeri vitæ noſtræ
difficultates, tædia, inquietudines, ſi nihil ali-
ud. Quid igitur? Intelligo bone & ſancte IE-
SV, econtrariò te velle à nobis in Spiritu tuo
& noſtræ mentis induſtria eſſe illas, & planè
omnes excuſationes meliùs agẽdi repellẽdas:
quod faciemus, ſi quidẽ qui ſpiritu carnis no-
ſtræ abuſi ſumus ad peccata & imperfectio-
nes, contrà ſpiritu Dei, & mentis noſtræ in-
duſtria ad virtutem & perfectionem conuer-
tamur. Habeamus verò parata ad id præſidia
ex meditatione & oratione, cõiuncto quo ad
poterimus ſpirituali ſenſu & experientia acti- Ioan. 4.
onũ. Emptã habeamus villã ſpecioſam, am-
plã, diuinitùs fructuoſam paupertatem: eam
frequẽter inuiſamus, eam colamus, ex ea col-
ligamus fructum in vitam ſempiternã. Boũ
iuga quinque coëmpta exerceamus; ſenſus
ſcilicet noſtros tum externos, tum internos,
& intellectuales potentias, memoriam, intel-
lectum, voluntatem, & inferiorem ex his por
tionem animæ, ac ſuperiorem. Hæc, inquam,
omnia exerceamus in perfectione, luce, & ſu-
auitate obedientiæ; noſtri gubernationẽ per
Superiorum directionem recipientes, & in ea
acquieſcentes in Chriſto. Huic exercitio con- Hebr. 13
iũgamus intimam Chriſti vulnerum medi-
tationẽ, & deuotũ ſpiritus ſenſum. Vxoris lo-
co aſciſcamus ſanctam & impollutã mẽtis &
corporis caſtitatẽ, omnẽq; voluptatẽ reijcia-
mus, niſi quæ ex Deo accipitur ipſo, vel ex his
in quibus nos lætari Deus conceſſit, iuxta vo- Rom. 12.
luntatẽ eius bonã, beneplacitã, & perfectam,
hoc eſt iuxta noſtri inſtituti religioſam ratio-
nem. Aſſueſcamus verò guſtare quoniã ſua-
uis eſt Dominus; hæc ſuauitas poſſideat, tene- Pſal. 33
at, foueat cor noſtrum, & faciat vt iucunda ſit
nobis vnicè Dei bonitas, Dei virtus, Dei ſa-
pientia, Dei voluntas, diſcernatque obrepen-
tes & alienas iucunditates, eas vt repellat vel
corrigat, & ad ſanitatẽ reficiat. Hæc ſancte &
benigne IESV parata habebo te authore, ad
prauitatẽ excuſationũ abigendã. Verùm ſcis
tu animæ meę fragilitatẽ, actionũ inconſtã-
tiam & infirmitatem. Fac bone IESV, quæ
dixi, ea vt efficacia per te ſint in me ad gloriã
nominis tui ſempiternam. Amen.

DOMI-

DOMINICA TERTIA POST PENTECOSTEN.

De oue centesima, & decima drachma perdita.

MATTH. XVIII. LVC. XV. ANNO XXXIII.

In cxxx. imaginem adnotatiuncula. cxxx. 65.

A. Locus vbi fuerat Ioannes baptizans ad Bethabaram trans Iordanem.
B. IESVS cum Discipulis.
C. Accedunt ad IESVM Publicani & peccatores vt eum audiant.
D. Obmurmurant Pharisæi & Scribæ, idq; fastidiũt.
E. Nonaginta nouem oues ad caulas relicta in deserto, vna perdita.
F. Pastor inquirit ouem oberrantem.
G. Inuentam reportat humeris ad ouile gaudens.
H. Domum rediens, conuocat & inuitat ad congratulandum amicos.
I. Accensa lucerna mulier euertit Domum, & inquirit decimam drachmam amissam.
K. Inuenta ea conuocat amicas, & inuitat ad sibi congratulandum.

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. XV.

ERant autẽ appropinquantes[b] ei [c] Publicani & peccatores vt audirent illum. Et murmurabant Pharisæi & Scribæ dicentes; quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam, dicens; Quis ex vobis homo qui habet centum oues, & si perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit [e] nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat illã? Et cum inuenerit eam,[g] imponit in humeros suos gaudens: & veniens domum [h] conuocat amicos & vicinos, dicens illis; Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat. Dico vobis, quod ita gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitẽtiam agente, quã super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Aut quæ [i] mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam vnã, nónne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter donec inueniat? Et cum inuenerit, conuocat [k] amicas & vicinas, dicens; Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis, gaudium erit coràm Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.

ADNOTATIO.

A. LOcus vbi fuerat Ioannes baptizans trãs Iordanem ad vicum Bethabaram in tribu Ruben: hîc & hanc parabolam dixit Christus, & illam prodigi adolescentis.

B. IESVS cum Discipulis.

C. Accedunt ad IESVM Publicani seu Telonarij, qui vectigalia publicè redimebant, & publica authoritate exigebant: accedunt peccatores, qui maiori quàm illi infamia laborabant, propter lucri quod exercebant iniquitatem, vel planè alij peccatores.

D. Obmurmurant Pharisæi & Scribæ siuè Doctores, Pharisaica stultitia & ambitione fastidientes, quod IESVS Publicanos & peccatores

DOMINICA III. POST PENTEC.

De oue centeſima, & decima drachma perdita.

Matt. xviij. Luc. xv. *Anno xxxiij.* cxxx



A. *Locus, vbi fuerat Ioannes baptizans, ad Bethabaram trans Iordanem.*
B. IESVS *cum diſcipulis.*
C. *Accedunt ad* IESVM *publicani, & peccatores, vt eum audiant.*
D. *Obmurmurant Phariſæi, & Scribæ, idque faſtidiunt.*
E. *Nonaginta nouem oues ad caulas relictæ in deſerto, vna perdita.*
F. *Paſtor inquirit ouem oberrantem.*
G. *Inuentam reportat humeris ad ouile gaudens.*
H. *Domum rediens, conuocat, & inuitat ad congratulandum amicos.*
I. *Accenſa lucerna mulier euertit domum, et inquirit decimam drachmam amiſſam.*
K. *Inuenta ea, conuocat amicas, & inuitat ad ſibi congratulandum.*



tores acciperet familiariter, & amicè cum eis comederet.

E. Nonaginta nouem oues in deſerto relictæ à Paſtore ad caulas.

F. Paſtor inquirit ouem aberrantem.

G. Inuentam, & humeris ſuis impoſitam reportat ad ouile gaudens.

H. Veniens domum, conuocatis amicis & vicinis gaudium ſuum de inuenta oue renunciat, inuitat amicè omnes ad congratulationem.

Bi...ens ...d. tres ...os ...ares ...ar- ...mo.

I. Accenſa lucerna euertit domum mulier, quæ è decem vnam drachmam amiſerat, ſex ſcilicet obulos, & querit anxiè ſuam drachmam: non verrit autem ſolum, ſed totam domus ſupellectilem emouet & tranſmutat, vt diligentiùs inueſtiget. Itaque vehementiùs dixit interpres quam græce eſt, σαροῖ id eſt euerrit, quod ipſum ſi ſeduitatem mulieris exprimere volumus in euertit eſt.

K. Inuenta tandem drachma conuocat amicas & vicinas, narrat læta ſe drachmam inueniſſe, & ad gratulandum ſibi eas inuitat. Excellens huius Euangelij eſt ac ſuauis doctrina, quæ docet omnes Chriſtus, vt ſinguli pro ſua facultate & ſtatu incumbant ad reuocandos peccatores ad pœnitentiam & vitæ Chriſtianæ ſinceritatem ſectandam, & contemnendas eſſe hominũ peruerſorum qui hæc officia derident ſtultas obmurmurationes, ſingularem animi exultationem eſſe in huiuſmodi operationum prouentu in Chriſto.

MEDITATIO.

Tv es bone & magne IESV homo ille, qui è centum tuis ouibus, ad perditam vnam, dimiſſis nonaginta nouem in montibus & deſerto veniſti, eam quæſiuiſti, inueniſti, tuis humeris impoſitam ad ouile reportaſti, & conuocatis amicis & vicinis tuis gaudiũ celebraſti de ſalute ouis illius. Intelligo quidem benigne IESV ad te referri parabolã, ſed caligat intellectus ad ſublimitatem eius & maieſtatem: obſecro illam mihi expone. Indignus omnibus modis ego ſum Domine cui hoc præſtes, ſed tu dignus qui indignorũ miſerearis. Audi igitur. Creaui ego initiò nouem Angelorum ordines, cum nulla eſſet creatura; ſimul creaui cælum empyreum proprium eorum locum, vbi eos quaſi in deſerto collocaui & montibus; terram item creaui, & elementa, & alia propter hominem, quem ſexto die creaui: dicuntur oues nonaginta nouem illi ordines propter numeri eorum amplitudinem, vna ouis præ illis ſpecies humana; Angelos enim præ hominibus decuit eſſe numero ampliore multò, vt longè erant natura perfectiores. Deſeruit quidem ouile magna Angeloru multitudo ex omnibus ordinibus, nullus tamen integer ordo fuit apoſtata: ideo mea iuſtitia, prouidentia, & bonitate exigente transfugæ deturbati è cælo ſunt, alij confirmati in gratia, donati Paradiſo. Cēteſima illa ouis fuit ad ouile recepta; gratia enim mea Adam ornauit iuſtitia originali & donis: hic item deſeruit meum ouile, & Angelorũ meorum ſocietatem. Poſtulauit mea miſericordia, vt ne tota hæc natura, quæ in eo homine erat vnicè poſita periret; prouidentia & iuſtitia vt pœnas daret ſuæ præuaricationis. Ita & illum, & progeniem totam è delicijs paradiſi eieci, priuaui gratia, iuſtitia originali & donis, ſubdidi laborib' innumeris & difficultatibus, tum morti. Erat illa ouis perdita & deplorata, nec per ſe poterat ad ouile, & Angelorum communionem redire. Ibi verò effulſit Patris mei miſericordia, & mea, & ſancti Spiritus. Ego deſtinatus ſum qui illam ouem quærerem errantem & perditam, & ad caulas noſtras reportarem: & qua ratione id facerem, in æternitate noſtra ſancitum eſt; vt in temporum plenitudine ouis ego fierem, & numerum centeſimum ouium implerem: vt homo videlicet ipſe fierem, hoc eſt ſingularē humanitatem aſſumerem per Spiritum ſanctum ex Virgine, in ſuppoſiti & perſonæ meæ diuinæ vnitatem. Quod cum eſſet factum reſtituta quidem erat natura humanitatis; hæc enim fuit prima inuentio ouis pro deperdita quam enim aſſumpſi humanitatem, ea nec in ſe, nec Adam primo homine aberrauerat, atque adeò ſupra omnes Angelos fuit puriſſima atque ſacroſancta, tametſi miſit me Deus in ſimilitudinem carnis peccati. Hanc carnē *Rom. 8.* leuauit ſancta Trinitas ad vnionem hypoſtaticam meæ perſonæ, & verã idiomatum cõmunicationem antequàm in ſe eſſet ſuppoſitum. Itaque erat humana natura in mea humana natura reſtituta; verùm fuit meæ & Patris miſericordiæ, vt per meam humanitatem

alijs

alijs hominibus salutem afferrem, & eos ad ouile nostrum reportarem. Id verò feci, non
1. Pet. 2. tantum pro hominibus Patrem orans, (quod sat alioqui esse potuisset) sed volui humeris meis portare omnium hominum errores, infirmitates, peccata: id enim feci tollens crucē, cruci affixus pro hominibus. Ità non solum per incarnationem meam restitui humanam naturā, sed etiam ampliori misericordia homines prosequutus, quod in me fuit omnes homines à peccatis in iustitiam, & spiritus libertatem asserui. Cum enim pro omnibus meam passionem & crucem Patri obtulissem sufficienter, simul pro ijs qui sat erant super que ad reficiēdas Angelorum ruinas, hoc est pro prædestinatis efficaciter obtuli crucē meam: quo factum est vt eorum Angelorum qui è singulis ordinibus ouile meum deseruerāt sedes omnes hominib⁹ implerētur, & rediret ouile meum ad vniuersum numerum suum & integritatem. O mysteria! ô misericordiā, pietatem, sapientiam, patientiam omni laude & veneratione superiorem! Implesti cor meum Domine tua virtute & suauitate. Sed quo pacto nonaginta nouem oues dimisisti in deserto & montibus? quænam est ista ere-
Isai. 64. mus? qui montes? Dimisi illas per incarnationem meam, per quam descendi de cælo in terram, cum alioqui nec Angelos dimiserim vnquam, nec cælum secundum diuinitatem, sed in ea semper & fuerim vbique præsentissimus, & impleuerim omnia; vt nihilominùs Angeli mea diuinitate in cælo fruerentur. Immensus fuit ille meus descensus, quo immensus factus sum certa mensura, immortalis & æternus, mortalis & in tempore. Eremus mea in cælo est illa speciosissima & fructuosissima, vbi Patrem, me, & Spiritum sanctum vnicè contemplabantur Angeli, in secessu infinitæ diuinitatis, seclusa omni creatura: montes verò Trinitatis vnius Dei sunt altitudines & perfectiones infinitæ. Dimisi igitur Angelos in cælo, sed in deserto & mōtibus meæ diuinitatis. Ad huiusmodi autem desertum, ad hos mōtes aspirantes Sancti mei
Osee. 2. in terra, ad desertum contemplationis contē dunt, & montes meos; & se existimant felices, si deserta omni pura creatura, ad meam solitudinem, & solum me, & Deum Patrem meum secedant, & Spiritum sanctum, & in nostris montibus pascantur, sis tu benedictus in secula sempiterna bone I E S V. Verùm quid est magne I E S V, quod rursum facis hominem deperditam drachmam, & mulierem inducis solicitè & accuratè drachmā illā inquirentem, vt lucem accendat, & euertat domum? Homo numisma Dei fuit creatus; illi enim suam imaginem Deus impressit & similitudinem, gratia, donis, & virtutibus illum ornauit. Pretiosum fuit homo numisma & eo valore & gratia, qua mereri posset vitā sempiternam; amisit per peccatum dona & gratiam, similitudinem Dei deformauit, remansit in eo imago Dei, sed inualida & obscura; hæc fuit restituenda atque illustranda. Id egit Deus veluti mulier illa, quæ antequā Isa. 66.
parturiret peperit: neque enim qui alios parere facit, ipse non peperit; nec qui alijs generationem tribuit, ipse sterilis fuit. Generauit igitur Deus Pater me in æternitate sua; & hoc infinitum illud lumen est, quod ante Luciferum accendit: deinde in plenitudine tempo- Ps. 1
rum humanitatem meam hoc lumine verbi mei accendit perfectissimè, per hypostaticam vnionem; & adhibita hac luce quæsiuit Deus drachmam. Sed quo pacto euertit domum? Agge.
Commouit cælum & terram, mare & aridā, mouit omnes gentes, subuertit solium regnorum, & contriuit fortitudinem regni gentium. Verùm hac commotione alia fuit cōmotio maior, mei labores, passiones, mors. Quid enim in me non fuit commotum? fuit afflictum corpus, anima, vita, in meis tribulationibus, molestijs, angustijs, fame, siti, lachrymis, sudore, improperijs, colaphis, alapis, irrisionibus, cōtumelijs, vulneribus, in emotione & luxatione ossium meorū. Sic drachmā deperditam quæsiuit Pater meus & inuenit: ita genus humanum quod perierat inuētum est, restauratum, redemptum, ac cælo assertum & vitæ sempiternæ. Quæ autem per me Pater, quæ ego in oue & drachma querēda atque inuenienda egi, ea non solum ad tempus vitæ meæ temporalis pertinēt, sed ad omne tempus; inde enim vis diuina ad omnes hominum generationes permeauit: ita dicor ego à Ioanne occisus ab origine mundi; Apoc.
vt fui in præuisione diuina atque acceptione. O ineffabilem Dei misericordiam & sapientiam! Sed quum hæc audio sancte I E-S V, video ingentem nobis esse impositam necessitatem hæc Dei mysteria imitandi: nō Eccle.
solum quia vnicuique mandauit Dominus de proximo suo, sed quod nostra hæc est vocatio & vitæ institutum, vt ouem deperditam inquiramus, & ad ouile tuum reportemus nostra

DOMINICA IIII. POST PENTECOSTEN.

De copiosa captura piscium. 17

Luc. v. *Anno xxxi.* cxxxi



A. *Mare Tyberiadis.*

B. *Capharnaum iuxta mare, vbi piscabatur Petrus & Socij.*

C. *Cum irruerent in IESVM turbæ, vidit duas naues in littore.*

D. *Et Piscatores descendisse, & lauare retia.*

E. *Conscendit IESVS in Nauem Simonis; & rogat, vt pusillum à terra reducat, vt doceat turbas.*

F. *Facto fine dicendi, imperat Petro, vt ducat in altum, & laxent retia in capturam.*

G. *Hoc cum fecissent, concluserunt piscium magnam vim, ita vt rete rumperetur.*

H. *Innuunt igitur Socijs, vt ad se adiuuandos occurrant.*

I. *Veniunt, iuuant; implent ambas nauiculas piscibus, vt pene mergantur.*

K. *Agnouit Petrus virtutem Christi, procidit ad eius genua, correptus stupore clamat, Exi à me Domine, &c.*

L. *Similiter stupent filij Zebedæi, qui erant Socij Simonis, & relictis omnibus secuti sunt eum.*

nostra diligentia & industria, nostris laboribus; tum vt simul drachmam amissam quæramus accenso lumine tuæ doctrinæ summa solicitudine, nullũque non moueamus lapidem, vt illam tandem inuestigemus, & curemus nostro ministerio in te, vt imago Dei in illa restauretur, quæ erat obscurata, & reficiatur similitudo, tum illi suus valor diuinitùs restituatur & augeatur. Quis ad officia hæc præstanda non se agnoscet supra quam dici potest ineptum & inutilem, si misericordia tua eum non adiuuet, & vim à te non accipiat magne IESV? En in miserationibus tuis multis prosternemus preces nostras ante faciem tuam, non in iustificationibus nostris: exaudi nos Domine, placare Domine, attende & fac; vt ne propter nostra peccata & desidiam pereant animæ, pro quarum salute sanguinem tuum profudisti & vitam. Amen. Dan. 9.

DOMINICA QVARTA POST PENTECOSTEN.

De copiosa captura piscium.

LVC. V. ANNO XXXI.

In cxxxi. imaginem adnotatiuncula. cxxxi. 17.

A. *Mare Tiberiadis.*
B. *Capharnaum, iuxtà mare vbi piscabatur Petrus & socij.*
C. *Cum irruerent in IESVM turbæ, vidit duas naues in littore;*
D. *Et piscatores descendisse, & lauare retia.*
E. *Conscendit IESVS in nauem Simonis, & rogat vt pusillùm à terra reducat, vt doceat turbas.*
F. *Facto fine dicendi, imperat Petro vt ducat in altũ, & laxent retia in capturam.*
G. *Hoc cum fecissent, concluserunt piscium magnam vim, ita vt rete rumperetur.*
H. *Innuunt igitur socijs, vt ad se adiuuandos occurrant.*
I. *Veniunt, iuuant, implent ambas nauiculas piscibus, vt penè merguntur.*
K. *Agnouit Petrus virtutem Christi, procidit ad eius genua, correptus stupore clamat; Exi à me Domine &c.*
L. *Similiter stupent filij Zebedæi, qui erant socij Simonis; & relictis omnibus secuti sunt eum.*

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. V.

FActum est autem cum turbæ irruerent in IESVM vt audirent verbum Dei, & ipse stabat [b] secus [a] stagnum Genesareth. Et vidit duas naues stantes secus stagnum: [d] piscatores autem descenderant, & lauabant retia. Ascendens autem in vnam [e] nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillùm: & sedens docebat de nauicula turbas. Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simonem; [f] Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. Et respondens Simon dixit illi; Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, [g] concluserunt piscium multitudinem copiosam. [g] Rumpebatur autem rete eorum: & [h] annuerunt socijs qui erant in alia naui, vt venirent & adiuuarent eos. Et venerunt & impleuerunt [i] am-

LVC. V.

bas nauiculas, ita vt penè [i] mergerentur. Quod cum videret Simon Petrus, [k] procidit ad genua IESV, dicens; Exi à me Domine, quia homo peccator ſum : ſtupor enim circundederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium quam ceperant. [l] Similiter autem Iacobum & Ioãnem filios Zebedæi, qui erant ſocij Simonis. Et ait ad Simonem IESVS; Noli timere, ex hoc iam eris homines capiens. Et ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum.

ADNOTATIO.

A. Mare Galilææ, ſiue Tiberiadis.

B. Capharnaum, ad quod eſt Mare Geneſareth ſiue Tiberiadis, vbi vt in frequenti & opulẽta ciuitate piſcari ſolebat Petrus et eius ſocij lucri maioris cauſa, non ad ſuum vicum tenuem Bethſaidam.

C. Quũ aſtaret IESVS ſecus ſtagnũ, ſiue mare Geneſareth, et irruerent in eum turbæ cupientes verbũ Dei audire, vidit duas naues piſcatorias ad littus, vnam Petri, alteram Iacobi.

D. Piſcatores autem deſcenderant in littus, & retia ſua lauabant.

E. Recedẽs igitur à turba IESVS aſcẽdit in eã nauim quæ erat Petri, & rogauit Petrum ſuauiter, vti paululùm à terra nauim abduceret, vt ſedens è naui turbã commodiùs doceret. Docuit.

F. Quum autem finem feciſſet dicendi, non rogat, ſed edicit Petro vt in altum mare ducat nauiculam, & iactent retia in capturam. Non deſcẽdit è naui IESVS, paret Petrus, educit lõgiùs cymbam, illum ſequitur alia nauis, piſcatur Petrus præſente Chriſto in eius nomine; alij ſimul piſcantur, ſed nihil expiſcãtur: Petrus concludit copioſam piſcium multitudinem.

G. Trahens rete Petrus cum ſuis, ſentit multitudinem & pondus piſcium, & difficultatem tractus; rumpi autem ipſis rete.

H. Coacti itaque neceſſitate annuunt Iacobo & Ioanni vt ad ſe accurrant, indicant auxilio ſe eorum egere.

I. Accurrunt, iuuant ſpectante hæc omnia IESV: implent vtranque nauim tanta piſciũ multitudine vt mergerentur: quod ſcitè interpres, penè mergerentur dixit, leniens hyperbolen; parum enim aberant quin mergerentur, merſum ibant, impletis ad ſummum nauibus, et oneris nimio pondere periclitantibus.

K. Sentit vim diuinam Petrus ex piſcium ingenti captura: addebatur & illud mirum, quod ſub tanto pondere naues non mergerentur. Tactus igitur cordis cõpunctione, & ad rei miraculũ ſtupẽs, ac procidens ad genua IESV; Exi, inquit, à me Domine peccator enim ego ſum, & indignus apud quem ſit tanta maieſtas ac virtus.

L. Idem patiuntur qui in altera naui erant Iacobus & Ioannes; ſimiliter corde profitentur eſſe ſe indignos quos iuxta eſſet IESVS. Probãs eorum humilitatẽ & animi reuerentiam, confirmat tamẽ peculiariter IESVS Petrũ. Noli animum abijcere, confide, noli timere, intellige futurũ quod longè maius eſt, vt homines alia piſcationis ratione non in mortem ſed in vitam ſis capturus. Nõ intrat in cymbam Iacobi & Ioannis, ſed Petri; non iubet alios cymbam à terra abducere, ſed Petrũ, Petrum iubet ducere in altum, iactare rete in capturã; hic procidit ad genua IESV, tametſi alij ſtupent ad rei miraculũ; Petro nominatim Chriſtus prædicit futurum vt homines caperet, ad vitã, non ad mortem vt piſces: quæ omnia & futurã Petri ſummã dignitatem, & facultatem ſpiritualem prænuntiant. Illud præterea conſtat, non eſſe hoc loco vocatos Apoſtolos, ſed Matthæi 4. Cap. quo ſit ſequutos quidẽ eſſe IESVM ſemel, iterũ & allectos, non vocatos. & præludia illa fuiſſe conſummatæ vocationis: in illa vero Matthæi, nõ ſolum ad cognitionem & familiaritatem fuiſſe allectos, ſed plenè interiùs & exteriùs à Chriſto vocatos; nec poſteà ante reſurrectionẽ ad piſcatoriam rediiſſe, ſed continenter ac conſtanter Chriſtum fuiſſe ſequutos: quæ eſt Auguſtini ſententia.

MEDI-

MEDITATIO.

FActum eſt autem. Excitatio hæc eſt piæ attentionis. Audite qui IESV geſta, & ſalutem veſtram amatis, qui verbum Dei audire deſideratis, qui Petri in Eccleſia Dei viuentis primatum veneramini; audite diuina Dei & Chriſti eius myſteria. Cum turbæ irruerent in IESVM. Et quid mirum ſi miracula, ſi beneficia diuina & ſigna, ſi verba vitæ æternæ ſtudioſè ſequebantur, ſi illa IESV benignitate, virtute, manſuetudine, ſi totius oris, & verborũ gratia & dignitate, ac diuinitate allicerẽtur atque attraherẽtur, & ad hæc omnia auidè ferrẽtur atq; imminerent? ἐν τῷ ἐπικεῖσθαι. Hoc mirũ non fuit, etiam ſi in turba: magis longè mirãdũ, ſi nos, qui hæc omnia & longè plura, & fide tenemus, & mẽte percipimus tanta deſidia torpeamus, & tãtum non fugimus vbi de verbo Dei, de ſalute noſtra vel audiendum, vel agendum eſt: & nunquam ferè non ſumus cordis deuotione deſtituti; atque adeò quando nõ offendimur, & deſidioſè agimus, ſi exercenda oratio eſt, ſi ſpiritualibus rebus incumbendum? quãdo auerſionem animi in fratrum bonorum imitatione, quando in vitæ noſtræ emendatione non ſentimus? Vt audirent verbum Dei. Vehementer expreſſit Lucas doctrinæ Chri-
Hb.1. ſti maieſtatem, vbi græcè dixit τὸν λόγον τοῦ θεοῦ; non communiter verbum Dei, ſed infinitum illud Patri coæternũ Verbum & cõ-
Hb.4. ſubſtantiale. Illud enim loquebatur, illius erat illa vox atque doctrina, viua, efficax, & ſermo penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſque ad diuiſionẽ animæ & ſpiritus, compagum quoque & medullarũ; diſcretor ac iudex cogitationum & intentionũ cordis. Hi autem effectus verbi Dei ſuauiſſimè alliciunt bonæ voluntatis homines; cõtra vero hominũ peruerſitati comminantur vehementiſſimè. Et ipſe ſtabat. Stabat ſemper Chriſtus erecta atque intẽta voluntate & virtute, etiam ſedens, ad ſalutem mortaliũ peragendam, quod nobis ingentem & facere debet, & augere fiduciam dona accipiẽdi ab infinita benefaciendi promptitudine. Et tamen aliquando ſtare Chriſtum ſignificat (vt nunc) exertã ſingulariter Chriſti virtutem benefaciendi turbæ, Diſcipulis, Eccleſiæ ſuæ. Secùs ſtagnum Geneſareth. Hoc eſt mare Geneſareth, & Cenereth: quaſi dicas hortum Principis, & citharam; Galilææ mare ac Tiberiadis, aqua dulci ac ſalubri, piſcium varij generis ferax, præcipua bonitate. Hoc ſtagnum ſiuè mare celebrauit Chriſtus propter myſticam eius quam ab ipſo accepit ſignificationẽ. Erat ſtagnum propter ſtabilitatẽ, mare quod vẽtis eſſet ſubiectum; ſed cuius maris eſſet dulcis aqua & ſalutifera, & piſcium bonorum abundans. Sed inter hos miſcet malos piſces inimicus homo, vt in ſementẽ bonam zizaniã. Mat.13.
Itaque Eccleſia eſt mare, propter eius ſtabilitatem & vbertatem ſalutarem: per hoc, ideſt per baptiſmum in nauẽ Eccleſiæ recipimur; ſed exagitatur contrarijs Dæmonum & tentationũ ventis: in eo vult nos nauigare, in eo nobiſcum nauigat Chriſtus, & virtus eius tẽ- Mat.4.
peſtates ſedat, quas & pedibus ſuis conculcat: in hoc vult Principes Eccleſiæ piſcari: ex hoc mari prodimus nos omnes, & in naui Eccleſiæ nauigamus. Recreat nos huius maris, huius nauis meditatio; ſed verendum nobis eſt, ne è naui excidamus, & in malos piſces degeneremus. Auerte hoc infortunium magne IESV. Vidit duas naues. Altera nauis Eccleſiam Romanam ſignificat, cui præeſt Petrus, & qui hunc legittima ſucceſſione ſequuntur Mat.16
Principes; alia reliquas omnes Eccleſias re- Io.21.
præſentat, quæ Principi Eccleſiæ cõmunione & ſocietate iunguntur, & obedientia. Stantes ſecùs ſtagnum. Stat IESVS in terra ſecùs ſtagnum, naues in mari ſecùs ſtagnum: vtriq; ad mare erant, ſed Chriſtus ſemper in terra viuentium, vndè ad mare noſtrum appetit. Naues, ideſt Eccleſiæ in mari quidẽ, ſed indè ad terram applicantur, vt Chriſtum excipiãt. Sed quid eſt, vidit? Non quas priùs non videbat, ſed in quas ſuo aſpectu diuinam virtutẽ communicabat, & ex vilibus nauibus in Eccleſias Dei viuentis transformandas deſignabat. Piſcatores autem deſcenderant, & lauabant retia ſua. Docentur Eccleſiæ Principes & concionatores ſordes ſuæ conſcientiæ eluere; & miniſterij ſui impedimenta decutere, vt paratiùs & efficaciùs concionentur, & fructum vberiorẽ & maiorẽ animabus adferãt. Aſcendens autem in nauim quæ erat Simonis. Iam incipit Chriſtus celebrare nauim Petri, Eccleſiam ſcilicet Romanam: nõ enim caret myſterio quod in Simonis nauim aſcẽdat, non Iacobi. Rogauit eum à terra ducere puſillùm. Allicit Petri animum; rogat, non imperat, ſed ſuauiter petit, quaſi ad illius arbitrium.

bitrium. Porrò terra viuētium Christus quū in naui esset, recedendum docet à multitudinis terrenæ vsu ei qui cōcionaturus est fructuosè: verùm initio non longiùs, sed ad cōmunē hominum intelligentiam verba accōmodanda, & eorum animos sensim parādos ad mysteria recipienda, & salutē animi desiderandā. Et hoc quidem facit Christus ex naui Ecclesiæ: non vult tamen his teneri angustijs suos concionatores, & verbi ministeriū, sed porrò cessandum ab ijs principijs ostēdit. Vt autē cessauit loqui. Finem vult fieri Christus præparationum, & ad altitudinē mysteriorum progrediendum. Dixit Simoni. Qui erat Princeps piscationis, & Ecclesiæ Princeps futurus. Duc in altum, & laxate retia vestra in capturā. Iubet I E S V S vt se authore verbi Dei administratores ad profundam humilitatem cor suum applicent, mente in mysteriorum ecclesiasticorū & cælestium altitudinem, indè in corda hominum, quæ sunt inscrutabilia sese insinuantes; ita laxent in capturam retia, & artificium sui ministerij exerceant. Et respondens Petrus dixit illi; Præceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Recipit spiritum Petrus & virtutem, quā significauerat Christus dum dixit, duc in altum, & laxate retia vestra in capturam, & veluti illam cordi imprimit; confidentia verò impletur commemoratione sterilitatis nocturnæ piscationis, & auxilij præsentia: videt se in diuina luce piscaturum. Ita corde suo gerere semper debent mysteriorum Dei administri, se nihil posse, nihil fecisse, velle se inchoare aliquem fructum afferre in Ecclesia Dei; id se facturos in verbo, in promissione, in virtute Christi I E S V. Et cum hoc fecissent, cōcluserunt piscium multitudinē copiosam. Quid verò est, cum hoc fecissent? Cum ea confidētia, eo spiritu & virtute rete laxauissent, concluserunt &c. Efficax est ministerium spirituale, quod nō quasi ex se homo, sed ex diuina virtute exercet; quasi ipse non operetur, sed in ipso & per ipsum Christus, & ipse in Christo; atque ita se attemperet diuinæ operationi, vt nihil se esse sentiat, nihil suā cooperationem, sed totum effectum Deo & ipsius gratiæ tribuat; se seruum agnoscat inutilem & nihili, se indignum planè qui tantæ maiestati ac virtuti cooperetur, & cuius cooperationi vim tribuat Deus, ac etiam tantum prouentum in ipso. Animaduertendum autē Petri nauem ascendisse I E S V M, Petro iussisse vt duceret in altum, ipsi indixisse vt laxarent retia: vnde intelligitur vsum Petrū Andreæ fratris auxilio, eius socios fuisse Iacobū & Ioannem cum sua naui, omnes retia laxasse in mare, solam Petri nauim copiosè expiscatam: quæ omnia quid aliud quā repræsentant futuram Petri, & Ecclesiæ Romanæ maiestatem & authoritatē vnicam, ex qua aliarū Ecclesiarum penderet authoritas, vnde & in alias deriuaretur fidei constantia; alias piscari quidē, sed per Ecclesiā Romanā, expiscari sine illa nō posse? Rumpebatur autē rete eorum, & annuerunt socijs qui erant in alia naui. Vt venirent, & adiuuarunt eos. Fiunt efficacia ministeria vniuersalis Romanæ Ecclesiæ, si particularium ecclesiarum ministerio commodè vtatur. Habent quidē aliæ ecclesiæ omnes iurisdictionē per Romanum Pōtificē: itaque in Romana Ecclesia vniuersali concluditur omnis numerus prædestinatorū, nec extra eā quisquā salutē cōsequitur: nō tamen propterea cessant, vel necessaria nō sunt officia, actiones, & ministeria aliarum ecclesiarum. Propterea Ecclesia Romana, & eius Præses Romanus Pōtifex ita debet existimare, se quidē laxare retia omnia in Ecclesia & extrahere, sed ad id conferri oportere operas aliarum ecclesiarum & ministeria: proinde innuere, atque edicere semper alijs debent vt se adiuuent; ruptum iri rete, & euasuros multos pisces si suas facultates non exerceant opportunè & diligenter. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt penè mergerentur. Habent aliæ ecclesiæ sua officia, ministeria, suos effectus, sed in reti ecclesiæ Catholicæ Romanæ implent suas ecclesias: piscantur cum Petro, etiam si in alia sint particulari ecclesia; itaq; expiscantur suos, vt suos in Ecclesia Romana particulari Petrus: omnes verò in vniuersali Ecclesia Romana numerum implent eorum qui fidem recipiunt in Christo. Plures esse hi non possunt de ordinaria Dei potestate, quàm qui à Deo ad gratiam Dei Ecclesiæ ministerio vocantur: itáq; ad summum Ecclesiæ implētur, vt plures capere non possint; ex his tamen soli saluātur prædestinati. Quod cum videret Petrus. Solus Petrus videtur ad mysteriū penetrare, & sentire quod ad se attineant quæ dicebātur, quæue fiebant. Procidit ad genua I E S V. Profunda scilicet eum occupauit humilitas, & indignitatis suæ cognitio ad præsentiam tantæ

virtutis

virtutis atque maiestatis; & ad mysteriorum quæ significabantur magnitudinẽ. Dicens exi à me Domine, quia homo peccator ego sum. Ex agnita Dei virtute infinita sensus ingeneratur peccatorum adeo efficax, vt ante conspectum diuinæ maiestatis nemo consistere possit, nemo non se ad nihilum redigat animi cogitatione humili. Stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant in captura piscium quam acceperant. Vehemẽs fuit ille Petri mentis stupor, & si vis etiã extasis, in captura quidẽ piscium, & sensu virtutis Dei viui, sed simul ex symbolica significatione futurorum mysteriorum. Similiter stupuit Andreas, Iacobus & Ioannes similiter mysterium senserunt; socios item Simonis stupor apprehendit, non Iacobi & Ioannis: maiori enim sunt priuilegio in Ecclesia Catholica clerici Romanæ ecclesię Cardinales quã aliarum Et ait ad Simonẽ; noli timere. Placet mihi tua summissio & humilitas, sed nolo eã abire in pusillanimitatem, potiùs in animi magnitudinẽ; & non in tua quidẽ, sed in mea virtute & benignitate confirmari & fieri efficacẽ. Ceterum tametsi quod dicebat Simoni intelligebant ad se etiã pertinere Andreas, Iacobus, & Ioannes; tamen peculiariter Principi Ecclesiæ futuro animum addidit Christus principalẽ atque excelsum. Ex hoc iam eris homines capiens. Quod in stupore indicauerat Petro Christus, hoc explicat palàm soli, rursum eius principatum in Ecclesiam designans. Non similiter atque nunc de cetero es piscaturus; nunc pisces quidem ad mortem persequeris, de cetero aliam habebis ex me rationem piscationis: homines piscaberis & capies ad vitam sempiternam, quam ego illis dabo per tui officij ministerium. Et subductis ad terram nauibus, relictis omnibus sequuti sunt eum. Ostẽdit Christus Petri & Andreæ, Iacobi & Ioannis vocationem & officium, & quem essent sequuturi; non tamen vocauit, non indixit vt se sequerentur. Concipi quidẽ animo primùm solet spiritus vocationis, huius dignitas & vtilitas, & inseri cordi deuotio; simul suscipi impulsus interior, quasi principia ponat Deus ad perfectionem eundi. Hac gratia vti debemus vt præparatione, & intelligere mundo renuntiandum interiori animi proposito, etiamsi nondum actu & opere exteriori, donec illa animi deuotione ac promptitudine parati audiamus Dei impulsum, quo omnino promoueamur ad actum illius præparationis & potentiæ. Hæc percipimus ex hoc loco, & alio Matthæi. Audistis fratres *Cap. 4.* mysteria Christi, gestorũ, & sedis Petri primatus; illorũ vis ad corda vestra penetret. Currite ad Christum, properate, irruite, incitate corda vestra deuotione, & operum bonitate indies maiori. Stat Christus, expectat vos, atque adeo vos ipse ad se trahit, ad se ipse facit vt curratis, docet vos vitæ æternæ verba ex *Io. 6.* naui Petri, ex Ecclesia Dei viuentis, primùm quidem propter vestram ineptitudinem initia salutis & perfectionis vestrę, deinde in altitudinem mysteriorum vos educit. Ibi mysteria vos docet diuina, quibus informati magnum fructum accipitis siuè meditationis siue contemplationis, capitis magnam peccatorum vestrorum & imperfectionũ multitudinem, ea arguitis; ita à lumine manifestantur, ita in lumen & vitam mutantur. Hinc concipitis humilitatis profundã quandam deuotionem, vnde vel spiritum mundo renuntiandi auidè accipiatis, vel accepta renunciatione in melius indies contendatis, quod per hæc mysteria in vobis Christus operatur. Hæc est enim mysteriorum Christi efficacia exemplaris, vt gesta eius quæ sunt Dei, viua actione ad omnes penetrent, omnibus fructum afferant, iuxta Christi IESV meritum, & prouidentiam Dei infinitam: cui est gloria in seculum. Amen.

(·.·)

DOMINICA QVINTA POST PENTECOSTEN.

Compeſcitur iracundia.

MATTH. V. ANNO XXXI.

In cxxxij. imaginem adnotatiuncula. *cxxxij. 19.*

A. In monte Thabor Chriſtus docet.
B. Mortuus iacet, & ducitur homicida vt reus iudicio.
C. Non hoc ſolùm, ſed qui fratri iraſcitur reus eſſe poteſt etiam iudicio gehennæ ignis.
D. Qui dicit racha, contumelioſum verbum ſed anceps, reus ſimiliter eſſe poteſt concilio.
E. Qui dicit fatue, nec iudicio, nec concilio ſiſtitur, ſed planè gehennæ ignis addicitur.
F. Homo qui relinquit munus ad altare, & vadit primùm reconciliari fratri ſuo.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. V.

IN illo [a] tempore dixit IESVS diſcipulis ſuis; Dico autem vobis, quia niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Audiſtis quia dictum eſt antiquis; Non occides: qui autem [b] occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui [c] iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, [d] racha, reus erit cõcilio. Qui autem dixerit, [e] fatue, reus erit gehennæ ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi [f] recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo; & tunc veniens offeres munus tuum.

ADNOTATIO.

A. CHriſtus ſedens in monte Thabor docet Diſcipulos.

B. Quinque circulis repræſentãtur ea de quibus agitur in hoc euangelio. Primum quidem iacet homo occiſus; damnatus ad mortem ducitur homicida.

C. Qui iraſcitur temerè fratri, læditq́; fraternitatis charitatẽ aliquo ſigno exteriori, is rẽ admittit quæ iudicio obnoxia eſt. Propterea autẽ iudicio ſubijci dicitur qui iraſcitur, quia poteſt fieri vt iraſcatur quidem, non tamen conſummata ſit illa ira, vel pernicioſa: & tamẽ repræſentatur infernus; fieri enim poteſt, & ſæpè fit, vt ira ſit crimen lethiferum.

D. Concilium iudicum, cui ſiſtitur qui non ſolùm iraſci videtur fratri temerè, ſed in vindictam aliquã prorũpit, & conuitio aliquo appetit fratrem, racha (quod eſt genus conuitij diſſimulati propter vocis ambiguitatẽ) illum appellans. Nam à רק interiectio eſt ad indignationem attinens, nihil adhuc iniuriæ explicans; à רקק ſignificat mollem & tenerum; tandem à ריק vacuum & vanum. Iudicabitur ergo hoc, non ab vno ſolùm iudice, ſed planè à concilio. Peccat videlicet grauiùs, vt qui temerè, qui ex ira, qui fratri videtur iniuriã dixiſſe. Porrò iudicium & conciliũ coniuncta ſunt, & per auxeſin dicta: ſed vt non ſunt apertè, vt non ſemper ſunt conſummatæ illæ iræ, ita excuſatio a lethali peccato obtendi poteſt à iudice vel à concilio: verũ

quia

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

Compescitur iracundia. 19

Matth. v. Anno xxxi. cxxxij



A. *In monte Thabor Christus docet.*
B. *Mortuus iacet, & ducitur homicida, vt reus iudicio.*
C. *Non hoc solum, sed qui fratri irascitur, reus esse potest etiam iudicio gehennæ ignis.*
D. *Qui dicit Racha, contumeliosum verbum, sed anceps, reus similiter esse potest concilio.*
E. *Qui dicit fatue, nec iudicio, nec concilio sistitur, sed plane gehennæ ignis addicitur.*
F. *Homo qui relinquit munus ad altare, et vadit primum reconciliari fratri suo.*

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN.

Subseruire poterunt huic Euangelio imagines Dominicæ iiij. Quadragesimæ et earum annotationes. 42. et 43.



quia peccatum mortiferum videri etiā potest, ideo dicuntur iudicari, & ignis inferni apposite adscribitur.

E. Homo qui plane alium accipit contumeliosè, fatuum, siue stultum appellans, vitiū scilicet mentis nobilissimæ partis animæ illi impingēs. Hic non dicitur obnoxius iudicio, vel concilio; consummata enim ira sua ipse se ipsū condemnat ad ignem æternum; qui dicitur gehenna, abominabilis scilicet, vt vallis Hennon; nec excusationi aliquid reliquū facit, quare solus inferni ignis apponitur.

F. Homo qui recordatus habere fratrē aliquid aduersum se offensionis, relinquit munus suum ad altare, & recedit quærens fratrem, vt illius animū sibi conciliet, & tunc Deo possit munus offerre. Placet enim Deo oblatio è mundo corde profecta, ab immundo non placet.

MEDITATIO.

DOmine IESV libera nos propter nomen sanctū tuum ab omni deceptione, siue extrinsecùs illa irrepat, siue proueniat intrinsecùs. Decipit nos mundus, peruersi homines, Dæmon; circumuenit nos nostra cogitatio; vigeat in nobis lux tua sancta, cælestis, diuina, quæ nos illustret, & ostendat quid vitare debeamus, & faciat eadem in te vt longè à nobis illud depellamus: ita abundabit nostra iustitia, qua iusti per te sumus & in te, plusquam Doctorum legis antiquæ & Phariseorum; vt nō solum litteram legis tuæ veteris intelligamus, sed ad eius intelligentiæ spiritualem perfectionem penetremus, & hanc te iuuante exerceamus. Vides sancte IESV quàm longè ab hoc gradu absumus, cum tamen perfectionē vitæ spiritualis simus professi ex votis, ex statu, ex instituto. Quando enim legem veterem, & omninò vetus testamentū spiritualiter percipimus? quando non cognoscentes litteraturam introimus in potētias & magnitudines virtutis Domini quæ est in illa littera inclusa? quę ex illa elucet, quę nouum testamentum, & legem Dei æternam nobis repræsentat ex illis figuris, ex illa vmbra, ex littera, & quidē ablato iam velamine per te Domine. Age, hûc non penetramus, nec meditamur veteris scripturæ sensum spiritualem, quod omittere non deberemus: quid? tuam illam perfectionē nouæ legis suauem, cælestem, diuinam quando vt decet in se meditamur? quando opere explemus? Vel quam nunc exponis de obseruatione quinti præcepti, vbi doces fieri homicidium posse iracundia & vindictæ appetitione; quæ intrinsecùs etiam si cōtineatur, ferit tamē odio proximum, quem beneuolentia prosequi debemus. Rursum si iracundiæ accedit verbum quod ad iniuriā possit quis interpretari, hoc vel iudici, vel concilio addicitur. Nam si apertum quis ex animo, præsertim irato dixerit conuitium, de eo nihil est quod iudicetur, reū illum prodit gehennæ impotentia, & animi prauitas & operis. Sed vt expleamus tādē hāc tuæ doctrinæ intelligentiā, de tua gratia & beneficio, alia tamen nobis remanent superanda. Nam quotusquisque non identidem irascitur, etiam si non lethaliter ac perniciosè, neque occidat planè sol super illius iracūdia? obscuratur tamen & obnubilatur ratio & charitas, debilitatur vita spiritualis & lux; præsertim verò vbi vehemens commotio incessit, non irascimur quidem fratri, non prolabimur in racha, non in fatue; sed hæc mēti & voluntati violenter se offerunt, & nōnihil attinguntur. Est hæc iracundia, non tamē ferè vitium, sed tentatio improba & malitiosa. Video Domine me excusare animi intempe- *Ps. 88.* rantiam, sed tu dominaris fluctibus maris; doce me quemadmodum procellam hanc, & sedare possim in te si exurgat, & prouidere ne exurgat. Audi igitur. Pax tibi animi comparanda & exercenda est ac mentis tranquillitas; quam assequeris per me, si me inueneris, qui sum cordis pax vera: me autem inuenies, hoc est in corde tuo ero ego efficax sensus & motus, si tuum statum vitæ tuearis, si omnes tuas actiones obserues, & ad perfectionē dirigas per me; omnia autem impedimenta vitæ spiritualis abijcias, nitaris fide, spe, ac charitate, diuinis virtutibus, nitaris familiarissimè modestia animi & humilitate: vtaris autem omni studio orationis, non illius solùm quæ statis horis recurrere solet, *Luc. 16.* sed quo ad eius facere poteris assidua & continenti, recondita spiritus intentione, etiam res alias agens. Afferet etiam illa meditatio pacem, si in virtute paupertatis, ita leues spiritum, vt nihil possideat cor tuum nisi Deum. Ex virtute castitatis nulla ex re delectationem capias, nisi ex Deo & in Deo. Ex virtute obedientiæ à nullo regi te vel gubernari

bernari permittas,præterquã à Deo, & à ſuperioribus tuis in Deo. Si in his rebus ponas ſtudium atque exercitium, pacem cordis inuenies;qua ſtabilita & confirmata vſu& ſenſu ſpiritus,fiet in me, vt ingruente iracundiæ motu vel occaſione,præualeat pax mea, nec locum habeat perturbatio.Quod ſi,vt eſt veſtra fragilitas naturæ imbecilla,irrumpat nõnunquam iracundia violenter, ad ea confeſtim eſt vobis accurrendum quæ pacem conficiebant, vel omnino ad aliquem ſenſum ſpiritus qui vos ſoleat acriùs permouere; ibi enim reperta mea vi diuina, refectis viribus facilè extrudetis perturbationem. Gratias ago tibi bone & Sancte IESV. Verum hoc mihi tantùm remanet de quo cupio à te inſtrui. Cum iraſci nonnunquam non ſolum poſſim,ſed etiàm debeam, quo pacto huiuſmodi iracundiam concipere abſque vitio poſſim? Primùm nunquam iram concipias, niſi ex pace ſpiritus proficiſcatur: dein nunquam iraſcaris niſi contra peccatum, vel cõtra id quod cum peccatis complicatum videris: adhæc ne præueniat rationem ira ſed ſequatur, ne dominetur ſed ſeruiat & obediat. Da Chriſte IESV,quæ his paucis verbis declaraſti expleam. Ita facias magne & bone IESV per tuæ vitæ & mortis meritũ. Amen.

DOMINICA SEXTA
POST PENTECOSTEN.

Subſeruire poterunt huic Euangelio imagines Dominicæ quartę Quadrageſimæ,& earum adnotationes XLII. & XLIII.

ANNO. XXXII.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XV.	MARC. VIII.
IESVS autem	Iterum cum turba multa eſſet cum IESV, nec haberent quod manducarent,
ſuis,	conuocatis Diſcipulis,
dixit;	ait illis;
turbæ,	Miſereor ſuper turbam,
quia triduo iam perſeuerant mecum,	quia ecce iam triduo ſuſtinent me,
	nec habent quod manducent: & ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via; quidam enim ex eis de longè venerunt.
Et dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.	
Et dicunt ei	& reſponderunt ei Diſcipuli ſui;
Vnde ergo nobis in deſerto panes tantos,	
vt ſaturemus turbam tantã?	Vnde iſtos quis poterit hîc ſaturare panibus in ſolitudine?
Et ait illis IESVS;	Et interrogauit eos;
	Quot panes habetis?

MATTH.

MATTH. XV.	MAR. VIII.
At illi dixerunt; ſeptem, & paucos piſciculos.	Qui dixerunt; Septem.
vt diſcumberent	Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram.
& piſces,	Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit,
& dedit	& dabat Diſcipulis ſuis vt apponerent,
& Diſcipuli dederũt populo.	& appoſuerunt turbæ.
	Et habebant piſciculos paucos, & ipſos benedixit, & iuſſit apponi.
Et comederunt omnes,	Et manducauerunt,
Et quod ſuperfuit de fragmentis	& ſaturati ſunt;
tulerunt, ſeptem ſportas plenas.	& ſuſtulerunt quod ſuperauerat de fragmentis, ſeptem ſportas.
manducauerunt, quatuor millia hominum, extra paruulos & mulieres.	Erant autem qui manducauerant quaſi quatuor millia:
	& dimiſit eos.
Et dimiſſa turba aſcendit in nauiculam,	Et ſtatim aſcendens nauim cum diſcipulis ſuis,
& venit in fines Magedan.	venit in partes Dalmanutha.

MEDITATIO.

SCio te Domine IESV miſericordiam eſſe infinitam, benignitatem, clementiam; & hoc cum conſidero, quaſi meæ incredibilis indignitatis oblitus, apud te audeo de te quaſi præſumere: Parce tamen mihi ſuauiſſime IESV, ſi te ex hoc tuo euangelio audeo interrogare, vt meum, & omnium qui ad te cõfugiunt pædagogum clementiſſimum. Quid eſt quod bis miraculum de panibus repetijſti? Volui illuſtriùs doceri fidem Sacramenti Euchariſtiæ, atque aliorum quæ ſciebam oppugnatum iri ab hæreticis, ac peruerſi capitis hominibus: & illic quidem monſtraui, vnde vis Sacramentorum manaret, hîc Sacramentorum etiam numerum expreſſi. Cur non frequentiùs huiuſmodi miraculum edidiſti ſancte IESV, vt alia? ſemel tantum edideră, & quærebant me turbæ, quia comederant ex panibus: quid ſi frequenter panes multiplicaſſem, nónne eſſent me quæſituri rerum tẽporalium auiditate, non ſpiritualium? Et tamen non omiſi bis illud ſignum edere propter myſterium duplex. Quorſum autem attinet quod tam es frequens Domine in docenda turba & adiuuanda? Quia in ea ſciebã eſſe quod faciliùs ſanaretur, quam in Principibus & Phariſæis. Illa magna ex parte ſimplicitate animi ducebatur, conſcientia ſuorũ malorũ, & boni appetitione: hi contrà ferè duplicitate animi, malitia, obſtinatione. Quidnam in tuo animo verſabatur bone IESV, vbi turbæ miſerebaris? Paſſionis meæ, & vitæ totius meritum cõmunicabam ijs quorum me miſerebat. Itaque meos faciebam illorum labores, pœnam, peccata; quæ eſt veriſſima ac ſumma miſericordia. Quo pacto turba tecum eſſe poterat qui pax es & tranquillitas infinità, turba vero incondita, inquieta, tumultuoſa, non ſolùm inter ſe, ſi homines inter ſe conferantur, ſed etiam ſi ſingulorum cogitationes, appetitiones, opera? Turbam ego ad me euocabam interno impulſu,

pulsu, vt ad me veniens, & mecum vnà manens, me audiens, à me iuuaretur, & desineret esse turba, accepta à me pace & tranquillitate, sanatis eorum infirmis. Cur Discipulos conuocas sciens quod non haberent quid manducaret turba, & illis dicis; Misereor super turbam? Eos iam destinaueram, per quos mea Sacramenta administrarem; & iam tūc
2 Cor. 3. designabam ministros sacræ Eucharistiæ: im-
Zach. 12 primebam porrò illis spiritum miserationis, quo debebant in primis esse ornati, qui mysteria mea in Ecclesia erant administraturi. Expone mihi Domine IESV, cur dixeris tam vehementer; Quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent: & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via; quidam enim ex eis de longè venerunt. Res erat noua, & magna admiratione digna, quod vbique me reijcerent Principes, Scribæ, Pharisæi, & me arguerent, me persequerentur & vellent interficere; turba tamen imperita & incondita neglecto cibo, quasi vitæ suæ oblita, triduo mecum esset, me audiret, me longanimiter sustineret; quod fieri non potuit absque singulari fructu meæ doctrinæ cælestis. Porrò augebat admirationem, simul & miserationem, quod fame affligerentur, & essent defecturi in via si absque cibo dimitterentur; illi præsertim qui longè venerant certiùs essent periclitaturi. Cæterū semper mihi gratior est ternarius numerus, qui semper in vnitati essentiæ personarum diuinarum distinctionem mihi repræsentabat. Quid sibi vult autem bone IESV, quod titubare permittis Discipulos, & ad suam facultatem spectare non ad tuam? Iam si ad tuam, nónne erat mirum magis, & grandior permissio, si Apostoli non solum fidei obliuiscerentur, sed etiam experientiæ quam de quinque panibus acceperant antea? Instruebam ego quidem mea doctrina, miraculis, gestis omnibus Apostolos & Discipulos, & in illis simul Ecclesiam meam, cuius in illorum titubationibus medebar infirmitati, & futuræ illius firmitatis fundamentum iaciebā. Amputabam enim in illis omnium qui in me erant credituri fidei inconstantias & titubationes maiori efficacia & fructu, quam si nihil hæsitassent. Adde quod summum mysterium hoc miraculo significabatur, propterea fuit consentaneum vt vehementer cōfirmaretur. Vnum si interrogauero IESV bone & sancte, reliqua à te pro tua benignitate exspectabo. Quid est quod nec illi quinque, neque huic septem panum miraculo cōiunxisti potus miraculum? Potus non exigebat miraculum, cum vicinus esset lacus Genesar, cuius erat aqua salubris. Fuit & illa causa, quod volui significari, laicis non esse communicandam Eucharistiam necessariò sub vini, vel potus specie. Ago tibi gratias immortales IESV Dei infinita sapientia, pro hoc & omnibus beneficijs quæ à te accepi de tua benignitate. Amen.

(.·.)

DOMI-

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN.

Cauendum à falsis Prophetis. 25

Matt. vij. Luc. vi. Anno xxxi. *cxxxiij*



A. *Mons Thabor, vbi Christus docet.*
B. *Falsus propheta docet frequentissima concione, sed deprehenditur lupus.*
A. *Docet* IESVS *non posse bonam arborem malos fructus, nec malam, bonos facere.*
C. *Quod exponitur per spinetum vnde non possunt ficus, vel vuæ colligi.*
D. *Et per tribulos, et rubum, vnde item nec ficus, nec vuæ colligi possunt.*
E. *Arbor bona dat bonum fructum.*
F. *Arbor mala excinditur, & in ignem mittitur: Ita fiet falsis prophetis, & hæreticis omnibus.*

DOMINICA SEPTIMA POST PENTECOSTEN.

Cauendum à falsis Prophetis.

MATTH. VII. LVC. VI. ANNO. XXXI.

In cxxxiij. imaginem adnotatiuncula. *cxxxiij. 25.*

A. Mons Thabor, vbi Christus docet.
B. Falsus Propheta docet frequentissima concione, sed deprehenditur lupus.
A. Docet IESVS non posse bonam arborem malos fructus, nec malam bonos facere.
C. Quod exponitur per spinetum, vnde non possunt ficus vel vua colligi.
D. Et per tribulos & rubum, vnde item nec ficus nec vua colligi possunt.
E. Arbor bona dat bonum fructum.
F. Arbor mala exscinditur & in ignem mittitur: ita fiet falsis Prophetis, & hæreticis omnibus.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. VII.

IN illo [a] tempore dixit IESVS Discipulis suis; Attendite à falsis [b] Prophetis qui veniunt ad vos in vestimẽtis ouiũ, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A [a] fructibus eorum cognoscetis eos.

Nunquid colligunt de [c] spinis vuas, aut de [d] tribulis ficus? Sic omnis arbor [e] bona, fructus bonos facit: [f] mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, [f] excidetur, & in ignẽ mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

LVC. VI.

Non est enim arbor bona quæ [a] facit fructus malos; neque arbor mala faciens fructum bonum. Vnaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant vuam.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, & malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Quid autem vocatis me, Domine, Domine, & non facitis quæ dico?

MATTH.

MATTH. VII. LVC. VI.

Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cęlorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. Multi dicent mihi in illa die, Domine Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos: diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem.

ADNOTATIO.

A. Chriſtus docet in monte Thabor Apoſtolos.

B. Falſus Propheta vel concionator veniens ipſe, non miſſus legitimè. Huiuſmodi quidem apparent exteriùs oues, manſueti ſcilicet, modeſti, humiles, fructuoſi; verum ſi excutias, ſunt intrinſecus truculenti & rapaces lupi. Propterea effictus eſt in circulo qui lupinam illius pellem prodat eſſe interiùs: idem apparet in veſtis partibus extremis. Audit tamen eos turba, & facilè capitur horum doctrinæ & ſanctitatis ſimulatione. Hos cum magna animaduerſione eſſe cauendos docet Chriſtus: Primùm explorandum an veniãt per ſe ipſi, nõ mittantur: ſi enim nullam miſſionem prætexant, audiendi planè non ſunt, ſed prorſus exterminãdi: ſin miſſos ſe prædicẽt nõ legitima quidem atque ordinaria Eccleſiæ poteſtate, ſed à Deo propter ordinem; ne tunc quidem audiendi ſunt, niſi edito priùs miraculo, aut loco ſcripturæ adducto qui peculiariter de ſe loquatur. Hunc tantùm adduxit Ioannes, & Chriſtus, tantùm eſt adducturus Elias in fine temporum. Miraculum ſi adducant, tamen eſt animaduertendum ne falſum atque effictum illud ſit; quod explorari poterit ex veritate doctrinæ: nam ſi contra doceat quam Eccleſiæ doctrina & traditio habet, impoſtor eſt ille, & cũ ſuo miraculo, cum ſua ſcriptura reijciendus. Hoc verò eſt quod Chriſtus docet; ex fructibus illorũ cognoſcetis eos: è doctrina & huius fructibus quã mali ſint Prophetæ vel Doctores, quã cauendi: nam alioquin etiam mores planè deprehendetis per hypocriſin & malas artes effictos. Quod ſi facilè non ſit doctrinam, vel mores diſcernere, tunc nihilò ſecius animaduertendum attentiſsimè quid tandẽ pariat doctrina, quid mores denique: non poſſunt enim diutiùs cælari horum impoſturæ & calliditates, nec contra bonitas animi & veritas obſcurari.

(Extra de hære. ca. quum ex iniuſto.)

A. Siquidem bona arbor facit bonos fructus, mala malos; & planè fit vt ex abundantia cordis os loquatur, & conſequatur ſimilis operatio.

C. Spinetum, vnde fieri nõ poteſt vt colligantur ficus vel vuæ.

D. Tribuli, vel rubus, vndè nequeunt ficus vel vuæ colligi. Sunt falſi Prophetæ & hæretici ſpinæ, tribuli, rubi, vnde ſuauitas doctrinæ & veritas colligi non poteſt.

E. Arbor bona & benè fructuoſa, cuius foliũ non defluit, cuius omnia quæ facit proſperantur.

F. Mala & malè fructuoſa arbor: huius defluunt folia, ſunt mali fructus, & tãdem exſcinditur, & in ignem conijcitur comburenda: ita fiet hæreticis omnibus, & falſis prophetis niſi reſipiſcant.

MEDITATIO.

(Mat. 7.) Sapienter nobis, vt ſemper, proſpexiſti magne IESV & docuiſti, vt canes & porcos à Sacramentis etiam abigeremus, inſolentes ſcilicet ac mordaces homines; tum eos qui impuritate, ac ſordibus peccatorum gaudent: itaque vtroſque ſi canes eſſe vel porci perſe-

ucrent,

uerent, nec admonitionem salutarem Ecclesiæ audiant, sacris arcemus, etiam si fidem teneant: hanc si non tenerent, etiam sine admonitione anathemate ferimus, cum ipsi se suo iudicio condemnent. At vero alij sunt nostri hostes magis pernitiosi, & à quibus maius nobis impendet periculum: illi scilicet qui cum non modò sint canes & porci, sed lupi etiam rapaces, tamen violentiam, impuritatem, rapacitatem, & truculentiam dissimulant ouium cultu, modestia & simplicitate, & specie fructus. Illîc igitur iubes arcendos canes & porcos, hîc grauissimè præcipis, vt attendamus nobis à falsis prophetis, vt diligenter aduertamus ne nos sua astutia, & fraudulenta dissimulatione decipiant; & cum se obtendant nobis ouem, fiat illa nobis ouis non solum canis & porcus, sed lupus etiã rapax. Nihil enim est pestilentius, nihil ad sanandum difficilius, quàm facientem pessima, esse persuasum optima illa esse quæ facit. At qui hoc conantur falsi prophetæ efficere, vt persuadeãt hominibus sua astutia atque peruersitate, ea esse optima quæ pessima sunt; vt ea deceptione tamquam veritate orthodoxa vtentes, quamplurimos faciant (quod ipsi sunt) non solùm canes & porcos, sed etiam atroces & rapaces lupos. Video Christe I E S V sæuitiam horum, video pernitiem, vehementer ab his de tua gratia & virtute abhorreo, & cupio auidissimè horũ calliditates atque peruersitates cognoscere, quo illos & vitare possim, & abigere per te; ne vel mihi, vel alijs noceant. Hoc doce me per spiritum tuũ bone I E S V. En tibi. Origo & fax fuit Satan omnis mali, omnis crudelitatis, & fraudis, & mendacij: fuit ille quidẽ bonus, & habuit veritatem initiò, sed statim ex initio ipso superbia & inuidia illum ex illa bonitate & veritate deiecit, & fecit lupum crudelissimũ atque rapacissimũ. Verùm hoc est aliquando aperto latrocinio, aliquando subdolè & fraudulẽter: nonnunquã enim clarè est canis, porcus, lupus, leo, omnem crudelitatem & impuritatẽ exercet in vos impotẽter, id me propter peccata vestra ita permittente. Sic ante meũ aduentum ferè sæuiebat: sed illum conculcaui ego, vici, atque triumphaui, & traduxi palàm; atrocitatis illius insolentiam compescui atque ligaui ad mille annos, hoc est vsque ad secundum mei aduentus proximum tempus. Sed eius vincula variè illum astringunt, pro mortalium varia animorũ indignitate & vitio: ligatus vtcunque est idololatris; nõ enim est in multis iam valida infidelitas, nam magna ex parte est profligata idolomania; Mahometismus etiam & Iudaismus aliquid habent veritatis: non est igitur illud vinculum illis tàm obstrictum. Laxiùs vero est hæreticis, in quos plus potest Dæmon, atque adeò in hæreticis incipit illa solutio Diaboli vires accipere, quę in Antichristo consummanda est. In Ecclesia autẽ mea planè religata est Satanæ vis & peruersitas: nisi vestra culpa aliquãdo relaxetur, vel nisi tamquam ad canem ligatum accedatis. Si quis igitur meo spiritui insistat humiliter atque studiosè, cum nõ aggreditur Dæmon aperta dimicatione, sed varijs artibus & dolis hunc circumuenire annititur per suos homines, qui solent item ipsi suas astutias Dæmonis malitijs adiungere: sæpiùs etiã quem subuertat per se adit. Nihil tamen initiò palàm mali meorum seruorum simplicitati offerre audet, sed vestit se ouium vestimentis, mansuetudinem, modestiam simulat, spem fructus spiritualis præ se fert; addit etiam falsam quandam & effictã lucem. Hæc est prima congressio: ea simulatione, & efficta boni facie conciliat sibi animum veræ deuotioni & meditationi assuetum, & quasi docilem & attentũ reddit. At animum si est adortus parum in rebus spiritualibus exercitatum, illi euestigiò incipit illudere, dolo malo, & effictis fraudibus sese insinuans menti, maiorem alium quendam spiritũ, lucem aliam maiorem, fructum spiritus vberiorẽ polliceri; & id omni molimine contendit, vt veram deuotionẽ cum falsa commutet. Quod si id cõsequitur, ibi iam quasi parta victoria, & profligato Angelo tutelari ærumnosam animam ludificari miseris modis pergit: iam vitæ statum deserere placet, nouam vitæ rationem instituere, in prioribus consilijs tenebræ omnia, in nouis lux omnia apparent: breuiter regnat Dæmon in anima infelice. Verùm si constantem animam pergit oppugnare, & harum artium scientem, non statim ita impudenter eam aggreditur, sed desideria primùm ingerit maioris perfectionis, successum etiam spiritualem procurat; nihil tamen omittit inter hæc malitiam suam exercere, sicubi occasionem aliquam nactus sit: quod si nihil aliud, in ipsis bonis quæ ipse suggerit actionibus inspergit titubationes, insuauitates, diffidentias astute; vt tandem eò perueniat quò contendit, vt illæ rationes vitæ vel

Marginal notes: Io. (left); Col. 2. / Io. 20. (left); 2. Cor. 11. (right)

actionum fiant pedetentim insipidæ, atque etiam odiosæ, & placeant alia vitæ & actionũ consilia. Aliæ præterea sunt Dæmonis artes pernitiosæ,& doli mali, quibus tum religiosos homines, tum seculares impugnat. Illos, vbi sub specie melioris boni debilitat Superiorum suorum præsentem obedientiam, contrarium menti iudicium inserens, difficultatẽ ingerens præcepti, vel præcipientis authoritatem eleuans: denique hostiliter non cessat suas artes exercere in omnem cogitationem vel actionẽ hominis religiosi. Seculares verò suis itidẽ fraudibus aggreditur, qui immutabili statu tenentur, vt illum fastidiant, aliũ depereant: sin liberi sint, temerè vt eligãt vitæ statum, lucem æqualẽ omnibus inducens, vel clariorem etiam imperfectiori. Est alia illusionis ratio item pessima, si lucẽ tibi offundat in re difficili, vel dubia, vel periculosa; & enitatur vt nullum consulas, & solus tibi videaris sufficere. Postremò nunquam fatigatur, nusquam finem facit ludificandi, semper
1.Pet.5. circuit quærens quem deuoret, semper etiam venatur per quos vos item decipiat. Ad omnes autem eius peruersitates agnoscendas, simul & depellendas, illud primùm animaduertite, ligatum vobis esse Dæmonem, & nisi vos, vos inquam illius vincula vel laxetis, vel soluatis, nihil vobis posse mali afferre, hoc est nisi velitis: quo circa vestram aliquam necesse est culpam præcedere, si aggredientem Dæmonem vel non agnoscatis, vel non re-
Matt.4. pellatis. Neque verò miremini si vos ligatus aggrediatur astutè, cum me palàm sit in deserto adortus; quem ego tamen superaui gloriosè, & illa victoria vires vobis paraui, quibus tentationes vestras repellere possitis, nõ solùm apertas, sed etiã tectas: at enim vos illum soluitis, vel acceditis vestra voluntate ad alligatum. Ergo danda vobis est opera, vt diligenter opera pœnitentiæ, non interioris solùm, sed exterioris etiam exerceatis, ne vestra culpa Dæmon vires accipiat quibus vos oppugnet. Quoniam autem permitto de mea prouidẽtia vt dolis Dæmon vos appetat, quò
Apoc. 3. vos probem, (vt soleo quos amo exercere, & sic ad meliora prouehere) oportet simul peculiari oratione vos esse munitos semper, qua Patrem meum oretis & me, ne incautos vos & imparatos Dæmon aggrediatur: illud præsertim petatis, vt Dæmonem agnoscatis esse à quo bonæ inspirationes offundantur dolosè.

Accipite verò signa maligni Spiritus. Boni enim spiritus inspirationes leniter, placidè vt in spongiam, ita ab anima bona recipiuntur: contra mali instinctus duri sunt, non placidi, sed violenti, cum strepitu, vt solet à petra imber accipi. Rem igitur quæ obtenditur referatis oportet ad causam, & quemadmodum in animo vestro recipiatur aduertite; ita agnoscetis Dæmonem sub specie Angeli, Prophetæ, & ouis decipere velle. Sin hoc signo non discernatis spiritum, animaduertite diligenter quò vos ducant illæ inspirationes: si enim vel ad infirmitatẽ spiritus, vel titubationem, siue ad status vestri, vel boni propositi, vel actionum bonarum debilitationem vel mutationem, nihil dubitetis esse Dæmonem illum, lupum esse sub ouis vestimento: abigite lupum cum sua veste me authore, extrudite malam bestiam. Est vobis alia via qua possitis calliditates Dæmonis propulsare, si non solùm à quibus vobis periculum timetis, de ijs vel Superiores vestros, vel Confessarios, vel omnino in spiritualibus rebus industrium virum consulatis, sed de ijs etiam quæ videntur bona, recta, atque spiritualia; breuiter aliquem habeatis semper paratum, cui totos vos aperiatis: fiet mea benignitate, vti quas vos non agnoscitis veteratoris Diaboli vafrities, ille perspiciat, & vos instruat atque confirmet monitis salutaribus. Agimus tibi gratias Domine. Verùm bone & sancte IESV, cupio de lupis hæreticis audire. De hac meæ Ecclesiæ peste ex his quæ audisti hactenùs potes intelligere. Similiter faciunt hæretici in euertenda fide, vt Diaboli & peruersi homines ad mores corrumpendos: & initiò quidem pari modo vestem prætendunt ouinam, lucem videlicet intellectus, tum persuasionem, & confidentiam; hæc omnia efficta, & subdola, & ad suorum errorum persuasionem accommodata. Sed est hæreticorum oppugnatio apertior atque impudentior: hi enim vel statim, vel paulatim cõtra Catholicã Ecclesiã suos pestilentes errores intrudunt. Magna igitur culpa illis prębetur assensus, quo maior est lux fidei Catholicæ, traditionis, consensus, successionis, vnitatis, diuinæ virtutis in Ecclesia orthodoxa. Obseruandũque est ad hos falsos Prophetas dignoscendos & euitandos, primum an legittimè mittã- Ier.23
tur, an verò sese obtrudant: hi enim planè nõ sunt

DOMINICA VIII. POST PENTECOST.

Villicus accusatur. 64

Lucæ xvi *Anno xxxiij.* cxxxiiij



A. *Christus ad Bethabaram docens discipulos.*
B. *Homo diues apud quem accusatur Villicus, quod bona eius dissipasset.*
C. *Astat Villicus tristis, male sibi conscius, nec se defendit.*
D. *Abscedit miser, init varia consilia; tandem illud placet, vt partem eorum, quæ Domino debentur, remittat debitoribus, vnde fiant in ipsum benigni.*
E. *Vni remittit quinquaginta cados olei è centum.*
F. *Alij viginti coros tritici ex pari numero.*
G. *Significatur colligi ex parabola laudandam eleemosynam, & hominem qui erogat stipem large pauperibus.*
H. *Eidem homini moribundo astant Angeli consolantes animam, & excepturi è corpore discedentem.*

DOMINICA IX. POST PENTEC.

De huius Euangelij duplici historia descriptæ sunt suæ imagines in Dominica in ramis Palmarum. 85. 86. 87.

ſunt audiendi qui legittimè non mittuntur; qui verò effingũt ſe mitti legittimè, horum primæ excutiendæ veſtes & ſimulationes, quæ ſeſe frequẽter produnt ipſæ per ſe. Quod ſi facilè non deprehẽdatur malitia, ad effectus eorum vel fructus inſpiciendum diligenter: fiet enim non dubiè, vt fructus falſi prophetæ illum prodant & traducant; non enim poteſt mala arbor bonos fructus facere: ſic enim omnibus Eccleſiæ ſeculis ſunt obſeruatæ atque deprehenſæ hæreſes. Sancta eſt tua doctrina Chriſte IESV, ſalutaris, diuina: obſecro te Domine, vt illam in me facias efficacem, & in vniuerſa Eccleſia tua ſancta. Amen..

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN.

Villicus accuſatur.

LVC. XVI. ANNO XXXIII.

In cxxxiij. imaginem adnotatiuncula. *cxxxiij.* 64.

A. *Chriſtus ad Bethabaram docens Diſcipulos.*
B. *Homo diues, apud quem accuſatur Villicus quod bona eius diſsipaſſet.*
C. *Aſtat Villicus triſtis, malè ſibi conſcius, nec ſe defendit.*
D. *Abſcedit miſer, init varia conſilia; tandem illud placet, vt partem eorum quæ Domino debentur remittat debitoribus, vnde fiant in ipſum benigni.*
E. *Vni dimittit quinquaginta cados olei è centum.*
F. *Alij viginti coros tritici è centum.*
G. *Significatur colligi ex parabola laudandam eleemoſynam, & hominem qui erogat ſtipem largè pauperibus.*
H. *Eidem homini moribundo aſtant Angeli conſolantes animam, & excepturi è corpore diſcedentem.*

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. XVI.

D[a]Icebat autem & ad Diſcipulos ſuos; Homo quidam erat [b] diues qui habebat Villicum, & hic diffamatus eſt apud illũ quaſi diſsipaſſet bona ipſius. Et vocauit illum, & ait illi; Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ, iam enim non poteris villicare. Ait autem Villicus [c] intra ſe; Quid [d] faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubeſco. [d] Scio quid faciam, vt cum amotus fuero à Villicatione, recipiant me in domos ſuas. Conuocatis itaque ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo; Quantum debes [e] domino meo? At ille dixit; Centum cados olei. Dixitque illi; Accipe cautionem tuam, & ſede citò, & ſcribe quinquaginta. Deinde alij dixit: [f] Tu vero quantum debes? Qui ait; Centum coros tritici. Ait illi; Accipe literas tuas, & ſcribe octoginta. Et laudauit Dominus Villicum ini-

quitatis, quia prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Et ego dico vobis; Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, [h] recipiant vos in æterna tabernacula.

ADNOTATIO.

A. Christus ad Bethabarã docens Discipulos.

B. Homo diues, apud quẽ suus Villicus fuit delatus, quod bona eius dissipasset; sed & assistunt amici: vocato autem Villico, ab eo exigit rationem villicationis seuerè, Redde rationem tuæ villicationis; & iam primùm abrogatũ scias tibi tuum munus, amplius villicare nõ poteris.

C. Astat tristis & amaro animo Oeconomus, neq; quicquam respondet, accusante & damnãte eum peccati conscientia.

D. Abscedit miser, videt se esse in vltimam calamitatem redactum, non posse idoneam reddere rationem: init secum varia concilia, tandẽ rationes eius omnes eò redeunt. Priuor mea administratione, non possum operis & labore victum parare, erubesco stipe emendicata victitare: illud tantum fit mihi reliquum & facile; pecuniam Domini remittam debitoribus: ita fiet vt in me ipsi sint benigni, & ego meam paupertatem illorum erga mè benignitate sustentẽ.

E. Debitor, cui remittit Dispensator è centũ quinquaginta cados olei. Ea est mensura hebraicè bath, continens septuaginta duos sextarios: continet verò sextarius binas cotulas siue heminas, quas vulgo vocant pintas. Iose. 8 Anti cap. 2.

F. Alius cui dimittit viginti coros tritici è centum. Est autem corus aridorum mensura, capiens medimnos atticos vnum & quadraginta, & capit medimnus duos modios. Iose. 3 Ant.

G. Homo qui erogat prolixè eleemosynam in pauperes, quem laudat Dominus quod prudẽter fecisset.

H. Idem moriens, cui assistunt cum suis Angelis animæ quibus benefecerat, illius animam recepturæ morientis. Eò enim spectat parabola, vt qui sunt peccatores, saltẽ eleemosynis redimant peccata sua. Dicuntur verò diuitiæ mammona, non Hebræorum sed Syrorum lingua, quæ de iniquitate collectæ sunt: interpretatur vero Christus diuitias omnes quas peccatores possident esse mammonam; quibus scilicet indigni sunt: ne quis intelligat ex pecunijs malè acquisitis, & ære alieno dari facultatem eleemosynas faciendi. Hier. & q. ad Algas.

MEDITATIO.

SVM ego Villicus tuus Domine Deus meus; audio, & scio, & sentio: accepi à te bona quæ habeo, quæ tua sunt, & ea dedisti in manus meas in te gubernanda, ad gloriã tui nominis; vnde etiam mihi parem vitã meã sempiternam. Nec solùm mihi naturalia bona dedisti, animam, & potentias meas, per quas sum & possum naturaliter; sed bona mihi præterea dedisti supernaturalia, virtutes scilicet & dona, quibus esse habeo cæleste & facultatem: sum quippè Christianus, sum factus filius tuus adoptiuus, frater Christi Domini & Dei nostri. Neque his fuisti contẽtus benigne Domine, in gratiam etiam religiosi instituti me tàm immeritum recepisti, multis donis, multis visitationibus exornasti atque exhilarasti. Quæ omnia cum considero, & vtinam ita considerem vt debeo; dum igitur hæc considero, & quemadmodum his sum vsus animaduerto, in summam venio animi mei confusionem. Video enim me apud tuã iustitiam esse diffamatum, & variè delatum, & hoc quidem verissimè: accusat enim me mea conscientia atque condemnat, sentio me tuis donis indignum, è tua villicatione reiectum, omnis consilij & opis prorsus expertẽ; iustissimè exilium cordis, & omnem desolationem patior. Quid faciam miser? Nihil enim possum sine te Domine, qui meo demerito, & tua iustitia abiecisti me. Fodere nõ valeo. Voluntatem quidem tu mihi Domine fecisti reliquam, qua vellem etiam abiecta facere & laboriosa, idest pœnitentiæ asperitatibus & abiectionibus sustentare vitam spiritualem: verum hoc videor non posse conari in hac desertione tua, iacet animus, languet, stupet.

ſtupet. Mendicare erubeſco. Oratio mihi reſidua eſſe videri poterat, qua ad te, qua ad Sãctos tuos me conuerterem: hoc etiam præſidium timeo ne tua deſtitutione ereptum ſit mihi, neque audeo ad te quem tam variè offendi confugere; operuit enim confuſio faciem meam : ad Sanctos tuos accedere erubeſco; ſcio enim illos zelo tui honoris & iuſtitiæ eſſe feruentes. Video tamen Domine quænam ſit tua voluntas in his anguſtijs; vt me dedam pietatis operibus & iuuando proximo: video conſilium tuum, vt quod ferè negligebam, ſaltem mea neceſſitate excitatus faciam diligentiùs: hactenus enim erraui, nã potius fui in me iuuando, neglecto ferè proximo, hoc eſt non curando bona quæ dederas mihi adminiſtranda in villicatione mea, quæ eſt de tuis ouibus & prædijs. Et primùm quidem miſſas, orationes, corporis afflictiones, & pia alia opera offeram pro animabus purgatorij. Secundo loco eadem offeram pro pœnitentijs debitis proximi mei, & vita in melius commutanda. Tertiò adducendis hominibus ad confeſſionem & eius frequentiã dabo operam diligentem. Quartò alijs miniſterijs iuuandi proximi incumbam ſtudioſè: & vt breuiter dicam, propriè ad me intelligã attinere parabolam. Nam ex inſtituto habeo compertum, quæcunque accepi dona à te Domine, ea omnia propterea accepiſſe me, vt in meam & proximi ſalutem & perfectionem illis vtar, ad maiorem nominis tui gloriam. Quod vel non feci, vel negligenter feci, vel paruo cum fructu feci & repugnãter. Obſecro Domine, parce peccatis, parce negligẽtijs meis; & da primùm vt de tuis donis & bonis ne faciam mammonam iniquitatis, cõtra tuam voluntatem illis abutens, vel ea inutiliter retinens: & exhibe clementiſſime Pater, ex eo quod hactenus fateor feciſſe me iniquitatis mammonam, vt quamplurimos iuuem, & ad ſalutem ac perfectionem promoueam. Ità fiet vt iuuer ego in meis deſolationibus ac miſerijs, & tandem recipiar ad vitam ſempiternam. Amen.

DOMINICA IX POST PENTECOSTEN.

De huius Euangelij duplici hiſtoria deſcriptæ ſunt ſuæ imagines ſuperius.

EVANGELIVM DOMINICÆ IX.

vide in Dominica in Ramis palmarum.

ET ADNOTAT. LXXXV. LXXXVI. LXXXVII. LXXXVIII. ANNO XXXIII.

DOMINICA DECIMA
POST PENTECOSTEN.
De Pharisæo & Publicano.
LVC. XVIII. ANNO. XXXIII.

In cxxxv. imaginem adnotatiuncula. cxxxv.

90.

A. Christus in templo, in porticu Salomonis docens.
B. Magnifici quidam homines, qui alios asperna-bantur præ se, & alia multitudo audiens.
C. Templum cum atrijs.
D. Pharisæus proximè stans ad ianuam atrij Sacerdotum, arrogantissimè, & stultissimè orat.
E. Publicanus longè stans tundit pectus, & oculos non audens tollere in cælum, humillimè orat; Deus propitius &c. redit domum iustificatus, contraquam Pharisæus.

EVANGELIVM MISSÆ.
LVC. XVIII.

D[a] Ixit autem & ad [b] quosdam qui in se confidebant tamquam iusti, & aspernabantur cæteros, parabolam istam; Duo homines ascendebant in [c] templum vt orarent: vnus Pharisæus, & alter Publicanus. [d] Pharisæus stans hæc apud se orabat; Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri; velut etiam hic Publicanus. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo. Et [e] Publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cælum leuare; sed percutiebat pectus suũ dicens; Deus, propitius esto mihi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo: quia omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.

ADNOTATIO.

Gerso. pandec. *A. CHristus cum Apostolis in porticu Salomonis, vbi hanc parabolam dixit postquam receptus fuerat gloriosè in ciuitatem.*

B. Ante ipsum magnifici quidã homines, qui in se confidebant quod iusti essent, & reliquos aspernabantur. Alia multitudo, quam illi contemnebant præ se.

Act. 21. 24 & 26. *C. Templum, (nam atria etiam sub nomine templi continebantur) vbi arrogans & vanus Pharisæus ad ostium atrij Sacerdotum & holocausti stat, erectis in cælum oculis: orat autẽ apud se insolentissimè. Considera antequam verba audias, insanam hominis confidentiã, inde barbaricam arrogantiam, omnium aliorum hominum contemptum præ se: se iustum, bonis operibus abundantem, alios omnes sceleratos, & vitijs omnibus coopertos. Venit dein ad verba; Nõ sum sicut cæteri homines &c. O hominis peruersitatem intolerabilem!*

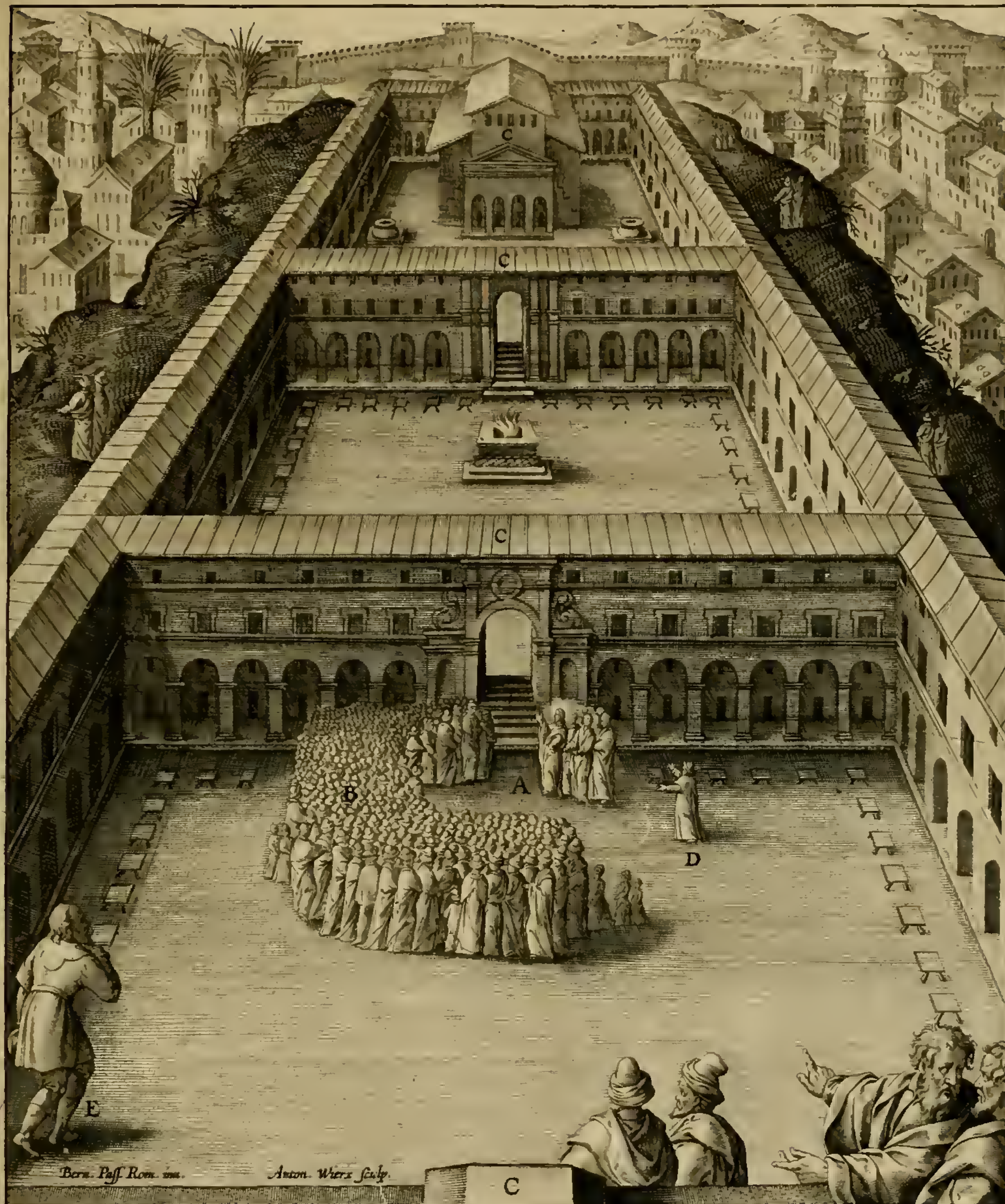
E. Publicanus cum suo marsupio & tabulis collybisticis, implicatus scilicet negotijs pecuniarijs & lucris, quod exercitium ferè nunquam sine peccato fit. Hic contra planè quã Pharisæus orat: primùm agnoscit se coràm diuinitate peccatorem; pudore, & peccati conscientia confusus stat longè, non audet in cælum oculos leuare, exit in signa pœnitentiæ, tundit pectus vt cor compungat, petit à Deo veniã & simplicissimè & humillimè. Deus, inquit, propitius esto mihi peccatori. Hæc publicani oratio cælos penetrauit, & ei peccatorum veniã conciliauit. Sunt hæc quinque verba efficacissima, præsertim si ea

ad quin-

DOMINICA X. POST PENTECOST.

De Pharisæo & Publicano. 90

Luc. xviij. Anno xxxiij. cxxxv



A. *Christus in templo, in porticu Salomonis docens.*

B. *Magnifici quidam homines, qui alios aspernabantur præ se, et alia multitudo audiens.*

C. *Templum cum atrijs.*

D. *Pharisæus proxime stans ad ianuam atrij Sacerdotum arrogantissimè, & stultissimè orat.*

E. *Publicanus longe stans tundit pectus, et oculos non audens tollere in cælum, humillimè orat; Deus propitius, &c. redit domum iustificatus, contra quam Pharisæus.*

ad quinque Christi vulnera referamus, similiter animo contriti vt Publicanus. Illam orationem damnat Christus, vt arrogantiæ & stultitiæ plenam; hanc laudat, vt humilem, & deuotè sipientem: illum pronunciat non descendisse iustificatum, descendisse Telonarium. Similem elationem, & arrogantem magis & barbaram moriens Lutherus euomuit.

MEDITATIO.

EHeû meam miseriam! Non agnoscebam ego me Pharisæum, sum tamen Domine IESV, & fui: aperuisti tu sensum mihi, quò in me Pharisaicam conspiciam superbiam & arrogantiam, pessima illa vitia; tum meam in me confidentiam, & aliorũ contemptum præ me. Quãdo enim ego (omitto alia vitia quibus repletus sum) sed quãdo ego in operibus etiam bonis non me magna ex parte sentio? Quando pleno corde dico, seruus inutilis sum, è voluntate tua si quid ago? Quãdo quo magis in bona actione versor, eò magis in diuina gratia & virtute absorbeor? Quãdo illud experior in spiritu, quod Paulus tàm constanter scripsit, viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus? vel quãdo subdo, quod est planè consectarium, esse quidẽ certè deberet; operor ego, iam nõ operor ego, operatur verò in me Christus? vel quando omnem ostentationem, & omnem finis imperfectionem depello? Rursus verò nouisti tu Domine IESV, cordis mei perpetuam insolentiã: meæ actiones, cogitationes, opera mea fere omnia mihi arrident & placent delitiosè, nihil in illis video imperfectionis, nihil mali: aliorum contrà vel non considero, vel non placent, vel displicent; etiam si non voluntate forsan mea, habitu tamen quodam, & animi auersione, quam è malo principio proficisci necessum est. Sat dixi, vt quid hæc multiplico? Tu sancte IESV scis peccata mea esse multa & mala, meas imperfectiones & infirmitates tu nosti, ego non agnosco, cæcutio in omnibus. Illumina cor meum IESV bone, vires insere cordi & potentijs meis, & doce me quo pacto hæc mala possim euadere. Ex hoc euangelio nunc te erudiam. Caue igitur orationem Pharisæi ne imiteris, illam Publicani amplectere; atque adeò contrà quam fecit Pharisæus tu ora. Ille; Gratias ago quod non sum &c. Sua arrogantia incredibili ductus, singularem illam suam iactãtiam & animi peruersitatem Deo fert acceptam, quasi eius malitiæ auctor esset Deus: tu modestia animi, atque humilitate cordis ex te nihil boni in te agnosce; quæ à Deo beneficia accepisti, ea te tua improbitate corrumpere semper, nec percipere quemadmodũ à Deo proficiscantur, vt ex infinito illo fonte omnis misericordiæ & gratiæ fluant, illius esse dona. Si quid habes boni vel benefacti, Deum lauda, te vitupera de tua indignitate, de tua inutilitate, de tuis peccatis; & tantum absit vt Dei benignitate abutaris ad contemptionem aliorum hominum, vt contrà te reliquis hominibus quotquot sunt viliorem deputes ac deteriorem; tuis omnia illotum peccata superari; festuca sint omnia omnium peccata in oculis tuis, tua ingens trabs: hac ratione te para ad imitationem orationis Publicani. Sta verò longè, vt de profundis ad me clames: nõ enim audio ego si quis ad me accedit sua incogitantia atque arrogantia erectus, sed qui ex profunda cordis sui humilitate quantò lõgiùs recedit, tantò accedit propiùs, & magis à me exauditur. Tu te indignum reputa non solùm vt ad me accedas, sed vt in cælum audeas præ confusione & pudore peccatorũ suspicere: totum te occupet tuæ vitæ & peccatorum turpitudo. Corripe vero peccata tua, contunde & contere cor tuum, decute omnẽ peccandi affectum; & facto principio nouo fidei in me, & spei, & deuotionis contra peccata tua, Publicani quinque verba dicas ad quinque mea præcipua vulnera, quæ pro te in cruce accepi, illa eò referens, quasi nunc videas illa vulnera infligi, vnde vim recipiant. Deus, qui pelagus es infinitum infinitæ substantiæ, virtutis, misericordiæ, pietatis: nam idem es Deus cum Patre & Spiritu sancto, es simul idem Dominator, Dominus omnis creaturæ; meritò item tuæ passionis & mortis data est tibi omnis potestas in cælo & in terra: potes igitur omnia, nec vis peccatoris mortem, sed vt conuertatur & viuat. Propitius es tu Domine; scio enim quod te proposuit Pater tuus propitiatorem pro omnium peccatis: vtere tua propitiatione in me; non potuisti enim propiùs ad nos venire vel fieri, qui non solum nostram humanitatem, labores, pœnas assumpsisti, sed mortem etiam nostram. Ita fuisti verum propitiatoriũ, in quo

Marginal notes: Lu. 17. — Gal. 2. — Ps. 138. — Iac. 1. — 1. Cor. 12. — Mat. 7. — Ps. 129. — Matt. 28. — Ezec. 18. — Rom. 3. — Rom. 3.

Deus ad nos veniret prope misertus nostri, ac delens peccata nostra per te. Esto: es tu quidem omnibus mortalibus propitius, quod ad te & tuæ mortis meritum attinet; mihi etiam applicasti tuæ passionis meritum, si ego eius vim non repellam, si ego adhibeam quæ à me requiris adduci, & iuues vt adducã, quò remissionem peccatorum recipiam. Ecce Domine, pænitet me peccatorum omnium, omnia detestor, ab omnibus propono deinceps te iuuante cauere; volo confiteri illa Sacerdoti tuo, & ad eius arbitrium de illis satisfacere: me totum tuæ bonitati & voluntati trado; Propitius esto mihi peccatori. Sum quidem profligatissimus peccator & perditissimus, sed tu pro huiusmodi etiam mortuus es, in his sanandis maior est tua misericordia, maior gloria. Scio me non percipere peccatorũ grauitatem, non intelligere quid tandem sit Deũ offendere: da mihi benigne IESV hæc omnia vt ita nunc saltem adhibeam, quãtum sit satis ad remissionem omnium peccatorum meorum. Deinde augeas hæc omnia in me, vt maior indiès accrescat gratia remissionis tuæ & virtus; qua possim & certiùs, & faciliùs peccata deinceps vitare. Ita fac sancte & magne IESV, per nomen sanctum tuum quod est ineffabile, per vitam, per passionem, per mortem & resurrectionem tuam. Amen.

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN.

Sanat IESVS surdum & mutum.

MAR. VII. ANNO XXXII.

In cxxxvi. imaginem adnotatiuncula. *cxxxvi.* *62.*

A. Tyrus vrbs.
B. Et ad vigesimum milliare Sidon.
C. Sarepta ad nouem milliaria à Sidone versus Tyrum.
D. Christus iter faciens trans Iordanem, per medios fines Decapoleos.
E. Non longè à mari Genesar offerunt illi surdum & mutum sanandum.
F. Ducit illum IESVS à turba seorsum, & immittit illi digitos in auriculas.
G. Exspuens in palmam suam tetigit saliua linguam eius, & dixit illi; Ephphethah.
H. Audit & loquitur rectè surdus & mutus.

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. VII.

ET iterum exiens de [c] finibus [a] Tyri, venit per [b] Sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines [d] Decapoleos. Et [e] adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum vt imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in [f] auriculas eius, & exspuens [g] tetigit linguam eius; & suspiciens in cælum, ingemuit, & ait illi; Ephphethah, quod est, adaperire. Et statim [h] apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & [h] loquebatur rectè. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plùs prædicabant, & eò ampliùs admirabantur, dicentes; Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

ADNO-

DOMINICA XI. POST PENTEC.

Sanat IESVS ſurdum & mutum. 62

Marc. vij. Anno xxxij. cxxxvi



A. *Tyrus vrbs.*
B. *Et ad vigesimum milliare Sydon.*
C. *Sarepta ad nouem milliaria à Sydo: ne verſus Tyrum.*
D. *Christus iter faciens trans Iordanem, per medios fines Decapoleos.*
E. *Non longe à mari Geneſar. offerunt illi ſurdum & mutum, ſanandum.*
F. *Ducit illum IESVS à turba ſeorſum, & immittit illi digitos in auriculas.*
G. *Expuens in palmam ſuam, tetigit ſaliua linguam eius, & dixit illi Epheta.*
H. *Audit & loquitur recte ſurdus & mutus.*

ADNOTATIO.

A. VRbs Tyrus, & ad vigesimum quintum miliare.

Strabo. *B. Sidon, ad Septentrionem: vtraq; maritima: in tribu Aser Sidon, etiam si nō obtinuerint eius possessionem Israëlitæ; Tyrus nō erat in continenti cum diuisa est terra.*

C. Sarepta oppidum ad nouem milliaria à Sidone Tyrū versus. Ex his finibus sanata filia Cananææ egressus per Sidonem, adeam scilicet extendens iter, deinde inter medios fines Decapoleos IESVS venit ad mare Tiberiadis contra Bethsaidam & Capharnaum, vbi satiauit posteà quatuor hominum millia septem panibus. In hoc itinere sanauit hunc surdum & mutum.

D. Christus iter facit trans Iordanem per medios fines Decapoleos. Est autem Decapolis regio decem vrbium trans Iordanem circa Hippum,
L. de lo. Hr. *& Pellam, & Gadaram; ita Hieronymus: Plinius vero post Iosephum in numero nō easdem vrbes obseruat, qua in re dicit fuisse varietatem. At*
Li. 5. ca. 16. *video vnam illam regionem Decapolim à Marco significari, vt etiam innuit Matthæus, & aliā*
Mr. 5. & Mt. 4. *fuisse à Galilæa; vt decem vrbes in diuersis regionibus sparsas non fuisse Decapolim hoc loco significet Marcus, tum illud, Decapolim trans Iordanem esse. Nam Gerasenorū regio erat trans Iordanem, vbi Christus fuit cum insignem illū Dæmoniacum sanauit; qui tamen cum Christo non transfretauit, sed vt à Christo intellexerat, cœpit prædicare in Decapoli, quæ ad montē Antilibanum spectat, post quē introrsum esse Decapolim tradit Plinius.*

E. Non longè iam erat à mari Genesareth, vbi adducunt ad eum hominem surdum & mutum, & obnixè eum rogant vt illi imposita manu salutem afferat.

F. Seducit illū IESVS à turba seorsum, & immittit digitum vtriusq; manus vnum in eius auriculas. O felices aures quas digiti Christi tetigerunt, & quas eius digitus, id est Dei potētia sanauit! Immitte benigne IESV digitum tuum in aures nostri hominis interioris obtusas & surdas, vt gloriam tuam & Patris, quam enarrant cæli, terra, orbis, visibilis & inuisibilis creatura, quam gratia & redemptio tua copiosa proclamant audiamus.

G. Spuit præterea IESVS in volam manus, intingit digitum in saliuam, deinde tangit digito saliua imbuto exertam muti linguam, suspiciens in cælum ingemit, & dicit ephphethah ita enim Marcus ex Chaldæo אֶפְּתַח ἐφφαθὰ *per syncopen dempto è medio Thau & duplicato* פ *propter daghes, & mutato* ה *in* א. *Latinus interpres omisit alterum* φ, *in alijs imitatus est græcum; significat vero aperire.*

H. Surdus & mutus recepta salute audit & loquitur perfectè, mirantur turbæ; ipse gratias agit Christo. Imbue obsecro Domine Sancte IESV, tua saliua & gustu linguam nostram, vt ex interno sensu, & spiritus suauitate tuum sanctū nomen laudemus in secula. Sed quid hic est nouæ rei? Cur ingemit IESVS, quod non legitur nisi bis fecisse, hic, & sequenti capite Marci? & ibi quidem ad Pharisæorum duritiam cordis deploratam ingemuit, sed hic curnam? Vt ostenderet difficultatem sanitatis spiritus in ijs qui nec auditum habent interiorem, nec linguæ officium ad orationem exercent.

MEDITATIO.

O Beatum te surde & mute. Felicem tuā surditatem & infantiam, faustas aures & linguā, quas Christus Dei filius & virtus suis digitis tetigit, sua saliua inunxit, sua potentia sanauit. Quid igitur? quid antequā sanitatē reciperes, quid in ipsa sanatione, quid postea sensisti in te? explica nobis rem totam bone surde & mute. Audite ergo. Non audebam ego ad Christum accedere, quod nec illū rogare mutus, nec audire si quid mihi loqueretur surdus poteram: cupiebam quidem sanari, incipiebam etiam interiùs audire Christū; ipse enim mouebat silenter cor meum, & ad se fidemque sui alliciebat: incipiebam itē aliquid illi loqui silentio, & respōdere ad internam illius vocem; itaque turbæ omnibus signis capitis, manuum, linguæ, innuebam vt me ad IESVM adducerent. Adducunt, sistunt antè bonum IESVM deprecantes vt mihi manum imponat, credentes futurum id quod ego credebam, vt illa manuum impositio fieret mea sanatio. Vidit IESVS illorū & meam fidem, & ampliori me prosequutus est benignitate: non imponit enim solum manū, sed me abducit primùm à turba, quod non tātū fecit exteriùs sed interiùs etiā segregauit

gauit me à turbis mearum cogitationum, & ab alterius turbæ contagio: animo meo videlicet attulit primùm peccatorum contritionem, deinde pacem & tranquillitatem, quod ego tum primùm sensi in me fieri, cum me apprehendit manu sua IESVS, & abducere cœpit seorsum; quasi viderem à mea & mundi malitia me separari: ego vero sequebar volens, lubens, magna animi suauitate delibutus. Euge bone surde & mute. Ergo te manu tenebat IESVS, te ducebat, te segregabat ab omni & turba & turbatione. Quid prætera intelligebas fieri illa separatione? Diuinam Christi in me familiaritatem & benignitatē: vnde augebatur in me fides in IESVM, & fiduciæ robur, & amoris suauitas. Quanquam posteà percepi illud simul insinuari, qui surdus ad vocem veritatis est, & ad orationē mutus, nec quicquam vel audit vel loquitur è sensu spiritus sui deuotè, eum esse admonendum vt à peccatis primùm, à malis occasionibus veluti à turba secedat, quo curetur à Christo. Sic eras animo iam & cogitatione affectus: quid præterea sensisti vbi in aures tuas filius Dei diuinos digitos immisit, vbi suo sputo linguam tuam tetigit, postquam in cælum suspexit, ingemuit, & dixit adaperire? Audite Dei in me mirabilia. Vbi me secretò apud se abduxit, non sanauit statim, sed parauit animum meum ad diuinum beneficiū recipiendum: tangens quidem aures meas digitis suis excitabat meam fidei imbecillitatem, infundebat non animo solùm, sed auribus, & corpori meo mirabilem quandam vim & suauitatem: quasi se agnosceret natura à Creatore suo tangi & in melius renouari, & veluti exultaret. Vbi vero saliua sensi imbui linguam meam, animæ meæ gustum aduerti immutari in me, expelli noxium rerum humanarum, conciliari rerum spiritualium iucundum & salutarem saporem. Tactus vterque spiritum quendam excitabat in me, qui interiori quadam significatione declarabat non esse illos digitos, illam saliuam hominis tantum, sed simul Christi, Dei omnipotētis, salutis sempiternæ. Erectus eram summa animi expectatione, & attendebam totus in alias Christi operationes: mouit verò me vehementer vbi ad cælum suspexit, & quasi me leuauit ad mysticam diuinitatis prægustationē: gemitus autem, vt perciperem illum Dei gemitum ad me attinere, meumque gemitum efflagitare; innuere alioqui quam sit difficile animum curari qui nec audiat verba veritatis & salutis, & mutus ad orationem sit: hæ erant præparationes. At vero cum dixit, Ephphethah, id est aperire, illæ omnes præparationes, & quasi motus ad salutem & animi & corporis mei suam sunt perfectionem consequutæ; apertæ sunt iustitiæ portæ, & ingressus audiui potentias Domini, confessus sum Domino, *Ps. 1.* & recordatus sum iustitiæ Dei solius; incepi *Psal.* vndique audire magnalia Dei & virtutes eius, quæ continenter facit & operatur: animaduerti creatum in me interiorem auditū cordis & mentis meæ, simul suauissimus accessit exterior auriū auditus & perfectissimus. Fecerunt hæc dona Dei vt intelligerem mirabilia quæ fecerat in me benignus & magnus IESVS. Etenim ante hæc omnia intellexeram peccatorum meorum remissionem præcessisse; tum verò lingua suo vinculo soluta, cum interiori, tum exteriori, exultauit ad laudem & gloriam Dei & Christi eius prædicandam, repleta est cælesti dulcedine, gustauit & vidit quam bonus, quam suauis est Dominus, exijt *Psa.* in gratiarum immortalium actionem, celebrauit Dei in me miserum & abiectum hominem misericordiam. Sed quid est quod tā studiosè hæc intelligere voluistis? cauete ne aliqua sit cum auiditate hac vestra coniuncta curiositas; incumbite in imitationem mei. Putatis non esse vos surdos & mutos? Si ita existimatis, ibi verò magis estis & surdi & muti. Quis enim ex vobis non habet cordis aures ad veram & claram Dei vocem occlusas? quis inspirationes bonas spiritus agnoscit? quis contrà malas auersatur & reijcit? quis ad interiores aurium spiritualium delicias puras & sanctas attingit? quis præterea est assequutus vel exercet suauem illum & viuacem gustum vitæ, passionis, mortis, resurrectionis, & aliorum mysteriorum Christi? quis gratiæ percipit & virtutum fragrantiam? quis contrà turpitudinem peccati & fœditatem penitus abominatur? quis porrò ex gustu & auditu spirituali loquitur? quis non potius aridè verba sua effutit, & in aërem disperdit? quis in verbo non offendit? Omitto alia innumera- *Iac. 3.* bilia in hoc genere: vno tantum verbo perstringam vestram tepiditatem & inconstantiam. Vobiscum similiter se gessit Christus atque mecum: eratis in turba seculi, surdi & muti; segregauit vos Christus ex ea turba per vocationē religiosam, per exercitia spiritualia: in eo recessu tetigit & aperuit aures vestras,

DOMINICA XII. POST PENTEC.

Incidit in latrones viator. 33

Luc. x. *Anno xxxii.* cxxxvii



A. *Capharnaum, vbi Legis peritus tentat* IESVM.
B. *Reges & Prophetæ, qui desiderarunt videre, quæ discipuli videbant, & non viderunt.*
C. *Hierusalem ad occidentem.*
D. *Hiericus ad orientem; in medio spatio montes Dommim, vbi viator incidit in latrones.*
E. *Adoriuntur viatorem latrones, spoliant, vulnerant, & semiuiuo relicto abeunt.*
F. *Præterit miserum hominem Sacerdos, illac iter faciens.*
G. *Similiter Leuita.*
H. *Samaritanus autem videns, venit ad eum; alligat vulnera eius, &c.*
I. *Impositum iumento ducit in stabulum.*

ſtras, vt verba eius audiretis & myſteria: addidit guſtum conſolationum ſpiritualium, cum facultate meditationis & orationis : rurſum verò confirmauit hunc ſeceſſum, hæc dona per religionis ingreſſum; ibi continenter auget, niſi vos impediatis. Ad dona Dei ne ſitis deſides, illis vtimini, illis cooperamini, ne in magnum iudiciū incidatis. Gratias tibi ago magne & ſanćte IESV, quod me tam fructuosè per ſurdum & mutum docuiſti : fiat obſecro efficax in me hæc doctrina. Amen.

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN.

Incidit in latrones viator.

LVC. x. ANNO. XXXII.

In cxxxvij. imaginem adnotatiuncula. *cxxxvij.* 33.

A. Capharnaum, vbi Legisperitus tentat IESVM.
B. Reges & Prophetæ deſiderantes videre quæ Diſcipuli videbant, & non viderunt.
C. Hieruſalem ad occidentem.
D. Hiericus ad orientem: in medio ſpatio montes Dommim, vbi viator incidit in latrones.
E. Adoriuntur viatorem latrones, ſpoliant, vulnerant, & ſemiuiuo relicto abeunt.
F. Præterit miſerum hominem Sacerdos illac iter faciens.
G. Similiter Leuita.
H. Samaritanus autem videns, venit ad eum; alligat vulnera eius &c.
I. Impoſitum iumento ducit in ſtabulum.

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. x.

IN illo tempore [a] dixit IESVS Diſcipulis ſuis; Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis quod multi [b] Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderūt: & audire quæ auditis, & nō audierunt. Et ecce quidā Legiſperitus ſurrexit tentans illum, & dicens; Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo? At ille dixit ad eum; In lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis? Ille reſpondens dixit; Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua; & proximum tuum ſicut te ipſum. Dixitque illi; Rećtè reſpondiſti. Hoc fac, & viues. Ille autem volens iuſtificare ſe ipſum, dixit ad IESVM; & quis eſt meus proximus? ſuſpiciens autē IESVS dixit; Homo quidam deſcendebat ab [c] Hieruſalem in [d] Iericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliauerunt eū, & [e] plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relićto. Accidit autem vt [f] Sacerdos quidam deſcenderet eadem via, & viſo illo prçteriuit. Similiter & [g] Leuita cū eſſet ſecùs locū, & videret eum, pertranſijt. [h] Samaritanus autē quidā iter faciens, venit ſecùs eū, & vidēs eū miſericordia motus eſt. Et appropians alligauit vulnera eius, infundens oleū & vinum: & [i] imponens illum in iumentum ſuum, duxit in

ſtabulum, & curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait; Curam illius habe, & quodcunque ſupererogaueris, ego cum rediero reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi qui incidit in latrones? At ille dixit; Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi IESVS; Vade, & tu fac ſimiliter.

ADNOTATIO.

A. Docuit IESVS quæ hoc Euāgelio continentur in ciuitate Capharnaum ad mare Galilææ; ibi Legiſperitus tentans interrogat Chriſtum.

B. Hinc Reges, illinc Prophetæ manus in cælū tendunt, quaſi dicant; Vtinam diſrumperes cælos, & deſcenderes; Rorate cæli deſuper, & nubes pluant iuſtum; aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Deſiderabant quidē vehementer videre diem Chriſti, & non viderunt tamen.

C. Hieroſolyma ad occidentem.

D. Hiericus ad orientem ad vigeſimum lapidem: in medio ſpatio montes Dommim, & nemora in quibus latrocinia & cædes fiebant frequenter: in his montibus refertur ex parabola incidiſſe viator in latrones, cum Hieroſolymis diſcedens Hierichunta iter haberet.

E. Adoriuntur latrones viatorem, diſpoliant, crudeliter vulnerant, abeunt deinde ſemiuiuo relicto.

F. Sacerdos ſuo corporis cultu, qui vidēs vulneratum & miſerum hominem, præterit illum tamen, nec miſericordia proſequitur.

G. Similiter facit Leuita.

H. Samaritanus veniens ad eum, & videns tantam crudelitatem, & hominis miſeriam, miſericordia commotus, ex iumento deſcendens ad illum accedit, medetur vulneribus vt poteſt, infuſo vino ad expurgandum, oleo ad leniendum & ſanandum.

I. Impoſitum ſuo iumento ducit ad ſtabulum, id eſt ad publicum hoſpitiū, & collocat in hoſpitio, & quod ſupererat diei tum nocte illa eius ipſe per ſe curam agit: deinde cum neceſſariò eſſet diſceſſurus, prolatis duobus denariјs, id eſt octo caroleis cum quaternis denariolis, qui faciunt ſeptem ſolidos vulgares, eos dat hoſpiti, & illius vt curam gereret committit: ne dubitaret vltra acceptum argentum ſiquid opus eſſet erogare, ſe illi redditurum quicquid ſupererogaret. Fæcunda ſenſibus eſt hæc parabola; ſed quia non licet multa in adnotationibus commentari, illud excipiamus. Incidimus in latrones, quoties è vita ſpirituali, quæ in viſione & perceptione diuinæ pacis verſatur, declinamus in mundi inſtabilitatem, nec tenorem ſpiritus tenemus: ibi incurrimus in Dæmonum latrocinium, & vitiorū plagas. Hæc ferè cum continenter fiant, continenter ad Samaritanum Chriſtum accurrendū eſt, qui noſtri miſertus curet vulnera, curā noſtri gerat tum per ſe, tum per Angelos et Sanctos, tum per Eccleſiæ miniſterium. Agnoſcamus autem nihil nos poſſe homines iuuare ſine Chriſto, in Chriſto poſſe: huic fidamus in noſtris miniſterijs, & viribus, & induſtria, ſine hoc nulli.

MEDITATIO.

Sis tu Domine IESV bone & magne in ſecula benedictus. Amen. Aperuiſti mihi hodie mirabilia de lege tua, fructū quo aſpirare debeamus in oratione. Nā te cum in te non videamus in hac mortalitate; lucē enim habitas inacceſſibilem, quæ lux tu es, & ſubſtantia tua lux eſt infinita, aliam nobis gratificaris lucem, alia videnda; quæ non ſunt id quod tu, ſignificationem tamen dant illius tuæ infinitæ lucis, & tui. Lux hæc creata quidem eſt, ſed ſupra omnem naturalem lucem eſt, & donum tuum eſt, in quo ſignificatio datur tuæ infinitæ lucis & tui modo ineffabili. Diſſipat hæc lux mentis cogitationes prauas, ignorantias illuſtrat, difficultates expellit importunas, exſtirpat noxias inclinationes, incutit cordi ictum diuinum illum tuæ virtutis. Da nobis Sancte Domine hanc lucem frequenter, quādoquidem videmus illam te dare nolle continenter. Omitto hîc dicere quæ exhibere

1. Tim. 6

exhibere soles in oratione videda in vita tua, in passione, in morte, in alijs mysterijs, sensus spiritus, experimenta interna ac motiones, & in mysterijs ipsis lumen tuæ illustrationis: quæ autem hactenus dixi omnia disponunt de tua gratia nos, vt ea præterea audiamus quæ videre non possumus, hoc est vt ad res illas animum attendamus, quo lux illa te ita disponente non attingit. Vtinam quæ hîc ego balbutio percipere possem, vel cum fructu sentire. Hæc dona tua IESV magne mirifica sunt: & partim quidem attinere intelligo ad fidei perfectionem, partim ad spei, tum ad alia diuina dona; omnia vero applicant ad charitatem, idest ad præcepti illius magni obseruantiam, quam hoc item Euangelio explicas. Quid enim in oratione post illa, vel etiam inter ipsa quærendum nobis tandem est? quo spectare debemus? Quò tu manuducis qui charitas es infinita, ad amorem Dei & charitatem: vt videlicet Deum perfectè diligamus ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus, ex tota mente, & proximum sicut nos ipsos. Verùm hic me mordet vermis meæ conscientiæ Domine IESV: quî enim, vel quando totum cor, animum, vires, mentem pono in Deo diligendo? Audi igitur, & quod dicam repone in corde tuo altè, & exercitio quotidiano confirma. Non solùm nihil præponas amori Dei, sed illum reliquis omnibus antepone, & supra omnia Deum, & propter Deum omnia dilige, & hoc præceptum, quod ad sufficientiã attinet implebis, si præueniente gratia diuina nitaris. Verùm etiam si hæc facere videaris, vel etiam experire aliquo sensu spiritus, & eò peruenias vt nihil tibi ea in re sis conscius, non tamen propterea iustificatus es; delicta enim quis intelligit? quis ad occulta cordis sui penetrat? Porrò autẽ perfectè adhuc præceptum illud non implesti, dum charitatem donum illud & virtutem excellentissimam in corde tuo non habueris, & ex illo in me & per me operatus non fueris; eius enim vi ex toto corde, ex tota anima, & omnibus viribus, ex tota mente Deum diliges & me; iuuabunt te simul ea quæ videris, & quæ audieris in spiritu. At verò Domine, cum certus non sim quando charitatem sim consequutus, omnia mihi fiunt incerta, versor in magna spiritus ambiguitate. Quid igitur velles? vt euidentiam gratiæ tuæ haberes, vel fidem catholicam? Intellige neutrum horum desiderare te debere, vel consequi posse

Cor. 4.). 18.

è potentia hac ordinaria; nam euidentiæ naturali illud non subest, nec ad id descendit catholica fides, cui falsum subesse non potest. Caueas vero à Lutherana gratiæ certitudine, quam ego per meam Synodum damnaui. Quid ergo? vis vt per miraculum hæc tibi cõcedam? At hoc ad tentationem Dei spectat. Video Domine curiositatem esse meam si amplius desiderem: sed tamen illud, etiamsi omni bono indignus sum, peto benigne IESV, vt ne inquietum sit & incertũ cor meũ; videor enim videre aliam esse rationem animum meum confirmandi. En tibi: fige cor tuum in fide catholica; ea non te faciet certũ de tua gratia, ex illa tamen quasi è luce emerget lumen quoddam quasi reflexum, quod cum timore coniunctum non sinet animum tuum anxium, sed faciet bona spe delibutum. Huic addes sensus internos, & experientias spirituales, & signa alia, quæ soleo concedere ad indicandam gratiæ præsentiam: quæ omnia vt non attingunt ad fidei certitudinem, ita sat sunt ad animum confirmandum, vt solet consolatio spiritualis. Illud autem animaduerte, quã tu per curiositatem inquirebas maiorem quàm pro huius vitæ statu debes gratiæ certitudinem, illam nõ assequi est vtilius viatori homini: nam certitudo illa inhiberet ac retardaret cursum vitę spiritualis, qui cõtinuus esse debet ac perpetuus; debet simul in hac mortalitate stimulum retinere perennis sui progressus, & solicitum tenere cor legittimè certantis, sed quietè, dulciter, confidenter. Loquutus es mihi ad cor bone IESV; sit tibi gloria sempiterna. Sed quis est fructus parabolæ hominis qui descendit ab Hierusalem Hiericunta? Cautionem tibi adiunxi vehementem, vnde caueas, vt illa dona quæ accipis in oratione ne amittas per negligentiam. Animaduerte te versari in Hierusalem quando illa accipis dona; vide verò ne inde relicta Hierusalem descendas Hiericunta, in fluxiles & mutabiles cogitationes vel actiones. Quod si in ministerium sis egressurus tuæ vocationis, ibi verò summa tibi cura, summo studio est nitendum, vt gustum ac sensum Hierosolymorũ, hoc est donorũ Dei retineas; ne cum in rebus gerendis verseris, detrimentum facias tuæ salutis. Et tamen vt estis fragiles, si lædat tuam pacem spiritus, vel vires internas vel veterator Dæmõ, vel cogitationes, vel aliæ perturbationes, accurre ad me Samaritanum intenta oratione, contri-

tione peccatorum,& ad sacramentum Pœnitentiæ si opus fuerit,vt si qua accepisti vulnera, ijs sanatis rursum cõfirmatior ac viuacior in aciem descendas,& retineas Hierusalem cũ prodis ad Hierico & actiones tuas. Ita faciam Domine I E S V: Samarita summe adiuua me. Amen.

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN.

Curat IESVS decem leprosos.

LVC. XVII. ANNO XXXIII.

In cxxxviij. imaginem adnotatiuncula. *cxxxviij.*
81.

A. *Castellum in Samaria, vbi leprosos sanauit I E S V S.*
B. *Domus extra castellum, vbi leprosi vitam miserè sustentabant.*
C. *Cum iret I E S V S in castellum, occurrunt ei decem leprosi, clamant; I E S V præceptor &c.*
D. *Videns illos I E S V S dicit; Ite ostendite vos Sacerdotibus.*
E. *Dum irent, mundantur omnes.*
F. *Vnus tamen solus videns se mundatum, redit, & voce magna, procidens in faciem ante I E S V M, gratias egit.*

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. XVII.

ET factum est dum iret in Hierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam. Et cum ingrederetur quoddam [a] castellũ, [c] occurrerunt ei decem viri [b] leprosi: qui steterunt à longè, & leuauerunt vocem, dicentes; IESV præceptor miserere nostri. Quos vt [d] vidit, dixit; Ite, ostendite vos Sacerdotibus. Et factum est dum [e] irent, mundati sunt. [f] Vnus autem ex illis vt vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum: & cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens: & hic erat Samaritanus. Respõdens autem IESVS, dixit; Nónne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi; Surge, vade, quia fides tua te saluũ fecit.

ADNOTATIO.

A. CAstellum in Samaria: per mediam Galilæã enim & Samariã habebat iter Hierosolymam I E S V S, non amplius rediturus in Galilæam ante passionem. Præmiserat autẽ Iacobum & Ioannem in ciuitatem Samaritanorũ, vt pararẽt illi: quibus repulsis non tamẽ propterea noluit Samaritanos beneficio prosequi; abiens enim in aliud Castellũ, leprosos eorũ curauit.

B. Domus extra oppidum, vbi decem leprosi separati ab hominum consuetudine vitam miserè sustentabant.

C. Et hi quidem exciti celebritate nominis Christi transeuntis, ei obuiam procedunt, & ad genua omnes prouoluti, suppliciter leuata voce dicunt; I E S V Præceptor miserere nobis.

D. I E S V S illos oculis suæ etiã misericordiæ primum aspicit, deindè dicit eis; Ite, ostendite vos Sacerdotibus. Nunquam nõ significat Christus in sanandis infirmis, vel mortuis suscitandis virtutem Sacramentorum, institutũ, ac rationem. Hîc etiam ministerium indicat sacramẽti Pœnitentiæ, confessionem item; iubet enim ad Sacerdotes ire, & lepram manifestare: mundat etiam lepram antequam se Sacerdoti aperiant, dum

DOMINICA XIII. POST PENTECOST.

Curat IESVS decem leprosos. 81

Luc. xvij. *Anno xxxiij.* cxxxviii



A. *Castellum in Samaria, vbi leprosos sanauit IESVS.*

B. *Domus extra Castellum, vbi leprosi vitam misere sustentabant.*

C. *Cum iret IESVS in Castellum, occurrunt ei decem leprosi, clamant; IESV præceptor, &c.*

D. *Videns illos IESVS dicit; Ite ostendite vos Sacerdotibus.*

E. *Dum irent mundantur omnes.*

F. *Vnus tamen solus videns se mundatum redit, & voce magna procidens in faciem ante IESVM, gratias egit.*

dum ad eum pergerent; vt solent per contritionẽ remitti peccata antè confeßionem, vel sacramẽtalem absolutionem, ex harum voto.

E. Leprosi abeuntes versus Hierosolymam, in itinere à lepra liberantur: & ex his vnus tantũmodò redit ad IESVM gratias acturus, alij immemores beneficij discedunt.

F. Vnus, & Samaritanus quidem, cum alij essent Iudæi, vt sensit in se etiam interius beneficium, se non solùm à lepra carnis, sed spiritus sanatum, exclamans, & magnificans Deum redit, procidit in faciem suam antè IESVM, & gratias illi agit. Vtinam non esset hoc exemplũ frequens, vt è decem ne vnus quidem agnosceret beneficium quod accipit in absolutione sacerdotis, qua remittuntur in Christo peccata.

MEDITATIO.

Sciebã quod essẽ leprosus, sed nũc excitasti me Christe IESV bone, vt agnoscam in me multas esse decades leprosorum. Decem enim sunt in me leprosi, exteriores quinque sensus, visus, auditus, olfactus, gustus, & tactus, cum sibi respondentibus spiritualibus quinque. Iam enim primùm quinque sensus externi ex fomite qui in nobis perseuerat malè ac variè affecti sunt, leprosi sunt, tum maiorem indies concipiunt infectionem ex impuritate obiectorum & sensationũ. Morbosa enim sunt omnia sensuũ obiecta, vndè & sensuũ operationes, vt mundus totus corruptus est tanta peccatorum spurcitia & contaminatione; augemus nos continenter nostris peccatis illam contaminationem. Addũtur quinque sensus spiritus, qui his sensibus oportunè respondent; visui & auditui fidei sensus duo, olfactui sensus spei, tactui & gustui duo item sensus amoris siue charitatis. Hi ergo sensus spiritus qui fructuosi admodũ esse possent, sunt tamen in nobis valdè informes & imperfecti, atque è nobis quasi leprosi. Succedunt quinque interiores sensus animæ, cõmunis videlicet sensus, imaginatiua siue phantasia, æstimatiua, cogitatiua siue dianoea, & memoria. Hi sensus, heũ miseriam! & corrupti sunt magis, ac magis leprosi; concipiunt enim ab externis, eorumque operationibus suas contaminationes, & de suis operationibus addunt plures: qui cum magis accedant ad intellectus, volũtatis, & spiritus operationes, eò sua corruptione obsunt magis. His prætereà sua proportione respõdẽt quinque spirituales sensus; communis, cum deuotè mouent sensuũ exteriorũ obiecta in eorũ præsentia sua varietate & collatione; imaginatiua cum æstimatiua subseruit meditationi, illa dat spiritus intelligentiam, hæc mouet ad sinceros affectus animi; cogitatiua fructũ meditationis traducit ad contemplationem; memoriæ tandem fidele ministerium conseruat omnes has sensationes cum suis spiritus fructibus, & opportunè eas repræsentat ad orationis vsum. Ad hos sensus attinent diuinæ reuelationes quæcunque fiunt per phantasmata atque imagines. Neque verò ad hos non deriuantur sui sensus spirituales fidei, spei, & charitatis vt ad exteriores; & quidem copiosius, atque sublimius, maiorique cum spiritus vtilitate. Per omnes autem sensuum decades quantæ peruagantur imperfectiones in nobis? quot sese adiungunt euestigiò, cũ a si puræ illæ incipiunt esse operationes? Porrò autem quî possum meos illos decẽ leprosos præterire, hoc est decem præceptorum legis tuæ obseruationes, in quas quã multæ incurrũt infirmitates, negligentiæ, & impuritates? Vides Domine IESV sancte, quam multos leprosos ego habeam: & in omnibus clamo ad te, & à longè quidem; longissimè enim à te absum cum tãta leprosorum multitudine: proptereà clamo magis, adiuua clamorem meum, vt ad tuas aures misericordiæ & pietatis perueniat; ingens enim erit clamor si ad te pertingat, si audias, si iuues. Intelligo simul de tua gratia tunc fore clamorem maiorem, si ex profundis clamem ad te, & quò profundiùs id faciam & longiùs, eò maior erit clamor meus ad te. Qui enim temerè, vel superbè, vel quasi ex se ad te contendit accedere, is longè recedit: qui contra profunda id facit humilitate atque animi simplicitate, is quò hoc facit & veriùs & profundiùs, eò magis ad te fontem salutis & vitæ accedit. Adiuua IESV Præceptor, sana infirmitates & lepras omnes. Miserere mearum leprarum, tu es salus nostra, tu Saluator; tu Præceptor noster: præcipe Domine, & sanabor. Quod si in hac mortalitate relinquis ad exercitiũ nostras fomitis, & aliorũ hostiũ nostrorũ impugnationes atque importunitates, vt facere soles de tua sapientia, illud oro Domine, vt quamplurimas sopias, & quæ erunt residuæ, vt de his

mihi victoriam perpetuam gratificeris; & facias vt ex tuis donis in meis operationibus ſpiritus verſer,& ita vtar potentijs meis,vt earum imperfectiones vel infirmitates ne operationes meas contaminent. Amen.

DOMINICA XIIII. POST PENTECOSTEN.

Docet Chriſtus fiduciam habendam Deo.

MATTH. VI. ANNO XXXI.

In cxxxix. imaginem adnotatiuncula. cxxxix. 23.

A. Mons Thabor,& campeſtris locus vbi docet Chriſtus.

B. Pro priore Euangelij parte homo pius deſcribitur, qui totus eſt in cælum intentus, vbi theſaurizat.

C. Alter,qui totus inhiat lucris caducis, merces, aurum, domum, ſupellectilem amplam anxiè parat.

D. Iubet IESVS reſpicere aues,vt quas Deus alat non ſolicitas.

E. Tum ornatum liliorum, quæ non laborant neque nent.

F. Pratum herbis ac floribus conueſtitum.

G. Salomon in domo ſua magnificentiſsimè veſtitus illis conferri non poteſt.

A. Docet ex his; Nolite ſoliciti eſſe. Quærite primum regnum Dei. &c.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. VI.

IN illo [a] tempore dixit IESVS Diſcipulis ſuis; Nemo [b] poteſt duobus Dominis ſeruire:aut enim vnum odio habebit, & alterũ diliget: aut vnum ſuſtinebit,& alterum contemnet.Non poteſtis Deo ſeruire & [c] mammonæ. Ideò dico vobis; ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Nónne anima plus eſt quàm eſca,& corpus pluſquam veſtimentum? Reſpicite [d] volatilia cæli, quoniam non ſerunt neque metunt,neque congregant in horrea:&Pater veſter cæleſtis paſcit illa. Non vos magis pluris eſtis illis? Quis autem veſtrum cogitans poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum? Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate [e] lilia agri quomodo creſcunt; non laborant neque nent. Dico autem vobis,quoniã nec [g] Salomon in gloria ſua coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis. Si enim [f] fænum agri quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit; quantò magis vos modicæ fidei? Nolite ergo [a] ſoliciti eſſe dicentes; Quid mãducabimus, aut quid bibemus,aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primũ Regnum Dei,& iuſtitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.

ADNO-

DOMINICA XIIII. POST PENTECOSTEN.

Docet Christus fiduciam habendam Deo. 23

Matth. vi. *Anno xxxi.* *cxxxix*



A. *Mons Thabor, & campestris locus vbi docet Christus.*
B. *Pro priore Euangelij parte, homo pius describitur, qui totus est in cœlum intentus, vbi thesaurizat.*
C. *Alter, qui totus inhiat lucris caducis, merces, aurum, domum, supellectilem amplam anxie parat.*
D. *Iubet IESVS respicere aues, vt quas Deus alat de cibo non solicitas.*
E. *Tum ornatum liliorum, quæ non laborant, neque nent.*
F. *Pratum herbis, ac floribus conuestitum.*
G. *Salomon in Domo sua magnificentissime vestitus, illis conferri non potest.*
A. *Docet ex his; Nolite soliciti esse. Quærite primum regnum Dei, &c.*

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

Euangelium legitur feriæ v. Dominicæ iiij. Quadrages. Inde petatur imago et adnotatio 28.

ADNOTATIO.

A. Mons Thabor, tum campestris locus ad montis radices, vbi hæc docuit Christus.

B. Vt primam partem Euangelij pictura indicet, describitur homo pius, qui oculos & animum habet in cælum intentum, vbi sibi æternas opes thesaurizat suis operibus bonis in Christo.

C. Alius inhians lucro & mammonæ, qui nihil minùs quàm cælum cogitat, colligit merces, vasa preciosa, pecuniam, splendidam domum parat, quæ illum seruum auri ac Dæmonis faciant, & sepeliant in inferno.

D. Aues, quas alit Deus non laborantes neque solicitas.

E. Lilia, quæ cum pulcherrimos flores producant, crescunt, & neque laborant neque nent.

F. Pratum, & in eo amœnus & iucundus fœni viror, quod tamen facilè in clibanum conijci solet: illud autem Deus virore & iucunditate vestit.

G. Salomon Rex in sua gloria magnificentissimè vestitus, in solio regni sui. Iā si volucres, si alias animantes omnes, si plantas Deus vestit, conseruat, gubernat diuina sua prouidentia, quorum decori naturali nec Salomonis quidem magnificentia vestitus est comparanda, quid animo sumus homines Christiani angusto & deiecto, vt de nostro vel victu vel vestitu ita simus soliciti? Quasi è nostra solicitudine illa pendeant & gubernentur, non è Dei prouidētia suauissima.

A. Totam igitur solicitudinem in Deū conijciamus vnicè, atque si nos nihil essemus cooperaturi. Addamus tamē fideliter cum animi nostri simplicitate & demissione nostram industriam, nostram cooperationem; nec velimus ex nimia solicitudine ad aliud extremum trāsire, & in arrogantiam, atque in sublime tolli, & Deum tentare: quæramus regnum Dei, & iustitiam eius ac iustificationes, & hæc omnia, de quibus sumus soliciti anxiè, nobis adijcientur & prouenient, iustitia enim & Spiritus Dei faciēt, vt nostram operam adducamus fideliter: quod si nulla nostra id possimus vel opera vel industria, Dominus ipse pro sua benignitate nobis prouidebit.

MEDITATIO.

3 R.18. PLanè ita est Domine IESV, etiā in nobis, vt populo Israël dixit Elias propheta tuus, claudicamus in duas partes, & duobus Dominis continenter seruimus, quod tamen frequenter vel non intelligimus, vel excusāmus. Neque verò hîc de illis loquar qui confitentur te esse Dominum vnum cum Patre & Spiritu sancto, factis autem negāt; hi enim planè quidem, nolunt duobus Dominis seruire, sed vni Dæmoni, cuius voluntatem faciunt, cui seruiunt, & eum vnicum Dominū factis profitentur. Neque de illis hîc prosequar dicere, qui cum Sacramentorum vsum frequentent, & videantur alioqui vitam viuere inculpatam, in perpetua tamen sunt auiditate vel diuitiarum, vel dignitatum ecclesiasticarum, vel omnino honorum secularium. Hunc autem animi sui statum constanter excusant; ego tamē illos non possum probare: videntur enim hi, si non tibi Domine seruire ac simul mammonæ, certè tibi obtemperare non sine mammona. Ego quidem illos damnare nō audeo grauioris impuritatis, tu enim solus cordium scrutator es; tamen vehementer mihi displicent illorum illæ actiones, si quæ præter te aliquid quęrunt, & nō primùm te & vnicè quærunt, te solum desiderantes; nec ad te solum aspirant, ad te solum tendūt, & alia desideria omnia in pelagus immēsum tuæ sanctę voluntatis non immergunt, vt sopitis atque sepultis illis auiditatibus, videant in luce tuæ bonitatis quid sibi eligendum sit, quid consectandum. Verùm dum hæc dico bone & sancte IESV, vrget me mei animi conscientia, vt alijs omissis de me cogitem. Quid tu, non similiter facis? qui tamen perfectionem vitæ professus es Christi consilio & authoritate. Age, elegeris statum perfectionis purè, nunc quàm purè, quam perfectè illum obis? Perspice attentiùs: quoties tu ad Deum spectas absque mammona? idest purè & illibatè Deum amas, & illum alijs rebus omnibus vnicè atque simpliciter anteponis, & non immisces tuis actionibus, illis etiam spiritualibus sexcentas impuritates, à sensu, ab intellectu, à voluntate? Quot animi distractiones pateris, non solum à tua culpa deriuatas, sed etiam quas spontè sectaris aperta culpa susceptas? Breuiter, quando tandem vnionem illam tui spiritus ac mentis, ac tui

 intelle-

intellectus ac volũtatis in Deum eiusque bonitatem exerces vel consequeris, in qua vnius Domini professio est, & spiritualis sensus? Rursum verò animaduerte quàm anxiè, quã solicitè de rebus externis cogites & agas, siue etiam internis; quàm non intelligas Deum esse rerum omnium creatorem, conseruatorem, gubernatorem; tuam solicitudinem ferè tam esse improuidam & arrogantem, vt videaris in sublime tolli, & partes quæ Dei sunt propriæ quasi velle assumere: vel ita illam exercere solicitudinem, quasi Dei prouidentiæ infinitæ non confidas. Ita est Domine, mihi hæc te adiutore displicent sancte I E S V: impuritatem quidem actionum mearũ agnosco, & ijs commoueor vehementer, vbi audio tam acriter, tanto cum molimine & terrore,
Exo. 20. cũ tanta maiestate; Ego sum Dominus Deus tuus; non habebis Deos alienos coram me; &
Deut. 6. rursum; Audi Israël, Dominus Deus tuus
Mar. 12 Deus vnus est; Diliges Dominum Deum tuũ
Deut. 6.
Mar. 12 ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex
Luc. 10. tota fortitudine tua: quod item tu dixisti in Euangelio tuo, & in anima mentem & intellectum concludi declarasti, in fortitudine vires. Et verò eisdem preceptis instructus video illi actionum impuritati me posse mederi in te, si non solùm fidei diuinam lucem in his præceptis percipiam, sed gratia diuina nitens, & ex illa vim accipiens, illique cooperãs vnitatem Dei, vnitatem Domini, charitatis vnitatem intimo corde, anima, mente, omnibus viribus concipiam, atque operibus exprimã: Ad quod etiam si non possimus perfectè in hac mortalitate peruenire vt desideramus, & semper aliquid sit futurum quo possimus in hac perfectione crescere, tamen illud à te petimus bone I E S V, vt nullæ nostræ imperfectiones, quas scimus & frequẽtes esse & quotidianas, illam virtutem vnionis debilitent; sed potius ex nostra debilitate prouentũ humilitatis facias, vt feruentiores etiam ex imperfectionibus euadamus, compuncti atque excitati. Iam verò vt excutiamus nostras diffidentias, ac nimias illas solicitudines, tu Domine I E S V sapientissimè prouidisti. Nam quum scias desiderium animæ nostræ vanum esse & impotens: quid quærere, quò ferri deberet, vbi quiescere benignissimè ostendisti; & ità ostendisti, vt vires dares in quibus & alia desideria omnia, omnes nostræ operationes cõquiescerent & vitã acciperent. Quis enim est qui si regnũ Dei & eius iustitiã semel animo cõcupiscat, corde corripiat, & cordi infigat, aliud vel quærere, vel desiderare conari possit; & non potiùs in eo se omnia consequutũ esse agnoscat & sentiat? Gustum igitur nobis gratificare Domine I E S V regni cælestis, tuæ- *Ps. 118.*
que gloriæ sempiternæ: cum hoc coniunge feruens ac plenum desiderium iustitiæ tuæ, atque tuarum iustificationum: da vt his insistamus, in his toti simus, in his nos fideles exhibeamus tibi cooperatores; & euanescent illæ timiditates, illæ diffidentiæ nimiæ, illæ solicitudines: ibi lucem tuam reperiemus, in qua illud similiter videbimus, quando solicitudo in Deo erit adhibenda; & pacem inueniemus per tuam doctrinam & gratiam magne I E S V in te. Amen.

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

Ad Naim suscitatur filius viduæ.

Euangelium legitur feriæ quintæ post Dominicam IIII. quadragesimæ; inde petatur imago XXVIII. & adnotatio LX. ANNO XXXI.

DOMI-



A. *Domus Principis Pharisæorũ in Capharnaũ.* B. IESVS *ingressurus domum.* C. *Hydropicus ante eum stans.* D. *Obseruant eum Pharisæi.* B. *Respondet eis* IESVS; *Si licet Sabbatho curare?* D. *Ipsi tacent.*	B. IESVS *apprehensum sanat hydropicum, & subdit parabolam de asino, qui in puteum inciderit.* E. *Extrahunt asinum de puteo die Sabbathi.* F. *Mensa & conuiuium, in quo iubetur vnus à primo ad vltimum locum descendere; contra alter ascendere.*

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

Sanatur Hydropicus.

LVC. XIIII. ANNO. XXXII.

In cxl. imaginem adnotatiuncula. *cxl. 48.*

A. Domus Principis Pharisæorum in Capharnaum.
B. IESVS ingressurus domum.
C. Hydropicus ante eum stans.
D. Obseruant eum Pharisæi.
E. Respondet eis IESVS; Si licet Sabbato curare?
D. Ipsi tacent.
B. IESVS apprehensum sanat hydropicum, & subdit parabolam de asino qui in puteum inciderit.
E. Extrahunt asinum de puteo die Sabbati.
F. Mensa & conuiuium, in quo iubetur vnus à primo ad vltimum locum descendere; contra alter ascendere.

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. XIIII.

ET factum est cum intraret [b] IESVS in [a] domum cuiusdam Principis Pharisæorum Sabbato manducare panem, & ipsi [d] obseruabant eum. Et ecce homo quidam [c] Hydropicus erat ante illum. Et [b] respondens IESVS, dixit ad Legisperitos & Pharisæos, dicens; Si licet Sabbato curare? At illi [d] tacuerunt. Ipse [b] verò apprehensum sanauit eum ac dimisit. Et respondens ad illos, dixit; Cuius vestrum [e] asinus aut bos in puteum cadet, & nõ continuò extrahet illum die Sabbati? Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autem ad inuitatos parabolam, intendés quomodo primos accubitus eligerent, dicés ad illos; Cum [f] inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens is qui te & illũ vocauit, dicat tibi; Da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recũbe in nouissimo loco: vt cum venerit qui te inuitauit, dicat tibi; Amice, ascende superiùs. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

ADNOTATIO.

A. Splendida domus Principis Pharisæorum in Capharnaum.

B. IESVS vel ante ianuam, vel iam intra ianuam domus Principis; vtroque enim modo legitur & verti potest, cum intraret, & cum introisset, quod est græcè ἐν τῷ ἐλθεῖν.

C. Antequàm ergo assideret mensæ IESVS, astabat hydropicus homo ante ipsum, & non audebat petere ab eo vt sanaretur, propterea quod esset Sabbatum, & obseruarent eum Pharisæi & Legisperiti an Sabbatho curaret; *Alij intrasset.*

D. Quod ipsi per hypocrisim & superstitionem damnabant.

B. Hæc sciens IESVS, respondet, vt illorum

curet errorem, & miseri hominis hydropisim sanet. Sed quod est IESV responsum? Primùm sciscitatur, num liceat Sabbato curare.

D. Ipsi tacent.

B. Fit autem eius plena & apposita respōsio, vbi apprehensum sanat hydropicum, siuè dubitarent, siue damnarent. Cum autem ibi tacerēt, rursum respondit; Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die Sabbati? Quo enim pacto nos externæ orationi respondemus, ita Christus internæ siue exteriùs, siue interiùs respondere & poterat & solebat. Hîc bis respondet tacentibus; nec solum respondet, sed illos insipientiæ coarguit, tanta efficacia vt respondere non possent. Sanatus verò hydropicus facilè intelligitur significare eū qui diuitiarū siti reiecta, diuitiarum etiam tumorē deponit, dat pauperibus quæ possidet, & Christū sequitur, siti & onere plusquā intercute leuatus.

E. E fossa extrahitur asinus Sabbatho, quæ est coargutio Iudæorum: quasi dicat Christus; Cur adeò estis iniqui ô Legisperiti & Pharisæi, vt vestris damnis die festo prouideatis labore vestro, opere, industria, & me prohibeatis solo verbo sanare miserrimorum hominum infirmitates?

F. Mensa ad conuiuium parata: in hac deijcitur à primo consessu vnus ad vltimum, alius ab vltimo ad primum promouetur; quæ est parabola Christi ad censurandam eorum arrogantiam qui primas in rebus omnibus ambiunt; ij enim nihil aliud quam ad vltimas ex ambitu se deijciunt: itaque via est certa ad perfectionem vitæ Christianæ & diuinæ contemplationis humilitas.

MEDITATIO.

Certum est mihi Christe IESV, te domū cuiusdam Principis Pharisæorum intrasse, quis autē hic fuerit ignoro, nisi quod primarius erat vt puto inter Pharisæos, vitijs scilicet Pharisæorum insignis, hypocrita, cæcus, arrogans, superstitiosus, malitiosus, veritatis tuæ oppugnator. Ego ille sum Pharisæus benigne IESV, omnibus vitijs nō solùm Pharisæorum coopertus, sed alijs plurimis. Primus sum omnium peccatorum; sed illud gratia tua habeo, quod tuam doctrinam probo, in illam toto pectore incumbere desidero. Verùm bone Magister, non facio quod volo; Rom. 7. sed quod nolo, & quod in me habitans peccatum vult illud facio continenter; indies etiā augeo impotenter. Quis me liberabit à corpore mortis & perditionis huius, nisi tu gratia tua, nisi tu magne IESV? Et nunc Domine, video me esse hydropicum: ebibit anima mea è vanitatibus seculi multa nimis; ebibit è consolationibus Spiritus sua socordia & abusu, propinat philautia: ita autem ex his aquis potatur, vt irritata sitis identidē euadat intolerabilis & infinita. Et quamuis hæc Io. 4. agnosco, tamen deceptione ductus, non peto in oratione ab his mundari; vt non audebat hydropicus à te petere sanitatē, propter Pharisæorum errorem. Ego enim meas imperfectiones secutus insisto festum consolationū agere in oratione, & ferè nihil à te peto, quæ tamen est substantia & finis orationis. En peto Domine, nec volo audire meæ animæ Pharisæos, sana animam meam, sitim illam noxiam siste; dein expelle aquam qua tumidus sum & deprauatus: hoc obsecro facias benigne IESV, etiam si vel non petam, vel nō bene petam, vel negligenter petam. Nam peto alioqui Domine, etiam si non explicem apud te, idest vehementer desidero, quæ est petitio apud te manifesta, vt hydropici fuit; & simul medere Domine illi meæ negligentiæ, vel imperfectioni petitionis: ita fiet vt ab hydropisi liberatus intelligam tuam increpationem, & meam in oratione deceptionem. Totus enim sum in festo & lætitia meditationis, illa me oblecto, nec curo tibi mea peccata offerre curanda, non obsecro te; quasi oratio sola illa esset, quæ versatur in meditatione mentis, ac rerum sublimium speculatione, & non potiùs in petitione, obsecratione, & gratiarum actione. Mea mala ego intelligo Domine de tua gratia; sana illa bone IESV, vt in oratione possim versari fructuosè, vt tu vis.

Amen.

DOMI-

DOMINICA XVII. POST PENTECOST.

De primo mandato interrogatur IESVS. *95*

Matt. xxij. Mar. xij. Luc. x. Anno xxxiij. *cxli*



A. *Templum, quo post celebrem ingreſſum in vrbem, quotidie veniebat* IESVS, *vbi confutauerat primum Herodianos, dein etiam Sadducæos.*

B. IESVS *cum diſcipulis.*

C. *Sadducæi ſpectantes quorſum Phariſæorum euaderet oppugnatio.*

D. *Multitudo Phariſæorum, ante quos magnificus legis doctor* IESVM *de primo mandato à Phariſæis ſubornatus, interrogat.*

B. *Reſpondet* IESVS, *primum mandatum eſt. Audi Iſrael Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt; & diliges &c.*

D. *Confirmat reſponſum* IESV *Phariſæus, etiam amplificat, audit. Non longe es à regno Dei.*

B. *Acriter interrogat Phariſæos, audiente omni populo Chriſtus cuius Filius eſt, citans teſtem Dauidem.*

D. *Nemo poterat ei reſpondere verbum, nec auſus eſt vllus illum amplius interrogare.*

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEN.

De primo mandato interrogatur IESVS.

MATTH. XXII. MAR. XII. LVC. XX. ANNO XXXIII.

In cxli. imaginem adnotatiuncula. cxli.

95.

A. Templum, quò post celebrem ingressum in vrbem quotidiè veniebat IESVS, vbi confutauerat primùm Herodianos, dein etiam Sadducæos.

B. IESVS cum Discipulis.

C. Sadducæi spectantes quorsum Pharisæorum euaderet oppugnatio.

D. Multitudo Pharisæorum, ante quos magnificus legis Doctor IESVM de primo mandato à Pharisæis subornatus interrogat.

B. Respondet IESVS; Primum mandatũ est; Audi Israël, Dominus Deus tuus Deus vnus est. & diliges &c.

D. Confirmat responsum IESV Pharisæus, etiam amplificat: audit; Non longè es à regno Dei.

B. Acriter interrogat Pharisæos audiente omni populo; Christus cuius filius est? citans testem Dauidem.

D. Nemo poterat ei respondere verbum, nec ausus est vllus illum ampliùs interrogare.

EVANGELIVM MISSÆ.

MARC. XII.	MATTH. XXII.	LVC. XX.
	IN illo [a]tempore. Pharisæi autem audientes quod silentiũ imposuisset [c]Sadducæis conuenerunt in vnum.	
Et accessit [d] vnus de Scribis qui audierat eos conquirẽtes: & videns quoniam illis bene respõderit, interrogauit eum quod esset primum omnium mandatum.	& interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum; Magister, quod est mandatũ magnum in lege?	
[b]IESVS autẽ respondit ei; Quia primum omnium mandatum est; Audi Israël, Dominus Deus tuus Deus vnus est.	Ait illi IESVS;	
Et diliges Dominũ Deũ tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua.	Diliges Dominum Deũ tuũ ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.	
Hoc est primum mandatum.	Hoc est maximum & primum mandatum.	
Secundum autem simile & illi;	Secundum autem simile est huic;	

MATTH.

MARC. XII.	MATTH. XXII.	LVC. XX.
Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est.	Diliges proximum tuum sicut teipsum.	
	In his duobus mandatis vniuersa lex pendet & Prophetæ.	
Et ait illi Scriba; [d] Bene Magister in veritate dixisti, quia vnus est Deus, & non est alius præter eum: & vt diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine; & diligere proximum tamquam seipsum, maius est omnibus holocaustomatibus & sacrificijs. IESVS autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi; Non es longè à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.		
	Congregatis autem Pharisæis interrogauit eos IESVS, dicens; Quid vobis videtur de [b] Christo? cuius filius est? Dicunt ei; Dauid.	
Et respondens IESVS, dicebat docens in templo; [b] Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse Dauid? Ipse enim Dauid dicit in Spiritu sancto;	Ait illis; Quomodo ergo Dauid in Spiritu vocat eũ Dominum, dicens;	*Dixit autem ad illos; Quomodo dicunt Christum filium esse Dauid; & ipse Dauid dicit in libro Psalmorum.*
Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis,	Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis,	*Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis,*
donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.	donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?	*donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?*

MAR. XII.	MATTH. XXII.	LVC. XX.
Ipse ergo Dauid dicit eum Dominum,		*Dauid ergo Dominum illum vocat,*
	Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quomodo filius eius est?	
& vnde est filius eius?		*& quomodo filius eius est?*
	Et [d] nemo poterat responde-re ei verbum: neque ausus fuit quisquã ex illa die eum ampliùs interrogare.	
Et multa turba eum libenter audiuit.		

ADNOTATIO.

A. POst celebritatem ingressus Christi in vrbem Hyerosolimorum, antè eum diem quo passus est, quotidiè in templũ veniebat IESVS à monte Oliueti, vel à Bethania, & eodem ad vesperum decedebat; quibus diebus excellenter permulta docuit, & sæpè illi sunt insidiati Iudæi. Quod autem ad hoc euangelium pertinet, per discipulos suos & Herodianos illum fuerunt primùm aggressi Pharisæi, de tributo quod Cæsari pendebant Iudæi: quibus cum prudentissimè respondisset, & mirarentur omnes, taciturnitate verò sua præ se ferrent discipuli Pharisæorum & Herodiani se esse victos, erubescerent simul necessariò Pharisæi, tametsi dissimularent rem ad se attinere; successerant Sadducæi, & summũ argumentum quo suam hæresin confirmabant illi obijciunt, de muliere & septem maritis, & resurrectione. Quibus item quum sapientissimè respondisset, & ex Scribis vnus persuasus apud se esset illum rectè Sadducæis respondisse, nec esset quisquam tam impudens, qui illum ampliùs auderet interrogare: tamen Pharisæi cum viderent aduersarijs suis Sadducæis esse impositum silentium, subdolè ipsi armant illum ipsum è sua calumnia Scribam, legis Doctorem, phylacterijs onustum, & fimbrijs circumseptum, qui veluti solus IESVM adoriretur. Aderant illi quidem disceptatori, sed dissimulanter tamen, vt si ille vinceretur à Christo, solus esse confusus videretur; sin vinceret, tum ipsi se aperirent, & victoriam sibi arrogarent insolenter. Igitur esto.

A. Templum.

B. IESVS cum Discipulis.

C. Sadducæi spectãtes quorsum euaderet disceptatio Pharisæorum.

D. Pharisæorũ multitudo, inter quos Doctor ille magnificus eminet; post Pharisæos eorum discipuli & Herodiani consistunt. Ille legũ iuris[q]; peritus, persuasus tamẽ, vt dictum est, quod benè Sadducæis respondisset IESVS, interrogat quodnam sit magnum illud mandatum, & primum in lege.

B. Respondet Christus, esse primum omnium & dignitate & ordine; Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus vnus est: & diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. In primo enim decalogi præcepto, quod est de fide vnitatis Dei, comprehenditur Dei perfecta dilectio, nec hoc solùm quod est charitatis, sed spei & obediẽtia perfectio. Quis enim cognoscat Deum, qui eum non intelligat esse diligendũ toto corde, mente, anima, virtute; in illum spem omnem esse collocandam, illi etiam in rebus omnibus obediendũ?

D. Confirmat responsum Christi Scriba, atque adeò amplificat; addit ad dilectionem Dei ex toto intellectu vt ametur Deus, quod in mente intellexerat Christus; addit ad proximi, quod sit maior hæc dilectio omnibus holocaustomatis & sacrificijs. O Christi IESV admirabilem benignitatem! Accesserat dolo malo subornatus à Pharisæis hic Legisperitus, improbo animo accesserat, tentaturus accesserat; & tamen immutat illius animum Christus, & erudit illius mentẽ, & cor illuminat; dat vires, vt & intelligat quæ dixerat IESVS, & exponat quæ intelligebat: denique,

denique, quod nescio an de quopiam alio prædicauerit Christus, iudicat illum sapienter respõdisse: deinde ad animum illius & ad cor loquitur; Non longè, inquit, es à regno Dei. Quibus verbis suauissimè eum ad se vocat, & ad vitæ perfectionem inuitat. IESVS autem describitur digito dextræ manus cælum indicare, manũ verò alteram ad cor apponere, vt quæ dicebat expressiùs significaret, vnum esse Deum, & eum diligendum ex toto corde, & in tota anima, & in tota mente. His peractis gloriosè, & stupentibus omnibus, nisi maliciosus eorum animus obsisteret magnam præterea illis offert occasionem, vt ad salutem animum aduerterent. Nam nulla indignitate commotus Christus, saluberrimam adiungit interrogationem & planè diuinã, qua ad sanitatem illos reuocaret.

B. Quid, inquit, vobis de Christo videtur? cuius est filius? Dicunt; Dauid: IESVS verò nõ illis solum respondet, sed quasi docens omnes interrogat. Quomodo filium Dauid dicunt Scribæ esse Christum? Nam Dauid ipse Spiritu sancto ductus, dicebat in libro Psalmorum; Dixit Dominus יְהוָה *Iehoua Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Si ergo illum Dauid vocat Dominum, quomodo filius eius est? Nam si Dominus, maior; sin filius, minor. Senserunt Iudæi vim argumenti diuinam: nam adiecerunt facilè animum ad ea quæ in eodem Psalmo de Christi diuinitate exponit Dauid excellentissimè.*

D. Itaque nullus illi poterat respondere, neque ausus est quisquam amplius eum interrogare, vel cum illo disceptare. Et turba quidem IESVM audiebat libenter, Primates inuidia & odio rumpebantur.

MEDITATIO.

O Bone & magne IESV, esto mihi adiutor propicius in tentationibus meis, non solum quibus ego ab aduersarijs meis appetor, sed quibus ego tento te, vbi vel curiosè, vel negligenter & desidiosè ago, & præsidijs non vtor quæ tu dedisti mihi. Quoties enim ego à te hoc nomine sum reprehensus? quoties ita me gessi, atque adeò ingessi in orationem temerè, vt partes omnes orationis non adhiberem? quoties ea postulaui à te quæ supra meas vires, vel contra vtilitatem erant, vel planè curiosa & superuacanea? quoties me inconsideratè deieci in pericula? Denique cum scirem (scire quidem deberẽ) esse quæ iuuare vel promouere possunt orationem vel actiones nostras omnia humana, ecclesiastica, & diuina præsidia adhibenda vt tibi placeamus, vt te non tentemus, ego tamẽ subindè tam multa prætereo, vt planè mihi videatur tota esse vita mea tẽtatio tui. Quid? non ego te sæpenumerò tento vt Herodiani, cum tibi autumo me placere, & tuam voluntatem sequi, meorum tamen Superiorũ iussa prætermitto, quasi non dixeris reddite quæ
Mat. 23 sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo; &
Eccl. 7. qui vos audit, me audit? Similiter item atq; Sadducei te tento, cum tam crebrò omittam memoriam agere rerum nouissimarũ, quasi per Sapientem non vehementer commendasses illius memoriæ præstantiam & vtilitatem. Præterea in illud agnosco Domine IESV, apertè toties me impingere, quoties vel quæ præcepisti, vel quæ consuluisti adhiberi debere ad actiones meas quæ ad te spirãt prætermitto vel negligo; quasi videar experiri velle, nũ alia via quã à te cõstituta, possis vel velis me iuuare, & actiones meas promouere; id quod si te tẽtare nõ est, quid est? Libera me obsecro te per tuas actiones omnes perfectissimas, sanctissimas, diuinas ab alijs omnibus, & ab hoc errore & peccato quo te tã sæpè offendo, neque imputes mihi misero & nihili homini si quid prætermittam in actionibus & exercitijs meis, quod iuuare me posset. Ego enim & si ex animi proposito illa videor non omittere, non tamen propterea nõ pecco coram te: vt enim illa omissio ex præsenti electione non fiat, magna tamen culpa mea & incuria extat, & negligentia: has sana bone IESV animi mei infirmitates. Sed tamen illud remanet apud te agendum Domine, vt ab illa item me eripias tentatione tui, quæ est crebra admodum. Num illud non est tentare te? Cum multa sciam per Ecclesiam, per meum vitæ institutum, per bonas tuas inspirationes, & suauem lucem tuam Domine, ita tamen eadem peto ac si nihil nossem, neque curo ea explere in te quæ scio, quasi illa cognitio satis esse non posset ex te, nec vis diuina iuuare, vt ea obseruem quæ noui. Itaq; facio planè contra quàm tu etiam doces, vbi præcepisti; Nolite multum loqui in oratione, μὴ βαττολογήσητε, id est ne verbosi sitis, *Mat.* idem repetentes inculcantes: nónne ea species

quædam

quædam tentationis eſt Dei, ad Ethnicorum & Phariſæorum æmulationem, tametſi illa non adſit deprauata intentio? Doce me ſancte IESV obſecro te, quemadmodum eadē petere vel poſſim vel debeam; ſimul vim illius primi & magni præcepti mihi expone, quæ quidem videtur eſſe infinita. Eadem petere, atque etiam identidem petere non inhibeo, modò quam accepiſtis cognitionem ea vtamini, detis ſaltem operam vt vtamini, & eò deſiderio & efficacia ad opus feramini. Poteſtis item eadem petere maiori cum deuotione, poteſtis profitentes veſtram negligentiam, & faciei veſtræ incuriam & confuſionē, efficaciam ſpiritus & operis à me poſtulātes: poteſtis alioqui ex doctrina Eccleſiæ, & Sanctorum meorum exemplo. Quod verò petis expoſitionem magni illius præcepti: hoc eſto tibi documentum, vt quæ ad praxim attinēt, ea non ſpeculatiuè tantum, ſed practicè enitaris intelligere, hoc eſt cum animi propenſione ad praxim, & executionis deſiderio. Petas item vt vim rei ſenſu interno percipias, & lucem quam præceptum, ſiue conſilium, ſiue admonitio vel inſtitutio continet. Ita ſi agas ſtudioſè, (cui ſtudio & negocio ego præero) & rei fructuoſam intelligentiam accipies, & vim efficacem qua illam exequaris. De præcepto autem maximo ita accipe; coniunctam eſſe primam partem cum ſecunda, fidem videlicet de vnitate Dei & trinitate perſonarū, (quæ illa triplici Dei appellatione ſignificatur) cum ſecunda parte, quæ eſt de dilectione Dei; hæc autem vobis cooperantibus fidem conſequetur. Habet enim hanc vim vera & firma de Deo fides, vt pariat primùm Dei intelligentiam, deinde progrediatur cum Dei auxilio ad effectum fidei conſentaneum. Cū igitur illa prima pars fidem Dei proponit, concipitur extemplò in mente pia Dei illuſtris intelligentia, & integer animus tota fertur voluntate, & totus homo ad id amādum quod per fidem in eius mente viget. Neque verò ad ſalutē intelligi abſque errore poteſt, vt verus Deus infinita bonitas, potentia, veritas, eſſentia non debeat toto affectu, tota mēte & intellectu, tota anima, omnibus viribus & virtute, toto homine amari. At enim magne IESV, tantam perfectionem noſtræ naturæ fragilitas non capit. Scio: non ad quantam extendere ſe præceptum poteſt; illa enim non eſt quæ in hac mortalitate habetur, ſed quo in hac vitæ veſtræ imbecillitate progredi licet, eò enitendum. Eſt ampliſſimum hoc præceptum, & quod ad meliora continenter & perfectiora alliciat atque attrahat: nec eſt huius vitæ mortalis eò peruenire, vltrà quod progredi non poſſis; vt veluti emenſo ſpacio quieſcendum neceſſario ſit. Et tamen ſi non ex toto corde diligo te ſancte IESV, peccabo ego aſſiduè contra te amando te? Ne hoc verearis ô bone: nam ſi ex gratia nihil Deo in amore prępones, Deum verò reliquis omnibus anteponas, non ſolùm non peccaſti cōtra Deum ipſum amando, ſed etiam præceptum impleſti; & apud eum gloriam ſempiternam illo amore promeritus es in me & per me. Sed imperfectè id facio Domine. Da operam vt perfectiùs facias; quod cum feceris nunquam tamen ad vltimam perfectionem peruenies: neque verò propterea peccabis, quin potiùs à peccato longiùs & ab imperfectione diſcedes, & in merito proficies ampliùs. Summa eſt in hoc præcepto animorū veſtrorum incitatio atque promotio, & vera via ad perfectionem charitatis, ad quam animi veſtri intentione feramini aſſiduè, & cauſam accipere poſſitis humilitatis & confuſionis internæ, vbi videritis vos à perfectione amoris Dei tam procul ſemper abeſſe. Sis Domine IESV benedictus in ſecula, recreaſti ſpiritum meum, & ad amorem Dei & tuū ſuauiſſimè incitaſti: da quem animi tenorem me docuiſti, vt illum ſemper ſeruem in te. Amen.

(∴)

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN.

Sanatur Paralyticus.

MATTH. IX. MAR. II. LVC. V. ANNO XXXI.

In cxlij. imaginem adnotatiuncula. *cxlij.*

30.

A. Domus in vrbe Capharnaum.
B. Ibi sedebat docẽs IESVS; sedebant simul Pharisæi & legis Doctores.
C. Aderat plurima multitudo ad ianuam quos domus recipere non poterat; & erat virtus Domini ad sanandum eos.
D. Allatum paralyticum cum præ turba non possent inferre, nudauerunt tectum.
E. Funibus demissum statuunt ante IESVM.
B. Videns IESVS fidem illorum, ait paralytico; Remittuntur tibi peccata tua.
C. Hoc tacitè damnant blasphemiæ Iudæi
B. Sanat IESVS paralyticum; quo facto ostendit eiusdem esse remittere peccata, & sanare paralyticum.
F. Surgit paralyticus, tollit grabatum & abit.
C. Mirantur omnes, & magnificant Deum; vt virtus Dei exerta videretur ad sanandum eos.

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. II.	MATTH. IX.	LVC. V.
	ET ascendens IESVS in nauiculam, transfretauit,	
Et iterum intrauit		
	& venit	
Capharnaum post dies;	in ciuitatem suam	
		Et factum est in vna dierum,
& auditum est quod in domo esset. & cõfestim conuenerunt [c] *multi, ita vt non caperet neque ad ianuam:*		
		& ipse [b] *sedebat docẽs.*
& loquebatur eis verbum.		
		Et erant Pharisæi sedẽtes, & legis Doctores qui venerãt ex omni castello Galilææ & Iudeæ & Hierusalem: & virtus Domini erat ad sanandum eos.
Et venerunt ad eum [d] *ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur*	Et ecce	*viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus:*



A. *Domus in vrbe Capharnaum.*
B. *Ibi sedebat docens IESVS, sedebant simul Pharisæi, et legis Doctores.*
C. *Aderat plurima multitudo ad ianuam, quam domus recipere non poterat, & erat virtus Domini ad sanandum eos.*
D. *Allatum paralyticum cum præ turba non possent inferre, nudauerunt tectum.*
E. *Funibus demissum statuunt ante IESVM.*
B. *Videns IESVS fidem illorum, ait paralytico: Remittuntur tibi peccata tua.*
C. *Hoc taciti damnant blasphemiæ Iudæi.*
B. *Sanat IESVS paralyticum; quo facto ostendit eiusdem esse remittere peccata, & sanare paralyticum.*
E. *Surgit paralyticus, tollit grabatum, & abit.*
C. *Mirantur omnes, et magnificant Deum, vt virtus Dei exerta videretur ad sanandum eos.*

MAR. II.	MATTH. IX.	LVC. V.
	offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.	*& quærebãt eum inferre, & ponere ante eum. Et non inuenientes quâ parte illum inferrent præ turba,*
Et cum nõ possent offerre eum illi præ turba,		
		ascenderunt supra tectum, &
[a] nudauerunt tectum vbi erat, & patefacientes submiserunt grabatum in quo paralyticus iacebat.		*per tegulas [c] submiserunt eum cum lecto*
		in mediũ ante IESVM.
Cum autẽ vidisset IESVS	Et [b] videns IESVS	*Quorum fidẽ vt vidit,*
	fidem illorum,	
	dicit paralytico;	*dixit;*
Fili,	Confide fili:	*Homo,*
dimittuntur tibi peccata tua.	remittuntur tibi peccata tua.	
	Et ecce	*Et*
Erant autem illic		
	quidam de Scribis	
sedentes, & cogitantes		*cœperunt cogitare Scribæ & Pharisæi,*
	dixerunt intra se;	*dicentes;*
in cordibus suis; Quid hic sic loquitur?		
		Quis est hic, qui loquitur blasphemias?
	Hic [c] blasphemat.	
		Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?
Quo statim cognito IESVS spiritu suo		
	Et cum [b] vidisset IESVS cogitationes eorum,	*Vt cognouit autem*
quia sic cogitarent intra se,		
		respondens

MAR. II.	MATTH. IX.	LVC. V.
dicit illis;	dixit;	*dixit ad illos;*
Quid ista cogitatis	Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?	*Quid cogitatis*
paralytico;	Quid est faciliùs, dicere; dimittuntur tibi peccata,	
tolle grabatum tuum,	an dicere; surge, & ambula? Vt autem [b] sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico;	
Tibi dico, tolle grabatum tuum,	Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.	
Et statim surrexit ille,	Et [f] surrexit,	*& confestim consurgens coràm illis, tulit lectũ in quo iacebat,*
& sublato grabbato abijt inde corã omnibus,	& abijt in domum suam.	
		magnificans Deum.
	Videntes autem turbæ timuerunt,	
		Et stupor apprehendit omnes,
ita vt [c] mirarentur omnes, & honorificarent Deum,		
	& glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.	
dicentes; Quià nunquam sic vidimus.		*Et repleti sunt timore, dicentes, Quià vidimus mirabilia hodiè.*

ADNOTATIO.

Postquam sanauerat duos homines à Dæmonũ legione in regione Gerasenorum, quæ est trãs mare Galilææ, & in Galilæã rursum nauigasset, egressus quidem è naui non continuò venit IESVS Capharnaũ, sed post aliquot dies: quò cum venisset, in domo quadam consedit, & inchoauit docere. Quod vbi fuit auditum in ciuitate, concurrit multitudo tanta, vt impleta domo, nec ad ianuã capi multitudo posset. Sedebãt verò magnifici Pharisæi apud IESVM, & legis Doctores, qui conuenerant frequentes ex omni castello Galilææ & Iudææ (quæ tribum etiã Beniamin complectebatur) & ex Hierusalẽ, & peculiari quadam efficacia erat virtus Dei exerta ad eos sanandos.

A. Igitur esto Domus in vrbe Capharnaum.

B. Chri-

B. Christus sedens, & assidentes Pharisæi & legis Doctores: ponè Christum Apostoli astant, astat alia multitudo, repleta est domus.

C. Ad ianuam conferta turba inuicem propellit, & vrget ingressum.

D. Cum attulissent quatuor homines paralyticum in lecto iacentem, & contendissent illum Christo offerre sanandum, nec præ turba id consequi potuissent; accipiunt consilium, vt nudato tecto & patefacto, illum inde submitterent vt erat in lecto, & ponerent antè IESVM. Alijs igitur in subsidium euocatis ascendunt in tectũ, illud nudant & aperiunt, eò leuãt paralyticum.

E. Indè rursum summittunt, & collocant antè IESVM coram omni multitudine grabato suo hærentem. Quanto molimine miseri hominis salutem procurant! Quid fides atque animi deuotio in Christum, & charitas in proximum non conatur, quid non efficit? Da nobis Christe IESV similiter moliri & nostram, & miserorũ hominum salutem. Quum hæc fierent, intermisit IESVS concionem; omnes ora conuertunt ad rem nouam, expectat Christus donec ante ipsum constituant paralyticum: interim illorum animum & fidem fouet ac promouet interiùs. Attenti aduertunt omnes & animum & oculos in paralyticum & IESVM, cogitant sanationẽ; qui illum summiserant instant IESV è tecto vt sanet ærumnosum hominem; paralyticus miserabili vultu opem implorat.

B. Quid Christus? Vt fidem vidit eorum qui offerebant & paralytici, tum quod esset virtus Patris & sua propensa ad omniũ animos ad pietatem commouendos, dixit paralytico; Confide fili, bono animo esto, esto constans in ea fide & deuotione animi quam ego tibi iam sum gratificatus: eam ego respiciens, & eorum qui tanto labore & diligentia te mihi sanandum obtulerũt, plura præsto quàm expetistis. Quæritis paralytico corporis sanitatem, ego illi largiar hãc etiã, sed priùs animi, hãc etiam vobis concedã. Dixit verò paralytico; Remittũtur tibi peccata tua. Duo hic docuit Christus; alterũ, quod priùs mentem sanabat quã corpus, quod hic planè expressit: alterum, quod sæpè eueniebat vt propter peccata infligantur à Deo corporis infirmitates; quod hoc etiam loco significatur non obscurè, disertè verò Ioan. 5. cap. Iustificatus interiùs paralyticus iacet tamen in eadem membrorum resolutione, attẽtior fit turba, completur gaudio paralyticus & sui: Scribæ tamen & Pharisæi non audent apertè contradicere, mussitant intra se odiosissimè.

C. Quis est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest remittere peccata nisi solus Deus? senserãt enim ex authoritate loquutũ IESVM, non solum vt simplicem ministrum Dei. Cur Doctores & Pharisæi si credere non vultis, non potiùs signum petitis ex animi humilitate, Gedeonem imitati? Sed vos blasphemiæ arguitis Filium Dei: at ille dat vobis signum suæ diuinitatis; vestras enim cordis cogitationes perscrutatur in Spiritu sancto & traducit. Quid, inquit, mala cogitatis in cordibus vestris? Iam nihil est quod suspicemini Pharisæi me blasphemum esse si dico dimittere me peccata, nam signo etiam externo idem demonstro, tanti vestram salutem æstimo. Age, quidnam arbitramini esse faciliùs; paralytico dicere, Remittuntur tibi peccata tua; an dicere, surge tolle grabatum tuũ & ambula? videtis nihil differre, & vtrunque facere solius esse diuinæ potestatis: si igitur hoc fecero, illud & posse & fecisse non poteritis inficiari.

B. En dico (quod vos auditis) paralytico; surge, tolle tuum lectum, & vade in domum tuam. Hic vis diuina conspicua omnibus fuit.

F. Surgit paralyticus, tollit grabatum suum, abit domum Deum magnificans, Apprehendit autem non solum turbam, sed omnes stupor, omnes timore sunt repleti, omnes magnificabant & glorificabãt Deum, confitebãtur Deum vtrãque potestatem hominibus dedisse, & remittendi peccata, & sanandi incurabiles ac deploratas infirmitates: abibant dicentes, vidimus hodiè mirabilia; nunquam quicquam tale vidimus. Hic verò exponitur quod superiùs dictum erat, fuisse expertam Dei virtutem ad eos sanandos: nam tandem omnes Dei virtutem agnouerunt, & laudibus sunt prosequuti, quod rarò contigit aliàs.

MEDITATIO.

Vincimur à Iudæis fratres, à Pharisæis, à legis Doctoribus. Illi vt audierũt in domo esse IESVM, confestim conueniũt, cõferti ingrediuntur, domum implent, alij vrgent ingressum. At nos scimus docere Christum è cælo, docere ex Ecclesia, docere ex creaturis, ex misterijs suæ vitæ, suæ passionis & mortis; omnia videmus esse ingentibus Chri-

ſti vocibus plena, & tamen deſidia torpemus, tabeſcimus, non attendimus, nihil audimus, euaneſcimus in cogitationibus noſtris. Hem miſeriam, hem confuſionem noſtram coràm Deo & Angelis ipſius & Sanctis eius! excitemur fratres mei; etenim virtus Dei exerta etiã nunc eſt, atque adeò magis nunc eſt quàm tunc erat, ad peccata noſtra remittenda, ad infirmitates noſtras ſanandas. Accedamus ad
1. Cor. 1. Chriſtum, qui eſt virtus infinita Patris exerta in nos: ecce non eſt intrà domum, quò non
Apoc. 3. poſſimus per turbã penetrare, ſed ſtat ad oſtium cordis noſtri & pulſat: aperiamus nos illi, ipſi nos dedamus pio & deuoto affectu, fide, ſpe, & charitate ſubnixo, & ſubibit Chriſtus in cor noſtrum, faciet nos & domum, & templum ſuũ: ibi nos docebit, deinde paralyſim noſtræ animæ, noſtrarum potentiarum & virium, & deſidiam ſanabit. Vt hoc autem aſſequamur, poſcamus Sanctorum interceſſionẽ, qui animam noſtram, qui nos antè Chriſtũ ſupplices repræſentẽt ſanandos: neque enim illis obſtabit turba, nihil erit quod tectũ nudent; ſemper faciem Dei vidẽt vt Angeli, ſemper illi aſſiſtunt, ſemper illum obſecrant pro nobis. Hanc verò ſalutem non ſolùm ad animam noſtram ſanãdam petamus, ſed proximorum etiam noſtrorum: imitemur illorũ miſericordiam, & induſtriam, & diligentiam qui tanto molimine paralyticum ſanandum Chriſto obtulerunt: quatuor virtutibus nitamur, fide, ſpe, charitate, miſericordia; leuemus miſeros homines in cęlum per orationem, per exhortationem, & alia ſancta miniſteria, ad virtutem & pœnitentiam promoueamus omni ſtudio, labore, & induſtria in Chriſto. Aperiet illis cælum Chriſtus, & tunc quidem non dubiũ aperiet, cum eos ad peccata Sacerdoti confitenda perduxerimus. Amen.

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN.

Facit Rex nuptias Filio.

MATTH. XXII. ANNO XXXIII.

In cxliij. imaginem adnotatiuncula. *cxliij.* 93.

A. *Templum, & porticus Salomonis vbi docebat IESVS.*
B. *Regia, vbi ſedet in throno ſuo Rex; aſsidet Filius & eius Sponſæ, regio omnes cultu & nuptiali.*
C. *Serui vocaturi ad nuptias inuitatos à Rege mittuntur.*
D. *Vocantur: qui ſuas occupationes externas excuſant, alij villam, alij negociationem &c.*
E. *Reliqui ſeruos tenent, & contumelijs affectos occidunt.*
F. *Rex his auditis, miſsis exercitibus ſuis homicidas perdit, & ciuitatem eorum incendit. Hactenus ſignificantur Iudæi vocati.*
G. *Mittuntur ſerui ad vocandos Gentiles.*
H. *Ex his implentur nuptiæ, fit conſeſſus, & tricliniũ pretioſiſsimè ornatur accedentibus tandem ad gentes Iudæis.*
I. *Deprehenditur vnus inter omnes, qui nuptiali veſte non eſſet indutus.*
K. *Hunc iubet Rex ligatis manibus & pedibus mitti in tenebras exteriores.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XXII.

ET reſpondens IESVS dixit iterum in parabolis eis, dicens; Simile factum eſt regnum cælorũ homini [b] Regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Et miſit [c] ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebãt venire. Iterum miſit alios ſeruos, dicens; Dicite inuitatis; Ecce prãdium meum paraui, tauri mei & altilia occiſa ſunt, & omnia parata:



A. *Templum & porticus Salomonis, vbi docebat* IESVS.
B. *Regia, vbi sedet in throno suo Rex, assidet Filius, et eius Sponsa, regio omnes cultu & nuptiali.*
C. *Serui vocaturi ad nuptias inuitatos, à Rege mittuntur.*
D. *Vocantur, qui suas occupationes externas excusant, alij villam, alij negotiationem, &c.*
E. *Reliqui seruos tenent, & contumelijs affectos occidunt.*
F. *Rex his auditis, missis exercitibus suis, homicidas perdit, et ciuitatem eorum incendit. Hactenus significantur Iudæi vocati.*
G. *Mittuntur serui ad vocandos Gentiles.*
H. *Ex his implentur nuptiæ; fit consessus, et triclinium preciosissime ornatur, accedentibus tandem ad Gentes Iudæis.*
I. *Deprehenditur vnus inter omnes, qui nuptiali veste non esset indutus.*
K. *Hunc iubet Rex ligatis manibus & pedibus, mitti in tenebras exteriores.*

venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt,& abierunt,alius in [d] villam ſuam,alius verò ad [d] negotiationem ſuam: [e] reliqui verò tenuerunt ſeruos eius,& contumelijs affectos occiderunt. Rex autem cũ audiſſet,iratus eſt:& miſſis exercitibus ſuis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum ſuccendit. Tunc ait ſeruis ſuis; Nuptiæ quidẽ paratæ ſunt,ſed qui inuitati erant,non fuerunt digni. Ite [g] ergo ad exitus viarũ,& quoſcunque inueneritis,vocate ad nuptias. Et egreſſi ſerui eius in vias,congregauerunt omnes quos inuenerunt,malos & bonos, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium. [i] Intrauit autẽ Rex vt videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali: & ait illi; Amice, quomodo huc intraſti non habẽs veſtem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex miniſtris; [k] Ligatis manibus & pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores; ibi erit fletus,& ſtridor dentium. Multi enim ſunt vocati,pauci verò electi.

ADNOTATIO.

Alia eſt hæc parabola quàm illa Lucæ, vt cõfirmat Auguſt. non negat Gregorius nec contẽdit: hîc enim prãdiũ,illic cæna proponitur; hic interficiuntur ſerui, illic nullus necatur: hîc mittuntur exercitus,illic nullus apparet exercitus; hîc diſcumbunt ad conuiuium,& eijcitur in tenebras exteriores qui nuptiali veſte non erat ornatus,illic nullus accumbit,nullus reijcitur; illa dicta eſt parabola in domo Principis conuiuio aſſidente Chriſto ad mare Galilææ in Capharnaũ, anno trigeſimo ſecundo vitæ ſuæ, hæc Hieroſolymis in templo anno trigeſimo tertio & quidẽ poſt ramos Palmarum antè paſſionem: poſtremò illa propriè ſpectat ad vocationẽ tẽpore euãgelij,hæc propriè ad omne tempus, & non facilè ad tẽpus Euangelij contrahi ſolum poteſt. Eſto igitur.

A. Templum Hieroſolymis, & porticus Salomonis,vbi docebat Chriſtus.

B. Regia,& in ea aula magnificentiſſimè ornata,menſa parata ſplendidiſſimè, abacus opulentiſſimus,appoſita infinita aurea, & argẽtea vaſa: in throno ſuo ſedet Rex purpura, diademate,& ſceptro inſignis; ad eius dexterã aſſidet honorificentiſſimè ornatus Filius, ac huius Spõſa forma ſpecioſiſſima & cultu. Significantur verò ex Verbi Dei incarnatione, nuptiæ quas filio ſuo fecit Deus cum Eccleſia, quæ nuptiæ in cælo conſummationem accipient vltimam, vbi Sponſam receperit in gloriam ſempiternã Chriſtus: vocatio autem hæc ad fidem incarnationis, Eccleſiæ vnitatem, & vitam æternam peculiariter refertur,qua ſingulari quadam gratia omnibus temporibus homines ad ſalutem vocauit Deus,per Patriarchas,per templum,& Prophetas; nõ eſt vniuerſalis illa vocatio,qua per creaturas & naturalia opera omnes cõtinẽter vocat.

C. Antè Regem, ſerui qui mittuntur vt ad nuptias vocent quos vult Rex vocari.

D. Vocantur qui occupationes terrenas excuſant, vel vocationem negligunt; alius it in villam,alius ad negotiationem: hi ſcilicet veritatem non oppugnant,ſed prætereunt vel deſpiciunt; deſignatur verò Iudæorum plebs, & aliarum gentium omni ætate populus.

E. Vocantur alij qui oppugnant atrociter veritatem,& non ſolùm vocationem reijciunt,ſed vocantes perimunt crudeliter. Quem enim Prophetarum non perſequuti ſunt Iudæorum Primarij? & occiderunt eos qui pronunciabant de aduentu iuſti; tandem iuſtum ipſum Chriſtũ Domini. Principes & Primarij Iudæi hic notantur,& alij piorum perſecutores.

F. Exercitus vaſtans vrbem Hieruſalem, interficiuntur non ſolùm Principes,ſed plebs; ſolo æquatur Vrbs,vaſtantur & conculcantur omnia.

G. Reiectis Iudæis vocantur Gẽtes ad nuptias filij Dei,ad fidem Chriſti, ad Eccleſiæ veritatẽ, ad præmium æternæ vitæ. Hos vocarunt Apoſtoli & Diſcipuli Domini,& eorum ſucceſſores in vias egreſſi; nullam enim Gentiles habebant

ciuitatem spiritualem, sed erant in vijs varijs adinuentionum suarum errantes. Hos omnes autem vocarunt indifferēter, siue boni inter ipsos haberentur siue mali, etiam si apud Deum omnes infideles essent.

H. Regium triclinīū pretiosissimè ornatum, regiæ dapes paratæ, plenus cōsessus nuptialis discumbentium, qui erāt omnes cultu corporis splēdido & precioso: venit verò Rex vt videat discumbentes.

I. Vnus tamen quòd vestem nuptialem non haberet,

K Imperio Regis cum ignominia in tenebras exteriores ligatis manibus & pedibus eijcitur; non è conuiuio cælesti & gloria, sed è congregatione iustorum, qui assidētes quidem mensæ cælesti in Ecclesia Dei, sentiunt odorem cibi cælestis, illius respiciunt excellentiam, non edunt tamen adhuc. Repræsentatur verò consessus iustorum in iudicio vniuersali, inter quos miscebuntur qui in Ecclesia quidem erunt, non habebunt tamē charitatis opera. Iis iudicio reprobatis imperabit Christus facultatem omnem benè operādi eripi, & vsum omnium potentiarum, nisi in malum, in dolorem, in obstinationem & miseriam: conijcientur verò in exteriores tenebras, idest in tenebrosum & horrendum inferni ignē; nam interiores antequam proijciantur in baratrum inferni patientur mentis tenebras, & dāni pœnam illam sempiternā, scilicet diuinæ visionis & fruitionis priuationem. Fletus ignem innuit, stridor frigus intolerabile: transibunt enim damnati ad nimium calorē ab aquis niuium. *Iob 24. Hier. Tho. & alij.*

MEDITATIO.

Grego in homi 38. in Euan. O Dei nostri infinitam bonitatem & misericordiam! Fecit nuptias Filio suo, quādo per hypostaticæ vnionis mysterium ei Ecclesiam sociauit: vterus autem virginis huius Sponsi thalamus fuit; vnde & Psalmista dicit; In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam Sponsus procedēs de thalamo suo. *Psal. 18* Tanquam Sponsus quippe de thalamo suo processit, qui ad coniungendam sibi Ecclesiā incarnatus Deus de incorrupto vtero Virginis exiuit. Sed quid obtulit quasi pro dote Sponsæ suæ? Sanguinem & vitam suam, bona omnia quæ assumpsit vt eam sibi copularet, quibus eam aleret, & matrimonij onera sustentaret è Patris & sua dignitate & gloria. Verùm cur nomine nuptiarum vtitur Deus, quod carnales etiam nuptias repræsentat? E sua prouidentia, ad doctrinam & disciplinam nostram id fecit, vt à nuptijs carnalibus nos leuaret ad spirituales & diuinas; Vim enim & verbo indidit & parabolæ, omnem impuritatem & imperfectionem nuptiarū abigendi: est enim verbum Dei in mentibus nostris diuinè efficax, si quis piè illi cooperetur. Euge anima mea lætare, exulta, iubila: habet Ecclesia Sponsum Filium Dei omnipotētis Christum IESVM, qui dilexit eam: & seipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundās eam lauacro aquæ in verbo vitæ, & exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentē maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi; sed vt sit sancta & immaculata. Verùm quænam fuit & est illa vnio Christi cū Ecclesia? *Ephe. 5.* Ea quæ processit ex gratia vnionis Verbi cū humanitate; indè enim prodijt Sponsus Ecclesiæ, indè per pretiosissima dona sua illam sibi vniuit, per fidem, spem, & charitatē, per vnitatem spiritus in vinculo pacis, per dona spiritus sancti, per virtutes, per fructus spiritus, & beatitudines, per Sacramenta, per alia charismata, per orationis donum & contemplationis, per gratiam status perfectionis, per doctrinam sacrarum litterarum & traditionū catholicam, per hierarchiam ecclesiasticam, & sacras eius functiones, per cælestium spirituum angelica ministeria, per miraculorum virtutem, per perennem influxum Spiritus, & diuinam gubernationem, per Principem Ecclesiæ catholicæ Christi Vicarium & eius ministeria, tum per aliarum ecclesiarū Præsides, per fœcunditatem filios Deo, & Christo fratres procreandi. Sunt infinita dona Christi IESV, quibus sponsæ Ecclesiæ suæ vnitur. Exultemus fratres, videntes Sponsum, & Spōsam Reginam assistere à dextris Regis æterni Christi, pretiosissimis donis ornatam, quæ faciunt cælestes nuptias, & diuinam vnionem vt gloriosissimè, ita potentissimè. Per eadem autem hæc dona simul diuinitùs operatur Christus illum effectum, vt agatur spirituale conuiuium, & diuina celebritas in Ecclesia; in his enim sacrarum rerum mysterijs sunt tauri & altilia occisa, & parata ad conuiuium spiritus, quià è sanguine Sponsi vim habent, ac iucunditatem. Et quid mirum? Agnus etiā ipse, idest Sponsus occisus est, & fecit vt suæ illæ *Ps. 44. Apoc. 5*

illæ fierent nuptiæ: occisus quippè ille est, & reipsa semel, & in acceptatione Dei, ad mysteria & iustitiam Ecclesiæ communicandam ab origine mundi; & fecit deinde vt suum sacrificium perseueraret in consummationem Mat. 28 seculorum & militãtis Ecclesiæ, in Sacramẽto Eucharistiæ, & sacrificio sacrosancto. Iam si hæc maxima sunt, vt sunt, quàm erit & magnum & eximium illud donum, quod nos accipimus in Ecclesia per Sponsum Christũ, & per illa ipsa dona? Factus simul est Christus fratres, Sponsus animæ nostræ per illa eadem dona & mysteria; per illa nobis vnitur, & dignos efficit sua vnione spirituali & diuina. Idem nobis paratum est & propositum conuiuium, eadem celebritas, idem gaudium & fructus: & hic quidem paradisus est deliciarũ spiritualium in Ecclesia militante, in Sponsa Christi adhuc actuosa & operosa. Summa quidẽ sunt hæc dona & mysteria, sunt sublimia & diuina; verùm vt in terris, vt in militia, & exercitijs Ecclesiæ & spiritualis Hierusalem, in laboribus, in angustijs, in meritis. Quis vero poterit vel oratione consequi, vel mente concipere cælestis & nouæ Hierusalẽ, Ecclesiæ triumphantis quanta sit dignitas, dona, excellentiæ, mysteria, miracula; quàm excelsum, quàm sublime, quàm infinitũ bonum? Et de hac quidem ego nihil audeo dicere nec possum: dixisti tu sublimis Euangelista & Propheta Ioannes, & vt soles altè in-Apoc. 21 & 22. tonuisti; Et vidi cælum nouum, & terrã nouam, primum enim cælũ, & prima terra abijt, & mare iam non est: & ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cælo, à Deo paratam, sicut Sponsam ornatam viro suo, & reliqua quæ diuinè prosequeris. Mentis & spiritus oculos attollite fratres, ad sublimem aquilam per cælum latè volantem, & è cælo nobis exponentem, & mentes nostras ad excelsam gloriam, & nuptiarum agni consummationem leuantẽ, vt exponat quemadmodum militans Ecclesia triumphanti coniungatur, vnaque gloriosissimè fiat, ad cælũ euehatur, cælo afferatur, ac suarum diuitiarum fiat particeps; vt earum illi detur certa & perpetua possessio, vt omni contradictione, labore, difficultate ea liberetur. Quod autem ex auro, crystallo, ex tot tãque inæstimabilibus gemmis & margaritis ciuitatem ædificet, quid aliud quam ad fidem, & admirationem, & laudem cælestis Ciuitatis supra captum nostrum positam inuitat, & maiora esse quæ illic expectamus & pretiosiora, quam quæ animo hîc complecti possumus significat? Et tamẽ auro, gemmis, margaritis, crystallo significatur lætitia, perfectio, & vtilitas summa, vndè superefulgeat splendor diuinus, qui nos inducat in tẽplum Dei, quod infinito interuallo reliqua omnia antecellit; & hoc quidẽ profitetur Ioannes omni esse comparatione & similitudine rerum creatarum templũ excelsiùs, esse ineffabile. Itaque nihil habet quo illud significet, celebrat tamen diuino quodã silentio; Et templum, inquit, non vidi in ea, quod possem rei alicuius creatæ similitudine significare. Et tamen dicis Deum & Agnum esse templum. Hoc cum dico, magis sileo: quis enim indicare conari possit Dei omnipotentis maiestatem, & substantiam infinitã, vel Agni Filij Dei? Sed tamen cum sic enuncias (ô rem omni laude creata & gloria superiorem!) omnia officia tẽpli & vtilitates, mystico quodam silentio & luce repræsentas: in gloria cælesti nulla fore ministeria templi alterius, omnium ministeriorum finem & cõsummationem esse in Deo, Deum qui videat, & Deo fruatur, cum omnia quæ desiderari per templum aliud possunt, vel in tẽplo alio præstari, offerri, celebrari, in Deo ipso esse infinitè consecuturum, & in Agno Dei Filio, vt in fonte immẽso omnis misericordiæ, & bonitatis, & meriti, & gloriæ. At enim ego longiùs dico quam assequi possum: vtinam quæ intelligebas sublimis Ioannes, & nunc clarissimè vides, earum rerum & lucis aliquã scintillam & notitiam è templo ipso mihi impertias. Venite fratres, venite animæ deuotæ, introite in potentias Domini, etenim nuptiæ Filij Dei factæ sunt, & cõsummabũtur tandẽ in seculorum consummatione. Missi quidem semper sunt à Deo Patre æterno qui veritatẽ fidei prædicarent, qui vocarent ad nuptias; pauci tamen audierunt: alij euanuerunt in Rom. 1. cogitationibus suis, & seculi occupationibus, gratiam & veritatem vel non intelligentes, vel negligentes: alij veritatem, & fidem, & nuptias, & harum præcones persecuti sunt, & contumelijs affectos interfecerunt: semper tamen Deus de impijs sumpsit supplicium, contriuit statuam regnorum & impietatem, Dan. 2. induxit in orbem iustitiam sempiternam, 1. Pet. 2. Christum IESVM lapidem Dei viuum & Ps. 117. electum, qui destructa infidelitate factus est 1. Cor. 3. in caput anguli, factus est fundamentum & consum-

consummatio omnis ædificij cælestis, vnde præsentes animarum nostrarum nuptiæ indiès exornantur atque consummantur. Dona hæc summa agnoscamus fratres, accurramus ad nuptias, ad Sponsum Christum properemus, eius Sponsæ Ecclesiæ adiungamur, aperta est nuptiarum ianua, nullus non admittitur qui velit, omnes rogantur, omnes inuitantur. Et boni etiam & mali ad consessum vocantur & introducuntur; verum mali illi qui fidem quidem habent, sed opera charitatis negligunt, itaque veste nuptiali carēt, excluduntur. Hi enim ad locum quidē nuptiarum ingredi possunt, non assident tamen, sed exploduntur, & æterna damnatione condemnantur. Boni virtutibus induuntur, charitate verò omnes suas vestes ornant, mensæ nuptiarum assident, epulis diuinis primùm in hac mortalitate pascuntur, sacrosanctæ itē Eucharistiæ ineffabili vnione, virtute, suauitate nutriuntur: ita parantur ad illas epulas sempiternas cum Sanctis & Angelis Dei in cælesti gloria, cum Christo ipso in æternum percipiendas, quarum etiam viuentes prælibant virtutem & iucunditatem incomparabilem. Amen.

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN.

Filium Reguli sanat IESVS.

IOAN. IIII. ANNO XXXII.

In cxliij. imaginem adnotatiuncula. *cxliij.*

37.

A. *Cana minor, in tribu Zabulon.*
B. *Capharnaum, vnde egressus Regulus pergebat ad Canam.*
C. *IESVS in Cana*
D. *Peruenit ad eum Regulus, supplex orat vt descendat Capharnaum & sanet filium.*
C. *IESVS dixit illi; Nisi signa & prodigia videritis &c.*
D. *Vrget Regulus; Domine descende, priusquàm moriatur filius meus.*
C. *Dicit ei IESVS; Vade filius tuus viuit.*
D. *Credidit; & ibat.*
E. *Occurrunt illi serui, nunciantes filium eius viuere; intelligit illum hora eadem qua dixerat IESVS, conualuisse.*

EVANGELIVM MISSÆ.

IOAN. IIII.

VEnit ergo iterum in [a] Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinum. Et erat quidam Regulus, cuius filius infirmabatur [b] Capharnaum. Hic cum audisset quia [c] IESVS adueniret à Iudæa in Galilæā, abijt ad eum, & [d] rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius, incipiebat enim mori. Dixit [c] ergo IESVS ad eum; Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. [d] Dicit ad eum Regulus; Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei IESVS; [c] Vade, filius tuus viuit. [d] Credidit homo sermoni quem dixit ei IESVS, & ibat. Iam autem eo descendente serui occurrerunt ei, & nuntiauerunt dicentes, quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerat; & dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei IESVS, filius tuus viuit: & credidit ipse, & domus eius tota. Hoc iterùm secundum signum fecit IESVS cum venisset à Iudæa in Galilæam.

ADNO-

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN

Filium Reguli ſanat IESVS

Ioan. iiij. *Anno xxxij.*



A. *Cana minor in tribu Zabulon.*
B. *Capharnaum, vnde egreſſus Regulus pergebat ad Canam.*
C. IESVS *in Cana.*
D. *Peruenit ad eum Regulus, ſupplex orat, vt deſcendat Capharnaum, et ſanet filium.*
C. IESVS *dixit illi; Niſi ſigna et prodigia videritis, &c.*

D. *Vrget Regulus, Domine deſcende, priuſquam moriatur filius meus.*
C. *Dicit ei* IESVS. *Vade filius tuus viuit.*
D. *Credidit: & ibat.*
E. *Occurrunt illi ſerui nunciantes, filium eius viuere; intelligit illum hora eadem, qua dixerat* IESVS, *conualuiſſe.*



ADNOTATIO.

A. Cana minor in Tribu Zabulon inferioris Galilææ, in decliui monte posita ad Austrum, sub qua extenditur planities ad Sephorō vsque, amœna admodùm & fertilis. In hoc oppido fecerat IESVS primum illud miraculum in nuptijs: eò venerat per Samariam Manaßen & Issachar, cum ex Iudæa rediret in Galilæam.

B. Capharnaum, vnde egressus Regulus cuius filius infirmabatur pergebat ad IESVM; audierat enim aduenisse eum à Iudæa in Galilæam, & in Cana esse in Zabulon.

C. In Cana IESVS: ad eum supplex veniens Regulus, id est Princeps modicæ alicuius regionis, vel aulicus Regis Herodis (qui etiā si Tetrarcha esset, Rex tamen vulgo dicebatur:) cum eo sui comites; rogat IESVM vt Capharnaum ad mare descendat, ac filium eius qui incipiebat mori sanet.

D. Infirma fide cum esse videbat Christus, tamen benignitate illum complexus, ac volens illius fidei per miraculum afferre perfectionem, ac eius filij corpus simul & animam sanare, exprobrat priùs illi fidei imperfectionem, quæ nisi miraculis subleuetur emergere non possit.

C. Non creditis, inquit, Iudæi, nisi signa videritis & prodigia. Suauissimè illum reprehendit, indicans se miraculum esse facturum; Regulus tamen non emendat fidei imbecillitatem, atque adeò illam confirmat.

D. Domine descende, inquit, priusquam moriatur filius meus; quasi res esset deplorata nisi ad eum veniret: summissiùs tamen addit, Domine. Exerit tunc bonus IESVS suam in illum & filium misericordiam, qua per miraculum filium planè sanat, patris animum ad sanitatem promouet.

C. Vade, inquit, filius tuus viuit: recepit vitā qui erat moriturus. Quod cum diceret, virtus diuina illum est complexa; vires sumit fides, nō tamen adhuc perfectionem.

D. Credidit quidem verbo IESV, sed quasi volens re ipsa experiri quod crediderat, abibat nondū integra fide, salutato IESV, & actis gratijs compendiò, vt solent qui properant.

E. Occurrunt ei serui descendenti domum, nunciant viuere filium: non credit adhuc, vt dixerat Christus, nisi comprobet & videat miraculum apertè: interrogat quota hora meliùs habuisset, intelligit septima hora hesterna, eadem videlicet qua dixerat Christus eius filium viuere. Tunc verò tandem credit non ipse solùm, sed filius, & serui, & tota etiam domus postquam quæ facta fuerant ex ipso audierunt. Parum est autem negotij demonstrare aliā esse hanc historiam & miraculum, quàm quod Matth. VIII. & Luc. VII. narratur: nam vt aliæ differentiæ prætermittātur, illic erat Centurio, hic Regulus; illius seruus ægrotabat, huius filius; illic erat morbus paralysis, hic febris. illic erat in Capharnaum cum puerum sanauit IESVS, hîc in Cana cum filium; hic est secundum miraculū, illic multa iàm patrauerat miracula Christus. Porrò adoremus nos Christi benignitatem non in Regulo tantùm, sed in nobis item, quorum imperfectā fidem videt Christus & auget, modò ad eum accedamus profundæ humilitatis, & pij affectus passibus: & petamus nō vt corporalis præsentia, sed vt eius diuina benedictio ad nos descendat. Agnoscamus filios nostros, hoc est dona quæ in Capharnaum, hoc est ex propitiatione & consolatione Christi concepimus, quotidiè ad mortem tendere nostra ignauia, nisi sua clementia conseruet illa & augeat qui dedit. Illud præterea animaduertamus, vt ne similiter nos taxet Christus atque Regulum & Iudæos: illi enim nisi per signa non credebant, nos nisi gratia sensibili abundemus, nunquam assurgimus ad meliorem spiritus frugem. Contra nobis in humilitate cordis nostri agendum est, vt ita audiamus singuli; Vade filius tuus viuit & consolationē spiritus accipiamus, & vim operandi atque progrediendi maiorem indies ad vitæ spiritualis perfectionem.

MEDITATIO.

DOmine IESV benigne, expone nobis quid ex hoc euangelio ad salutē & perfectionem nostram debeamus excerpere. En vobis fratres mei, quos meo sanguine & vita redemi, quos habeo semper cordi meo charissimos. Regulum habet anima vestra spiritum, qui est Spiritus mei gratia & donatio, hic animæ vestræ curam gerit, mentis, volūtatis, potentiarum, actionum omniū vestrarum; hic iuuat infirmitates vestras, & postulat pro vobis gemitibus inenarrabilibus, hoc est diuina virtute: verum à vobis continenter debili-

Pet. 1.
om. 8.
ier. 9.
ad
edibi.

debilitatur, vt ille Capharnaita Regulus. Porrò mens vestra infirma adeò semper est, vt subinde videatur moritura è peccato; succurrite illi vos meo spiritu & gratia nitentes, expulsis illis Reguli imperfectionibus. Animaduertite & contemplamini semper me vobis præsto esse ab Hierusalem mea cælesti & Iudæa, vbi omnis spiritus videt & laudat Deum, ac confitetur Domino. Venio autem
Ps. 150. ad vestram Galilæam, instabilitatem vestram scilicet & miseriam; accedite vos per spiritum meum ad me ex Capharnaum, id est ex fide meæ propitiationis & consolationis cælestis, & petite à Patre meo & à me, vt sanentur vestrę potentiæ, & purificetur spiritus; quasi videatis (credatis quidem, vt credere debetis) & spiritum, & potentias vestras ad interitum tēdere, atque adeò mori, nisi ego succurram. Verùm necessum est vt spiritū vestrū & orationem puram faciatis, contrà quā fecit Regulus: ille primùm in immensitate meæ diuinitatis hæsitauit, vt descenderem rogans & sanarem; vos adducatis in oratione fidē præsentiæ diuinitatis meæ in omni loco: ille rur-
Ier. 23. sum fidem non habuit meæ omnipotentiæ; reputauit enim me infirmum potuisse sanare, non mortuū suscitare; afferte vos ad orationem, plenam fidē meæ omnipotētiæ, quod infinita sit, & eadem quæ Patris & Spiritus sancti: postremò ille credidit quidem mihi pronuntianti, vade filius tuus viuit, sed qui exploraturus esset effectū, non enim credidit planè donec audiret & videret viuere filium. Heû Domine IESV bone & sancte, agnoscimus has omnes imperfectiones nostræ orationis & fidei: quis enim sentit plenam fidem tuæ immensæ præsentiæ & omnipotentiæ? Quis non ita viuit, orat, credit, quasi in te non viueret, moueretur, & esset? Quis sentit in spiritu suo tuum illapsum diuinum? Quis sentit
te esse in creatura tua per præsentiam, poten- Act. 17.
tiam, & essentiam? Quis te in Patre, & Patrem Joan. 10.
in te esse, & idē sentit de spiritu sancto? Mysteria sunt hæc veræ fidei tuæ Domine, & tamen nos illa credimus ita negligenter & frigidè, vt similes planè illi Regulo esse videamur. In tertiam verò illius imperfectionem identidē incurrimus: Quotus enim quisque ex nobis non agit curiosè circa euentum impetrationis suarum orationum? Oro, obsecro pro me, rem peto quę necessaria vel vtilis est ad salutem, piè oro & perseueranter, ad quę tradunt theologi consequi impetrationem; & tamen interturbant me cogitationes importunæ, non accipio, quādo accipiam? Hæc animo gerimus, exprimimus aliquando & verbis. Hic magnus est noster error, magna imperfectio spiritus. Hoc malum spiritus nobis affricant nostræ animę imperfectiones, & nostrarum potentiarum infirmitates. Sana
Domine IESV etiā orationem: da nobis vt Mar. 11
habeamus apud te puram & perfectam fidē, nihil titubationis, nihil negligentiæ misceamus; credamus quia accipiemus, & haud dubiè fiet nobis quando tu Domine voles, & quod tu voles, & quantum voles, & quemad-
modum voles: abundè, satis, superque erit Matt. 6.
nostrę orationi satisfactum, si tua voluntas in nobis & de nobis fiat. Ita enim te vis obsecrari per gratiarum actionem, per tuum meritum & mysteria, & sanctorum intercessionem. Amen.

DOMI-

DOMINICA XXI. POST PENTEC.

De singulari inhumanitate serui regij & ingratitudine. 71

Matt. xviij. *Anno xxxiij.* cxlv



A. IESVS *docens Petrum, & Apostolos.*
B. *Sedet Rex in throno suo; assistit concilium rationem instituit ponere cum seruis suis.*
C. *Offertur illi seruus, qui fisco debebat decem millia talenta.*
B. *Imperat Rex vendi illum, & vxorem, & filios, cum non esset soluendo.*
C. *Procidens seruus orat Regem; Patientiam habe in me, &c.*
B. *Misertus Rex dimittit illum, atque debitum simul remittit.*
D. *Hic tamen homo ingratus obuium habet, qui ei debebat centum denarios, quem crudeliter accipit.*
E. *Et male mulctatum conijcit in carcerem, donec denarios restituat.*
F. *Quod videntes conserui, indignissime ferunt.*
G. *Deferunt ad Regem hominis crudelitatem intolerabilem.*
H. *Concepta Rex iusta indignatione, acerbe obiurgatum tradit tortoribus, donec reddat vniuersum debitum.*

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN.

De ſingulari inhumanitate ſerui regij & ingratitudine.

MATTH. XVIII. ANNO XXXIII.

In cxlv. imaginem adnotatiuncula. *cxlv. 17.*

A. IESVS docens Petrum & Apoſtolos.
B. Sedet Rex in throno ſuo, aſsiſtit cõcilium, rationem inſtituit ponere cum ſeruis ſuis.
C. Offertur illi ſeruus qui fiſco debebat decem millia talenta.
B. Imperat Rex vendi illum, & vxorem, & filios, cum non eſſet ſoluendo.
C. Procidens ſeruus orat Regem; Patientiam habe in me &c.
B. Miſertus Rex dimittit illum, atque debitum ſimul remittit.
D. Hic tamen homo ingratus obuium habet qui ei debebat centum denarios, quẽ crudeliter accipit,
E. Et malè mulctatum conijcit in carcerem, donec denarios reſtituat.
F. Quod videntes conſerui indigniſsimè ferunt.
G. Deferunt ad Regem hominis crudelitatem intolerabilem.
H. Concepta Rex iuſta indignatione, acerbè obiurgatum tradit tortoribus, donec reddat vniuerſum debitum.

EVANGELIVM MISSÆ.

MATTH. XVIII.

IN illo tempore [a] dixit IESVS Diſcipulis ſuis parabolam hanc. Aſſimilatum eſt regnum cælorum homini [b] Regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. Et cum cœpiſſet rationem ponere, [c] oblatus eſt ei vnus qui debebat ei decem millia talenta. Cum autem non haberet vnde redderet, [b] iuſſit eum Dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. [c] Procidens autem ſeruus ille orabat eum, dicens; Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. [b] Miſertus autem Dominus ſerui illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei. Egreſſus autem [d] ſeruus ille, inuenit vnum de conſeruis ſuis qui debebat ei centum denarios; & tenens ſuffocabat eum, dicens; Redde quod debes. Et procidens conſeruus eius rogabat eum, dicens; Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit, ſed abijt, & [e] miſit eum in carcerem, donec redderet debitum. [f] Videntes autem conſerui eius quæ fiebant, contriſtati ſunt valdè: & venerunt, & [g] narrauerunt Domino ſuo omnia quæ facta fuerant. Tunc vocauit illum Dominus ſuus, & ait illi; Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi quoniam rogaſti me; nónne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Et [h] iratus Dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuerſum debitum. Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.

ADNOTATIO.

Descenderat IESVS è monte Thabor post gloriosam transfigurationē, vt Feria III. Dominicæ III. Quadragesimæ est annotatum, & venerat posteà Capharnaum, soluerat tributum pro se & Petro, ad humilitatem & omnē modestiam erudierat Apostolos, docuerat rationem fraternæ correctionis, significauerat datā in illis iurisdictionem ecclesiasticam excomunicandi simul & reconciliandi: quo loco significat dari etiam facultatem peccati culpā remittendi; nam qui Ecclesiæ erat obediens, is mittēdus erat ad Sacerdotem absoluendus à culpa, & benignè accipiendus. Quod intelligens Petrus, zelo commotus, ne tanta mansuetudo faceret homines salutis suæ negligentes, & abuti beneficij facilitate, rogauerat ex IESV vtrumq; eisdem verbis; quoties remittēda fratri peccata, & quoties benignè tractandus; num septies tantùm. Responderat IESVS, non septies, sed septuagies septies; id est quoties conuersus fuerit frater. Et quandoquidem res erat hæc magni momenti & periculi, vt in quam pij homines poterant incurrere ex immoderato honoris Dei & gloriæ zelo; adducit Christus vehementem parabolam & seueritatis plenam, eò spectans, vt & Sacerdotes, Confessarij, & qui exteriorem iurisdictionē obtinent in Ecclesiam benignitate & mansuetudine vtantur ergà peccatores, nec sibi blandientes in alios essent rigidi censores ac iudices. Esto igitur

A. IESVS docens Petrum & Apostolos.

B. Rex sedet in throno regio, aßistunt Principes & Consiliarij: cum autem constituisset Rex ponere rationem cum seruis suis de eorum administratione,

C. Initiò statim vbi actionem instituit, delàtus ad eum est homo qui debebat illi decem millia talentorum, summam pecuniæ immensam, hoc est sexagies centena aureorum coronatorum millia; sex videlicet milliones, vt dicunt,

B. Res cum esset comperta, nec esset homo soluendo, imperauit Rex vt venum iret ipse, vxor, filij, & quæ poßidebat omnia, & fisco debitum vniuersum restitueretur.

C. Quod miser ille audiens, seueritate iudicij consternatus procidit ad Regis pedes ac supplicat; Patientiam habe in me; lenis in me esto & longanimis, noli tui iudicij seueritate, etiāsi iustè iudices, me miserum funditus omnibus fortunis, omni libertate euertere: futurum spondeo si lōganimis in me fueris, vt quæ debeo omnia tibi restituā. O admirabilē obsecrationis virtutē!

B. Misericordia motus Rex, confestim & illum dimisit, & æs alienū illi omne condonauit. Non hic de talentis auri agitur, non de debitore rei terrenæ, sed de homine qui prètiosißimis Dei donis est abusus, qui longè maiora bona Deo debet quam illa, Dei scilicet gloriam & honorem, suam obedientiam & resipiscentiā. Hæc omnia breui oratione à diuina misericordia consequitur homo vt poßit; si agnoscens suam miseriam & damnationem, tum suam impotentiā, dicat; Domine IESV ego omnia patri tuo & tibi debeo, nihil poßum reddere, nihil pati dignum vestra misericordia; tu ipse si pro me patiaris & longanimis sis per crucem tuam, & mihi tuam illam patientiam per tuam gratiam applices, nihil est quod non poßim: hoc fac, & omnia restituo per te Patri tuo & tibi. Hæc est illa vis admiranda, quæ Regem mouet Deum ad misericordiam. Hinc apparet ingratitudinis magnitudo & crudelitatis, eius qui è corde non dimittit fratri suo, siue in secreto iudicio, siue in externo, si similiter atque ipse conciliauit sibi Dei gratiam petenti veniam, eam non concedit peccatori, sed fratrem in infernum (quod est in se) dat præcipitem, auxilij omnis expertem & desperatum.

D. Homo ille immitis qui obuiam sibi factū creditorem crudeliter accipit, in collum inuolat, illum strangulaturus nisi reddat centum denarios, id est centum quinquaginta solidos vulgares, nec proiecto ad eius pedes, & similiter petēti veniā atq; ipse à Rege petierat, vult ignoscere;

E. Sed male mulctatum mittit in carcerem, donec vniuersos denarios redderet.

F. Videntes conserui quæ indignißimè ac crudeliter fiebant, ægerrimè ferunt.

G. Veniunt ad Regem, deferunt hominis illius inhumanitatem atq; crudelitatem, augent crimen, rem duram & immitem vidisse se, dignum hominem omni supplicio, Imperat Rex duci hominem, sistitur iudicio antè Regem, accusant cōserui: contumeliosè illi Rex exprobrat ingratitudinem & crudelitatem; Serue, inquit, nequā, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me; nonne ergo oportuit te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum?

H. Concepta simul ira ex commemoratione atrocitatis, imperat illum non solùm in carcerē trudi, sed torqueri donec vniuersum debitum reddat. Seueritas tanta hìc explicatur propter mysticam parabolæ intelligentiam, quum aliàs qui ingenti summa argenti eßet liberatus benignitate principali, grandi se obstringeret crimine

mine propter Regij beneficij enormem abusum, si conseruo minimam non solùm nō condonaret, sed nec spatium temporis concederet vt solutio expediretur. Damnatur autem ad tormenta, donec solueret debitum vniuersum; Vnde intelligimus pœnam æternam infligi: nam cum nunquam qui in inferno sunt soluere debitum possint, semper torquētur. Sed cur vniuersum quod iam fuerat remissum, cum sint Dona Dei ἀμεταμέλητα, id est absq; pœnitentia? Illud est: cui remittūtur peccata, si rursum peccat, præsertim per singularem aliquam ingratitudinem, fit vt similiter atque anteà puniatur; non solùm quod semper vniuersum debitum est damnatio æterna, sed etiam quia principium misericordiæ, quod est in se, euertit.

MEDITATIO.

OMnibus mortalibus dedisti benigne IESV, salutarem doctrinam, & diuinitus efficacem, habuisti enim semper verba vitæ (Ioan.6.) æternæ; sed videor ego intelligere ad me propriè omnia attinere, vt præsentis euangelij doctrinam & vim. Scio te Domine bis positurum rationem cum seruis tuis, hoc est cum his qui tuam seruitutem profitentur; nā alij iam sunt iudicati: in morte igitur illos iudicas, iudicabis in consummatione item seculorum. Verùm illa est summa tua misericordia, vt ante illa iudicia tremenda, & à quibus nullus appellare quempiam potest, aliud iudicium nobis clementissimè hoc euangelio indices veluti interlocutorium, non definitiuum, à quo scilicet liceat ad te ipsum prouocare. Acerrima enim tua comminatione me vt ab illis iudicijs caueam, ad illa me præparē admones: proponis mihi hinc conscientiam peccatorum meorum, illinc rigoris tuæ iustitiæ, & meæ pœnæ timorem, nec me habere vllum aliud refugium, nisi tuam bonitatem & misericordiam. En Domine IESV Christe, primus omnium peccatorum ego sum, primus tuo iudicio repræsentor à mea conscientia, quam tu hac parabola timore ac solicitudine ingenti percussisti: accusor malę fidei in administratione tuarum opum quibus me ornasti, gratiæ, virtutum, donorum, quæ omnia fœdè prodegi. Itaque cū sim ad paupertatem spiritus redactus, & omnia debeam tibi ad quæ me ex illis donis obligaueras tibi offerenda, etiam illa dona me deficiunt vnde possim tibi aliquid reddere: quocirca planè sum nisi tu mei miserearis, deploratus. Verū erigo spem meam in te, qui id iubes hac parabola, hac suauissima tua doctrina: similiter benigne IESV te oro, atque ille parabolicus debitor Regem; Habe in me patientiam, & omnia reddā tibi. Quid hoc est bone & magne IESV? O infinitum fontē misericordiæ & pietatis tuæ! Vis à te peti vt patientiam in me agas, & in me & pro me patiaris, hoc est tua passione & morte mihi dones vnde dissoluam Patri tuo & tibi quæ vobis debeo omnia. Tu enim omnia nostra debita, omnia (1.Pet.2.) peccata nostra in te sustulisti, & cruci pro nobis affixisti; omnia dissoluisti, ab omnibus nos redemisti; hæc enim est tui meriti efficacia: solue nunc pro me Domine, offer pro me tuam mortem vt continenter facis, & omnia faciam quæ tu iubes: non erunt in me gratiæ, & virtutes, & dona infructuosa. Illud tamen intelligo Domine non profutura hæc mihi nisi tecum patiar, nisi te sequar, nisi tuā crucem tollam post te, nisi tuam voluntatem fa- (2.Cor.1.) ciam: tunc enim omnia restituētur, tibi tunc (Matth. 16.) tuo auxilio & gratia seruiam. Ita fit sancte IESV. En intelligo tuam in me infinitam benignitatem, agnosco indè quid meo proximo debeam; cauere autē vehementer debeo ne in illam ingratitudinem & inhumanitatē incidam, vt difficilem me præbeam proximo meo, quin auersiones animi mei in fratres à meo corde exscindam; tum facilem me præbebo & diligentem in iuuādo proximo quibuscunq; possum pijs officijs & ministerijs. Neque verò vnquā deterrere me debet grauitas peccatorū vel magnitudo; semper animo meo obuersari debet, si mea peccata ad aliena comparem, meum debitum reputandum esse decem millium talentorum, hoc est immensum, proximi centum denariorum, hoc est minimum præ meo; semper debeo esse propensissimus in misericordiam. Quod faciam, si omnia faciam quæ necessaria & vtilia esse posse intelligo ad iuuandum proximum, nixus fide, spe, & charitate, non parcens meis laboribus, in humilitate & mansuetudine cordis mei in te Domine. Amen.

(.·.)

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN.

De ſoluendo tributo.

MATTH. XXII MAR. XII. LVC. XX. ANNO XXXIII.

In cxlvi. imaginem adnotatiuncula. *cxlvi.*

94.

- *A.* *Porticus Salomonis, vbi docebat Chriſtus.*
- *B.* *IESVS cum Diſcipulis.*
- *C.* *Adorti ſunt eum diſcipuli Phariſæorum & Herodiani, vt caperent in verbo; Licet cēſum dari Cæſari, an non?*
- *D.* *Seuerè obiurgans illorum verſutiam & iniquitatē, reſpondet IESVS; Oſtendite mihi numiſma cenſus.*
- *C.* *Oſtendunt illi denarium.*
- *B.* *Rogat IESVS; Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio?*
- *C.* *Aiunt; Cæſaris.*
- *B.* *Reſpondet; Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.*
- *C.* *Illius reſponſum admirati, non potuerunt verbum eius vllum vlla ratione reprehendere.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MARC. XII.	MATTH. XXII.	LVC. XX.
	T[a]Vnc abeuntes Phariſæi conſilium inierunt, vt caperent eū in ſermone.	
	Et	*Et obſeruantes*
ad eum	mittunt ei	*miſerunt*
quoſdam ex Phariſæis	[c] diſcipulos ſuos	*inſidiatores, qui ſe iuſtos ſimularent,*
& Herodianis,	cum Herodianis,	
in verbo.		*vt caperent eum in ſermone, & traderent illum principatui & poteſtati Præſidis.*
Qui venientes dicunt ei;		
		Et interrogauerunt eum,
	dicentes;	
	Magiſter, ſcimus	*ſcimus*
	quia verax es;	*quia rectè dicis*
	& viā Dei in veritate doces,	*& doces:*
& non curas quenquam:	& nō eſt tibi cura de aliquo;	
nec enim vides in faciem hominum,	non enim reſpicis perſonam hominum:	*& non accipis perſonam,*
ſed in veritate viā Dei doces.		*ſed viam Dei in veritate doces:*
	dic ergo nobis quid tibi videtur;	

MAR.

DOMINICA XXII. POST PENTECOST.

De soluendo tributo. 94

Matth. xxij. Marc. xij. Luc. xx. Anno xxxiij. cxlvi



A. *Porticus Salomonis, vbi docebat Christus.* B. *IESVS cum discipulis.* C. *Adorti sunt eum discipuli Pharisæorum, & Herodiani, vt caperent in verbo. Licet censum dare Cæsari, an non?* B. *Seuere obiurgans illorum versutiam, et iniquitatem respondet IESVS. Ostendite mihi numisma census.*	C. *Ostendunt illi denarium.* B. *Rogat IESVS. Cuius est imago hæc & superscriptio.* C. *Aiunt; Cæsaris.* B. *Respondet; Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.* C. *Illius responsum admirati, non potuerunt verbum eius vllum, vlla ratione reprehendere.*

MAR. XII.	MATTH. XXII.	LVC. XX.
tributum an non dabimus?	licet [c] censum dare Cæsari, an non?	*licet nobis tributum dare Cæsari, an non?*
Qui sciens versutiam illorum,	Cognita autem IESVS nequitia eorum,	*Considerans autem dolum illorum,*
ait illis;	ait;	*dixit ad eos;*
	Quid me [b] tentatis hypocritæ?	
afferte mihi denarium, vt videam.	Ostendite mihi numisma census.	
	At illi [c] obtulerũt ei denariũ.	
	Et ait illis IESVS;	
inscriptio?	[b] Cuius est imago hæc & superscriptio?	*cuius habet imaginem & inscriptionem? respondentes dixerunt;*
	Dicunt ei;	
	[c] Cæsaris.	*Cæsaris.*
Respondens autem IESVS dixit illis;	Tunc ait illis;	
	Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.	
Et mirabantur super eo.	Et audientes mirati sunt,	
		Et non [c] potuerunt verbum eius reprehendere coràm plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt.
	& relicto eo abierunt.	

ADNOTATIO.

A. Porticus Salomonis Hierosolymæ, vbi IESVM adorti sunt versutè discipuli Pharisæorum à suis submissi præceptoribus, vt ei insidiarentur, & in sermone caperent, atque apud Romanos accusarent, vel plebi facerẽt odiosum. Hi secum adducunt Herodianos, siue Herodis milites, siue sectarios homines, qui dicebant Herodẽ Antipatrum Meschiam fuisse, quod in eius regno defecisset à tribu Iuda sceptrum.

B. IESVS cum Discipulis suis.

C. Veniunt autẽ ad eum Discipuli Pharisæorũ & Herodiani: proponit vnus IESV sapientiæ Patris infinitæ quæstionem astutè, priùs tamen illius animum blanditijs & laudibus aspergens; Magister, inquit, scimus quia verax es, rectè dicis & doces, nec est tibi curæ de aliquo, non enim respicis personam hominum, neque vides in faciem, sed in veritate viam Dei doces: licet nobis dare tributum Cæsari, an non? Quorsum tot & tam variè artes ô Pharisæastri, antè interrogationem? vt animum eius adulatione deliniretis scilicet & eò pelliceretis, vt negaret tributum dari, nec respiceret Romanorum gratiam, vt Ioazarus Pontifex Cæsaris & Quirini, sed Iudæ Ios. *potius Gaulanitis sententiam & factionem sectaretur, qui auctor fuit grauissimæ seditionis* Ant. 18.c.1.

Iudæis,

Iudæis, doces nihil esse aliud censum Cæsari dissoluere, quam prodere auitam libertatem, & manifestam seruitutem profiteri.

B. Quid benignus IESVS? Perspecto corũ dolo & nequitia respondet, seuerè illos obiurgãs; Cur me tentatis Hypocritæ, sanctitatem simulãtes, & zelum legis & libertatis, cum iniquo animo sitis & maligno, mihi verò dolo malo insidiemini: ostendite mihi census numisma.

C. Ostendunt denarium, trium scilicet cum semisse solidorum numisma, quod est drachma.

B. Rogat cuius illa sit imago & superscriptio; vt ex illorum confessione illos confutet.

C. Respondent Cæsaris; Tiberium intelligamus priuignum Augusti. Colligit sapientissimè IESVS; Illud igitur numisma est Cæsaris. Quid ergo est cur non soluatis quæ sunt Cæsaris Cæsari, quod vos ipsi vestra professione confitemini.

B. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari; sed ita tamen, vt quod est maius, & necessarium magis, simul quæ Dei sunt Deo reddatis: imaginem ille denarius gerit Cæsaris & inscriptionem, vos in animis vestris Dei; vt illinc Cæsari debetis eius iura, ita hinc Deo diuinam gloriam, & obedientiam, & sacrificium. Ita sapientissimè illorum nequitiam confutauit; nam hoc responso nec poterant offendi Romani, nec Plebs: illis sat erat audire reddenda quæ erant Cæsaris Cæsari; plebs cum videret esse Iudæam sub Romanorum imperio, illi tributa solui; moderatè videbant IESVM respondisse, tacito nomine tributi, quũ & dicebat quæ negari non poterant, & ius naturæ postulabat. Quod si ad tributum videretur illud spectare, ad id occasionem dederant Pharisæi; nec tamen aliud efficiebat, quàm quod duci ex denarij ostensione, & illorum responsione poterat: hæc verò omnia condiebat quod subiunxerat Christus, reddite quæ sunt Dei Deo. Hinc doctrina quam Paulus docet; Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, & quæ eo loco prosequitur. Ro. 13.c. *Nam quum inquit Christus; Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, obediendum legitimo Principi seculari docet, etiamsi ethnicus sit: quæ fuit doctrina Ecclesiæ perpetua, modò Deo magis quam hominibus obedientia deferatur, neque præcipiat potestas humana quod potestati & voluntati diuinæ aduersetur. Obstruxit hoc responso os aduersarijs subdolis, neque potuerunt, ne falsam quidẽ & effictam rationẽ coràm plebe adducere.*

C. Mirantur, tacent confusi, eo insalutato abeunt: consequuta haud dubiè est laus Christi à Plebe & bonæ mentis hominibus.

MEDITATIO.

MAgnus es Domine IESV, in omnibus vijs tuis, & in omnibus operibus tuis sanctus: nequitia Pharisæorum voluit te
Pro.2. circumuenire & calumniari sua interrogatione, verùm non potuit; vt nunquam potest concilium vllum contra te Dominum. Eorũ erat malignitas, vt te negantem solui debere tributum, atrociter apud Pilatum accusarẽt seditionis & rebellionis; Sin diceres soluendum, te facerent plebi inuisum, & vanum hominem clamarent, ac legum & libertatis auitæ proditorem. Verùm tu illorum nequitiam & malignitatem ita confutasti, vt ne coram plebe quidem quicquam hiscere auderent, sed mirarentur potius, tacerent, & te relicto abirent confusi: quod fuit indicium & vis tuæ diuinæ potestatis. Sed quod respondisti expone nobis bone IESV. Sciebam ego sceptrum esse ablatũ à Iudaismo in meo aduentu in mundum, consensisse præterea sciebam Iudæos in Cæsaris principatũ, esse Cæsari subiectos, quod & ipsi sunt professi in
Mat.17 passione mea; itaque Cæsari debebãt tributũ: solueram ego didrachma, scandalum futurũ docueram si non soluissem, nec significaueram Romanos non posse exigere, sed me nõ debere soluere, cuius veritatis Iudæi non erãt capaces. Hæc omnia cum possem respondere, fuit meæ sapientiæ tam multa non adducere, sed illud dumtaxat quo illa possent intelligi, & posset simplicitate responsi omnibus satisfieri: nam denarij & imago & inscriptio professio erat principatus Romanorum, quare Cæsari reddenda erant quæ illa professione significabantur. Cæterum ne propterea crederent prodi legem Dei, simul esse reddenda Deó quæ Dei sunt docui. Nam si Cæsari reddenda quæ eius sunt, non pugnat hominum obedientia cum Dei, modo magis Deo quam hominibus obediatur, nec homini contrà quam velit Deus obidiatur: nam omnem potestatẽ à Deo esse, & qui potestati resistit Dei ordinationi resistere tradidi ego per Apostolum meum Paulum. Doctrinam hanc grato animo à te recipimus Domine IESV Christe; verùm quid ad nostram vtilitatem spiri- *Rom. 13.*

tus

tus attineat cupimus intelligere. En vobis ô boni: duplicem obedientiam & subiectionē debetis; Deo primam, alteram præterea legitimis potestatibus & Superioribus vestris. Etenim Dei sapientia constituit, vt per Vicarios suos & Præfectos domus sua gubernaretur, tū propter humilitatem, dum homini homo se subdit propter Deum; tum verò ne arrogantes fierent & insolentes homines, dum singuli pro suo capite voluntatem Dei interpretātes omnia replerent seditionibus. Ceterum quò ad maiorem vitæ perfectionem vocātur homines, eò perfectius Deo obedire debent, & sua proportione perfectius hominibus. Itaque qui ad religionem estis vocati, vt perfectè Deo obedire debetis, ita hominibus propter Deum perfectè, & in homine Deum contemplari presentem, & venerari vobis iubentem, vos gubernantem, & spiritu gustare quod ego dixi; Qui vos audit, me audit. Hoc
1.Pet.1. lumen si amiseritis, difficilis erit vobis vestro-
Luc.10. rum Præfectorum obedientia: ille enim sensus meæ præsentiæ & meæ obedientiæ in homine absorbet omnes asperitates, quæ absq; hac luce & virtute spiritus sunt odiosæ & molestæ. Itaque potestis interpretari esse hæc inter se coniuncta; obedire Deo, & hominibus; nam in eo ipso quod propter Deum obeditis, Deo obeditis, vti ego docui per me, per meos Apostolos. Illud tamē animaduertite, vt longè prestantior Dei est obedientia quā hominum, longè excellentiora præcepta illius quam horum, ita multo maiorē adduci debere & deuotionem animi & promptitudinem ad Dei, quam hominum præcepta implenda. Quare verissimè dixit etiam in hoc
Act.5. sensu Petrus Princeps meorum Apostolorū; Obediendum Deo esse magis quàm hominibus: atque adeo cum obeditis hominibus, Deo magis obeditis, quia illis propter hunc obeditis. Obiectum enim obedientiæ Dei mediatum Deus est, per præceptum videlicet diuinum authoritas infinita & securitas: obiectum verò hominum obedientiæ mediatū homo, per præceptum humanū, sed ad quod dandum à Deo accipit authoritatem homo. Ita fit vt eius authoritas sit humana, secura etiam, nisi quatenus ab homine proficiscitur, qui errare potest. Et tamen quamuis errare homo præcipiendo possit, qui homini propter Deū obedit errare non potest, nisi apertè contra Dei præceptum sit hominis præceptio. Colligite hinc ad virtutes theologicas, fidem, spem, charitatem, & in hanc præcipuè maiorem animi puritatem & vim, maiorem etiam deuotionem esse conferendam, vt in quibus est Deus, per quas proximè operatur & se aperit, præsertim per charitatem: ad hāc omnia vestra referatis; hæc est enim finis, in hac est vita æterna. In hac mortalitate mihi admodum placet vt sitis tam diligentes in exercitio virtutum moralium, modo in diuinis sitis longè feruentiores & attentiores: nam quorsum tandem illæ vobis traditæ sunt, nisi vt ad has contendatis, has pleniùs & fructuosiùs exerceatis? Gratias tibi ago & habeo magne IESV, docuisti me de tua benignitate; eadem faciat vt quæ intellexi opere expleam. Amen.

(∴)

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

Sanatur Hæmorrhoiſſa: ſuſcitatur filia Iairi.

MATTH. IX. MAR. V. LVC. VIII. ANNO XXXI.

In cxlvij. imaginem adnotatiuncula. *cxlvij.* 31.

A. *Capharnaum, quo nauigauerat IESVS.*
B. *IESV loquente parabolam de aſſumento panni rudis.*
C. *Accedit Princeps Synagogæ Iairus, rogans vt ſanet filiam eius.*
D. *Sequebatur illum IESVS, & comprimebatur à multis.*
E. *Et ecce mulier hæmorrhoiſſa penetrans ad pedes eius, tangit eius fimbriam, & ſanatur.*
F. *IESVS inueſtigat adeò diligenter quis eum tetigiſſet,*
G. *Vt ſe proderet coràm turba mulier, remque omnem confiteretur.*
F. *Confirmat eius ſanitatem IESVS, dicens; Vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.*
H. *Adhuc loquente IESV, veniunt ad Iairum nuntiantes mortuam eſſe puellam: IESVS Iairi fidem confirmat.*
I. *Venit cum eo domum, flentes, & tibicines, & turbã excludit.*
K. *Cum ſolis parentibus, & Petro & filijs Zebedæi ingreditur ad mortuam.*
L. *Tenet manum Puellæ, & clamat; Talitha cumi: & confeſtim ſurrexit puella.*
M. *IESVS cibum illi apponi imperat.*

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. V.	MATTH. IX.	LVC. VIII.
	IN illo [a] tempore.	
	Hæc illo [b] loquēte ad eos,	
Et venit quidam de archiſynagogis	ecce Princeps vnus acceſſit,	*Et ecce venit vir*
		cui nomen Iairus, & ipſe Princeps Synagogæ erat:
& videns eum procidit ad pedes eius, & deprecabatur eum multum,		*& cecidit ad pedes IESV, rogans eum*
		vt intraret in domum eius, quia vnica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur.
	& adorabat eum, dicens;	
Quoniam filia mea in extremis eſt;	Domine, filia mea	
	modo defuncta eſt:	
	ſed veni,	
vt ſalua ſit, & viuat.	impone manum tuam ſuper eam,	
	& viuet.	
	Et ſurgens IESVS ſequebatur eum, & Diſcipuli eius.	

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN

Sanatur Hæmorrhoiſſa. Suſcitatur filia Iairi. 31

Matt. ix. Marc. v. Luc. viij. Anno xxxi. cxlvij.



A. *Capharnaum, quo nauigauerat* IESVS.
B. IESV *loquente parabolam de aſſumento panni rudis.*
C. *Accedit princeps Synagogæ Iairus, rogans vt sanet filiam eius.*
D. *Sequebatur illum* IESVS, *& comprimebatur à multis.*
E. *Et ecce mulier Hæmorrhoiſſa penetrans ad pedes eius, tangit eius fimbriam, et ſanatur.*
F. IESVS *inueſtigat adeò diligenter, quis eum tetigiſſet.*
G. *Vt ſe proderet coram turba Mulier, remq́ omnem confiteretur.*
F. *Confirmat eius ſanitatem* IESVS *dicens: Vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.*
H. *Adhuc loquente* IESV, *veniunt ad Iairum nunciantes mortuam eſſe puellam,* IESVS *Iairi fidem confirmat.*
I. *Venit cum eo domum, flentes & tibicines, & turbam excludit.*
K. *Cum ſolis parentibus, & Petro, & filijs Zebedæi ingreditur ad mortuam.*
L. *Tenet manum puellæ, & clamat Talitha Cumi, & confeſtim ſurrexit puella.*
M. IESVS *cibum illi apponi imperat.*

MAR. V.	MATTH. IX.	LVC. VIII.
Et abijt cum[d] illo, & sequebatur eum turba multa; & cōprimebant eum.		*Et contigit dum iret, à turbis comprimebatur.*
Et mulier quæ erat in profluuio sanguinis	Et[e] ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis,	*Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim,*
& fuerat multa perpessa à compluribus medicis, & erogauerat omnia sua,		*quæ in medicos erogauerat omnem substantiam suam,*
nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat:		*nec ab vllo potuit curari:*
cum audisset de IESV, venit in turba retrò,	accessit retrò,	
& tetigit vestimentum eius.	& tetigit fimbriā vestimēti eius	
Dicebat enim; Quia si vel vestimentum eius tetigero,	dicebat enim intrà se; Si tetigero tantū vestimētum eius, salua ero.	
Et confestim siccatus est fons sanguinis eius; & sensit corpore quia sanata esset à plaga.		*stetit fluxus sanguinis eius.*
Et statim IESVS in semetipso cognoscens virtutem quæ exierat de illo, conuersus ad turbam, aiebat; Quis[f] tetigit vestimēta mea?		*Et ait IESVS; Quis est qui me tetigit?*
Et dicebant ei discipuli sui;		*Negantibus autem omnibus, Dixit Petrus & qui cum illo erant;*
Vides turbam comprimentem te,		*Præceptor, turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis, quis me tetigit? Et dixit IESVS; Tetigit me aliquis; nam ego noui virtutem de me exijsse.*
Et circumspiciebat videre eā quæ hoc fecerat.		
Mulier verò timens & tremens, sciens quod factum esset in se,		*Videns autem mulier quia nō latuit, tremens*
venit & [g] procidit antè eum,		*venit, antè pedes eius; & ob quam causam tetigerit eum indicauit coràm omni populo; & quemadmodum confestim sanata sit.*

MAR. V.	MATTH. IX.	LVC. VIII.
& dixit ei omnem veritatem. Ille autem	At IESVS conuersus & videns eã, dixit; Confide [f] filia; fides tua te saluam fecit.	*At ipse dixit ei; Filia,*
vade in pace, & esto sana à plaga tua.		
	Et salua facta est mulier ex illa hora.	
veniunt ad Archisynagogum, dicentes;		*Adhuc illo [h] loquente, venit quidam ad Principem Synagogæ, dicens ei;*
quid vltrà vexas Magistrum?		*Quia mortua est filia tua, noli vexare illum.*
IESVS autem audito verbo quod dicebatur,		*hoc verbo,*
ait Archisynagogo; Noli timere, tantummodo crede.		*respondit Patri Puellæ; crede tantum, & salua erit.*
	Et cum venisset IESVS in domum Principis,	*ad domum*
Et non admisit quenquam se sequi, nisi Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem Iacobi.		*non [i] permisit intrare secum quenquam,*
		& patrem & matrem puellæ. Flebant autem omnes, & plangebant illam.
Et veniunt in domum Archisynagogi, & vidit tumultum, & flentes & eiulantes multum. Et ingressus,		*At ille*
	& vidisset tibicines, & turbam tumultuantem,	
ait illis; Quid turbamini, & ploratis?	dicebat;	*dixit. Nolite flere:*
	Recedite, nõ est enim mortua puella, sed dormit.	
irridebant	Et deridebant eum.	

MAR. V.	MATTH. IX.	LVC. VIII.
Ipse vero eiectis omnibus,	Et cum [i] eiecta esset turba,	*scientes quod mortua esset.*
[k] assumit patrem & matrem puellæ, & qui secum erant, & ingrediuntur vbi puella erat iacens.	intrauit,	
	& [l] tenuit manum eius,	*Ipse autem tenens manum eius, clamauit dicens;*
Et tenens manum puellæ, ait illi; Talitha cumi, quod est interpretatum; Puella, tibi dico, surge.	& dixit; Puella, surge.	
		Et reuersus est spiritus eius,
Et confestim surrexit puella, & ambulabat: & dixit dari illi manducare.	Et surrexit puella.	*& surrexit continuò. Et [m] iussit illi dare manducare.*
Erat autem annorum duodecim.		
& obstupuerunt stupore magno.		*parentes eius.*
Et præcepit illis vehementer vt nemo id sciret.		*quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.*
	Et exijt fama hæc in vniuersam terram illam.	

ADNOTATIO.

A. Capharnaũ, quo nauigauerat Christus è regione Gerasenorum, postquam insignem illum Dæmoniacũ cum socio à legione Dæmonum liberauerat. Non contigerunt autẽ quæ hoc euangelio narrantur statim vbi in terram descendit Christus, sed posteà nonnullis interiectis: itaq; illud, ecce, Lucæ spectare dumtaxat videtur ad miraculi magnitudinem.

B. Loquente adhuc IESV parabolam illam de assumento panni veteris ad nouum:

C. Accedit ad locum vbi erat IESVS synagogæ Princeps Iairus, dein videns IESVM, procidit ad eius pedes, rogans vt domum ad se veniret, quia eius vnica filia ferè duodecim annorum moriebatur. Deprecabatur autem rursus IESVM vehementer, cum adorans; Domine in extremis est: addit anxius pater, mortua est, quod erat in sua opinione & metu, quod item solet de eo dici cuius omnino deplorata & desperata vita est. Veni igitur benigne Domine impone manum illi gratijs & miraculis plenam & salua erit ac viuet.

D. Surgens IESVS Iairum sequebatur, sequebantur Discipuli eius, & turba multa. Cum autem esset in itinere, & à conferta multitudine comprimeretur & affligeretur bonus IESVS

E. Ecce tibi interuenit mulier quædam quæ fluxum sanguinis patiebatur à duodecim annis, & fuerat multa perpessa à compluribus Medicis, & erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat, id est potius in deterius venerat. Hæc ingentem fidem concipiẽs apud se dicebat; si IESV vestem tantùm tetigero, à plaga mea tàm fœda, tàm acerba, tàm diuturna,

turna, absq; vlla dubitatione sanabor. Hac fide ac confidentia armata, nihil deterretur multitudine, nihil eam detinet corporis debilitas, nihil muliebris pudor, non eam remoratur quod immūda esset ex lege, penetrat ad IESVM per cōfertam turbā, retrò prosternitur, fimbriam vestimenti IESV tangit manu, & fide sua illa feruida; & confestim sanatus est fons sanguinis eius, ac sensit se à plaga sua liberatam.

F. Cognouit IESVS in semet ipso ex se virtutem exisse, & conuersus ad turbam, inquirebat quis nam ipsum tetigisset & eius fimbriam vestimenti: non quod nesciret, sed vt se proderet mulier. Negantibus omnibus, ne Apostoli quidē intellexerūt de quali tactu loqueretur IESVS; confidenter autem Petrus aliorum inductu; Præceptor, inquit, turbæ te comprimūt & affligunt, & dicis, quis me tetigit? Nondum nosti Petre vel aduertis vel tu, vel tui sodales, quid verè sit tangere IESVM: non est illud quod commune esse potest brutis etiam animantibus, sed illa vera est exterior IESV tactio, quæ cum interna coniuncta est spirituali, quam virtus Dei benigna & excitat, & donis suis ornat. Itaque pergit IESVS circumspicere, vt eam quæ illud fecerat videret, ac rogat quis nam eum tetigisset, & significat clarè quemnam intelligat tactum; eum scilicet quem exceperat virtus diuina quæ ex ipso exierat.

G. Videns se mulier non latere (circumspiciēs enim IESVS eam oculis designauerat) procedit in medium, proijcit se ante IESVM timens ac tremēs, agnoscit quæ in se fecerat IESVS, narrat coram omni multitudine rem omnem vt erat gesta, ob quam causam, quo animo, qua fide eius fimbriam tetigisset latenter; tùm quod confestim esset à plaga sua liberata. O admirabilem mulieris fidem & deuotionem, & diuinam IESV Christi benignitatem! sed priorem IESV Christi benedicti benignitatem. Quis enim illā mouit, quis iuuit vt tantum sibi de Christi misericordia & virtute promitteret? IESVS ipse. Concepit illa auidè semē fidei, deuotione animi fouit, operibus ornauit; penetrauit per turbā, peruenit ad Christum mulier infirma & verecunda, vicit turbæ vim, per multitudinem contendit ad Christum, tetigit eius fimbriā vestimenti. Sed quo pacto latenter in tanta turba? Ideo quidem latenter, quia in turba manu extēta, quod nullus animaduertere posset: habet hoc siquidem vera deuotio animi, quod amat latere interiùs apud Deum. Christi vero infinitam benignitatem contemplare: inserit fidem singularem cordi mulieris, illam operibus facit efficacē, sanat eius animum prius, deinde fœdam illam corporis plagam; tantò præterea molimine illius fidem contendit inquirere & celebrare; Quis tetigit vestimenta mea? Negat turba, addit Petrus vim negationi; Præceptor turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis quis me tetigit? Pergit nihilominus IESVS; Tetigit me aliquis: virtus à me exiuit, quæ non exijsset si me nullus tetigisset. Circumspicit vt eam videat quæ tanta fide eum tetigerit, videt, oculis designat, rem eò adducit vt mulier amplius latere non posset. Ita solet Christi IESV benignitas & sapientia eos qui se humiliāt, qui donis se diuinis indignos existimant, qui priuilegia à Deo accepta in corde suo apud Deum abscondunt exaltare, & donis maioribus exornare. Celebrat illius fidem Christus & erigit; id enim est, confide; non solū fidem habe, sed constantiam, & magnanimitatem, & pacem.

F. Simul accipe spirituale gaudium; confirmo sanitatem tibi & mentis & corporis. Quod autem celebrat Christus fidem, non solùm intellige quæ sola salutem non esset consecuta, sed illā cui tam multa coniuncta erant, sine quibus sanata non esset mulier.

H. Nondum verba finierat IESVS ad mulierem, quum veniunt è domo Archisynagogi ad eum nuntij qui dicerent mortuā esse puellā, nihil esse quod ampliùs vexaret IESVM, nihil esse quod veniret. In tanta luce virtutis Dei & Christi non cessarunt tamen esse importuni Dæmones: vt enim illustrior fiat Dei gloria permittuntur hæ Dæmonū peruersitates. Repellit tamen Christus Dæmonum insidias, Archisynagogum confirmat; Ne time propterea quod mortua sit puella, nihilo minùs crede posse me illam suscitare mortuam, quam sanare infirmam, saltem conserua fidem; id enim est tantummodo crede. Vbi enim periclitatur homo de tota salute, fundamentum vt teneat fortiter adhortandus est; non quod solum sufficiat, sed quod ædificium sustineat, ne terrores à Dæmone vel aliunde obtrusi eum de virtutis gradu deijciant.

I. Venit IESVS, veniunt omnes ad domum Archisynagogi; nō permittit ingredi quempiā præter Petrum & Iacobum & Ioannem Iacobi fratrem. Cum his ingressus (præcesserat enim cū Iairus) videt omnia perturbata, flentes, plangētes, eiulantes, tibicines carmen flebile canentes, tumultus omnia plena & luctus. Iubet omnes bono animo esse; Quid, inquit, turbamini? nolite flere; tibicinibus, recedite; omnibus, facessite, nō est mor-

est mortua puella, sed dormit. Dormiebat quidē tibi sancte IESV, qui omnes mortuos faciliùs suscitare potes, quā nos dormiētes; dormiūt etiā in Domino boni, moriūtur planè mali. Et primū quidem deridebāt IESVM, ac quæ dicebat negligebāt, quod scirent mortuam puellam. Addit IESVS ad verba vim diuinam, depellit omnes.

K. Assumptis patre & matre puellæ, & tribus Apostolis, nullo præterea, ingreditur ad iacentē puellam, accedit ad mortuam lumen infinitum, vita sempiterna.

L. Tenet puellæ manum, clamat; Talitha, cumi, id est puella, surge. Semper clamabat Christus, hoc est semper erat eius vox Verbi infiniti, & tamen exteriùs clamauit in Lazari suscitatione, & quidem magna voce; in filij viduæ non clamat, sed confirmatè dicit; Adolescens tibi dico: hic clamat disertam & claram vocē emittens. Non enim tanta culpa peccant adolescentes & puellæ vt adulti homines, nec tā facilè à peccato inueterato reuocantur homines ad salutem: & tamen hæc clara vox Christi ad infernum penetrauit, puellæ animam per Angelum suum eduxit & repræsentauit Christo; qui eam virtute verbi sui corpori puellæ vniuit: itaque continuò surrexit, & viuens ac valens ambulabat; nec dubium quin loqueretur, & Christo gratias ageret.

M. Vt autem fidem parentum confirmaret IESVS, & miraculi veritatem, iussit afferri quod comederet puella. Obstupuerunt magno stupore parentes, non Apostoli qui similibus signis erant assueti spectandis, vndè consequebatur vt magnitudinem miraculi, & suam admirationem omnibus essent cupidè diuulgaturi; propterea humilis IESVS vehemēter præcipit ne eam rem vulgarent. Præceptum videntur seruasse parentes, sed tamen res ipsa tam clara, tā aperta se prodidit: nouerat enim turba mortuam puellam, videbant posteà viuentem, valentem, ambulantem postquam egressus fuit Christus. Itaque ad exemplum humilitatis imperauit silentium Christus, & alioqui noluit tā esse conspicuas mortuorum suscitationes; sciebat enim inde accepturos occasionem Iudæos ipsius interficiendi. O beatam puellam cuius manum tenuit Christus, quam vocauit ab inferno vsque! Contemplare lætitiam Patrum quorum è limbo euocabatur (quod non videtur dubitari facile posse:) in ea enim re vident Christum salutem & vitam mortalibus dantem, per illam animā & eius Angelum Christo obedientiam & laudē transmittunt. Contemplare illius animæ exultationem ad Christi præsentiam, vt corpori suauissimè copuletur, viuidiùs quàm antea fuerat: addidit enim illi nouam vim & decorem Christus, vt solent opera gratiæ quā naturæ esse perfectiora. At nos maioris insipientiæ arguimur & stupiditatis, quos & per hoc ipsum ingens miraculum, & tot alijs signis tot modis vocat Christus, manum apprehendit; non audimus tamen, non sentimus, non sequimur. Præueni nos Domine IESV tua gratia & virtute, vt te audiamus, manum tuam dulcissimam sentiamus, vel etiam acerbam si repugnemus; eam sequamur, illi obediamus, illius benignitate diuina fruamur.

MEDITATIO.

QVid est sancte IESV, quod dum proficisceris ad suscitandam puellam mortuam, mulierem sanguinis fluxum patientē sanas? Nō solùm hoc egi quod erat præcipuū per mysterium meæ vitæ & mortis & doctrinæ, vt mortales à peccato & æterna morte liberarem, sed etiam vt peccata venialia, tyrannidem fomitis, & imperfectiones & morbos vitæ spiritualis sanarem. Ad hæc sola tollenda mortuus nō fuissem, quod huiusmodi mortem non inferant sempiternam; sed dū mortalia peccata per mortem meam tollo, simul infirmitates spirituales sano, & quæ venialia sunt peccata deleo: verùm date operam fratres mei si velitis vestrarum infirmitatū sanationem consequi, vt doctrinam quam dedi vobis per illam mulierem sectemini. Illa sine me perpessa multa fuerat à pluribus medicis, erogauerat omnem substantiam suam, & tamen peiùs indiès habebat. Quid hoc est, *Jo. 15.* nisi quod docui alias; Sine me nihil potestis *Mat. 12.* facere? Qui non colligit mecum, spargit. In sanandis itaque vestris infirmitatibus, antequàm ad veram humilitatem & orationem, & verum vsum virtutum diuinarum veniatis quanta patimini à vestris Superioribus? quāta vicissim illi à vobis patiuntur? Affligitis etiam, & tantum non consumitis omnes vestras potentias naturales, dum in varias asperitates & desperationes impingitis, nunquam tranquillo animo estis, semper iactamini vestris perturbationibus, deteriùs semper habetis.

tis. Et quid mirum? nempe ad me feriò nō accurritis. Hoc facite quod illa fecit bona mulier: primum quidem confiderate veftras in fanādis veftris morbis difficultates, & veftros in inquirenda animi tranquillitate errores; nullam effe vobis fpē reliquam, femper maioribus difficultatibus conflictari vos: fpem veram igitur tandem in me vnicè conijcite, fpem viuidam & plenam; imperfectiones vfu virtutum fidei, fpei, & charitatis depellite. Quod facietis, fi aperiatis auditum cordis veftri, veftrum defiderium & deuotionē in me, & fidem concipiatis & fpem deuotè, futurū, vt fi fimbriam veftimenti mei tangatis, fanemini, & mentis trāquillitatem & pacem confequamini. Quod fi vobis veftra imperfectione videar effe in turba, & quafi inacceffibilis; & fum quidem vobis propter turbam veftrarum paffionum & vitiorum inacceffus, nihil tamen vereamini, irrumpite per illam turbā ad meam benignitatem & lucem: nec retardet vos veftra immunditia mentis, non imbecillitas, vt illam mulierem non retardarūt fua immunditia & infirmitas; infirmos, immundos, perturbatos ego fano. Vigeat in vobis illa animi deuotio, fi tetigero tātum fimbriam veftimenti IESV, faluus ero; fum enim ego amictus lumine mifericordiæ ficut veftimento; fed tactus ifte cordis & fpiritus eft, quem ego communico illis, qui fimiliter ad me contendunt atque illa infirma mulier. Etenim fenfus etiam infirmus huius attactus & lucis recreat animum, nouum dat principium extirpandi difficultates vitæ fpiritualis & religiofæ: crefcit hic fenfus lucis & virtutis meæ, & nouitatem quandam vitæ, & Spiritus fuauitatem cōciliat; ac facit vt fanatus videatur fons ille vitiorum, perturbationum, & imperfectionum. Verùm videte ne difciplinam fpiritus negligatis. Sanatur quidem origo & fons veftrarū imperfectionū, qui in vobis veftra culpa eruperat, non fomes ille originalis: & tamen hic fimul debilitatur, ne vobis noceat, præfertim fi virtutes in vobis fumant incrementum. Tenete hunc fpiritus tenorem, nec defitis gratiæ meæ, & videbitis in vobis mea mirabilia; fentietis fanationem fpiritus veftri, dabitis mihi, & in me Patri meo gloriam. At verò hæc intelligatis dari vobis dona, vt animum accipiatis iuuandi proximum, & animas de manu Dæmonis, & morte peccati eripiendas. Nihil vos difficultatum deterreat in hoc minifterio quod ego per vos operor, ad quod vos & omnes vineæ meæ cultores vocaui, & in Ecclefiam meam mifi, vt me nihil reuocauit ab itinere fufcitandi puellam id quod audiui renuntiari effe mortuam: nihil vos turbatio retardet quæ folet incurrere ab externis hominibus, à mundo, ab aduerfarijs, ab ijs qui peccatoribus applaudunt potiùs, & ea accinunt quæ mortem peccati cōfirmant. Hæc omnia impedimenta expellite meo exemplo & doctrina, ad animam à peccato mortali liberandā me authore adite, me in vobis operante: primùm fpirituali operatione, exhortatione vti poteftis familiariter: idem facietis verbi Dei prædicatione publica. Verùm adhibete Patrem & Matrem fpirituales animæ, Patrem meum & Ecclefiam. Illum per inuocationem; ille enim eft Pater animarum omnium creatione, veftrarum etiam adoptione: in illo fimul me inuocate; per me enim omnia creat, per me mortales redimit. *Ioan. 1.* Ecclefiæ pijs orationibus vtimini deuotè, doctrina & directione, quæ & concepit & peperit vos per facrum baptifmum; & fi quis à Deo recedit, eum cum acerbo dolore iterum parturit. Coniungite Petri inuocationem, & firmitatem fidei atque conftantiam, Iacobi fortitudinem pugnandi aduerfus Principes tenebrarum; non enim eft colluctatio vobis tantum aduerfus carnem & fanguinem: Ioānis ad Chriftum familiaritatem adijcite, & charitatis fuauitatem, ideft vifcera mifericordiæ in veftris minifterijs: ita fiet vt ad bonam mentem reuocetis qui à lege mea recefferūt, & ad pœnitentiam falutarem. Quod certiùs confequemini, fi eos ad facramentum Confeffionis adduxeritis, firmiùs etiam & fecuriùs, fi ad confeffionem vfque generalem, & exercitia fpiritualia pertraxeritis. Amen. *Gala. 4.* *Ephe. 6.*

DOMI-



A. *Postrema abominatio desolationis; Sedet in templo Antichristus, ostendens se tanquam Deum.*
B. *Hunc adorant Iudæi, et infinita mortalium multitudo.*
C. *Vastatio Hierosolymorum, & abominatio, quando per Titum sacrificatum est Idolis ad portam orientalem templi.*
D. *Ignis iubente Antichristo, & Pseudoprophetis descendit de cælo &c.*
E. *Enoch & Elias veracibus, et innumeris signis confectis ab Antichristo interficientur, & post triduum assumentur in cælum.*
F. *Profligantur & interficiuntur, qui nolunt Antichristum adorare, & qui characterem Bestiæ non habent.*
G. *Proximus aduentus Christi, qui Antichristum interficiet spiritu oris sui, et illustratione aduentus delebit illius potentiam.*

DOMINICA XXIIII. POST PENTECOSTEN.

De Antichriſto.

MATTH. XXIIII. MAR. XIII. LVC. XXI. ANNO XXXIII.

In cxlviij. imaginem adnotatiuncula. *cxlviij.* *97.*

A. Poſtrema abominatio deſolationis. Sedet in templo Antichriſtus, oſtendens ſe tamquam Deũ.
B. Hunc adorant Iudæi, & infinita mortalium multitudo.
C. Vaſtatio Hieroſolymorum & abominatio, quando per Titum ſacrificatum eſt Idolis ad portam orientalem templi.
D. Ignis iubente Antichriſto & Pſeudoprophetis deſcendit de cælo &c.
E. Enoch & Elias veracibus & innumeris ſignis confectis, ab Antichriſto interficientur, & poſt triduum aſſumentur in cælum.
F. Profligantur & interficiuntur qui nolunt Antichriſtum adorare & qui characterem beſtiæ non habent.
G. Proximus aduentus Chriſti, qui Antichriſtum interficiet ſpiritu oris ſui, & illuſtratione aduentus delebit illius potentiam.

EVANGELIVM MISSÆ.

MAR. XIII.	MATTH. XXIIII.	LVC. XXI.
		Cum autem videritis circundari ab exercitu Hieruſalem, tunc ſcitote quia appropinquauit deſolatio eius.
vbi non debet,	CVM ergo videritis abominationem deſolationis quæ dicta eſt à Daniele Propheta, [a] ſtantem in loco ſancto (qui legit [b] intelligat :) tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes:	
		& qui in medio eius, diſcedant; & qui in regionibus, non intrent in eã.
& qui ſuper tectum, in domum, nec introeat vt tollat quid	& qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua;	
erit retrò veſtimentum ſuum.	& qui in agro, non reuertatur tollere tunicam ſuam.	
		Quia dies vltionis hi ſunt, vt impleãtur omnia quæ ſcripta ſunt.
	Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.	

MAR. XIII.	MATTH. XXIIII.	LVC. XXI.
Orate vero vt hyeme non fiant:	Orate autem vt non fiat fuga vestra in hyeme vel sabbato:	
erunt enim dies illi tribulationes tales,	erit enim tunc [c] tribulatio magna,	*erit enim pressura magna*
		super terram, & ira populo huic.
quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus,	qualis non fuit ab initio mnndi	
vsque nunc,	vsque modo, neque fiet.	
		Et cadēt [f] in ore gladij, & captiui ducentur in omnes gentes: & Hierusalem calcabitur à gẽtibus, donec impleantur tempora nationum.
Et nisi breuiasset Dominus dies,	Et nisi breuiati fuissent dies illi,	
non fuisset	non fieret salua omnis caro: sed propter electos	
quos elegit, breuiauit dies.	breuiabuntur dies illi.	
		Luc. xvij. Et ait ad Discipulos suos Venient dies quando desideretis videre vnum diem filij hominis, & non videbitis.
	Tunc si quis vobis dixerit; Ecce hic est Christus, aut illic;	*Et dicent vobis; Ecce hic, & ecce illic.*
ecce illic; ne crediderits. Exurgēt	nolite credere. Surgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia:	
[d] signa & portenta ad seducendos,		
si fieri potest, etiam electos.	ita vt in errorem inducantur si fieri potest, etiam electi.	
Vos ergo videte. omnia.	Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis;	

MAR.

MARC. XIII.	MATTH. XXIIII.	LVC. XVII.
	Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.	*nolite ire neque sectemini.*
	Sicuti enim fulgur exit ab oriente, & paret vsque in occidentem;	*coruscans de sub cælo, in ea quæ sub cælo sunt fulget;*
	ita erit [g] & aduentus filij hominis.	*ita erit filius hominis in die sua.*

ADNOTATIO.

2. Reg. 23. primo Mach. 1. Dan. 9.

ABominationem pro Idolo accipi & eius cultu constat ex scripturis: additur desolationis, vt est apud Danielem, (quod est שֹׁמֵם *Schomem, id est vastans) propterea quod sequatur vastatio & desolatio huiusmodi Idolum & idololatriam. Idolum vero super altare in templo Dei posuit primũ Antiochus Epiphanes; sequuta est vastatio ciuitatis. Post hunc Pilatus imagines Cæsaris ædibus hierosolymitanis intulit nocte obuolutas, non posuit tamen, nec secuta est desolatio statim. Tertia fuit Titi abominatio, vbi capto templo, in porta orientali posita est aquila, & imago Vespasiani, & idolis est sacrificatum, & declaratus Titus Imperator. Cum hac abominatione coniuncta fuit desolatio illa Hierosolymorum atrocissima. Profanauit posteà AElius Adrianus non tam templũ Mosaicũ, quod erat euersum, tùm abrogatum per euangelium, quam sanctam ciuitatem. Idem deinde Cosdroas Persa fecit, fecerunt Tyranni Machometani. Verùm non videtur de his intelligi posse Matthæus; ac ne de illa quidem Titi desolatione, de qua dici non potest quod scribit Matthæus, non fuisse talem tribulationẽ ab initio mundi, neque futuram. Nam & si concedamus nullam fuisse talem tribulationem antè illud tempus atque illam Titi, tamen maior non dubium quin sit futura, quã inferet Antichristus. Quare consentaneum rationi esse videtur eam abominationẽ & Idolũ Antichristi designari à Matthæo, quãdo reuelandus est (vt docet Paulus) homo peccati, filius perditionis, qui aduersatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus, ita vt in templo Dei sedeat, ostendens se tamquã sit Deus. Bestiã porrò, non solùm Draconem adorabunt homines, quod vaticinatur Ioan. Apost. vt blasphemias & mendacia Antichristi. Lucas verò illam Titi innuit, & admonere videtur, vt pij se recipiant cum viderint ab exercitu circundari Hierusalem, antè futuram scilicet illam Titi abominationem & desolationem.*

primo Mach. 1. Egesip. 2. lib. cap. 1. Iose. 2. de bello Iud. cap. 8. Egesi. lib. 5. ca. 45. Eusebius lib. 3. eccl. hist. cap. 5. 2. Thess. 2. Apoc. 14. 15. 19.

A. Postrema abominatio: Sedet enim in templo homo teterrimus, atque omnium mortalium truculentissimus ac pestilentissimus Antichristus, qui in euangelio dicitur etiam stare. 2. Thess. 2. cap.

B. Adorant eum primum omnium Hebræi, simul infinita deploratorum hominum multitudo; omnes scilicet qui inhabitant terram, quorũ nomina non sunt scripta in libro vitæ agni. Mat. 24. Mar. 13.

C. Describitur Hierosolymorum obsidio, qua vrbem afflixit primum Titus, deinde expugnatio & vastatio, tum abominatio Idoli & sacrificij ante portam templi orientalem, vt dictum est, quæ portendebat postremam Antichristi. Egesip. l. 5. c. 45.

D. Iubente Antichristo & eius pseudoprophetis descendet ignis de cælo, fient ab vtrisque mendacia & falsa signa, tanta vi, tanta apparẽtia, vt decipiendi videantur si fieri posset etiã electi. Dicuntur autem mendacia illa signa, quod vera non sint miracula, sed secundum operationem Satanæ facta, nihil verò super naturã rerum; sed iactabuntur tamquã miracula inania illa facta & adulterina, cum ingenti arrogantia, cum summis terroribus, & ad blasphemiã Christi, & Dei conferentur, & ad Antichristi idololatriam abominandam. Mat. 24. Mar. 13.

E. Postquam finierint testimoniũ suũ Enoch & Elias aduersus Antichristum, confliget cum illis Antichristus, vincet & occidet eos, iacebũtq; eorum corpora tres dies cum dimidio in plateis Hierosolymorum; neque enim illa sinet sepeliri Antichristus: insiliet autem posteà spiritus vitæ à Deo in eorum corpora, resurgent, & euocati à Christo ascendent in cælum. Apo. 11.

F. Profligantur atque interficiuntur à Satellitibus Antichristi quicunque illum noluerint adorare, & qui bestiæ imaginem, aut characterem, aut nomen eius, aut numerum non habebũt.

G. Proximus Christi aduentus ad iudicium, qui interficiet Antichristum Spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui illius potentiam. 2.Thes.2.

MEDITATIO.

Dan 9. DOmine IESV bone & sancte, prædixit Daniel Propheta tuus abominationem desolationis, id est Antichristum statuendum in loco sancto: video ego domine hac tempestate non Antichristum ipsum, sed eius præcursores multos Antichristos, id est Hæresiarchas sedere in loco sancto tuo, in ijs Ecclesijs quæ tuæ erant, in ijs animis vbi tu habitabas: omnes suas peruersitates atque ex inferno suscitatas hæreses pro verbo tuo violentissimè obtrudentes, auctore atque actore sæuo Sathana: quib⁹ præstigijs, quo dolo truculentus draco se ac suos adorari non solùm vrget, sed conficit. Deijce hos omnes bone IESV, spiritu oris tui omnipotentis: da ijs quos decipere & pellicere nunquam cessant, nunquam non contendunt Spiritum sanctum tuum; da vt confugiant ad montes, id est ad Matris tuæ & Sanctorum intercessiones, ad vnam Ecclesiam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Romanam, & ad te qui es præparatus mons domus Domini in vertice mõtium, & sublimis es super omnes colles: da vt ex Iudæa, id est ex fidei Ecclesiæ Romanæ confessione se conferant ad humilem & deuotam orationem, qui item est alius mons tuus: da verò Domine vt hæc agant sublatis omnibus quæ impedire possint, deuotè & efficaciter. Scis præterea bone IESV Patris æterni sapientia, vbi hoc non audet Sathan (quamuis impotens bestia est & impudens) tamen ad peccata illum cor nostrum allicere contineter, vt tui obliti illi obediamus, quasi ipse sit Deus, non tu Domine. Et tamen verè tu es Deus noster & Dominus noster, tu Patri consubstantialis Filius, tibi omne genu flectendum est, cælestium terrestrium & infernorum. Ille draco est, quem firmasti ad illudendum ei, bestia abyssi est. Ille in veritate non stetit, sed mendax, & pater mendacij est, & reseruatus in iudicium tuum vinculis æternis sub caligine, qui nunc portat execrabile tuum iudiciũ damnatus atque damnandus: nam vbicunque est, circumfert tamen semper ignem suum. Fac Domine, vt hunc quem abiecisti ne timeam, da vt ne mihi noceat, te timeam, te verear, te amem, te adorem, tibi obediam, sentiam cordis diuino tuo attactu te Deum meum, & Dominum meum. Sustolle me Christe IESV, altiùs quam esse possit Dæmon, ad montes tuarum virtutum, quæ tamen omnes vna sunt tua essentia & substantia infinita. Fac Domine, vt in te omnia confugia & refrigeria inueniam; omnia impedimenta perfectæ veritatis & vitæ vt depellam, tibi hæream, tibi seruiam, te laudem in secula. Amen.

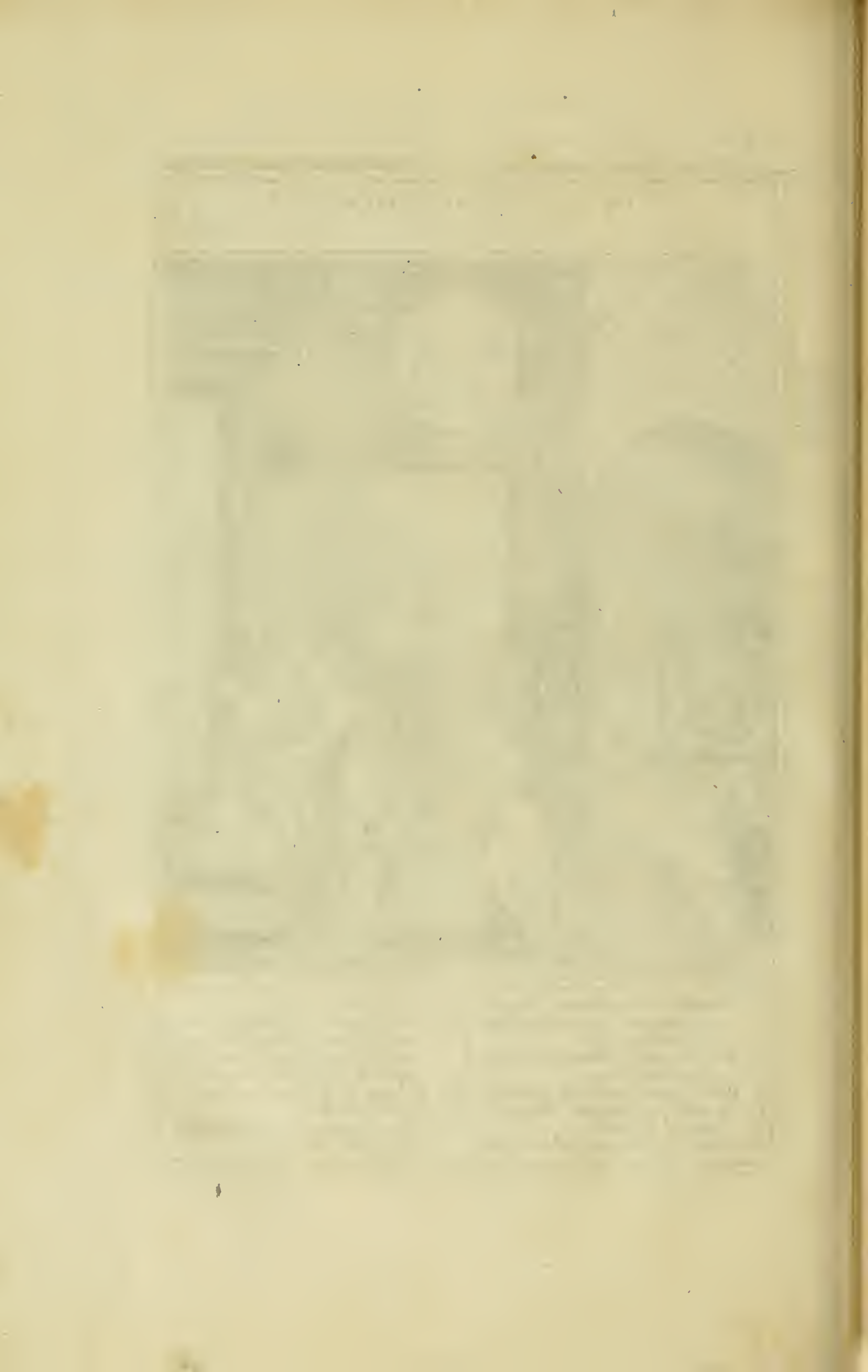
Phil.2. Ps.103. Ioan.8. Iud. Apo.

(⁂)

IN



A. *Nazareth, vbi repræsentatur Annunti-atio, post quam Virgo Mater statuit Elisabetham inuisere.*
B. *Iter habet Maria festinanter cum Ioseph ad montana Iudææ.*
C. *Domus Zachariæ in tribu Iuda in montibus.*
D. *Ad quam cum peruenisset Maria festi-nauit ad Elisabeth.*
E. *Sedula illi Anus occurrit, sed eam tamen prior salutat Maria.*
F. *Audita Matris Dei salutatione, ecce exultat in vtero Elisabeth Filius, & repletur Spiritu sancto Mater, & prædicat Mariæ diuina encomia.*
G. *Zacharias & Ioseph laudant Deum.*
H. *Nascitur Ioannes.*
I. *Post eius ortum, redit Nazareth Maria Virgo Mater cum Ioseph.*



IN DIE VISITATIONIS.

LVC. I.

In cxlix. imaginem adnotatiuncula. cxlix. 2.

A. *Nazareth, vbi repræsentatur annunciatio post quam Virgo Mater statuit Elizabetham inuisere.*
B. *Iter habet Maria festinanter cum Ioseph ad montana Iudææ.*
C. *Domus Zachariæ in Tribu Iuda in montibus.*
D. *Ad quam cum peruenisset Maria, festinauit ad Elizabeth.*
E. *Sedula illi anus occurrit, sed eam tamen prior salutat Maria.*
F. *Audita Matris Dei salutatione, ecce exultat in vtero Elizabeth filius, & repletur Spiritu sancto mater, & prædicat Mariæ diuina encomia.*
G. *Zacharias & Ioseph laudant Deum.*
H. *Nascitur Ioannes.*
I. *Post eius ortum redit Nazareth Maria virgo Mater cum Ioseph.*

EVANGELIVM MISSÆ.

LVC. I.

E[a]Xurgens autem Maria in diebus illis, [b]abijt in montana cum festinatione, in ciuitatem Iuda; & [d]intrauit in [c]domum Zachariæ, & [e]salutauit Elizabeth. Et factum est vt audiuit salutationem Mariæ Elizabeth, [f]exultauit infans in vtero eius: & repleta est spiritu sancto Elisabeth, & exclamauit voce magna, & dixit; Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Et beata quæ credidisti; quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino. [g]Et ait Maria, Magnificat anima mea Dominum, & exultauit Spiritus meus in Deo salutari meo; quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui; deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles; esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israël puerum suum recordatus misericordiæ suæ; sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula. [h]Mansit autẽ Maria cum illa quasi mensibus tribus; & [i]reuersa est in domum suam.

ADNOTATIO.

A. *Nazareth, vbi annunciatio repræsentatur, & incarnatio filij Dei. Repleta enim gratia & diuinitate Maria Virgo, dici non potest quantum fuerit cordis eius & spiritus gaudium, quanta suauitas, quanta exultatio. Nouerat Elizabeth cognatam esse suam ex matre; erant enim Anna & Hismeria sorores ex tribu Iuda: Anna nupsit (ex traditione) Ioachim viro de Tribu Iuda, Hismeria verò viro de tribu Leui Sacerdoti, ex quo genuit Elisabeth: sciebat*

Maria sterilem Elisabeth, deinde ab Angelo audierat concepisse filium in senectute sua: inflammata igitur tot mysteriorum contemplatione & luce, rem totam vt facta erat renuntiauit sponso, qui post annuntiationem ad eam statim adierat: quæ possumus piè meditari ex Origene, Hieronymo, & Theophilacto; ita enim eam inuenit Ioseph esse grauidam è Spiritu sancto ipsa indicante. Nec tamen statim illi aperuit de visitatione Elisabeth, sed postridiè, quum sciret eũ liberatum à cogitatione illa varia: quocirca cum eo communicato consilio visendi Elisabeth, ipsum habuit itineris comitem; ita enim res tota constare videtur, vt & statim resciuerit Ioseph, & comes ierit Virgini vxori suæ & Matri Dei: ita eius famæ integritati consulebatur.

in cap. 1. Matt.

B. Mysteriorum magnitudo, & animi Mariæ exultatio & feruor fecit vt confestim statuerit comite Ioseph sponso proficisci ad Elisabeth in Montana Iudææ. Id verò iter fecit cum festinatione, μετὰ σπουδῆς, diligenter quidem, honestè tamen; neque enim nouit tarda molimina Spiritus sancti gratia & operatio: erat ergo hæc festinatio spiritu suauis ac placida, corpore honesta ac decens. Vide vt iter faciat sancta Virgo Angelorum omnium domina insidens asinæ, sequitur Ioseph, vrget asinam; siue alius sit comitatus, is subseruit itineri. Comitantur Reginam suam quam plures Angeli. Iter verò erat è Zabulon, ex oppido Nazareth, per Isachar dimidiam tribum Manasse, per Ephraim & Beniamin. Verisimile autem est eos per Hierosolymã transijsse, id enim cum parua itineris recti iactura poterant; poterant tamen illam relinquere ad sinistram rectâ euntes.

C. Domus Zachariæ in montana regione tribus Iuda, quam Plinius in decem toparchijs Iudææ ponit & appellat orinen, id est montanam; in qua etiam dicit fuisse Hierosolyma: vbi ad occidentem Hierosolymorum & meridiem, ad quintum miliare erat ciuitas Iuda, sex leucis à Neel eschol, id est Torrẽte Broti, qui ab Ebron distat tribus; vtrumque ad Septentrionem. Insignem ciuitatem esse oportuit: num hæc fuit Aen, id est fons, quæ ab Iosue inter montanas ciuitates tribus Iuda numeratur? Inuitat vt hoc dicamus fons præclarus qui in latere adhuc mõtis visitur, & vallem facit suo irriguo amœnam in primis & fructuosam: hic vero fons medius est inter duas domos Zachariæ, quæ sitæ sunt ad occidentem, distant verò inuicem iactu arcus: quæ est domus occidẽtalior, in ea fuit salutatio; in alia natiuitas Ioãnis, quod traditione accepimus.

lib. 5. cap 14.

Arand. Brocard.

D. Ad domum cum Virgo Dei Mater peruenisset, festinauit ad Elisabeth summo cum desiderio: erat Elisabeth plena spe & gaudio de filij sui mira conceptione; sensit in Spiritu venisse ad se cognatam Virginem sanctam, & ad se festinare.

E. Occurrit venienti Elisabeth; hanc prior Virgo sancta salutat, hinc ex modestia, illinc ex spiritus feruore. Sed quæ fuerunt verba salutationis? Ea si voluit à nobis Deus ignorari, nec ab Euangelista exprimi, non est quod curiosè inquiramus; possumus illa tamen piè, ac modestè coniectare.

F. Vt autem audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, ecce exsultat Ioannes in eius vtero, vel exsultim ludit. Vt enim erat efficax salutatio nõ tantùm Mariæ, sed Christi, & præcipuè Christi ad Ioannem: prior sensit Ioannes vim diuinam salutationis, & motu corporis gaudium demonstrauit, & sensum præsentiæ Christi. Loquebatur exterius Maria, vim verò addebat spiritualẽ verbis Christus interiùs: itaque occulta virtus Christi, lux, & gratia in Ioanne operabatur. Manifestat se Christus Ioanni, Christum & eius Matrem indicat Ioannes suæ, replet Matrem Christus per Ioannem Spiritu sancto, id est bonorum exundantia replet, & admiratione subita; vnde illa acclamatio magna quidem, decens tamẽ & honesta, quæ alioqui magna planè erat, vt è magno spiritus sensu profecta, vt solent clamare orationes ad Deum, eorum qui magno affectu ac spiritu etiam tacentes orant. Erumpit porrò Elisabeth in laudes Mariæ & eius prolis, Angelum Gabrielem imitata. Tu sola benedictione diuina & gratia es excellens, vt inter viros solus omni virtute & diuinitate excellẽtissimus est fructus ventris tui. Dein ex luce & sensu dignitatis Mariæ Virginis Matris & Christi, agnoscit suam humilitatem ac profitetur; Vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei Dei omnipotẽtis ad me? Vnde arbitraris Elisabeth? non ex me, nõ mea dignitate vel merito. Sed vnde? Inde, vnde venit de cælis ad nos filius Dei Deus Patri consubstantialis, ex infinita Dei bonitate & misericordia. Adde Mariæ præstãtiam & meritum, ne seponas tuum: nam quò magis te agnoscis indignam ad quam veniat & Mater Dei, & filius Deus, eo ad te magis ambo festinarunt. Subdit verò rationem & modum quo hæc diuina mysteria intellexit Elisabeth; vt, inquit, tua salutatio Virgo Dei Mater meas aures attigit, exsilijt exsultans, ac præ gaudio ludẽs infans in meo vtero. Et hæc quidem sensilia exterius,

Ambros. Theoph. Beda.

terius, sed ex quibus repleta sum Spiritus sancti donis, ac luce diuinæ sapientiæ; intellexi quid tibi Angelus renunciauerit, quid tu Angelo responderis; nec hæc tantum intellexi, sed perfectionem tuæ fidei atque humilitatis, & tuæ gratiæ plenitudinem. filij Dei incarnationem, futuram natiuitatem, & nomen in quo salus affertur mortalibus, ac regnum eius æternum: hæc omnia intellexi reuelante filio tuo per meum. Verùm & si in te esse sciam virtutes omnes excellentissimas, fidem tamen prædico & laudo; ea enim cum humilitate summa & obedientia coniuncta, per plenitudinem gratiæ & charitatis tuæ fecit vt tu esses Mater Dei. Quod si factum est quod infinitum est, vt factum planè est, quid non credendum & sperandum eorum quæ de te, de filio dicta sunt & promissa à Domino? Hæc cum audit Virgo sancta quasi plenior facta gratia, cecinit canticum illud præstantissimum. Magnificat &c.

G. Zacharias & Ioseph audientes, ille spiritu, hic etiam exteriùs, & videntes mysteria tam eximia, tam inusitata, inter se similiter admirãtur, laudant Deum, Christum, Mariam, Elisabeth, Ioannem, replentur diuina mentis suauitate ac luce.

H. Natiuitas Ioannis, cui interfuit Virgo Mater. Considera verò consuetudinem diuinam Mariæ & Elisabeth tribus mensibus plùs minùs; quid agebant, quid loquebantur, quid faciebãt? quanta fruebantur consolatione, quanta luce abundabant? quid præterea coniuges ipsi? planè illa Domus, facta est Paradisus deliciarum. Parit tandem Elisabeth, subseruit Maria cognatæ puerperio, sed vt virgo non omnia obit munera, sed excipit tamen in vlnas infantem: quod cum fieret, quis non videt innouatum gaudium Ioannis vehementer in tanta Christi vicinia? Ambros. Beda. Gloss. inter.

I. Expectauit (vt est verisimile) Ioannis circuncisionem; qua expleta, salutata noua matre & Zacharia, puerum Ioannem complexa & deosculata rediit in Galilæam ad Nazareth cum Ioseph.

MEDITATIO.

ADmitte me obsecro Virgo diuina in tuum sanctum iter & comitatum, etiam si singulari sum indignitate: aperi viscera misericordiæ tuæ in me; tuus sum seruulus, tibi omnia obsequia offero, & filio tuo, & sponso tuo; cantabo in corde meo laudes tui itineris & gloriam. En Angeli iter tuum celebrant; Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Nec tamẽ tuam gloriam assequuntur, quod agnoscunt ipsi; metaphoricè enim dicunt, & semper quærunt, quæ est ista? Id enim tibi dat filius tuus, vt tuæ dignitatis excellentia omnes creatas laudes antecellat. Quis igitur te prædicet pro dignitate? Filius tuus, Sponsus tuus, Dei idem filius; Quam pulchra es amica mea, quã pulchra es! Iam es pulchra, vt id ego solus intelligam perfectè: pulchra es amica mea, suauis es, & decora sicut Hierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata. Nõ sola metaphora vtitur IESVS de te, sed cum translatione coniungit rem ipsam, quam metaphora non assequitur. Progredere excellentissima virgo è monte Nazareth, ab excelsa sanctitate, florem gerens infiniti splendoris ac suauitatis IESVM; perge ad Iudææ altitudinem, confessionis & laudis diuinæ. Verùm quæ est ista tua festinatio? Studium hoc vehemens animo conceperam vbi audiui ex Angelo cõcepisse Elisabeth cognatam, auxi vbi facta sum Mater Dei, & intellexi idẽ desiderare & velle filium ex vtero; illo enim auctore, ac properante ad suum præcursorem incitata sum ego ad hoc iter. Non habes Virgo humillima comitatum qualem Principes, qualẽ Reges habere solent, Princeps ipsa Angelorum, cæli & terræ Regina. Eiusmodi non habeo, nec decuit me habere Matrem Regis quidem Regum, & Domini dominantium, sed qui venerat ministrare non ministrari, sed habeo augustiorem filij mei Dei, Angelorum, Ioseph Sponsi; qui comitatus superat omnem Regum ambitionem & pompam. Ambulabam ego per montes, per plana, mens verò mea erat in contemplatione filij, & mysteriorũ visitationis meæ suspensa, saliens in sublimitatibus Verbi incarnati, transiliens humilitatem assumptæ carnis: Veni ad domum Zachariæ, salutaui Elisabeth; exultat Ioannes in vtero, repletur Spiritu sancto Elisabeth, diuinis præconijs meam ornat humilitatem, & fidem celebrat, & fructus mei vteri diuinitatem. Respondi ego canticum illud meum; Magnificat anima mea Dominum. Excelsa sunt hæc mysteria, diuina sunt, clausa tamen

Cant. 6. Cant. 4. Cant. 6.

meæ insipientiæ : aperi mihi aliquid horum intelligentiæ Mater Dei & Sponsa. Vt veni primùm, tota fui in laude & contemplatione veri Zachariæ filij mei. O Domine excelse IESV, tu verus es Zacharias, ab æterno è memoria & infinita fœcunditate intellectus Patris generatus; te misit Pater in mundum recordatus misericordiæ suæ, & pacti, & iurisiurandi: hæc memoria Dei fecit vt vir factus sis ex mea substantia. Vmbra est hic Zacharias Zachariæ; tu verus Zacharias, & lux lucis æterna & infinita mortalibus communicata. Visitaui ex hac domo, ex hac luce Elisabeth: verùm priùs aliam Elisabeth, summum Dei beneficium, & misericordiam Dei mei; qui non solũ promisit & voluit suscipere nostrã humanitatem & fieri homo, sed suo iureiurando etiam confirmauit. O ineffabilem tuã
Ps. 131. misericordiam Fili IESV, qui illud promisisti
Luc. 1. & iurasti per temet ipsum! eadem enim
Esai. 53. fuit tua promissio, idem iusiurandum quod
2. Cor. 5. Patris & Spiritus sancti; sed in eo simul erat,
Ps. 144. quod tu promitteres & iurares teipsum formam serui accepturum, languores nostros verè te laturum, & dolores portaturum, atq; iniquitatem omnium, factum iri peccatum, id est hostiam pro peccato, crucem ac mortẽ subiturum pro mortalibus. Hæ sunt tuæ miserationes, quæ super omnia opera tua eminent. Salutaui cognatam Elisabeth, quæ salutatio instar fuit magni sacramenti; diuina enim infans IESVS in ea ex vtero operatus est: vt enim primùm aures Elisabeth tetigit mea vox, exultauit infans in eius vtero, quasi non ferens iam vterum saliret ad egressum exultans; & tunc primum est factus quod postea appellatus est, Ioannes; repletus est enim gratia & spiritu sancto: factus est Propheta, quia quem oculis externis nõ videbat, exultatione designauit; etiam plus quã Pro-
Mat. 11 pheta, quod præsentem monstrauit in vtero clausus: & fuit iam tunc quod erat futurus, Christi Præcursor, & magnitudinis eius prædicator. Sed cui hæc designauit, monstrauit, & prædicauit? Non solùm suo ministerio Ioannes Matri Elisabeth, sed filius meus ex virginali meo vtero per Ioannis exultationem illa gessit, quasi sic inciperet respondere suo & Dei iurijurando: omnes verò singulari animi gaudio, exultatione, & luce repleuit; me, Elisabeth, Ioseph, Zachariam mutum; intelleximus omnes quæ gerebantur mysteria, contemplabamur in spiritu exilientem ludibundè coràm Domino suo Ioannem, & illius præsentiam sua festiuitate celebrantem: attenti eramus omnes ad diuinitatem verborũ Elisabeth, etiam Zacharias in spiritu, in ijs meditabamur, res contemplabamur in lumine filij mei, in Dei laudes ferebamur in excelsis. Ego item à filio accepi canticum illud meum, canticum canticorum; & dixi in mea simplicitate, in Christo meo: respondi verò ad laudes Elisabeth, ea quidem quæ illa prædicauerat ex humilitate agnoscens & magnanimitate, sed laudem in Deum & filium meum conferens, excellenti quadam diuinitatis virtute corporeis sensibus & voce vtens, in cælum tamen vsque spiritu leuata, consentientibus omnibus animæ meæ viribus superioribus & inferioribus in laudem Dei, dixi in filij mei spiritu. Magnificat anima mea Dominum. Non fecit tua de me prædicatio & laus Elisabeth cognata, vt animo nunc primùm conciperem Dei laudes & gratiarum actiones, eas enim & habui & egi vbi primũ filium Dei concepi; fecit vt illas pronunciarem. Non enim perferre mea humilitas potuit, vt laudes ab humana voce audirem, quæ ne ab angelica quidem audire potui quin turbarer; idcircò quas laudes Dei in corde gero continenter, grato animo explicabo. In vterũ meum accepi ego ipsam Dei imaginem, & figuram substantiæ eius Verbum ipsum Dei. Hanc imaginem summa similitudine & do- Origenes
norum splendore exprimit filij mei anima, & Ambros.
quasi maximam facit sua similitudine & imaginis sublimitate; mea autem anima secundo loco excellenti sua similitudine & donis magnam facit Dei imaginem. Quum enim Dei in me dona animaduerto, video ostendi in me diuinitatis eius & bonitatis magnitudinẽ post filij mei maximam: neque hoc vereor vel refugio prædicare; non enim in ea animæ meæ sublimitate me cõsidero, vel me sentio, sed Dominum meum IESVM in me, & Domini mei Patrem in Spiritu sancto; & tota est anima mea qua viuo, meus intellectus, voluntas, aliæ omnes potẽtiæ in Dei magnitudinem erectæ, illam sentiunt viscera cordis mei, nec se aliter quàm in illa, neq; laudẽ suam sentiunt, sed Dei in illa. Et exultauit Spiritus meus in Deo salutari meo. In tanto animæ meæ splendore, & Dei magnitudinis cognitione & laude animam meam percipio Dei Spiritum induisse, & diuinas motiones excellenti Dei munere recipere: vnde fit vt & Psal. 83.

cor

cor & caro mea exultent in Deo salutari, & saluatore, & IESV meo; & Spiritu preeunte omnes meæ potentiæ exultationes Dei sentiant in cælesti iubilatione. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Illud verò est cur debeat Domini magnitudinem exaltare anima mea, & in Deo exultare spiritus, quod magnificauit Dominus ipse in me suam bonitatem & misericordiam. Quid enim in me vidit, in quam tam excelsum beneficium conferret vt fierem Dei Mater? quid inuenit cur tam pretiosis donis me ornaret? Itaque respexit humilitatem meam, & animi mei modestiam, & indignitatis cognitionem profundam, quam ex eius munere acceperã. Ego enim coràm illo semper me vilem & abiectam feci ancillam, quod quum faciebam, virtutem non existimabam me habere, vel humilẽ esse, sed eo magis extabat ex ea summissione humilitatis virtus. Hæc Filium vehementer oblectauit, vt qui ad suam illã vltimam humilitatem descenderat: quo fit vt mea humilitate ingentes debeam laudes Deo & gratiarum actiones. Præuideo autem in Deo hinc vsque futurum, vt beatam me prędicent seculorum omnium omnes generationes: hoc verò meæ humilitati nouum & mirum fit; neque enim perspicio vndè sint me laudaturi, nisi quod meam abiectionem & vilitatem Deus respexerit, & summo loco habere voluerit. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Eò autem referuntur omnia præconia, quod superat nõ solùm Angelorum laudes, sed meas etiam, & quod laudare nullus dignè & plenè possit, nisi Deus ipse qui fecit. Magna fecit mihi Deus qui potẽs est; hactenùs enim fecit magna Deus in creatione angelorum, hominis, cælorum, mundi, in omni gubernatione fecit grandia magnalia; item in Aegypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro: *Ps.105.* verùm illa omnia longè his quæ nunc fecit in me inferiora sunt. Hæc enim sunt Dei illæ miserationes, quæ superãt omnia opera eius, *Isai.65.* sunt terribilia illa consilia super filios hominum. Non attigerant enim hactenùs opera Dei nisi creaturas, non fuerant Dei operationes nisi in creaturis; at hæc magna quæ nunc fecit in me Deus, Deum ipsum attigerunt: qui enim potens est Filium Dei fecit hominem, Verbo suo vniuit humanitatem, diuina humanis copulauit, increata creatis ineffabili commercio sociauit, terribilia etiam consilia in hunc hominem Deum destinauit, & per hunc hominem fecit. In his magnalibus fuit verè potens Deus, cum semper sit omnipotens; sed non ita potenter potentiam suam ostenderat atque nunc, nec nomen sanctum & inexplicabile ita declarauerat atque in hoc opere: & tamen hæc ego contineo in vtero meo, quæ miserationum eius, & potentiæ, & maiestatis omnem superant prædicationem. Et misericordia eius à progenie in progenies timẽtibus eum. Quæ dico magna mihi fecisse Deum qui potens est, magna misericordia Dei est, quæ in me quidem excellenti priuilegio initium sumpsit, verum finẽ in me non fecit, sed proposita à Deo est ad omnes generationes non solùm futuras, sed præteritas etiam omnes: non enim aliunde à creato primo homine salus accepta est, nisi ex hac misericordia quam nunc fecit Dominus; aliunde salus nec fuit, nec est, nec erit, sed hinc est omnibus, non solùm Iudæis, sed gẽtibus omnibus, omnibus omniũ hominũ generationibus; sed ita tamen, si timorẽ Domini recipiant, ad quẽ omnes vocat, quẽ omnes docet Dominus clementissimè. Timor enim initium sapientiæ est, & fons vitæ; neque qui sine timore est, vel præfracto animo est iustificari potest. Ceterùm omnibus timentibus Deum paratam esse salutem quum manifestatur, vehementer omnes ad salutẽ illis oblatã reuocãtur, & indicitur acerrimè mortalibus timor Dei, vnde ad Deum conuertãtur. Fecit potentiã in brachio suo, dispersit superbos mẽte cordis sui. Timete igitur Deũ omnes generationes, quia Deus fecit magna, & misericordiã in me & omnes generationes. At vnde hoc? Quia in brachio suo æterno, & diuina Filij sui virtute effecit Pater nouam potentiam, vbi non solùm Filium Dei ex me fecit hominem, sed eundem voluit pro mortalibus pati, & brachium suum & potentiam posuit in cruce. Itaque per infirmitatem fecit potentiam diuinam & virtutem in brachio suo æterno, per quam virtutem & in me fecit magna Deus, & in generationes omnes magnalia sua & misericordiam extendit, sed vt in humiles & timentes Deum; superbos verò illa eadem potentia dissipat semper ac deturbat de insana sui cordis elatione; & quò altiùs extolluntur & stolidiùs, eò profundiùs deijcit, & damnat in acerbiores cruciatus. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.

Marginalia (right column): *Ps.110.* (beside "Timor enim initium"); *Prou.14.* (beside "neque qui sine timore")

Ambr. in 12.c. Apoc. miles. Ita fuit potens illa potentia, vt de sedibus suis, ad quas de sua potentia stolidè & impotenter Lucifer semper contendit, deiecerit illum cum Angelis eius, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei & voluntatem, quacunque fuerit potentia, quacunque sublimitate solia sua posuerit, *1. Cor. 10* indè ea euerterit atque detraxerit, & detrahet semper: contrà verò humiles amat, & quò maiore sunt animi modestia & summissione, eò altiùs leuat, & cælestibus donis maiori benignitate exornat. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Opes sunt diuinæ in illius brachij potentia, & cælestis omnium bonorum abundantia & refectio. Esurite mortales, agnoscite vos de vobis omni esse bono, omni spiritus refectione destitutos; suspirate, accurrite ad hoc brachium, ad potentiam huius brachij properate, vestrā *Ps 106.* inopiam & esuriem explicate dolenter quidem, *Ps. 16.* confidenter tamen; implebitur anima vestra bonis omnibus, satiabitur apparente vobis gloria Domini, quæ est in illa potentia, implebitur vestra indigentia diuina gratia, in qua est omne bonum. At contrà vos diuites qui in corde vestro abundatis sine hoc brachio, atque adeò contra huius brachij potentiam, quæ est execrabilis superbia, intelligite hæc si quo pacto ad timorem Domini *Iac. 5.* reuocari possitis. En diuitiæ vestræ thesaurizant vobis infernalium pœnarum cruciatus immensos, & incendunt tartareum ignem contra vos truculentissimè; atque adeò iam nunc existimate vestras diuitias esse vestrum infernum, vestrum ignem, qui deuorat vires omnes mentis vestræ, voluntatis, omnium potentiarum, alienant vos à Deo & vera vita, seruos faciunt Diaboli non vnius, sed multorum, vt vos subdunt multis vitijs multi: & quò impensiùs amatis diuitias & illis abutimini, eò crescit magis vestra perditio, & maiorem exercet tyrannidem in vos Diabolus. Et illud breuiter audite: faciunt vestræ peruersæ diuitiæ, vt Deus vos dimittat inanes sua virtute, sua protectione, suo auxilio destitutos; ita fit vt tradamini in manus infernaliū draconum, atque in obstinationem cordis, & mentis obcæcationem: & quod vltimum malum est, quum sitis miserrimi, non estis tamen Deo miserabiles, atque adeò in vestra perditione ridet Deus. Suscepit Israel puerū suum, recordatus misericordiæ suæ: sicut locutus est ad Patres nostros Abraham, & semini eius in secula. Ita impleuit Deus quæ locutus fuerat, quæ promiserat, quæ iureiurando confirmauerat Abraham, & ijs qui sunt ex eius semine procreati, quæ ita esse futura per omnes Prophetas qui à seculis vsque omnibus vaticinati sunt testatus est; non nostris quidem hominum meritis, sed sua bonitate & misericordia permotus in æterna sua prædestinatione, quam nunc ad opus iuxta sapientiæ suæ consilium adduxit, quæ est incomprehēsibilis Dei misericordia. Suscepit enim puerum suum Israel, & Iacob seruum suum, quod his diebus in me fecit trinus & vnus Deus per mysterium incarnationis Filij Dei Patris, qui ex meis purissimis sanguinibus & substantia factus est homo, verè videns Deū, verè potens apud Deum, & bellator verè fortis, & supplantator Satanæ. Hoc verò mysterium & in æterno seculo fuit prouisum, & à creatis omnibus seculis fuit prædicatum, & erit vsque in æternum simul confirmatum. Sit Patri Domini, & Filij mei IESV gloria sempiterna. Admirabilis extitit in Elisabeth, Ioseph, & Zacharia exultatio spiritus, quum hoc cæleste canticum audirent. (nam piè meditari possumus spirituali sensu illud audiuisse Zachariam, si non corporali, qui iam anteà magnam reuelationem acceperat ab Angelo de Ioanne & eius ministerio.) quod canticū tanto spiritu, tanta donorum cælestium excellentia ex ore virginali profluebat, vt in omnium corda deriuaretur admirabilis lux atque suauitas. Neque verò sanctus IESVS ex vtero non exponebat omnia suo propinquo Ioanni, non magnis donis illum exhilarabat. Fac nos eorum donorū aliqua ex parte participes sancte puer IESV: particulam aliquam nobis exora sancti pueri sancta Mater Virgo, vt nomen sanctum Domini laudare & magnificare possimus in secula. Amen

TRAN-



A. *Apoſtoli, et alij ſancti Patres portantur ab Angelis Hieroſolymam, vt morti Dei Matris interſint, & aſſumptioni.*
B. *Domus in monte Sion, vbi Maria Virgo Mater eſt mortua.*
C. *Componit ſe honeſtiſſimè in lectulo, circumſtantibus Apoſtolis & Patribus.*
D. *Adeſt è cœlo Chriſtus cum innumerabilibus Angelis.*
E. *Expirat ſuauiſſime ſanctiſſimam animam Mater Dei in manus Filij, excellenti cum Angelorum gaudio, & Patrum deuotione.*

TRANSITVS MATRIS DEI.

In cl. imaginem adnotatiuncula. cl. 150.

A. Apostoli, & alij sancti Patres portantur ab Angelis Hierosolymam, vt morti Dei Matris interfint, & assumptioni.

B. Domus in monte Sion, vbi Maria Virgo Mater est mortua.

C. Componit se honestissimè in lectulo, circunstantibus Apostolis & Patribus.

D. Adest è cælo Christus cum innumerabilibus Angelis.

E. Exspirat suauissimè sanctissimam animam Mater Dei in manus Filij, excellenti cum Angelorum iubilo, & Patrum deuotione.

EVANGELIVM MISSÆ.

Lvc. x.

FActum est autem dum irent, & ipse intrauit in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam: & huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quæ stetit, & ait; Domine, non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondens dixit illi Dominus; Martha Martha, solicita es, & turbaris erga plurima: porrò vnum est necessarium; Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

ADNOTATIO.

Libet compendio hic adnotare in Euangeliū, antequam ad imaginem & historiam Assumptionis veniamus. Intrauit IESVS in quoddam castellum. Sapienter Ecclesia hoc Euangelium refert ad festum Assumptionis; describit enim. Lucas allegoricè vitā Mariæ Virginis, & mortē gloriosam. Virgo castellum est, & vterus eius domus in quam intrauit IESVS, vbi ex ea carnem Gabriele internuntio sumpsit, & factum est Verbum homo, & natus homo Deus. Propter humilitatem Mariæ excellentem castellum dicitur, siue vicus: sed vt intelligere possimus ἀνάπαυσιν τῶν ζώων ἀπὸ τῶν ἀγρῶν id enim est græcè κώμη, id est vicus, receptus scilicet & requies brutorum & hominum ex agris: vt ad Mariæ vniuersale patrocinium mortaliū & refugium castellum referre possimus. Erat autem Martha simul & Maria in hoc pago; duxit enim vitam vtramque Maria virgo sacrosancta quoad vixit, actiuam simul & contēplatiuam excellentissimè. Ex vita actiua anno quartodecimo vitæ suæ Filio Dei ministrauit carnem, vndè facta est Dei hominis Mater. Neque verò hoc solùm Christo præstitit actiua Mariæ Virginis vita, sed vt Deum pareret infantem, Deum lacte nutriret, pueri, iuuenis curam semper gereret, adulti item non ante trigesimū annum solùm, sed post illum attentam magis, & magis solicitam. Neque hæc sola fuit actio Virginis, quæ erat dignissima, sed vim suæ actionis ad alia virtutum opera summa cum dignitate & fructu extendebat. Fuit quidem hoc exercitiū Marthæ in Maria virgine solicitudo, sed placida & suauis; fuit turbatio erga plurima, verū quieta, clara, expedita, dulcis; fuit frequens ministerium, sed quasi à sublimi quadam operatione spiritus profectum, constans atque tranquillum. Non enim erat vitæ actiuæ praxis in Maria Virgine vt in Martha fuit vel in alijs solet, vbi vita actiua primas ferè obtinet, coniungitur contemplatio diuinarum rerum & gustus; non ita in matre Dei Maria; sed tota quidem

erat semper in contemplatione sublimi, conferebat diuina mysteria omnia in corde suo; hinc nihil debilitato sensu spiritus, sed potius nobilitato, exibat in plenam atque excellentem actionẽ. Huiusmodi fuit vita sacrosanctæ Mariæ Virginis Deiparæ vsque ad annum vitæ suæ sexagesimum tertium; (hæc enim dicitur fuisse Mariæ Matris Dei vitæ periodus) tunc autẽ quod antea desiderauerat vehemẽter, vt cum Filio esset, intellexit nuntiante Angelo implendum. Itaque tota fuit in diuina Filij & cælestium mysteriorũ contemplatione suspensa atque absorpta, nec vt semper antea fecerat, vim communicabat actioni actiuæ vitæ: proptcrea stat Martha, & conqueritur pars inferior mentis in Virgine; Domine non est tibi curæ quod Mater tua tota rapitur in cælum, & hanc vitam relinquere cœpit? Respondet vero Christus; Illa sollicitudine & turbatione circa plurima, etiam si placida & trãquilla, volo Matrem liberare, nec amplius placet vt huius vitæ necessitatibus conflictetur. Optimam partem vitæ elegit Maria, contemplatiuam, spiritualem, cælestem, quæ non auferetur ab ea in æternum: transeat in hanc illa etiam actuosa. Ita intelligimus ex excellẽtissima Filij & rerum diuinarum contemplatione in summam secundùm Filium paradisi gloriam transysse: & animã in manus Filij expirasse Mariã Virginẽ Dei Matrẽ.

Ad imagines porrò veniamus. Quatuor eas esse, fuit operæpretium, vt prima & secunda possemus mortem & sepulturam, tertia resurrectionem, quarta Virginis sacrosanctæ assumptionem in cælum designare. Nam mortuã verè fuisse Mariam Virginem Matrem, nullus vnquam in controuersiam vertit: Apostolos verò diuina virtute ad eius mortem, sepulturam, & post tres dies resurrectionem, atque in cælum & Paradisum assumptionem celebrandum adductos fuisse Hierosolymam ex varijs orbis regionibus, simul Timotheum, Hierotheum, Dionysium, & alios sanctos Patres, & audisse Angelorum cæleste Mariæ encomium, traditione acceptum dignissima vsus Ecclesiasticus confirmauit, tum ea quæ de ea scripsit Dionysius ipse Areopagita. Christum porrò Mariæ Virgini Matri apparuisse morienti piè credimus & meditamur. Quid enim esset, si toties legimus & audimus Christum morientibus sanctis apparere, & non credamus sacrosanctæ Virgini Matri Mariæ apparuisse? Esto igitur

Damas.

3. cap. de diu. nom.

A. Apostoli, & alij sancti Patres ex varijs orbis partibus per aëra à duobus Angelis, tutelari proprio, & Archangelo vel Principe (qui solent addi tutelaribus pro ratione magistratus quem gerunt homines) Hierosolymam vehuntur, ipsis mirantibus rem nouam atque insolitã. Mutatur eorum admiratio in cordis suauitatem, & vehemens desiderium, vbi causam audiunt ab Angelis quapropter aduehantur.

B. Hierosolyma, & domus in monte Sion, vbi ferè vixit post ascensionem Filij Maria Deipara Virgo; vnde frequens erat cum socijs mulieribus in visitatione sacrorum locorum vbi Christus mysteriũ passionis suæ & charitatis expleuerat.

C. Cum hora mortis aduentaret, quam sancta Virgo à Filio præsciuerat, composuit se decentissimè in lectulo, tota in mentis excellentissima Filij & cælestium rerum contemplatione suspẽsa, & cælesti cordis suauitate delibuta: astant Apostoli & sacri Patres, orant; & simul hinc mœrent, quod præsidium viderent se in terris amittere cæleste ac diuinum, illinc gaudent, certò sperantes potẽtius è cælo patrocinium suscepturam mortalium Virginem gloriosam. Conuenerat iam Angelorum frequens chorus, in Matrem ac Deum hymnos inchoabat.

D. Cum venisset iam hora, & illud momentum quo animam erat spiratura Virgo sancta, ecce tibi adest Christus cum innumerabili multitudine cælestium spirituum, inter quos parentes Virginis Ioachim & Anna versabantur; impletur cubiculum diuini luminis claritate, fit in sacro cubiculo Paradisus, concinunt Angeli diuinum melos suauissimè, dignitatem incomparabilem Mariæ Virginis Matris Dei laudibus in cælum efferentes.

E. Spirat illa dulcissimè animam felicissimam, eam excipit Filius, & replet splendore suæ & Patris ac Spiritus sancti diuinitatis, collocat super omnẽ omniũ cælestiũ spirituũ beatitatẽ, & secundùm se excellentissimam gloriam sempiternam; exultant cohortes cælestes de gloria Matris Dei & suæ Reginæ, congeminant suas laudes Apostoli.

VIR-

VIRGINIS MATRIS SEPVLTVRA.



A. *Paratur funus perquam honorificè.*
B. *Portant feretrum Petrus & Iacobus, et primi quique Apostolorum versus torrentem Cedron.*
C. *Superne prosequitur funus Angelorum multitudo.*
D. *Perueniunt iuxta hortum Gethsemani, vbi erat paratum sepulcrum nouum, felix tanta hospita futurum. Ibi eam sepeliunt cum summis laudibus.*

VIRGINIS MATRIS SEPVLTVRA.

Ex ecclesiastica traditione.

In cli. imaginem adnotatiuncula. *cli. 151.*

A. *Paratur funus perquam honorificè.*
B. *Portant feretrum Petrus & Iacobus, & primi quique Apostolorum versus torrentem Cedron.*
C. *Supernè prosequitur funus Angelorum multitudo.*
D. *Perueniunt iuxta hortum Gethsemani, vbi erat paratum sepulchrum nouum, felix tanta hospita futurum: ibi eam sepeliunt cum summis laudibus.*

ADNOTATIO.

A. Paratur funeris pompa & piæ exequiæ, in feretro sanctissimum corpus reponitur honestissimè.

B. Portant feretrum Petrus, Iacobus, & primi quique Apostolorum summa cum veneratione per mediam ciuitatem & portam aureã; descendunt ad torrentem Cedron, perueniunt ad latus australe horti Gethsemani, comitantibus sanctis Patribus qui erant adducti, & frequenti piorum numero, tum deuotarũ mulierũ copia. Neque hîc fuit ausus quisquã funus impedire, ita prouidente Christo, vt neque Christum sequentes ex monte Sion in Oliueti, vnde in cælũ ascendit; neque procedentes per mediam vrbem quisquam interpellare potuit: tametsi fertur quendam ex Pharisæorum colluuie sacrilego ausu voluisse feretrum deturbare, sed dedisse illico pœnas, siccatis impijs brachijs ac manibus: at cũ miserabili voce deprecaretur veniã à sancta Virgine, animo & corpore supplex, restituta fuisse illi membra dicuntur diuinitùs.

C. Supernè Angelorum multitudo prosequitur funus, ac celebrat laudibus suis, insistunt Apostoli ac sancti Patres; Christus animam beatissimam sinu suæ diuinitatis, & recondita gloria souet. At vbi? Vbi voluit ipse, & nos nescimus: quid si in paradiso terrestri? Quid si statim animam in cælestem paradisum euexit? quid si supra montem Oliueti sepulchro Matris imminens, quod in radice montis est ad occidentem?

D. Perueniunt ad sepulchrum nouum, honestum, felix tanta hospita, quod primarius aliquis vir è pijs Iudæis qui in Christum crediderãt sibi parauerat, vt sibi Ioseph ab Arimathia suum: in eo honorificentissimè collocant corpus Virginis sacrosanctæ, quod Deum suscepit, & vitæ dedit principium. Triduum autem cõcelebrarunt diuinis laudibus & Virginem beatissimã eius animam & corpus Angeli ex aëre sepulchro imminentes, explicarunt suas laudes Apostoli & Pontifices omnes, pro suo captu singuli. Hierotheus verò (vt tradit Dionysius) post Apostolos omnibus alijs laudantibus superior erat, totus excedens, totus se deserens, & eorum quæ laudabat consortium patiens; ab omnibus denique à quibus audiebatur, & videbatur, & agnoscebatur, & non agnoscebatur, afflatus Deo, & diuinus laudator esse iudicabatur.

SVSCITATVR VIRGO MATER A FILIO.

In clij. imaginem adnotatiuncula. clij. 152.

A. Ad finem tridui adest Christus cum militia cælestis exercitus innumerabili.
B. Clauso sepulchro suscitat Matrem, animam eius & corpus maximis donis cumulat.
C. Egreditur illa fulgentissima immortalitatis gloria ornata, stellis duodecim coronata, amicta sole, & sub pedibus Lunam habens.
D. Excipit eam Christus gratulatione summa.
E. Eam adorat, eiq; obedientiam eue stigio defert cælestis exercitus, Dei Matrem, Reginam suam, & orbis profitetur vniuersi.
F. Cessante in terris concentu Angelorum, intelligunt Apostoli resurrexisse sacram Virginem.

ADNOTATIO.

A. AD finem autem tridui ecce tibi adest ad Sepulchrum Christus cum militia exercitus cælestis innumerabili.

B. Animam Matris corpori vnit, & replet excellentissimis donis ac dotibus & animã & corpus, ac statim è clauso sepulchro Matrem educit.

C. Egreditur ipsa fulgentissima veste immortalitatis ac gloria ornata, circundata varietate donorũ, dotium, aureolarum beatarũ, quasi sole amicta, lunam sub pedibus premens, corona stellarum duodecim caput redimita.

D. Excipit illam Filius Deus lætitia ineffabili, & immensa gratulatione.

E. Illi obedientiam & reuerentiam exhibent Angeli & alij beati spiritus omnes, Reginæ ac Dominæ cæli atq; orbis vniuersi, Matri Dei omnipotentis.

F. Cessante Angelorum melodia ad sepulchrũ post triduum, intellexerunt Apostoli resurrexisse immaculatam Virginem.

ASSVMITVR MARIA IN CÆLVM;

Coronatur à Sanctissima Trinitate.

In cliij. imaginem adnotatiuncula. cliij. 153.

A. Assumit in cælum Matrem Christus: illa dilecto Filio innititur ad dexteram honorificentissimè.
B. Circumuolant cælestes spiritus psallentes cæleste melos & gloriam.
C. Collocat tandem Matrem Filius antè diuinitatẽ, & ad sanctissimam Trinitatem statuit.
D. Ab ea coronatur ineffabili gloria, donis, dotibus, & priuilegijs ornatur excellentissimis.
E. Aperto sepulchro credunt assumptam Apostoli à Filio, exultant in iubilum & laudes eius celestes.
F. Ad sua quisque loca, vnde fuerant deducti Patres, ab Angelis reducuntur.

ADNOTATIO.

A. ASsumit eam in cælum Filius Deus honorificentissimè: illi ipsa innititur ad dexteram gloriose.

B. Circumuolant angelicæ omnium ordinum cohortes cum sanctis alijs spiritibus psallentes ac iubilantes. Cum hoc triumpho præclarissimo, cælesti, diuino euehitur ad cælum empyreum Virgo Dei parens: ei angeli, & species creatas gubernantes, & cælorũ motores transeunti genua curuant, & obedientiam deferunt Reginæ suæ & Dominæ.

C. Collocat tandem Matrem filius ante diuinitatem, & ad sanctissimam Trinitatem statuit in empyreo cœlo, Deiq; omnipotentis regia. Genibus nixa diuina Virgo adorat Trinum Deũ & vnum: Patrem, qui cum Filium æternum genuisset,



A. *Ad finem tridui adest Christus cum militia cœlestis exercitus innumerabili.*
B. *Clauso sepulcro suscitat Matrem, animam eius & corpus maximis donis cumulat.*
C. *Egreditur illa fulgentissima, immortalitatis gloria ornata, stellis duodecim coronata, amicta Sole, & sub pedibus Lunam habens.*
D. *Excipit eam Christus gratulatione summa.*
E. *Eam adorat, eique obedientiam è vestigio defert cœlestis exercitus, Dei Matrem, Reginam suam, & orbis profitetur vniuersi.*
F. *Cessante in terris concentu Angelorum, intelligunt Apostoli resurrexisse sacram Virginem.*

nuisset, eundem ipsi dederat generandum; Filiũ quem conceperat, genuerat, lactauerat, nutriuerat, subditum in terris habuerat & obedientem; Spiritum sanctum, cuius operatione & virtute Filium Dei conceperat. Itaq; à Patre agnoscitur Mater Filij sui vnigeniti, à Filio Mater, à Spiritu sancto sponsa, & cooperatrix incarnationis Filij Dei: ipsa omnibus diuinis personis, vni Deo gratias agit immortales. Magnificat verissimè eius anima Dominum, exultat ipsius spiritus in Deo salutari suo; tum verò profundissimè agnoscit & profitetur humilitatem suam, se ancillam Domini; prosequitur reliqua ex suo cantico, quod videt ex parte se intellexisse & dixisse in terris, vt in mortalitate positam; ingenti verò gaudio exultat perfectum sensum atque intelligentiam illius cantici consequuta.

D. Diademate autem caput illi redimiunt tres diuinæ personæ, Pater, Filius, & Spiritus sanctus excellentissimo & honorificentissimo, id est gloria cælesti omnem aliam spirituum omnium longè superante, ac secundùm animam Filij maxima; sistunt illi regiam & thronum ad filij dexteram, constituunt Angelorum omnium & hominum, cæli & terræ, id est vniuersæ creaturæ Dominam, & Reginam, atque Imperatricē, aduocatam peccatorum, patronam omnium piorum & auxiliatricem.

E. Aperto sepulchro corpus non inuenerunt, sed ea tantummodo cum quibus fuit compositũ & sepultum; simul fuerunt odoris suauitate admirabili repleti ex sepulchro spirantis. Ad cælum igitur oculos & corporis & mentis attollentes toti fuerunt in contemplatione resurrectionis, assumptonis, & gloriæ Virginis beatissimæ, eximia cordis suauitate & iubilo exultantes, & psallentes Deo & Virgini cælestem victoriam & triumphum.

F. Apostoli & sancti Patres ad sua loca, vndè deducti fuerant ab Angelis, ab eisdem reducũtur cum suo mentis iubilo & exultatione: narrãt verò Dei laudes & gloriam sempiternam. Amē.

DE VIRGINIS DEIPARÆ LAVDIBVS.

MEDITATIO.

Cant. 3. QVAE est ista quæ ascendit de deserto delicijs affluens, innixa super dilectum suum? De Christo Domino in cælum ascendente rogastis sancti Angeli; Quis est iste qui

Isa. 63. ascendit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? & professi eius vitæ & passionis, laboris & meriti fortitudinem, incitabamini ad laudes Christo canendas in æternitatem, in iubilo exultantes de misericordia, & magnitudine virtutis Dei. Quid nunc? Quæ est ista vestra exultatio? Similiter atque tunc ascensionem Filij celebrauimus, nunc Matris assumptionē celebramus, & ad eius laudes dicendas excitamur. Videmus illam de deserto quidem ascēdere de orbe terrarum, qui ex se asper est, sterilis, horridus, sine cultu, sine vera hominum societate: sed quid hoc est miraculi? Venit in cælum Filius rubicundus sanguine, quem in passione & cruce effudit, stigmata suæ crucis gerens; eius verò Mater delicijs affluens ascendit? Erat in Filij rubore fortitudo & munitio immensa, diuina formositas & fortitudo; vndè in omnes homines decor, & infinitum robur, & gratia deriuari posset, & in electos deriuabatur tamquam è perenni fonte & infinito. Hæc erant in excelsis eius delicijs, quibus ascendens in cælum exundabat. Hinc verò fluxerunt illæ deliciæ quibus affluens eius Mater ascendit in cælum, cœlestis decor virtutum omnium & donorum spiritus, carnis integritas perpetua & sanctitas, omnium potentiarum perfectio, animæ & corporis nobilitas, gloria cælestis tùm animę tùm corporis; & hæc quidem omnia tanta dignitate ac prærogatiua, vt omnium Angelorum & hominum delicias illæ deliciæ superarent, & essent secundum Filij sui delicias & gloriam excellentissimæ. Feliciter inchoatis beati Angeli ornare assumptionem Virginis sacrosanctæ: pergite obsecramus per IESVM & eius Matrem, vt dum inter vos quæritis & respōderis, possimus nos (quod vehementer desideramus) è micis quæ cadent de mensa vestra cælesti satiari; & facite vt ne nostra indignitas faciat vt illæ pereant, & nos desolati simus & miseri. Quærite igitur & vos nobiscum in simplicitate cordis vestri & humilitate; Quænam ista est quæ ascendit? Virgo sancta est,

omnibus virtutibus & donis ornata est, excellens Dei creatura est; si hæc & huiusmodi quæ dicere possumus innumerabilia dicamus, nondum erimus assecuti quod quærimus: dicamus igitur Matrem Dei omnipotentis esse quæ ascendit, & omnia diximus. Audite verò. Nam primùm scimus Deum in sua prouidentia & sapientia disposuisse omnem creaturam suæ bonitatis & voluntatis consilio antequam fierent, & hanc prouidētiam versatam fuisse præcipuè in prædistinatione rationalis creaturæ. Itaque Dominum IESVM in ea supremam dignitatem obtinuisse apud Deum certum est; hic enim prædestinatus est Filius Dei in virtute, nec habuit natura Christi humana quo altiùs tolleretur, quàm vt Filio Dei in vnitatem personæ diuinæ copularetur: qua in re enituit diuinitatis diuina potentia. *Aug. de prædest. Sancto.*

VIRGINIS MATRIS PRÆDESTINATIO secundum Filij prædestinationem prima atque excellentissima.

AD hoc autem opus vt ad præstantissimū, quum retulisset Deus omnia quæ creaturus erat quasi ad exemplar, & ad humanitatis vnionem cum Verbo hæc terminaretur prædistinatio, fuit necessario coniunctum cū hoc Dei consilio, vt prædestinaretur illa, vndè carnem accepturus erat Dei Filius, & in cuius vtero vnio sacrosancta esset celebranda. Quocircà præparauit in sua prouidentia Deus illam mulierē Virginem, ex qua fieret Deus homo. Sed cuius erat hæc prouisio? Erat triū personarum; Patris, cuius Filius erat incarnādus, erat Filij, cuius erat futura Mater illa Virgo, simul erat Spiritus sancti, quo superueniente erat illa vnio facienda: tota Trinitas illam mulierem elegit, qua in re summa fuit in eam Dei benignitas. Nam non apprehendit Deus Angelos, sed semen Abrahæ, & hoc quidem ex hac Muliere. Prælata igitur in diuina electione & prædestinatione hæc Mulier fuit non solùm Angelis, sed etiam mortalibus omnibus. Neque verò mirum; deligebat enim Pater Sponsam, Filij sui futuram Matrem, Filius quam solam erat habiturus in terris Genitricem, qui solùm habebat Genitorem in cælis; Spiritus sanctus, vt per quem erat futura Mater. Quare qualis decebat tantum Sponsum, tantum Filium, talis eligebatur; non enim non erat in Dei æterna lege zelus Domini exercituum in Sponsam, & Filij in Matrem futura reuerentia. Erat in ęterna lege præceptum quod sancitum in tēpore est de honore Parentum, neque futura Mater à Filio non magni fiebat: Sponsæ honorem & decus amabat Pater. Quid tandem ex his aliud nos intelleximus & vidimus in cælis? Quid vos colligere aliud debetis mortales, quam quod humana quidem specie & natura Matrem sibi prædestinaret Deus, hac sola natura nobis inferiorem, alijs virtutibus omnibus, donis & excellētijs longè superiorem, & secundum Filium prestantissimam: neque posse creaturam vllam eius laudes pro dignitate prædicare, ne nostros quidem Seraphinos. Nam quum sit reliqua omni creatura donis & gloria sublimior Mater Dei, laus eius omnis quæ à creatura proficiscitur tandem in admirationem euadit & silentium, in laudum consummationem exire non potest. *Epiphanius in sermone de laudibus Virg. Mariæ.* Fuit in Dei prædestinatione Filij illa exultatio, ille ludus quem erat habiturus in orbe terrarum, illæ delicię cum filijs hominum: Quod si cum his, cum Matre igitur primùm, ex qua accepturus erat vnde esset cum ijs. Illa Sapientiæ æternæ creatio Filij prædestinatio fuit, qua primogenitus ante omnem creaturam ad humanam naturam suscipiendam est præordinat⁹. Sic qui fecit Deū hominē Filius ipse dicit; Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, idest, in mea humanitate per vnionem illam hypostaticam: ita audiui vt in Iacob inhabitarem, & in Israël hæreditatē caperem, & in electis Dei mitterem radices; vt videlicet ex semine Iacob secundum carnem habitationem acciperem in Matre mea; ibi primum fructum acciperem meæ hæreditatis. *Pro. 8.* *Eccl. 24.* Iam enim indè ab vtero Matris meruit Christus prædestinatis gratiam & gloriam, iam indè radices electorum positæ sunt, ordo scilicet & firmitas eorum prædestinationis & salutis. Hæc cum ita sint; constat omnē beatitudinem & laudē prouenire ex Filio in Matrem: hinc fecit illi magna qui potens est, & sanctum nomen eius: indè extitit in prędestinatione *Luc. 1.*

natione misericordia, in progeniem & progenies, in omnes Deum timentes: indè deriuatur, indè suo gradu ex diuino munere Dei benignitas in mortales diffusa est. At enim cum prædistinatione sunt illa coniuncta quæ faciũt ad effectum prædestinationis capessendum; neque enim sinè his Dei prædestinatio est, etiam si propter hæc non sit: prædestinatus enim Petrus est ad gloriam, sed non sine liberi arbitrij vsu, non sine obedientia & virtutum exercitio; neque hæc nisi ex merito Christi prouenire potuerunt. Primum autem locum cum obtinuerit Mater in Dei æterna prædestinatione secundum Filium, fit vt in illam excellentem quandam vim sui meriti Christus exeruerit, & illi simul præparauerit sublimem gloriam, cum excellenti gratia, & præcipuo etiam liberi arbitrij vsu, & obediẽtiæ, ac virtutum omnium, & donorum cælesti exercitio.

DEI MATER SECVNDVM Filium laudanda.

QVo fit vt simul laudanda Dei Mater sit, quod post Filium summa gloria, summo merito, summis virtutibus fuerit & donis ornata. Ita Christus plenè voluit laudare Matrem; ibi enim mulier illa exclamauit, beatum ventrem qui eũ portauerat, & vbera quæ suxerat; sic respondit Christus, vt adiungeret ad Matris dignitatem eius merita & gloriam, & quæ erant coniuncta omnia cum illa sublimitate, fidem, obedientiam, humilitatem, alias virtutes, per quas meruit fieri Dei Mater. Nam quod meritum non admittit vt Deus homo fiat, vt illa fiat naturæ humanæ & Verbi Dei hypostatica vnio, id vt ex hac Virgine fieret meruit Filius, meruit per Filiũ Mater. Cooperatũ verò est ad hoc Matris meritũ liberũ ipsius arbitriũ præcellenti gratia, virtutibus, & donis diuinitùs insignitum & efficax in Filio. Quocirca voluit Christus intelligi, dignitati maternæ quæ erant omnia in illius prædestinatione esse coniungenda, & merita Matris responsione sua celebrare. Nã quum diuino ore pronuntiat; Beati qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud, nónne rationem plenam prædestinationis exposuit? quod si omnium, an non præcipuè Matris? excellenter Matris. Confirmat verò Christus illo responso quod dixerat Elisabeth; Beata quæ credidisti, & quod eadem ipsa Mater in sublimitate spiritus & humilitatis; Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Mirabilia audiuimus ô beati Spiritus; exultamus in virtute potentiæ Dei, & maiestate misericordiæ; & eo magis, quod quum quæ audiuimus maiora sint quã pro nostro captu; illud nobis remanet, vt quo altiora sunt, eò magis illa glorificemus docta quadam ignorantia in humilitate nostra in Christo. Quamuis autem vobis iuuantibus aliquid ex illis intelligimus, maiorem tamen eorum desideramus intelligentiam.

Luc. 11. *Luc. 1.*

EXCELLENS BEATISSIMÆ VIRGInis prædestinatio.

EN vobis. Regem constituamus potentissimum & sapientissimum, ac orbis terrarũ Monarcham, cælibem tamen, sed qui consortem & hæredem filium habere velit suæ potentiæ, & sapientiæ, & monarchiæ: dubiũ esse non potest, quin ex omnibus orbis terrarum Virginibus excellentissimam eligeret, ex qua illum generaret filium. Esset verò eius sapiẽtiæ vt sciret eligere & vellet, potentiæ vt posset eam sibi coniungere quæ pulchritudine, virtute, gratia, integritate, maiestate, omniũ donorum splendore ceteras omnes Virgines quàm posset longissimè anteiret; & hanc sibi esse destinaturum antequam duceret. Quod si eam etiam posset qualem sua sapientia & potentiæ magnitudine esset dignum fabricari, absque vlla dubitatione in illa formanda & ornanda suam omnem sapientiam, & potentiam, & industriam conferret, vt illam sibi talem acciperet sponsam, qualem se dignum esset & decens. Age verò etiam hoc pone; (quod creaturæ angustia non patitur, intellectus vester assequi potest ex fide) cooperetur etiam Filius ad Matrem eligendam tanta sapientia, tanta potentia quanta Pater. Quid putas? Nónne eodem contenderet Filius quò

Pater, & Matrem vellet honorificentissimè parari & esse omni laude superiorem? Sua proportione hæc ad prædestinationem Matris Dei conferte, & habebitis, vnde leuare mentem aliqua ex parte possitis ad illius mysterij sublimitatem. Pater æternus non tunc primùm elegit Virginem sacrosanctam, quū in hac mortalitate eam creauit, sed in sua æternitate, antequam mundus fieret, delegit sponsam, ex qua esset generandus homo eius vnicus & coæternus Filius, in cuius generatione illi communicaret suam immensam filiationem, vt diceretur, & esset verè Dei Filius qui cōcipiebatur & nascebatur. Iā verò Filius antequam homo fieret nónne erat apud Patrem, & Deus erat ipse etiā Filius, & vna potentia omnia circa creaturas operabatur, & vna operatione? Matrem igitur suam simul parabat in sua æternitate cum Patre & Spiritu sancto. Etiam si nomē prædestinationis fiebat nobis difficile ô Angeli sancti, hac parabola tamen multum accepimus luminis: verè sancta electa est Mater Dei perfecta, parata est Mater Dei à Deo Patre Sponsa, à Filio Deo Mater, Spiritu sancto in ipsam superuēturo. Estis vos sancti Angeli in perpetuis vestris interrogationibus & laudibus de Matre Dei Regina vestra & Domina, semper quæritis quæ est hæc? ita leuatis continenter mētes vestras in sublimitatem, & perenni admiratione illam prosequimini & laude: at nos nec assequi vestras laudes possumus, & tanti luminis splendore hebetamur, & maiestate opprimimur, qui alioqui è fragilitate nostra & imperfectione nihil possumus: iuuate nos Angeli omnes, iuuate Angeli custodes, intercedite ad Dominum vestrum & nostrum, ad Matrem Dei & nostram, vt aliquid & luminis nobis interluceat, & virtutis accedat, quò in eius assumptionis festo die possimus ad illius laudes aspirare. Ades tu præcipuè Virgo Mater Maria, iuua etiam tu nos, quæ plusquam Angeli omnes potens & gratiosa es apud Deum, & secundum filium tuum & potentissima & gratiosissima. Ceterùm quod ad nos attinet, illud ipsum postulamus beneuolè, vt quæ diximus, quæúe sumus dicturi ita accipiantur, quasi ex meditatione pia & deuotione; Nihil enim per contentionem, nihil ex præiudicio dictum volumus, sed per abundantiam sensus nostri, in humilitate & charitate Dei.

GLORIA FILII QVÆ EX SACRIS LITteris colligitur redundat in Matrem.

PRimùm igitur vt ad sacras litteras veniamus, magnam concipimus cordis nostri exultationem, vbi illas videmus plenas huius sacrosanctæ Virginis præconijs & gloria: nā quum plenæ sint Christo eius Filio eiúsque gloria, quid aliud intelligere possumus, quàm ex ea plenitudine redundare vberrimas laudes in Matrem? Itaque si hoc solùm in laudē Virginis Mariæ diceretur, cumulatè & diuinè eius gloria esset exaltata. Quid enim quū celebrant scripturæ Christi diuinitatē, nónne dicunt Mariam esse Matrem Dei? Quum illius prædicant veram humanitatem, nónne illam humanitatem ex Mariæ sanguinibus & substantia esse procreatam asserunt? Quum humanæ naturæ & diuinæ vnionem in persona Filij Dei extollunt, nónne quam acceperat ex Maria carnem extollunt? Illo enim miraculo non solùm Dei potentia & misericordia exaltata est in altissimis, sed Virgo summa dignitate & gloria nobilitata. Magno item Dei mysterio nascitur ille homo Deus, celebrant illius natiuitatem Angeli, stella, Pastores, Reges, cælum & terra: redundat hæc gloria in Matrem, & adorant Angeli, Pastores, Reges Virginem Matrem præsentes præsentem. Vixit humilis Deus homo inter homines, quæ erat eius summa dignitas; ea etiā dignitas pertinebat ad Matrem: diuinam doctrinam docuit homines Christus, mirabilibus etiā signis confirmauit: Quid? hæc non erant Matris ornamenta? Quid verò attentiùs, & maiori cum Maiestate astruxit & confirmauit Filius Marię, quam suam diuinitatē? hoc cum ageret, nónne Mariam Matrem Dei Matrem esse confirmabat? Age perierat genus humanum vniuersum, æternis supplicijs erant addicendi omnes mortales, obtulit se in acerbissimam passionem, crucem, & mortem hic homo nè perirent homines, sed salutem etiam consequerentur æternam: nónne excelsa est hæc misericordia Christi, & eius infinita laus? Quid? huius laudis nónne magnam partem cepit Mater? Iam quum resurgit à mortuis, quum datur illi omnis potestas in cælo & in terra, quum ad cælos ascendit, quum sedet ad dexteram Dei omnipotentis etiam quà homo, quum mittit Spiritum sanctum,

ctû, illa planè est vt diuina cõsummatio gloriæ & laudis Filij, ita Matris eximia præter ceteros. Si gloriari iure solent serui ex gloria Dominorum, & qui in regno viuunt ex Regis sui præstantia, quid censemus laudis & gloriç non accessisse à Deo Filio in Matrem? Scripturæ igitur omnes cum Christum prædicant, prædicant & eius Matrem. Quod si nusquam non spirant Christum Scripturæ, non illum celebrant, nusquam non vel figuris, vel prophetijs & doctrina prænunciant, vel præsentē exhibēt; nusquā nō inueniemus Mariæ Matris Virginis laudes, & præconia. Quæramus ab Scripturis in vniuersum quænam ista sit quæ hodiè ad cælos ascendit: en respondent, ea est quam in Filio eius omnibus locis celebrauimus; neque enim potuimus de Filio dicere diuinè (vt diximus) nisi de Matre intelligeremus dici excellenter. Hæc cum audiuimus nos de Virgine Matre, exultat cor nostrum; confirmat verò exultationē nostram Ecclesia sancta: vbi enim agit dies festos de Maria, ea canit vel etiam docet, quæ de eius Filio scripta sunt; vt intelligamus laudes Filij in Matrē redūdare: atq; adeò quæ de Christo propriè dicuntur, ad Matrē etiam transfert singulari priuilegio & applicatione. *Prou. 8. Eccl. 24.*

QVÆ PROPRIE DE BEATISSIMA Virgine tradiderunt Scripturæ.

Verùm rogemus Scripturas rursum, num de illa propriè aliquid tradiderint. Respondent, permulta. Ea nobis fratres cū summo studio & deuotione legenda sunt. Quis enim non incitetur ad laudes Matris Dei decantandas suauiter quidem, vehementer tamen, quum canticum canticorū Salomonis meditatur, id est sublime illud epithalamium nuptiarum Agni? Fugiant hinc terrenæ cogitationes; leuemus mentem ad Filium Dei, & eius vnionem cum natura humana in supposili diuini vnitatem: illa fuit, vnde factæ sunt cum Ecclesia Agni nuptiæ. Non potuit altiùs intonare canticum suum Salomon, neque excellentiùs exprimere; ac propterea verè fuit canticum cāticorum. Osculetur, inquit, me osculo oris sui. *Cant. 1.* O verborum & rei diuinitatem adorandam! Sed quis loquitur? Ecclesia. Cui loquitur? Patri Sponsi. Quid petit? Nō iam vt per Angelos, per Moysen, per Prophetas mittat sibi oscula, sed vt eius os cōtingat, vt Filius ipse veniat, ipse descendat, homo fiat in vtero Virginis sacrosanctæ: ita faciat Filio suo Pater nuptias cum Ecclesia, & in ea excellentes cum Matre. Desiderat Ecclesia vniri Filio per eius incarnationem in thalamo Virginis gloriosæ, vt fiat illa vnio vult sanctissima Trinitas, in quo est vt Filius velit ipse vniri. Quid præterea? Exigēdus fuit à futura Dei Matre consensus. Propterea missus Gabriel tamquam Paranymphus parat Virginem ad consensum. *Luc. 1.* Erat quidem in illo desiderio Virgo sancta vt nubes pluerēt iustum; terra vt germinaret saluatorem; sed ipsa vt esset illa terra cogitare non poterat eius profunda humilitas: hoc vt vellet, ad hoc vt consentiret, id diuina virtute curauit Archangelus. *Esai. 45.* Tandem coniungit mente suum desiderium & voluntatem sublimis Virgo; conueniunt in vnum Dei trini & vnius voluntas, Ecclesiæ, Mariæ Virginis: itaque eodē momēto humanitas illa Deo Filio Dei vnitur, fit Verbum caro, fit homo Filius Dei, & hoc quidē in vtero virginali Mariæ. *Ioan. 1.* Qua humanitate? Ea quæ procreata est è Maria. Quo pacto? Spiritus sancti operatione, obūbratione Virtutis Altissimi. O miraculū omnibus & hominibus & Angelis ineffabile! Et tamē ad hoc perficiendū cōsensu, opera, cōcursu Mariæ vtitur Deus. O dignitatem sacræ Virginis incomparabilem! O gratiam & benignitatem Dei immensam in illam. Hoc igitur est initium cantici, quod omne canticum superat, præterquam Mariæ ipsius. Hinc inflāmatus Salomon totus fuit in canendis huius cælestis Sponsæ encomijs, quæ mirificè mentem nostram illustrant, & deuotionem in Virginem sanctam accendunt.

DE SACROSANCTÆ VIRGINIS Deiparæ pulchritudine.

Cant. 1. Alia omittamus: ad illa feramur. Ecce tu pulchra es Amica mea, ecce tu pulchra es. Ita prædicat Sponsus Pater, & Filius Sponsæ & Matris dignitatem præconio excellenti. Ecce; rem nouam, admirabilem, singularem. Tu; nulla alia tam pulchra quàm tu, qua pulchritu-

chritudine decuit ornari Matrem Dei: auget repetitio laudem; ecce tu pulchra es. Additur verò, oculi tui columbarum, gratiarum plenitudinem, & Spiritus sancti dona spirantes, sed illis oculis tuis me allexisti, te Matrem vt
Cant.2. cuperem mihi & acciperem. Additur item; Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Inter quas? inter reliquas omnes. Præstantia hæc est Sponsæ Christi & Matris. Illæ etiam si pulchræ sint, etiam si non sint insuaues, nec solicitudine premant; spinæ tamen sunt si ad candorem eximium, si ad suauitatē, venustatem, honorem meæ Sponsæ conferātur. Rursum superioribus ferè verbis eisdem laudat Matrem Christus; Quam pulchra es Cant. 4. &c. oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecùs latet. Replicatio maiorem vehe- Hieron. mentiam rursus indicat amoris & laudis. Sed Septuag. quid est quod addit hîc, absque eo quod intrinsecùs latet; vel quod silentio præteritur? Significat Sponsus plures esse laudes quæ taceantur & spiritu cognoscuntur, quam quæ verbis explicari possint vel alijs, vel ab alijs; plura se scire quàm dicat. Duas addamus ex Salomone Virginis Matris laudum coronas.

SINE MACVLA.

Cant.6. QVid igitur præterea in Sponsam canis Salomon? Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, electa & mūda genitrici suæ. Quid honorificentiùs dici potuit? Et quidem hæc in superioribus Sponsi verbis erant, sed nunc dicuntur pleniùs: celebrat enim disertè pulchritudinem quæ nullam habeat maculam. Qualem verò maculam, vel quam? Qualemcunque, cuiusuis sit illa generis. Quis hîc non intellgat ab omni prorsus peccato non solùm vixisse inuiolatam Virginem, sed conceptam etiam absq; originali, de Filij prærogatiua ac præseruatione singulari? Neque hoc solùm celebrat deuotè in corde suo, sed illud simul, antè creationem animæ benedictæ Virginis fuisse simili priuilegio fœtum illum futuræ Virginis à macula & contagione omni præseruatum, vt omni ex parte macula vlla vel in Maria, vel in eius carne nunquam esset. Nam quid magis macula quam peccatum, etiam originale quod à Deo perpetuò separat? Quid secundùm peccatum magis macula quàm morbidus ille fomes à peccato existens, & ad peccatum inclinans? quapropter peccatum appellatur, ex cuius contagio suam maculam contrahit fœtus in generatione hominis. Fuit sapientiæ Sponsi decernere, bonitatis & nobilitatis, vel diuinæ virtutis posse, benignitatis facere, vt eius Mater in illas contaminationes non incurreret, ac propterea subdit Salomon singulari priuilegio esse excellentias in Matrem collatas; Vnica est columba Mater mea, vna in qua omnes gratiæ, dona, virtutes, Spiritus sancti ornamenta sunt excellenter secundùm me cumulata. Propterea quæ in vniuersum in scripturis dicuntur de peccato, per exceptionem dicuntur, neque Matrem Dei comprehendunt. Vna est colūba mea, vna perfecta mea: cuius mea? Dei Verbi incarnati. Quicquid est in alijs perfectionis gratiæ, vel donorū, illud ad huius perfectionem non attingit, id ab huius perfectione superatur: hanc mihi peculiarem creaui columbam, in qua sit præstantia singularis donorum Spiritus sancti. Hæc Ecclesiæ meæ (quæ mea simul Sponsa est) vnica est immaculata columba & perfecta filia. Habet me Ephes.1. quidem caput & Principem primum Ecclesia, sed nullum præterea, nullā præterea quā possit dicere immaculatam; ita perfectum nullum, nullam in quo nō fuerit peccatum: hæc sola est, in qua hoc excellens beneficium accepit à me Sponsa mea Ecclesia: hæc sola est Matri suæ Ecclesiæ electa præter ceteras, hæc munda præter ceteras. Ad has porrò laudes spectauit Gabriel Angelus in salutatione Matris meæ; Aue, inquit, gratia plena, vna tu es gratia plena: non erat gratiæ plenitudo in veteri lege, nunc in Filio tuo, & in te per ipsum est exorta. Erit plenus gratiæ, & virtutis Filius tuus, ex cuius plenitudine tu primam plenitudinem accepisti: alij secundas quasdā accipient, sed tu vna es quæ primam, quæ excellentem consecuta es. Gaude quia vna es singulariter gratiosa, vna præter ceteras pulchra. Hoc priuilegiū à Deo accepisti, quia Dominus tecū est vt in pretiosa eius Filia & Matre futura, vt in electa & munda sua, in vna columba sua, præcellenti benedictione præuenta. Incomparabilis exstat laus Mariæ Virginis Matris ex cātico Salomonis, quæ eò est amplior, quod cū de Ecclesia, & pia anima intelligi simul possit suo gradu, ortum tamen habuit ex vnione Filij Dei cum humanitate

in tha-

in thalamo Virginis Matris, vndè tamquam Sponsus prodijt ad sociandum sibi Ecclesiã: quo fit vt singulari munere ad sacrosanctam Virginem illa laus referatur, quæ proximam habuit cum Christo coniunctionem. Hæc igitur canamus fratres lætis animis in iubilo cordis in Christo.

DE IMMACVLATA VIRGINIS conceptione.

IVuat autẽ ac promouet nostram exultationem de laudibus Mariæ, vbi videmus tam claram Ecclesiæ inclinationem ad prædicãdam Virginis Matris conceptionẽ, & à peccato etiam originali immunitatem. Neque verò hic disputandi locus est, sed pietatis inuestigandæ, & augendæ deuotionis. Nõ mouet nos congregationis illius Basilæensis decretum, tametsi aliquid illinc præiudicij colligi fortassis possit, quod post non adeò multos annos non damnauit illud decretum Xixtus IIII. nominatim: Quod quum non fecerit, quæ tamẽ illa congregatio facere voluit, vt renouaret festum Conceptionis iuxtà Romanæ & aliarum ecclesiarum institutionem, & indulgentias festum celebrantibus largiretur, hoc legitimè ex principali sedis Apostolicæ authoritate fecit Xixtus, & cauit accuratè vt essent hæc sacrosancta. Gaudemus autem quod ea sint à Synodo œcumenica Tridentina confirmata. Sancit enim sancta synodus constitutiones seruandas esse Xixti PP. IIII. sub pœnis in eis constitutionibus contentis, quas etiam innouat: cultum igitur festi damnare nullus potest. Iam si cultus auctoritatem voluit synodus esse inuiolatam, ingens indè accrescit exultationis nostræ alacritas, quum videmus ab Ecclesia catholica cultum illum qui damnat damnari, quasi nobis viam aperiat & muniat, quà nostram sententiam & deuotionem tenere possimus, & indicet in eo errare nos non posse. Quid? Non est in cordibus nostris magnifaciendum quod eodem cap. œcumenicum concilium decreuit? Adducamus verba ipsa, quæ sunt suauitatis & lucis plena. Declarat tamen hæc ipsa sancta synodus non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, beatã & immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem. Quæ nam esse potest maior Ecclesiæ inclinatio ad sententiam præseruationis Virginis à peccato originali? Nam hoc certum & indubitatum esse debet, nõ intendere Ecclesiam fuisse vnquam peccatum originale in Matre Dei Maria: quare illam dum de peccato originali agit exceptam intelligit, nec ad eam pertinere illam tractationem, quæ ad alios omnes necessariò pertinet. Vndè fit, vniuersales illas scripturæ pronuntiationes de peccato originali, de Maria non intelligere Ecclesiam, & non posse nos intelligere. Videtis apertam & claram Ecclesiæ inclinationem ad præseruationis ab originali sentẽtiam; nam à peccato veniali immunem Mariam haberi ab Ecclesia speciali Dei priuilegio, alio loco tradit synodus. Hæc quum ita sint, cur non apertè editum decretum fuit de conceptione? Satis habuit Ecclesia pia Mater indicare quid vellet; noluit cogere quempiam vt contra suam persuasionem sentiret vel crederet; sperans futurum vt suauiter per se omnes fideles ad illam deuotionem accederent: Quod vbi videret, vel non esset quod decerneret, vel suauiter illud definiret. Apparuit rursum Ecclesiæ inclinatio quum edidit officium ecclesiasticum de Conceptione Pius V. & quidem ex instituto ordinis Prædicatorum assumptus; nam & conseruatum est nomen Conceptionis, & constitutum celebrari similiter atque officium quod est de Natiuitate Virginis, nomine Natiuitatis dumtaxat in nomen Conceptionis mutato; quo nihil in eo genere honorificentiùs. Videmus Ecclesiæ inclinationem fratres, quò quid nobis contingere potest optatius? quid ad conseruandam atque augendam nostram sententiam & deuotionẽ accomodatius vel vtilius? Quod si quum viuerent qui in contrario sensu abundarunt, propter generosam animi constantiam ad veritatem scripturarũ propugnandam, illam Ecclesiæ vidissent inclinationem, tàm apertam, tàm claram; & illud præsertim, quæ ex scripturis adduci videbantur Ecclesiam non intelligere de Maria, quid non censemus suam sententiam fuisse mutaturos, & in deuotionem immaculatæ Conceptionis Matris Dei inflammandos? Illud etiam quo incitat me animus meus hoc loco non omittam, vt ex meditatione pia. Si quis

[Margin: Seß. 5. ca. vltimo.]

[Margin: Seß. 6. cap. 26.]

quis orationem dicere meditaretur qua patrē suum laudaret, & sibi integrum esse intelligeret si laudaret patrem ex preseruatione à peccato originali; nec hoc tamen sciret, sed etiam ad illam gloriam patris prædicandam videret præmijs se eximijs ab Ecclesia inuitari: quid hunc facturum arbitrabimur? nónne prædicaturum esse patrem suum præter alias animi dotes illud etiam retulisse à Deo præstantissimum ornamentum, vt à peccato originali fuerit immunis? Hæc igitur mouerent illum filium erga patrem, pro filiali erga patrē pietate, gratitudine, & obseruantia; moueat nos ad nostram deuotionem conseruandam & augendam erga Matrem misericordiæ, erga sacrosanctā Matrem nostram & omnium fidelium erga Mariam Virginem Dei Matrem. Nō disputo, sed mea deuotione recreor: quo circa nullus interpretetur me hoc facere ad eorum oppugnationem qui contrariam sententiam meditantur; non hoc facio, nolo facere, non debeo facere: at verba hæc habere videntur vobis fortassis nolentibus. At ego enim sic existimo, neutram partem in hoc negotio suam tenere sententiam absque rationibus quibus nitatur: nos itaque, vt nihil putamus dici ab alijs dum suam sententiam confirmant quod nostram lædat vel existimationem vel deuotionem; ita æquum esse censemus vt illi nostram accipiant. Seruemus autē simpliciter vtrique, & absq; vllo præiudicio Xixti & concilij decreta, & abundemus in nostris sensibus in charitate, modestia, & submissione cordis in Christo.

ENCOMIA BEATISSIMÆ Virginis adhuc ex scripturis.

AGite vero fratres, inuestigemus rursus in scripturis encomia Virginis Matris. Quid tu magne Moyses, non agnouisti hoc Dei miraculum? Agnoui, & celebraui nec semel nec remissè. Audite. Intellexi ego quum mundi principium describerem Deo inspirante, Verbum Dei incarnandum, & typum esse primum Adamum secundi, terrenum cælestis: ibi verò de Matre secundi Adam cogitaui præcellenter, vt de Christo diuinè; quod declaraui quum scripsi;

Inimicitias posuit Deus inter Serpentem & Mulierem.

Gen. 3. INimicitiam ponam inter te & Mulierem, hoc est plenam, & omni ex parte, itaque inimicitias potestis vos dicere. Sed inter quā Mulierem? Nō Heuam, quæ grauissimè peccauerat, nec ita in gratiam recepta fuit & in ea confirmata vt peccare nō posset; at inter Ecclesiam vniuersam intelligi potest, non dubium. Verùm illa nullam mulierem habuit ab omni peccato immunem præter Mariam. Hæc igitur perpetua fuit Serpētis Satanæ inimica. Huiusmodi verò inimicitia posita est inter Mariæ prolem & Satanam. Quod si diuina est hæc proles, si Deus illa proles, vt est, fit absque vlla dubitatione, vt non solùm gerat inimicitias perpetuas contra serpentē, sed vt causa etiam sit inimicitiæ Matris aduersus Dæmones omnes, & omnia peccata. Quod dixi priùs de Matre quam de Filio, significaui id quod erat necessarium, non fore Christum hominem ante Matrem, sed Verbum carnem ex illa esse accepturum; vnde prouenirent omnes inimicitiæ contra Dæmones, omnes victoriæ, omnium operum merita.

Ipsa contriuit caput Serpentis.

PErge sanè mansuetissime Moyses, recreas animum nostrum vehementer. Quod addidi ipsa conteret capùt tuum, eodē spectat: *Gen. 3.* intelligitur verò & de Muliere & de Filio; ijs- *2. Reg. 12.* dem enim literis scribitur hebraicè pronomen illud היא pro masculo & fœmina. Porrò vt fuit Adam typus & forma futuri Adæ Christi, ita sua proportione Heua Mariæ. Ille in aliquibus propter similitudinem, in pluribus propter dissimilitudinem fuit Christi typus, Heua similiter Mariæ: naturalia enim & gratuita quæ illi acceperunt, similitudinem dixerunt ad Christum & Mariam, alia verò dissimilitudinem. O iucundas enarrationes. Perge amice Dei Moyses. Habui semper in summo & diuino honore Christum, habui in maximo eius Matrem: itaque ex his quæ scribebam, siqua poterāt ad Mariam referri, non omittebam de illa intelligere.

Mater viuentium.

Quod enim dixi de matrimonio Adami & Heuæ, & retuli ad Christū & Ecclesiā, eodem *Gen. 2.* simul complexus sum vnionem Verbi diuini in thalamo Virginis, vnde illa coniunctio Ecclesiæ erat reformanda.

Arca Noë.

In Arca Noë cōtemplatus etiā sum Mariā Virgi-

Virginē, tāquā refugium ad quod mortales omnes cōfugerēt,& per quā à Filio eius salutē acciperent. Alioqui Mariæ typus fuit Arca Noe, nam vt illa ferebatur super aquas, neq; tamen submersa est vel periclitata, Deo eam singulari prouidentia & benignitate gubernante, ita Matrem Dei prospiciebam in mari huius mundi nec esse submergendam, nec periclitaturā principali priuilegio Deo eam gubernante.

Sara & Rebecca.

Significari porro intelligebam Mariæ fæcunditatem per Saræ & Rebeccæ, virginitatem verò, quod illæ è sterilitate genetarunt illustres viros, (è quorum semine Christus erat generandus) hæc ex virginitate Christum ipsum genuit.

Maria Prophetissa.

Exo. 15. Piam item exhibuit figuram Mariæ Virginis Matris soror mea Maria Prophetissa, vbi sumpto tympano in manum præiuit reliquis mulieribus canticū illud, Cantemus Domino &c. At quantò perfectius tympanū Maria Virgo assumpsit? quanto pulsauit sublimiùs & dulciùs? quanto certiùs & illustriùs canticum suum animabus nostris præiuit? Illa faciebat soror mea in vmbra & figura, Maria Virgo Mater ea præstitit in luce Dei & veritate, & cælesti gaudio, vbi Christi crucem celebrauit & resurrectionem; illud enim fuit diuinum tympanum Christus extensus in ligno: crucem sumpsit in manus cordis sui & spiritus Mater Dei, & in ea, & per eā & Christi resurrectionem celebrauit Filij sui triumphum, præsens præsentem, de Satana, morte, inferno, peccato. Per mare enim rubrū, idest sanguinem suum Christus liberauit veros Israëlitas, & submersit in abyssum inferni contrarias omnes potestates. Quo fit vt excellentius tympanum acceperit Maria, dulciùs ac sublimiùs illud pulsauerit, certiùs atque illustriùs præierit pijs omnibus animabus oden præclarissimam.

Rubus ardens incombustus.

Iam rubus ardens sed incombustus, nónne non solum virginitatem Mariæ significabat, sed à peccato omni & macula immunitatem? cum tamen ex ardore naturalis libidinis esset à parentibus procreanda.

Arca fœderis.

Arca porro testamenti insignem habuit typum Virginis Matris: in illa enim Arca positæ erant duæ tabulæ testamenti; in hac duæ naturæ, diuina & humana, in vnitatem diuinæ personæ fuerunt cōiunctæ; quo mysterio testamentum æternum traditum mortalibus est, & lux gratiæ, lex spiritus vitæ, non scripta in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Erat in illa Arca manna, quē panem siquis manducaret, moriebatur tamen; in hac panis de cælo verus fuit, quem si quis manducauerit, viuet in æternum. Illa virgam habuit Aaron quæ frondüerat, id est quæ florem amygdalarum & fructum dederat, hæc virgam de radice Iesse, & florem in vtero suo habuit, & fructum super quem requieuit Spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & repleuit eum spiritus timoris Domini. Sed ita tamen, vt ex analogia ad virgam Aaron significetur accepturus esse Christus æternum Sacerdotium, & præuenturus fructum suæ passionis iam inde nō solum ab illa Arca, sed ab Adam ipso, suæ crucis applicatione. Consideraui præterea vbi scriberem de petra eiectam aquam copiosam, & consideraui quidem magna cum animi consolatione, non solùm de petra quæ erat Christus, fluere infinitum illum fontem miserationum, & gratiarum, & salutis in mortales, sed fontem illum simul contemplabar fluere ex petra, Maria Virgine, vniuersæ creaturæ inuiolabili atq; impenetrabili, soli Deo, eiusque Filio peruia.

Exo. 25. Nu. 17. Esa. 11. Exo. 17.

Ciuitas refugij.

Addam adhuc vnum typum Mariæ benignitatis, reliquos vos poteritis scrutari. Ciuitates refugij ego separaui tres trans Iordanem, reliquas indixi separandas citra Iordanem: illæ omnes significabant Mariæ Matris misericordiæ refugium, & patrocinium, & maiori quidem gratia. Nam illa refugia protegebant eum qui occidisset nolens proximū; Mariæ patrocinium apertum est & obuium cuiuis peccatori ad Matrem omnis pietatis confugienti. Quod illæ essent plures ciuitates, erat imperfectionis, quod vna omnibus refugium præstare non posset: hæc nostra ciuitas sat est vna; omnibus enim laborantibus, & eius refugium implorantibus, eadem Deu. 4.

ſemper præſto eſt. Non poſſumus tibi Moyſes Sancte, ſatis pro dignitate de beneficio quod ex te accepimus gratias agere vel etiam habere; agimus & habemus quibus te ſcimus eſſe contentum excellenti tua in omnes benignitate.

Debora & Iahel.

Ad alia pergamus fratres, en fauet nobis Mater Dei Maria Virgo, videns ſuas laudes in Filium ferri. Quid igitur dicemus de Debora & Iahel? nonne ex illius verbo & ductu
Iudic. 4. ſuperauit Barach exercitum Siſaræ & gentiũ, & hæc clauo transfodit huius caput? Duæ igitur mulieres illam cõfecerunt victoriam, & potentiã Regis gentium euerterunt. Quid Mater Dei? non excellentior fuit Prophetis & Ductrix exercitus Domini exercituum quàm Debora? nonne potentior quàm Iahel? Quoties hac duce profligarunt hoſtes Chriſti Principes Chriſtiani? quoties per hãc Duces hoſtium interfecti ſunt? quoties ſimiliter opitulata Mater Dei Maria eſt in prælijs tum ſpiritualibus, tum exterioribus? At illæ non erant virgines: eò hæc noſtra Virgo excellentiſſima maiori potentia illa operatur. Illæ duæ fuerunt quæ illic debellarunt, hæc ſola quàm frequenter, quàm glorioſe de hoſtibus Filij ſui triumphauit!

Anna Helcanæ.

Anna Helcanæ magna ſolicitudine petebat à Deo prolem vt haberet, quaſi præſagiret quanta eſſet futura illa proles; ita enim ſolẽt ſanctæ mulieres non ad voluptatem, ſed ad Dei gloriam ampliorẽ matrimonio vti. Exaudita eſt à Deo; impetrauit Filium Deo grata mulier & ſancta, qui in magnum illum Samuelem euaſit. Quomodo poterat exorare tantum Prophetam, tantum Principem in Iſ-
1. R. 2. raël, niſi per tot orationes, per tot lachrymas, per tam vehemens deſiderium? Cecinit pro gratijs eximium illud canticum, ad Mariæ alludens propter myſticam ſignificationem, non propter ſolum illum Samuelem: & tamẽ in Maria præſtantiora illa fuerũt omnia. De-
Iſai. 45. ſiderabat enim vt nubes pluerent iuſtum,
Iſai. 64. vt dirumperet Deus cælos & deſcenderet; ſed faciebat eius humilitas vt non in ſe id expeteret: ſed hæc eadem fecit humilitas, vt in eã potius deſcenderet Deus, & ex ipſa carnem acciperet, & homo fieret, & Propheta, & Princeps Iſraël excellentior longè quàm Samuel, quàm omnes Prophetę, quàm omnes Reges & Principes.

Regina aſtans à dextris Regis.

Iam Dauid Regem à Deo electum interrogemus, quænam iſta ſit quæ aſcendit. Illam ego meam ciuem, meam filiam, & Matrem ac Dominam ſemper in corde meo ſecundũ Chriſtum Domini celebraui; peculiariter verò pſalmo quodam, quum de eius Filio glorioſè prædicarem, coniunxi propriam Matris celebritatem. Eructauerat cor meum ex vber- *Pſa. 44.* tate laudum Chriſti verbum bonum & perfectum: ad Matris etiã laudem illa laus cum ſpectaret, eam ex illa cordis abundantia expreſſi; aſtitit, inquam, Regina à dextris tuis Chriſte I E S V, pro ſublimitate donorũ qua Reginam Matrem ornaſti. Neque enim tantummodo Regina illa Eccleſia eſt (quamuis & ea eſt) ſed plenior erit ille Eccleſiæ etiam cõſeſſus ad Chriſti dexterã, ſi illũ primo loco inter omnes Eccleſiæ filios demus Virgini Matri Dei. Nam vt plenus eſt Filij conſeſſus ad dexterã Patris, quia illi qua homo eſt, ſunt quàm reliquis creaturis dona altiora cõmunicata, quo fit vt adorationem etiam recipiat diuinam humanitas cum diuinitate; ita ſublimis Mariæ eſt poſt Chriſtum conſeſſus, quia poſt alias creaturas omnes potiora à filio accepit dona, & ſola adepta illud donum eſt, vt Mater Dei appelletur, ſit, atque adoretur. Quum igitur Eccleſia ad Chriſti dexteram aſtet, in eo ſtatu ſiue conſeſſu principem locum obtinet Virgo Mater Dei Maria. Itaque illa quoque Mariæ dignitas Eccleſiæ ſanctæ tribuitur vt illius Matri.

Terra cui benedixit Dominus.

Doce nos alia Matris Dei præconia beate Dauid. Omnia non poſſum, pauca indicabo. Nam quum & ego, & alij, & præcedẽtes Prophetæ, & ſequentes, & iuſti homines feruenter orauerimus, & ſine intermiſſione quidẽ pro aduentu Chriſti, id ego cum alijs locis ſignificaui, tum pſalmo qui eſt LXXXIIII. ex- *Pſ. 84.* preſſi deſiderium, ſpem, orationem meam, & omnium Patrum in ſpiritu; totus enim ille eſt Pſalmus diuinis myſterijs aduentus Meſſiæ plenus: primus tamen verſus, & qui ad finem ſunt pſalmi, atque adeo omnes mirificè celebrant Dei incarnationem, eius etiam fructum

fructum. Intellexi in spiritu futuram Dei incarnationem ex terra Israel, semen Abraham & meum sciebam apprehensum iri à Verbo Dei in terra illa, quam propterea Deus elegerat, cui propterea benedixerat. Hāc igitur electionem & benedictionem primum celebraui, explicui ad hæc effectum benedictionis. Auertisti captiuitatem Iacob; hæc est redemptio facta per Christū omnis Iacob & Israel, & veteris testamenti & noui; Omnes enim vnus Israel fuimus Christi & sumus. Verum quo nam pacto, quo mysterio hæc facta sunt? Per Christum, quem nobis peperit Maria. Addidi igitur; Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis: misericordiam tuam illam magnam, quam es facturus per Christum, quam per fidem & reuelationem tuam intelleximus in spiritu, facias tandem vt illam non solum mente videamus, sed oculis & sensu cernamus. Hoc fiet si des nobis IESVM filiū tuū in carne, qui nostræ naturæ sit particeps, & humanitatis consors. Audiā quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suā. Ita singuli dicebamus ex certitudine promissionis diuinæ quæ erat de Christo; tum intelligebamus futurū, vt in aliqua Virgine ex Israel loqueretur Deus pacem & faceret, quum carnem susciperet. Ita totum psalmum, & hos præcipuè versus intelligebā de futura Virgine, in qua erat adimplenda salus omnium, & incarnandus Deus: quo pacto erat intellectura illa eadē Virgo, sed propter humilitatem non de se. Et super Sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. Ostēdi his verbis efficaciam redemptionis & pacis quæ erat futura in Christo; is enim pacem & dedit & dabit prædestinatis omnibus efficaciter: ij verò erunt qui ex corde conuertuntur ad Dominum, nō stultè & vanè: alijs omnibus offeret sufficienter. Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius. Reuera enim propè erit Christi salus iis qui humiles erunt & Dei timentes; atque adeo propter humilitatem Deū conceptura est Virgo illa sancta, & promeritura vt inhabitet gloriosus Deus gloria ipsa in terra illius Virginis, indè in nostra. Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Hîc incarnationem ipsam Verbi æterni indicaui: in ea enim vnione diuinæ naturæ cum humana in vnitatem personæ diuinæ coniuncta misericordia Dei est cum veritate, & ad rem ipsam deducta est misericordia Dei. Quasi intelligatur misericordia in veritatis fuisse inquisitione, & veritas in misericordiæ, atq; in vtero sanctæ illius Virginis sibi obuiam venisse & fuisse coniunctas; & ex his summo cōplexu & amoris diuini significatione iustitiam fuisse cum pace copulatam, adductam mortalibus iustitiam sempiternam.

Rom. 9.

Terra de qua veritas orta est.

Veritas de terra orta est, & iustitia de cælo prospexit. Vndè hoc est magne Dauid, vt veritas de terra oriatur, quæ nescit nisi spinas & tribulos germinare? Quænam ista terra? Hæc illa est terra quā præparauit Dominus, Virginis sacrosanctæ, quam omni benedictione & gratia ita repleuit, vt Dei iustitia è cælo prospiciente, veritas ex eius vtero oriri potuerit, ac verè orta sit. *Gen. 3.*

Quæ dedit fructum suum.

Etenim Dominus dabit benignitatē, & terra nostra dabit fructū suum. Nam dedit Dominus ipsā benignitatē, & omne bonū; quod cū dedit, terra nostræ Virginis dedit fructum suū. Ita facta illa diuina vnio est in augustissimo Mariæ Virginis thalamo, sancto Spiritu superueniēte, & obūbrāte virtute Altissimi; & concepit Virgo, & peperit Deum & hominem, infinitam benignitatem. Iustitia ante eum ambulabit, & ponet in via gressus suos. Procedet à Christo iustitia omnis; non enim ab alio erit salus; quæ otiosa tamen non erit, sed perpetuo actuosa, & quasi in via contineter progredietur & augebitur, & erit in continuo exercitio virtutum & meritorū in Christo. Magnum accepimus beneficium ex hac tua doctrina Regie Propheta, & exultauimus ad præconia Mariæ Virginis Matris. Illud prætereà piè credimus, cū ab Angelo salutata sacra Virgo est, in huius Psalmi fuisse meditatione & oratione, vt de alia Virgine, quæ erat tamen eadem ipsa.

Via viri in adolescentula.

Ad Salomonem redeamus, & ad eius Prouerbia veniamus, in quibus testatur posuisse in corde suo, & dedisse disciplinam, & pænitentiam egisse. Quid ergo Salomon? Tria, inquit, sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro; viam aquilæ in cælo, viam colubri *Pro. 24. ex LXX. Hier in Ezech. 43. Prou. 30.*

ſuper petram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adoleſcentia: talis eſt via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os ſuum dicit, non ſum operata malum. Magnum exiſtimemus accepiſſe nos beneficium, quod hunc locum ad Chriſti myſteria eiuſque Matris poſſimus referre. Nam quod legimus in adoleſcentia, eſt quidem probandum, nam ea eſt vulgata editio: ſed nihil erit alienum ſi etiam ex hebræo adoleſcentulam, & quidem virginem interpretemur: eſt enim hebraice עַלְמָה Almah, quod nomen pro adoleſcentula Virgine accipitur in ſcripturis. Age verò, cum aliquos videamus priora de Chriſti aſcenſione, reſurrectione, & inter homines conuerſatione, quartum de incarnatione in vtero Virginis intelligere, pro noſtra item deuotione nos illa meditemur atque interpretemur Chriſto propitio. Primo loco igitur dicamus intelligi habitationem Verbi in ſublimitatibus diuinitatis, & eius miſſionem à Patre, & in terras deſcenſum: ſecundo Virginis viſcera, quibus ſe inſinuauit Verbum in incarnatione, nihil ex illius integritate perfecta & firmitate minuens, nihil illi offenſionis afferens vel detrimenti: tertio indicari Matris Virginis vterũ, vbi nutritus eſt Chriſtus nouem menſibus, vnde veluti enauigauit & exiuit inuiolato vtero, integra virginitate: hinc quartum euadit, quod non ſolum ignoratur, ſed etiam facit vt ſint quatuor ſupra naturæ humanæ captum difficilia; nam quartum vno complexu illa tria continet, & explicat tres illas parabolas: legimus enim hebraice, & quatuor non noui. Viam enim ingredi voluit Dominus ad homines, fieri homo, & ita ad eos venire; eam viam ingreſſus eſt in vtero Virginis ſecretæ & myſterio plenæ, ibi factus homo: indè viam ingreſſus in mundum, naſcens ex Virgine; inde factus eſt via, veritas, & vita ſempiterna. Sed quorſũ attinet illud quod ſubditur? Acerrima ea eſt exprobratio & condemnatio Iudæorum impietatis & malitiæ. Hæc enim eſt ſalus Iudææ impie, Synagoga malignans, quæ à te quærẽda primum fuit, & tamen illam ſalutem tu proiecisti, & eius auctorem & conſummatorẽ Ieſum truculentiſſimè interfeciſti. Quod *Act. 3.* cùm feceris, tamen rectè te feciſſe ſemper cõtendis impudentiſſimè, ſemper probas impijſſimè iure eſſe crucifixum Ieſum pro ſuis ſceleribus, & vt ita dicant obſtinatè tui poſteri curas diligenter & doces. Ergo quæ dicta diuinè ſunt, illa quatuor captum humanum ſuperant, pro eorum bonitate, & laude diuinitatis: quæ tu feciſti, malitiam & vituperationem omnem omni interuallo antecedũt. Non potuit vehementior ſceleris tui & impietatis fieri amplificatio; vt enim illa ſunt optima, ita tuum facinus peſſimum; vt illa omnibus præconijs prædicanda, etiam ſi difficilia, ita tua malitia omnibus execrationibus abomiãnda & incredibilis meretrix conſcelerata. Sed quid eſt quod parũ æquus videatur Salomon eſſe mulieribus? Nam quum *Eccl. 7.* inter viros vnum excepiſſet quem laudaret, inter mulieres nullam reperit. Hæc inſignis eſt noſtræ mulieris Virginis Matris Dei laus, quam item excipit Salomon. Cur enim diceret; ex his mulieribus inueni nullam, nam ita eſt hebraicè. Ex quibus his dixit, niſi ex ijs de quibus dixerat, inueni amariorẽ morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor eius, vincula ſunt manus illius: qui placet Deo, effugiet illam; qui autem peccator eſt, capietur ab illa. Ex his igitur dixit nullam inueniſſe ſe ex omnibus mulieribus, quæ habẽt vnde illa timẽda ſint & cauẽda. Mente enim retinebat quæ de Alma dixerat, ſciebat quę in Cantico, præter ea quæ ſuperiùs adduximus, de Maria Matre Dei decantauerat;

Hortus concluſus &c.

Hortus concluſus ſoror mea, ſponſa mea *Cant. 4.* hortus concluſus, fons ſignatus. Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum, cum pomorum fructibus; fons hortorũ, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano. Pulchra es amica mea, ſuauis & decora ſi- *Cant. 6.* cut Hieruſalem, terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Quid videbis in Sunamite niſi cho- *Cant. 7.* ros caſtrorum? Quibus locis excellentiam Virginis Mariæ Sponſus præclariſſimè commendat. Non potuit igitur ſublimiùs exaltare Virginem ſacrã Salomõ; & quomodò erit conſentaneum tantam Virginis maieſtatem & ſanctitatem inter vulgares mulieres commemoraſſe? Et Eccleſiaſten quidèm vltimo loco ſcripſit Salomon, & exiſtimatur ea fuiſſe de ſuis peccatis pœnitentia. Exhilarantur animi noſtri mirificè fratres, dum hæc de ſacroſancta Virgine meditamur: ſint Chriſto gratiæ immortales. Sed pauca ex Prophetis alijs dicamus, & veniemus Chriſto duce ad laudes Virgini Matri canendas ex ęterno Dei Euangelio.

Laudes

Laudes beatissimæ Virginis ex alijs Prophetis.

Ecce Virgo concipiet. Esa. 7. Quænam est ista quæ ascendit euangelice Propheta Isaia? Insignem habui ego mentis meæ illustrationem de Matre Dei Maria & alias semper, & ibi præcipuè cum dixi; Ecce Virgo concipiet,& pariet filium, & vocabis nomen eius Emmanuel:butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. En rem nouam,inauditam,admirabilem,adorandam. Respiciet Deus pro suæ misericordiæ immensitate, non ad vestram indignitatem domus Dauid, sed ad benignitatem suam infinitam. Quis vnquam vidit tale? Quis cogitauit? En grauida est Virgo,ecce parit Virgo,sed Virgo illa abscondita, & plena mysterio,diuina Virgo illa alma, quæ ab æternitate præordinata est vt fieret Mater vnigeniti Filij Dei; ibi verò magis abscõdita: abscondita item, quod nullam habuit similem, nec habitura est; quod omnes Virgines superabit sanctitate,integritate,omni omniũ virtutum excellentia:

Alma.

Alma, cuius mysterium omnibus gentibus ignotum fuit; tantummodo illud reuelauit per suos Prophetas Deus,& demonstrauit in nouissimis temporibus. Ibi verò fuit item in primis absconditum hoc mysterium, tum ex miraculo conceptionis, tum ex natiuitatis. O plenam diuinis Mysterijs Virginem sacrosanctam! Neque verò hic obgannierit putris aliquis Iudæus dixisse me iuuenculam, non Virginem: audi Iudæe vecors; Halmah nullibi legitur, nisi pro iuuencula Virgine, etiam Prouerb. cap. 30. nec dixi, accipiet in vtero, sed habet; nam hoc fuit futurum signũ quod superaret omne signum, siuè in profundum inferni, siuè in excelsum supra: quod non esset, si Virginem dicerem accepturam in vtero, vel habituram in vtero cõmuni ritu, sed extraordinario & admirabili; alioqui apertè videre posset, nisi cæcus esset, semen Chanaan nõ Israël, verbis me expressisse mysterium Virginitatis.

Virgo pariens.

Etenim Virginem dixi grauidam per nomen,parientem Virginem per præsens participium,quæ interpretantur qui fideles sunt per futurum simpliciter, quod non dubitent de Mariæ virginitate, & idem intelligunt quod ego dixi hebraicè. At vos cogit veritas hebraica, vt idem atque illi confiteamini, quibuscunque verbis explicetis, vt ego Deo inspirante dixi. En rem nouam omnibus miraculis superiorem. En Virginem grauidam, parientem, persistente videlicet virginitate, inuiolata virginitate. Et vocabis nomen eius Emmanuel. Virgini hoc dicendum prædixi ab Angelo, quod expressit Euangelista Matthæus, & declarauit nomen Emmanuel per nomen IESVS; nam Emmanuel est in IESV: hypostaticam enim vnionem duarum naturarum in vnitatem personæ diuinæ significat Emmanuel; IESVS idem significat, sed simul salutarem nobis prædicat illam Domini præsentiam & vnionem.

Butyrum & mel comedet. Dulcissimè veram humanitatem Christi & humilitatem explicaui; vsitato puerorum cibo vtetur, verè comedet, verus erit homo, verè proficiet Luc. 2. sapientia,ætate, & gratia apud Deum & homines; hoc enim est quod dixi, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum, siuè ad reprobandum malum,& bonum eligendum: humanitatis perfectionem in principijs moralibus explicui, & in totius vitæ excellentia: Quum alioqui Deus esset is omnipotens qui butyrum & mel comederet, de Spiritu & sacrosancta Virgine generatus & factus homo. Hoc per me reuelauit Deus mysterium sublimius cælo, profundius omni profunditate atque inuestigatione. Idem alijs verbis expressi vbi sum vaticinatus; Egredietur Virga, Esa. 11. Maria Virgo,de radice,vel trunco Iesse: quibus verbis Virginis excellentiam significaui, quasi de vno trũco arboris excisis alijs ramis singulare quoddam germen dicerem exoriẽs; ex cuius virgæ radicibus, ideſt ex purissimis Mariæ sanguinibus exorireturflos infinitæ & pulchritudinis & flagrantiæ IESVS Nazarenus,germen sanctum,innocens, impollutum,custos, & nostra omnium corona.

Illud etiam mirabile est Virginis sacrosanctæ præconium fratres, quod vaticinatus est Hieremias Propheta; Vsquequo delicijs dis- Hie. 31. solueris filia vaga? quia creauit Dominus nouum super terram;

Fœmina circundans Virum.

Fœmina circundabit Virum. Naturã humanam vniuersam compellat Propheta, quæ in cõcupiscẽtijs carnalibus & corruptionibus volutabatur inquieta & rebellis: tãta verò erãt

hæc mala, vt nisi magno Dei miraculo, & admirabili opere sanari non possent. En igitur tibi filia vaga & rebellis, rem nouam creauit Dominus super terram, ad quam si fidem dirigas, spem conijcias, quam si amore complectaris, vnde si vim spiritus accipias, illis liberaberis corruptionibus, inquietudinibus, rebellionibus. Sed quænam illa nouitas est, illud nouum ô Propheta, quod Deus erat creaturus, quod tu videbas quasi creatum? Illud erat quidem creatum in æternitate prædestinationis diuinæ, quod postea ad opus deduxit Deus, illa erat incarnatio Filij Dei, vnio duarum naturarum in vnitatem Verbi diuini. Hoc enim opus Angelis & hominibus adorandum & suspiciendum creauit Deus in vtero Virginis, fecit Filium suum hominem, & quidem perfectum hominem & robustũ, in tanta carnis & ætatis infirmitate. Itaque verè fœmina circundedit & complexa vtero suo est Christum, Deum & hominem, vtrũque verum, vtrumque perfectum; nam & humanitatem perfectè assumpsit, cum suis videlicet naturalibus infirmitatibus: alioqui quod ad animam attinet, omni fuit iam inde ab initio incarnationis perfectione ornatus, summa gloria, summa gratia, alijs omnibus & donis, & virtutibus, & excellentijs quæ cum eius beatitate constare possunt. Eodem momento obtulit sese Patri suo pro salute mortalium Vir ille, pro restitutione sedium cælestium, vnde exciderãt Angeli; & pro prędestinatis hominibus meritus est efficaciter, pro omnibus sufficienter. Verè perfectus fuit homo Christus in ipso momento incarnationis suæ, verè Mulier Virum robustum & perfectum circundedit, atque inuiolata Virgo concepit. Nam quòd dicit fœmina, eodem nomine appellata est in creatione sua virgo Heua. O gloriosam & incomparabilem fœminam, quæ tanto miraculo Deũ & Hominem concepit!

Vnum addamus fratres locum ex Ezechiele Propheta ad laudem Mariæ, & ad nonum testamentum veniemus Christo propitio. Mirificè prædicat Mariæ Virginitatem Ezechiel, & Verbi diuini incarnationem, vbi de porta sanctuarij exterioris quæ ad orientem respicit vaticinatur: sed meditemur obsecro mysterium ex verbis ipsis.

Porta Sanctuarij.

Eze. 44. Et conuerti me, inquit, ad viam portæ sanctuarij exterioris quæ respicit ad orientem, & erat clausa; & dixit Dominus ad me; Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israël ingressus est per eam; eritque clausa Principi:

Clausa Principi.

Princeps ipse sedebit in ea, vt comedat panem coram Domino; per viam portæ vestibuli ingredietur, & per viam eius egredietur. Mysticè describit Ecclesiæ mysteria ad finem prophetiæ suæ Ezechiel; superiori autem capite iam attigerat huius portæ orientalis diuinam celebritatem.

Porta Orientalis.

Et duxit, inquit, me (Angelus scilicet Domini) ad portam quæ respiciebat ad viam orientalem: & ecce gloria Dei Israël ingrediebatur per viam orientalem, & vox erat quasi aquarum multarum, & terra splendebat à maiestate eius. Et vidi visionem secundum speciem quam videram quando venit vt disperderet ciuitatem, & species secundum aspectum quem videram iuxta fluuiũ Chobar. Et cecidi super faciem meam, & maiestas Domini ingressa est templum per viam portæ quæ respiciebat ad orientem, & eleuauit me spiritus, & introduxit me in atrium interius, & ecce repleta erat gloria Domini domus. Et audiui loquentem ad me de domo, & Vir qui stabat iuxta me dixit ad me; Fili hominis, locus solij mei, & locus vestigiorum pedum meorum vbi habito in medio filiorũ Israël in æternum. Et non polluent vltra domus Israël nomen sanctum meum ipsi & Reges eorum in fornicationibus suis, & ruinis regum suorum, & in excelsis; qui fabricati sunt limen suum iuxta limen meum; & postes suos iuxta postes meos; & murus erat inter me & eos, & polluerunt nomen sanctum meum in abominationibus quas fecerunt, propter quod consumpsi eos in ira mea. Nũc ergo repellãt procul fornicationem suam, & ruinas Regum suorum à me, & habitabo in medio eorum semper. O verborum & rerum pondera! Ita præfatur in sublimitate mysterij Propheta ad Virginitatem Matris, & incarnationem Verbi æterni, atque adeo ea aperte significat quæ initio huius capitis recensentur. Quid igitur nobis designat hæc orientalis porta? Alia mysteria Ecclesiæ sanctæ, & in his præcipue sacrosanctam Virginem Matrem, *Eze. 43.*

in quam propriè quæ Dominus hîc per Prophetam exponit concurrunt omnia summo consensu. Ingressurus erat in mundum oriẽs ex alto, & oriens germen, vt alius Propheta dixit, Verbum Dei, & per portam aliquam erat in orbem ingressurus; nam carnis assumptio is erat ingressus. Qua igitur ingressus est? Per mulierem, sed Virginem & ante partum, & in partu, & post partum. Ea est Maria semper Virgo, porta perfectè semper clausa; neq; enim vnquam aperta fuit, ac prorsus vir non est ingressus per eam. Subditur verò potentissima ratio & causa; Nam Dominus Deus Israël ingressus est per eam portã, Filius Dei Patri consubstantialis & coæternus. Sed quãdo? Quum sumpsit ex Virgine inuiolata carnem. Hactenus diuinitas explicatur Christi, & ingressus in vterum Virginis; quasi intelligas respicere nos orientem, è summo cælo descendere Filium Dei de cælis, omnipotentem Sermonem Dei exilientem de cælo è regalibus sedibus venire: Quæ aliud nihil sunt, quàm Filium mitti à Patre in terram & fieri carnem, quum in sinu tamen Patris semper maneret, in eadem Patris diuinitate & immobilitate sempiternus. In hanc ergo portã clausam descendit Filius Dei, in ea mysteriũ illud immensum incarnationis à tota Trinitate confectum est. Propterea addit Propheta; eritque clausa Principi, idest pro Principe, vel cum Principe illo excellenti, Christo videlicet, quia erat in illa clausus, & propter illum erat clausa perpetuò illa porta & vterus. Rẽ præterea planiùs exponit Ezechiel; Princeps, inquit, ipse ille magnus, Princeps videlicet pacis, cuius principatus super humerum eius; nam pulchra & suauis extendi meditatio hîc potest: tanto enim molimine exprimit hebraica veritas hunc Principem, idest Christum, vt bis eum eodem nomine pronuntiet, & ad primum addat duos articulos, quorum prior vim habeat coniungendi, alius amplificandi: ad secundum verò nomẽ Principis addit pronomen, quod item emphasim habet. Hæc magna; illud etiã salutare & mysterio plenum, quod cum alibi alijs nominibus Christus appelletur, hoc loco illo nomine, Princeps, celebretur, quod à tollẽdo, siue remittendo fit; vt significetur Princeps ille, qui solus peccata tollit mundi, & remittit per suum Principatum, hoc est crucem. Princeps igitur ille sedebit, vel manebit in ea porta: facta enim in clauso Virginis vtero incarnatione, mansit in eadem porta Christus nouẽ menses, & comedit panẽ corã Domino, nutritus eo tempore è sacra Virginis substantia. Sed qua ingressus est Princeps? Per viam vestibuli siue fornicis portæ. Et quod nam est hoc vestibulum siue fornix? Si porta est sacrosancta Virgo, vt est, vestibulum eius sunt eius amplæ atque sublimes virtutes, & consensus ille diuinus; Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, ornamentum portæ excellẽs. Verum qua egredietur Princeps Christus? Per viam eiusdem portæ clausæ nascetur, illibata Virginis sacrosanctæ integritate. O excelsum mysterium! Sit benedictus Dominus in Matre Virgine sua, & sanctificetur in sanctis operibus omnibus quę in illa designauit.

Marginalia: Luc. 1. Zach. 3. & 6. — Esa. 9.

Virginis Beatissimæ præconia ex Euangelio.

Ad lucem Euangelij accedamus fratres, & laudes Deo & eius Virgini Matri canamus ex perfecto lumine, & hùc conferamus quæcunque in veteri testamento præconia dicta sunt de Maria; nam ad hoc pertinent omnia. Quid enim illa celebrant? Quid tam longè clamant Prophetæ, nisi quæ in nouo & æterno testamento erant gerenda? Illæ igitur laudes huius gloriæ sunt laudes & præconia. Meditemur ergo primum de eius nomine quod est מִרְיָם Miriam; quod græcè & latinè in Matthæo enuntiatur Maria; præterquam quod semel hebraicè Mariam effertur; græcè Maria scripsit Marcus, Lucas ferè dixit hebraicè Mariam, bis tamen græcè Maria, Latinus interpres semper appellat nomine latino vel græco, nunquam vsurpat hebræũ. Hæc cum ita sint, ex vtroque vsu possumus nostrã deuotionem, & laudem Mariæ excipere. Ex Miriam enim prædicantur excellentes illius virtutes & dona; esse exaltatam ad supremum dignitatis gradum secundum Christum, superare omnes Angelos & homines dignitate, virtute, gloria; esse mundi Dominam, Regis scilicet æterni Reginam Matrem, illuminatricem non hominum solum & magistrã, sed Angelorum. Sed simul fuit in Maria amaritudo, vel etiam myrrha maris; magna enim fuit eius contritio & dolor velut maris è passione Filij, quod erat vaticinatus Simeon. Hæc magna sunt Virginis Dei præconia: sed aliud tamen deuotè cogitemus nobis significare

Marginalia: Miriam Maria. 13 c. 6. c. 1. c. euang. & 1. Act. — Thre. 2. — Luc. 2.

care Ecclesiam, vbi constanter nomine Maria vtitur, vt principium complectatur, vnde illæ nominis hebræi siue syri accipiuntur significationes. Nam quum simpliciter nomē Maria vsurpatur, quid aliud quàm alluditur in spiritu ad montem illum sacrum Moria, qui Mariam propiùs repræsentat? Nam præterquam quod eadem illa complectitur quæ Miriam significat, addit excelsam illam significationem, vnde aliæ omnes emanant vt è fonte: quod prouiderit Deus in monte & sublimi Mariæ humilitate victimam holocausti, & idem Deus יהוה Iehouah Dominus fuerit prouisus ipsa victima holocausti. Nam ad hoc conceptus est Christus, ad hoc natus, vt fieret pro mortalium salute victima holocausti; hoc etiam egit iam indè à sua conceptione in vtero Matris Mariæ sua oblatione, & ex vtero Matris promeritus est apud Patrem nostram redemptionem, & vitā sempiternā.

Moria.

Gen. 22.

Sed quæ est ista Maria Virgo quæ ascendit ô Matthæe & Luca sancti Euangelistæ? Cuius nos generosissimam & Filij eius genealogiā tradidimus vt sapientissimè, ita concordissimè: nam quòd Iosephi describimus, ita intelleximus describi Mariæ & Christi. Incepimus enim mysterium Virginis Mariæ exponere & celebrare, secretam enim Virginē dixerat Mariam Esaias, simul Matrē, quod disposuit Dei sapientia vt fieret intercedente vero matrimonio, sed Virginali & sacrosancto. Ita verè nupsit diuina dispensatione ac reuelatione Maria Iosepho, quū vouisset ipsa antea Virginitatem, & simul Ioseph. Certè Hieronymi rationes quas adducit vt credat Virginem Ioseph, eædem faciunt vt dici possit vouisse. Ita præsens & verus fuit matrimonij consensus, verus maritus Iosephus Mariæ, verum matrimonium; quale in paradiso Adami & Euæ: sed hoc perpetua Virginitate, & vtrinq; confirmatum atque nobilitatum, illud in paradiso dumtaxat ad tempus. Sponsa Maria & Ioseph semper fuerunt in suo virginitatis & virtutum paradiso, Adam & Eua non fuerūt. Quæ cum ita sint, verè traditur Mariæ genealogia, quū Iosephi veri mariti virginalis describitur. O verè secretum, & mysterio diuino plenum matrimonium! O cælestem spōsam! O excellentem sponsum! Occultam voluit Christus matris suæ virginitatem, ne illius existimatio periclitaretur, si non ex marito vulgaretur peperisse mulierem. Fuit semper Christo Matris suæ honor & decus pretiosissimum, neque voluit vlla ex parte lædi posse; vnde & illud factum est, vt maritum habere illā vellet: ita enim & calumniæ omnes abigebantur, & parabatur testis fidelissimus & secretissimus illius virginitatis, tum comes & administer virginis. Illud quoque contra Satanam prouidebat sapiens & potens Deus, vt mysterium incarnationis Dei Diabolo absconderetur, neque hæc causa negligenda est, quam sancti tradunt constāter; non enim nè posset intelligere eius virginitatem prouisum est, sed vt nè intelligeret. Quod eò magis est verisimile, quod cum adolescentulam viro fœcundo videret matrimonio coniungi Dæmon, neglexit continenter obseruare rem matrimonij, vidit grauidam, credidit ex viro. Adde, imò præpone his Dei principalem & præsentem prouidentiam. Quare planè nesciuit Satan virginitatē Mariæ, nesciuit Iosephi, nesciuit mysterium incarnationis. Nam cum illa Dei prouidentia de ignorantia virginitatis coniuncta alia est, nè audiret Dæmō Angelum annunciantem diuinum illud mysterium Mariæ, non respondentem Mariam, non quæ dixit postea Angelus Dei Iosepho, non quæ Elisabeth, nō quæ respondit Maria: alia horum verba audiebat, hæc nō audiebat. Sed quis erat animus vtriusque vbi matrimonium contrahebant, voto præsertim virginitatis Deo cum essent consecrati? Nō gerebātur hæc humano consilio sed diuino; & cœlesti reuelatione omnia; quæ faciebat vt esset vtrinque securitas virginalis matrimonij, ex fide reuelationis & verbi Dei ad eos facti: dabat enim hoc mysterium (quod ipsi nouerant) animorum certam firmitatem. Alioqui ipsi ita coniungebātur, vt futuri perpetuò virgines: quod exemplum peperit subinde in Ecclesia virginalia matrimonia; qua in re primus fuit Ioannes Euangelista; hunc sequuntur qui ex matrimonio rato ad religionem euolant. Verùm quorsum Maria & Ioseph matrimonium contrahebant ante annunciationem, qui poterant virginitatē tueri cælibes? Notabatur apud Hebræos si qua mulier semen non daret in Israël, nec virginitatis in muliere ex professo fuit in lege exemplum priusquam in Maria. Fuerunt virgines viri nonnulli, sed hi excellentes & quorum factū dignitas personæ tuebatur: virginitatē igitur nō decuit Mariam publicè profiteri, sed potiùs velare matrimonij legitimi obtentu, & voti virginitatis protestatione, quod alioqui factum

S.Tho. 3.p.q.28. ar.4. Scot.3. d.4.q. 2.

Luc.1.

Hiero.1. contra Iouin. & Ignat. in epistola ad Philip.

factum esse creditur diuina prouidentia & reuelatione. Neque verò quicquam de ijs quæ in illo matrimonio diuinis miraculis erant futura cogitabāt, Deus sciebat & prouidebat. Erat tamen primaria & continens corū oratio (sicuti piorum omnium Hebræorum) vt
Agg.2. veniret desideratus gentibus, desiderium col-
Gen. 49. lium æternorum; vt dirumperentur cæli, &
Esa.64. descenderet Deus; vt rorarent cæli desuper, &
Esa.45. nubes pluerent iustum; vt aperiretur terra, & germinaret saluatorem. Hæ erant in Maria eximiæ prouisiones & præparationes mirabilium quæ in illa facturus erat Deus, præter virtutum & donorum omnium excellentias, quibus illam ornauerat omnipotens. Dic igitur prætereà diuine Luca, quæ subsequutæ sunt laudes Mariæ. Quænam ista est quæ ascendit? Illa, de qua (quum apud Deum temporum plenitudo venisset, & sanctissimum beneplacitum) amplissimæ sunt in cælo laudes celebratæ, & cælestis lætitiæ ingentes gratulationes, vbi Gabriel missus ad incarnationis mysterium est à seculis inauditum virgini inuiolatæ annunciandum.

A Deo per Gabrielem salutata.

Quanta enim illa est gloria virginis, & dignatio, vt Deus eā tam sublimiter salutaret, tam gratiosè, tanto cum diuinitatis splendore Archangelum lectum de sua manu legatum mitteret, qui suo nomine virtutē illi demonstraret, & magnificentiam Altissimi & beneuolentiam? Sed qualis fuit beati Gabrielis salutatio, hoc est Dei per Gabrielem? Quum ab æternitate sua duo Pater æternus prouideri vellet, & in quibus præcipuè gauderet, Filium Christum Iesum, & eius secundum humanitatem Matrem: (illum enim elegit apud se inter viros supremæ dignitatis & perfectionis, tum Matrem inter fæminas summæ) hæc igitur quum constituisset Deus, voluit de sua benignitate hoc facere sublimium illorum operum principium, vt illud suum Mariæ cōmunicaret gaudium antequam esset Mater. Ergo salutatio Archāgeli, illa fuit diuini gaudij significatio. Gaudeo ego infinito gaudio de Filij mei & tua electione & gratia, volo te tamē huius mei gaudij esse participem. Aue & gaude; totam enim te feci gratiosam, & gratia plenam plenitudine præstanti, & meæ diuinitatis excellenter participem. Benedixi tibi plusquam reliquis mulieribus omnibus. Harum rerum cælestem sensum significauit Deus Mariæ per Angelum. Quocirca fieri nō potuit vt tanta laudum magnitudine ne perfecta humilitas turbaretur, atque adeo gratia ipsa quam prædicabat Angelus operabatur sanctam illam & necessariam turbationem. Quid autem? Cur turbabatur? Nouerat Angelum esse qui loqueretur, familiaritatem cū Angelis habere consueuerat, quæ piè credimus in tā eximia sanctitate Virginis, & præclara electione. Qualis igitur illa erat turbatio? Humilitatis fuit illa turbatio ingens incrementum, & profundissimus in spiritu sensus, quæ alioqui erat eximia quædam Dei adoratio, & diuinæ maiestatis reuerentia, & sancti timoris Dei excellens operatio. Hæc cum ita sint, quid est quod Angelus subdit; Ne timeas Maria? Confirmat potius quæ erat in Maria sancti & perfecti timoris & reuerentiæ accessionem. Alium timorem ne admittas, inquit, quem habes retine; quem vt etiā augeas, rem tibi explicabo apertiùs, quo intelligas magnā fuisse causam tam eximiæ salutationis. Intellige te gratiam inuenisse apud Deum, non tantum communem & ordinariam, sed singularem & excellentem: ecce enim faciet Deus rem illam nouam super ter- *Hier.31.*
ram, illud admirabile signum dabit; Conci- *Isa.7.*
pies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius IESVM: expones enim nomen Emmanuel, idest nobiscum Deus, quod illi posuerat Deus per Esaiam: sic enim erit vobiscum Deus, vt sit nostra salus æterna, Saluator vester sempiternus. Erit hic diuina magnitudine magnus, vt qui vocabitur ab altissimo Patre altissimus Filius; is cui dixit Pa- *Psa.2.*
ter in æternitate, Filius meus es tu, ego hodie *Ps.109.*
genui te in splendoribus sanctorum ante Luciferum. Huic dabit Pater regnum sempiternum in mortales omnes, in creaturarum vniuersam, quod regni Dauid (vnde ducet ortū secundum humanitatem) promissa perpetuitas præfigurabat. Hæc cum audisset Maria, & robur diuinum gratiæ & donorum cælestium à Deo per Angelum quum se accepisse sentiret, credidit quidem planè ita futura omnia vt Angelus pronunciabat, sed tamen è sublimi laudandi Deum & glorificandi desiderio petit rationem qua Virgo conciperet & pareret. Ita professa est se illam esse Almam, id est secretā virginem, cuius rei mysterium ignoraret. Simul hac interrogatione Diuino consilio faciebat, vt respōdente Angelo eius virginitas cælesti testimonio cōfirmaretur. O te beatam

beatam Mariam, in qua tantam fidei lucē & robur posuit Deus! Video enim te constanter credere quod sis quidem cōceptura & paritura Altissimi Filium absque tuæ virginitatis detrimento, quam Deo vouisti, quā habet Deus pretiosam & sacrosanctam; illius enim voluntate illam ipsi obtulisti in perpetuum sacrificium: illa tua iam non est sed Dei; ille & vult magis quàm tu, & potest illā magis cōseruare, & facere illustriorem; summo enim & à seculis abscondito mysterio illam consecrat. En tibi, inquit Angelus, quo pacto concipies & paries Filium: erit illud sublime & diuinum opus, non viri cuiuspiā, sed Dei, sed totius Trinitatis superbenedictæ. Eminebit verò in illo Dei amor infinitus, & Dei potentia: non enim propter vlla præcedentia merita illud fiet, sed propter Dei in mundum dilectionem, & diuinæ sapientiæ beneplacitum; & superabit hoc opus opera omnia quæ fecit, quæue facturus est Deus. Propterea producto amori diuino Spiritui sancto diuina hæc operatio attribuitur, & virtuti Altissimi Dei Filio, qui est virtus Patris. Spiritus sanctus in vno temporis momento ea omnia explebit in vtero tuo, quæ faciant fœtum rationalis animæ capacē; te veræ Matris officia præstante: quod vt possis, faciet virtus Altissimi tibi obumbrans, & te diuinæ Spiritus sancti operationi attemperans, vt illo operante tu etiam tuas Matris partes obeas. Eodem autem momento consummato fœtu & creabitur rationalis anima, & corpori vnietur, & fiet diuina illa vnio duarum naturarū in persona Filij Dei totius Trinitatis sanctissimæ operatione: quæ operatio sua proprietate dabitur superuentioni Spiritus, & diuinæ virtutis, id est Filij Dei obumbrationi. In hac verò operatione tibi nihil erit cum diuinitate commune; solus Deus creabit animam Christi & corpori vniet, solus Deus vniet humanitati diuinum Verbum, solus Deus faciet hominē Deum. Ita tu fies Mater hominis & simul Dei: quæ enim fueras futura mater puri hominis si præueniente Deo vnita non fuisset diuinæ personæ singularis illa humanitas antequam esset persona in se, fies eodem momento per incarnationem Filij Dei vera Mater non hominis puri, sed hominis Dei, hoc est diuinæ personæ in humanitate subsistentis, de gratia Dei incomparabili, & mysterio Angelis & hominibus admirabili & adorando. Audiūt hæc Angeli omnes, laudant in excelsis diuinam misericordiam, sapientiam, potentiam: audit sacra Virgo, credit, intelligit, prædicat in corde suo summa fide, profunda humilitate & admiratione.

Verùm quid est beate Gabriel, quod subdis quasi ad argumentum fidei, exemplum conceptus Elisabeth? scis tu credere Mariam, nec egere confirmatione tuorum verborum. Scio, nec quæ dixi ad confirmationē proposui, sed ad animi eius exultationē, & Dei laudis prædicationem; simul voluit Deus sua cōsilia familiariter Sponsæ suæ communicare, vt solet amicis mysteria sua nota facere. Illud etiā prouidebatur, vt caperet consiliū sacra Virgo visitandi Elisabeth, ex qua visitatione tot consequerentur Dei Sacramenta in Ioanne, in Elisabeth, & vt Maria in laudem diuinitatis excellentissimè exultaret. Et hæc quidem ita annunciaui diuinitus futura Dei Matri benedictæ. Quod si in horum auditione tanta est animorum & fidei recreatio & suauitas, quid non sentire debetis in ipsa tantarū rerum repræsentatione & diuino opere? Fecit Deus per mea verba vt omnes Mariæ virtutes, quæ erant eximiæ, præclarissimum acciperent incrementum; ex qua virtutum plenitudine prodijt diuinus ille consensus, & perfecta oblatio diuinæ Virginis præeunte fide; Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuū. Quo temporis puncto excelsa illa opera, quæ dixi, completa sunt; Verbum caro factū est, & Deus homo, summum opus compleuit Deus, misericordias suas & miserationes fideles, reuelatus est Filius Dei, reuelabuntur filij Dei exultātibus Angelis omnibus, & laudantibus Deum in altissimis: exultat vniuersa creatura & nobilitatur assumpta humanitate in vnitatem diuinæ personæ. Quæritis quæ est ista quæ ascēdit? Hæc est illa Maria Virgo Mater Dei, Angelorum & hominū Domina, cæli terræque Regina, in qua tot mirabilia operatus est Deus, sublimia, diuina, adoranda. Hæc læta sunt, & plena cordis exultatione & iubilo in excelsis. *Ioan. 1.*

De Iosephi dubitatione seu varia cogitatione.

Verum consequi videntur tristia; Iosephi dubitatio, vel cogitationum varietas de sacrosancta Virgine. Doce nos obsecro fortissime Gabriel, quid hîc sit mysterij? Planè magnitudo

tudo diuinæ prouidentiæ hîc laudibus est efferenda. Confirmatio hîc enituit virginitatis Mariæ,& zelus ingens Dei de Virginis Matris existimatione. Sacrauerat Deo suam virginitatem voto Maria,sacrauerat Ioseph; hic sanctus erat vir, illa sanctissima virgo, vterque vtrique erat notus & perspectus : erant omnia in illo matrimonio plena integritate, sanctimonia, spiritu, diuina luce & gratia.

Aug. 14. Serm. de Nat. Domini.

Ignorabat Ioseph quid egisset cum vxore Angelus, atque adeo venisse ad ipsam Angelum nesciebat : subito autem intuitu ex quadam familiari & maritali licentia ad eam ingressus cognouit grauidam. Sciebat scripturas; virginem nouerat concepturam, & secreto quidem mysterio,id est almam. Obuersabatur illius animo Mariæ sanctitas, & votū virginitatis; diuino instinctu recolebat contractum matrimonium; considerabat completas Danielis hebdomadas, sceptrū,& regiam authoritatem de tribu Iuda videbat ablatam: cogitabat tandem esse illam conceptionem per miraculum factam; præsertim cum ex ipsa rem vt facta esset audiret, contemplaretur verò eius humilitatem profundiorem, vultū lucem diuinam aspirantem & maiestatē, plenam Deo sacrā Virginem. Quid ergo est bone Angele,quod tanto molimine Euangelista animi Ioseph labores videtur describere? Erat iustus, propterea noluit illam quasi exemplum maleficij facere; voluit occultè dimittere. Omnia hæc diuina prouidentia conferebat in confirmationem virginitatis Mariæ: sed ita conferebat,vt nihil permitteret in ambiguitate Iosephi quod Mariæ integritatis existimationem læderet: nihil enim aliud toto animi discursu quàm inquirebat quid sibi esset agendum in tanto rei miraculo, quod faciebat ignorantia incarnationis Filij Dei. Inuenit eam vterum ferre de Spiritu; neq; enim contra ipse cogitare,vel in animum suū inducere poterat. Est grauida Virgo Deo sacrata, tam incomparabili sanctitate virgo est grauida; ex me non est : videntur autem in ipsam conuenire tam multa Prophetarū oracula. Quid si hæc facta esset Mater Meschiæ & Dei nostri? hoc ego nescio, sed habeo huius rei diuinas coniecturas multas & magnas: in contrarium abducere animum nulla ratione possum; sancta est Maria, diuina Virgo est. Quum hæc animo versaret, è rei nouitate & magnitudine æstuans, eius virtus, & iustitia, & sanctitas faciebat, vt boni potius omnia consuleret quàm mali,& ad secura consilia spectaret. Iā primùm nihil prorsus est quod eam vel accusem,vel quauis ratione in discrimen illam sanctæ existimationis adducam: nec tamen audeo propter ipsius sanctitatem & virtutis gloriam, vel propter meas coniecturas quod à Spiritu sancto sit grauida, & facta Mater Dei,celebrare solemnes cum ipsa nuptias; vnde consequeretur quod ego cum illa essem habitaturus, virgo quidem cū Virgine, sed ita tamen habitaturus vt cum vxore, illam habiturus vt subditam, atque in alijs rebus obsequentem. Hæc vero sunt quæ non patitur meus pudor, & coram tanta maiestate & gloria necessaria animi mei humilitas,& erga ipsam reuerentia. Non potest mea abiectio atque indignitas esse cum tam excellenti dignitate, & cum tam diuino splendore : optimum erit factu si eam dimittam, sed occultè. Verùm hoc fieri non poterit nisi eam publicè ducam, & domum ad me accipiam,& nuptiæ solita solemnitate celebrentur: ita enim celabitur eius conceptio sacrosancta; postea autem inueniam aliquam rationem qua illam dimittam,nec cum illa habitem. At verò in hoc ipso sentio difficultatem; indignus planè sum qui etiā cum illa celebrem nuptias,virginales quidem,sed nuptias tamen. Tum illud me mouet; quam rationem inueniam, qua illam possim probabiliter postea dimittere. Denique eò res euasit in mentis eius ratiocinatione, vt timeret accipere; & eò magis, quod difficulter rationem inueniret qua illam à se dimitteret & & separaret,cum qua tamen esse,presertim vt maritum,& si virginalem,nō patiebatur eius sancta humilitas & virtus. Hæc cum videret Pater Deus, affuit viro sancto adiutor in opportunitatibus,in tribulatione,aufert ab eius animo omnem perplexitatē, replet eius mētem suaui splendore incarnationis Filij sui, & per me illi exponit totius rei mysterium: vnde diuinitus datum est testimonium Matris Dei Mariæ intemeratæ & perpetuæ virginitati, non modo contra hæreticum Heluidium, sed etiā contra eos qui sacrilego ore ante illum in perpetuitatem virginitatis Matris Dei erant blasphematuri. Id vero fuit nō impiarum solum mentium, sed perditè intēperantium; igitur si tu maritus fuisses Mariæ, ab ea non abstinuisses. At antequam ad eam accederes,te dedisset præcipitem Deus in profunditatem infimam inferni, donec solueres vlti-

Diuinū testimonium virginitatis Mariæ.

vltimum quadrantem tuorum omnium maleficiorum in æternum. Hæc igitur est quæ ascendit, quam Deus tanta gloria est dignatus, vt non solum Virginem Matrem Filij sui esse vellet & faceret, sed etiam tãto honore prosequeretur, vt eius virginitatis integritatem perpetuam, nõ fortissimo solum Ioseph mariti testimonio confirmaret, sed simul angelico, & diuino: vt & Creator ipse, & creatura vtraque, spiritualis & corporalis, tantum mysterium sua testificatione corroboraret. Contigit autem illa Iosephi ambiguitas eodẽ incarnationis die, subsecuta verò nocte visitaui ego illum, quod erat coniunctum cum mea ad Virginẽ legatione, & edixi, domum ad se vt duceret cælestem Sponsam, Deo fœtam, celebraret solemni ritu nuptias. Iis verò diebus consilium suum viro suo exposuit illa, & desiderium quod per me acceperat visendi cognatam Elisabeth senem & sterilem, sed diuina dispensatione è Zacharia marito sene grauidam. Ita debitam reuerentiã cõiugi Iosepho delatum iri, & comitem se habituram itineris & adiutorem, ac futurum vt eius virginitatis & pudoris existimationi pleniùs cõsuleretur. En autem excipit te Lucæ Euangelica lux, è qua iam ego te incepi docere. Gratias tibi ago te dignas magnanime Gabriel. Euge beate Luca, tibi datum à Deo est vt plura de Maria prædicares quàm alij euãgelistæ, quod in magna est parte laudis tui euangelij ponendum. Ergo aliquid nobis adde ad ea quæ te docente in alijs meditationibus perstrinximus.

Mat. 1.

Beatißimæ Virginis encomia ex mysterij Visitationis meditatione.

Nullus est finis, fratres, præconiorum cælestis Virginis. Vobis est rursus eius Visitatio læto & deuoto spiritu meditanda, lætitiam viuidam & suauem in corde ex contemplatione incarnationis Verbi Dei retinentibus: quæ gratia maiorem vobis excitet deuotionem & desiderium illa mysteria percipiẽdi quæ in visitatione Elisabeth fecit Dominus. Concipiat igitur animus vester sensum spiritualem iurisiurandi quod à diebus seculi iurauerat Deus daturũ se vobis, vt sine timore de manu inimicorum liberati seruiretis illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus vestris. Ita cum facti fueritis Elisabeth, exultabit in vobis Ioannes, id est gratia diuina, & augebit in corde vestro Deus spiritum suum, & os replebit sublimibus Matris Dei Mariæ encomijs. Aderit vobis quasi gestãs in vtero Virgo sacrosancta, admirabimini in iubilo cordis vestri, & laudabitis præsentiã Filij Dei & Virginis. Ex profunda verò humilitate magnanimiter in exclamatione exultationis & admirationis spiritus in Deo benedicet anima vestra Matri, benedicet fructui ventris eius, & omnia quæ in vobis sunt benedicent & laudabunt nomen sanctum Dei. Audietis cæleste Matris Dei canticum, cuius spiritualis intelligentia faciet dante Christo, iuuante Matre, vt magnificet anima vestra Dominum, & exultet spiritus vester in Deo salutari vestro & mortalium omnium. Adhæc videbitis in Ioannis nomen & significatam gratiã consentire Elisabeth, tũ Zachariam, hoc est Dei iusiurandum, & Dei memoriam ad illud adimplẽdum. Considerabitis cognatorum & vicinorum congratulationes, cum his vos cõiungetis animo & deuotione; simul dicetis cũ omnibus vicinis & montanis Iudæis admiratione ducti & timore; Quisnam hic, iam non erit, sed fuit & est? quàm sublimis apud Deũ hic est, quo maior inter natos mulier nemo surrexit? Audietis diuinum & suaue canticum Zachariæ Spiritu sancto repleti, quum prædicat diuinitus vniuersum Christi œconomiæ mysterium, visitationem mortalium & redẽptionem, harum rerũ firmitatẽ & robur quũ celebrat, & securitatem per natum ex semine Dauid Christum, horum mysteriorum vt affert testimonium ex omnibus Dei Prophetis ab initio seculorum temporalium. Deinde gustum lætum accipietis & efficacem, vbi excellentiam fructus horum mysteriorum corde percipietis: & dirigetur iter vestrum in via pacis Christi & Dei.

Luc. 1.

Ex mysterij Natiuitatis Christi contemplatione.

Porrò autem hæc animorum vestrorum exultatio Bethlehem vos ducet, quam agnosceris cælestis panis, & diuinæ nutritionis factam domum: contemplabimini atque adorabitis cum Maria, cum Ioseph, cum pastoribus, cum multitudine cælestis militiæ non solum Regem seculorum, sed panem simul Angelorum, & manna de cælo & viuum & verum, quod Deus dedit mundo sine comparatione *Luc. 2.*

ratione quàm illud Moysis præstantius. Insinuabit se vobis illius cælestis virtus, suauitas, refectio. Adorabitis quidem ipsam Bethlehem propter illum panem, sed simul domum aduertetis esse non solùm panis, sed gladij & belli. Natum esse in ea gigãtem illum, exultantem in magnitudine virtutis suæ ad currendam viam potentissimi belli, & præliorum contra Satanam, mundum, carnem, mortem, infernum. In mundum venisse fortiorem illum armatum, qui cum Satana dimicaret, illum vinceret, eius arma & spolia auferret. Quæ meditatio excitabit & armabit vos, vt ipsi cum vestro robustiore contra diabolum depugnetis, & illum sub pedibus vestris conteratis velociter. Sumetis enim ex Bethlehem robur & arma. Verùm & illud considerabitis, esse Bethlehem Ephrata, id est vbertatem frugiferam & crescentem, & erigemini in spem viuam & veram diuinæ in cordibus vestris nutritionis, & donorum spiritualium vbertatem ex hac Ephrata sentietis; atque superiorum obliti ad anteriora continenter extendemini, & diuinæ operationis incrementa sumetis, & vestræ cooperationis adhibebitis. Hanc verò vbertatem deriuari in vos percipietis per robur illius panis, per arma iustitiæ à dextris & à sinistris contra omne quod Deo & eius gratiæ aduersatur. Quòd si tanta extat suauitas, tantus prouentus cælestium fructuũ ex meditatione Bethlehem & eius significatione, quid non sperandum ex illius meditatione propter quam celebratur hæc Bethlehem? nam hæc iucunda est Bethlehem & fructuosa propter aliam Bethlehẽ, quæ vobis dedit illum panem, illa arma, etiam frugum exundantiam, ex qua nata est salus mundi æterna Christus Dominus & Deus noster. Hæc est quæ veriùs dat vobis panem Angelorum, hæc quæ arma cælestia, quæ diuinam fœcunditatem. Quid enim est boni quod à Christo non accipiatis modo velitis, & per Christum? Hunc dat hæc sancta & diuina Mater; quare omnia bona cum illo. Iam verò hinc sentimus, fratres, incitari nos ad sublimioris Bethlehem meditationem, à Bethlehem Matris ad Filij: hic enim tandem est Bethlehem, propter quam & prima & secunda celebratur; ille est vera domus, vbi habitat plenitudo diuinitatis corporaliter, lumen infinitum, salus sempiterna, vbi panis vitæ, arma cælestia, abundantia bonorum omniũ immensa. Hæc domus est nostra, domus refugij, domus refrigerij, & salutis, & vitæ æternæ. Incomparabilia sunt Bethlehem mysteria, & tamen hæc sunt omnia in sua gloria & laude sacrosancta Bethlehem Maria.

Ps. 18. *Luc. 11.* *Phil. 3.* *Colos. 1.*

Ex adoratione Pastorum.

Dum adhuc in Bethlehem sumus, ecce veniunt pastores Ephratæi, quos deducit qui apparuerat illis Angelus ad trinã Bethlehẽ, ad Ciuitatem, ad Mariam, ad Christum. Coniunguntur pastorum Tutelares Angeli, militia cælestis exercitus è cælo lætis votis prosequitur. Quid vos mouit pastores? Angelus. Sed quis potissimum? Magni consilij Angelus, Saluator noster qui est Christus Dominus: ad hanc diuinam Bethlehem festinamus adorandã, tum ad eius Matrẽ cælestem puerperã sua item adoratione & obseruantia prosequendam. Auemus etiam videre sanctificatam ciuitatem nostram, in qua sanctitas infinita nasci dignata est, suo item honore afficere atq; adorare. O splendidissimum infantem! in te parue puer agnoscimus quæ audiuimus ab Angelo omnia, quę suis laudibus & melodia glorificarunt innumerabiles Angeli. O Matrem diuinam, & omni admiratione & creata laude superiorem! Tu peperisti nobis hodie Saluatorem mundi, tu Christũ Dominum, Filium Dei, Patri cælesti consubstãtialem & coæternum, qui creauit cælum & terram, qui è cunis quæ creauit gubernat & regit. Gaudeamus fratres, Mariam virginem Matrem Dei laudat diuinitus simplicitas, humilitas prædicat, exaltat pastoralis cura: excitemur nos ad eiusdem Encomia celebranda ex cordis nostri simplicitate, tum ex cura & solicitudine nostri gregis, id est nostrarum potentiarum & actionũ. Perge Luca sancte, oramus te. Quid? illa non fuit excellens Mariæ Dei Genitricis laus? De nullo enim dicitur quòd conseruaret omnia verba, & cõferret in corde suo; de hac dicitur: & primum proponitur post pastores, idem significatur duodecimo anno. Illic complexus sum omnia verba quæ de IESV dicebantur ad præsentationem vsque, omnia item gesta quæ ad Christum attinebant; duodecimo autem anno reliqua omnia omnis etiam Christi ætatis; nam in verbis intelliguntur

Luc. 2.

Luc. 2. etiam gesta ex hebraismo. Ergo conseruabat beata Virgo omnia quæ de Christo erant. Sed vbi? Apud se, in corde suo. Ibi enim in *Esa 24.* mentis exultatione dicebat, secretum meũ mihi, secretum consilium Dei mihi: dilectus meus mihi, & ego illi. Neque verò alijs communicabat, nisi forsitan Sponso, qui etiam erat mysteriorum particeps: conseruabat verò, vt vtiliter suo tempore posset pios docere. Mysteria enim de Christi incarnatione & deitate, virginitate Mariæ, & huiusmodi non euulgabantur passim ante eius miracula, & resurrectionem, & ascensionem, & Spiritus sancti missionem: eorum præcipua erat secretaria Dei Mater Maria. Neque tantùm conseruabat fideli memoria & spiritu, sed ea simul conferebat in corde suo, quod est excellens Virginis Matris Dei priuile- *Gregor. 1. Reg. 9. Orig. in 2. Cap. Matt. tract. 23.* gium. Quid enim est cor nisi spiritualis sensus, & mens in Deum erecta? Quid cor? Mens quæ speculatur & ostendit fontem & principium eorum quæ speculamur, quod est Deus. Hac igitur vi, & altiori quidem quam nos capimus, conferebat in corde Maria. Sed quid conferebat? Noua cum veteribus ex thesauro quem à filio nacta erat: reuelationes scilicet quas ipsa acceperat, quæ verba audierat, quæ gesta obseruauerat, ea cum veteris scripturæ mysterijs & prophetijs conferebat inuicem, & ad Deum referebat, ad Deum per ea leuabatur; denique perfectam meditationem de omnibus in corde suo exercebat, & sublimi contemplatione fruebatur. O beatissimam Virginem! O eximiam sacrosanctæ Virginis dignitatem!

Ex Circumcisionis mysterio.

At enim reuocant nos à gaudio nostro *Luc. 2.* lachrimæ Christi. En circumciditur, abscinditur caro infantis Dei, luget Mater, plorat Ioseph. Lugeamus & nos quæ illi lugebant, non solum vulneris Christi dolorem, sed ea propter quæ illud Christus patiebatur. Hinc tamen ad Angelos qui ad circumcisionem Dei conuenerant animum aduertamus, qui per virginalia Matris ministeria Filium Dei demulcebant ac solabantur. Contemplemur item aliud ministerium quod gessit Virgo sacrosancta; indicauit enim quo nomine esset filius suus nuncupandus; IESVS, inquit, est nomen eius: confirmat idem Ioseph; vterque enim ab Angelo ita audie- *Luc. 1.* rat: ita de Matre etiam Isaias fuerat vaticina- *Matt. 1.* tus. Hoc excellens fuit Virginis Dei Matris ministerium, vt per ipsam nomen Filio Dei & suo poneretur quod est super omne nomen, in quo oportet omnes homines saluos fieri: quod ministerium Iosepho item fuit communicatum propter mysterium matrimonij, & secretum magnum incarnationis Dei; putabatur enim Iosephi filius, qui tamen erat Dei.

Ex stellæ apparitione, & pueri IESV lactatione.

Augentur Dei in Mariam beneficia, & præstantia eius singularis amplificatur. Nata erat stella Magis in oriente è præsepio, Mariæ verò in spiritu & contemplatione ad præsepium; accedebat ad alia dona cælestis huius stellæ lux, erat intenta ad infantis Dei curationem & lactationem, sugebat Deus ex ipsius vbere lac, vndè eius substantia humana cresceret; sugebat ipsa ex infante diuinum lac, quo in spiritu cresceret & donis cælestibus. Intellexit deinde quæ gesta erant Hierosolymis ad Regum aduentum. Erat quidem in magna sublimium rerum contemplatione, sed tamen simul illam incepit solicitare metus ab Herode, periculum filij, quæ tamen in summa cordis tranquillitate, sublimi quadam de diuinitatis prouidentia fides ac meditatio dulciter abigebat.

Ex Magorum adoratione.

Veniunt Magi, adorant quidem puerum *Matt. 2.* plena ac diuina adoratione, munerantur mysticis oblationibus; solius enim erant hæc pueri, & ad Regem Deum moriturum pro mortalibus deferebantur: sed faciebat eius adorationis maiestas, vt sua in Reginam Matrem adoratio deriuaretur, atq; à Magis offerretur. Quid enim? Venerabatur Matrẽ infans ex illo mysterio, & illi gratulabatur; & Magi nihil horum sentiebant, nihil post Filium de Matre cogitabant, nullo honore censebãt prosequendam tanti Filij Matrem?

Et quod

Et quod tu præstares Matri Regis humani, illi non facerent in Matre Dei omnipotentis? Magnificarunt ergo Filium Magi & adorauerunt; suo item honore venerati sunt, & adoratione Matrem: in quo officio damnarunt hæreticorum superbas & inanes arrogantias & impietates. Magna hæc laus peruenit à Magis in Mariam.

Ex Mariæ largitate in pauperes.

Num illud non magnum similiter in laudibus Mariæ locum obtinet, quod quum aurum obtulissent singuli Reges principali & regia munificentia, illud tamen non seruauit Maria, non Ioseph, sed statim abscedentibus Magis in pauperes distribuerunt? Itaque vigintiseptem diebus verè ad suam paupertatem erant reducti, & pauperum oblationem templo in purificatione obtulerunt. Qua in re & amorem paupertatis, & generosam liberalitatem, & in proximum singularem charitatem Deo consecrarunt. Neque enim pati potuit Virginis sanctissimæ benignitas & misericordia, videre tantam pauperum multitudinem quæ ad cēsum conuenerat, & suæ tribus pauperum, affictari rerum necessariarum inopia, & se esse opulentam, nec illis subuenire. Vnde factum est vt expletis diebus purgationis Deo oblati duo turtures vel pulli columbarum preciosius sacrificium Deo facerent, quo suam paupertatem & Deo repræsentabant, & Filij assumptam profitebantur.

Ex mysterio Purificationis & Oblationis in templo.

Sed assequi quis possit, quæ beata Mater Virgo, vbi pro se sacrificium, vbi pro Filio redemptionis pretium offerebatur, in animo & corde meditaretur? Quanta Dei laude exultabat? quæ sacrificia Filio ipsa, quod redemptionis pretium Filius Patri offerebat? quàm sublimi intelligentia contemplabatur quæ à Simeone iusto & timorato viro gerebantur, quæ dicebantur? Illud autem verbum, Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, quanta mentis attentione audiuit? quanto sensu spiritus & cordis percepit? quanta animi promptitudine ad illum doloris gladium recipiendum sese obtulit? Frequens quidem erat eius meditatio de passione & morte Filij sui, recens etiam ex oblatione Magorū, vbi myrrham vidit offerri; sed commemoratio Simeonis rem quasi ob eius oculos posuit, & gladium eundem quem erat passura, quasi præsentem eius cordi infixit. Intelligebat enim diuinus Mariæ spiritus quam erat contradictionem præcipuam passurus Christus, fore passionem & crucem, eamque vt ad Matrem ad se pertinere, & vehementissimū dolorem sibi esse allaturam. Quare acri verbo, & efficaci, illum doloris sensum expressit Euangelista, non leui, & quasi obiter. Neque enim potest pia mens ferre quod dubitasse dicatur Maria de Filij mysterijs vel leuissimè, vbi vidit illum crucifigi, quod etiamsi quidā ex veteribus dixit, dici tamen ex Augustino nec debet nec potest. Fuit perpetuò in fide Filij constantissima Mater: sensit dolores passionis & crucis Filij vt acerbissimè, ita patientissimè atque fortissimè. Equidem sicubi lego in fide dubitasse Mariam, videre videor extinctam tunc Christi Ecclesiam fuisse, nusquā integritatem Ecclesiæ constitisse, nusquam extitisse eius mysticum corpus. Nam si amisit fidem Maria, quis dicere potest alios retinuisse? Euge fidelissima Maria, summū fuit in te collatum Filij beneficium, sublimis laus, vt cum continenter senserit Christus gladiū suarum contradictionum & futuræ crucis, similiter tu atque ille senseris.

Luc. 2.

Ex vicissitudine rerum, gaudij, mœroris, &c.

At video te Virgo diuina varijs rerum vicissitudinibus excipi; gaudio nunc, nūc mœrore de Filio. Mirificum fuit tuum gaudium de illius natiuitate, de pastoribus, de Angelorum frequentia; successit tamen dolor de circuncisione: hunc leniuit aduentus Regum, adoratio, & muneratio; verùm non caruit ne hæc quidē lætitia sua solicitudine, propter nefaria Herodis cōsilia. Leuata tamē es in spē viuā & verā de Filij prouidētia: itaq; cōstantissimo spiritu ad tēplū vigesimo septimo die venisti palā, & legis ceremonias solemni & publico ritu obiuisti cum animi tui eximia exultatione magnanimiter. Et tamen denuò conterreris de fuga in AEgyptum; quasi securitatem illam eò dumtaxat attinere intelligeres, donec offerretur in templum puer, & tu ipsa legem purificationis

seruares; dein timendum esse, quærendas latebras, esse fugiendum, & longè quidem in alienam regionem & regnum. Hac verò in re aliam succedere videbas diuinitatis prouidētiæ rationem, vt per fugam humanitatem Filij sui significaret Deus, & faceret potentem in infirmitate, & in periculo securum. Referebat autem sapiens Virgo hanc rerum vicissitudinem ad Filij mysteriorum œconomiā; modò enim celebrabatur eius diuinitas, modò eius humanitas demonstrabatur: fuga humanitatem indicabat, & circuncisio, & oblatio in templum: prouidentia & securitas ab atrocitate Herodis, Angeli, pastores, Reges diuinitatem; natiuitas vtramque. Modus enim nascendi inuiolata Matris virginitate, conseruata integritate, diuinitatem prædicabat; natiuitas verò ipsa per se ex muliere hominem ostendit. Ceterum fugit in AEgyptum Ioseph & Maria, & Christus ascendens super leuem & immunem omni peccato virgineam nubem. Si non
Isa. 19. corruerunt tunc omnia AEgypti simulacra, certè cōturbata sunt omnia dæmonia AEgypti ingrediente Domino in AEgyptum. Nam verisimile est obseruasse Dæmonem quid rerum circa recens natum infantem ageretur, quem etiamsi Deum esse non nouerat, timebat tamen vehementer ex signis quæ de illo videbat. Propterea quum Herodem ad illius necem incitasset, ac etiam principes Iudæorum, & sentiret nihil in illum permitti, anxiè sequebatur in AEgyptū, illo contentus interim quod crederet qui fugeret eum hominem esse, Deum non esse.

Ex peregrinatione in Ægyptum.

Ceterum quanta in hac peregrinatione elucet Virginis & dignitas & laus? Portat ipsa puerum Deum, ipsa sinu fouet, suo ipsa lacte nutrit primum, deinde ablactat, manibus suis operatur vnde vel ipsa sufficiat nutriendo filio, vel illum ablactatum puerilibus cibis sustentet. Subseruit & iuuat suis operis Sponsus sacer; generosè fert Maria paupertatem, fert item Ioseph lætè, habitant humiliter, cibis, vestibus, cultu vtuntur tenuibus. Contemplabantur tamen continenter thesaurum quem habebant in Christo; hinc erāt illis omnia dulcia, omnia excelsa, omnia diuina. Vt enim Christus gerebat simul in vnitate diuinæ personæ humanitatem & carnis imbecillitatem, ita & Ioseph, & præsertim Maria illud mysterium summum hinc profunda rerum externarum pauperie, illinc sublimi rerum diuinarum contemplatione adorabant. Erat paradisus Dei illa peregrinatio. Nam quid amœnum magis, quid magis suaue Mariæ euenire potuit, quàm vt subinde ex suis vberibus & pectore lac sugeret Filius Dei & suus? Quid illi in maioribus delicijs esse, quàm vt Deo ablactato ipsa pararet, ipsa offerret cibum? quàm vt videret in spiritu Angelos illum obseruantes, illi subseruientes, illum adorantes, nonnunquā etiā in corpore assumpto vt æquales pueros illi colludentes, quod pia non refugit meditatio? Et hæc quidem peregrinatio gratissima Mariæ Virgini fuit, & omni animi & spiritus oblectatione plena.

Ex reditu ex Ægypto, & habitatione in Nazareth.

At enim, en tibi ex AEgypto in terram Israël euocatur ab Angelo: hic lætus quidem fuit nuntius, sed ita tamen, vt eum non multò post timor exceperit ab Herodis filio Archelao: quæ solicitudo fecit, vt in Galilæam Nazareth ad domunculam Ioseph & Mariæ discederent. Et ipsi quidem videntur fuisse habitaturi in Bethlehem, propter natiuitatis Christi memoriam & deuotionem, & circuncisionis, & Regum Magorum adorationis; vnde etiam facilè & frequenter Hierosolymam possent commeare ad templum; sed latere volebat IESVS, & longè à principali Iudæorum frequentia & celebritate & Archelao habitare. Erat alioqui iucundissima illa Nazareth habitatio, & plena diuinis mysterijs: ibi fuerat Virgo cælestis concepta & nata, ibi nutrita donec templo præsentaretur, ibi cum redijsset desponsata Iosepho matrimonio virginali, ibi salutata ab Angelo diuinitùs, ibi Filium Dei vtero conceperat superueniente Spiritu sancto, obumbrante Altissimi virtute; sciebat nomen vrbis sanctæ diuinæ proli Christo conuenire; quocirca fuit illinc Dei prouidentiæ, hinc excellentis etiā consolationis, quod in Nazareth habitaret Virgo sacrosancta cum Filio & Iosepho.

Ex ascensu in templum, & Filij amissione per triduum.

Fuit autē habitatio Virginis in Nazareth cum

cum IESV à reditu ex Ægypto vſque ad Chriſti baptiſmũ, quod tẽpus fuiſſe creditur vigintiquatuor annorũ. Cũ Ioſeph etiã fuiſſe creditur donec ad virilem ætatem veniſſet Chriſtus, & egere non videretur officijs & ſubſidijs Ioſephi Mater. Neque verò hoc tẽpore rerum viciſſitudines nõ eſt experta Virgo Mater: illam in primis vbi anno duodecimo vitæ ſuæ Chriſtus remanſit ſolus in Hieruſalem. Verſabatur in ſuo perenni paradiſo Virgo ſancta, & animi incomparabili conſolatione & ſuauitate ante illud tempus; aſcendebat ad templum ſingulis annis ad ſolemnẽ diem Paſchæ, Filium à ſe nũquam ſeparabat, in illius erat ſublimi contemplatione, eius fruebatur conſpectu diuino, animi illuſtrationes multas & magnas ab ipſo identidẽ accipiebat. Ex templo illo materiali & perituro leuabatur eius mens ad templum quod erat eius Filius, in quo habitabat plenitudo diuinitatis corporaliter: at verò omnia hæc anno duodecimo reſperſa fuerunt amaritudine, vbi illum amiſit ſancta Virgo. Vbi es vita cordis mei? neque enim ad Patrem aſcendiſti; ſemper enim in eius ſinu es. Scio completurum eſſe te tuum vitæ huius mortalis curſum, & voluntatem atque mandatum quod à Patre accepiſti impleturũ vbi, vbi tamen nunc es? Deus es omnipotens, & Patris voluntatem abſque vlla dubitatione obis: ſed tamen eo magis mihi eſt dolendum quod tecum non ſim, quod te reliquerim, quod oculos à te auerterim. Illud tamẽ me ſolatur: certò enim mihi perſuadeo diuino myſterio & prouidẽtia tuam à nobis abſentiam hanc eſſe factã. Dolebat beata Virgo, & vehementer dolebat; ſed ita tamen, vt indubitata ſpe, conſtãtique patientia conſolaretur ſuum dolorẽ, & meritum cordis non ſolum nõ imminuebat, ſed augebat; vt Sanctis ſolẽt eſſe fructuoſæ deſolationes, & ſpiritualis vtilitatis plenæ. Non eſt paſſus bonus puer IESVS longiorem Matris mœrorem eſſe & ſolicitudinem, ſed iuxta doloris magnitudinem vberiori eã lætificauit conſolatione & gaudio. Non ſolum autem Filium inuenit, ſed glorioſiſſimè cum Doctoribus diſſerentem ſumma cum omnium admiratione reperit. Ceterum quod hanc Mariæ Virginis videri poterat ſpiritus exultationem diminuere, vbi audit à Filio; Quid eſt quod me quærebatis? neſciebatis quia in his quæ Patris mei ſunt oportet me eſſe? tantum abeſt vt imminueret, vt auxerit etiam. Quæ enim verba dixit IESVS, ad vtrunque ferebantur, Mariam & Ioſeph; ſed non ſimiliter, non æqualiter; ſed ad Mariam longè ſublimiùs, vt erat eius ſpiritus longè excellentioribus donis ornatus quàm Ioſephi. Nam de Maria quæ in ſacris litteris prædicantur, è ſingulari priuilegio prædicantur. Quo fit, vt, Quid eſt quod me quærebatis, Matri cum diceret IESVS, excelſam aperuerit quandam diuinitatis cum Matre præſentiam, qua totam eius animam, ſpiritum, mentem ineffabili in ſe vnione poſſidebat. Hanc vnionem habuit cum ipſa Deus etiam cum Filium quærebat, & myſterio factum eſt vt ea ad ſenſum non pertingeret, quaſi per illam deſolationem incrementum acciperet. In qua ſpiritus leuatione intellexit beata Virgo vnam eſſe Filij & Patris æterni voluntatem, humanam autem Filio cum diuina liberè quidem, neceſſariò tamen eſſe coniunctam; datum autem eſſe myſterio ſuæ in terris œconomiæ, vt Matrem ipſe relinqueret, quo ſe Patrem oſtenderet habere, propter quem parẽtes ſint relinquendi. Significatum prætereà eſt planè per mortem ſe illam relicturum; ſic impleri debere Patris mandatum quod acceperat de mortalium redemptione. Mater autem tanto huic myſterio ſubſeruiebat, dum quæreret, dum dolenter quæreret, dum diceret; Fili quid feciſti nobis ſic? Hæc verò & quæ gerebantur omnia pio corde, & ſublimi ſpiritu recipiebat & conſeruabat, ac de ijs diuinè meditabatur Virgo ſacroſancta; repleuerat eam Filius Dei cæleſti luce & gaudio. Ceterùm oſtendit ſanctus puer ſe futurum in Matris obedientia, illi ſubditum, tum etiam Ioſepho; ſat temporis reſtare antequam denuò eſſet ipſi Mater relinquenda; interim nihil eſſe verendum quòd eam relinqueret. Ita lætitia & diuino ſpiritu pleni, laudantes Deum & puerum IESVM Nazareth in Galilæam ſunt reuerſi.

Luc. 2.

Ex Filij ſubiectione, colloquijs, & vita vſque ad trigeſimum annum.

Nec his ſeptemdecim annis, qui ad trigeſimum vſque eius annum interceſſerunt, quicquam de Chriſto ſcriptum eſt, niſi

quod erat subditus illis. Viuebat quasi priuatus sub Matre, sub Patre putatiuo; illis in rebus omnibus obsequi & subseruire, in externis & domesticis functionibus, Iosephū etiā iuuare in suo artificio. Quid putamus nō sensisse consolationis Virginem Matrem, vbi videret obeuntem operas humiles Filiū Dei? factum famulum suum & Iosephi? quod tanta diligentia, studio, & industria, tā consummatè omnia sua officia obire, tam alacriter operas explere Iesum videret? Nonne rursum Nazareth facta tunc est delitiarum cælestium paradisus, vt Aegyptus, & plusquā Aegyptus fuerat? quo paradiso fruebatur item Ioseph, sed excellentiùs multò Maria Virgo Dei Mater. Quis porrò mente consequi posset vel cogitatione, & digna animi deuotione adorare, quæ erant diuina colloquia inter Filium & Matrem illis septemdecim annis? quàm eximia dona Filius Matri gratificabatur? quoties Mater Filium de rebus diuinis secretò interrogabat? quoties inter eos sermo fuit de tota carnis Christi dispensatione, de passione, cruce, & morte; de resurrectione & ad cælos ascēsione; de missione Spiritus sancti paracleti; de mūdi gubernatione, de iudicio vniuersali, de gloria paradisi sempiterna? Quæ omnia & cōseruabat in corde beata Virgo, neq; euulgabat; & in corde suo sūmo cū spiritus sui sensu & deuotione cōferebat. Sūt hîc plurima quæ meditari in cōsuetudine tā sublimi, tā diuina possimus, ex quibus innumerabilia priuilegia intelligamus profecta à Filio IESV in Matrem, à Patre Deo in Sponsam. Vbi illud etiā cōtemplabimur, mista fuisse omnia suis vicissitudinibus gaudij & mœroris: nam vt audiebat de laboribus, & doloribus, & passionibus Filij futuris, ita de eius gloria, de merito, de triumpho. Sed illud iucundum est meditari, de Filij obsequijs vt sancta virgo laborabat & simul gaudebat; illud propter IESV defatigationem, hoc propter eius in obeundis illis laboribus & seruitijs gloriam, & singulare meritum. Eo igitur tempore trāquilla omnia, omnia quietis & sanctę pacis plena.

Ex Christi baptismate, ieiunio, tentatione.

At vbi venit tempus baptismatis IESV, & per illud datum est initium Baptismatis sacramento, & ianuæ sacramentorum, descēdit autem Spiritus sanctus sicut columba, & venit super IESVM; & audita vox est de cælis *Mat. 3.* dicens; Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui; Euangelium Christi tunc cōsecratum fuisse à Deo intelligimus, & principium prædicationis euangelicæ factum. Ibi verò facies rerum mutata, ibi rursum Matrē reliquit IESVS, secedit ad acre & diuturnū *Mat. 4.* ieiunium: ibi exerceri cœpit beatissima Virgo è laboribus, è periculis Filij continua solicitudine & anxietate. Verum pacatus fuit primus annus satis, nisi quod à Satana est appetitus IESVS trina tentatione; sed sciebat illum nocere non posse Filio. Accepit tamen ex ieiunio IESV singularem animi consolationem Virgo sancta, dum ille voluit cibū sibi offerri per Angelos à Matre paratū, quod piè meditamur. Gaudebat porrò Virgo pia quod Filium videbat iam non latere, sed fieri incipere eius nomen & gesta celebria, animos hominum ad sequendum Christum cōmoueri, Ioannem esse totum in IESV prædicatione & laude, parari omniū animos ad pietatem. Hæc fuerunt Euangelij primordia trigesimo anno Christi, quo tempore Discipulos quidem habuit, sed non firmos adhuc, nō plenè addictos, sed piè tantum familiares.

Ex miraculo ad Cana Galilææ.

Ventum est ad Cana Galilææ: ibi iam incipit fieri inclytus Filius Mariæ edito miraculo, ibi confirmatur discipulorum in ipsum fides & pietas. At Maria ex charitate in sororem & nepotē Ioannem solicita interim est, ne in confusionem veniant deficiente vino: hoc insinuat filio; Vinum non habent: nec amplius dicendū sciebat, nec opus esse Filio Deo. Oratio Mariæ hæc fuit ad Iesum & pia & efficax. Quid autem respondit Christus? Duo. Quid mihi & tibi est mulier? Et; Nōdū venit hora mea. Primum fuit Matri optatissimum atque gratissimū, vt audiret ex ore Filij professionem acrem & clarā suæ diuinitatis, vnde exstabat summa Virginis Matris gloria, & animi incomparabilis exultatio. Sum quidem Filius tuus, quod discipuli sciunt, norūt alij; sed non omnes quod patrem non habeā inter homines vllum, sed in cælo Deum omnipotentem, qui me & ab æterno generauit & generat: hic est mihi verus & vnicus Pater, & ipsi ego vnicus Filius. Altero verbo suam humanitatem futuræ mortis significatione asseruit, & Matris animum perstrinxit. Quæ quum ita sint, miraculum quod ex me oras *Ioan. 2.*

faciam

faciam quidem, sed volo intelligant omnes, non inde me illud facturum quod ex te accepi, non vnde sum Filius tuus, sed ex eo quod accepi à Patre, quod maius est omnibus: hæc est vna substantia mihi communis cum Patre & Spiritu sancto: sum enim Patri meo cōsubstantialis. Quid potuit ad laudem sacrosanctæ Virginis excellentius dici, vel honorificentius prædicari? Quamnam arbitramur inde prouenisse in Mariam mentis illustrationem, & cordis suauitatem? Ergo voluit Christus miracula quæ erat innumerabilia editurus, suæ esse diuinitati tribuenda, voluit tamen simul fidem veræ humanitatis cōfirmari. Aequalis enim esset periculi cum verū Deum negare, vt verum hominē; propterea humanitatem suam acerrimè item asseruit: nihil enim potuit illam solidiùs declarare quàm timor mortis, quàm mors; quam intellexit suam horam: vt nihil vehementiùs & fortiùs exponere suam diuinitatem, quàm si diceret, vt dixit; Quid mihi & tibi est mulier? Hæc verò mortis significatio fuit quidē Matri acerba, sed ita tamen, vt excellenti illa diuinitatis Filij insinuatione fuerit mitigata, atque condita suauissimè.

Ex gestis alijs & prædicatione Christi.

Meditemur porrò fratres, quid rerum gerebat sancta Virgo quo tēpore Christus erat in Euangelij prædicatione, & excelsis suis operibus, & diuinis miraculis, antequam postremò veniret Hierosolymam. Domi arbitror illam sese continuisse plerumque, totam in sublimem contemplationem gestorum Christi suspensam. Ad eam tamen pias mulieres confluxisse, quas ipsa ad pietatem, & religiosos mores informabat, illarum animos solabatur diuina suauitate: de Filio cum ipsis agebat, loquebatur de eius doctrina, miraculis, diuina virtute; ita demum cum illis agebat vt nouerat Christum velle, vt facultatem à Christo accipiebat. Omnia verò illi per nuncios significabat Filius; etiam, quod piè meditari possumus, illi omnia in spiritu reuelabat. Erat eius tunc vita exercita operosiùs & solicita magis, vbi videbat bellum indictum esse & geri à Filio cōtra Dæmones omnes, contra peruicaciam Iudæorū & immanitatem; è cōtrario autem exitiale ab his contra Filium: hinc omnia timebat, illinc omnia sperabat. Hæc faciebant aliquando vt domo egressa ad Filium proficisceretur, & cum illo familiarissimè ageret; in quo rerum statu res essent præsens à præsente intelligeret, & diuina animi consolatione & luce repleretur. Ita contigisse intelligimus vt renunciaretur aliquādo IESV quod eius Mater & fratres, id est cognati ipsum quærerent, & respondisse IESVM; Mater mea & fratres mei ij sunt, qui verbū Dei audiunt & faciunt. In eandem item sententiam illi mulieri respondisse, quæ vocem extollens de turba dicebat; Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti; Quinimò, inquit, beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Sed quorsum attinent hæc Christi responsa? Turba, & mulier etiā illa nōdum spiritus cognationem & vim cognoscebat; de ijs quæ sibi erant nota loquebatur, quæ verò à Christo gerebantur excellenter, quasi è naturæ nobilitate proficiscerentur & facultate suspiciebat ac mirabatur, & ad generis præstantiam & humanam sanctitatem referebat. Et ita cogitabant quidem vulgo omnes humanitus & demissè iudicantes, nihildum de IESV diuinitate intelligentes: nisi excipias mulierem illam, iuxta quod sentit Beda. Hanc persuasionem voluit Christus extirpatā; propterea constanter prætulit necessitudinē spiritus illi quæ ex carne existit, & opera spiritus carnis operibus, etiamsi hæc mala non sint, anteposuit. Nihil verò in his expressit, tametsi insinuauit, de suæ carnis mysterio, nihil exposuit de ea coniunctione atque vnione quæ Filio Dei cum carne & humanitate sua intercedebat, è cuius dignitate & virtute nascebātur omnes spirituales necessitudines. Illinc enim meritum Christi erat efficax gratiæ, omnium donorum, omnium necessitudinū spiritualium; quod Deus esset qui merebatur pro nobis, qui nobis applicabat suam passionem & mortem: quo fiebat vt de sua cum Matre coniunctione diuina non responderit apertè Christus, sed illā sepositam voluerit, & supra aliam omnem carnis necessitudinem intellexerit esse exaltatam. Quasi diceret; Vos vestras carnis nobilitates & excellentias magni æstimatis, æstimandæ tamen longè altiùs sunt spirituales, quæ proueniunt non ex naturali generatione, sed ex æterna quam ego habui à Patre meo, tum supernaturali, quàm ex Matre accepi: & tamen hanc diuinam fœcunditatem Mater mea non habuisset, nisi illud è cognatione spirituali fuisset promerita; qua in re cœleste illud mysterium elucet, Luc. 8. Luc. 11.

& Dei ineffabilis prouidentia. Non est enim merita Maria vt ego fierem homo, sed gratia illa vnionis meæ hypostaticæ vnicam habuit causam Trinitatis nostræ vnam bonitatem, & misericordiam, & voluntatem. Hoc non meruit Maria: illud meruit, vt in ipsa, vt ex ipsa expleretur illa misericordia, & fieret vnio illa diuina: verum vt illud mereretur accepit per præuisum meum meritum, quod non habuissem nisi ex ea carnem sumpsissem. Præuisa enim mea incarnatio & meritum fecerunt in illa priùs spiritualem cum Deo coniunctionem, vnde posset ita parari vt Mater mea fieret. Inexhaustus est fons tuæ laudis & gloriæ magne IESV, vnde exstat iugis illa Matris tuæ laus, exundat illa Mariæ Virginis sublimis gloria.

Ex Iudæorum odio & calumnijs in IESVM.

Conflictabatur magna solicitudine & animi anxietate, timore etiam sancta Virgo toto tempore prędicationis Christi, quum funestum & exitiale odium Iudæorum aduersus Filium intelligeret, calumnias & contradictiones atrocissimas, abiectum à ciuibus suis extra ciuitatē, ductum ad superciliū mōtis vt illum præcipitem darent; missis postea satellitibus voluisse Principes & Pharisæos eum comprehendere & ducere vinctū, subinde voluisse illum lapidare; crescere coniurationem Principum, Pharisæorum, Scribarum, Seniorum aduersus IESVM. Erant initia dolorum hæc: videbat quasi expediri atque distringi amarum illum gladium quē olim ipsi prædixerat Simeon.

Ex venditione & reliquis Christi passionis mysterijs.

Ventum enim tandem est ad Iudæ venditionem, ad horti timores, & agoniā, & sudorē sanguineum; comprehenditur & ligatur IESVS, trahitur ad Annam, vbi accepit alapā; perducitur dein ad Caipham, & damnatur ad mortem; illuditur, conspuitur, colaphis cęditur summa cum contumelia & opprobrio; concluditur in domesticum Caiphę carcerē, ligatur ad columnam in tetro loco, ibi quod reliquum fuit noctis similiter cæditur, eisdē afficitur contumelijs. Rursum manè ab vniuerso concilio condemnatur ad mortem, & tradendus decernitur Pilato Præsidi, & interimendus. Sistitur Pilato, accusatur vt falsissimè, ita inuidiosissimè; mittitur ad Herodem, ab eo irridetur, indutus veste alba tanquam fatuus ad Pilatum remittitur. Ibi teterrima contentione agunt Principes contra Pilatū illum defendentem, petunt Barabbam horridū latronē potiùs liberari quàm IESVM. Eorum clamoribus adductus Pilatus illum imperat crudelissimè flagellari, dein atrocib⁹ spinis coronari. Ibi rursum subsannatur, arūdine corona eius verberatur & caput; statuitur in conspectu Iudæorum à Præside, vt ad tantam eius miseriam misericordia commoueretur. Fit è contrario vt in maiorem rabiē, & odium, & insectationem incitentur. Tandē traditur eorum voluntati à Pilato vt crucifigatur: tollit crucem prorsus afflictus & debilitatus, ducitur cum duobus latronibus ad Golgotha. Principes nè sub pondere crucis moreretur, illa eum leuant, vt crucifigi posset viuus, hoc est crudeliori & contumeliosa magis morte interire. Venitur ad Golgotha, gustat teterrimum vinum ipsi oblatum: ibi eum crucifixerunt primùm, dein crucem leuauerunt & statuerunt, vtrumque cum summo eius cruciatu; qui per tres horas continenter sæuissimas accipiens accessiones, tandem attulit illi mortem crudelissimam atque ignominiosissimam. Postquam expirasset, traiectū est eius latus lancea, & effluxit ex eo sanguis & aqua. Hic est gladius ex tam multis gladijs compositus atque compactus, qui animam sacrosanctæ Virginis pertransiuit & penetrauit. Erat acerba antequam ad hæc veniretur afflictissimæ Matris & anceps solicitudo, metus, anxietas, angustia: sed quæ nunc narramus, Mariæ animā totam ita occuparunt, ita cruentarunt, vt ea omnia quæ in præcipiti erant, quæ ab ea timebātur, & de quibus eius erat solicitudo & anxietas, quasi coniuratione facta in cor afflictissimum Mariæ irruerent. Vnus dolor alium excipiebat, vnū cruciatum alius attingebat, & atrocior quidem, donec, ipso concedente, Christo vitam abstulerint. Hi gladij erant animæ Mariæ infixi, anima autem eius supra quàm explicari possit dolore, amaritudine, cruciatu erat exacerbata atque confecta: spiritus tamen virtute, & animi excelsa quadam fortitudine sustentabatur iuuante Filio, neque quicquam à generosissima Virgine vel dicebatur vel agebatur, quod maiestate Filij, & Matris dignitate non esset dignum. Itaque astantem describit Ioannes.

Ioannes iuxta crucem, vbi extremi erant Filij cruciatus & vicina mors, extremi ſimul Matris dolores. Porrò cum audiret à Chriſto I E S V, Ecce filius tuus, conſolationem quidem accepit aliquã de Filij acerbiſſimè morientis erga ſe ſolicitudine, & amoris ſignificatione; ſed id ipſum eam affligebat amarulentius, quod ipſam relinqueret, & videret ſimul ad extremam lineam vitæ venire Filium. O dignam tanto Filio Matrem! O fortitudinem Virginis incomparabilem! O laudem & gloriam Matris Dei omni præconio ſuperiorẽ! Tu concepiſti Filium Dei & peperiſti, tu lactaſti & nutriſti, tu curam illius geſſiſti tot annos, tu viciſſitudinem laborum, ſolicitudinũ, & dolorum; tu paupertatem cum illo ſuſtinuiſti: venit prædicationis tempus Euangelij æterni; ibi inceperunt quidem illæ ceſſare viciſsitudines, ſed fieri labores & dolores animæ tuæ continui, atque adeo augeri in horas & momenta cruciatus tui, vt Filij; donec & ille in mortem veniret, tu in dolorum tuorum & cruciatuum finem. Hæc autem omnia tanta patientia pertuliſti, tanta longanimitate, cõſtantia, magnanimitate, vt etiã indè cõſtaret te omni virtutum excellentia eſſe ornatiſsimam, nec illa potuiſſe pati quemquam, præter te & Filium. Quæ omnia quãuis merita erant tua, & gratiæ & gloriæ tuæ incrementa ingentia per Filij tui meritum, ſimul tamen (quæ tua fuit ſemper charitas incomparabilis in mortales) pro mortalibus Deo ea offerebas in Chriſto; quemadmodum per Chriſti merita & ſatisfactionem infinitam applicant ſancti hominibus ſua merita & ſatisfactionem ex eius exundanti miſericordia & benignitate, quaſi è theſauri infiniti fonte riuulos emanantes.

Ex Chriſti ſepultura.

Præterierant iam ſummi illi tui dolores cæleſtis Virgo in morte Filij; fuit tamen adhuc reliquus luctus & doloris ſenſus in eius depoſitione è cruce & ſepultura; ſed quẽ non ſolùm virtutum tuarum ſplendor illuſtrabat, ſed fulgor etiam ab anima Chriſti ex inferno, à corpore ex ſepulchro excipiebat. Vt autem fecit te ſibi conformem filius in ſuis doloribus, ita in conſolationibus & gloria: vt enim erat ille medius quidam Chriſti ſtatus non glorificata humanitate, donec reſurgeret, ita Matris Chriſti erat media quædam vitæ conditio, nõ cõſummata lætitia de Filio. Verùm breuis hæc fuit mora.

Ex Chriſti Reſurrectione, Aſcenſione, &c.

En reſurgit à mortuis Filius, illi primùm omnium apparet, replet eius animam, mentem, cor, ſplendoribus diuinis, & omni ſuauitate. Auget hæc dona in aſcenſione, in Spiritus ſancti miſsione, & ita implet, ita auget, vt illam gratiæ & donorum excellentiam excipiat præcellens gaudium, & in perpetuũ confirmet de Filio & rebus cæleſtibus; imprimat verò eius cordi dulciſsimam illius præſentiã, & lætiſsimam vnionem.

Ex ſacrorum locorum frequentatione.

Erat ſacroſancta Virgo poſtea cum nepote Ioanne, inſignia myſteriorum Chriſti & paſsionis, quum erat Hieroſolymis, cum mulieribus obibat aſsiduè ſumma cordis deuotione, & totius animæ conſolatione; Ioannis vtebatur miniſterio & operâ.

Ex Diui Ioannis Euangeliſtæ obſequijs & colloquijs.

O te beatum, Ioãnes, qui eandem Matrem haberes quam Deus. Quis cogitatione aſſequi poſsit tua cum Matre Dei colloquia de geſtis Chriſti, de eius diuinitate, de rebus cæleſtibus? Quàm multa per illam à Deo didiciſti! Et quid mirum ſi altiùs intonas tuum euangelium quàm cælũ eſt & cæli cælorum? Docuerat quidem te Chriſtus, ſubſeruierat Chriſti doctrinæ Mater Chriſti. Quoties tu ad Mariam, non Salome, ſed Matrem tuam & Chriſti adduxiſti Apoſtolos, quoties diſcipulos, vt doctrinã haurirent cæleſtẽ ex ore diuinæ Virginis? Hîc iam non conſeruabat tantũ Maria verba Chriſti, & geſta, & myſteria, ſed ſimul diuino verborum ſplendore, ſuauitate, gratia, efficacia enunciabat. Itaque Deus tantiſper illam voluiſſe in terris viuere creditur, dum traditiones ſacras quas à Filio acceperat, & per eius geſta obſeruauerat, Eccleſiæ communicaret.

Ex Diui Ioannis Apocalypſi.

Sed tu tamẽ ſublimis Euãgeliſta & Propheta Io-

ta Ioannes præclarissimam post eius assumptionem accepisti de Matre Dei tuæ mentis illustrationem. *Apo. 12.* Apparuit tibi signum magnū in cælo: mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. *Aug. 4. lib. ad Catech. cap. 1.* Significauit enim illa mulier Mariam Virginem, quæ caput nostrum integra integrum peperit, quæ etiam ipsa figuram in se sanctæ Ecclesiæ demonstrauit: vt quo modo Virgo pariens Virgo permansit, ita & Ecclesia omni tempore membra eius pariat, & virginitatem non amittat.

Maria Ecclesiæ Mater & Filia.

Summa fuit semper coniunctio Mariæ Virginis & Ecclesiæ, summum huius coniunctionis mysterium. Nam quum sit Ecclesiæ corporis membrum præcipuum Mater Dei Maria, & quidem alijs membris omnibus excellentius, Mater tamen eius est Ecclesia: sed ita Mater, vt per eam accipiat vt mater sit & eius, & omnium qui de Ecclesia censentur. Nonne habet Ecclesia à Christo vt Mater sit, & per Christum? At hunc attulit Ecclesiæ Maria. Itaque quicquid habet Ecclesia boni, quicquid dignitatis, id habet à Deo, habet etiā suo gradu à Maria; debet Deo, debet etiam Mariæ, ex qua illa accepit per vnicum Mediatorem Christum. Neque enim voluit Deus hunc esse Mediatorem, nisi ex virgine Maria conceptum & natum: vt intelligamus Mariam peperisse nobis Deum, dedisse Mediatorem & Redemptorem. Quocirca mater est vtraque vtriusque; Ecclesia Mariæ, Maria Ecclesiæ: hæc illius, quia hæc est corpus Christi, illa huius corporis membrum; Maria Ecclesiæ, quia vt hæc esset Mater non solum illius, sed omnium filiorum suorum, à Maria accepit, quæ illum concepit & peperit, per quem est Mater. Hinc fit vt Ecclesia Mariam honore principali prosequatur, vt Matrem Sponsi sui Dei, & omnium bonorum auctoris & cōsummatoris; Maria Ecclesiæ honorē tribuat, vt ex qua nata ipsa fuerit, & educata, & eò deducta vnde Dei Mater eligeretur. Accepit igitur Ecclesia Christum à Maria verum Deum & verum hominem. Hic enim quum sit Dei Filius æternus, ex tempore natus est ex filia Ecclesiæ Maria. Hic factus est Sponsus Ecclesiæ per eius ex Maria incarnationem. Hic frater Ecclesiæ est; nam Filius Dei naturalis, vt Ecclesia filia Dei adoptiua. Christus Ecclesiæ caput, vt à quo accipiat illa omnem influxum gratiæ, & donorum, & charismatum, omnem connexionem spiritus & subministrationē, Ecclesia corpus Christi, vt quæ ab eo vnionē spiritus acceperit & habeat, ab eo pascatur, augeatur, gubernetur, fœcunditatem accipiat spiritualem gignendi, nutriendi, augendi, gubernādi filios suos. Ecclesiæ quoad vixit subdita fuit Maria, erat etiam in Petri Christi Vicarij obedientia. Verùm quū ita excellat Ecclesia, vt sit gloriosa, non habens maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed sit sancta & immaculata: non tamen habuit vnquā, non est habitura membrum aliquod, aliquē fidelem, cui gratia, donis, prærogatiuis cælestibus, omni virtutum præstantia non longè antecelleret Maria. Quid? Illa non est excellentia Mariæ singularis, vt vis spiritualis quā à Deo accepit Ecclesia, ad illam filiam generandam non attigerit, sed illa singulari priuilegio à Deo sit spiritualiter generata? Non enim fuit vt aliæ infantulæ ab originali peccato per sacrificium Ecclesiæ ministerio purgata & consecrata, sed à Deo proxime sanctificata in conceptione, & ab omni peccato præseruata, & præstanti gratia & donis nobilitata, & in ea perpetuò confirmata, etiam si pro ea similiter atque pro alijs puellulis sit oblatum postea sacrificium. Creauit ergò illam filiā Deus, & dedit Ecclesiæ, & eius corpori inseruit diuina prærogatiua.

Eadem dicuntur de Maria quæ de Ecclesia.

Hæc cum ita sint, quid mirū si hæc mulier quæ Ioanni apparuit, significet & Mariam & Ecclesiam, & quæ de vna dicuntur, alteri & possint & debeāt accommodari pro prophetica mysterij ratione? Es tu sanctissima Maria castitate & integritate Virgo, fœcunditate mulier & Mater. *Virgo. Mater.* Amiciuit te Pater Deus sole, hoc est lumine Filij sui, qui lumen est infinitum & æternum, quum hoc lumen carni in vtero tuo vniuit: *Amicta sole.* & hoc quidē vteri tui summum lumen fuit in æternitate prædestinatū, vnde in omne tempus, in omnes generationes deriuatum est lumen diuinum in mortales. Excellenti quidē ante incarnationis mysteriū lumine vestita fuisti, superamicta rursum ampliori gratia vbi salutauit te Angelus, & parauit te Deus ad Filij sui conceptionem. Conceptio Filij tui Dei, illa verò est quæ te im-

immenſo ſole & luce, Deo ipſo amiciuit, quē ipſa tu in eius humanitate circundediſti, & ſuo amictu induiſti. Verè fuiſti diuino ſole IESV induta Virgo cæleſtis, & aſtitiſti Regi Filio Regina Mater in veſtitu candido & deaurato. Vbi igitur luna in Maria? vbi imperfectio? vbi mutabilitas? Nullibi eſt. Vbi luna in ſolis lumine ſplendidiſſimo? Nullibi eſt, nullibi eſſe poteſt; nuſquam in Maria locum inuenit luna, ſed eſt ſub pedes eius abiecta: vt diuinam vim intelligamus in Maria, qua ab ipſa omne peccatum, omnis imperfectio, omnis macula & inſtabilitas fuit perpetuò profligata atque ſubacta per filij lumen & virtutē. Sed qualiſnam eſt huius diuinæ mulieris corona? Eſt eius caput redimitum diademate ſtellarum duodecim, id eſt excellentijs duodecim Patriarcharum & Apoſtolorū, tum Angelorum omnium: omnes enim cōfitentur ſua dona ab huius Virginis antecelli, & hac præclariſſima laude illam celebrāt atq; coronāt. Porrò cùm dicatur in vtero habere mulier, quis non videat mulierem tanta amplitudine diuinæ gratiæ inſignem ſummo miraculo factam fuiſſe grauidam; hoc verò myſterium expoſuiſſe Deum nobis per Gabrielem, vbi ſuperueniente Spiritu ſancto dixit diuinitus Mariam virginē, obūbrante Altiſſimi virtute, futuram eſſe Matrem, concepturam, & parituram Filium Dei? Verùm quid illud eſt, quod dicatur hæc mulier clamare parturiens, & cruciari vt pariat? Sublimi hîc intelligentia opus eſt. Mariæ quidem eſt hic clamor, hæc parturitio, hic cruciatus vt pariat; non in conceptione, non in vteri geſtatione, non in partu; in nullo horum illa quæras, quia nihil illorū in Maria fuit. Quęnam igitur clamat? Eccleſia, & per hanc etiā Maria. Sed vbi? Non in myſterio conceptionis & partus Mariæ, non de his; ſed de myſtica ſignificatione conceptionis & partus filiorum Dei, quæ exprimuntur in draconis bello & prælijs perennibus quæ aduerſus Filium & Matrem, aduerſus Eccleſiam gerit iam inde è cælo. Nihil enim molitus eſt Lucifer contra veritatem & Deum, quod non intelligatur contra Chriſtum feciſſe, contra eius Matrem, contra Eccleſiā. Nam in Deo Chriſtus ſemper fuit, & Maria, & Eccleſia in præcipua prędeſtinatione: in his permiſit Deus veritatem & ſe impugnari. Confecto igitur primo prælio in cælo, quod geſtum eſt contra Luciferū & Angelos eius, & eo profligato à Michaele & ipſius Angelis; exarſit Dæmon in veritatē & Deum, & ita contra Chriſtum, Mariam, Eccleſiam, in quibus erat Dei veritas & Deus: itaque voluit illos euertere, & illam conceptionem & natiuitatē delere. Cæca enim machinatione & malitia cum pugnet contra veritatē, pugnaſſe intelligitur contra Chriſtū, Mariam, Eccleſiam, quaſi Mariæ Filium deuoraturus. At inſano & irrito molimine illud conatus eſt; peperit enim Maria hominem, ſed ſimul Deum: itaque peperit Filium ſuper omnes cælos ad Dei æqualitatem leuatum, quò Satan nec leuari, nec attingere poteſt: quare Dæmoni in cælum raptus eſt Filius natus, qui ſemper erat in cælo. In cælum itē raptus eſt Chriſtus, quum Satanam in deſerto ſuperauit trino triumpho; poſtremò in cruce, in reſurrectione, in aſcenſione, in ſeſſione ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

Luna ſub pedibus eius. *Corona è ſtellis duodecim.* *Grauida* *parturiens.* *Raptus eſt filius in cælum.*

Ex Draconis bello contra Eccleſiam.

Et verò nec antea ceſſauit, nec poſt hæc belligerare contra Eccleſiam Draco, & in ea contra Mariam: verùm contra neutram præualere potuit eius armorum vel violentia, vel artes veteratoriæ & peſtilentes. Nam eodem Eccleſia confugit quo raptus dicitur Filius Dei & Virginis, ad ſummam omnium creatarum rerum ſolitudinem, diuinitatē; quò eam leuarunt alæ duæ, virtutum altera, altera donorum Spiritus ſancti, & vtrorumque exercitiū & volatus perpetuus. In ea enim perfectione contemplationis, & diuinarū actionum ſtadio parauit illi Deus perennem habitationē, vbi eam paſcit cibo cæleſti per tempus, & tempora, & dimidium temporis, hoc eſt quanto tempore bellum gerendū eſt contra aduerſarias poteſtates, & præſertim tempore perſecutionis Antichriſti. Similiter intelligitur bellum Dæmonis contra Matrem Dei Mariam, ſimiliter illius ad Deum refugium, & erga illā protectio & ſecuritas. Cognouit igitur Satan non poſſe fidem, nō virtutes, non dona, non ſanctas operationes eripi vel ab Eccleſia, vel à Maria; vim enim expertus eſt in Eccleſia Dei eſſe & in Maria, quæ ſuperari à nulla creatura poſſit. Quocircà cùm vinci ſe à veritate ſentiret, perſecutionibus, laboribus, anguſtijs, cruciatibus, mortibus, lanienis aduerſus Eccleſiam exarſit & inſaniuit, hæc permittente Deo ad ſplendorē ma-

Simile bellum contra Mariā

maiorem illius & gloriam. Neque hæc solum extrinsecus in illam permisit, sed innumerabiles spiritus & mentis afflictiones: illas quidem exteriores non permisit in Matrem suā, has internas permisit, & quidem acerrimas animi angustias, dolores, afflictiones de laboribus & pœnis filij, de persecutionibus, de passionibus, cruce, morte; simul de Ecclesiæ necessitatibus, de persecutionibus & laboribus, de afflictionibus & malis omnibus. Hic verò fuit clamor parturientis Ecclesiæ, hic cruciatus vt pareret. Inuocauit enim Ecclesia perpetuò in suis laboribus Christi aduentū, conceptionem, natiuitatem: inde idem auxilium animi suspirijs, & valida deprecatione expetiuit Maria. Hæc autem voluit impedire permissa Satanæ à Deo potestas; per afflictionum enim flumen & rapacitatem Ecclesiam ad se trahere expetiuit & pessumdare. Verùm audiuit terra vocem mulieris vtriusque, hoc est orationem. Sed quænam terra? Vis Dei incarnati præuisa & accepta Deo in æternitate, Filius Dei factus homo. Illa terra fuit purissima caro è Virgine sacrosancta assumpta, fructus ille terræ quem dedit Virgo diuina. Hæc terra, hic Christus Deus homo, hic IESVS profligauit Satanam, absorpsit eius fluminis violentiam, & truculentiam eius tentationis, & bella superauit gloriosissimè.

Ex prælijs cum semine mulieris.

Quid insanis præterea draco abyssi? Nihil possum aduersus Filium, nihil contra Matrē, nihil in Ecclesiam: contendo prælia facere cū semine mulieris, cum particularibus hominibus, cum Ecclesijs item particularibus. Præcipuum autem bellum meum exardebit contra pios, contra eos qui obseruant mandata Dei, qui testes Dei sunt, & ad martyrium pro Christo aspirant, & martyrio pro eius nomine coronantur: neque enim de alijs sum admodum solicitus. Est veteratrix hæc tua superbia & truculenta, bellua execrabilis & pestilens: contra pios bellum geres, & prælia multa facies; sed exanguia illa erunt & profligata. Alios etiam quos tu contemnis iuuabūt Sancti suis victorijs de te, & Mater Dei Maria, & Ecclesia, & Christus, & Deus: & tu tandem conculcaberis, & in ignem proijcieris, ac sepelieris in æternum cum tuis diabolis omnibus, & cum vniuersa fæce hominum damnatorum per tuū maleficiū; quod tamē ipsum non impunè feres: qua enim ex parte pœna maiori affligi poteris, ea ad cumulum tuæ antiquæ damnationis affligeris draco tartaree. Agimus vobis gratias ingentes in humilitate cordis nostri in Christo sancti Angeli, Prophetæ, Euangelistæ; excellentia mysteria & laudes de virgine Matre gloriosa à Deo vestra intercessione & auxilio intelleximus. Verū vt dona cælestia suo ingenio desiderium cordis explent simul & excitant, ita nos accendimur nunc magis ad Virginis sacrosanctæ præconia inquirenda ac celebranda.

Ex gaudio & celebritate Angelorum in Virginis Assumptione.

Obsecramus Angeli sancti, non nihil nobis aperire dignemini, pro vestra in nos singulari charitate & patrocinio salutari quā habuistis exultationē vbi ad vos ad cæleste Regnū assumpta est Virgo Dei Mater Maria? quā celebritatē illi exhibuistis? Nōnulla perstringemus per tuum Tutelarem. Nam vbi primùm intelleximus eam esse assumendam ad Deum & ad nos, amplissimo gaudio fuimus exhilarati; maiori etiam cum vidimus Christum descendere ad illam adducendam, & eius assumptionem diuinè ornandā. In desiderio fuissemus vt omnes comites iremus Christo; delecti tamē à diuinitate sumus qui ascendentes susciperemus, alij profecti sunt cum Christo. Iam inde festiuitate & celebritate ornatum est cælum vniuersum: quasi videres ad nouum splendorem & dignitatem recipiendā id parari, & ad nouas laudes Deo canendas, & Virgini velut gestire: totā viam ad montem vsque Sion, montem itē ipsum, & Mariæ Virginis habitationem cælestibus floribus & peristromatis ornatam: oppletum totum itineris spatium Angelorum frequentia; hinc inde exspectare aduentum Christi & Matris; non cessare à laudibus vtriusque. En suscitat Matrem Filius, decorat gloriosam animam, & corpus replet gloria, vtrumque donis incomparabilibus exaltat, diuino triūpho ad cælum leuat, paradiso infert, supra omnes Angelorum hierarchias & ordines secundum se in summa sede cælorū, in summo honore & gloria apud Deum collocat, Reginam ac Dominam constituit ac pronūciat. Data mihi fuit omnis potestas in cælo & in terra; datur nunc Matri meæ Mariæ Virgini in *Matth. vlt.*

ni in vtrumque summa super omnem puram creaturam. Concidimus in genua nostra supplices, in iubilo omnes adorauimus Deum & Christũ eius; adorauimus sua adoratione excellenti Matrem Dei, professi sumus illã nostrum omnium esse Reginam ac Dominam: illi cecinimus laudes cælestes, quales nulli præterea creaturæ. Neque verò existimetis quæ præconia nos modulati sumus, non esse supra vestrum captum; altè cecinimus Matri Dei, & Angelicos modulos edidimus in sublimitate: sed vobis aliquam partem nostri cantici indicabimus.

Ex singulorum ordinum Angelorum iubilis.

Exultante enim tota cœlesti ciuitate, iubilante cælo, nostri Seraphim excellentiorem amoris Dei flammam Mariæ quàm sibi detulerunt, Cherubim sublimiorem Dei scientiam, Throni altiorem in illa Dei thronum quam in se agnouerunt, in quo emineat diuina maiestas atque adoretur; Dominationes suam Dominam & Imperatricem veneratæ sunt; Virtutes miraculis diuinioribus quàm se ornatam professæ sunt, maiorum item esse virtutum & signorum fœcundam; Potestates illam in aduersarios spiritus potentiorem quàm se accepisse facultatem. Iam verò principatum in Ecclesiam, & in alias hominũ monarchias illam obtinere suo præstantiorem Principatus testati sunt, & certius gerere patrocinium; quum suum sciant in Deo certissimum. Archangeli in commissas sibi congregationes exercere gubernationem suam principalem magis & altiorẽ. Postremò Angeli esse quidem salutares se singulis hominibus, scillos iuuare, protegere, gubernare, atque dirigere; vnam tamẽ illã instar esse omnium confessi sunt singulis hominibus & vniuersis. Habemus nos quidem perennem in Deo nostro beatitatem, & illam quidem statam & firmam, & quæ in gradu cuiusuis nostrum augeri non possit, neque verò minui: verum gloria quæ ex illa promanat, & exit in gaudiũ & laudes de multiplici Dei sapientia & donis in nos & in Ecclesiam, (quæ accidentaria appellari potest) illa inquam gloria singularẽ accepit accessionẽ in assumptione Matris Dei in cælum; quæ & de illa, & de alijs eius donis subinde augetur. Itaque iubilamus semper de Virgine sacrosancta, hierarchicas actiones ab illa subinde recipimus.

Ex simili beatarum animarum iubilo ac celebritate.

Quid vos beatę animę, quę inter Angelorũ choros sedes à Deo accepistis, quid nunc agebatis? Similiter atq; Angeli assumptionem Matris Dei Mariæ Virginis celebrabamus: & quidẽ quo in superiori Angelorũ ordine eramus collocatæ, ita altiori laude illã prosequebamur nostrũ Angelorũ ordinẽ æmulatæ diuinitus. Addidimus proprias Patriarchæ; Nos fidẽ de Filio tuo diuina Virgo accepimus, cõseruauimus, propagauimus; tu illũ dedisti, & totã spẽ, & fidẽ nostrã repręsẽtasti. Nos exultauimus vt diẽ Christi videremus, vidimus in *Ioan. 8.*
spiritu, & gauisi sumus; tu verò illũ concepisti, peperisti, fouisti, lactasti, cibasti, tot annos cũ illo vixisti, subditũ habuisti & obsequentẽ: *Luc. 2.*
tu verè & diuinè illũ audisti, vidisti oculis tuis, perspexisti, tu manibus tuis contrectasti, tibi eximio priuilegio manifestata est vita *1. Jo. 1.*
ęterna quę erat apud Patrem. Nos autẽ Prophetæ, quũ fuerimus toti in vaticinijs de Filio, & de te simul suauissima Virgo Mater sublimi spiritu diceremus, dignitatis tuę tamen amplitudinẽ & splẽdorẽ nũc pleniùs cognoscimus, & ex maiori luce & spiritu laudamus & benedicimus te, & prędicamus in iubilo, exaltãtes Dei misericordiã & veritatẽ. Nos verò alij, qui ex lege veteri credidimus in tuũ Filiũ, & illius merito sumus consequuti gloriã sempiternã, summa te admiratione & laude prosequimur Mater Dei. Quum enim nos tot sacrificijs Filium tuum, tot oblationibus, cęremonijs, tot mandatis, tot seruitijs, tot purgationibus, tot festis, tot Sacerdotibus & Leuitis Christum significauerimus, & adorauerimus futurum, tu tamen octo verbis illum & concepisti, & pręsentem exhibuisti mortalibus omnibus adorandum: vt plus videamus valuisse apud Deũ tuum illum cõsensum, quàm omnia nostra sacra, & cęremonias. Sit Filius tuus benedictus in secula, sis & tu in ęternum benedicta. At vos Apostoli & sancti Patres, qui cum ipsa in terra vixistis, vel qui etiam eius morti, & resurrectioni, & assumptioni interfuistis, quid laudum attulistis & tunc, & nunc offertis? Eramus quidem tunc spiritu Dei ornati, & cælestes Dei Genitrici laudes diximus, iuxta quod singulis spiritus dabat eloqui;

nunc verò & illa retinemus quæ tunc diximus, & augustiora facimus & excellentiora, & plurima addimus lumine diuinæ gloriæ illustrati, quæ superant captum vestrum: illud tamen non tacebimus, quod vestræ intelligentiæ nonnihil erit accommodatum. Quum esset in terris nobiscum post Filij ascensionem, tota fuit in nostra institutione: itaque decebat nos Deus & Christus per se quidem, sed per ipsam etiã, & per Angelos. Fuit illa Ecclesiæ magistra diuino quodã priuilegio: nunc verò vt Angelorum omniũ, est purgatrix, illuminatrix, & perfectrix; ita & nostra Apostolorum, & beatarum animarũ omnium. Quid præterea alij sancti Patres Virgini Mariæ Deiparæ in terris viuentes laudis & encomij obtulistis? quid verò nũc in cælo triumphantes? Semper Ecclesia Dei, & Patres Ecclesiæ, & Doctores Matrem Dei precipuo, & post Filium eius maximo præconio, veneratione, deuotione sumus prosequuti; neque vllus nostrum fuit qui illam nõ summis laudibus extulerit. Omnes esse Matrem Dei prædicauimus, concepisse Deum hominem & peperisse, Virginem fuisse & ante partum, & in partu, & post partum, esse perennem & diuinam Virginem, de Spiritu sancto obumbrante Altissimi virtute concepisse ex purissimis suis sanguinibus, nullo prorsus viri commercio. Nullus fuit qui non ex scripturis illam, ex traditione Ecclesiæ, ex sua singulari cordis pietate quã potuit excellentissimis encomijs ornauerit. Nã etiamsi nihil aliud quàm quæ nũc perstrinximus dixissemus, cum ijs omnes laudes quæ possunt in Matrem Dei Mariam conferri & debent amplissimè fuissemus complexi: hæc ergo sat fuerit si significauerimus; nam quæ nunc in cælesti gloria persequimur, & superiora ijs sunt quæ in terris diximus, & in nobis desiderium laudandi Virginem Matrem non explent, sed augent continenter, & vestrum superant captum. Colligite vos ex nostris scriptis quæ vestro studio assequi poteritis, nobis iuuantibus in Christo. Agimus vobis gratias immortales pro cælesti vestra erga nos benignitate clarissima cælorum lumina. Hoc ergo conabimur vestro patrocinio & ope freti in Christo: non tamen omnium prosequemur monumenta; sed aliqua si referamus, existimabimus aliorum omnium præconia attulisse, & reuera offeremus Christo & Matri Dei Mariæ sacrosanctæ.

Ex sanctorum Patrum scriptis.

Irenæus. Sicut Heua inobaudiens facta, & sibi, & vniuerso generi humano causa facta est mortis; sic & Maria habens prædestinatum virum, tamen virgo obaudiens, & sibi & vniuerso generi humano causa facta est salutis. Et paulo inferius. Sic autem & Heuæ inobedientiæ nodus solutionem accepit per obedientiam Mariæ: quod enim alligauit virgo Heua per incredulitatẽ, hoc virgo Maria soluit per fidem. Et alibi: Quemadmodum Heua per Angelicum sermonem seducta est, vt effugeret Deum, præuaricata verbum eius; ita & Maria per Angelicum sermonem euangelizata est, vt portaret Deum, obediens eius verbo: & sicut illa seducta est vt effugeret Deum; sic hæc suasa est obedire Deo, vti virginis Heuæ Virgo Maria fieret aduocata.

Lib. 3. c. 33. *Lib. 5.*

Cyprianus. Genitrix est & obstetrix Maria, & deuotam dilectæ soboli exhibet clientelam; attrectat, amplectitur, iungit oscula, porrigit mamillam, totum negotium plenum gaudio: nullus dolor, nulla naturæ contumelia in puerperio; vltrò maturus ab arbore baiula fructus elapsus est, nec oportuit vellicari quod sponte prodibat; nihil in hac re petijt vltio, nec præcedens delectatio aliquam expetijt pœnarum vsuram. Spiritu sancto obumbrante incendium originale extinctum est; ideóque innoxiam affligi non decuit, nec sustinebat iustitia, vt illud vas electionis communibus lassaretur iniurijs, quoniam plurimum a ceteris differens, natura communicabat non culpa: eratque ei propriũ priuilegium, quod nulla mulierum nec antè nec deinceps meruit obtinere, quòd erat simul Mater & Virgo, singulis titulis insignita. Vnde & Matri plenitudo gratiæ debebatur, & Virgini abundantior gloria; quæ carnis & mentis integritate insignis, spirituali & corporali, intus & extrà, Christi præsentia fruebatur. Et post paulò. Angelica sanè non est credendum ibi ministeria defuisse: nec recesserat à venerabili pectore Matris Spiritus sanctus, ad verbum Gabrielis illapsus. Possidebat domum suam, & templum quod sibi consecrauerat adornabat, celebrabat sacrarium suum, & sanctimoniæ Thalamum

De Natiu. Christi.

lamum honorabat; lætificabant consolationes huiusmodi animam benedictam, & tanti habitatoris reuerentia concupiscentiarum ludibria abigebat; legem mentis lex carnis non infestabat, rebellio nulla quietem spiritus affligebat. Paruulus sugens vbera pura alimonia vtebatur, & fons sacri pectoris defecatum edulium ori mundissimo infundebat. Sed & cor Matris quædam dulcedines quæ humanum superant intellectum imbuebant, eratque vtrinque mira iucunditas, cùm pia sanctæ Matris & deuota humilitas, & sancti sanctorum immensa benignitas confœderatis affectibus mergerentur.

Euang. de Annunc. Athanasius. Et quandoquidem ipse Rex est qui natus est ex Virgine, idemque & Dominus & Deus; ea propter & Mater quæ eum genuit, & Regina, & Domina, & Deipara proprie & verè censetur: licebitque nobis ita congruenter dicere, dum ad ipsam, & ad eum qui ex ea genitus est carniferum Filium respicimus. *Ps. 44.* Nunc scilicet adest Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumamicta varietate; eò quòd secundùm sexum fœmineum Regina, & Domina, & Mater Dei appellari debeat. Eaque nunc vt Regina assistens à dextris Filij vbique regnantis, quasi in vestitu deaurato incorruptionis & immortalitatis circumamicta & variegata, sacris & solẽnibus verbis celebratur: non quidem secundùm spiritualem simplicitatẽ, aut quasi sine corpore & carne assistat, sed quòd induta sit (quantum spectat ad sanctissimam eius carnem) incorruptibilitate & immortalitate. Variegata rursus est quantum attinet ad ossa sanctissima, quæ eius carnem fulciunt. Nam ex carne eius, & ex ossibus eius, veluti ex veteri Adamo nouus iste Adam, vt vicem eius expleret, costam sibi finxit, nimirum istam incarnationem, eamque semel indutam perpetuò gestat. Ac proindè ista noua Eua mater vitæ appellatur, variegataque permanet ad primitias vitæ immortalitatis omnium viuentium. Dicimus eã igitur iterum, & semper, & vndequaque beatissimam. Sicuti ergò quum ad ipsum respicimus Regem, Dominum & Deũ appellamus; ita quoque quum ad eam oculos reijcimus, Reginam, Dominam, & Deiparam esse animaduertimus, idque contemplatione oculi mentalis. Adest Regina a dextris tuis vestitu deaurato, circumamicta varietate. Et iam scilicet, audi Filia Dauidis & Abrahæ, & inclina aurem tuam in preces nostras, & ne obliuiscaris populi, neque nostri qui sumus de familia & domo Patris tui. Parentes enim tui sumus secundùm generis prosapiæque rationem, nostraque filia es, quia ex nobis genita es. Decet enim te Matrem, Regeneratricem, Dominam, ac Heram cognominari, eo quòd ex te prodijt Rex, Dominus, ac Deus noster, assistentem illi, nobis quidem terribili, tibi autem dulci, omnemque gratiam largienti. Qua de causa factum est vt gratia plena appellata sis, vtpotè quæ omni gratia abundares, idque per superuentum in te Spiritus sancti. Ideoque vultum tuum deprecantur omnes diuites plebis; ditati scilicet istiusmodi bonis, & spiritualibus contemplationibus. *Ps. 44.* Ad te clamamus, recordare nostri sanctissima Virgo, quæ etiam à partu Virgo permansisti, & retribue nobis pro exiguis istis eloquijs magna dona ex diuitijs tuarum gratiarum, tu quæ gratia plena es. Nam ideo his vocibus vt ex re ipsa desumptis, & natura laudatorijs, præcipuè in tuũ encomiũ vtimur, si quando hymnus, si quando laus tibi, siue à nobis, siue ab vniuersa creatura offertur. Tibi, inquam, gratiosæ Dominæ nostræ, Reginæ, Heræ, Matri Dei, arcæ sanctuarij. Ecce iam nunc & in exordio dici, vt primitias laudis tibi hoc encomium Archangelus contexit dicens: Aue gratia plena, Dominus tecum; *Luc. 1.* beatam te prædicãt omnes Angelorum & terrestrium hierarchiæ, & hierarchicas manus attollentes benedicũt tibi, quæ & in cælis benediceris, & in terris beata prædicaris. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui: istiusmodi enim benedictionibus te celebrat prima acies, quæ ex Thronis, Cherubinis, & Seraphinis cõstat; qui aut flammei, aut magni Regis Dei cognitores appellantur. Beata tu in mulieribus, & beatus vterus tuus Dei gestator, & vbera quæ ille adhuc infantulus suxit. Secunda verò hierarchia, quæ in se Dominationes, Virtutes, Potestatesque complectitur, ad te respectans clamat, vtpote quæ hæc didicerit a subblimiori hierarchia, priusquam initiata sit; Benedicta tu in mulieribus, & benedictus venter tuus, qui Deum concepit, *Ibid.* & mamillæ quæ Deum educauerunt puerum factũ. Iã tertia ex Principibus Angelis,

 & Ar-

& Archangelis acies, quibus mandatum & permissum fuit à Deo mittente, vt per vnum Gabrielem Archangelum ederet splendidissimum & capacissimũ hymnum in hæc verba: Aue gratia plena, Dominus tecum. Ab istis deinde nos hierarchiæ terrestres exaltationes Dei in gutture ferentes, siue quod didicimus, siue quod mutuo hæc verba sumpserimus, exaltamus te magna & canora voce dicentes: Aue gratia plena, Dominus tecum. Intercede Hera & Domina, & Regina, & Mater Dei pro nobis; quoniam ex nobis tu oriũda es, & is qui editus est ex te carnigerus Deus, noster est: quem decet gloria, & magnificentia, omnisque honor, & adoratio, & gratiarum actio, cum Patre initij experte, & cum sancto, bono, viuifico Spiritu & nunc, & semper, & in secula seculorum. Amen.

Ibid.

Hom. 2. de Nat. Domini. Eusebius Emissenus. Agnosce ô verè beata Maria gloriam tuam: illam inquam gloriã quam tibi vel Angelus nunciauit, vel Ioannes per os Elisabeth matris adhuc de secreto vteri prophetauit. Benedicta itaque tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui: & vnde mihi hoc, vt veniat Mater Domini mei ad me? Exulta Mater salutis humanæ; ecce Domini mei vniuerso mundo per tanta retro secula promissum prima suscipere mereris aduentum; habitaculum immensæ maiestatis efficeris; spem terrarum, decus seculorum, commune omne gaudium peculiari munere nouem mensibus sola possides; initiator omnium rerum abs te initiatur, & profundendum pro mundi vita sanguinem de corpore tuo accepit, ac de te sumpsit quod etiam pro te soluat. A peccati etenim veteris nexu per se non est immunis nec ipsa Genitrix Redemptoris: solus ille licet ex debito renascatur, lege tamen veteris debiti non tenetur. Parum tamen tibi cum ceteris commune matribus est; medicum enim dolorum nostrorum sine dolore paris, sanatorem deprauati seculi atque corrupti sine vlla pudoris corruptione progeneras. Nec enim decebat vt qui ad hoc venerat vt violata in integrum restitueret, aliquid de materna integritate violaret. Ecce vno partu tuo vniuersorum nascitur vita seculorum, profers in lucem lucis parentem; & Saluatorem hominum, Angelorum patrem, vocare mereris Filium tuum. Hic est ille etiam ab initio quasi Deus signis & prodigijs demonstratus, in Patriarchis prætentus, Prophetarum vocibus nunciatus. Hic est ille qui sub nubilo legis coruscans, scripturarum omnium claues in se & aperiens & claudens, ac testamenti veteris vmbras aduentus sui luce discutiens, Verbum caro factum venit in mundum, non deposita, sed seposita maiestate: perfectus Deus, & verus homo, vnus Christus; non alter ex Patre, alter ex Virgine: inde diuina, hinc humana substãtia; duplex natura, sed tamẽ Dei & hominis vna persona: ita coniunctus Deus homini, sicut anima corpori. Ita est pro nostra salute misericors humiliata maiestas, vt tunc non adimeret dignatio dignitatem; assumpta est enim humanitas, non absumpta diuinitas: ad nos quidem per Matrem venit, sed tamen cum Patre regnauit. Et quid mirum? Lux ipsa quamlibet infundatur terris, ordine tamen suo nihilominus fulget in cælis. Hic est ille agnus Dei, qui tollit peccata mundi; qui ante Reges & Principes pia pro impijs stetit victima: qui & Sacerdotem egit semetipsum offerendo, & sacrificium obtulit moriendo.

Ephrem. Intemerata prorsusque pura Virgo Deipara, Regina omnium, spes desperantium, Domina mea gloriosissima eadẽque optima, sublimior cælicolis, purior solis radijs & splendoribus, honoratior Cherubin, & polyomatis, id est, multoculis spiritibus, sanctior Seraphin, & nulla comparatione ceteris omnibus superis exercitibus gloriosior, spes Patrum, gloria Prophetarum, Apostolorum præconium, & honor Martyrum, Sanctorum lætitia, & lumen studiosorum Abraham, Isaac, & Iacob: decus Aaron, Mosis splendor, & Gedeon vellus, Hierarchatum cœtus, & omnium Sanctorũ, ac Virginum corona ob fulgorem inaccessã. Acerra aurea, lucerna micantissima, vrna cæli manna gestans, tabula scriptam legem ferens mortalibus, arca vera, charta diuinissima, omnium princeps, circumspecta & lucifera virgo, consolatio sanctissima, & omniũ dux, sacratissima puella. O rube incombuste, & patens predium, & viridans Aarõ illius virga. Virga profectò extitisti, & flos Filius tuus. E radice Dauid & Salomonis germinauit Christus noster creator, Deus & Dominus omnipotens, altissimus & solus. Tu, quoad corpus, Deum, & Verbum genuisti; Virgo ante partũ, virgo in partu, virgo post partũ. Claues non excussit *Exod. 3.* *Esa. 11.*

Deus

Deus creator tuus in tuo virginali vtero absque semine carnem indutus, te ô celeberrima talem præseruans, qualis extiteras ante partum. Per te reconciliati sumus Christo Deo meo, Filio tuo: tu peccantium, & consilio destitutorum adiutrix, tu portus procella vexatorum, solatium mundi, carcere clausorum liberatrix celeberrima: tu orphanorũ susceptio, tu captiuorum redemptio, tu ægrotantium exultatio, & omnium salus: tu solitariorum stabilimentum, & spes mundanorum, tu Virginum decus, corona & gaudium, tu mundi lætitia, ô Domina, Princeps, Regina præstantissima, & perquam benedicta, puella veneranda, Dominorum Domina purissima; sub alis tuis custodi me & protege. Miserere mei qui sum luto inquinatus, qui sceleribus quàm plurimis Creatorem Deum meum, & Iudicem offendi, ne aduersus me glorietur Satanas exitiosissimus, nè in me exsurgat execrandus inimicus meus, ne seruum tuum à tua spe destitui cognoscamus, nè calumnietur me detractantium lingua. Non mihi alia fiducia ô Virgo sincera; ex vlnis equidem maternis tibi Domina mea deditus sum miserabilis, & cliens tuus vocatus sum: ne maleuolus Satanas me ad infernas portas adducat; tu enim meus portus ô Virgo inuiolata, & præsens auxiliatrix. Denique sub tutela & protectione tua totus sum. Crebris lachrimis te ô celeberrima mater imploro; & aduoluor tibi Domina mea, suppliciter clamans, ne dulcis Filius tuus, & vitæ omnium dator ob multa quæ patraui scelera tollat me de medio, & miserrimam animam ceu leo diripiat, vel velut sterilem ficum infelicem me excîdat. Sed obsecro vt Christum meum adeam, & subeam aulas illas Beatorum, vbi non sunt lachrimæ, non vexatio, nõ molestia, non mors, non tormenta, non locorum angustiæ, sed lætitia inexhausta, voluptas Iustorum, deliciæ & exultatio, gloria & splendor. Imple os meum gratia dulcedinis tuæ, illumina mentem ô gratia plena; moue linguam meam & labia ad laudes tibi alacri & læto animo canendas, & præcipuè melos illud Angelicum celebratissimum, quod Gabriel in Nazareth seruili habitu ad te Virginem & Matrem Dei mei integerrimam clamans cecinit, salutationem maximè congruam & dignissimam, mundi salutem, cunctarumque animarum tutelam. Dignare Virgo te tuum famulum laudare, & dicere; Aue Dei splendidissimum & luculentissimũ vas; aue Domina Maria, gratia plena; aue in mulieribus Virgo beatissima; aue stella fulgentissima, ex qua Christus prodijt; aue illustrissima lux, Mater & Virgo; aue quæ mirificè Regem omnium peperisti; aue per quam nobis sol præclarissimus illuxit; aue Domina cunctis sublimior; aue canticum Cherubin, & hymnus Angelorum; aue pax, gaudium, & salus mundi; aue generis humani lætitia; aue Patrum præconium, & Prophetarum decus; aue Martyrum pulchritudo, & corona Sanctorum; aue piorum gloria, & in solitudine degentium hymnus; aue præclarissimum hierarchiarum cælestium ornamentum; aue hymnigraphorum omnium oratio; aue præstantissimum orbis terræ miraculum, aue terrigenarum omnium delectatio; aue paradise deliciarum & immortalitatis; aue lignum vitæ, & gaudium, & voluptas; aue vallum fidelium, & mundi salus; aue tranquille portus, & à fluctibus agitatorum liberatrix; aue progenitoris illius Adam resurrectio; aue iucunda libertas; aue omnium parens; aue flos gratiæ & consolationis; aue refugium peccatorum & hospitium; aue propitiatorium laborantium; aue refugium in Hierosolymis; aue throne mei Creatoris gloriosissime; aue æui splendor illustrissime & micantissime; aue spes omnium proborum aduersis casibus afflictorum; aue conuersorum refugium; aue virorum iuxtà mulierumque Regina & tutela, aue mundi Mediatrix gloriosissima; aue vniuersi terrarum orbis conciliatrix; aue Domina sceptrum fidelibus tuis impetrans; aue gloria & lætitia omnium Sacerdotum; aue Virgo solatium solitariorum; aue porta cælorum, ascensus omnium; aue reseramentum portarum paradisi; aue quæ mœrores sedasti adornatrix omnium; aue eadem quæ lenijsti oppressorum molestiam; aue clauis cælorum & regni Christi; aue portus optime huius vitæ nautarum; aue animæ meæ spes bona & fida; aue Christianorum omnium firma salus; aue lumen præfulgens, quo mundus illustratur; aue Mater Christi Filij Dei viui; aue nostri genitorum protectio luculenta & gloria; aue quæ nullo spatio comprehensum in sinu comprehendisti; aue quæ Christum vitæ datorẽ educasti, Christũ pientissimũ omniũ Creatorem, Deum, dulcem IESVM meũ,

altorem mundi, hominum amantissimum, omnipotentem Patrem meum, cui competit gloria, honor, & potestas in secula, laus & magnificentia cum æterno Patre & Spiritu sancto, nunc, & semper, & in secula seculorum. Precibus Dei Genitricis semper Virginis, & exercitus cælestium, ac coetus Angelorum, Cherubin, Seraphin, Prophetarum, Martyrum, Hierarcharum, Sanctorum studiosorum intercessionibus, & omnium Beatorum supplicationibus miserere tuæ creaturæ Deus mi clementissime: à dextris in hora iudicij colloca humiles seruos tuos. Ne, ô Domine vitæ author, ad opera quæ nos mortales legem præuaricati commisimus adspexeris, quin potius aspice ad mitissimam humanitatem tuam. Amen.

Subdit idem. Immaculata, impolluta, incorrupta, pudica Virgo Dei Sponsa Domina nostra, quæ Deum Verbum hominibus mirifica tua conceptione conciliasti, & rebellē humani generis naturam cælestibus consociasti; vnica spes desperatorum, oppressorum subsidium, ad te currentiū auxilium præsentissimum, omnium denique Christianorum perfugium; me scelestum peccatorem, & foedis meis cogitationibus, verbis, factis factum vilissimum, atque adeò voluptatum mollitiem animo seruili & abiecto amplexatum nè auerseris quæso: quin potius sicut humanissimi Dei Mater es, ita me peccatorem humaniter suscipe, & meam sordidissimam, indignisque labijs expressam orationem admitte, nec non tuum quidem Filium, meum autē Herū & Deum materna tua liberalitate volens exora; vt mihi quoque mitissima illa suæ pietatis viscera referet, & posthabitis innumerabilibus peccatis meis ad poenitentiā me conuertat, probeque sua complere mandata concedat. Adsis mihi semper Virgo misericors, clemens, & benigna, in præsenti quidem vita feruens protectrix & auxiliatrix, hostiles impetus repellens, & me deducens ad salutem, ac in supremo vitæ momēto miseram meam animam conseruans, & tenebrosos malorum Dæmonum aspectus ab ea procul abigens; in terribili autem die iudicij ab æterna damnatione me liberans, postremò inaccessæ tui Filij & Dei gloriæ me hæredem efficiens. Quam per intercessionem fauoremque tuum, Domina mea sanctissima Dei Mater, te etiam atque etiam oro, assequi valeam, gratia, miseratione, & humanitate vnigeniti Filij tui Domini & Dei Saluatoris nostri IESV Christi, cui conuenit gloria, honor, & veneratio cum æterno eius Patre, & sanctissimo optimoque vitæ authore Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Hilarius. Spiritus sanctus desuper veniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Spiritus sanctus desuper veniens Virginis interiora sanctificauit, & in his spirans qui vbi vult spirat, naturæ se humanæ carnis immiscuit, & id quod alienum à se erat, vi sua ac potestate præsumpsit. Atque vt ne quid per imbecillitatem humani corporis dissideret, virtus Altissimi Virginem obumbrat, infirmitatem eius veluti per vmbram circumfusam confirmans, vt ad sementiuam ineuntis Spiritus efficaciam corporalem diuinæ virtutis inumbratio temperaret. Euacuās se enim ex Dei forma, & formam serui accipiens, Filius Dei etiam Filius hominis nascens, ex se suaque virtute non deficiens, Deus Verbū consummauit hominem viuentem. Nam quomodo Filius Dei hominis Filius erit natus, vel manens in Dei forma formam serui acceperit; si non potente Deo Verbo ex se & carnem intra Virginem assumere, & carni animam tribuere homo Christus IESVS ad redemptionem animi & corporis nostri perfectus est natus; & corpus quidem ita assumpsit, vt id ex Virgine conceptum formā eum esse serui efficeret? Virgo enim non nisi ex sancto Spiritu genuit quod genuit. Et quamuis tantum ad natiuitatem carnis ex se daret, quantum ex se foeminæ edendorū corporum susceptis originibus impenderent, nō tamen IESVS Christus per humanæ conceptionis coaluit naturam: sed omnis causa nascendi inuecta per Spiritum tenuit in hominis natiuitate quod Matris est, cùm tamen haberet in originis natiuitate quod Dei est. Hinc igitur maximum illud ac pulcherrimum suscepti hominis sacramentum Dominus ipse ostendit dicens: Nemo ascendit in coelum, nisi qui descendit de cælo Filius hominis qui est in coelo. Quòd descendit de cælo, conceptæ de Spiritu originis causa est: non enim ex se corpori Maria originem dedit, licet ad incrementa partumque corporis omne quod sexus sui naturale est contulerit. Quòd verò hominis Filius est, susceptæ in Virgine carnis est partus: quòd autem in cælis est, naturæ semper manentis potestas est, quæ

2. lib. de Trinit. sub fine. Luc. 1.
Et lib. 10 de Trinit. non longe ab initio.
Phil. 2.
Ioan. 3.

quæ initiata conditaque per se carne, non se ex infinitatis suæ virtute intra regionem definiti corporis coarctauit, Spiritus virtute ac Verbi Dei potestate in forma serui manens, ab omni intra extraque cœli mũdique circulo cæli ac mundi Dominus non abfuit.

In hom. de hum: na Christi generatione. Basilius. Quoniam verò ea tempestate nulla puritate par Mariæ virginitas inter homines ad effectum sancti Spiritus excipiendũ est reperta, & illa iam desponsatione erat occupata, electa est beata Virgo, ita vt nihil detrimenti ex desponsatione accesserit virginitati. Et paulo post. Itaque priusquam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. *Matt. 1.* Virumque Ioseph reperit, & conceptionem, & causam è Spiritu sancto. Et paulo pòst. Ne metuas, inquit, accipere Mariam cõiugem tuam. Ostendit quòd illam non sit abominatus, nec molestè tulerit; sed quòd eam metuerit, vt Spiritũ sancto plenam. Et alibi. *In liturgia.* Suscipe, salua, miserere, & custodi nos Deus gratia tua. Sanctissimæ & intemeratæ Dominatricis nostræ, Dei Genitricis & semper virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memorantes, nos ipsos ad inuicem, atque omnẽ vitam nostram Christo Deo commendemus. Ter idem repetit.

Ad Cledonium ad initiũ. Gregor. Nazianz. Si quis sanctã Mariã Deiparã nõ credit, extra diuinitatem est. Si quis Christũ per Virginẽ tanquã per canalẽ decurrisse ac defluxisse, ac non in ea diuino modo, quia absque viri opera; humano, quia procreationis lege, formatum esse dixerit, in simili impietate versatur. Si quis creatum hominem fuisse, Deumque posteà subijsse pronunciauit, damnationi obnoxius est: hoc enim non Dei generatio fuerit, sed generationis fuga. Si quis duos filios, alterum ex Deo & Patre, alterum ex Matre; non autem vnum atque eundem induxerit, is ab ea quoque filiorum adoptione excidat.

In 1. c. Luc. Ambrosius. Soli Mariæ hęc salutatio seruabatur. Bene enim sola gratia plena dicitur, quę sola gratiã quã nulla alia meruerat, cõsequuta est, vt gratiæ repleretur authore. Eodẽ capitulo. Verè desponsata, sed Virgo, quia est Ecclesiæ typus, quæ est immaculata sed nupta; concepit nos Virgo de spiritu, parit nos Virgo sine gemitu: & ideo fortasse sancta Maria alij nupta, ab alio repleta, quia & singulæ Ecclesiæ spiritu quidem replentur & gratia; iunguntur tamen ad temporalis speciem Sacerdotis. *In idẽ c.* Rursus. Liquet quia faciendum esse crediderit, quæ quomodo fieret interrogauit; vndè & meruit audire; Beata quæ credidisti. Et verè beata, quæ Sacerdote præstãtior, quũ Sacerdos negasset, Virgo correxit errorem. Nec mirum si Dominus redempturus mundum diuinam operationem suam inchoauit à Matre; vt per quam salus omnibus parabatur, eadem prima fructum salutis hauriret ex pignore. Et benè quæsiuit quomodo fieret; legerat enim quia Virgo conciperet, non legerat quemadmodum Virgo generaret: legerat, vt dixi; Ecce Virgo in vtero accipiet; quẽadmodum autem acciperet, in Euangelio *Esa. 7.* primùm Angelus est loquutus. Et alibi. *Ser. 80.* Ergo saltauit propheta Dauid ante Arcam. Arcam autem quid nisi sanctam Mariam dixerimus? Siquidem Arca intrinsecus portabat testamenti tabulas, Maria autem ipsius testamenti gestabat hæredem: illa intra semet legem; hæc Euangelium retinebat: illa Dei vocem habebat; hæc verbum. Verumtamen Arca intus forisque auri nitore radiabat; sed & sancta Maria intus forisque virginitatis splendore fulgebat: illa terreno ornabatur auro, ista cælesti. Et alio loco. Aduertimus *Lib. 10. de viduis.* quia quotannis in die solenni Paschæ sancta Maria cum Ioseph Hierusalem petebat: vbiq; impigra deuotio, vbique assiduus Virgini comes pudoris adiungitur. Nec inflatur Domini Mater quasi secura de meritis; sed quo meritum maius agnouit, eo votum vberius exsoluit, officiũ copiosius detulit, munus religiosius vexit, mysticum tempus impleuit. Et agens de Virginibus:

Lib. 2. de Virg. tom. 1. Sit igitur vobis tanquam in imagine descripta virginitas vitaque B. Mariæ, in qua velut in speculo refulget species castitatis, & forma virtutis. Hinc sumatis licet exempla viuendi, vbi tanquam in exemplari magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid effugere, quid tenere debeatis ostendunt. Primus discendi ardor nobilitas est Magistri. Quid nobilius Dei Matre? Quid splendidius ea, quam splendor elegit? Quid castius ea, quæ corpus sine corporis contagione generauit? Nam de ceteris eius virtutibus quid loquar? Virgo erat non solùm corpore, sed etiã mente, quæ nullo doli ambitu sincerum adulteraret affectum; corde humilis, verbis grauis, animi prudens, loquendi parcior, legendi studiosior, non in incerto diuitiarũ, sed in prece pauperis spem reponens; intenta operi, verecunda sermone, arbitrum mentis

solita non homines, sed Deum quærere: nullum lædere, bene velle omnibus, assurgere maioribus natu, æqualibus non inuidere, fugere iactantiam, rationem sequi, amare virtutem. Quando ista vel vultu læsit parentes? quando dissensit propinquis? quando fastidiuit humilem? quando derisit debilem? quãdo vitauit inopem? Eos solos solita cœtus virorũ inuisere, quos misericordia non erubesceret, neque præteriret verecundia. Nihil toruum in oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inuerecundum; non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior: vt ipsa corporis species simulachrum fuerit mentis, figura probitatis. Bona quippe domus in ipso vestibulo debet agnosci, vt primo prætendat ingressu nihil intus latere tenebrarũ; vt mens nostra nullis repagulis corporalibus impedita, tanquam lucernæ lux intus posita foris luceat. Quid ego exequar ciborum parsimoniã, officiorum redundantiam; alterum vltra naturam superfuisse, alterum penè ipsi naturæ defuisse? Illic nulla intermissa tempora, hîc congeminatos ieiunio dies? Et si quando reficiendi successisset voluntas, cibus plerumq; obuius, qui mortem arceret, non delicias ministraret. Dormire non priùs cupiditas quàm necessitas fuit; & tamen cùm quiesceret corpus, vigilaret animus; qui frequẽter in somnis aut lecta reperit, aut somno interrupta continuat, aut disposita gerit, aut gerenda prænunciat. Prodire domo nescia, nisi cùm ad ecclesiã conueniret, & hoc ipsum cũ parẽtibus aut propinquis. Domestico operosa secreto, forẽsi stipata comitatu, nullo meliore tamen sui custode quàm se ipsa: quæ incessu affectuque venerabilis, non tam vestigium pedis tolleret, quàm gradum virtutis attolleret. Et tamẽ alios habeat Virgo membrorum custodes suorum, morum autem suorum se habeat ipsa custodem: plures erunt de quibus discat, si ipsa se doceat quæ virtutes magistras habet; quia quicquid egerit, disciplina est. Sic Maria intendebat omnibus, quasi à pluribus moneretur; sic implebat omnia virtutis officia, vt non tam disceret quàm doceret. Talem hanc Euangelista monstrauit, talem Angelus reperit, talem Spiritus sanctus elegit. Quid enim in singulis morer? vt eam parẽtes dilexerint, extranei prædicauerint? quæ digna fuit ex qua Dei Filius nasceretur? Hæc ad ipsos ingressus Angeli inuenta domi in penetralibus, sine comite, ne quis intentionem abrũperet, ne quis obstreperet; neque enim comites fœminas desiderabat, quæ bonas comites cogitationes habebat: quum etiã tum sibi minùs sola videbatur cùm sola esset. Nam quẽadmodum sola, cui tot libri adessent, tot Archangeli, tot Prophetæ? Denique & Gabriel eam vbi reuisere solebat inuenit; & Angelum Maria quasi viri specie mota trepidauit, quasi non incognitũ audito nomine recognouit; ita peregrinata est in viro, quæ non est peregrinata in Angelo: vt agnoscas aures religiosas, oculos verecundos. Denique salutata obmutuit, & appellata respondit: sed quæ prima titubauerat aspectu, postea promisit obsequium.

Ioannes Damascenus. De sancta & superlaudabili semper Virgine & Deipara Maria in præteritis mediocriter tractauimus, & quod maximè opportunum visum est repræsentauimus; quòd propriè & verè Deipara & est, & nominatur. Nunc reliqua compleamus: ipsa enim ante secula præcognitiuo Dei consilio prædefinita est, & diuersis similitudinibus & oraculis Prophetarum per Spiritum sanctum figurata & prædicata, in prædefinito tempore ex Dauidica radice pullulauit, propter factas ad ipsum repromissiones. Iurauit enim, inquit, Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Et rursus: Semel iuraui in sancto meo, si Dauid mentiar; semen eius in æternum manebit, & thronus eius vt sol in conspectu meo, & luna perfecta in æternum, & testis in cælo fidelis. Et Esaias; Egredietur virga de radice Iesse, & flos ex radice eius adscendet. Enimuerò quod Ioseph ex Dauidica tribu descenderit, Matthæus & Lucas sacratissimi Euangelistæ dilucidè monstrarunt: sed Matthæus quidem ex Dauid per Salomonem deduxit Ioseph, Lucas autẽ per Nathan; sanctæ verò virginis generationem ambo siluerunt. Decet autem scire, non fuisse morẽ Hebræis, neque diuinæ scripturæ, genealogias texere mulierum. Nam Lex fuit, tribum non desponsare ex alia tribu: atqui Ioseph ex Dauidica descendit, & iustus erat; hoc enim de ipso diuinum testatur Euangelium: non igitur præter legẽ sanctam Virginem ad desponsatione duxisset, nisi ex eius sceptro descendisset. Cùm igitur ostenderit Euangelista descensum Ioseph, satisfactum esse putandũ est. Præterea id nequaquam latere par est, quòd lex erat, viro moriente sine prole, fratri eius

Orthod. fid. lib. 4. c. 15.

Psal. 131.

Psal. 88.

Esa. 11.

Matt. 1. Luc. 3.

Deut. 25.

eius defuncti coniugem ſibi nuptijs copulare,& ſuſcitare ſemen fratri. Quod igitur partu edebatur ſecundum naturam, ſecundi, id eſt illius qui genuit erat; ſecundum verò legem, eius qui obierat diem. Ex ſerie igitur Nathan filij Dauid, Leui genuit Melchi & Panthera; Panther genuit Barpanthera ſic ab eo denominatum. Hic Barpanther genuit Ioachim, Ioachim verò genuit ſanctam Deiparam. Ex ſerie Salomonis filij Dauid Mathã duxit vxorem ex qua genuit Iacob. Mortuo autẽ Mathan, Melchi qui erat ex tribu Nathan filius Leui, frater verò Pantheris, nupſit vxori Mathan, matri quidem Iacob, & genuit ex ea Heli. Erant igitur fratres vterini Iacob & Heli; Iacob quidem ex tribu Salomonis, Heli verò ex tribu Nathan. Defuncto autem Heli ex tribu Nathan ſine liberis, accepit Iacob frater eius ex tribu Salomonis vxorem eius, & ſuſcitauit ſemen fratri ſuo, & genuit Ioſeph. Ioſeph igitur natura quidem eſt filius Iacob, ex deſcenſu à Salomone, ſecundum verò legem filius Heli ex Nathan. Ioachim ergò venerãdam & dignam laude Annam in matrimonium duxit. Sed quemadmodum vetus Anna ſterilis facta, per votum & repromiſsionẽ habuit Samuelem, hunc in modum & hæc per ſupplicationem & repromiſsionẽ à Deo Deiparam profert: vt & in hoc nulla illuſtriũ & glorioſarum poſterior habeatur. Parit ergò gratia (nam hoc ſonat Annæ vocabulum) Dominam, quod profectò Mariæ nomine ſignificatur. Nã reuera facta eſt Domina omnium creaturarum, cùm conditoris omnium effecta eſt mater. Editur partu in domo ouilis Ioachim, & adducitur in templum. Deinde in domo Domini plantata, & impinguata ſpiritu veluti oliua fructifera, omnis virtutis habitaculum facta eſt, ab omni ſeculari vita, & carnali concupiſcentia mẽtem ſequeſtrãs, & ſic virginem animam cum corpore cõſeruans, vt decebat eam quæ in ſinu Deũ ſuſceptura eſſet. Sanctus enim exiſtens in ſanctis requieſcit. Sic igitur ſanctificationem omnem exercet, & templum ſanctum & admirabile altiſsimi Dei dignè demonſtratur. Quia ergò obſeruabat virgines noſtræ ſalutis inimicus propter Eſaiæ prædicationem dicentis, Ecce virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel, quod eſt interpretatum nobiſcum Deus, vt deciperet eum qui ſemper in ſapientia gloriatur, ipſe qui deprehendit ſapientes in aſtutia eorũ, *Eſa.7.*

in deſponſationem puella Ioſeph à Sacerdotibus traditur, vt nouus liber litteras ſcienti. Nam deſponſatio cuſtodia Virginis erat, & virgines obſeruantis depulſio. Quando autẽ venit plenitudo temporis, miſſus eſt Angelus Domini ad ipſam, annuncians Domini conceptionem. Et ſic concepit Filium Dei conſubſtantialem, Patris virtutem, non ex volũtate carnis, neque ex voluntate viri, id eſt ex congreſſu & ſemine, ſed ex Patris bona volũtate, & cooperatione Spiritus ſancti ſuppeditauit Creatori creari, & plaſmatori plaſmari, & Filio Dei & Deo incarnari & humanari, ex puris & illibatis carnibus eius & ſanguinibus, primæ Matris abſoluens debitum. Nam quẽadmodum illa ſine commixtione ex Adam plaſmata eſt, ſic iſta nouum Adam lege partus in vtero tulit, quem peperit ſuper natiuitatis naturã. Natus eſt enim ex muliere, ſine Patre, & ex Patre ſine Matre: & quoniam ex muliere, lege partus; quoniam ſine Patre, ſuper naturam eſt natiuitatis. Et quoniam conſueto in tempore (nam nouem menſes complens, & decimum attingens naſcitur) id fit lege partus; quòd autem ſine dolore, ſupra legem partus eſt. Cuius enim voluptas non præceſsit, neque pariendi dolor ſubſecutus eſt: ſecundum Prophetam dicentem; Priuſquam dolorem partus ſenſerit, peperit. Et rurſus; Priuſquam adueniret tempus dolorũ partus, effugit, & peperit maſculum. Natus eſt igitur ex ea Filius Dei, & Deus incarnatus; nõ deifer homo, ſed Deus incarnatus; nõ vt Propheta actione vnctus, ſed totius vngẽtis præſentia: vt homo quidẽ factũ ſit quod vngit, & Deus quod vngitur, nõ trãſmutatione naturæ, ſed vnione ſecundũ hypoſtaſim. Idẽ enim erat vngens, & qui vngebatur; vt Deus vngẽs ſe ipſum vt hominem. Quomodo igitur non eſt Deipara quæ Deum incarnatum ex ſe genuit? Sic propriè & verè Dei Genitrix eſt, & Domina, quæ omnium creaturarum dominatrix, ancilla & Mater omnium conditoris effecta. Quemadmodum verò qui conceptus eſt, Virginem concipientem ſeruauit; ſic & natus, ipſius virginitatem ſeruauit illæſam: ſolùm tranſiuit per eam, & clauſam ſeruauit ipſam. Per auditum quidem cõceptio, ſed natiuitas per conſuetum parientiũ egreſſum; tametſi nõnulli fabulantur per latus diuinæ Matris ipſum editum fuiſſe. Non enim impoſſibile illi erat per clauſam portam trãſire, & illius non lædere ſignacula. Manet igitur *Eſa. 66.*

tur & post partum virgo, & semper virgo; nullo modo enim vsque ad mortem viri admisit contactum. *Matt. 1.* Etsi scriptum est; Et non cognouit eam, donec peperit filium suum primogenitum, sciendū tamē est, quòd primogenitus est qui primus genitus est, & si etiam vnigenitus fuerit. Hoc enim primogenitum primò natum ostendit, non omninò autem commanifestat & aliorum generationem. Hoc autem, donec, determinati temporis præfinitionem significat, non autem nunciat quod posteà. *Matth. vlt.* Dicit enim Dominus; Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi, non quòd post seculi consummationem separandus sit: nam ait diuinus Apostolus; *1. Thess. 4.* Et sic semper cū Christo erimus, post communem resurrectionē intelligens. Quomodo enim quæ genuit Deum, & ex consequentium experientia miraculum agnouit, viri consortium admisit? Absit hoc; non modestæ cogitationis est talia cogitare, ne dicam agere. Sed ipsa beata, & super naturam donorum digna effecta, dolores partus quos effugit pariens, illos tempore passionis sustinuit, ex materna compassione viscerum lacerum reparturiens; & quem Deum per natiuitatē agnouit, illum vt maleficum interfectum videns, tanquam gladio cogitationibus decerpitur. *Luc. 2.* Et hoc est; Tuam ipsius animam pertransibit gladius; quemadmodum illi prædixerat Dei expectator Simeon, Dominum gestans in vlnis. Sed commutat tristitiā gaudium resurrectionis, Dominum carne mortuum rediuiuum prædicans.

Lib. 3. Orthodoxæ fidei c. 2. Luc. 1. Idem Damascenus. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Rursus dixit illi Angelus: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei. Hæc autem ad illum: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum. Post igitur consensum sanctæ Virginis Spiritus sanctus superuenit in eam, iuxta sermonem Domini quem dixerat Angelus instruens ipsam, & virtutem diuinitatis Verbi susceptiuam præbuit, simul autem & generatiuam. Et tunc obumbrauit ei Dei altissimi in sua subsistens hypostasi sapientia & virtus, Filius Dei Patris consubstantialis, velut diuinum semen, & construxit sibi ex castis & purissimis sanguinibus carnem animatam anima rationali & intellectuali, primitias nostræ conspersionis, non cum semine, sed conditorio opere per Spiritum sanctum; non paulatim per additamenta expleta figura, sed vno contextu absoluta: ipsum autem Dei Verbū carnis suppositum hypostasisque est.

Orthod. fid. lib. 3. c. 12. Idem Damascenus. Deiparam, Dei genitricem, Deique parentem & propriè & verè sanctam Virginem celebramus. Nam vt verus Deus est qui ex ipsa natus est: ita vera Dei genitrix verum Deum ex ipsa incarnatum genuit. Deum enim dicimus ex ipsa natum esse, non vt diuinitate principium Verbi, vt Verbum esset, ex ea accipiente; sed vt ipso Dei Verbo ante secula sine initio ex Patre genito, & sine initio & sempiternè existente cum Patre & Spiritu sancto, in nouissimis temporibus propter nostram salutem in vtero eius inhabitante, & ex ipsa incommutabiliter incarnato & genito. Non enim hominē nudum genuit sancta Virgo, sed Deum verū; non nudum, sed incarnatum; non ex cœlo corpus traducentem, & vt per canalem transeuntem, sed cōsubstantialem nobis carnem suscipientem, in se ipso sustentatam. Si enim cælitus corpus acceptum est, & non ex ea natura quæ secundùm nos sumptum est, quæ vtilitas humanationis? Humanatio enim Dei Verbi propter hoc facta est, vt ipsa quæ peccauit, & cecidit, & corrupta est natura vinceret eum qui seduxerat tyrannum, & sic à corruptione liberaretur. Quemadmodum diuinus inquit Apostolus; *1. Cor. 15.* Quoniam per hominem mors, & per hominem resurrectio ex mortuis. Si primum verum, & secundum. Quòd si quidem dicit; Primus Adam ex terra terrenus, secundus Dominus ex cælo: nō corpus dicit ex cælo, sed ostendit quòd non nudus homo est. Ecce enim & Adam ipsum nominauit, & Dominum; & vtrumque simul significauit. Adā enim interpretatur terrigena: terrigena autē insinuat quòd hominis natura ex terra plasmata est; Dominus verò diuinæ substantiæ est insinuatiuū. Rursus autē inquit Apostolus; *Gal. 4.* Misit Deus Filiū suum vnigenitum, natum ex muliere; non dixit per mulierem, sed ex muliere. Significauit igitur diuinus Apostolus, quòd ipse est vnigenitus Filius Dei & Deus, qui ex Virgine natus est homo; & ipse qui ex Virgine natus est, Filius Dei & Deus est. Natus quidem corporaliter secundùm quod homo factus est, non in præplasmato homine inhabitans, quemadmodū in Prophetis, sed ipse substantialiter & veraciter factus homo, id est in sua hypostasi animatam

matam

matam carnem anima rationali & intellectuali sustentans,& ipse factus est illi hypostasis:hoc enim designat natũ ex muliere. Quomodo enim ipsum Dei Verbum sub lege factum est,si non homo nobis consubstantialis factum est? Vnde iure optimo & pro veritate Deiparam incontaminatam nominamus Mariam: hoc enim nomen omne dispensationis mysterium commendat. Nam si Deipara est quæ genuit, re vera Deus est qui ex ipsa genitus est,re vera etiam & homo. Quomodo enim ex muliere genitus natusque Deus est ante secula hypostasin habens, nisi homo factus est? si autem ipse qui ex muliere natus est,Deus est;vnus est profectò qui ex Deo Patre natus est secundùm diuinam & sine initio substantiam,& qui nouissimis temporibus ex Virgine natus est secundum initium habentem & temporalem substantiam, id est humanam. Hoc autem vnam hypostasin,& duas naturas,& duas natiuitates Domini nostri IESV Christi significat. Christiparam autem nequaquam dicimus sanctã Virginem, quia ad tenuendum vocabulũ Theotocos, id est Deipara, & Dei genitrix,scelestus,& odibilis, & cum Iudæis sapiens Nestorius id adinuenit, vt vas contumeliæ in contumeliam solius verè honoratæ super omnẽ creaturam Deiparæ, tametsi ipse cum Patre suo Diabolo disrumpatur. Nam & Dauid Rex Christus dicitur, & Aaron Princeps Sacerdotum:hæc enim vngebãtur, Regnum & Sacerdotium: & omnis deifer homo Christus,id est vnctus dici potest, sed non natura Deus. Vndè & Deo odibilis Nestorius natũ ex Virgine Deiferum dicere anhelauit. Nobis autem absit deiferum ipsum aut dicere aut cogitare; sed Deum incarnatum. Ipsum enim Verbum caro factum est conceptum ex Virgine,proueniens quidem ex assumptione Deus,& ipsa iam caro ab ipso deificata: quasi tribus simul factis vna cum deductione ad esse;assumptione, existentia, & deificatione eius à Verbo. Et sic intelligenda & dicenda Deipara Virgo, non solùm propter naturam Verbi, sed etiam propter deificationem humanæ carnis;quorum simul conceptio & existentia miro operata sunt modo: conceptio quidem Verbi, carnis autem in ipso verbo existentia,ipsa Dei Matre ineffabiliter suppeditante plasmationem Plasmatori, & humanationem Deo factori vniuersi, & deificanti quod assumpsit: saluante vnione ea quæ vnita sunt talia qualia vniebantur; non quidem diuinum dico solùm, sed & id quod humanũ Christi;& quod super nos,& quod secundùm nos. Neque enim factum prius secundũ nos, posteriùs factũ supra nos, sed semper ex præcipua hypostasi ambo subsistere; propterea quòd ex ipso conceptionis articulo in ipso Verbo existentiam habuit. Quod igitur humanum est, secundùm propriam naturã tale est, Dei verò & diuinum ineffabiliter & super naturam. Præterea & carnis animatæ proprietates gessit:illas autem suscepit dispensationis motus naturalis ratione, ordine secundùm veritatem naturaliter obseruato.

Epiphanius in sermone de laudibus beatissimæ Virginis Mariæ. Quid dico,& quid proloquar? quo pacto beatam prædicabo gloriæ radicem? Solo enim Deo excepto cunctis superior existit, natura formosior est ipsis Cherubim, Seraphim, & omni exercitu angelico: cui prædicandæ cælestis ac terrena lingua minimè sufficit, immò verò nec Angelorum. Etenim ipsi quidem hymnum,laudem,honorem protulerunt,non tamẽ eo modo eloqui pro dignitate potuerũt.

Idem eodem sermone. Per te,ô sancta Virgo,medius obstructionis paries inimicitias dissoluit; per te pax cælestis donata est mundo; per te illuminati sunt fines terræ; per te homines facti sunt Angeli; per te homines appellati sunt amici,serui, & filij Dei; per te homines meruerunt esse conserui Angelorum,& cum eis familiariter conuersari;per te notitia cælestis à terra transmittitur in cælos; per te homines fiduciam habent in cœlo erga Altissimum; per te crux resplenduit per vniuersam terrã,in qua quidẽ cruce pepẽdit Filius tuus Christus Deus noster; per te mors conculcatur,& spoliatur infernus;per te ceciderunt Idola, & excitata est notitia cœlestis; per te cognouimus vnigenitum Filium Dei, quem sanctissima Virgo peperisti, Dominũ nostrum IESVM Christum.

Hieronymus. Nos autem virgam de radice Iesse sanctam Mariam Virginem intelligamus, quæ nullum habuit fruticem cohærentem,de qua & suprà legimus; Ecce Virgo cõcipiet,& pariet Filium: & florem Dominum Saluatorem, qui dicit in Cantico canticorũ; Ego flos campi,& lilium conuallium. Et alibi. Pulchrè quidam portam clausam, per quã solus Dominus Deus Israel ingreditur, & Dux cui porta clausa est, Mariam Virginem intelli- *In 2. cap Esaiæ. Isaiæ 7. Cant. 2. Ezech. 4. In 44. Cap. Ezech.*

intelligunt: quæ & ante partum, & post partum Virgo permansit. Etenim tempore quo Angelus loquebatur: Spiritus sanctus veniet super te, & Virtus Altissimi obumbrabit te; quod autē nascetur ex te sanctū, vocabitur Filius Dei; & quando natus est, Virgo permansit æterna. Item. Taceo de Anna & de Elizabeth, & cæteris sanctis mulieribus, quarum velut siderū igniculos clarū Mariæ lumē abscondit. Rursum Siquis fornicarię coniungitur, vnū corpus efficitur; & in lege præceptum est, non solùm reos, sed & cōscios criminum obnoxios esse peccati: quomodo Ioseph cùm crimen celaret vxoris, iustus scribitur? Sed hoc testimonium Mariæ est; quòd Ioseph sciens illius castitatē, & admirans quod euenerat, celat silentio cuius mysterium nesciebat. Et alibi. Exiet virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Virga Mater est Domini, simplex, pura, syncera, nullo extrinsecus germine cohærēte, & ad similitudinem Dei vnione fœcunda. Virgæ flos Christus est, dicens; Ego flos campi, & lilium conuallium. Qui & in alio loco lapis prædicatur abscissus de monte sine manibus; significāte Propheta Virginem nasciturum de Virgine. Rursus idem. Elizabeth, & Zacharias (quo testimonio quasi impenetrabili veteris clypeo) nos docere possunt, quanto inferiores sunt beatæ Mariæ Matris Domini sanctitate, quæ conscientia in se habitātis Dei liberè proclamat; Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes; quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Et misericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo. In quo animaduerte, quòd beatam se esse dicat, non proprio merito atque virtute, sed Dei in se habitantis clementia.

In prol. Sophon. — *In 1. ca. Matt.* — *1. Cor. 6.* — *Rom. 1.* — *Ad Eusto. de custo. virgini.* — *Esaiæ 11* — *Cant. 2.* — *Dan. 2.* — *Lib. 1. aduers. Pelagianos.*

Chrysostomus. Precibus Domine, eius quæ genuit te Deiparæ & semper Virginis Mariæ, Sanctorū omnium, Potestatum spiritualium, pretiosi Prophetæ Præcursoris, ac Baptistæ Ioannis, sanctorū gloriosorū Apostolorū, et S. Nicolai, cuius & memoriam celebramus, miserere & serua nos. Ibidem. Defende, serua, miserere, custodi nos Deus tua gratia. Sanctissimæ, incontaminatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, cum omnibus Sanctis memoriā agentes, nosmetipsos, & inuicem, & omnem vitam nostram Christo Deo nostro commendemus. Quod idem tidem repetit. Rursus: In memoriā & honorem Virginis Mariæ & Sanctorum (vt Ecclesia Romana facit) offert Sacrificium. Prætereà inquit; Offerimus tibi rationalem hunc cultū pro in fide requiescētib⁹ maioribus, Patribus, Patriarchis, Prophetis, & Apostolis, Præconibus, Euāgelistis, Martyribus, Confessoribus, continētibus, & omni spiritu in fide initiato; præcipuè pro sanctissima, immaculata, super omnes benedicta Domina nostra Deipara & semper Virgine Maria. Vt verè dignum & iustum est glorificare te Deiparā, & semper beatissimam, & penitùs incontaminatam Matrem Dei nostri, honoratiorem Cherubim, & gloriosiorē incomparabiliter Seraphim, quæ citra corruptionem Deum peperisti, verè Deiparam te magnificamus. Aue gratia plena Maria, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui; quoniam Saluatorem animarum peperisti nostrarū. Et inferiùs. Deus remitte, dimitte, ignosce mihi peccatori peccata mea, & volūtaria, & inuolūtaria, siue in cognitione, siue in ignorātia, siue in verbo, siue in opere, siue in concupiscētia feci, omnia ignosce: quoniam bonus, & humanus, longanimis, & multæ misericordiæ. Et intercessione immaculatæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, dignum me fac, vt sine condemnatione accipiam immaculatum tuum donum in remissionem peccatorum, in vitam æternam, in purgationem malarū mearū cogitationum, in illustrationē mandatorum tuorum: quoniam te decet gloria, & honor, & adoratio Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

In liturgia siue missa tom. 5. — *In eadē.*

Et pòst paulò: Gratias agimus tibi Domine, humane benefactor animarū nostrarum, quoniam & hodierno die dignatus es nos supercęlestibus tuis, & immortalibus mysterijs; dirige nostrā viā, & confirma nos in timore tuo omnes, custodi vitam nostram, stabili nostros gressus, precibus & supplicationibus sanctæ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum.

Augustinus. Adest nobis dilectissimi optatus dies beatæ ac venerabilis semper Virginis Mariæ; ideo cum summa exultatione gaudeat terra nostra, tantæ Virginis illustrata die solemni. Hæc est enim flos campi, de qua ortum est pretiosum lilium conuallium, per cuius partū mutatur natura Protoplastorum, deletur

Ser. 2. de Annunt. to. 10.

deletur & culpa. Præcisum est in ea illud Euæ infelicitatis elogium, quo dicitur; In dolore paries filios tuos: quia ista in lætitia Dominū peperit. Eua enim luxit, ista exultauit: Eua lachrymas, Maria gaudium in ventre portauit; quia illa peccatorem, ista edidit innocentem. Virgo quippe genuit, quia virgo concepit, inuiolata peperit, quia in conceptu libido non fuit: vtrobique miraculum, & sine corruptione grauida, & in partu Virgo puerpera. Descendit Angelus de cælo missus à Patre Deo in nostræ redemptionis exordium, ac beatam salutando Mariam; Aue, ait, gratia plena; Dominus tecum. Impleta est ergò gratia, & Euæ euacuata est culpa. Maledictio Euæ in benedictionem mutatur Mariæ. Aue, inquit, gratia plena; Dominus tecum: tecum Dominus in corde, tecum in ventre, tecum in vtero, tecum in auxilio. Gratulare beata Virgo: Christus Rex è cælo suo incarnatur in vtero tuo: ex sinu Patris in vterum dignatur descendere Matris. Benedicta tu, inquit, in mulieribus, quæ vitam & viris & mulieribus peperisti. Mater generis nostri pœnam intulit mundo, Genitrix Domini nostri salutem attulit mūdo; auctrix peccati Eua, auctrix meriti Maria; Eua occidendo obfuit, Maria viuificando profuit; illa percussit, ista sanauit. Pro inobedientia enim obedientia commutatur, fides pro perfidia compensatur: læta igitur Maria gestat infantem, exultans amplexatur Filiū, portat à quo portabatur. Paulo inferiùs O beata Maria, seculum omne captiuum tuum deprecatur assensum, te apud Deum mundus suæ fidei obsidem fecit: noli morari Virgo, nuncio festinanter responde verbum, & suscipe Filium, da fidem, & senti virtutem. Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum. Nec mora, reuertitur nūcius, & virginalem thalamum ingreditur Christus: efficitur subitò prægnans beata Dei Genitrix, & cuncta per secula prædicatur felix. Rursus. Recole Maria in libro Esaiæ Prophetæ Virginem quam parituram legisti, & gaude atque exulta, quia tu esse meruisti. Et subditur. O felix obedientia, ô insignis gratia, quæ dum fidem dedit humiliter, cœli in se opificem incorporauit. Impleuit in ea Dominus quod dudum prædixerat; Obedientiā, inquit, malo quàm sacrificium, & scientiam Dei, pluſquā holocausta. Hæc fuit vera obedientia, omnique sacrificio gratior; hæc volūtas cunctis hostijs acceptior; hinc promeruit

Gene. 3. *Luc. 1.* *Idem. 1. 7.* *Reg. 6.*

gloriam, quam ipsa postmodum hausit. Ecce, ait, ex hoc beatam me dicent omnes generationes. O beata Maria, quis tibi dignè valeat iura gratiarum, ac laudum præconia rependere, quæ singulari tuo assensu mundo succurristi perdito? Quas tibi laudes fragilitas humani generis persoluat, quæ solo tuo commercio recuperandi aditum inuenit? Accipe itaq; quascunque exiles, quascunque meritis tuis impares gratiarum actiones; & cùm susceperis vota, culpas nostras orando excusa. Admitte nostras preces intra sacrarium exauditionis, & reporta nobis antidotum reconciliationis. Sit per te excusabile, quod per te ingerimus; fiat impetrabile, quod fida mente poscimus. Accipe quod offerimus, redona quod rogamus, excusa quod timemus; quia tu es spes vnica peccatorum: per te speramus veniam delictorum, & in te beatissima nostrorum est expectatio præmiorum. Sancta Maria, succurre miseris, iuua pusillanimes, refoue flebiles, ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto fœmineo sexu: sentiant omnes tuum iuuamen, quicunque celebrant tuam commemorationem. Assiste parata votis poscentium, & repende omnibus optatum effectum: sint tibi studia assiduè orare pro populo Dei, quæ meruisti benedicta Redemptorem ferre mundi, qui viuit & regnat in secula seculorum.

Luc. 1.

Idem. Adest nobis, dilectissimi fratres, dies valde venerabilis, dies omnium Sanctorum solennitates præcellens. Adest, inquam, dies inclyta, dies præclara, in qua è mundo migrasse creditur Virgo Maria. Et ideo laudes intonet vniuersa terra cum summa exultatione, tantæ virginis illustrata excessu: quia indignum valdè est vt illius recordationis solennitas sit apud nos sine maximo honore, per quam meruimus Authorem vitæ suscipere: satisque præposterum iudicium est, vt cùm sanctorum celebramus victorias Martyrum, illius solennitatem illis non præferamus, quę huic mundo edidit Principē Martyrum. In hac siquidem die competenter Sponso illi cœlesti proclamat beata Virgo; Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Hodie, inquam, & ipsa à Sponso, Filio, & Domino, congruè audiuit; Iam hyems transijt, imber abijt & recessit; surge proxima mea, Sponsa mea, columba mea, & veni. Hæc ideo dicimus, quia sicut iam in cōsuetudinem suscepit

In festo Assump. ser. 2. *Psa. 72.* *Cant. 2.*

cepit Ecclesia, hodierna die ad cœlos assumpta fuisse creditur Virgo Maria. Et rursum. *Ecd.Ser.* Loquamur aliquid de laudibus sacratissimæ Virginis. Sed quid nos tantilli, quid actione pusilli, quid in eius laudibus referemus, cùm, etiamsi omnium nostrum membra verterētur in linguas, eam laudare sufficeret nullus? Altior cœlo est de qua loquimur, abysso profundior cui laudes dicere conamur. Hæc est enim quæ sola meruit Mater & Sponsa vocari. Hæc primæ matris damna resoluit, hæc homini perdito redemptionem adduxit. Mater enim generis nostri pœnam intulit mundo, *Gen.3.* Genitrix Domini nostri salutem edidit *Luc.2.* mundo: auctrix peccati Eua, auctrix meriti Maria: Eua occidendo obfuit, Maria viuificādo profuit: illa percussit, ista sanauit. Hæc enim mirabili atque inæstimabili modo omnium rerum, & suum peperit Saluatorē. Quę hęc Virgo tam sancta, ad quam venire dignaretur Spiritus sanctus? Quæ tam speciosa, vt eam Deus sibi eligeret Sponsam? Quæ tam casta, vt esse posset Virgo post partum? Hæc est Dei templum, fons ille signatus, & porta *Cant. 4.* in domo Dei clausa. Ad hanc namque, vt dixi, *Ezech. 44.* Spiritus sanctus descendit, hanc virtus Altissimi obumbrauit. Hæc est immaculata coitu, fœcunda partu; Virgo lactans, Angelorū & hominum cibum nutriens. Meritò namq; beata singulari à nobis præconio extollitur, quæ singulare commerciū mundo præbuit. Denique tantum se ad cœli fastigia subleuauit, vt Verbum in principio apud Deum de *Ioan.1.* superna cæli arce susciperet. O felix Maria, & omni laude dignissima! O Virgo Dei Genitrix gloriosa! O sublimis puerpera, cuius visceribus Author cœli terræque committitur. O felicia oscula lactantis labijs impressa! cùm inter crebra indicia reptantis infantiæ, vtpote verùs ex te Filius, tibi Matri alluderet; cùm verus ex Patre Dominus imperaret. Nā Authorem tuum ipsa conciplēs edidisti in tempore puberem, quem habebas ante tempora *Luc.2.* Conditorem. O felix puerperiū, lætabile Angelis, optabile Sanctis, necessarium perditis, congruū profligatis! Qui post multas assumptæ carnis iniurias, & ad vltimum verberatus *Mat. 27* flagris, potatus felle, affixus patibulo, vt te veram Matrem ostenderet, verum se hominem patiendo monstrauit. Sed quid dicam pauper ingenio, cùm de te quicquid dixero, minor laus est quàm dignitas tua meretur? Si cælum te vocem, altior es; si Matrem gentium dicā, præcedis, si formam Dei appellem, digna existis; si Dominam Angelorum vocitem, per omnia tu esse probaris. Quid ergo de te dignè dicam, quid referam, cùm nō sufficiat lingua carnis tuas enarrare virtutes? Has interim laudes subeat lingua carnis, quas semper ardenter profert anima. Nunc nostras peto vt aures doctrinarum tuarum demulceas organis. Plaudat nunc tympanis scena tuis, & veloces articuli puerperæ concrepēt. Concināt lætantes chori, & alternantibus modulis dulcisona carmina misceātur. Audiamus fratres, audiamus pro mentis affectu, audiamus quēadmodū tympanistriarum doctrinis concreper beata Virgo Maria; audiamus inquam, & huic harmoniæ moribus respondeamus. Denique cùm hæc mulier beatissima ab Angelo iam salutata, Spiritu sancto repleta, plenitudine diuinitatis afflata, ad Elizabeth venisset cognatam, post exultationem Ioannis in vtero matris, hæc Domino decantauit cantica laudis; Magnificat anima mea Dominum, & exultauit Spiritus meus in Deo salutari meo, &c. Et inferiùs, vbi ex deuotione quædā *Luc. 1.* reperit Augustinus. Quas ergo tibi laudes fragilitas humani generis persoluet, quæ solo tuo commercio recuperandi aditum inuenit? Accipe itaque quascunque exiles, quascunq; meritis tuis impares gratiarum actiones; & cùm susceperis vota, culpas nostras orando excusa. Admitte nostras preces intra sacrariū exaudi tionis, & reporta nobis gratiam reconciliationis. Sit per te excusabile quod per te ingerimus: accipe quod offerimus, impetra quod rogamus, excusa quod timemus; quia nec potiorem meritis inuenimus quàm te, ad placandam iram Iudicis, quæ meruisti esse Mater Redemptoris & Iudicis. Succurre ergo miseris, iuua pusillanimes, refoue flebiles, ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro monachorum choro, exora pro deuoto fœmineo sexu: sentiant omnes tuum iuuamē quicunque deuotè celebrant tuum nomen. Sit tibi compassio super afflictis, sit pius affectus super cælorum peregrinis; & cùm te lætantem semper aspicis, fletus nostros, quæsumus, ipsa ad Deum admittas, eumque vt proprium Filiū pro nobis interpelles. Nos enim adhuc in terra hac affligimur, persequimur, iniurijs lacessimur, opprobrijs afficimur, esurimus, sitimus, somnum patimur, in carcere retinemur. Tu verò in cælestibus regnis prælata es cunctis Virginum choris, tu Agnum, quo-

quocunque perrexerit, sequeris: tu virgineos choros, & ab incentiuæ carnis illecebris alienos, per albentia lilia, rosásque vernantes ad fontes perennis vitæ potandos inuitas: tu in illa Beatorum felicissima regia primi ordinis dignitatem adepta, plantis rosidis oberrãs inter paradisi amœnitatem, gramineosque crocos tenero poplite pergis, feliciique palma violas immarcescibiles carpis: tu concinis sine fine choris coniũcta summis: Angelis Archangelisque sociata, indefessa voce Sanctus clamare non cessas: tu in cubiculo Regis beatitudinum gemmis & margaritis ornata assistis: tibi thronus regius ab Angelis collocatur in aula æterni Regis, teque ipse Rex Regum & Matrem veram, & decoram Sponsam præ omnibus diligens, amoris amplexu sibi associat. Nec mirum si dignetur tibi aggaudere Deus regnans, quem tu paruulum ex te hominem natũ toties osculata es in terris. Has ergo tuas felicitates possidens, conuertere ad nostrarum miseriarum salutem. Inter hæc igitur fratres, cum toto mentis affectu beatissimæ Virginis nos intercessionibus committamus, omnes eius patrocinia omni nisu imploremus; vt dum nos supplici eam obsequio frequentamus in terris, ipsa nos sedula prece commendare dignetur in cælis. Neque enim dubium, quæ meruit pro liberandis proferre pretium, posse plus omnibus liberatis impẽdere suffragium. Sed quid nobis prodest hanc interpellare vocibus, nisi etiam humilitatis eius exempla teneamus? Curemus ergo dilectissimi fratres, vt cùm huius diei festiuitati interesse cupimus, vestimentis humilitatis atque charitatis induti appareamus. Non nos inuidia alienæ felicitatis torqueat, non ira vsque ad diuisionem dilaniet, non cupiditas Christum à nobis excludat, non seculi tristitia exurat, non prosperitas eius incautè decipiat, non luxuria inquinet, non immunditia polluat, non elatio corrumpat, non superbia inflet: vt dum virtutibus ornatos, charitate coniunctos, humilitate fundatos, beata Dei Genitrix suæ nos interesse festiuitati perspexerit, ardẽtiùs nobis subuenire festinet apud Filium & Dominum suum IESVM Christum, Deum & Saluatorem nostrum, qui coronis perennis regni glorificat Sanctos suos, & est æterna laus & expectatio omnibus electis eius. Ipsi gloria, virtus, potestas æterna, & nunc, & semper, per immortalia secula seculorum. Amen.

Cyrillus Alexandrinus. Alacrem video congregationem Sanctorum omnium, qui hîc promptè à sancta Deipara Maria Virgine vocati conuenerunt: ideoque licet in multa degam tristitia, in gaudium tamẽ me ista sanctorum Patrum præsentia conuertit. Adimpletum nunc apud nos est dulce illud verbũ quod psalmista Dauid dixit; Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, habitare fratres in idipsum! Salue itaque per nos sancta ac mystica Trias, quæ nos omnes ad Ecclesiam sanctæ Mariæ Deiparæ conuocasti. Salue per nos sancta Deipara, pretiosus totius orbis thesaurus, lampas inextinguibilis, corona virginitatis, sceptrum rectæ doctrinæ, templum insolubile, locus eius qui loco capi nequit, Mater & Virgo, per quam in Euangelijs benedictus nominatur qui venit in nomine Domini. Salue quæ incomprehensibilem in sancto virginali vtero comprehendisti, per quã sancta Trias per vniuersum orbem glorificatur & adoratur, per quam cælum exultat, per quã Angeli & Archangeli lætantur, per quã Dæmones fugantur, per quam Diabolus tentator cælo decidit, per quam prolapsum plasma in cælum recipitur, per quam vniuersa creatura idolorum vesania detenta, ad cognitionem veritatis venit, per quam sanctum contingit Baptisma credentibus, per quã oleũ est exultationis, per quam per totum orbem fundatæ sunt Ecclesiæ, per quam gentes ducuntur ad pœnitentiam. Et quid multa commemoro? Per quam vnigenitus Dei Filius ijs qui in tenebris & vmbra mortis sedebant lux resplenduit, per quam Prophetæ prænunciarunt, per quam Apostoli salutem gentibus prædicarunt, per quã mortui excitantur, per quam Reges regnant, per sanctam videlicet Trinitatem. Et quis adeò valet eloquio vt plurimùm laudatam Mariam satis celebret? Ipsa & Mater est & Virgo. O rem admirandam! miraculum hoc me stupidum reddit.

Hom. 6. cont. Nestorium dicta Ephesi. *Ps. 132.*

Leo primus. Præcesserant quidem multa documenta quæ corpoream natiuitatem Domini manifestis indicijs declararent; siue cũ beata Maria Virgo fæcundandam se Spiritu sancto, pariturámque Dei Filium audiuit & credidit; siue cùm ad salutationem ipsius in vtero Elisabeth nondum natus Ioannes prophetica exultatione commotus est, quasi etiã intra matris viscera iã clamaret; Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.

Ser. 5. de Epiphania. *Luc. 1.* *Ioan. 1.*

Idem. An fortè ideo putauit Dominũ nostrum

In epist. ad Flau.

ſtrum IESVM Chriſtum non noſtræ eſſe naturæ, quia miſſus ad B. Mariam Angelus ait; Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi; ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei; vt quia conceptus Virginis diuini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti? Sed non ita intelligenda eſt illa generatio ſingulariter mirabilis, & mirabiliter ſingularis, vt per nouitatem creationis proprietas remota ſit generis; fœcunditatem enim Virgini Spiritus ſanctus dedit, veritas autem corporis ſumpta de corpore eſt, & ædificante ſibi Sapientia domum, Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis; hoc eſt in ea carne quam ſumpſit ex homine, & quam ſpiritus vitæ rationalis animauit.

Luc. 1. *Pro. 9.* *Ioan. 1.*

In 1. Reg. c. 1. Gregorius magnus. Poteſt autē huius mōtis Ramathaim Sophim nomine beatiſſima ſemper Virgo Maria Dei Genitrix deſignari. Mons quippe fuit, quæ omnem electæ creaturæ altitudinē electionis ſuæ dignitate tranſcendit. An non mons ſublimis Maria, quæ vt ad conceptionem æterni Verbi pertingeret, meritorum verticem ſupra omnes Angelorum choros, vſque ad ſoliū Deitatis erexit? Huius enim montis præclariſſimam dignitatem Eſaias vaticinatus ait; Erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus Domini in in vertice montium. Mons quippe in vertice montium fuit, quia altitudo Mariæ ſupra omnes Sanctos refulſit: nam ſicut mons altitudinem, ita domus deſignat habitationem. Mons quippe & domus aptè dicitur, quæ dū incomparabilibus eſt illuſtrata meritis, Dei vnigenito, in quo recumberet, ſacrū præparauit vterum. Nam mons in vertice montiū Maria non fieret, ſi ſupra Angelorum altitudinem hanc diuina fœcunditas non leuaret: & domus Domini nō fieret, ſi in eius ventre per aſſumptā humanitatē Verbi diuinitas nō iaceret. Sed rectè mons frugifer dicitur, de qua optimus fructus, ideſt nouus homo generatur: quam certè in fœcunditatis ſuæ gloria pulchram ornatamque Propheta reſpiciens, ait; Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet. De huius nāque montis fructu Dauid Deo exultans ait; Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum ſuum. Terra quippe fructum ſuum dedit, quia quē Virgo peperit, non concepit materiali opere, ſed ſancti Spiritus obumbratione. Hinc eidē Regi & Prophetæ à Domino dicitur; De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuā. Hinc Eſaias ait; Erit fructus terræ ſublimis. Nā quē Virgo genuit, non ſolùm homo factus fuit, ſed etiam potens Deus. De hoc fructu ad eādem beatam Virginem Eliſabeth ſalutante dicitur; Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Rectè igitur mons Ephraim dicitur, quæ dum ineffabili dignitate diuinæ generationis attollitur, in eius fructu arida humanæ conditionis germina reuireſcunt.

Eſa. 2. *Eſa. 11.* *Pſa. 66.* *Pſ. 131.* *Eſa. 4.* *Luc. 1.*

Addere libet locum ex Origene, propter doctrinæ pietatem & authoritatē. Origenes hom. 1. in diuerſos, in cap. 1. Matth. Hæc, inquit, eo (Ioſeph) cogitante. Quærendum eſt nobis, nunquid cogitauerit vt occultè eā dimitteret; & ſi cogitabat vt eam dimitteret, & ſi ita ſuſpicionem in eam habebat, quomodo iuſtus erat? Si ergo non eſt ſuſpicatus, vel tale aliquid cogitauit, cur eam dimittere volebat, vt immaculatam & ſanctam vellet dimittere? iniuſtum enim & hoc erat. Sed ſimplicitatem ſenſus audi huius orationis. Iuſtus erat Ioſeph, & illa Virgo immaculata erat; ſed ideo eam dimittere volebat, quoniam virtutem myſterij, & ſacramentum quoddam magnificum in ea cognoſcebat, cui approximare ſe indignum exiſtimabat. Ergo humilians ſe ante tantam & tam ineffabilem rem, quærebat ſe lōgè facere: ſicut & beatus Petrus Domino ſe humilians aiebat; Recede à me Domine, quoniam ego peccator ſum: vel ſicut ille Centurio ad eundem Dominum mittēs dicebat; Non ſum dignus vt intres ſub tectū meum, quia neque me ipſum dignum exiſtimaui ad te venire: vel ſicut ſancta Eliſabeth ad ipſam beatam Mariā locuta eſt, dicens; Et vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me? Sic & Ioſph iuſtè humilians ſeſe in omnibus, cauebat & timebat ſibimetipſi tantæ ſanctitatis coniunctionem adhibere. Idcirco occultè volebat eam dimittere: dimittam eam, dicens, & à me longè faciam eā, & à cognitione mea; maior eſt enim eius dignitas, ſuperexcellit eius ſanctitas, nec meæ congruit indignitati. Ideo volebat occultè dimittere eam. Hæc ergo eo cogitante, Angelus Domini per viſum apparuit illi, dicens; Quid dubitas ô Ioſeph? quid imprudenter cogitas? quare irrationabiliter meditaris? Deus eſt enim qui generatur, Virgo quæ generat: huius generationis miniſter es, & non largitor;

Luc. 5. *Mat. 8.* *Luc. 7.* *Luc. 1.*

largitor; seruus, & non Dominus; mancipiũ, & non plasmator. Propterea ministra, serua, custodi, fer curam, intende & huic qui nascitur, & huic quæ generat.

Mat. 1. Idem eadem homilia. Ioseph fili Dauid ne timueris accipere Mariam Coniugem tuam. Ne timueris, ne trepidaueris, ne conturberis; sed securus & intrepidus accipe eam secundũ legis præceptum Vxorem tibi nominatam; sed secundùm nuptiarum consuetudinem & coniunctionem longè alienam. Accipe ergo eam sicut commendatum cæleste thesaurũ, deitatis diuitias; sicut plenissimam sanctitatẽ, sicut perfectam iustitiam. Accipe eam sicut Vnigeniti mansionẽ, sicut honorabile templum, sicut domum Dei, sicut Creatoris omnium propriam, sicut Regis cælestis Sponsi domum immaculatam. Ita ergò Ioseph fili Dauid, ne timeas accipere eam tibi commendatam, tuæ religiositati creditã, serua, fer curam, attende; fugiens ab Herode duc in Aegyptum; iterum remeaturus post Herodis mortem, deduc in terram Israel. Ne timueris accipere Mariam Coniugem tuam. Coniugem audiens non expauescas, nõ conturberis, nec tu, neque quisquam sequentiũ vsque in consummationem sæculi: Coniugem eam dico propterea, vt Diabolo virginitatem eius occultem, & vt Iudæorum prauitatem excludã atque deijciam, & legis instituta non destruã: & in consequentibus demonstrabo quòd ista nec tua Coniux secundum consuetudinem coniugij habeatur, nec iste qui generatur tuus Filius esse credatur. Quod enim ex ea nascetur, de Spiritu sancto est. Quia scilicet cooperator huius natiuitatis Spiritꝰ sanctus est. *Ibid.* Verùm hæc hactenus sat multa ex veteribus Patribus. Nam qui recentiores fuerunt, non minorem in Deiparam Virginem deuotionem conceperunt, ad maiores etiam Virginis sacrosanctæ laudes (si quid tamen addi potuit) aspirarunt; & infinitum esset si omnium conari vellemus præconia in Virginẽ recensere. Illud igitur eligamus fratres, vt silentio potius mystico & humili illam laudemus, & profiteamur maiorem esse omni nostro encomio, superiorem omni nostra prædicatione; esse nos indignos qui illam laudemus. Quas laudes in illam conferunt Angeli & Sancti Dei, quas Ecclesia, illi nos voluntate & deuotione nostra offeramus, illam excellenti sua veneratione adoremus, illam inuocemus in Christo IESV Domino nostro. Amen.

Deo gratiæ, & Deiparæ Mariæ Virgini.

INDEX ADNOTATIONVM ET IMAGINVM IN EVANGELIA DOMINICALIA,

ordinem temporis ipsius Euangelicæ historiæ continens.

Domi-

132.De-

APPROBATIO.

Vidi has Adnotationes & Meditationes in Euangelia per anni cursum in Ecclesia legi solita Reuerendi Patris Hieronymi Natalis, Sacerdotis Societatis IESV: quæ quidem sanam omnino & Catholicam doctrinam continent, magnæque eruditionis, & pietatis, ad fidelium corda ad virtutem, & vitæ Christianæ profectum inflammanda: quare dignum opus iudico quod typis excudatur, ad communem vtilitatem.

Ita censui Romæ die vltimo Iulij, 1579.

Ego Doctor Franciscus Toledo.

Series chartarum.

†. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh. Ii. Kk. Ll. Mm. Nn. Oo. Pp. Qq. Rr. Ss. Tt. Vv. Xx. Yy. Zz. AA. BB. CC. DD.

Omnes sunt Terniones.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA TYPOGRAPHICA MARTINI NVTII,
ANNO DOM. CIƆ. IƆ. XCV.





